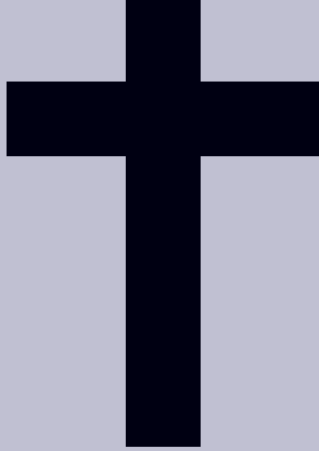

Tii Pwicîri: Âmu
Aamwari naa na cî

New Testament in Paicî (NC:pri:Paicî)

Tii Pwicîri: Âmu Aamwari naa na cî
New Testament in Paicî (NC:pri:Paicî)
Le Nouveau Testament à Paicî

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Paicî

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Paicî

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
94c5d202-9853-5b91-879f-4a3023457d58

Contents

Mataio	1
Maréko	77
Luka	123
Ioane	203
Apostolo	258
Roma	328
1 Korénito	364
2 Korénito	399
Galatia	422
Éféso	436
Filipi	449
Kolosé	458
1 Tésalonika	467
2 Tésalonika	474
1 Timotéo	479
2 Timotéo	490
Tito	498
Philémon	504
Héberu	507
Jacques	541
1 Pétéru	551
2 Pétéru	563
1 Ioane	570
2 Ioane	579
3 Ioane	581
Jude	584
Auinapàpari	588

Picémara Wâdé na é wii wâ Mataio Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wâ Mataio, pwi *apostolo. Béaa kêra na é todèe wâ Iésu, âna é pwi a *tò mwani wâripû ba kâ tèpa *Roma. (Còo 9.9.) Naa na tii kêe, âna é wii pwina é còo na ia é pâra wiâ Iésu, â é popa mwara é pwina é wii wâ Maréko ma pâra jèkutâ goo Iésu na wii.

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 60 ma 65 (wâmwünyabweri 30 naja géee na càuru pai bà kâ Iésu).

É wii tâi?

Tâ tèpa cèikí naa goo wâ Iésu Kériso, na rà tèpa *Juif mwara. Munaa rà wâro gòroigé jii é napô *Judée, â pwiri rà pwa grec, càcaa *héberu. Ba é ina wâ Mataio pâ nee tii géee na *Aamwari Béaa (*l'Ancien Testament*) naa pairâ.

Cina é wii?

É wii, ba na é paari pâ wâ Iésu Kériso, âna é pwi *Mesia, pwi ukai me géee goo Pwiduée na rà tapaciê tèpa Juif géee na biu. Wâru pâ nee tii na é ina wâ Mataio, ba na é paari pâ, nye wâ Iésu kaa, na é pacoo pâ auinabéaa kâ tèpa *péroféta naa na Aamwari Béaa. É wii é nee tèpa jojooro Iésu, ba na é paari pâ é pwi gòobàra ukai *Davita, ma wâ Abéraama, pwi jojooro diri tèpa Juif.

É pagòo tèpa cèikí naa goo Iésu, ba na rà cimwü wiâna rà pièpàrirà wâ pâra tàpé, â na rà picémara é *Picémara Wâdé kêe tà diri tèpa âboro (28.19–20).

É pagòojè ma ina tâjè pâ, o coo dàra gòiri é Mwachiri kâ Iésu, na ée mwa wâjué me còwâ (24.30; 25.31).

Dà ère é tii bèeni?

Wâ Iésu, âna é pwi ukai, êco na câe caa pwi ukai pwacèwii tèpa ukai naani gòropuu. Mwachiri kêe, âna wâ *napwéretòotù ma naa na pwâranüma tèpa âboro. Jè tò naawê goo é cèikí kâjè naa gooé.

Wâ Iésu, âna é tòpi jii Pwiduée diri é pàtamee, wânidò napwéretòotù ma wâni gòropuu. (Còo 28.18.) Ê tàrù kêe na é pacâmuri tèpa âboro goro é popai kâ Pwiduée, âna maina jii nyamanya kâ tèpa Juif. É pwa wâru ina pâ muru na pwacèwii ni: «Guwà jèe tère pâ...êco na wâgo, âna go ina tàwà pâ...» (Còo naporomee 5.)

Wâdé tà Mataio na é wii é pâ ârapupûra kâ Iésu. Wâru naa na tii kêe jii pâra tii—popai kâ Iésu goro é pai wârori âmu wâro kâjè, wâjè tèpa naîri Mwachiri (còo naporomee 5–7; 18); ma ucina goo é Mwachiri (còo naporomee 13, 20). Jèe wii pâ popai na wâru na patère tèpa pitûâ kêra *Wâra pwapwicîri kâ tèpa Juif na càra caa tòpi Iésu (naporomee 23). Â jèe wii mwara pâ popai kâ Iésu, na é mara ina béaa pâ muru na o mwa tèepaa, na é wâjué me còwâ, ba na é bàra pacoo Mwachiri kêe (naporomee 24–25).

Pai pità^goo tii kà Mataio

Wà Iésu Kériso, âna é pwi Mesia, Pwi Ukai na é tòpò Mwachiri napwéretòtù

Pitèpa Iésu, ma ipwabwàtié târa wakè kêe (1.1–4.11)

É tapoo wakè kêe (4.12–25)

É patùra tèpa âboro naa gòrojaa (5.1–7.29)

Pai wârori wâro kà tèpa naîri Mwachiri

Paari pàtâma pwi Mesia (8.1–9.34)

É patùra tèpa câmu kêe â é cùrurà pâ (9.35–11.1)

Rà tapoo cicaraé tèpa pitùâ (11.2–12.50)

É pwa ucina tà tèpa âboro (13.1–52)

É pacâmurirà goro Mwachiri

É tubanabwé wakè kêe naa Galilée (13.53–17.27)

Inapàpari pâ é pwi Mesia na ée mwa picâri (16.13–17.27)

Popai kêe goro ipakîri ma ipwanauri èpà (18.1–35)

É too naa Iérusaléma (19.1–23.39)

Pwa tàrù kà pwi Mesia naawé (21.1–23.39)

Popai kêe goro é pwina o tèepaa na pwâadèrèè (24.1–25.46)

Pai bà ma wâro còwâ kêe (26.1–28.20)

Tèpa jojooro Iésu Kériso

Luka 3.23–28

¹ Wà Iésu *Kériso, âna é té gée goo wà Davita, pwi gòobàra *Abéraama. Â wàilà-ni diri tèpa jojooro Iésu:

² Abéraama*

Isaaka

Iakobo

*Juda (ma wà tèpa aéjii kêe)†

³ Pérès (ma wà aéjii kêe Zéra; nyaa kàru, âna wà Tamar)

Hesron

Ram

⁴ Aminadab

Nachon

Salma

⁵ Booz (nyaa kêe, âna wà Rahab)

Obed (nyaa kêe, âna wà Ruth)

Jessé

⁶ Davita.

Wà *Davita, âna é pwi ukai [naa *Isaraéla. Â gée na càùé, â wà tèpa jojooro Iésu, âna]:

*Solomona (nyaa kêe, âna tô wâdà Urie béaa)

⁷ Roboam

Abia

Asa

⁸ Josaphat

Joram

1:1 Genèse 22.18; 1 Chroniques 17.11 * **1:2** Abéraama... Grec: Wà Abéraama, âna é caa kà Isaaka. Â wà Isaaka, âna é caa kà Iakobo, etc. † **1:2** Juda ma wà tèpa aéjii kêe—Tèpa caa kà tèpa 12 wâao Isaraéla. **1:3** Genèse 38.29–30; Ruth 4.18–22 **1:5** Ruth 4.13–17 **1:6** 2 Samuel 12.24

Ozias
 9 Yotam
 Akaz
 Ézékias
 10 Manassé
 Amon
 Josias
 11 Yekonia (ma wà tèpa aéjii kêe).

Â, na pàara-bà, âna pacòobé tèpa Isaraéla géé napô kàra, â rà pâra nau pwa karapuu naa napô *Babulona.

12 Â géé na càùé, [â wà tèpa jojooro Iésu, âna]:

Chéaltiel
 Zorobabel
 13 Abihou
 Éliakim
 Azor
 14 Sadok
 Akim
 Élioud
 15 Éléazar
 Matthan
 Iakobo
 16 Ioséfa.

Wà tô wàdà Ioséfa, âna wà Maria, tô nyaa kà Iésu, na pitunee tée pâ Kériso.
 17 Wàilà diri pwiri, ê jéù tèpa jojooro Iésu Kériso. Tapoo géé goo Abéraama, tèepaa naa goo Davita, âna po 14 naneeâboro. Â tapoo géé goo Davita, tèepaa naa goro pai còobé kàra ê Ba Isaraéla géé Juda pâ naa Babulona, âna po 14 naneeâboro. Â géewê, â po 14 naneeâboro tèepaa naa goo pai pitèpa wà pwi *Mesia.

Pai pitèpa Iésu

Luka 2.1–7

18 Wàéni ê jèkutà goro pai pitèpa wà Iésu Kériso, pwi Mesia: Wà Maria, tô nyaa kêe, âna ru bwaa ipwa câbawâdé† ma wà Ioséfa. Â béaari ê pai piéa kàru, âna é jèe nyarana wà Maria, na é naigé mee ê *Nyuâaê Pwicîri.
 19 Â é niimiri wà Ioséfa pâ, na ée panuâ Maria. Êco na é pwi âboro na é pitòimiriê, êkaa na câé caa inapàpari, ba na câé caa kamu wà Maria na ara âboro. 20 É dau pinünüma naa goo, â géewê, â é mwa còo naa na naurune pwi jè *angela kà Pwi Ukai, na é ina tée pâ: «Ioséfa, pwi gòobàra Davita, gà cibwaa piwâ na gà popa wà Maria. Ba napwa naa goo ê èpo pao na wâgooé, âna é me géé goro ê Nyuâaê Pwicîri. 21 Â naa mwa pitèpaé, â gà mwa pitunee tée pâ Iésu§. Ba o mwa wàè kaa na upa ê Ba kêe géé na tojii*.»

22 Â diri ê pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwi Ukai, na é naigé mee pwi *péroféta kêe, pâ: 23 *Ée mwa nyarana wà i*

1:11 2 Rois 24.14–15; 2 Chroniques 36.10; Jérémie 27.20 1:12 Esdras 3.2 1:18 Luka 1.27,35

† 1:18 Ipwa câbawâdé—Wâjaa tèpa Juif, âna càcaa pai ina wèe pâ, ru ipuu naima. 1:21 Luka

1.31, 2.21 § 1:21 Iésu—Pai ina wèe naa na hébéru pâ: Wà Pwi Ukai, âna é pa-udòjè. * 1:21 Géé na tojii—Grec: Géé na pâ èpà kêe (= kàra ê Ba). 1:23 Ésaïe 7.14

tô èpo dopwa. *Â ée mwa pitàmari pwi nari âboro èpo paa. Â o pitunee tée pâ Émanuêla, na pai ina wèe pâ, wà Pwiduée, âna é wâjaajè.* *Ésaïe 7.14*

²⁴ Ūna é tàcî wà Ioséfa, â é pacoo è pwina é ina tée i pwi angela. Â é popa wà Maria ma é wâdèe. ²⁵ Êco na càru caa ipuu, tiagoro na wà Maria, âna é mwa pitàmari i pwi nari èpo. Â wà Ioséfa, âna é nama nee Iésu.

2

Rà ipwamainâ è tèpa maagoi

¹ Pitèpa Iésu naa Bétéléma wâ *Judée, na pàara kà ukai *Héroda*. Â wà pàra tèpa maagoi—tèpa tà manga na rà câmu goro îricò—âna rà me gée na é too wè i tòdotù. Â rà tèepaa naa *Iérusaléma. ² Â rà pitawèeri tèpa âboro wè pâ: «É wâpà pwi nari èpo na pitèpaé, wà pwina ée mwa pàra nau pwi ukai kà tèpa *Juif? Ba bà còo è îricò kèe, na é tèepaa, câmu kàra pai pitèpaé. Êkaa na bà me nau pipwamainâ, [ma naa tée âraimeai kâbà].»

³ Â wà ukai Héroda, âna é tère è jèkutâ goro pai tèepaa me kà tèpa maagoi ma è pwina rà ina. Â gùmagù è pwâranümee. Â wà diri tàpé Iérusaléma, âna wâgotàra. ⁴ Â é papitiri diri tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò wà Héroda, ma wà tèpa *dotée goro è Naèa.

Â é tawèerirà pâ: «Pwiri wâpà è ère na o pitèpa naawè i pwi *Mesia [na guwà tapaciè]?»

⁵ Â rà tòpi tée pâ: «Naa Bétéléma, wâ Judée. Ba wàéni è popai kà Pwiduée, na ia é jèe wii wà pwi *péroféta, pâ:

⁶ *Cidòri nyuâa
napô Bétéléma,
napô gée *Juda!
Pwamuru naa googà
jii pàra napô!
Ée còobé gée jaagà
pwi ukai na maina;
pwi a wéaari
è Ba Isaraéla,
pwi Ba na Ba kôo.»*

Michée 5.1

⁷ Géewè, â é todà tèpa maagoi wà Héroda. Ūna wàilà co, â é ina tàra pâ: «Guwà ina tóo bwàti i pwi pàara na guwà tapoo còo na i îricò.»

⁸ Ūna rà ina tée, â é panuàrà pâ naa Bétéléma, ma ina tàra pâ: «Guwà pâ nau mudàra bwàti i pwi nari èpo. Â wiàna guwà pâ marié, â guwà wâjué me còwâ, nau ina tóo. Ba nümoo mwara dâra pàra, nau ipwamainâ ma naa tée âraimeai kôo.»

⁹ Nabwé, â rà còpòo wà tèpa maagoi. Â rà jèu còo mwara i pwi îricò, â é tòcia tàra è naigé. Â rà pàra wiâé, â na é tèepaa pâ, naa gòro i pwi wâ na tâa na i pwi nari èpo, â é coo. ¹⁰ Ūna rà còo pâ é coo wè i îricò, â rà nye dau ipwàdée kaa. ¹¹ Â rà tò naa na i wâ, â rà pâ mari i pwi nari èpo ma Maria,

1:25 Luka 2.21 * 2:1 Héroda—Nee 'Héroda Maina', wàé pwi apâbéaa kà tèpa Héroda. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. 2:2 Nombres 24.17 2:6 Michée 5.1; Ioane 7.42 2:11 Psaume 72.10–15; Ésaïe 60.6

tô nyaa kêe. Â rà tùu jùrurà ma ipwamaina i pwi nari èpo. Â rà pwa ma èrù pâ ère atà kàra, â rà naa tée è jèpa âraimeai kàra, na dau maina wâri wèe—mwani mii, ma *encens* [pâ dà na ûrea† na jè cîri] ma è jawé ûrea na nee *myrrhe*.

¹² Gée na càùé, â é ina tàra wà Pwiduée naa na naurune pâ, na rà cibwaa wâjué còwâ naa jaa Héroda. Â rà pa cè naigé na ité, ba na rà wâjué còwâ naa napò kàra.

Rà uru jii Héroda

¹³ Ûna rà jèe wâjué còwâ wà tèpa maagoi, â é pwa naurune wà Ioséfa. Â é còo wà pwi *angela, na é ina tée pâ: «Gà wàcî! Gà cimadò, â gà popa i du duanaî, â gà uparu, pâ naa *Aigupito! Ba wà Héroda, âna é pwa na é mudàra i pwi nari èpo, ba na pòtàmwereê. Â guwà tâa wê tiagoro tòotù na go mwa patùragà.»

¹⁴ Â é cimadò wà Ioséfa, â é popa i du duanaî, â rà pâra na ne, naa napò Aigupito. ¹⁵ Â rà tâa wê, tiagoro pai bà kà Héroda.

Diri pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwi Ukai, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pâ: *Go jèe todà me pwi naîò, â go pacòbée gée Aigupito.* *Osée 11.1*

É nama pòtàmwara tèpa nari èpo

¹⁶ Wà Héroda, âna é còo pâ rà ipwa tûa tée wà tèpa maagoi. Â é nye dau putàmù kaa. Â é nama pòtàmwara diri pâ nari èpo paao, na wâboo còwâ kàra ârailu naja, wâna diri Bétéléma, ma pâ napò goro jènereê. Ba é tâmogòori gée goo tèpa maagoi i pàara na é tèepaa na, i îricò. ¹⁷ Â, na wàrapwiri, â é pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee wà péroféta Iéremia, pâ:

¹⁸ *Pwâra i ma pijinünü na Rama‡!*

É imuru pâ èpo kêe Rachel.

Pwacoé ma patàmarùé,

ba jèe tiàurà diri.

Jérémie 31.15

Rà wâjué còwâ gée Aigupito

¹⁹ Gée na càùru è pai bà kà Héroda, â é pwa naurune wà Ioséfa na Aigupito. Â é còo pwi angela kà Pwi Ukai, ²⁰ na é ina tée pâ: «Gà cimadò, â gà popa i du duanaî, â gà wâjué còwâ paru pâ naa napò *Isaraéla. Ba rà jèe bà wà tàpé na ia nùmarà na rà pòtàmwara i nari èpo.»

²¹ Â é cimadò wà Ioséfa, â é poparu wâjué naa napò Isaraéla. ²² Êco na é tère pâ wà Arkélaos, pwina naî Héroda, âna é popa pwâra ukai naa Judée, gée na càùru pai bà kà caa kêe. Â wâgotée na é wâjué còwâ naawê. Â é ina tée mwara wà Pwi Ukai naa na naurune pâ, na rà pâra naa napò Galilée.

²³ Â rà tâa na jè village na ina goo pâ Nazareth. Êkaa na pacoo è pai jèe ina kà tèpa péroféta pâ, [wà pwi Mesia, âna] o pwi âboro gée Nazareth.

† **2:11** Ûrea—Bon odeur. **2:15** Osée 11.1 **2:18** Genèse 35.19; Jérémie 31.15 ‡ **2:18** Rama; Rachel—Rama, âna pwi village kàra è wâao kà Éfraïm na wâmwünyabweri Iérusaléma; Rachel, âna tô nyaa kà Ioséfa ma Benjamin, â wà Éfraïm, âna pwi naî Ioséfa. Ê popai bëeni na tii kà Iéremia, âna goro pai còbèe kà tèpa Isaraéla gée napò kàra, ba na rà pwa karapuu naa napò Babulona. (Còo Jérémie 31.15.) **2:23** Ésaïe 11.1, 53.2; Luka 2.39; Ioane 1.45

3

É patêre tèpa âboro Ioane

Maréko 1.1–8; Luka 3.1–18; Ioane 1.19–28

¹ Gée na càuru pâ naja na wâru, â é cimadò wà pwi âboro na nee *Ioane Pwi a piupwaa. Â é tâa namaré wâ *Judée, â é picémara târa pâ âboro na rà medarié. Â é ina târa pâ: ² «Guwà pinünüma ma guwà pitòotéri é wâro kàwà! Ba jèe wâmwünyabwe ê *Mwaciri napwéretòotù!»

³ Wà Ioane, âna wàé kaa, na ia é jèe picémaraé wà *péroféta Isaia, pâ:

Pwa pwi âboro naa namaré

na é tomara too:

“Ée me Pwi Ukai.

Pwabwàti é naigé!

Pwa ma bàracaari

pwi ére na ée pâ wé!”

Ésaïe 40.3

⁴ Napwa naa goo Ioane, âna é coona é ârabwée na pwa goro wàra kaamela*. Â é piié goro karapuu parawére macii. Â é uti kòrée ma wâdo narapuutâ. ⁵ Â po dau wâru pâ âboro na rà nye tà medarié naa namaré—gée *Iérusaléma, ma diri é napô Judée, ma é pâ ére goro nairiwâ Ioridano. ⁶ Â rà inapàpari é pâ èpà kàra, na ara é pâ âboro diri. Â é *upwaarà naa nairiwâ Ioridano.

Guwà pwa cè tûa cèna wâdé!

⁷ Wâru mwara tèpa âboro gée na du ditàra pwapwicîri kà tèpa *Juif, wà tèpa *Farasaio ma tèpa *Sadukaio, na rà medari Ioane, ba na é upwaarà.

Ûna é côorà, â é ina târa pâ: «Guwà pâ tèpa nari dòèa, ma tèpa pwâ! Wàilâapà na ina tàwà pâ, guwà o udò jii é wârimuru, na ée mwa naa tàwà wà Pwiduée? ⁸ Bwa! Guwà mara pwa cè tûa cèna wâdé, târa ma o paari pâ, jèe pitòotéri é wâro kàwà! ⁹ É, gona guwà tà niimiri pâ, guwà udò, gée goo na wà *Abéraama, âna é pwi jooorowà? Bwa! Piticèmuru naa goo. Ba wiàna nùmee, â o pâri wà Pwiduée ma é bii é pâ atü bëeni ma rà o tèpa gòobàra Abéraama!

¹⁰ «É jèe tà pwabwàti é gi kèe [wà Pwiduée]. Â ée mwa tépàgà naa na wàé diri é pâ upwàra na càcaa wâdé é pâ pwêe, ma cîri naa na ânye!»

O pitèi tèpa âboro!

¹¹ «Wâgo, âna go upwaawà goro jawé, târa ma o paari pâ guwà pitòotéri é wâro kàwà. Éco na wà pwina ée mwa me pwicò kôo, âna ée mwa upwaawà goro Nyuâaé Pwicîri ma ânye†. Wàé, âna dau pwa pàtamee jiiio‡, â càcaa pâriô ma go tipi é otàpwe goro du wâraâé [ba é Pwi Ukai]. ¹² É jèe nye tà pwabwàtié, ba na é pitèi tèpa âboro. Â ée mwa naaitiri tàpé na rà wâdé jii tàpé na rà èpà, pwacèwii pai pinaaitiri é pudòro upwàra§

3:2 Mataio 4.17, 1.15   **3:3** Ésaïe 40.3   **3:4** 2 Rois 1.8   * **3:4** Kaamela—Chameau. Còo note goo Mataio 19.24 ma Maréko 1.6.   **3:7** Mataio 12.34, 23.33   **3:9** Ioane 8.33,39; Roma

4.12   **3:10** Mataio 7.19; Luka 13.6–9   **3:11** Ioane 1.26–27,33; Apostolo 1.5   † **3:11** Upwaawà goro...ânye—Pwiri pitèimuru kà Pwiduée. Ée mwa naa Nyuâaé Pwicîri kèe tà pàra tàpé, â ée mwa naa wârimuru tà pàra tàpé. É, pwiri popai goro pai picèitiri é èpà jijjè, tèpa naîé.   ‡ **3:11** Dau pwa pàtamee jiiio—é, Dau pwamuru naa gooé jiiio.   § **3:12** Pudòro upwàra—Nara upwàra (graine); Parawée (é, pwùrué, pwirié)—coquille, extérieur.

jii é parawée. Â é tòimiri é pudòé, â é cîri parawée naa na ânye na ticé pwâadèrèè.»

Piupwaa Iésu

Maréko 1.9–11; Luka 3.21–22

¹³ Gée na càùé, â é pâra wà Iésu gée napô Galilée, naa nairiwâ Ioridano. Â é pàdari wà Ioane, ba na é upwaaé.

¹⁴ Êco na càcaa nùma wà Ioane na é pwa, â é ina tà Iésu pâ: «Gona cina gà medario? Na càcaa pâri ma go upwaaagà. Wâdé na gà upwaaao.»

¹⁵ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Nye wâdé é pwina gà ina. Êco na, ni, âna wâdé na ju pacoo é pwina *târù na ara Pwiduée.»

Êkaa na é upwaaé wà Ioane, wàra pai ina kée. ¹⁶ Ûna é cimadò gée najawé wà Iésu, â nye tàpirié kaa é napwéretòotù, â é côo é Nyuââé Pwicîri kà Pwiduée, na é gére boome naa gòé, pwacèwii é déamu. ¹⁷ Â é tère é pwâratùra me gée napwéretòotù na ina pâ: «Wà pwi bèepwiri, âna Pwina naîô [na caapwi co] na go dau meaarié. Wâé kaa na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânùmoo tée*.»

4

É tacai Iésu wà Caatana

Maréko 1.12–13; Luka 4.1–13

¹ Gée na càùé, â é popa wà Iésu é Nyuââé Pwicîri kà Pwiduée naa namaré, ba na é tacaié wà *Caatana, pwi a cicarajè. ² Â câé caa ija wà Iésu naa na 40 tòotù, ba é *ipwanya*. Â é tapoo copwa.

³ Â é pàdarié wà Caatana, pwi a tacaijè, â é ina tée pâ: «Wiàna gà *Pwina naî Pwiduée, â gà bii é pâ atù bèeni ma poloa!»

⁴ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Câé caa wâro co goro poloa wà pwi âboro, â é nye wâro goro diri pâ popai na é ina wà Pwiduée.*» *Deutéronome 8.3*

⁵ Â é popa Iésu pâ naa *Iérusaléma, ville na pwicîri. Â é popaé too naa gòro pûru *Wâra pwapwicîri. ⁶ Â é ina tée pâ: «Wiàna gà Pwina naî Pwiduée, â gà ègò géeni! Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Ée mwa tûâri
tà tèpa *angela kée,
wà Pwi Ukai Pwiduée,
ba na rà wéaarigà.
Rà mwa tapigà.
O càcaa tanoori àgà
naa gòro atù.»*

Psaume 91.11–12

⁷ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa. Ba jèe nye wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pigàdà Pwi Ukai Pwiduée'gà.*» *Deutéronome 6.16*

⁸ É popaé mwara wà Caatana naa gòro jè jaa na dau wâdòiti. Â é paari tée diri é pâ napô ma mwaciri gòropuu bau é pwényuâa kàra ma é

3:16 Ioane 1.32 **3:17** Psaume 2.7; Ésaie 42.1; Mataio 12.18, 17.5; Luka 9.35 * **3:17** Wânùmoo tée—é, Wânùmoo gooé. **4:1** Hébéru 2.18, 4.15 **4:2** Exode 34.28 * **4:2** Ipwanya—Jeûner. Còo Neeremuru (Vocabulaire). Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bicopwa. **4:4** Deutéronome 8.3 **4:6** Psaume 91.11–12 **4:7** Deutéronome 6.16

neemururà. ⁹ Â é ina tée pâ: «Wiàna gà tùu jùrugà arao ma gà ipwamainàò, â go mwa naa tâgà diri é pâ pwi bèepwiri.»

¹⁰ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà pâra jiio, co Caatana! Ba jèe nye wii naa na Tii Pwiciri, pâ: *Gà ipwamaina Pwi Ukai Pwidue'e'gà, â nye wàé co, na gà ipwa âboro kîri kée.*» *Deutéronome 6.13*

¹¹ Nabwé, â é panuâ Iésu wà Caatana, â rà medari Iésu pâ angela, â rà ipwa âboro kîri kée.

É tapoo wakè kée Iésu

Maréko 1.14–15; Luka 4.14–15

¹² Géé na càué, â é tère wà Iésu pâ, jèe tòpò wà *Ioane Pwi a piupwaa naa na karapuu. Â é pâra wà Iésu naa napô Galilée. ¹³ Â câé caa tâa Nazareth, â é pâra nau pitâa Capernaüm, bàra nawia Galilée, wâna ére Zabulon ma Neftali. ¹⁴ Êkaa na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduee, na é naigé mee *péroféta Isaia pâ:

¹⁵ *Tère, co du napô*

Zabulon ma Neftali—

gâu wâmwünyabweri nawia;

na ére géé còwâ

kâra Ioridano;

wâgâu na Galilée;

napô na piwâru Ba na,

na càra caa pwi Ba kôo.

¹⁶ *Go ina târa pwi Ba kôo:*

Ba kôo na tâa na bàuté

—bâuté na dau cikautê.

Té marié é tòotù;

èpàparié pwéelaa na pwâra.

É pawâroé còwâ wà Pwiduee!

Ésaïe 8.23–9.1

¹⁷ Â nye tapoo kaa naawê, na wà Iésu, âna é picémara é popai târa pâ âboro. Â é ina târa pâ: «Guwà pinünüma ma pitòotéri é wâro kàwà! Ba jèe wâmwünyabwe é *Mwaciri napwéretòotù!»

É todà tèpa tapoo câmu kée

Maréko 1.16–20; Luka 5.1–11

¹⁸ Na jè tòotù, â é pâra wii bàrawia Galilée wà Iésu. Â é còo tupédu âboro na tupédu a taa ârawéà—wà Simona na ina gooe pâ Pétèru, ma wà André, pwi aejii kée. Â ru gére tòpò puà kàru naa nawia.

¹⁹ Â é ina târu pâ: «Gâu me wiâô, â go mwa nama gâu tupédu a pwapuàri âboro.»

²⁰ Â ru nye naaco kaa é puà kàru, â ru pâra wiâ Iésu.

²¹ Rà tàpo dau pipâra pâ, â wà Iésu, âna é còo Jacques ma Ioane, tupédu naî Zébédée. Rà tàgère pwani puà gòro wànga ma wà caa kàru. Â é todàru wà Iésu, ²² â ru nye naaco kaa wà caa kàru, ma i wànga, â ru pâra wiâé.

*É nama tiâu maagé kâra âboro
Maréko 1.35–39; Luka 4.42–44, 6.17–19*

²³ É pâra pitiri napô Galilée wà Iésu, â é pacâmuri tèpa âboro naa na pâ *wâra pitapitiri. Â é picémara ê *Picémara Wâdé goro ê Mwaciri [napwéretòotù]. Â é nama tiâu diri pâ maagé ma aré kâra pâ âboro. ²⁴ Â rà tère jèkutâ gooe pitiri na province Syrie. Â rà cia medarié wà tàpé na rà aré†, ma é pâ na jèpapara maagé—wà tàpé na tâa goorâ é pâ duée, ma wà tàpé na rà céca‡ ma wà tàpé na rà pitàbwamwa. Â é cau nama tiâu maagé kâra wà Iésu. ²⁵ Wâru pâ âboro, na rà pé gére pâra wiâ Iésu—âboro me géé Galilée, ma géé na ére goro Dix Villes§. Â rà me mwara géé Iérusaléma, ma diri é napô *Judée, ma géé na ére pâ còwâ kâra nairiwâ Ioridano.

pai pwa pupûra naa gòrojaa

5

*(Naporomee 5–7)
Luka 6.17–49, 12.22–34*

¹ Ûna é còo pâ âboro na wâru wà Iésu, na rà gére me, â é too naa gòrojaa, â é tâaboo, ba na é pacâmurirâ. Â rà me naa jaaé tàpé na rà pâra wiâê.

Cidòri nyuâa

² Â é ina târa pâ:

³ «Cidòri nyuâa tàpé na rà ipakîrîrâ, ba o kâra ê *Mwaciri napwéretòotù!

⁴ Cidòri nyuâa tàpé na rà i, ba ée mwa patâmarûrà wà Pwiduée!

⁵ Cidòri nyuâa tàpé na moo pwâranûmarâ, ba o mwa kâra ê gòropuu diri!

⁶ Cidòri nyuâa tàpé na rà copwa dâra câbawâdé kâ Pwiduée, ba ée mwa naa târa diri pwina nûmarâ goo!

⁷ Cidòri nyuâa tàpé na rà imeai, ba ée mwa imeairâ wà Pwiduée!

⁸ Cidòri nyuâa tàpé na tâbawêe pwâranûmarâ naa goo Pwiduée, ba rà o mwa còoê!

⁹ Cidòri nyuâa tàpé na rà pinaanapô bèepirâ, ba ée mwa tuneé târa wà Pwiduée pâ, tèpa naîê!

¹⁰ Cidòri nyuâa tàpé na pièpârîrâ géé goro pai pitère dâra kâra ê popai kâ Pwiduée. Ba o mwa kâra ê Mwaciri napwéretòotù.

¹¹ Cidòri nyuâawâ, wiâna rà tobapwâwâ ma pièpâriwâ, géé goro na guwâ tèpa âboro kôo. ¹² Ba rà jèe nye wârapwiri tà tèpa *péroféta na rà pâbéaa kâwâ. Â guwâ ipwâdéé ma piègòtùru, ba o maina pumara wakè kâwâ naanidò *napwéretòotù!»

Guwâ tèpa pwéelaa kâra gòropuu

4:23 Mataio 9.35; Maréko 1.39; Apostolo 10.38   **4:24** Maréko 6.55   † **4:24** Tàpé na rà aré (é, tàpé na rà tâa na aré)—Ceux qui souffrent.   ‡ **4:24** Tàpé na rà céca—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Tàpé na rà pinya.   **4:25** Maréko 3.7–8   § **4:25** Dix Villes—Nee mwara Décapole. 10 villes na caajurîrâ.   **5:3** Ésaïe 57.15   **5:4** Ésaïe 61.2–3; Auinapâpâri 7.17   **5:5** Psaume 37.11   **5:6** Ésaïe 55.1–2   **5:10** 1 Pétèru 3.14   **5:11** 1 Pétèru 4.14   **5:12** 2 Chroniques 36.16; Apostolo 7.52

¹³ «Guwà tèpa còo* târa gòropuu. Â wiàna é còo, âna tubatiàu é nùmee, â jè o wà nau târa ma jè o pwa ma tèepaa còwâ é nùmee? Bwa. O jèe piticèmuru naa goo. Â o tũ naa gòroigé, â rà o mwa pâra gò pâ âboro.

¹⁴ «Guwà tèpa pwéelaa kâra gòropuu, pwacèwii é jèe ville na é tâa gòrojaa, ba o pwacoé ma jèe cîdaée. ¹⁵ Â ipaiwâ mwara naa goo é jèe wâra ânye. Ba câjè caa nuri, ma jèe mwa caa naapwâniri é pwéelaa kèe! Bwa! Jèe nye tòpò dòiti. Â é pwéelaa goo diri é pâ âboro, na rà tâa na é wâ. ¹⁶ Â wâdé na wàrapwiri é pwéelaa kàwâ! Wâdé na é tèepaa na ara diri tèpa âboro. Â géewê, âna rà o còo é pâ muru na wâdé na guwâ pwa. Â rà o pwamaina Pwiduée, Caa kàwâ, na é wânidò napwéretòotù.»

Go tèepaa nau pacoo é Naèà

¹⁷ «Guwà cibwaa niimiri pâ, go tèepaa nau nama tiàu é *Naèà kà Moosé, ma é pâ auina kà tèpa péroféta. Bwa, go tèepaa, ba na go pacoo. ¹⁸ Guwà tère bwàti, ba go ina tàwâ é âjupâra pâ: Ûna bwaa tâa é napwéretòotù ma gòropuu, â o càcaa câtùra cè jì caapwi âmu géee goro é Naèà, tiagoro na pacoo diri é pâ namuru.

¹⁹ «Géee goo pwiri, â wâ pwi âboro na é tajii é jì caapwi naèà na dau kîri, â é picòo tà pâra tàpé ma rà ipwacèwiié, âna wâ pwiibâ, âna ée dau kîri naa na Mwachiri napwéretòotù. Â wâ pwi âboro na é pâra wiâra bwàti é Naèà, ma picòo tà pâra tàpé ma rà wàrapwiri, âna wâ pwiibâ, âna ée dau maina naa na Mwachiri napwéretòotù. ²⁰ Ûu, wâdé na guwâ pitère dâra é câbawâdé kà Pwiduée, jii pai pwa kà tèpa *dotée goro é Naèà ma wâ tèpa *Farasaio. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â o câguwâ caa tò naa na Mwachiri napwéretòotù.»

Gà naaco putâmu

²¹ «Guwâ tâmogòori bwàti pâ é jèe ina [wâ Pwiduée] tà tèpa jojoorojè, pâ: *Gà cibwaa tètâmwara âboro. Exode 20.13* Â wâ pwina é tètâmwara pwi jèpwi, âna o popaé pàdari pwi a pitèimuru, ma é pwa wârimuru tée. ²² Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà putâmu† naa goo pwi a cèikì béegà, â gà o mwa coo ara Pwiduée, na ée mwa pitèigà. Â wiàna gà ina tà pwi a cèikì béegà, pâ, “Gà pé pigù!” âna o popagâ pâ naa na wâra pitèimuru kà Pwiduée. Â wiàna gà piduri‡ pwi a cèikì béegà, â gà tapacîri wârimuru na dau maina, naa na ére na jèe maagé ma tòina naawê.

²³ «Jèe jèe còo cai ni: Gà pame é âraimeai'gà naa na wâra pwapwicîri. Â tèepaa me naa na pwâranûmagà é pwina wânabibiu kàu ma wâ pwi a cèikì béegà. ²⁴ Â, na wàrapwiri, wâdé na gà tàpo naaco naawê é âraimeai'gà. Â gà wâjué còwâ, ma gàu mara pinaanapô ma wâ pwi aéjii'gà. Â nabwé, â gà mwa wâjué còwâ, ma gà mwa bàra naa i âraimeai'gà.

5:13 Maréko 9.50; Luka 14.34–35 * **5:13** Còo—Na pâara biu, âna càcaa po wâdé bwàti é pâ còo. Ba po dau wâru pâ tòri na tâa na. Na pâra pâara, âna jèe nye ticè nùmee, ba jèe pâra goro jawé, â jèe nye po tâa co é pâ tòri na. Pwacèwii é nu na jèe pwârù târa kuru, ba, na jèe copwaa diri, â jèe ticè nùmee, â jèe tũ târa ja. Wakè kà còo mwara, âna na é cèitiri ma wéaari é utimuru. Ucina mwara goro é auipwataâboro kà Pwiduée na câ mwa caa tòotéri. (Còo Lévitique 2.13; Nombres 18.19.) **5:14** Ioane 8.12, 9.5 **5:15** Maréko 4.21; Luka 8.16, 11.33 **5:16** Éféso 5.8–9; 1 Pétèru 2.12 **5:17** Roma 3.31 **5:18** Luka 16.17, 21.33 **5:19** Jacques 2.10 **5:21** Exode 20.13; Deutéronome 5.17 **5:22** 1 Ioane 3.15 † **5:22** Putâmu—Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Putâmu na ticè âji majoroé. ‡ **5:22** Piduri—Insulter. **5:23** Maréko 11.25

²⁵ «Wiàna é piciapwâ googà wà pwi jèpwi, â gàu mara pinaanapô ma wàé, wiàna gàu bwaa gére wâ naigé pâ naa na aupitéimuru. Ba é péa panuâgà tà pwi a pitèimuru, na ée mwa panuâgà târa pwâlici ma tòpògà naa na karapuu. ²⁶ Â go ina tâgà é âjupâra pâ: O câgà caa còobé gée na karapuu, wiàna ina pâ, bwaa câgà caa pé wâri diri é wârimuru'gà!»

Popai goro tapàgà piéa

²⁷ «Guwâ tâmogòori bwâti pâ é jèe ina [wâ Pwiduée] pâ: *Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, é, wâ pwi éagà).* Exode 20.14

²⁸ «Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà ucâri wâdà pwi jèpwi, â gà wâdéarié, â pwacèwii na gàu jèe pipuu. ²⁹ Ba wiàna majoroé é âraporomeegà, na gà pitanami goo, ma gà pwa na èpà, â gà èrù tâjii, â gà tûtâjii naaiti jiiigà! Ba o wâdé ba kâgà wiàna tiâu jè ère naiigà, jii wiàna tâbawêe é naiigà, â tûgà naa na ère na gà pwamaagé còo naawê§! ³⁰ Â wiàna majoroé é îgà ètò na gà pwa na èpà, â gà tètàgà, â gà tûtâjii naaiti jiiigà! Ba bwaa wâdé ba kâgà wiàna tiâu é jè ère naiigà, jii wiàna tâbawêe é naiigà, â gà pâra naa na ère na jè maagé ma tòina naawê!»

³¹ «Jèe ina mwara pâ: *Wâ pwina é tü târa é wâdèe, âna wâdé na é pwa cè tii târa ma pitapàgà piéa.* Deutéronome 24.1 ³² Êco na wâgo,

âna go ina pâ: *Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà na càcaa tô a toomura** (câe caa ciâa jiiigà). Ba gà péa panuâe, ba na é toomura, wiàna é jèu piéa ma cè pwi jèpwi. Â wâ mwara pwi jè âboro na é popaé ma é wâdèe, âna é toomura†.»

Popai goro ipwataâboro

³³ «Guwâ tâmogòori bwâti pâ é jèe ina wâ Pwiduée tà tèpa jojooorjè, pâ: *Gà cibwaa pwâ goo é pai pwataâboro'gà. Wâdé na gà pacoo é *aui-pwataâboro'gà na ara Pwi Ukai.* Lévitique 19.12 ³⁴ Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà *ipwataâboro, â gà cibwaa ina neere ère pwicîri, ba na *paâjupâra é auipwataâboro'gà.

«Gà cibwaa ina “napwéretòtù” ba autâa pwicîri kâ Pwiduée; ³⁵ é, “gòropuu” ba aucò kèe; é, “*Iéruçaléma” ba ville kèe, wàé na é Ukai maina kâjè. ³⁶ Â gà cibwaa ina mwara pâ: “Go ipwataâboro gòro pûruô” ba càcaa wâgà na gà tâmogòori nama pwaa, é, duu é caapwi wàrapûrugà. ³⁷ Wiàna nûmagà na gà üuri, â gà ina co pâ “üu”. Â wiàna tàutâgà, â gà ina co pâ “bwa”. Ba cè gòobèrèe, âna me gée jaa *Caatana, wâ Pwi âboro èpà.»

Popai goro pitôowârimuru†

³⁸ «Guwâ tâmogòori pâ jèe ina pâ: *Âraporomee târa âraporomee, ma poropwâ târa poropwâ§.* Exode 21.24

5:27 Exode 20.14; Deutéronome 5.18 **5:29** Mataio 18.9; Maréko 9.47 **§ 5:29** Ucina co goo é pwina nama jè pwa na èpà. Ba wâdé na jè tûtâjii naaiti jiiigè. **5:30** Mataio 18.8; Maréko 9.43

5:31 Deutéronome 24.1–4; Maréko 10.4 * **5:32** Na càcaa tò atoomura—é, Êco wiàna tò ilâri na ia pwicîri ma gàu piéa. † **5:32** Na pâara kâ Iésu, âna maina kamu kâra ilâri na pitapàgà piéa. Ipaiwâ mwara wiàna nye ticè èpà na é pwa. Wiàna é piéa còwâ, â o càcaa dau wâdé é béarailu kâra pai pitâa kèe ma pwi jè âboro, gée goro é pwâra kamu kèe. Ê popai bèeni kâ Iésu, âna pwiri pai ina wèe pâ, wâdé tà Pwiduée na câgàu caa tapàgà piéa. Êco na, wiàna ticè pai pwa wèe ma gàu pitànaima, â gà tòmiri é nee tò wâdàgà, â gà cibwaa nama é kamu wiàna ticè èpà na é pwa. **5:33** 1 Korénito 7.10–11 **5:33** Exode 20.7; Lévitique 19.12; Nombres 30.3; Deutéronome 23.22 **5:34** Ésaïe 66.1; **5:35** Psaume 48.3; Ésaïe 66.1 ‡ **5:37** Pitôowârimuru—Vengeance. **5:38** Exode 21.24; Lévitique 24.20; Deutéronome 19.21 **§ 5:38** Âraporomee târa âraporomee... Ba na rà cibwaa piwéna jii é pwina é pwa târa wâ pwi jèpwi.

³⁹ «Èco na wâgo, âna go ina pâ: Wiàna é pwa na èpà tâgà wà pwi jè âboro, â gà cibwaa pitôowâri têe. Â wiàna é tamagéri é upwaégà ètò, â gà panuâ têe mwara jèpwi. ⁴⁰ Â wiàna é popagà pâ naa na wâra pitèimuru pwi jè âboro, ma é popa cimiici'gà, â gà naa têe mwara é palito'gà. ⁴¹ Â wiàna é tacoo googà wà pwi jè [coda roma] ma gà popa é atà kêe naa na caapwi kilomètre, â gà popa naa na ârailu kilomètres. ⁴² Wiàna é ilari jiigà cè jè muru, wà pwi jè âboro, â gà naa têe. Â wiàna é ilari târa mwa pitôowâri, â gà cibwaa iauri jiié.»

Gà meaari tèpa èpàrigà!

⁴³ «Guwà tâmogòori bwàti é auina bèeni: *Gà meaari tèpa jèneregà. Lévitique 19.18* Â rà ina mwara [pàra tàpé] pâ: “Â gà èpàri tàpé na rà èpàrigà.” ⁴⁴ Èco na wâgo, âna go ina pâ: Gà meaari tàpé na rà èpàrigà*, â gà pwapwicîri ba kà tàpé na rà pwa tâgà na èpà. ⁴⁵ Â wiàna gà wàrapwiri, â gà pwi âji naî pwi Caa'gà, na é wânidò napwéretòotù. Ba é nye nama té é tòotù kêe, naa gò tàpé na rà wâdé, ma wà tàpé na rà èpà. Â é nye nama popaa, naa gò tàpé na rà papwicîrié, ma wà tàpé na càra caa papwicîrié.

⁴⁶ «Ba wiàna gà wâdéari co tàpé na rà wâdéarigà, â cina gà tapacîri cè câmagà† jii Pwidueé? Ba wà tèpa *tò mwani wâripù [na rà tèpa pwâ ma iau] âna rà nye pwa mwara é pwiibà. ⁴⁷ Â wiàna gà nye pwabwàcu ma pacidòri co tèpa béegà, â pé dà cèna gà pwa cèna piwéna? Ba wà tàpé na càra caa tâmogòori Pwidueé, âna rà nye pwa mwara é pwiibà! ⁴⁸ Â wâgà, âna wâdé na gà tâbawêe naa na pimeaari kà Pwidueé. Â gà ipwacèwii pwi Caa'gà na é wânidò napwéretòotù, na é tâbawêe.»

6

Popai goro pai imeai

¹ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Wâdé na gà pwa é câbawâdé kà Pwidueé ma pacoo é *Naèà*. Èco na gà ipwacôoco! Gà cibwaa pwa na ara pâ âboro, ma rà o pi-inagà ba wâdé. Ba wiàna wàrapwiri, â o câgà caa tòpi é câmagà naa jaa Caa, na é wânidò *napwéretòotù. ² Êkaa na, na gà naa mwani tà tàpé na ticè kàra, â gà cibwaa ipaarigà, pwacèwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà pwa naa na é pâ *wâra pitapitiri, ma é pâ autâa kàra âboro na pâ village. Ba rà imudàra, ba na rà ipwamainarà wà tèpa âboro. Â go ina âjupâra pâ: Rà jèe nye tòpi é câmarà!

³⁻⁴ «Â wâgà, âna gà cibwaa ipaarigà na gà pwa na wâdé. Na gà naa mwani tà tàpé na ticè kàra, goro îgà ètò, â càcaa wâdé na é tâmogòori é îgà aèmwù! Â wà Pwidueé Caa'gà, na é wânidò napwéretòotù, na é còo diri pâ muru, âna ée mwa naa cè câmagà.»

Popai goro pai pwapwicîri

⁵ «Na guwà pwapwicîri, â guwà cibwaa pwacèwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà cima nau pwapwicîri, naa na pâ wâra pitapitiri ma autâa kà tèpa âboro

5:43 Lévitique 19.18   **5:44** Exode 23.4–5; Luka 23.34; Apostolo 7.60; Roma 12.14,20   * **5:44** Gà meaari tàpé na rà èpàrigà—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagèe pâ popai bèeni: Â gà pwényunyuaari tàpé na rà pinajajaigà, â gà pwa na wâdé tà tàpé na rà miirigà.   † **5:46** Câma—Récompense. Pumara wakè.   **5:48** Lévitique 19.2; Deutéronome 18.13   **6:1** Mataio 23.5   * **6:1** Pacoo é Naèà—Pai imeai tàpé na ticè kàra, ma pai pwapwicîri, ma pai ipwanyà (jeûner). Còo gòobàra naporomee 6.   **6:5** Mataio 23.5; Luka 18.10–14

na pâ ville. Ba wâdé târa na rà o còorà pâ âboro. Â guwà tère bwâti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Rà jèe nye tòpi é câmarà. ⁶ Â wâgà, âna wiàna gà pwawwicîri, â gà tò naa na wâ'gà, wâna cè naditârâwâ. Â gà târi goropwârâwâ, â gà pwawwicîri tà Pwiduée Caa'gà, na câjè caa còoé. Â é còo é pwina gà pwa, naa na wâbinyiri, â ée mwa naa cè câmagà.

⁷ «Â, na guwà pwawwicîri, â guwà cibwaa pwa nyakâra tûra, pwacèwii pâra tèpa âboro, na càra caa tâmogòori pwi âji Pwiduée na é caapwi co. Ba rà tà niimiri pâ é têterà, gée goro pai wâru é pâ pwina rà ina. ⁸ Â guwà cibwaa ipwacèwiirâ. Ba wà Pwiduée Caa kâwà, âna é tâmogòori é pwina nûmawà goo, béaari† é pai pi-ila kâwà.

⁹ «Â guwà o wârani târa cè pai pwawwicîri kâwà:

“Pwi Caa kâbà na wânidò napwéretòotù;

Wâdé naa papwicîri é neegà.

¹⁰ Wâdé naa pacoò é Mwaciri'gà.

Wâdé naa pwa câbawâdé'gà naani gòropuu, ma pwacèwii naanidò napwéretòotù.

¹¹ Gà naa tâbà cè utimuru cèna pâribà na diri pâ tòotù.

¹² Gà pwanauri pâ èpà kâbà, pwacèwii na bà pwanauri târa é pâ èpà kâra.

¹³ Gà cibwaa panuâbà târa tacai.

Gà upabà jii é èpà‡.

{Ba nye tâa tâgà é Mwaciri, ma pàtamee, ma pwényuâa, dàra gòiri awé. Amen§.}

¹⁴ «Ba go ina tàwà pâ: Na guwà pwanauri tà pâra tâpé é pâ èpà na rà pwa, â é pwanauri tàwà mwara wà Pwiduée Caa kâwà nidò napwéretòotù. ¹⁵ Â wiàna câguwà caa pwanauri é èpà kà pâra tâpé, â wà pwi Caa kâwà, âna o câé caa pwanauri tàwà é èpà kâwà.»

Popai goro pai ipwanya

¹⁶ «Na gà *ipwanya (na gà panuâ ija'gà ba na gà pwawwicîri), â gà cibwaa ipaarigà, pwacèwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà paari naa na naporomeerâ pâ rà ipwanya, ba na o còorà diri é âboro! Êkaa na go ina âjupâra pâ: Rà jèe nye tòpi câmarà. ¹⁷ Â wâgà, âna, na gà ipwanya, â gà nuwa naporomeegà, â gà tuti pûrugà*. ¹⁸ Â o càra caa còo pâ âboro pâ, gà ipwanya. Êco na wà Pwiduée Caa'gà, na câjè caa còoé, âna é còo é pwina gà pwa naa na wâbinyiri, â ée mwa naa cè câmagà.»

Âji wâdé naa jaa Pwiduée

¹⁹ «Gà cibwaa mudàra pâ wâdé gòropuu, ba péa mura jiigà, é, péa wai ma botére ma tiâu. ²⁰ Gà wéaari pâ wâdé'gà [naa jaa Pwiduée] naa napwéretòotù. Ba ticè madé na uti, ma ticè waaca† na iri. Â o càcaa wai

6:7 1 Rois 18.26–29 **6:8** Mataio 6.32 † **6:8** Béaari—Béaa kâra (avant). **6:9** Luka 11.2–4

6:10 Luka 22.42 **6:12** Mataio 6.14–15, 18.21–35 **6:13** Luka 22.40; Ioane 17.15; 2 Tésalonika

3.3; 2 Timotéo 4.18; Jacques 1.13 ‡ **6:13** Gà upabà jii é èpà—é, Gà upabà jii wà Pwi âboro èpà.

§ **6:13** Amen—Wâdé na wâra. **6:14** Maréko 11.25–26 **6:16** Ésaie 58.5–9 * **6:17** Tuti

pûrugà—Grec: Tâmi wârapûrugà goro l'huile. **6:19** Jacques 5.1–3 **6:20** Mataio 19.21; Luka

18.22 † **6:20** Madé...waaca—Grec: Mite.

ma botère, â ticè a mura wê. ²¹ Ba è pwâranümagà, âna, é wâna é wêe é wâdé'gà.

²² «Guwà tère, è âraporomeejè, âna è pwéelaa kâra naiijè. Â wiàna nye wâdé è âraporomeejè, â diri è naiijè, âna é tâa na pwéelaa. ²³ Â wiàna èpà è âraporomeejè, â diri è naiijè, âna é tâa na bàutê. Â wiàna è pwéelaa naa wâgøjè âna é pâra nau bàutê, â o mwa nye dau bàutê kaa!»

Gà picàwai†—mwani, é, Pwiduée

²⁴ «Nye ticè âboro cèna pâri ma è piênawéna^S bwàti kâra ârailu ukai, géee na diri è pwâranümee. Ba ée mwa tà piênawéna bwàti kà pwi jèpwi, â ée pwa-imudiri tà pwi jèpwi. Üu, o càcaa pâri ma guwà cau piênawéna kà Pwiduée ma è mwani!»

Mudàra béaa Mwachiri kèe

²⁵ «Wàépwi è majoroé ma go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa géaa goro é wâro kàwà, ma è naiiwà. Guwà cibwaa pitawèeri pâ: “Jè o mwa ija dà?” ma “Jè o mwa coona dà?” Ba è wâro kàwà, âna é âjimuru jii è utimuru; â è naiiwà, âna é âjimuru jii ârabwée!»

²⁶ «Guwà jèe còo cai è pâ marü. Ba càra caa picâmi, ma piûnya*, ma càra caa tòpò cè bwà târa pâ tòotù. Êco na wà Pwiduée Caa kàwà nidò napwéretòotù, âna é nye pa-ijarà. Â gona câguwà caa dau piwéna jii è pâ marü? Akaé! ²⁷ Càcaa géee goro pai géaa goro ija ma wâdo, na guwà o nama gòiri è wâro kàwà!»

²⁸ «Â gorodà na guwà géaa mwara goro cè ârabwée kàwà? Guwà jèe còo cai è pai cipu kâra pâ murubuké na-araé. Ba càra caa pàti, ma càra caa ta ârabwée. ²⁹ Â go ina tàwà pâ: Wà pwi ukai *Solomona, naa na diri è muugère kèe, âna è pâ ârabwée kèe, âna càcaa dau wâdé jii è pwi caapwi murubuké.

³⁰ «Â guwà jèe còo cai è pâ aramwatò: É cipu nabà, â o cîri widàuru naa gòro ânye. Â wà Pwiduée, âna é naa ârabwée kàra. Â gona o câé caa naa ârabwée kàwà na piwéna jii? Nye dau kîri kaa è cèikî kàwà!»

³¹ «Üu, guwà cibwaa géaa ma guwà ina pâ: “Jè o ija dà?” ma “Jè o wâdo dà?” ma “Jè o coona cè dà?” ³² Ba wà tàpè na càra caa tâmogòori Pwiduée, âna càra caa nao goro mudàra è pâ pwiibà. Êco na wâguwà, âna wà Pwiduée Caa kàwà na é wânidò napwéretòotù, âna é nye tâmogòori è pwina nümawà goo. ³³ Guwà mudàra béaa è *Mwachiri napwéretòotù, â guwà pwa è pwina nûma Pwiduée goo, â ée mwa naa tàwà è pwina tiàu jiiwà. ³⁴ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa géaa goro tòotù widàuru, ba è tòotù widàuru, âna ée mwa nye pwa wakè kèe. Ê géaa târa nabà, âna nye târa nabà!»

7

*Pàra pupûra kà Iésu naa gòrojaa
Luka 6.37–49, 11.9–13, 13.24–27*

Guwà cibwaa pitèi pàra tàpè!

† **6:23** Picàwai—Choisir. ^S **6:24** Piênawéna—Servir. **6:25** Filipi 4.6; 1 Timotéo 6.6–8; 1 Pétèru 5.7 **6:26** Mataio 10.29–31; Luka 12.6–7 * **6:26** Piûnya—Récolte. **6:29** 1 Rois 10.4–7; 2 Chroniques 9.3–6 **6:32** Mataio 6.8 **6:33** 1 Rois 3.13–14; Psaume 37.4,25; Roma 14.17

1 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Gà cibwaa pitèi [ma pitòti] pàra tàpé, ba na o caé caa pitèigà wà Pwiduée. 2 Ba é pitèigà, pwacèwii é pai pitèi kàgà wà pàra tàpé, â ée mwa pwa tâgà é pwina gà pwa tàra! 3-4 Gà dau còo bwàti é mapûpûru na wâna âraporomee pwi aéjii'gà. Â gà niâ jai é diopwaa kâra pàara upwâra na âraporomeegà! Â gà wânau pai ina tà pwi aéjii'gà pâ: “Nama go jèe patâjii i mapûpûru bèepwiri na âraporomeegà”?

5 «Gà pwi a-ipwacôwârimuru! Gà mara patâjii béaa é diopwaa kâra pàara upwâra bèepwiri na âraporomeegà! Â géewê, mwa bâra pwéelaa tâgà cè pai patâjii wâra é mapûpûru wâna âraporomee pwi aéjii'gà!

6 «[Gà wéaari bwàti é pwina wâdé na me géee goo Pwiduée.] Ba câjè caa naa târa pâ akâna é pâ pwina wâdé, ba rà péa biirà dàjè còwâ, ma utijè. Â câjè caa tû târa puàkà é pâ perle na dau maina wâri wèe. Ba rà péa còogai* .»

Guwà tà ila ma mudàra ma cùu!

7 «Wâdé na guwà nye tà ilari taaci jii wà Pwiduée, ba ée mwa naa tàwà. Â guwà nye tà mudàra taaci, ba guwà o mwa pâmari. Â guwà nye cùu taaci é goropwârawâ, ba o mwa tàpîri tàwà. 8 Ûu, ba wà pwina é ilari, âna o naa tée. Â wà pwina é mudàra, âna é pâmari. Â wà pwina é cùu é goropwârawâ, âna o tàpîri tée.

9 «O wâilàapà nawà, na o naa cè atù târa èpo kèe, wiàna é ilari jiié cè poloa? 10 O wâilàapà na o naa tée cè dòea, wiàna é ilari cè ârawéa? 11 Ba wâguwà, tèpa âboro èpà, âna guwà tâmogòori naa é pwina wâdé tà tèpa nari èpo kàwà. Â wà Pwiduée Caa kàwà nidò *napwéretòotù, na é wâdé, âna ée mwa naa pâ muru na dau wâdé awé tà tàpé na rà ilari jiié.»

Ère diri naèà

12 «Guwà pwa tà pàra tàpé é pâ muru na nùmawà na rà pwa tàwà. Wàè kaa pwiri, é ère é *Naèà kà Moosé, ma èdiri pâ tii kà tèpa *péroféta.»

Goropwârawâ na picu

13 «Guwà tò na é goropwârawâ na é picu. Ba maina é goropwârawâ pâ naa na ére na tubatiàujè awé naawê. Â ticècoé é pai pâ naa pwi naigé-bà. Â wâru tàpé na rà pâ na. 14 Â nye dau picu kaa é goropwârawâ pâ naa na é *âji wâro. Â pwacoé é pai pâra wii. Â càcaa wâru tàpé na rà pâmari.»

Tèpa péroféta a pwâ

15 «Guwà ipwagorocôo tèpa péroféta a pwâ [na rà ina pâ, rà pame é popai kà Pwiduée]! Ba rà o pâmariwà, âna rà pwacèwii mutô, éco na rà pâ tèpa macii a piuti. 16 Guwà o nye còoinarà géee goro é pwâra wakè kàra. Ba câjè caa pétâ pwâra dipâa géee goro é upwâra aru! Â câjè caa pétâ pwâra î géee goro é upwâra na pwa daaé! 17-18 Ba é upwâra na wâdé, âna é nye tòpò pwèe na wâdé [târa uti] â pwacoé ma é tòpò pwèe na èpà. Â é upwâra na èpà, âna é nye tòpò pwèe na èpà, â pwacoé ma é tòpò pwèe na wâdé. 19 Â wà pwi upwâra na caé caa naa cè pwèe cèna wâdé, âna o tètàngaé, â tûè naa gòro ânye.

7:1 Roma 2.1; 1 Korénito 4.5; Jacques 4.11–12   **7:2** Maréko 4.24   * **7:6** Ba càcaa diri tèpa âboro na rà tòpi bwàti.   **7:7** Maréko 11.24; Ioane 14.13, 15.7, 16.23–24   **7:8** 1 Ioane 3.22, 5.14–15
7:11 Jacques 1.17   **7:12** Mataio 22.39–40; Luka 6.31; Roma 13.8–10   **7:13** Luka 13.24   **7:15** Mataio 24.24; Apostolo 20.29; 2 Pétèru 2.1   **7:16** Galatia 5.19–22; Jacques 3.12   **7:19** Mataio 3.10; Luka 3.9; Ioane 15.6

²⁰ «Â ipaiwà naa goo tèpa péroféta a pwâ. Ba guwà o côoinarà gée goo é pwâra wakè kàra.»

Gà ina â gà pwa

²¹ «Wiàna nūmagà na gà tèpeaa naa na *Mwaciri napwéretòotù, â câgà caa po ciburà ina co pâ: “Pwi Ukai, Pwi Ukai!” Wâdé na gà pwa mwara câbawâdé kà Caa kôo na wânidò napwéretòotù! ²² Ba, na Tòotù na o mwa pitèi tèpa âboro, âna o wâru tàpé na rà o ina tóo pâ: “Pwi Ukai, Pwi Ukai, bà mu picémara, ma tù târa pâ duée naa na neegà. Â wâru pâ wakè na bà pwa goro pàtamagà!”

²³ «Â go o mwa po ina târa gée pâ: Câgo caa mu tâmogòoriwà. Guwà pâra jiio, ba guwà tèpa pwa é pâ tûa na èpà! [Ba câguwà mu caa† pwa é câbawâdé kôo.]»

Ucina goo du wâ

²⁴ «Wâ pwina é tère diri pâ popai kôo bèeni ma pitère dàra, âna é pwacèwii pwi âboro na é tèi bwàti muru. Ba é bari é wâ kée naa goro atù. ²⁵ Â coo boo é popaa, ma ca i jèpé, â uu é pòu, â coo ma ti goro é wâ. Êco na câé caa tûu, ba bari naa goro atù. ²⁶ Â wâ pwina é tère popai kôo, â câé caa pitère dàra, âna é pwacèwii pwi a pimwüru, na é pacima é wâ kée naa namarawâ. ²⁷ Â coo boo i popaa, â ca i jèpé, â uu i pwéretòotù, â coo ma ti goro i wâ. Â é nye tûu kaa i wâ, â nye tònnoori diri kaa.»

Pwa tàrù kée ma é pacâmurirà

²⁸ Ûna é ina diri pâ popai bèepwiri wâ Iésu, â rà dau pò goro é pai pacâmurirà kée wâ tèpa âboro. ²⁹ Ba câé caa pwaduwà kà† tèpa *dotée goro é Naèa [na rà ina é pwina rà ina wâ pàra tàpé]. Ba é nye tùra gée gooé.

8

É nama tiàu maagé kà pwi a pwa maga

Maréko 1.40–45; Luka 5.12–16

¹ Gée na càué, â é tàbàtù* boome gée gòrojaa wâ Iésu, â rà pâra wiâé é pâ âboro na dau wâru. ² Â é me burèe pwi jè a pwa maga†. Â é tùu jùrué ara Iésu, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wiàna nūmagà, â gà o nama tiàu maagé kôo!»

³ Â é tu pâ wâ Iésu, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Ûu kaa, nūmoo na tiàu jiigà maga'gà!»

Â é nye wâdé kaa.

⁴ Â é ina tée wâ Iésu pâ: «Gà cibwaa pwa jèkutâri! Êco na gà pâra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwaa ilò. Â gà naa [tà Pwiduée] i pwi *ârapwaa ilò na ia é ina wâ Moosé naa na *Naèa kée. Ba na wârapwiri, â rà o côo diri wâ tèpa âboro pâ gà jèe wâdé.»

Pai cèikí kà pwi jè caa kâra coda

Luka 7.1–10

7:20 Mataio 12.33   **7:21** Luka 6.46; Jacques 1.25   **7:23** Psaume 6.9; 2 Timotéo 2.19   † **7:23** Câguwà mu caa—Vous n'avez jamais... Wâ pàra tàpé, âna rà ina pâ: Câguwà caa mu.   **7:29** Maréko 1.22; Luka 4.32   † **7:29** Pwaduwà kà—Faire comme.   * **8:1** Tàbàtù—Descendre. Boo.   † **8:2** Maga—Lèpre. Wâ tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga.   **8:4** Lévitique 14.1–32; Mataio 9.30; Luka 17.14

⁵ É paé wà Iésu, â ûna é tò naa Capernaüm, â é me mariê wà pwi jè caa kâra coda kà tèpa *Roma. Â é tacoo gooé, ba na é pitu tée, ⁶ â é ina pâ: «Gà cõo pwi ênawéna[†] kõo, âna é tà puu wà pwârawâ, ba é nye dau maagé kaa, â é pitàbwamwa.»

⁷ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wâdé, paé ma ju pâra, ba go mwa nama tiàu maagé kêe.»

⁸ Â é tòpi tée pwini pâ: «Bwa, càcaa pâri naa good ma gà tèepaa naa pwârawâ kõo. Â gà nye po tûra co, â o tiàu maagé kà pwi ênawéna kõo. ⁹ Ba wâgo, âna go pitère dâra pwi a pitûâ kõo, â go caa pitûâ kà tèpa coda. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà pâra!” â é pâra. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà me!” â é me. Â, na go ina tà tèpa ênawéna kõo pâ: “Guwà pwa ni” â rà nye pwa.»

¹⁰ Â é dau pò wà Iésu, â é câdiri i pwi caa kâra coda. Â é ina tà tèpa gére pâra wiâê pâ: «Guwà tère bwâti, ba go ina tàwâ è âjupâra pâ: Cãgo caa pâmari cè pwi âboro cèna maina cèikî kêe, pwacèwii pwini, tia na [mwara è âji Ba kà Pwidueé] *Isaraéla. ¹¹ Ûu, o wâru diri cè tàpé cèna rà o mwa me naa na *Mwaciri napwéretòtù, gée na diri gòropuu. Â rà o mwa tâa na é pi-ija na maina ma wà tèpa jooorojè *Abérama, ma Isaaka, ma Iakobo. ¹² Â napwa naa goo wà pâra tèpa âji nari Mwaciri, âna càcaa pârirà ma rà tò. Â o mwa tûrà naa gòroigé, naa na bàutê, iti jii Pwidueé! Â rà o mwa i ma tòngûru[§] poropwârà [gée goro pai maagé kàra].»

¹³ Â nabwé, â é ina wà Iésu, tà i pwi caa kâra coda, pâ: «Gà wâjué cõwâ naa pwârawâ'gâ! Géee goo è cèikî'gâ, âna o tèepaa è pwina gà ilari!»

Â, na ji pâara bèepwiri, âna nye tiàu kaa i maagé kà i pwi ênawéna.

Pai tiàu maagé kà tèpa âboro

Maréko 1.29–34; Luka 4.38–41

¹⁴ É pâra naa pwârawâ kà Pétèru wà Iésu. Â é pâmari tô nyaa kà wâdà Pétèru na é gére puu, ba é pitòoka. ¹⁵ Â é tu naa goro îê wà Iésu, â nye tiàu jiié kaa i pai pitòoka kêe.

¹⁶ Na bàrane kêe, â cia medari Iésu è pâ âboro na wâru, na pwa duée goorà. Â é tûari târa pâ duée, na rà còobé géee goorà. Â é nama tiàu diri mwara pâ maagé goo pâra tàpé. ¹⁷ Êkaa na pacoo i pwi ia é ina wà Pwidueé, na é naigé mee *péroféta Isaia, pâ:

É jèe popa jiiè

é aré kâjè.

É jèe tètâjii

é pâ maagé kâjè.

Ésaie 53.4

Tàpé na nûmarà na rà pâra wiâ Iésu

Luka 9.57–62

¹⁸ Na jè tòotù, âna wâru pâ âboro na rà tâbèepi Iésu. Ûna é cõorà, â é ina tà tèpa *câmu* kêe pâ, na rà capai géee, naa na ére géee cõwâ kâra nawià.

[†] **8:6** Ênawéna—Serviteur. **8:11** Luka 13.29 **8:12** Mataio 22.13, 25.30; Luka 13.28 **§ 8:12** Tòngûru (é, tòngüngûru)—Grincer des dents. Piuti. **8:17** Ésaie 53.4 * **8:18** Câmu—é, Cému.

¹⁹ Â géewê, â é medarié pwi jè *dotée goro ê Naèà, â é ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra†, nūmoo na go pwi a câmu'gà, â go pâra wiâgà, naa na diri cè ére cèna gà o pâ wê.»

²⁰ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ê pâ macii a piugà, âna pwa aucârû kàra, â pâ marû, âna pwa na wânaîrà. Â napwa naa goodò, *Pwina naîri âboro, âna nye ticè aunao kôo.»

²¹ Â ipaiwà naa goo pwi jè ârapàara tàpé na rà pâra wiâ Iésu, na é ina tée pâ: «Nye pâri ma go jèe mara pâra nau ipwàniri caa kôo?»

²² Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa, gà me wiâô. Â gà naaco tèpa bà, ma rà nye ipwànirirà còwâ!»

É pacoo pòu Iésu

Maréko 4.35–41; Luka 8.22–25

²³ É nye tò kaa naa gòro i wànga wà Iésu, â rà pâra wiâê wà tèpa câmu kée. ²⁴ Â, na rà tèepaa naa nabibiu kâra nawia, â é nye nama tüê kaa i pwéretòotù. Â jèe tò naa na wànga ê pâ wiâ. Â napwa Iésu, âna é tàgére puu na wànga. ²⁵ Â rà patàcîê wà tèpa câmu kée. Â rà ina tée pâ: «Pwi Ukai! Gà nama jè udò! Ba jè o mwü!» ²⁶ Â é ina tàra pâ: «Wànau? Cina wâgotàwà? Nye dau kîri kaa é cèikî kàwà!»

Â é cimadò, â é pwa i pwéretòotù ma i nawia. Â é coo i napô, â nye po èaau kaa.

²⁷ Â rà po pò, â rà pi-ina tàra pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni, na é pacoo é pwéretòotù bau i wiâ?!»

É tü târa pâ duée géé goro ârailu âboro

Maréko 5.1–20; Luka 8.26–39

²⁸ Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kée naa Gadara, wâna ére géé còwâ kâra *nawia Galilée. Na napô bèepwiri, âna pwa tupédu ârailu âboro na pwa duée gooru. Â dau wâgo tà tèpa âboro gooru, ba ru tupédu âboro gòo ma tupédu a putâmu. Â càra caa mu piwédò na ére bèepwiri.

Ûna ru còo Iésu, â ru nye còobé kaa géé nacârû, â ru boome caraé. ²⁹ Â ru nye wiikau ma ina pâ: «*Pwina naî Pwiduée, dà cèna nūmagà na gà pwa tâbu? Nūmagà na gà pwa wârimuru tâbu, béaari kâra ê pâara târa pwa wârimuru?»

³⁰⁻³¹ Â rà tacoo gooé mwara wà tèpa duée, ma ina tée pâ: «Na gà tü tâbà, â gà nama bà géé naa goro ê pâ puàkà nadòbà!»

Ba pwa é pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgére ija géé paé còwâ ni.

³² Â é tòpi tàra pâ: «Îguwà!»

Â rà còobé géé goo i tupédu âboro, â rà tò naa na i pâ puàkà. Â rà nye tàbàtù kaa i pâ puàkà, géé goro i jaa, boo naaniboo nawia. Â rà cau mwü naawê.

³³ Wà tàpé na rà piwéaari i pâ puàkà, âna rà nye uru pâ kaa, naa na village. Â rà piwiâ diri ê jèkutâ bèepwiri. ³⁴ Rà nye cau me diri kaa dari Iésu ê pâ âboro géé na village. Ûna rà còoê, â rà tacoo gooé pâ, na é pâra géé na napô kâra.

† **8:19** Pwi apwa pupûra—Celui qui porte une prédication ou exhortation. Hébréu: Rabbi, âna popai târa papwicîri pwi apwa pupûra. **8:20** 2 Korénito 8.9 **8:21** 1 Rois 19.20 **8:24** Psaume 4.9 **8:26** Psaume 89.10; Mataio 14.31 **8:29** Maréko 1.24; Luka 4.41

9

*É nama wâdé cōwâ pwi a pitàbwamwa
Maréko 2.1–12; Luka 5.17–26*

¹ É wâjué cōwâ wà Iésu gòro wànga naa na village [Capernaüm] wâna é pitâa wê. ² Â wà pàra tèpa âboro na napô-bà, âna rà pitûri medarié naa na aupuu pwi âboro na é pitàbwamwa.

Ûna é cōo é cèikî kàra, â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ: «Gà gòo, co pwi béèò! Ba jèe pwanauri é pâ èpà'gà!»

³ Â wà pàra tèpa *dotée goro é Naèa na rà tâa wê, âna rà piniimiri pâ, 'Wà pwi âboro bèeni, âna é pi-ina ba èpà Pwiduée [ba é nama ipaiwâilu ma wâé]!

⁴ É tà tâmogòori pwina rà niimiri wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Cina èpà é pwâranümawà? ⁵ Piticècoé na go ina tée pâ: “Jèe pwanauri é pâ èpà'gà” jii na go ina tée pâ: “Cimadò, â gà pâra*!” ⁶ [Â wiàna pâri ma go nama é pâra, na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pâ, pwa tàrù kà *Pwina naîri âboro, ma é pwanauri é pâ èpà kà tèpa âboro naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ: «Gà cimadò, â gà popa é aupuu'gà, â gà pâra naa jaagà.»

⁷ Â é nye cimadò kaa i pwi âboro, â é pâra naa pwârawâ kêe. ⁸ Ûna rà cōo pwiri wà tèpa âboro, â wâgotàra. Â rà pwamaina Pwiduée, ba é naa é pàtâmee na maina tà tèpa âboro!

*É todà Mataio
Maréko 2.13–17; Luka 5.27–32*

⁹ É pâra wà Iésu, â é cōo pwi âboro na nee Mataio, na é gére tâa na wâra *tò mwani wâripû†. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâò!»

Â é nye cimadò kaa, â é pâra wiâê.

¹⁰ Géee na càùè, â rà ija wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, jaa Mataio. Â wâru pâ âboro na rà pi-ija ma wâilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pàra tèpa âboro na èpà wâro kàra.

¹¹ Ûna rà cōo é pwiibà wà pàra tèpa *Farasaio, â rà ina tà tèpa câmu kà Iésu pâ: «Gorodà na wà pwi ukai kàwà, âna rà picaiija ma pibéera ma tèpa tò mwani, ma wà tàpé na èpà wâro kàra?»

¹² Â é tà têrerà wà Iésu, â é ina pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàco tàpé na rà maagé. ¹³ Wâdé na guwà tâmogòori é auina kà Pwiduée, pâ: *Càcaa é *ârapwaailò goro macii na wâdé tôo. Â nūmoo goo pimeaari.* Osée 6.6

«Wâgo, âna câgo caa me nau todà tàpé na rà niimiri pâ wâdé é wâro kàra. Go me nau todà tàpé na rà tâmogòori pâ èpà é wâro kàra.»

*Ucina goro ipwanyà
Maréko 2.18–22; Luka 5.33–39*

9:1 Mataio 4.13 **9:4** Mataio 12.25; Luka 9.47; Ioane 2.25 * **9:5** Wiàna é ina tà pwi âboro pâ: «Jèe pwanauri é pâ èpà'gà», â wà tèpa âboro na rà tâa wê, âna o càra caa cōo, ba muru na wâbinyiri tà pwi âboro. Éco na, wiàna é ina tée pâ: «Gà cimadò, â gà pâra», â wà diri tàpé na rà tâa wê, âna rà o cōo wiàna pwa pàtâma Iésu târa ma é nama tiâu maagé kêe. **9:6** Ioane 17.2 † **9:9** Wâra tò mwani wâripû—Bureau des impôts. **9:11** Luka 15.2 **9:13** Osée 6.6; Mataio 12.7

14 Rà tèepaa medari wà Iésu, wà pàra tèpa câmu kà *Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina tée pâ: «Wàibà ma tèpa Farasaio, âna bà nye ciburà *ipwanya. [Bà panuâ ê ija, ba na bà pwapwicîri tà Pwидуée.] Â gorodà na càra caa ipwanya wà tèpa câmu'gà?»

15 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona rà o pikîri wà tàpé na todàra naa goro piéa, wiàna é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Êco na o mwa me é pàara, na ée mwa pâra jiiirà wà pwi a piéa. Â géewê, â rà o mwa bàra ipwanya.»

16 «Nye ticé jè âboro, cèna é popa é pâ noo kâra imwaano na càcaa pâji nuwa, ma é taiti naa goro é pwina jèe dòroé. Ba [wiàna jè nuwa i imwaano, â] o dàdàpa é gòobàra é imwaano na jèe dòroé. Â o mwa dau maina kaa é audàdàpa goo! 17 Â guwà còo é *wâra jawé na pwa goro parawére macii: Câjè caa popa é dipâa na bwaa âmué, ma jè upwâwii é wâra jawé na jèe dòroé. Ba o taaò i wâra jawé, [ba pwacoé ma é tée]‡. Â ée joro wii napuu i dipâa, â jèe èpà i wâra jawé. Bwa! Wâdè na jè tòpò é dipâa na bwaa âmué, naa na é wâra jawé na bwaa bwùu, ba na o wéaari bwàti i dipâa bau i wâra jawé.»

*É nama wâdé còwâ du ilàri
Maréko 5.21–43; Luka 8.40–56*

18 Ûna é bwaa gére ina tàra pwiri wà Iésu, â é medarié wà pwi jè âboro imaina kâra napò. Â é tùu jùrué ara Iésu, â é ina tée pâ: «[Gà me wài!] Ba wà tô èpo kòo, âna é mwa nye tàgère bà ni. Êco na, wiàna gà me nau tòpò igà naa gòé, â ée wâro.»

19 Â rà cimadò wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pâra wiâ pwi âboro-bà.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

20 Na rà gére pâra wii naigé, â é tèepaa me tô ilàri na jèe po 12 naja kêe goro maagé, ba, mu tèepaa me é pàara na mu itàa domii gooé. Â é pwicò kàra, â é tu naa goro gòobàra ârabwée kà Iésu. 21 Ba é nye cèikî pâ é nye po wàrapwiri co, â o jèe tiàu i maagé kêe.

22 Â é tabiié wà Iésu, â ûna é còoé, â é ina tée pâ: «Gà gòo, co tòoni! Gà jèe wâdé còwâ goo é cèikî'gà!»

Â nye tiàu kaa i maagé kêe.

Tô èpo kà pwi âboro imaina

23 Nabwé, â é tèepaa pâ wà Iésu, naa pwârawâ kà i pwi âboro imaina. Â é pâmari pâ âboro na rà gére cipacîri ipwàni, ma wà tèpa pwanyabi^S. Â nye dau wâru kaa é pâ pwâratùra wé.

24 Â é ina tàra pâ: «Guwà pâra! Ba wà tòoni, âna câé caa bà. Â é nye po puu.»

Êco na rà pitaurèe gooé. 25 Â é cau pacòobèrà wà Iésu, â é tò naa na é naditàrawâ. Â é tu pâ naa goro îri i èpo, â é nye cimadò kaa wà tòoni.

26 Â rà nye piwiâ pitiri kaa na ére-bà, é jèkutâ goo.

É nama ru niâ tupédu a bwi

9:14 Luka 18.12 † 9:17 Pwacoé ma é tée—Còo 2e note goo Maréko 2.22. 9:21 Mataio 14.36

^S 9:23 Tèpa pwanyabi—Na rà pwàniri âboro bà wà tèpa Juif, â pwa tèpa uu kuruò (flûte).

²⁷ Géewê, â é pâra wà Iésu. Ûna é tèepaa naa na jè ére, â ru gére pwicô kêe tupédu a bwî.

Â ru nye tà uu ma ina pâ: «*Pwina naî Davita, gà meaaribu, ma pitu tâbu!»

²⁸ Ûna é tèepaa naa jaaé wà Iésu, â ru medarié tupéeni. Â é ina tàru pâ: «Gona gàu nye cèikî kaa pâ, pâri ma go nama tiâu i maagé kàu?»

Â ru tòpi tée pâ: «Ûu, co Pwi Ukai.»

²⁹ Â é tu naa goro i du âraporomeeru wà Iésu, â é ina tàru pâ: «Wâdé na wâra é pwina gàu nye cèikî naa goo!»

³⁰ Â ru nye niâ kaa. Â é ina ba gòo tàru pâ: «Gàu pwacôoco! Gàu cibwaa pwa jèkutâ goo é pwina go pwa tàu!»

³¹ Êco na, ùna ru còobé, â ru pwa jèkutâ goo Iésu pitiri é napô-bà.

É nama é tùra pwi a kûukû

³² Ûna ru gére pâra jii Iésu wà tupéeni, â rà popa me tée pwi âboro na é kûukû, ba pwa duée gooé. ³³ Â é tü târa i duée wà Iésu, â é nye tùra kaa i pwi a kûukû.

Â rà pò gooé diri pâ âboro na rà tâa wê, â rà pi-ina pâ: «Câjè caa mu còo cèna wârani, na napô kâjè *Isaraéla!»

³⁴ Êco na rà ina tèpa Farasaio pâ: «É tü târa é pâ duée goro é pàtàma *Caatana, pwi ukai kâra pâ duée!»

*É cùru tèpa 12 apostolo kêe
Maréko 6.7–13; Luka 9.1–6*

Dau maina é ârapiûnya

³⁵ Wà Iésu, âna é pâra wii pâ ville ma village. Â é pacâmuri pâ âboro, naa na pâ *wâra pitapitiri. Â é picémara é *Picémara Wâdé goro é Mwaciri [napwéretòotù]. Â é nama tiâu é pâ maagé ma aré, na wâru pai pwa goo.

³⁶ Â é còo é pâ âboro na dau wâru, â é dau meaarirà. Ba jèe oratàra, â rà pidumapié, pwacèwii pâ mutô, na ticé cèna wéaarirà.

³⁷ Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Dau maina é ârapiûnya na o pwa. Êco na càcaa wâru awakè. ³⁸ Wâdé na guwà pwapwicîri ma ilari cai jii Pwi apooro aupwanapô, ma é panuâ me mwara cè pâra tèpa wakè, ba na rà pitu.»

10

Nee tèpa 12 apostolo

¹ É todà tèpa câmu kêe wà Iésu na rà po 12, â é naa tàra é tàrù, ba na rà tü târa cè pâ duée, ma rà o nama tiâu diri pâ maagé ma aré kâra pâ âboro.

² Wàéni é nee tèpa 12 *apostolo:

Simona, na ina gooé pâ Pétéru;

André, pwi aéjii kêe;

Jacques, pwina naî Zébédée;

Ioane, pwi aéjii kà Jacques;

³ Filippo;
 Barthélemy;
 Toma;
 Mataio, pwi a mu *tò mwani wâripû;
 Jacques, pwi naî Alphée;
 Thaddée*;

⁴ Simona, pwi Zéloté†;
 Judas Iscariote, wà pwina ée mwa ipwa tûâ tà Iésu.

É cùrurà pâ

⁵ Tèpa 12 apostolo bèepwiri, âna é cùrurà wà Iésu, naa na pâ napô, â é tûâri târa pâ: «Guwà cibwaa pâra dari tèpa âboro na càra caa tèpa *Juif. Â guwà cibwaa tò mwara, naa na pâ village na napô *Samaria. ⁶ Â guwà nye pâra dari co tèpa âboro *Isaraéla, ba rà pwacèwii tèpa mutô na rà inwüru. ⁷ Â guwà picémara wii naigé, pâ: “Jèe wâmwünyabweriwà é *Mwaciri napwéretòtù.”

⁸ «Â guwà nama tiàù pâ maagé, â guwà pawâro tèpa bà, â guwà pwa ma rà wâdé tèpa pwa maga, â guwà tû târa pâ duée géé goro pâ âboro. Ba po muru naa tâwà, â wâdé mwara na guwà naa, naa goro piticémuru naa goo. ⁹ Â, na guwà pâra, â guwà cibwaa pa mwani—wâpà wiàna mwani mii, é mwani pwaa, é cè jè mwani. ¹⁰ Â guwà cibwaa pa cè atà, ma cè wâraâwà, ma cè tâjò kàwà. Guwà nye coona co caapwi ârabwée. Ba wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi é ârawakè kée.

¹¹ «Wiàna guwà tò naa na cè jè village, â guwà mudàra cawi cè pwi âboro cèna nùmee na é tòpiwà. Â guwà tâa jaa pwiibà, tiagoro cè tòtù cèna guwà mwa pâra géé na ére-bà. ¹² Â, na guwà tò naa na ipwârawâ-bà, â guwà ilari jii Pwiduée é *aupwényunyuâari ma pinaanapô kée, naa gò tàpè na rà tâa wé. ¹³ Â wiàna rà tòpiwà bwàti, â o mwa tâa târa é aupwényunyuâari. Â wiàna càra caa tòpiwà bwàti, â guwà pacôwâri é aupwényunyuâari kàwà.

¹⁴ «Â wiàna nye ticè caapwi âboro na é tòpiwà, ma tère é pwâratùra kàwà, naa na cè jè pwârawâ, ma naa na cè jè village, â guwà còobé géewé. Â guwà tauri é dàuru puu géé goro du âwà†. ¹⁵ Â go ina tâwà é âjupâra pâ: Ée mwa pwa wârimuru târa wà Pwiduée, na Tòtù na ée mwa pitèi pâ âboro. Â o dau maina é wârimuru kàra, jii tàpè géé *Sodoma ma Gomora [na ia dau miiri é tûâ kàra.]»

O tubaèpà tâwà

¹⁶ «Guwà tère! Go cùruwà pwacèwii pâ mutô naa nabibiu kàra macii a piuti. Wâdé na guwà tèpa âboro na guwà moo, éco na wâdé na guwà tèpa ipwacôwà mwara§. ¹⁷ Ba rà o tâjùruwà ma popawà pâ naa na wâra pitèimuru. Â rà o pâdiwà goro ubati naa na pâ *wâra pitapitiri. ¹⁸ Â rà o dàtiwà pâ na ara tèpa kupénoo ma wà tèpa ukai, ba na rà pitèiwà, géé goro

* **10:3** Thaddée—Nee mwara Jude. Pwina naî Jacques. (Còo Luka 6.14–16, Ioane 14.22, Apostolo 1.13.) † **10:4** Zéloté—Grec: Cananite. Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paègò tèpa Roma géé napô kée. **10:6** Jérémie 50.6 **10:7** Mataio 3.2, 4.17; Luka 10.9,11 **10:9** Luka 10.4 **10:10** Luka 10.7; 1 Korénito 9.14 **10:12** Luka 10.5–6 **10:14** Luka 10.10–12; Apostolo 13.51 ‡ **10:14** Tauri é dàuru puu géé goro du âwà—Paari pâ, rà tètâjii tàpè na èpà pâ tûâ kàra. **10:15** Mataio 11.24; Jude 1.7 **10:16** Luka 10.3; Roma 16.19 § **10:16** Dernière phrase—Grec: Êkaa na guwà ipwacôowà pwacèwii dòèa, â guwà moo pwacèwii déamu. **10:17** Maréko 13.9–11; Luka 12.11–12, 21.12–15

na guwà tèpa âboro kôo. Â guwà o tèpa *paâjupâraô, na ararà, ma na ara mwara tàpé na càra caa tèpa Juif.

¹⁹ «Â, na diri pâ pàara na rà o mwa tâjùruwà, â guwà cibwaa pidumapié goro cè pai tòpirà. Ba wà Pwiduée, âna ée mwa naa tàwà cè pwina guwà ina na ji pàara bèepwiri. ²⁰ Ba o jèe càcaa wâguwà na o tùra, â o jèe è Nyuâaé Pwicîri kà Caa kàwà, na é tùra goowà.

²¹ «[Na pwi pàara bèepwiri] âna wà pwi jè âboro, âna ée panuâ pwi aéjii kêe, ba naa tètâmwereê. Â wà pwi caa kâra èpo, âna é wàrapwiri tà pwina naîê. Â wà tèpa èpo, âna rà o pipaa ma du nyaa ma caa kâra. Â rà o pwa ma rà pwa wârimuru, tiagoro pai pôtâmwararà. ²² Â rà o miiriwà diri é pâ âboro, ba guwà tèpa âboro kôo. Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèe, âna ée mwa pa-udòe wà Pwiduée [ma naa tée é *wâro dâra gòiri jaaé].

²³ «Wiàna rà tubaèpà tàwà naa na cè jè village, â guwà uru naa na jèpwi. Â guwà pâpitiri é pâ village naa napô Isaraéla, â guwà picémara popai kôo. Â guwà tère, o bwaa câguwà caa pâji tubanabwé pwiri, béaari é pai o wâjué còwâ kôo. Ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wâgo *Pwina naîri âboro, âna go o mwa wâjué còwâ [naa na pwényuâa kà Pwiduée].»

O wàrapwiri tàwà mwara

²⁴ «Go ina tàwà pâ: Wà pwi a *câmu, âna câe caa piwéna jii pwi a pacâmurié. Â wà pwi ênawéna, âna câe caa piwéna jii pwi ukai kêe. ²⁵ Ba wà pwi a câmu, âna wâdé na é pwacèwii pwi a pacâmurié. Â wà pwi ênawéna, âna wâdé na é pwacèwii pwi ukai kêe. Ba wiàna rà ina goo wà pwi apooro pwârawâ pâ *Caatana*, â rà o nye dau ina ba èpà mwara tèpa tâa na pwârawâ bèepwiri.»

Guwà cibwaa nama wâgotàwà

²⁶ «Guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro. Diri pâ muru na tàbinyiri, âna o mwa paari. ²⁷ Â é muru na go ina tàwà pwàniri, âna guwà inapàpari naa na pwéelaa. Â é muru na pitânunuuri na pwâranyüruwà, âna guwà inapàpari naa na gomu kàwà. ²⁸ Üu, guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro. Ba wiàna pâri ma rà pôtâmwara naiiwà, â o càra caa tâmogòori ma rà tubatiâu awé é wâro naa wâgoowà. Wâdé na guwà nama wâgotàwà goo Pwiduée. Ba wâé co na pâri ma é tubatiâu é naiiwà, bau é wâro na wâgoowà, naa na ére na jè maagé ma tòina naawé.

²⁹ «Guwà jèe còo cai pâ marü na kîri: Jè icuri du ârailu marü, naa goro caapwi mwani. Êco na nye ticé géee goorà, cèna é tûuboo naa napuu, wiàna câe caa tâmogòori wà Pwiduée Caa kàwà. ³⁰ Â wâguwà, âna é nye cau tâmogòoriwà bamwara, tiagoro mwara jéûru wàrapûruwà. ³¹ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba dau pwamuru naa goowà na ara Pwiduée, jii é pâ marü na dau wâru!»

Cibwaa pitütôowâriô!

³² «Wiàna é inapàpari cè pwi jèpwi, na ara pâ âboro pâ, é pwi âboro kôo, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara Caa na é wânidò

10:20 Ioane 14.26   **10:21** Michée 7.6; Mataio 10.35; Maréko 13.12; Luka 21.16   **10:24**

Luka 6.40; Ioane 13.16, 15.20   **10:25** Mataio 9.34, 12.24; Maréko 3.22; Luka 11.15   * **10:25**

Caatana—Grec: Bézélzèbul. Còo Caatana naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

10:26 Maréko 4.22; Luka 8.17   **10:28** Jacques 4.12   **10:31** Mataio 6.26

*napwéretòtù. ³³ Â wiàna é ina cè pwi jèpwi, na ara pâ âboro pâ, câe caa pwi âboro kôo, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, câe caa pwi âboro kôo, na ara Caa na é wânidò napwéretòtù.»

Rà pitadàrùrà tèpa âboro good

³⁴ «Guwà cibwaa niimiri pâ go tèepaa me naani gòropuu, ba na go pame pinaanapô. Bwa! Go me, ba na rà mwa pitadàrùrà tèpa âboro good. ³⁵ Ba go me nau *pinaaitiri tupé duanaî, ma du duanaî, ma du duatâa*. ³⁶ Â rà o *pièpàrirà pa paénaî, ma pa paétâa, naa na pwârawâ kàra.*» *Michée 7.6*

Guwà panuâ wâro kâwà ba kôo

³⁷ «Wà pwina é dau wâdéari du nyaa ma caa kêe jiio, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo. Â wà pwina é dau wâdéari pwi naîê ma wà tò èpo kêe jiio, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo. ³⁸ Wà pwina câe caa kâa é *kurucé kêe, ma é me wiâô, âna wà pwiibà, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo. ³⁹ Â wà pwina nùmee na é wéaari é wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ é wâro kêe ba kôo, âna ée mwa pâmari é *âji wâro.»

Wà pwina é tòpiwà âna é tòpio

⁴⁰ «Wiàna é tòpiwà cè pwi jè âboro, âna é tòpio mwara. Â wà pwi âboro na é tòpio, âna é tòpi mwara wà Pwina é cùruo me. ⁴¹ Â wiàna é tòpi cè pwi *péroféta, gée goo na é pwi péroféta, â o mwa pwa cè câmaê, cèna wàra na naa tà tèpa péroféta. Â wiàna é tòpi cè pwi jè âboro cèna é *tàrù na ara Pwiduée, gée goo na é tàrù, â o mwa pwa cè câmaê, wàra na o naa tà pwina é tàrù. ⁴² Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Wiàna é naa cè wârado jawé moo, târa ji pwi ênawéna kôo bèepwiri, gée goo na é pwi a câmu kôo, â o pwa cè câmaê.»

11

¹ Ūna é ina diri é autûari kêe bèepwiri wà Iésu tà tèpa 12 a *câmu kêe, â rà cau pâra géewê, naa na pâ ville na pwi ére-bà. Â é pacâmuri tèpa âboro wà Iésu, ma picémara târa é *Picémara Wâdé.

É pwi Mesia na rà tapacîé

Luka 7.18–23

² Ūna é tâa na karapuu wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é tère é jèkutâ goo Kériso, ma é pâ pwina é pwa. Â é panuâ pâ pâra tèpa câmu kêe, ³ ba na rà tawèeri Iésu pâ: «Pwiri nye wâgà kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na ée mwa tèepaa? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

⁴ Â é tòpi târa wà Iésu pâ: «Guwà wâjué còwâ nau piwiâ tà Ioane é pwina guwà tère, ma é pwina guwà còo. ⁵ Ba wà tèpa bwi, âna rà jèe niâ; wà tàpé na rà bee, âna rà jèe pâra bwàti; wà tàpé na rà pwa maga, âna rà jèe wâdé; wà tèpa kee, âna rà jèe tèrejè; â wà tèpa bà, âna rà jèe wâro còwâ; â wà tàpé na ticè kàra, âna rà jèe tòpi é Picémara Wâdé. ⁶ Cidòri nyuâa pwina é còoinaô, ma cèikî naa good*!»

10:33 Maréko 8.38; Luka 9.26; 2 Timotéo 2.12   **10:34** Luka 12.51–53   **10:35** Michée 7.6
10:38 Mataio 16.24–25; Maréko 8.34–35; Luka 9.23–24, 17.33; Ioane 12.25   **10:40** Maréko 9.37;
 Luka 10.16; Ioane 13.20   **11:5** Ésaïe 35.5–6, 61.1   * **11:6** Grec: Cidòri nyuâa pwina càcaa tanoorié goòò, é, ...na câe caa tètâjiio.

*É ina Ioane wà Iésu
Luka 7.24–35*

⁷ Ûna rà wâjué còwâ wà tèpa câmu kà Ioane, â é ina wà Iésu târa pâ âboro na rà gère tâa wê, pâ: «Na ia guwà pâra naa namaré [nau tère Ioane] â dà cèna guwà pâra nau ucâri?—[Pwi âboro na pipwaée kêe na é pwacèwii] è bàra watü na pòbagù pwéretòtù? ⁸ Bwa! Â gona dà na guwà pâra nau còo?—Pwi jè âboro na é coona pâ ârabwée na po wâdé? Bwa! Wà tèpa âboro na wàrapwiri, âna rà tâa na è wâra ukai! ⁹ Nye dà cèna guwà pâra nau còo? Pwi jè *péroféta? Ûu kaa, â go ina tàwà pâ: Wà pwiibà, âna é pwi péroféta maina! ¹⁰ Ba nye wà kaa Ioane, na é inaè wà Pwiduée, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

*Go mwa panuâ paé
pwi a pa popai kôo.
Ée mwa pâbéaa'gà
ma pwabwâti naigé'gà.*

Malachie 3.1

¹¹ «Guwà tère bwâti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Nye ticè pwi jè âboro gòropuu, cèna é piwéna jii Ioane Pwi a piupwaa. Éco na wà pwina ée dau kiriwi naa na *Mwaciri napwéretòtù, âna o [mwa tâa tée è pwina] piwéna jii Ioane. ¹² Tapoo na pàara na é tapoo picémara wà Ioane, tèepaa naa na pàara nabà, âna wà tèpa âboro gòo, âna rà mudàra ma rà tòpò goro nii kàrà† naani gòropuu è Mwaciri napwéretòtù. ¹³ Ba béaa kà wà Ioane, âna è *Naèè kà Moosé, ma wà diri tèpa péroféta, âna rà picémara târa pâ âboro [pâ, ée jèe tòpò è Mwaciri kêe wà Pwiduée]. ¹⁴ Guwà cèikî naa gooo na go ina pâ: Ûna wii [naa na Tii Pwicîri] pâ, ée mwa wâjué còwâ wà péroféta *Élia, âna tàgère inapàpari è pai tèepaa kà Ioane.

¹⁵ «Wà pwi âboro na pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Rà picocooribu ma Ioane

¹⁶⁻¹⁷ «Go ina pâ, rà wànau tèpa âboro nabà? Rà pwacèwii pâ nari èpo na rà gère pipuburirà naa na aupitapitiri [â tàutàra dàra kòcò ma wà tèpa béera, na rà pitakàna] ma ina tàra pâ:

“Bà tòjò‡ tàwà,
â tàutàwà dàra câbu.
Bà nyabiri tàwà
nyabi târa ipwàni,
â tàutàwà dàra i!”

«Â ipaiwà naa goo wà tèpa âboro nabà. ¹⁸ Ba é tèepaa me wà Ioane Pwi a piupwaa, â é tàpo panuâ ija na pàra pàara, â câé caa wâdo dipâa, â rà ina tèpa âboro pâ: “Pwa duée gooo!”

¹⁹ «Ûna é tèepaa me, wà *Pwina naîri âboro, â é ija ma wâdo pwacèwii pàra tàpé. Â rà ina wà tèpa âboro pâ: “Wà pwini, âna é dau pwi a wâdo ma pwi a-ija! Â é nye pabée tèpa tò mwani, ma wà pàra tèpa âboro èpà.”

11:10 Malachie 3.1; Luka 1.76   **11:12** Luka 16.16   † **11:12** Tòpò goro nii kàrà—é, Tòpi, é, cicara. (Còo Luka 16.16.)   **11:14** Malachie 3.23; Mataio 17.10–13; Maréko 9.11–13   ‡ **11:16-17** Tòjò—Grec: Upi kuruò.   **11:19** Mataio 9.14

«Êco na [âjupâra ê pwina jè mu ina pâ]: “Ê tàmangaŠ, âna jè còo taaci naa na ê pwâra wakè kêe.”»

Rà o pwa wârimuru tàpé na tàutàra na rà cèikî

Luka 10.13–15

²⁰ Ê tapoo tûra ba gòo târa ê pâ âboro na pâra village wà Iésu. Ba wâru pâ wakè na é pwa naawê goro pâtàmee, êco na càra caa pitòotéri ê tûâ kàra.

²¹ Â é ina târa pâ: «Guwà ipwacôoco, wâguwà tèpa âboro na Korazine ma Bethsaïda! Ba o naa wârimuru tàwà! Go jèe pwa pâ muru na dau maina naa jaawà, â câguwà caa cèikî! Â wiàna rà còo ê pwina go pwa naa jaawà, wà tàpé gée Tyr ma Sidon, â pwiri jèe gòiri cè pai pitòotéri ê wâro kàra, ma naaco é pâ tûâ kàra na dau èpà. Â pwiri rà paari mwara naa na cè pai coona dodà kàra, ma pitâmirà goro dà* . ²² Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na é Tòotù na ée mwa pitèi é pâ âboro wà Pwiduee, âna o dau maina é wârimuru kàwà, jii tàpé Tyr ma Sidon.

²³ «Ipaivà naa goowà, wâguwà tèpa âboro naa na village Capernaüm. Ba guwà niimiri pâ guwà pwacèwii Pwiduee†. Êco na ée mwa naawà boo dari tèpa bà! Ba é pwa pâ muru na dau maina naa jaawà. Â wiàna é gére pwa pâ muru bèepwiri na *Sodoma, â pwiri é bwaa nye gére tâa nabà é ville-bà. ²⁴ Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na é Tòotù na ée mwa pitèi é pâ âboro wà Pwiduee, âna o dau maina é wârimuru kàwà, jii tàpé Sodoma!»

Pwiduee Caa ma tèpa naîê

Luka 10.21–22

²⁵ Pwa jii pâara géewê, â é ina wà Iésu pâ: «Caa, gà Pwi Ukai kàra *napwéretòotù ma gòropuul! Â go ipwaolé tâgà, ba gà naapwâniri pâ muru bèepwiri jii tèpa tâmogòorimuru ma wà tèpa tàmanga, â gà paari tà tàpé na càra caa câmu‡. ²⁶ Ba nye auniimiri'gà pâ, naa wàrapwiri.»

²⁷ Â é ina wà Iésu tà pâra tàpé pâ: «Êdiri é pwina tâa tà Caa kôo, âna é jèe naa tóo. É jèe nye ipaarié tóo, ba na go tâmogòorié bwàti. Nye wàe co na é tâmogòorio, wâgo Pwina naîê. Â nye ticè pwi jèpwi cèna é tâmogòorié, â nye wâgo co pwina Naîê. Â go paarié tà pâra tàpé, ba na rà tâmogòorie mwara.»

Go mwa nama guwà nao

²⁸ «Guwà medario, wâguwà na dau tòina é nakake kàwà, ma dau oratàwà. Ba go mwa nama guwà nao. ²⁹ Guwà pa nakake na go naa tàwà, â guwà pâra naa goo é autûari kôo. Ba pwi a moo pwâratûra kôo, â go pwi a-ipakîriô. Â wiàna guwà me mariô, â guwà o pâmari âji nao. ³⁰ Ûu, ba é nakake na go naa tàwà, âna o puràra cè pai popa wèe, â é autûari kôo, âna ticècòo pai pâra wiâra.»

Š **11:19** Ê tàmanga—Ê tàmanga kà pwi âboro, é, é tàmanga kà Pwiduee. **11:21** Ésaïe 23; Ézékiel 26–28; Joël 3.4–8; Amos 1.9–10; Zakarie 9.2–4 * **11:21** Coona dodà...pitâmirà—Pai pwa kà tèpa Juif na rà pinünüma, é, na rà pijinünü. **11:23** Genèse 19.24–28; Ésaïe 14.13–15 † **11:23** 2e phrase—Grec: Gona guwà too naa napwéretòotù? **11:24** Mataio 10.15; Luka 10.12 **11:25** 1 Korénito 1.26–29 ‡ **11:25** Tàpé na càra caa câmu—Grec: Tèpa nari èpo. **11:27** Mataio 28.18; Ioane 1.18, 3.35, 10.15, 17.2; Filipi 2.9 **11:28** Jérémie 31.25 **11:30** 1 Ioane 5.3

12

Pwi apooro tòotù pwiçiri

Maréko 2.23–28; Luka 6.1–5

¹ Na jè *tòotù pwiçiri, â rà pâra wii ê naigé na tapàgà na aupwanapô* wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â rà copwa wà tèpa câmu, â rà tàpo pétâ ê pâ pwâra blé, â rà uti.

² Ûna rà còorà wà tèpa *Farasaio, â rà ina tà Iésu pâ: «Gà còo ê pwina rà pwa tèpa câmu'gà! Âna muru na pwiçiri, na ê tòotù pwiçiri!»

³ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra naa na Tii Pwiçiri, ê pwina é pwa wà ukai *Davita? Ba, na jè tòotù, âna rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée. ⁴ Â é tò naa na wâra pwapwiçiri pwa goro imwaano†. Â é pa ê poloa na naa kà Pwiduée, â rà ija ma wà tèpa bée. Â é poloa-bà, âna nye wâco wà tèpa pwa *ârapwaaillò, na nye pwa tàrù kàra ma rà ija.

⁵ «Â guwà pûra mwara naa na ê *Naèà kà Moosé pâ: Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaillò, âna rà wakè naa na *Wâra pwapwiçiri, na tòotù pwiçiri. Ê tûâ-bà, âna rà còbèedari ê pwi tòotù-bà. Êco na càcaa èpà na ara Pwiduée! ⁶ Ba go ina tàwà pâ: É tà wâni ê Pwina dau piwéna jii ê Wâra pwapwiçiri! ⁷ Â é ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwiçiri pâ: Càcaa é ârapwaaillò goro macii na wâdé tòo. Â nûmoo goo pimeaari. *Osée 6.6*

«Â wâguwà, âna câguwà caa tâmogòori ê ère popai-bà, ba guwà pitòti tèpa âboro bèeni, na càra caa pwa cèna èpà na ara Pwiduée. ⁸ Â wà *Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro ê tòotù pwiçiri.»

É nama tiâu maagé kà pwi âboro na tòotù pwiçiri

Maréko 3.1–6; Luka 6.6–11

⁹ Géé na càué, â é tò naa na *wâra pitapitiri wà Iésu. ¹⁰ É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà é iê.

Â wà tèpa âboro, âna nûmarà na rà còo cè pwina é pwa Iésu, ba na o cè pai pitòtié. Â rà pwa ma tawèerié pâ: «Pwiri nye tàrù ma jè nama tiâu maagé kà pwi jèpwi na tòotù pwiçiri?»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe còo cai ni: Wiâna caapwi co cè mutò'gà, na é tûu naa na pwêe, na tòotù pwiçiri, â gà o pwa dà? O câgà caa pâ nau dàgòtùé? ¹² Â napwa pwi âboro, âna é dau piâjimuru jii mutò! Géé goo pwiri, na o pwa cè tàrù kâjè, ma jè pwa pwina wâdé, na tòotù pwiçiri.»

¹³ Â é ina tà i pwi âboro pâ: «Gà patàrù é îgà!»

Â é patàrù iê, â nye wâdé kaa, wàra jè iê.

¹⁴ Wà tèpa Farasaio na rà tâa wê, âna rà còobé géé na wâra pitapitiri. Â rà pâra còwâ nau ipitiri, ba na rà mudàra cè pai o pòtâmwara Iésu.

Iésu âna é pwi ênawéna na é pitòrigarié Pwiduée

12:1 Deutéronome 23.26 * **12:1** Aupwanapô—Pé aupwanapô na dau maina na câmi goro blé, é, pwâra mai (maïs), é, orge. Wiâra é naèà kà tèpa Juif, âna pwiçiri na jè piûnyari diri é na aupwanapô. Wâdé na jè naaco nyi dâra arapwûru, ba na uti kà tèpa pârame, ma tàpé na ticè neemururà. (Còo Lévitique 19.9–10, Deutéronome 24.19–21.) **12:2** Exode 20.10 **12:3** 1 Samuel 21.2–7 **12:4** Lévitique 24.5–9 † **12:4** Wâra pwapwiçiri pwa goro imwaano—Grec: Wà kà Pwiduée. Còo Neeremuru (Vocabulaire). **12:5** Nombres 28.9–10 **12:6** Mataio 12.41–42 **12:7** Osée 6.6; Mataio 9.13 **12:10** Luka 14.3 **12:11** Luka 14.5 **12:14** Ioane 5.16

15 Ûna é tère wà Iésu pâ, rà gére imudàra cè pai pwa tûa tée, â é pâra géé na ére-bà. Â wâru tàpé na rà pâra wiâê. Â é nama tiâu maagé kàra. 16 Â é tûâri tàra pâ: «Guwà cibwaa inapàpario!»

17 Â é pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee *péroféta Isaia, pâ:

18 *Wàéni pwi âboro,
pwi âboro kîri,
pwi ênawéna kôo.
Wàé na go tòpòé,
pitòrigarié ba kôo.
Dau wânümoò tée;
wâdé tóo wàé.
Go tòpò naa gooé
é Nyuâaé Pwicîri.
Ée mwa pame é popai
goo pai udò kàra Ba
[naa na *âji wâro].*

19 *Ée pwi a tûra ba moo.
O càra caa tèreê
naa na auipitiri.*

20 *O câé caa dàciò
bàra watù na ora.
O câé caa utâmwarà
doromara ânye
na pâra naa piboo.
O câé caa tanoori
pâ âboro kîri
na ticè niî kàra.
O mwa piétò naa gooé
tàrù kôo, wâgo Pwiduée.
[O paari pâ wàé
na é *pwi a pa-udò.]*

21 *Rà mwa cèikî naa gooé
êdiri pâ Ba.*

Ésaïe 42.1–4

Pwa tàrù kêe ma é tû târa pâ duée

Maréko 3.20–30; Luka 11.14–23

22 Rà cia medari Iésu pwi jè âboro na é bwi ma kûukû, ba pwa duée gooé. Â é nama é wâdé wà Iésu. Â é jèe tûra, â é jèe niâ.

23 Â êdiri pâ âboro, âna rà pò goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Napwa pwini, âna pwiri Pwi goobàra Davita na jè gére tapaciê?»

24 Êco na wà tèpa Farasaio, âna rà ina pâ: «Bwa! Wà pwi âboro bèeni, âna é wakè goo é pàtama *Caatana[†], pwi ukai kà tèpa duée! Êkaa na é tû târa pâ duée.»

25 Â é tâmogòori auniimiri kàra wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Wiàna é pipaa dèe còwâ é jè mwaciri, â o tédidirie. Â wiàna é picicaraé còwâ é caapwi

12:16 Mataio 8.4; Maréko 3.12   12:18 Ésaïe 42.1–4   12:18 Mataio 3.17   12:24 Mataio 9.34, 10.25   † 12:24 Caatana—Grec: Bèelzébul. Còo Caatana naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwàadàra tii.

ville, é, caapwi tâa, â o pwacoé ma é cimwü. ²⁶ Wiàna wà Caatana, pwi ukai kà tèpa duée, âna é tü târa pâ duée, â é pipaa dèe còwà! Â o wà nau târa cè pai cimwü wàra é mwaciri kèe?! ²⁷ Guwà ina pâ, wà Caatana na é naa tîo é pàtamee ma go tü târa é pâ duée. Â gona wàilàapà, na naa tà tèpa béewà é pàtamee, ma rà tü târa pâ duée? Ba é pwina rà pwa, âna paari tàwà pâ guwà tàgère pitanami naa good.

²⁸ «Â napwa wâgo, âna é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, na é naa tîo é pàtamee ma go tü târa é pâ duée. Â wiàna wàrapwiri, â jè cau cò bwàti pâ wà Pwiduée, âna é jèe mara tòpò é Mwaciri kèe naa jaawà!

²⁹ «Â wiàna nümajè na jè tò naa na é wâ kà pwi âboro na pwa nii kèe, ma jè popa neemurué, â wâdé na jè mara piié. Â géewê, â jè o mwa bàra pa é pâ muru na tâa na wâ kèe. ³⁰ Wà pwina cêe caa wâjaa, âna é cicarao. Â wà pwina cêe caa pitu tîo ma bu pipanaimari, âna é tédidiri.»

Popai na èpà naa goro Nyuâaê Pwicîri

³¹ «Go ina tàwà pâ: O pâri ma pwanauri pâ âboro, na rà tûra ba èpà naa goo Pwiduée ma pwa na èpà tà tèpa béerà. Êco na wà pwina é tûra ba èpà naa goo é Nyuâaê Pwicîri, âna o càcaa pwanauri é èpà kèe. ³² Â o pâri ma pwanauri wà pwina é tûra ba èpà naa goo Pwina naîri âboro. Êco na, wiàna é tûra ba èpà naa goro é Nyuâaê Pwicîri, â o càcaa pâri ma pwanaurié, naa na wâro bëeni, ma naa na *wâro dàra gòiri awé.»

Ê upwâra bau é pwêe

³³ «Ê upwâra na wâdé, âna é nye tòpò pwêe na wâdé [târa uti]. Â é upwâra na èpà, âna é nye tòpò pwêe na èpà. Ba jè o tàmogòori é upwâra géee goo é pwêe. ³⁴ Â wàrapwiri naa goowà. Ba guwà o wà nau târa cè pai ina wàra cè muru cèna wâdé, na guwà tèpa nari dòèa ma tèpa pwâ? Ba é pwina tabawâbé é pwâranüma pwi âboro goo, âna wàépwiri na o còobé pwêe, na é tûra. ³⁵ Ê pâ muru na wâdé, âna me géee goo pwi âboro na é wâdé, ba wâdé pwâranümee. Â é pâ muru na èpà, âna me géee goo wà pwi âboro na é èpà, ba èpà pwâranümee.

³⁶ «Ûu, nye âjupâra na go ina tàwà pâ: O mwa pwa é Tòotù na ée mwa pitèi é pâ âboro ni gòropuu wà Pwiduée. Â ée mwa jèpa pitèira goo é pâ popai èpà na rà ina imudi. ³⁷ Nye géee goo kaa é pâ popai'gà, na ée mwa tûâri wà Pwiduée pâ pwiri gà o pwa wârimuru, é, gà o udò [ma tâa tâgà é âji wâro].»

Nümarà na rà còo cè câmu kâra pàtamee

Maréko 8.11–12; Luka 11.24–32

³⁸ Géee na càué, â wà pàra tèpa *dotée goro é Naèà ma wà pàra tèpa Farasaio, âna rà ina tà wà Iésu, pâ: «Pwi a pwa pupûra, paari tâbà cè *câmu kâra pàtamee na wâgoogàŒ.»

³⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà tèpa âboro nabàni, âna guwà dau èpà, â [câguwà caa pitère dà wà Pwiduée. Gorodà na] guwà ciburà ilari jiié cè câmu kâra pàtamee? O nye ticé câmu na guwà mwa caa còo mwara jii i

12:28 Apostolo 10.38; 1 Ioane 3.8   **12:30** Maréko 9.40; Luka 9.50   **12:31** Héberu 6.4–6

12:32 Luka 12.10   **12:33** Mataio 7.16–20   **12:34** Mataio 3.7, 15.18; Luka 3.7, 6.45   **12:38**

Mataio 16.1; Luka 11.16; Ioane 6.30   **Œ 12:38** Nümarà na rà paari pâ cêe caa waké goro pàtama Pwiduée.   **12:39** Mataio 16.4; Maréko 8.12

pwi ia é tèepaa tà péroféta Iona biu. ⁴⁰ Ba wà Iona, âna ia âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara i ârawéà. Â o ipaiwà mwara naa goo Pwina naîri âboro, ba o âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara napuu.

⁴¹ «Â napwa naa goo wà Iona, âna é picémara ê popai tà tàpé Ninive. Â rà nye pinünüma ma pitòotéri ê wâro kàra. Â guwà còo, é wâni, pwi jè âboro na é dau piwéna jii Iona. Â o tèepaa ê Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduee. Â, na tòotù-bà, âna wà tàpé Ninive, âna rà o cimadò arawà, wâguwà tèpa âboro nabàni, â rà o piciapwâ goowà!

⁴² «Wà tô ilàri ukai naa napô Saba na pàara biu, âna ia é me gée napô kêe na dau wâiti, ba na é tère popai kà ukai *Solomona na tâbawêe goro autâmogòori kêe. Â guwà còo, é wâni jaawà pwi jè âboro na é dau piwéna jii Solomona. Â wàépwiri, na Tòotù na ée mwa pitèi ê pâ âboro na, wà Pwiduee, âna wà tô ilàri ukai-bà, âna ée mwa cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabà. Â ée mwa piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà tère.]»

Pai pâra ma wâjué kà tèpa duée

⁴³ «[Guwà tère cai ni]: Wiàna pwa duée, goo pwi jè âboro; â wiàna é còobé gée gooé, â gona é pâ naapà? É paé ma me, na pâ ére na aupiticia. Ba é mudàra cè ére cèna é tâa wê. Êco na câe caa pâmari. ⁴⁴ Â é niimiri pâ, 'Go wâjué pâ còwâ, naa na i pwârawâ kôo.' Â é wâjué, â é pâmari i wâ, âna bwaa nye ticè cèna tâa na, âna nye po baléri bwàti, ma pitòimiri bwàti. ⁴⁵ Â é wâjué nau mudàra tèpa 7 duée bée, na rà dau èpà jiié. Â rà tò nau pitâa na i wâ. Â wà pwi âboro-bà, âna é mwa dau èpà kaa jii béaa! Â o wàrapwiri, cèna o tèepaa medariwà, wâguwà tèpa âboro nabàni! Ba o dau èpà naa goowà nabàni jii béaa.»

Âji tâa kà Iésu

Maréko 3.31–35; Luka 8.19–21

⁴⁶ Ūna é bwaa gére patùra tèpa âboro wà Iésu, â rà tèepaa me wà nyaa kêe ma wà tèpa jiié. Â rà coo boo gòroigé, â rà mudèe, ba na rà pitùra.

⁴⁷ Â é ina tée wà pwi jè âboro pâ: «Gà còo! Rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aéjii'gà. Â rà mudàgà* .»

⁴⁸ Â é tòpi tée pâ: «Wàilàpà cè nyaa kôo? Â wàilàpà cè tèpa aéjii kôo?»

⁴⁹ Â é tòcia tèpa câmu kêe, â é ina pâ: «Guwà còo, wàilà-ni pa nyaa kôo ma tèpa aéjii kôo. ⁵⁰ Ba wà pwina é pwa é câbawâdé kà Pwiduee Caa kôo na é wânidò *napwéretòotù, âna wàè kaa pwiri, é pwi aéjii kôo, ma tô naigé kôo, ma nyaa kôo.»

13

Ucina goo pwi a picâmi

Maréko 4.1–20; Luka 8.4–15

¹ Na tòotù bèepwiri, âna é còobé gée na pwârawâ na é pitâa wê wà Iésu, â é boo naaniboo bàrawià. Â é tâaboo* ba na é pacâmuri pâ âboro. ² Â jèe pâra nau dau wâru ê pâ âboro na rà medarié. Â gée goo pwiri, â é tò naa

12:40 Jonas 2.1   **12:41** Jonas 3.5   **12:42** 1 Rois 10.1–10   **12:45** 2 Péteru 2.20   * **12:47**
 Ê nee tii bèepwiri, âna nye tiàa na pàra Tii Pwicíri naa na grec.   **12:50** Roma 8.29   * **13:1** É
 tâaboo—Pai pwa kà tèpa pwa pupûra naa jaa tèpa Juif.   **13:2** Luka 5.1–3

gòro ê jè wànga [na tâa niboo najawé] â é tâaboo, ba na é patùrarà. Â wà tèpa âboro, âna rà tâa nidò bàrawià.

³ Â é pwa ucina wà Iésu na é pacâmurirà, goro ê pâ muru na wâru. Â é ina tàra pâ: «Guwà tère! É mwa tâa wà pwi jè âboro, â é uri ê arapwüru. [Â é uri, â é uri, â é uri...]» ⁴ Â napwa é para arapwüru, âna rà tûu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô]. Â rà me pâ marü, â rà uti diri. ⁵ Â napwa é para pwi, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, ba càcaa wâru puu wê. ⁶ Êco na, na é té ê tòotù, â tòò é pâ nari arapwüru, â rà marü, ba ticè wàawà kàra. ⁷ Â napwa é para pwi, âna rà tûu naa nabibiu kàra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà cõtâmwara i arapwüru. ⁸ Â napwa é para pwi, âna rà tûu naa na napuu na wâdé. Â rà tòpò pwârà—para pwi, âna rà tòpò 100 pwêe; â para tàpé, na 60; â para tàpé, na 30.» ⁹ Â é pwa ma ina tàra wà Iésu pâ: «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Cina gà mu pwa ucina tàra?

¹⁰ Wà tèpa *câmu kà Iésu, âna rà dau géé medarié, â rà tawèerié pâ: «Cina gà mu pwa ucina tà para tàpé, na gà patùrarà?»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wà Pwiduée, âna é paari tàwà ê âji pai pwa goo ê Mwachiri kêe. Êco na câé caa paari târa diri ê pâ âboro. ¹² Ba wà pwina jèe pwa tée [ê autâmogòrimuru] âna o nye piâjagò tée còwâ. Â pwa tée muru na pièdò ma piwéna. Â wà pwina kîri pwina tà tée, âna o nye dàgòtù jiié còwâ ê ji dàramuru na tà tée. ¹³ Êkaa pwiri na go pwa ucina tàra na go patùrarà. Ba rà ucârî†, êco na càra caa còoinari, â rà tère, â càra caa tereinari. Ba nye âji ticè cèna rà tâmogòori. ¹⁴ Â wàèpwiri na rà pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée naa goorà, na é naigé mee wà pwi *pérofèta kêe, Isaia, pâ:

Rà tère taaci,

â càra caa tèreina.

Ucârî taaci,

â càra caa còoina.

¹⁵ *Go ina naa goorà—*

goo pwi Ba kòo bèeni:

Pwâranyümarà na gòo,

pwâranyürurà na kee,

âraporomeerà na bwi.

Ba péa rà còo

ma còoina bwàti.

Â péa rà tère

ma tèreina diri.

Â péa rà biirà

ma medario còwâ.

Péa nama tiâu

pâ maagé kàra Ba.»

Ésaie 6.9–10

13:12 Mataio 25.29; Maréko 4.25; Luka 8.18, 19.26 † **13:13** Ucârî—Regarder fixement. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Còo cai. **13:14** Ésaie 6.9–10; Ioane 12.40; Apostolo 28.26–27

16 [Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ]: «Dau wâdé ba kàwà, ma cidòri nyuâawà, ba guwà còo goro du âraporomeewà, â guwà tère goro du pwârananyüruwà. 17 Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Wâru tèpa péroféta ma tèpa âboro *târù na dau nùmarà na rà còo è muru na pwényuâa na guwà còo, êco na càra caa còo. Â nùmarà na rà tère è pâ popai na guwà tère, êco na càra caa tère.»

Êre i ucina goo pwi a picâmi

18 «Guwà tère cai è êre i ucina goro pwi a picâmi: 19 Ê pàra arapwüru na é tü, âna rà tûu naa gòro naigé. Ê naigé, âna é ipwacèwii naa goo pwi âboro, na é tère popai goro Mwachiri [napwéretòtù] â câé caa tâmogòori. Â é tèepaa me Pwi âboro èpà, wà *Caatana, â é tàu còwà è popai na câmi naa na pwâranümee.

20 «Â è pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Ê gòrotàrarà, âna pwi âboro na é tère è popai, â é nye nama tòpi naa na ipwadé. 21 Êco na é pwi a tà còmàcò†, â càcaa wàawà naa gooé, è popai na é tère. Â ûna tèepaa me marié è tacai, ma ûna pwa na èpà tée, majoroé [è pai pitère dàra kêe] è popai, â é nye nama panuâ cèiki.

22 «Â è pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é pâ na nari upwâra na pwa daaé. Ê napuu bèepwiri, âna pwi âboro, na é tère è popai. Êco na é còmàcò ba é pidumapié, goro è pâ namuru, na tèepaa naa na pwi gòropuu bëeni. Â é itâa burà è pâ neemuru gòropuu, na càcaa âji êkêe. Â câamwara è popai naa gooé, â o câé caa tòpò cè pwêe.

23 «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é napuu na wâdé. Ê pwi napuu bèepwiri, âna pwi âboro na é tère è popai, â é tâmogòori. Â pwa pwâra è popai naa gooé—Pàra pwi, âna rà tòpò 100 pwêe; pàra tàpé na 60; â pàra tàpé mwara na 30.»

*Pàra ucina goro è Mwachiri napwéretòtù
Maréko 4.30–34; Luka 13.18–21*

Arapwüru èpà

24 Ê pwa mwara jè ucina târa pâ âboro wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Ê *Mwachiri napwéretòtù, âna pwacèwii ni:

«Ê mwa tâa pwi jè âboro na é pwi a pwa napò. Â é mwa uri è arapwüru na wâdé, naa na i aupwanapò kêe. 25 Êco na, na ne, ûna é puu, â wà pwi a èpàrié, âna é tèepaa me. Â é uri è arapwüru na èpà, naa nabibiu kâra arapwüru na wâdé. Â nabwé, â è pâra.

26 «Â rà cipu pâ arapwüru na wâdé, â rà tòpò è pwâra. Â rà nye cipu mwara i arapwüru na èpà. 27 Êna rà còo pwiri wà tèpa wakè goro aupwanapò, â rà ina tà pwi apooé pâ: “Gà còo, co pwi ukai, ia gà uri i arapwüru wâdé, naa na i aupwanapò'gà. Â gona me géepà, è pâ arapwüru na èpà na wâna?”

28 «Â è tòpi tàra pâ: “Bwa, wà pwi a pièpàrio na pwa pwiri.”

«Â rà ina tée pâ: “O nye nùmagà na bà pâ nau tàu tâjii è pâ arapwüru na èpà?”

13:16 Luka 10.23–24 † 13:21 Còmàcò—Inconstant. Na jè ciburà pitòtèri auniimiri kâjè.
13:22 Luka 12.16–21; 1 Timotéo 6.9–10,17

29 «Â é tòpi tàrà pà: “Bwa! Ba wiàna guwà tàu é arapwüru na èpà, â guwà péa tà tàu mwara i arapwüru wâdé. 30 Â guwà naarà ma rà picipu naima, tèepaa naa goro cè pai piûnya. Ba na pàara bèepwiri, âna go mwa ina tà tèpa wakè kôo pà, na rà panaimari é arapwüru na èpà, ma cîri. Â rà tòpò é arapwüru wâdé, naa na wàra arapwüru kôo.” Nabwé.»

Pudòro moutarde

31 É pwa tàrà mwara jè ucina wà Iésu, â é ina pà: «Ê Mwachiri napwéretòtù, âna pwacèwii ni:

«É mwa tâa pwi jè âboro. É mwa popa ji pudòro moutarde, â é câmi naa na aupwanapô kêe. 32 Nye ji pwi nara upwàra na dau kîri, jii diri é pà naramuru na jè câmi. Êco na, na é cipu, â é jèe pà nau dau maina jii diri pà pwina jè câmi naa na aupwanapô. Â rà me pà marü, na pwa wânairà^S naa gò pà na ditèe, ba é jèe pà nau pé upwàra maina.»

Nyaa kâra poloa

33 É pwa tàrà mwara jè ucina wà Iésu, â é ina pà: «Ê Mwachiri napwéretòtù, âna pwacèwii mwara ni: Wà tô jè ilàri, âna é popa é nyaa kâra poloa*, â é biinaimari bau 25 kilo goro dàuru poloa. Â é tü tiagoro na é tûu too i poloa!»

Gorodà na é pwa ucina Iésu?

34 Diri é pà pwiibà, âna é ina tàrà goro pà ucina, wà Iésu. Â é nye ciburà pwa ucina tàrà naa nùmee na é patùrarà. 35 É wàrapwiri, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pà:

*Go mwa pwa ucina
na go patùrarà.
Go mwa ina tàrà
pà muru na cârù
gée na autapoo
goro gòropuu.*

Psaume 78.2

Êre ucina goro arapwüru na èpà

36 Rà pàra jii tèpa âboro wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa pwàrawâ. Â naawê, â rà ina tée pà: «Gà ina tâbà cai é ère i ucina na ia gà ina naa goro arapwüru na èpà.»

37 Â é tòpi tàrà pà: «Wà pwina é câmi i arapwüru na wâdé, âna wâgo *Pwina naîri âboro. 38 Ê aupwanapô, âna pé gòropuu. Napwa é arapwüru na wâdé, âna wà tèpa naîri Mwachiri. Â wà pwi a pièpàri, âna wà Caatana, Pwi âboro èpà. Â é arapwüru na é câmi, âna wà tèpa naîé. 39 Â napwa naa goo é piûnya, âna pwâadàra gòropuu. Â wà tèpa wakè, âna wà tèpa *angela, tèpa ênawéna kà Pwiduée. 40 Â rà mwa tòri arapwüru na èpà, â cîri naa gòro ânye. Â o wàrapwiri [pai pwa goo tèpa naî Caatana] naa pwâadàra gòropuu.

41 «Ba wâgo Pwina naîri âboro, âna go mwa cùru me tèpa angela kôo. Â rà mwa patâjii gée na Mwachiri kôo, wà tàpé na rà pwa na èpà—ma diri tàpé

^S 13:32 Wânairà (é, ônairà)—Nid. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pà: Bawâ. * 13:33 Nyaa kâra poloa—Levain. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pà: Otùu poloa, otèe poloa, otoo poloa, ère poloa. 13:35 Psaume 78.2 13:40 Ioane 15.6 13:41 Mataio 24.31, 25.31; Maréko 13.27

na rà nama tubatiâu é cèikí kà pàra tàpé. ⁴² Â rà o mwa türà naa na ânye na maina. Â naawê, âna rà o i ma tòngüru poropwârà wà tàpéebà [gée goro pai maagé kàra].

⁴³ «Napwa naa goo wà tàpé na rà *târù na ara Pwiduée, âna rà o pwâra pwacèwii i tòotù†, naa na Mwachiri kà Caa kàra. Wà pwi âboro na pwa pwâranyürué, âna wâdé na é tère!»

Pâ wâdé na naapwàniri

⁴⁴ «Ê Mwachiri napwéretòotù, âna pwacèwii naa goo pâ wâdé na pwàniri naa na jè aupwanapô. Â é pâmari pâ wâdé-bà wà pwi a wakè na aupwanapô. Â é dau ipwadée kaa. Â é jèu naapwàniri còwâ. Â é icuri diri é pâ pwina tâa tée, ba na é wâri i aupwanapô-bà.»

Perle na dau wâdé

⁴⁵ «Ê Mwachiri napwéretòotù, âna pwacèwii mwara é perle na dau wâdé awé, ma dau too wâri wèe. Â pwa pwi jè a pi-icu na é mudàra é pâ perle. ⁴⁶ Â é pâmari i perle-bà na dau wâdé. Â é nye icuri diri kaa é pwina tà tée, â é wâri i perle.»

Puà

⁴⁷ «Ê Mwachiri napwéretòotù, âna pwacèwii mwara é puà, na tâa na, na jèpapara ârawéa. ⁴⁸ Â jè popa too naa namwari. Â jè tòri é ârawéa na wâdé, â jè tòpò naa na atà. Â jè tütâjii é ârawéa na èpà. ⁴⁹ Â o wàrapwiri naa na é pwâadàra gòropuu. Ba ée mwa cùru tèpa angela kée wà Pwiduée. Â rà o pinaaitiri tàpé na rà târù na araé, ma wà tàpé na càra caa pitère dèe. ⁵⁰ Â rà o mwa tü tàpé na càra caa pitère dèe, naa na ânye na maina. Â naawê, âna rà o i ma tòngüru poropwârà [gée goro pai maagé kàra].»

Pâ na jèpapara wâdé

⁵¹ É tawèeri tèpa câmu kée wà Iésu, pâ: «Gona guwà nye tâmogdori é pâ ucina-bà?»

Â rà tòpi tée pâ: «Üu.»

⁵² Â é ina tàra pâ: «Jè jèe còo cai ni: Pwiri wà pwi *dotée goro é Naèà, âna é pâ nau pwi âboro na Mwachiri napwéretòotù. Â wiàna wàrapwiri, â é pwacèwii pwi jè apooro pwârawâ, na é còo é pâ na wâdé kée na bwaa âmué, ma é pâ pwina jèe gòiri jaaé.»

Càra caa cèikí tàpé Nazareth

Maréko 6.1–6; Luka 4.16–30

⁵³ Ünà é ina diri pâ ucina bèepwiri wà Iésu, â é pâra gée na pwi ére-bà. ⁵⁴ Â é pâra naa Nazareth, wâna na é maina naawê. Â é pacâmuri pâ âboro [goro é popai kà Pwiduée] wâna *wâra pitapitiri.

Â rà dau pò gooe, â rà [picocoorié ma] pi-ina tàra pâ: «Gona wàilàapà na pacâmurié? Wàilàapà na naa tée ma é pwa é pâ wakè goro pàtamee? ⁵⁵ Ba wàé pwina naí pwi a wakè goro upwâra†, pé pwina naí wà Maria; pwi cià wà Jacques, ma José, ma Simona, ma Jude! ⁵⁶ Â wà pa naigé kée, âna

13:42 Mataio 8.12 **13:43** Daniel 12.3 † **13:43** Rà o pwâra pwacèwii i tòotù—Pai ina wèe pâ, ée mwa dau pwényunyüâarirà ma pwamainarà wà Pwiduée. Â rà o tâa ma wàé naa na pai muugère kée. **13:50** Mataio 13.42; Luka 13.28 **13:54** Ioane 7.15 **13:55** Ioane 6.42 † **13:55** Pwi awakè goro upwâra—é, Pwi aba wâ. (É wakè goro atü mwara, ba wâru pâ pwârawâ naa jaa tèpa Juif, âna bari goro atü.)

wàilà-ni gére wâro jaajè! Â wàilàpà na naa tée è autâmogòori ma pàtâmee bèepwiri?»

⁵⁷ Â tàutàra na rà cèikî naa gooé. Â é ina tàra pà: «Wà pwi péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napô kée.»

⁵⁸ Càcaa wâru pà waké goro pàtâmee na é pwa wà Iésu na Nazareth, ba càra caa cèikî naa gooé.

14

Pai bà kà Ioane Pwi a piupwaa

Maréko 6.14–29; Luka 9.7–9

¹ Na pàara-bà, âna wà *Héroda Antipas, pwi ukai naa Galilée, âna é pitêre è jèkutâ goro [è pà pwina é gére pwa ma ina wà] Iésu. ² Â é ina tà tèpa ênawéna kée pà: «Wà pwi Iésu bèepwiri, âna wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é wâro còwâ géé na aubà. Â wàè kaa pwiri è majoroé ma é pwa è pà câmu bèepwiri kâra è pàtâmee.»

³⁻⁴ Wàéni è jèkutâ goro majoro pai bà kà Ioane. Ba wà Héroda, âna ru piéa ma Hérodiane, tò wâdà Filipo, pwi aéjii kée. Â é nye tà ciburà ina tà Héroda wà Ioane pà: «Nye ticé tàrù'gà ma gà popa tò ilàri bèepwiri.»

Â é nama tâjûru wà Ioane wà Héroda, ma pié ma tòpòé naa na karapuu. ⁵ Â nûma Héroda na é pòtâmwereé, êco na wâgotée goro tèpa âboro, ba wâru géé goorà na rà niimiri pà é pwi *péroféta [me géé goo Pwiduée].

⁶ [Êco na ticé pai pwa wée.] Â, na pwi tòotù na rà pwamaina è pai pitèpa Héroda, âna wà tò èpo ilàri kà Hérodiane, âna é câbu ara pà âboro.

Â po dau wâdé tà Héroda. ⁷ Â é *ipwataâboro tée pà: «Go naa tâgà diri cè pwina gà o ilari jiio.»

⁸ Â wà tò nyaa kée, âna é cètùué, ba na é ina tà ukai Héroda pà: «Gà naa tóo ni i pûru wà Ioane naa na cè jè ngapò.»

⁹⁻¹⁰ Â wà Héroda, âna é piwâ* ma pikîri. Êco na é jèe nye ipwataâboro na ara pà âboro diri. Â é panuâ pwi jè coda naa na karapuu, ba na é tégàgà i nya wà Ioane, ¹¹ ma pame i pûrué, ma naa târa i èpo ilàri.

Â é popa wà tóni, â é naa tà nyaa kée. ¹² Géé na càué, âna rà mwa caa me nau popa i naii wà Ioane wà tèpa *câmu kée, ma rà pwànirié. Â rà pà nau piwiâ tà Iésu è pwina tèepaa mari Ioane.

É pa-ija pà âboro na wâru Iésu

Maréko 6.30–44; Luka 9.10–17; Ioane 6.1–15

¹³ Wà Iésu, âna é tère è pwina tèepaa mari Ioane. Â é pâra acari goro wànga naa na jè ére na wâiti, na ticia wè. Êco na, na rà nye pitêre pà âboro, â rà còobé géé na pà village, â rà po pâra wiâé wii bàrawiâ. ¹⁴ Âna é boo géé na wànga, â é còo i pà âboro-bà, na dau wâru wàilà, â é po dau mearirà. Â é pwa ma rà wâdé còwâ wà tàpé na rà maagé.

¹⁵ Jèe pwa na é duu i tòotù, â rà medarié wà tèpa câmu kée, â rà ina tée pà: «Ée jèe duu i tòotù, â na, aupiticia ni. Gà panuâ pà è pà âboro bèeni naa na pà village na tâmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kâra.»

¹⁶ Â é tòpi tàra wà Iésu pà: «Bwa, càcaa pâri ma rà pâra. Â guwà naa cè uti kâra.»

17 Â rà ina tée pà: «Càcaa pàri, ba nye 5 poloa co ma ârailu ârawéa na wâjaabà!»

18 Â é ina târa pà, na rà pame tée.

19 Â nabwé, â é ina târa pà âboro pà, na rà tâaboo naawê. Â é pa i 5 poloa ma i du ârawéa. Â é tagòtùé too naa napwéretòtù, â é pwaolé tà Pwiduee. Â é tubiti i poloa, â é naa tà tèpa câmu kêe, â rà ipâdi târa pà âboro. [Â é wàrapwiri târa mwara i du ârawéa.] 20 Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â rà panaimari còwâ ê dâra uti kâra, â rà pwaai 12 nakébò goo. 21 Êdiri jéu tèpa paao na rà ija, âna po 5 000 kaamwara, â càcaa pûra ilâri ma èpo kîri.

É pâra gòro parawére jawé

Maréko 6.45–52; Ioane 6.16–21

22 Géee na càué, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pà: «Guwà tò naa gò i wànga. Â guwà tàmara géee naanigéee na ére géee còwâ.»

Ba é bwaa tà tâa, ba na é pawâjuéri còwâ ê pà âboro. 23 Ûna é picijiirâ diri, â é too naa gòrojaa, ba na é pwapwicîri. Â tòpò ne gooé naawé.

24 Napwa tèpa câmu kêe, na rà tâa gò i wànga, âna rà jèe wâiti jii napô. Â é pò me cararâ ê pwéretòtù, â jèe pwii wiâ, naa na i wànga.

25 Na jèe gòropwaa, â é pâra darirà gòro parawére jawé wà Iésu. 26 Â rà cau còoê, â rà kâa too, ba rà niimiri pà pé duée, â po dau wâgotàra! 27 Êco na é nama patùrarâ wà Iésu, ma ina târa pà: «Tâpéeni, guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba wâgo! Guwà gòo!»

28 Â é ina tée wà Pétèru pà: «Pwi Ukai, wiàna wâgà, â gà tûâri tòo pà go boopaé darigà naa gòro parawére jawé.»

29 Â é ina tée wà Iésu pà: «Îgà, boome!»

Â é boo géee gòro wànga wà Pétèru, â é tapoo pâra cara Iésu gòro parawére jawé. 30 Êco na wâgotèe goro i pwéretòtù ma i wiâ na maina, â é tapoo tàbàtù ma é cònumu boo i najawé. Â é uu ma ina pà: «Pwi Ukai, gà dàgòtùo!»

31 Â é nye tu pà kaa naa goro îe wà Iésu, â é ina tée pà: «Nye dau kîri kaa ê cèikî'gà! Gorodâ na gà pidumapié?» 32 Ûna ru too naa gòro wànga, â é tûuboo i pwéretòtù.

33 Â wà diri tàpé na rà wâgòro i wànga, âna rà tùu jùrurâ â rà pwamaina Iésu, â rà ina pà: «Âjupâra pà wâgà *Pwina naî Pwiduee!»

É nama wâdê còwâ tèpa maagé wâ Génésareth

Maréko 6.53–56

34 Rà jèe tapàgà diri i nawiâ wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa géee naa na ére na tàmwünyabweri Génésareth. 35 Â rà còoina Iésu wà tèpa âboro wê. Â rà pi-ina pai tèepaa kêe pitiri ê ére-bà.

Â rà cau popa medarié diri tèpa maagé. 36 Â rà tacoo gooé, â rà ina tée pà: «Pâri ma rà tu naa goo co ê gòobàra ârabwée'gà?»

Â wà diri tàpé na rà tu naa goo, âna rà nye wâdê kaa.

15

Pai pitùra goo nyamanya kà tèpa Juif

Maréko 7.1–13

¹ Gée na càuru pàra tòotù, â wà pàra tèpa *Farasaio ma pàra tèpa *dotée goro ê Naèà, âna rà me gée *Iéruusaléma nau pâmari Iésu. Â rà ina tée pâ: ² «Wà tèpa *câmu'gà, âna càra caa pitère dàra ê nyamanya kà tèpa nyimujè ma upàjè, ba càra caa nuwa ê îrà béaari ê pai ija, wàra naa na nyamanya kâjè. Âna gorodà, co pwini?»

³ Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà, âna câguwà caa pitère dàra câbawâdé kà Pwiduee gée goro ê nyamanya kàwà. Âna gorodà? ⁴ Ba é ina wà Pwiduee pâ: *Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà. Exode 20.12* Â é ina mwara pâ: *Wà pwi âboro na é ina ba èpà du nyaa ma caa kée, âna guwà nama é bà. Exode 21.17*

⁵ «Êco na wâguwà, âna guwà nye ina tà tèpa âboro pâ, nye wâdé na rà ina tà du nyaa ma caa kàra pâ: “Nùmoo na go naa tàu cè jè muru tàra pitu tàu; êco na càcaa pâri. Ba ê pwina nùmoo na go naa tàu, âna ê âraimeai pwicîri tà Pwiduee.”

⁶ «Êkaa na, guwà pacâmurirà, ma càra caa papwicîri du nyaa ma caa kàra! Â, na wàrapwiri, na guwà cògai naa napuu é popai kà Pwiduee, goo é pâ nyamanya kàwà! ⁷ Guwà tèpa âboro na câguwà caa *târù! É nye âjupàra wà *péroféta Isaia, na ia é naigé mara é popai kà Pwiduee naa goowà, pâ:

⁸ *Tèpa âboro bèepwiri,
âna rà po ipwamainàô co
goro pwàrà ma pwàratùra.*

Â wâiti jiio pwàranümarà.

⁹ *Rà pwapwicîri tôo
ma pwa *ârapwaailò tôo,
â piticèmururu naa goo.*

*Rà pacâmuri pàra tàpé
ba na rà wàrori é naèà.*

*Â càcaa naèà kôo.
Ba naèà kàra co.»*

Ésaïe 29.13

Ê pwina é miiri goo, pwi âboro

Maréko 7.14–23

¹⁰ Gée na càué, â é todàra pâ âboro wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Tàpéebà! Guwà tâmaariô, â guwà tâmogòori cai é pwina go ina tàwà: ¹¹ Càcaa pwina tò, naa pwà pwi âboro, na o nama é miiri na ara Pwiduee. Ba êco pwina é còobé gée na pwêe, na é *miiri goo.»

¹² Â rà gée paé dà Iésu tèpa câmu kée, â rà ina tée pâ: «Gà còo, é pâ popai'gà, âna dau tanoori tèpa Farasaio, gà nye tâmogòori?»

¹³ Â é tòpi tàra pâ: «Tèpa Farasaio bèepwiri, âna rà pwacèwii é pâ upwàra na câe caa câmi wà Caa kôo nidò *napwéretòotù. Â ée mwa dàtàu. ¹⁴ Guwà naarà! Ba rà tèpa bwi, na rà popa tèpa bwi. Âna rà o cau tûu naa na pwêe!»

¹⁵ Â é ina tà Iésu wà Pétéru pâ: «Gà ina tâbà êre ucina goo é pwina é miiri goo, wà pwi âboro.»

¹⁶ Â é tòpi wà Iésu pâ: «Gona wâguwà mwara, tèpa câmu kôo, âna bwaa càcaa pâji pâri ma guwà tâmogòori pwiri? ¹⁷ Guwà còo, diri é pwina tò pwâ pwi âboro, âna pâ naa nanaaê, â gée na càué, â é còobé gée naiié. ¹⁸ Êco na é pâ popai na còobé gée pwâ tèpa âboro, âna rà me gée na pwâranümarà, â êkaa pwiri na rà miiri goo— ¹⁹ è pâ auniimirimuru, ma câbawâdé na èpà. Âna gée goo pwiri kaa, na rà pwa pâ muru na èpà:

Rà tètâmwara âboro;
Rà toomura (rà ciâa jii wâdâra);
Rà ipuu ma tèpa âboro imudi;
Rà mura;
Rà ina pwina pwâ naa goo pàra tàpé;
Rà tûra ba èpà naa goorà.

²⁰ «Wàépwiri é pwina é nama jè miiri goo, na ara Pwiduée. Â câjè caa miiri goro è pai càcaa nuwa è jjè.»

É cèikî tò ilàri na câé caa tô Juive

Maréko 7.24–30

²¹ Gée na càué, â rà pâra gée na ére bèepwiri wà Iésu ma wà tèpa câmu kée, naa na ére goro jènere è du ville Tyr ma Sidon. ²² Â é medari Iésu wà tò jè ilàri gée na ére-bà, ba na é patûra Iésu. Wà tòoni, âna câé caa tô Juive, ba é tò gòobàra tèpa *Kanana, è pwi Ba na rà tèpa pièpàri tèpa *Juif. Â é tomara too pâ: «Pwi Ukai, *Pwina naî Davita, gà meario ma pitu tîo! Ba i èpo kôo, âna pwa duée gooé, â é po dau maagé goo.»

²³ Êco na câé caa tòpi tée wà Iésu, goro cè caopwi pwâratûra.

Â rà gée paé dèe wà tèpa câmu kée, â rà tacoo gooé ma ina tée pâ: «Gà nama é pâra pé tò ilàri bèepwiri! Ba é nye tà cibura to ma nama pikò na nyürujè!»

²⁴ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Wà Pwiduée, âna é nye panuâô me co tà tèpa âboro *Isaraéla, na rà pwacèwii è nari mutô na rà imwûru.»

²⁵ Êco na wà i tò ilàri, âna é po me nau tùu jùrué ara Iésu, â é tacoo gooé ma ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà pitu tîo!»

²⁶ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Càcaa wâdé na jè popa è uti kâra nyi nari èpo ma jè tù târa è pâ 'nari akàna'*.»

²⁷ Â é ina wà tîoni pâ: «Bwa, Pwi Ukai, gà nye âjupâra. Êco na wà tèpa nari akàna mwara, âna rà nye ija è muupâra è utimuru, na tùu gée gòro taapà kà pwi caa kâra.»

²⁸ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Tîoni, dau maina è cèikî'gà! Wâdé na wàra è pwina nûmagà goo!»

Â nye tiâu kaa i maagé kâra i èpo kée!

É nama tiâu è maagé kà tàpé na wâru

²⁹ Gée na càué, â é pâra wà Iésu gée na ére bèepwiri. Â é pâra wii bàrawià Galilée. Â géewê, â é too naa gòrojaa, â é tâaboo naawê. ³⁰ Â rà medarié è pâ

15:24 Mataio 10.6 * **15:26** 'Nari akàna'—Wà pâra tèpa Juif, âna rà ina goo wà tàpé na càra caa tèpa Juif pâ 'akàna'. Êco na câé caa ina pwiri wà Iésu wiâna é gére miirirâ. Pwacèwii pai tûra kâjè tà pa kòaa kâjè.

âboro na rà dau wâru. Â rà pame tée tàpé na rà bee, wà tàpé na rà bwi, ma wà tèpa pitàbwamwa, ma wà tàpé na rà kûukû, â wâru mwara pàra maagé. Â rà cau naarà me na ara Iésu, â é cau nama tiâu é pâ na jèpapara maagé kàra. ³¹ Â wà tèpa kûukû, âna rà jèe tûra. Â wà tèpa pitàbwamwa, âna rà jèe pàra. Â wà tèpa bee, âna jèe wâdé ârà. Â wà tèpa bwi, âna rà jèe niâ. Â rà po pò goo diri é pâ âboro, â rà ipwamaina Pwiduée kà tèpa Isaraéla!

*É jèu pa-ija pàra âboro Iésu
Maréko 8.1–10*

³² É todà tèpa câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Go meaari tèpa âboro bèeni! Ba jèe âracié tòotù kâjè ma wàilà, â jèe ticé utimuru. Â càcaa pâri ma go pawâjuérirà, na càra caa ija. Ba péa tà ticé nii kàra wii naigé.»

³³ Â rà ina tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Jè o wànau cè pai naa uti kàra diri, naani na pé ére na auticia? Ba gà còo, rà po dau wâru awé!»

³⁴ Êco na é ina co pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà?»

Â rà ina tée pâ: «7 poloa, â pàra nari ârawéa.»

³⁵ Nabwé, â é ina tà tèpa âboro pâ, na rà tâaboo. ³⁶ Â é popa i pâ 7 poloa bau i pâ ârawéa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tà tèpa câmu kêe. Â rà ipâdi naa goo tèpa âboro. ³⁷ Â rà ija tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â gée na càué, â wà tèpa câmu, âna rà tòri é dàra bwà, â po 7 nakébò maina na wâbé! ³⁸ Po 4 000 paao na rà ija, â càcaa pûra ilàri ma èpo kîri!

³⁹ Â nabwé, â é ina tàra wà Iésu pâ, na rà wâjué còwâ naa jaarà. Â wà Iésu [ma wà tèpa câmu kêe] âna rà tò naa gò i wànga, â rà pàra naa na ére Magadane.

16

Rà ilari cè câmu wà tèpa pitûâ

Maréko 8.11–13; Luka 12.54–56

¹ Na jè tòotù, âna rà medari Iésu wà pàra tèpa *Farasaio ma *Sadukaio. Ba nûmarà na rà pitû tââ tée. Â rà ina tée pâ: «Paari tâbà é câmu kàra é pàtamee na wâgoogà.»

[Ba nûmarà na rà paari pâ câé caa wakè goro pàtama Pwiduée.]

² Â é tòpi tàra pâ: «Na é mii napwéretòotù na auduu kàra i tòotù, â guwà ina pâ, o wâdé napô*»

³ «Â wiàna piduu i napô naa dàuru, â guwà ina pâ, o popaa. Ba guwà po dau tâmogòori naa wâdé napô, é, naa èpà napô. Êco na, na guwà còo é pâ muru na gére tèepaa nabà, â tàutàwà na guwà còoina [é âjupâra]. ⁴ Ba tàutàwà na guwà pitère dà Pwiduée, ba guwà tèpa pwa na èpà! Wâguwà tèpa âboro nabà, âna guwà ciburà ilari jiié cè câmu kàra é pàtamee. Êco na nye ticé câmu kêe na guwà mwa caa còo mwara jii i pwi ia é tèepaa tà *péroféta Iona.»

Â é pàra jiiirà wà Iésu.

'Nyaa kàra poloa' kà tèpa Farasaio ma Sadukaio

Maréko 8.14–21

⁵ Rà tapàgà *nawià Galilée wà tèpa *câmu. Ûna rà tèepaa pâ, â rà côo pâ rà ipwanauri na rà popa cè poloa.

⁶ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà ipwacôowà goro nyaa kêra poloa kà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio!»

⁷ Â rà pi-ina tàra pâ: «Pwiri géee goro na câjè caa pa poloa?»

⁸ Â é tère wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Nye dau kêri kaa é cèikí kàwà! Cina guwà pi-ina tàwà pâ, câguwà caa pa poloa? ⁹ Bwaa nye géee câguwà caa tâmogòori kaa? Gona câguwà caa niimiri i 5 poloa târa i 5 000 âboro? Ê tòotù-bà, âna ia guwà tòri còwâ âradipi nakébò? ¹⁰ Â napwa naa goo i 7 poloa kêra i 4 000 âboro, â é tòotù-bà, âna âradipi nakébò na ia guwà tòri còwâ?»

¹¹ «Go jèee nye ina tàwà pâ: Guwà ipwacôowà goro nyaa kêra poloa kà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio. Êco na câgo caa ina tàwà poloa na jè ija! Â gona câguwà caa tâmogòori pwiibà?»

¹² Â rà mwa bàra tâmogòori tèpa câmu kêe pâ, é ina tàra pâ, na rà côoco é ârapupûra kà tèpa Farasaio ma Sadukaio.

É pwi Mesia wà Iésu

Maréko 8.27–9.1; Luka 9.18–27

¹³ Wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tèepaa naa na ére géee goo é ville Césarée-Filipo. Â é tawèerirà pâ: «Wà tèpa âboro, âna rà ina pâ wâgo waa, wâgo *Pwina naîri âboro?»

¹⁴ Â rà tòpi tée pâ: «Wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà *Ioane Pwi a piupwaa. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà péroféta *Élia. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà Iéremia, é, pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu.»

¹⁵ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â gona wâguwà na? Guwà ina pâ wâgo waa?»

¹⁶ Â é tòpi tée wà Simona Pétèru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduee na é wâro†.»

¹⁷ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâagà co Simona, pwina naî Iona‡. Ba càcaa pwi âboro na é nama gà tâmogòori é pwiibà, â nye wà Caa nidò *napwéretòotù. ¹⁸ Êkaa na go ina tâgà ni, pâ: Neegà Pétèru, pai ina wèe pâ 'Atù'. Â wâgòro é atù bèepwiri na go bari é wâra pwapwicîri§ kôo. Â é pàtàmara bàutê*, âna ticè nii kêe naa goo. ¹⁹ Ê pwina gà papwicîri jii tèpa âboro naaniboo gòropuu, âna wà Pwiduee naa napwéretòotù, âna é papwicîri. Â é pwina gà panuâ†, naani gòropuu, âna wà Pwiduee naa napwéretòotù, âna é panuâ.»

²⁰ Â é papwicîri ba gòo jii tèpa câmu kêe wà Iésu na rà ina târa cè jè âboro pâ, wâé pwi Mesia.

Ée mwa bà ma wâro còwâ

²¹ Tapoo na pàara bèepwiri, na é géee inapàpari tà tèpa câmu kêe wà Iésu, pâ: «Wâdé na go pàra naa *Iéusaléma. Â rà o dau pwa-imudiri tóo ma nama go pwamaagé côo wà tèpa pitûâ ma wà tèpa caa kà tèpa pwa

16:6 Luka 12.1   **16:9** Mataio 14.17–21   **16:10** Mataio 15.34–38   **16:14** Mataio 14.1–2; Maréko 6.14–15; Luka 9.7–8   **16:16** Ioane 6.69   † **16:16** Pwiduee na é wâro—é, Pwiduee, wà Pwi anaa wâro.   **16:17** Galatia 1.15–16   ‡ **16:17** Iona—é, Ioane.   **16:18** Ioane 1.42; Éfeso 2.20   § **16:18** Wâra pwapwicîri—Ê picaatâa kà diri tèpa cèikí naa goo Iésu.   * **16:18** Pàtàmara bàutê—é, Pàtàmara é pwâra bà.   **16:19** Mataio 18.18; Ioane 20.23   † **16:19** Papwicîri; Panuâ—Grec: Pii; Tipi.

*ârapwaailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà. Â rà o pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracé kâra tòotù géé na càùé, âna go o mwa wâro còwâ.»

²² Â é todà Iésu naa na jè ére wà Pétèru, â é pwaé ma ina tée pâ: «Bwa, co Pwi Ukai! O nye ticè cèna tèepaa marigà cèna wàrapwiri!»

²³ Â é tabiié Iésu naa goo Pétèru, â é ina pâ: «*Caatana, gà tùugà géeni arao! Gà tàgére pwa na gà tabiio jii é câbawâdé kà Pwiduée, ba câgà caa niimiri pwacèwii Pwiduée, â gà niimiri pwacèwii tèpa âboro!»

Pai pâra wiâé

²⁴ Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Wiàna nùma cè pwi jè âboro na é me wiâô [ba na é pwi a câmu kôo] â é cibwaa mwa tà piniimirié còwâ. Â wâdé na é kâa é *kurucé kêe, â é me wiâô. ²⁵ Ba wà pwina nùmee na é ipwamuru é wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é tubatiâu é wâro kêe ba kôo, âna wà pwiibà, âna ée udò [ma tâa tée é *âji wâro]. ²⁶ Â târa dà kà pwi âboro na é tòpi diri é pâ wâdé ni gòropuu wiàna é tubatiâu é nyuûaê? Gona dà cèna o pâri ma é icuri târa ma é pâmari còwâ é nyuûaê?

²⁷⁻²⁸ «Guwà tère bwàti: Go ina tàwà diri é pwiibà, ba go o mwa wâjué me còwâ naani gòropuu, nau tòpò é pwâra ukai kôo, wâgo Pwina naîri âboro. Â bà mwa me ma wà tèpa *angela kôo, naa na pàtâma Pwiduée ma pai maina ma muugère kêe. Â go o mwa naa pumara wakè tà tèpa âboro wiâra jèpa wakè kâra. Â wà pâra tàpé géé goowà, âna rà o bwaa còo é pai tèepaa me kôo naa na pwâra ukai kôo, béaari cè pai bà kâra.»

17

Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa Maréko 9.2–13; Luka 9.28–36

¹ Géé na càùru 6 tòotù, â wà Iésu, âna é popa wà Pétèru, ma wà tupédu aéjii Jacques ma Ioane. Â rà too naa gòrojaa. ² Géewê, â pitòotéri pai còo Iésu, na ararà. Ba é naporomee, âna pwâra pwacèwii tòotù, â é ârabwée kêe, âna pwaa pwacèwii é dapàra tòotù. ³ Â rà nye còo kaa wà *Moosé ma wà Élia, [tupédu *péroféta béaa] na rà gére pitùra.

⁴ Â é ina tà Iésu wà Pétèru pâ: «Pwi Ukai, nye po dau wâdé tâbà, na bà gére tâa ni jaagà. Â wiàna nùmagà, â go pacima âracié wâ imwaano naani, ba na kâgà jèpwi, â kà Moosé jèpwi, â kà Élia jèpwi.»

⁵ Na é bwaa gére tùra, â é tèepaa me é jè nee na é pwâra, â é cajipirà. Â rà tère é pwâratùra géé na i nee na ina pâ: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri wà Pwina naîô [na caapwi co] na go dau meaarié. Wàé kaa na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânùmoo tée. Â guwà pitère dèe!»

⁶ Â wà tèpa *câmu, âna rà tùu jùrurà ma cigòboo goo pai wâgotàra.

⁷ Â é medarirà wà Iésu, â é tu naa goorà ma ina tàra pâ: «Guwà cimadò! Â guwà cibwaa nama wâgotàwà!» ⁸ Úna rà tagòtùrà wà tèpa câmu, â rà còo pâ jèe nye tà wàilà acari ma Iésu.

16:24 Mataio 10.38; Luka 14.27 **16:25** Mataio 10.39; Luka 17.33; Ioane 12.25 **16:26** Mataio 4.8–9 **16:27-28** Psaume 62.13; Proverbes 24.12; Mataio 25.31; Roma 2.6; Auinapàpari 22.12 **17:2** 2 Pétèru 1.16–18 **17:5** Deutéronome 18.15; Psaume 2.7; Ésaie 42.1; Mataio 3.17; Maréko 1.11; Luka 3.22

⁹ Ûna rà tàbàtù boo còwâ gée gòrojaa, â é tûâri tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa ina tàra cè jè âboro é pwi na ia guwà còo, tiagoo é tòotù, na go mwa wâro còwâ gée na aubà wâgo *Pwina naîri âboro.»

¹⁰ Â rà tawèeri Iésu wà tèpa câmu pâ: «Rà ina tèpa *dotée goro é Naèà pâ, wà Élia, âna é pwi a mara pâbéaa [kà pwi *Mesia, *pwi a pa-udò]. Âna gorodà?»

¹¹ Â é tòpi tàra Iésu pâ: «Ûu, é mara pâbéaa me wà Élia, ba na é tòpò bwàti diri pâ muru, naa na pai tâa wê. ¹² Êco na go ina tàwà pâ: É jèe nye me wà Élia. Â càra caa còoinaê é pâ âboro, â rà nye pwa tée é pwina èpà na nùmarà goo. Â wàrapwiri mwara naa good, na go o mwa tà pwamaagé còo goorà, wâgo Pwina naîri âboro.»

¹³ Â rà pâra nau tâmogòori wà tèpa câmu pâ [na é ina tàra wà Élia] âna é ina wà *Ioane Pwi a piupwaa.

É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooé

Maréko 9.14–32; Luka 9.37–45

¹⁴ [Na rà boome còwâ gée gòrojaa] wà Iésu ma wà tèpa câmu kée, â rà tèepaa mari tèpa âboro.

Â é medari Iésu pwi jè âboro, â é tùu jùrué araé. ¹⁵ Â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà meari pwi naîô. Ba wâgooé duée na é nama é céca, â é po dau maagé goo. Na pàra pàara, âna é tûê naa na ânye ma najawé. ¹⁶ Â go jèe popaé me tà tèpa câmu'gà, â càcaa pâri ma rà nama é wâdé.»

¹⁷ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «[Go nyi meariwà] wâguwà tèpa âboro nabà! Ba bwaa câguwà caa cèikí, â guwà tèpa imwüru! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidàpwicâariô naa goowà? Popa me cai naani i pwi nari âboro èpo!» ¹⁸ É pwa i duée wà Iésu, â é ina tée pâ: «Gà còobé!» Â é còobé, â é nye wâdé kaa i pwi nari âboro èpo.

¹⁹ Gée na càué, na rà mwa nye tà tâa acari wà Iésu ma tèpa câmu kée, â rà me burèe, â rà tawèerié pâ: «Cina càcaa pâri ma bà pwa ma é còobé i duée?»

²⁰ Â é tòpi tàra pâ: «Wàrapwiri, ba dau kîri kaa cèikí kàwà. Â guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wiàna é cèikí kàwà, âna é dau kîri pwacèwii ji nari murunyabu*, â o pâri ma guwà ina tàra jaa bèeni pâ: “Gà pâra” â ée pâra! Â o nye ticè cèna mwa caa pwacoé tàwà. { ²¹ Nye gée goro co é pwapwicîri tà Pwiduée, ma ipwanya†, na o pâri ma jè pacòobé é pwi pwâra duée bèepwiri.}»

É ina mwara pai bà kée

²² Gée na càué, â rà ipitiri naa napô Galilée wà Iésu ma wà tèpa câmu kée. Â é ina tàra wà Iésu pâ: «O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà mwa tâjüruo, ²³ â rà o mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracié kâra tòotù gée na càué, â go o mwa wâro còwâ gée na aubà.»

Ûna rà tère pwiri, â rà nye dau pikîri kaa wà tèpa câmu kée.

Wâripû goro Wâra pwapwicîri

17:10 Malachie 3.23 **17:12** Mataio 11.14 **17:13** Luka 1.17 **17:19** Mataio 10.1 **17:20** Mataio 21.21; Maréko 11.23; Luka 17.6; 1 Korénito 13.2 * **17:20** Murunyabu—Grec: Puddòro moutarde (sénévé). Muru na dau kîri awé, èco na, na é cipu, â é pâ nau maina. (Còo Mataio 13.32.)

† **17:21** Ipwanya—Le jeüne. Còo Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **17:22** Mataio 16.21

24 Rà tèepaa pâ naa Capernaüm wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â wà tèpa *tò mwani wâripû goro *Wâra pwapwicîri, âna rà pâmari Pétéru, â rà tawèerié pâ: «Gona wà pwi caa kâwâ, âna é nye tòpò mwara é wâripû, târa Wâra pwapwicîri?»

25 Â é tòpi târa wà Pétéru pâ: «Wè! Üu! É nye wâri mwara!»

Gée na càué, â é tò naa wâ [na é tâa wê wà Iésu]. Â é nye pò ma tùra wà Iésu, ma ina tée pâ: «Simona, dà cè pai còo'gà? Wàilàapà cè pwina na é wâri é napuu†? Wà pwi apooro napò, é, wà pwi pârame?»

26 Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Wà pwi pârame.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Üu kaa, â wà pwi apooro napò, âna câe caa wâri§. 27 Êco na ju cibwaa tanoorirà. Gà pâra nau pwa pwé. Â jè ârawéa na gà téri, âna gà cébòaa pwêe, â gà o pâmari mwani* naa na. Â gà popa ma wâripû kâju târa Wâra pwapwicîri.»

18

*Popai goro ipakîri ma ipwanauri èpà
Maréko 9.33–50; Luka 9.46–48*

Wà pwina é imaina naa na Mwaciri

1 Na pwi pâara-bà, âna rà medari Iésu wà tèpa *câmu kêe, â rà tawèerié pâ: «Gona wàilàapà cè pwi âboro na pwamuru naa gooe naa na *Mwaciri napwéretòtù?»

2 Â é todà ji nari èpo, â é tòpòé boo naa nabibiu kàra, 3 â é ina târa pâ: «Guwâ tère bwàti, ba go ina tàwâ é âjupâra pâ: Wiàna câgà caa ipakîrigà, ma gà wàra nyi nari èpo, â o câgà caa tò naa na Mwaciri napwéretòtù.

4 Â wiàna gà ipakîrigà pwacèwii ji nari èpo bèeni, â gà pwi âboro imaina naa na Mwaciri napwéretòtù. 5 Â wà pwina é tòpigà naa na neeò, âna é tòpio.»

Gà cibwaa tanoori cèikî kêe!

6 «Gà cibwaa pwa ma gùmagù é cèikî* kà pwi âboro kòo, na é pwacèwii nari èpo. Ba é wârimuru'gà, âna o pwacèwii na jè tòo naa goro nyagà cè pé atù cèna maina, â jè tügà naa nanumwiri—â o dau maina jii pwiri! 7 O nye ciburà wâru pâ naigé mara èpà na o paari tâjè naa na gòropuu bèeni. Êco na é tojii wà pwi âboro na é popa pwi jè bée naa na naigé bèepwiri!

8 «Êkaa na, wiàna majoroé é îgà, é, âgà, na gà pwa na èpà, â gà tapàgà, â gà tâjii naaiti jüigà. Ba o wâdé ba kâgà, wiàna gà tò naa na *âji wâro, pa caapwi îgà, ma caapwi âgà. Dau pwaée'gà wiàna gà wéaari é du îgà ma du âgà, â tügà naa na ânye na ticé pwâadèrèè, â gà o pwamaagé còo naawê. 9 Â wiàna majoroé é âraporomeegà na gà pwa na èpà, â gà èrù tâjii. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na âji wâro, pa caapwi âraporomeegà. Dau pwaée'gà na gà wéaari é du âraporomeegà, â tügà naa na ânye, naa na ére na gà pwamaagé còo naawê.»

17:24 Exode 30.13, 38.26 † 17:25 Wâri é napuu—Grec: Wâri é pâ jèpapara wâripû (impôts). Naa jaa tèpa Roma, âna wà tàpé na rà tâa na tii kàra (citoyens), âna càra caa wâri é mwani wâripû. Wàco tàpé na rà tubatiâu naa goro paa. § 17:26 É ina wà Iésu pâ, wâé, âna wâé pwi âji apooro é wâra pwapwicîri. * 17:27 Mwani—Wâri pwi caapwi âboro naa na ârapapè tòtù. Pâri târa wâripû kà du ârailu âboro. 18:1 Luka 22.24 18:3 Mataio 19.14; Maréko 10.15; Luka 18.17 18:5 Mataio 10.40; Luka 10.16; Ioane 13.20 18:6 Luka 17.1–2 * 18:6 Pwa ma gùmagù é cèikî—é, Gà cibwaa nama é pwa na èpà. Grec: Nama é tûu. 18:8 Mataio 5.29–30

¹⁰ «Guwà ipwacôowà pâ, guwà péa ipwatétéri imudi tà ji pwi a cèikî naa good! Ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Wà tèpa *angela na rà jèpa wéaarirà, âna rà nye ciburà tâa jaa Caa kôo naanidò napwéretòotù. { ¹¹ Ba wâgo *Pwina nâiri âboro, âna go me nau pa-udò tàpé na jèe tiàurà, ma naa târa è âji wâro.}

Ucina goro mutô na tiàué

¹² «Guwà jèe tère cai ni:

«Wà pwi jè âboro, âna pwa 100 mutô kêe. Â wiàna tiâu pwi caapwi gée goorà, â é pwa dà? É naaco i 99 mutô, â é pâ nau mudàra i mutô kêe na ia tiàué. ¹³ Â wiàna é pâmarîe, â na pwi tòotù-bà, âna é dau ipwadée goo i caapwi mutô, jii è 99 na rà nye tà tâa. Êkaa na guwà tère bwàti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: ¹⁴ O ipaiwà naa goo wà Caa kàwà† na wânidò napwéretòotù. Ba tàutée na tiâu cè ji pwi caapwi a cèikî naa good.»

Pwi a cèikî béegà na é pwa na èpà

¹⁵ «Wiàna é pwa {tâgà} cèna èpà wà pwi a cèikî béegà, â gà pâra marié, â gàu mara pitùra bwàti, â gà paari tée è èpà kêe. Â wiàna é pitère dàgà, â jèe wâdé, ba gà jèe popaé còobé jii è èpà. ¹⁶ Â wiàna câe caa têregà, â [gà pwa è pwina wii naa na *Tii Pwicîri]: Gà popa cè caapwi, é, ârailu a cèikî, ma guwà pitùra ma wàé, ba ru mwa *paâjupâra è pwâra pitùra kàwà. ¹⁷ Â wiàna tàutée na é tèrewà, â gà ina târa diri è picaatâa. Â nabwé, wiàna [é pitèi è picaatâa pâ gà âjupâra, â] bwaa tàutée na é tère, â guwà cibwaa ipacè naa gooé, ba é pâ nau pwacèwii tàpé na càra caa cèikî, ma tèpa *tò mwani wâripû [na rà pwâ ma iau]‡.

¹⁸ «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Diri è pâ muru na guwà papwicîri jii tèpa âboro naani gòropuu, âna wà Pwiduée, wà napwéretòotù, âna é papwicîri mwara. Â êdiri pâ muru na guwà panuâ naani gòropuu, âna wà Pwiduée wà napwéretòotù, âna é panuâ mwara.»

Guwà pwapwicîri naima!

¹⁹ «Jèpwi mwara: Wiàna tupédu ârailu gée goowà, âna ru caapwi naa goro cè pwina ru pwapwicîri naa goo, â wà Caa kôo na é wânidò napwéretòotù, âna ée mwa naa târu. ²⁰ Ba wiàna ârailu ma âracié na rà papitirirà ma pitèrerà naa na neeò, â na go wânabibiu kàra.»

Pwi ênawéna na câe caa pwanauri pwi bée

²¹ É medari Iésu wà Pétèru, â é tawèerié pâ: «Pwi Ukai, wiàna é tà ciburà pwa na èpà tóo wà pwi a cèikî béeò, â go pwanaurié tiagoro wiidà? Tiagoro 7?»

²² Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Câgo caa ina tâgà pâ tiagoro 7, é, tiagoro 7 000\$. Gà nye tà pwanaurié taaci. ²³ Ba è Mwicîri napwéretòotù, âna pwacèwii ni:

18:10 Héberu 1.14   **18:11** Luka 19.10   **18:12** Luka 15.4–7   † **18:14** Caa kàwà—é, Caa kôo.

18:15 Luka 17.3; Galatia 6.1   **18:16** Deutéronome 19.15; Ioane 8.17   ‡ **18:17** Pinaanapò nabibiu kà tèpa cèikî, âna muru na âjimuru. Wiàna wà pwi béejè na é pwa na èpà, âna tàutée na é biie, â âjupâra pâ, o càcaa tâbawée è pinaanapò nabibiu kâjè ma wàé. Êco na, napàrajè na jè ciburà pwanaurié (còo nee tii 21). Â càcaa pâri ma jè pitèié (còo Mataio 7.1).   **18:18** Mataio 16.19; Ioane 20.23   **18:19** Maréko 11.24; Ioane 15.7   **18:22** Luka 17.4   § **18:22** 7 000—Grec: 70 fois 7. Ucina co goro nimaro na dau maina.

«É mwa tâa pwi jè ukai. Â, na jè tòotù, â nùmee na é tâmogòori ê jèpa kéredi kà tèpa ênawéna kêe jècaa. ²⁴ Â é tapoo naa goo pwi jèpwi. Â rà cia me tée pwina jèe too naa goro miliô ê kéredi kêe, âna pâ miliô* . ²⁵ Â jèe càcaa pâri ma é pitôowâri.

«Â é tûari wà pwi ukai pâ: “Icurié pwacèwii pwi âboro na ticè tàrù kêe. Icuri mwara wâdèe, ma wà pa èpo kêe, ma é pâ neemurué! Icuri diri, ba na pai pitôowâri kêe ê kéredi kêe!”

²⁶ «Êco na wà pwini, âna é tùu jùrué ara pwi ukai, â é i, ma ina tée pâ: “Go ilagà pâ, gà tàpo dàpwicâarigà, ba go mwa nye pitôowâri tâgà diri!”

²⁷ «Â wà pwi ukai, âna é dau mearié, â é câtùra tâjii i kéredi kêe, â é panuâe ma é pâra.

²⁸ «Â nabwé, â é pâra i pwi ênawéna, â ipitiru ma i pwi bée goro wakè na ia é pa jiié ji caapwi mwani atù†. Â é tâjùru pwiibà, â é cérunye ma ina tée pâ: “Gà piawâi, ma gà pitôowâri i mwani kôo!”

²⁹ «Â é tùu jùrué wà pwiibà na araé, ma ina tée pâ: “Go ilagà pâ, gà tàpo pidàpwicâarigà, ba go mwa nye pitôowâri tâgà!”

³⁰ «Êco na tàu tà wà pwini, â é pwa ma tûe naa na karapuu, tapacîri cè pai o mwa pitôowâri kêe diri i kéredi.

³¹ «Â wà tèpa wakè béeru, âna rà pò goo, â dau èpà tàra‡. Â rà pâra nau piciapwâ tà pwi ukai kàra.

³² «Â é todà i pwi ênawéna bèeni i pwi ukai, â é ina tée pâ: “Gà pé pwi ênawéna na piticèmuru naa googà! Ba ia go câtùra tâjii diri i kéredi'gà na po dau maina, ba ia gà me nau po i goodò! ³³ Â wâgà mwara na pwiri gà nye gére meari pwi béegà, wàra pai meaarigà kôo!”

³⁴ «Â é po dau putâmu wà pwi ukai, â é nama tâjùru i pwi ênawéna, ma tòpòe naa na karapuu. Â é pwa wârimuru tée, tapacîri cè pai o mwa pitôowâri kêe, diri é pâ kéredi kêe.»

³⁵ [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ]: «O ipaiwà pwina é pwa tâgà wà Caa kôo nidò napwéretòotù, wiàna câgà caa pwanauri pwi a cèikí béegà, gée na âji pwâranûmagà. Nabwé.»

19

Popai goro piéa ma tapàgà piéa

Maréko 10.1–12

¹ Ūna é ina diri é pwiibà wà Iésu, â é pâra gée napô Galilée, naa na ére *Judée gée còwâ kàra nairiwâ Ioridano. ² Â wâru pâ âboro na rà pâra wiâe. Â é pwa ma rà wâdé còwâ wà tàpé gée goorà na rà maagé.

³ Â rà me burèe wà pâra tèpa *Farasaio, â pwa na rà pwa tûâ tée. Â rà tawèerié pâ: «Gona pwa tàrù, kà pwi jè âboro, naa na é *Naèà, na é tû tà tô wâdèe? O dà cè majoroé ma é tû tée?»

⁴ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra é pwina wii naa na *Tii Pwicîri? Ba jèe wii pâ, naa na autapoo goo, âna é tòpò wà pwi paaò ma wà

* **18:24** Pâ miliô—Grec: Dix mille talents. Caapwi *talent*, âna wâri pwi caapwi âboro naa na 20 najà. † **18:28** Ji caapwi mwani atù—Grec: 100 mwani pwaaw (deniers). Pai ina wèe pâ, dau kîri awé jii ê kéredi kêe (10 000 talents = 60 000 000 deniers). ‡ **18:31** Dau èpà tàra—é, Rà po dau pikîri. **18:34** Mataio 5.25–26 **18:35** Mataio 6.15; Maréko 11.25; Éféso 4.32; Kolosé 3.13 **19:4** Genèse 1.27, 5.2

tô ilàri wà Pwiduée. *Genèse 1.27* ⁵ Â é ina wà Pwiduée pà: *Â géé goo kaa pwiri, âna é panuâ du nyaa ma caa kêe wà pwi paao, ba na ru pitâa ma wà tô wâdêe. Â, na wàrapwiri, â wâilu âna ru pâra nau caapwi. Genèse 2.24*

⁶ «Â êkaa, na go ina tàwà pà: Càcaa mwa caa ârailu âboro, â ru jèe pwacèwii caapwi âboro. Â guwà cibwaa tipi còwâ é pwina é jèe piinaimari wà Pwiduée!»

⁷ Â rà tòpi tée wà tèpa Farasaio pà: «Wiàna wàrapwiri, â gorodà na é ina wà *Moosé pà, pwa tàrù kà pwi âboro ma é panuâ còwâ tô wâdêe, wiàna é wii é tii bétapàgà piéa?»

⁸ Â é tòpi tàra wà Iésu pà: «É naa tàrù tàwà wà Moosé, ba po dau gòò é pûruwà! Éco na, naa na autapoo goo, âna càcaa wàrapwiri. ⁹ Êkaa na go ina tàwà pà: Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà na càcaa tô a toomura* (càé caa cîaa jiigà). Ba wiàna gà tü tée, â wiàna gà jèu éa còwâ, â gà pà nau toomura (ba gà cîaa jii tô wâdàgà béaa).»

Pwa pâra tàpé na càra caa éa

¹⁰ Rà ina tà Iésu wà tèpa *câmu kêe pà: «Wiàna wàrapwiri, â wâdê na ticé piéa!»

¹¹ Â é tòpi tàra pà: «Ê pwi popai-bà, âna o càcaa wàrapwiri ba kêra diri pà âboro†. Éco na wà Pwiduée, âna é nama wàrapwiri co naa goo pâra tàpé. ¹² Ba nye pwa pâra tàpé na càra caa éa, ba càcaa pâri, géé na aupitèparà. Â pwa pâra tàpé na càcaa pâri ma rà ipwénaí, géé goro é pwina rà pwa naa na naiirà wà pâra tèpa âboro‡. Â pwa pâra tàpé na càra caa éa goro *Mwaciri napwéretòtù. [Ba nùmarà na rà piênawéna bwàti kà Pwiduée.] Â wà pwina pâri tàra ma é tòpi pwâratùra-bà, â wâdé na é tòpi!»

É pwényunyuâari nyi nari èpo

Maréko 10.13–16; Luka 18.15–17

¹³ Géé na càué, âna rà medari Iésu wà pâra tèpa âboro. Â rà cia me tée é nyi nari èpo kàra, ba na é tòpò îê naa gòrà ma pwapwicîri ba kàra. Éco na wà tèpa câmu kêe, âna rà pwa i tèpa âboro, ma pacoora.

¹⁴ Éco na é ina tàra wà Iésu pà: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoora! Ba napwa é Mwaciri napwéretòtù, âna o kêra é pà âboro na rà wàra é nyi nari èpo.»

¹⁵ Â é tòpò îê Iésu naa gò nyi nari èpo, [â é *pwényunyuâarirà]. Â géé na càué, â é pâra géé na ére bèepwiri.

Pwi âboro na po dau pwa neemurué

Maréko 10.17–31; Luka 18.18–30

¹⁶ Ūna bwaa gére wàrapwiri, â é nye tèepaa kaa wà pwi jè âboro èpo dopwa, â é tawèeri Iésu pà: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna go pwa cèna o wâdé, ba na o tâa tôo é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée?»

19:5 Genèse 2.24; Éféso 5.31   **19:7** Deutéronome 24.1–4; Mataio 5.31   **19:9** Mataio 5.32; 1 Korénito 7.10–11   * **19:9** Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà... é, Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà, éco wiàna tô ilàri na ia pwicîri ma gàu piéa.   † **19:11** Grec: Càcaa êdiri pà âboro na pâri ma rà tòpi é pwiibà.   ‡ **19:12** 2e phrase—Na nyamanya kà pâra tèpa âboro napwiri, âna wà tèpa âboro bèepwiri (na ina goorà pà eunuque), âna pitòrigarirà ba na rà piênawéna kà tô ilàri ukai.   **19:14** Mataio 18.2–3

17 Â é tòpi tée wà Iésu pà: «Gorodà na gà tawèerio goro ê pwina wâdé? Nye caapwi co wà Pwina é wâdé. Â wiàna nūmagà na tâa tâgà ê *âji wâro, â gà pitère dâra ê pà Naèa kêe.»

18 Â é ina tée wà pwiibà, pà: «Gona dà ê pà naèa kêe?»

Â é tòpi tée wà Iésu pà:

«Gà cibwaa tètâmwarà âboro;

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa cîâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa mura;

Gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboro[§].

19 Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà;

Exode 20.12–16

Gà meaari tèpa âboro*[†]pwacèwii ê pai pimeaarigà còwâ.» Lévitique 19.18

20 Â é tòpi tée wà pwiibà, pà: «Êdiri pà naèa-bà, âna go jèe pitère dâra kaa. Â o dà cèna go pwa mwara?»

21 Â é tòpi tée wà Iésu pà: «Wiàna nūmagà na nye po wâdé bwàti ê pà tûâ'gà na ara Pwidueé, â gà pàra, â gà nye icuri kaa diri ê neemurugà, â gà naa é mwani wâri wèe tà tàpé na ticé kâra. Ba na wârapwiri, âna o pwa cè wâdé'gà[†] naa jaa Pwidueé. Â gà me wiâô.»

22 Â wà i pwi âboro, âna é po dau pikîri, ba po dau pwa neemuruê. Â é pàra.

Pai tò naa na Mwaciri

23 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pà: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pà: Wà pwi âboro na dau pwa neemuruê, âna dau pwacoé târa ma é tò naa na Mwaciri napwéretòtù. 24 Gona ê kaamela[‡], âna pâri ma é tò na é pwêe goro kaju[§]? Bwa, pwacoé! Â go ina tàwà pà: Wà pwi âboro na dau pwa neemuruê, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na *Mwaciri kà Pwidueé.»

25 Â rà nye po dau pò wà tèpa câmu kêe, â rà ina pà: «Â gona wàilàapà cè pwina o pâriè ma é udò [ma tâa tée ê âji wâro]?»

26 Â é niârîrà wà Iésu, â é ina tàra pà: «Naa goo wà tèpa âboro, âna càcaa pâri. Êco na, diri kaa ê pà muru, âna pâri wà Pwidueé.»

27 Â é tòpi tée wà Pétèru pà: «Gà còo! Wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri, ba na bà pàra wiâgà ma bà tèpa câmu'gà. Â gée goo pwiri, â o dà cèna bà tòpi?»

28 Â é tòpi tàra wà Iésu pà: «Wàépwiri. Â guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pà: Êe mwa tòotéri ma âmué diri ê pà namuru wà Pwidueé. Â, na pwi tòotù-bà, âna wâgo, *Pwina naîri âboro, âna go o mwa tâa gò é autâa kôo, naa na pai maina ma muugère kôo. Â wâguwà na pàra wiâô, âna guwà o tâa gò é pà 12 autâa, ba na guwà pitûa kâra é 12 wâao *Isaraéla.

19:17 Lévitique 18.5; Luka 10.28 19:18 Exode 20.12–16; Deutéronome 5.16–20 § 19:18 Gà cibwaa ina cè popai na pwâ... Pai ina wèe pà, gà cibwaa wârapwiri naa na aupitèimuru. 19:19

Exode 20.12–16; Lévitique 19.18 * 19:19 Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tàmwünyabwèrigà, é, pwi jènèregà. † 19:21 Cè wâdé'gà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pà: Neaapiâ'gà. ‡ 19:24

Kaamela—Chameau. Pai ina wèe ni pà, ê macii na po dau maina. § 19:24 Kaju—Aiguille. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pà: Do. 19:26 Job 42.2 19:28 Mataio 25.31; Luka 22.30; Auinapàpari 3.21

²⁹ «[O mwa wâru pàra] tàpé na rà o panuâ pwârawâ ma aupwanapô kàra, [ba na rà pâra wiâô. Â rà o cau panuâ] tèpa aèjii kàra, ma wà pa naigé kàra, ma du nyaa ma caa kàra, ma èpo kàra, gooò. [Â wà diri tàpé na rà wàrapwiri] âna rà o mwa cau tòpi cè muru na piwéna awé, na dau maina ma dau wâru! Â jèpwi mwara, âna wà Pwiduée, âna ée mwa naa tàra é wâro dàra gòiri jaaé. ³⁰ Wâru tàpé na rà pàbéaa nabà, na rà o mwa caa pwicò widàuru. Â wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pàbéaa widàuru.»

20

Ucina goo tèpa wakè na ipaiwà pai wârirà

¹ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Ê *Mwaciri napwéretòtù, âna pwacèwii mwara é pwini:

«É mwa tâa wà pwi apooro nadipâa, âna é mwa còobé na bwaa dàuru naa na aupwa jèna, ba na é mudàra cè tèpa wakè kèe. ² Â é pâmari pàra tàpé, â rà jèe pitèrerà pâ, na é wârirà, âna wâri wàra caapwi tòtù goro wakè*. Â é panuàrà pâ naa na aupwanapô. ³ Wâpâ gòro 9 ineretòtù dàuru, â é còobé mwara naa na aupwa jèna. Â é còo† pàra tàpé na nye ticé na rà pwa. ⁴ Â é ina tàra pâ: “Tàpéebà! Guwà pàra mwara, nau wakè na i aupwanapô kòo, â go mwa nye naa cè wâriwà cèna pâri.”

⁵ «Â rà pâra. Â wà pwiibà, âna é còobé còwà na po gopaé, â é popa me mwara pàra tèpa wakè. Â ipaiwà mwara na âracié ineretòtù na càuru ija.

⁶ «Â nabwé, â é còobé mwara, wâpâ gòro 5 ineretòtù, â é pâmari pàra tàpé mwara na rà nye tàgère pitabéaa cùu‡. Â é tawèerirà pâ: “Tàpéebà, gona guwà nye tàgère pwa dà? Nye ticé cèna guwà pwa?”

⁷ «Â rà tòpi tée pâ: “Wàrapwiri, ba nye ticé cè pwina é popabà ma bà wakè.”

«Â é ina tàra pâ: “Wâguwà mwara, guwà pàra nau wakè na aupwanapô kòo.”

⁸ «Â pâ nau bàrane, â é ina tà pwi caa kâra wakè kèe pâ: “Gà todà me tèpa wakè, â gà piwârirà jècaa. Â gà mara wâri tàpé na ia rà pwicò goro wakè, â gà mwa tubanabwé naa goo tèpa mara wakè.”

⁹ «Â wà tàpé na ia rà mwa wakè pwicò, âna rà mara me. Â rà tòpi wârirà —wâri wàra caapwi tòtù goro wakè. ¹⁰ Ûna rà còo pwiri wà tàpé na ia rà mara tapoo wakè, â rà tà niimiri pâ, ‘Wâdé, ba jè o tòpi cèna piwéna!’

«Êco na rà nye tòpi mwara wârirà, na wâri wàra caapwi tòtù goro wakè, pwacèwii tèpa wakè pwicò. ¹¹ Â rà putàmu naa goro i pwi apooro aupwanapô, ¹² â rà ina tée pâ: “Wà tàpéeni, âna rà mwa tèepaa pwicò, â caapwi ineretòtù co na rà wakè na, â gà nama ipaiwà é wâribà! Na wàibà, na bà wakè bamwara tòtù ma cîribà tòtù!”

¹³ «Â é tòpi tà pwi jè ârapàararà wà i pwi apooro aupwanapô. Â é ina tée pâ: “Pwi béèò, gà cibwaa niimiri pâ go piwâmigà§. Ba ia ju jèe nye pitèreju naa goro i wârigà. ¹⁴ Gà popa mwani'gà, â gà pâra. Ba nùmoo na

19:30 Mataio 20:16; Luka 13:30 * **20:2** Wâri wàra caapwi tòtù goro wakè—Grec: Caapwi mwani pwa (denier). Ipaiwà é mwani na é naa tàra naa na pâ nee tii 9,10,13. † **20:3** Còo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Niâ gò. ‡ **20:6** Pitabéaa cùu—Traîner, flâner, errer. **20:8** Lévitique 19:13; Deutéronome 24:15 § **20:13** Piwâmi (é, ipawâmi, ipaûmi, ipaômi)—Tromper.

go naa tà tàpé na rà pwicò'gà, cèna ipaiwà ma wâgà. ¹⁵ Nye pwa tàrù kôo ma go pitûâ naa goro mwani kôo. Cina gà piboo na go pwa na wâdé tà pàrà tàpé?»

¹⁶ [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri Iésu, â é ina pâ]: «Wà tàpé na rà pwicò, âna rà o mwa pâbéaa. Â wà tàpé na rà pâbéaa, âna rà o mwa pwicò. Nabwé.»

É jèu ina mwara pai bà ma wâro còwâ kêe

Maréko 10.32–34; Luka 18.31–34

¹⁷ Rà bwaa nye gére too naa *Iéruusaléma wà Iésu ma wà tèpa 12 a *câmu kêe. Â, na rà gére pâra, â é poparà iti, â é ina tàra pâ: ¹⁸ «Guwà tère. Nabàni, âna jè too naa Iéruusaléma. Â naawê, âna o panuô, wâgo *Pwina naîri âboro, tà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèè. Â rà o mwa tèio tiagoro na o tètâmwaraô. ¹⁹ Â rà o panuô tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Â wailà, âna rà o piècaario. Â rà o pâdio goro ubati, â rà o tanamiriô naa goro *kurucé, tiagoro pai bà kôo. Êco na, naa na béarácié kâra tòotù géé na càué, âna go o mwa wâro còwâ géé na aubà.»

Wâdé na jè tèpa âboro kîri

Maréko 10.35–45

²⁰ Géé na càuru pwiri, â rà medari Iésu wà tô wâdà Zébédée, ma wà tupédu naîê. Â é tùu jùrué araé wà tòoni, ma é ilari jiié jè muru.

²¹ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Dà cèna nûmagà goo?»

Â é tòpi tée pâ: «[Bà tâmogòori pâ] gà mwa tâa gòro autâa'gà, na Mwcirigà, ma pitûâ naa goo diri. Â wâdé na gà nama ru tâa goro du jènerégà wà tupédu naîò bëeni—pwi jèpwi naa gòro âji îgà, â pwi jèpwi naa gòro aèmwü'gà?»

²² Â é ina tà i tupédu aéjii wà Iésu pâ: «Câgàu caa tâmogòori é pwina gàu ilari. Gona nûmau na gàu wâdo é na wârado na go o wâdo? [Pâri ma gàu tòpi mwara é pâ aré ma tòina kôo?]

Â ru tòpi tée pâ: «Akaé, o pâribu.»

²³ Â é ina tàru pâ: «Ûu kaa, gàu o wâdo na wârado bèepwiri go wâdo. Êco na o càcaa wâgo na go pitûâ pâ, wailàapà na o tâa gòro âji îô, ma gòro aèmwü kôo. Â nye wâco Caa kôo, na é jèe nye pwabwàti é autâa bèepwiri, ba kà pàrà tàpé na é nye pitòrigarirà.»

²⁴ Ûna rà tère é pwâratùra bèepwiri wà tèpa 10 a câmu béeru, â rà putàmu naa goo tupédu aéjii bèepwiri.

²⁵ Â é todàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwiduée*, âna wà tèpa ukai, âna rà pitûâ†, ba na rà còogai tèpa âboro. Â wà tàpé na rà imaina, âna rà pwa kûu tàra. [Â rà niimiri pâ dau pwamuru naa goorà.] ²⁶ Â naa goowà, âna o càcaa wârapwiri. Ba wà pwina nûmee na é pwi âboro imaina, â wâdé na é pâ nau piâboro kîri kàwà. ²⁷ Â wà pwina nûmee na é pitûâ kàwà, âna wâdé na é piâboro kîri kàwà. ²⁸ Wâdé na guwà pwacèwiio, wâgo Pwina naîri âboro. Ba câgo caa me, ba

20:16 Mataio 19.30; Maréko 10.31; Luka 13.30   **20:18** Mataio 16.21, 17.22–23   **20:21** Mataio 19.28; Luka 22.30   **20:22** Mataio 26.39; Ioane 18.11   **20:25** Luka 22.25–26   * **20:25** Naa jaa wà tàpé... Grec: Naa jaa pâ Ba.   † **20:25** Pitûâ—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Ipâdipopai. **20:26** Mataio 23.11; Maréko 9.35   **20:28** Luka 22.27; Filipi 2.7

na guwà piâboro kîri kôo. Go me, nau piâboro kîri kâra pâ âboro. Â go me, ba na go panuâ é wâro kôo, ba na go wâri ma tipi pâ âboro na wâru.»

É nama ru niâ tupédu a bwi

Maréko 10.46–52; Luka 18.35–43

²⁹ Rà còobé géé na càuru pai pâra kàra naa Iériko wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â dau wâru tèpa âboro na rà pâra wiârâ.

³⁰ Pwa tupédu a bwi na ru tâa bàra naigé, â ûna ru tere pâ é tèepaa wà Iésu, â ru nye tà tomara too pâ: «{Pwi Ukai,} *Pwina naî Davita, gà meaaribu, â gà pitu tâbu!»

³¹ Â rà kànariru é pâ âboro, ba na rà pacooru. Êco na ru mwa nye dau to too kaa burà ina pâ: «Pwi Ukai, Pwina naî Davita, gà meaaribu, â gà pitu tâbu!»

³² Â é téreru wà Iésu, â é coo, â é tomara too pâ: «Dà cèna pwina nûmau goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kàu?»

³³ Â ru tòpi tée pâ: «Pwi Ukai, na gà tàpîri du âraporomeebu ma bu niâ.»

³⁴ Â é dau meaariru Iésu, â é tu naa goro i du âraporomeeru. Â ru jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â tapoo na tòtù bèepwiri, â ru nye pâra wiâ Iésu kaa.

21

É tò naa Iérusaléma wà Iésu

Maréko 11.1–24; Luka 19.28–48; Ioane 12.12–19

¹ Rà bwaa gére pâra dàra *Iérusaléma wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â rà pâmwünyabweri Bethfagé, é village na wâmwünyabweri é gòrojaa Élaio*. Â é mara panuâ pâ du ârailu a câmu kêe wà Iésu.

² Â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri na tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê é jè buriko, na tòoé goro utâpwe, ma é naîê. Â gàu tipîru, â gàu poparu me tõe. ³ Â wiâna rà tawèeriu goro cèna gàu pwa, â gàu tòpi târa pâ, na gàu poparu pâdari wà Pwi Ukai, â rà o panuâru.»

⁴ Ê pai pwa wèe bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pâ:

⁵ *Gà ina târa ville Iérusaléma, pâ:*

*“Gà côo, co tô ilâri *Siona,
é me dàgà wà Pwi Ukai!gà!*

Dau moo pwâranümee,

ba é me na tàbwâti.

É tâa gò buriko,

ma nari buriko,

macii na é pa nakake.”

Ésaïe 62.11; Zakarie 9.9

⁶ Â ru pâra i tupédu a câmu, â ru pwa diri é pwina é ina tàru wà Iésu. ⁷ Â ru dàti me i nyaa kâra buriko bau i naîê, â ru tòpò pâ ârabwée kàru naa gòru. Â é mwa tâa gò [i nari buriko] wà Iésu, â é papâraê.

Rà pwamainâé tèpa âboro

* **21:1** Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers. **21:5** Zakarie 9.9

⁸ Wâru é pâ âboro na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé é pâ ârabwée kàra, [ba na rà pwamainâê]. Â wà pàra tàpé, âna rà tégàgà îri upwàra na bwùu, â rà tòpò wii naigé. ⁹ Â wâru pâ âboro na rà pâbéaa ma rà pwicò kà Iésu. Â rà cau tomara too pâ:

«Hosana ma ipwamaina
tà *Pwina naî Davita!
Cidòri nyuâa pwi âboro,
na é me naa na nee Pwi Ukai!

Psaume 118.26

Hosana ma cidòri!
Pwamaina Pwi Ukai
na é wádòiti awé!»

¹⁰ Ûna é tèepaa pâ naa Iéruusaléma wà Iésu, â po dàpàgà târa diri é pâ âboro na ville, â rà pitawèerirà pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni?»

¹¹ Â rà tòpi târa pâ âboro na rà pâra wiâê, pâ: «Wà Iésu, géee Nazareth wà Galilée. Wàé kaa i pwi *péroféta [na ia jè tapaciê].»

É pacòobé tèpa pi-icu

¹² É tèepaa pâ naa na *Wâra pwapwicîri wà Iésu, â é pacòobé tèpa géere pwa jèna, géee na [gòroigé kâra] Wâra pwapwicîri. Â é pugòboori é pâ taapà naa goo tèpa pitòotéri mwani, ma é pâ autâa kà tàpé na rà pi-icu marü†.

¹³ Â é ina târa pâ: «É ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo é wà kôo, pâ, wà târa pwapwicîri. Ésaie 56.7* Êco na wâguwà, âna guwà géere pwa ma aucârü kà tèpa mura!»

¹⁴ Géee na càuru pwiri, â wâru tàpé géee goo tèpa bwi ma tèpa bee, na rà medari Iésu naa na Wâra pwapwicîri, â é nama tiâu maagé kàra. ¹⁵ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà côo é pâ muru bèepwiri na é pwa wà Iésu—muru na wâdé, na jè pò goo. Â rà côo mwara pâ èpo, na rà géere uu naa na Wâra pwapwicîri ma ina pâ: «Hosana! Pwamaina Pwina naî Davita!»

Â rà putàmu naa gooé wà tèpa pitûâ-bà, ¹⁶ â rà ina tée pâ: «Pwiibà, wànau, câgà caa tère é pwina rà géere ina pâ èpo bèeni?»

Â é tòpi târa pâ: «Akaé. Â câguwà caa mu pûra é auwii goo, na wâna Tii Pwicîri? Ba jèe wii pâ:

*Gà nama rà pwamainagà
pâ èpo ma nari èpo.»*

Psaume 8.3

¹⁷ Â é pâra jiiirà wà Iésu, â é còobé géee na ville ma é pâra naa na village Bétani. Â é mwa puu wê.

É pinajajai upwàra wâi

21:9 Psaume 118.25–26 **21:12** Ioane 2.13–22 † **21:12** Tàpé na rà pi-icu marü—Wà tèpa Juif na rà wâro na é pâ napò na tâiti, âna rà mu me naa na Wâra pwapwicîri wà Iéruusaléma. Â rà wâri é pâ macii târa pwa ârapwaailò. Â rà tòotéri mwara é mwani târa bépitu, ba papwicîri naawé, é mwani kà tèpa Roma. Â wà tèpa pi-icu macii ma wà tèpa pitòotéri mwani, âna rà pa mwani goo pwiri. **21:13** Ésaie 56.7; Jérémie 7.11 **21:16** Psaume 8.3

¹⁸ Na dàuru kêe, na bwaa dàuru, â é wâjué me naa na ville wà Iésu. Ûna é pâmwünyabweri i ville, â é copwa. ¹⁹ Â é cõo jè *upwâra wâi naa bàra naigé. Â é pâra nau coo goo, êco na nye po dooé co†. Â é pinajajaié, ma ina pâ: «O câgà mwa caa pwâ dàra gòiri!»

Â é nye mwari kaa. ²⁰ Ûna rà cõo i upwâra wà tèpa câmu kêe, â rà po dau pò, â rà ina tée pâ: «Gorodà na é nye awài goro mwari kaa?»

²¹ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wiàna guwà cèikî, â wiàna câguwà caa pidumapié, â o pâri ma guwà pwa é pwina go pwa târa i upwâra bèeni. Â pâri mwara ma guwà ina târa ê jaa bèepwiri pâ: “Gà boo naa nawia!” Â o nye wàra.

²² «Â wiàna guwà pwapwicîri târa ilari é jè muru, â na guwà cèikî naa goo, â ée mwa pacoo wà Pwidueé.»

*É patêre tèpa pitûâ kà tèpa Juif
Maréko 11.27–12.12; Luka 20.1–19*

²³ É tò naa na Wâra pwapwicîri wà Iésu, â é pacâmuri pâ âboro.

Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ, âna rà me burée, â rà tawèerié pâ: «Wàilàapà na naa tàrù tâgà, ma gà pwa é pâ muru na gà pwa? Wàilàapà na cùrugà?»

²⁴ Â é tòpi tàra pâ: «Wâgo mwara, âna go bwaa nama tawèeriwà goro ji caapwi muru. Â wiàna guwà tòpi tõe bwàti, â go mwa ina tàwà pwi a naa tõe tàrù ma go pwa. Wàèni: ²⁵ Wàilàapà na naa tàrù tà Ioane ma é *piupwaa? Wà Pwidueé, é, wà tèpa âboro?»

Â rà dau pitûra goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Wiàna jè tòpi pâ: “Tàrù gée jaa wà Pwidueé” â ée mwa ina tâjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo é pwina é ina tàwà wà Ioane?” ²⁶ Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù gée jaa tèpa âboro co” â géewê, âna jè ipwacôojè goo tèpa âboro na rà cèikî naa goo Ioane!»

Ba rà cau cèikî ba gòo wà tèpa âboro pâ é pwi péroféta [na é pame é popai gée jaa wà Pwidueé].

²⁷ Â wà tèpa pitûâ, âna rà tòpi tà Iésu pâ: «Îi, câbà caa tâmogòori.»

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà pâ, wàilàapà na naa tàrù tõe ma go pwa é pwina go pwa.»

Ucina goro tupédu aéjii

²⁸ [É pwa ucina tàra wà Iésu pâ]: «Guwà tère cai ni:

«Rà mwa tâa wà pwi jè âboro ma tupédu naîé. Â é ina tà pwi jèpwi pâ: “Pwina naîô, gà pâ nau wakè na aupwanapô nabà.”

²⁹ «Â é tòpi tée pwini pâ: “Tàutôo.”

«Êco na, gée na càué, âna é pinünüma naa goo i pai tòpi kêe tée. Â é nye pâra nau wakè na aupwanapô.

³⁰ «Â é ina wà caa kàru tà pwi jèpwi pâ: “Pwina naîô, gà pâ nau wakè na aupwanapô nabà.”

«Â é tòpi tée pâ: “Ûu, wâdé co caa. Go o jèe pâra.” Êco na câé caa pâra.

† **21:19** Po dooé co—Ité na ticé pwâra pwi wâi bèepwiri, ba du ârailu pâara na naja na rà tòpò pwée pâ upwâra wâi. Pwiri ucina goo é Ba Isaraéla. Cõo Upwâra wâi naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **21:21** Mataio 17.20; Luka 17.6; Ioane 14.12; 1 Korénito 13.2 **21:22** Mataio 7.7–11, 18.19 **21:26** Mataio 14.5

31 «Â wàilàapà na tupéebà, na pwa é cábawâdé kà caa kàru?»

Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa pitûâ, âna rà tòpi tée, pà: «Wà pwi a pâbéaa.»

Â é ina târa wà Iésu pà: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pà: [Wà tàpé na guwà tétérirâ—] wà tèpa *tò mwani wâripû, ma wà pa ilâri gòronaigé, âna rà o tâa na autâa kàwà na *Mwaciri kà Pwiduée. 32 Ba é medariwà wà *Ioane Pwi a piupwaa, ba na é paari târa é Ba *Isaraéla é naigé na *târù na ara Pwiduée. Â câguwà caa cèikî naa gooé. Êco na wà tèpa tò mwani wâripû, ma wà pa ilâri gòronaigé, âna rà nye cèikî naa gooé. Â, na guwà còo pà, rà cèikî, â câguwà caa pinünüma naa goo, ma guwà cèikî mwara naa gooé.»

Ucina goo tèpa wéaari nadipâa

33 «Guwà tère jè ucina:

«É mwa tâa pwi apooro nadipâa§. Â é mwa câmi aupwanapô kée. Â é mwa bariwâri goro é auba, â é mwa îri pwêe, ba na aucòogai é pwâra dipâa. Â é mwa bari é wâ na dau gòri too, ba na aucibèri* wâra é nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pà, na é pâra nau ipokâa naa jè napô, â] é wâri pàra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kée. Â é pâra.

34 «[Paé pà parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pàara na o pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pà tèpa ênawéna kée, ba na rà tòpi jii tèpa wéaari nadipâa cè kée géé goro é piûnya. 35 Êco na rà pâdi pwi jè ênawéna, â rà pòtâmwara pwi jèpwi, â rà èi pwi béâracié goro atü. 36 Â dau wâru cè pàra tèpa ênawéna na é panuârâ pà mwara. Êco na nye ipaiwà pai pwa kàra târa. 37 Â géewé, â é panuâ pà pwi naîê, ba é niimiri pà rà o papwicîrié.

38 «Ûna rà còo i pwi naîê na é tèepaa pà, â rà pi-ina târa pà: “Wàé kaa pwiri pwina ée mwa pwi apooro i na aupwanapô na cè jè tòtù! Wâdé na jè tètâmwereé cawi, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô kée!” 39 Â rà tâjûrué, â rà datié còobé jii aupwanapô, â rà tètâmwereé.»

40 Â wà Iésu, âna é tawèeri tàpé na rà gére tère ucina bèepwiri pà: «Â wiàna é tèepaa me i pwi apooro na aupwanapô, â o dà cèna ée pwa tà tèpa waké bèepwiri?» 41 Â rà tòpi tà Iésu wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ, pà: «Ée mwa pwa na èpà tà tàpé na rà èpà, â ée pòtâmwararâ. Â é naa tà pàra tàpé i aupwanapô, ma rà wéaari. Â, na cè pàara na pétâ pwâra nadipâa na, âna rà o mwa naa tée é pwina kée.»

42 Â é pwa ma ina târa mwara wà Iésu pà: «Gona câguwà caa pûra é pwina wii naa na Tii Pwicîri? Ba jèe wii pà:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!*

[Tàutâra goo

pwi ò kâra wâao!]

Ba nye autûâri kà Pwi Ukai.

21:32 Luka 3.12, 7.29–30 21:33 Ésaïe 5.1–2 § 21:33 Nadipâa—Vignoble. * 21:33 Aucibèri—Tour de guet. (Cibèri—Surveiller d'en haut.) 21:38 Mataio 27.18 21:39 Hébéru 13.12 21:42 Psaume 118.22–23; Roma 9.33; 1 Pétéru 2.6–8

Jè pò goo pwényuâa kêe.

Psaume 118.22–23

43-44 «{Wiàna é tûu cè pwi jè âboro naa gòro pwi atü-bà, â o tadidiri é naiié. Â wiàna é tûu i pwi atü-bà naa gòro pwi jè âboro, â é câgagaié.} Wàépwiri majoroé ma go ina tàwà pâ: Wà Pwiduée, âna ée pa jiiwà [é aupwényunyuâari kêra] Mwachiri kêe. Â ée naa târa cè jè Ba, cèna ée mwa naa cè pwâra wakè kà tèpa âji naîri Mwachiri.»

⁴⁵ Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaîlò, ma wà tèpa *Farasaio, âna rà tâmogòori pâ é tàgère pwa ucina wà Iésu naa goorà. ⁴⁶ Â dau nûmarà na rà tâjûrué. Êco na wâgotàra goro pâ âboro, ba dau wâru tàpé na rà niimiri pâ é pwi péroféta, [pwi a-ipa popai kà Pwiduée].

22

Ucina goro pi-ija maina goro piéa

Luka 14.15–24

¹ Wà Iésu, âna é jèu ina còwâ [tà tèpa pitûa kà tèpa *Juif] â é ina tàra pâ:

² «Go bwaa piucinari tàwà é *Mwachiri napwéretòtù:

«É mwa tâa pwi jè ukai. Â é mwa pwabwàti é jè pi-ija na dau maina goo pwina naié, na é piéa. ³ Â é mwa cùru pâ tèpa ênawéna kêe, ma rà todà me tàpé na rà o ija, êco na wà tàpéebà, âna tàutàra dàra me nau ija.

⁴ «Â é mwa cùru mwara pàra tèpa ênawéna nau ina mwara tà tàpéebà pâ: “Go jèe pwabwàti diri. Ba go jèe nama taa é pâ paaci ma macii kôo na patèera. Â guwà me ma jè pi-ija nyabutùru i piéa!”

⁵ «Êco na càra caa ipacè naa goorà wà tàpé na todàra. Â rà pâra nau pwa jèpa wakè kàra—é pâra naa na aupwanapô wà pwi jèpwi, â é còo mwagacâ kêe pwi jèpwi. ⁶ Â wà pàra tàpé, âna rà tâjûru tèpa ênawéna, â rà tubaèpà tàra, â rà pòtâmwararà. ⁷ Â é nye dau putàmua kaa i pwi ukai. Â é panuâ pâ tèpa ipaa kêe ma rà pòtâmwara tèpa pòroca-bà, â rà cîri é napô kàra.

⁸ «Â é todà me pàra tèpa ênawéna kêe, â é ina tàra pâ: “Jèe nabwé i utimuru târa piéa, êco na wà i tàpé na ia mara todàra, âna càcaa pâri naa goorà, ba pâ tèpa âboro èpà. ⁹ Guwà pàra diri naa é pâ napô, â guwà todà me diri pâ âboro na guwà pâmarirà.”

¹⁰ «Â rà pâra wii pâ naigé wà tèpa ênawéna, â rà todà diri tèpa âboro na rà pâmarirà—tàpé na rà èpà, ma tàpé na rà wâdé. Â pâra nau po wâbé i wâra pi-ija.

¹¹ «Â é too wà pwi ukai ma é còo tàpé na rà gère ija. Â é còo pwi âboro na câe caa coona i ârabwée târa pi-ija. ¹² Â é ina tée pâ: “Ico pwi béeò, gà wânau târa pai toome'gà naani, na nye ticé ârabwée'gà târa pi-ija?”

«Â câe caa tâmogòori wà pwini cè pai tòpi kêe.

¹³ «Â é ina tà tèpa ênawéna kêe wà pwi ukai pâ: “Guwà pii du îê ma du âê, â guwà tüê còobé naa na bàutê. Â rà o i ma tòngüru poropwàrà wà tèpa âboro [gée goro pai maagè kàra].”»

¹⁴ [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina tàra pâ]: «Âjupâra pâ é todàra pâ âboro na wâru wà Pwiduée êco na o pwâco cè tèpa âboro na é pitòrigarirà. Nabwé.»

*Wâripû kà tèpa Roma**Maréko 12.13–17; Luka 20.19–26*

15 Na jè tòotù, âna rà ipitiri wà pàra tèpa *Farasaio, ba na rà imudàra cè pai pwa wèe, ma rà tù tûa tà Iésu. Â nùmarà na é pitanami goro é pai tòpi tàra kèe.

16 Â rà panuâ pàdarié pàra tèpa *câmu kàra, ma wà pàra tàpé na tâa na ére kà *Héroda. Â rà ina tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà tâmogòori pâ gà ina é âjupâra. Ba gà nye picémara ba *tàrù diri é pâ muru, na nùma Pwiduée na jè pwa. Â nye ticé âboro cèna wâgotâgà gooé, â câgà caa pwaké goro âboro*». 17 Â êkaa, na nùmabà na bà tawèerigà pâ: Pwiri wâdé† na jè wâripû tà pwi ukai kà tèpa Roma? É, o càcaa wâdé?»

18 Â wà Iésu, âna é jèe tâmogòori ji ipwa tûa kàra, â é ina tàra pâ: «Tàpéeni, guwà tèpa pwâ! Gorodà na guwà ipawâmiô? 19 Paari tóo cai é mwani wâripû!»

Â rà naa tée jè mwani atù.

20 Â é ina tàra pâ: «Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

21 Â rà tòpi tée pâ: «Kà pwi ukai kà tèpa *Roma.»

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â jèe wâdé, guwà pitôowâri tà pwi ukai kà tèpa Roma é pwina kèe, â guwà pitôowâri tà Pwiduée é kà Pwiduée.» 22 Â rà po dau pò wà tèpa tawèerié, â rà panuâé, â rà pàra.

*Pai o wâro còwâ kà tèpa bà?**Maréko 12.18–27; Luka 20.27–38*

23 Bwaa nye tòotù caapwi, â rà me mwara dari Iésu wà pàra tèpa *Sadukaio. Wàilà, âna jè ditàra pwapwicîri kà tèpa Juif na càra caa cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà.

[Â târa ma rà paari pâ rà âjupâra] â rà tawèeri Iésu pâ: 24 «Pwi a pwa pupûra, é jèe ina wà *Moosé naa na é *Naèà pâ: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticé èpo kèe, â wâdé na é popa tô dàpwà kèe wà pwi jiié, ma ru piéa. Deutéronome 25.5* Â, na wàrapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.

25 «Â wâdé. Éco na gà jèe niimiri cai ni: Wâjaabà, âna pwa tèpa 7 aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, éco na é bà, â nye ticé èpo kèe. Â pwi a pâ wè, âna ru piéa ma tô dàpwà. 26 Â ipaiwà ma i pwi ciàra, â gée paé, naa goo pwi béâracié, â tèepaa naa goro diri tèpa aéjii na rà po 7. 27 Â gée na càurà diri, â é mwa bàra bà, wà i tò ilàri. 28 [Gà ina pâ] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wàilàapà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé diri! Gà tòpi cai!»

29-31 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà pitanami, lâpé! [Cina câguwà caa cèikî pâ, rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà?] Ba câguwà caa tâmogòori é *Tii Pwicîri, â câguwà caa tâmogòori é pàtâma Pwiduée! Ba wiàna rà wâro còwâ wà tèpa bà, â o càra mwa caa piéa còwâ. Ba rà o wâro pwacèwii tèpa *angela naa jaa Pwiduée. Gona câguwà caa pûra é pwina é ina tàwà goo, wà Pwiduée? Ba é ina pâ: 32 *Wâgo Pwiduée kà *Abérama, ma Isaaka, ma*

22:15 Maréko 3.6 * 22:16 Wà Héroda, âna é wakè ba kà tèpa Roma, â wâdé tàra ma tèpa âboro kèe é pai wâri mwani wâripû tà tèpa Roma. Napwa naa goo wà tèpa Farasaio, âna càcaa wâdé tàra. Â rà todà tèpa âboro kà Héroda, ba na rà pwa pwârajé tà Iésu. † 22:17 Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa tàrù kâjé. Pwiri ina é Naèà kàra Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif. 22:21 Roma 13.7 22:23 Apostolo 23.8 22:24 Deutéronome 25.5 22:32 Exode 3.6; Mataio 8.11

Iakobo.

Exode 3.6 [Pai ina

wèe pâ rà nye cau tàgére wâro jaa Pwiduée!] Ba wà Pwiduée, âna câe caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpé na rà wâro!»

³³ Â rà tère pwiri é pâ âboro na wâru, â rà dau pò goro é pai pacâmurirà kà Iésu.

Naèà na piwéna

Maréko 12.28–34; Luka 10.25–28

³⁴ Ūna rà tère wà tèpa Farasaio pâ é târi pwâ tèpa Sadukaio wà Iésu, â rà pitanaimarirà, ba na rà còo Iésu.

³⁵ Â wà pwi jè ârapàararà, pwi jè *dotée goro é Naèà, âna nūmee na é tü tûa tà Iésu, â é tawèerié pâ: ³⁶ «Pwi a pwa pupûra, gona dà é pwi naèà na é piwéna, naa na diri é pâ naèà?»

³⁷ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wàéni: *Wâdé na gà meaari Pwi Ukai Pwiduée'gà, géé na diri é pwâranūmagà ma wâro'gà, ma aunūnūma'gà.*

Deutéronome 6.5 ³⁸ Wàépwiri é pwi naèà na é dau piwéna naa na diri é pâ naèà. ³⁹ Â wàéni béârailu kâra naèà pwacèwii pwi pâbéaa: *Gà meaari tèpa âboro†pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.*

Lévitique 19.18

⁴⁰ «Diri é Naèà kà Moosé ma é auina§ kà tèpa *péroféta, âna cau me géé goro du ârailu naèà bèepwiri.»

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

Maréko 12.35–37; Luka 20.41–44

⁴¹ Wà Iésu, âna é ucâri wà tèpa Farasaio na ia rà tâa wê, â é tawèerirà pâ: ⁴² «Dà cè pai niimiri kàwà naa goo pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîê]? É pwi gòobàra î?»

Â rà tòpi tée pâ: «Ée pwi gòobàra *Davita, [pai ina wèe pâ, é pwi âboro kîri jiié].»

⁴³ Â é ina tàra pâ: «Guwà niimiri cai ni: Wà Davita, ûna dipitirié é Nyuââé Pwicîri, âna é ina [goo pwi Mesia] pâ “Pwi Ukai kôo”. Âna gorodà? ⁴⁴ Ba é ina pâ:

Popai kà Pwi Ukai,

Pwi Ukai Pwiduée

na é patûra Pwi Ukai kôo:

“Gà me ma gà tâa ni.

Tâa ni gòro îo étò.

[Go naa tâgà é pitûâ.

O pwamainagà awé.]

Go nama gà còogai

tèpa ipaa dàgà.”

Psaume 110.1

⁴⁵ «Ūna é ina pâ, *Pwi Ukai kôo*, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na guwà niimiri pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro

22:37 Deutéronome 6.5   **22:39** Lévitique 19.18; Mataio 7.12   † **22:39** Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tãmwũnyabwerigà, é, pwi jèneregà.   **22:40** Roma 13.10; Galatia 5.14   § **22:40** Auina—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Ipamogòori.   **22:42** Ioane 7.42   **22:44** Psaume 110.1; Mataio 26.64

kîri jiié*? [Bwa, é paari wà Davita pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro na é piwéna jii diri pâra tàpé!]

⁴⁶ Â nye ticé na tòpi tée. Â géé na càùé, â jèe ipwacoé tà tèpa âboro na rà tawèeri wà Iésu goo cè pâra muru.

23

Cibwaa ipwacèwii tèpa Farasaio!

Maréko 12.38–40; Luka 11.43–46, 20.45–47

¹ Géé na càùé, â wà Iésu, âna é patùra tèpa *câmu kèe ma wà tèpa âboro na rà tâa wê. Â é ina tàra pâ: ² «Guwà côo, tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà tèpa *Farasaio, âna wakè kàra, na rà pacâmuri tèpa âboro goro é *Naèà kà Moosé.

³ «Â wâdé na guwà pitère dàra diri é pwina rà ina tàwà. Êco na guwà cibwaa ipwacèwiirâ, ba càra caa pwa é pwina rà ina tàwà! ⁴ Ba pâ pitûâ kàra, âna pwacèwii pâ nakake na dau tòina, na rà nama rà kakeri tèpa âboro. Â tàutàra na rà tu naa goo, goro ji caapwi mangadaîrà.

⁵ «Êdiri pâ tûâ kàra, âna rà pwa, ba na rà paari tà tèpa âboro [pâ rà pâra wiâra é pâ tûâ kà Pwiduée]. Ba rà nama pimaina pâ nyi nari atà pwicîri* na tâa gaadaarâ, ma wâgoro îrà. Â rà nama gòri é pâ cûuru ârabwée kàra†. ⁶ Rà nye mudàra taaci é pâ autâa na tâa béaa, na *wâra pitapitiri ma naa na pâ na aupi-ija maina. ⁷ Â wâdé tàra, na rà pwamainarâ wà tèpa âboro, ma ina tàra pâ ‘Pwi ukai’, na diri é pâ ére aupitapitiri na napò.

⁸ «Â wâguwà, âna guwà cibwaa nama rà pi-ina goowâ pâ ‘Pwi ukai’, géé goro na nye caapwi co Pwi Ukai. Â wâguwà, âna guwà cau tèpa aéjii. ⁹ Â guwà cibwaa ina goo cè pwi jè âboro ni gòropuu pâ ‘Caa’†, géé goo na nye caapwi co pwi Caa kàwà, na é wânidò *napwéretòotù. ¹⁰ Â guwà cibwaa nama rà pitunee tàwà pâ ‘Pwi a pitûâ’, géé goo na nye caapwi co Pwi a pitûâ, âna wà Kériso, pwi *Mesia. ¹¹ Ba wà pwi âboro imaina jaawâ, âna wâdé na é piâboro kîri kàwà. ¹² Ba wà pwina é ipwamainae, âna o naaé boo. Â wà pwina é ipakîrié, âna o naaé too.»

É patère tèpa Farasaio wà Iésu

¹³ É patùra tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro é Naèà wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacòoco, wâguwà tèpa dotée goro é Naèà ma wâguwà tèpa Farasaio! O dau maina wârimuru kàwà! Ba guwà tèpa ipwacòwârimuru! Ba guwà târi goropwârawâ târa *Mwacîri napwéretòotù jii é pâ âboro. Câguwà caa tò naa na, â guwà pacoo pâra tàpé na nûmarâ na rà tò naa na.

{ ¹⁴ «O dau maina wârimuru kàwà! Ba guwà pwa é pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ guwà tèpa âboro wâdé]. Êco na, ûna guwà gére

* **22:45** Grec: Wà Davita kaa, na é ina gooe pâ ‘Ukai’, â gorodâ na é pwina naiê? **23:3** Malachie

2.7–8 **23:5** Exode 13.9; Nombres 15.38–39; Deutéronome 6.8; Mataio 6.1 * **23:5** Nyi nari atà

pwicîri—Phylactères. Nari atà na pwa goro parawére macii. Â rà tòpò ji noo kàra imwaano na wii naa gò, é popai géé na Tii Pwicîri. Â rà pii naa gaadaarâ, ma wâgoro îrà. Rà wârapwiri, ba rà niimiri pâ rà pacoo é autûâri kà Pwiduée na Deutéronome 6.4–9. † **23:5** Cûuru ârabwée kàra—Wà Pwiduée, âna é tûâri tà tèpa Isaraéla pâ, na rà coona ârabwée, na pwa pé cûuè, naa goobèrè, ba na rà pitaniimiri êdiri pâ autûâri kèe. (Còo Nombres 15.37–41.) † **23:9** Cibwaa ina... ‘Caa’—Câé caa papwicîri jiié ma jè ina pwiri tà tèpa caa kâjè, é, ukai kâjè. Càcaa wâdé wiàna wà tèpa pitûâ naa na wâra pwapwicîri, âna rà tacoo goojè ma jè dau pwamainarâ. **23:11** Mataio 20.26; Maréko 9.35; Luka 22.26 **23:12** Job 22.29; Proverbes 29.23; Luka 14.11, 18.14

wàrapwiri, â guwà popa diri jii ê pa dâpwà ê pâ muru na tâa târa. Â gée goro kaa pwiri, âna mwa pwa tâwà ê wârimuru na dau maina jii ê wârimuru kâ pâra tâpê.»}

¹⁵ «Guwà tèpa ipwacôwârimuru! Ba guwà itâa pitiri ni gòropuu, ma nawià, ba na guwà pâmari cê pwi caapwi âboro, na é tòpi ê pwapwicîri kàwà. Ûna guwà jêe popaé, â guwà pwa ma é pwi âboro na dau èpâ jiiwà, na pâri ma é pwa wârimuru, dâra gòiri awé, pwacèwiiwà!

¹⁶ «Guwà ipwacôoco! Guwà tèpa bwi, na guwà tòcia naigé tà tèpa bwi. [Ba guwà pitanami na guwà pacâmuri tèpa âboro goro ê pâ *auipwataâboro.] Ba guwà ina târa pâ: “Wiàna gà *ipwataâboro co naa goro neere *Wâra pwapwicîri’, â o piticèmuru naa goo, â o pâri ma gà pitanami. Êco na, wiàna gà ipwataâboro naa goro ‘mwani mii na tâa na Wâra pwapwicîri’, â wâdé na gà pwa é pwina gà ipwataâboro naa goo.”

¹⁷ «Guwà tèpa piwârau, ma tèpa wâu! Dâ cê pwina dau piâjimuru? Ê mwani mii, é, é Wâra pwapwicîri? Go ina tâwà pâ: Nye é Wâra pwapwicîri kaa, na é piâjimuru, ba ére na é tâa wê wà Pwidueé!

¹⁸ «Â ipaiwà mwara, wiàna guwà ina pâ: “Wiàna gà ipwataâboro co, naa goro é aupwa ârapwaaïlò, â o piticèmuru naa goo, â pâri ma gà pitanami. Êco na, wiàna gà ipwataâboro naa goro é *ârapwaaïlò na tâa gò, â wâdé na gà pacoo é auipwataâboro bèepwiri.”

¹⁹ «Wânanau? Gona ticè cèna guwà tâmogòori? Dâ é pwina dau piâjimuru? Ê ârapwaaïlò, é, é aupwa ârapwaaïlò, na é nama é pwicîri i ârapwaaïlò? ²⁰ Guwà còo, wà pwina é ipwataâboro naa goro aupwa ârapwaaïlò, âna é ipwataâboro naa goro diri é pwina tòpò naa gò. ²¹ Â wà pwina é ipwataâboro naa goro neere Wâra pwapwicîri, âna é ipwataâboro naa goro nee Pwidueé, ba autâa kêe. ²² Â wà pwina é ipwataâboro naa goro neere napwéretòtù, âna é ipwataâboro naa goro autâa pwicîri kâ Pwidueé, na é tâdòiti.»

Guwà tèpa pwàniri èpà!

²³ «Guwà naa tà Pwidueé ji caapwi gée goro 10, gée goro pâ jèpa arapwüruŠ. [Â nye wâdé.] Guwà ipwacôoco! Ba câguwà caa pâra wiàra é pwina piâjimuru naa na é Naèà—ê âji cèikî naa goo wà Pwidueé, bau é pai tòimiri tèpa âboro, ma pai meaarirà*. Wâdé na guwà pacoo diri pâ pwiibà, na maina, bau diri é nyi nari naèà na kîri. ²⁴ Guwà tèpa bwi na guwà tòcia naigé tà tèpa bwi! Guwà dâgòtù é ji nari puutâ gée na i wârado, êco na guwà cîdaée é kaamela† na guwà namiri.

²⁵ «Guwà nuwa bwàti gòroigé kâra wârado ma ngapò, â é pwâranümawà, âna nye po wâbé kaa goro é pwina èpà. Ba guwà tèpa iau, â guwà ciburà mudâra é pwina wâdé ba kàwà. ²⁶ Guwà tèpa bwi! Guwà mara nuwa béaa nanaara ngapò, ma é pwéelaa. Â géewê, â ée pwéelaa diri ngapò.

²⁷ «Guwà pâ tèpa pwàniri èpà! Guwà pwacèwii é pâ bwâmu na tâmi ba pwaa gòroigé, â po wâdé pai còo kâjê. Êco na wânigée na, âna pwa duuru

23:16 Mataio 15.14   **23:22** Ésaïe 66.1; Mataio 5.34   **23:23** Lévitique 27.30; Michée 6.8
 Š **23:23** Gée goro pâ jèpa arapwüru—Napéaati naa na grec pâ: Menthe ma aneth ma cumin. Pai ina wêe pâ, rà pûra tiagoro nyi nari doromuru, ba na rà paari pâ, rà pitère dâra é Naèà. * **23:23** Pai tòimiri...ma pai meaarirà—La justice et la miséricorde. † **23:24** Kaamela—Chameau. Pai ina wêe ni pâ, é macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.)   **23:25** Maréko 7.4   **23:27** Apostolo 23.3

âboro ma é pâ muru na wai. ²⁸ Ba guwà tèpa gòmapwa ma guwà *târù na ara tèpa âboro. Êco na wânigée na wâbinyiri, âna guwà tèpa pwâ, ma âboro èpà.

Guwà tèpa taa tèpa péroféta!

²⁹ «O dau maina wârimuru kàwà, co tèpa dotée goro é Naèa ma tèpa Farasaio! Nabàni, âna guwà tòimiri é bwàmu kà tèpa péroféta ma wà tàpé na târù na ara Pwiduée. ³⁰ Â guwà pi-ina tàwà pâ: “Wiàna ina pâ, jè gére tâa na pàara kà tèpa jooorojè, â pwiri câjè caa pòtàmwara pâ péroféta!”

³¹ «Êco na, na guwà ina pwiri, â guwà còoina pâ, guwà nye tèpa âji naî tàpé na rà pòtàmwararà! ³² Â wâdé, â guwà nye tubanabwé é wakè na rà tapoo wà tèpa jooorowà! ³³ Guwà tèpa nari dòèa! Wà Pwiduée, âna ée mwa pwa wârimuru tàwà dàra gòiri! Â o câguwà caa udò jii!

³⁴ «Guwà tère bwàti, ba go o panuâ tàwà cè tèpa péroféta, ma tèpa tàmanga, ma tèpa pacâmuriwà. Â guwà o tubaèpà tàra. Ba guwà o pâdi pàra tàpé goro ubati, naa na pâ wâra pitapitiri. Â guwà o ipwâri pàra tàpé wii é pâ napô. Â guwà tanamiri pàra tàpé naa goro upwâra, â guwà pòtàmwara pàra tàpé goro cè jè pai pwa wèe.

³⁵ «Gée goo kaa pwiri, na ée mwa pitèiwà wà Pwiduée, goro é pai pòtàmwara wàra diri tèpa âboro kée naani gòropuu—tapoo naa goo Abéla, pwi âboro na é *târù; tiagoo Zakaria[†], pwina naî Barakie. Ba guwà[§] pòtàmwara Zakaria, naa nabibiù kâra i aupwa ârapwaaìlò, ma i ére na dau pwicîri! ³⁶ Â go nye ina tàwà pâ: Wà Pwiduée, âna ée mwa pwa wârimuru tàwà, wâguwà tèpa âboro nabàni, goro diri é pâ pwiibà, na rà pwa wà tèpa jooorowà.»

Pimeaari kà Iésu goo tàpé Iérusaléma

Luka 13.34–35

³⁷ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Nyi wâriwà co tàpé *Iérusaléma! Guwà catàmwara tèpa péroféta na é cùrurà medariwà wà Pwiduée—guwà èi pàra tàpé goro atù, â guwà pòtàmwara pàra tàpé goro cè jè pai pwa wèe. Nye ciburà nùmoo na go panaimariwà, pwacèwii jè nyaa kâra ja na é panaimari nyi naîè na aranara itooé. Êco na tàutàwà. ³⁸ Â guwà còo, [go o mwa pàra jiiwà, â] o jèe ticia na é Wâra pwapwicîri kàwà! ³⁹ Â go ina tàwà pâ: O jèe câguwà caa còoò tiagoro é tòotù na guwà o ina pâ: *Cidòri nyuûa pwi âboro na é me naa na nee Pwi Ukai!*» *Psaume 118.26*

24

O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri

Maréko 13.1–2; Luka 21.5–6

¹ Gée na càué, â é còobé gée na *Wâra pwapwicîri wà Iésu. Â napwa naa goo wà tèpa *câmu kée, âna [rà gére picâdiri diri é auba, goo i pâ wâ, â] rà medarié, ba na rà paari tée.

² Â é tòpi tàra pâ: «Guwà còo diri pâ auba bèeni? Âna go ina tàwà é âjupâra pâ: O mwa téura diri. Â o mwa ticè atù na o mwa pitâagòrà too wé.»

23:28 Luka 16.15   **23:31** Apostolo 7.52   **23:33** Mataio 3.7, 12.34; Luka 3.7   **23:35** Genèse 4.8; 2 Chroniques 24.20–21   † **23:35** Abéla—Còo 2e note goo Hébéru 12.24. Zakaria—Pwi bénabwé âboro gée goo tàpé na pòtàmwararà naa na Aamwari Béaa (l'Ancien Testament).   § **23:35** Guwà—Pai ina wèe pâ, tèpa jooorowà.   **23:38** 1 Rois 9.7–8; Jérémie 22.5   **23:39** Psaume 118.26
24:2 Luka 19.44

Ê pwina o tèepaa na pwâadèrè

Maréko 13.3–37; Luka 21.7–30, 17.26–37

³ [Gée na càùé] â é tâaboo wà Iésu, naa gòrojaa Élaio. Â rà pâra darié tèpa câmu kêe, âna nye wàilà co ma wàé, â rà tawèerié pâ: «Gà ina tâbà pâ o wiidà cèna o tèepaa é pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kêe, ma bà o tâmogòori pâ, é pâara na gà o mwa wâjué còwâ na, ma é cè pwâadàra gòropuu?»

⁴ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà ipwacòwà, â guwà cibwaa pwa ma ipa-imwüruwà. ⁵ Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa é need. Â rà o ina tàwà pâ: “Wâgo pwi *Mesia, [*pwi a pa-udòwà]”. Â rà o ipa-imwüru é pâ âboro na wâru.

⁶ «Â guwà o tère cè airi paa, na wâmwünyabwe, ma jèkutâ goro paa na wâiti. Â guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba o nye mara tèepaa é pâ pwiibà, êco na o càcaa pâji pwâadàra gòropuu. ⁷ [Â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu.] Ba é pwi jè Ba, âna ru pipaa ma pwi jè Ba. Â wà pwi jè ukai, âna ru pipaa ma pwi jè ukai. Â o pâ nau tèepaa é pâ copwa na maina, â o gù napuu*, na pâ pâra ére gòropuu. ⁸ Ê pâ na pai pwa wèe bèepwiri, âna o pwacèwii é pâbéaari maagé kâra pitèpa èpo.»

O tubaèpà tà tèpa cèikî

⁹ «[Na pwi pâara bèepwiri, âna] rà o pièpàriwà good wà diri é pâ âboro naa gòropuu. Â rà o tâjüruwà, ma tubaèpà tàwà, tiagoro cè pai pòtàmwarawà, géee goo na guwà tèpa âboro kôo.

¹⁰ «Â o wâru tàpé na rà o panuâ é cèikî kàra. Â rà o pièpàrirà còwâ wà tèpa ibéerà, ma pi-icurirà còwâ. ¹¹ O wâru cè tèpa *péroféta a pwâ, na rà o tèepaa me, â rà o ipa-imwüru pâ âboro na wâru. ¹² Â é èpà, âna o dau pimaina too naa na gòropuu. Â géee goo pwiri, na o wâru cè tàpé na o moo é pimeaari kàra. ¹³ Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèe, âna ée mwa pa-uddé wà Pwидуé [ma naa tée é *wâro dàra gòiri jaaé]. ¹⁴ Â o mwa picémara pitiri é *Picémara Wâdé goro é Mwaciri [napwéretòotù]. Â rà o tèreê èdiri pâ Ba naa gòropuu. Â géee na càuru pwiri, â o jèe pwâadàra gòropuu.»

O maina pai maagé kà tèpa âboro

¹⁵ «Guwà o pâ nau còo é capwi† na é tèepaa me—muru na jè miiri, ma jè pwüküru goo—na ia é inapàparié béaa wà péroféta Daniéla. Â ée mwa tâa na Wâra pwapwicîri kà Pwидуé.»

(Â wà pwina é pûra ni, âna wâdé na é tâmogòori bwàti é pwini!) ¹⁶ «Â, na pâara bèepwiri, âna wâdé na rà uru naa gòro é pâ jaa, wà tàpé na rà tâa *Judée! ¹⁷ Â wà pwina é nao gòroigé jii wâ‡, âna é cibwaa tò còwâ, nau mudàra cè jè muru, wâna é wâ kêe. ¹⁸ Â wà pwina é tâa na é na aupwanapô, âna é cibwaa wâjué còwâ naa jaaé, ma é popa cè ârabwée kêe.

24:5 Mataio 24.23–24; 1 Ioane 2.18   **24:7** Ésaie 19.2   * **24:7** Gù napuu—Tremblement de terre. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Kakürubwaanu.   **24:9** Mataio 10.22   **24:11** Mataio 24.5,24; 1 Ioane 4.1   **24:13** Mataio 10.22   **24:14** Mataio 28.19   **24:15** Daniel 9.27, 11.31, 12.11

† **24:15** Capwi—Destructeur, désolation, mort. Ê pwina tubaèpà tàra diri kaa é muru.   **24:17** Luka 17.31   ‡ **24:17** Nao gòroigé jii wâ—Grec: Tâa gòrowâ, ba pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pâra gò. Â rà mu nao wè.

¹⁹ Au, wârico! Ba, na é pâ tòotù bèepwiri, âna o po dau pwaée kâra pa ilâri na rà nyarana, ma pa ilâri mwara na rà pa-di é èpo kâra.

²⁰ «Guwà pwapwicîri tà Pwiduée pâ, na é pai uru kàwà, âna càcaa tèepaa na pàara na èpà napô, ma na *tòotù pwicîri[§]. ²¹ Ba, na pàara bèepwiri, âna rà o dau maagé còo wà tèpa âboro. Ba bwaa nye ticè cè pwi jè âboro, cèna é jèe maagé còo wàrapwiri—tapoo géé na autapoo goo é gòropuu, tiagoro nabà. Â o jèe nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa wàrapwiri còwà cè pai maagé kèe.

²² «Wiàna cáe caa niimiri wà Pwiduée pâ é nama piboo é jéúru tòotù-bà, â pwiri o nye ticè cè pwi jè âboro cèna é upa wâro kèe! Êco na é nye niimiri na é nama piboo, wàrapwiri goo wà tàpé na é jèe pitòrigarirà.»

Tèpa ‘mesia’ na rà tèpa pwâ

²³ «Wiàna é ina tàwà cè pwi jè âboro pâ: “Guwà còo! É wâni wà pwi Mesia!” é géepà: “É wâna é ére bèepwiri!” â guwà cibwaa cèikî naa goo. ²⁴ Ba rà o mwa tèepaa me cè tèpa ‘mesia’ ma tèpa ‘péroféta’ na rà tèpa pwâ. Â rà o pwa é pâ wakè goro pàtamarà na rà o pò goo wà tèpa âboro, târa ma rà ipa-imwürurà. Â rà ipwadàrapwa mwara ma rà ipa-imwüru tàpé na é jèe pitòrigarirà wà Pwiduée. ²⁵ Â êkaa, na go jèe tàmara ina tàwà é pâ muru, na o mwa tèepaa!

²⁶ «Â wiàna rà ina tàwà pâ: “Guwà còo, wà pwi Mesia, âna é wà namaré!” â guwà cibwaa pâra. Â wiàna rà ina tàwà pâ: “Guwà còo, é tà câru ni!” â guwà cibwaa cèikî naa goo. ²⁷ Ba wiàna go tèepaa boome còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, â [êdiri pâ âboro, âna rà o còo! Ba] o pwacèwii é âra, na ée pwéelaa, na jè o còo pitiri gòropuu. ²⁸ Ba [pwacèwii na jè mu ina pâ]: “Wâna é tâ tabéaa wè bwaooré, âna é wèe é macii bà.”»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

²⁹ «Na pâ tòotù-bà, â rà o dau maagé còo é pâ âboro. Â géé na càuru pwiri, â o tèepaa i pwi ia é ina wà péroféta Isaia. Ba é tàmara ina pâ:

*O câé té i tòotù.
O bàutê i parui.
Rà tûu pâ íricò.
Gùmàgù pâ pàaé*.*

Ésaie 13.10; 34.4

³⁰ «Â géewê, â tèepaa naanidò *napwéretòotù, é câmu kâra pai tèepaa kòo, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o kâa goro pai wâgotàra diri é Ba gòropuu. Ba rà o còo, na go tèepaa boome gòro nee, naa na é pàtâmo, ma é pai maina ma muugère kòo. ³¹ Úna é upi i tutu na maina wà pwi jè *angela, â go o mwa panuâ me tèpa angela kòo, ba na rà panaimari tàpé na go jèe pitòrigarirà pitiri é gòropuu.»

§ **24:20** Na tòotù pwicîri—Naa jaa tèpa pwaée kâra, âna pwicîri na rà po pâra na tòotù pwicîri. **24:21** Daniel 12.1 **24:23** Mataio 24.5 **24:24** Deutéronome 13.2–4; 2 Tésalonika 2.8–9; Auinapàpàri 13.13–14 **24:26** Luka 17.23–24 **24:27** Mataio 24.37–39 **24:28** Job 39.30; Luka 17.37

24:29 Ésaie 13.10, 34.4; Ézékiel 32.7; Joël 2.10, 3.4; 2 Pétèru 3.10; Auinapàpàri 6.12–13 * **24:29** Gùmàgù pâ pàaé—Pai ina wèe pâ, o piaraégò pâ íricò; é, o gùmàgù pâ mwacîri ma tèpa ukai kâra; é, o gùmàgù tèpa duée. **24:30** Daniel 7.13; Zakarie 12.10; Auinapàpàri 1.7 **24:31** 1 Korénito 15.52; 1 Tésalonika 4.16

Câmu goro iri wâi

³² «Wâdé na guwà picòo bwàti, ê câmu kêra ê *iri wâi. Ba, na é tapoo ti, â guwà tâmogòori pâ, ée jèe tèepaa me é pàara na ucuu i napô.

³³ «Wàrapwiri na guwà còo pâ, gére tèepaa diri pâ câmu na go gére ina, â guwà o tâmogòori pâ, o jèe pacoo diri†. ³⁴ Â go ina tàwà è âjupâra pâ: [O càcaa gòiri.] Wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye còo pwiri, béaari ê pai o bà kêra. ³⁵ Ba o tiâu ê napwéretòotù ma è gòropuu; â napwa è popai kôo, âna o càcaa tiâu.»

Guwà tà tàcî!

³⁶ «Ba nye ticè pwi âboro, cèna tâmogòori cè tòotù ma cè ineretòotù, cèna o tèepaa è pâ muru bèepwiri. Ba câbà caa tâmogòori mwara wâgo Pwina naî Pwiduée, ma wà tèpa angela kêe. Â nye wàco Caa, na é tâmogòori.

³⁷⁻³⁹ «Â rà o pò goro pai wâjué còwâ kôo, pwacèwii tàpé na ia rà pò goro i jawé, na ia tûpwùturu gòropuu, na pàara kà Noa. Ba rà nye tà pi-ija ma wâdo; â rà piéa, ma paéari è pa èpo kêra. Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro i tòotù, na é tò naa na i wànga kêe wà Noa. Â é nye tèepaa me kaa i jawé, â cau poparà diri [wàco Noa ma è tâa kêe].

«Â go ina tàwà pâ: O nye ipaiwà mwara, ma è pai tèepaa me còwâ kôo. ⁴⁰ Ba, na pwi tòotù-bà, âna o wà tupédu âboro, cèna ru wakè na aupwanapô. Âna o popa pwi jèpwi, â o naaco pwi jèpwi. ⁴¹ Â o du ârailu ilàri cèna ru tòbiti blé, âna o popa tô jèpwi, â é tà tâa tô jèpwi. ⁴² Guwà tà tàcî, ba o câguwà caa tâmogòori cè pàara, cèna ée tèepaa me còwâ wâna, wà Pwi Ukai kàwà! ⁴³ Guwà tâmogòori cai è pwini: Wà pwi apooro pwârawâ, âna câe caa tâmogòori cè ineretòotù na ée mwa tò naa na wâ kêe, wà pwi a mura, na é me naa ne. Ba wiàna é tâmogòori, â pwiri é pacooé. ⁴⁴ Wàé kaa pwiri na go ina tàwà pâ: Guwà tà tàcî. Ba go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo Pwina naîri âboro. Êco na o câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna go o mwa tèepaa na.»

Pwi ênawéna pwi a pitère dâra

⁴⁵ «Wàilàapà cè pwi ênawéna pwi a pitère dâra ma pitòimirié? Wàéni: I pwi ia é ina tée wà pwi ukai kêe pâ: “Go panuâ tâgà è wakè bèeni: Gà pa-ija pàra tèpa ênawéna, naa na pàara na o pâri.”

⁴⁶ «Â o dau wâdé ba kà pwi ênawéna bèepwiri wiàna é tèepaa me wà pwi ukai, âna é nye tagére wakè bwàti! ⁴⁷ Guwà còo, wà pwi ukai, âna ée naa tée è pitûa naa goo è pâ wâdé kêe. ⁴⁸ Êco na, wiàna wà pwi ênawéna, âna é pwi âboro èpà, â é piniimiri pâ, ‘O câe caa nama tèepaa me wà wà pwi ukai.’ ⁴⁹ Â é tapoo èi tèpa bée goro wakè. Â é dau ija ma wâdo ma tèpa ipwirié. ⁵⁰ Â, na jè tòotù na câe caa tapacîé, â é nye wâjué me còwâ kaa wà pwi ukai. ⁵¹ Â ée mwa naa è wârimuru na dau gòo tà i pwi ênawéna bèepwiri, wàilà diri ma pàra tèpa ênawéna, na càra caa *târù. Â rà o i ma tòngüru poropwâra [géé goro pai maagé kêra].»

† **24:33** O jèe pacoo diri—Pwiri pai wâjué còwâ kà Iésu, é, pwiri pai tédidiri è ville Iérusaléma, na pwa na naja 70. (Còo Maréko 13.29.) **24:34** Mataio 16.28 **24:35** Mataio 5.18 **24:36** Apostolo 1.7; 1 Tésalonika 5.1–2 **24:37-39** Genèse 6.5–8; Hébéru 11.7 **24:37-39** Genèse 7.21–23 **24:42** Mataio 25.13 **24:43** Luka 12.39–40; Auinapàpari 16.15 **24:47** Mataio 25.21,23

25

Ucina goo pa 10 èpo ilàri

1-2 [É ina mwara wà Iésu pà]: «Ê *Mwaciri napwéretòotù, âna pwacèwii ni:

«Rà mwa tâa 10 èpo ilàri. Â 5 géé goorà, âna rà tèi bwàti, â 5 géé goorà, âna rà tàpo imwüru. [Â mwa cau todàra diri naa na jè piéa.] Â rà mwa popa é wàra ânye kàra, ba na rà tapacî pwi a piéa. [Ba ée mwa tèepaa me naa bàrane*.] 3-4 Wà i pa èpo na ia rà tèi bwàti âna rà me pa i wàra ânye kàra, bau é bwà kàra jawé. Â wà i pa èpo na ia rà tàpo imwüru, âna rà popa i wàra ânye kàra, éco na ticè jawé târa. 5 Â jèe bàrane, â rà cau tèepaa me, naa na pwàrawâ kà i tô a piéa, ba na rà tapacîri pwi a piéa. Êco na cáe caa tèepaa me wài, â rà cau puu diri. [Rà puu, rà puu, rà puu...]

6 «Â nabwé, â po nabibiu kàra ne, â rà nye tère kaa é pwàra uu, ma pwàratùra, na ina pà: “Pa èpo! Wàéni i pwi a piéa! Guwà còbé ma jè pàra caraé!”

7 «Â rà tàcî wài i pa èpo, â rà pwabwàti i ânye kàra. 8 Â wà i pa èpo na ia rà tàpo imwüru âna rà ina tà pa béerà pà: “Au, jèe ticè jawé târa ânye kâbà! Guwà naa cè jawé, géé goro dàra jawé kàwà.”

9 «Â rà tòpi tàra pà: “Bwa! Pa èpo, jèe càcaa pàri. Guwà itàa wài naa na pwi pwàrawâ bèepwiri géé, ma guwà ilari cè jawé.”

10 «Êco na, na pàara na rà tàgére pàra na, â é tèepaa me i pwi a piéa. Â rà cau pàra diri tèpa âboro ma wà pwi a piéa, naa na wàra piéa. Â wà i pa èpo ilàri na rà tèi bwàti, âna rà pàra wiâê. Â nabwé, â é târi i goropwàrawâ.

11 «Napwa naa goo pa èpo na rà tàpo imwüru, âna rà ipwâ. Â rà mwa itàa me. Â rà [cùu i goropwàrawâ, ma] ina pà: “Pwi ukai, tàpiri i goropwàrawâ!”

12 «Êco na é tòpi tàra i pwi a piéa pà: “Guwà pàra, ba câgo caa tâmogòoriwà.”»

13 [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pà]: «Guwà tà tàcî, ba câguwà caa tâmogòori cè tòotù, ma cè ineretòotù, na go o mwa tèepaa me còwâ. Nabwé.»

*Ucina goo tèpa âracié ênawéna**Luka 19.11–27*

14 [É ina mwara wà Iésu pà]: «Ê pai pwa goo é Mwaciri napwéretòotù, âna o pwacèwii ni:

«É mwa tâa pwi jè âboro. Â mwa nùmee na é pàra nau ipokâa naa jè napô. Â é mwa todà tèpa ênawéna kêe. Â é mwa panuâ tàra é tàrù, naa goro diri é pà neemurué.

15 «Â é jèpa naa tàra jèpa mwani kêe, ba na rà wakèri, wiâra pai tâmogòorirà kêe. Â é naa tà pwi jèpwi 5 miliô mwani mii†, â wà pwi jèpwi ârailu miliô, â wà pwi béaracié, caapwi miliô. Â nabwé, â é pàra jiiirà. 16 Â wà i pwi ia tòpi 5 miliô, âna é nye wakèri kaa i pwi ia naa tée, â é pâmari 5 miliô mwani bèrèe. 17 Â wà i pwi ia naa tée ârailu miliô, âna é ipwacèwii

25:1-2 Luka 12.35; Auinapàpari 19.7 * 25:1-2 Naa jaa tèpa Juif biu, âna é tèepaa me na ne wà pwi apiéa, ba na é cia me tô wádèe ma wà diri tèpa âboro na todàra, naa jaa pwi caa kêe, ba na ru piéa wê. Â rà cau popa pà wàra ânye tèpa todàra. 25:11 Luka 13.25–27 25:12 Mataio 7.23

25:13 Mataio 24.42 25:15 Roma 12.6 † 25:15 5 miliô mwani mii...2 miliô...1 miliô—Grec: 5 talents, 2 talents, 1 talent. Caapwi talent, âna pwacèwii wàri pwi caapwi âboro naa na 20 naja.

mwara, â é pâmari mwara ârailu miliô bèrèè. ¹⁸ Â napwa naa goo i pwi ia naa têe caapwi miliô, âna é nye tà pwàniri, â câé caa pawakèri. Â é câjipi naa napuu i mwani na ia naa têe.»

Wâdé ba gà pwi a wakè bwàti!

¹⁹ «[Paé pâ parui, paé, paé, paé...] Jèe gòiri pai pâra kà i pwi apooro i mwani. Â nabwé, â é pâ nau wâjué me còwâ naa pwârâwâ kêe. Â é todà tèpa ênawéna kêe, ma tawèerirà goro i jèpa mwani, na ia é jèpa pâdi tàra.

²⁰ «Â é tòpi têe i pwi jè ênawéna pâ: “Pwi ukai, wàéni i 5 miliô mwani na ia gà naa tòo. Â wàéni 5 miliô mwani ârawakè† kôo bèrèè.”

²¹ «Â é ina têe i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitêre dâra naa na nyi muru na kîri, â go mwa naa tâgà cè muru cèna maina. Â gà tòmè ma ju pi-ija, ma ipwâdéé naima.”

²² «Â é me wà i pwi béârailu kà tèpa ênawéna, â é ina tà pwi ukai kêe pâ: “Pwi ukai, wàéni i ârailu miliô mwani na ia gà naa tòo. Â wàéni ârailu miliô mwani na go naa dòmè.”

²³ «Â é ina têe i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitêre dâra naa na nyi muru na kîri, â go mwa naa tâgà cè muru cèna maina. Â gà tòmè ma ju pi-ija, ma ipwâdéé naima.”

Gà pwi ênawéna na èpà!

²⁴ «Â é me wà pwi béâracié, [â wâgotêe] â é ina têe pâ: “Au, pwi ukai, go nye tâmogòori pâ, gà pwi a putâmu naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti. Ba gà pwi a piûnyari é ârawakè na câgà caa câmi, â gà panaimari é pwina câgà caa wakèri. ²⁵ Â wâgotòo, ba go péa tubatiâu i mwani'gà. Â go nye tà naapwàniri. Â wàéni, â gà nye popa còwâ.”

²⁶ «Â é tòpi têe wà i pwi ukai kêe pâ: “Gà pwi ênawéna na èpà, â gà pwi a pwa ciritâu! Wànau? Gà nye tâmogòori pâ, go piûnyari é pwina câgo caa câmi, â go panaimari é pwina câgo caa wakèri. ²⁷ Úu kaa, â pwiri gà gére tòpò naa na cè wâra mwani i mwani kôo. Ba wiâna gà gére wârapwiri, â pwiri go o mwa gére pa, bau cè naîê, géé na wâra mwani!”

²⁸ «Â é ina tà tèpa pwâliici kêe pâ: “Popa jiié caapwi miliô mwani bèepwiri, â guwà naa tà pwina wâru mwani kêe! ²⁹ Ba wà pwina jèe pwa têe, âna o jèu âjagò têe còwâ. Â o tà têe muru na pièdò ma piwéna[§]. Â wà pwina kîri é pwina tà têe, âna o nye dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà têe. ³⁰ Â wà pwi ênawéna bëeni [na câé caa wakè] âna piticèmuru naa gooé. Â wâdé na tüe naa na bàutê! Â ée mwa i ma é tòngüru poropwêe [géé goro pai maagé còo kêe].” [Nabwé naawê!]

O naaitiri mutô ma nani

³¹ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, wâna pàtâmoò ma pai maina ma muugère kôo, ma wà diri tèpa *angela kôo. Â go o mwa tâa gòro autâa kôo [ba na go pitûâ].

† **25:20** Ârawakè (é, ère wakè)—Profit, résultat de son travail. **25:21** Mataio 24.45–47; Luka 16.10 **25:29** Mataio 13.12; Maréko 4.25; Luka 8.18 **§ 25:29** Pièdò ma piwéna—En abondance. **25:30** Mataio 8.12; Luka 13.28 **25:31** Mataio 16.27, 19.28

32 «Â o panaimari na arao diri ê pâ Ba. Â go o mwa naaitiri ê pâ âboro, pwacêwii pwi a wéaari macii na é naaitiri mutô ma nani*³³. Â go o mwa tòpò tàpé na rà pwa ê câbawâdé kà Pwiduée naa gòro îô ètò. Â wà pàra tàpé na càra caa pwa ê câbawâdé kêe, âna go o mwa tòpòrà naa gòro aèmwü kôo.

Cidòri nyuâawâ ba guwà tòpio!

34 «Â wâgo pwi ukai, âna go o mwa ina tà tàpé na rà tâa gòro îô ètò pâ: “Cidòri nyuâawâ, ba é *pwényunyuâariwâ wà Pwiduée Caa! Tòme, naa na Mwaciri kà Caa. Â guwà tòpi [êdiri pâ aupwényunyuâari kêe, wâna] ê Mwaciri, na é jèe pwabwâti ba kâwâ, gée na autapoo wàra ê gòropuu.³⁵ Géee goo na, na ia go copwa, â guwà naa uti kôo. Â na ia nümoo dàra wâdo, â guwà naa wâdoò. Â na ia go pwi pârame, â guwà tòpio.³⁶ Â na ia piticè ârabwée kôo, â guwà naa ârabwée kôo. Â na ia go maagé, â guwà meaario. Â na ia go tâa na karapuu, â guwà me nau caio.”

37 «Â rà o mwa tà tòpi tóo, wà tàpé na rà *târù pâ: “Pwi Ukai, wiidà na bà còogà na gà copwa, â bà naa uti'gà? Ma wiidà na nümagà dàra wâdo, â bà naa wâdoogà? ³⁸ Â wiidà na gà pwi pârame, â bà tòpigà? Â wiidà na ticè ârabwée'gà, â bà naa ârabwée'gà? ³⁹ Â wiidà na gà maagé, â bà mearigà? Â na gà tâa na karapuu, â bà caigà? [Wiidà na bà pwa tâgà diri pâ pwiibà?!”

40 «Â go o mwa tòpi tàra pâ: “Guwà tère bwâti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na diri pâ pàara na guwà pwa ê pâ pwiibà tà tèpa aèjii kôo na rà kîri, âna wâgo na guwà pwa tóo.”

Pâra jiio ba câguwà caa tòpio!

41 «Â napwa naa goo tàpé na rà o tâa gòro aèmwü kôo, âna go o mwa ina tàra pâ: “Guwà pâra jiio, ba é tojiiwâ wà Pwiduée! Guwà pâra naa na ânye na é nye tà tóo awé, na é jèe ipwabwâti wà Pwiduée, ba kà *Caatana, wà pwi a cicarajè, ma wà tèpa duée kêe.⁴² Géee goo na, na ia go copwa, â câguwà caa naa cè uti kôo. Â na ia nümoo dàra wâdo, â câguwà caa naa cè wâdoò.⁴³ Â na ia go pwi pârame, â câguwà caa tòpio. Â na ia ticè ârabwée kôo, â câguwà caa naa ârabwée kôo. Â na ia go maagé, â câguwà caa meaario. Â na ia go tâa na karapuu, â câguwà caa caio.”

44 «Â rà o tòpi tóo pâ: “Pwi Ukai, wiidà na câba caa pitu tâgà? Wiidà na gà copwa ma nümagà dàra wâdo, ma gà pwi pârame, ma na ticè ârabwée'gà? Â wiidà na gà maagé, ma gà tâa na karapuu?”

45 «Â go o mwa ina tàra pâ: “Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na diri ê pâ pàara na tàutâwà na guwà pitu tà tèpa aèjii kôo na rà dau kîri, âna tàutâwà na guwà pitu tóo.”

46 «Â wà tàpéebà, âna rà mwa bàra pâra jiio, nau pwa wârimuru dàra gòiri. Â wà tèpa âboro na rà târù, âna rà mwa bàra wârori é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée.»

26

Rà mudàra ba na rà tètâmwereê

Maréko 14.1–2; Luka 22.1–2; Ioane 11.45–53

25:32 Ézékiel 34.17; Auinapâpari 20.11–13 * 25:32 Mutô ma nani—Na pwaa, âna rà tâa naima pâ mutô ma nani. Â, na bàrane, âna naaitirirà, ba pâ nani, âna càra caa pidâpwicâarirà naa goro é moo. 25:35 Ésaie 58.7 25:40 Proverbes 19.17; Mataio 10.42; Maréko 9.41 25:41 Mataio 7.23 25:46 Daniel 12.2; Ioane 5.29

¹ Ūna é ina diri é pâ pwiibà wà Iésu, â é ina tà tèpa *câmu kêe pâ:
² «Tàpéebà, guwà tàmogòori pâ, naa na ârailu tòotù, na o pwa tòotù *Paséka.
 Â go ina tàwà pâ: O icurio ma tanamiriò naa goro kurucé, wâgo *Pwina
 naîri âboro.»

³ Na pwi pàara na é ina pwiri wà Iésu, â wà tèpa caa kà tèpa pwa
 *ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif, âna rà gére pitapitirirà naa jaa
 wà Caïphe, pwi ukai kàra. ⁴ Ba nùmarà na rà pòtàmwara Iésu. Â rà imudàra
 cè pai pwa wèe, ma rà pwa tûâ tée, ma tâjùrué pwàniri. ⁵ Ba rà pi-ina tàra
 pâ: «O po càcaa wâdé na jè tâjùrué na ara pâ âboro, na pàara na pwa i pi-ija
 maina na. Ba péa rà tà putàmu naa gooje.»

Tô jè ilàri na é wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu

Maréko 14.3–9; Ioane 12.1–8

⁶ [Na pwi pàara bèepwiri, âna] é tâa Bétani wà Iésu, wâna pwârâwâ kà
 Simona, pwi a pwa maga. ⁷ Â, na rà gére ija, â é tèepaa me wà tô jè ilàri,
 bau é wâra jawé atù, na wâbé goro é jawé ûrea—pwi jawé na dau maina
 é wâri wèe. Â é wicèpwiri* naa gòro pûru Iésu.

⁸ Ūna rà côoé wà tèpa câmu kêe, â po dau càcaa wâdé tàra. Â rà pi-ina
 tàra pâ: «Cina é po dau pwatari i jawé ûrea? ⁹ Po dau maina é wâri wèe!
 Gorodà na cáe caa icuri, ma é naa é wâri wèe tà tàpé na ticè kàra?»

¹⁰ Â é tàmogòori é auniimiri kàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Cina guwà
 nama é tòina tô ilàri bèeni? Ê pwina é pwa tôo, âna po dau wâdé. ¹¹ Ba rà o
 nye tà ciburà wâjaawà wà tàpé na ticè kàra. Â napwa wâgo, âna o câgo caa
 tà ciburà tâa jaawà. ¹² Â wà tòoni, âna é wicèpwiri naa gò-o i jawé. Â wiàna
 wàrapwiri, â târa ma pwabwàti cawi é pai o boo kôo naa napwée. ¹³ Â go
 ina tàwà è âjupâra pâ: Na diri pâ ére, na o mwa inapàpari é *Picémara Wâdé
 naawê—naa na gòropuu diri—â o piwiâ mwara é jèkutà goo é pwina é
 pwa wà tô ilàri bèeni. Â o nye tà ciburà niimiriê.»

É icuri Iésu wà Judas

Maréko 14.10–11; Luka 22.3–6

¹⁴ Wà pwi jè ârapàara tèpa ¹² *apostolo na nee Judas Iscariote, âna é pâ
 nau côo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò. ¹⁵ Â é ina tàra pâ: «Dà cèna guwà
 o naa tôo, wiàna go naa tàwà Iésu?»

Â rà naa tée 30 mwani pwaa†. ¹⁶ Â tapoo na pàara bèepwiri, â é tapoo
 imudàra cè ji pàara cèna é icuri wà Iésu tàra na.

Pi-ija kà Pwi Ukai

Maréko 14.12–42; Luka 22.7–46; Ioane 13.21–38; 1 Korénito 11.23–25

¹⁷ É jèe tèepaa é bétapoo tòotù, kàra ‘pi-ija poloa na ticè nyaa kêe’. Â rà
 medari Iésu wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Bà o pâ nau pwabwàti é
 utimuru tàra Paséka. Â wâpà na nùmagà na jè pi-ija wé?»

¹⁸ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà pâra naa na ville, wâjaa pwi âboro bèeni, â guwà
 ina tée pâ: “É ina wà pwi a pwa pupûra kâbà pâ, o jèe tèepaa é pàara kêe. Â
 bà mwa ija é utimuru tàra Paséka ma wâé, naa jaagà.”»

26:2 Exode 12.1–27; Mataio 20.18   **26:7** Luka 7.37–38   * **26:7** Wicèpwiri (é,
 pwicèpwiri)—Verser.   **26:11** Deutéronome 15.11   **26:15** Zakarie 11.12; Ioane 11.57   † **26:15**
 30 mwani pwaa—Wiàra é naèa kà tèpa Juif, âna wâépwiri mwani na naa tà pwi jè âboro, wiàna pwi
 ênawéna kîri (esclave) kêe, âna tòtàmwerèè paaci. (Còo Exode 21.32.) Pai ina wèe pâ, càra caa nama
 pwamuru naa goo é wâro kà Iésu.   **26:17** Exode 12.14–20

19 Â rà pàra, â rà pwabwàti i utimuru târa Paséka.

O ipwa tûâ tûo

20 Jêe bàrane, â rà tâa goro taapà wà Iésu ma wà tèpa 12 apostolo kêe.
21 Â é ina târa pâ: «Go ina tàwà è âjupâra pâ: Pwa pwi jè ârapàarawà na ée mwa ipwa tûâ tûo.»

22 Â rà pikîri tèpa câmu kêe, â rà jèpa pitawèerié jècaa pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo, co Pwi Ukai?»

23 Â é tòpi târa pâ: «Akaé, wà pwi jè ârapàarawà, âna wàé kaa na ée mwa pwa tûâ tûo—wà pwina bu capai tuboo, naa na i na ngapò ma wàé†.

24 «Wâgo Pwina naîri âboro, âna go o pâ nau bà, wàra na é jêe inapàpari è *Tii Pwicîri. Â napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kêe. Au, wârico! Ba wà pwiiibà, âna pwiri nye gére wâdé ba kêe, wiàna càcaa gére pitèpa!»

25 Wà Judas, wà pwina é icuri Iésu, âna é tawèerié pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo, co pwi a pwa pupûra?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jêe nye tàgére ina.»

I poloa ma dipâa

26 Ūna rà pi-ija naima, â é popa è poloa wà Iésu. Â é pwaolé tà Pwидуée. Â é tubiti, â é naa jècaari tà tèpa câmu kêe, â é ina târa pâ: «Guwà popa, â guwà ija, ba êni naîio.»

27 Â gée na càuè, â é popa i wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwидуée, â é naa târa. Â é ina pâ: «Guwà cau wâdo. 28 Ba domii kôo, na o jêe joro ba kà tèpa âboro, bépwanauri è pâ èpà kàra; domii na é pacoo è *auipwataâboro na é pwa wà Pwидуée [na é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé].

29 «Â go ina tàwà pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Jè o mwa wâdo naima cè dipâa cèna bwaa âmuè, naa na Mwaciri kà Caa kôo.»

Gà mwa pitûtôowâriô, co Pétèru

30 Â rà nyabiri è pâ *salamo târa è pwi *tòotù maina-bà, â géewè, â rà too naa gòrojaa Élaio.

31 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Naa na ne nabà, âna guwà o mwa po capai panuâô diri, [géee goo è pwina o mwa tèepaa medario]. Ba jêe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

O mwa pòtàmwara

pwi a wéaari mutô.

O tadidiri pâ mutô.

Zakarie 13.7

32 «Êco na, wiàna go mwa wâro còwâ géee na aubà, â guwà o mwa pâmariô naa Galiléee.»

33 Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Wà tàpéeni âna rà o panuâgà, â o càcaa wâgo!» 34 Â é tòpi tée wà Iésu, pâ: «Go ina tâgà è âjupâra pâ: Naa na ne

26:23 Psaume 41.10 † 26:23 Wiâra è pai pwa kà tèpa Juif, na rà ija naima, â wà tèpa âji bée, âna rà nye po tuboo goro îrà naa na i na ngapò na caapwi. 26:26 1 Korénito 11.23–25 26:28 Exode 24.8; Jérémie 31.31–34; Zakarie 9.11; 1 Korénito 10.16 26:30 Luka 22.39; Ioane 18.1 26:31 Zakarie 13.7; Ioane 16.32 26:32 Mataio 28.7,16 26:34 Mataio 26.69–75

nabà, béaari ê pai wailu to kêra ê ja, â wâgà, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»³⁵ Â é ina wà Pétéru pâ: «Bwa! Wiàna ina pâ, o tètâmwârâju, â câgo caa pitütôowârigà!»

Â wailà diri, âna nye caapwi ê pwina rà ina tée.

É po dau tòina Iésu

³⁶ Géewê, â rà pâra naa na jè ére [na câmi goro upwâra] na ina goo wê pâ Gethsémané. Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Guwà tâaboo naani, ba go bwaa pâ nau pwapwicîri wâgéebà.»

³⁷ Â é popa wiâe wà Pétéru ma wà tupédu naî Zébédée. Â é tapoo pikîri ma pidumapiê wà Iésu. ³⁸ Â é ina tàra pâ: «Po dau tòina ma pikîri ê pwâranümoo. Â guwà tàpo tâa ni, â jè cau tà tàcî naima. Guwà cibwaa puu!»

³⁹ Â é tàpo paé jiià, â é tùu jùrué ma cigòboo. Â é pwapwicîri tà Pwидуée, ma ina pâ: «Caa, wiàna pâri, â gà patâjii jiio ê pâ aré ma tòina bèeni! Êco na gà cibwaa pwa ê pwina nümoo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gà.»

⁴⁰ Â é wâjué me còwâ dari tèpa âracié a câmu kêe, â é còo pâ rà tà puu. Â é ina tà Pétéru pâ: «Gona càcaa pâri ma guwà tàpo tàcî naima ma wâgo, wâna ji caapwi ineretòtù?»

⁴¹ «Guwà tà tàcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kàwà, wiàna tacaiwà. Ba nümawà na guwà pwa na wâdé, êco na ticè nii kàwà.»

⁴² Ê jèu pâra còwâ wà Iésu jiià, â é jèu pwapwicîri ma ina pâ: «Caa wée, wiàna càcaa pâri ma o popa jiio ê aré ma tòina bèeni, â go ilari jiigà pâ, gà pitu tôo, ma go pitère dàra câbawâdé'gà.»

⁴³ Ûna é wâjué me còwâ dari tèpa âracié a câmu kêe, â é pâmarirà mwara na rà gére puu. Ba nye po dau oratàra, â rà nye tà puucinga.

⁴⁴ Â é jèu pâra còwâ jiià, â é jèu pwapwicîri, â é ina còwâ ê pwina é jèe ina.

⁴⁵ Ûna é wâjué me còwâ darirà, â é pâmarirà còwâ na rà tàgére puu. Â é ina tàra pâ: «Wânanu? Guwà bwaa nye gére nao ma puu mwara? Wâdé ba kàwà! Êco na wâgo, Pwina naîri âboro, âna o jèe panuâô ni tà tèpa pwa na èpà. [Ba rà tàgére mee ni, ba na rà tâjùruo.]⁴⁶ Guwà cimadò! Ma jè pâra! Ba wà pwina é ipa popai good, âna jèe tà wâépwirì!»

Rà tâjùru Iésu

Maréko 14.43–50; Luka 22.47–53; Ioane 18.3–12

⁴⁷ Ûna é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. Â rà tèepaa me wiâe pâ âboro na wâru, na rà pa é pâ tâuwa ma gò upwâra. Ba rà panuârà me wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaa ilò, ma wà tèpa pitûâ kêra ê Ba kà tèpa Juif.

⁴⁸ Â wà Judas, wà pwina é icuri Iésu, âna é jèe inapàpari tàra ê câmu na ée mwa pwa tée: «Wà pwi âboro na go bwénüué, âna nye wâé kaa. Â guwà tâjùrué.»

⁴⁹ Â rà tèepaa me, â é nye pâra dà Iésu kaa wà Judas, â é ina tée pâ: «Bwàcu'gà co pwi a pwa pupûra!» Â é bwénüué.

⁵⁰ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Îgà, gà pwa ê wakè'gà.»

Â rà nye pò ma tâjùru kaa wà Iésu wà tèpa âboro. ⁵¹ Êco na wà pwi jè a câmu na é tâa jaa Iésu, âna é pò ma càù è tàuwa kêe, â é nye tûboo kaa naa gòro pûru pwi âboro kîri kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò. [Êco na] é tèpàgà co é jè doronyürué.

⁵² Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà tùu boo còwâ i tàuwa'gà naa na é wêe! Ba wà tàpé na rà paa goro tàuwa, âna rà o nye bà goro tàuwa.

⁵³ «Guwà tère, wiàna nùmoo, â go todà caa kôo, ba na é panuâ me tòo, jè wâra coda goro tèpa *angela ma rà pwamuruò, na rà dau wâru awé!
⁵⁴ Êco na, wiàna wârapwiri, â o càcaa pâri ma coo i pwi ia jèe wii naa na Tii Pwicîri. Bwa. Wâdé na wâra, ba na o nye pacoo i Tii Pwicîri.»

⁵⁵ Â é ina tà tàpé na rà tâjùrué, pâ: «Wâ nau, guwà me nau popao, goro é pâ tàuwa, ma é gò upwâra, pwacèwii na go pwi a pòtâmwara âboro! Êdiri na pâ tòotù, âna go tâa nabibiù kàwà. Â go pacâmuri tèpa âboro, naa na *Wâra pwapwicîri. Êco na câguwà caa tâjùruo!

⁵⁶ «Êco na, diri é pwi bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo é popai kà tèpa *péroféta wâna Tii Pwicîri.»

Â napwa naa goo diri tèpa câmu kêe, âna rà cau panuâê, â rà uru.

Wâra pitèimuru kà tèpa Juif

Maréko 14.53–65; Luka 22.54–71; Ioane 18.13–24

⁵⁷ Wà tàpé na rà tâjùru Iésu, âna rà popaé pâdari Caïphe, wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò. Ba rà ipitiri naa jaaé wà tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif. ⁵⁸ Â napwa wà Pétèru, âna é picâwiâê géé iti. Â é tèepaa pâ naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò. Â é tâaboo naa na pé gòroigé, naa jaa tèpa âboro kîri, tèpa wéaa. Ba nùmee na é còo cè pwina o tèepaa tà Iésu.

⁵⁹ Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò, ma diri é pé wâra pitèimuru kà tèpa Juif, âna rà mudàra cè tèpa âboro, na rà tèpa pwâ, ma rà pitòti wà Iésu. Ba nùmarà na rà pwa wârimuru tée ma é bà. ⁶⁰ Â wâru tèpa pwâ, na rà me nau pitòti Iésu, êco na càra caa pâmari é âji majoroé ma rà pòtâmwereé.

Â pâ nau pwâadàra pitèimuru kàra, â ru tèepaa me tupédu ârailu âboro. ⁶¹ Â ru ina pâ: «Ê ji pwi âboro bèepwiri, âna é pi-ina kêe pâ, ée mwa tédidiri é Wâra pwapwicîri kà Pwiduée, â ée mwa pacima còwâ naa na âracié tòotù.»

⁶² Â é nye cimadò kaa i pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò, â é tawèeri Iésu pâ: «Gona ticè bétòpigà? Càngà caa tère é pwina rà gére pitòtigà goo?» ⁶³ Êco na câé caa tòpi wà Iésu. Â é nye tawèerié còwâ i pwi ukai, pâ: «Naa goro nee Pwiduée na é wâru, â go ilagà pâ gà tòpi. Gona nye wâgà kaa pwi *Mesia, *Pwina naí Pwiduée?»

⁶⁴ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina. Â go ina tàwà pâ: Tapoo nabàni, âna guwà mwa còo wà Pwina naîri âboro, na é tâa gòro étò kà Pwiduée na dau pwa pàtâmee, [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru]. Â guwà mwa còoê, wiàna é me naa gòro é pâ nee, géé napwéretòotù.»

Wâdé na é bà!

⁶⁵ [Â po dau dàpàgà tà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò, â é nye dau putàmù kaa.] Â é nye tidàpa kaa é ârabwée kêe, â é ina tà tèpa pitèimuru

bée pâ: «É tûra ba èpà naa goo Pwiduée [ba é nama ipaiwàilu ma wàè!] Jèe pâri! Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é nye pitòtié còwâ!] Ba guwà jèe tère è pwina é ina. ⁶⁶ Â dà cèna guwà niimiri naa gooé?»

Â rà cau tòpi diri pâ: «Wâdé na é bà.»

⁶⁷ Â rà èduri é naporomee, â rà tòbitié goro îrà. Â wà pàra tàpé, âna rà tamagérié, ⁶⁸ â rà ina tée pâ: «Wàilàpà na èigà? Gà pinadàra cai, co pwi dòro 'Mesia', [wiàna gà pwi péroféta na gà tâmogòori diri]!»

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Maréko 14.66–72; Luka 22.56–62; Ioane 18.16–27

⁶⁹ Napwa wà Pétéru, âna é nye tà tâaboo gòroigé. Â é medarié tô jè ênawéna, â é ina tée pâ: «Ée, wâgà kaa, âna gà pwi bée Iésu, géé Galiléé!»

⁷⁰ Â é tòpi tée na ara diri tèpa âboro, ma ina pâ: «Bwa! Câgo caa tâmogòori è pwina gà ina!»

⁷¹ Â é nye pâra dàra kaa è goropwârawâ na aucòobé. Â é còoê tô jè ilàri awakè wê, â é ina tà tèpa tàgére tâa wê, pâ: «Wà pwini, âna pwi bée wà Iésu géé Nazareth!»

⁷² Â é ina mwara wà Pétéru pâ: «Bwa! Go ipwataâboro ba câgo caa tâmogòorié!»

⁷³ Géé na càùé, â wà tèpa tâa wê, âna rà medari wà Pétéru, â rà ina tée pâ: «Akaé! Gà pwi jè a câmu kêe! Ba bà tère naa na wéégére pwâratùra'gà.»

⁷⁴ Â é nye pigòo kaa wà Pétéru ma ina pâ: «Guwà tère! Câgo caa tâmogòori wà pwiibâ. Wâdé na é pwa wârimuru tóo wà Pwiduée, wiàna go pwâ! Guwà còo, go *ipwataâboro tàwà pâ: Câgo caa tâmogòori wà pwiibâ!»

Ûna é bwaa gére ina pwiri, â é nye to kaa i ja. ⁷⁵ Â é mwa niimiri i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaari é pai to kâra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

Â é còobé naa gòroigé wà Pétéru, â é dau i pijinünü.

27

Rà popa Iésu pâ naa jaa Pilato

Maréko 15.1; Luka 22.66–71

¹ Ûna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò, ma wà tèpa pitûâ kâra è Ba kà tèpa *Juif. Â rà pitêrerà goro è pai o pòtâmwara Iésu. ² Â rà pwa ma piié, â rà popaé pàdari wà *Pilato, pwi kupénoo kà tèpa Roma.

Pai bà kà Judas

Apostolo 1.18–19

³ Napwa wà Judas, wà i pwi ia icuri wà Iésu, âna é còo pâ rà o jèe pòtâmwereê. Â é mwa tà pinünüma naa goo è pwina é pwa tà Iésu, â é dau pikîri goo. Â é wâjué còwâ naa jaa tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò, ma wà tèpa pitûâ. Â é naa tàra còwâ i 30 mwani atù na ia rà naa tée.

⁴ Â é ina tàra pâ: «Au, go pwa è pwina èpà. Ba go icuri pwi jè âboro na ticè èpà kêe, ma é bà.»

Â rà tòpi tée pâ: «Ticè cèna bà còo naa goo!»

⁵ Â é tüboo i mwani naa na Wâra pwapwicîri. Â é pâ nau pidâpuna.

⁶ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaîlò, âna rà tòri i mwani, â rà ina pâ: «Dà cèna jè pwa goro i mwani bèeni? Jè cibwaa tòpò naa jaa i âraimeai târa Wâra pwapwicîri, ba mwani wâri domii.»

⁷ Â rà pitêrerà pâ, na rà wâri napuu na ina goo pâ ‘Napuu kà pwi a pwa îlò puu’ ba na nacârü ba kà tèpa pârame. ⁸ Êkaa pwiri, wà tèpa âboro, âna rà ina goo é pwi ére-bà pâ ‘Napuu wâri domii’. Â rà bwaa nye ina pwiri tiagoro ni. ⁹ Diri é pâ pwiibà, âna tèepaa, ba na pacoo é pâ ucina na ia é pwa wà *péroféta Iéremia*, naa na pâ auwii kêe. Rà popa i 30 mwani atü. Êkaa jéuê na rà niimiri é Ba *Isaraéla na rà wâri ba kêe. ¹⁰ Â rà wâri i napuu kà pwi a pwa îlò puu. Ba wàépwiri é câbawâdé kà Pwi Ukai†.

É pitèi Iésu wà Pilato

Maréko 15.2–20; Luka 23.1–25; Ioane 18.28–19.16

¹¹ Rà popa pâ Iésu na ara Pilato, wà pwi kupénoo kà tèpa *Roma. Â é tawèerié wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà pwi ukai kà tèpa Juif?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

¹² Â nabwé, â rà pitòti Iésu wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaîlò, ma wà tèpa pitûâ kêra é Ba. Â câé caa tòpirà.

¹³ Â é pwa ma ina tée wà Pilato pâ: «Câgà caa tère diri pâ pwina èpà na rà ina naa googà?»

¹⁴ Êco na câé caa tòpi goo cè jè ji caapwi neeremuru wà Iésu. Â é po dau pò gooé wà i pwi kupénoo.

Nümarà goo Barabbas

¹⁵ Napwa i pwi kupénoo, âna câmaajé tée, na diri pâ naja, na tòtù *Paséka, na é pacòobé géé na karapuu, cè pwi jè âboro, na nüma é Ba gooé. ¹⁶ Â, na naja bèépwiri, â pwa pwi jè a pwa karapuu na ina gooé pâ Barabbas†, na rà dau tâmogòorié wà tèpa âboro. ¹⁷ Â wâru tèpa âboro na rà tèepaa me naa jaa Pilato, â é ina târa pâ: «Gona nümawà na go panuâ còwâ wà pwini Barabbas, é, wà Iésu, na ina gooé pâ ‘pwi *Mesia’, [pwi ukai kâwâ]?» ¹⁸ Ba é nye tâmogòori pâ, wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaîlò, âna rà panuâ tée wà Iésu, goro pai piboo kêra.

¹⁹ Â nabwé, â é tâa gò i aupitèimuru wà Pilato, ba na é pitèi Iésu. Â, na ji pàara-bà, âna é nye tèepaa me kaa, wà pwi jè âboro, na é pame tà Pilato é popai kà tô wâdèe. Â é ina pâ: «Èruune, âna go pwa naurune naa goo pwi Iésu bèeni. Â go po dau càcaa wâdé goo. Gà panuâé, â gà cibwaa tu naa gooé, ba é pwi âboro pwicîri!»

²⁰⁻²¹ Â é jèu ina tà tèpa âboro wà i pwi kupénoo pâ: «Go o mwa panuâ còwâ tàwâ pwi jè a pwa karapuu. Wâilâapà géé goo tupéeni na nümawà gooé?»

27:5 Mataio 26.14–15; Apostolo 1.18–19   **27:9** Jérémie 32.6–15, 18.2, 19.1; Zakarie 11.12–13

* **27:9** Wà péroféta Iéremia—Ê pâ popai naa na nee tii 9 ma 10, âna me géé goo tii kà du péroféta Iéremia ma Zakaria (côo Zakarie 11.12–13), êco na wà Mataio, âna é ina nee Iéremia, ba wàé pwi péroféta na dau maina nee. † **27:10** 2e phrase—é, Ba wàépwiri é pwina é jèe nye ina tóo wà Pwi Ukai pâ, na go mwa ina.

27:12 Ésaïe 53.7   † **27:16** Barabbas—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Iésu Barabbas. Naa jaa tèpa Juif, âna Iésu, âna neere tèpa âboro na wâru, pwacèwii Dui, Bwâé naa jaajé nabà. **27:18** Ioane 11.47–48, 12.19

Â rà tòpi tée pâ: «Barabbas!» Ba rà cètùurà wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma wà tèpa pitùâ ba na rà ina pwiri, ba na é bà wà Iésu.

Tanamiriê naa goro kurucé!

²² Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Â dà cèna go o pwa tà Iésu, na ia ina gooé pâ ‘Mesia’?»

Â rà tòpi tée pâ: «Nama tanamiriê naa goro *kurucé!»

²³ Â é jèu tawèerirà mwara pâ: «Gona dà cèna é pwa cèna èpà?»

Êco na rà tomara too pâ: «Nama tanamiriê naa goro kurucé!» ²⁴ Â é côo wà Pilato pâ, càra caa tèreê, â jèe pâ nau dau maina é pai gù kàra. Â é popa é wàra jawé, â é nuwa îê, na ararà diri, â é ina tàra pâ: «Câgo caa pwi majoro pai bà kà pwi âboro bèeni. Â nye wâguwâ co!»

²⁵ Â rà cau tòpi tée diri, pâ: «Ûu, nye wàibà kaa tèpa majoroé, wàibà ma wà tèpa èpo kâbâ! Â wâdé kaa na é bà. Wiàna bà pwa na èpà, â o wâdé na bà o tòpi urà pai bà kêe.» ²⁶ Â wà Pilato, âna é panuâ còwâ tàra wà Barabbas. Â é pwa ma pâdi Iésu goro ubati. Â é panuâê tà tèpa coda, ba na rà tanamiriê naa goro kurucé.

Rà pitaurèe gooé tèpa coda

²⁷ Wà tèpa coda, âna rà popa còobé wà Iésu, naa na gòroigé, kàra é wà maina kà kupénoo. Â rà todàra diri é wàra coda. ²⁸ Â rà tòpwùtù ârabwée kêe, â rà naagée naa gooé jè ârabwée mii [pwacèwii ârabwée kà pwi âboro imaina] ba na rà piècaarié. ²⁹ Â rà pàti é pé bwe korona[§] kêe, goro îri upwàra na pwa daaé, â rà tòpò boo naa gòro pùrué. Â rà naa naa na îê ètò é jè bàra watù [pwacèwii é tâjò kà pwi ukai]. Â rà tùu jùrurà araé, â rà ina tée pâ: «Cidòri nyuâagà, co ‘Pwi Ukai kà tèpa Juif’!»

³⁰ Â rà nye tà èdurié, â rà popa i bàra watù, â rà nye tà pâdi é pùrué goo. ³¹ Ûna nabwé é pai piècaarié kàra, â rà tòpwùtù gée gooé i ârabwée mii, â rà nye naagée còwâ naa gooé é ârabwée kêe. Géewê, â rà popaé còobé naa gòroigé, ba na rà tanamiriê naa goro kurucé.

Rà tanamiriê naa goro kurucé

Maréko 15.21–32; Luka 23.26–43; Ioane 19.17–27

³² Ûna rà gére còobé gée na ville, â ipitirà ma pwi âboro gée na ville Cyrène, na nee Simona. Â rà tacoo gooé, ba na é kâa i kurucé kà Iésu. ³³ Â rà tèepaa naa na jè ti kàra jaa na ina goo wê pâ Golgota, âna pai ina wèe pâ ‘Goro pwiripùru* âboro’. ³⁴ Â [wà pàra tàpé, âna] rà pinaanaimari é dipâa bau é jawé na maga[†]. Â rà naa tà Iésu, â é tàpo nari, êco na nye tàutêe goo.

³⁵ Nabwé, â rà tanamiriê naa goro i kurucé wà tèpa coda. Â rà pwa ma ipâdi naa goorà é pâ ârabwée kêe. Â rà picàù noo kàra tii, ma rà o tâmogòori pâ o wàilàapà na o popa {i ârabwée gòri kêe}‡. ³⁶ Â rà tâaboo, ba na rà wéaarié.

27:24 Deutéronome 21.6–9   **27:25** Apostolo 5.28   **27:28** Luka 23.11   **§ 27:29** Bwe korona—Couronne. Bwe kà pwi ukai. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bwe câma.   **27:30** Ésaïe 50.6   * **27:33** Pwiripùru (é, pwùrupùru)—Crâne.   **27:34** Psaume 69.22   † **27:34** Jawé na maga—Pwiri pé wâi tàra ma câjè caa tère é maagé.   **27:35** Psaume 22.19   ‡ **27:35** Pàra Tii Pwiciri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Rà wàrapwiri ba na o pacoo é popai kà pwi péroféta, na ia é ina pâ: “Rà ipâdi naa goorà é pâ ârabwée kôo. Â rà picàù noo kàra tii, naa goro i ârabwée gòri kôo.” (Psaume 22.19)

37 Rà wii naa goro jè ére upwâra, ê auwii na wàèni: IÉSU, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

Wàé kaa pwiri ê majoro ê pai bà kée. Â rà ténamiri dòiti kâra pûruê. 38 Â rà tanamiri mwara tupédu a pwa na èpà naa goro jènere wà Iésu—wà pwi jèpwi naa goro ètò kée; â wà pwi jèpwi naa goro aèmwù kée.

39 Wà tàpé na rà paé ma me na ére bèepwiri, âna rà còo Iésu, â rà ura ê pûrurà. 40 Â rà tànyiriê, â rà ina pâ: «Gona càcaa wâgà kaa, na gà o tédidiri i Wâra pwapwicîri, ma pagòtù còwâ naa na âracié tòotù? Â wâdé, ba wiàna gà *Pwina naî Pwiduée, â gà pa-udògà còwâ, ma gà boome géé goro i kurucé bèepwiri!»

41 Â wà mwara, tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà, ma wà tèpa pitûâ, âna rà pitaurée goo Iésu mwara. Â rà ina pâ: 42 «É [pi-ina gooé pâ é pwi Mesia] Pwi Ukai kâjè tèpa Isaraéla. Â é tâmogòori ma é pa-udò pàra tàpé, éco na câé caa tâmogòori ma é ipa-udòé còwâ! Wiàna é boo géé goro kurucé bèepwiri, â pwiri jè o mwa cèikî naa gooé!

43 «É cèikî naa goo Pwiduée, â é ina pâ é Pwina naîê. Â wiàna nûma wà Pwiduée, â wâdé na é pa-udòé ni!» 44 Â nye ipaiwà mwara naa goo tupédu a pwa na èpà na tanamiriru naa goro jènere Iésu. Ba ru nye pitaurée gooé mwara.

Maagé bà kà Iésu

Maréko 15.33–41; Luka 23.44–49; Ioane 19.28–30

45 Ûna po gopaé bwàti, â nye po bàutê pitiri ê napôš, tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija. 46 Ûna po âracié ineretòotù, â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Éli, Éli, lama sabakthani?* Pai ina wèè pâ: Pwiduée kôo, Pwiduée kôo, cina gà panuôô?

47 [Â càra caa tèreê bwàti] wà pàra tàpé, â rà ina pâ: «Gà còo, é todà péroféta *Élia!»

48 Â é nye itàtà kaa pwi jè ârapàrarà, â é popa jè imwaano, â é nuwa naa na é dipâa na maga*. Â é tòpò naa goro bàra upwâra, â é naa tà Iésu, ba na é wâdo.

49 Â rà ina tée wà pàra tàpé pâ: «Tàpo tâa, co pwini, ba pwiri jè o còo wà *Élia, na é me, nau pa-udòé!»

50 Êco na é uu mwara wà Iésu, â nye ègò kaa ôomaa kée.

Wâru pâ câmu kâra pai bà kée

51 Â é pé ciità maina, [na é târiwâri ê ére na dau pwicîri] naa na i Wâra pwapwicîri, âna nye tidàpa kaa, tapoo géenidò, tia niboo pwâadèrèè. Â é gù ê napuu, â mabiti pâ atù. 52 Â nye cikòmaa kaa pâ auipwàni, â rà wâro còwâ géé na aubà, jè auwâru goo tèpa âboro kà Pwiduée. 53 (Â, na pàara na é wâro còwâ Iésu géé na aubà, âna rà còobé géé na auipwàni. Â rà tò naa *Iéruusaléma, pwi ville pwicîri, â rà ipaarirà târa pâ âboro. Â wâru tàpé na rà còorà.)

27:38 Ésaïe 53.12   **27:39** Psaume 22.8, 109.25   **27:40** Mataio 26.61; Ioane 2.19   **27:43**

Psaume 22.9   **27:45** Pitiri ê napô—é, Pitiri ê gòropuu.   **27:46** Psaume 22.2   **27:48** Psaume

69.22   * **27:48** Dipâa na maga—Vinaigre naa na Tii Pwicîri na Popwaalé: Dipâa na càcaa maina wâri wèè, na pinaanimari bau é jawé.   **27:51** Exode 26.31–33; Hébéru 10.19–20

⁵⁴ Wà tèpa coda roma na rà wéaari Iésu, bau pwi caa kàra, âna rà pò goro ê pai gù wàra i napuu, ma êdiri pâ pwina tèepaa. Â nye dau maina kaa ê pai wâgotàra, â rà ina pâ: «Âjupâra, wà pwi âboro bèeni, âna é Pwina naî Pwiduée!»

⁵⁵⁻⁵⁶ Pwa pàra ilàri, na rà tà coo iti, â rà côo diri pwiri—wà Maria gée Magdala ma wà Maria, nyaa kà Jacques ma José†, ma wà nyaa kà tupédu naî Zébédée. Â wàru mwara pa ilàri, na rà jée pâra wiâê, gée napô Galilée, ba na rà o piâboro kîri kêe, âna rà tâa wê mwara.

Tòpòé naa na auipwàni

Maréko 15.42–47; Luka 23.50–56; Ioane 19.38–42

⁵⁷ Na bàrane, âna é tèepaa me pwi jè âboro na nee Ioséfa, wà pwi âboro gée na village Arimathée, na dau pwa neemuruê. Wàé mwara, âna é pwi âboro na é mu pâra wiâ Iésu. ⁵⁸ Â é pâra naa jaa ukai Pilato, â é ilari i naii Iésu. Â wà Pilato, âna é ina tà tèpa coda pâ, na rà naa tée.

⁵⁹ Â wà Ioséfa, âna é popa i naii Iésu. Â é cajipié goro jè ciità, na bwaa bwùu. ⁶⁰ Â é popaé pâ, â é tòpòé naa na é auipwàni na bwaa âmuê, pé pwêe na îri naa na pé atù, ba nye kêe, wàé Ioséfa. Â é pwùru è jè pé atù maina, nau târiwâri i auipwàni. Â nabwé, â é pâra.

⁶¹ Napwa naa goo wà Maria gée Magdala ma wà tô jè Maria, âna ru tàgére tâaboo naawê, na ara i auipwàni.

Rà wéaari i auipwàni

⁶² [Diri é pâ pwi bèepwiri, âna pwa na papwicî, tòotù béaari é *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. Na papwicî, â rà mu pwabwàti é pi-ija kâra tòotù pwicîri.]‡

Â, na dàuru kêe, na capàto, tòotù pwicîri, âna wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaa ilò ma wà tèpa *Farasaio, âna rà ipitiri naa jaa Pilato. ⁶³ Â rà ina tée pâ: «Gà côo, co pwi ukai, wà i pwi a pa-imwùru tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, âna é ina béaari é pai bà kêe, pâ: “Naa na béaracié kâra tòotù gée na càuru pai bà kôo, âna go o mwa wâro côwâ gée na aubà.”

⁶⁴ «Â wâdé na gà ina tà tèpa coda pâ, na rà wéaari bwàti i auipwàni naa na âracié tòotù. Ba rà péa mura i naiiè wà tèpa *câmu kêe, ma inapàpari pâ, é jèe wâro côwâ gée na aubà! Â wiàna wàrapwiri, â é pwi jèkutâ pwâ bèepwiri, âna o dau maina, jii é pwina pâbéaa!»

⁶⁵ Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Wâdé. Wàilà-ni pàra tèpa coda. Wiàna nùmawà, â guwà nama rà wéaari i auipwàni!»

⁶⁶ Â rà pâra, â rà pwabwàti é pai wéaari é auipwàni. Â rà pugabia§ bwàti i atù opumoori i auipwàni. Â rà tòpò tèpa coda, ba na rà tà wéaari.

28

É wâro côwâ gée na aubà

Maréko 16.1–10; Luka 24.1–12; Ioane 20.1–10

^{27:55-56} Luka 8.2–3 † ^{27:55-56} José—Grec: Joseph. ^{27:58} Deutéronome 21.22–23 ^{27:60} Ésaïe 53.9 ‡ ^{27:62} Pwicîri na rà pwaailò na tòotù pwicîri. ^{27:63} Mataio 12.40, 16.21; Maréko 9.31, 10.33–34; Luka 9.22, 18.31–33; Ioane 2.19–21 § ^{27:66} Pugabia—Coincer par un objet dans le sol.

1 Jèe nabwé é *tòotù pwicîri kà tèpa *Juif. Â, na pwapwicîri, na bwaa po dàuru *, béaari é pai êgòdò kêra i tòotù, â wà Maria géé Magdala, ma wà tô jè Maria, âna ru pâra naa na auipwàni. 2 Ûna gére wàrapwiri, â é nye gù kaa i napuu. Ba é tàbàtù géé napwéretòotù jè *angela kà Pwi Ukai, â é pwùru i atù opumoori wàra i pwêe, â é tâaboo naa gò. 3 Âna é pwâra pwacèwii âra, â napwa ârabwée kêe, âna po jajau. 4 Â uru nyuâa wà tèpa coda na rà wéaari auipwàni, â rà nye tûuboo kaa naa napuu, pwacèwii tèpa bà. Â rà céca goro pai wâgotàra.

5 Â wà i pwi angela, âna é ina târa i du ilàri pâ: «Du èpo, gàu cibwaa nama wâgotàu. Ba go tâmogòori pâ gàu mudà Iésu, wà pwi ia tanamiriê naa goro *kurucé. 6 Gàu tère, jèe tiàué ni! Ba é jèe wâro còwâ géé na aubà, wàra na ia é jèe nye ina. Gàu me nau còo é ére, na ia tòpòé naawê. 7 Â gàu nama wâcî nau ina tà tèpa *câmu kêe pâ: “É jèe wâro còwâ géé na aubà wà Iésu, â é tà tapacîwà wâ Galilée. Â guwà mwa còoé naawê.” Â wàèpwiri na go ina tà.»

8 Â ru nye nama wâjué wài géé na auipwàni. Tàpo wâgotàru, êco na ru dau ipwadéé mwara. Â ru itàa nau ina jèkutâ na bwaa âmué tà tèpa câmu kà Iésu. 9 Â wii naigé, â ru pò goo Iésu na ipitirà ma wàè.

Â é ina tàru pâ: «Bwàcu kàu!»

Â ru géé paé, â ru tâaboo naa goro âê, ma ipwamainâê.

10 Â é ina tàru pâ: «Gàu cibwaa nama wâgotàu. Â gàu pâ nau ina tà tèpa bèeò pâ rà pâra naa Galilée, ba rà o mwa còoé naawê.»

Jèkutâ na rà piwiâ tèpa coda

11 Na pàara na ru gére pâra wii naigé i du ilàri, â rà itàa naa na ville wà pàra tèpa coda na ia rà piwéaari i auipwàni. Â rà pâdari tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, â rà piwiâ tàra diri pâ pwina tèepaa.

12 Â wà tàpéebà, âna rà todà diri tèpa béera, ma wà tèpa pitûâ. Â rà ipitiri, ba na rà pitùra goro é jèkutâ bèepwiri. Â rà niimiri naima pâ, na rà naa jè mwani na dau maina, tà tèpa coda, [ma ina tàra pâ rà pwâ, goro é pwina tèepaa]. 13 Â rà ina tàra pâ: «Guwà o ina pâ, wà tèpa câmu kà Iésu, âna rà mura i naiié†, na pàara na guwà tà puu. 14 Â wiâna é tère pwiri wà kupénoo, pwi ukai kàwà, â wàibà na bà mwa patùraé bwàti, ba na o câe caa putàmu naa goowà.» 15 Â rà popa i mwani wà tèpa coda, â rà pwa pwina rà ina tàra. Â wàèpwiri na é pâpitiri é jèkutâ-bà. Â rà bwaa piwiâ wà tèpa Juif, tiagoo nabàni.

É ipaarié Iésu tà tèpa câmu kêe

Maréko 16.14–18; Luka 24.36–49; Ioane 20.19–23; Apostolo 1.6–8

16 Rà pâra naa napô Galilée wà tèpa 11 a câmu kà Iésu. Â rà pâra naa goro é jaa na ia é ina tàra Iésu pâ, na rà mwa pâra naawê. 17 Â é tèepaa marirà Iésu, â rà ipwamainâê. Êco na, napwa pàra tàpé†, âna rà piwâ na rà cèikí pâ wàè.

* **28:1** Na pwapwicîri, na bwaa po dàuru—é, Na ne. Munaa capàto na ne. **28:6** Mataio 12.40, 16.21 **28:10** Mataio 26.32 † **28:13** Naiié (é, tàpupèe, tēpupèe)—Cadavre. **28:16** Mataio 26.32 ‡ **28:17** Napwa pàra tàpé—é, Wàilà diri.

¹⁸ Â é géé paé dâra wâ Iésu, â é ina târa pâ: «Wâ Pwiduee, âna é naa tôo diri ê pàtâmee, wânidò napwéretòtù ma wâni gòropuu. ¹⁹ Êkaa na go ina tâwâ pâ: Guwâ pâra pitiri ê gòropuu. Â guwâ pwa ma rà cèikî naa goodò ma pâra wiâô. Â guwâ *upwaarà naa goro nee Caa, ma Pwina naîê, ma ê Nyuâaê Pwicîri. ²⁰ Â guwâ pacâmurirà ma rà pitêre dâra diri pâ pitûâ na go jêe naa tâwâ. Â go tà wâjaawâ, diri na pâ tòotù, tiagoro pwâadâra gòropuu.»

Picémara Wâdé na é wii wà Maréko Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Maréko, na jè nee mwara pà Ioane, é, Ioane-Maréko. (Còo *Apostolo* 13.5; 15.37–41.) Ru piwakè naima ma Pétéru, pwi jè *apostolo, na é piwiâ tète diri pà namuru na é ina ma pwa wà Iésu. Â gée na càùé, â é mwa wii wà Maréko.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 55 ma 65 (wâmwünyabweri 25–30 naja gée na càùru é pai bà kà Iésu). *Tii kà Maréko*, âna pwi tii na tapoo wii naa na tèpa ârapàpé tii (*Mataio*, ma *Maréko*, ma *Luka*, ma *Ioane*), na rà piwiâ é wâro kà Iésu Kériso. Wâru popai na *Tii kà Maréko*, âna tâa mwara na *Tii kà Mataio*, ma *Tii kà Luka*.

É wii tâi?

Tà tèpa cèikí naa goo Iésu na càra caa tèpa *Juif, na rà wâro wâgòroigé jii Palestine (napò kà tèpa Juif). Wà Maréko, âna é napéaati pà neere ére, ma pà popai ma nyamanya kà tèpa Juif.

Cina é wii?

É inapàpari popai kà Iésu na é todàjè, ba na jè tèpa âboro kêe. Jè wàrapwiri wiàna jè tâa gooé na diri pà tòotù, â càcaa gée goo wâro wiàra pà naèà, é, nyamanya. Wiàna jè tèpa âji âboro kà Iésu, â jè o mwa picàri pwacèwiié.

Dà ère é tii bèeni?

É paari wà Maréko pà wà Iésu Kériso, âna é *Pwina naí Pwiduée na dau pwa pàtamee, â jèpwi mwara, âna é pwi âboro pwacèwiijè. É medarijè naa na ipakîri, ba na é piâboro kîri kâjè. É tu pà naa goro î tèpa âboro (1.31); é tàma nyi nari èpo â é *pwényunyuarirà (9.36). É tère pai picàri kâra pà âboro, â é meaarirà (1.41). Â wàè, âna é picàri ba kâjè, â é bà naa goro *kurucé ba kâjè diri âboro gòropuu.

É pwina é pwa wà Iésu, âna é pwina âjimuru tà Maréko. Wâru pà wakè kà Iésu na é pwa goro pàtamee (*miracles*) na wii naa na tii bèeni. É nama tiâu maagé kà tèpa âboro. É tü târa pà duée. É nama rà wâro còwâ tàpé na rà bà. Maina pàtàmara pwâratùra kêe pwacèwii Caa kêe. Diri é pwina é pwa wà Iésu, âna *paâjupâra é auina kêe pà: «Ê *Mwaciri kà Pwiduée, âna ée jèe wâmwünyabweriwâ.»

Rà pò gooé wà tèpa âboro, â rà pitawèerirà pà: «Wàilàpà pwi âboro bèeni?»

Pai tòpi kà Pétéru tà Iésu naa na Maréko 8.29 «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, pwi ukai na gà me gée goo Pwiduée», âna ère *Tii kà Maréko*. Ba wà Iésu, âna é pwi ukai na é me gée goo Pwiduée, ba na é naa tâjè é *âji wâro jaa Pwiduée tapoo nabà, â dàra gòiri.

Pai pitàgoo tii kà Maréko

Ipwabwàti Iésu târa wakè kêe (1.1–13)
Wakè kà Iésu naa Galilée (1.14–8.26)

É todà tèpa câmu kêe
 É nama tiâu maagé kâra pâ âboro
 É tü târa pâ duée; é pacoo pòu
 É pwa ucina tà tèpa âboro
 É pacâmuri tèpa câmu kêe (8.27–10.52)
 Rà côo pâ é pwi Mesia
 Paari pai maina ma muugère kêe
 É ina pai bà ma wâro còwâ kêe
 É tò naa Iérusaléma (11.1–13.7)
 É pacâmuri tàpé na rà pâra wiâê
 É ina pwina o tèepaa na pwâadèrè
 Pai bà ma wâro còwâ kêe (14.1–16.20)

Popai kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1–12; Luka 3.1–18; Ioane 1.19–28

¹ Tapoo naani é *Picémara Wâdé goo Iésu *Kériso, *Pwina naí Pwидуée.
² Ba jée wii naa na tii kà *péroféta Isaia [é popai bëeni kà Pwидуée]:

*Go mwa panuâ paé
 pwi a pa popai kôo.
 Ée mwa pâbéaa'gà
 ma pwabwâti naigé'gà.*

Malachie 3.1

³ *Pwa pwi âboro naa namaré
 na é tomara too:
 “Ée me Pwi Ukai!
 Pwabwâti é naigé!
 Pwa ma bâracaari
 pwi ére na ée pâ wê!”*

Ésaie 40.3

⁴ Ékaa na wàrapwiri, na é tèepaa me wà *Ioane Pwi a piupwaa, naa namaré.
 Â é tomara too pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà pwa ma
 *upwaaawà, ba na paari pâ pitòotéri é wâro kàwà. Â, na wàrapwiri, â ée
 mwa pwanauri tàwà é pâ èpà kàwà wà Pwидуée.»

⁵ Â rà nye tà medari Ioane diri pâ âboro géé napô *Judée ma *Iérusaléma.
 Â rà inapàpari é pâ èpà kàra, naa naporomara é pâ âboro diri. Â é upwaaarà,
 naa nairiwà Ioridano.

⁶ É coona é ârabwée, na pwa goro wàra kaamela*. Â é piié goo karapuu
 parawére macii. Â é uti é pâ kòrée, â é wâdo é narapuutâ. ⁷ Â é inapàpari
 pâ: «Wà pwi âboro na ée mwa me pwicò kôo, âna dau pwa pàtâmee jiio.
 Càcaa pâriô ma go cùuo boo, ma go tipi é otàpwe goro é du wàraâê† [ba é
 Pwi Ukai]. ⁸ Â wâgo, âna go upwaaawà goro jawé, êco na wàé, âna ée mwa
 upwaaawà goro é *Nyuâaê Pwicîri.»

1:2 Malachie 3.1   **1:3** Ésaie 40.3   **1:4** Apostolo 13.24, 19.4   **1:6** 2 Rois 1.8; Mataio 11.8

* **1:6** Kaamela—Chameau. Na é coona é ârabwée bëepwiri wà Ioane, â é pwaduwa kà Élia, pwi
 péroféta biu, ma pwi âboro imaina kà tèpa Juif.   **1:7** Apostolo 13.25   † **1:7** Tipi é otàpwe goro
 é du wàraâê—É waké kà tèpa ênawéna na dau kíri.

*Upwaa Iésu ma tacaié**Mataio 3.13–4.11; Luka 3.21–22, 4.1–13**É upwaa Iésu wà Ioane*

⁹ Na pàara bèepwiri, â é tèepaa me wà Iésu, gée Nazareth wà Galilée. Â é upwaaé wà Ioane, naa nairiwà Ioridano. ¹⁰ Â, na é còobé gée najawé wà Iésu, â wà Ioane, âna é còo é napwéretòotù na tidàpa. Â é nye còo kaa é Nyuââé Pwicîri, na é gére boome naa gò Iésu pwacèwii é déamu. ¹¹ Â é tère é pwâratùra na me gée napwéretòotù, na ina tà Iésu pâ: «Gà Pwina naîô [na caapwi co] na go dau mearigà. Wâgà kaa âna go jèe nye pitòrigarigà, ba dau wânümoo googà.»

É tacaié Iésu wà Caatana

¹² Gée na càùé, â é pâra wà Iésu naa namaré, ba é popaé pâ naawé é Nyuââé Pwicîri. ¹³ Â é tâa wê naa na é 40 tòotù. Â é tacaié wà *Caatana. Â é tâa jaa é pâ macii a piugà wà Iésu. Â, na pwi pàara-bà, âna rà ipwa âboro kîri kêe wà tèpa *angela.

*É todà tèpa tapoo câmu kêe Iésu**Mataio 4.12–22; Luka 5.1–11*

¹⁴ Na jè tòotù, â rà tâjùru wà Ioane, â rà tòpòé naa na karapuu. Â é pâra wà Iésu naa napô Galilée. Â é inapàpari é Picémara Wâdé goo Pwiduée. ¹⁵ Â é ina tàra pâ: «Jèe tèepaa é pàara, na é jèe pitòrigari wà Pwiduée. Ba é Mwaciri kêe, âna ée jèe wâmwünyabweriwà! Guwà tòotéri é wâro kàwà, â guwà cèikî naa goo é Picémara Wâdé kêe!»

¹⁶ Â é pâra wii bàrawià Galilée wà Iésu. Â é còo wà Simona Pétèru ma André, tupédu aéjii, na ru tàgère tòpò é puà naa najawé. Ba tupédu a taà ârawéà.

¹⁷ Â é ina tàru wà Iésu pâ: «Gàu me wiâô! Â go o mwa pwa ma gàu tupédu a pwapuàri âboro.»

¹⁸ Â nye géewê kaa, â ru naaco é puà kàru, â ru pâra wiâé. ¹⁹ Â rà tàpo dau paé, â wà Iésu, âna é còo Jacques ma wà pwi aéjii kêe, Ioane, tupédu naî Zébédée, na ru tàgère pwàni é puà gòro wànga kàru. ²⁰ Â é nye nama todàru kaa wà Iésu. Â ru panuâ caa kàru, naa gòro i wànga ma wà tèpa waké kàra. Â ru pâra wiâ Iésu.

*É nama wâdé còwâ pâ âboro na wâru**Mataio 8.1–4, 14–17; Luka 4.31–5.16*

²¹ Rà tèepaa pâ wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, naa na village Capernaüm. Â é tò naa na *wâra pitapitiri, na tapoo *tòotù pwicîri. Â é pacâmuri tèpa âboro [goro é popai kà Pwiduée]. ²² Â rà pò goo é pai tùra kêe. Ba câé caa pwaduwa kà tèpa *dotée goro é Naèà, [na rà ina é pwina rà ina wà pàra tàpé]. Ba é nye tùra gée gooé.

Pwi âboro na pwa duée gooé

²³ Nye po napwiri kaa, na é tò naa na wâra pitapitiri é pwi âboro na pwa duée gooé. Â é wiikau burà ina pâ:

24 «Ée! Iésu gée Nazareth, nye ticè cèna gà pwa jaabà! Gà me na tubaèpà tábà? Go tàgére còoinagà, ba wàgà pwi âboro, na é pitòrigarigà wà Pwidueé, â é panuàgà me!»

25 Â é nye kànari kaa i pé duée, wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà târi pwàgà, â gà còobé gée goo pwi âboro bèepwiri!»

26 Â é nye ngarü pwini kaa i duée, â é còobé burà uu gée gooé.

27 Â nye po dàpàgà târa diri é pâ âboro, â rà pitawèerirà jècaa, ma ina pâ: «Dà cèna é gére pwa? Wà pwi âboro bëeni, âna é pacâmurijè goo jè pai pwa na bwaa âmué. Ba napwa é pwina é ina, âna pwa pàtâmee. Â é pitûâ kâra mwara pâ duée, â rà pitère dèe!»

28 Â nye pâra kaa é jèkutâ goo Iésu, pitiri é napô Galilée.

Tô nyaa kà wâdà Simona Pétèru

29 Wà Iésu, âna é còobé gée na wâra pitapitiri. Â é nye nama pâra kaa naa jaa Simona ma wà André. Â ru pâra wiâé wà Jacques ma Ioane. 30 Ūna rà tèepaa naawê, â rà nama ina tà Iésu wà tàpé na rà gére tâa wê, pâ, wà tô nyaa kà wâdà Simona, âna é gére puu, ba é pitòoka. 31 Â é medarié wà Iésu, â é tu pâ naa goro îê, â é dàgòtùé ma é tâa. Â nye tiâu kaa é pitòoka kêe! Â é [cimadò â é] naa èrà.

Wâru mwara tèpa maagé

32 Na bàrane†, â rà popa medari Iésu diri tèpa maagé, â wà mwara tàpé na pwa duée goorà. 33 Â rà pitanaimarirà naa goropwârawâ wà diri tèpa âboro na pwi village-bà. 34 Â é nye pwa ma tiâu diri kaa é pâ na jèpapara maagé wà Iésu. Â é tü târa mwara é pâ duée na wâru. Êco na câé caa panuàrà ma rà tûra, ba rà jèe tâmogòorié§.

Wakè kà Iésu naa Galilée

35 Na dàuru kêe, na bwaa ne, â é còobé wà Iésu. Â é pâra naa na jè ére na ticia wê. Â é pwapwicîri. 36 Â rà pâra nau mudèe wà Simona ma wà tèpa bée. 37 Â rà ina tée pâ: «Rà po mudàgà diri é pâ âboro.»

38 Â é tòpi târa wà Iésu pâ: «Guwà me, ma jè pâra géeni, naa na pâra village na tàpo wâmwünyabwerijè. Ba wâdé na go inapàpari mwara naawé é Picémara Wâdé. Ba wàépwiri majoroé ma go boome*.»

39 Â é pâra pitiri wà Galilée, â é picémara é Picémara Wâdé, naa na pâ wâra pitapitiri. Â é tü târa é pâ duée.

Pwi jè a pwa maga

40 É me burà Iésu wà pwi jè a pwa maga†. Â é tùu jùrué araé, â é ilari jiié pâ: «Au! Wiàna nye nūmagà, â gà o nama tiâu maagé kôo.»

41 Â é dau meaarié wà Iésu†. Â é tùu pâ îê, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Nūmoo! Wâdé na tiâu é maagé'gà!»

42 Â nye tiâu jiié kaa é maagé kêe, â é jèe wâdé.

1:24 Maréko 5.7 1:26 Maréko 9.26 1:28 Mataio 4.24 † 1:32 Na bàrane—Grec: Na bàrane, gée na càuru é pai duu kâra é tòotù. Jèe nabwé tòotù pwicîri kâra na capàto na bàrane. 1:34 Maréko 3.10–12 § 1:34 Câé caa panuàrà ma rà tûra... Ba càcaa pâji pàara kêe, ma é pipaarié tà diri tèpa âboro. 1:35 Mataio 14.23; Maréko 6.46 * 1:38 Ma go boome—é, Ma go pâra gée Capernaüm—Grec: Ma go tèepaa me. 1:39 Mataio 4.23, 9.35 † 1:40 Maga—Lèpre. Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga. † 1:41 Â é dau meaarié wà Iésu—é, É dau putâmu goo pwiri wà Iésu. Pwiri càcaa wâdé tée, na nama inapàpari pâ, é pwi Mesia.

43 Â é ina ba gòo tée wà Iésu pà: «Gà pàra, 44 â gà pwacôoco, â gà cibwaa pwa jèkutàri! Êco na gà pàra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwaaìlò, â gà naa tà Pwiduée i pwi *ârapwaaìlò na ia é ina wà *Moosé naa na *Naèa kêe. Ba na wàrapwiri, â rà o còo diri wà tèpa âboro pà gà jèe wâdé.»

45 Â é pàra i pwi âboro, êco na [câe caa pwa i pwi ia é ina tée wà Iésu. Ba] é piwiâ târa diri é pà âboro é pwina tèepaa mariê. Â wàépwiri é pwi majoroé ma câe caa pipaarié wà Iésu, naa na pà village. Â é tâa na pà ére na aupiticia. Â rà nye tà me mariê naawê é pà âboro gée na diri é pà ére.

2

É nama wâdé còwâ pwi a pitàbwamwa

Mataio 9.1–8; Luka 5.17–26

1 Gée na càuru é pàra tòotù, â é wâjué me còwâ naa na village Capernaüm wà Iésu. Â rà tère pà é wà pwàrawâ. 2 Â wàru pà âboro na ipitirà naawê, â jèe ticè autâa kàra, tia goropwàrawâ. Â é inapàri târa é popai kà Pwiduée. 3 Â rà tèepaa me é pàra âboro, na rà popa me é pwi âboro na é pitàbwamwa. Ârapapé tàpé gée goorà, na rà pitûrié me. 4 Êco na ticè pai pwa wèe ma rà tòpòe na ara Iésu, majoroé é pai wàru wàra é âboro. Â rà [tàmee too naa gòrowâ*, â] rà dàgòtù é jè ére gòrowâ, wâcicima wâna na é tâa wê wà Iésu. Â rà panuâ boo wà i pwi a pitàbwamwa, na é puu gòro é aupuu kêe.

5 Â é pò goo é cèikí kà tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, â é ina tà pwi a pitàbwamwa pà: «Pwina naìò, jèe pwanauri é pà èpà'gà.»

6 Rà tâa wê mwara é pàra tèpa *dotée goro é Naèa, â rà niimiri pà, 7 'Kaa! É tùra ba èpà naa goo Pwiduée wà pwi âboro bèeni [ba é nama ipaiwàilu ma wàé!]. Wàilàapà na tâmogòori ma é pwanauri é pà èpà? Na nye wàco Pwiduée!

8 Êco na é nye tâmogòori kaa é pwina rà niimiri wà Iésu, â é ina târa pà: «Gorodà na wàrapwiri é pà pwàranùmawà? 9 Piticècoé na go ina tée pà: “Jèe pwanauri é pà èpà'gà” jii na go ina tée pà: “Cimadò, â gà pa é aupuu'gà, â gà pàra†.” 10 [Á wiàna pâri ma go nama é pàra na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pà, pwa tàrù kà *Pwina naìri âboro, ma é pwanauri é pà èpà kà tèpa âboro naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitàbwamwa pà: 11 «Go ina tâgà ni pà: Gà cimadò, â gà popa é aupuu'gà, â gà pàra naa jaagà.»

12 Â é nye cimadò kaa naa nabibiu kàra i pà âboro, â é nye popa kaa é aupuu kêe, â é còobé.

Â rà pò wà tèpa âboro, â rà ina pà: «Ée! Câjè caa mu caa còo cè muru cèna wàrani!» Â rà pwamaina Pwiduée.

É todà Lévi

Mataio 9.9–13; Luka 5.27–32

13 É wâjué còwâ naa bàrawià Galilée wà Iésu. Â wàru é pà âboro na rà picàù wiàrà medarié. Â é pacâmurirà goro é Popai.

14 Ûna é pàra wii naigé, â é còo wà Lévi, pwina naì Alphée, na é gère tâa na é wàra *tò mwani wàripù†. Â é ina tée wà Iésu pà: «Gà me wiâò!»

1:44 Lévitique 14.1–32 * 2:4 Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pàra gò. Còo Mataio 24.17. † 2:9 Còo note goo Mataio 9.5. ‡ 2:14 Wàra tò mwani wàripù—Bureau des impôts.

Â é pò ma cimadò wà Lévi, â é pâra wiâê.

¹⁵ Gée na càùé, â rà pi-ija wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe naa jaa Lévi. Â wâru pâ âboro na rà pi-ija naima ma wàilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pâra tàpé na èpà wâro kàra. Ba jèe pâ nau wâru âboro, na rà pâra wiâê. ¹⁶ Rà tâa wê mwara wà pâra tèpa dotée goro é Naèà, gée goo tèpa *Farasaio. Â rà côo pâ rà pi-ija naima wà Iésu, ma wà diri tèpa âboro bèepwiri. Â rà ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Gorodà na wà pwi caa kàwà, âna rà picaaija ma pibéera ma tàpé na èpà é wâro kàra, ma wà tèpa tò mwani?»

¹⁷ Â é tère wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàco tàpé na rà maagé. Câgo caa me, nau todà tàpé na rà tà niimiri pâ wâdé é wâro kàra. Bwa! Go me nau todà tàpé na rà tà tâmogòori pâ èpà é wâro kàra.»

Ucina goro pipwanya

Mataio 9.14–17; Luka 5.33–39

¹⁸ Na jè tòotù, â wà tèpa câmu kà *Ioane Pwi a piupwaa ma wà tèpa Farasaio, âna rà gére pipwanya. [Rà panuâ é ija na jè ji pàara, ba na rà pwapwicîri tà Pwiduée.]

Â rà medari Iésu wà tèpa âboro, â rà ina tée pâ: «Rà tàgére pipwanya wà tèpa câmu kà Ioane, ma wà tèpa câmu kà tèpa Farasaio. Â gorodà na càra caa pipwanya wà tèpa câmu'gà?»

¹⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Gona rà o pipwanya, wà tàpé na jè todàra naa goro é piéa, na é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Rà pi-ija ma wâdo. ²⁰ Êco na o mwa me é tòotù na ée mwa pâra jiiirà wà pwi a piéa. Â géewê, â rà o mwa bàra pipwanya.

²¹ «Â nye ticé jè âboro, cèna é popa é jè noo kàra imwaano na bwaa bwùu, ma é taiti naa goro é pwina jèe dòroé. Ba [wiàna é nuwa i imwaano, â] o dàdàpa é gòbàra é imwaano na jèe dòroé. Â o mwa dau maina kaa é aumadàpa goo.

²² «Guwà côo é *wâra jawé na pwa goro parawére maciiŠ: Cậjè caa popa é dipâa na bwaa âmuê, ma jè upwâwii é wâra jawé na jèe dòroé. Ba o taaò i wâra jawé [ba pwacoé ma é tée]*. Â o tubatiàu i dipâa bau i wâra jawé. Bwa! Wâdé na jè tòpò é dipâa na bwaa âmuê, naa na é wâra jawé na bwaa bwùu!»

Pwi apooro tòotù pwicîri

Mataio 12.1–8; Luka 6.1–5

²³ Na jè *tòotù pwicîri, â rà pâra wii é naigé na tapàgà na aupwanapò wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â wii naigé, â rà tàpo pétâ pâ pwâra blé wà tèpa câmu.

²⁴ Â rà ina tà Iésu wà pâra tèpa Farasaio pâ: «Pwiini, gona cina rà pwa na wàrapwiri wà tèpa câmu'gà? Âna muru na papwicîri, na é tòotù pwicîri!»

²⁵⁻²⁶ Â é tòpi tàra pâ: «Gona bwaa câguwà caa pûra naa na tii é pwina é pwa wà pwi ukai *Davita, na pàara kà Abiatar, pwi caa kà tèpa pwa *ârapwailò? Ba, na jè tòotù, â rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée, â nye ticé

2:16 Mataio 11.19   **Š 2:22** Wâra jawé... Côo é ânuuru i wâra jawé na Mataio naporomee 9.
* **2:22** Pwacoé ma é tée—É biié i dipâa na bwaa âmuê, â é pitoo é pwéretòotù. Â wiàna jèe dòroé i wâra jawé, â o taaò, ba pwacoé ma é tée i parawére macii, ba é jèe igé.   **2:24** Deutéronome 23.26
2:25-26 1 Samuel 21.1–6   **2:25-26** Lévitique 24.5–9

cèna rà uti. Â é tò naa na i wâra pwapwicîri pwa goro imwaano†. Â é pa ê poloa, na naa tà Pwiduée, â é ija. Â é pa, â é nama rà ija mwara wà tèpa bée. Êco na ê poloa-bà, âna wâco wà tèpa pwa ârapwaailò, na pwa tàrù kâra ma rà ija.»

²⁷ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «É tòpò ê tòotù pwicîri wà Pwiduée, ba wârapwiri goo wà pwi âboro. Â câe caa tòpò wà pwi âboro, ba na kâra ê tòotù pwicîri!

²⁸ «Â wâépwiri ê majoroé ma wà Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro ê tòotù pwicîri mwara.»

3

É nama tiâu maagé kà pwi âboro na tòotù pwicîri
Mataio 12.9–14; Luka 6.6–11

¹ Gée na càué, â é wâjué còwâ naa na *wâra pitapitiri wà Iésu. É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà é îê. ² Â wà tàpé na rà tâa wê, âna rà còo bwàti wà Iésu pâ, pwiri é pwa ma é wâdé còwâ wà pwi âboro bèepwiri, na *tòotù pwicîri? Ba rà mudâra cè pai pwa wèe, ba na rà o mwa pitòtié.

³ Â é ina wà Iésu tà pwina bà i îê pâ: «Gà me naani.»

⁴ Â é ina tà tàpé na rà tâa wê pâ: «Wânau? Pwa tàrù kâjè na tòotù pwicîri, ma jè pwa na wâdé, é, ma jè pwa pwina èpà? Wâdé na jè pawâro pwi âboro, é, wâdé na jè panuâé ma é bà*?»

Êco na càra caa tòpi tée. ⁵ Â é po niârirà burà putâmu wà Iésu. É pikîri, ba bwaa dau gòo pûrurà. Â é ina tà pwi âboro bèeni pâ: «Gà patàrù é îgâ.»

Â é patàrù i îê, â é nye wâdé kaa.

⁶ Â rà còobé gée na wâra pitapitiri wà tèpa *Farasaio. Â rà nye pitûra kaa ma tèpa âboro gée na ére kà *Héroda Antipas. [Càra caa mu pitêrerà béaa, êco na] rà pimudâra naima cè pai pwa wèe ba na rà pòtâmwara Iésu.

Wâru âboro na rà medari Iésu

⁷ Rà pâra jiiirà wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, dàra bàrawià Galilée. Â wâru é pâ âboro na rà pâra wiârà—âboro me gée pâ napò Galilée, ma *Judée, ⁸ ma Idumée. Â rà me mwara gée *Iérusaléma, ma gée na ére gée còwâ kâra nairiwâ Ioridano, ma gée na ére wâgoro jènere du ville Tyr ma Sidon. Ba rà pitère é jèkutâ goro é pâ muru na é pwa wà Iésu, â nûmarà na rà còoé.

⁹ Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Guwà pwabwàti é jè nari wânga, ba na o càra caa igabiao† é pâ âboro bèeni.»

¹⁰ Ba rà gére itâa me dèe wà diri tèpa maagé, ba na rà tu naa gooé, ma rà o wâdé. Ba [rà tère pâ] é jèe pawâro é pâ âboro na wâru. ¹¹ Â, na rà còoé é pâ duée [na tâa goo tèpa âboro] â rà tûuboo, â rà tûu jûrurà béaa kêe, â rà tomara too pâ: «Gà *Pwina naî Pwiduée!»

¹² Â é tûari tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa inapàpario!»

É pitòrigari tèpa 12 apostolo kêe
Mataio 10.1–4; Luka 6.12–16

† 2:25-26 Wâra pwapwicîri pwa goro imwaano—Grec: Wâ kà Pwiduée. Còo Neeremuru (Vocabulaire). 2:27 Deutéronome 5.14 3:4 Luka 14.3 * 3:4 Panuâé ma é bà—Grec: Tanoorié. 3:6 Mataio 22.15–16 † 3:9 Igabia—Être serré, pressé. Piti gée goo. 3:10 Mataio 14.36 3:11 Luka 4.41 3:12 Mataio 12.16; Maréko 1.34

¹³ Gée na càué, â wà Iésu, âna é too naa gòrojaa. Â é todà tèpa âboro na nùmee goorà, â rà medarié. ¹⁴ Â é mwa pitòrigari gée jaarà tèpa 12 âboro, ba na o tèpa bée {â é nama neerà pâ *apostolo}. Â é panuàrà, ba na rà picémara é *Mwaciri kà Pwiduée. ¹⁵ Â é naa tàrà é tàrù ma pàtàmee, ba na rà tù târà é pâ duée. ¹⁶ Wàilà-ni tèpa 12 apostolo:

Simona (é pitunee tée wà Iésu pâ Pétéru);

¹⁷ Jacques, pwina naî Zébédée;

Ioane, pwi aéjii kà Jacques (é pitunee tà tupédu aéjii-bà pâ Boanergès, na pai ina wée pâ ‘Tupédu a tòoka’)[†];

¹⁸ André;

Filipo;

Barthélemy;

Mataio;

Toma;

Jacques, pwina naî Alphée;

Thaddée[§];

Simona, pwi Zéloté*;

¹⁹ Judas Iscariote, wà pwina ée mwa ipwa tûâ tà Iésu.

²⁰ É wâjué còwâ naa pwârawâ wà Iésu. Â wâru é pâ âboro na rà pitànaima mwara naawê. Â ticé pai pwa wée ma rà ija wà Iésu ma wà tèpa apostolo kée. ²¹ Â wà tèpa âboro gée na tâa kà Iésu, âna rà me nau popaé jiià, ba rà niimiri pâ é jèe piwârau.

É tòpi tà tèpa âboro Iésu

Mataio 12.22–50; Luka 11.14–23, 8.19–21

²² Pwa tèpa *dotée goro é Naèà, na rà boo gée Iérusaléma. Â rà ina pâ: «É wâgoo wà Iésu wà Caatana[†], pwi caa kà tèpa duée. Ba wàé kaa, na é naa tée é pàtàmee, ba na é tù târà é pâ duée.»

²³ Â é todàrà wà Iésu, â é tawèerirà pâ: «Gona é wànau târà cè pai pitù tée còwâ wà Caatana?»

Â é ina tàrà é pâ ucina bèeni: ²⁴ «Wiàna é pipaa dèe còwâ é jè mwaciri, â o pwacoé ma é cimwü. ²⁵ Â wiàna é picicaraé còwâ é caapwi tâa, â o càcaa cimwü. ²⁶ Â wiàna é pipaa dèe còwâ wà Caatana, é, wiàna câe caa pitère dèe còwâ, â o jèe nye càcaa gòiri pâ é pàtàmee. Â jèe nye êkaa é pai pitubatiâué. ²⁷ Â wiàna nùmajè na jè too gòro gòori naa na é wâ kà pwi jè âboro na é gò, ma jè popa é pâ neemuruê, â wâdé na jè mara piié. Â géewê, â jè mwa bàra pâ é pâ neemuruê na tâa na wâ kée.

Popai na èpà na o càcaa pwanauri

²⁸ «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: O pâri ma pwanauri pwi âboro na é pwa na èpà, â wâpà, wiàna é piècaari Pwiduée. ²⁹ Êco na wà

3:16 Ioane 1.42   **3:17** Luka 9.54   † **3:17** ‘Tupédu atòoka’—Grec: Tupédu naîri tikakara. Nee bèepwiri, âna pai ina wée pâ, ru tupédu aputâmu wài. Càcaa teeru é tikakara. § **3:18**

Thaddée—Nee mwara Jude. Pwina naî Jacques. (Còo Ioane 14.22, Apostolo 1.13.) * **3:18**

Zéloté—Grec: Cananite. Pwi âji âboro Judé na nùmee na é paègò tèpa Roma gée napò kée. **3:22**

Mataio 9.34, 10.25   † **3:22** Caatana—Grec: Béelzébul. Còo mwara Caatana naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **3:28** Luka 12.10

pwina é tûra ba èpà naa goo é Nyuââê Pwicîri, âna o càcaa pwanauri. Ba o jèe nye tà tâa dâra gòiri awé.»

³⁰ É ina pwiri wà Iésu, ba kà tèpa dotée goro é Naèa. Ba rà ina pâ pwa duée gooé.

Âji tâa kà Iésu

³¹ Géé na càùé, â rà tèepaa me wà nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jiié. Â rà tâa boo naa pé gòroigé. Â rà panuâ dò pwi jè âboro naa na i wâ, ba na é todèe.

³² Wâru é pâ âboro na rà tâbèepi Iésu, [naa na i wâ] â rà ina pâ: «Gà còo, rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aéjii'gà. Â rà mudàgà.»

³³ Â é tòpi tàra pâ: «Wàilàpà nyaa kôo? Ma wàilàpà cè tèpa aéjii kôo?»

³⁴ Â é po niâri tèpa âboro na rà gére tâbèepié, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, wàilà-ni wà nyaa kôo, ma wà tèpa aéjii kôo. ³⁵ Ba wà pwina é pwa é câbawâdé kà Pwiduée, âna wàè kaa pwiri, é pwi aéjii kôo, ma tô naigé kôo, ma nyaa kôo.»

4

Ucina goo pwi a picâmi

Mataio 13.1–23; Luka 8.4–15

¹ É jèu pacâmurirà mwara [goro é Popai] wà Iésu, na bàrawià Galilée. Â dau wâru é pâ âboro na rà medarié. Â géé goo pwiri, â é tò naa gòro é jè wànga na tâa niboo najawé, â é tâaboo, ba na é patûrarà. Â rà tâa nidò gòromwari é pâ âboro. ² Â é pwa ucina ma é pacâmurirà goro é pâ muru na wâru. Â é ina tàra pâ:

³ «Guwà tère! É mwa tâa wà pwi jè âboro. É mwa pâra naa na aupwanapô kèe, â é uri é arapwûru. [Â é uri, â é uri, â é uri...] ⁴ Â napwa é pâra arapwûru, âna rà tûu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô]. Â rà me pâ marü, â rà uti diri.

⁵ «Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, ba càcaa wâru puu wê. ⁶ Êco na, na é té é tòotù, â tòo é pâ nari arapwûru, â rà marü, ba ticè wàawà kàra.

⁷ «Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa nabibiu kâra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà câtâmwara i arapwûru, â nye ticè pwêe.

⁸ «Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa na napuu na wâdé. Â rà cipu, â rà imaina too, â rà tòpò pwâra—pâra pwi, âna rà tòpò 30 pwêe; pâra tàpé, na 60; â pâra tàpé mwara, âna rà too tiagoro 100.»

⁹ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Gorodà na é ina ucina?

¹⁰ Ûna rà jèe tà tâa acari wà Iésu, ma wà tèpa 12 *apostolo kèe, ma wà tèpa béera, â rà tawèerié pâ: «Gorodà na gà ina é pâ ucina bèepwiri?»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wà Pwiduée, âna é paari tàwà é âji pai pwa goo é Mwaciri kèe. Â napwa diri é pâra âboro, âna rà nye po tère co é pâ ucina. ¹² Ba:

*Rà côo taaci,
â càra caa côoina.
Rà tère taaci,
â càra caa tèreina.
Ba péa rà bîrà;
péa tà pwanauri
pâ èpà na rà pwa.»*

Ésaïe 6.9–10

Êre i ucina goo pwi a picâmi

¹³ Gée na càùé, â é ina tà tàpé na rà tâa wê, wà Iésu, pâ: «Gona câguwà caa tâmogòori é ucina goo pwi a picâmi? Â guwà o mwa wànau târa cè pai tâmogòori wàra êdiri pàra ucina goro é Mwaciri? ¹⁴ Wà pwi a picâmi, âna é câmi é Popai kà Pwîduée. ¹⁵ Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro naigé. Ê naigé, âna wà tèpa âboro, na rà tère é popai, êco na é nye nama tèepaa me còwâ wà *Caatana. Â é pò ma dàgòtù còwâ é popai, na jèe câmi naa na é pwâranûmarà.

¹⁶ «Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Ê gòrotàrarà, âna wà tèpa âboro na rà tère é popai, â rà nye nama tòpi naa na ipwàdé. ¹⁷ Êco na rà tèpa còmacò, â càcaa wàawà naa goorà é popai na rà tère. Ûna tèepaa me marîrà é tacai, é ùna pwa na èpà târa, majoroé [é pai pitère dàra kàra] é popai kà Pwîduée, â rà nama panuâ cèikî.

¹⁸ «Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é pâ na nari upwâra na pwa daarà. Ê napuu bèepwiri, âna wà tèpa âboro, na rà tère é popai, ¹⁹ êco na rà pidumapié goro é pâ muru na tèepaa naa na gòropuu bèeni. Â rà itàa burà é pâ neemuru gòropuu—muru na càcaa âji êkêe. Â wâru mwara é pâ muru na rà wâdéari. Â câamwara é popai naa goorà, â o câé caa tòpò cè pwêe.

²⁰ «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é napuu na wâdé. Ê pwi napuu bèepwiri, âna wà tèpa âboro na rà tère é popai, â rà tòpi naa na pwâranûmarà, â pwa pwâra é popai naa goorà—pàra pwi, âna rà tòpò 30 pwêe; pàra tàpé na 60; â pàra tàpé mwara, âna rà too tiagoro 100.»

Pàra ucina kà Iésu

Mataio 13.31–32; Luka 8.16–18, 13.18–19

Wàra ânye

²¹ Ê ina târa mwara wà Iésu pâ: «Câjè caa nuri é wâra ânye, ma jè cajipi goro é jè cio, é wâpà wiàna jè tòpò na aranara aupuu! Bwa! Jè nye tòpò dòiti. ²² Êdiri pâ muru na jèe naapwàniri, âna o mwa paari naa na pwéelaa. [Â o pâri ma jè còo bwàti.] ²³ Wà pwina pwa é pwâranÿurué, âna wâdé na é tère!»

²⁴ Â é ina târa mwara pâ: «Guwà pwacòoco bwàti é pwina guwà tère, [ba na pwa tàwà é autâmogòori goo]! Ba ée mwa pwa tàwà wà Pwîduée, é pwina guwà pwa tà pàra tàpé. Â ée mwa pwa cèna piwéna jii é pwina guwà pwa. ²⁵ Ba wà pwina jèe pwa tée [é autâmogòorimuru] âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri é pwina tà tée, â o dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà tée.»

Arapwüru na picipu acari

²⁶ É ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa é *Mwaciri kà Pwiduée, âna é pwacèwii ni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro. Na jè tòotù, âna é câmi é pâ arapwüru naa na aupwanapô kêe. ²⁷ Â géewê, â é tâpo nao. Â rà cipu i pâ arapwüru, â rà pimaina too. Êco na wà pwini, âna câe caa tâmogòori cè pai cipu kàra. Ba ticè na wakè goo*, ²⁸ ba nye wakè kàra é napuu na é pacipu é pâ arapwüru. Â é nama rà pimaina too, tiagoro na rà pâra tòpò pwêe, ma pudòé†. ²⁹ Ūna jèe gò i aupwanapô, â wà pwi âboro bèepwiri, âna é mwa bàra pipwabwàtié târa piûnya.»

Pudòro upwâra

³⁰ É ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa é Mwaciri kà Pwiduée, âna é pwacèwii dà? Wàéni é pwi ucina, târa ma guwà tâmogòori:

³¹⁻³² «É pwacèwii é jè pudòro upwâra na dau kîri awé na jè câmi. Â, na é cipu, â é jèe pâ nau upwâra na dau maina awé‡. Â maina pâ ditèe, â pâri ma rà pwa wânàrà naa gò é pâ marü.»

³³ Wâru pâ ucina na wârapwiri na é ina wà Iésu, ba na é inapàpari târa é pâ âboro é popai kà Pwiduée. É pwa é pai wiâ wèe, ma rà pa cè jèpa kàra gée goo.

³⁴ É ciburà pwa ucina târa. Êco na, naa mwa nye tà wàilà acari ma tèpa *câmu kêe, â é mwa napéaati târa diri.

É pacoo pòu Iésu

Mataio 8.23–27; Luka 8.22–25

³⁵ Na pwi bàrane kàra tòotù-bà, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Jè gée naanigée, na ére gée còwâ.»

³⁶ Â rà popaé wà tèpa câmu kêe, naa gòro i wànga na rà tâa gò. Â rà còpò jii tèpa âboro. Êco na rà tâpo pâra wiârà wà pâra tâpé, na pâ pâra wànga.

³⁷ Géee na càùé, â é tapoo uu i pwéretòotù, â jèe pimaina too é pai uu kêe. Â jèe pimaina too wiâ, â jèe pwii naa na i wànga. ³⁸ Êco na wà Iésu, âna é tâa boobà pwâragòro i wànga, âna é jèe puu, â é pwa pàarapû§.

Â rà patàcîé wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, jè o jèe mwü! Wànau, càcaa âjimuru tâgà?»

³⁹ Â é tàcî, â é kànari i pwéretòotù. Â é ina târa i nawia pâ: «Gà cool!»

Â é nye po tànana kaa i napô. Â é coo i pòu.

⁴⁰ Â é ina târa pâ: «Gorodà na wâgotàwà? Gona bwaa câguwà caa pâji cèkî kaa?»

⁴¹ Êco na po dau wâgotàra. Â rà pi-ina târa pâ: «Ée! Gona wàilàapà pwi âboro bèeni, na pitère dèe é pwéretòotù ma é nawia?»

* **4:27** Ba ticè na wakè goo—Grec: Wiàna é puu, é, wiàna é tàcî, â rà nye cipu naa ne ma pwaa.

† **4:28** Pudòé (é, pudòoé)—Graine. **4:29** Joël 4.13; Auinapàpari 14.15 ‡ **4:31-32** Grec: É pwacèwii é pudòro moutarde. Na jè câmi, âna ji pwi naramuru na dau kîri, jii diri é pâ naramuru ni gòropuu. ³² Â géee na càùé, â é cipu, â é jèe pâ nau dau maina jii diri é pâ muru na jè câmi. *Moutarde*(sénevé), âna càcaa upwâra na dau maina, êco na é maina jii pâra muru na câmi naa na aupwanapô. Ucina na wâdé ba kâjè naani na Kalédoni, âna upwâra bwe, ba é dau maina, â é pudòé, âna dau kîri. § **4:38** É pwa pàarapû—Grec: É pwa pàarapû naa gò jè pàarapû.

5

É tü tàra pâ duée géé goo 'Wâraduée'
Mataio 8.28–34; Luka 8.26–39

¹ Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, naa Gadara*, wâna ére géé còwâ kêra i *nawiâ Galilée. ² Â é boo géé gò i wànga wà Iésu. Â é nye còobé me kaa géé nacârü wà pwi jè âboro na pwa duée gooé, â é me cara Iésu. ³⁻⁴ Wà pwiibà âna é pwi a pitâa nacârü. Â nye ticè pai pwa wèe ma rà tâjürué, ma rà pwa ma pii é du îê ma du âê; ipaiwà mwara na tòóé goro itùpaò. Ba rà nye ciburà piieé goo, â é nye taaci pòpàgà kêe. Â nye ticè pwi âboro na pwa nii kêe târa cipaé ma é tàpo tâa. ⁵ Na diri é pàara, ûna ne ma pwaa, â é mu tàmadò é pâ pwâra wiikau, wâna i nacârü, ma gòro pâ pûru jaa. Â é mu pièié còwâ goro é pâ atü.

⁶⁻⁸ Ûna é còo wà Iésu géé iti, â é itàtà caraé. Â wà Iésu, âna pwa na é tü târa é duée géé gooé. Â wà pwi âboro, âna é tü jürué na araé, â é tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naí Pwiduée nidò *napwéretòtù, dà na nûmagà dâra pwa tóo? Go ilagà naa na nee Pwiduée pâ, gà cibwaa pwa tóo cèna èpà.»

⁹ Â é tawèerié wà Iésu pâ: «Gona dà neegà?»

Â é tòpi tée pâ: «Wâraduée†.»

[Â rà ina pâ duée wâgooé pâ: «Ûu kaa] ba dau wâru wàibà!]

¹⁰ Â é † tacoo goo wà Iésu, â é ina tée pâ: «[Na gà pacòobé pâ duée bèeni géé good, â] gà cibwaa tü tàra géeni napô!]

¹¹⁻¹² Â wà tèpa duée mwara, âna rà tacoo gooé, â rà ina tée pâ: «Naabà pâ ma bà too naa na é pâ puàkà bèepwiri!]

Ba pwa é pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgére ija géeni gopaére jaa. ¹³ Â é naa tàra é pwina rà ilari wà Iésu. Â rà còobé, géé goo i pwi âboro, â rà géé naa goo i pâ puàkà. Â rà nye itàtà kaa i pâ puàkà, géenidò gòro i jaa, boo naaniboo nawiâ, â rà mwü naawê. Â rà po wâmwünyabweri 2 000.

Pipâra i jèkutâ

¹⁴ Wà tèpa wéaari wâra i pâ puàkà, âna rà itàa pâ, nau wiâ é jèkutâ bèepwiri, naaniboo na village, ma pitiri é napô. Â rà me é pâ âboro, nau còo é pwina gére tèepaa. ¹⁵ Ûna rà tèepaa mwünyabweri Iésu, â rà còo i pwi âboro na ia pwa duée gooé, na é tàgére tâaboo. Â é jèe coona é pâ ârabwée, âna é jèe po wâdé é pai tâa kêe. Â nye po dàpàgà tàra, â dau maina é pai wâgotâra. ¹⁶ Â wà tàpé na rà po còo diri é pwina tèepaa, âna rà piwiâ tà pàra tàpé é jèkutâ goro i pwi âboro bèepwiri, ma i pâ puàkà. ¹⁷ Â wà tèpa âboro [géé na napô-bà] âna rà tacoo goo wà Iésu, â rà ina tée pâ: «Bà ilagà pâ, na gà pâra géé na napô kâbà.»

¹⁸ Â é tò naa gò i wànga wà Iésu. Â wà i pwi a tâa gooé i pâ duée, âna é ilaé pâ: «Nûmoo na go pâra wiâgà.»

¹⁹ Êco na é tòpi tée pâ: «Gà wâjué naa pwârawâ'gà naa jaa tèpa jèneregà. Â gà wiâ é pai mearigà kà Pwi Ukai, ma êdiri é pâ muru na é pwa ba kâgà.»

* 5:1 Gadara—Nee mwara Gérasène. 5:6-8 Maréko 1.24 † 5:9 É tòpi tée pâ: «Wâraduée»—é, Rà tòpi tée tèpa duée pâ: «Aupò goro duée». ‡ 5:10 É—é, Rà (tèpa duée).

20 Â é wâjué cōwâ wà pwini. Â é wiâ naa na pwi ére, na ina goo wê pâ Dix Villes[§], ê pâ muru na é pwa ba kêe wà Iésu. Â rà po dau pò wà diri tèpa âboro.

Pai wâdé cōwâ kà du ilàri
Mataio 9.18–26; Luka 8.40–56

21 É tò naa gò i wànga wà Iésu, â é gée naa na ére gée cōwâ. Â wâru ê pâ âboro, na rà tâbèepié na bàrawià. 22 Â é tèepaa me wà pwi jè âboro na nee Jairus, pwi jè caa kâra *wâra pitapitiri. Â é cōo Iésu, â é pâra nau tùu jùrué béaa kêe. 23 Â é tacoo gooé, â é ina tée pâ: «[Gà me wài!] Ba wà tô nari èpo kôo, âna ée jèe pwa na é bà. Gà me nau tòpò ê du igà naa gòé, ba na tiàu ê maagé kêe, ba na é wâdé cōwâ.»

24 Â é pâra wiâe wà Iésu. Â gée goo na wâru ê pâ âboro na rà pâra mwara, â rà nye po cibèepié ma igabiarà naa gooé.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

25 É tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri, tò jè ilàri, na jèe po 12 naja kêe goro maagé, ba, mu tèepaa me ê pàara na mu itàa domii gooé. 26 Jèe po dau wâru ê pâ dotée na é pâ nau cōorà, â rà mwa nye dau tubamaagée kaa. Â é jèe po tubatiàu ê mwani kêe, êco na câe caa wâdé; â é mwa nye dau èpà kaa.

27 É tère ê jèkutâ goo Iésu wà tōoni. Â é mee ni, càu Iésu. Â é tu naa goo ê ârabwée kêe, 28 ba é piniimiri pâ, ‘Wiàna go tu naa goo co i ârabwée kêe, â o jèe tiàu acari i maagé kôo.’ 29 Úna é pwa, â nye nama coo kaa ê pai joro wâra ê domii gooé. Â é tère naa gooé pâ jèe tiàu ê maagé kêe.

30 Â wà Iésu, âna é tère pâ, pâra gée gooé ê jè jènere nii kêe. Â é tawèeri ê pâ âboro pâ: «Wàilàapà na tu naa goo i ârabwée kôo?»

31 Â rà tòpi tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Gorodà na gà ina pwiri? Ba gà cōo, po dau wâru pâ âboro ni, â rà cibèepijè, â rà cau igabiarà naa googà!»

32 Êco na é tà niâ bèepié wà Iésu, ba na é nye mudàra pâ wàilàapà na pwa pwiri. 33 Â napwa i tò ilàri, âna é céca, ba wâgotêe. Ba é tâmogòori ê pwina tàgère tèepaa tée. Â é me, â é tùu jùrué na ara Iésu, â é ina tée diri ê âjupâra.

34 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâagà, co tōoni! Gà jèe wâdé cōwâ goo ê cèik'gà! Â gà pâra, â ée mwa tâa jaagà ê pinaanapò. Gà jèe piètò!»

Tô èpo kà Jairus

35 Na é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â wà pâra tèpa âboro, âna rà tèepaa me, gée jaa Jairus—i pwi apooro i wâra pitapitiri. Â rà ina tà pwini pâ: «Au! É jèe bà i èpo'gà. Â gà cibwaa cèpo tà pi-iluuri wà pwi a pwa pupûra.»

36 Êco na câe caa ipacé naa goo ê pâ pwâratùra bèepwiri wà Iésu, â é ina tà Jairus pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà! Â gà cèik'!»

37 Nabwé, â é popa co wà Pétèru, ma wà tupédu aèjii—wà Jacques, ma wà Ioane. Ba càcaa nūmee na rà pâra wiâe cè pâra âboro. 38 Rà tèepaa pâ naa pwârawâ kà Jairus. Â nye dau wâru kaa ê pâ pwâratùra wê. Â é cōo wà Iésu, na rà gére i ma pijinünü. 39 Â é tò naa na i wâ, â é ina tàra pâ: «Cina guwà po dau wârapwiri, ê pai pikòï kàwà? Â cina guwà i? Napwa tô nari èpo bèepwiri, âna câe caa bà, â é nye po puu.» 40 Â rà pitaurée gooé.

Â é cau pacòbèrà diri wà Iésu, â é popa i du nyaa ma caa kâra i èpo, ma wà tèpa âracié a câmu kêe. Â rà tò naa na é nadiârâwâ, na jèe tòpò i ji nari èpo naawê. ⁴¹ Â é tu pâ naa goro îê, â é ina tée pâ: «*Talitha, koumi*» (na pai ina wèe pâ: Èpo, cimadò, ba go ina tâgà).

⁴² Â é nye cimadò kaa i ji nari èpo, â é pâra! Â rà nye dau pò kaa wà tàpé na rà tâa wê. (Napwa naa goo wà tôoni, âna jèe 12 naja kêe.)

⁴³ Â é ina târa wà Iésu pâ, na rà naa cè uti kêe. Â é pitûâri târa pâ: «Guwà cibwaa ina târa cè âboro é pwina guwà còo.»

6

Càra caa cèikî tàpé Nazareth

Mataio 13.53–58; Luka 4.16–30

¹ É còpòo géee na ére-bà wà Iésu, â é pâra naa Nazareth, wâna na é maina naawê. Â rà pâra wiâê wà tèpa *câmu kêe. ² Â, na *tòotù pwicîri, â é tò naa na *wâra pitapitiri. Â é pacâmuri tèpa âboro na wâru [goro é popai kà Pwiduée].

Â rà dau pò gooé, â rà [picocoorié, ma] pi-ina târa pâ: «Gona wàilàapà na pacâmurié goo é pâ pwina é ina? Muru me géepà é autâmogòori kêe? Wàilàapà na naa tée ma é pwa é pâ wakè goro pàtâmee? ³ Ba wàè co pwi a wakè goro upwâra*, pé pwina naî Maria, pwi cià wà Jacques, ma José, ma Jude, ma Simona! Â wà pa naigé kêe âna wàilà-ni gére wâro jaajè!»

Ba [rà piboo gooé] wà tàpé Nazareth, â tàutàra na rà cèikî naa gooé. ⁴ Â é ina târa pâ: «Wà pwi *péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napô kêe†.»

⁵ Â nye ticè pai pwa wèe ma é pwa cè wakè goro pàtâmee na Nazareth. (Êco na é tòpò é îê naa gò pàra tèpa maagé, â rà wâdé còwâ.) ⁶ Â é dau pò, ba nye dau càra caa cèikî é pâ âboro.

É cùru pâ tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.5–15; Luka 9.1–6

Géee na càuè, â é pâra wà Iésu nau picémara é Popai, naa na diri é pâ village, na tâbèepi wâ Nazareth. ⁷ Â é todà tèpa 12 *apostolo kêe, â é pipanuârâ ba ârailu jècaa. Â é naa târa é târù ba na rà tû târa é pâ duée. ⁸⁻⁹ Â é ina târa pâ: «Guwà cibwaa pa cè muru wiâna guwà pâra—guwà cibwaa pa cè poloa ma cèna atà, ma cè mwani naa na wâra mwani kàwà. Guwà pa co cè tâjò kàwà, ma wâraâwà, ma caapwi ârabwée kàwà.»

¹⁰ Â é ina târa mwara pâ: «Wiâna tòpiwà naa na cè jè pwârâwâ, â wâdé na guwà tâa wê, tiagoro cè tòotù na guwà mwa pâra géee na napô-bà. ¹¹ Êco na, wiâna càcaa nûma wà tèpa âboro na rà tòpiwà naa na cè jè ére, â wiâna tàutàra na rà têrewà, â guwà pâra géewê. Â guwà tauri é dàuru puu goro du âwà, ba na guwà paari pâ càcaa wâdé é pwina rà pwa.»

¹² Â rà pâra wà tèpa câmu, â rà inapàpari târa pâ âboro pâ: «Guwà pitòotéri é wâro kàwà!»

¹³ Â rà tû târa é pâ duée. Â rà tòpò l'huile naa gò é pâ âboro na maagé, [â rà pwapwicîri kàra] â rà wâdé.

5:41 Luka 7.14   6:2 Ioane 7.15   * 6:3 Pwi awakè goro upwâra—é, Pwi aba wâ. É wakè goro atù mwara, ba wâru pâ upwâra naa jaa tèpa Juif, âna bari goro atù.   6:4 Ioane 4.44   † 6:4 Naa na napô kêe—Grec: Naa napô kêe, ma naa jaa tèpa jènereé, ma naa pwârâwâ kêe.   6:8-9 Luka 10.4–11   6:11 Apostolo 13.51   6:13 Jacques 5.14

*Pai bà kà Ioane Pwi a piupwaa**Mataio 14.1–12; Luka 9.7–9*

14 Wà pwi ukai *Héroda Antipas âna é tère ê jèkutâ goo Iésu, ba jèe dau pipâra ê jèkutâ gooé. Ba rà ina gooé wà pàra tàpé pâ: «Wàé, âna wàé *Ioane Pwi a piupwaa na é wâro còwâ gée na aubà. Â êkaa ê majoroé ma é pwa é pâ câmu bèepwiri kâra pàtamee.»

15 Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wà péroféta Élia†. Â wà pàra tàpé mwara, âna rà ina pâ: «Pé pwi jè péroféta pwacèwii pàra tèpa péroféta na jè pàara napô.»

16 Ûna é tère pwiri wà Héroda, â é ina pâ: «Éé! É wâro còwâ gée na aubà wà Ioane Pwi a piupwaa, na ia go pwa ma tépàgà nyee!»

17-18 Ba wàéni é jèkutâ goo é pai bà kée: Wà Héroda Antipas, âna ru piéa ma Hérodiane, tó wàdà Filipino, pwi aéjii kée.

Â é ina tà Héroda wà Ioane pâ: «Nye ticè tàrù'gà ma gà popa tó wàdà pwina aéjii'gà!»

Â é nama tâjùru wà Ioane, ma piié, ma tòpòé naa na karapuu. 19-20 Êco na é nye tà tâmogòori pâ é pwi âboro na é *tàrù ma pwicîri, â é papwicîriê§. Â wàdé tée na é tàmaariê, êco na, ûna é tère popai kée, â jèe câe caa tâmogòori cè pwina ée pwa.

Napwa naa goo wà tòoni Hérodiane, âna é èpàri wà Ioane. Â nùmee na é pwa ma é bà, êco na ticè naigé mee, ma é pwa, ba wà Héroda, âna é pwamurué.

Pacoo pai nùma Hérodiane

21 Na pwi tòotù na rà pwamaina é pai pitèpa wà ukai Héroda, âna nye pacoo pai nùma Hérodiane. Ba é pwa ê jè pé pi-ija na maina wà Héroda. Â é todà diri tèpa kupénoo, ma wà tèpa caa kâra coda, ma wà tèpa âboro imaina wà napô Galilée. 22 Â wà tò èpo kà Hérodiane, âna é tò naa na é wà bèepwiri, â é câbu.

Â rà nye dau ipwàdéee kaa wà pwini Héroda, ma wà tàpé na rà ija ma wàé. Â é ina tà i tò èpo wà ukai Héroda pâ: «Gà ilari jiio cè pwina nùmagà goo, â go o naa tâgà.»

23 Â é *ipwataâboro tée, â é ina tée pâ: «Go o nye naa tâgà cè pwina gà ilari jiio, wiàna jè pàara gée goro mwaciri kô.»

Naa tóo pûru Ioane

24 É còobé i tò èpo bèeni, â é ina tà nyaa kée pâ: «Dà cèna go ilari jii pwi ukai?»

Â é tòpi tée pâ: «Gà ilari jiié é pûru wà Ioane Pwi a piupwaa.»

25 Â é nye piûri kaa goro itàtà wà tò èpo bèeni, â é pâmari ukai Héroda, â é ina tée pâ: «Nùmoo na gà naa tóo ni i pûru wà Ioane, naa na cè jè ngapò.»

26 Â é dau pikîri wà Héroda. Êco na pwacoé tée ma é tajii é pwina é ina, ba é jèe ipwataâboro, na ara pâ âboro diri. 27 Â é nye nama ina tà pwi jè coda pâ: «Gà pâra, â gà pame tóo é pûru wà Ioane.»

Â é pâra wà pwi coda naa na karapuu, â é tépàgà i nya Ioane. 28 Â é pame i pûrué naa na é jè ngapò, â é naa tà i tò èpo ilàri. Â wà tòoni, âna é

6:14 Mataio 16.14; Maréko 8.28; Luka 3.19–20 † 6:15 Élia—Pwi péroféta kà Pwidueé na é wâro 800 naja béaa kà Iésu Kériso. 6:17-18 Lévitique 18.16 § 6:19-20 Papwicîri—Respecter. Tòimiri.

naa tà nyaa kêe. ²⁹ Ûna rà tère pwiri wà tèpa câmu kà Ioane, â rà pâra nau popa i naiié. Â rà tòpòé naa na auipwàni.

É pa-ija 5 000 âboro Iésu

Mataio 14.13–21; Luka 9.10–17; Ioane 6.1–15

³⁰ Rà wâjué còwâ wà tèpa apostolo [na ia é cùrurà pâ wà Iésu] â rà pitapitirirà naa gooé. Â rà piwiâ tée diri é pâ namuru na rà pwa, bau é pwina rà picémara târa diri é pâ âboro.

³¹ Nabwé, â é ina târa pâ: «Jè pâ naa na jè ére na ticia wê, ma guwà tàpo nao.» Ba jèe nye ticè pâara na rà ija na, ba wâru âboro na rà medarirà. ³² Â rà pâra acari gò jè wànga, naa na jè ére na ticia wê.

³³ Êco na wâru é pâ âboro, na rà còrà na rà pâra, â rà còinarà. Â rà itàa me gée na diri é pâ village, â rà tèepaa béaa kà Iésu ma tèpa câmu kêe naanigée.

³⁴ Ûna é boo gée gòro i wànga wà Iésu, â é còo i pâ âboro-bà, na dau wâru wàilà, â é po dau mearirà. Ba rà pwacèwii é pâ mutò na ticè pwi a wéaarirà. Â wàrapwiri, â é tapoo pacâmurirà goo é pâ muru na wâru.

³⁵ Nabwé, jèe pwa na é duu i tòtù, â rà medarié wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Ée jèe duu i tòtù, â na, aupiticia ni. ³⁶ Gà panuâ pâ é pâ âboro bèeni naa na pâ village na tàmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kàra.»

³⁷ Êco na é tòpi târa wà Iésu pâ: «Bwa, guwà naa cè uti kàra!»

Â rà tawèerié pâ: «Gona [gà pwa na gà cùrubà, ba na] bà wâri cè utimuru kàra? Auwa! Pwacoé! [Ba rà po dau wâru awé, â] o po dau maina awé é wâri wèe*!»

³⁸ Â é ina târa pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà? Pâra ma guwà còo cai.»

Â rà pitawèerirà, â rà ina tée pâ: «5 poloa, ma ârailu ârawéa.»

³⁹ Â é ina târa pâ: «Guwà ina târa é pâ âboro bèeni, pâ rà pwa nari pubu, â rà tâaboo naawè.»

⁴⁰ Â rà tâaboo, â rà pwa pubu† goro 100 ma 50. ⁴¹ Â é popa i 5 poloa ma i du ârawéa wà Iésu. Â é tagòtùé too napwéretòtù, â é pwaolè tà Pwiduée. Â é tubiti é poloa, â é naa tà tèpa câmu kêe, â rà pipâdi târa é pâ âboro. Â é wàrapwiri târa mwara i du ârawéa. ⁴² Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. ⁴³ Â rà panaimari còwâ é dâra noo kàra poloa ma ârawéa. Â rà pwaai 12 nakébò goo. ⁴⁴ Ê jéu tèpa paa maina na rà ija, âna po 5 000 kaamwara!

É pâra gòro parawére jawé

Mataio 14.22–33; Ioane 6.16–21

⁴⁵ Gée na caué, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà tò naa gò i wànga. Â guwà tàmara gée naa Bethsaïda.»

Ba é bwaa tà tâa, ba na é pawâjuéri còwâ é pâ âboro. ⁴⁶ Ûna é picijiirà diri, â é too naa gòrojaa, ba na é pwapwiciri.

⁴⁷ Ûna jèe ne, â rà jèe wâna bibi kàra i nawià wà tèpa câmu, naa gò i wànga. Â é tà tâa acari wânidò gòromwari wà Iésu. ⁴⁸ Â, na jèe gòropwaa,

6:30 Luka 10.17   **6:34** Nombres 27.17; Mataio 9.36   **6:35** Maréko 8.1–9   * **6:37** O po dau maina awé é wâri wèe—Grec: Gona wâdé na bà wâri cè poloa goo 200 mwani pwa? 200 mwani pwa, âna pwacèwii wâri pwi caapwi âboro naa na 8 parui.   † **6:40** Pubu—Groupe.   **6:46** Luka 5.16

â é côo pâ pwacoé ê pai tapwauru kàra. Ba é po me cararà i pwéretòtù. Â é pâra darirà wà Iésu gòro parawére jawé. Â pwa na é paé jiirà.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ûna rà côoê, â rà kâa too goro pai dau wâgotàra, â rà ina pâ: «Ée! Uu! Pé duée!»

Êco na é nye nama patùrarà wà Iésu, â é ina pâ: «Tàpéeni, guwà cibwaa nama wâgotàwà, ba wâgo! Guwà gòo!»

⁵¹ Â é tò darirà naa gòro i wànga. Â é coo i pwéretòtù. Â nye po dàpàgà tà tàpéeni. ⁵² Ba càra caa tàmogòori mwara i pwi ia tèepaa, naa goo i pâ poloa [ma du ârawèà]. Ba nye târiwâri ê pwâranümarà.

É nama wâdé côwâ tèpa maagé wâ Génésareth

Mataio 14.34–36

⁵³ Rà jèe tapàgà diri i nawià wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa gée naa na ére na tàmwünyabwéri ê village Génésareth. ⁵⁴ Ûna rà ègò boo, â [rà tòo i wànga. Â] wà tèpa âboro wê, âna rà nama côoina Iésu. ⁵⁵ Â rà itàa pitiri i napô kàra, â rà pame tèpa maagé, naa gò ê pâ aupuu kàra.

⁵⁶ Â wâna diri ê pâ ére na é pâra naawê wà Iésu—wâna ê pâ ville, ma village, ma napô, ma aupwanapô—âna rà popa me tèpa maagé naa na pâ aupitâa kàra âboro diri. Â rà tacoo gooé, â rà ina tée pâ: «Pâri ma rà tu naa goo ârabwée'gà—wiàna êco ê gòobèrèè?» Â wà diri tàpé na rà tu naa goo, âna rà nye wâdé kaa.

7

Pitùra goo nyamanya kà tèpa Juif

Mataio 15.1–9

¹ Rà me gée *Iéruusaléma wà pàra tèpa *Farasaio, ma pàra tèpa *dotée goro ê Naèa. Â rà pitanaimarirà naa goo Iésu. ² Â rà côo pâ wà pàra tèpa *câmu kêe, âna rà pàra nau ija, âna càra caa nuwa * ê îrà pwacèwii ê pai pwa na é nyamanya kàra.

³ Ba wà tèpa *Juif, âna rà nye pâra naa goo ê tûâ kà tèpa nyimurà ma upàra. Â wà tèpa Farasaio, âna rà bwaa dau déi goo. Rà mara nuwa bwàti ê du îrà, béaa kàra ê pai ija kàra. ⁴ Â, na rà wâjué me côwâ gée na pâ aupitâa kàra âboro diri, â rà nye ciburà nuwa bwàti ê du îrà, wiàra ê nyamanya kàra béaa kàra cè pai ija kàra. Â wâru ê pâ pàra nyamanya na rà pàra wiàra bwàti mwara—nyamanya na rà pame gée goo tèpa nyimurà ma upàra—wàra ê pai nuwa wàra ê wârado, ma ê wàra jawé, ma ilò.

⁵ Êkaa na wà tèpa Farasaio, ma wà tèpa dotée goro ê Naèa, âna rà ina tà Iésu pâ: «Wà tèpa câmu'gà, âna càra caa wâro wiàra ê nyamanya kà tèpa nyimujè ma upàjè. Ba rà ija pa ê îrà na tòri. Âna gorodà, co pwini?»

⁶ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tèpa âboro na câguwà caa *târù! É nye âjupàra wà *péroféta Isaia, na é naigé mara ê popai kà Pwiduée naa goowà. Ba é wii pâ:

*Tèpa âboro bèepwiri,
âna rà po ipwamainàô co*

6:49-50 Luka 24.37   **6:51** Maréko 4.39   **7:2** Luka 11.38   * **7:2** Nuwa—Rà wàrapwiri, ba na rà wâdé na ara Pwiduée, wiàra ê pwapwiciri kàra. Côo mwara Pinuwa naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.   **7:4** Mataio 23.25   **7:6** Ésaie 29.13

goro pwârà ma pwâratùra.
 Â wâiti jiio pwâranûmarà.
 7 Rà pwapwicîri tôo
 ma pwa *ârapwaaîlò tôo,
 â piticèmuru naa goo.
 Rà pacâmuri pâra tâpé
 ba na rà wârori é naèà.
 Â càcaa naèà kôo.
 Ba naèà kâra co.»

Ésaïe 29.13

8 Â é ina tàra mwara wà Iésu pâ: «Guwà jèe panuâ é aupitûâri kà Pwiduée. Â guwà jèe pâra naa goo é aupitûâri kàwà, tèpa âboro. 9 Ûu, guwà nye dau wâdé târa tûtâjii é autûâri kêe, â guwà mwa caa wéaari é pwina nye tûa ma càrawà. 10 Ba é jèe ina wà *Moosé pâ: *Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà. Exode 20.12* É jèe ina mwara pâ: *Wà pwi âboro na é ina ba èpà du nyaa ma caa kêe, âna guwà nama é bà. Exode 21.17*

11 «Êco na wâguwà, âna guwà nye ina tà tèpa âboro pâ, nye wâdé na rà ina tà du nyaa ma caa kâra pâ: “Nùmoo na go naa tàu cè jè muru târa pitu tàu, êco na càcaa pâri. Ba é pwina nùmoo na go naa tàu, âna é âraimeai pwicîri tà Pwiduée.”

12 «Êkaa na, guwà pacâmurirà, ma rà iau tà du nyaa ma caa kâra!
 13 Guwà còogai naa napuu† é popai kà Pwiduée, goo é pâ nyamanya kàwà! Â wâru mwara é pâ muru na wàrapwiri, na guwà pwa mwara.»

*É pwina é nama miiri goo, pwi âboro
 Mataio 15.10–20*

14 Géé na càué, â é todàra mwara é pâ âboro wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Tâpéebà! Guwà tàmaariô, â guwà tâmogòori cai é pwina go ina tàwà: 15 Càcaa pwina tò pwâ pwi âboro, na o nama é *miiri na ara Pwiduée. Ba éco pwina é còobé géé na pwâranûmee, na é miiri goo. { 16 Wà pwina pwa é pwâranÿurué, âna wâdé na é tère! }»

17 Géewé, â é pâra jii tèpa âboro wà Iésu, â é pâra naa jaaé. Â rà tawèerié wà tèpa câmu kêe, goro é ucina na é gére wiâ diri. 18 Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà mwara, âna càcaa pâri ma guwà tâmogòori pwiri? Guwà còo, nye ticè jè muru na tôme géé gòroigé, na o nama é miiri na ara Pwiduée cè pwi jè âboro. 19 Ba pâ muru bèepwiri, na me géé gòroigé, âna càra caa tò naa na pwâranûmee. Ba rà tò naa nanaaé co, â géé na càué, â rà còobé géé na najié.»

É paari naawê wà Iésu pâ, é jèe nama pâri ma jè uti géé goo diri é pâ utimuru.

20-22 Â é ina tàra mwara pâ: «Ê pwina còobé géé na pwâranûmara pâ âboro, âna wâé kaa pwiri, é pwina rà miiri goo—é pâ auniimirimuru, ma câbawâdé na èpà. Â géé goo pwiri, na rà pwa pâ muru na èpà:

Rà wâro imudi;
 Rà toomura (rà ciâa jii wâdàra);
 Rà ipuu ma tèpa âboro imudi;

Rà ciburà iari pâ muru na nûmarà goo;
 Rà iboo;
 Rà mura;
 Rà ipwamainarà;
 Rà tûra ba èpà naa goo pàra tàpé;
 Rà pwâgàri pàra tàpé;
 Rà pwa na èpà tàra;
 Rà tètâmwarà âboro.

«Wà tàpé na rà wàrapwiri, âna ticè cèna rà tâmogòori naa goo é pwina wâdé.
 23 Dirî é pâ èpà bèepwiri, âna còobé géé na pwâranûma pwi âboro. Â wàé kaa
 pwiri é pwina nama é miiri goo.»

É cèikî tô ilàri na câé caa tô Juive

Mataio 15.21–28

24 Géé na càùé, â é pâra géé na ére bèepwiri wà Iésu. Â é pâra naa na ére
 na tàmwünyabweri é ville Tyr. Â é tâa na é jè pwârawâ, â càcaa nûmee na
 rà tâmogòori é pâ âboro pâ é wêe. Êco na pipâra é jèkutâ. 25-26 Â êkaa, na
 é pitère é popai gooé wà tô jè ilàri. Wà tòoni âna câé caa tô Juive, ba tô
 gòobàra tèpa Phénicie wâ province Syrie. Â napwa wà tô èpo kèe âna pwa
 duée gooé. Â é medari Iésu i tô ilàri, â é tùu jûrué araé. Â é ina tée pâ: «Go
 ilagà pâ gà pacòobé é duée géé goo tô èpo kôo.»

27 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jè nama rà ija béaa, tèpa nari èpo. Ba càcaa
 wâdé na jè pa é uti kàra, ma jè tûtâjii târa é pâ ‘nari akàna’†.»

28 Â é tòpi tée wà tòoni pâ: «Bwa, gà nye âjupâra. Êco na wà tèpa nari akàna
 mwara, âna rà ija é muupàra é utimuru, na rà tubatûu é pâ nari èpo, géé
 goro taapà.»

29 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Géé goo é pai tòpi'gà, â pâri ma gà wâjué còwâ
 naa jaagà. Ba é jèe còobé i duée, géé goo i èpo'gà.»

30 Â é wâjué còwâ naa pwârawâ kèe wà tòoni. Â é còo i èpo kèe, na é tàgère
 puu gò i aupuu. Ba é jèe wâdé!

É nama tiàu maagé kà pwi a kûukû ma kee

31 Gééwê, â é pâra géé na ére Tyr wà Iésu, ba na é wâjué còwâ naa bàrawià
 Galilée. Êco na é bwaa tabiié naa pâ ére wà Sidon ma Dix Villes[§].

32 Â rà popa medarié é pwi âboro na é kûukû ma kee. Â rà tacoo goo wà
 Iésu, ma ilari jiié pâ: «Gà tòpò du igà naa goé, ba na é wâdé!»

33 Â é popaé wà Iésu, â ru pâra iti jii é pâ âboro. Â é tùu géé é mangadaîé,
 naa na é pwâranÿuru wà pwini. Â é nama tii é mangadaîé, goro é
 oropwêe. Â é tu naa goo é ûmemee. 34 Â é tagòtùé too naa napwéretòotù
 wà Iésu, â é ôomaa ba maina. Â é ina tà i pwi âboro pâ: «*Effata!*» (Pai ina
 wèe pâ: Gà tàpirigà!)

35 Â é nye tàpiriè kaa é du nanyürué; â é nye wâdé kaa i ûmemee, â jèe
 pâri ma é tûra bwàti.

36 Â é ina wà Iésu tà tàpé [na rà còo pwiri] pâ: «Guwà cibwaa pwa jèkutâ
 goo!»

† 7:27 ‘Nari akàna’—Ê pwina rà ina wà tèpa Juif goo pàra tàpé. (Còo note goo Mataio 15.26.)

§ 7:31 Dix Villes—é, Décapole. 7:36 Maréko 1.43–45

Êco na, ûna é gére ina pwiri tàra, â rà mwa nye dau pwa jèkutâ kaa goo, tàra é pâ âboro diri é pwina é pwa. ³⁷ Ba rà po dau pò, â rà cau ina pâ: «Guwà còo! Nye po dau wâdé kaa é pâ muru na é pwa! Ba é nama rà tèrèjè wà tàpé na rà kee; â é nama rà tùra wà tàpé na rà kûukû!»

8

É pa-ija 4 000 âboro Iésu

Mataio 15.32–39

¹ Na pwi pâara bèepwiri, âna rà pitapitirirà naa jaa wà Iésu é pâ âboro na wâru. Â jèè ticè uti kàra. Â é todà tèpa *câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ: ² «Au, meaari tèpa âboro bèeni! Ba jèè âracié tòotù kâjè ma wàilà, â jèè ticè utimuru. ³ Â wiàna go pawâjuépirirà, â o ticè nii kàra wii naigé. Ba wâru tàpé na rà me géé iti.»

⁴ Â rà tòpi tée wà tèpa câmu kêe pâ: «A?! Jè o wànanu cè pai naa uti kàra diri, naani na pé ére na auticia?»

⁵ Êco na é ina co pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà?»

Â rà ina tée pâ: «7 poloa.»

⁶ Nabwé, â é ina tàra pâ âboro pâ na rà tâaboo. Â é popa i pâ 7 poloa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tà tèpa câmu kêe. Â rà ipâdi naa goo tèpa âboro. ⁷ Nye pwa mwara é nyi pâra ârawèà kàra. Â é pwaolé tà Pwiduée. Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ na rà ipâdi mwara. ⁸ Â rà ija tiagoro na rà jèè po cau pwàro diri. Â géé na càué, â wà tèpa câmu, âna rà tòri é dèrèè, â po 7 nakébo maina na wâbé. ⁹ Po 4 000 âboro na rà ija!

Nabwé, â é ina tàra wà Iésu pâ, na rà wâjué còwâ naa jaarà. ¹⁰ Â wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tò naa gò i wànga. Â rà pâra naa na ére Dalmanoutha.

É ina tèpa Farasaio wà Iésu

Mataio 16.1–12

¹¹ Rà tèepaa medari Iésu wà pâra tèpa *Farasaio, â rà tapoo pitòocia ma wàé. Ba nùmarà na rà pitù tûâ tée. Â rà ina tée pâ: «Paari tâbà cè *câmu kâra pàtâmee na wâgoogà. Â géewé, âna bà o tâmogòori pâ, wà Pwiduée na é panuâgà medaribà.»

¹² Â é watàu wà Iésu, â é ina pâ: «Gona gorodà na rà ciburà ilari cè câmu kêe wà tèpa âboro nabà? Â go ina tàwà è âjupâra pâ: O càra caa còo cè câmu kâra pàtâmee wà tèpa âboro nabà!»

¹³ Â [é picijajai, â] é pâra jirrà. Â é tò naa gò i wànga, â é géé naanigée na ére géé còwâ.

‘Nyaa kâra poloa’ na èpà

¹⁴ [Rà tèepaa pâ naa na ére géé còwâ. Â] wà tèpa câmu kêe, âna rà [còo pâ rà] tà ipwanauri na rà pa cè poloa. Â tà dàra caapwi co ji poloa kàra. ¹⁵ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà ipwacòoco é nyaa kâra poloa kà tèpa Farasaio, ma é nyaa kâra poloa kà *Héroda.»

¹⁶ Â rà pi-ina tàra wà tèpa câmu pâ: «A! [Pwiri géé goro na] câjè caa pa poloa?»

¹⁷ Â é tère, â é ina tàra pâ: «Cina guwà pi-ina tàwà pâ, guwà imwüru

cè poloa? Gona bwaa câguwà caa còo ma tâmogòori? Wànanu, bwaa gére picânauri tàwà? ¹⁸ Pwa ê âraporomeewà, â câguwà caa còo? Â pwa ê pwâranyüruwà, â câguwà caa tère? ¹⁹ Gona câguwà caa niimiri i pwi tòotù na go ipâdi i pâ 5 poloa tà i pâ 5 000 âboro? Â âradipi nakébò na guwà pawâjué còwâ?»

Â rà ina tée pâ: «12 nakébò.»

²⁰ «Ûna go ipâdi i pâ 7 poloa tà tèpa 4 000 âboro, â âradipi jéüru nakébò na ia guwà popa wâjuéri?»

Â rà tòpi tée pâ: «7 nakébò.»

²¹ Â é ina tàra pâ: «Â bwaa câguwà caa pâ tâmogòori kaa?»

É nama é niâ còwâ pwi a bwi

²² Rà tèepaa pâ naa na village Bethsaïda. Â wà tèpa âboro wê, âna rà pame pwi jè a bwi. Â rà ila Iésu pâ na é tu naa gooé.

²³ Â é tu naa goro îê wà Iésu, â é popaé còobé jii i village. Â é tòpò ê oropwêe naa gò du âraporomara pwi âboro bèepwiri. Â é tòpò ê du îê naa gòé, â é tawèerié pâ: «Dà cè pwina gà còo?»

²⁴ Â é tàpìri du âraporomee wà pwi a bwi, â é ina pâ: «Go còo pâ âboro, êco na rà pwacèwii ê pâ upwàra na rà pâra.»

²⁵ Â é jèu tòpò mwara ê du îê wà Iésu naa gòro âraporomee. Â é mwa bàra niâ bwàti wà pwini. Â é jèe wâdé, â é nye dau niâ tia-iti.

²⁶ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà wâjué naa jaagà, â gà cibwaa tò naa na village.»

É pwi Mesia wà Iésu

Mataio 16.13–28; Luka 9.18–27

²⁷ Rà pâra wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa na pâ village na tâmwünyabweri wà ville Césarée-Filipo. Ûna rà gére pâra wii naigé, â é tawèeri tèpa câmu kêe pâ: «Gona dà cèna rà ina goodò wà tèpa âboro? Rà ina pâ wâgo wàa?»

²⁸ Â rà tòpi tée pâ: «Rà ina wà pâra pwi pâ wâgà *Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina wà pâra tàpé pâ wâgà *péroféta Élia. Â rà ina wà pâra tàpé mwara pâ gà pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu.»

²⁹ Â é tawèerirà wà Iésu pâ: «Â, na wâguwà na?»

Â é tòpi tée wà Pétèru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, [pwi ukai na gà me géee goo Pwiduée!]

³⁰ Â é nye âji papwicîri jiiirà kaa na rà inapàpari pwiri.

Ée mwa bà ma wâro còwâ

³¹ Géee na càué, â é tapoo pacâmuri tèpa câmu kêe wà Iésu. Â é ina pâ: «O tèepaa ê pâara, na go mwa dau pwa ê maagé còo na, wâgo *Pwina naîri âboro. Ba wà tèpa pitûâ, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaילו, ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà, âna o nye tàutàra goodò. Â rà mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na bêaracîe kâra tòotù géee na càué, âna go o mwa wâro còwâ.»

³² É ina ba pwéelaa tàra ê popai bèepwiri. Êco na é todèe naa na jè ère wà Pétèru, â é pwaé.

³³ Â é niâri wà tèpa câmu kêe wà Iésu. Â é pwa Pétéru, â é ina tée pâ: «*Caatana, gà tùugà géeni arao! Ba câgà caa niimiri pwacèwii Pwiduée; â gà niimiri pwacèwii tèpa âboro!»

Pai pâra wiâê

³⁴ Géewê, â é todàra ê pâ âboro ma wà tèpa câmu kêe wà Iésu, â é ina târa pâ: «Wiâna nûma cè pwi jè âboro na é me wiâô, â é cibwaa mwa tà piniimiriê còwâ. Â wâdé na é kâa ê *kurucé kêe, â é me wiâô. ³⁵ Ba wà pwina nûmee na é ipwamuru ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe ba kôo, ma é *Picémara Wâdé, âna wà pwiibâ, âna ée udò [ma tâa tée ê *âji wâro]. ³⁶ Â târa dà kà pwi âboro na é tòpi diri ê pâ wâdé gòropuu, â wiâna é tubatiâu ê nyuâaê*? ³⁷ Gona o dà cèna pâri ma é icuri ma é pâmari còwâ ê nyuâaê?»

³⁸ «Napwa wà tèpa âboro nabà, âna rà jèe tèpa pwa na èpà, â càra caa pitère dà Pwiduée. Wà pâra tàpé, âna rà kamu gooò ma é popai kôo na ara pâ âboro. Â, na wàrapwiri, â wâgo Pwina naîri âboro, âna go o mwa kamu goorà, wiâna bà mwa me, ma tèpa *angela kêe†, [naa na pwi tòotù kôo. Na pwi tòotù-bà] â o paari ê pai maina ma muugère ma pai pwicîri kà Pwi Caa kôo.»

9

¹ «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà Pwiduée, âna é gére tòpò naani ê Mwaciri kêe, naa na diri ê pàtamee. Â wà pâra tèpa gére wâni nabà, âna rà bwaa còo ê pai tèepaa kâra í Mwaciri, béaa kâra cè pai bà kâra.»

Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa

Mataio 17.1–13; Luka 9.28–36

² Géee na càuru 6 tòotù, â wà Iésu, âna é popa wà Pétéru, ma Jacques ma Ioane. Â rà too, naa gò è pé jaa na maina. Â pitòotéri pai còo Iésu, na ararà. ³ Â pâra ma po dau pwaa ê pâ ârabwée kêe, â é pwâra. Â nye ticè cè jè âboro wâni gòropuu na pâri ma é pwa cè ârabwée, cèna pwaa pwacèwii pwiri. ⁴ Â rà nye còo kaa wà Élia ma wà *Moosé, [tupédu *péroféta béaa] na rà tàgère pitùra ma wàé.

⁵⁻⁶ Â po dau wâgo tà wà Pétéru ma wà tupédu bée. Â é ina wà Pétéru tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, nye po dau wâdé tâbà, na bà gére tâa ni jaaga. Â wâdé na bà pacima cè tèpa âracié nacapè—ba kâgà jèpwi, â kà Élia jèpwi, â kà Moosé jèpwi.»

É ina pwiri, ba câe caa tâmogòori cèna é ina, goo pai wâgotêe.

⁷ Â é tèepaa me ê jè nee, â é cajipirà. Â rà tère é pwâratùra géee na nee, na ina pâ: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri, è Pwina naîô [na caapwi co] na dau wânümoò gooé. Â guwà pitère dèe.»

⁸ Â rà piniâ bèepirà wà tèpa *câmu, èco na jèe nye tà wàilà acari ma Iésu.

⁹ Ûna rà tàbàtù géee gòrojaa, â é ina ba gòo tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa ina târa âboro è pwina guwà còo, tiagoro è tòotù, na go mwa wâro còwâ géee na aubà, wâgo *Pwina naîri âboro.»

8:34 Mataio 10.38–39; Luka 14.27 * **8:36** Nyuâaê—Âji wâro na wâgooé. **8:38** Mataio 10.33

† **8:38** Tèpa angela kêe—Grec: Tèpa angela pwicîri. **9:1** Maréko 13.30 **9:2** Apostolo 3.22; 2 Pétéru 1.17–18

10 Â rà pitère dàra ê pwâratùra bèepwiri. Êco na rà pitawèerirà pâ: «Gona rà ê pai ina wèe bèepwiri pâ, ée mwa wâro còwâ gée na aubà?»

Rà tawèerié goo Élia

11 Gée na càué, â rà tawèeri Iésu pâ: «Wà tèpa *dotée goro ê Naèà, âna rà ina pâ: “Wà péroféta Élia, âna wàé pwi a mara pâbéaa [kâ pwi *Mesia, *pwi a pa-udò].” Âna gorodà?»

12-13 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Ûu kaa. É mara pâbéaa me wà Élia, ba na é tòpò bwàti diri pâ muru, naa na pai tâa wê. Â go ina tàwà pâ, é jèe nye me wà Élia *. Êco na rà jèe pwa tée ê pwina èpà na rà niimiri wà pàra tèpa âboro, pwacèwii na jèe wii naa na *Tii Pwicîri. Â jèe wii mwara goodò, wâgo Pwina nâiri âboro pâ, na go o mwa maagé còo, â rà o mwa èpàrio wà tèpa âboro.»

É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooé

Mataio 17.14–21; Luka 9.37–43

14 [Na rà boome còwâ gée gòrojaa] wà Iésu ma wà tèpa âracié a câmu kêe, â rà pâdari wà pàra tèpa câmu béera. Â rà còo ê pâ âboro na rà dau wâru na rà tâbèpirà. Ba rà tàgère pitùra ma tèpa dotée goro ê Naèà. 15 Ûna rà còo Iésu wà tèpa âboro, â po dàpàgà tàra. Â rà itâa pâdarié, ba na rà pwabwâcu tée. 16 Â é tawèeri tèpa câmu kêe pâ: «Gona rà cèna guwà pi-ina ma wàilà?»

17 Â é tòpi tée wà pwi jèpwi gée goo tèpa âboro bèepwiri, â é ina pâ: «Pwi a pwa pupûra, pwa na go popa me pwina naîô darigà. Ba pwa pé duée na wâgooe, na é pwa ma câe caa tûra. 18 Â é mu popaé, ma tûe boo naa napuu. Â wà pwina naîô, âna mu còobé ê pâ oropwêe, â é mu tòngûru ê poropwêe. Â mu po gòo ê naiié. Â go ila tèpa câmu'gà pâ, na rà tû tée, êco na càcaa pâri naa goorà.»

Nye cau pâri diri tà pwi a cèikî!

19 É ina tàra wà Iésu pâ: «Au, [go nyi meariwà] wâguwà tèpa âboro nabà, ba bwaa câguwà caa cèikî! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidâpwicâriô naa goowà? Popa me i pwi nari âboro èpo!»

20 Â rà popaé me. Ûna é còo Iésu i duée, â é nye nama é po céca diri kaa. Â é tûu, â é biié naa napuu. Â còobé gée pwêe ê pâ oropwêe.

21 Â wà Iésu, âna é tawèeri pwi caa kêe pâ: «Gona âradipi pàara, na pwa tée ê pwini?»

Â é tòpi tée pâ: «Nye tapoo gée na aukîri kêe. 22 Ê pwi duée bèepwiri, âna é mu tûe naa na ânye, ma naa najawé, ba na é bà. Â gà mearibà, ma pitu tâbà, wiàna pâri ma gà pwa.»

23 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gorodà na gà ina tòo pâ: “Wiàna pâri ma gà pwa?” Nye cau pâri diri tà pwi a cèikî!»

24 Â é nye tomara kaa wà pwiibà pâ: «Go cèikî! Êco na gà pitu tòo, ba càcaa po maina ê pai cèikî kòo!»

25 Â é còo wà Iésu pâ, wâru ê pâ âboro, na rà jèe tapoo me naa gooru. Â é nye pwa kaa i duée, â é ina tée pâ: «Wâgà pwini, na gà pwa ma câe caa

9:12-13 Psaume 22.2–19; Ésaïe 53.3; Malachie 3.23 9:12-13 Mataio 11.14 * 9:12-13 É jèe nye me wà Élia—Wà Iésu, âna é ina Ioane Pwi apiupwaa, ba waké kêe, âna pwacèwii waké kâ péroféta Élia. (Còo Luka 1.17.) 9:23 Mataio 21.21; Maréko 11.23

tùra ma tèrejè, âna go ina tâgâ pâ: Gà còobé gée goo pwi âboro èpo bèeni! Â gà cibwaa mwa caa tò còwâ naa gooé!»

²⁶ Â é pé wiikau i pé duée bèepwiri, â é nye nama é po céca diri i pwi âboro èpo, â é nye còobé kaa. Êco na, napwa i pwi âboro èpo, âna é pwacèwii na é jèe bà. Â wâru ê pâ âboro na rà ina pâ, é jèe maagé. ²⁷ Êco na é tuboo dèe wà Iésu, â é dàgòtùé [ba é jèe wâdé].

²⁸ Gée na càùé, â é wâjué naa pwârawâ wà Iésu. Ûna rà pitâa acari ma tèpa câmu kêe, â rà tawèerié pâ: «Cina càcaa pâri ma bà pwa ma é còobé i duée?»

²⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Nye gée goro co é pwapwicîri tà Pwiduée, na o pâri ma jè pacòobé é pwi pwâra duée bèepwiri.»

É pacâmuri tèpa câmu kêe

Mataio 17.22–18.9; Luka 9.44–50

³⁰ Rà còobé gée na ére bèepwiri wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pitapàgà wài napô Galilée. Â càcaa nûma wà Iésu na rà tâmogòori wà tèpa âboro, pâ é tâa wè. ³¹ Ba é gére pacâmuri tèpa câmu kêe [goro pai o bà kêe].

Go o mwa bà ma wâro còwâ

É ina tàra pâ: «O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o tâjùruo, â rà o pwa ma go bà. Êco na, naa na béâracié kâra tòtù gée na càùé, âna go mwa wâro còwâ gée na aubà.»

³² Êco na càra caa tâmogòori ê pwina é ina tàra. Â wâgotàra na rà tawèerié.

Wàilàapà wà pwina é imaina?

³³ Rà tèepaa pâ naa Capernaüm. Ûna rà tò naa na wâ, â é tawèeri tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Gona dà cèna guwà pi-ina na ia jè gére me?»

³⁴ Êco na càra caa tòpi tée. Ba ûna rà gére me wii naigé, â rà pitawèerirà pâ: «Gona wàilàapà cè pwina pwamuru naa gooé naa nabibiu kâjè?»

³⁵ Â é tâaboo wà Iésu, â é ina tàra pâ, na rà cibèepié, â é ina tàra pâ: «Wiâna nûmee na é imaina wà pwi jè âboro, â wâdé na é pwi a pwicò ma pwi a piâboro kîri kâra diri pâ âboro.»

³⁶ Â é popa ji nari èpo, â é tòpòé boo, naa nabibiu kâra. Â é bwénüüé, â é ina tàra pâ: ³⁷ «Wà pwina é tòpi naa na neeò pwi jè nari èpo pwacèwii ni, âna é tòpio. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpi mwara wà Pwina é cùruo me.»

Naaco pwina câé caa cicarajè

³⁸ É ina wà Ioane tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà còo pwi jè âboro, na é tû târa ê pâ duée, naa na neegà. Â pwa na bà ina tée pâ, na é cibwaa pwa, ba câé caa pwi bééjè.»

³⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà cibwaa pacooé! Ba wà pwina é wakè goro patâmo, âna o pwacooé ma é ina cè pwina èpà naa good. ⁴⁰ Ba wà pwina câé caa cicarajè, âna é pwi bééjè. ⁴¹ Â go ina tàwâ é âjupâra pâ: Wà pwina é naa tàwâ cè jè wârado jawé moo, ba guwà tèpa bée Kériso, âna wà pwi bèepwiri, âna ée mwa tòpi pumee.»

Guwà pwacòoco!

42 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Gà cibwaa pwa ma gùmagù è cèikî† kà [pwi âboro kôo, na é pwacèwii] jì pwi nari èpo. Ba wiàna wàrapwiri, â o é wàrimuru'gà, âna o dau maina jii na jè tòo naa goro nyagà cè pé atù cèna maina, ma jè tügà naaniboo najawé.

43 «Wiàna majoroé è ìgà, na gà pwa na èpà; â gà tapàgàé‡. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na *âji wâro, pa caapwi ìgà. Dau pwaée'gà na gà wéaari è du ìgà, â gà pâiti jii Pwiduée§! Ba naa na ére bèepwiri, âna o nye tà ciburà tòogà è maagé còo, pwacèwii è na ânye na càcaa bà. { 44 Â pwa pâ ûne na uti naiiri âboro, âna càra caa bà naa na pwi ére-bà. }

45 «Â wiàna majoroé è âgà, na gà pwa na èpà; â gà tapàgàé. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na âji wâro, pa caapwi âgà. Dau pwaée'gà na gà wéaari è du âgà, â tügà naa na ére na gà pwamaagé còo naawé! { 46 Ba è ânye na ére-bà, âna càcaa bà. Â pwa pâ ûne na rà uti è naiiri âboro, â càra caa bà naa na pwi ére-bà. }

47 «Â wiàna majoroé è âraporomeegà, na gà pwa na èpà; â gà èrù tâjii. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na *Mwaciri kà Pwiduée, pa caapwi âraporomeegà. Dau pwaée'gà na gà wéaari è du âraporomeegà, â tügà naa na ére na gà pwamaagé còo naawé! 48 Â wê, âna càra caa bà è pâ ûne, na rà iri è naparawére âboro. Â jè maagé, pwacèwii na tòjè è ânye.

49 «Diri è pâ âboro, âna o naa târa è ânye ma còo*, [târa ma cèitiri èpà kàra]. 50 Napwa è còo, âna jè muru na wâdé [târa ma pwa nùmara è utimuru]. Êco na, wiàna tubatiâu è nùmee, â jè o wànau târa ma jè o pwa ma tèepaa còwà è nùmee? Bwa, pwacoé! Wâdé na é tâa goowà è còo, â guwà wâro na tàbwàti ma pàra tèpa béewà.»

10

Popai goro piéa ma tapàgà piéa *Mataio 19.1–12; Luka 16.18*

1 Géewê, â è pâra gée na ére bèepwiri wà Iésu. Â è tapàgà è napô *Judée. Â è pâra naa na ére gée còwà kâra nairiwâ Ioridano. Â, na diri pâ ére na é tâa wê, âna rà me mwara tèpa âboro, â rà tàbèepié. Â è pacâmurirà goro è Popai, wàra na nye câmaajé tée na é pwa.

2 Â rà me burèe wà pàra tèpa *Farasaio, â pwa na rà pwa tûâ tée. Ba rà tawèerié pâ: «Gona pwa târù kà pwi jè âboro, [naa na è *Naèa kà Moosé] ma é tû tà tò wâdèe?»

3 Â è tawèerirà wà Iésu pâ: «Gona dà è popai, na é tûâri tàwà wà *Moosé?»

4 Â rà tòpi tée pâ: «Bwa, câé caa papwicîri wà Moosé tà pwi âboro na é pitapàgà piéa, wiàna é wii è tii, ba na é panuâ còwà tò wâdèe.»

5 Â è ina târa wà Iésu pâ: «Guwà còo, é wii ba kàwà è naèa bèepwiri wà Moosé, ba po dau gòo è pûruwà! 6 Êco na, naa na autapoo goo, ûna é tòpò

† 9:42 Pwa ma gùmagù è cèikî—é, Nama é pwa na èpà—Grec: Nama é tûu. 9:43 Mataio 5.30

‡ 9:43 Còo note goo Mataio 5.29–30. § 9:43 Gà pâiti jii Pwiduée... Grec: Gà pâ naa géhenne (l'enfer). Ipaìwà naa na pâ nee tii 45 ma 47. 9:47 Mataio 5.29 9:48 Êsaie 66.24 * 9:49 Ânye ma còo—Naa na pwapwicîri kà tèpa Juif, âna rà tòpò còo naa gò pâ ârapwaaìlò na tòo naa goro ânye. (Còo Lévitique 2.13.) Ê ânye, âna ucina goro pai cèitiri èpà kâjè, pwacèwii na jè cîri è mwani mii, ba na é dau pwéelaa. Ê còo, âna ucina goro napàrajè na jè wàrori è wâro na pwicîri, â na jè tèpa pinaanapò. (Còo nee tii 50.) Pwacèwii pai wéaari è noo kâra macii goro còo, ba na o càcaa wâbu. (Còo note goo Mataio 5.13.) 9:50 Mataio 5.13; Luka 14.34 10:4 Deutéronome 24.1–4; Mataio 5.31 10:6 Genèse 1.27, 5.2

ê gòropuu wà Pwiduée, âna: *É tòpò wà pwi paaò ma wà tô ilàri. Genèse 1.27*
 7 *Á géé goo kaa pwiri, âna é panuâ du nyaa ma caa kêe wà pwi paaò, ba na ru pitâa ma wà tô wâdèe.* 8 *Á, na wàrapwiri, â wàilu âna ru pâra nau caapwi. Genèse 2.24*

«Á êkaa, [na go ina tàwà pâ] na jèe càcaa ârailu âboro, â ru jèe pwacèwii caapwi âboro. 9 Á guwà cibwaa tipi còwâ é pwina é jèe piinaimari wà Pwiduée!»

10 Á [rà pâra jiiirà] wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Ûna rà wâjué còwâ naa pwârâwâ, â rà bwaa nye jèu tawèerié mwara, goro tapàgà piéa. 11 Á é ina tàra pâ: «Wiàna é tù tà wâdèe wà pwi jè âboro, ma é jèu éa còwâ, â é jèe pâ nau toomura (é ciâa jii tô wâdèe béaa). 12 Á wiàna é pâra jii pwi éaé wà tô ilàri, ma é jèu éa còwâ, â é jèe pâra nau toomura.»

É pwényunyuâari nyi nari èpo

Mataio 19.13–15; Luka 18.15–17

13 [Na jè tòtotù, âna] rà medari Iésu wà tèpa âboro. Á rà pame tée é nyi nari èpo kàra, ba na é tu naa goorà, [ma é *pwényunyuâarirà]. Êco na wà tèpa câmu kêe, âna rà pwa tèpa âboro, ma pacoora.

14 Ûna é còo pwiri wà Iésu, â càcaa wâdé tée, â é ina ba gòò tàra pâ: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoora! Ba é *Mwaciri kà Pwiduée, âna o kàra é pâ âboro, na rà wàra é nyi nari èpo. 15 Ûu, âjupâra é pwina go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na caé caa tòpi é Mwaciri kà Pwiduée wàra ji nari èpo, âna o pwacoé tée ma é tò naa na.»

16 Á é nye popa kaa nyi nari èpo, â é tamarà. Á é tòpò îê naa gòrà, ba na é pwényunyuâarirà.

Pwi âboro na po dau pwa neemurué

Mataio 19.16–30; Luka 18.18–30

17 Ûna é bwaa pwa na é pâra wà Iésu, â é itàa tèepaa me wà pwi jè âboro. Á é pâ nau tùu jùrué araé. Á é tawèerié pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà nye dau pwi âboro wâdé kaa. O dà cèna go pwa, ma o tâa tóo é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée?»

18 Á é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona cina gà ina good pâ, go pwi âboro wâdé? [Ájupâra pai ina'gà.] Ba nye ticè pwi âboro na wâdé; â nye caapwi co—wà Pwiduée. 19 [Á napwa naa goo é pai tawèeri'gà, âna] gà tâmogòori bwàti é pâ Naèa:

Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa mura;

Gà cibwaa ina cè popai na pwâ*, naa goo cè pàra âboro;

Gà cibwaa pwa cè tûâ cèna èpà tà pàra tàpé;

Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.»

Exode 20.12–16

20 Á é ina tée wà pwi âboro pâ: «Pwi a pwa pupûra, go jèe pitêre dâra kaa pâ pwiibà, géé na aukîri kôo.»

10:7 Genèse 2.24; Éféso 5.31–33   10:11 Mataio 5.32   10:15 Mataio 18.3   10:19 Exode 20.12–17; Deutéronome 5.16–20   * 10:19 Gà cibwaa ina cè popai na pwâ—Pai ina wèe pâ, gà cibwaa wàrapwiri naa na aupitèimuru.

21 Â é niâriê wà Iésu, â é po dau mearié, â é ina tée pâ: «Gà tère, nye caapwi co jè muru, na bwaa tiâu jiiğà. Wàéni: Gà pâra, â gà nye icuri kaa diri é pâ neemurugà, â gà naa é mwani wâri wée tà tàpé na ticè kàra. Ba na wàrapwiri, âna o pwa cè wádé'gà naa jaa Pwiduée. Â gà me wiâô!»

22 Êco na é po dau pikîri wà pwini, ba po dau pwa neemuruê. Â é pâra.

Pai tò naa na Mwaciri

23 Wà Iésu, âna é niâri tèpa câmu kêe na rà tâbèepié, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, wà tàpé na dau pwa neemururà, âna dau pwacoé tàra, ma rà tò naa na Mwaciri kà Pwiduée!»

24 Â rà po dau pò goro é pwâra-tùra bèepwiri. Êco na é bwaa ina tàra còwâ pâ: «Tèpa béeò, akaé! Po dau pwacoé tà pwi jè âboro na é tò naa na Mwaciri kà Pwiduée. 25 Gona é kaamela†, âna pâri ma é tò na é pwêe goro kaju? Bwa, pwacoé! Â go ina tàwâ pâ: Wà pwi âboro na pwa neemuruê, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na Mwaciri kà Pwiduée.»

26 Â rà mwa nye dau pò kaa, tèpa câmu kêe, â rà nye pi-ina tàra còwâ pâ: «A? Â gona wàilàpà cè pwina o pâriê ma é udò [ma tâa tée é *âji wâro]?»

27 Â é niârirà wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Naa goo wà tèpa âboro, âna càcaa pâri. Êco na, diri kaa é pâ muru, âna nye pâri wà Pwiduée.»

28 Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Gà còo, wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri é pâ muru, ba na bà pâra wiâgà!»

29 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wàépwiri. Â go ina tàwâ é âjupâra pâ: Â o mwa wâru pâra tàpé na rà o panuâ pwârawâ ma aupwanapò kàra, ba na rà pâra wiâô ma é *Picémara Wâdé. Â rà o cau panuâ tèpa aéjii kàra, ma pa èpo naigé kàra, ma du nyaa ma caa kàra, ma pâ èpo kàra.

«[Â go ina tàwâ pâ]: 30 Tapoo nabà, âna rà mwa tòpi cè muru cèna piwéna, na dau maina ma dau wâru. Ba o tâa tàra cè pwârawâ, ma cè aupwanapò kàra. Â o tâa tàra cè aéjii kàra, ma cè èpo naigé kàra, ma cè nyaa ma caa kàra, ma cè èpo kàra! Âjupâra pâ rà o maagé còo, [gée goo na rà tèpa âboro kòo]. Êco na, gée na càué, â rà mwa tòpi é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. 31 Wâru tàpé na rà pâbéaa nabà, na rà o mwa pwicò widâuru. Â wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pâbéaa widâuru.»

É jèu ina pai bà ma wâro còwâ kêe

Mataio 20.17–19; Luka 18.31–34

32 É gére too naa *Iéruusaléma wà Iésu. Â rà pwicò kêe wà tèpa 12 a câmu kêe, ma pâra âboro. Â rà pâ nau dumapiê, â wâgotàra.

Â é popa itiri tèpa câmu kêe ba na rà pitùra. Â é inapàpari tàra mwara é muru na o jèe tèepaa tée: 33 «Guwà còo, nabàni, âna jè too naa Iéruusaléma. Â naawé, âna o jèe panuâô, wâgo *Pwina naîri âboro, tà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma tèpa *dotée goro é Naèa. Â rà o tèio tiagoro na o tètâmwaraô. Â rà o panuâô tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. 34 Â wà tàpéebà, âna rà o pitaurèe good, ma èdurio, ma pâdio goro ubati. Â rà o nama go bà. Êco na, naa na béaracé kàra tòtù gée na càué, âna go o mwa wâro còwâ gée na aubà.»

† 10:25 Kaamela—Chameau. Pai ina wèe ni pâ, é macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.)
10:31 Mataio 20.16; Luka 13.30 10:32 Maréko 8.31, 9.31

Wâdé na jè tèpa âboro kîri

Mataio 20.20–28

³⁵ Gée na càùé, âna ru medari Iésu wà Jacques ma wà Ioane, tupédu naî Zébédée, â ru ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, pwa jè muru na bu ilari jiigà.»

³⁶ Â é ina tàru pâ: «Îgàu!»

³⁷ Â ru ina tée pâ: «[Bu tâmogòori pâ] gà mwa tâa gòro autâa'gà, na Mwaciri'gà, naa na muugère'gà, â o tâa tâgà é pitûâ maina awé. Â bu ilari jiigà pâ, na bu tâa goro du jèneregà—pwi jèpwi naa gòro âji îgà, â pwi jèpwi naa gòro aèmwü'gà.»

³⁸ Â é tòpi tàru pâ: «Câgàu caa tâmogòori é pwina gàu ilari! Gona nùmau na gàu wâdo é na wârado na go o wâdo? Pâri ma gàu tòpi mwara é pâ aré ma tòina kôo†?»

³⁹ Â ru tòpi tée pâ: «Akaé, o pâribu!»

Â é ina tàru pâ: «Ûu kaa, gàu o wâdo é na wârado na go o wâdo, â gàu maagé ma tòina, pwacèwii. ⁴⁰ Êco na càcaa wâgo, na go pitûâ pâ, wàilàpà na o tâa gòro âji îô ma tâa gòro aèmwü kôo. Ba nye wâco Pwiduée [Caa] na é jèe nye pwabwàti é autâa bèepwiri ba kà tàpé na é nye pitòrigarirâ.»

⁴¹ Ûna rà tère é pwâratùra bèepwiri wà tèpa 10 a câmu béeru, â rà putàmu naa goo Ioane ma Jacques.

⁴² Â é todàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwiduée§, âna wà tèpa ukai, âna rà pitûâ ba na rà còogai tèpa âboro. Â wà tàpé na rà imaina, âna rà pwa kûu tàra. [Â rà niimiri pâ dau pwamuru naa goorâ.] ⁴³ Êco na, napwa naa goowà, âna càcaa wàrapwiri. Ba wà pwi jè ârapàarawà, na nùmee na é pwi âboro imaina, âna wâdé na é ipakirié jii tèpa ênawéna. ⁴⁴ Â wà pwina nùmee na é pâbéaa, âna wâdé na é pwi ênawéna kâra âboro diri. ⁴⁵ Ba wâgo, Pwina naîri âboro, âna câgo caa me, ba na guwà pipwa âboro kîri tîo. Go me, nau pipwa âboro kîri kâra pâ âboro. Â go me, ba na go panuâ é wâro kôo, ba na go wâri ma tipî wà tèpa âboro na wâru [gée na èpà kàra].»

Pai wâdé còwâ kà pwi a bwi

Mataio 20.29–34; Luka 18.35–43

⁴⁶ [Rà bwaa nye gére pâra naa Iérusaléma] wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa pâ naa na village Iériko. Ûna rà còobé géewê, â po dau wâru pâ âboro na rà pâra wiârâ.

Â é nye tà tâa bàra naigé wà pwi a bwi, na nee Bartimée, pwi naî Timée. Wà pwiibà, âna pwi a-ila, ba pwi a ticè kêe. ⁴⁷ Ûna é tère pâ, é tèepaa wà Iésu, pwi âboro gée Nazareth, â é nye tà tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Davita, gà meاريو, â gà pitu tîo!»

⁴⁸ Wâru é pâ âboro, na rà kânarié, ba na rà pacooé.

Êco na é mwa nye dau to too kaa burà ina pâ: «Pwina naî Davita, gà meاريو, â gà pitu tîo!»

⁴⁹ Â é tàpo coo wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà todèe!»

Â rà todèe, â rà ina tée pâ: «Bwa, gà gòo! Â gà cimadò, ba é todàgà!»

10:38 Maréko 14.36; Luka 12.50 † **10:38** Dernière phrase—Grec: Pâri ma upwaaupwacèwii? Ucina goro é pai maagé ma tòina kà Iésu. Ipaìwà naa na nee tii 39. **10:39** Apostolo 12.2; Auinapàpari 1.9 **10:42** Luka 22.25–26 § **10:42** Naa jaa wà tàpé... Grec: Naa na pé gòropuu bèeni. **10:43** Mataio 23.11; Maréko 9.35

⁵⁰ Â é pò ma tètâjii ê palito kêe, â é nye pwairi cimadò kaa, â é pâra dari Iésu.

⁵¹ Â é tawèerié wà Iésu pâ: «Dà cè pwina nūmagà goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kâgà?»

Â é tòpi têe pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà pwa ma go niâ ma wàra béaa.»

⁵² Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà pâra, ba gà jèe wâdé cōwâ, goo ê cèikî'gà!»

Â é jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â é pâra wiâ Iésu.

11

*É tò naa Iérusaléma wà Iésu
Mataio 21.1–19; Luka 19.28–48; Ioane 12.12–19*

¹ Rà bwaa gére too dàra *Iérusaléma wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â rà tèepaa mwūnyabweri Bétani, ma wà Bethfagé, du village na ru tâa goro jènere ê gòrojaa Élaio*.

Â é panuâ pâ ê tupédu a câmu kêe wà Iésu, ² â é ina târu pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri, tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê, ê ji nari buriko, na tòé goro otâpwe, na bwaa nye ticè âboro cèna mu caa tâa gòé. Â gàu tipié, â gàu popaé me naani. ³ Â wiàna rà tawèeriu pâ: “Gorodà na gàu pwa pwiri?” â gàu tòpi târa pâ, “Bu popaé pàdari Pwi Ukai, â é mwa panuâê me cōwâ wài.”»

⁴ Â ru pâra, â ru cōo pwi nari buriko, naani bàra naigé, na tòé mwūnyabweri goropwârawâ goo jè wâ. Â ru tipié.

⁵ Â wà pâra tèpa tà tâa wê, âna rà tawèeriru pâ: «Dà na gàu pwa? Gorodà na gàu tipí ê pwi nari buriko bèepwiri?»

⁶ Â ru tòpi târa, goro i pwi ia é ina târu wà Iésu, â rà panuâru. ⁷ Â ru popa me i nari buriko dari Iésu. Â ru tòpò pâ ârabwée, naa gòro càùé, â é tâa gòé wà Iésu.

Rà pwamainâê tèpa âboro

⁸ Wâru ê pâ âboro, na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé, ê pâ ârabwée kàra, [ba na rà pwamainâê]. Â wà pâra tàpé, âna rà tòpò ê pâ îri upwàra na bwùu, na rà tépâgà pâ ni, na ê pâ na aupwanapô.

⁹ Â wà tàpé na rà pâbéaa kà Iésu, ma wà tàpé na rà pwicò kêe, âna rà cau tomara too pâ:

«Hosana ma cidòri!
Ipwamainâ Pwiduée!
Cidòri nyuâa pwi âboro
na é me na nee!

Psaume 118.26

¹⁰ *Pwényunyuâari ê mwaciri,
na é bwaa âmu tèepaa—
pwâra ukai kà *Davita,
pwi jojoorojè!
Hosana ma cidòri!
Pwamainâ Pwiduée
na é wâdditi awé!»

11 Ûna é tèepaa wà Iésu naa Iérusaléma, â é tò naa na é *Wâra pwapwicîri, â é cõo bwàti [ê pwina rà gére pwa wà tàpé na rà tâa wê]. Â nabwé, â rà pâra naa Bétani ma wà tèpa 12 *apostolo kêe, ba jèe bàrane.

É pinajajai upwâra wâi

12 Na dàuru kêe, â ûna rà còobé géee Bétani, â é copwa wà Iésu. 13 Â é cõo géee iti é jè *upwâra wâi, na po pwédo. Na pwi pàara-bà, âna càcaa [wâru] pwâra wâi. Êco na é pâra nau mudàra cè pwêe. Â ûna é tèepaa pâ, â nye po dooé co. 14 Â é pinajajai i upwâra, ma ina pâ: «O nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa caa uti cè pwâra wâi'gà, [ba gà o jèe bà]!»

Â rà tère pwiri wà tèpa câmu kêe.

É pacòobé tèpa pi-icu

15 Rà tèepaa pâ naa Iérusaléma, â é tò wà Iésu naa na Wâra pwapwicîri. Â é pacòobé tèpa gére pwa jèna†, géee na [gòroigé‡ kâra] Wâra pwapwicîri. Â é pugòboori é pâ taapà kà tàpé na rà gére pitòotéri mwani, ma é pâ autâa kà tàpé na rà pi-icu marü.

16 Â é ina pâ: «Guwà cibwaa pa dõme naani é pâ muru imudi! 17 Guwà jèe nye tâmogòori bwàti é pwina é ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo é wà kòo pâ, wà târa pwapwicîri, kâra diri é pâ Ba. Ésaie 56.7* Êco na wâguwà, âna guwà gére pwa ma aucârü kà tèpa mura!»

18 Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà tère é jèkutâ goro i pwi ia é pwa wà Iésu. Â rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà tètâmwereê. Ba wâgotâra gooé, ba jèe dau wâru pâ âboro na rà pâra naa gooé. Ba rà câdiri é pâ popai na é pacâmurirà goo.

19 Ûna bàrane, â rà còobé, géee na pwi ville-bà wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe.

Guwà cèikî naa goo Pwiduée

Mataio 21.21–22

20 Na dàuru kêe, na rà pâra wii naigé, â rà cõo i iri wâi, na ia é pinajajaié S wà Iésu, âna é jèe mwari awé, tia niboo goro wâe.

21 Â wà Pétèru, âna é niimiri, i pwi ia é ina wà Iésu. Â é ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà cõo, i upwâra na ia gà pinajajaié géecaa, âna é jèe mwari.»

22 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Wâdé na guwà cèikî naa goo Pwiduée! 23 Ba go ina tàwâ é âjupâra pâ: O pâri ma gà ina târa é jaa bëeni pâ: “Gà ègò naaniboo nawià!” Â wà Pwiduée âna é pwa! Êco na wâdé na gà cèikî pâ o tèepaa é pwina gà ina. Â gà cibwaa pidumapiè, naa na pwâranümagà! 24 Êkaa pwiri é majoroé ma go ina tàwâ pâ: Wiàna guwà pwapwicîri târa ilari é jè muru, â wâdé na guwà cèikî pâ guwà jèe tòpi. Â ée mwa pacoo wà Pwiduée.

25 «Â wiàna guwà cimadò, ma guwà pwapwicîri, â wâdé na guwà pwanauri, tà tàpé na rà pwa tàwâ na èpà. Â, na wàrapwiri, â wà Caa kàwà, na é wânidò *napwéretòotü, âna é pwanauri tàwâ é pâ tojii kàwà.

11:13 Luka 13.6 † **11:15** Cõo note goo Mataio 21.12. ‡ **11:15** Géee na gòroigé—De la cour extérieure. Wà tèpa pi-icu, âna rà tâa na gòroigé kâra Wâra pwapwicîri. Cõo mwara Wâra pwapwicîri naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **11:17** Ésaie 56.7; Jérémie 7.11 **11:18**

Maréko 14.1 § **11:20** Pinajajai (é, pinanyajai)—Maudir. **11:23** Mataio 17.20 **11:24** Mataio 7.7 **11:25** Mataio 6.14–15

{ 26 Êco na, wiàna câguwà caa pwanauri tà pàra tàpé, â wà pwi Caa kàwà, na é wânidò napwéretòotù, âna o câé caa pwanauri tàwà mwara é pâ tojii kàwà. }»

Dà tàrù na é wakè goo wà Iésu?

Mataio 21.23–27; Luka 20.1–8

27 Wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tò còwâ naa Iérusaléma.

Ûna é gére pâra naa i Wâra pwapwicîri, â rà me burée wà pàra tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa dotée goro é Naèa, ma wà tèpa pitûâ.

28 Â rà tawèerié pâ: «Pwiini, wàilàapà na naa tàrù tàgà, ma gà pwa é pâ muru bèepwiri? Wàilàapà na cùrugà? Â?»

29 Â é tòpi tàra pâ: «Go bwaa nama tawèeriwà, goro ji caapwi muru co. Â wiàna guwà tòpi tòo bwàti, â go mwa ina tàwà pwi a naa tòo tàrù ma go pwa. Wàeni: 30 Wàilàapà na naa tàrù tà Ioane ma é *piupwaa? Wà Pwiduée, é, wà tèpa âboro?»

31 Â rà dau pitûra goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù gée jaa wà Pwiduée” â ée mwa ina tàjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo é pwina é ina tàwà wà Ioane?” 32 Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù gée jaa tèpa âboro co” â dà [géewé cèna o tèepaa]?»

Ba wâgotàra goo tèpa âboro, na rà cau cèikî ba gòo pâ wà Ioane, âna é pwi *péroféta, [na é pame é popai gée jaa wà Pwiduée]. 33 Â êkaa, na rà tòpi tà Iésu pâ: «Ûi, câbà caa tâmogdori.»

Â é ina tàra pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà, wàilàapà na naa tàrù tòo ma go pwa é pwina go pwa.»

12

Ucina naa goo tèpa wéaari nadipâa

Mataio 21.33–46; Luka 20.9–18

1 Wà Iésu, âna é piwiâ tà tèpa âboro é pâ ucina. Â é ina tàra pâ:

«É mwa tâa pwi apooro nadipâa. Â é mwa câmi aupwanapô kêe. Â é mwa bariwâri gorò é auba, â é mwa îri pwêe, ba na aucòogai é pwâra dipâa. Â é mwa bari é wâ na dau gòri too, ba na aucibèri* wâra é nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pâ na é pâra nau ipokâa naa jè napò. Â] é wâri pàra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kêe. Â é pâra, â é tâa na jè napò.

2 «[Paé pâ parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pàara na o pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pâ pwi jè âboro kîri kêe, ba na é tòpi jii tèpa wéaari nadipâa cè kêe gée goro é piûnya. 3 Êco na rà pâdié, â rà panuâê pâ còwâ, â nye ticé cèna rà naa tée. 4 Â géewé, â é panuâ me còwâ pwi jè âboro kîri kêe. Â rà pièié, â rà tanoori é pûrué, â rà pé pidurié.

5 «Â nabwé, â é panuâ pâ mwara é pwi béaracié kâra âboro kîri kêe, â rà catâmwereé... Wâru é pàra tèpa âboro kîri kêe na é panuârà mwara. Â rà pâdi pàra pwi, ma tètâmwara pàra tàpé.

6 «Nabwé, â jèe nye ticé âboro târa ma é panuârà—jè dàra wàco pwi âji naîé, na dau wânümee gooé. Â é panuâê pâ tà tèpa piwéaari wâra i nadipâa. Ba é nye tà niimiri pâ rà o tòmirié, ba wà pwina naîé.

⁷ «Êco na wà tèpa âboro èpà bèepwiri, âna rà pitêrerà, â rà ina pâ: “Guwà còo, wàé kaa ni wà pwi ia ée mwa pwi apooro i na aupwanapô, na cè jè tòotù. Wâdé na jè tètâmwereê cawi, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô!”

⁸ «Â rà tâjùrué, â rà tètâmwereê. Â rà popa i naiié, â rà tètâjii naaiti jii i na aupwanapô.»

⁹ Â wà Iésu, âna é tawèeri tàpé na rà gère tèreê, pâ: «Â o dà cèna ée pwa wà pwi apooro i nadipâa? Ée mwa po me wàé, â ée mwa nama tètâmwara i tèpa wéaari wàra i na aupwanapô. Â ée mwa caa naa é nadipâa bèepwiri tà pàra tàpé, ba na rà wéaari. ¹⁰ Guwà jèe nye gère pûra é popai bèepwiri, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!*

*[Tâutàra goo
pwi ò kâra wâao!]*

¹¹ *Ba nye autûâri kà Pwi Ukai.
Jè pò goo pwényuâa kêe.»*

Psaume 118.22–23

¹² Napwa naa goo wà tèpa caa kà tèpa *Juif, âna rà tâmogòori pâ é tàgère pwa ucina naa goorà. Â dau nûmarà na rà tâjùrué. Êco na wâgotàra, gée goo na wâru tèpa âboro na rà wâdéarié, â rà naaê, â rà pàra.

*Wâripû kà tèpa Roma
Mataio 22.15–22; Luka 20.19–26*

¹³ Wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, âna rà panuâ pâdari Iésu wà pàra tèpa *Farasaio, ma wà pàra tèpa tâa na ére kà *Héroda, ba na rà tû tûâ tée. Ba rà bu naigé ma rà pitòtié, gée goro cè pai mwa tòpi kêe tàra.

¹⁴ Â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà nye tâmogòori pâ, gà ina é âjupàra. Â nye ticè âboro cèna wâgotâgâ gooé, â câgà caa ipwaké goro âboro. Ba gà nye picémara ba *târù diri é pâ muru na nûma Pwiduée na bà pwa. Â êkaa, na nûmabà na bà tawèerigà pâ: Pwiri wâdé† na jè wâripû‡ tà pwi ukai kà tèpa *Roma? É, o càcaa wâdé?»

¹⁵ Êco na é tâmogòori wà Iésu pâ, tèpa pwâ. Â é ina tàra pâ: «Gorodà na guwà ipawâmiô? Paari tóo é jè mwani atü.»

¹⁶ Â rà pame tée. Â é ina tàra pâ: «Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

Â rà tòpi tée pâ: «Kà pwi ukai kà tèpa Roma.»

¹⁷ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â jèe wâdé, guwà pitôwâri tà pwi ukai é pwina kêe; â guwà pitôwâri tà Pwiduée é pwina kà Pwiduée.»

Â rà po dau pò goo é pai tòpi kêe.

*Pai o wâro còwâ kà tèpa bà
Mataio 22.23–33; Luka 20.27–38*

12:8 Hébéru 13.12   **12:10** Psaume 118.22–23   **12:13** Maréko 3.6   † **12:14** Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa târù kâjè. Pwiri rà ina é Naèà kâra Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif.   ‡ **12:14** Wâripû—Impôt.   **12:17** Roma 13.7

18 Napwa naa goo wà tèpa *Sadukaio, âna [jè ditàra pwapwiciri kà tèpa Juif, na] càra caa cèikí pà, rà o wâro còwâ wà tèpa bà. Â wà pàra tàpé gée goorà, âna rà medari Iésu [ba nùmarà na rà paari pà rà âjupâra]. Â rà tawèerié pà: ¹⁹ «Ico pwi a pwa pupûra, é jèe wii tâjè wà *Moosé naa na é *Naèà pà: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticè èpo kée, â wâdé na é popa tô dâpwà kée wà pwi jiié, ma ru piéa. Deutéronome 25.5* Â, na wàrapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.»

²⁰ «Â wâdé. Êco na gà jèe niimiri cai ni: Po 7 tèpa aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, êco na é bà, â nye ticè èpo kée. ²¹ Â pwi a pà wê, âna ru piéa ma tô dâpwà, êco na é bà mwara wà pwini, â nye ticè èpo kàru. Â wà pwi béâracié, âna ipaiwà. ²² Â wàrapwiri naa goo wà tèpa 7 aéjii bèepwiri. Ba rà cau bà, â nye ticè èpo kàra. Â gée na càurà diri, â é mwa bàra bà wà i tô ilàri. ²³ [Gà ina pà] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wàilàpà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé diri! Â?! [Gà tòpi cai!]

²⁴ Â é tòpi tàra wà Iésu pà: «Guwà pitanami, làpé! [Cina câguwà caa cèikí pà, rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà?] Ba câguwà caa tâmogòori é Tii Pwiciri, â câguwà caa tâmogòori é pàtâma Pwiduée! ²⁵⁻²⁶ Ba na pàara na rà wâro còwâ wà tèpa bà, âna o càra mwa caa piéa còwâ. Ba rà wâro pwacèwii tèpa *angela, naa jaa Pwiduée.

«Â gona câguwà caa tâmogòori é pwina é ina wà Moosé? Ba é pwa jèkutà naa na é tii kée, goro i ji na nari upwâra, na ia tòò gò i ânye. Naawê, âna é ina tée wà Pwiduée pà: *Wâgo Pwiduée kà *Abérama, ma Isaaka, ma Iakobo. Exode 3.6* ²⁷ [Pai ina wèe pà rà nye cau tàgére wâro jaa Pwiduée]! Ba wà Pwiduée, âna câé caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpé na rà wâro. Â jè còo naawê pà, guwà po dau pitanami awé!»

Naèà na piwéna

Mataio 22.34–40; Luka 10.25–28

²⁸ Ūna rà gére pitûra, â é tâmaarirà wà pwi jè *dotée goro é Naèà. Â é còo pà é po dau tòpi bwàti tà tèpa Sadukaio wà Iésu. Â é me burée, â é tawèerié pà: «Gona dà é pwi naèà na é piwéna, naa na diri é pà naèà?»

²⁹ Â é tòpi tée wà Iésu pà: «Wàéni: *Guwà tère, co tèpa *Isaraéla! Wà Pwi Ukai Pwiduée, âna wàé kaa pwiri é pwi âji Ukai kâjè, na é caapwi co!*

³⁰ Â wâdé na gà meaarié gée na diri é pwâranümagà, ma é wâro'gà, ma é aunünüma'gà, ma é nii'gà. *Deutéronome 6.4–5*

³¹ «Â wàéni é béârailu kâra naèà: *Gà meaari tèpa âboro Spwacèwii é pai pimeaarigà còwâ. Lévitique 19.18* Â nye ticè cè jè naèà, cèna piwéna jii é du naèà-bà.»

³² Â wà pwi dotée goro é Naèà âna é ina tée pà: «Ūu kaa! Po dau âjupâra co pwi a pwa pupûra, é pwina gà ina! Wà Pwi Ukai, âna nye wàé kaa é pwi âji Pwiduée kâjè! Â nye ticè pwi jèpwil! ³³ Â wâdé na jè meaarié mwara, gée na diri é pwâranümajè, ma é tàmanga, ma é nii kâjè. Â wâdé mwara,

12:18 Apostolo 23.8 12:19 Deutéronome 25.5 12:25-26 Exode 3.2,6 12:28 Luka 10.25–28

12:29 Deutéronome 6.4–5 12:31 Lévitique 19.18 § 12:31 Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tàmwünwabwerigà, é, pwi jèneregà. 12:32 Lévitique 19.18; Deutéronome 4.35, 6.4–5; 1 Samuel 15.22; Osée 6.6

na jè meari tèpa âboro, pwacèwii è pai mearijè còwâ. Nye dau piâjimuru pwiri jii è pâ *ârapwailò tà Pwiduée, ma è pâ pàra âraimeai.»

³⁴ Â é còo wà Iésu pâ, dau wâdé pai tòpi kèe. Â é ina tée pâ: «Câgà caa wâiti jii è *Mwaciri kà Pwiduée.»

Â gée na càué, â nye ticè âboro na tawèri Iésu goo cè pàra muru.

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

Mataio 22.41–46; Luka 20.41–44

³⁵ Ūna é gére pacâmurà goo è Popai naa na *Wâra pwapwicîri, wà Iésu, â é ina tà tàpé na rà tàmaarié, pâ: «Wà tèpa dotée goro è Naèà, âna rà pacâmuriwà pâ, wà pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîê] âna é pwi âboro kîri jii wà *Davita, ba é pwi gòobèrèè co. Êco na rà pitanami*.³⁶ Ba nye wà Davita kaa, ûna ia dipitirié è Nyuââ Pwicîri, na é ina pâ:

Popai kà Pwi Ukai,

Pwi Ukai Pwiduée

na é patûra Pwi Ukai kôo:

“Gà me ma gà tâa ni.

Tâa ni gòro îò étò.

[Go naa tâgà è pitûâ.

O pwamainagà awé.]

Go nama gà còogai

tèpa ipaa dàgà.”

Psaume 110.1

³⁷ «Ūna é ina wà Davita pâ *Pwi Ukai kôo*, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â wiâna wàrapwiri, â gorodà na rà ina pâ, é pwi âboro kîri jii wà Davita†?! [Bwa, é paari wà Davita pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro na é piwéna jii diri pàra tàpé!]»

Tèpa dotée goro Naèà ma pa dàpwà

Mataio 23.1–12; Luka 20.45–21.4

Rà tàmaari Iésu è pâ âboro na wâru, â rà dau ipwâdé. ³⁸ Â é pacâmurà mwara, â é ina tàra pâ: «Guwà pwacòoco! Guwà cibwaa pwaduwa kà pàra tèpa dotée goro è Naèà! Ba dau wâdé tàra, na rà pâra na è pâ ârabwée gòri†. Â wâdé tàra, na rà nye pwabwàcu tàra [ma pwamainarà] pâ âboro, naa na diri è pâ ére aupitapitiri. ³⁹ Rà nye mudàra taaci è pâ autâa na tâa béaa, na *wâra pitapitiri, ma naa na pâ na aupi-ija maina. ⁴⁰ Â rà pwa è pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ rà tèpa âboro na rà wâdé]. Êco na, ûna rà gére wàrapwiri, â rà popa diri jii è pa dàpwà è pâ muru na tà tàra. Â gée goro kaa pwiri, âna o mwa pwa tàra è wârimuru na dau maina jii è wârimuru kà pàra tàpé.»

Tô dàpwà na ticè neemurué

⁴¹ [Géewê, â é tò naa na wâra pwapwicîri wà Iésu.] Â é tâa béaa naa na pwi ére na jè tòpò mwani târa Wâra pwapwicîri naawê. Â é còo è pwina rà gére tòpò wà tèpa âboro. Â napwa wà tàpé na dau wâru neemururà,

* **12:35** Grec: «Gorodà na rà ina pâ, wà pwi Mesia, âna é pwina naì Davita?» **12:36** Psaume

110.1 † **12:37** Grec: Nye wà Davita kaa, na é ina gooé pâ 'Ukai', â gorodà na é pwina naìé?

† **12:38** Ârabwée gòri—Naa jaa tèpa Juif biu, âna câmu kà tèpa tàmanga ma tèpa pipapwicîrirà.

âna rà tòpò é mwani na dau wâru. ⁴² Â é tèepaa me tô jè dâpwâ, na piticè neemuruê. Â é naa ji du ârailu nari mwani atü.

⁴³ Â é todâ tèpa *câmu kêe wâ Iésu, â é ina tàra pâ: «Go ina tàwâ é âjupâra pâ: Wâ tô dâpwâ bèeni na piticè neemuruê, âna po dau wéna awé é pwina é tòpò, jii pâra tàpé. ⁴⁴ Ba rà tòpò upûuê[§] (ba ji ére mwani géé goro aumaina goo wârirà). Âna wâé, âna jèe nye piticè neemuruê kaa. Êco na é nye naa kaa diri é mwani na o pâri ma é wâro goo.»

13

O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri

Mataio 24.1–2; Luka 21.5–6

¹ Géé na càué, â é còobé géé na *Wâra pwapwicîri wâ Iésu. Â é ina tée wâ pwi jè a *câmu kêe pâ: «Pwi a pwa pupûra, còo é pâ atü goro é auba, goo é pé wâ bèeni! Nye dau wâdé kaa! Â po dau pwa kaamwa* kêe!»

² Â é ina tée wâ Iésu pâ: «Gà còo é pâ auba bèeni? Âna go ina tâgâ pâ: O mwa téura diri. Â o mwa ticé atü na o mwa pitâgòrà too wê.»

Ê pwina o tèepaa na pwâadèrè

Mataio 24.3–44; Luka 21.7–33

³ Rà tâa gòrojaa Élaio wâ Iésu, ma wâ Pétéru, ma Jacques, ma Ioane, ma wâ André, wâcicima i Wâra pwapwicîri. Â rà tawèrié pâ: ⁴ «Gà ina tâbâ pâ o wiidâ cèna o tèepaa é pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kêe ma bà o tâmogòri pâ, o jèe tèepaa me é pwi pâara-bâ?»

⁵ Â é ina tàra pâ: «Guwâ ipwacòowâ, â guwâ cibwaa pwa ma ipa-imwüruwâ. ⁶ Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa é needô. Â rà o ina tàwâ pâ: “Wâgo pwi Mesia [na go me géé jaa Pwiduée, na guwâ tapaciê]!” Â rà o ipa-imwüru é pâ âboro na wâru. ⁷ Guwâ o tère cè airi paa, cèna wâmwünyabwe, ma jèkutâ goro paa na wâiti. Â guwâ cibwaa nama wâgotâwâ! Ba o nye mara tèepaa é pâ pwiibâ, êco na o càcaa pâji pwâadâra gòropuu.

⁸ «[Â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu]: Ba é pwi jè Ba, âna ru pipaa ma pwi jè Ba. Â wâ pwi jè ukai, âna ru pipaa ma cè pwi jè ukai. Â o gù napuu, na pâ pâra ére gòropuu, â o pâ nau tèepaa é pâ copwa na maina. Ê pâ na pai pwa wèe bèepwiri, âna o pwacèwii é pâbéaari maagé kâra pitèpa èpo.»

O tubaèpâ tà tèpa cèikî

⁹ «Guwâ tère bwâti é pwina o mwa tèepaa dariwâ: Rà o mwa popawâ pâ, naa na pâ wâra pitèimuru. Â rà o pâ nau èiwâ, naa na pâ *wâra pitapitiri. Â o dàtiwâ pâ, na ara tèpa kupénoo, ma wâ tèpa ukai, géé goro na guwâ tèpa âboro kôo. Â, na wârapwiri, â guwâ o tèpa *paâjupâraô, na ararâ. ¹⁰ Ba wâdé na jèe mara inapâpari é Picémara Wâdé târa diri pâ Ba.

¹¹ «Â, na diri é pâ pâara na rà o mwa tâjûruwâ ma pitèiwâ, â guwâ cibwaa pidumapié goro cè pai tòpi kâwâ târa. Ba guwâ mwa ina co é popai na é naa tàwâ wâ Pwiduée, na pwi pâara-bâ. Ba o é Nyuâaé Pwicîri na ée tûra, â o càcaa wâguwâ.

12 «[Na pwi pàara bèepwiri, âna] wà pwi jè âboro, âna é panuâ pwi aéjii kêe, ba na tètàmwerêê. Â é wàrapwiri mwara wà pwi caa kâra èpo, tà pwina naîê. Â wà tèpa èpo, âna rà o mwa pipaa ma tèpa nyaa ma caa kâra. Â rà o pwa ma rà pwa wârimuru, tiagoro pai pòtàmwararâ.

13 «Êdiri pâ âboro, âna rà o pièpàriwà† good. Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèê, âna ée mwa pa-udòé wà Pwiduée [ma naa têe é *wâro dàra gòiri jaaé].»

O maina pai maagé kà tèpa âboro

14 «Guwà o pâ nau còo é capwi na é tèepaa me naa na ére na càcaa autâa kêe—muru na jè miiri, ma jè pwùkùru goo.»

(Â wà pwina é pûra ni, âna wâdé na é tâmogòori bwàti é pwini!) «Â, na pàara bèepwiri, âna wâdé na rà uru naa gò pâ jaa, wà tàpé na rà tâa *Judé! 15 Â wà pwina é nao gòroigé jii wâ‡, âna é cibwaa wâjué còwâ, nau mudàra cè jè muru, wâna é wâ kêe. 16 Â wà pwina é tâa na é na aupwanapô, âna é cibwaa wâjué còwâ naa jaaé, ma é popa é ârabwée kêe. 17 Au! Wârico! Ba, na é pâ tòotù bèepwiri, âna o po dau pwaée kâra pa ilâri na rà nyarana, ma pa ilâri na rà pa-di é èpo kâra.

18 «Â guwà pwapwicîri tà Pwiduée pâ, na càcaa tèepaa mariwà, é pâ muru bèepwiri, na pàara na pièpà napô na! 19 Ba, na pàara bèepwiri, âna rà o dau maagé còo wà tèpa âboro. Ba bwaa nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée jèe maagé còo wàrapwiri—tapoo géé na autapoo goo é gòropuu, ûna é nye tòpò diri é pâ muru wà Pwiduée—tiagoro nabà. Â o jèe nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa wàrapwiri còwâ é pai maagé kêe.

20 «Wiàna wà Pwiduée Pwi Ukai, âna càcaa nùmee na é nama piboo é pâ jéûru tòotù bèepwiri, â pwiri nye ticè cè pwi jè âboro cèna é piupa é wâro kêe. Êco na é niimiri pâ, na é nama piboo, wàrapwiri goo wà tàpé na é jèe pitòrigarirâ.»

Tèpa ‘mesia’ na rà tèpa pwâ

21 «Â wiàna é ina tàwâ é pwi jè âboro pâ: “Guwà còo! É wâni wà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udòjè]!” é wâpà wiàna é ina pâ: “É wâna é ére bèeni!” â guwà cibwaa cèikî naa gooé. 22 Ba rà o mwa tèepaa me cè tèpa ‘mesia’ ma tèpa ‘péroféta’ na rà tèpa pwâ. Â rà o pwa é pâ wakè goro pàtamarà na rà mwa pò goo wà tèpa âboro, târa ma rà ipa-imwürurâ. Â rà ipwadàrapwa mwara ma rà ipa-imwüru tàpé na é jèe pitòrigarirâ wà Pwiduée. 23 Â, na wàrapwiri, â wâguwà, âna guwà o ipwacòoco! Ba go jèe tàmara ina tàwâ é pâ muru na o mwa tèepaa!»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

24 «Na pâ tòotù-bà, â rà o dau maagé còo é pâ âboro. Â géé na càuru pwiri:

*O câé té i tòotù,
O bàuté i parui.*

25 *Rà o tûu pâ ùricò.*

13:12 Mataio 10.21 13:13 Mataio 10.22; Ioane 15.21 † 13:13 Pièpàri—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Miiri. 13:14 Daniel 9.27, 11.31, 12.11 13:15 Luka 17.31 ‡ 13:15 Nao gòroigé jii wâ—Grec: Tâa gòrowâ. Còo Mataio 24.17. 13:17 Luka 23.29 13:19 Daniel 12.1; Auinapàpàri 7.14 13:22 Auinapàpàri 13.13 13:24 Ésaïe 13.10; Joël 2.10, 3.4, 4.15; Auinapàpàri 6.12–13

Gùmagù pà pàaé§.

Ésaïe 13.10; 34.4

²⁶ «Â, na pàara bèepwiri, âna o còô, wâgo *Pwina naîri âboro, wiàna go tèepaa me na nee, naa na é pàtàmoo, ma é pai maina ma muugère kòo.
²⁷ Â go o panuâ me tèpa *angela, ba na rà popa tàpé na go jèe pitòrigarirà. Â rà panaimarirà, pitiri é gòropuu.»

Câmu goro iri wâi

²⁸ «Wâdé na guwà picòo bwàti é câmu kâra é *iri wâi. Ba, na é bwaa tapoo ti, â guwà tâmogòori pâ, ée jèe tèepaa me é pàara na ucuu i napô.
²⁹ Wàrapwiri na guwà còo pâ, gére tèepaa é pàra câmu na go gére ina, â guwà o tâmogòori pâ, o jèe pacoo diri*.
³⁰ Â go ina tàwà é âjupâra pâ: [O càcaa gòiri.] Wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye còo pwiri, béaa kâra pai o bà kâra.
³¹ Ba o tiâu é napwéretòotù ma é gòropuu; â napwa é popai kòo, âna o càcaa tiâu.»

Guwà tà tàcì

³² «Nye ticé pwi âboro, cèna tâmogòori cè tòotù ma cè ineretòotù, cèna o tèepaa é pâ muru bèepwiri. Ba câbà caa tâmogòori mwara wâgo Pwina naî Pwiduée, ma wà tèpa angela kèe. Â nye wàco Caa, na é tâmogòori.
³³ Guwà pwacòoco, â guwà cibwaa tà puu! Ba câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna o tèepaa na.

³⁴ «Ba ipwacèwii naa goo pwi âboro na é pâ nau ipokâa jii napô kèe. Â é naa tà tèpa wakè kèe é tàrù, naa goro diri é pâ neemurué, tiagoro é pwârawâ kèe. Â é ipâdi naa goorâ é jèpa wakè kâra. Â é pitûari tà pwi a wéaari goropwârawâ pâ, na é tà tâa ma tàcì.

³⁵ «Â [ipaiwà naa goowà]—wâdé na guwà tà tàcì! Ba o câguwà caa tâmogòori, cè pàara cèna ée tèepaa me còwâ na, wà pwi apooro pwârawâ. Ba pwiri o bàrane, é pwiri o nabibiu kâra ne, pwiri naa gòropwaa†, pwiri gòro dàuru.
³⁶ Â wiàna é pwairi tèepaa me, â càcaa wâdé na é pâmariwà na guwà gére puu!
³⁷ Ê pwina go ina tàwà, âna popai tà diri tèpa âboro: Wâdé na guwà tà tàcì!»

14

Rà mudàra ba na rà tètâmwereé

Mataio 26.1–5; Luka 22.1–2; Ioane 11.45–53

¹ Dàra ârailu tòotù, â o coo [è du *tòotù maina kà tèpa Juif]—tòotù *Paséka jèpwi, bau tòotù maina kâra ‘pi-ija poloa na ticé nyaa kèe’.

Â nûma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, na rà tètâmwara wà Iésu. Â rà imudàra cè pai pwa wèe, ma rà tû tûâ tée ma tâjùrué pwàniri.
² Ba rà pi-ina tàra pâ: «O po càcaa wâdé na jè tâjùrué pàpari, na pàara na pwa i pi-ija maina wâna. Ba péa rà tà putàmu naa goojè é pâ âboro, ma gùmagù napô.»

§ 13:25 Gùmagù pà pàaé—Pai ina wèe pâ, o piaraégò pâ Íricò; é, o gùmagù pà mwaciri ma tèpa ukai kâra; é, o gùmagù tèpa duée. 13:26 Daniel 7.13 13:27 Mataio 13.41; Maréko 13.32

* 13:29 O jèe pacoo diri—é, Go o jèe tèepaa. (Pai wâjué còwâ kà Iésu.) Naa naporomee bèeni, âna wà Iésu, âna é mara ina du ârailu pàara na o mwa tèepaa: Jèpwi, âna, pai tubatiâu é ville Iérusaléma, géee na càuru pai bà kèe, na naja 70. Jèpwi, âna, pâ muru na o mwa tèepaa naa pwâadàra gòropuu, béaa kâra pai o wâjué me còwâ kèe. 13:35 Luka 12.38 † 13:35 Naa gòropwaa—Grec: Na é to i ja.

Wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu

Mataio 26.6–13; Ioane 12.1–8

³ [Na pwi pâara bèepwiri, âna] é tâa Bétani wà Iésu, wâna pwârawâ kà Simona, pwi a pwa maga. Â, na rà gére ija, â é tèepaa me é tô jè ilàri, bau é wâra jawé atù, na wâbé goro é jawé ûrea*—pwi jawé na dau maina é wâri wèe. Â é tébiti i wâra jawé, â é wicèpwiri i jawé ûrea naa gòro pûru Iésu.

⁴ Ûna rà côoê wà pâra tàpé na rà gére tâa wê, â po dau càcaa wâdé târa. Â rà pi-ina târa pâ: «Kaa! Cina é po dau pwatari i jawé ûrea bèepwiri? ⁵ Ba é wâri wèe, âna pâ miliô†! Gorodà na càcaa icuri, ma o naa é wâri wèe, tà tàpé na ticé kàra?» Â rà gére dau putàmu naa gooé.

⁶ Â é ina târa wà Iésu pâ: «Guwà naaé! Gona cina guwà nama é tòina? Ê pwina é pwa wà ttoni, âna muru na po dau wâdé. ⁷ Ba rà o nye tà ciburà wâjaawà wà tàpé na ticé kàra, â o nye pâri ma guwà pwa târa cè pwina wâdé wiàna âji nûmawà. Â napwa wâgo, âna o cágo caa tà ciburà tâa jaawà. ⁸ Â wà ttoni, âna é jèe pwa kaa é muru na pâri ma é pwa. Ba ûna é wicèpwiri naa gò-o i jawé ûrea, âna é jèe pwabwàti cawi béaa é pai o boo kôo naa napwêe. ⁹ Pwa na go ina tàwà é âjupâra pâ: Na diri pâ ére, na o mwa inapàri é *Picémara Wâdé naawê—naa na gòropuu diri—â o piwiâ mwara é jèkutá goo é pwina é pwa wà tô ilàri bëeni. Â o nye tà ciburà niimiriê.»

É icuri Iésu wà Judas

Mataio 26.14–16; Luka 22.3–6

¹⁰ Wà Judas Iscariote—wà pwi ârapàara tèpa 12 *apostolo—âna é pâ nau côo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò. Â é ina târa pâ, na ée mwa panuâ Iésu târa. ¹¹ Â rà nye dau ipwadéee kaa, â rà ina pâ na rà o mwa naa cè mwani tée. Â tapoo na pâara bèepwiri, â é imudàra cè naigé, ma é icuri wà Iésu târa.

Pi-ija kà Pwi Ukai

Mataio 26.17–35; Luka 22.7–34; Ioane 13.21–38

¹² Ê jèe tèepaa é bétapoo tòotù kàra ‘pi-ija poloa na ticé nyaa kèe’—tòotù na rà mu taa é nari mutô târa Paséka. Â rà ina tà Iésu wà tèpa *câmu kèe pâ: «Bà o pâ nau pwabwàti é utimuru târa Paséka. Â wâpà na nûmagà na jè pi-ija wê?»

¹³ Â é panuâ tupédu ârailu géee goorà, â é ina târu pâ: «Gàu pâra naa na ville, â o ipitiwà ma pwi âboro, na é popa é wâra jawé. Â gàu pâra wiâé. ¹⁴ Â, na é tò naa na jè pwârawâ, â gàu ina tà pwi apooro wê pâ: “É tawèeri me wà pwi a pwa pupûra kâbà, pâ, o wâpà é naditârawâ, na bà‡ o ija naima é utimuru târa Paséka?”

¹⁵ «Â ée paari tàu é jè naditâra-wâ na wâdòiti—pwi naditârawâ maina na jèe ipwabwàti. Â gàu pwabwàti i uti kâjè naawê.»

¹⁶ Â ru pâra naa na ville, â ru pâmari, wàra na é ina târu wà Iésu. Â ru pwabwàti é utimuru târa Paséka.

O ipwa tùu tôo

14:3 Luka 7.37–38 * **14:3** Jawé ûrea—Nee nard. † **14:5** Pâ miliô—Grec: 300 mwani pwaa (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi naja. **14:7** Deutéronome 15.11 **14:8** Ioane 19.40 **14:12** Exode 12.6 ‡ **14:14** Bà—Grec: Wâgo (Iésu) ma wà tèpa câmu kôo.

17 Na bàrane, âna rà tèepaa naawê wà Iésu ma i tèpa 12 apostolo kêe. 18 Â rà tâaboo, â rà ija.

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Go ina tàwà è âjupâra pâ: Wà pwi jè ârapàarawà, âna ée mwa ipwa tûâ tûo—pwina jè gére ija naima ma wàé.»

19 Â rà pikîri wà tèpa câmu kêe, â rà jèpa pitawèerie pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo?»

20 Â é ina tàra pâ: «Akaé, o wà pwi jè ârapàarawà, wâguwà tèpa 12 apostolo —wà pwina bu capai tuboo naa na i na ngapò ma wàé§. 21 Wâgo *Pwina naîri âboro, âna go o pâra nau bà, wàra na é jèe inapàari è *Tii Pwicîri. Â napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kêe. Au! Wârico! Ba wà pwiibà, âna pwiri nye gére wâdé ba kêe wiàna càcaa gére pitèpaé!»

I poloa ma i dipâa

22 Ûna rà pi-ija naima, â é popa è poloa wà Iésu. Â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa jècaari tà tèpa câmu kêe, â é ina tàra pâ: «Guwà ija, ba êni, âna naiio.»

23 Â géé na càué, â é popa è wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwiduée, â é naa tàra. Â rà cau wâdo diri. 24 Â é ina tàra pâ: «Êni, âna domii kôo, na o jèe joro ba kà tèpa âboro; domii na é pacoo è *auipwataâboro na é pwa wà Pwiduée, [bétòpò pinaanapò naa nabibiu kàwà ma wàé]. 25 Â go ina tàwà è âjupâra pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Go o mwa wâdo è dipâa na bwaa âmuê, naa na è *Mwaciri kà Pwiduée.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétèru

26 Rà nyabiri è pâ *salamo târa è pwi tòotù maina-bà, â géewê, â rà too naa gòrojaa Élaio.

27 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà o mwa po capai panuâo diri. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*O mwa pòtâmwara
pwi a wéaari mutô.
O tadidiri pâ mutô.*

Zakarie 13.7

28 «Êco na, wiàna go o mwa wâro còwâ géé na aubà, â go o mwa pâbéaa kàwà naa Galilée.»

29 Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Wà tàpéeni âna rà o panuâgà, â o càcaa wâgo!»

30 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Go ina tâgà è âjupâra pâ: Naa na ne nabà, béaa kâra è pai wailu to kâra è ja, âna wâgà, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

31 Â é nye ciburà gòo wà Pétèru nau ina pâ: «Èkâ! Wiàna ina pâ tètâmwara naima ma wâgà, â câgo caa pitütôowârigà!»

Â wàilà diri, âna nye caapwi è pwina rà ina tée.

14:18 Psaume 41.10 § 14:20 Wâjaa tèpa Juif, âna wà tèpa âji bée, âna rà nye po tuboo goro îrà naa na i na ngapò na caapwi. 14:22 1 Korénito 11.23–25 14:24 Exode 24.8; Jérémie 31.31–34; Zakarie 9.11; 1 Korénito 10.16; Hébéru 9.20 14:28 Mataio 28.16; Maréko 16.7 14:31 Ioane 11.16

*É pwapwicîri na Gethsémané**Mataïo 26.36–40; Luka 22.39–46*

³² Géewê, â rà pâra wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe naa na jè ére [na câmi goro upwâra] na ina goo wê pâ Gethsémané. Â é ina tàra pâ: «Guwà tâaboo naani, ba go bwaa pâra nau pwapwicîri.»

³³ Â é popa wiâê wà Pétéru, ma Jacques, ma Ioane. Â é tapoo po dau pidumapiê ma wâgotêe. ³⁴ Â é ina tàra pâ: «Po dau tòina ma pikîri é pwâranûmoo. Â guwà tàpo tâa ni, â guwà tà tàcî! Guwà cibwaa puu!»

³⁵ Â é tàpo paé jîirâ, â é tùu jûrué. Â é ilari jii Pwiduée pâ na é patâjii jiîé é tòina kêra pwi pâara bèepwiri, wiâna pâri. ³⁶ Â é ina pâ: «*Abba**, Caa, pârigâ diri é muru. Gà patâjii jiio é pâ aré ma tòina bèeni! Êco na gà cibwaa pwa é pwina nûmoo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gâ.»

Rà puu tèpa câmu kêe

³⁷ É wâjué me còwâ dari tèpa âracié a câmu kêe, â é còo pâ rà tà puu. Â é ina tà Simona Pétéru pâ: «Simona, wânau, gà tà puu? Càcaa pâri ma gà tàpo tàcî, naa na ji caapwi ineretòotù? ³⁸ Guwà tà tàcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gò kâwâ, wiâna tacaiwâ. Ba nûmawâ na guwà pwa na wâdé, êco na ticè nii kâwâ.»

³⁹ É jèu pâra còwâ wà Iésu jîirâ, â é jèu pwapwicîri, â é jèu ina mwara é pwina é jèe ina. ⁴⁰ Ūna é wâjué me còwâ darirâ, â é pâmarirâ mwara na rà gére puu. Ba nye po dau pwacoé tàra, ma rà tà tàcî. Â càra caa tâmogdori, cè otôpi kâra tée.

⁴¹ Â jèe béwacié mwara é pai pâra kêe jîirâ, â é wâjué còwâ. Â é ina tàra pâ: «Gona guwà bwaa gére nao ma puu? Pâri! Ba o jèe panuâô ni tà tèpa pwa na èpâ, wâgo Pwina naîri âboro. [Ba rà tàgére mee ni, ba na rà tâjûruo.]

⁴² Guwà cimadò! Ma jè pâra! Ba wà pwina é ipa popai good†, âna jèe tà wâéni!»

*Rà tâjûru Iésu**Mataïo 26.47–56; Luka 22.47–53; Ioane 18.3–12*

⁴³ Ūna é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. Â rà tèepaa me wiâê pâ âboro na wâru, na rà pa é pâ tàuwa, ma gò upwâra. Ba rà panuârâ me wà tèpa caa kâ tèpa pwa ârapwaaîlò, ma wà tèpa dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ. ⁴⁴ Â wà Judas, wà pwina é pi-icuri Iésu, âna é jèe inapâpari tàra é pwina ée pwa: «Wà pwi âboro na go bwénüuê, âna nye wâé kaa. Guwà tâjûrué, â guwà popaé pâ, â guwà wéaarié bwâti.»

⁴⁵ Â rà tèepaa me, â é nye pâra dà Iésu kaa wà Judas, â é ina tée pâ: «Bwàcù'gâ co Pwi a pwa pupûra!» Â é bwénüuê. ⁴⁶ Â rà pò ma tâjûru Iésu. ⁴⁷ Â wà pwi âboro na é tâa jaa Iésu, âna é pò ma càù é tàuwa kêe, â é nye tûboo kaa naa gòro pûru pwi âboro kîri kâ pwi *ukai kâ tèpa pwa ârapwaaîlò. [Êco na] é tépàgâ co i doronyûru.

Gona go pwi a tètâmwara âboro?

14:32 Ioane 18.1   **14:34** Ioane 12.27   **14:36** Maréko 10.38; Ioane 6.38   * **14:36** Abba—Pai ina wêe pâ, caa kôo naa na araméen, pwâratûra kâ Iésu.   † **14:42** Ipa popai good—Me trahir. Icurio.

48 É ina wà Iésu tà tàpéeni pâ: «Wà nau? Guwà me nau popao, goro é pâ tâuwa, ma é bàra upwàra, pwacèwii na go pwi a pòtàmwara àboro! 49 Dirì pâ tòotù, àna go tâa nabibiù kàwà. Á go pacàmuri tèpa àboro, naa na *Wàra pwapwicîri. Êco na câguwà caa tâjùruo! Bwa, wâdé na wàrapwiri. Ba nabàni, àna gére pacoo é pâ muru na jèe inapàpari, naa na Tii Pwicîri.»

50 Á wà diri tèpa câmu kêe, àna rà panuâê, â rà uru.

É uru na é cicàpé pwi àboro èpo

51 Êco na pwa pwi jè àboro èpo[†], àna é pâra wiâê. Á é pòpiié goo é jè ciità. Ûna rà pwa na rà tâjùrué wà para tàpé, 52 â rà tà cipa awé i ciità kêe, â é uru na é cicàpé.

Wàra pitèimuru kà tèpa Juif

Mataio 26.57–68; Luka 22.54–71; Ioane 18.19–24

53 Rà popa pâ Iésu naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa àrapwaaìlò. Ba rà ipitiri naa jaaé wà tèpa caa kà tèpa pwa àrapwaaìlò, ma wà tèpa pitûâ, ma wà tèpa dotée goro é Naèà. 54 Napwa wà Pétèru, àna é picâwiâê géé iti, â é tò naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa àrapwaaìlò. Á é tâaboo naa na pé gòroigé, naa jaa tèpa àboro kîri, tèpa wéaa, â é pwacàrau.

55 Wà tèpa caa kà tèpa pwa àrapwaaìlò, ma diri é pé wàra pitèimuru kà tèpa Juif, àna rà mudàra cè àboro, târa na rà pitòti Iésu. Ba nùmarà na rà o pwa wàrimuru tée ma é bà. Êco na càra caa pâmari. 56 Ba wàru tèpa pitòtié na rà pwâ, êco na càra caa pitèrerà.

57 Á nabwé, â rà cimadò para tàpé géé goorà, â rà ina pâ: 58 «Bà jèe nye tèreé na é ina pâ: “Go o tédidiri é Wàra pwapwicîri bèeni na ia rà bari wà tèpa àboro. Á naa na àracié tòotù, àna go bari còwâ é jè Wàra pwapwicîri na càcaa bari goro na-araraîri àboro.”»

59 Êco na wà tèpa pitòtié bèepwiri, àna càra caa pitèrerà mwara.

Pai tòpi kà Iésu

60 É cimadò na ara diri tèpa pitûâ wà pwi ukai kà tèpa pwa àrapwaaìlò, â é tawèeri Iésu pâ: «Gona nye ticé bétòpi'gà? Wà nau? Càngà caa tère é pâ pwina rà gére pitòtigà goo?»

61 Êco na é nye tàpo tâa wà Iésu, â câé caa tòpi. Á é jèu tawèerié mwara wà pwi ukai kà tèpa pwa àrapwaaìlò, pâ: «Gona nye àjupàra pâ wâgà, àna gà pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduée—wà Pwiduée na jè papwicîrié?»

62 Á é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ûu, àjupàra é pwina gà ina. Á guwà mwa còo wà Pwina naîri àboro, wiàna é tâa gòro étò kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, [â ée mwa pitûâ]. Á guwà mwa còoê, wiàna é me na pâ nee, géé napwéretòotù.»

63 [Á po dau dàpàgà tà pwi ukai kà tèpa pwa àrapwaaìlò, â é po dau putàmu.] Á é nye tidàpa kaa é àrabwée kêe[§], â é ina tà tèpa pitèimuru bée pâ: «Jèe pâri! Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é jèe ipitòtié còwâ]! 64 Ba guwà jèe tèreé, na é ina ba èpà Pwiduée [ba é nama ipaiwàilu ma wàé]. Á dà cèna guwà niimiri naa gooé?»

Á rà cau tòpi diri pâ: «Wâdé na é bà!»

14:49 Luka 19.47, 21.37; Ioane 18.20 † 14:51 Pwi jè àboro èpo—Munaa wà Maréko na é wii tii bèeni. 14:58 Ioane 2.19–21 14:62 Psaume 110.1; Daniel 7.13 § 14:63 Tidàpa...àrabwée kêe—Câmu kàra pai po dau dàpàgà tée, é, pwàra putàmu kêe. 14:64 Lévitique 24.16; Ioane 19.7

⁶⁵ Â wà pàra tàpé, âna rà èdurié, â rà târamiri ê naporomee, â rà tòbitié goro îrà. Â rà ina tée pâ: «Wàilàapà na èigà? Gà pinadàra cai, [wiàna gà pwi *péroféta na gà tâmogòori diri ê muru]!»

Â rà popaé wà tèpa wéaa, â rà pitagégéri pûrûê.

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Mataio 26.69–75; Luka 22.56–65; Ioane 18.16–27

⁶⁶ Napwa wà Pétéru, âna é nye tà tâa niboo gòroigé.

Â é tèepaa me tô jè âboro kîri kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò. ⁶⁷ Â é còo Pétéru na é gére pwacârau. Â é ucârié, â é ina tée pâ: «Èe, wâgà kaa, âna gà pwi bée Iésu géé Nazareth!»

⁶⁸ Â é tòpi tée pâ: «Bwa! Câgo caa tâmogòorié, â câgo caa tâmogòori é pwina nûmagà na gà ina.»

Â géewê, â é pâra dàra ê goropwârawâ goro i gòroigé. {Â, na wàrapwiri, â é to i ja.} ⁶⁹ Â wà tôoni, âna é ucâri mwara wà Pétéru, â é jèu ina mwara târa pâ âboro na rà tâa wê, pâ: «Akaé! Wà pwini, âna pwi jè ârapàara tèpa câmu kà Iésu!»

⁷⁰ Â é ina mwara wà Pétéru pâ: «Bwa, bwa! Câgo caa tâmogòorié!»

Â géé na càué, â wà tèpa tâa wê, âna rà ina mwara tée pâ: «Akaé! Âjupâra pâ gà pwi jè a câmu kêe! Ba wâgà mwara, âna gà pwi a me géé Galilée*!»

⁷¹ Â é nye pigòo kaa wà Pétéru ma ina pâ: «Kaa! Guwà tère, go *ipwataâboro tàwà pâ câgo caa tâmogòori wà pwiibà! Wâdé na é pwa wârimuru tôo wà Pwiduée, wiàna go pwâ!»

⁷² Ûna é bwaa gére ina pwiri, â é wailu to i ja. Â é mwa niimiri i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaa kâra ê pai wailu to kâra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

Â é i wà Pétéru.

15

Rà popa Iésu pâ naa jaa Pilato

Mataio 27.1–31; Luka 22.66–23.25; Ioane 18.28–19.16

¹ Ûna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima diri ê wâra pitûâ kà tèpa *Juif —wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò, ma wà tèpa pitûâ, ma tèpa *dotée goro ê Naèà. Ba nûmarà na rà tâmogòori é pwina rà pwa tà Iésu. Â rà piié, â rà popaé pâdari *Pilato, [pwi kupénoo kà tèpa Roma]. ² Â é tawèerié wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà Pwi Ukai kà tèpa Juif?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

³ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò, âna wâru é pâ muru na rà pinatòti Iésu goo. ⁴ Â é tawèerié mwara wà Pilato pâ: «Gona nye ticé cèna gà tòpi goo? Gà nye gére tère é pâ muru na èpà na rà ina naa googà?»

⁵ Êco na câé mwa caa tòpi wà Iésu, â é po dau pò gooé wà Pilato.

Nûmarà goo Barabbas

⁶ Napwa Pilato, âna câmaajé tée, na diri pâ naja, na tòotù *Paséka, na é pacòbé géé na karapuu cè pwi jè âboro, na nûma é Ba gooé. ⁷ Â, [na naja bèepwiri, â] pwa pwi jè âboro, na nee Barabbas, na rà pitànaima na

* **14:70** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Ba bà tère naa na wéégere pwàratùràgà. **15:1** Luka 22.66 **15:5** Ésaie 53.7; Maréko 14.61

karapuu, ma tèpa bée. Ba rà tètàmwarà âboro, na pàara na rà cicara tèpa Roma.

⁸ Â rà tèepaa me naa jaa Pilato pâ âboro na wâru, â rà ilari jiié pâ: «Gà pwa ba kâbà, é muru na jèe nye câmaajé tâgà na gà pwa.»

⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Gona nùmawà na go panuâ còwâ Iésu, 'pwi ukai kà tèpa Juif'?»

¹⁰ Ba é nye tâmogòori bwàti pâ, wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, âna rà panuâ tée Iésu, goro pai piboo kàra.

¹¹ Êco na wà tàpéebà, âna rà cètùu é pâ âboro, ba na rà ina pâ: «Panuâ tâbà wà Barabbas!»

Tanamiri Iésu naa goro kurucé!

¹² É tawèerirà mwara wà Pilato pâ: «Â gona dà cèna go o pwa tà pwina guwà ina gooé pâ 'pwi ukai kà tèpa Juif'?»

¹³ Â rà uu ma tomara too pâ: «Tanamirié naa goro *kurucé!»

¹⁴ Â é jèu tawèerirà mwara pâ: «Gona dà cèna é pwa cèna èpà?»

Êco na rà ina wiikauri pâ: «Tanamirié naa goro kurucé!»

¹⁵ Â é panuâ tàra wà Barabbas wà Pilato, ba nùmee na rà wâdéarié é pâ âboro. Â é pwa ma pâdi Iésu goro ubati. Â é panuâê tà tèpa coda, ba na rà tanamirié naa goro kurucé.

Rà pitaurèe gooé tèpa coda

¹⁶ Wà tèpa coda, âna rà popa còobé Iésu, naa na gòroigé, kàra é wâ maina kà kupénoo. Â rà todàra diri é pé wâra coda. ¹⁷ Â rà piècaarié, â rà pwa ma é coona é pé ârabwée na dau mii—[pwacèwii ârabwée kà pwi âboro imaina]. Â rà pàti é pé bwe korona* kèe, goro îri upwàra na pwa daaé, â rà tòpò boo naa gòro pûrué.

¹⁸ Â rà [cibèepié, â rà tànyirié, ma] ina tée pâ: «Wée! Cidòri nyuâagà, co 'Pwi ukai kà tèpa Juif'!»

¹⁹ Â rà nye tà pâdi é pûrué goro é bàra watù. Â rà nye tà èdurié, â rà nye tà tùu jùrurà araé. ²⁰ Ûna nabwé é pai piècaarié kàra, â rà tòpwùtù gée gooé i ârabwée mii, â rà naagée còwâ naa gooé é ârabwée kèe. Â géewé, â rà popaé còobé naa gòroigé, ba na rà tanamirié naa goro i kurucé.

Rà tanamirié naa goro kurucé

Mataio 27.32–44; Luka 23.26–43; Ioane 19.17–27

²¹ Pwa pwi jè âboro gée na ville Cyrène na nee Simona, pwi caa kà Alexandre ma wà Rufus†, âna é me wê, ba é wâjué còwâ gée na aupwanapò. Â rà tacoo gooé wà tèpa coda, ba na é kâa é kurucé kà Iésu. ²² Â rà popa Iésu, pâ naa gòro jè ti kàra jaa na ina goo wê pâ Golgota, na pai ina wèe pâ 'Goro pwiripûru âboro'. ²³ Â [wà pàra tàpé, âna] rà pinaanimari é dipâa bau é jawé na maga‡. Â rà naa tà Iésu, êco na nye tàutèe na é wâdo.

²⁴⁻²⁵ Na po 9 ineretòotù na dàuru, âna rà tanamirié naa goro i *kurucé wà tèpa coda. Â rà càù noo kàra tii, ba na rà tâmogòori pâ, wàilàapà na

15:11 Apostolo 3.13–14 * **15:17** Bwe korona—Couronne. Bwe kà pwi ukai. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bwe câma. **15:21** Roma 16.13 † **15:21** Alexandre ma wà Rufus—Pwiri tupédu âboro imaina naa na wàra pwapwiciri na ville Roma. ‡ **15:23** Jawé na maga—Nee myrrhe. Pé wâi tàra ma câjé caa tère é maagé. **15:24-25** Psaume 22.19

o popa é pâ ârabwée kêe, ba na rà o pipâdi naa goorà. ²⁶ Â rà popa é ére upwâra, â rà wii naa goo, é majoro é pai bà kêe, pâ: IÉSU, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

²⁷ Â rà tanamiri mwara tupédu a pwa na èpà naa goro jènere wà Iésu— wà pwi jèpwi naa gòro étò kêe; â wà pwi jèpwi naa gòro aèmwü kêe. { ²⁸ Êkaa na pacoo i pwi ia mara wii naa na *Tii Pwicîri gooé, pâ: *Rà naa wârimuru tée; ba rà ina pâ, é pwi a pwa na èpà.* Ésaïe 53.12 }

²⁹ Wà tàpé na rà paé ma me na ére bèepwiri, âna rà ura é pûrurà, â rà tànyiri Iésu, â rà ina pâ: «Pwiini, gona càcaa wâgà kaa, na gà o tédidiri i *Wâra pwapwicîri, â gà o pagòtù còwâ naa na âracié tòotù? ³⁰ Â gà pa-udògà còwâ, ma gà boome géé goro i kurucé bèepwiri!»

³¹⁻³² Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa dotée goro é Naèà, âna rà pitauree goo Iésu mwara. Â rà pi-ina tàra jècaa pâ: «É pi-ina gooé pâ é Pwi Ukai kâjè tèpa *Isaraéla. Â é tâmogòori ma é pa-udò pàra tàpé, éco na câe caa tâmogòori ma é ipa-uddé còwâ! Wiàna é boo géé goro kurucé bèepwiri, â pwiri jè o mwa cèikí naa gooé!»

Â nye ipaiwà mwara naa goo tupé na tanamiriru naa goro kurucé, naa goro jènereé. Ba ru nye pitauree gooé mwara.

Maagé bà kà Iésu

Mataio 27.45–56; Luka 23.44–49; Ioane 19.28–30

³³ Ūna po gopaé bwàti, â nye po bàutè pitiri é napô§ tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija. ³⁴ Ūna po âracié ineretòotù, â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Éloi, Éloi, lama sabakthani?* Pai ina wèe pâ: Pwiduée kôo, Pwiduée kôo, cina gà panuâô?

³⁵ [Â càra caa tèreé bwàti] wà pàra tàpé na rà tâa wê, â rà ina pâ: «Guwà còo, é todà *péroféta Élia!»

³⁶ Â pwa pwi jè ârapàrarà, âna é itàtà, â é popa jè imwaano, â é nuwa naa na é dipâa na maga*. Â é tòpò naa goro bàra upwâra, â é naa tà Iésu, ba na é wâdo. Â é ina [tà tèpa bée] pâ: «Tàpo tâa, ba pwiri jè o còo wà Élia, na é me, nau naaê boo géenidò goro kurucé!»

³⁷ Éco na é dau uu too wà Iésu, â nye ègò kaa ôomaa kêe.

³⁸ Â é pé ciità maina, [na é târiwâri é ére na dau pwicîri] naa na i Wâra pwapwicîri, âna nye tidàpa kaa, tapoo géenidò, tia niboo pwâadèrèe.

³⁹ Â wà pwi caa kâra coda roma na é coo ara Iésu, âna é còo é pai bà kêe, â é ina pâ: «Âjupâra, wà pwi âboro bèeni, âna é *Pwina naî Pwiduée!»

Rà còoé wà pa ilàri

⁴⁰ Pwa pàra ilàri, na rà tâa wê mwara, âna rà tà coo iti, â rà còo pwiri— wàilà ma wà Maria géé Magdala, ma wà Salomé, ma wà Maria, nyaa kà tupédu aéjii José ma Jacques (wà pwina ina gooé pâ 'Pwi dopwa'). ⁴¹ Wàilà kaa, na rà pàra wiâ Iésu, â na rà pitu tée, ûna é bwaa tâa napô Galilée. Â wâru é pa pàra ilàri, na rà tâa wê mwara, na rà too wiâé mwara, naa *Iérusaléma.

15:28 Ésaïe 53.12   **15:29** Psaume 22.8, 109.25; Maréko 14.58   **§ 15:33** Pitiri é napô—é, Pitiri é gòropuu.   **15:34** Psaume 22.2   **15:36** Psaume 69.22   * **15:36** Dipâa na maga—Dipâa na càcaa maina wâri wèe, na pinaanaimarié bau é jawé.   **15:40** Luka 8.2–3

Tòpòé naa na auipwàni

Mataio 27.57–61; Luka 23.50–56; Ioane 19.38–42

⁴²⁻⁴³Diri é pâ namuru bèepwiri, âna pacoo na [papwicî] tòotù béaa kâra é *tòotù pwicîri kâ tèpa Juif. Na papwicî, âna rà pwabwàti é pi-ija târa tòotù pwicîri.

Na bàrane, âna é tèepaa me wà Ioséfa, pwi âboro géé Arimathée. Wà pwiibà, âna pwi jè âboro imaina, naa na wâra pitèimuru kâ tèpa Juif. Â é pwi a nye tà gòo goro tapacîri é pai tèepaa me kâra é *Mwaciri kâ Pwiduée. Â é ipagòorié, ba na é pâra naa jaa ukai Pilato, ma ilari jiié i naii Iésu. Ba nùmee na é popa é naiié béaa kâra é pai tapoo kâra tòotù pwicîri.

⁴⁴Ûna é tère wà Pilato pâ, é jèe bà wà Iésu, â é pò. Â é todà pwi caa kâra coda, â é tawèerié pâ: «Gona jèe gòiri cè pai bà kêe?»

⁴⁵Â é piwiâ tée. Â wà Pilato, âna é naa tàrù tà Ioséfa, ba na é popa i naii Iésu. ⁴⁶Â wà pwiibà, âna é tapwùtù i naii Iésu géé gòro i kurucé. Â é cajipié goro é ciità na é wâri. Â é popaé, â é tòpòé naa na é auipwàni—pé pwêe na îri naa na pé atü. Â nabwé, â é pwùru é jè pé atü maina, â é târiwâri i auipwàni. ⁴⁷Â wà Maria géé Magdala, ma wà Maria nyaa kâ José [ma Jacques] âna ru còo é ére na tòpò Iésu naawê.

16

É wâro còwâ géé na aubà

Mataio 28.1–8; Luka 24.1–12; Ioane 20.1–10

¹[Na capàto na bàrane] ûna jèe nabwé é *tòotù pwicîri [kâ tèpa *Juif] â wà Maria géé Magdala, ma Salomé, ma wà Maria nyaa kâ [José ma] Jacques, âna rà pâ nau wâri é jawé ûrea, ba na rà wicèpwiri naa gòro é naii Iésu. ²Na pwapwicîri, na bwaa dàuru, na é gére êgòdò tòotù, â rà pâra naa na auipwàni. ³⁻⁴Â wii naigé, âna rà gére pi-ina târa pâ: «Gona wàilàpà na o mwa pwùru i atü goro i pwêe? Ba po dau maina!»

Êco na, ûna rà tèepaa pâ, â rà còo pâ jèe pwùru. ⁵Â rà tò naa na i pwêe auipwàni. Â rà còo pwi âboro èpo na é tâa gòro âji îjè, na é coona é ârabwée gòri na pwaa*. Â rà po dau pò, ma wâgotàra.

⁶Êco na é ina târa pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba [go tâmogòori pâ] guwà me nau mudà Iésu géé Nazareth, wà pwi ia tanamirié naa goro *kurucé. Guwà tère, jèe tiàué ni, ba é jèe tàcî géé na aubà, â é jèe wâro còwâ! Ba wàéni é ére, na ia tòpòé naawê. ⁷Â guwà wâjué còwâ wài, â guwà ina tà Pétèru ma tèpa *câmu kâ Iésu pâ, é tapacîwà wâ Galilée wà Iésu. Â guwà o mwa còoé naawê, wàra na ia é jèe ina tàwà.»

⁸Â rà còobé géé na i auipwàni i pa ilàri, â rà itàa pâ. Â po dau dàpàgà târa, â rà céca. Â càra caa ina târa âboro imudi, ba po dau wâgotàra.

Nee tii 9–20, âna nye tiàù na pâ Tii Pwicîri naa na grec na muru béaa.

É pipaarié tà tèpa âboro kêe

Mataio 28.9–20; Luka 24.13–53; Ioane 20.11–23; Apostolo 1.6–11

—Tà Maria géé Magdala

* **16:5** Pwi âboro èpo na é... Pai ina wèe pâ, pwi angela. Còo mwara Angela naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwàdàra tii. **16:7** Mataio 26.32; Maréko 14.28

⁹ Na pwapwicîri na bwaa dàuru, âna é wâro cômâ géé na aubà wà Iésu. Â é pipaarié béaa tà Maria géé Magdala, wà i tô ilàri, na ia é nama é wâdé na é tü târa é pâ 7 duée géé gooé. ¹⁰ Â wà tôoni, âna é me, nau piwiâ tà tèpa bée Iésu, é pwina é côm.

Napwa wàilà, âna rà tàgére pijinünü imuru Iésu. ¹¹ Â é ina tàra wà Maria pâ: «É jèe wâro cômâ wà Iésu! Ba go cômê!»

Êco na càra caa cèikî naa gooé.

—*Tà tupédu a câmu kêe*

¹² Pwa tupédu a câmu kà Iésu, âna ru pâra wii naigé, â ru còobé géé na ville. Â é cipàpariru wà Iésu, na jèe ité pai cômê. ¹³ Â ru wâjué cômâ, ba na ru piwiâ tà pâra tèpa câmu, êco na wàilà mwara, âna càra caa cèikî naa gooru!

—*Tà tèpa 11 apostolo kêe*

¹⁴ Â bénabwé wèe, âna é pipaarié tà tèpa 11 *apostolo kêe, wà Iésu, na rà bwaa gére ija. Â é pwarà, â é ina tàra pâ: «Po dau gòo é pûruwà! Tàutàwà na guwà cèikî, na rà ina tàwà pâ, go jèe wâro cômâ!»

¹⁵ Â é ina tàra mwara pâ: «Guwà pâra pitiri é gòropuu, â guwà inapàpari é *Picémara Wâdé, târa diri é pâ âboro. ¹⁶ Â wà pwina é cèikî naa goo, ma *upwaaé, âna ée mwa udò, [â o tâa tée é *âji wâro]. Â wà pwina câe caa cèikî, âna ée mwa pitèie wà Pwiduée, ma naa wârimuru tée. ¹⁷ Wâéni pâ câmu kêe naa goo tàpé na rà cèikî:

Rà o tü târa é pâ duée, naa na neeô;

Rà o pwa é pâ pwâratùra na pâ ité;

¹⁸ Rà o cipa é pâ dòèa naa na îrà;

Rà o wâdo cè jawére bà†, â o càra caa bà goo;

Rà o tòpò é du îrà naa gò tèpa maagé, â rà o wâdé cômâ.»

¹⁹ Géé na càuru é pai ina kêe tàra pwiri, â dàgòtù too naa napwéretòotù, wà Pwi Ukai Iésu, â é tâa gòro étò kà Pwiduée [ba na é pitûâ wê]. ²⁰ Â wà tèpa câmu kêe, âna rà pâpitiri pâ napò, ba na rà inapàpari é Picémara Wâdé. Â é pitu tàra wà Pwi Ukai. Â é *paâjupâra é Popai na rà inapàpari, ba é naa tàra é pâtàmee, ba na rà pwa é pâ câmu, na rà pò goo wà tèpa âboro.

16:14 1 Korénito 15.5   **16:15** Apostolo 1.8   **16:16** Apostolo 2.38   **16:17** Apostolo 2.4, 8.7

16:18 Luka 10.19; Apostolo 28.3–6   † **16:18** Rà o cipa é pâ dòèa...Rà o wâdo cè jawére bà—Pai ina wèe pâ, wiàna rà wâdo... ba càcaa popai goro é pwina wâdé na jèe pwa. Popai goro é pwina pâri ma tèepaa tà pâra tèpa câmu kà Iésu. Jawére bà—Poison.   **16:19** Apostolo 1.9–11, 2.33–34

16:20 Apostolo 14.3; Hébéru 2.3–4

Picémara Wâdé na é wii wâ Luka Bétapoo popai

Wailàqà na wii tii bèeni?

Wâ Luka, pwi dotée (côo *Kolosé* 4.14), na é pâra wiâ Paulo (côo *Apostolo* 16.10 ma 2 *Timotéo* 4.11). É pwi *Grec. Munaa wàè co pwi âboro na wii naa na *Tii Pwicîri, na câé caa pwi *Juif. É mudàra diri ê pwina rà ina ma wii goo Iésu wâ tèpa *paâjupâraê, â é wii târa tòimiri. (Côo Luka 1.1–3.) Pai wii tii kêe, âna paari pâ, é pwi âboro na é pwi a *câmu.

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 60 ma 65, béaa kêra pai tanoori wàra é ville Iéruusaléma na é naja 70.

É wii tâi?

Tâ pwi jè âboro na nee Théophile, pwi âboro imaina naa jaa tèpa *Roma, na rà pitûâ naa napô naawê. É jèè pwi a cèikî naa goo wâ Iésu *Kériso, â é jèè picòo ê pâ muru goro ê cèikî (1.4). Ê nee *Théophile* âna pai ina wèè pâ ‘Wâ pwina é meaari Pwiduée’. Pwiri ucina mwara goo diri tèpa cèikî na rà wâru, na càra caa tèpa Juif, â na rà wâro wâgòroigé jii napô *Judée.

Cina é wii?

É paari wâ Luka pâ, ê pâara cèikî kâjè naa goo Iésu, âna muru na cimwü ma âjupâra.

Dà ère ê tii bèeni?

Tii kâ Luka, âna tii na tâbawêe goro wâro kâ Iésu, jii pâra tii. Wâru pâ nee tii naa naporomee 10–18, na nye tiàu na *Tii kâ Mataio*, ma *Maréko*.

Wâ Luka, âna é paari pâ, wâ Iésu Kériso, âna é pwi âboro na é tâbawêe. É piwiâ ê pai tâa kâ Iésu ma wâ tèpa âboro, ma pimeaari kêe târa (4.18–19; 19.41).

Wâ Iésu, âna é dau meaari tàpé na ticè nii kêra ma tàpé na pipwaée kêra:

- tèpa pwa maga (17.12–19);
- tàpé na ticè kêra (16.19–31);
- pa ilàri (7.43–48);
- pa ilàri dàpwâ (7.11–17);
- tèpa tò mwani—tèpa âboro na rà èpàrirà tèpa jènererà (18.9–14);
- tàpé na èpâ wâro kêra (7.36–50).

Na pâara kâ Iésu, âna piticèmuru naa goo pa ilàri jii tèpa paa. Êco na jè côo naa na *Tii kâ Luka* pâ, câé caa niimiri wàrapwiri wâ Iésu. Â wâ Luka, âna é wii nee pa ilàri na rà pâra wiâ Iésu (8.2–3; 24.10).

É piwiâ mwara wâ Luka naa na tii bèeni ê pâ pwi bèepwiri:

- ê pwapwicîri, âna muru na dau maina naa na wâro kâ Iésu (5.16);
- wakè kêra Nyuâaê Pwicîri naa na wâro kâ Iésu (côo 1.80) ma tèpa âboro kâ Pwiduée;
- wakè kâ tèpa angela (naporomee 1, 2).

Pai pitàgoo tii kâ Luka

Pitèpa Iésu ma pai maina too kêe (1.1–2.52)

Ipwabwàtié târa wakè (3.1–4.13)
 Wakè kà Iésu naa Galiléa (4.14–9.50)
 Autapoo goo (4.16–5.16)
 Rà tapoo cicaraé wà tèpa pitûâ (5.17–6.11)
 É pacâmuri tèpa câmu kêe (6.12–49)
 Wàilàapà pwi Iésu bèepwiri? (7.1–50)
 É pwa ucina na é pacâmuri tèpa âboro (8.1–21)
 Dau pwa pàtâma Iésu (8.22–56)
 Pai tâa kàra ma tèpa 12 a câmu kêe (9.1–50)
 É tapoo pâra dâra Iérusaléma (9.51–19.27)
 É pacâmuri tèpa âboro kêe
 É patêre tèpa pitûâ na rà cicaraé
 É wacié inapàpari pai o bà kêe
 Wakè kêe naa Iérusaléma (19.28–21.38)
 Pai bà ma wâro còwâ kêe (22.1–24.53)

É inapàpari tii kêe wà Luka

¹⁻³ Bwàcu'gà, co pwi ukai Théophile. Go wii é tii bèeni, ba na go piwiâ tâgà diri pâ muru na é jèe pwa wà Pwiduée naa jaabà, gée na càuru pai pitèpa wà Iésu*. Wâru tèpa *paâjupâra na rà còo pâ muru bèepwiri, â rà inapàpari, â rà picémara é *Picémara Wâdé. Â wà pâra tâpé, âna pwa na rà piwiâ naa na tii. Â wâgo mwara, âna go mudâra bwàti, ba na go wii tòmiri é jèkutâ ba kâgà, goro diri pâ muru bèepwiri. ⁴ Ba na wàrapwiri, âna gà o mwa bàra còoina pâ âjupâra é popai na ia gà tòpi.

Zakaria ma Élisabeth

⁵ Na pàara na é ukai naa *Judée wà Héroda†, âna pwa pwi jè âboro wê, na ina gooé pâ Zakaria. É pwi a pwa ârapwaailò, gée na pubu kà Abia. Â napwa tô wâdèe, Élisabeth, âna tô gòobàra *Arona. ⁶ Â cau wàilu, âna ru *târù na ara Pwi Ukai Pwiduée. Ba ru pitêre dâra diri pâ naèa, ma é pâ pitûâ kêe, â nye ticè cèna pâri ma pitèiru goo. ⁷ Êco na nye ticè èpo kàru, ba càcaa pâri ma é pièrù‡ wà Élisabeth. Â jèe cau pwanümaru.

É cai Zakaria pwi jè angela

⁸ Na jè tòotù, â wà Zakaria, âna é pwa wakè kêe na *Wâra pwapwicîri kà Pwiduée. Ba nye tòotù na rà wakè na i pubu kêe. ⁹ Wiâra é pai pwa kà tèpa pwa *ârapwaailò, â rà picàù noo kâra tii, ba na rà pitòrigari pwi âboro gée goorà, na ée tò naa na ére na dau pwicîri, naa na Wâra pwapwicîri. Â naawê, âna é cîri *encens* [pâ dà na ûrea na jè cîri] ba na âraimeai tâ Pwiduée. Â, na tòotù bèepwiri, âna wâru noo kâra tii kà wà Zakaria. Â é too nau pwa é wakè kêe. ¹⁰ Â, na é gére cîri i *encens* [naa gò béreca] â dau wâru tèpa âboro§ na rà gére pwapwicîri boo gòroigé. ¹¹ [Ûna é gére wàrapwiri wà Zakaria] â é nye cipàparié kaa, wà pwi jè *angela kà Pwi Ukai, na é coo gòro ètò kâra i béreca. ¹² Â é pò wà Zakaria, â dau wâgotêe, [â é pwùkùru].

1:1-3 Apostolo 1.1 * **1:1-3** Géee na càuru pai pitèpa wà Iésu—Grec: Géee na autapoo goo. † **1:5** Héroda—Héroda na nee 'Héroda Maina'. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwàadàra tii. ‡ **1:7** Càcaa pâri ma é pièrù—Stérile. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Ilàri mwari. **1:9** Exode 30.7 § **1:10** Wâru tèpa âboro—Grec: Diri é Ba {kà Pwiduée}.

O pwa pwi èpo'gà

¹³ Êco na é ina tée wà pwi angela pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà, co Zakaria! Ba é jèe tère ê pwâra pwapwicîri kàu wà Pwiduée. Â wà tô wâdâgà, âna [ée mwa nyarana, â] ée mwa pitâmari pwi èpo'gà, â gà mwa pitunee tée pâ Ioane. ¹⁴ Â gàu mwa puràra, ma ipwàdée. Â o mwa wâru mwara tàpé na rà o ipwàdée goo. ¹⁵ Ba wà pwina naîgà, âna ée mwa pâ nau pwi âboro na dau imaina na ara Pwi Ukai. Â o pwicîri na é wâdo dipâa ma cè jawé gòo. Ba ée jèe nye dipitirié kaa ê *Nyuûaê Pwicîri na é bwaa tâa nanaa nyaa kêe.

¹⁶ «Dau wâru tàpé gée na ê Ba *Isaraéla, na ée mwa tòmimirà, ba na rà wâjué còwâ dari Pwi Ukai, Pwiduée kàra. ¹⁷ O tâa gooé é pàtâmara ê Nyuûaê Pwicîri, pwacèwii *péroféta Élia biu. Â ée mwa tòmiri ma pwabwàti ê Ba kêe, béaa kàra pai tèepaa kà Pwi Ukai. [Ba o càcaa gòiri, â ée jèe tèepaa.] Â gée goo pwina naîgà, âna wà tèpa caa, âna rà o naa nûmarà naa goo tèpa naîrà*. Â wà tàpé na càra caa pitère dà Pwiduée, âna rà o mwa pinünüma, pwacèwii tèpa âboro na rà *târù na ara Pwiduée.»

Go wà nau târa pai cèikî kôo?

¹⁸ É ina wà Zakaria tà pwi angela pâ: «Go wà nau târa pai cèikî kôo, naa goo é pwina gà ina? Ba go jèe pò dau ijiao, â wà mwara wâdòo, âna é jèe jìitâmu.»

¹⁹ Â é tòpi tée pâ: «Ico pwini! Wâgo, âna wâgo angela Gabriel, â go pwi a coo ara Pwiduée, ba na go piâboro kîri kêe. Â wàe na é cùruo me, ba na go inapàri tâgà é popai wâdé bëeni. ²⁰ Wâdé na gà tâmogòori pâ, diri é pâ muru na go ina tâgà, âna o mwa tèepaa, na pàara na é jèe tòpò wà Pwiduée. Êco na wâgà, âna câgà caa cèikî naa goo! Â gà còo, gà o ciô, tiagoro é tòtòtu na o mwa coo diri é pwina go ina tâgà!»

²¹ Na pàara na ru gére pitùra na, wà Zakaria ma wà pwi angela, âna rà gére tapacîé wà tèpa âboro. Â rà pò [ma pitawèerirà] pâ, cina gòrié dò wâ. ²² Úna é mwa bàra còobé [gée na ére na dau pwicîri] âna é jèe ciô. Â é po pwa ineremuru târa, goro îê. Â rà pâra na tâmogòori pâ pwa cè pwina é còo, cèna me gée goo Pwiduée. ²³ Nabwé, â é tubanabwé é wakè kêe wà Zakaria, naa na i Wâra pwapwicîri, â é pâra naa pwârawâ kêe.

É nyarana Élisabeth

²⁴ Gée na càué, â wà tô wâdèe Élisabeth, âna é nyarana. Â é nye tà tâa pwârawâ naa na 5 parui. Â é nye tà niimiri pâ, ²⁵ É dau wâdé ba kôo wà Pwi Ukai. Ba ia go po dau kamu, ba nye tô a ticè èpo kôo. Â é meاريو, â é jèe dàgòtù é pwâra kamu kôo.'

Inapàri pai pitèpa Iésu

²⁶ É jèe nyarana wà Élisabeth naa na 6 parui. Â, na pàara bèepwiri, â wà Pwiduée, âna é panuâ wà pwi angela kêe, wà Gabriel, naa Nazareth wà Galilée, ²⁷ naa jaa tô jè èpo ilàri, na nee Maria. Wà tóobà, âna ru ipwa

1:15 Nombres 6.3   **1:17** Malachie 3.1,24, 4.5-6; Mataio 17.11-13   * **1:17** 4e phrase—é, O pwa pinaanapò naa nabibiu kà pa nyaa ma caa, ma tèpa naîrà.   **1:19** Daniel 8.16, 9.21   **1:27** Mataio 1.16,18

câbawâdé† ma wà pwi âboro, na ina gooé pâ Ioséfa, pwi gòobàra pwi ukai *Davita.

28 Â é piâpâparié‡ pwi angela, â é ina tée pâ: «Cidòri nyuâagà, co Maria! Ba wà Pwi Ukai Pwiduée, âna é jèe *pwényunyuâarigà goro é pimeaari kèe, â é wâjaagà.»

29 Â é pò wà Maria, ba câé caa tâmogòori é pwina é ina tée. Â é pinünüma ma pitèi pâ: ‘Cina é pacidòri nyuââo wà Pwiduée?’

30 Â é ina tée wà pwi angela pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà, co tòoni! Ba é ipwâdée googà wà Pwiduée, â é pitòrigarigà. 31 Â gà o nyarana, â gà o pitâmari pwi nari èpo paaò, â gà mwa pitunee tée pâ Iésu^S. 32 Wâé, âna wâé pwi âboro na dau imaina na ara Pwiduée. Â o pitunee tée pâ **Pwina naî Pwiduée na é dau wâdòiti’. Â wà Pwiduée, Pwi Ukai kèe, âna ée mwa naa tée é pwâra ukai kà Davita, pwi jooroó. 33 Â ée pwi ukai kâra Ba Isaraéla dâra gòori awé. Â é pitûâ kèe, âna o nye ticé pwâadèrè.»

34 Â é ina wà Maria tà pwi angela pâ: «Gona épwiri, âna o wânau târa cè pai tèepaa wèe?! Ba câbu caa pé ipuu ma pwi éao, ma cè pwi jè paaò!»

O mwa wàrapwiri géé goro Nyuââé Pwicîri

35 Ê tòpi tée wà pwi angela pâ: «Ê Nyuââé Pwicîri, âna ée mwa boome naa gògà, â é pàtâma Pwiduée na é dau wâdòiti, âna ée mwa wâjaagà*. Â é pwi nari èpo na gà o mwa pitâmarié, âna wâé kaa na é pitòrigarié wà Pwiduée, â o mwa ina gooé pâ Pwina naî Pwiduée.

36 «Gà còo, wà tô jèneregà, Élisabeth, na ia jèe mu ina naa gooé pâ: “O jèe càcaa pitâmari!” Êco na ée mwa pitâmari pwi jè nari èpo. Ba é gére nyarana ni—jèe 6 parui kèe. 37 Ba nye ticé cèna pwacoé tà Pwiduée!»

38 Â é tòpi tée wà Maria pâ: «Go tô ênawéna kà Pwi Ukai. Â go nye pwa co é câbawâdé kèe!»

Â, na wàrapwiri, â é còpòo jiié i pwi angela.

É cai Élisabeth wà Maria

39-40 Pàra tòotù géé na càuè, â é piwâcî pâ wà Maria, nau cai wà Élisabeth. (Ê village kèe, âna é tâa gòrojaa na jè ére géé goo Judée.)

41 Ûna é tère pwâra pwabwâcu kà Maria wà Élisabeth, â é nye gù kaa i pwi èpo naa nanaaé. Â wà Élisabeth, âna nye dipitirié kaa é Nyuââé Pwicîri, 42 â é tomara too pâ: «Wà Pwiduée, âna é dau pwényunyuâarigà jii diri pa èpo ilàri, â é pwényunyuâari mwara é èpo bèepwiri gére wâgoogà! 43 Po dau muru na maina ba kôo! Ba gà me naa jaao, wâgà tô nyaa kà Pwi Ukai kôo!

44 «Gà còo co tô béèò, ùna go tère pwâratùra'gà, â é ipwâdée i pwi èpo kôo, â é gù ni nanaaò! 45 Cidòri nyuâagà! Ba gà jèe cèikí pâ, ée mwa pacoó é pwina é ina tâgà, wà Pwi Ukai.»

Nyabi kà Maria

46 É ina wà Maria pâ:
«Ipwâdée pwâranümoò!
Go pwamaina Pwi Ukai!

† 1:27 Ipwa câbawâdé—Wâjaa tèpa Juif, âna càcaa pai ina wèe pâ, ru ipuu naima. ‡ 1:28 Piâpâparié—é, Pièpâparié. 1:31 Ésaie 7.14; Mataio 1.21–23 S 1:31 Iésu—Pai ina wèe naa na héberu pâ, wà Pwi Ukai, âna é pa-udòjè. 1:32 2 Samuel 7.12,13,16; Ésaie 9.6 * 1:35 Ée mwa boome naa gògà... Grec: Ée mwa cajipigà pwacèwii é ânaué. 1:37 Genèse 18.14 1:46 1 Samuel 2.1–10

47 Puràra pwâranümo!
 Ba é upao géé na èpà
 wà Pwiduée Caa.
 48 É câbapwamuru naa gooò,
 tô ênawéna kêe,
 na go po dau kîri.
 Rà o cau ina pâ:
 “Pwényunyuâari wà tôoni!”
 49 É paari nii kêe
 wà Pwina é dau maina.
 É pitu tôo goro îê étò,
 wà Pwina é pwicîri.
 50 Maina pai wâdé kêe,
 dâra gòiri awé,
 ba kâ tèpa âboro;
 tà tàpé na rà papwicîriê.
 51 É wakè goro pâtâmee.
 Tadidiri tèpa cuâcâda.
 52 Téura pwâra ukai,
 kâ tàpé na rà maina.
 Caa pagòtù too
 tàpé na rà kîri.
 53 É naa neemuru
 tàpé na ticè kâra.
 É pawâjuépiri
 tàpé na pwa kâra,
 ma ticè êre îrà.
 54 É pitu târa Ba kêe,
 pwi Ba Isaraéla,
 pwi ênawéna kêe.
 É ciburà mearié.
 55 É ipwataâboro
 tà tèpa jojoojè,
 tà *Abéraama,
 ma tèpa gòobèrèè diri.
 É pacoo auina kêe,
 dâra gòiri awé. Nabwé!»

56 Wà Maria, âna é tàpo tâa jaa Élisabeth, naa na âracié parui. Â géewê, â é wâjué naa jaaé.

Pai pitèpa Ioane Pwi a piupwaa

57 Tèepaa naa na pàara na ée pitàmari† èpo na, wà Élisabeth, â é pitàmari pwi âboro èpo paaò. 58 Â wà tèpa tàmwünyabwerié ma wà tèpa jènereê, âna rà tère pâ é pwényunyuâariê wà Pwi Ukai. Â rà capai ipwâdéè diri, naima ma wâé. 59 Â géé na càuru caapwi nadàpàra pwapwicîri, â rà me, ba na rà

1:50 Psaume 103.13,17   1:51 2 Samuel 22.28   1:52 Job 12.19, 5.11; Psaume 147.6
 1:53 Psaume 34.11   1:54 Psaume 98.3   1:55 Genèse 17.7; Michée 7.20   † 1:57
 Pitàmari—Accoucher, donner naissance à (enfant).   1:59 Genèse 17.12; Lévitique 12.3; Luka 2.21

pwa *kamaî tà i pwi nari èpo [wiâra ê *Naèà kà Moosé]. Â nûmarà na rà naa tée i nee caa kée, wà Zakaria, ⁶⁰ êco na é ina tàra wà tô nyaa kée, pâ: «Bwa, o pitunee tée pâ Ioane.»

⁶¹ Â rà ina tée pâ: «Gorodà? Nye ticè jèneregà, cèna é popa é neere âboro bèepwiri.»

⁶² Â rà po pwa ineremuru tà pwi caa kée, Zakaria, ba na rà tawèerié pâ, o nûmee na é picipa nee.

Nee âna o Ioane

⁶³⁻⁶⁵ Ê pwa ineremuru tàra wà Zakaria, ba na rà naa tée ê noo kâra tii, ba na é pwa tii naa na. Â é wii pâ 'Ioane'. Â géewê, âna é nye tùra còwâ kaa, â é pwamaina Pwiduée.

Â rà pò diri [tàpé na rà tèreê] â wâgotàra. Â rà piwiâ ê jèkutâ goo, na diri pâ ére wà gòrojaa, wà napô Judée. ⁶⁶ Â wà diri tàpé na rà tère ê popai bèepwiri, âna rà dau pinünüma, â rà ina pâ: «É! O po dau maina awé é pwina ée mwa pwa, wà pwi nari èpo bèepwiri!» Ba wà Pwi Ukai, âna é wâjaaé.

É pwamaina Pwiduée wà Zakaria

⁶⁷ Wà Zakaria, pwi caa kà i pwi nari èpo, âna dipitirié é Nyuâaê Pwicîri, â é inapàpari é popai na é naa tée wà Pwiduée. Â é ina pâ:

⁶⁸ «Pwamaina Pwi Ukai,
Pwiduée kâra ê Ba,
ê Ba Isaraéla.
Ba é pa-udòjè,
tipijè jii èpà kâjè.

⁶⁹ Dau pwa pàtâma
wà pwi a-upajè,
pwi gòobàra Davita,
pwi ênawéna kée.

⁷⁰ Jèe nye gòiri
é pai ina kée pwiri.
Ba rà inapàpari
tèpa péroféta
na é pitòrigarirà.

⁷¹ Ba é jèe ina pâ:
“Go o mwa pa-udòwà
jii tèpa pièpàriwà.”

⁷² Maina pimeaari kèe
tà tèpa jojoorjè.

É nye pacoo diri kaa
auipwataâboro kée,

⁷³ na é naa tà Abéraama,
wà pwi jojoorjè,
naa na pimeaari kée.

É gére ina naa gooje, pâ:

⁷⁴ “Go upa tèpa naigà,

jii tèpa pièpàrirà.
 Rà o piênawéna kôo;
 o càcaa wâgotàra.
 75 Rà o wâdé na arao,
 â o tàrù pwâranümarà,
 na diri pai wâro kâra
 wâni gòropuu.” Nabwé.»

76 Â wà Zakaria, âna é pame ê popai bèeni [goo wà pwina naiê, Ioane]:
 «Wâgà pwi nari âboro èpo bèeni, âna:

Gà o pwi Péroféta:
 Gà o ipa popai
 kà Pwiduée Caa,
 na é tâdòiti.
 Gà o pâbéaa
 kà wà Pwi Ukai;
 pwabwàti naigé kêe.
 77 Gà o ina târa Ba kêe:
 Ée mwa pa-udòwà,
 [ba na guwà wâro].
 Ée mwa pwanauri
 ê pâ èpà kàwà.
 78 Maina pai wâdé kêe!
 É tèepaa marijè;
 é pame ê pwéelaa,
 pwacèwii pai tèepaa
 kâra dapàra tòotù.
 79 É èu mari tàpé
 na rà tâa na bàutê,
 bàutê kâra pwâra bà.
 É tòcia tàra naigé
 naa na pinaanapô.
 Nabwé.»

É pimaina too Ioane

⁸⁰ Wà i pwi âboro èpo, Ioane, âna é pimaina too, â pimaina pâ ê pàtàmara
 Nyuâaê Pwicîri naa gooé. Â é wâro namaré[‡], tèepaa naa goro i pwi tòotù,
 na ée mwa ipaarié târa pwi Ba Isaraéla.

2

Pai pitèpa Iésu

Mataio 1.18–25

¹⁻² Na pàara napô bèepwiri, âna é pwi kupénoo na Syrie wà Quirinius, â
 wà Auguste, âna é pwi ukai kà tèpa *Roma. Â é tûari wà Auguste pâ, na
 pûra diri ê jéûru âboro wâna diri pâ napô [na tâa na ê pwâra ukai kêe]. (Â
 mwa nye piécè kaa na rà pwa pwi bèepwiri.) ³ Â diri ê pâ âboro, âna rà jèpa
 ipiina naa na jèpa village ma ville kà tèpa jooororà, ba na rà wii ê neerà.

1:75 Tito 2.12–14   **1:76** Ésaïe 40.3   **1:77** Jérémie 31.34   **1:78** Ésaïe 60.1–2   ‡ **1:80**
 Namaré—Désert. Ére na aupiticia. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa gòromweedà.

4-5 Napwa naa goo wà Ioséfa, âna é còpòo géé Nazareth wâ Galilée, ba na é pâra naa Bétéléma wâ napô *Judée, nau wii é nee. Ba ia é pitèpa naawê wâ ukai *Davita, wâ pwi jojooroé. Â é popa wiâê wâ Maria, tô wâdèe, na é gére nyarana, ba é tapacî [pwi ciiri] èpo* kêe.

6 Na ru tâa Bétéléma, â tèepaa me pàara, na ée jèe pitàmari èpo wâ Maria. 7 Â é pitàmari pwi ciiri èpo kêe. Â é cajipié naa na pé kupétuu, â é papuué naa na aunaa uti kêra macii, ba ticè autâa kârú† [ba po dau wâru âboro].

Tèpa wéaari mutô

8 Na pwi bàrane-bà, na pwi jè ére gòrojaa géewê, âna pwa tèpa âboro na rà wéaari pâ mutô kêra naawê.

9 Â é nye tèepaa me kaa, pwi jè *angela kà Pwi Ukai, â é coo ararâ. Â nye pwéela bèepirà kaa é muugère kà Pwi Ukai. Â nye dau wâgotàra kaa.

10 Â é ina târa wâ pwi angela pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotàwâ. Ba go pame tàwâ é popai na wâdè; popai na rà o dau ipwâdée goo, wâ diri tèpa âboro! 11 Ba na pwi ne bèeni, âna pitèpa *pwi a pa-udòwâ, naa na village kà Davita. Âna wâ pwi *Mesia‡, Pwi Ukai [na ia guwâ tapacî géé na biu]. 12 Wâéni câmu, ba na guwâ o còoinaê: Guwâ o pâmari é ji nari èpo na cajipié goro pé kupétuu, â papuué naa na aunaa uti kêra macii.»

13 Na nye wàrapwiri kaa, â rà nye tèepaa boome kaa géé *napwéretòotù, pàra tèpa angela na rà dau wâru. Â rà cibèepi i pwi angela. Â rà nyabi ma ipwamaina Pwiduée:

14 «Ipwamaina Pwiduée,
nidò naa napwéretòotù!
Bèe ma dàrèbòò
naani gòropuu!
Moo ma awé
ba kà diri tàpé
na wâdè tée wàilà!»

Rà pâra nau cai i èpo

15 Géé na càùé, â wâ i tèpa angela, âna rà còpòo jii tèpa wéaari mutô, â rà wâjué too còwâ naa napwéretòotù. Â wâ tèpa wéaari mutô, âna rà pi-ina târa pâ: «Jè pâra naa Bétéléma, ma jè jèe còo cai é pwina tèepaa, na é gére ina tâjè wâ Pwi Ukai.»

16 Â rà nye piwâcî kaa, â rà pâmari wâ Maria, ma wâ Ioséfa, ma i ji pwi nari èpo na é gére puu na é aunaa uti kêra macii. 17 Ûna rà còoê, â rà pâra nau piwiâ târa diri é pâ âboro, i pwi ia é ina târa wâ i pwi angela. 18 Â wâ diri tàpé na rà tère, âna rà dau pò goo.

19 Â wâ Maria, âna é nye po tàmaari diri é pâ namuru bèepwiri, â é dau pinünüma naa goo.

20 Nabwé, â wâ i tèpa wéaari mutô, âna rà wâjué còwâ [dari é pubu macii kêra]. Â rà dau nyabi ma pwamaina Pwiduée, goro diri é pâ muru na rà còo ma tère. Ba nye po cau coo diri, i pwi ia é ina târa wâ i pwi angela.

Paari Iésu naa na Wâra pwapwicîri

* 2:4-5 Ciiri èpo (é, ciàra èpo)—Premier-né. † 2:7 Ticè autâa kârú—Grec: Ticè autâa kârú wâna é wâ, na rà mu tâa wê wâ tèpa pàrame. ‡ 2:11 Mesia—Kériso naa na pâ Tii Pwicîri naa na popwaaalé. (Còo Ioane 1.41.) 2:14 Luka 19.38 2:19 Luka 2.51

²¹ Gée na càuru caapwi nadàpara pwapwicîri, â wà Ioséfa ma Maria, âna ru popa pâ i pwi èpo kàru, ba na pwa *kamaî tée, [wiâra ê *Naèa kà Moosé]. Â ru nama nee pâ Iésu, i pwi neere âboro na ia é jèe mara ina i pwi angela, béaa kâra ê pai nyarana kà Maria.

Ru panuâê tà Pwiduée

²²⁻²⁴ Tèepaa me ê pàara, na wà Maria, âna é pwa i *ârapwaailò târa pai pinuwa[§] [gée na càuru pai pitâmari èpo kée]. Ba jèe wii naa na Naèa kà Moosé pâ: *Wâdé na é naa du ârailu déamu, é, du ârailu déajée. Lévitique 12.8* Êkaa na ru pâ naa na *Wâra pwapwicîri na *Iérusaléma wà Maria ma wà Ioséfa, ba na ru wàrapwiri. Â ru popa pâ wiâru mwara i èpo kàru, ba na ru naaê tà Pwi Ukai. Ba jèe wii mwara naa na ê Naèa kà Pwi Ukai, pâ: *Wà pwi ciàra èpo paao, âna kà Pwi Ukai. Exode 13.2*

É pwamaina Pwiduée wà Siméon

²⁵ [Na pwi pàara bèepwiri] na Iérusaléma, âna pwa pwi jè âboro na nee Siméon, pwi âboro na é târù, ma pitòmiriê na ara Pwiduée, â tâa goé é Nyuâaê Pwicîri. Â é nye tà tapacîri ê pai tèepaa kà [pwi Mesia] pwi a pa-udò ê Ba *Isaraéla.

²⁶ Â é ina tée é Nyuâaê Pwicîri pâ: «Gà tère co Siméon, gà o bwaa nye còo pai tèepaa kà pwi Mesia kà Pwi Ukai Pwiduée, béaa kâra pai bà'gà!» ²⁷ Â é cùrué pâ naa na i Wâra pwapwicîri. Â nye na ji pwi pàara bèepwiri kaa, na wà du nyaa ma caa kà Iésu, âna ru gére popa me i èpo kàru, [ba na ru paarié tà Pwi Ukai] wiâra ê Naèa. ²⁸ Â wà Siméon, âna é tâma i pwi nari èpo, â é pwamaina Pwiduée, ma ina pâ:

²⁹ «Nabàni, co Pwi Ukai,

âna [go ipwàdé]

wâgo pwi ênawéna'gà!

Gà popao naa jaagà

naa na pinaanapò'gà.

Ba gà jèe paccoo

auinabéaa'gà.

³⁰⁻³¹ Gà cùrué me naa jaabà

pwi a pa-udò diri ê pâ Ba;

Â go jèe còoê, wàé.

³² Pwi pwéelaa kâra ê gòropuu diri.

Pwényuâa kâra ê Ba,

ê Ba'gà, Isaraéla.»

³³ Wà du nyaa ma caa kâra i èpo, âna ru pò goo ê pwina é ina naa gooé wà Siméon.

³⁴ Â nabwé, â é *pwényu-nyuâariru, â é ina tà Maria, pâ: «Ê pwi èpo'gà, âna ée mwa pwi câmu kâra ê Ba Isaraéla. Â o wâru tàpé na rà o cicaraé, â rà o pâiti jii Pwiduée. Â o wâru mwara tàpé na rà o cimadò gée gooé ma rà

2:21 Luka 1.31   **2:22-24** Lévitique 12.1-8; Exode 13.2,12   **§ 2:22-24** Ârapwaailò târa pai pinuwa—Wiâra é pwapwicîri kà tèpa Juif, âna wâdé na é pwa ârapwaailò bèepwiri wà tò ilàri, 40 tootù gée na càuru ê pai pitâmari èpo kée. Còo mwara Pinuwa naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.   **2:30-31** Ésaïe 52.10; Luka 3.6; Tito 2.11   **2:32** Ésaïe 42.6, 49.6, 52.10   **2:34** Ésaïe 8.14; Mataio 21.42; 1 Pétèru 2.8

o pâmari Pwidueé*. ³⁵ Â o mwa pwéelaa goo ê pâ aunünüma na wâbinyiri kâ tèpa âboro. Â napwa naa googà, co tîoni, âna gà o nye dau maagé côo gooé, pwacèwii na tótée pwâranümagà goro tàuwa.»

É pwaolé tà Pwidueé wà Anne

³⁶⁻³⁷ [Na pwi pàara bèepwiri, âna] é tâa na Wâra pwapwicîri wà tî jè ilàri *péroféta, na nee Anne, tî èpo kâ Phanuel, géé na wâao kâ Asser. (Wà tîoni, âna ru pitâa ma wà pwi éaé naa na 7 naja, â é bà jiié. Â é jèe jiiitamu naa na ê pai dàpwà kêe. Â jèe po 84 naja kêe nabà.) Â é mu nye tà tâa na Wâra pwapwicîri, naa ne ma pwaa. Â é piênawéna tà Pwidueé naa na *ipwanya —é panuâ ija, ba na é pwapwicîri bwàti. ³⁸ Â é tèepaa me, na pwi pàara na rà tâa wê wà Siméon, [ma wà ji pwi nari èpo, ma wà du nyaa ma caa kêe]. Â é pwapwicîri wà Anne, ma pwaolé tà Pwidueé. Â é pwa jèkutâ goo Iésu tà diri tàpé na rà tapacîri é pai tèepaa me kâ pwi [Mesia, ba] na é upa Iérusaléma.

Rà wâjué còwâ naa Nazareth

³⁹ Wà du nyaa ma caa kâ Iésu, âna ru pacoo é pwina ina naa na Naèà kâ Pwidueé—[muru na mu pwa naa tèepaa é nari èpo]. Ūna ru gére pacoo diri, â ru wâjué còwâ naa jaaru, naa Nazareth wà napò Galilée.

É pimaina too Iésu

⁴⁰ É pimaina too Iésu, i pwi nari èpo, naa na pai tâmogòrimuru, ma tâmanga. Â é *aupwényunyuuâri kâ Pwidueé, âna nye tà wâjaaé.

Iésu na 12 naja kêe

⁴¹⁻⁴² Nye câmaajé tà du nyaa ma caa kâ Iésu, na ru pâra naa Iérusaléma, na diri é pâ naja, naa goro pwapwicîri, na tòotù *Paséka. Ūna 12 naja kâ Iésu, â é pâra wiâru. ⁴³ Géé na càuru é pwapwicîri, â ru jèe wâjué còwâ, éco na, napwa naa goo Iésu, âna é tà tâa Iérusaléma. Â tà càru caa côo pâ tiâué, ⁴⁴ ba ru tà niimiri pâ, é wâjaa pâra tèpa béera goro pâra wii naigé.

Éco na, géé na càuru caapwi tòotù, â [ru côo pâ tiâué. Â] ru tapoo mudèe, nabibiu kâ tèpa jènereru ma tèpa béeru. ⁴⁵ Ūna càru caa pâmarié â ru wâjué còwâ naa Iérusaléma nau mudèe. ⁴⁶ Na béaracié kâra tòotù, â ru mwa pâmarié naa na Wâra pwapwicîri, na é gére tâaboo naa nabibiu kâ tèpa pacâmu tèpa *Juif. Ba é gére térerà ma pitawiârà [goro é *Tii Pwicîri]. ⁴⁷ Â wà diri tàpé na rà tèreé, âna rà po dau pò goo pai tâmanga kêe ma pai tòpi kêe.

Gò wakèri neemuru Caa kôo

⁴⁸ Ūna ru còoé wà du nyaa ma caa kêe, â ru nye dau pò kaa gooé, â é ina tée nyaa kêe pâ: «Pwiini, gorodà na gà pwa tâbu na wârapwiri? Gà còo, wàibu ma caa'gà, âna dau wâgotâbu. Â [bu wâjué còwâ, ba na] bu mudàgà!»

⁴⁹ Â é tòpi târu pâ: «Gorodà na gàu mudòo? Gona gàu ipwanauri pâ, wâdé na go wakèri é pâ neemuru Caa kôo? Êkaa na go wâni na wâ kêe.»

⁵⁰ Éco na càru caa tâmogòori é pwina é pwa na é ina târu.

⁵¹ Géé na càué, â rà wâjué còwâ ma wàé naa Nazareth. Â é nye dau pitère dà du nyaa ma caa kêe. Â wà nyaa kêe, âna é nye tà naa nümee naa

* **2:34** Â o wâru tàpé na rà o cicaraé... Grec: É wâni târa é pai tîu, ma pai dàgòtù tàpé na wâru na Isaraéla. **2:39** Mataio 2.23 **2:41-42** Exode 12.24-27, 23.14-17; Deutéronome 16.1-8 **2:51** Luka 2.19

goo diri é pâ muru bèepwiri. ⁵² Â é pimaina too wà Iésu, â imaina mwara é autâmogòrimuru kêe. Â rà dau wâdéarié wà Pwiduée, ma wà mwara tèpa âboro.

3

Wakè kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1–17; Maréko 1.1–11; Ioane 1.19–28

¹ Jèe 15 naja, na é pwi ukai kà tèpa *Roma wà Tibère. Â, na pwi pàara bèepwiri, âna wà Ioane, âna é tapoo inapàpari é popai kà Pwiduée. Wàilà-ni tèpa kupénoo kà ukai Tibère napwiri:

Wà Ponce Pilato, kupénoo naa napô Judée;

Wà *Héroda Antipas, naa Galilée;

Wà Filipo (pwi aéjii kà Héroda Antipas) naa Iturée ma tia Traconite;

Wà Lysanias, naa Abilène.

² Â wà Hanne ma wà Caiïphe, âna ru du *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. Â naa na pàara bèepwiri, âna wà Ioane, pwina naî Zakaria, âna é tâa namaré. Â é patùraé wà Pwiduée, [ba na é inapàpari é popai kêe].

É picémara pai pinünüma

³ Wà Ioane, âna é pâ naa na diri é pâ ére gée goo nairiwâ Ioridano. Â é inapàpari tà tèpa âboro pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà pwa ma *upwaawà, ba na paari pâ pitòotéri é wâro kàwà. Â, na wàrapwiri, â ée mwa pwanauri é pâ èpà kàwà wà Pwiduée.» ⁴ Ba jèe wii naa na tii kà *péroféta Isaia pâ:

Pwa pwi âboro naa namaré

na é tomara too:

“Ée me Pwi Ukai!

Pwabwàti é naigé!

Pwa ma bàracaari

pwi ére na ée pâ wé!

⁵ *O pwaai pâ autâgòro;*

tébatàru nyi autoo;

tébatàru aucùu naigé;

tébabàracaari aupâra kêe.

⁶ *Rà o côo pâ âboro*

pàtâma Pwi Ukai.

É me nau pa-udòjè,

wà Pwiduée Caa.”

Ésaïe 40.3–5

O pitèi tèpa âboro!

⁷ Wâru pâ âboro na rà medari Ioane, ba na é upwaarà [naa nairiwâ]. Â é ina [tà pàra tàpé gée goorà] pâ: «Guwà tèpa nari dòèa, ma tèpa pwâ! Wàilàpà na ina tàwà pâ, guwà o udò jii é pitèimuru ma wârimuru, na ée mwa naa tàwà wà Pwiduée? ⁸ Bwa! Guwà mara pwa cè tûâ cèna wâdé, târa ma o paari pâ guwà jèe pitòotéri é wâro kàwà! Â gona guwà tà niimiri

pâ, guwà udò, géé goo na wà *Abérama, âna é pwi jooorowà? Bwa! [Piticémuru naa goo.] Ba [wiàna nùmee, â] o pâri wà Pwidueé ma é bii é pâ atü bëeni, ma rà o tèpa gòobàra Abérama!

⁹ «É jèe tà pwabwàti é gi kée [wà Pwidueé]. Â ée mwa tépàgà naa na wàé diri é pâ upwàra na càcaa wàdé é pâ pwêe, â ée mwa cîri naa na ânye!»

Guwà pwa cè tûâ cèna wàdé!

¹⁰ Ê auwâru géé goo tàpé na rà tère Ioane, âna rà tawèerié, pâ: «Dà cèna o pâri ma bà pwa, ma bà o pitòotéri é wâro kâbà?»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna ârailu ârabwée'gà, â gà naa jèpwi tà pwina ticè tée. Â wiàna pwa utimuru'gà, â gà naa tà pwina ticè tée.»

¹² Â pwa pàra tèpa *tò mwani wâripû, na rà me mwara, ba na é upwaarà wà Ioane. Â rà tawèerié pâ: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna o pâri ma bà pwa?»

¹³ Â é tòpi tàra pâ: «Na guwà tò mwani wâripû [ba kà tèpa Roma] â guwà cibwaa popa [ba kàwà] cè mwani cèna piwéna jii é âji wâripû.»

¹⁴ Â wà mwara pàra tèpa coda, âna rà tawèeri Ioane pâ: «Â wàibà, âna o dà cèna bà o pwa?»

Â é tòpi tàra pâ: «[Guwà naaco pai pwa kàwà na èpà tà tèpa âboro.] Guwà cibwaa pwa kûu tàra, â guwà cibwaa tacoo goorà, ba na rà naa mwani tàwà. Wàdé na guwà ipwàdéé co goro é wâriwà.»

É inapàpari pai tèepaa kà Iésu

¹⁵ Ê diri tèpa âboro, âna rà tapacîri naa na ipwàdéé cè pwina o tèepaa, â rà pitawèerirà jècaa pâ: «Gona wà Ioane, âna pwiri nye wàé kaa pwi *Mesia [—wà *pwi a pa-udò na jè tapacîé géé na biu?]

¹⁶ Â wà Ioane, âna é inapàpari tàra diri pâ: «Wâgo, âna go upwaawà goro jawé. Êco na wà pwina ée mwa me pwicò kôo, âna dau pwa pàtamee jiio. Â càcaa pâriô, ma go tipi é otàpwe goro é du wâraâé [ba é Pwi Ukai]. Â wàé, âna ée mwa upwaawà goro é Nyuââé Pwicîri ma ânye*. ¹⁷ Â é jèe nye tà pwabwàtié, ba na é [pitèi tèpa âboro. Â ée mwa naaitiri tàpé na rà wàdé jii tàpé na rà èpà, pwacèwii pai] pinaaitiri é pudòro upwàra jii é parawée. Â é tòmiri é pudòé, â é cîri parawée naa na ânye na ticè pwâadèrèè.»

¹⁸ Wâru pai pwa kà Ioane na wàrapwiri, tàra ma é patùra é Ba [kà tèpa *Juif] ma inapàpari tàra é *Picémara Wàdé.

Càcaa wàdé tà Héroda

¹⁹ Wà Ioane, âna é jèe ciburà ina tà kupénoo Héroda pâ, càcaa wàdé é tûâ kée. Ba ru ipâra ma Hérodiade, tò wàdà pwi aéjii kée, â wâru mwara pàra muru na èpà na é pwa. ²⁰ Â [géé goo é pwina é ina wà Ioane, â] é tòpòé naa na karapuu wà Héroda. Â, na wàrapwiri, â wà Héroda, âna é âjagò mwara goro é pâ tûâ kée na dau èpà.

É upwaa Iésu wà Ioane

²¹ Na pàara na é upwaa wà tèpa âboro na wà Ioane, â wà mwara Iésu, âna upwaaé. Ûna é gére pwapwicîri, â nye tàpîri kaa é napwéretòtù, ²² â é nye boome kaa naa gòé é Nyuââé Pwicîri, pwacèwii é déamu. Â é tère é pwâratùra me géé napwéretòtù, na ina tée pâ: «Gà Pwina naîô [na caapwi

co] na go dau mearigà. Wâgà kaa âna go jèe nye pitòrigarigà, ba dau wânùmoo googà.»

Tèpa jooro Iésu Kériso

Mataio 1.1–17

²³ Na é gére wâna 30 naja wà Iésu, â é tapoo inapàpari è Picémara Wâdé. Naa na auniimiri kà tèpa âboro, âna nye pwina naî Ioséfa. [Wàilà-ni tèpa jooroé]:

Wà Ioséfa,
 âna é pwina naî Héli,
²⁴ na é pwina naî Matat,
 na é pwina naî Lévi,
 na é pwina naî Melki,
 na é pwina naî Jannaï,
 na é pwina naî Ioséfa,
²⁵ na é pwina naî Matatias,
 na é pwina naî Amos,
 na é pwina naî Nahoum,
 na é pwina naî Esli,
 na é pwina naî Nagai,
²⁶ na é pwina naî Mahath,
 na é pwina naî Matatias,
 na é pwina naî Séméin,
 na é pwina naî Yosec,
 na é pwina naî Yoda,
²⁷ na é pwina naî Yoanan,
 na é pwina naî Résa,
 na é pwina naî Zorobabel,
 na é pwina naî Chéaltiel,
 na é pwina naî Néri,
²⁸ na é pwina naî Melki,
 na é pwina naî Adi,
 na é pwina naî Kosam,
 na é pwina naî Elmadam,
 na é pwina naî Er,
²⁹ na é pwina naî Yéchoua,
 na é pwina naî Éliézer,
 na é pwina naî Yorim,
 na é pwina naî Matat,
 na é pwina naî Lévi,
³⁰ na é pwina naî Siméon,
 na é pwina naî *Juda,
 na é pwina naî Ioséfa,
 na é pwina naî Yonam,
 na é pwina naî Éliakim,
³¹ na é pwina naî Méléa,
 na é pwina naî Menna,
 na é pwina naî Matata,
 na é pwina naî Natan,

na é pwina naî *Davita,
 32 na é pwina naî Jessé,
 na é pwina naî Obed,
 na é pwina naî Booz,
 na é pwina naî Sala,
 na é pwina naî Nachon,
 33 na é pwina naî Aminadab,
 na é pwina naî Admine,
 na é pwina naî Arni,
 na é pwina naî Hesron,
 na é pwina naî Pérès,
 na é pwina naî Juda,
 34 na é pwina naî Iakobo,
 na é pwina naî Isaaka,
 na é pwina naî Abéraama,
 na é pwina naî Téra,
 na é pwina naî Nahor,
 35 na é pwina naî Seroug,
 na é pwina naî Réou,
 na é pwina naî Péleg,
 na é pwina naî Éber,
 na é pwina naî Chéla,
 36 na é pwina naî Quénan,
 na é pwina naî Arpaxad,
 na é pwina naî Sem,
 na é pwina naî Noa,
 na é pwina naî Lémek,
 37 na é pwina naî Matusalem,
 na é pwina naî Hénok,
 na é pwina naî Yéred,
 na é pwina naî Malaléel,
 na é pwina naî Quénan,
 38 na é pwina naî Énos,
 na é pwina naî Seth,
 na é pwina naî *Adamu,
 na é pwi jojooro âboro, na é tòpò wà Pwiduée naani gòropuu†.

4

*É tacai Iésu wà Caatana
 Mataio 4.1–11; Maréko 1.12–13*

1 É wâjué còwâ wà Iésu géé nairiwâ Ioridano. Â ê Nyuâaê Pwicîri, âna é tâa gòé, â é popaé pâ naa namaré. 2 Â é tâa wê wà Iésu naa na é 40 tòtòtù. Â é pwa ma tacaié naawê wà *Caatana, pwi a cicarajè. Â, na pwi pàara-bà, âna câé caa ija wà Iésu, â é dau copwa. 3 Â é pâdarié wà Caatana, â é ina tée pâ: «Wiàna gà *Pwina naî Pwiduée, â gà bii é pwi atü bèeni, ma poloa!»

4 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Câé caa wâro co goro poloa wà pwi âboro.*» *Deutéronome 8.3*

⁵ Â é popaé too kaamwara naanidò [gòrojaa] wà Caatana. Â é nye paari tée kaa, na ji pàara bèepwiri, diri é pâ napô ma mwaciri gòropuu. ⁶ Â é ina tée pâ: «Go o mwa naa tâgà é muugèrè kâra diri pâ mwaciri bèeni, bau aupitûâri* naa goorà, ba jèe naa tîo. Â pâri ma go naa, wiâra câbawâdé kôo. ⁷ Â go mwa cau naa tâgà diri, wiâna gà tùu jùrugà arao ma gà ipwamainâo.»

⁸ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na Tii Pwicîri, pâ: *Gà ipwamaina Pwi Ukai Pwiduée'gà, â nye wâé co, na gà ipwa âboro kîri kêe.*» *Deutéronome 6.13*

⁹ Â é nye popa Iésu, pâ naa *Iérusaléma. Â é popaé too naa gòro pûru *Wâra pwapwicîri. Â é ina tée pâ: «Wiâna gà Pwina naî Pwiduée, â gà êgò gèeni! ¹⁰ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Ée mwa tûâri
tà têpa *angela kêe,
wà Pwi Ukai Pwiduée,
ba na rà wéaarigà.
¹¹ Rà mwa tapigà.
O càcaa tanoori âgà
naa gòro atü.»*

Psaume 91.11–12

¹² Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pigàdâ†Pwi Ukai Pwiduée'gà.*» *Deutéronome 6.16*

¹³ Ūna é jèe tacaié diri wà Caatana, â é pâra jiié. Â é tapacîri mwara cè jè tòotù.

*É tapoo wakè kêe Iésu
Mataio 4.12–17; Maréko 1.14–15*

¹⁴ Wà Iésu, âna dipitirié é Nyuâaê Pwicîri, â é wâjué còwâ naa napô Galilée. Â rà jèe tapoo pwa jèkutâ gooé naa na diri é pâ ére. ¹⁵ É pacâmuri têpa âboro naa na pâ *wâra pitapitiri, â rà dau inaê ba wâdé†.

É wâjué me còwâ naa na village kêe

¹⁶ É wâjué me còwâ wà Iésu naa Nazareth, wâna ia é maina naawê. Â naa [na tapoo] *tòotù pwicîri, âna é tò naa na wâra pitapitiri, wâra na mu nye câmaajé tée. Â é cimadò, ba na é pûra è Tii Pwicîri. ¹⁷ Â é ilari jii pwi jè ênawéna§ è tii kà *péroféta Isaia. Â é pwara, â é pitòrigari è pâ popai, [na é pûra târa]:

¹⁸ *É wâgò-o Nyuâa Pwi Ukai.
É pitòrigario*;
é panuâo pâ†,*

* **4:6** Aupitûâri—Rà ina mwara wà têpa ijiao pâ: Aupîdipopai. **4:8** Deutéronome 6.13–14
4:10 Psaume 91.11–12 **4:12** Deutéronome 6.16; 1 Korénito 10.9 † **4:12** Pigàdâ—Provoquer.
4:13 Hébéru 2.18, 4.15 † **4:15** Pi-inaê ba wâdé—Rà ina mwara wà têpa ijiao pâ: Pinabawâdé.
4:17 Ésaie 61.1–2 § **4:17** Â é ilari jii pwi jè ênawéna—Grec: Â naa tée. * **4:18** Pitòrigari—Grec: Oint. (Oindre, âna wicèpwiri.) Rà wicèpwiri é l'huile naa gò è pûru pwi ukai, târa tîpò pwâra ukai kêe, ba na é tòpi è aupwényunyuâari ma nii kà Pwiduée târa wakè kêe. † **4:18** É panuâo pâ—Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagèe pâ popai bèeni: Ma go nama wâdé còwâ tâpé na tîina pwâranûmarâ.

ma go pame Popai Wâdé

tà tàpé na ticè kâra.

Go inapàpari é tàrù†

tà tèpa pwa karapuu;

pai niâ kâ tèpa bwi;

pai tipi tàpé na piirâ.

¹⁹ *Wâéni é pàara kêe*
na o inapàpari é pimeaari;

pai wâdé kâ Pwi Ukai.

Ésaïe 61.1–2

²⁰ É pipîri i tii wâ Iésu, â é naa còwâ tà i pwi ênawéna, â é tâaboo. Â rà gére po niâriê diri é pâ âboro naa na i wâra pitapitiri. ²¹ Â é ina tàra pâ: «Guwà jèe nye tère é auinapàpari kâra é Tii Pwicîri. Â nabàni, âna jèe pacoo [na arawâ diri].»

Tàutàra gooé

²² Rà picagòtù Iésu ma pi-inaê ba wâdé, ba rà po dau pò goro é pâ pwâratùra kêe na pwényuâa. [Éco na, gée na càùé] â rà tapoo pi-ina tàra pâ: «[Gorodâ na wârapwiri é pai tùra kêe? Na nye pwi âboro pwacèwiijè.] Ba nye pwina naî Ioséfa!»

²³ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe nye tère é pâ namuru na go pwa na Capernaüm. Â nùmawâ na go pwa mwara cèna ipaiwâ, naani napô kôo.

«Pwiri guwâ o ina tóo é ucina bèeni: “Ico pwi dotée, gà pinama tiâu é maagé'gâ còwâ.”

²⁴ «Éco na go ina tàwâ pâ: “Wâ pwi péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napô kêe.”

²⁵ «Âjupâra, [ba ipaiwâ] na pàara kâ péroféta *Élia. Ba ia càcaa coo boo cè popaa, â pwa copwa na maina, naa na diri é napô, naa na âracié naja â gòbèrèè. Â po dau wâru é pa dàpwâ na napô *Isaraéla, [na rà copwa].

²⁶ Éco na wâ Pwiduée, âna câé caa panuâ Élia, ba na é pitu tàra cè caapwi dàpwâ, wâ Isaraéla, [napô kêe]. Â é nye panuâê pâ naa jaa tô jè dàpwâ na village Sarepta, naa na jè ére goro Sidon.

²⁷ «Â guwâ jèe niimiri cai mwara wâ péroféta Élisée. Ba é pwa ma tiâu maga kâ Naaman co, pwi âboro géee Syrie. Éco na dau wâru wâ tèpa pwa maga na Isaraéla.»

²⁸ Ûna rà tère pwiri, wâ tèpa âboro naa na i wâra pitapitiri, â rà po dau putâmu naa goo Iésu. ²⁹ Â rà nye cimadò kaa, â rà dàtié too, naanidò gòro i jaa, na tâa wê i village kâraŠ. Â rà pwa na rà tüé tàbâtù niboo. ³⁰ Éco na é nye pâ nabibiù kâra, â [câé caa ipacè naa goorâ. Â] é pâra jiiirà.

É pacâmuri tèpa âboro â é nama rà wâdé còwâ

Mataio 8.14–17; Maréko 1.21–39

³¹ É tèepaa wâ Iésu naa Capernaüm, village wâ Galilée. Â é tò naa na wâra pitapitiri, na jè tóotù pwicîri. Â é pacâmuri tèpa âboro. ³² Â rà pò goo

† **4:18** Tàrù—Pai ina wèe naani pâ: Liberté (pai tipi). **4:22** Mataio 13.54–57; Maréko 6.2–6
4:22 Luka 3.23; Ioane 6.42 **4:24** Ioane 4.44 **4:25** 1 Rois 17.1,7 **4:26** 1 Rois 17.8–16
4:27 2 Rois 5.1–14 **Š 4:29** Naanidò gòro i jaa... Village na bari naa gòrojaa, goro jènere pé atù
na dau catòpàgâ. **4:32** Mataio 7.28–29

ê pai tûra kêe wà tàpé na rà gére tèreê. Ba pwa pàtàmara ê popai kêe na é pacàmurirà goo.

É tû târa duée

³³ [Na é gére tûra wà Iésu] â é tò naa na wâra pitapitiri ê pwi âboro na pwa duée gooé. Â é wiikau burà ina pâ: ³⁴ «Ée! Iésu gée Nazareth, nye ticè cèna gà pwa jaabà! Gà me na tubaèpà tâbà? Go tàgère còoinagà, ba wâgà pwi âboro, na é pitòrigarigà wà Pwiduée, â é panuâgà me!»

³⁵ Â é nye kànari kaa i pé duée, wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà târi pwâgà, â gà còobé géee goo pwi âboro bèeni!»

Â i pwi duée, âna é tûboo i pwi âboro, na ara diri tàpé na rà tâa wê. Â é còobé géee gooé, â câe caa tubaèpà tée.

³⁶ Â nye po dàpàgà târa diri ê pâ âboro, â rà pitawèerirà jècaa, ma ina pâ: «Gà còo, wà pwi âboro bèeni, âna pwa pàtàmara ê pwina é ina. Â é pitûâ târa mwara pâ duée, â rà pitère dèe, â rà còobé!»

³⁷ Â nye pâra kaa ê jèkutà goo Iésu, pitiri ê napô bèepwiri.

É nama tiâu maagé kà tèpa âboro

³⁸ É còobé géee na wâra pitapitiri wà Iésu, â é pâra naa jaa Simona Pétéru. Â rà ina tée wà tàpé na rà gére tâa wê, pâ, wà tô nyaa kà wâdà Simona, âna é dau maagé, ba é pitòoka, â rà ilari jiié pâ, na é pitu tée. ³⁹ Â é medarié wà Iésu, â é cùué boo. Â é pacoo é maagé kêe. Â nye tiâu jiié kaa é pitòoka! Â é cimadò â é naa èrà.

⁴⁰ Na capàto na bàrane*, âna rà popa medari Iésu diri tèpa maagé. Â é tòpò îe naa gòrà diri, â nye tiâu kaa ê pâ na jèpapara maagé kàra. ⁴¹ Â rà còobé mwara pâ duée géee goo tàpé na wâru. Â rà tomara too i pâ duée, ma ina pâ: «Wâgà Pwina naí Pwiduée.» Êco na é papwicîri jirà ba gòo na rà tûra. Ba rà jèe tâmogòori pâ wàé, âna é pwi *Mesia, [wà *pwi a pa-udò na é cùru me wà Pwiduée].

É inapàpari Picémara Wâdé

⁴² Na dàuru kêe, â é còobé géee na village wà Iésu, â é pâra naa na jè ére na ticia wê. Êco na rà pâra nau mudèe wà tèpa âboro, ba na rà ilari jiié pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarà.

⁴³ Êco na é tòpi târa pâ: «Bwa. Ba wâdé na go inapàpari ê *Picémara Wâdé goro é Mwaciri kà Pwiduée, naa na pàra village. Ba wàépwiri majoroé ma go boome.»

⁴⁴ Â é pâpitiri wà *Judée†, â é picémara é Picémara Wâdé, naa na pâ wâra pitapitiri.

5

É todà tèpa tapoo câmu kêe

Mataio 4.18–22; Maréko 1.16–20

¹ Na jè tòotù, âna é tâa niboo bàrawià Galilée* wà Iésu. Â é picémara é popai kà Pwiduée. Â wâru pâ âboro na rà cibèepié, ba na rà tèreê. ² Â é còo

* **4:40** Na bàrane—Grec: Géee na càuru é pai duu kàra ê tòotù. Jèe nabwé tòotù pwicîri kàra na capàto na bàrane. **4:41** Mataio 8.29; Maréko 3.11–12 **4:44** Mataio 4.23 † **4:44** Judée—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Galilée. **5:1** Mataio 13.1–2; Maréko 3.9–10 * **5:1** Galilée—Grec: Génésareth. Còo mwara Nawià Galilée naa na Neeremuru (Voculaire).

ê du wànga, na ru gére tâa niboo najawé mwünyabweri bàrawià. Ba rà gére boo géé gò i tèpa pwa puà, â rà gére nuwa i puà kàra.

³ Â é too naa gò i jè wànga, wànga kà Simona Pétéru. Â é ina tà Simona [ma wà tèpa bée] pâ: «Guwà tàpo cètùu boopaé i wànga.»

Â é tâaboo, â é tapoo pacâmuri mwara tèpa âboro.

⁴ Ūna é gére tura diri, â é ina tà Simona [ma wà tèpa bée] pâ: «Guwà toome, ba na jè tàpo dau boo naa na numwiri. Â guwà mwa bàra panuâ i pâ puà kàwà.»

⁵ Â é tòpi tée wà Simona pâ: «Ico pwi a pwa pupûra, gà côo: Bà jèe nye wakè kaa, diri na pé ne bëeni, â nye ticè cèna bà taa. Êco na, géé goro pai ina'gà tâbà, â go o pwa.»

⁶ Â [rà too naa gòro i wànga, â rà tàpo boopaé] â rà panuâ i pâ puà. Â nye dau wâru kâa ê pâ ârawéa na rà coo na. Â pwa na tidâpa i pâ puà. ⁷ Â rà piara dà tèpa béerà na rà tâa gòro i jè wànga, ba na rà pitu târa. Â pwa na wâbé i du wànga goro ârawéa, â ru pwa na ru mwü.

⁸⁻¹⁰ Â po dau wâgo tà wà Simona ma wà diri tèpa bée—wà Jacques ma wà Ioane, tupédu naî wà Zébédéé, ma wà pâra tàpé. Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu wà Simona, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà cibwaa coo jaa! [Ba gà pwi âboro pwicîri] â wâgo, âna go pwi âboro na go èpà!»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà. Ba tapoo nabàni, âna gà o pwi a pwapuâri âboro.»

¹¹ Â rà [wâjué côwâ naa bàrawià, â] rà dàti too naa gòromwari i du wànga. Â géé na càùé, â rà naaco diri, â rà pâra wiâ Iésu.

É nama tiâu maagé kà du 2 âboro

Mataio 8.1–4, 9.1–8; Maréko 1.40–2.12

Pwi a pwa maga

¹² Ūna é tâa na jè village wà Iésu, â é tèepaa me wà pwi jè a pwa maga†. Ūna é côo Iésu, â é tùu jùrué ma cigòboo na araé, â é ilari jiié pâ: «Wiàna nye nūmagà, â gà o nama tiâu maagé kôo.»

¹³ Â é tùu pâ îé, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Nūmoo! Wâdé na tiâu é maagé'gà!»

Â nye po tiâu jiié kaa ê maagé kêe, â é jèe wâdé.

¹⁴ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa pwa jèkutâri. Â gà pâra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwaaîlò, â gà naa [tà Pwiduée] i pwi *ârapwaaîlò na ia é ina wà *Moosé naa na i *Naèa kêe. Ba naa wârapwiri, â rà o côo diri wà tèpa âboro pâ gà jèe wâdé.»

¹⁵ Êco na dau ipâra pâ ê jèkutâ goo Iésu. Â mu dau wâru tàpé na rà mu me mariê, nau téréê, ma ilari jiié pâ, na é nama tiâu ê pâ maagé kàra. ¹⁶ Â é mu pâra acari, naa na pâ ére aupiticia, ba na é pwapwicîri.

Pwi a pitâbwamwa

¹⁷ Na jè tòtù, âna é pacâmuri pâ âboro wà Iésu. Â wà pâra tèpa *Farasaio ma *dotée goro ê Naèa, âna rà gére téréê. Ba rà medarié, géé na pâ village

5:5 Ioane 21.3–8   5:11 Mataio 19.27   † 5:12 Maga—Lèpre. Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga.   5:14 Lévitique 14.1–32

gée Galilée ma *Judée, ma gée *Iéruusaléma. Â é pàtama Pwi Ukai Pwidiúe, âna é tâa gò Iésu, ba na é nama tiâu maagé kà tèpa âboro.

18 Â rà tèepaa me é pàra âboro, na rà pitûri me goro aupuu é pwi âboro na é pitàbwamwa. Ba nûmarà na rà popaé too naa na i wâ, ma tòpòé na ara Iésu. 19 Êco na ticé pai pwa wèe, majoroé é pai wâru wàra é âboro. Â rà tàmee too naa gòrowâ†, â rà dàgòtù é jè ére gòrowâ. Â rà panuâê boo gòro é aupuu kêe, na ara Iésu, ma wà tèpa âboro na rà cibèepié.

20 Â é pò goo é cèikî kà tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ: «Pwiini, jèe pwanauri é pâ èpà'gà.»

21 Wà tèpa Farasaio ma tèpa dotée goro é Naèà, âna rà pi-ina tàra pâ: «Kaa! Wàilàpà pwi âboro bëeni, na é [nama ipaiwàilu ma wà Pwidiúe ma] pinabaèpà§ é nee! Wàilàpà na tâmogòori ma é pwanauri é pâ èpà? Na nye wàco Pwidiúe!»

22 Êco na é nye tâmogòori wà Iésu é pwina rà niimiri, â é ina tàra pâ: «Gorodà na wàrapwiri é pâ pwàranûmawâ? 23 Piticècoé na go ina tée pâ: “Jèe pwanauri é pâ èpà'gà” jii na go ina tée pâ: “Gà cimadò, â gà pâra*!” 24 [Â wiàna pâri ma go nama é pâra, na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pâ, pwa tàrù kà *Pwina naîri âboro, ma é pwanauri é pâ èpà naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ: «Go ina tâgà ni pâ: Gà cimadò, â gà popa é aupuu'gà, â gà pâra naa jaagà.»

25 Â é nye cimadò kaa, naa nabibiu kêra i pâ âboro. Â é popa é aupuu kêe, â é pâra naa pwârawâ kêe, â é pwamaina Pwidiúe.

26 Â rà dau pò goo wà diri tàpé na rà côo pwiri. Â nye po dàpàgà tàra, â rà nye pi-ina cùuru pâ: «É! Nye dau ité kaa é pâ pwina jè côo nabà!»

Â rà pwamaina Pwidiúe.

*É todà Lévi (Mataio) wà Iésu
Mataio 9.9–13; Maréko 2.13–17*

27 Gée na càué, ûna é pâra wii naigé wà Iésu, â é côo wà Lévi, pwi a *tò mwani wâripû, na é tâa na wàra wakè kêe. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô!»

28 Â é pò ma cimadò wà Lévi, â é panuâ diri, â é pâra wiâê.

29 Gée na càué, â é pwa é pi-ija na maina wà Lévi, naa jaaé, ba na é pwamaina wà Iésu. [Â é todà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe.] Â wâru pâ âboro na rà pi-ija naima ma wàilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pàra tàpé mwara.

30 Â rà tâa wê mwara wà pàra tèpa Farasaio. Â wà pàra tàpé gée goorà, âna rà tèpa dotée goro é Naèà. Â rà cau pikûuri tèpa câmu kêe, â rà ina tàra pâ: «Kaa! Gorodà na guwà picaaija ma pibéewâ ma tàpé na èpà é wâro kàra, ma wà tèpa tò mwani?»

31 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàco tàpé na rà maagé. 32 Câgo caa me, nau todà tàpé na rà niimiri pâ wâdé é wâro kàra. Bwa! Go me nau todà tàpé na rà tâmogòori pâ èpà é wâro kàra, ba na rà biirà, ma pitòotéri é wâro kàra.»

*Popai goro ipwanya
Mataio 9.14–17; Maréko 2.18–22*

† 5:19 Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pâra gò. Côo Mataio 24.17. 5:20 Ésaie 43.25; Luka 7.48 § 5:21 Pinabaèpà (é, pi-ina ba èpà)—Dire du mal de. * 5:23 Côo note goo Mataio 9.5. 5:24 Ioane 5.8 5:30 Luka 15.1–2

³³ Rà tapoo patùra Iésu wà tèpa Farasaio, [goro ê *ipwanya—pai panuâ ija na jè ji pàara, ba na jè pwapwicîri]. Â rà ina tée pà: «Wà tèpa câmu kâ *Ioane Pwi a piupwaa, âna rà tàgére ipwanya, ma pwapwicîri. Â ipaiwà naa goo tèpa câmu kâbà. Â wà tèpa câmu'gà, âna rà nye ija ma wâdo. [Gorodà na càra caa ipwanya?]»

³⁴ Â é tòpi tàra pà: «Gona rà o ipwanya, wà tàpé na jè todàra naa goro é piéa, na é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Na pàara na é bwaa tâa jaarà, â rà pi-ija ma wâdo. ³⁵ Êco na o mwa me é tòotù na ée mwa pâra jiiirà wà pwi a piéa. Â géewê, na rà o mwa bàra ipwanya.»

³⁶ Â é ina tàra mwara é ucina bèeni wà Iésu, pà: «Nye ticé jè âboro, cèna é dàdàpa é goobàra é ârabwée na bwaa bwùu, ma é taiti naa goro é ârabwée na jèe dòroé. Ba o jèe dànoori i ârabwée na bwùu, â o càcaa ipaiwà i du noo kâra imwaano, naa goro i ârabwée na jèe dòroé.

³⁷ «Guwà còo é *wâra jawé na pwa goro parawére macii†: Câjè caa popa é dipâa na bwaa âmuê, ma jè upwâwii é wâra jawé na jèe dòroé. Ba o taaò i wâra jawé, [ba pwacoé ma é tèe]‡. Â o tubatiâu i dipâa bau i wâra jawé. ³⁸ Bwa! Wâdé na jè tòpò é dipâa na bwaa âmuê, naa na é wâra jawé na bwaa bwùu. ³⁹ Êco na wà tàpé na rà mu wâdo é dipâa na jèe gòiri, âna tàutàra goro é dipâa na bwaa âmuê. Ba rà ina pà: “Dau wâdé nùmara é dipâa na jèe gòiri§.”»

6

Pwi apooro tòotù pwicîri

Mataio 12.1–14; Maréko 2.23–3.6

¹ Na jè *tòotù pwicîri, âna rà pâra wii é naigé na tapàgà na aupwanapò wà Iésu ma wà tèpa *câmu kée. Â wii naigé, â rà tàpo pétâ pâ pwâra blé wà tèpa câmu. Â rà iitiri naa na îrà, â rà uti é pudôé.

² Wà pâra tèpa *Farasaio, âna rà [còora, â rà] ina tàra pà: «Tàpéebà, gona cina guwà pwa na wàrapwiri? Âna muru na papwicîri, na é tòotù pwicîri*!»

³ Â é tòpi tàra wà Iésu pà: «Gona câguwà caa pûra naa na Tii Pwicîri é pwina é pwa wà pwi ukai *Davita? Ba, na jè tòotù, â rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée, â nye ticé cèna rà uti. ⁴ Â é tò naa na wâra pwapwicîri pwa goro imwaano†. Â é pa é poloa, na naa tà Pwiduée, â é ija. Â é pa, â é nama rà ija mwara wà tèpa bée. Êco na é poloa-bà, âna nye wàco wà tèpa pwa *ârapwaailò, na pwa tàrù kàra ma rà ija.»

⁵ Â é ina mwara wà Iésu pà: «Wà *Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro é tòotù pwicîri.»

É nama tiâu maagé na pwi tòotù-bà

5:34 Ioane 3.29 † **5:37** Wâra jawé... Còo é ânuuru i wâra jawé na Mataio naporomee 9. ‡ **5:37** Pwacoé ma é tèe—Còo note goo Maréko 2.22. § **5:39** Munaa ucina goo wà tèpa pitûa kâ tèpa Juif na tàutàra goo é ârapupûra kâ Iésu. **6:1** Deutéronome 23.26 **6:2** Ioane 5.10 * **6:2** Muru na papwicîri... Dau pwicîri tà tèpa Juif na rà waké na tòotù pwicîri, â rà niimiri pâ iitiri pwiri blé naa na îrà, âna 'waké'. **6:3** 1 Samuel 21.1–6 **6:4** Lévitique 24.5–9 † **6:4** Wâra pwapwicîri pwa goro imwaano—Grec: Wà kâ Pwiduée. Còo Neeremuru (Vocabulaire).

6 Na jè tòotù pwicîri, â é tò naa na *wâra pitapitiri wà Iésu. Â é pacâmuri tèpa âboro. É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà ê îê.

7 Â wà tèpa *dotée goro ê Naèa ma wà tèpa Farasaio, âna rà cõo bwàti wà Iésu, pâ, pwiri é pwa ma é wâdé cõwâ wà pwi âboro bèepwiri, na tòotù pwicîri? Ba rà mudâra cè pai pwa wèe, ba na rà o mwa pitòtié.

8 É tâmogòori ê auniimiri kâra, wà Iésu â é ina tà pwina bà i îê pâ: «Gà cimadò, â gà me naani, na ara diri pâ âboro.»

Â é cimadò wà pwiibà, [â é me naa jaa Iésu, na ara pâ âboro].

9 Â é ina wà Iésu tà tàpé na rà tâa wê pâ: «Wàna? É *târù na tòotù pwicîri, na jè pwa pwina wâdé, é na jè pwa pwina èpâ? Wâdé na jè pawâro pwi âboro, é, wâdé na jè panuâé ma é bà†?»

10 Â é po niârira diri wà Iésu. Â é ina tà i pwi âboro pâ: «Gà patârù ê îgâ.»

Â é patârù i îê, â é nye wâdé kaa.

11 Â rà nye dau putâmu kaa wà tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro ê Naèa. Â rà pitùra goro cè pwina rà o pwa tà Iésu.

É pitòrigari tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.1–4; Maréko 3.13–19

12 Na jè tòotù, âna é too wà Iésu, naa gòrojaa. Â é pwapwicîri tà Pwидуée, tiagoro pwaa. 13 Ûna pwaa, â é todà diri tàpé na rà mu pâra wiâé. Â é mwa pitòrigari gée jaarà tèpa 12 âboro, na é nama neerà pâ *apostolo. 14 Wàilà-ni:

Simona—é pitunee tée wà Iésu pâ Pétéru;

André, wà pwi jiié;

Jacques;

Ioane;

Filipo;

Barthélemy;

15 Mataio;

Toma;

Jacques, pwina naî Alphée;

Simona, pwi Zéloté§;

16 Jude, pwina naî pwi jè âboro na nee Jacques*;

Judas Iscariote, wà pwina ée mwa icuri† Iésu.

Wâru âboro na rà medari Iésu

Mataio 4.23–25

17 Rà wâjué boo cõwâ gée gòrojaa, wà Iésu ma tèpa 12 apostolo kêe. Â rà coo na ére na tàbwàti. Â dau wâru pâ âboro na rà medarirà—wà tàpé na rà mu pâra wiâé Iésu, ma pâra tèpa âboro gée Iérusaléma ma gée na diri napò *Judée; ma gée na ére bàrawiâ wâgoro jènere du ville Tyr ma Sidon. 18 Ba rà cau me, ba na rà tère Iésu, â ba na é pwa ma tiâu maagé kâra. Â é tü târa mwara pâ duée na wâru. 19 Â wâru tàpé na pwa na rà tu naa gooé. Ba pwa é pàtamee na tâa gooé, â nye cau tiâu maagé kâra.

† 6:9 Panuâé ma é bà—Grec: Tanoorié. § 6:15 Zéloté—Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paégò tèpa Roma gée napò kêe. * 6:16 Jude... Nee mwara Thaddée. (Cõo Mataio 10.3; Maréko 3.16–19.) † 6:16 Icuri—Trahir. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Ipwa tûa tée.

*Ipupûra kà Iésu**Mataio 5.1–12, 43–48, 7.1–29**Cidòri nyuâa*

²⁰ É tabiié wà Iésu dà tèpa câmu kêe. Â é ina tàra pâ:

«Cidòri nyuâawà, wâguwà na ticé kàwà, ba o mwa kàwà é *Mwaciri kà Pwiduée!

²¹ Cidòri nyuâawà, wâguwà na guwà copwa ni, ba guwà o mwa pwàro! Cidòri nyuâawà, wâguwà na guwà i ni, ba guwà o mwa ipwàdé.

²² Cidòri nyuâawà wiàna rà pièpàriwà, ma tàutàra goowà, ma piècaariwà, ma tobapwâwà, géé goo [na guwà tèpa âboro kôo, wâgo] Pwina naîri âboro. ²³ Ba wà tèpa jooororà, âna rà nye wàrapwiri tà tèpa *péroféta. Â go ina tàwà pâ: Guwà ipwàdé ma piègòtùru, ba o maina pumara wakè† kàwà naanidò *napwéretòtù!»

O pwa aré ma tòina kà pàra tàpé

²⁴ «[Wàéni popai kôo naa goowà] wâguwà na pwa kàwà:

O pwa aré ma tòina kàwà. Ba jèe nye êkaa é ipwàdé kàwà é neemuruwà ni, â o jèe nye êkaa é jara ipwàdé kàwà.

²⁵ O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na guwà pwàro. Ba guwà o mwa copwa.

O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na guwà ipwàdé ni. Ba guwà o mwa i ma pijinünü.

²⁶ O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na rà pi-inawà ba wâdé wà tèpa âboro. Ba [o dau maina é wârimuru kàwà jii] wà tèpa péroféta a pwâ, na ia rà nye dau pi-inarà ba maina wà tèpa âboro.»

Gà meari tèpa èpàrigà!

²⁷ «Guwà tàpo tàmaariò, [wiàna nùmawà] na guwà tère: Gà meari tàpé na rà èpàrigà, â gà pwa na wâdé tà tàpé na rà miirigà. ²⁸ Â gà *pwényunyuâari tàpé na rà pinajajaigà. Â gà pwapwicîri ba kà tàpé na rà pi-inabaèpàgà. ²⁹ Â wiàna é tamagéri jè upwaégà wà pwi jè âboro, â gà panuâ tée mwara jèpwi. Â wiàna é popa cimiici'gà, â gà naa tée mwara é palito'gà. ³⁰ Wiàna é ilari jiiigà cè jè muru, wà pwi jè âboro, â gà naa tée. Â wiàna é popa é jè neemurugà, â gà cibwaa ilari pâ, na é pitôowâri. ³¹ Ûu, go ina tàwà pâ: Gà pwa tà pàra tàpé é pâ muru na nùmagà na rà pwa tâgà.»

³² Ba wiàna gà wâdéari co tàpé na rà wâdéarigà, â cina gà tapacîri cè câmagà [jii Pwiduée]? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara é pwiibà. ³³ Â wiàna gà pwa na wâdé tà tèpa béégà, â cina guwà tapacîri cè câmagà? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara é pwiibà! ³⁴ Â wiàna gà naa mwani co tà tàpé, na rà o mwa pitôowâri, â cina gà tapacîri cè câmagà? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara é pwiibà!

³⁵ «Guwà tère! Gà meari tàpé na rà èpàrigà, â gà pwa na wâdé tàra, â gà naa tà tèpa âboro, naa goro piticèmururu naa goo[§]. Ba wiàna gà wàrapwiri, â o dau maina é câmagà na ée mwa naa tâgà wà Pwiduée, na é wà napwéretòtù. Ba [gà paari goro é càragà bèepwiri pâ] gà pwi âji naîé.

6:21 Psaume 126.5–6; Ésaïe 61.3; Auinapàpari 7.16–17   **6:22** Ioane 15.19, 16.2; 1 Pétèru 4.14

† **6:23** Pumara wakè—Récompense. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Câmaé.   **6:31** Mataio 7.12

§ **6:35** Naa...naa goro piticèmururu naa goo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa imudi.

Ba wàé, âna é meaari tàpé na càra caa pwaolé têe, ma tàpé na rà pwa na èpà. ³⁶ Êkaa na wâdé na gà pimeaari, pwacèwii pwi Caa'gà na é pwi a pimeaari.»

Gà cibwaa pitèi pàra tàpé!

³⁷ «Gà cibwaa pitèi [ma pitòti] pàra tàpé, â o câé caa pitèigà wà Pwiduée. Â gà pwanaurirà, â wàé, âna ée mwa pwanaurigà. ³⁸ Â gà naa, [naa goro piticèmuru naa goo] ba gà o tòpi. Ba o nye piâjagò tâgà còwâ. Â guwà o mwa tòpi pâ muru na pièdò ma piwéna. Ba o naa tâgà, pwacèwii é pai naa kâgà tà pàra tàpé*.»

³⁹ É ina tàra é ucina bèeni wà Iésu, pâ: «Gona wà pwi a bwi, âna pâri ma é popa pwi jè a bwi? Bwa! Ba ru o cau tûu naa na pwêe! ⁴⁰ Â go ina tàwà pâ: Wà pwi a câmu, âna câé caa piwéna jii pwi a pacâmuriê. Êco na, wiàna é dau câmu bwàti, â ée pâ nau pwacèwii pwi a pacâmuriê.

⁴¹⁻⁴² «Gà dau còo bwàti é mapûpûru na wâna âraporomee pwi aéjii'gà. Â gà niâ jai é diopwaa kâra pàara upwâra na âraporomeegà! Â gà wânau pai ina tà pwi aéjii'gà pâ: “Nama go jèe patâjii i mapûpûru bèepwiri na âraporomeegà”?

«Gà pwi a-ipwacôwârimuru! Gà mara patâjii béaa é diopwaa kâra pàara upwâra bèepwiri na âraporomeegà! Â géewê, mwa bàra pwéelaa tâgà cè pai patâjii wàra é mapûpûru na âraporomee pwi aéjii'gà!»

Ê upwâra bau é pwêe

⁴³ «Ê upwâra na wâdé, âna [é nye tòpò pwêe na wâdé târa uti, â] pwacoé ma é tòpò pwêe na èpà. Â é upwâra na èpà, âna [é nye tòpò pwêe na èpà, â] pwacoé ma é tòpò pwêe na wâdé. ⁴⁴ Ba jè còoina i upwâra géee goro é pwêe. Ba câjè caa pétâ pwâra î géee goro cè upwâra aru! Â câjè caa pétâ pwâra dipâa géee goro é upwâra na pwa daaé! ⁴⁵ Ê pâ muru na wâdé, âna me géee goo pwi âboro na é wâdé, ba wâdé pwâranümee. Â é pâ muru na èpà, âna me géee goo wà pwi âboro na é èpà, ba èpà pwâranümee. Ba jè tùra, géee goo é pwina é tâa na pwâranümajè.»

Ucina goo du wâ

⁴⁶ «Gorodà na guwà po ciburà ina tòo pâ: “Pwi Ukai, Pwi Ukai!” â câguwà caa pitère dòo? ⁴⁷ [Guwà tère cai é ucina bèeni]:

«Wà pwi âboro na é tère diri pâ popai kôo, â é pitère dâra, ⁴⁸ âna é pwacèwii pwi âboro na é bari é wâ kêe. Â é îri boo tiagòro atü, ba na é tòpò naawê é pàara wâ. Ûna ca é jèpé, â é ti goro i wâ, â câé caa taura, ba bari naa gòro atü. ⁴⁹ Â wà pwina é tère popai kôo, â câé caa pitère dâra, âna é pwacèwii pwi âboro, na é pacima é wâ kêe, âna ticè pàaé. Â ca i jèpé, â é ti goro i wâ, â é nye tûu kaa i wâ, â nye tanoori diri kaa.»

6:37 Mataio 6.14   **6:38** Maréko 4.24   * **6:38** Naa na grec, âna ucina goo é mai (maïs) na jè wâri géee na aupwa jèna. Pwacèwii é mai na wicèpwiri piticèmuru naa goo, naa na pé cio, â géee na càué, âna jèe ngarü é cio, ba naa pwaaié bwàti, tiagoro na jèe ni pwêe i cio.   **6:39** Mataio 15.14
6:40 Mataio 10.24-25   **6:41-42** Mataio 7.3   **6:41-42** Mataio 7.4-5   **6:43** Mataio 12.33-35
6:46 Mataio 7.21

7

*Pai cèikî kà pwi coda roma**Mataio 8.5-13*

¹ Ûna é gére ina diri pwiri tà tèpa âboro wà Iésu, â é wâjué me cōwâ naa Capernaüm. ²⁻³ Â wà pwi jè caa kêra coda roma, na é tâa wê, âna é tère jèkutâ goo Iésu. Â é panuâ pâdari Iésu pàra tèpa âboro imaina kà tèpa *Juif, ba na rà ilari jié pâ, na é pwa ma tiâu maagé kà pwi ênawéna kêe. Ba é po dau maagé wà pwiibà, â é pwa na é bà. Â dau wânüma wà pwi caa kêra coda gooé.

⁴ Â rà pâdari Iésu wà tàpéebà, â rà tacoo gooé pâ, na é pitu tà i pwi caa kêra coda. Â rà ina tée pâ: «Gà cōo, co pwi ukai, wà pwiibà, âna é pwi âboro na é dau wâdé. Â wâdé ma gà pitu tée. ⁵ Ba é meari ê Ba kâjè [wàjè tèpa Juif] tiagoro na é bari ê *wâra pitapitiri kâjè.»

⁶ Â é pâra wiârà wà Iésu. Â ùna rà tèepaa mwünyabweri ê pwârawâ kà i pwi caa kêra coda, â wà pwiibà, âna é panuâ pâdari Iésu pàra tèpa bée, ba na rà pame tée ê popai bëeni: «Ico pwi ukai, càcaa pâri naa gooð ma gà tèepaa naa pwârawâ kōo. ⁷ Â càcaa pâri naa gooð mwara na go pâdarigà. Wâdé na gà nye po tûra co, â o tiâu maagé kà pwi ênawéna kōo. ⁸ Ba wâgo, âna go pitère dàra pwi a pitûâ kōo, â go pitûâ kà tèpa coda. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà pâra!” â é pâra. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà me!” â é me. Â, na go ina tà tèpa ênawéna kōo pâ: “Guwà pwa ni!” â rà nye pwa.»

⁹ Â wà Iésu, âna é [dau pò ma] picâdiri i pwi caa kêra coda. Â é tabèrèè, â é patûra tèpa âboro na wâru, na rà gére pâra wiâé. Â é ina tàra pâ: «Guwà tère bwâti: Câgo caa pâmari cè pwi âboro cèna maina cèikî kêe, pwacèwii pwini, tia na [mwara ê âji Ba kà Pwiduée] *Isaraéla.»

¹⁰ Ûna rà wâjué cōwâ naa jaa i pwi coda wà tèpa bée, â rà pâmari i pwi ênawéna kêe, âna é jèe nye wâdé cōwâ.

É nama é wâro cōwâ pwi âboro

¹¹ Géé na càùé, â é pâra wà Iésu naa na village na ina goo wê pâ Naïn. Â rà pâra wiâé wà tèpa *câmu kêe, ma pàra tèpa âboro na wâru. ¹² Ûna rà gére tèepaa pâ naa na goropwârâwâ naa na i village, â rà pâmari tèpa âboro, na rà po cia pâ pwi jè a bà naa na auipwàni. Nye wàè cō tà nyaa kêe, â wâru âboro na pâra wiâ wà tôobà.

¹³ Ûna é cōoé wà Pwi Ukai, â po dau maina ê pai mearié kêe, â é ina tée pâ: «Tōoni, gà cibwaa i.» ¹⁴ Â é géé paé, â é tu naa goo i bòkòci*. Â wà i tèpa kâa wèe, âna rà coo. Â é ina tà i pwi a bà pâ: «Pwiibà, gà tàcî. Ba go ina tâgà.»

¹⁵ Â é nye cimadò nau tâa kaa†, â é tûra! Â é naaê boo wà Iésu, ma naaê tà nyaa kêe.

¹⁶ Â dau wâgo tà diri tàpé na rà tâa wê, â rà picâdiri Pwiduée. Â rà pi-ina tàra pâ: «É boome na wakè jaajè wà Pwiduée! Ba é cùru me marijè wà pwi jè *péroféta kêe na dau imaina.»

¹⁷ Â rà pijèkutâri ê pwina é pwa wà Iésu, naa na diri ê pâ ére wâ *Judée ma wâbèepi.

* 7:14 Bòkòci (é, bòoci)—Cercueil. 7:15 1 Rois 17.23; 2 Rois 4.36 † 7:15 Ticè târa bòkòci. 7:16 Luka 1.68

*É pwi Mesia na rà tapacîê**Mataio 11.1–6*

¹⁸ Wà tèpa câmu kà *Ioane [Pwi a piupwaa] âna rà piwiâ tée diri é pâ pwina é pwa wà Iésu. Â é todâ tupédu ârailu wà Ioane, ¹⁹ â é panuâru pâdari Pwi Ukai, ba na ru tawèirié pâ: «Pwiri nye wâgà kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na ée mwa tèppaa? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

²⁰⁻²¹ Â ru pâra, â na pwi pâara na ru pâdari Iésu na, â ru còo pâ é pwa ma tiâu maagé kà tèpa âboro na wâru. Â é tù târa pâ duée, â é pwa ma rà niâ còwâ, wà pâra tàpé na rà bwi. Â ru ina tée pâ: «É panuâbu medarigà wà Ioane, ba na bu tawèerigà pâ: Pwiri nye wâgà kaa pwi Mesia? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

²² Â é tòpi tàru pâ: «Gâu wâjué còwâ nau piwiâ tà Ioane é pwina gàu còo, ma é pwina gàu tère. Ba wà tèpa bwi, âna rà jèe niâ; wà tàpé na rà bee, âna rà jèe pâra bwàti; wà tàpé na rà pwa maga, âna rà jèe wâdé; wà tèpa kee, âna rà jèe tèrejè; â wà tèpa bà, âna rà jèe wâro còwâ; â wà tàpé na ticè kàra, âna rà jèe tòpi é *Picémara Wâdé. ²³ Cidòri nyuâa pwina é còoinaô, ma cèikí naa good†!»

*É ina Ioane wà Iésu**Mataio 11.7–19*

²⁴ Ūna ru jèe wâjué còwâ wà tupédu a câmu kà Ioane, â é ina wà Iésu târa pâ âboro na rà gére tâa wê, pâ: «Na ia guwà pâra naa namaré [nau tère Ioane] â dà cèna guwà pâra nau ucâri? [Pwi âboro na ipwaaé kèe na é pwacèwii] é bàra watü na pòbagù pwéretòotù? ²⁵ Bwa! Â gona dà na guwà pâra nau còo? Pwi jè âboro na é coona pâ ârabwée na po wâdé? Bwa! Wà tèpa âboro na wàrapwiri, âna rà tâa na é wâra ukai, â dau wâru neemururà! ²⁶ Nye dà cèna guwà pâra nau còo? Pwi jè péroféta? Ūu kaa, â go ina tàwà pâ: Wà pwiibà, âna é pwi péroféta maina! ²⁷ Ba nye wà kaa Ioane, na é inaé wà Pwiduée, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

*Go mwa panuâ paé
pwi a pa popai kòo.*

*Ée mwa pâbéaa'gà
ma pwabwàti naigé'gà.*

Malachie 3.1

²⁸ «Guwà tère bwàti: Nye ticè pwi jè âboro gòropuu, cèna é piwéna jii Ioane Pwi a piupwaa. Êco na go ina tàwà pâ: Wà pwina ée dau kiriwi naa na *Mwaciri kà Pwiduée, âna o [tâa tée é pwina] mwa piwéna jii wà Ioane.»

²⁹ Wà tèpa âboro na rà tère pwiri, ma tèpa *tò mwani wâripû[§], âna rà jèe cau còo pâ, é wâdé ma *tàrù wà Pwiduée. Â rà pâra dari Ioane, ba na é *upwaarà*. ³⁰ Êco na, napwa naa goo wà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna càra caa pitère dàra é câbawâdé kà Pwiduée, ba tàutàra na rà pâra dari wà Ioane ma é upwaarà.

7:19 Psaume 40.8; Malachie 3.1; Auinapàpari 1.8 **7:22** Ésaïe 35.5–6, 61.1; Luka 4.18 † **7:23** Grec: Cidòri nyuâa pwina càcaa tanoorié good, é, ...na câé caa têtâjjiio. **7:26** Luka 1.76 **7:27** Malachie 3.1 **7:29** Luka 3.12 § **7:29** Tò mwani wâripû—Pai ina wèe pâ, tàpé na èpà é wâro kàra. Còo Neeremuru (Vocabulaire). * **7:29** Nee tii 29 ma 30, âna munaa popai kà Luka, wà pwi awii tii bëeni. Êco na, pwiri gòobàra popai kà Iésu. **7:30** Mataio 21.32

Rà picocooribu ma Ioane

³¹ É ina mwara wà Iésu pâ: «Go ipwacèwii naa goro dà ê pâ âboro nabà?
³² Rà pwacèwii pâ nari èpo na rà gére ipuburirà naa na aupitapitiri, â [tàutàra dàra kòcò ma wà tèpa béerà na rà pitakàna] ma ina tàra pâ:

“Bà tòjò† tàwà,
 â tàutàwà dàra câbu.
 Bà nyabiri tàwà
 nyabi târa ipwàni,
 â tàutàwà dàra i!”

³³ «Ba é tèepaa me wà Ioane Pwi a piupwaa, â câé caa ija poloa, â câé caa wâdo dipâa, â guwà ina pâ: “Pwa duée gooé!”

³⁴ «Ûna é jèe tèepaa me, wà *Pwina nañri âboro, â é ija ma wâdo [pwacèwii pàra tàpé]. Á guwà ina pâ: “Wà pwini, âna é dau pwi a wâdo ma pwi a-ija! Á é pabée tèpa tò mwani, ma wà pàra tèpa âboro èpà.”

³⁵ «Êco na [âjupàra é pwina jè mu ina pâ]: “Ê tàmanga‡, âna jè còo taaci naa na pwàra wakè kèe.”»

Tò ilàri na é wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu

³⁶ Na jè tòtòtù, âna é todà Iésu wà pwi jè Farasaio, ba na rà picaaija. Á rà tâaboo naa goro i taapà§, â rà tapoo ija. ³⁷ Á é tèepaa me wà tò jè ilàri gòronaigé*, ba é jèe tère pâ é wêe wà Iésu. Á é pame é wàra jawé atù na dau wâdé, na wâbé goro é jawé ûrea. ³⁸ Á é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu, â é i. Á é pâ nùru i kèe, âna rà tûuboo naa gò du â Iésu. Á é câtùra goro wàrapûrué, ma bwénùu é du âê, â é wicèpwiri i jawé ûrea naa gò du âê.

³⁹ Wà i pwi apooro pwàrawâ, wà i pwi Farasaio, âna é còo pwiri, â dau èpà tée, â é niimiri pâ, ‘Wiàna wà pwini, âna é pwi jè péroféta [na é cùrué me wà Pwiduée] â pwiri é tàmogòori pâ wà tò ilàri bèeni, âna é tò ilàri gòronaigé. Êco na é nama é tu naa gooé wà tòoni.’

⁴⁰ [Êco na é nye tàmogòori kaa é auniimiri kèe] wà Iésu, â é ina tée pâ: «Pwini Simona, gà tère, ba pwa pwina nùmoo na go ina tàgà.»

Á é tòpi tée wà pwini pâ: «Ìgà.»

⁴¹ Á é ina tée wà Iésu [è ucina bèeni]:

«É mwa tâa pwi jè âboro. Á ârailu tupédu âboro na ru pwa kéredi tée—pwi jèpwi, âna 500 000, â wà pwi jèpwi 50 000†.

⁴² «Êco na càcaa pâri ma ru wâri wà tupéeni. Á é ina tàru pâ: “Jèe wâdé! Guwà naaco i kéredi kàu.” Á é cau pwanauriru goo diri i mwani bèepwiri.»

[É tubanabwé i ucina kèe wà Iésu, â é tawèeri wà Simona, wà i pwi Farasaio, pâ]: «Wàilàpà géé goo tupéeba, na dau còoina é pai wâdé kà i pwi apooro i mwani‡? Gà niimiri pâ wàilàpà?»

⁴³ Á é tòpi tée wà Simona pâ: «Munaa wà i pwi a maina kéredi kèe.»

Á é ina tée wà Iésu pâ: «Gà âjupàra.»

† 7:32 Tòjò—Grec: Upi kuruò. 7:34 Luka 15.2 ‡ 7:35 Ê tàmanga kà pwi âboro—é, Ê tàmanga kà Pwiduée. § 7:36 Tâaboo naa goro i taapà—Còo note goo Luka 14.15. 7:37 Mataio 26.7; Maréko 14.3; Ioane 12.3 * 7:37 Tò jè ilàri gòronaigé—Grec: Tò jè ilàri na èpà é wàro kèe. † 7:41 500 000...50 000—Grec: 500 deniers...50 deniers. Caapwi *denier*, âna wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi tòtòtù. ‡ 7:42 Còoina é pai wâdé kà i pwi apooro... Grec: Meaari i pwi apooro i mwani.

44-46 Â é tabiié wà Iésu dà i tô ilàri, â é ina tà Simona pâ: «Pwiini, na go tòme naani pwârawâ'gà, â câgà caa pwabwâti tîo, [wiâra é nyamanya kâjê]. Ba câgà caa naa tîo cè jawé, ba na go nuwa du âô. Â câgà caa naa tîo é l'huile târa é pûruô. Â gà cîo i tô ilàri bèeni, âna câé caa nao goro [pwa é pwina wâdé. Ba é] nuwa é du âô goro é nûru i kêe, â é câtûra goro wârapûrué. Â é wicèpwiri é jawé ûrea na dau maina wâri wèe, naa gòro é du âô. 47 Ba dau maina é pimeaari kêe, ba dau wâru é pâ èpà kêe na jèe pwanauri. Â gà tère, wà pwi âboro na càcaa pwanauri tée pâ èpà kêe na wâru, âna o càcaa maina é pimeaari kêe.»

48 Â é ina tà i tô ilàri pâ: «Tôoni, jèe pwanauri é pâ èpà'gà.»

49 Â wà tàpé na rà gére picaatâa ma wàé goro taapà, âna rà pi-ina tàra pâ: «Wàilàpà pwi âboro bèeni, na pâri ma é pwanauri é pâ èpà?»

50 Â é ina tà i tô ilàri wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâagà co tîoni! Gà udò [ma tâa tâgà é *âji wâro] géé goo é cèikî'gà! Â gà pâra, â ée mwa tâa jaagà é pinaanapô.»

8

É pacâmuri pa âboro na rà pâra wiâé

Mataio 12.46–13.23; Maréko 3.31–4.25

1-2 Géé na càùé, â rà pâra wà Iésu ma wà tèpa 12 a *câmu kêe, naa na pâ village. Â é picémara naawé é *Picémara Wâdé goo é *Mwaciri kà Pwidiué.

Pa ilàri na rà pâra wiâé

Pwa mwara pa ilàri na rà pâra wiârà—wà pa ilàri na ia é nama tiâu maagé kàra, ma tû târa pâ duée géé goorà:

Wà Maria géé Magdala na ia é tû târa pâ 7 duée géé gooé;

3 Wà Jeanne, tô wâdà Chuza, pwi caa kà tèpa ênawéna kà ukai *Héroda;

Wà Suzanne;

Wâru mwara pâra ilàri na rà mu naa mwani ma neemururà, ba na rà pitu tà Iésu ma tèpa câmu kêe.

Ucina goo pwi a picâmi

4 Dau wâru é pâ âboro na rà medari Iésu, géé na pâ village. Â é ina tàra é ucina bèeni:

5 «É mwa tâa wà pwi jè âboro. Â é mwa còobé, na jè tòotù, ba na é uri é arapwûru. [Â é uri, â é uri, â é uri...] Â napwa é pâra arapwûru, âna rà tûu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô] â rà còogai tèpa âboro. Â rà me pâ marü, â rà uti diri. 6 Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, êco na rà marü, ba ticè jawé wê. 7 Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa nabibiu kàra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà câtâmwara i arapwûru. 8 Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa na napuu na wâdé. Â rà cipu, â rà imaina too, â rà tîpò pwârà na po dau wâru awé—tiagoro 100.»

[Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu] â é tomara too pâ: «Wà pwina pwa pwâranyûrué, âna wâdé na é tère!»

Tàpé na rà tère â càra caa pitère dàra

⁹ Wà tèpa câmu kêe, âna rà tawèeri Iésu goo ê pai ina wàra ê ucina bèepwiri.

¹⁰ Â é tòpi tàra pâ: «Wà Pwiduée, âna é paari tàwà ê âji pai pwa goo ê Mwachiri kêe. Êco na, napwa naa goo diri ê pàra âboro, âna rà o nye po tère co ê pâ ucina {ba na: *Rà còo taaci, â càra caa còoina; rà tère taaci, â càra caa tèreina* Ésaïe 6.9}.»

Êre i ucina goo pwi a picâmi

¹¹ Ê ina tàra mwara wà Iésu, pâ: «Wàéni ê pai ina wàra ê ucina bèepwiri: Ê arapwüru, âna ê Popai kà Pwiduée.

¹² «[Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro naigé.] Ê naigé, âna é ipwacèwii naa goo wà tèpa âboro, na rà tère ê popai, êco na é tèepaa me còwâ wà *Caatana. Â é dàgòtù còwâ ê popai, gée na é pwâranümarà. Ba péa rà tà cèikí naa goo, â rà udò [ma tâa tàra é *âji wâro].

¹³ «[Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà.] Ê gòrotàrarà, âna wà tèpa âboro na rà tòpi ê popai naa na ipwádée, â rà tàpo cèikí na jè pàara. Êco na càcaa wàawà naa goorà ê popai na rà tère. Â ûna tèepaa me marirà ê tacai, â rà nama panuâ cèikí.

¹⁴ «Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é pâ na nari upwàra na pwa daara. [Ê napuu bèepwiri] âna wà tèpa âboro na rà tère ê popai, êco na, ûna rà pâra, â rà tapoo pidumapiê goro ê pâ namuru na tèepaa naa na gòropuu bèeni. Â rà itàa burà ê pâ neemuru gòropuu, bau ê pâ muru na rà wâdéari. Â câamwara ê popai naa goorà, â o càra caa tòpò cè pwêe na târa.

¹⁵ «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é napuu na wâdé. [Â é pwi napuu bèepwiri] âna wà tèpa âboro na rà *tàrù ma âjupàra, ma wâdé é pwâranümarà. Â ûna rà tère ê popai, â rà tòpi, â rà pitère dàra. Â rà pidàpwicàarirà, â pwa pwàra ê popai naa goorà.»

Ucina goro wàra ânye

¹⁶ [É ina tàra mwara wà Iésu pâ]: «Câjè caa nuri ê wàra ânye*, ma jè cajipi goro ê jè cio, é wâpà wiàna jè tòpò na aranara aupuu! Bwa! Jè nye tòpò dòiti, ba na rà o còo bwàti wà tàpé na rà tò naawê. ¹⁷ Êdiri pâ muru na jèe naapwàniri, âna o mwa paari naa na pwéelaa. [Â o pâri ma jè còo bwàti.] ¹⁸ Guwà pwacòoco bwàti ê popai na guwà tère, [tàra ma pimaina too é pwina guwà tâmogòori!] Ba wà pwina jèe pwa tée, âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri ê pwina tà tée, âna o dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà tée.»

Âji tâa kà Iésu

¹⁹ Gée na càuè, â rà tèepaa me wà nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jiié, ba na rà còoè. Êco na càcaa pâri ma rà medarié, gée goro ê pai wàru wàra pâ âboro na rà tâbèepié.

²⁰ Â é ina tà Iésu wà pwi jè âboro, pâ: «Gà còo, rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aèjii'gà. Â rà mudàgà.»

²¹ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère, wà tàpé na rà tère ê popai kà Pwiduée, â rà wàrori, âna wàilà kaa pwiri tò nyaa kòo, ma wà tèpa aèjii kòo.»

*É pacoo pòu Iésu**Mataio 8.23–27; Maréko 4.35–41*

²² Na jè tòotù, â rà tò naa gòro è jè wànga wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â é ina tàra pâ: «Jè géee naanigée, na ére géee còwâ kâra nawià.» Â rà còpòo.

²³ Â, na rà pâra, â é puu wà Iésu. Â é tapoo uu ba maina i pwéretòotù naa nawià. Â jèe pimaina too wià, â jèe pwii naa na i wànga.

²⁴ Â rà patàcì Iésu, â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, jè o jèe mwü!»

Â é pwa i pwéretòotù bau i nawià. Â é nye coo kaa i pòu, â é nye po tånana kaa i napò. ²⁵ Â é ina tàra pâ: «Gona câguwà caa cèikí?»

Êco na dau wâgotàra. Â rà pò gooé, â rà pi-ina tàra pâ: «É! Gona wailàapà pwi âboro bèeni, na é pitûâ kâra è pwéretòotù ma è nawià, â ru pitère dèe?»

*É tü tàra pâ duée géee goo 'Wâraduée'**Mataio 8.28–34; Maréko 5.1–20*

²⁶ Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa Gadara†, wâna ére géee còwâ kâra napò Galilée. ^{27–29} Na napò bèepwiri, âna pwa pwi jè âboro na pwa pâ duée gooé. Jèe gòiri na é pitâa nacârù, â é cicápé. Â wâru pâ pâara, na rà ipa-imwürué è pâ duée, ma é pwa-imudirimuru. Â wà tèpa âboro wê, âna rà pwa ma pii è du îê ma du âê ma tóoé goro itùpaò. Êco na é nye taaci pòpàgà kêe. Â rà cètùué pâ naa namaré i pâ duée.

Ûna é boo géee gò i wànga wà Iésu [naa napò kà pwi âboro-bà] â wà pwiibà, âna é nye tèepaa me caraé kaa. Â wà Iésu, âna pwa na é tü tàra pâ duée géee gooé.

Êco na é tü jürué ma cigòboo na araé wà pwiibà, â é tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Pwiduée nidò *napwéretòotù! Dà na nûmagà dàra pwa tóo? Go ilari jiigà pâ, gà cibwaa pwa tóo cè pwina èpà.»

³⁰ Â é tawèerié wà Iésu pâ: «Gona dà neegà?»

Â é tòpi tée pâ: «Wâraduée‡.»

Ba rà dau wâru tèpa duée na wâgooé.

³¹ Â rà tacoo goo wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà cibwaa tübà naa na i Oolaa§! ³² Êco na gà naabà pâ ma bà too naa na è pâ puàkà bèepwiri.» Ba pwa è pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgéere ija géeni gopaére jaa.

³³ Â é naa tàra è pwina rà ilari wà Iésu. Â rà còobé géee goo i pwi âboro, â rà géee naa goo i pâ puàkà. Â rà nye itàa kaa i pâ puàkà, géenidò gòro i jaa, boo naaniboo najawé, â rà mwü naawé.

Pipâra i jèkutâ

³⁴ Wà tèpa wéaari wâra i pâ puàkà, âna rà itàa pâ, nau wiâ è jèkutâ bèepwiri, naaniboo na village, ma pitiri è napò. ³⁵ Â rà me è pâ âboro, nau còo è pwina géere tèepaa. Ûna rà tèepaa mwünyabweri Iésu, â rà còo i pwi âboro na ia pwa duée gooé, na é tàgéere tâaboo na ara Iésu. Â é jèe coona è pâ ârabwée, âna jèe po wâdé è pai tâa kêe. Â nye po dàpàgà tàra, â dau maina è pai wâgotàra. ³⁶ Â wà tàpé na rà po còo diri è pwina tèepaa, âna rà piwiâ tà pàra tàpé, è jèkutâ goro i pai wâdé còwâ kêe. ³⁷ Â wâgo tà tèpa

† 8:26 Gadara—Nee mwara Gérasène. ‡ 8:30 É tòpi tée pâ: «Wâraduée»—é, Rà tòpi tée tèpa duée pâ: «Aupò goro duée.» § 8:31 Oolaa—Pwée na dau wâgòro ('Abîme'). Karapuu kâra pâ duée. (Còo Auinapàpari naporomee 9.)

âboro naa napô bèepwiri wâ Gadara. Â rà ina tà Iésu pâ, na é pâra jiià. Â é tò naa gò i wànga, ba na é wâjué còwâ naa na ére gée còwâ kâra nawia.

³⁸ [Pwa na é pâra] â i pwi âboro, âna é me nau ilari jiié pâ, na é pâra wiâé. Êco na é tòpi tée pâ: ³⁹ «Bwa. Gà wâjué naa pwârawâ'gà, â gà wiâ tàra diri é pâ muru, na é pwa ba kâgà wâ Pwidueé.»

Â é wâjué còwâ wâ pwini. Â é wiâ pitiri naa na i village, é muru [na dau pwényuâa] na é pwa ba kêe wâ Iésu.

Pai wâdé còwâ kà du ilàri
Mataio 9.18–26; Maréko 5.21–43

⁴⁰ É tèepaa me wâ Iésu naa na ére gée còwâ kâra nawia. Â rà tòpié [naa na ipwâdéé] wâ tèpa âboro wê, ba rà tàgére tapaciê. ⁴¹ Â é tèepaa medarié pwi jè âboro na nee Jairus, pwi jè caa kâra *wâra pitapitiri. Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu. Â é tacoo gooé pâ, na é nama pâra wiâé, naa na pwârawâ kêe. ⁴² Ba wâ tô nari èpo kêe, âna ée jèe pwa na é bà. Jèe 12 naja kêe, â nye wâé co tà du nyaa ma caa kêe. Â é pâra wiâé wâ Iésu.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

[Na é gére pâra wâ Iésu, â] wâru é pâ âboro na rà po cibèepié, â rà dau pi-igabiarâ. ⁴³ Â é tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri, tô jè ilàri, na jèe po 12 naja kêe goro maagé, ba mu tèepaa me é pâara na mu itàa domii gooé. Â é jèe po tubatiâu é mwani kêe* naa goro pâ dotée, êco na càcaa pâri ma rà nama tiâu maagé kêe. ⁴⁴ Â é mee ni càù Iésu, â é tu naa goro é gòobàra ârabwée kêe. Â nye nama coo kaa é pai joro wâra é domii gooé.

⁴⁵ É ina wâ Iésu pâ: «Wàilàpà na tu naa goo i ârabwée kôo?»

Â rà cau tòpi tée pâ: «Càcaa wàibà!» Â é ina tée wâ Pétèru pâ: «Pwi a pwa pupûra, gorodà na gà ina pwiri? Ba gà còo, po dau wâru pâ âboro ni, â rà cibèepijè, â rà cau igabiarâ naa googà!»

⁴⁶ Êco na é ina mwara wâ Iésu pâ: «Bwa. Pwa pwi jè âboro na é tu naa goo i ârabwée kôo. Ba go tère pâ é pâra gée good è jè jènere nii kôo.»

⁴⁷ Napwa naa goo wâ tô ilàri, âna é céca, goro pai wâgotée. Ba é còo pâ é tâmogdori é pwina tàgére tèepaa wâ Iésu. Â é tùu jùrué ma cigòboo na araé. Â é ina tée, na ara diri tèpa âboro, é majoroé ma é tu naa gooé, ma é pai nama tiâu é maagé kêe.

⁴⁸ Â é ina tée wâ Iésu pâ: «Cidòri nyuâagà, co tdoni! Gà jèe wâdé còwâ goo é cèikí'gà! Â gà pâra, â ée mwa tâa jaagà é pinaanapô.»

Tô èpo kà Jairus

⁴⁹ Na é bwaa gére ina pwiri wâ Iésu, â é tèepaa me wâ pwi jè âboro, gée jaa Jairus, i pwi apooro i wâra pitapitiri. Â é ina tà Jairus, pâ: «Au! É jèe bà i èpo'gà. Â gà cibwaa cèpo tà pi-iluuri wâ pwi a pwa pupûra.»

⁵⁰ Â é tère è pâ pwâratùra bèepwiri wâ Iésu, â é ina tà Jairus, pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà! Â gà cèikí, ba ée mwa wâro!»

⁵¹ Úna rà tèepaa pâ naa pwârawâ kà Jairus, â [pwa na é tò wâ Iésu, nau còo i tô nari èpo. Â] é papwicîri jii tèpa âboro na rà tò naa na i wâ; wàco Pétèru, ma wâ Ioane, ma Jacques, bau du nyaa ma caa kâra i èpo. ⁵² Ba rà cau gére i ma pijinünü goo wâ tô èpo.

* **8:43** Â é jèe po tubatiâu é mwani kêe—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pâra Tii Pwicîri naa na grec. **8:48** Luka 7.50

Â é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa i, ba câé caa bà; â é nye po puu.»

⁵³ Â rà pitaurée gooé, ba rà tâmogòori bwàti pâ é jée bà.

⁵⁴ [Â é tò naa na i wâ.] Â é tu pâ naa goro î tô èpo, â é ina too pâ: «Tòoni, gà cimadò!»

⁵⁵ Â é nye wâro còwâ kaa, â é cimadò! Â é ina wà Iésu tà tèpa âboro pâ: «Guwà naa cè uti kêe.»

⁵⁶ Â ru nye dau pò kaa wà du nyaa ma caa kêe. Êco na é ina tàru wà Iésu pâ, na ru cibwaa pwa jèkutâ goo é pwina tèepaa marirà.

9

É cùru pâ tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.5–15; Maréko 6.7–13

¹⁻² Wà Iésu, âna é todà tèpa 12 *apostolo kêe me naa jaaé. Â é panuârà pâ, ba na rà picémara târa pâ âboro é *Mwaciri kà Pwiduée. Â é naa tàra é tàrù ma pàtamee, ba na rà tũ târa é pâ duée, ma nama tiâu maagé kà tèpa âboro. ³ Â é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa pa cè muru wiàna guwà pâra—wiàna cè tâjò, ma cè atà, ma cè poloa, ma cè mwani. Â guwà nye coona co caapwi ârabwée.

⁴ «Â wiàna tòpiwà naa na cè jè pwârawâ, â wâdé na guwà tâa wê, tiagoro cè tòotù cèna guwà mwa pâra [gée na napô-bà]. ⁵ Â wiàna càcaa nùma tèpa âboro na rà tòpiwà naa na cè jè ère, â guwà pâra géewê. Â guwà tauri é dàuru puu goro âwà, ba na guwà paari pâ, càcaa wâdé é pwina rà pwa.»

⁶ Â rà pâra wà tèpa *câmu naa na pâ village, â rà picémara é *Picémara Wâdé, â rà nama tiâu maagé kà tèpa âboro.

É tère jèkutâ gooé wà Héroda

Mataio 14.1–12; Maréko 6.14–29

⁷⁻⁹ Wà pwi ukai *Héroda Antipas âna é tère é jèkutâ [goro pâ *câmu kàra pàtamee na é pwa wà Iésu].

Â é ina pâ: «Go pwa ma tépàgà nya* Ioane Pwi a piupwaa. Â wàilàapà pwi âboro bèeni, na go tère pâ jèkutâ gooé?»

Â é tapoo dumapié, ba rà ina gooé wà pàra tàpé pâ: «Wàé, âna wàé *Ioane Pwi a piupwaa na é wâro còwâ gée na aubà.» Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wà *péroféta Élia†, é, pwi jè péroféta na jè pàara napô, na é wâro còwâ.

Â wà Héroda, âna pwa na é còo mwara wà Iésu.

É pa-ija 5 000 âboro Iésu

Mataio 14.13–21; Maréko 6.30–44; Ioane 6.1–15

¹⁰ Rà wâjué còwâ wà tèpa apostolo [gée na pâ village, â rà pitapitirirà] naa jaa Iésu. Â rà piwiâ tée diri é pâ namuru na rà pwa. Â é poparà pâ naa na jè ère na wâmwünyabweri é village Bethsaïda, ba na rà tâa acari wê.

¹¹ Êco na wâru é pâ âboro, na rà tère pâ rà pâra naawê, â rà pâra wiâra. Â é tòpirà wà Iésu, â é pacâmurirà goro é Mwaciri kà Pwiduée, â é nama tiâu maagé kàra.

9:3 Luka 10.4–11   9:7-9 Mataio 16.14; Maréko 8.28; Luka 9.19   9:7-9 Luka 23.8   * 9:7-9

Nya (é, nyiâ)—Cou.   † 9:7-9 Élia—Pwi péroféta kà Pwiduée na é wâro 800 naja béaa kà Iésu Kériso.

¹² Jèe pwa na é duu i tòotù, â rà medarié wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Gà panuâ pâ é pâ âboro bèeni naa na pâ village ma pâ pwârawâ na tâmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kàra, ma puu wê. Ba aupiticia ni.»

¹³ Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, guwà naa cè uti kàra!»

Â rà ina tée pâ: «Auwa! Nye 5 poloa co, ma ârailu ârawéa na wâjaabà! Gona nümagà na bà pâra nau wâri cè utimuru ba kàra diri? Ba o nye êco kaa pwiri cè pai naa cè uti kàra!»

¹⁴ (Ba é jéú tèpa paa maina na rà tâa wê, âna po 5 000 kaamwara.)

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Bwa. Guwà ina tàra é pâ âboro bèeni pâ, rà pwa nari pubu goro 50 jècaa, â rà tâaboo.»

¹⁵ Â rà cau tâaboo tèpa âboro. ¹⁶ Â é popa i pâ 5 poloa ma i du ârawéa wà Iésu. Â é tagòtùé too *napwéretòtù, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti i poloa, â é naa tà tèpa câmu kêe, â rà ipâdi tàra é pâ âboro. Â é wàrapwiri tàra mwara i du ârawéa. ¹⁷ Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â rà panaimari còwâ é dàra noo kàra poloa. Â é dèrèè, âna rà pwaai 12 nakèbò goo.

É pwi Mesia wà Iésu

Mataio 16.13–28; Maréko 8.27–9.1

¹⁸ Na jè tòotù, â é pwapwicîri acari wà Iésu. [Ûna é nabwé] â é medari tèpa câmu kêe, â é tawèerirà pâ: «Gona dà na rà ina good wà tèpa âboro? Rà ina pâ gona wâgo wàa?»

¹⁹ Â rà tòpi tée pâ: «Rà ina wà pàra pwi pâ wâgà Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina wà pàra tàpé pâ wâgà péroféta *Élia. Â rà ina wà pàra tàpé mwara pâ gà pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu, na é wâro còwâ géé na aubà.»

²⁰ Â é tawèerirà wà Iésu pâ: «Â, na wâguwà na?»

Â é tòpi tée wà Pétèru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na gà me géé jaa Pwiduée!»

²¹ Êco na é nye âji papwicîri jjiirà kaa na rà inapàpari pwiri.

Ée mwa bà ma wâro còwâ

²² É ina tàra pâ: «O tèepaa é pàara, na go mwa dau pwa é maagé còo na wâgo *Pwina naîri âboro. Ba wà tèpa pitûâ; ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò; ma wà tèpa *dotée goro é Naèa, âna o nye tàutàra good. Â rà mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na béâracié kàra tòotù géé na càuè, âna go mwa wâro còwâ.»

Pai pâra wiâé

²³ É ina tà diri tèpa âboro wà Iésu pâ: «Wiàna nùma cè pwi jè âboro na é me wiâò, â é cibwaa mwa tà piniimirié còwâ. Â, diri na pâ tòotù, âna wâdé na é kâa é *kurucé kêe, â é me wiâò. ²⁴ Ba wà pwina nùmee na é ipwamuru é wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ é wâro kêe ba kôo, âna wà pwiiibà, âna ée udò [â o tâa tée é *âji wâro]. ²⁵ Â tàra dà kà pwi âboro na é tòpi diri é pâ neemuru gòropuu, wiàna é tubatiâu é nyuâaê?

²⁶ «Wà pàra tàpé, âna rà kamu good ma é popai kôo na ara pâ âboro. Â, na wàrapwiri, â wâgo, Pwina naîri âboro, âna go o mwa kamu goorà, wiàna go

o mwa me, [naa na pwi tòotù kôo. Na pwi tòotù-bà] â o paari é pai maina ma muugère ma pai pwicîri kâbà, ma Caa kôo ma wà tèpa *angela kêe†. 27 Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pàra tèpa gére wâni nabà, âna rà bwaa côo é pai tèepaa kâra i Mwaciri kà Pwiduée, béaa kâra cè pai bà kâra.»

Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa

Mataio 17.1–8; Maréko 9.2–8

28 Wâpâ na 8 tòotù géee na càùru é pai ina kà Iésu pwiri, â é popa wà Pétèru, ma Ioane, ma Jacques. Â rà too, naa gòrojaa, ba na rà pwapwicîri wê. 29 Ûna é gére pwapwicîri wà Iésu, â pitòotéri pai côo é naporomee. Â pâra ma po dau pwaa é pâ ârabwée kêe, â é pwâra. 30-31 Â ru nye tèepaa kaa wà *Moosé ma wà Élia, [tupédu péroféta béaa]. Â po dau maina awé é muugère kà Pwiduée naa goorà. Â rà pitùra ma wà Iésu goro é pai o bà kêe na *Iérusaléma. Ba o wàrapwiri é pai o pacoo [é auniimiri kà Pwiduée géee na biu].

32 Ûna rà gére wàrapwiri, âna rà tàgéree puu wà Pétèru ma wà tupédu a câmu bée, goro pai oratàra. Ûna rà tàcî, â rà côo é pai muugère kà Iésu, â rà côo wà tupédu péroféta, 33 na pwa na ru pâra jiiira.

Â é nye ina kaa wà Pétèru pâ: «Pwi a pwa pupûra, nye po dau wâdé tâbà, na bà gére tâa ni jaagà. Â wâdé na bà pacima cè tèpa âracié nacapè—ba kâgà jèpwi, â kà Moosé jèpwi, â kà Élia jèpwi.»

É ina pwiri, ba câé caa tâmogòori cèna é ina, [goo pai dàpàgà tée].

34 Na é bwaa gére tûra, â é nye tèepaa me kaa é jè nee, â é cajipirà. Â po dau wâgotàra ma wà tupédu a câmu bée. 35 Â rà tère é pwâratùra géee na nee, na ina pâ: «Wà pwîni, âna wâé co kaa pwiri, wà Pwina naîô [na caapwi co] na go pitòrigarié. Â guwà pitère dèe.»

36 Ûna é nabwé i pwâratùra, â jèe nye tà wàilà acari ma wà Iésu. Â càra caa pwa jèkutâ goo, naa na pâ parui na wâru§.

É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooé

Mataio 17.14–18; Maréko 9.14–27

37 Na dàuru kêe, â rà boome còwâ géee gòrojaa wà Iésu ma wà tèpa âracié a câmu kêe. Â rà medarirà pâ âboro na dau wâru.

38 Â pwi jè ârapàararà, âna é tomara too, ma ina tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, go ilari jiigà pâ, gà pitu tà pwina naîô, na é caapwi co. 39 Ba é mu popaé é duée, â é mu nama é uu, ma tûu ma pòtata pâ napuu, â é nama còobé é pâ oropwêe. Â é mu po dau pwatarié, ma tubaèpà tée, béaa kâra pai còobé kêe géee gooé. 40 Â go ilari jii tèpa câmu'gà pâ, na rà tû târa i duée, èco na càcaa pâri naa goorà.»

41 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Au, [go nyi meaariwà] wâguwà tèpa âboro nabà! Ba bwaa câguwà caa cèikî, â guwà tèpa imwûru! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidàpwicâariô naa goowà? Popa me cai naani i pwi nari âboro èpo!»

42 Ûna rà gére popaé me, â i duée, âna é tûê boo naa napuu, â é nama é céca. Â é nye pwa kaa i duée wà Iésu. Â é nye nama tiâu maagé kà pwîni,

† 9:26 Angela kêe—Grec: Tèpa angela pwicîri. 9:30-31 Luka 9.22 9:32 2 Pétèru 1.16–18

9:35 Luka 3.22 § 9:36 Naa na pâ parui na wâru—Grec: Na pâ tòotù-bà.

â é naaé tà caa kêe. ⁴³ Â rà po dau pò wà diri tèpa âboro, na rà còo é câmu bèepwiri kâra é pàtâma Pwiduée na dau maina.

Pàra popai kà Iésu tà tèpa câmu kêe
Mataio 17.22–18.6; Maréko 9.30–41

Rà o pwa ma go bà

Wà tèpa âboro, âna rà picâdiri diri é pwina é pwa wà Iésu. Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: ⁴⁴ «Guwà tère bwàti, ma tà niimiri é pwina go ina tàwà: O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o tâjùruo, â rà o pwa ma go bà.»

⁴⁵ Êco na càra caa tâmogòori é pwina é ina. Ba cârù tàra é pai ina wèe. Â wâgotàra na rà tawèerié goo.

Wà pwina é imaina naa na Mwachiri

⁴⁶ Gée na càué, â rà tapoo pitòocia wà tèpa câmu. Rà pitawèerirà pâ, o wàilàapà gée goorà cè pwina pwamuru naa gooé.

⁴⁷ Êco na é tâmogòori é pwâra-nùmarà wà Iésu. Â é popa ji nari èpo, â é tòpòé boo naa goro jènereê. ⁴⁸ Â é ina tàra pâ: «Wà pwina é tòpi naa na neeò pwi jè nari èpo pwacèwii pwini, âna é tòpio. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpi mwara Pwina é cùruo me. Ba wà pwina é dau ipakîriê, naa nabibiu kàwà, âna wàé kaa pwiri, wà pwi âboro na é imaina.»

Naaco pwina câé caa cicarajè

⁴⁹ É ina wà Ioane tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà còo pwi jè âboro, na é tû tàra é pâ duée, naa na neegà. Â pwa na bà ina tée pâ, na é cibwaa pwa, ba câé caa pwi béejè.»

⁵⁰ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà cibwaa pacooé! Ba wà pwina câé caa cicarajè, âna é pwi béejè.»

Tàutàra gooé naa Samaria

⁵¹ O jèe tèepaa é pàara na o mwa dàgòtù còwâ wà Iésu naa napwéretòotù. Â é nye ipagòorié, ba na é pâra naa Iérusaléma. ⁵² Â é cùru béaa tèpa ipa popai kêe pâ, na rà pâra naa na jè village na napò *Samaria, ba na rà o pwabwàti é pai o tèepaa pâ kêe. ⁵³ Êco na wà tèpa âboro wê, âna tàutàra gooé*. Ba [rà tère pâ] ée mwa caa pâra géewê naa Iérusaléma, [ville wà napò *Judée].

⁵⁴ Ūna ru tère é pwiibà wà tupédu a câmu kêe, wà Jacques, ma wà Ioane, â ru ina tée pâ: «Kaa! Pwi Ukai, jè mwa ilari é ânye napwéretòotù, ba na círi tàpéeni!»

⁵⁵ Â é tabiié Iésu, â é nye pwaru kaa: {«Câgàu caa tâmogòori pâ po dau èpà pwâranùmau! ⁵⁶ Ba wâgo Pwina naîri âboro, âna câgo caa me, ba na rà bà wà tèpa âboro. Â go me, ba na rà udò.}»

Â rà pâra naa na jè village.

Tàpé na nùmarà na rà pâra wiâ Iésu
Mataio 8.19–22

⁵⁷ Na rà pâra wii naigé, â é medari Iésu wà pwi jè âboro, â é ina tée pâ: «[Nùmoo na go pwi a câmu'gà] â go o pâra wiâgà, naa na diri cè ére cèna gà o pâ wê.»

⁵⁸ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ê pâ macii a piugà, âna pwa aucârù kàra, â pâ marù, âna pwa na wânaîrà. Â napwa naa good, Pwina naîri âboro, âna nye ticè auno kôo.»

⁵⁹ Â ipaiwà naa goo pwi jè âboro. Ba é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô.» Êco na é ina tée wà pwini pâ: «Tàpo coo. Ma go jèe mara pâra nau ipwàniri caa kôo.»

⁶⁰ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa, gà naaco tèpa bà, ma rà nye ipwànirira còwâ! Â wâgà, âna gà pâra, â gà inapàpari é Mwachiri kà Pwiduée.»

⁶¹ Napwa naa goo pwi jè âboro, âna é ina tà Iésu pâ: «Ûu, co Pwi Ukai, go o mwa pâra wiâgà. Êco na gà naaô ma go mara picijii é tâa kôo.»

⁶² Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wà pwina é tòpò îê naa goro é béû, â é ciburà niâ wâjué còwâ, âna wà pwiibà, âna o càcaa pâri ma é tò naa na Mwachiri kà Pwiduée.»

10

É cùru pâ tèpa 70 âboro Iésu Mataio 11.20–24, 13.16–17

¹ Wà Pwi Ukai, âna é pitòrigari 70* âboro, â é ipanuârà ba ârailu, béaa kée, naa na pâ village ma pâ ére na é niimiri pâ é pâra naawê. ² Â é ina tàra pâ: «Dau maina é ârapiûnya na o pwa†. Êco na càcaa wâru a wakè. Guwà pwapwicîri ma ilari cai jii pwi apooro aupwanapô, ma é panuâ me mwara cè pâra tèpa wakè, ba na rà o pitu. ³ Guwà pâra, [â guwà ipwacôoco]! Ba go cùruwà pwacèwii é pâ nari mutô naa nabibiu kàra macii a piuti. ⁴ Â, na guwà pâra, â guwà cibwaa pa cè mwani, ma cè atà. Â guwà popa co du wâraâwà. Â guwà cibwaa tà pwa jèkutâ‡ ma cè jè âboro wii naigé.»

⁵ «Â, na guwà tò naa na jè pwârawâ, â guwà ilari jii Pwiduée é [aupwényunyuâari ma] pinaanapô kée, naa gò tàpé na rà tâa wê. ⁶ Â wiàna rà tèpa âboro na rà jèe tâa na é pinaanapô, â o mwa tâa tàra é aupwényunyuâari. Â wiàna càcaa wàrapwiri, â o nye wâjué còwâ naa gòwà é aupwényunyuâari kàwà. ⁷ Na guwà tâa na cè jè village, â wâdé na guwà tâa na caapwi pwârawâ. Â guwà cibwaa piwâ na guwà tòpi jii è utimuru, ba wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi è uti kée.

⁸ «Wiàna rà tòpiwà wà tèpa âboro naa na village, â guwà tòpi è utimuru na rà naa tàwà. ⁹ Â guwà nama tiâu é maagé kà tèpa âboro wê. Â guwà ina tàra jècaa pâ: “É tàgére tòpò é Mwachiri kée wà Pwiduée, â gà jèe tàmwünyabwerié!”»

Tàpé na tàutàra goro popai

9:61 1 Rois 19.20   **10:1** Maréko 6.7   * **10:1** 70—é, 72 na pâra Tii Pwicîri naa na grec.   **10:2** Mataio 9.37–38; Ioane 4.35   † **10:2** Dau maina é ârapiûnya na o pwa—Pai ina wèe pâ, dau wâru tàpé na càra caa tère é Picémara Wâdé.   **10:3** Mataio 10.16   **10:4** Mataio 10.7–14; Maréko 6.8–11; Luka 9.3–5   ‡ **10:4** Tà pwa jèkutâ—Grec: Ipwabwâcu. Ba péa o gòrira, â càra caa pwa é wakè na é cùruwà goo.   **10:7** Lévitique 19.13; 1 Korénito 9.6–14; 1 Timotéo 5.18   **10:8** 1 Korénito 10.27

10 «Wiàna càra caa tòpiwà naa na jè village, â guwà pâra naa na aupitapitiri kà tèpa âboro, â guwà inapàpari tàra pâ: 11 “Bà cātūra é dàuru puu kâra é napô kâwà, gée goo âbà, [ba naa câmu kâra é pitèimuru kà Pwiduée]! Â guwà ipwacôoco, ba jèe tàmwünyabweri é Mwaciri kêe!”

12 «Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Ée mwa pwa wârimuru tàra wà Pwiduée, na Tòotù na ée mwa pitèi pâ âboro. Â o dau maina é wârimuru kâra, jii tàpé gée *Sodoma.

13 «Guwà ipwacôoco, wâguwà tèpa âboro wâ Korazine ma Bethsaïda§! Ba o naa wârimuru tàwà! Ba go jèe pwa pâ muru na dau maina naa jaawà, â câguwà caa cèikî! Niimiri cai du ville Tyr ma Sidon biu, [âna dau epà é tûâ kà tèpa âboro wê]. Êco na, wiàna rà còo é pwina go pwa naa jaawà, â pwiri jèe gòiri cè pai pitòotéri é wâro kâra. Â pwiri rà paari naa goro cè pai coona dodà kâra, ma pitâmirà goro dà*! 14 Â o dau maina é wârimuru kâwà, jii tàpé Tyr ma Sidon.

15 «Â ipaiwà naa goowà, wâguwà tèpa âboro naa na village Capernaüm. Ba guwà niimiri pâ pwamuru naa goowà, â guwà pwacèwii Pwiduée†. Bwa! [Nye piticèmuru naa goowà, â ée] mwa naawà boo dari tèpa bà!»

16 Â é ina mwara wà Iésu tà tèpa âboro kêe pâ: «Wiàna é pitère dàwà cè pwi jè âboro, âna wâgo na é pitère dòo. Â wiàna câe caa tòpiwà cè pwi jè âboro, âna wâgo na câe caa tòpio. Â wiàna câe caa tòpio, âna câe caa tòpi Pwina é cùruo me.»

[Â rà pâra pâ wà tèpa 70‡.]

Rà wâjué me còwâ

17 Ūna rà wâjué me còwâ, âna po dau maina pai ipwàdée kâra, â rà ina pâ: «Pwi Ukai, gà còo, wà mwara tèpa duée, âna rà pitère dàbà, na bà tû tàra§ naa na neegà!»

18 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère! Go còo wà *Caatana, na é tûuboo gée napwéretòotù pwacèwii é âra! 19 Â go jèe naa tàwà é tàrù ma pàtamee, naa gò Caatana. Â guwà o pâra gòro cè dòèa, ma cè keecii*, â o nye ticè cèna còwâriwà. 20 Êco na guwà cibwaa ipwàdée co, gée goro na rà pitère dàwà é pâ duée! Â wâdé na guwà dau ipwàdée, gée goro na é jèe wii é neewà wà Pwiduée, naa na Tii kêe, naa *napwéretòotù.»

É pwaolé tà Pwiduée wà Iésu

21 Ūna é ina pwiri wà Iésu, â é nye dau ipwàdée kaa goro é Nyuââ Pwicîri. Â é ina tà Pwiduée pâ: «Go ipwaolé tâgà, co Caa, wâgà na gà Pwi Ukai kâra napwéretòotù ma gòropuu! Ba gà naapwàniri pâ muru bèepwiri, jii tèpa tâmogòrimuru ma wà tèpa tà manga, â gà paari tà tàpé na càra caa câmu†. Ba nye wiàra é câbawâdé'gà.»

10:11 Apostolo 13.51, 18.6   **10:12** Genèse 19.24–25; Mataio 10.15, 11.24   § **10:13** Korazine ma Bethsaïda—Du ville na wâmwünyabweri é nawia Galilée.   * **10:13** Coona dodà...pitâmirà—Pai pwa kà tèpa Juif na rà pinünüma, é, na rà pijinünü.   † **10:15** 2e phrase—Grec: Gona guwà too naa napwéretòotù?   § **10:16** Mataio 10.40; Luka 9.48; Ioane 5.23   ‡ **10:16** 70—é, 72 na pâra Tii Pwicîri naa na grec.   § **10:17** Tû tàra—Grec: Patùrarà.   § **10:18** Ioane 12.31; Auinapàpari 12.8–9   § **10:19** Psaume 91.13; Maréko 16.18   * **10:19** Keecii—Scorpion. Gòowaa.   § **10:20** Filipi 4.3; Auinapàpari 3.5   † **10:21** Tàpé na càra caa câmu—Grec: Tèpa nari epò.

22 [Á é ina tà tàpé na rà tèreê pâ]: «Édiri é pwina tâa tà Caa kôo, âna é jèe naa tôo. Nye wàè co na é tâmogòorio, wâgo Pwina naiê. Á nye wâgo co na go tâmogòorie. Á go paarié tà pàra tàpé, ba na rà tâmogòorie mwara.»

23 Ûna rà tâa acari ma wà tèpa *câmu kêe, â é ina târa wà Iésu pâ: «Dau wâdé ba kàwà, ma cidòri nyuâawà, ba wâguwà na guwà còo pâ muru [na dau pwényuâa]! 24 Ba go ina tàwà pâ: Wâru tèpa *péroféta ma tèpa ukai na dau nûmarà na rà còo é pwina guwà còo, êco na càra caa còo. Á nûmarà na rà tère é pâ popai na guwà tère, êco na càra caa tère.»

É pimeaari âna é Naèà na piwéna

25 [Na jè tòotù, âna] é tèepaa medari Iésu wà pwi jè *dotée goro é Naèà. Ba nûmee na é tacaié. Á é tawèrié pâ: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna go pwa, ma o tâa tôo é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée?»

26 Á é tòpi tée wà Iésu pâ: «Dà cèna wii naa na é *Naèà? Dà cè pai tâmogòori'gà?»

27 Á é ina tée i pwi âboro pâ: «*Wâdé na gà meaari Pwi Ukai Pwiduée'gà, géé na diri é pwâranûmagà, ma é wâro'gà, ma é nii'gà, ma é pai tâmogòori'gà. Deutéronome 6.5Á gà meaari tèpa âboro†pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.*» Lévitique 19.18

28 Á é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ûu kaa. Gà po tòpi bwàti. Á gà wàrapwiri cè pai pwa'gà, ba na o tâa tâgà é *âji wâro.»

29 Êco na wà i pwi âboro, âna nûmee na é paari pâ é *tàrù. Á é tawèrié mwara pâ: «Á gona wàilàapà pwi âboro, na wâdé na go meaarié?»

30 [Á é pwa ucina wà Iésu, ba na bétòpi tée.]

Ucina goo pwi Samaria

É ina pâ: «É mwa tâa wà pwi jè âboro, [pwi jè jènerejè, tèpa *Juif. Á, na jè tòotù] â é mwa boo géé *Iérusaléma naa Iériko. Á, na é pàra wii naigé, â rà èié ma pwatarié wà tèpa mura. Á rà popa diri pâ mwani kêe ma pâ ârabwée kêe. Á rà panuâé na pwa na é jèe bà.

31 «Á nabwé, â é me wii naigé [wà pwi jè jènerejè] wà pwi jè a pwa *ârapwaaailò. Ûna é pâmari i pwi âboro, â é nye pàgà kaa gooé, â é nye pàra wii naigé kêe. 32 Á é tèepaa me wà pwi jè ênawéna kâra *Wâra pwapwicîri[§]. Á é nye pwacèwii pwi a pâbéaa, â é nye wiâ naigé kêe.

33 «Á nabwé, â é tèepaa me pwi jè ârapàra tàpé *Samaria—[wàilà na guwà pièpà ma wàilà]. Á é còo i pwi âboro, â nye dau maina kaa pai meaarié kêe. 34 Á é tuboo naa gooé, â é wicèpwiri é wâi*, naa gòro pâ aurumuru kêe, â é târamiri. Á é tàmee too naa gòro i buriko kêe. Á é popaé pâ naa na wà kà tèpa pârame, â é wéaarié naawé.

35 «Na dàuru kêe, âna [é ipwa-bwàtié, ba na é wiâ còwâ é naigé kêe. Á] é naa mwani† târa i pwi apooro i pwârawâ ma ina tée pâ: “Gà wéaari bwàti

10:22 Ioane 3.35, 10.15   **10:25** Mataio 22.35–40; Luka 18.18   **10:27** Lévitique 19.18;

Deutéronome 6.5   † **10:27** Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jèneregà.

10:28 Lévitique 18.5   § **10:32** Ênawéna kâra Wâra pwapwicîri—Grec: Lévitite. Wakè kâra é wâao kà Lévi.   * **10:34** Wâi—L'huile ma dipâa.   † **10:35** Mwani—Grec: Ârailu mwani pwa (deniers), pwacèwii wâri pwi caapwi âboro naa na ârailu tòotù.

wà pwini. Â wiàna càcaa pâri ê mwani bèeni, â go mwa wâri cè dèrèè, wiàna go wâjué me còwâ.”

«Â nabwé, â é pâra wii naigé kêe.»

³⁶ [Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wà Iésu, â é tawèeri pwi dotée goro ê Naèà pâ]: «Wàilàapà, gée goo tèpa âracié âboro bèepwiri, [na é âji meari wà i pwi âboro na pwtarié? Wàilàapà] na é pwi âji jènereê? Dà cè auniimiri'gà?»

³⁷ Â é tòpi i pwi dotée goro ê Naèà pâ: «Wà pwi na ia é pwa na wâdé tée ma pitu tée.»

Â é ina tée Iésu pâ: «Gà pâra, â gà ipwacèwiié!»

Ru tòpi Iésu wà Marthe ma Maria

³⁸ Rà pâra wii naigé [dàra Iérusaléma] wà Iésu ma tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa naa na jè village, na é tâa wê tô ilàri na nee Marthe. Â é tòpirà na pwârawâ kêe. ³⁹ Â pwa tô jiié, na nee Maria, na é tâaboo naa jaa Iésu, ba na é tâmaari diri é popai kêe.

⁴⁰ Â wà Marthe, âna é nye gére pâracùu goro pwaailò, â é putàmu naa goo tô jiié, â é ina tà Iésu pâ: «Pwi Ukai, wà tô jiio, âna é nye tà panuâô ma go wakè acari! Â pwiri nye wâdé ba kâgà? Gà ina tée pâ é me, ma é pitu tóo!»

⁴¹ Â é ina tée wà Pwi Ukai pâ: «Au, tóni, gà po dau géaa nabà, goro pâ muru [na piticèmururu naa goo]. ⁴² Â gà còo, nye caapwi co ji muru na pwamuru naa goo. Â wà Maria, âna é jèe pâmari. Â o câ mwa caa pa jiié.»

11

Popai goro pai pwapwicîri

Mataio 6.9–13, 7.7–11

¹ Na jè tòtù, â é pwapwicîri na jè ére wà Iésu. Â gée na càùé, â wà pwi jè ârapàara tèpa *câmu kêe, âna é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà pacâmuribà goro pwapwicîri, ba é wàrapwiri wà *Ioane Pwi a piupwaa tà tèpa câmu kêe.»

Pwi Caa kâbà...

² É tòpi tée pâ: «Wàéni cè pai pwapwicîri kàwà:

“Pwi Caa kâbà,

Wâdé naa papwicîri ê neegà.

Wâdé naa coo é Mwaciri'gà.

³ Gà naa tâbà cè utimuru cèna pâribà diri na pâ tòtù.

⁴ Gà pwanauri pâ èpà kâbà, pwacèwii na bà pwanauri tàra ê pâ èpà na rà pwa tâbà.

Gà cibwaa panuâbà naa na tacai.”»

Ucina goro pai pwapwicîri

⁵⁻⁶ Wà Iésu, âna [é pacâmuri mwara tèpa câmu kêe goro ê pai pwapwicîri] â é ina tàra ê ucina bèeni: «Guwà jèe niimiri cai ni: É tèepaa me wà pwi jè âboro naa jaagà, na po nabibiu kâra ne. Â ticè utimuru wà pwârawâ'gà. Â gà itàa naa jaa pwi jè béégà, â gà ilari jiié ê âracié poloa.

7 «Êco na é jèe puu wà pwini, â câé caa còobé naa googà, â é po ina boo co pâ: “Naaô! Bà jèe cau puu ma tèpa nari èpo kôo. Â jèe kiiri i goropwârawâ, â tàutôo dâra còobé!”»

8 [Â é ina wà Iésu pâ]: «Pwiri o câé caa pitu tâgà gée goo na é pwi béegâ. Êco na ée mwa pitu tâgà, [wiàna gà tà cùu taaci. Â] gée goo pai pidàpwicâarigà ma wàrakee'gâ*, â ée mwa naa tâgà é pwina nūmagà goo.

Guwà ilari jii Caa â o naa tàwà

9 «Êkaa na go ina tàwà pâ: Wâdé na guwà nye tà ilari taaci [jii wà Pwiduée] ba ée mwa naa tàwà. Â guwà nye tà mudàra taaci, ba guwà o mwa pâmari. Â guwà nye tà cùu taaci é goropwârawâ, ba o mwa tàpiri tàwà. ¹⁰ Ûu, ba wà pwina é ilari, âna o naa tée. Â wà pwina é mudàra, âna é pâmari. Â wà pwina é cùu é goropwârawâ, âna o tàpiri tée.

¹¹ «{Â o wàilàapà nawà, na o naa cè atù târa cè èpo kée, wiàna é ilari jiié cè poloa?} O wàilàapà na o naa cè dòèa, târa cè èpo kée, wiàna é ilari cè ârawéa? ¹² Â o wàilàapà na o naa tée cè wàramiida† wiàna é ilari cè narija? ¹³ Ba wâguwà, tèpa âboro èpà, âna guwà tâmogòori naa é pwina wâdé tà tèpa nari èpo kàwà. Â wà Pwiduée Caa kàwà nidò napwéretòtù, na é wâdé, âna ée mwa naa, [naa goro piticèmuru naa goo] é Nyuâaê Pwicîri, tà tàpé na rà ilari jiié.»

É cicara Caatana ma tèpa duée

Mataio 12.22–30, 43–45; Maréko 3.22–27

¹⁴ Na jèe tòotù, â wà Iésu, âna é tù târa é duée gée goo pwi âboro na é kùukù. Ûna é còobé i duée, â é nye tura kaa i pwi a kùukù. Â rà pò gooé diri pâ âboro na rà tâa wê.

¹⁵ Êco na wà pàra tàpé gée goorà, âna rà ina pâ: «É tù târa é pâ duée goro é pàtâma *Caatana‡, pwi ukai kà tèpa duée!»

¹⁶ Wà pàra tàpé, âna nūmarà na rà pitù tûâ tée. Â rà ina tée pâ: «Paari tâbà é *câmu kêra pàtâma Pwiduée na wâgoogà.» [Ba nūmarà na rà paari pâ câé caa waké goro pàtâma Pwiduée.]

Go waké goro pàtâma Pwiduée

¹⁷ Â é tâmogòori auniimiri kàra wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Wiàna é ipaa dèe còwâ é jèe mwaciri, â o tédidirié§. ¹⁸ Wiàna é ipaa dèe còwâ wà Caatana, â o wà nau târa cè pai cimwü wàra é mwaciri kée?! Guwà ina pâ, go tù târa pâ duée goro é pàtâma Caatana. ¹⁹ Êco na, wiàna wàrapwiri, â wàilàapà, na naa tà tèpa béewà é pàtâmee, ma rà tù târa pâ duée? Bwa! Ê pwina rà pwa, âna paari tàwà pâ guwà tàgére pitanamí naa good. ²⁰ Ba wâgo, âna go tù târa pâ duée, goro é pàtâma Pwiduée. Â wiàna wàrapwiri, â [jèe cau còo bwàti pâ] é jèe mara tòpò é Mwaciri kée naa jaawà!

²¹ «Â guwà jèe niimiri cai ni: Wà pwi âboro na pwa nii kée, âna pwa gò ma da kée, â o pâri ma é wéaari é wâ kée ma neemuruê. ²² Â càcaa wâgotée, ba é pûra naa goo pâ neemuru paa kée. Êco na, wiàna é me nau ipaa dèe

* **11:8** Wàrakee (é, wàrakee)—Insistance, obstination. † **11:12** Wàramiida—Grec: Keecii (scorpion). **11:15** Mataio 9.34, 10.25 ‡ **11:15** Caatana—Grec: Béelzébul. Còo mwara Caatana naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **11:16** Mataio 12.38 § **11:17** Tédidiri—Casser en morceaux. Grec: Â o mwa tûu naa gòrà é pâ wâ kée. **11:22** Kolosé 2.15

pwi jè âboro na dau pwa nii kêe, â ée piétò jiié. Â ée mwa popa jiié diri pâ neemuru paa kêe, bau diri pâ muru na tâa na wâ kêe.

²³ «Guwà tère, wà pwina câé caa wâjao, âna é cicarao. Â wà pwina câé caa pitu tôo ma bu panaimari, âna é tédidiri.»

Pai pâra ma wâjué kà tèpa duée

²⁴ «[Guwà tère cai ni]: Wiàna pwa duée, goo pwi jè âboro; â wiàna é còobé géé gooé, â gona é pâ naapà? É paé ma me, na pâ ére na aupiticia. Ba é mudàra cè ére cèna é tâa wê. Êco na câé caa pâmari. Â é niimiri pâ, ‘Go wâjué pâ còwâ, naa na i pwârawâ kôo.’

²⁵ «Â é wâjué, â é pâmari i wâ, âna nye po baléri bwàti, ma pitòimiri bwàti.
²⁶ Â é wâjué nau mudàra tèpa 7 duée bée, na rà dau èpà jiié. Â rà tò nau pitâa na i wâ. Â wà pwi âboro-bà, âna é mwa dau èpà kaa jii béaa!»

Pàra pai tòpi kà Iésu târa pâ âboro

Mataio 12.38–42

²⁷ Úna é gére tûra wà Iésu, â é nye tomara too kaa tô jè ilàri—tô jè ârapàra tèpa âboro na rà tâmaari Iésu. Â é ina pâ: «Cidòri nyuâa tô ilàri na é pitâmarigà, ma pa-digà!»

²⁸ Â é tòpi wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâa tàpé na rà tère é popai kà Pwiduée, ma pitère dàra!»

Cibwaa mudàra cè jè câmu kêe

²⁹ Wâru tèpa âboro na rà pâmari wà Iésu, [ba na rà tâmaariê] â rà tapoo igabiarà naa gooé.

Â é ina târa mwara pâ: «Wà tèpa âboro nabà, âna rà dau èpà, ba [càra caa pitère dà wà Pwiduée. Â] rà ciburà ilari jiié cè câmu kâra pàtâmee. O nye ticé câmu na rà mwa caa còo mwara, jii i pwi ia é tèepaa tà *péroféta Iona*.
³⁰ Ba wàépwiri é câmu kêe tà tèpa âboro wâ Ninive [pâ, nye wà Pwiduée na ia é cùrué pâdarirà]. Â wàrapwiri [é pwina o tèepaa tôo] *Pwina naîri âboro, na o câmu tà tèpa âboro nabà.»

³¹⁻³² «Wà tèpa âboro wâ Ninive, âna rà tère é pupûra kà péroféta Iona, â rà nye pinünüma ma pitòotéri é càrarà. Â guwà còo, é wâni, pwi jè âboro na é dau piwéna jii Iona. Â o tèepaa é Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduée. Â, na tòotù-bà, âna wà tàpé Ninive, âna rà o cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabàni, â rà o piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà tère.]

«Â guwà jèe niimiri cai wà tô ilàri ukai naa napô Saba† na pàara biu, âna ia é me géé napô kêe na dau wâiti, ba na é tère pwâratùra kà ukai *Solomona na tâbawêe goro autâmogòori kêe. Â guwà còo, é tà wâni jaawa pwi jè âboro na é dau piwéna jii Solomona. Â, na Tòotù na ée mwa pitèi é pâ âboro na, wà Pwiduée, â wà tô ilàri ukai-bà, âna ée mwa cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabà, â ée mwa piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà pinünüma ma guwà biiwà!]

11:23 Luka 9.50   **11:27** Luka 1.28,42,48   **11:29** Mataio 16.4   * **11:29** Iona—Péroféta na pàara biu, âna ia âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara i ârawéa (Mataio 12.40). Ucina goo pai tâa na aubà kà Iésu, béaa kâra pai wâro còwâ kêe.   **11:31-32** 1 Rois 10.1–10   **11:31-32** Jonas 3.5–10

† **11:31-32** Naa napô Saba—Grec: Du sud.

*Guwà wâro na pwéelaa**Mataio 5.15, 6.22–23*

³³ «Câjè caa nuri è wâra ânye, ma jè cajipi goro è jè cio, é wâpà wiàna jè naapwâniri naa na jè ére! Bwa! Jè nye tòpò dòiti, ba na rà o còo bwàti wà tàpé na rà tò naa wâ. ³⁴ Guwà tère, è âraporomeejè, âna è pwéelaa kâra naiijè. Â wiàna nye wâdé è âraporomeejè, â diri è naiijè, âna é tâa na pwéelaa. Â wiàna èpà è âraporomeejè, â diri è naiijè, âna é tâa na bàutê. ³⁵ Guwà ipwacôoco, ba péa è pwéelaa naa wâgoowà, âna é péa pâra nau bàutê. ³⁶ Wiàna é tâa googà è pwéelaa, â o ticè jè ére gée googà cèna o tâa na bàutê. Ba é pwacèwii è ânye na é èùrugà goro è pwéelaa kèe.»

*É patère tèpa Farasaio wà Iésu**Mataio 23.1–36; Maréko 12.38–40*

³⁷ É tubanabwé è pupûra bèepwiri wà Iésu. Â é me wà pwi jè *Farasaio, â é todà Iésu, ba na rà pi-ija na pwârawâ kèe [ma wà tèpa Farasaio béé]. Â rà tèepaa naa pwârawâ, â rà tâaboo naa goro taapà. ³⁸ Â wà Iésu, âna câé caa nuwa é du îê béaa kâra è pai ija [wàra naa na nyamanya kà tèpa *Juif]. Â é pò wà pwi Farasaio [â càcaa wâdé tée].

³⁹ Â é ina tée wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Wâguwà tèpa Farasaio, âna guwà nuwa bwàti gòroigé kâra wârado ma ngapò. Êco na è pwâranümawà, âna nye po wâbé kaa goro è pwina èpà, â guwà tèpa iau ma pwa kûu! ⁴⁰ Guwà tèpa imwûru! Ba gona câguwà caa tâmogòori pâ, wà Pwiduée na é pwa è gòrocàuru ngapò, âna nye wâé kaa mwara, na é pwa è nanaara ngapò? ⁴¹ Wâdé na guwà naa tà tàpé na ticè kâra è pwina tâa na pâ ngapò ma wârado kâwà. Ba na wârapwiri, â o po pwéelaa bwàti è du îwà bau è pwâranümawà!»

⁴² «Guwà naa tà Pwiduée ji caapwi gée goro 10, gée goro pâ jèpa arapwûru†. [Â nye wâdé.] Guwà ipwacôoco, làpé! Ba câguwà caa pâra wiâra [è pwina piâjimuru naa na è *Naèà]—è pai tòimiri tèpa âboro, ma pai meaarirà wiâra è câbawâdé kà Pwiduée§. Wâdé na guwà pacoo diri pâ pwiibà, na maina, bau diri è nyi nari naèà na kîri.

⁴³ «O dau maina wârimuru kâwà, wâguwà tèpa Farasaio! Ba guwà nye mudàra è pâ autâa na tâa béaa, na pâ *wâra pitapitiri. Â dau wâdé tàwà, na rà nye pwabwàcu tàwà, ma pwamainawà, na ara diri tèpa âboro.

⁴⁴ «Guwà pwacèwii è pâ bwàmù na càcaa tòimiri*. Ba, na jè pâra naa gò, â câjè caa tâmogòori pâ jè gére pâra gò cè bwàmù.»

⁴⁵ Wà pwi jè *dotée goro è Naèà, âna [é tère è popai kà Iésu bèepwiri, goo wà tèpa Farasaio. Â] é ina tée pâ: «Pwi Ukai, na gà ina pwiri, â gà pi-inabà ba èpà mwara, wàibà tèpa dotée goro è Naèà!»

⁴⁶ Â é tòpi tée pâ: «Ipaiwà naa goowà mwara! Guwà ipwacôowà, co tèpa dotée goro è Naèà! Ba o dau maina mwara è wârimuru kâwà. Ba pâ pitûâ kâwà, âna pwacèwii pâ nakake na dau tòina, na guwà nama rà kakeri wà tèpa âboro. Â tàutàwà na guwà tu naa goo, goro ji caapwi mangadaîwà!

11:33 Maréko 4.21; Luka 8.16 † **11:42** Gée goro pâ jèpa arapwûru—Napéaati naa na grec pâ: Menthe ma rue ma diri pâra doromuru. § **11:42** È pai tòimiri...wiâra è câbawâdé kà Pwiduée—Grec: È tàru ma pimeaari kà Pwiduée. È tàru (justice), âna, na jè pitòimiri è ma pacoo è napàrajè tà pâra tàpé, ma naa târa è pwina wâdé. * **11:44** Bwàmù na càcaa tòimiri—è, Bwàmù na câjè caa còoé.

47-48 «Ûu! O dau maina wârimuru kàwà. Ba wà tèpa jooorowà, âna rà pòtàmwara tèpa péroféta [kà Pwiduée]. Â nabàni, âna guwà bari é bwàmuru kà tàpé na rà pòtàmwararà! Â, na wàrapwiri, â guwà paari pâ, guwà wâgoo é pwina rà pwa wà tèpa nyimuwà ma upàwà! ⁴⁹ Ba wàéni é pwina é ina goowà wà Pwiduée, wà Pwina é tâmogòori diri: “Go o mwa panuâ pâ tàwà tèpa péroféta kôo, ma tèpa *apostolo kôo. Â guwà o tubaèpà tàra, tiagoo na guwà o tètàmwara pàra tàpé.”

⁵⁰ «Â ée mwa pitèiwà wà Pwiduée, goro é pai pòtàmwara diri tèpa péroféta kêe, gée na autapoo goro gòropuu—⁵¹ tapoo naa goo Abéla, tiagoo Zakaria†, pwina naí Barakie. Ba wàé na ia rà pòtàmwereé, naa nabibiu kâra i aupwa *ârapwaaílò, ma i ére na dau pwicîri! Â go ina tàwà pâ: O wâgùwà, tèpa âboro nabà, na o pitèiwà goo‡!

⁵² «Wâgùwà tèpa dotée goro é Naèa, âna napârawà ma guwà tàpiri tà tèpa âboro é autâmogòorimuru naa na *Tii Pwicîri. Êco na guwà naapwàniri jiiirà§! Tàutàwà na guwà tò naa na *Mwaciri kà Pwiduée. Â guwà pacoo pàra tàpé, na nùmarà na rà tò naa na. Êkaa na go ina tàwà pâ: O dau maina wârimuru kàwà!»

⁵³ [É tubanabwé é pwina é ina wà Iésu, â] é còobé gée na wâ [kà i pwi Farasaio]. Â rà nye dau putàmuru kaa, wà tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro é Naèa. Â tapoo gée goo é pwi pàara-bà, âna rà ciburà tacaié, ba na rà tère cè pwina é ina. ⁵⁴ Ba rà bu naigé ma rà pitòtié gée goro cè pai mwa tòpi kêe.

12

Ê pagòo tèpa câmu kêe wà Iésu

Mataio 10.19–33

¹ Na pàara na é gère patùra tèpa *Farasaio wà Iésu, âna jèe pâra na dau piwâru too é pâ âboro, na rà me [nau tèreé]. Â rà tapoo pi-igabiarà. Â béaa kâra é pai patùrarà kêe, âna é pacâmuri tèpa *câmu kêe.

Ê pwina cârù âna o inapàpari

É ina tàra pâ: «Guwà ipwacôoco é ‘nyaa kâra poloa’ kà tèpa Farasaio—ba rà paari é pwina wâdé, â rà pwàniri é èpà kâra. ² Ba diri é pwina jèe naapwàniri nabà, âna o mwa paari naa na pwéelaa widâuru. Â o pâri ma jèe còo bwàti! ³ Â é muru na guwà ina pwàniri naa na bàutê, âna o inapàpari naa na pwéelaa. Â é muru na guwà pitànunuuri, naa na naditârawâ, âna o mwa tomara too, naa na gomu kâra âboro.»

Dau pwamuru naa goowà

⁴ «Â guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro, co tèpa béeò. Ba wiàna rà pòtàmwara naiiwà, â o nye ticè jèe muru, cèna o piwéna mwara jii pwiri. ⁵ Êco na guwà ipwacôowà. Wâdé na guwà nama wâgotàwà goo Pwiduée! Ba wàé na pâri ma é pòtàmwara é naiiwà, ma tüwà naa na ére, na o maagé ma tòina naawé é nyuâawà.

† **11:51** Zakaria—Pwi Bénabwé âboro gée goo tàpé na pòtàmwararà naa na Aamwari Béaa (l’Ancien Testament). ‡ **11:51** É ina wà Iésu pâ, ipaiwà naa goorà, ba rà o jèe pòtàmwereé, âna é pwi péroféta mwara. § **11:52** Napârawà ma guwà tàpiri... Grec: Guwà patâjii é kii tàra autâmogòorimuru. **12:2** Luka 8.17

6 «Guwà jèe còo cai pâ marü na kîri: Jè icuri 5 marü naa goro ârailu mwani. Êco na nye ticé géé goorà cèna é imwüru jiié wà Pwiduée. 7 Â wâguwà, âna é nye cau tâmogòoriwà bamwara, tiagoro mwara jéüru wàrapûruwà. Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba dau pwamuru naa goowà na ara Pwiduée, jii é pâ marü na dau wâru!»

Guwà gòo â guwà inapàpario

8 «Go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na é ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara pâ âboro, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara tèpa angela kà Pwiduée. 9 Â wà pwi âboro na é pitütôowâriô, na ara pâ âboro, â wâgo mwara, âna go o pitütôowârié, na ara tèpa angela kà Pwiduée. 10 Â o pwanauri diri tàpé na rà tûra ba èpà naa goo *Pwina naîri âboro. Êco na wà pwi âboro na é tûra ba èpà naa goro é Nyuâaê Pwicîri, âna o càcaa pâri ma pwanaurié.

Ée pitu tàwà Nyuâaê Pwicîri

11 «Guwà tère, rà o mwa tâjûruwà, ba na rà pitèiwà naa na *wâra pitapitiri, ma na ara tèpa ukai, ma tèpa kupénoo. Â, na diri pâ pàara bèepwiri, â guwà cibwaa pidumapié goro cè pai tòpi kàwà tàra. 12 Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa paari tàwà, cè pwina guwà mwa ina na guwà coo ararà.»

Popai goro mwani ma neemurujè

Mataio 6.19–34

13 É ina tà Iésu wà pwi jè ârapàara tàpé na rà tà bèepié, pâ: «Pwi a pwa pupûra, é jèe bà wà pwi caa kôo jii é neemuruê. Â câe caa ipâdi naa goobu wà pwi ciòo. Gà ina tée pâ é naa tôo pwina kôo!»

14 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Pwiini, wàilàapà na nama go pwi a pitèi ma ipâdi é neemuru-u?»

15 Â é ina târa pâ âboro pâ: «Guwà ipwacôowà, ma guwà cibwaa ciburà mudàra ma wâru tàwà é pâ muru! Ba é *âji wâro kà pwi âboro, âna càcaa géé goro é pâ muru na tâa tée.»

Ucina goo neemurujè

16 É piwiâ tàra é ucina bèeni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro na dau pwa neemuruê. Dau wâru tée é arapwüru na é piünyari géé na napuu kée. 17 Â é mwa pitawèeri pâ: “O dà cèna go o pwa? Ba o càcaa pâri i napié kôo, ma go tòpò i ârawakè kôo.”

18 «Â é pi-ina tée pâ: “Wâdé na go tédàpa i na autòpò arapwüru na wâdòiti, â go o tapoo còwâ cè jèpwi cèna maina. Â go o tòpò naawê diri é pâ ârawakè kôo, ma êdiri pâ neemuruô. 19 Â géé na càué, â o mwa tâa tôo pâ utimuru ma neemuruô na wâru, târa pâ naja na wâru. Â go o mwa tàpo nao, ma ija, ma wâdo, ma ipwàdéé.”

20 «Êco na é ina tée wà Pwiduée pâ: “Gà piwârau*! Naa ne nabà, âna go o pacôwâri jiigà é wâro'gà. Â diri é pâ neemurugà na gà iauri, âna o mwa kâi?”»

12:7 Luka 12.24; Apostolo 27.34 12:10 Mataio 12.32; Maréko 3.28–29 12:11 Maréko 13.11;

Luka 21.12–15 12:15 1 Timotéo 6.9–10 * 12:20 Piwârau—Fou.

²¹ Â é ina tà tèpa âboro wà Iésu pâ: «Guwà ipwacôoco! Ba wàépwiri é pwina o tèepaa mari diri tàpé na rà iauri pâ wâdé kàra naani gòropuu. Ba nye ticé âji wâdé kàra naa jaa Pwiduée!»

Ê pwina âjimuru jii neemurujé

²² Ê tabiié wà Iésu naa goo tèpa câmu kêe, â é ina tàra pâ: «Wàépwiri é majoroé ma go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa géaa goro é wâro kàwà, ma é naiiwà. Guwà cibwaa pitawèeri pâ: “Jè o mwa ija dà?” ma “Jè o mwa coona dà?” ²³ Ba é wâro kàwà, âna é âjimuru jii é utimuru; â é naiiwà, âna é âjimuru jii ârabwée! ²⁴ Guwà jèe còo cai é pâ marü. Ba càra caa picâmi ma piûnya, ma càra caa tòpò cè bwà târa pâ tòotù. Êco na wà Pwiduée, âna é nye pa-ijarà. Â gona câguwà caa dau piwéna jii é pâ marü? Akaé! ²⁵ Càcaa géee goro pai géaa goro ija ma wâdo, ma picoona ârabwée, na guwà tàpo nama gòri é wâro kàwà! ²⁶ Ê pidumapié kàwà, âna o pwacoé ma é tòotéri é ji caapwi muru. Êkaa na guwà cibwaa pidumapié!

²⁷ «Guwà jèe còo cai pâ murubuké na-araé. Ba rà cipu, â càra caa pàti, ma càra caa ta ârabwée. Â go ina tàwà pâ: Wà pwi ukai *Solomona, naa na diri é muugère kêe, âna é pâ ârabwée kêe, âna càcaa dau wâdé jii é pwi caapwi murubuké. ²⁸ Â guwà jèe còo cai é aramwatò: É cipu nabà, â o cîri widàuru naa gòro ânye. Â wà Pwiduée, âna é naa ârabwée kàra. Â gona o câé caa naa ârabwée kàwà na piwéna jii? Nye dau kîri kaa é cèikî kàwà!

²⁹ «Ûu kaa, go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa dumapié ma géaa, goro cè pwina guwà o ija ma wâdo! ³⁰ Ba wà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, âna càra caa nao goro mudàra é pâ pwiibà. Êco na wâguwà, âna wà Pwiduée Caa kàwà, âna é nye tâmogòori é pwina nùmawà goo. ³¹ Guwà mudàra béaa é Mwaciri kêe Â ée mwa âjagò tàwà mwara goro diri pâ pàra muru bèepwiri.»

Âji wâdé naa napwéretòotù

³² «Guwà cibwaa nama wâgotàwà, co tèpa âji béeò, wâguwà na guwà pubu âboro kòo. Ba é jèe pacoò wà Caa kàwà pâ, na ée naa tàwà é Mwaciri kêe! ³³ Guwà icuri pâ wâdé kàwà, â guwà naa tà tàpé na ticé kàra. Â, na wàrapwiri, â guwà o wéaari é pâ âji wâdé na rà wâ *napwéretòotù, na o tà tâa awé. Ba ticé a mura wê, na ée popa. Â ticé madé na uti, ma ticé waaca† na iri. Â o càcaa wai ma botére. ³⁴ Ba é pwâranümagà, âna é wâna é wêe é wâdé'gà.»

Popai goro pai tà tàcî ma pitère dàra

Mataio 24.45–51; Maréko 13.33–37

³⁵⁻³⁶ [É ina mwara tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ]: «Guwà tà tàcî, pwacèwii tèpa ênawéna, na rà tapacîri é pai wâjué còwâ kà pwi ukai kàra. Ba rà o ipwabwàtirà, â rà coona bwàti pâ ârabwée na wâdé, â rà popa é wâra ânye kàra. Â wiàna ée wâjué còwâ géee goro pwa-ija goro piéa, â ée mwa cùu goropwârawâ. Â rà o pò ma tàpiri tée. ³⁷ Â o dau wâdé ba kà tàpé na é pâmarirà, wiàna rà tà tàcî ma tapacîe.

«Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà i pwi ukai, âna ée mwa coona é ârabwée kàra ênawéna. Â ée mwa patâaboorirà naa goro taapà, â ée mwa naa

erà. ³⁸ Ûu, [na pàara na rà tapacîê, âna càra caa tâmogòori wiidà na ée mwa tèepaa me]—wiàna naa nabibiu kêra ne, é, wiàna too i tòotù. [Êco na] o cidòri nyuàara, wiàna é tèepaa me, âna é pamarirà na rà tà tàcî ma ipwabwàtirà!

³⁹ «Guwà jèe niimiri cai é pwini: Wà pwi apooro pwârawâ, âna câé caa tâmogòori cè ineretòotù na ée mwa tò naa na wâ kêe, wà pwi a mura na é me naa ne. Ba wiàna é tâmogòori, â pwiri é pacoóé. ⁴⁰ Wàè kaa pwiri na go ina tàwà pâ: Guwà tà tàcî. Ba go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo Pwina naîri âboro. Êco na o câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna go o mwa tèepaa na.»

Pwi ênawéna pwi a pitêre dâra

⁴¹ É tawèeri Iésu wà Pétéru pâ: «Pwi Ukai, gona é ucina bèepwiri na gà ina, âna ba kâbâ co [wàibà tèpa câmu'gà] é, kêra diri pâ âboro?»

⁴² Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «[Kâra diri] tèpa ênawéna na rà pitêre dâra ma pitòimirirà. Â wàilàapà pwi ênawéna bèepwiri? Wàéni: I pwi ia é ina tée wà pwi ukai kêe pâ: “Go panuâ tâgà é wakè bèeni: Gà pa-ija pàra tèpa ênawéna, naa na pàara na o pâri.”

⁴³ «Â o dau wâdé ba kà pwi ênawéna bèepwiri, wiàna é tèepaa me wà pwi ukai, âna é nye tàgére wakè bwàti! ⁴⁴ Guwà còo, wà pwi ukai, âna ée naa tée é pituâ naa goo é pâ wâdé kêe. ⁴⁵ Êco na, wiàna wà i pwi ênawéna, âna [é pwi âboro epà, â] é piniimiri pâ, ‘O câé caa nama tèepaa me wà wà pwi ukai.’ Â é tapoo èi tèpa bée goro wakè. Â é dau ija ma wâdo ma ipwirié. ⁴⁶ Â, na jè tòotù na é tàpilée†, â é nye wâjué me còwâ kaa wà pwi ukai. Â ée mwa naa é wârimuru na dau gòo tà i pwi ênawéna bèepwiri, wàilà diri ma pàra tèpa ênawéna, na càra caa pitêre dâra.

⁴⁷ «Ûu, o dau maina é wârimuru kêe, géé goo na é tâmogòori é câbawâdé kà pwi ukai kêe, â câé caa pacoó, â ticè na é pwabwàti ba kêe. ⁴⁸ Êco na o càcaa dau maina é wârimuru kà tàpé na càra caa tâmogòori pâ epà é pwina rà pwa. Ba wà pwina naa tée ba wâru, âna o ilari jiié na wâru. Â wà pwina jèu âjagò tée còwâ, âna o jèu ilari jiié mwara.»

Rà pitadàrùrà pâ âboro good

⁴⁹ «Guwà tère, go tèepaa me, ba na go pame é ânye naa gòropuu. Â po dau nümoo na jèe tubanabwé é wakè bèepwiri§! ⁵⁰ Ba o upwaaoo goro pwi *piupwaa [goro maagé còo na dau maina]. Â go bwaa nye tàgére tapacîri naa na picâri. ⁵¹ Guwà cibwaa niimiri pâ go tèepaa me naani gòropuu, ba na go pame pinaanapô. Èkâ! Ba rà mwa pitadàrùrà é pâ âboro good. ⁵² Tapoo nabâ, âna rà o pitadàrù pâ pwârawâ. Ba pwiri o ârailu âboro géé goorà na ru wâgood, â âracié na rà o cicarao*, é, pwiri o âracié na rà wâgood, â o ârailu na ru cicarao. ⁵³ Â o pitadàrù wà tupédu aénaî, ma du duanaî, ma du duatâa.»

Còoinari pwina tàrù, â guwà pwa!

⁵⁴ É ina mwara wà Iésu târa pâ âboro na wâru, pâ: «Wiàna guwà còo pâ

12:39 Mataio 24.43–44; 1 Tésalonika 5.2 **12:44** Mataio 25.21,23 † **12:46** Na jè tòotù na é tàpilée—Grec: Na tòotù na câé caa tapacîê na, ma na ineretòotù na câé caa tâmogòori. **12:47**

Jacques 4.17 § **12:49** Jèe tubanabwé é wakè bèepwiri—Grec: Jèe udàrù i ânye. **12:50** Maréko 10.38–39 **12:51** Mataio 10.34–36 * **12:52** Na ru wâgood, â âracié na rà o cicarao—Grec: Na ru cicara âracié géé goorà. **12:53** Michée 7.6 **12:54** Mataio 16.2–3

nee na dau duu, na rà me géé nawia†, â guwà nye nama ina pâ, “O popaa” â nye popaa kaa. ⁵⁵ Â wiàna é cima é dàré‡, â guwà ina pâ, “O wâdé napô” â nye wàra. ⁵⁶⁻⁵⁷ Ûu, guwà po dau tâmogòori ina naa wâdé napô, é, naa èpà napô. Â gorodà na câguwà caa côoinari é âjupâra, naa na pâ muru na gére tèepaa nabà? Guwà tèpa gòmapwa! [Ba wiàna guwà gére côoinari, â pwiri guwà tâmogòori é pwina tàrù ma guwà pwa. Êco na tàutàwà.

⁵⁸ «Wàéni é pwina tàrù]: Wiàna é piciapwâ googà wà pwi jèpwi, â gàu mara pinaanapô ma wàé, wiàna gàu bwaa gére wâ naigé pâ naa na aupitèimuru. Ba é péa panuâgà tà pwi a pitèimuru, na ée mwa panuâgà târa pwàliici ma tòpògà naa na karapuu. ⁵⁹ Â go ina tâgà é âjupâra pâ: O câgà caa còobé géé na karapuu, wiàna ina pâ, bwaa câgà caa pé wâri diri é wârimuru'gà!»

13

Guwà tòotéri wâro kàwà!

¹ Na pàara bèepwiri, âna rà medari Iésu wà pàra tèpa âboro, â rà ina tée pâ: «Wà ukai *Pilato, âna é nama tètâmwara pàra tèpa âboro géé Galilée, na pàara na rà pwa *ârapwaaìlò tà Pwiduée, naa na *Wàra pwapwicîri wâ *Iérusaléma.»

² Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona guwà niimiri pâ, rà bà, ba rà dau tèpa pwa na èpà, jii pàra tàpé? ³ Bwa! Â go ina tàwà pâ: Guwà ipwacòowà, â guwà biiwà ma pitòotéri é wâro kàwà. Ba câguwà caa tâmogòori cè pwi pàara na guwà o bà na*! ⁴ Â guwà jèe niimiri cai wà tèpa 18 âboro, na ia tûu naa gòrà i auba na Siloé, â caagairà. Gona rà dau tèpa âboro èpà jii pàra tèpa âboro Iérusaléma? ⁵ Bwa! Â go ina tàwà mwara pâ: Wâdé na guwà pinünüma ma guwà biiwà. Ba guwà péa tà cau bà wài, pwacèwiirà!»

Upwâra wâi na ticè pwêe

⁶ É ina tàra é ucina bèeni wà Iésu:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro. Â é mwa [pwa wâru] pàra naa na aupwanapô kée, ba na é còo é *upwâra wâi kée, ma pwa ma mudàra cè pwêe. Êco na mu nye ticè.

⁷ «Â é pwa ma ina tà pwi a wakè kée pâ: “Gà còo! Po âracié naja na go me nau mudàra cè pwêe, â nye ticè. Tépàgàé tâjii! Ba càcaa wâdé na é cèpo tà pi cipu naa goro piticèmururu naa goo, naa ticè pwêe!”

⁸ «Â é tòpi tée i pwi a wakè kée pâ: “Pwi ukai, tàpo naaé, ba na go bwaa pwabwàti goo. Go o mwa îri tabéaa gooé, ma naa wai kâra upwâra ma pwa puu naa goo. Â ju mwa còo na naja noowé†. ⁹ Â wiàna pwa pwêe, â nye wâdé. Â wiàna ticè, â gà o mwa bàra tépàgàé.”»

É nama tiâu maagé kà tô ilàri na tòotù pwicîri

¹⁰ Na jè *tòotù pwicîri, âna é tâa na *wâra pitapitiri wà Iésu. Â é gére pacâmuri tèpa âboro. ¹¹ Â é tâa wê mwara tô jè ilàri, na é maagé naa na 18 naja. Ba tâa gooé é duée, â too é càué, â càcaa pâri ma é citàrù.

¹² Â é todèe wà Iésu, â é ina tée pâ: «Tòoni, é jèe tiâu ni i maagé'gà!»

† 12:54 Géé nawia—Grec: Géé na auduu kâra tòotù. ‡ 12:55 Dàré—Grec: Vent du sud. 12:58 Mataio 5.25–26 13:2 Ioane 9.2 * 13:3 Dernière phrase—Grec: Ba guwà péa tà cau bà pwacèwiirà. 13:7 Luka 3.9 13:8 2 Pétèru 3.9,15 † 13:8 Noowé—Na wâwê.

13 Â é tòpò îê naa gòé. Â é nye citàrù kaa, â é dau ipwamaina Pwiduée!

14 Êco na é po dau putàmu wà pwi a pitûâ kâra na wâra pitapitiri, géé goo na tòotù pwicîri. Â é pwa tèpa âboro, ma ina tàra pâ: «Kaa! Tàpéeni, 6 tòotù na jè wakè na. Wiàna nùmawà na tiàu maagé kàwà, â guwà me naa nadàpàra pwapwicîri! Â guwà naaco é tòotù pwicîri!»

15 Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «Wàéco! Gà ina, â gà tère còwà! Gona câguwà caa tipi é macii kàwà ma pawâdoorà, na tòotù pwicîri? Â? 16 Â wà tô ilàri bèeni, âna é tô gòobàra *Abéraama, pwi jooorojè. Â é piié wà *Caatana naa na 18 naja. Â wà nau, o nye ticé tàrù kôo ma go tipi é maagé kée na tòotù pwicîri?»

17 Â rà kamu diri tàpé na rà cicara Iésu. Êco na é auwâru géé goo tèpa âboro, âna rà dau ipwadéé goro pâ muru na muugère na é pwa.

Du nari ucina goro Mwaciri

Mataio 13.31–33; Maréko 4.30–32

18 É ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa é *Mwaciri kà Pwiduée, âna é pwacèwii dà? Wàéni é pwi ucina, tàra ma guwà tâmogòori:

Pudòro moutarde

19 «Ê Mwaciri kà Pwiduée, âna é pwacèwii é jè pudòro moutarde [na dau kîri]. Wà pwi jè âboro, âna é câmi, â é cipu. Â é jèe pâ nau dau maina. Â pâri ma rà pwa wânaîrà, naa gò pâ ditèe, é pâ marù.»

Nyaa kâra poloa

20 «Ê Mwaciri, âna o pwacèwii mwara ni: 21 Wà tô jè ilàri, âna é popa é nyaa kâra poloa, â é biinaimari bau 25 kilo goro dàuru poloa. Â é tü tiagoro na é tùu too‡ i poloa!»

Goropwârawâ na picu

Mataio 7.13–14, 21–23

22 É gére pâra dàra Iérusaléma wà Iésu. Â é pwa ma pacâmuri tèpa âboro naa na pâ village ma napô, wii naigé.

23 Â é tawèerié wà pwi jè âboro pâ: «Pwi Ukai, gona o dau pwâco wà tàpé na rà o udò [ba na tâa tàra é *âji wâro]?»

Â é ina tà tèpa âboro wà Iésu pâ: 24 «Guwà còo, nye dau picu kaa é goropwârawâ, [pâ naa na é âji wâro]. Â guwà ipwadârapwa cai ma guwà tò naa na. Ba wâru tàpé na nùmarà na rà tò, êco na o pwacoé tàra. 25 Ba, na ée târi ma kiiri é goropwârawâ, wà pwi apooro pwârawâ, â o càcaa pâri ma guwà tò. Guwà o tà coo boo gòroigé, ma cùu taaci i goropwârawâ, ma ina tée pâ: “Pwi ukai, gà tàpiri tâbà!”

«Â ée mwa tòpi tàwà pâ: “Bwa. Guwà pâra, ba câgo caa tâmogòoriwà.”

26 «Â guwà o mwa ina tée pâ: “Bwa. Nye wàibà kaa, na ia jè mu pi-ija ma wâdo ma wâgà. Â wàibà na ia gà mu pacâmuri pâ ni jaabà!”

27 «Â ée mwa po ina tàwà géé pâ: “Bwa! Câgo caa tâmogòoriwà! [Guwà tèpa còobé géepà?] Guwà pâra jiio, ba guwà tèpa pwa é pâ tûâ na èpà! [Ba câguwà mu caa pwa é câbawâdé kôo.]”

13:14 Exode 20.9–10; Deutéronome 5.13–14 13:15 Luka 14.5 ‡ 13:21 Tùu too—Gonfler. Pâ nau maina. 13:25 Mataio 25.10–12 13:27 Psaume 6.9

²⁸ «Â o mwa tûwà naa gòroigé. Â guwà o mwa i ma tòngüru poropwâwà, [goro pai tòina kàwà]. Ba guwà mwa còo [tèpa jojoorowà]—wà *Abérama, ma Isaaka, ma Iakobo—ma wà diri tèpa *péroféta, na rà cau tâa diri na é Mwachiri kà Pwiduée. ²⁹ Â o mwa wâru diri cè tàpé cèna rà o mwa me, géé na diri é gòropuu§. Â o pwa autâa kàra, na é pi-ija maina, naanidò na Mwachiri kà Pwiduée. ³⁰ Â guwà còo, wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pâbéaa na pwi pâara-bà. Â wâru tàpé na rà pâbéaa nabà, na rà o mwa caa pwicò.»

Pimeari kà Iésu goo tàpé Iérusaléma

Mataio 23.37–39

³¹ Ûna é gére ina pwiri wà Iésu, â rà nye tèepaa me kaa wà para tèpa *Farasaio, â rà ina tée pâ: «Pwiini, bà tère pâ, ée pwa na é tètâmwaragà wà ukai *Héroda Antipas! Â wâdé na gà uru géeni!»

³² Â é tòpi tàra pâ: «Guwà ina tà pwi macii a piugà bèepwiri pâ, nabà ma widàuru, âna [go o bwaa mara pwa é wakè kòo ni—ba] go o bwaa tû târa pâ duée, â go o bwaa nama tiâu maagé kà tèpa âboro. Â naa na béâracié kàra tòotù géé na càué, âna go mwa tubanabwé diri. ³³ Êco na go o mwa coo gòobàra é naigé kòo [pâ naa Iérusaléma]. Ba o càcaa wâdé wiàna o tètâmwarà pwi jè péroféta [kà Pwiduée] wâgòroigé jii Iérusaléma [é ville pwicîri kêe]!»

³⁴ «Au! Nyi wâriwà co tàpé Iérusaléma! Guwà catâmwarà tèpa péroféta na é cùrurà medariwà wà Pwiduée, ba guwà èi para tàpé goro atù, â guwà pòtâmwarà para tàpé goro cè jè pai pwa wèe. Nye ciburà nùmoo na go panaimariwà, pwacèwii jè nyaa kàra ja, na é panaimari nyi naîê, na aranara itooé. Êco na tàutàwà. ³⁵ Â guwà còo, [go o mwa pâra jiiwà, â] o jèe ticia na é Wâra pwapwicîri kàwà! Â go ina tàwà pâ: O jèe câguwà caa còo, tiagoro é tòotù na guwà o ina pâ: *Cidòri nyuûa pwi âboro na é me naa na nee Pwi Ukai!*»

Psaume 118.26

14

É patêre tèpa Farasaio wà Iésu

Mataio 22.1–14

¹⁻² Na jè *tòotù pwicîri, âna rà pi-ija wà Iésu, na pwârawâ kà pwi jè *Farasaio. Â é tâa wê mwara wà pwi jè âboro, na é maagé, ba tée naparawée. Â wà diri tèpa âboro, âna rà tà wéaa goo Iésu, [ba na rà còo pâ pwiri é nama tiâu maagé kêe].

³ Â é tawèeri tèpa *dotée goro é Naèa ma wà tèpa Farasaio pâ: «Gona muru pwicîri, é, nye pwa tàrù ma jè nama tiâu maagé kà pwi jè âboro, na tòotù pwicîri?»

⁴ Â càra caa tòpi tée. Â é tabiié pâ dàra i pwi a maagé, â é nama tiâu i maagé kêe, â é ina tée pâ, na é wâjué còwâ naa jaaé.

⁵ Â é tawèeri diri para âboro pâ: «Wiàna é tûu naa na pwârajawé wà pwi naîgà, é wiàna maci'gà, na tòotù pwicîri, â gà o pwa dà? Gona o câgà caa pò ma datié dò wài géé na pwèe?»

⁶ Â càcaa pâri ma rà tòpi tée.

Gà cibwaa ipwamainagà

⁷ Wà pàra tàpé na todàra naa na pi-ija, âna rà pwa na rà pitòri é autâa na tâa béaa. Ûna é còo pwiri wà Iésu, â é ina târa pâ: ⁸ «Guwà ipwacôoco! Ba wiàna todàgà naa goro cè jè pi-ija goro piéa, â gà cibwaa pàra nau tâa gòro autâa kà tèpa âboro imaina. Ba é péa tà todà cè pwi âboro cèna é piwéna jiigà ⁹ wà i pwi apooro pi-ija! Â é péa tà ina tâgà pâ: “[Gà cimadò, â] gà pàra gée na autâa bèepwiri.” Â o maina kamu'gà na gà pàra na mudàra cè autâa'gà.

¹⁰ «Bwa! Wâdé na gà tâa boobà càuru tâa. Â ée mwa ina tâgà wà pwina é todàgà, pâ: “Pwi béeo, gà me, â gà tâa gò autâa kà tèpa âboro imaina.” Â rà o còo naawé é pai ipwamainagà kà pwi apooro pi-ija, na ara diri tèpa âboro! ¹¹ Ba wà pwina é ipwamainae, âna o naae boo. Â wà pwina é ipakirié, âna o naae too.»

Gà todà tàpé na ticè kàra

¹² Géewé, â é ina wà Iésu tà pwina é todèe pâ: «Wiàna gà ipwabwàti cè jè pi-ija [na wàrani] â gà cibwaa todà co tàpé na rà o pitòwâri tâgà—wiàna wà tèpa béegà, ma tèpa jènerégà, ma wà tàpé na dau pwa neemururà.

¹³ «Bwa! Wâdé na gà todà tàpé na ticè neemururà, ma wà tèpa maagé, ma wà tèpa bee, ma wà tèpa bwi. ¹⁴ Â o cidòri nyuâagà, ba wailà diri, âna càcaa pâri ma rà pitòwâri tâgà. Â wà Pwiduée, âna ée mwa naa tâgà é pumara wakè'gà, naa na é tòotù na ée mwa pawâro còwâ gée na aubà, wà tàpé na rà pwa na wâdé. Â o dau maina é aupwényunyuâari na ée mwa naa tâgà.»

Tàutàra goro pi-ija kà Pwi Ukai

¹⁵ Pwa pwi jè âboro na ru tâa goro taapà* ma wà Iésu, â ûna é tère é pai pwa pupûra kèe, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, o po dau cidòri nyuâa tàpé na rà tâa na pwi pi-ija maina naa na *Mwaciri kà Pwiduée!»

¹⁶ Â é pwa ucina wà Iésu, târa ma é tòpi tée. Â é ina pâ:

«É mwa tâa pwi jè âboro. Â é mwa pwabwàti é jè pi-ija na dau maina. Â é mwa todà tàpé na dau wâru, ma rà ija. ¹⁷ Â nabwé, â po coo i tòotù kàra pi-ija. Â é cùru pâ pwi ênawéna kèe, ma é todà me tàpé na rà o pi-ija ma wâé.

¹⁸ «Â é tèepaa naa goo pwi jè ârapàararà. Êco na é tòpi tée wà pwini pâ: “Au, gà ina tà pwi ukai pâ, na é pwanaurio, ba càcaa pâri ma go me nau pi-ija. Ba go me gée auwâri é aupwanapò, â wâdé na go bwaa pàra nau cai.”

¹⁹ «Â nabwé, â é pâmari pwi béârailu kà tàpé na todàra. Â é tòpi tée wà pwini pâ: “Au! Gà ina tà pwi ukai pâ, na é pwanaurio, ba càcaa pâriò ma go me. Ba go me gée auwâri é 10 paaci târa û, â wâdé na go nama tacairà jècaa.”

²⁰ «Â nabwé, â é pâmari é pwi béâracié kà tèpa âboro. Â é tòpi tée pâ: “Go pwi a bwaa tàgére piéa, â càcaa pâri ma go me. [Au! Gà ina tà pwi ukai pâ é pwanaurio.]”

«Cau tàutàra diri na rà me, ba rà cau ina pâ, pwa wakè kàra†.»

14:8 Proverbes 25.6–7   **14:11** Mataio 23.12; Luka 18.14   **14:14** Ioane 5.29   **14:15** Luka 13.29   * **14:15** Tâa goro taapà—Càra caa tâaboo naa goro taapà pwacèwijiè. Rà tàpo puu gòro jènererà.   **14:20** 1 Korénito 7.33   † **14:20** Dernière phrase—Popai gée na nee tii 18.

É todà pâra tàpé

²¹ «Â é wâjué còwâ wà pwi ênawéna, â é wiâ tà pwi ukai kêe ê pai tòpi kà tèpa âboro bèepwiri.

«Â é nye dau putâmu kaa wà pwi ukai, â é ina tée pâ: “Gà pâra wài, pitiri pâ napô, â gà todà me tàpé na ticé kàra, ma wà tèpa bee, ma wà tèpa pitâbwamwa, ma wà tèpa bwi.”

²² «[Â é pâra i pwi ênawéna.] Ûna é wâjué me còwâ, â é ina tà pwi ukai kêe pâ: “Go jèe todàra diri, pwacèwii pai ina'gà tóo, êco na bwaa nye pwa dàra autâa.”

²³ «Â é tòpi tée pâ: “Gà pâra naa na pâ ére na tàpo wâiti jii ni, â gà todà tèpa âboro na gà pâmarirà, ba na o wâbé i wâra pi-ija! ²⁴ Â napwa naa goo wà tàpé na ia go mara todàra, âna o càra mwa caa ija cè ji noo kàra utimuru, gée gòro taapà kôo.” [Nabwé naawê!]

Pai pâra wiâ Iésu

Mataio 10.37–38

²⁵ Na pwi pâara bèepwiri, â wâru pâ âboro na rà gére pâra wiâ Iésu.

Â é tabiié naa goorà, â ina tàra pâ: ²⁶ «Wà pwina nùmee na é me wiâô, âna wâdé na é meaario, jii du nyaa ma caa kêe, ma wà wâdèe, ma pâ èpo kêe, ma tèpa aéjii kêe, ma wà pa naigé kêe, tiagoro é wâro kêe, wàé còwâ. Ba, na càcaa wàrapwiri, â càcaa pâri ma é pwi a *câmu kôo. ²⁷ Wà pwina câe caa kâa é *kurucé kêe, ma é me wiâô, âna wà pwiibà, âna càcaa pârié ma é pwi a câmu kôo.»

Guwà mara nünümari bwàti

²⁸ «[Â wâdé na é mara nünümari bwàti naa goo ê pwina ée mwa pwa.] Ba wà pwi jè âboro na é niimiri na é pacima é wâ na maina, â é mara pwa kilo naa goo cè wâri wèe, wiâra é mwani na wâjaaé, pâ, pwiri o pâri.

²⁹ «Ba é péa tòpò ê pâara wâ, â càcaa pâri [é mwani kêe] ma é tubanabwé.

«Â rà picocoorié, ³⁰ ma ina pâ: “Gà còo wà pwiibà—nye wàé kaa, na é tapoo bari i wâ, â câe caa tubamwara!”

³¹ «Â jèpwi mwara, âna guwà jèe niimiri cai pwi jè ukai, na po 10 000 coda kêe, na ée pwa paa ma pwi jè ukai, na po 20 000 coda kêe. Ba wâdé na é mara nünümari bwàti béaa kâra cè pai paa kêe!

³² «Ba wiâna càcaa pârié, â wâdé na é cùru pâ cè pwi a-ipa popai kêe, dari pwi jè ukai, na é bwaa wâiti, ba na é ilari jiié ê pinaanapô.»

³³ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «Êkaa na go ina pâ: Wiâna nümagà na gà pwi a câmu kôo, â wâdé na gà mara panuâ diri pâ muru ba kôo.

Còo na ticé nùmee

³⁴ «Guwà jèe niimiri cai é còo†, âna muru na wâdé, [târa ma pwa nümara é utimuru]. Êco na, wiâna tubatiâu é nùmee, â jè o wânau târa ma jè o pwa ma tèepaa còwâ é nùmee? Bwa, pwacoé! ³⁵ Â càcaa mwa caa wâdé târa utimuru, â càcaa wâdé târa tòpò naa na aupwanapô mwara. Â jè o tâjii naa gòroigé. Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

15

É meaari tèpa âboro na èpà

Mataio 18.12–14

¹ Wâru tèpa âboro na èpà é wâro kàra—wà tèpa *tò mwani wâripû, ma wà pàra tàpé—na rà medari Iésu, ba na rà tère é pai pwa pupûra kée.

² Â dau càcaa wâdé tà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *dotée goro é Naèà. Â rà picocoorié, ma pi-ina tàra pâ: «Kaal! Wà pwini, âna rà picaatâa ma tàpé na èpà é wâro kàra, tiagoro na rà picaaija ma wâé!»

Ucina goro mutô na tiàué

³ É ina tàra wà Iésu é ucina bèeni:

⁴ «Guwà jèè tère cai é pwini: Wà pwi jè ârapàarawà, âna pwa 100 mutô kée. Â wiàna tiàu naa namwatò é pwi caapwi gée goorà, â ée pwa dà? Ée naaco i 99 mutô, â é pâ nau mudàra i mutô kée na ia tiàué. ⁵ Â wiàna é pâmariê, â ée dau ipwàdéé, â ée mwa kâaê [ma popaé me còwâ, mari i pubu mutô].

⁶ «Â wiàna é tèepaa me naa pwârawâ, â ée todà tèpa bée, â é ina tàra pâ: “Tàpéebà, guwà me, ba na jè ipwàdéé naima! Ba go jèè pâmari i mutô na ia tiàué!”»

⁷ Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ: «Â guwà còo, o ipaiwà naanidò *napwéretòotù. Ba [wà Pwiduée ma wà tèpa âboro kée, âna rà] o dau ipwàdéé, goo ji pwi caapwi âboro èpà, na é pitòotéri é wâro kée, jii é pâ 99 na [rà niimiri pâ] wâdé é wâro kàra.»

Ucina goro mwani na pâmari còwâ

⁸ [É pwa jèè ucina wà Iésu, â é ina tàra pâ]:

«É mwa tâa wà tô ilàri, na pwa 10 mwani atù* kée. Â, na jè tòotù, â é tubatiàu caapwi gée goo. Â é mwa nuri wâra ânye, â é dau baléri é wâ, â é mudàra bwàti i mwani kée. [Â é mudàra, mudàra, mudàra...] tiagoro na é pâmari!

⁹ «Â é todà tèpa bée, â é ina tàra pâ: “Guwà me, ma jè ipwàdéé ma wâgo! Ba go jèè pâmari còwâ i mwani atù kòo!”

¹⁰ «Â go ina tàwà pâ: O po dau maina é ipwàdéé kà tèpa *angela kà Pwiduée, goo é pwi caapwi âboro na é èpà, na é pitòotéri é wâro kée.»

Ucina goo pwi âboro èpo dopwa na é wâjué còwâ naa jaa caa kée

¹¹ É wià tàra mwara é jè ucina wà Iésu:

«Rà mwa tâa wà paénaí. ¹² Â wà pwi pwéedi, âna é ina tà caa kàru pâ: “Gà naa tòo é wâdé kòo, gée goro é neemurugà†.”

«Â wà pwi caa kàru, âna é nye naa tée.

¹³ «Nabwé, â wà pwini, âna é popa diri é wâdé kée, â é icuri. Â é popa i mwani goo, â é pâra naa na jè napô na wâiti. Â é mudàra é wâro na wâdé tée, â é ipwa-imudiri i mwani kée. ¹⁴ [Paé pâ parui, paé, paé, paé...] Â é pâra na po tubatiàu diri i mwani kée. Â tèepaa é copwa na dau maina naa na i napô bèepwiri. Â é dau copwa. ¹⁵ Â é mudàra cè wakè kée, ba na é ija. Â é pâ nau wéaari pâ puàkà‡ kà pwi jè âboro naa napô bèepwiri. ¹⁶ Êco na é

15:2 Luka 5.30   **15:4** Ézékiel 34.11,16; Luka 19.10   * **15:8** 10 mwani atù—Caapwi mwani atù (denier), âna wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi tòotù.   † **15:12** Ilari é neemuru caa kée, béaa kàra pai bà kée, âna càcaa muru apwa, naa na nyamanya kà tèpa Juif. Paari pâ, é pwi acuácâda ma iau wà pwi pwéedi.   ‡ **15:15** Wéaari pâ puàkà—Wiàra é auniimiri kà tèpa Juif, âna é pa-ija puàkà, âna pwi wakè na dau miiri, ba rà niimiri pâ é puàkà, âna macii na dau miiri, â càra caa uti.

jèe dau copwa tiagoro na dau nùmee na é ija géee goro i uti kêra i pâ puakà. Ba nye ticé âboro wê, cèna é naa cè uti kêe.

É niimiri pâ ée mwa wâjué còwâ

¹⁷ «Â tèepaa naa na jè pàara, â é pinünüma, ma niimiri pâ, 'Wâjaa caa, âna dau pwa utimuru, ba kà diri tèpa âboro, tiagoo tèpa ênawéna kêe na rà dau kîri. Â pwa ma nye wâru mwara jîirà! Â wâgo, naani, âna go bàtiri copwa! ¹⁸ Jèe pâri! Go wâjué còwâ dari caa, â go ina tée pâ: Caa, gà pwanaurio, ba go pitanami, na ara Pwiduee ma na aragà. ¹⁹ Jèe càcaa pâri ma go pwi naigà. Â gà pwa ma go pwacèwii pwi jè ênawéna'gà.' ²⁰ Â é cimadò, â é pâra.»

É dau meaarié caa kêe

«Ûna é géee me wii naigé, â é côoinaê wà caa kêe, â é dau meaarié. Â é itàa caraé, â é ta-imwüê ma bwénüüê. ²¹ Â é ina tà caa kêe pâ: "Caa, gà pwanaurio, ba go pitanami, na ara Pwiduee ma na aragà. Jèe càcaa pâri ma gà ina gooò pâ go pwina naigà..."»

²² «Êco na [câé caa pâji tûra diri] â é jèe ina caa kêe tà tèpa ênawéna kêe pâ: "Guwà wàci! Guwà pame jè ârabwée na dau wâdé, ma é coona wà pwina naîô. Â guwà naagéee naa goro îê jè pwiâ, â é du wâraâ naa goro âê. ²³ Â guwà taa i nari paaci na ia jè géee pa-ijaé bwàti târa jè tòotù. Ba nabà, âna jè o pi-ija naima ma ipwàdéee! ²⁴ Ba guwà còo, wà pwi naîô bèeni, âna pwacèwii na é jèe pwi a bà, â é jèe wâro còwâ. Â jèe pwi a tiàué, â jèe pâmarié còwâ!"

«Â rà tapoo é pi-ija kêra.»

É putâmu pwi cièe

²⁵ «Na rà géee wârapwiri, â wà pwi cièe, âna é tà wakè na aupwanapò. Ûna é wâjué me còwâ naa pwârawâ, â é tère é pwâra nyabi ma airi câbu. ²⁶ Â é todâ pwi jè ênawéna, â é ina tée pâ: "Wânanu? [Cina guwà po dau ipwàdéee?]"

²⁷ «Â é tòpi tée pâ: "Gà còo, é jèe wâjué còwâ i pwi jiigà. Â é nye dau ipwàdéee kaa wà caa kàu na é piégètùru. Â é nama bà taa i paaci, [ba na jè pi-ija ma ipwàdéee!]"

²⁸ «Êco na é putâmu wà pwi cièe, â tàutée na é tò naa pwârawâ. Â é còobé wà caa kêe, â é tacoo gooé pâ, na é tò darirà.

²⁹ «Êco na é tòpi tée pâ: "Gà tère, co caa, jèe wâru é pâ naja na go po dau wakè'gà. Â câgo caa pâji pwa ciritàu, ma tàutòo na go pitère dàgà. Â câgà caa pâji naa tòo cè ji nari nani ma bà ipwa-ija ma tèpa béee! ³⁰ Â wà pwi bèepwiri, âna é jèe tubatiàü é mwani'gà naa goro pa ilàri gòronaigé. Ûna é wâjué me còwâ, â gà nye nama taa é paaci na dau tée, ba kêe!"»

Jè ipwàdéee ba jè pâmarié còwâ

³¹ «Â é tòpi tée wà caa kêe pâ: "Gà tère, co pwina naîô, [nye dau wânümo mwara googà! Go ipwàdéee na] gà nye tà ciburà tâa jaao, ba diri é pwina kòo, âna kâgà. ³² Êco na wâdé na jè pwa pi-ija nabà, ma ipwàdéee. Ba wà pwi naîô bèeni, âna pwacèwii na é jèe pwi a bà, â é jèe wâro còwâ. Â jèe pwi a tiàué, â jèe pâmarié còwâ." [Nabwé naawê!]"

16

Ucina goo pwi ênawéna na é pwi a-ipwacôôé

1 É pacâmuri tèpa *câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra é ucina bèeni:

«É mwa tâa wà pwi ênawéna kà pwi jè âboro na pwa neemuruê. Ba é pwi a piwéaari é mwani kêe ma neemuruê.

«Â na jè tòotù, âna wà pàra tèpa âboro, âna rà me na piciapwâ tà pwi ukai kêe, â rà ina tée pâ: “Wà pwi ênawéna'gà, âna é po pwa-imudiri é mwani'gà.”

2 «Â é todèe wà pwi ukai, â é ina tée pâ: “Pwiini! Rà piciapwâ tôo googà! Nabàni, âna o câgà mwa caa pwi a wakè kôo. Êco na gà inapàpari tôo cai cè pwina gà pwa goro i mwani ma neemuruô. Ba o câgà mwa caa tà wéaari!”

3 «Â é pi-ina tée còwâ wà i pwi ênawéna pâ: “[Go po nabwé diri!] Â go o pwa dà? Jèe ticè nii kôo ma go wakè napuu. Â go kamu na go ila.”

4 «Â é nye niimiri kaa é pwina ée pwa, ba na o wâru cè tèpa bée na rà o pitu tée*, wiàna ticè wakè kêe.

5 «Â é pitodà jècaa tàpé na pwa kéredi kàra, jaa pwi ukai kêe. Â é tawèeri pwi a pàbéaa pâ: “Âradipi kéredi'gà?”

6 «Â é tòpi tée pâ: “100 pwirijawé goro l'huile.”

«Â é ina tée i pwi ênawéna pâ: “Bwa. Gà pitôowâri co 50, co pwi béeò. Wàéni noo kàra tii bépaâjupâra wèe. Â jèe nabwé awé é kéredi'gà.”

7 «Â nabwé, â é todà pwi jèpwi, â é tawèerié pâ: “Â wâgà, co pwini, âna âradipi kéredi'gà?”

«Â é tòpi tée pâ: “Auwa! Po 100 baikè blé.”

«Â é ina tée i pwi ênawéna pâ: “Bwa. Wâdé. Wàéni noo kàra tii'gà, â gà tàpo wii co 80, [â jèe nabwé awé é kéredi'gà].”

8 «Â nabwé, â [ûna é tère pwiri] wà pwi ukai, â é pò, â é picâdiri i pwi âboro bèeni goo é pai ipwacôôé, wiàna nye âjupâra pâ, é pwi a pwa tûâ.»

[Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ]: «Guwâ còo, wà tèpa âboro ni gòropuu, âna rà dau tâmogòori ipwacôòrà, jii tèpa âboro kà Pwiduée na *tàrù ma âjupâra é pâ tûâ kàra†. 9 Â go ina tàwà pâ: Ê mwani, âna pwi a-ipa-imwùrùjè! Â wâdé na gà popa mwani'gà‡, ba na gà pitu tà pàra tàpé goo, naani gòropuu, ba na o pwa béegà. Ba géé na càùé, na gà jèe pâra jii é mwani, â wà Pwiduée, âna é nye tòpigà bwâti naa na pwârawâ kêe, [naa *napwéretòotù] dàra gòiri awé!»

Pàra popai kà Iésu naa goro mwani

10 [É patùrarà mwara wà Iésu goro mwani, â é ina pâ]: «Wiàna gà tâmogòori tòimiri ji muru na kîri, â gà o nye tâmogòori tòimiri é pâ muru na maina mwara. Â wiàna câgà caa tâmogòori tòimiri ji muru na kîri, â o câgà caa tâmogòori tòimiri é pâ muru na maina. 11-12 Ûu, wiàna câgà caa tâmogòori tòimiri é pâ muru imudi naani gòropuu, â gorodà na gà niimiri pâ [wà Pwiduée, âna ée] mwa naa tâgà, ba na gà wakèri é pâ wâdé na dau âjimuru [wà napwéretòotù]? Â gorodà na gà niimiri pâ, ée mwa naa tâgà é pwina é wéaari ba kâgà?

* 16:4 Pitu tée—Grec: Tòpi tée naa na pwârawâ kàra. † 16:8 Tèpa âboro kà Pwiduée... Grec: Tèpa nari pwéelaa. ‡ 16:9 Mwani'gà—é, Mwani na gà tòpi goro ipwa tûâ. 16:10 Luka 19:17–26

13 «Nye ticè âboro cèna pâri ma é piênawéna bwàti kâra ârailu ukai. Ba ée mwa tà piênawéna bwàti kà pwi jèpwi, â ée pwa-imudiri tà pwi jèpwi. Ûu, o càcaa pâri ma guwà cau piênawéna kà Pwiduée ma é mwani!»

14 Wà pàra tèpa Farasaio, âna rà tère ê popai bèepwiri. Â rà ipwaèrea gooé, ba rà wádèari mwani.

15 Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacôoco, làpé! Guwà tèpa ipaariwà na ara tèpa âboro, êco na é tâmogòori pwâranümawà wà Pwiduée. Ê pwina rà pwamaina wà tèpa âboro, âna muru na miiri na ara Pwiduée.»

Pàra popai goro Naèa ma Mwaciri

16 [É pacâmuri tèpa âboro wà Iésu goro pàra popai. Â é ina tàra pâ]: «Ê *Naèa kà Moosé, ma é pâ popai kà tèpa *péroféta, âna [rà pitûâ kâjè] tiagoo [na é tapoo pwa pupûra] wà *Ioane Pwi a piupwaa. Êco na nabani, âna [go tàgére] picémara é *Picémara Wâdé goro é *Mwaciri kà Pwiduée. Â dau wâru tèpa âboro na rà dau ipwadàra^S, ma rà tò naa na, [ba na rà tèpa âboro kà Pwiduée]. 17 Êco na, ûna bwaa tâa é napwéretòotù ma gòropuu, â o nye ticè cè ji caapwi âmu na o câtùra géé goro é Naèa.

18 «Êkaa na go ina pâ: Wiàna gà tû tà tò wádàgà, ma gà jèu éa còwâ, â gà jèe pâ nau toomura*, ba gà cîaa jii tò wádàgà béaa. Â ipaiwà wiàna gàu piéa ma wà tò jè ilàri na ia é jèe tapàgà piéa béaa.»

Pwi a pwa neemuruê ma Lacaro

19 É ina wà Iésu é ucina bèeni:

«[Ru mwa tâa wà tupédu ârailu âboro.] Wà pwi jèpwi, âna pwi âboro na dau pwa neemuruê. Â é mwa coona pâ ârabwée na dau wâdé ma dau too wâri wèe. Diri tòotù, âna é pwa é pwina wâdé tée, â é pwa pâ pi-ija na dau maina.»

20-21 «Â wà Lacaro, âna ticè neemuruê, â é pwi diibére†, ma pwi a-ila. Â dau wâru aurumuru kée, ba é pwa tonga, â rà dipi aurumuru kée é pâ akàna. É nye tà puu goropwârawâ goro i babé goro wâ kà pwi a pwa neemuruê. Â dau nùmee na é ija é dàra utimuru, na é tâjii géé gòro taapà kée wà pwi a pwa neemuruê.

22 «Â nabwé, â ru jèe bà wà i tupédu âboro bèepwiri. Â rà me wà tèpa *angela, â rà popa wà Lacaro pàdari *Abéraama, [naa napwéretòotù]. Â napwa naa goo i pwi a pwa neemuruê, 23 âna popaé boo naa jaa tèpa bà. Â é dau maagé ma picâri naawê.

«Â é tagòtùe too, â é còo wà Lacaro ma wà Abéraama na ru dau wâiti jiié. 24 Â é tomara too tà Abéraama, pâ: “Au, caa wée, gà meario! Gà panuâ boome Lacaro, ba na é pitu tóo. Wâdé na é tûu boo naa na jawé ji gòbàra mangadaîe co, ma é tòpò naa gòro ûmemeeô. Ba go po dau tòoka goro ânye.”

25 «Â é tòpi tée wà Abéraama pâ: “Pwina naîô, gà nye niimiri na pàara na gà bwaa wâro [wà gòropuu]. Âna nye ticè cèna tiâu tâgà, â gà wâro na ipwàdé. Â wà Lacaro, âna ia é tâa na aré ma tòina. Â gà còo, nabà, âna é

16:13 Mataio 6.24 16:15 Mataio 23.28; Luka 18.9-14 16:16 Mataio 11.12-13 S 16:16 Rà dau ipwadàra—é, Rà mudàra ma rà tòpò é Mwaciri goro nii kàra. Grec: Rà tò goro nii. 16:17 Mataio 5.18 * 16:18 Toomura—Adultère. † 16:20-21 Diibére—Indigent, mendiant. Pwi âboro na pwi a-ila, ba ticè neemuruê, â ticè tâa kée.

ipwàdéé, â wâgà, âna gà tâa na aré ma tòina. ²⁶ Jèpwi mwara, âna pwa pé pwêe na dau maina awé, na é wânabibiu kâjè. Â pwacoé ma bu boopáé géeni dariwà, â pwacoé ma gà toome géé pwiri, daribà.”

²⁷ «Â wà i pwi a pwa neemurué, âna é tòpi tée pâ: “Na wàrapwiri, co caa. Â go ilagà pâ, gà cùru pâ wà Lacaro naa pwârawâ kà caa kôo. ²⁸ Ba rà wêe tèpa 5 aéjii kôo, â wâdé na é patùrarà goro é pwi ére bèeni, na go tâa na. Ba rà péa boome naani, naa na aré ma tòina.”

²⁹ «Â é tòpi tée wà Abéraama pâ: “Bwa! Ba jèe nye wâjaara é popai kà Moosé ma tèpa péroféta. Â wâdé co na rà nye pitère dàra!”

³⁰ «Â é ina tée wà pwiibà pâ: “Caa, bwa. Ba o dau wâdé na é wâjué còwâ géé na aubà wà pwi jè âboro, ma é patùrarà, ba na rà o pinünüma ma rà biirà.”

³¹ «Èco na é tòpi tée wà Abéraama pâ: “Na càra caa pitère dà Moosé ma wà tèpa péroféta, â o càra caa pitère dà pwi âboro na é wâjué còwâ géé na aubà!” [Nabwé naawè!]

17

Pàra popai kà Iésu tà tèpa câmu kêe

Mataio 18.6–7, 21–22; Maréko 9.42

¹ [Na jè tòotù, â] é ina tà tèpa *câmu kêe wà Iésu pâ: «O nye ciburà wâru pâ naigé mara èpà na o paari tâjè [naa na gòropuu bèeni]. Èco na é tojii, âna é tatée pwi âboro na é popa pwi jè bée, naa na naigé bèepwiri!]

Gà cibwaa ténoori cèikî kêe!

² «Gà ipwacôoco. Gà cibwaa pwa ma gùmagù é cèikî* kà [pwi jè âboro kôo, na é pwacèwii] ji pwi nari èpo. Ba é wârimuru'gà, âna o dau maina jii na jè tòo naa goro nyagà cè pé atü cèna maina, ma jè tügà naa najawé!

³ Â gà tère, wiàna é pwa cèna èpà [tâgà] wà pwi a cèikî béegà, â gàu mara pitùra bwàti, â gà paari tée é èpà kêe. Â wiàna é pinünüma ma é biie, â gà pwanaurié. ⁴ Â wiàna é tà ciburà pwa na èpà tâgà, na diri pâ tòotù†, â wiàna é biie ma picigòboo tâgà taaci, â gà pwanaurié taaci.»

Pâri naa goo ji cèikî na dau kîri

⁵ [Na jè tòotù, â] rà ina tà Iésu wà tèpa câmu kêe, pâ: «Gà naa tâbà cèikî na dau maina.»

⁶ Â é tòpi târa pâ: «Wiàna é cèikî kàwà, âna dau kîri pwacèwii ji nari murunyabu‡, â o pâri ma guwà ina târa é upwâra bèeni pâ: “Càùgà ma càmigà naa nawia!” â o nye wàra!»

Guwà wakè naa na ipakîri

⁷ [É pacâmurirà mwara wà Iésu, â é ina tàra pâ]: «Guwà jèe còo cai pwi ênawéna na é ùmwari aupwanapô, é, é wéaari macii. Wiàna é wâjué còwâ géé na aupwanapô, âna câé caa tâaboo wà naa goro taapà, ba na é mara ija, béaa kà pwi ukai kêe! ⁸ Bwa! É pitòotéri wà àrabwée kêe, ba na é mara piênawéna kà pwi ukai. Â é pwabwàti é utimuru kêe, â é tòpò tée naa goro

* **17:2** Gùmagù é cèikî—é, Nama é pwa na èpà. Grec: Nama é tûu. **17:3** Mataio 18.15 † **17:4** Wiàna é tà ciburà pwa na èpà tâgà... Grec: Wiàna é pwa 7 pwa na èpà tâgà naa na caapwi tòotù.

17:6 Mataio 17.20, 21.21 ‡ **17:6** Murunyabu—Grec: Pudòro moutarde (é, sénevé). Muru na dau kîri awé, èco na, na é cipu, â é pâ nau maina. (Còo Luka 13.19.)

taapà. ⁹ Â càcaa pâri ma é pwaolé tée wà pwi ukai, ba é pwina é pwa, âna nye wakè kée.

¹⁰ «Ipaivà naa goowà. Ba wiàna guwà pwa diri wakè na é naa tàwà wà Pwidueé, â wâdé na guwà ina tée pâ: “Bà tèpa ênawéna'gà na piticèmuru naa goobà. Â bà nye pwa co é wakè na gà naa tâbà.”»

É nama tiâu maagé kà tèpa 10 a pwa maga

¹¹ É gére pâra géé napô Galilée dàra *Iéruusaléma wà Iésu, â é tèepaa naa na ére na wâmwünyabweri é napô *Samaria. ¹² Â é pàgà naa na jè village.

Ûna é tèepaa pâ, â pwa na rà pime mariè tèpa 10 âboro na rà pwa maga. ¹³ Ûna rà bwaa wâiti jiiéS, â rà uu too ma ina pâ: «Pwi Ukai Iésu, gà meaaribà [ma pwa ma tiâu maagé kâbà]!»

¹⁴ Â é ucârirà wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà pâra nau ipaariwà tà tèpa pwa *ârapwailò.»

Ûna rà bwaa gére pâra, â nye tiâu kaa i pai maga kàra. ¹⁵ Â é còo wà pwi jè ârapàararà pâ, jèe tiâu i maga kée. Â é nye itâa wâjué me còwâ kaa, â é tomara naa na pai ipwâdéé kée, pâ: «Pwamaina Pwidueé!»

¹⁶ Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu, ba na é pwaolé tée. Napwa naa goo wà pwi âboro bèepwiri, âna pwi âboro géé Samaria*.

¹⁷ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Ico pwini, wâpà tèpa 9 béégà? ¹⁸ Gorodà na câguwà caa capai wâjué còwâ ma guwà pwamaina Pwidueé? Â wàco wâgà, na gà pwi a pârame! ¹⁹ Gà cimadò, â gà pâra, ba gà jèe wâdé còwâ goo é cèikì'gà.»

Pai tèepaa kà Pwina naîri âboro ma Mwachiri kée

Mataio 24.23–28,37–41

²⁰ [Na jè tòotù] â wà pâra tèpa *Farasaio, âna rà tawèri Iésu pâ: «Wiida cèna ée mwa tòpò é Mwachiri kée wà Pwidueé?»

Mwachiri âna é jèe wâni

Â é tòpi tàra pâ: «Càcaa muru na guwà o còo goro âraporomeewà! Â o càcaa pâri ma [guwà tà tapaciri é câmu kée, ²¹ ba na] guwà o pi-ina tàwà pâ: “É wâni” é, “É wâpwiri”. Ba é *Mwachiri kà Pwidueé, âna é jèe wânabibiu kàwà†!»

Rà mwa cau còo pai wâjué kòo

²² Géé na càué, â [Ûna rà tâa acari] wà Iésu ma wà tèpa câmu kée, â é ina tàra mwara pâ: «O mwa tèepaa é pàara na o dau nùmawà na guwà còo é pai wâjué còwâ kòo, ma jè o piwâro naima, wiàna na ji caapwi tòotù‡. Êco na o càcaa pâri. ²³ Â [guwà ipwacòowà, ba pwiri] rà o ina tàwà pâ, go tâa ni, é, go tâa na jè ére. Â guwà cibwaa cèikì naa goorà, â guwà cibwaa pâra nau mudò wê. ²⁴ Ba wiàna go tèepaa boome còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, â [o ticé âboro cèna é cîdaée! Ba] o pwacèwii é âra na ée pwéelaa, na

17:13 Lévitique 13.45–46 **S 17:13** Ûna rà bwaa wâiti jiié—Wà tèpa pwa maga, âna pwiciri ma rà dau me burà pâra tèpa âboro. **17:14** Lévitique 14.2–3; Ioane 3.3, 18.36 * **17:16** Samaria—Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa Samaria, ba càra caa niimiri pâ, rà tèpa âji âboro kà Pwidueé pwacèwiirà. Còo mwara Samaria naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. † **17:21** É jèe wânabibiu kàwà—é, É jèe wâgoowà jècaa. Ba é tâa jaarà wà Iésu, â wâé na é pame é Mwachiri kà Pwidueé. ‡ **17:22** Guwà còo é pai wâjué còwâ kòo... Grec: Guwà còo Pwina naîri âboro. **17:23** Maréko 13.21; Luka 21.8

jè o côo pitiri gòropuu. ²⁵ Êco na, béaa kêra ê pwiibà, âna wâdé na go dau pwamaagé côo, â wâdé na rà tûtâjiiio wà tèpa âboro nabà.

O tabapò tèpa âboro

²⁶⁻²⁷ «Â go ina tàwà pâ: Rà o pò goro pai wâjué côwâ kôo wà tèpa âboro, pwacèwii tàpé na ia rà pò goro i jawé, na ia tûpwùturu gòropuu, na pàara kà Noa§. Ba rà nye tà pi-ija ma wâdo; â rà piéa, ma paéari ê pa èpo kàra. Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro i tòotù, na é tò naa na i wânga kêe wà Noa. Â é nye tèepaa me kaa i jawé, â cau tubatiàurà diri [wàco Noa ma é tâa kêe na rà wâro].

²⁸ «Â ipaiwà mwara bau i pwi ia tèepaa [naa *Sodoma] na pàara kà Lota*. Ba rà tà pi-ija ma wâdo, â rà pi-icu ma wâri, â rà pwa napô, ma ba wâ. ²⁹ [Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro] i tòotù, na é uru jii ê ville kàra wà Lota. Â é nye tèepaa me kaa ê ânye ma dà na tòotù, na é tûu naa gòrà gée napwéretòotù, [pwacèwii ê popaa]. Â cau tubatiàurà diri‡. ³⁰ Â o nye ipaiwà mwara, naa goo ê pai tèepaa me côwâ kôo, wâgo Pwina naîri âboro. [Ba o tabapò wà tèpa âboro.]»

O popa pwi jèpwi

³¹ «Na pwi tòotù-bà, â wà pwina é nao gòroigé jii wâ§, âna o càcaa pâri ma é tò naa na wâ, nau popa cè jè muru. Â wà pwina é wakè na é na aupwanapô, âna o càcaa pâri ma é bwaa wâjué côwâ naa jaaé. ³² Â guwà niimiri ê pwina é tèepaa naa goo wâdà Lota, [na ia é niâ wâjué côwâ. Ba ia tiàué ma wà tàpé Sodoma].

³³ «Ba wà pwina nùmee na é wéaari ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiàu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe, âna wà pwiibà, âna ée udò [â o tâa tée ê *âji wâro]. ³⁴ Na go o mwa wâjué côwâ, [â go mwa popa tèpa âboro kôo]. Ba gée goo wà tupédu âboro cèna ru puu na caapwi naditàrawâ, âna o popa pwi jèpwi, â o naaco pwi jèpwi. ³⁵ Â gée goo du ilàri cèna ru tòbiti blé naima, âna o popa tô jèpwi, â é tà tâa tô jèpwi.

{ ³⁶ «Â gée goo wà tupédu âboro cèna ru wakè na aupwanapô, âna o popa pwi jèpwi, â é tà tâa pwi jèpwi.}»

³⁷ [Ûna rà tère ê popai bèepwiri] wà tèpa câmu kêe, â rà tawèeri pâ: «Gona wiidà na o mwa tèepaa pwiri, co Pwi Ukai?»

Â é tòpi tàra pâ: «[Guwà tàci, â guwà côo pâ câmu kêe. Ba pwacèwii na jè mu ina pâ]: “Wâna é tâ tabéaa wè bwaooré*, âna é wêe ê macii bà.”»

18

Tô dàpwà na é tà ila taaci

17:26-27 Héberu 11.7 § **17:26-27** Rà o pò goro pai wâjué côwâ kôo... Grec: Ê pwina ia tèepaa na pàara kà Noa, âna o tèepaa na tòotù kà Pwina naîri âboro. **17:28** Genèse 18.20, 19.25 * **17:28** Lota—Pwi niaa goo wà Abéraama na ia é pâra wiâe naa napô na ia é naa tà Abéraama wà Pwiduée. (Còo Genèse naporomee 18 ma 19.) † **17:29** Dà na tòo—Soufre. ‡ **17:29** Cau tubatiàurà diri—Wàco Lota ma du èpo ilàri kêe, na rà wâro. **17:31** Mataio 24.17-18 § **17:31** Nao gòroigé jii wâ—Grec: Tâa gòrowâ. Còo Mataio 24.17. **17:33** Luka 9.24 * **17:37** Bwaooré (é, bwaawàré)—Aigle pêcheur (ici pour aigle).

1 É ina é ucina bèeni wà Iésu tà tèpa *câmu kêe, ba na é paari tàra pâ, wâdé na jè ciburà pwapwicîri, â jè cibwaa nama oratâjè. ²⁻³ Â é ina tàra pâ:

«É mwa tâa wà tô jè dàpwâ* [na ticè kêe]. Â, na jè tòotù, â é pâra dari pwi jè a pitèimuru, [pwi âboro na dau imaina] nau ilari jiié pâ, na é tèi pwi jè âboro na ia é pwa na èpà tée. Â é ina tée wà tòoni pâ: “Pwi ukai, gà pitu tóo!”

«Éco na wà pwi a pitèimuru, âna câé caa pwi a papwicîri wà Pwidueé, â câé caa papwicîri tèpa âboro mwara. ⁴⁻⁵ Â tàutée, â é pawâjuépiri wà tô dàpwâ†. Éco na é ciburà medarié diri pâ tòotù wà tòoni, tiagoro na ée mwa tèreé.

«Â nabwé, â é pi-ina tée wà pwi a pitèimuru pâ: “Auwa! Po dau oratóo goo wà tòoni! Ticè cèna go còo naa goo Pwidueé. Â ticè cèna go còo naa goo tèpa nari âboro na pwacèwii tòoni. Éco na go o jèe naa tée tàrù, ba na o câé mwa caa me nau ciburà iluurio.”»

⁶ Â é ina mwara wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Gwà jèe còo cai é pwina tèepaa! ⁷ É pitu tée wà pwi a pitèimuru bèepwiri na é èpà. Â gona wà Pwidueé, âna o câé caa tère tèpa âboro kêe, ma pitu tàra, wiàna rà todèe ûna ne ma pwaa? ⁸ Akaé! É nye nama tère dàra wài. Éco na, ûna go o mwa wâjué còwâ [naani gòropuu] wâgo *Pwina naîri âboro, â gona go bwaa pâmari tèpa âboro na rà cèikî?»

Pwi Farasaio ma pwi a tò mwani wâripû

⁹ Pwa pâra tèpa âboro na rà niimiri pâ rà *tàrù na ara Pwidueé, â rà pitaurée goo wà pâra tàpé. É ina jè ucina wà Iésu, ba kàra:

¹⁰ «Ru mwa tâa wà tupédu ârailu âboro. É pwi *Farasaio pwi jèpwi— [pwi a ciburà pwapwicîri tà Pwidueé]. Â é pwi a *tò mwani wâripû pwi jèpwi— [pwi a pwa tûa goro é mwani wâripû]. Â, na jè tòotù, â ru pâra nau pwapwicîri na *Wâra pwapwicîri.

¹¹ «Â é cimadò wà pwi Farasaio, â é ina naa na pwâranümee pâ: “Pwidueé kòo, go ipwaolé tâgà, ba câgo caa wâra pâra tàpé, na èpà é wâro kàra. Ba càra caa *tàrù, â rà tèpa mura, â rà tèpa piwâmi pa wâdàra. Â câgo caa wârapwiri! Â go ipwaolé tâgà, ba câgo caa wâra pwi a tò mwani wâripû bèeni. ¹² Â [go pâra wiâra bwàti é naèà kâra pwapwicîri. Ba] go mu naaco é utimuru na jè ji pàara, ba na go pwapwicîri tâgà‡, naa na ârailu tòotù, naa na nadàpàra pwapwicîri. Â go tòpò tâgà caapwi ére gée goro 10, gée goro é ârawakè kòo.”

¹³ «Â napwa naa goo wà i pwi a tò mwani wâripû, âna càcaa pâri ma é tagòtùé dò naa napwéretòtù, na é pwapwicîri. Â é cùu é nawâaé ba é ipakîrié, â é ina tà Pwidueé pâ: “Pwidueé wée, gà meario! Ba go pwi âboro èpà.”»

¹⁴ Â é ina wà Iésu pâ: «Gona wàilàapà gée goo tupédu âboro bèepwiri, na é nama wâdé pwâranümee wà Pwidueé? Wàilàapà na é tàrù na araé? Nye

18:1 Kolosé 4.2; 1 Tésalonika 5.17 * **18:2-3** É mwa tâa wà tô jè dàpwâ... Grec: Pwa pwi jè apitèimuru...Pwa mwara tô jè dàpwâ. † **18:4-5** 1re phrase—Grec: Jèe gòiri na tàutée. **18:12** Ésaïe 58.2-3; Mataio 23.23 ‡ **18:12** Go mu naaco é utimuru... Go ipwanya (jeûner). **18:13** Psaume 51.3 **18:14** Mataio 23.12

wàco pwi a tò mwani wâripû, â càcaa wà pwi Farasaio. Ba wà pwina é ipwamainâê, âna o naaê boo. Â wà pwina é ipakîriê, âna o naaê too.»

*É pwényunyuâari nyi nari èpo
Mataio 19.13–15; Maréko 10.13–16*

¹⁵ [Na jè tòotû, âna] rà medari Iésu wà pàra tèpa âboro. Â rà pame tée é nyi nari èpo kàra, ba na é tu naa goorà, [ma é *pwényunyuâarirà]. Êco na wà tèpa câmu kêe, âna rà pwa tèpa âboro, ma pacoorà.

¹⁶ Êco na é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoorà! Ba é *Mwaciri kà Pwiduée, âna o kàra é pâ âboro na rà wàra é nyi nari èpo. ¹⁷ Ûu, âjupâra é pwina go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na cáe caa tòpi é Mwaciri kà Pwiduée pwacèwii é nari èpo, âna wà pwiibà, âna o pwacoé tée ma é tò naa na.»

*Pwi âboro na po dau pwa neemuruê
Mataio 19.16–30; Maréko 10.17–31*

¹⁸ Wà pwi jè a pitûâ [kàra é pwapwicîri] kà tèpa *Juif, âna é tawèeri Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà nye dau pwi âboro wâdé kaa. O dà cèna go pwa, ma o tâa tóo é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée?»

¹⁹ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona cina gà ina good pâ, go pwi âboro wâdé? [Âjupâra pai ina'gà.] Ba nye ticè pwi âboro na wâdé; â nye caapwi co—wà Pwiduée. ²⁰ [Â napwa naa goo é pai tawèeri'gà, âna] gà tâmogòori bwàti é pâ *Naèa:

*Gà cibwaa toomura (gà cibwaa cîâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);
Gà cibwaa tètâmwara âboro;
Gà cibwaa mura;
Gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboroS;
Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.»*

Exode 20.12–16

²¹ Â é tòpi tée wà pwi âboro-bà pâ: «Ûu kaa, go jèe pitêre dàra kaa pâ pwiibà gée na aukîri kôo.»

²² Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà tère, nye caapwi co jè muru, na bwaa tiâu jiiigà. Wàèni: Gà pâra, â gà nye icuri kaa diri é pâ neemurugà, â gà naa é mwani wâri wèe tà tàpé na ticè kàra. Ba na wàrapwiri, âna o pwa cè wâdé'gà naa jaa Pwiduée. Â gà me wiâô!»

²³ Êco na é po dau pikîri wà pwini, ba po dau pwa neemuruê.

²⁴ Â é niâ wiâê wà Iésu, [na é gére pâra]. Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà còo, wà tàpé na dau pwa neemururà, âna dau pwacoé tàra, na rà tò naa na Mwaciri kà Pwiduée!

²⁵ «Gona é kaamela*, âna pâri ma é tò na é pwêe goro kaju? Bwa, pwacoé! Â go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na pwa neemuruê, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na Mwaciri kà Pwiduée.»

²⁶ Â rà mwa nye dau pò kaa, tàpé na rà tèreê, â rà nye ina pâ: «A? Â gona wàilâapà cè pwina o pâriê ma é udò [ma tâa tée é *âji wâro]?»

18:17 Mataio 18.3   **18:18** Luka 10.25   **18:20** Exode 20.12–16; Deutéronome 5.17–20

§ **18:20** Gà cibwaa ina cè popai na pwâ... Pai ina wèe pâ, gà cibwaa wàrapwiri naa na aupitèimuru.

* **18:25** Kaamela—Chameau. Pai ina wèe ni pâ, é macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.)

²⁷ Â é tòpi tàrà pà: «Ê pwina pwacoé tà pwi âboro na é pwa, âna pâri wà Pwiduée.»

²⁸ Â é ina tée wà Pétéru pà: «Gà còo, wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri, ba na bà pâra wiâgà!»

²⁹ Â é ina tàrà wà Iésu pà: «Wàèpwiri. Â go ina tàwà è âjupâra pà: Wâru tàpé na rà o mwa panuâ è pwârawâ kàrà†, ba na rà piênawéna kàrà è Mwaciri kà Pwiduée. Â rà o panuâ pà wâdàra ma pà èpo kàrà, ma du nyaa ma caa kàrà ma wà tèpa aéjii kàrà, [ba na rà pâra wiâô. Êco na go ina pà: Wà tàpé na rà wàrapwiri] ³⁰ âna rà mwa tòpi tapoo nabà, cè muru na piwéna, na dau maina ma dau wâru. Â géé na càùé, â rà mwa tòpi è wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.»

É jèu ina pai bà ma wâro còwâ kée

Mataio 20.17–19; Maréko 10.32–34

³¹ Càcaa gòiri è pai tèepaa dò naa *Iérusaléma kà Iésu ma wà tèpa câmu kée. Â é poparà iti, ba na é patûrará goro pà muru na o jèe tèepaa tée. Â é ina tàrà pà: «Wà tèpa *péroféta biu, âna wâru pà popai na rà wii naa goôô, wâgo Pwina naîri âboro. Â guwà còo, naa Iérusaléma, âna o jèe cau coo diri.

³² «Ba o jèe panuâô tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â rà o pitaurée goôô, ma tubaèpà tóo, ma èdurio, ³³ ma pâdio goro ubati. Â rà o nama go bà. Â, naa na béarácié kàrà tòotù géé na càùé, âna go o mwa wâro còwâ géé na aubà.»

³⁴ Êco na càra caa tâmogòori è pwina é ina wà tèpa câmu kée—wiàna ji caapwi popai. Ba naapwâniri jiîrà è pai ina wèe ma autâmogòori goo.

É nama wâdé còwâ pwi a bwi

Mataio 20.29–34; Maréko 10.46–52

³⁵ [Rà bwaa nye gére pâra naa Iérusaléma wà Iésu ma wà tèpa câmu kée.] Â rà tèepaa pà naa Iériko. Â [wâru mwara tèpa âboro na rà gére pâra wiâé. Â naa na autò goro è pwi village-bà, âna] pwa pwi jè a bwi, na é tà tâa bàra naigé, âna é gére ila, ba pwi a ticé kée.

³⁶ Úna é tère è pwâratùra kàra diri pà âboro na rà pâra wiâ Iésu, â é ina tàrà pà: «Wànau, co tàpéebà?»

³⁷ Â rà tòpi tée pà é gére paé wà Iésu, pwi âboro géé Nazareth.

³⁸ Â é nye tà tomara too pà: «Iésu, *Pwina naî Davita, gà meاريو, â gà pitu tóo!»

³⁹ Wà tàpé na rà pâbéaa kà Iésu, âna rà kànarié, ba na rà pacoóé.

Êco na é mwa nye dau to too kaa burà ina pà: «Pwina naî Davita, gà meاريو, â gà pitu tóo!»

⁴⁰ Â é tàpo coo wà Iésu, â é ina tàrà pà, na rà popaé medarié. Â é ina tée pà: ⁴¹ «Dà cè pwina nûmagà goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kâgà?»

Â é tòpi tée pà: «Gà pwa ma go niâ ma wàra béaa, co Pwi Ukai.»

⁴² Â é ina tée wà Iésu pà: «Gà niâ còwâ! Gà jèe wâdé còwâ, goo è cèikí'gà!»

⁴³ Â é jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â é pâra wiâ Iésu, âna é gére pwamaina Pwiduée. Â wà mwara diri tàpé na rà còo pwiri, âna rà cau pwamaina Pwiduée goo!

† **18:29** Wâru tàpé na rà o mwa panuâ è pwârawâ kàrà... Grec: Wiàna pwi jè âboro... **18:31**
Luka 24.44 **18:32** Luka 9.22,44 **18:34** Maréko 9.32

19

Iésu ma Zakaio

¹É tèepaa pâ naa Iériko wà Iésu, â é gére tapàgà i village-bà. ²É tâa wê wà pwi âboro na nee Zakaio, na é pwi caa kà tèpa *tò mwani wâripû. É pwi âboro imaina, â dau pwa mwani kêe. ³Â é imudàra cè pai côo kêe wà Iésu, êco na càcaa pâri, ba ji pwi âboro ûgé. Â po dau wâru pâ âboro na rà cibéaa kêe, [ba na rà me nau côo wà Iésu]. ⁴Â é itàa béaa kâra ê pâ âboro, â é too wii jè upwâra, ba na é côo Iésu wiâna é me niboo aranaê.

Nabà âna ju pi-ija naima jaagà

⁵Ûna é tèepaa pâ naa jaaé wà Iésu, â é tagòtùé too, â é ina tée pâ: «Pwi ukai Zakaio, gà boo wài géé gò é upwâra bèepwiri. Â gà wàc! Ba nabà, âna pâri ma ju pi-ija naima jaagà.»

⁶Â é dau ipwàdéé wà pwini Zakaio, â é nye tàbàtù boo kaa, â é popa Iésu pâ naa jaaé.

⁷Â wà tèpa âboro, âna rà putàmu, â rà ina pâ: «Kaa! Po èpà na é pâra naa jaa pwi âboro èpà* bèepwiri!»

⁸Êco na é coo ara Iésu wà Zakaio, â é ina tée pâ: «Têre co Pwi Ukai, go o mwa naa tà tèpa ticè kàra jè ére mwani kôo. Â wiâna go popa ba kôo cè mwani cèna piwéna [jii é âji wâripû] â go pitòwâri tà pwi âboro cè pwina go mura jiié. Â go o mwa naa tée cèna dau piwéna†.»

⁹Â é tòpi tée, na ara tèpa âboro, wà Iésu pâ: «Wà Pwiduée, âna é pa-udògà‡, bau é pwàrawâ'gà! Ba [gà paari pâ] gà pwi âji gòbàra *Abérama! ¹⁰Ba é cùruo me wà Pwiduée, wâgo *Pwina naîri âboro, ba na go mudà tàpé na rà imwûru pwacèwiigà. Â go mwa pa-udòrà, [ma naa tàra é *âji wâro].»

*Ucina goo tèpa âracié ênawéna**Mataio 25.14–30*

¹¹Wâru pâ âboro na rà gére tâmaari é pwâratùra kà Iésu. Â é ina tàra é ucina, [ba na rà tâmogòori é âji pai pwa goo é pai tèepaa kâra *Mwaciri kà Pwiduée]. Ba é tàmwünyabweri *Iérusaléma, â rà niimiri pâ pwiri ée jèe tòpò é Mwaciri, ûna é tò naa na ville. ¹²Â é ina tàra pâ:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro géé na jè wâao na imaina. [Â rà mwa todèe, ba na ée pwi ukai naa napô kêe.] Â é mwa pwabwàti pai pâra kêe, naa na jè napô na wâiti, ba na é [côo pwi ukai maina naawê, ma] tòpi pwâra ukai kêe. ¹³Â é todà tèpa 10 ênawéna kêe. Â é jèpa ipâdi tàra jèpa mwani na wâru§, â é ina tàra pâ: “Guwà wakèri i mwani kàwà ba na o piwâru too—guwà wakèri tiagoro cè tòtù na go mwa wâjué me còwâ!” ¹⁴[Â nabwé, â é pâra, ba na é tòpi pwâra ukai kêe.]

19:7 Luka 15.2 * **19:7** Pwi âboro èpà—Wà tèpa tò mwani, âna wâru pâ mwani na rà mura jii tèpa jènererà. Côo mwara Tò mwani naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **19:8** Exode 21.37; Nombres 5.6–7 † **19:8** Cèna dau piwéna—Grec: 4 fois. **19:9** Luka 13.16; Apostolo 16.31 ‡ **19:9** Pa-udògà—Rà ina mwara wà tèpa ijiaa pâ: Pa-udòwà géé goo na rà wâru (wâé ma pwàrawâ kêe). **19:10** Luka 15.4; Ioane 3.17; 1 Timotéo 1.15 § **19:13** Mwani na wâru—Grec: 10 mines. Pai ina wèe pâ, caapwi mine jècaa. Caapwi mine, âna wâri pwi caapwi âboro naa na 3–4 parui.

«Ëco na wâru tàpé naa napô kêe na rà èpàrié, â rà cùru tèpa âboro wiâê, naa na napô na é pâra naawê, ba na rà ina [tà pwi ukai maina] pâ: “Tàutâbà goo pwi âboro bèeni! Tàutâbà na é pwi ukai kâbà.”

Wâdé ba gà pwi a wakè bwàti!

¹⁵ «É jèe nye nama é pwi ukai. Â nabwé, â é jèe nye wâjué còwâ. Â é todà me tèpa ênawéna kêe, na ia é pâdi tàra i mwani kêe, ba na é còo cè pwina piwéna géé goo. ¹⁶ Â wà pwi jèpwi géé goorà, âna é tòpi tée pâ: “Pwi ukai, wàéni i caapwi miliô mwani* na gà naa tòo. Â wàéni mwara 10 miliô na go naa dòme!”

¹⁷ «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitère dàra, naa na nyi muru na kîri, â [go mwa naa tâgà é pumara wakè'gà. Wàéni]: Gà mwa pwi kupénoo kôo, naa na pâ 10 ville!”

¹⁸ «Â é me wà pwi jè ênawéna, â é ina tà pwi ukai kêe pâ: “Pwi ukai, wàéni i caapwi miliô na gà naa tòo. Â wàéni mwara 5 miliô na go naa dòme!”

¹⁹ «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Wâdé! [Wàéni é pumara wakè'gà]: Gà mwa pwi kupénoo kôo naa na pâ 5 ville!”»

Gà pwi ênawéna na èpà!

²⁰ «Â nabwé, â é me wà pwi jèpwi, â é ina tée pâ: “Au, pwi ukai, gà popa còwâ i mwani'gà. Â [nye ticè mwani na go naa dòme, ba] go nye tà naapwàniri, ²¹ ba wâgotòo [na go tubatiâu]. Ba [go nye tâmogòori pâ] gà pwi a putàmù [naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti]. Ba gà pwi a piûnyari é ârawakè na câgà caa câmi, â gà panaimari é pwina câgà caa wakèri.”

²² «Â é tòpi tée wà i pwi ukai kêe pâ: “Ò! Pwiini! Gà pwi ênawéna èpà! Gà pitòtigà còwâ goro é pwina gà ina! Wànau, [gà ina pâ] gà tâmogòori pâ, go pwi a putàmù naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti? Â gà tâmogòori pâ, go piûnyari é pwina câgo caa câmi, â go panaimari é pwina câgo caa wakèri? ²³ Â gorodà na câgà caa tòpò naa na cè wâra mwani i mwani kôo?! Ba wiàna gà gére wàrapwiri, â pwiri go o mwa gére pa còwâ géé na wâra mwani, bau cè naiê†!”

²⁴ «Â é ina tà tèpa pwàliici kêe‡, wà i pwi ukai pâ: “Popa jiié i mwani bèepwiri, â guwà naa tà pwi ênawéna na ia wâru mwani kêe!”

O jèu âjagò còwâ tà pwi a wakè bwàti

²⁵ «Ëco na rà tòpi tée pâ: “Jèe po dau pâra na wâru mwani kà pwiibà!”

²⁶ «Â é ina tàra wà pwi ukai pâ: “Guwà còo, [é wakèri bwàti i pwi ia naa tée, ba na pwa cè naiê.] Â wà pwina jèe pwa tée, âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri é pwina tà tée, âna o nye dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà tée. ²⁷ Â ni, na wâpà tèpa âboro na rà cicarao, â tàutàra na go pwi ukai kàra? Guwà tâjùrurà, â guwà poparà me naani. Â guwà tètàmwararà na arao!” [Nabwé naawê!]»

É tò naa Iérusaléma wà Iésu

Mataio 21.1–17; Maréko 11.1–19; Ioane 12.12–19

* **19:16** Caapwi miliô mwani—Grec: Caapwi *mine*. Ipaiwà naa na nee tii 18. (Còo note goo nee tii 13.) **19:17** Luka 16.10 † **19:23** Mwani; Naiê—L'argent; Son intérêt. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Mwani bèrèe. ‡ **19:24** Tèpa pwàliici kêe—Grec: Tàpé na rà tâa wê. **19:26** Mataio 13.12; Luka 8.18

28 Ûna é ina diri é ucina bèepwiri wà Iésu, â é tabiié, â é coo gòobàra é naigé kêe pâ naa Iérusaléma. Â rà pwicò kêe wà tèpa *câmu kêe. 29 Â rà tèepaa mwünyabweri Bétani, ma wâ Bethfagé, du village na ru tâa goro jènere é gòrojaa Élaio[§].

Â é panuâ pâ é tupédu a câmu kêe wà Iésu, 30 â é ina târu pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri, tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê, é ji nari buriko, na tòoé goro otâpwe, na bwaa nye ticè âboro cèna mu caa tâa gòé. Â gàu tipié, â gàu popaé me naani. 31 Â wiàna rà tawèriu pâ: “Gorodà na gàu tipié?” â gàu tòpi târa pâ, “Bu popaé pàdari Pwi Ukai.”»

32 Â ru pâra, â ru pâmari i nari buriko, pwacèwii na ia é ina târu.

33 Ûna ru gére tipié, â wà tèpa apooé, âna rà ina târu pâ: «Gorodà na gàu tipi é pwi nari buriko bèepwiri?»

34 Â ru tòpi târa pâ: «É ina tâbu pwi ukai pâ, na bu popaé pàdarié, ba pwa wakè kêe.»

35 Â ru popa me i nari buriko dari Iésu. Â ru tòpò pâ ârabwée, naa gòro càué, â rà nama é tâa gòé wà Iésu.

Rà pwamainâé tèpa âboro

36 É tâa gò pâ i buriko, [naa Iérusaléma] wà Iésu. Â wâru é pâ âboro, na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé é pâ ârabwée kàra, [ba na rà pwamainâé]. 37 Â rà tèepaa naa na pwi ére, na i naigé, âna é tapoo boo géé gò i gòrojaa Élaio, â é boo dàra Iérusaléma. Â wà diri tèpa âboro na rà gére pâra wiâ Iésu, âna rà tapoo uu too ma pwamainâ Pwiduée. Â rà picâdirié géé goro diri é pâ câmu kàra pàtâmee, na dau muugère, na ia rà jèe côo na é pwa. 38 Â rà cau tomara too pâ:

«Cidòri nyuâa Pwi Ukai bèeni!

É me na nee Pwiduée,
nee Pwi Ukai maina!
Pinaanapò ma ipwamainâ
wânidò napwéretòtù;
Cidòri ma tòbuari
naa na autâa kêe!»

39 Êco na wà pâra tèpa *Farasaio na rà tâa wê, âna rà pwa Iésu, â rà ina tée pâ: «Pwiini, [dau càcaa wâdé é pwina rà ina wà tèpa béegà bèeni. Â] gà ina târa pâ rà târi pwârà!»

40 Â é tòpi târa pâ: «Wiàna pâri ma târi pwârà, â rà o pwamainâ Pwiduée é pâ atù bèeni!»

É imuru Iérusaléma

41 É pâmwünyabweri Iérusaléma wà Iésu, â ûna é côo i ville na coo béaa kêe, â é imurué. 42 Â é ina pâ: «Au! Wârico! Ico Iérusaléma, dau nûmoo na wâgà mwara, âna gà pâmari é pinaanapò nabà. Êco na tàutâgà, â o càcaa mwa caa pâri ma tèepaa nabani! 43 Ba o càcaa gòiri, â rà o mwa tèepaa medarigà tèpa pièpàrigà. Â rà o cibèepigà ma cuwârigà, naa na diri é pâ ére. Rà o pwa bèepigà pâ auba wârugu*, â rà o ipaa dàgà. 44 Â [rà o tédidiri

§ 19:29 Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers.
Wârugu—Refuge.

19:38 Psaume 118.26; Luka 2.14 * 19:43

19:44 Luka 21.6

ê auba babé wâri'gâ, â] o mwa ticé atü na o mwa pitâagòrà too wê. Â rà o còogaiwà, ma êdiri tèpa âboro'gâ. Wârapwiri ba câgâ caa còoinari ê pwi pàara na é medarigà na, wà Pwiduée, ba na é pa-udògâ.»

É pacòobé tèpa pi-icu

⁴⁵ [Rà tèepaa pâ naa Iéruusaléma, â] é tò wà Iésu naa na *Wâra pwapwicîri. Â é pacòobé tèpa gére pwa jèna†, géé na [gòroigé kâra] Wâra pwapwicîri.

⁴⁶ Â é ina tàra pâ: «É ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo é wà kôo pâ, wà târa pwapwicîri. Ésaie 56.7* Êco na wâguwà, âna guwà gére pwa ma aucârü kà tèpa mura!»

⁴⁷ Géé na càué, â wà Iésu, âna é pacâmuri tèpa âboro, naa na Wâra pwapwicîri, na diri pâ tòotù. Napwa naa goo wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ [kà tèpa Juif] âna rà tapoo mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà tètâmwereê. ⁴⁸ Êco na càra caa pâmari, ba po dau wâru tèpa âboro, na rà câdiri é pâ popai na é pacâmurirâ goo.

20

Dà tàrù na é wakè goo wà Iésu?

Mataio 21.23–27; Maréko 11.27–33

¹ Wà Iésu, âna é pacâmuri tèpa âboro naa na *Wâra pwapwicîri, â é picémara tàra é *Picémara Wâdé.

Na jè tòotù, ûna é gére wârapwiri, â rà me burèe wà pàra tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ.

² Â rà tawèerié pâ: «Pwiini, wailàapà na naa tàrù tâgâ, ma gà pwa é pâ muru bèepwiri? Wailàapà na cùrugâ?»

³ Â é ina tàra pâ: «Go bwaa nama tawèeriwà, goro ji caapwi muru. Wàéni: ⁴ Wailàapà na naa tàrù tà loane ma é *piupwaa? Wà Pwiduée, é, wà tèpa âboro?»

⁵ Â rà dau pitûra goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù géé jaa wà Pwiduée” â ée mwa ina tâjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo é pwina é ina tàwà wà Ioane?” ⁶ Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù géé jaa tèpa âboro” â rà o péa èjè goro atü wà tèpa âboro. Ba rà cau cèikî ba gòo pâ wà loane âna é pwi *péroféta, [na é pame é popai géé jaa wà Pwiduée].»

⁷ Â êkaa, na rà tòpi tà Iésu pâ: «Îi, câbà caa tâmogòori.»

⁸ Â é ina tàra pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà, wailàapà na naa tàrù tóo ma go pwa é pwina go pwa.»

Ucina naa goo tèpa wéaari nadipâa

Mataio 21.33–46; Maréko 12.1–12

⁹ Wà Iésu, âna é piwiâ tà tèpa âboro é ucina bèeni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro. É mwa câmi jè nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pâ é pâra nau ipokâa naa jè napô. Â] é wâri pàra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kèe. Â é pâra, â tàpo gòiri pai tâa kèe naa napô bèepwiri. ¹⁰ [Paé pâ parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pàara na jè pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pâ pwi jè âboro kîri kèe, ba na é tòpi jii tèpa

wéaari nadipâa cè kêe géé goro ê piûnya. Êco na rà pâdié, â rà panuê pâ cômâ, â nye ticè cèna rà naa tée.

¹¹ «Â géewê, â é panuâ me cômâ pwi jè âboro kîri kêe. Â rà èié mwara, â rà pé pidurié. Â rà panuê pâ cômâ, â nye ticè cèna rà naa tée. ¹² Â nabwé, â é panuâ pâ mwara é pwi béaracié kà tèpa âboro kîri kêe, â rà tanoorié, â rà tû tée.

¹³ «Â nabwé, â é pi-ina tée wà pwi apooro nadipâa pâ: “Dà cèna go o mwa pwa? Go o mwa panuâ pâ pwi âji naiô, na dau wânümoo gooé. Ba pwiri rà o mwa tòmirié.”

¹⁴ «Êco na, ûna rà cômê wà tèpa âboro èpà bèepwiri, â rà pitèrèrà, â rà ina pâ: “Guwà côm, wàé kaa ni wà pwi ia ée mwa pwi apooro i na aupwanapô, na cè jè tòtù. Wádé na jè tètàmwerè cawî, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô!”

¹⁵ «Â rà dàtié còobé jii i na aupwanapô. Â rà tètàmwerè.»

Â wà Iésu, âna é tawèeri tàpé na rà gére tèreê, pâ: «Â o dà cèna ée pwa wà pwi apooro i nadipâa? ¹⁶ Ée mwa po me wàé, â ée mwa nama tètàmwara i tèpa wéaari wàra i na aupwanapô. Â ée mwa caa naa é nadipâa bèepwiri tà para tàpé, ba na rà wéaari. Nabwé!»

Êco na wà tàpé na rà gére tère é ucina bèepwiri, âna rà pò, â rà ina pâ: «Bwa! Pwacoé! O càcaa wàrapwiri!»

¹⁷ Â é niârira wà Iésu, â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe niimiri cai i pwi ia wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!
[Tàutàra goo
pwi ò kâra wâao!]*

Psaume 118.22

¹⁸ «Wiàna é tûu cè pwi jè âboro naa goro pwi atü-bà, â o tadidiri é naiié. Â wiàna é tûu i pwi atü-bà naa goro pwi jè âboro, â é cågagaié.»

Wâripû kà tèpa Roma

Mataio 22.15–22; Maréko 12.13–17

¹⁹⁻²⁰ Wà tèpa dotée goro é Naèà, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, âna rà tâmogòori pâ é tàgére pwa ucina wà Iésu naa goorà. Â dau nûmarà na rà tâjùrué wài, ba na rà icurié tà pwi kupénoo kà tèpa *Roma. Êco na wâgotàra, géé goo na wâru tèpa âboro na rà wâdéarié, â rà naaê. Â rà gére piwéaa gooé.

Na jè tòtù, â rà panuâ pâdarié tèpa âboro, ba na rà tawèerié goo para muru. Â wàilà, âna rà ina tée pâ, nûmarà na rà tâmogòori é âjupâra. Êco na rà mudàra cè pai pitòtié, naa na pai tòpi kêe tàra.

²¹ Wàéni pwâra pitûra kâra ma wàé: «Pwi a pwa pupûra, bà nye tâmogòori pâ, gà ina é âjupâra, â cågà caa ipwaké goro âboro. Ba gà nye picémara ba tàrù diri é pâ muru na nûma Pwiduée na bà pwa. ²² Â êkaa,

na nùmbà na bà tawèrigà pà: Pwiri wâdé* na jè wâripû† tà pwi ukai kà tèpa Roma? É, o càcaa wâdé?»

²³ Éco na é tâmogòori ji ipwa tûâ kàra wà Iésu. Â é ina tàra pà: ²⁴ «Paari tóo é jè mwani atù. Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

Â rà tòpi tée pà: «Kà pwi ukai kà tèpa Roma.»

²⁵ Â é ina tàra wà Iésu pà: «Â jèe wâdé, guwà pitôowâri tà pwi ukai é pwina kêe; â guwà pitôowâri tà Pwiduée é pwina kà Pwiduée.»

²⁶ Â rà po dau pò goo é pai tòpi kêe, ba càcaa pàri ma rà pwa tûâ tée na ara tèpa âboro. Â nye ticè cèna rà tòpi tée goo.

Pai o wâro còwâ kà tèpa bà

Mataio 22.23–33; Maréko 12.18–27

²⁷ Napwa naa goo wà tèpa *Sadukaio, [jè ditàra pwapwicîri kà tèpa *Juif] âna càra caa cèikî pà, rà o wâro còwâ wà tèpa bà. Â wà pàra tàpé géé goorà, âna rà medari Iésu. [Â târa ma rà paari pà rà âjupâra] â rà tawèrié pà: ²⁸ «Ico pwi a pwa pupûra, é jèe wii tâjè wà *Moosé naa na é *Naèà pà: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticè èpo kêe, â wâdé na é popa tô dàpwà kêe wà pwi jiié, ma ru piéa.* Deutéronome 25.5 Â, na wàrapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.

²⁹ «Â wâdé. Éco na gà jèe niimiri cai ni: Pwa tèpa 7 aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, éco na é bà, â nye ticè èpo kêe. ³⁰ Â pwi a pà wê, âna ru piéa ma tô dàpwà, éco na é bà mwara wà pwini, â nye ticè èpo kàru. ³¹ Â wà pwi béaracié, âna ipaiwà. Â wàrapwiri naa goo wà tèpa 7 aéjii bèepwiri. Ba rà cau bà, â nye ticè èpo kàra. ³² Â géé na càurà diri, â é mwa bàra bà wà i tô ilàri. ³³ [Gà ina pà] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wàilàpà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé diri! Â?! Gà tòpi cai!»

Pai tòpi kà Iésu

³⁴ É tòpi tàra wà Iésu pà: «[Guwà pitanami.] Ba jè piéa co naa na pàara bèeni na jè bwaa wâro naa gòropuu. ^{35–36} Â o càcaa wàrapwiri naa na pàara noowê. Ba wà Pwiduée, âna ée mwa pitòrigari tèpa naiê—tàpé na é niimiri pà pàri ma rà picaatâa ma wàé. Â nye wàilà kaa na ée mwa pawârorà còwâ géé na aubà, â rà o pwacèwii tèpa *angela kêe. Ba o càra mwa caa bà còwâ. Â o càra mwa caa piéa còwâ.

³⁷ «[Guwà tawèrio] naa goo é pai wâro còwâ géé na aubà. Â gona câguwà caa tâmogòori é pwina é ina wà Moosé? Ba é pwa jèkutà [naa na é tii kêe] goro i ji na nari upwâra, na ia tòo gò i ânye. Ba é ina goo Pwi Ukai Pwiduée pà, é *Pwiduée kà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo.* Exode 3.6

³⁸ [Pai ina wèe pà] rà nye cau tàgére *wâro jaa Pwiduée! Ba wà Pwiduée, âna câe caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpé na rà wâro.»

Pai tòpi kêe tà tèpa dotée goro Naèà

Mataio 22.41–23.12; Maréko 12.35–40

³⁹ Wà pàra tèpa dotée goro é Naèà, âna rà tère é pwina é ina wà Iésu tà tèpa Sadukaio, â rà ina tée pà: «Aipaa! Nye dau wâdé kaa é pai tòpi'gà, co

* **20:22** Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa tàrù kâjè. Pwiri rà ina é Naèà kàra Wàra pwapwicîri kà tèpa Juif. † **20:22** Wâripû—Impôt.

pwi a pwa pupûra!»⁴⁰ Ba ipwacoé târa, na rà tawèeri wà Iésu goo cè pàra muru.

⁴¹ Â é ina târa pâ: «Gorodà na rà ina wà tèpa âboro pâ, wà pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîê] âna é pwi âboro kîri jii *Davita, géé goo na é pwi gòbèrèè co‡?»

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

⁴²⁻⁴³ «Bwa, càcaa wàrapwiri, ba nye wà Davita kaa, na é ina naa na tii Salamo, pâ:

*Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwidiuée
na é patûra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

⁴⁴ «Ba ûna é ina pâ, *Pwi Ukai kôo*, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â é paari pâ, wà pwi Mesia, âna pwi âboro na é piwéna jii diri pàra tàpéS!»

Cibwaa ipwacèwii tèpa dotée-bà!

⁴⁵ Wàru pâ âboro na rà gére tàmaari ê pwina é ina wà Iésu. Â, na ararà diri, â é ina tà tèpa *câmu kêe pâ: ⁴⁶ «Guwà pwacôoco! Guwà cibwaa pwaduwa kà pàra tèpa dotée goro é Naèà! Ba dau wâdé târa, na rà pàra na é pâ ârabwée gòri*. Â wâdé târa, na rà nye pwabwàcu târa, ma pwamainarà pâ âboro, naa na diri é pâ ére aupitapitiri. Â rà nye mudàra taaci é pâ autâa na tâa béaa, na *wàra pitapitiri, ma naa na pâ na aupi-ija maina. ⁴⁷ Â rà pwa é pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ rà tèpa âboro na rà wâdé]. Êco na, ûna rà gére wàrapwiri, â rà popa diri jii é pa dàpwà é pâ muru na tà târa. Â géé goro kaa pwiri, âna o mwa pwa târa é wârimuru na dau maina jii é wârimuru kà pàra tàpé.»

21

*Iésu naa na Wàra pwapwicîri
Mataio 24.1–2; Maréko 12.41–13.2*

Tô dàpwà na ticè neemurué

¹ É tâa na *Wàra pwapwicîri wà Iésu. Â é gére còo tèpa âboro na dau pwa neemururà na rà tòpò mwani târa Wàra pwapwicîri. ² Â é tèepaa me tô jè dàpwà, na piticè neemurué. Â é naa ji du ârâilu nari mwani atü. ³ Â é ina wà Iésu tà tèpa *câmu kêe pâ: «Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà tô dàpwà bèeni na piticè neemurué, âna po dau wéna awé é pwina é tòpò, jii pàra tàpé. ⁴ Ba rà tòpò upûuê (ba ji ére mwani géé goro aumaina goo wârirà). Â, na

‡ **20:41** Grec: «Gorodà na rà ina pâ, wà pwi Mesia, âna é pwina naî Davita?» **20:42-43** Psaume 110.1 S **20:44** Grec: Wà Davita kaa, na é ina gooé pâ 'Ukai', â gorodà na é pwina naîé? * **20:46** Ârabwée gòri—Naa jaa tèpa Juif biu, âna câmu kà tèpa tàmanga ma tèpa pipapwicîrirà. **21:3** 2 Korénito 8.12

wàé, âna jèe nye piticè neemuruê kaa. Êco na é nye naa kaa diri é mwani na o pâri ma é wâro goo.»

O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri

⁵ Gée na càùé, â rà picâdiri i Wâra pwapwicîri wà pàra tèpa âboro, pâ: «Nye dau wâdé kaa ê pâ atü goro é auba, goo ê pé wâ bèeni! Po dau pwa kaamwa kêe. Â dau muugère pâ cûuê* na rà naa tèpa âboro, ba na urâpâra tà Pwiduée!»

⁶ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà cõo diri pâ pwiibà? Âna go ina tàwà pâ: O mwa tèepaa ê tòotù na o téura diri. Â o mwa ticè atü na o mwa pitâagòrà too wê.»

Ê pwina o tèepaa na pwâadèrè

Mataio 24.3–35; Maréko 13.3–31

⁷ Rà tawèeri Iésu wà tèpa câmu kêe pâ: «Ico pwi a pwa pupûra, gà ina tâbà pâ o wiidà cèna o tèepaa ê pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kêe ma bà o tâmogòori pâ, o jèe tèepaa me ê pwi pàara-bà?»

⁸ Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacòowà, â guwà cibwaa pwa ma ipa-imwûruwà. Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa é needô. Â rà o ina tàwà pâ: “Wâgo pwi Mesia [na go me gée jaa Pwiduée, na guwà tapacîê]!” â “Jèe wâni é pàara kôo.” Êco na guwà cibwaa pâra wiârà! ⁹ Wiàna guwà tère jèkutâ goro pâ paa, ma pâ pai epà wèe é gòropuu, â guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba o nye mara tèepaa ê pâ pwiibà, êco na o càcaa pâji pwâadàra gòropuu.»

¹⁰ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «[Na pwi pàara-bà, â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu: Ba] ê pwi jè Ba, âna ru ipaa ma pwi jè Ba. Â wà pwi jè ukai, âna ru pipaa ma cè pwi jè ukai. ¹¹ Â o gù napuu, na pâ pàra ére gòropuu, â o pâ nau tèepaa ê pâ copwa na maina, ma pâ pwécapa†. Â o wâru pâ muru na jè pwùkùru goo, â o wâru pâ câmu kêe, naanidò napwéretòotù.»

O tubaèpà tà tèpa cèikî

¹² «Béaa kâra diri pâ pwiibà, âna o dau tubaèpà tàwà, wâguwà tèpa câmu kôo. Ba rà o tâjûruwà, â rà o mwa popawà pâ, naa na pâ *wâra pitapitiri, ma naa na pâ wâra karapuu. Â rà o dàtiwà na ara tèpa kupénoo, ma wà tèpa ukai, gée goro na guwà tèpa âboro kôo. ¹³ Â, na pwi pàara-bà, âna o naa tàwà, ba na guwà o tèpa *paâjupâraô, na ararà. ¹⁴ Â guwà cibwaa dau nûnûma ma pidumapiê goro pai tòpi kàwà tàra. ¹⁵ Ba go o mwa naa tàwà ê pâ popai na guwà o ina, bau é autâmogòrimuru. Â o càcaa pâri ma rà tòpi tàwà wà tèpa pièpàriwà!

¹⁶ «Rà o icuriwà wà du nyaa ma caa kàwà, ma wà tèpa aèjii kàwà, ma wà tèpa jènerewà, ma wà tèpa béewà, tiagoro na o tètâmwara pàra tàpé gée goowà. ¹⁷ Â rà o pièpàriwà goodò diri é pâ âboro. ¹⁸⁻¹⁹ Êco na wà pwina é cimwü, âna ée mwa udò, â o tà tée é *âji wâro. Â o nye ticè na rà pwa, na o tigée goro é wâro bèepwiri na wâgoowà‡.»

O dau pwaée kà tàpé Iérusaléma

²⁰ «Na guwà cõo pâ pwâra paa§ na rà cibèepi *Iérusaléma, â wàé kaa

* 21:5 Cûuê—Décoration. 21:6 Luka 19.44 † 21:11 Pwécapa—Épidémie. Pâ maagé na pâpitiri napô. 21:14 Luka 12.11–12 21:15 Apostolo 6.10 21:16 Mataio 10.21–22 ‡ 21:18-19 Â o nye ticè... Grec: Â o nye ticè ji caapwi wàrapûruê na o tiâu. § 21:20 Pwâra paa—Armée.

pwiri na guwà o tàmogòori pâ o jèe tédidiri i auba. ²¹ Wà tàpé na rà wàgòroigé jii i ville, âna rà cibwaa tò naa na! Â wà tàpé na rà tâa na i ville, âna rà uru wài! Ûu, wâdé na rà cau uru wài naa gò pâ jaa, wà diri tàpé na rà tâa napô *Judée! ²²⁻²³ Au! Wârico! Ba, naa na pâ tòotù bèepwiri, âna po dau pwaée kâra pa ilàri na rà nyarana, ma pa ilàri na rà pa-di é èpo kâra. Ba wàépwiri é pàara na wà Pwiduée, âna ée mwa naa wârimuru târa é Ba kêe, [wà tèpa *Juif]. Êkaa na wàrapwiri cè pai pacoo diri pâ popai kà tèpa *péroféta wâna *Tii Pwicîri.

«Â o po dau maina é pwâra putàmu kêe, â rà o dau pwamaagé còo tèpa âboro wê, na pwi pàara-bà. ²⁴ Â o dau wâru tàpé na o tétâmwararà goro é tauwa. Â o wâru mwara tàpé na o piirà ma poparà pâ, naa na pâ napô na wâru, ba na rà tèpa *ênawéna kîri kà tèpa âboro wê. Ba é pwi pàara bèepwiri, âna o pàara kà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â rà o pwatari diri Iérusaléma. Â rà o mwa còogai é napuu kêe bau é Ba kêe, tiagoro é tòotù na ée mwa pacoo pwiri [wà Pwiduée].»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

²⁵⁻²⁶ «[Gée na càuru pwiri] â o pwa pâ câmu na ité naa na i tòotù, ma é parui, ma é pâ ìricò. Ba o gùmagù é pàara napwéretòotù. Â [o nye ité mwara i nawia, â] o pwa pâ diopwaa kâra pàri wià*, â o dau maina airà. Â wà tèpa âboro gòropuu, âna rà o pò goo diri pwiri, â o dau wâgotàra, â rà o pwùkùru. Ba rà o còo pâ, o jèe tèepaa é pàara na po dau èpà awé naa gòropuu. ²⁷ Â nabwé, â rà o mwa bàra còoò, wâgo *Pwina naîri âboro, wiàna go tèepaa me na nee, naa na é pàtâmoo, ma é pai maina ma muugère kòo. ²⁸ Êkaa na go ina tàwà pâ: Wiàna guwà còo pâ, jèe tapoo coo é pâ muru bèepwiri, â guwà gòo ma ipwadéé! Ba o jèe càcaa gòiri é tòotù, â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduée!»

Câmu goro iri wâi

²⁹ Wà Iésu, âna [é patùrarà mwara goro é pwina o tèepaa. Â] é ina tàra é ucina bèeni pâ: «Guwà còo é *iri wâi, é, pwi jè upwâra. ³⁰ Ba, na é tapoo ti, â guwà tàmogòori pâ, ée jèe tèepaa me é pàara na ucuu i napô. ³¹ Wàrapwiri na guwà còo pâ, gére tèepaa é pâ pwi bèepwiri, na ia go ina, â guwà o tàmogòori pâ, ée jèe tapoo tòpò é Mwaciri kêe wà Pwiduée. ³² Â go ina tàwà é âjupâra pâ: [O càcaa gòiri.] Ba wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye còo pwiri, béaa kâra pai o bà kâra. ³³ Ba o tiâu é napwéretòotù ma é gòropuu; â napwa é popai kòo, âna o càcaa tiâu.»

Guwà tà tàcî!

³⁴ «Guwà ipwacòoco! Guwà cibwaa wârori é wâro imudi; guwà cibwaa dau wâdo ma ija! Â guwà cibwaa géaa goo é pâ muru [na o tubatiâuwa naa goo] naani gòropuu. Ba wiàna guwà tà èrà goo pâ muru bèepwiri, â péa guwà mwa tà pò, ma piticè càrawà, na go tèepaa me còwâ, ³⁵ pwacèwii diri pàra âboro gòropuu. Ba go o mwa cau papòrà diri, pwacèwii [pwi a pwa puà, na é tù] puà kêe naa gòro é pu ârawéa. ³⁶ Êkaa na guwà tà tàcî! Â wâdé na guwà pwapwicîri tà Pwiduée, ma ilari jiié pâ, na é wéaariwà jii

21:22-23 Jérémie 5.29, 46.10; Osée 9.7   **21:24** Psaume 79.1; Auinapàpàri 11.2   **21:25-26** Ésaïe

13.10; Ézékiel 32.7; Joël 3.4; Auinapàpàri 6.12-13   * **21:25-26** Pàri wià—Les grands brisants.

21:27 Daniel 7.13; Mataio 26.64; Auinapàpàri 1.7

diri pâ muru na èpà na o mwa tèepaa. Â [go o mwa ipwàdéé goowà] wâgo Pwina naîri âboro, na guwà cima arao. Nabwé!»

³⁷⁻³⁸ [Na pàara na é tâa Iérusaléma na wà Iésu] â é tò naa na Wàra pwapwicîri na diri pâ tòotù, ba na é pacâmuri tèpa âboro. Ba mu ipitirirà naawê, naa diri pâ dàuru, ba na rà tèreê. Â, na bàrane, â é mu wâjué còwâ naa gòrojaa Élaio, â é tâa wê naa ne.

22

É icuri Iésu wà Judas

Mataio 26.1–16; Maréko 14.1–2; Ioane 11.45–53

¹ Jèe pâmwünyabweri é *tòotù maina kà tèpa *Juif, na ina goo pâ tòotù Paséka—pwi tòotù na rà ija poloa na ticé nyaa kée. ² Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà imudàra cè pai pwa wèe, ba na rà tètâmwara wà Iésu. Êco na wâgotàra goo wà tèpa âboro. [Ba dau wâru tàpé na rà wâgoo Iésu.]

³ Â, na pwi pàara bèepwiri, âna wà *Caatana, âna é nye too kaa naa goo wà Judas Iscariote, wà pwi jè ârapàara tèpa 12 *apostolo kà Iésu. ⁴ Â é pâra wà Judas, nau còo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa caa kà tèpa wéaari é *Wàra pwapwicîri. Â é ina tàra pâ, na ée mwa panuâ Iésu tàra. ⁵ Â rà nye dau ipwàdéé kaa, â rà ina tée pâ, na rà o mwa naa cè mwani tée. ⁶ Â géé na càùé, âna é imudàra cè naigé, ba na é icuri pwàniri tàra wà Iésu.

Pi-ija kà Pwi Ukai

Mataio 26.17–30; Maréko 14.12–26; 1 Korénito 11.23–25

⁷ É jèe tèepaa é bétapoo tòotù kàra ‘pi-ija poloa na ticé nyaa kée’—tòotù na rà mu taa é nari mutò târa Paséka.

⁸ Â wà Iésu, âna é panuâ pâ naa *Iérusaléma wà Pétéru ma Ioane, â é ina tàru pâ: «Gàu pâra béaa naa na ville, â gàu pwabwàti é utimuru kâjé, târa é tòotù Paséka.»

⁹ Â ru tawèerié pâ: «Wâpà na nûmagà na jè pi-ija wê?»

¹⁰ Â é tòpi tàru pâ: «Na gàu tò naa na ville, â o ipitiwà ma pwi âboro, na é popa é wàra jawé. Â gàu pâra wiâê. Â, na é tò naa na jè pwârawâ, ¹¹ â gàu ina tà pwi apooro wê pâ: “É tawèeri me wà pwi a pwa pupûra kâbà pâ, o wâpà é naditârawâ, na bà o ija naima é utimuru târa Paséka?”

¹² «Â ée paari tàu é jè naditârawâ na wâdòiti—pwi naditârawâ maina na jèe ipwabwàti. Â gàu pwabwàti i uti kâjé naawê.»

¹³ Â nabwé, â ru pâra wà Ioane ma Pétéru, â ru pâmari wàra na é ina tàru wà Iésu. Â ru pwabwàti é utimuru târa Paséka.

I poloa ma i dipâa

¹⁴ Na bàrane, ûna jèe tèepaa é pàara na rà pi-ija na, â rà tâa goro taapà wà Iésu ma i tèpa 12 apostolo kée. ¹⁵ Â é ina tàra pâ: «Jèe gòiri na go tapacîri é ji pwi pàara bëeni, na jè pi-ija naima é utimuru târa Paséka, béaa kâra pai picâri kôo. ¹⁶ Ba go ina tàwà pâ: O câgo mwa caa ija é utimuru bëeni ma wâguwâ, [naani gòropuu]. Go o mwa ija còwâ na go o mwa bàra tubanabwé é waké [kâra âji Paséka] na pàara na é tòpò Mwaciri kée wà Pwiduée*.»

22:3 Ioane 13.2,27   **22:7** Exode 12.1–27   * **22:16** Dernière phrase—Grec: Tiagoro na o pacao, naa na Mwaciri kà Pwiduée.

17 Â é popa ê wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwiduée, â é ina tàra pâ: «Guwà popa, â guwà cau wâdo jècaa. 18 Ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Go o mwa wâdo ê dipâa na bwaa âmuê, naa na pàara na é tòpò Mwachiri kèe wà Pwiduée.»

19 Â é popa ê poloa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tàra, â é ina tàra pâ: «Êni, âna naiio, na go panuâ ba kàwà. Â, na wàrapwiri, â guwà o mwa nye tà pitaniimiri ê pwina go pwa tàwà.»

20 Géee na càuru ê pi-ija, â é pa i wârado dipâa†, â é ina tàra mwara pâ: «Êni, âna *câmu kâra *aupwataâboro na bwaa âmuê, na é pwa wà Pwiduée goro ê domii kôo na o jèe joro. [Ba o wàrapwiri pai tòpò pinaanapò naa nabibiu kàwà ma wàè.]»

É patûrarà mwara na rà pi-ija

Mataio 26.20–35; Maréko 14.17–31; Ioane 13.21–38

21-22 [É ina tàra mwara pâ]: «Wâdé na go bà, wâgo *Pwina naiiri âboro, ba na pacoò é auniimiri kà Pwiduée géee na biu. Êco na, napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kèe. Â guwà còo, co tèpa bééò, é tâa jaajè ni, wà i pwi âboro bèepwiri, ba jè géee ija ma wàè.»

23 Â wà tèpa câmu kèe, âna [rà pò goo pâ popai bèepwiri, â] rà pitànunuu, â rà pitawèerirà pâ: «Wàilàapà na o pwa pwiri?»

Guwà ipakîriwà pwacèwii

24 Rà tapoo pitòcia wà tèpa câmu. Ba rà imudàra cè pwi âboro na é imaina naa jaarà.

25 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà còo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwiduée‡, âna wà tèpa ukai ma wà tèpa pitûâ, âna rà còogai tèpa âboro. Â nûmarà na jè tà pwamainarà ma pwaolé tàra taaci§. 26 Â wâguwà, âna guwà cibwaa pwacèwiirà! Ba wà pwi âboro imaina nabibiu kàwà, âna wâdé na é pwacèwii pwi nari èpo. Â wà pwi a pitûâ, âna wâdé na é pwacèwii pwi ênawéna.

27 «Ba [naa jaa tèpa âboro gòropuu, âna] wà pwi ukai, âna é tâa goro taapà; â wà tèpa ênawéna kèe, âna rà naa èe. Â guwà còo, nye càcaa wàrapwiri naa nabibiu kâjè. Ba go jèe pâ nau pwi ênawéna kàwà.

28 «Â wâguwà, na guwà tâa jao na go tâa na aré ma tòina, 29 âna go mwa naa tàwà [é autâa na] ê Mwachiri, na é jèe naa tóo wà Caa kôo. 30 Â jè o mwa pi-ija naima ma wâgo. Â guwà o mwa tâaboo naa gòro autâa kà tèpa ukai, ba guwà o pitûâ kà tèpa 12 wâao *Isaraéla.»

Gà mwa pitûtôowâriô, co Pétèru

31 Wà Iésu, âna é tabiié naa goo Simona Pétèru, â é ina pâ: «Têre! Wà Caatana, âna é ilari pâ, na é jèpa tacaiwà. Â ée mwa nama gùmàgù é pwâranümawà, naa na jè ji pàara*. 32 [Â ée mwa dau tacaigà co Simona,

† 22:20 É pa i wârado dipâa—Munaa é wàrapwiri na é naa tàra ê wârado na caapwi (nee tii 17), é, munaa é wàrapwiri géee na càuè, ba wiàra é nyamanya kà tèpa Juif, âna rà wacié wâdo i wârado dipâa, na tòotù Paséka. 22:21-22 Psaume 41.10; Ioane 13.21–22 22:24 Luka 9.46 22:25 Mataio 20.25–27; Maréko 10.42–45 ‡ 22:25 Naa jaa wà tàpé... Grec: Naa jaa pâ Ba. § 22:25 Dernière phrase—Grec: Â rà nama jè ina goorà pâ ‘Tèpa pwa na wâdé’. 22:26 Mataio 23.11; Maréko 9.35 22:27 Ioane 13.12–15 22:30 Mataio 19.28 * 22:31 Pwa ucina naa na grec goo é pai ura pwâra blé târa ma pinaatiri ê pudòro blé ma é parawée. 22:32 Ioane 17.15

pwi âji béèò! Au, meaarigà! Ba gà o mwa tûu.] Êco na go jèe pwapwicîri ba kâgà, ba na gà mwa cimadò còwâ. Â wiàna gà o mwa wâjué me còwâ dario, â [pâragà, na] gà pagòo tèpa aéjii'gà bèeni.»

³³ Â é tòpi tée wà Pétèru pâ: «Bwa! Bwa, co Pwi Ukai! Nye pâriò mwara ma go picâri pwacèwiigà, wiàna naa na karapuu, é ju capai bà!»

³⁴ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Bwa, go ina tâgà é âjupâra, co pwini, pâ: Naa na ne nabà, âna béaa kâra cè pai to kâra i ja, âna gà o wacié pitûtôwâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

Guwà ipwabwàtiwà târa ipaa!

³⁵ É ina mwara wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Na ia, âna go cùruwà [ba na guwà Picémara è *Picémara Wâdé] âna ticè mwani, ma atà, ma wâraâwà na guwà popa wiâwà. Â wânau, gona nye tiâu jiiwà cè muru?»

Â rà tòpi tée pâ: «Bwa.»

³⁶ Â é ina târa pâ: «Êco na nabàni, âna go ina tàwà pâ, wâdé na guwà popa cè mwani ma atà kâwà! Â wiàna ticè tàuwa kâwà, â wâdé na guwà icuri ârabwée kâwà, ba na o wâri wèe. ³⁷ [Ba rà o jèe tubaèpà tóo pwacèwii na go pwi âboro èpà.] Ba pwa jèe popai gooò, na wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Rà naa wârimuru tée; ba rà ina pâ, é pwi a pwa na èpà.Ésaie 53.12* Â o jèe nye coo é popai bèepwiri.»

³⁸ Â rà ina tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Wàéni é du ârailu tàuwa, co Pwi Ukai!»

Â é tòpi târa pâ: «Jèe pâri†!»

É pwapwicîri wâ gòrojaa Élaio

Mataio 26.36–46; Maréko 14.32–42

³⁹ Rà còobé géee na wâ wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pâra naa gòrojaa Élaio. Ba mu nye câmaajé târa [na rà puu wê].

⁴⁰ Ūna rà tèepaa naawê, â é ina târa pâ: «Guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kâwà, wiàna tacaiwà.»

⁴¹ Â é tâpo paé jiiirà, â é tùu jùrué, â é pwapwicîri tà Pwидуée. ⁴² Â é ina pâ: «Caa, wiàna nûmagà, â gà patâjii jiio é pâ aré ma tòina bèeni. Êco na gà cibwaa pwa é pwina nûmoo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gà.»

⁴³ Â é nye tèepaa kaa pwi jèe *angela, me géee *napwéretòotù, â é pagòoé. ⁴⁴ Â é nye pwapwicîri mwara wà Iésu, â jèe po dau maina é aré ma tòina kêe. Â é wétâu kêe, âna jèe pâra nau domii, â joro naa napuu pwacèwii é pwâra jawé.

⁴⁵ Â nabwé, â é cimadò, â é wâjué me còwâ dari tèpa câmu kêe. Êco na é còo pâ rà puu. Ba dau oratàra géee goo pai pikîri kâra. ⁴⁶ Â é ina târa pâ: «Cina guwà puu? Guwà tà tâcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kâwà, wiàna tacaiwà.»

Rà tâjùru Iésu

Mataio 26.47–56; Maréko 14.43–52; Ioane 18.3–12

⁴⁷ Ūna é bwaa géere ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jèe ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. Â rà tèepaa me wiâé pâ âboro na wâru, [ba

na rà tâjùru Iésu]. Â é nye pâra dà Iésu kaa wà Judas, â é pwabwàcu tée, ma bwénüué.

⁴⁸ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Wà nau, co Judas? Gà wà rapwiri târa pai picurio, wâgo Pwina naîri âboro, goro é pai bwénüü'gà?»

⁴⁹ Wà tèpa câmu kà Iésu, âna rà côo pâ rà o jèe tâjùrué wà tèpa âboro. Â rà pò ma ina tée pâ: «Wâdé co Pwi Ukai, na jè piokée! Wàéni tauwa!»

⁵⁰ Â wà pwi jè ârapàararà, âna é nye tûboo kaa é tauwa kée naa gòro pûru pwi âboro kîri kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaîlò. [Êco na] é tégàgà co i doronyûrué.

⁵¹ Â é ina târa wà Iésu pâ: «Bwa! Jèe pâri! Guwà cibwaa cicararà!»

Â é tu naa goo i doronyûrué, â nye wâdé còwâ kaa.

⁵² Â é patùra tèpa pitûâ kà tàpé na rà me nau tâjùrué—tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaîlò, ma wà tèpa caa kà tèpa wéaari é Wâra pwapwicîri. Â é ina târa pâ: «Wà nau? Guwà me nau popao, goro é pâ tauwa, ma é bàra upwâra, pwacéwii na go pwi a pôtâmwarâ âboro! ⁵³ Diri é pâ tòotù, âna go tâa nabibiu kàwâ, naa na Wâra pwapwicîri, êco na cágwâ caa tâjùruo! Bwa, wâdé na wà rapwiri. Ba ni, âna jèe pâara kàwâ—pâara na é pitûâ é pôtâmara é bàutê.»

⁵⁴ Â rà tâjùru Iésu.

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Mataio 26.69–75; Maréko 14.66–72; Ioane 18.16–27

Rà popa pâ Iésu naa pwârawâ kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaîlò. Napwa wà Pétéru, âna é picâwiâé géé iti. ⁵⁵ Â é pâmari pâra tèpa wéaa, naa na gòroigé kâra pwârawâ. Ba rà pwa é pé na ânye, â rà pwacârau. Â é coo burâ pwacârau jaarâ wà Pétéru.

⁵⁶ Â wà tô jè ênawéna, âna é côoé naa na pwéelaa kâra ânye. Â é ciburâ ucârié, â é côoinaé, â é ina [tà tèpa âboro na rà tâa wê] pâ: «É! Wà pwini, âna é pwi jè bée Iésu géé Nazareth!»

⁵⁷ Êco na é pitütôowâri wà Pétéru, â é ina tée pâ: «Bwa! Câgo caa tâmogòorié, co tóoni.»

⁵⁸ Â géé na càuru é ji pâara bèepwiri, â wà pwi jè âboro, âna é côoinaé mwara, â é ina tée pâ: «Pwiini, gona câgà caa pwi jè bée Iésu?»

Â é tòpi tée wà Pétéru, pâ: «Bwa!»

⁵⁹ Â wâna caapwi ineretòotù, â wà pwi jè âboro, âna é nye gòo goro ina tà tèpa bée pâ: «Akaé! Âjupâra pâ é pwi jè bée! Ba wàé mwara, âna é pwi a me géé Galilée!»

⁶⁰ Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Kaa! Gà tère, co pwini! Câgo caa tâmogòori é pwina nûmagà na gà ina!»

Ûna é bwaa gére ina pwiri, â é to i ja. ⁶¹ Â wà Pwi Ukai Iésu [na rà tàgére pitèié naa na jè ére gòroigé] âna é nye tabiié kaa, â é ucâri wà Pétéru. Â é nye niimiri kaa wà Pétéru i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaa kâra é pai to kâra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

⁶² Â é còobé naa gòroigé wà Pétéru, â é dau i pijinünü.

Rà tubaèpà tà Iésu ma pitèié

Mataio 26.63–27.2; Maréko 14.53–15.1; Ioane 18.13–14,19–24

⁶³ Wà tèpa âboro na rà wéaari Iésu, âna rà pitaurée gooé, â rà èié. ⁶⁴ Â rà târamiri é naporomee, â ûna rà tòbitié, â rà ina tée pâ: «Wàilàapà na èigà? Gà pinadàra cai, [wiàna gà pwi *péroféta na gà tâmogòori diri é muru]!»

⁶⁵ Â rà dau tànyirié, ma ina tée pâ muru na po dau èpà.

Wàra pitèimuru kà tèpa Juif

⁶⁶ Ûna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima diri é wàra pitûâ kà tèpa Juif—wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ, ma tèpa dotée goro é Naèà. Â rà ina [tà tèpa wéaa] pâ, na rà popa me Iésu na ararà.

⁶⁷ Â rà ina tée pâ: «Wiàna wâgà wà pwi *Mesia, â gà ina tâbà!»

Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wiàna go ina tàwà é âjupâra, â o câguwà caa cèikí naa goodò.

⁶⁸ «Â wiàna go tawèeriwà goro cè jè muru, â o câguwà caa tòpi tóo. ⁶⁹ Êco na o jèe tèepaa é pâara, na wà Pwina naîri âboro, âna ée mwa tâa gòro étò kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, [â ée mwa pitûâ].»

⁷⁰ [Ûna rà tère pwiri, â rà nye dau putâmu kaa] â rà ina pâ: «Ico pwini! Gona gà ina pâ wâgà, âna gà *Pwina naî Pwiduée?»

Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà jèe nye tàgère ina!»

⁷¹ Â rà pi-ina pâ: «Jèe pâri! Guwà nye tère é pwina é ina. Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é jèe ipitòtié còwâ]!»

23

Iésu na ara Pilato ma Héroda

Mataio 27.11–26; Maréko 15.2–15; Ioane 18.28–19.16

¹ Rà cau cimadò diri tèpa *wâratûâ kà tèpa Juif, â rà cia Iésu dari wà *Pilato, [pwi kupénoo kà tèpa Roma]. ² Â rà pitòti Iésu, ma ina pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna é pitoo naa na pûru é Ba kâbà [tèpa Juif] ba na rà cicara César, pwi ukai. Ba é ticia jiirà, na rà wâri mwani wâripù tée, â é ina pâ wàé pwi *Mesia, pwi jè ukai maina.»

³ Â é tawèeri Iésu wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà Pwi Ukai kà tèpa Juif?»

É tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgère ina.»

Ticè pwina é pwa na èpà!

⁴ É tabiié wà Pilato naa goo tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma wà pàra tèpa âboro na rà tâa wê. Â é ina tàra pâ: «Câgo caa pâmari cè majoro wârimuru kêe.»

⁵ Êco na rà ina ba gòo tée pâ: «Bwa! Gà còo, é nama gùmagù napô pitiri, goro é pai pwa pupûra kêe—tapoo na Galilée, tia ni *Iérusaléma!»

⁶ Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Wànau? Guwà ina pâ, é pwi âboro géé Galilée?»

⁷ Ûna rà tòpi tée pâ «Ûu», â é panuâ pâ Iésu naa jaa *Héroda Antipas. Ba wàé na é pwi kupénoo na Galilée. Â, na pwi pâara-bà, âna é tàgère tâa Iérusaléma.

É coo ara Héroda Antipas

⁸ É nye dau ipwadée kaa wà Héroda na é còo Iésu, ba jèe nye dau gòiri pai tère kêe é jèkutâ gooé. Â nye dau nùmee na é còo cè jè *câmu kâra pàtamee

cèna é pwa. ⁹ Â é tawèerié mwara goro pâ muru na wâru. Êco na câé caa tòpi tée wà Iésu. ¹⁰ Â [naa na diri é pàara na ru gére wàrapwiri, â] wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà tàgére tâa wê, â rà dau tùra too ma pitòtié. ¹¹ [Jèe pâ nau ora tà Héroda gooé] â rà tànyirié ma piècaarié, wàè ma wà tèpa coda kée. Â rà pwa ma é coona é pé ârabwée kâra ukai. Â rà panuâê còwâ pàdari Pilato.

¹² Tapoo na pwi tòotù-bà, âna ru pitèreru wà Héroda ma Pilato. Ba béaa, âna nye tupèdu a pièpà.

É coo còwâ ara Pilato

¹³ Wà Pilato, âna é panaimari é napô, bau tèpa pitûâ kàra, ma tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò. ¹⁴ Â é ina tàra pâ: «Guwà pame pwi âboro bèeni, na guwà gére ina pâ: “É pitoo naa na pûru tèpa âboro, ba naa gùmagù é napô.” Â go tawèerié goo, na arawà. Êco na câgo caa pâmari cèna èpà na pâri ma pwa wârimuru tée goo.

¹⁵ «Â wà ukai Héroda Antipas mwara, âna câé caa pâmari cè èpà cèna é pwa, â é panuâê còwâ me naani. Â nye ticè majoroé ma naa wârimuru tée, ma é bà. ¹⁶ Na wàrapwiri, â go o nye pwa ma pâdié co, â go o nye panuâê còwâ.» { ¹⁷ Ba pâra Pilato na é pacòobé é pwi jè âboro géé na karapuu, na diri pâ naja, na tòotù *Paséka. }

Nümarà goo Barabbas

¹⁸ [Ûna é ina pwiri wà Pilato] â rà nye cau wiikau too kaa é pâ âboro, ma ina pâ: «Nama é bà wà pwi âboro bèepwiri! Gà panuâ wà Barabbas!»

¹⁹ (Wà pwini Barabbas, âna é tâa na karapuu, ba é pwi a tètâmwara âboro. Â é pwi jè ârapàara mwara tàpé na pwa na rà cicara tèpa *Roma, naa Iérusaléma.)

Tanamirié naa goro kurucé!

²⁰ Wà Pilato, âna nümee na é panuâ Iésu, â pwa na é patùra tèpa âboro, [ba na é pacoora]. ²¹ Êco na rà mwa nye dau uu ma tomara too kaa pâ: «Tanamirié! Tanamirié naa goro *kurucé!»

²² É bwaa wacié tawèerirà wà Pilato pâ: «Dà cè èpà cèna é pwa pwi âboro bèeni? Na nye ticè majoroé ma é bà. Go o nye nama pâdié co, ma panuâê còwâ.»

²³ Êco na rà mwa nye dau pwatàngürurà* ma uu too ma ina pâ: «Tanamirié!»

²⁴ Â é nye niimiri bamwara wà Pilato pâ, na é pwa é pwina nümarà goo. ²⁵ Â é panuâ wà Barabbas, wà i pwi pòroca†, â é panuâ wà Iésu tà tèpa coda kée, ba na rà tètâmwereê‡.

Rà popa pâ Iésu ma rà nama é bà

Mataio 27.32–34; Maréko 15.21–24; Ioane 19.17

²⁶ Wà tèpa coda roma, âna rà popa pâ Iésu, [âna é kâa i kurucé kée]. Â ipitirà ma pwi jè âboro géé na ville Cyrène, na nee Simona, na é wâjué me géé na aupwanapô. Â rà tacoo gooé, ba na é kâa pwicò i kurucé kà Iésu.

²⁷ Â dau wâru pâ âboro na rà pâra wiâ Iésu. Â wà pa ilàri, âna rà imurué ma pijinünü.

* 23:23 Pwatàngürurà—Se révolter, se débattre. † 23:25 Pwi pòroca—Meurtrier. ‡ 23:25 Ba na rà tètâmwereê—Grec: Ba na rà pwa tée é pwina nüma tèpa âboro goo.

28 Â é tabiié Iésu naa goorà, â é ina târa pâ: «Pa èpo géé Iérusaléma, guwà cibwaa imuruô! Guwà imuruwà còwâ, ma pâ èpo kàwâ. 29 Ba o jèe tèepaa è pàara na [o dau gòo. Ba] o mwa ina pâ: “Rà ipwadée pa ilàri na càcaa pâri ma rà ipièrù, ma wàilà na càra caa pâji pitàmari èpo, ma wàilà na càra caa pâji pa-di èpo!”

30 «Â [o dau maina è pai picâri kà tèpa âboro, tiagoro na] o nùmarà na tûu naa gòrà è pâ jaa\$, ba na naapwàwirà [jii è pé tòina bèepwiri]!

31 «Ba “Wiàna rà cîri i upwâra na bwaa bwùu* , â rà o mwa wànau târa è upwâra na jèe mwari?” [Ba rà tubaèpà tôo nabà, â rà o mwa tubaèpà tàwà géé na càùé.]»

32 Â wà tèpa coda, âna rà capai popa Iésu ma wà tupédu a pwa na èpà, ma capai tanamirirà.

Rà tanamirié naa goro kurucé

Mataio 27.35–44; Maréko 15.25–32; Ioane 19.18–27

33 Rà popa Iésu pâ, tèepaa naa na ère na ina goo pâ ‘Napwiripûru âboro’. Â rà tanamirié naa goro *kurucé. Â rà tanamiri mwara i tupédu a pwa na èpà; pwi jèpwi naa gòro étò kèe, â pwi jèpwi naa gòro aèmwù.

34 Â wà Iésu, âna é ina tà Pwiduée pâ: «Caa, gà pwanaurirà, ba càra caa tâmogòri è pwina rà pwa.»

Â wà tèpa coda, âna rà picàù noo kêra tii, naa goro è ârabwée kèe.

35 Wâru pâ âboro na rà coo wè, â rà gére ucâri diri è pwina tèepaa. Â wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, âna rà pitaurée goo Iésu, â rà ina pâ: «É pi-ina gooé pâ é pwi Mesia, [*pwi a pa-udò na é cùrué me wà Pwiduée]! Â è tâmogòori ma é pa-udò pàra tàpé, èco na câé caa tâmogòori ma é ipa-uddòe còwâ!»

36-37 Wà tèpa coda, âna rà pitaurée mwara gooé. Ba rà nye tà pame darié dipâa na maga, â rà nye tà ina tée pâ: «É! Pwiini, wiàna gà pwi ukai kà tèpa Juif, â gà nye ipa-uddògà còwâ!»

38 Â rà ténamiri dòiti kêra pûrué jè ère upwâra na wii naa goo è aupwa tii na ina pâ: IÉSU, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

39 Â wà i pwi jè bâadi na ia tanamirié naa goro jè jènere Iésu, âna é dau tànyirié, â é ina tée pâ: «Al Wànau co pwini? Gà ina pâ, wâgà pé pwi Mesia. Â gà upagà ni, â gà cau upajè naima!»

40 Èco na é tòpi tée wà pwi bée, na ia é tâa goro jè jènere Iésu, ma ina tée pâ: «Pwiibà, gorodà na càcaa wâgotâgà goo Pwiduée, wâgà na gà o jèe tàpo bà†, [â gà o mwa coo araé]? 41 Gà còo, nye *tàrù è pai pwa wârimuru kâju, ba ju dau tupédu a pwa na èpà. Â napwa wâé, âna nye ticé èpà na é pwa!»

42 Â é ina tà Iésu pâ: «Au, Iésu, gà nyi niimiriô, wiàna gà mwa tâa na é Mwcirigà.»

43 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Go ina tâgà è âjupâra pâ: Nabàni, âna gà o tâa jaa, naa napô kôo na tâa wé pinaanapô‡.»

23:29 Luka 21.23   **23:30** Osée 10.8; Auinapàpari 6.16   § **23:30** O nùmarà na tûu naa gòrà è pâ jaa—Grec: Rà o ina tà tèpa jaa: Guwà câjipibà! Rà mwa ina târa nari jaa: Guwà tûu naa gòbà. (Còo Osée 10.8.)   * **23:31** Wiàna rà cîri i upwâra... Pai ina wèe pâ, wiàna é picâri wà Iésu, wâé, na câé mu caa pwa na èpà, â rà o mwa dau picâri kaa wà tèpa jènereé, tèpa Juif, na rà pwa na èpà.

23:34 Psaume 22.19; Ésaie 53.12   **23:35** Psaume 22.8–9   **23:36–37** Psaume 69.22   † **23:40** Wâgà na gà o jèe tàpo bà—Grec: Wâgà na ipaiwà è wârimuru kâu.   ‡ **23:43** Napô kôo na tâa wé pinaanapô—Grec: Paradis. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Paradaiso.

Maagé bà kà Iésu

Mataio 27.45–56; Maréko 15.33–41; Ioane 19.28–30

⁴⁴⁻⁴⁵ Ûna po gopaé bwàti, â câé mwa caa té i tòotù, â nye po bàutê pitiri ê napô§ tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija. Â é pé ciità maina, [na é târiwâri ê ére na dau pwicîri] naa na i *Wâra pwapwicîri, âna nye tidàpa kaa. ⁴⁶ Â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Caa, go panuâ tâgà còwâ é nyuâaô!* *Psaume 31.6* Â nye êgò kaa ôomaa kêe.

⁴⁷ Ûna é còo pai bà kêe, wà pwi caa kêa coda roma, â é pwamaina Pwiduée, â é ina pâ: «Nye âjupâra pâ, wà pwi âboro bèeni, âna nye ticé èpà na é pwa!»

⁴⁸ Â wà diri tèpa âboro na ia rà tâa wê, âna rà wâjué còwâ naa jaarà, â dau tòina pwâranümarà. ⁴⁹ Napwa naa goo wà tèpa bée Iésu, ma wà mwara pa ilàri na ia rà pâra wiâé géé Galilée, âna rà tà coo iti ma còo pwiri.

Tòpòé naa na auipwàni

Mataio 27.57–61; Maréko 15.42–47; Ioane 19.38–42

⁵⁰⁻⁵¹ Pwa pwi jè âboro na nee Ioséfa, pwi âboro géé Arimathée wà napô *Judée. É pwi âboro na é pitòimirié, ma é pwi âboro na é *târù na ara Pwiduée. Â é pwi a nye tà gòo goro tapacîri é pai tèepaa me kêa é *Mwaciri kà Pwiduée. Â é pwi jè a tâa na wâratûâ kà tèpa Juif, êco na dau càcaa wâdé tée é pwina rà pwa tà Iésu wà tèpa wâratûâ bée.

⁵² Â wà pwiibà, âna é pâra naa jaa ukai Pilato, â é ilari jiié i naii Iésu, [â é naa târù tée wà Pilato]. ⁵³ Â é tapwütù i naii Iésu géé gòro i *kurucé. Â é târamiri goro imwaano na gòri. Â é popaé, â é tòpòé naa na é auipwàni na bwaa âmuê, pé pwêe na îri naa na pé atü, na bwaa nye ticé âboro bà na tòpòé naa na. ⁵⁴ Diri é pâ namuru bèepwiri, âna pacoo na papwicî, tòotù béaa kêa é *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. (Na papwicî, âna rà pwabwàti é pi-ija târa tòotù pwicîri.)

⁵⁵ [Ûna é gére popa i naii Iésu géé goro kurucé wà Ioséfa, â] wà i pa ilàri géé Galilée, âna rà còoê, â rà pâra wiâé. Â rà còo i auipwàni, na tòpò Iésu naawê. ⁵⁶ Â nabwé, â rà wâjué còwâ naa pwârawâ, â rà pwabwàti é pâ wâi ma jawé ûrea, ba na rà wicèpwiri naa gòro é naii Iésu. Êco na, [Ûna bàrane, â] rà tàpo coo, ba jèe tapoo i tòotù pwicîri. Â pwicîri na rà wakè na pwi tòotù-bà.

24

É wâro còwâ géé na aubà

Mataio 28.1–10; Maréko 16.1–8; Ioane 20.1–10

¹ Na pwapwicîri, [na dàuru kêa *tòotù pwicîri kàra] na bwaa gòropwaa, â rà pâra naa na auipwàni wà i pa ilàri. Â rà popa pâ i jawé ûrea na ia rà pwabwàti. ² Â rà còo i atü, bécamoori i pwêe, âna jèe pwùru tâjii. ³⁻⁴ Â rà tò, â rà dau pò, ba càra caa pâmari i naii Iésu. Na rà gére pitawèerirà goro é pwina gére tèepaa, â ru nye piâpâparirà kaa tupédu âboro, na ru coona é ârabwée na dau pwaa, ma pwâra*. ⁵ Â rà cigòboo i pa ilàri, ba po dau wâgòtara.

23:44-45 Luka 8.2-3 § **23:44-45** Pitiri é napô—é, Pitiri é gòropuu. **23:56** Exode 20.10; Deutéronome 5.14 * **24:3-4** Tupédu âboro... Pai ina wèe pâ, tupédu angela. Còo mwara Angela naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

Êco na ru ina tàra pâ: «Gorodà na guwà mudàra nacârü, pwi âboro na é jèe wâro [côwâ]? ⁶ Jèe tiâu Iésu ni! Ba é jèe wâro côwâ géé na aubà†! Gona câguwà caa niimiri i pwi ia é ina tàwà, na guwà bwaa tâa ma wàe na Galilée? ⁷ Ba ia é ina pâ, o mwa panuâê tà tèpa âboro èpà, wàe *Pwina naîri âboro. Â rà o mwa tanamiriê naa goro *kurucé. Â, naa na béaracié kâra tòotù géé na càùé, âna ée mwa wâro côwâ géé na aubà.»

⁸ Â wà i pa ilàri, âna rà nye niimiri kaa pâ, ia é jèe nye ina pwiri tàra wà Iésu. ⁹ Â rà nye itàa kaa géé na auipwàni, ba na rà piwiâ tà tèpa *câmu kêe, ma êdiri pàra tèpa âboro é pwina tèepaa marirà. ¹⁰ Napwa naa goo wà pa ilàri bèepwiri, âna wà Maria géé Magdala, ma Jeanne, ma Maria tô nyaa kà Jacques, ma wà pàra ilàri mwara.

Â rà pwa jèkutâ tà tèpa *apostolo. ¹¹ Êco na càra caa cèikí naa goorà, ba rà niimiri pâ rà piwâmirà. ¹² Êco na wà Pétèru, âna é cimadò, â é itàa naa na auipwàni, [ba na é côo. Â câe caa tò] â é nye po cùué boo co, â é niâ dò naadò wâ, â é pò na é côo ê pâ imwaano co na gére tâaboo naani napuu. Â é wâjué côwâ naa pwârawâ, â é dau pinünüma naa goro é pwina gére tèepaa.

É ipaarié naa gòro naigé Emmaüs

Maréko 16.12–13

¹³ Na tòotù bèepwiri, âna ru pàra wà tupédu ârailu bée Iésu, naa Emmaüs, pwi village, wâpà na 11 kilomètres géé *Iérusaléma.

¹⁴⁻¹⁵ Â wii naigé, âna ru gére pwa jèkutâ goro é pâ pwina gére tèepaa. Â é pâmwünyabweriru wà pwi jè âboro, â rà picaapâra. Nye wà Iésu kaa, ¹⁶ êco na càru caa côinaê.

¹⁷ Â é tawèeriru pâ: «Dà é pwina gàu gére pwa jèkutâ goo, co tupéeni?»

Â ru coo, na ru nye dau pikîri. ¹⁸ Â wà pwi jèpwi (na nee Cléopas), âna é tòpi tée pâ: «Wà nau, co pwini? Gona câgà caa tâmogòri é pwina gére tèepaa na pâ tòotù bèeni? Diri é pâ âboro wâ Iérusaléma, âna rà nye tâmogòri, â nye wâgà co?»

¹⁹ Â é tòpi tàru pâ: «Gona dà?»

Â ru ina tée pâ: «Ê pwina tèepaa dari Iésu géé Nazareth, pwi *péroféta na é piwéna! Ba dau pwa pàtàmara é pwâratùra kêe, ma é pwina é pwa. Â é dau wâdé na ara Pwiduée, â wâru tèpa âboro mwara na rà picâdirié. ²⁰ Â wà tèpa pitûâ kâjè, ma tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaillò, âna rà tâjûrué, ma panuâê [tà tèpa *Roma] ba na rà pwa wârimuru tée, ma é bà. Â rà nama tanamiriê naa goro *kurucé. ²¹ Â [wàibà-ni, âna bà nye po dau pikîri kaa] ba bà nye tà wâari pâ, wàe kaa [pwi *Mesia, na é] *pwi a pa-udò é Ba kâjè *Isaraéla. Â ni, âna jèe âracié tòotù géé na càuru pai bà kêe.

²² «Â èri, âna wà pàra ilàri géé jaabà, âna rà dau papòbà kaa [goro jèkutâ kàra]. Ba, na bwaa po dàuru, âna rà pàra naa na auipwàni. ²³ Â càra caa pâmari i naiié, â rà ina pâ rà côo du *angela, na ru ina tàra pâ, é jèe wâro côwâ wà Iésu! ²⁴ Â wà pàra tèpa pao géé goobà, âna rà itàa pâ naa na auipwàni, ba na rà côo, â nye âjupâra pâ, tiâu naii Iésu! [Nye dau ité kaa!]

É tòpi tàru

24:6 Luka 9.22 † **24:6** Jèe tiâu Iésu... Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pàra Tii Pwicîri naa na grec. **24:21** Luka 19.11; Apostolo 1.6 **24:24** Ioane 20.3–10

25 É ina tàru wà pwini pâ: «Au, meariwà! Ba nye ticè cèna guwà tàmogòori! Po dau ipwâ ma guwà cèikí naa goro é pâ pwi ia rà wii wà tèpa péroféta biu! 26 Ba rà ina pâ: Wádé na é pwamaagé còo wà pwi Mesia naa na pai pwa wèe bèepwiri, béaa kâra pai o paari é pai maina ma muugère kèe.»

27 Â, [na rà gére pâra wii naigé, â] é napéaati tàru wà pwini, édiri pâ jèkutâ gooé na wii naa na *Tii Pwicîri—tapoo naa goro pâ tii kâ *Moosé, tèepaa naa goro pâ tii kâ tèpa péroféta.

28 Â nabwé, â rà tèepaa pâ naa na village na ru pâra naawê wà tupédu âboro. Â wà pwiibà, âna pwa na é pâra jiiiru. 29 Êco na ru tacoo gooé, â ru ina tée pâ: «Bwa, gà tàpo tâa jaabu[†], ba jèe bàrane.»

Â rà pàgà naa pwârawâ, â rà tâa wê.

Ru còoinaé na é tubiti poloa

30 Nabwé, ûna rà tâa goro taapà, â é popa é poloa wà pwini, â é pwaolé tà Pwiduée, â é tubiti i poloa, â é ipâdi tàru. 31 Ûna wàrapwiri, â ru nye còoina kaa pâ wà Iésu, êco na, na ji pâara bèepwiri, âna é nye pò ma tiàué jiiiru kaa. 32 Â ru pi-ina naa gooru pâ: «Nye dau ité kaa é pé ipwàdéé, na tâa na pwâranümaju, na ia é tàgère patùraju me wii naigé, goro é Tii Pwicîri!»

33 Ru cimadó, â ru wâjué còwâ wài naa Iérusaléma, ba na ru ina tà tèpa 11 a câmu rà rà gére caatâa wê, ma pâra tèpa bée Iésu. 34 Êco na rà mara ina tàru pâ: «Nye âjupâra kaa pâ, é jèe wâro géé na aubà wà Pwi Ukai! Ba é còoé wà Simona Pétéru!»

35 Â wà i tupédu âboro, âna ru piwiâ é pwina tèepaa mariru wii naigé. Â ru ina mwara pâ: «Bu nye còoinaé kaa, na é tubiti é poloa.»

É ipaarié tà tèpa câmu kèe

Mataio 28.16–20; Maréko 16.14–18; Apostolo 1.6–8

36 Wà tèpa câmu kâ Iésu ma wà tèpa béera, âna rà pwa jèkutâ [goro pai wâro còwâ kèe géé na aubà]. Na rà bwaa gére pi-ina pwiri, â é nye coo kaa nabibiu kâra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Bwâcu kâwâ! Cidòri nyuûawâ!»

37 Â rà cau pò ma po dau wâgotàra, ba rà niimiri pâ pé duée. 38 Êco na é ina tàra wà Iésu pâ: «Cina wâgotàwâ ma gùmagù pwâranümawâ? Gorodà na câguwâ caa cèikí pâ wâgo?»

39-40 Â é paari tàra é du îê ma i du âê, â é ina tàra pâ: «Guwà còo é du îô, ma é du âô. Nye wâgo kaa! Guwà còo naiio, â guwà tu naa goo! Ba é duée, âna nye ticè naiié!»

41 Â rà po dau pò wà tèpa câmu kèe. Â rà ipwàdéé, [ba nùmarà na rà cèikí] êco na rà piwâ, ba càra caa pâji cèikí bwàti. Â é pwa ma tawèerirà Iésu pâ: «Nye pwa cè uti kâjè?»

42 Â rà naa tée jè noo kâra ârawéa na cîri, 43 â é uti na ararà.

É tàpiri pai còoina kâra é Tii Pwicîri

44 É pwa ma ina tàra pâ: «Guwà niimiri, na jè bwaa tâa ma wâgo, â ia go ina tàwâ pâ: O mwa coo diri é pâ pwina rà wii naa good, wà Moosé, ma wà tèpa péroféta, ma naa na tii *Salamo.»

45 Â é tàpiri pai còoina kâra ma pai tàmogòori kâra é Tii Pwicîri. 46 Ba é ina

24:26 Luka 9.22 24:27 Psaume 22.2–22; Ésaïe 53 [†] 24:29 Gà tàpo tâa jaabu—Rà ina mwara wà tèpa jiiiao pâ: Jè jèe tâa ma wàibu. 24:34 1 Korénito 15.4–5 24:37 Mataio 14.26 24:44 Luka 9.22 24:46 Psaume 16.10; Ésaïe 49.6, 53.10–11

pâ: «Jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ, wà pwi Mesia, âna wâdé na é pwamaagé côo, ma bà. Â naa na béaracîé kâra tòotù§, â ée mwa wâro còwâ géé na aubâ.

⁴⁷ «Â [go panuâwà, ba na guwà] picémara târa diri ê Ba, tapoo na Iérusaléma, é popai goro pai pinünüma. [Â guwà ina târa] naa na neeô pâ: “Guwà biiwà ma pitòotéri ê wâro kàwà, â ée mwa pwanauri tàwà ê pâ èpà kàwà wà Pwiduée!”

⁴⁸ «Ba nye wâguwà, na guwà tèpa *paâjupâra ê pwiibà! ⁴⁹ Êco na guwà bwaa tàpo tâa ni, na ville, tapacîri cè pai tòpi kàwà ê pàtâma Pwiduée. Ba go o mwa panuâ me tàwà ê [Nyuââê Pwicîri] âraimeai na ia é ina béaa wà Caa.»

É too jiiirà naa napwéretòtù

Maréko 16.19–20; Apostolo 1.9–11

⁵⁰ Wà Iésu, âna é popa tèpa câmu kêe, naa na jè ére na wâmwünyabweri Bétani. Â é tòpò naa gòrà ê du îê, â é *pwényunyuâarirà. ⁵¹ Ûna é gére wàrapwiri, â dàgòtùé too jiiirà naa napwéretòtù. ⁵² Â rà dau pwamainâê. Â nabwé, â rà wâjué còwâ naa Iérusaléma, â nye dau maina kaa ê ipwadée kàra. ⁵³ Â rà gòo goro picâdiri Pwiduée taaci naa na *Wâra pwapwicîri.

---

§ **24:46** Naa na béaracîé kâra tòotù—É bà wà Iésu na papwicî, â é wâro còwâ na pwapwicîri. Nabâ, âna jè ina pâ, ârailu tòotù géé na càué. Êco na wiâra ê pai pûra tòotù kà tèpa Juif, âna papwicî, âna pwi pâbéaa kâra tòotù; â capàto, âna pwi béarailu kêe; â pwapwicîri, âna pwi béaracîé kêe. **24:48** Ioane 15.27; Apostolo 1.8 **24:49** Ioane 14.16, 15.26; Apostolo 1.4

Picémara Wâdé na é wii wà Ioane Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Ioane, pwi *apostolo. Êco na câé caa ina é nee naa na é tii bèeni. Á nye po ina co pâ ‘pwi jè a *câmu’, ma ‘wà pwi na ia dau wânüma Iésu gooé’. (Còo 13.23; 19.26; 21.24.)

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 70 ma 100 (munaa 80–85), na pàara na wà Ioane, âna é tâa na province Asia (naa napô Turquie nabà). É wii géé na càù wà Mataio, ma Maréko ma Luka.

É wii tâi?

Tà diri tâpé na rà mudàra é naigé, ma é âjupâra, ma é wâro (14.6).

Cina é wii?

Nüma wà Ioane na é popa me tèpa âboro na rà tère é popai, ba na rà tâmogòori pâ wà Iésu, âna é pwi *Mesia, wà *Pwina naî Pwiduée, na ia rà jè inapàri biu wà tèpa *péroféta.

Dà ère é tii bèeni?

Câé caa ipaiwà pai wiâ kà Ioane bau é pai wiâ kà Mataio, ma Maréko, ma Luka. Ba câé caa wiâ diri é pâ popai ma wakè kà Iésu. Á é inapàri co é pâ muru, na tâa na wâbinyiri, wâna é pâ popai ma wakè kà Iésu. Wàèni ère é tii: Wà Iésu Kériso, âna é pwi Popai na é wâjaa Pwiduée, béaa kâra pai tapoo diri pâ muru. Á é biié ma é âboro, â é wâro nabibiu kâjè naani gòropuu. Wàé, âna wàé é âji pwéelaa; wàé na é pwi naigé, ma é goropwârawâ târa é *âji wâro jaa Pwiduée. Á wàé mwara ‘pwi a wéaari mutô’, na é popajè tèpa âboro pàdari wà Caa.

7 câmu ma 7 pai ina wèe naa na Tii kà Ioane

Wà Ioane, âna é popa é nimaro 7 (na câmu kèe goo é pwina tâbawêe) ba na é paari pâ wà Iésu, âna é Pwina naî Pwiduée:

7 câmu kâra pàtâma Iésu

É bii jawé ba na dipâa (2.1–12)

É nama tiâu maagé kà pwi âboro (4.43–54)

É pwa ma é wâdé pwi a pitâbwamwa na tòotù pwicîri (5.1–18)

É pa-ija pâ âboro na wâru (6.1–15)

É pâra gòro parawére jawé (6.16–21)

É nama é niâ pwi a bwi (9.1–7)

É nama é wâro còwâ Lacaro (11.1–44)

7 ucina còwâ naa gooé na é ina wà Iésu

É ina wà Iésu pâ: *WÀGO, âna go:

Poloa târa wâro (6.35,51)

Pwéelaa kâra gòropuu (8.12)

Goropwârawâ kâra é pâ mutô (10.7,9)

A piwéaari ê pâ mutô (10.11,14)

Pwina é naa é wâro, ma pawâro cōwâ tèpa âboro gée na aubà (11.25)

Naigé, ma *AJUPÂRA, ma Wâro (14.6)

Âji majoro vigne (15.1,5)

Jè wârani târa pai wii wée «WÂGO» ba târa paari pâ, wà Iésu, âna é popa ê nee Pwiduée, «WÂGO pwi a tâa napwiri, nabà, â dâra gòiri awé.» (Cōo *Ioane* naporomee 8 ma 13, ma *Exode* 3.14.) É wàrapwiri ba na é paari tâjè pâ, câé caa pwi âboro co, ba é me gée goo Pwiduée Caa.

Pai pitàgoo tii kà Ioane

Iésu, âna é pwi Popai na me gée goo Pwiduée (1.1–18)

Opaâjupâra ma ipwabwâti (1.19–51)

Wakè kée naa jaa tèpa âboro (2.1–12.50)

Wakè kée naa Judée ma Samaria (2.13–4.54)

Rà tapoo cicaraé wà tèpa pitûâ (5.1–6.71)

Wakè kée naa Iérusaléma (7.1–12.50)

Ipicijii ma ipagòo kée tèpa câmu (13.1–17.26)

Bénabwé pi-ija (13.1–30)

Bénabwé ipagòo (13.31–16.33)

Bénabwé pwâra pwapwicîri (17.1–26)

Pai bà ma wâro cōwâ kée (18.1–21.25)

Rà tâjûrué ma nama é bà (18.1–19.42)

É wâro cōwâ gée na aubà (20.1–21.25)

Pwi Popai na é tâa jaa Pwiduée

¹ É jèe nye tâa é Popai

naa na autapoo goo

[é gòropuu].

É tâa jaa Pwiduée.

Ba nye tàgére wàé

Pwiduée.

² É nye wâjaa Pwiduée

naa na autapoo goo.

³ É nama é pwa diri

pâ namuru wà Pwiduée.

Diri é pâ muru,

âna wàé na pwa.

⁴ É wâjaaé *âji wâro,

na nama rà wâro

na pwéelaa pâ âboro.

⁵ É pwéelaa, âna é èù

naa nanaara é bàutê.

Â é bàutê, âna câé caa

câtâmwereê*.

Pai paâjupâra pwéelaa

⁶ Wà Pwiduée, âna é cùru me pwi jè âboro na nee Ioane. ⁷ É pwi a *paâjupâra é pwéelaa, ba na é pwi naigé mara é cèikî kà tèpa âboro diri.

1:1 Ioane 17.5; **1** Ioane 1.1–2; Auinapàpari 19.13   **1:3** 1 Korénito 8.6; Kolosé 1.16–17; Hébéru
1.2   **1:4** Ioane 5.26   **1:5** Ioane 3.19   * **1:5** Câé caa câtâmwereê—é, Câé caa tâmogòorié, é,
câé caa tòpié.   **1:6** Mataio 3.1; Luka 1.13–17,76

⁸ Càcaa wàé ê pwéelaa, â é tèepaa, ba na é *paâjupâra ê pwéelaa. ⁹ Wàépwiri ê âji pwéelaa, na é tèepaa naa gòropuu, ba na é nama pwéelaa goo tèpa âboro diri.

¹⁰ É jèe nye tâa gòropuu ê Popai, â é tòpò ê gòropuu wà Pwiduée goo ê Popai. Êco na càra caa câmogòorié wà tèpa âboro gòropuu†. ¹¹ É jèe tèepaa [naa napô kêe] naa jaa tèpa bée; â càra caa tòpié wà tèpa jènereê. ¹² Êco na wà tàpé na rà tòpié ma cèiki naa gooé, âna é nama rà tèpa naî Pwiduée. ¹³ Wà tèpa naîê, âna càra caa tèepaa géé goro ê câbawâdé kâra âboro. Ba rà nye tèepaa géé goro ê câbawâdé kà Pwiduée.

É pa naiiri âboro ê Popai

¹⁴ É pa naiiri âboro ê Popai, â é wâro nabibiu kâjè. Po tâbawêe naa gooé ê *pimeaari imudi, ma é *ÂJUPÂRA. Â bà jèe côo ê pai maina ma muugère kà Pwina naîê, na é caapwi co, na é tòpi jii Caa.

¹⁵ É tomara too wà Ioane, ba na é pamogòorié tà tèpa âboro, â é ina pâ: «Wàé kaa pwiri i pwi âboro na ia go jèe picémaraê tàwà, na ia go ina pâ, é bwaa pwicò kôo wà pwi âboro na dau pwamuru naa gooé jiio, ba é jèe nye wâro béaario†.»

¹⁶ Jè pitòpi naa gò ê pâ wâdé ma *aupwényunyuâari, géé goo pimeaari imudi kêe. ¹⁷ Béaa, âna é pinaigé mara é *Naèa wà *Moosé. Â nabàni, âna é pinaigé mara é pimeaari imudi ma *ÂJUPÂRA, wà Iésu *Kériso. ¹⁸ Nye ticé pwi jè âboro cèna é mu jèe côo Pwiduée. Êco na wà Pwina naîê na caapwi co, âna wàé kaa na pamogòorié tâjè. Ba é nye tà tâa jaa Pwiduée, â nye tàgère wàé còwâ mwara Pwiduée.

Opaâjupâra kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1–12; Maréko 1.1–8; Luka 3.1–18

¹⁹⁻²⁰ Wà tèpa caa kà tèpa *Juif[§] géé *Iérusaléma, âna rà panuâ pâ para tèpa ênawéna kâra Wâra pwapwicîri*, ma para tèpa pwa *ârapwaaailò dari Ioane. Â rà tawèerié pâ: «Wâgà wàa?»

Â nye ticé na é naapwàniri goorà, ba é ina ba pwéelaa tàra pâ: «Càcaa wâgo pwi *Mesia, [na ée mwa pa-udò ê Ba].»

²¹ Â rà tawèerié pâ: «Â gona wâgà wàa? Gona càcaa wâgà Élia, pwi *péroféta [na ée mwa pâbéaa kêe]?»

«Bwa†.»

«Â gona câgà caa i pwi Péroféta [na é inaê wà Moosé]‡?»

1:9 Ioane 8.12 † **1:10** Tèpa âboro gòropuu—Grec: Gòropuu. Wà Ioane (pwi awii tii bèeni), âna é ina diri tèpa âboro na tàutàra goo wà Pwiduée, â na rà cìcara Iésu ma wà tàpé na rà para wiâé.

1:13 Ioane 2.11, 3.3–6; Filipi 2.7; 1 Pétèru 1.23 † **1:15** Béaario—Béaa kôo. **1:17** Exode 34.28; Roma 6.14 **1:18** Exode 33.20; Ioane 6.46; 1 Timotéo 6.16 § **1:19-20** Tèpa caa kà tèpa Juif—Wà Ioane, âna é pwa wâru wii pâ, tèpa Juif, naa na tii bèeni, âna pai ina wèe pâ, tèpa pituâ kà tèpa Juif. É, na para pwi, âna pai ina wèe pâ, diri tèpa âboro na rà gére tâmaari Iésu (par ex. naa na pâ nee tii 6.41, ma 8.22, ma 12.9). Â bà wii pâ, tèpa âboro naawê. * **1:19-20** Ênawéna kâra Wâra pwapwicîri—Lévite. Pwi âboro géé na wâao kà Lévi na é pitu tà tèpa pwa ârapwaaailò. **1:21**

Deutéronome 18.15,18; Malachie 3.23; Mataio 11.14 † **1:21** Câé caa pâji tâmogòori wà Ioane é pai maina kâra é waké kêe. Ba é ina wà Iésu naa na Mataio 11.14 pâ, nye wà Ioane kaa, na é pwa é waké kà Élia. Còo mwara Mesia ma Élia naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

‡ **1:21** Pwi Péroféta na é inaê wà Moosé—Pwi Péroféta na dau imaina, na ée mwa pwi apa popai nabibiu kà Pwiduée ma tèpa âboro. Càra caa tâmogòori wà tèpa Juif pâ, wà pwi âboro bèepwiri, âna wàé kaa pwi Mesia na rà tapaciê. Â càra caa tâmogòori pâ, tàgère wà Iésu Kériso. Còo Péroféta naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

«Bwa.»

22 «À gona wâgà wâa? Gà ina tâbà, ba na bà ina tà tàpé na rà panuâbà me.»

23 Â é tòpi târa pâ: «Wâgo wà pwi âboro na ia é inaô wà Isaia, pwi péroféta, na ia é wii pâ:

*Pwi âboro naa namaré
na é tomara too:
“Ée me Pwi Ukai!
Patârù naigé kée!”*»

Ésaie 40.3

24 Rà tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri cùrurà, pàra tèpa *Farasaio. 25 Â rà tawèerié mwara pâ: «Wiàna càcaa wâgà pwi Mesia, é, Élia, é, pwi Péroféta, â gorodà na gà *piupwaa?»

26 Â é tòpi târa wà Ioane pâ: «Wâgo, âna go piupwaa goro jawé. Êco na é wânabibiu kâwà, ê pwi âboro na câguwà caa câmogòorié. 27 Wâé, âna ée mwa pwicò kôo. Êco na po dau càcaa pâriô, ma go tipi ê otâpwe goro du wâraâê§, [ba é Pwi Ukai].»

28 Ê pwâra pitùra kàra bèepwiri, âna rà pwa na Bétani, pwi village na wâdò còwâ kàra nairiwâ Ioridano, wâna na é piupwaa naawê wà Ioane.

É Pwina naí Pwiduée wà Iésu

29 Na dàuru kée, â é còo Iésu wà Ioane, na é me burèe, â é ina pâ: «Wàèni i *Pwi nari mutô kà Pwiduée! Wâé na é patâjii ê epà kàra pâ âboro gòropuu! 30 Wà i pwi âboro, na ia go inaé tàwà napwiri pâ: É bwaa pwicò kôo wà pwi âboro, na dau pwamuru naa gooé jiio, ba é jèe nye wâro béaario.

31 «Béaa, âna câgo caa câmogòori* pâ wàilàapà pwi âboro na ia go picémaraé tàwà. Â go me nau piupwaa goro jawé, ba na rà o câmogòorié wà tàpé *Isaraéla.»

32 Â é paâjupâra mwara wà Ioane pâ: «Go còo ê *Nyuââ Pwicîri, na é boo géé napwèretòtù, wàra déamu, â é boo naa gòé. 33 Béaa, âna bwaa câgo caa pâji câmogòori pâ pwiri wàilàapà. Êco na wà Pwiduée, na é cùruo me, nau piupwaa goro jawé, âna é jèe ina tòo béaa pâ: “Gà mwa còo ê Nyuââ Pwicîri, na boo naa gò pwi jèe âboro, â é mwa tâa gooé. Âna wàe kaa, pwi âboro na ée mwa piupwaa goro Nyuââ Pwicîri.”

34 «Â wàé kaa pwiri ê pwina go còo, â go nye paâjupâra pâ, wà pwi âboro bèepwiri, âna Pwina naí Pwiduée.»

É tapoo todà tèpa câmu

35 Na dàuru kée, âna rà tâa wê còwâ wà Ioane ma tupédu âboro ârailu a *câmu kée. 36 Â é còo Iésu na é paé, â é ina pâ: «Wàèni i Pwi nari mutô kà Pwiduée!»

37 Â ru tèreê, â ru pâra wiâ Iésu. 38 Â é tabèrèe wà Iésu, â é còoru, na ru gére pâra wiâê, â é ina târu pâ: «Gàu mudà î?»

Â ru tòpi tée pâ: «Gà pitâa pâ, co pwi Rabbi?» (Ê popai *Rabbi*, âna pai ina wèe pâ ‘Pwi a pwa pupûra’.)

1:23 Ésaie 40.3   1:27 Ioane 1.15   § 1:27 Tipi ê otâpwe goro du wâraâê—Ê wakè kà tèpa ênawéna na dau kîri.   1:29 Ésaie 53.6–7; 1 Pétèru 1.18–19   1:30 Ioane 1.15   * 1:31 Câmogòori—Reconnaître (cf tâmogòori, còoina).   1:32 Mataio 3.16   1:34 Mataio 3.17   1:36 Ioane 1.29

39 Â é ina tàru pâ: «Gàu me, ba na gàu o côo.»

Jèe ârapapé ineretòtù na càuru ija. Â rà pâra naima, nau côo na é pitâa wê, â rà jèe tà burà tâa wê.

40 Wà pwi jèpwi gée gooru, âna wà André, pwi aéjii kà Simona Pétéru.

41 Â é pò ma pâmari pwi aéjii kêe, â é ina tée pâ: «Bu jèe pâmari pwi Mesia!» (Ê popai ‘Mesia’, âna pai ina wèe pâ ‘Kériso’.)

42 Â é popaé pàdari Iésu. Â é côo wà Simona wà Iésu, â é ina tée pâ: «Wâgà Simona, pwina naî Iona†. O mwa pituneegà pâ Céphas‡, é, Pétéru.» (Ê pwi neere âboro bèeni, âna pai ina wèe pâ ‘Atü’.)

É todà Filipino ma Natanaël

43-44 Na dàuru kêe, â nûma Iésu na é wâjué côwâ naa napô Galilée. Ûna é pâra, â ipitiru ma Filipino, pwi âboro gée Bethsaïda, village kà André ma Pétéru. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Me wiâô!»

45 Â wà Filipino, âna ipitiru ma Natanaël§, â é ina tée pâ: «Gà côo, bà jèe côo pwi âboro, na ia é inaé wà Moosé naa na i Naèa kêe—wà pwi âboro na ia rà picémaraê mwara wà pâra tèpa péroféta. Wà pwiibà, âna wà Iésu, pwi âboro gée Nazareth, pwina naî Ioséfa.»

46 Â é ina tée wà Natanaël pâ: «Gona nye pâri ma me gée Nazareth, cè jè muru cèna wâdé? Auwa!»

Â é tòpi tée wà Filipino pâ: «Me, ma gà côo!»

47 Ûna é gère medari Iésu wà Natanaël, â é côoê wà Iésu, â é ina pâ: «Wàèni è pwi âji Isaraéla, ba é pwi âboro na é *tàrù ma âjupâra!»

48 Â [é pò wà pwiibà, â] é ina tée pâ: «Gà tâmogòorio géepà?»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Béaari è pai todàgà kà Filipino, âna go jèe tà côogà na aranara i *upwâra wâi.»

49 Â é ina tée wà Natanaël pâ: «Pwi a pwa pupûra, wâgà Pwina naî Pwiduée, â gà Pwi Ukai naa Isaraéla!»

50 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona gà cèikî, gée goo na go ina tâgà pâ, go côogà na aranara i upwâra wâi? Tàpo coo, ba gà o mwa côo è pâ namuru na dau maina jii pwiri!»

51 Â é ina [tàra diri] pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Guwà o mwa côo è napwéretòtù, wiàna tàpirié. Â guwà o mwa côo wà tèpa *angela kà Pwiduée, na rà too ma tàbàtù, wâgò-o *Pwina naîri âboro.»

2

É tâa goro piéa na Kana wà Iésu

1 Gée na càuru ârailu tòtù, âna pwa jè piéa na Kana, jè village gée Galilée. Â é tâa goo wà nyaa kà Iésu. 2 Â rà todà mwara Iésu ma tèpa *câmu kêe, naa goro piéa.

3 [Bwaa càcaa pâji pwâadàra i tòtù, â] jèe pâ nau ticè dipâa*. Â é todà Iésu wà nyaa kêe, â é ina tée pâ: «Au, mearirà, ba jèe ticè dipâa kàra.»

1:40 Mataio 4.18–20 1:42 Mataio 16.18 † 1:42 Iona—é, Ioane. ‡ 1:42 Céphas—Nee naa na araméen, Pétéru naa na grec. 1:45 Deutéronome 18.18; Ésaïe 7.14, 9.5; Jérémie 23.5; Ézékiel 34.23 § 1:45 Natanaël—Nee *Barthélemy* naa na pâ tii kà Mataio, Maréko ma Luka. 1:49 Mataio 14.33, 16.16; Maréko 3.11 1:51 Genèse 28.12 * 2:3 Ticè dipâa—Dau maina kamu kà tèpa apooro è tòtù.

⁴ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Naa càcaa wâgà, na pitûâri tîo, cè pwina go o pwa†. Ba bwaa càcaa pâji tèepaa me ê pàara kôo‡.»

⁵ Â é ina wà nyaa kêe tà tèpa ênawéna pâ: «Guwà pwa diri ê pwina ée mwa ina tàwà.»

⁶ Â tâa wê é tèpa wâra jawé atü na po 6, na piwâpâ na 100 litres. Wà tèpa *Juif, âna rà mu pa é jawé géee na, târa é 'pwapwicîri târa pai *pinuwa', wiâra é nyamanya kâra. ⁷ Â é ina tà tèpa ênawéna wà Iésu pâ: «Pwaa ma wâbé tèpa wâra jawé bèepwiri, goro jawé.»

Â rà pwaai ma wâbé diri.

⁸ Â é pwa ma ina târa cîwâ pâ: «Guwà cia cîwâ, â guwà popa pâdari wà pwi apooro pi-ija.»

Â rà cia pâdarié. ⁹ Nabwé, â é nacai i jawé wà pwini [â é pò, ba] jèe pâra nau dipâa. Â câe caa tâmogòori wâna na me géewê, i dipâa bèepwiri. (Êco na wà tèpa ênawéna, âna rà nye tâmogòori.) Â é todà pwi a piéa, ¹⁰ â é ina tée pâ: «Naa na é pai pwa kâjè, âna jè ipâdi béaa é dipâa na dau wâdé. Ûna rà jèe dau wâdo, â jè mwa pâdi é dipâa na câe caa po dau wâdé. Êco na wâgà, âna gà nye tàgère wéaari dipâa na wâdé, tiagoo ni!»

¹¹ Wàé kaa pwiri tapoo pâtâmara wakè, na é tapoo wà Iésu na Kana wâ Galilée. Ba é câmu bèepwiri, âna é paari é pai maina ma muugère kêe. Â rà cèikî naa gooé wà tèpa câmu kêe.

¹² Géee na càùé, â é boo naa Capernaüm wà Iésu, wàilà ma wà nyaa kêe, ma tèpa aéjii kêe, ma wà tèpa câmu kêe. Â càcaa wâru pâ tòotù na rà tâa wê na.

*É tü tà tèpa pi-icu géee na Wâra pwapwicîri
Mataio 21.12; Maréko 11.15; Luka 19.45*

¹³ Jèe tâpo wâmwünyabwe é tòotù *Paséka, tòotù maina kà tèpa Juif. Â é too naa *Iéusaléma wà Iésu§. ¹⁴ Â ûna é tò naa na [gòroigé kâra] é *Wâra pwapwicîri, â é pâdari é pâ âboro, na rà géee pi-icu paaci ma mutô ma déa, â é cîo mwara tèpa pitòotéri mwani*, na rà tâaboo naa goro taapà kâra. ¹⁵ Â é bàpi é otâpwe, ba na ubati, â é cau tütürà† géee na Wâra pwapwicîri—cau wàilà mara pâ mutô ma paaci kâra. Â é tawicèpwiri tâjii é pâ mwani atü kà tèpa pitòotéri mwani, ma pugòboori é pâ taapà kâra. ¹⁶ Â é tûâri tà tèpa pi-icu marü, pâ: «Guwà patâjii géeni é pâ muru bëeni! Â guwà nabwé na guwà pwa ma wâra pi-icu é wâ kà Caa kôo!»

¹⁷ Â wà tèpa câmu kêe, âna rà mwa niimiri é jèe auwii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Dau maina é pwâranümoogo é Wâra pwapwicîri'gà.* Psaume 69.10

Ucina goo pai wâro cîwâ kêe

¹⁸ Rà ina tée wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif pâ: «Dà cè câmu kêe, na gà pwa, târa paari tâbâ pâ é pwina gà pwa, âna muru me géee jaa Pwiduée?»

2:4 Ioane 7.30, 8.20 † **2:4** Naa càcaa wâgà, na pitûâri tîo... é, Dà cèna pwina nûmagà goo? Grec: Târa dà'gà é pwina kôo? ‡ **2:4** Pàara kôo—Ê pàara na o mwa paari é pai muugère ma maina kà Iésu. **2:12** Mataio 4.13 **2:13** Exode 12.1–27 § **2:13** Munaa wà Iésu, âna é wailu pacòobé tèpa pi-icu géee na Wâra pwapwicîri—naa na pai tapoo tâa kêe na Iéusaléma, na wii ni na Ioane 2.13–22; ma naa na béaracié kâra pai tâa kêe wê, na wii na Mataio 21, ma Maréko 11, ma Luka 19. * **2:14** Pitòotéri mwani—Cîo note goo Mataio 21.12. † **2:15** Tütürà—Tü târa. **2:17** Psaume 69.10

19 Â é ina tàra pâ: «Téura tâjii é wâra pwapwicîri bèeni, â go mwa pacima còwâ naa na âracié tòotù!»

20 Â rà ina tée pâ: «A?! Po 46 naja goro pai bari wàra é Wâra pwapwicîri bèeni! Â wànau? Wâgâ, âna gà ina pâ gà o pacima còwâ naa na âracié tòotù?!»

21 Êco na é 'wâra pwapwicîri' na é ina wà Iésu, âna é ina é naiié. 22 Ûna ée mwa wâro còwâ gée na aubà, â rà mwa niimiri wà tèpa câmu kêe, pâ, é mu jèe nye [pwa wâru] ina tàra é pwi bèepwiri. Â rà cèikî naa goo é Tii Pwicîri, ma pâ pwina é jèe nabwé ina wà Iésu.

É tâmogòori pwâranûmara âboro

23 Ûna é bwaa tâa Iérusaléma wà Iésu, na tòotù Paséka, â dau wâru âboro na rà cèikî naa gooé. Ba rà jèe còo pâ câmu kâra pàtâma Pwiduée na é pwa.

24 Êco na câe caa po cèikî naa goorà, ba é jèe nye cau câmogòorirâ diri. 25 Ba càcaa âjimuru tée, wiàna ina tée é pai pwa kâra âboro, ba é nye tâmogòori pwâranûmarà.

3

Pitùra kà Iésu ma Nicodème

1 Pwa pwi jè âboro na nee Nicodème, pwi jè ârapàara [tèpa pwapwicîri gée jaal] tèpa *Farasaio. Â é pwi âboro imaina kà tèpa *Juif. 2 Â é pâra dari Iésu na jè ne, â é ina tée pâ: «Pwi ukai, bà jèe tâmogòori pâ, gà pwi a pwa pupûra na gà me gée goo Pwiduée. Ba nye ticè pwi âboro, na pâri ma é pwa é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée na gà pwa, wiàna câe caa wâjaae wà Pwiduée.»

Wâdé na jèu pitèpawà còwâ

3 É tòpi tée pâ: «Gà tère bwàti, ba go ina tâgà é âjupâra pâ: Wiàna càcaa jèu pitèpa còwâ* wà pwi âboro, â o càcaa pâri ma é còo é *Mwaciri kà Pwiduée.»

4 Â é ina tée wà Nicodème pâ: «A? É wànau târa cè pai pitèpaé còwâ, wà pwi jè âboro na é jèe maina? Gona nye pâri ma é tò còwâ naa nanaa nyaa kêe, ma o mwa jèu pitèpaé còwâ?»

5 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Go ina tâgà é âjupâra pâ: Wiàna càcaa jèu pitèpa còwâ wà pwi âboro, goro jawé ma é Nyuâaé Pwicîri, â o càcaa pâri ma é tò naa na Mwaciri kà Pwiduée. 6 Wà pwina pitèpaé gée goro âboro, âna nye pwi âboro. Â wà pwina pitèpaé gée goo é Nyuâaé Pwicîri, âna nye pwi âboro kà Pwiduée. 7 Gà cibwaa pò, na go gére ina tâgà pâ, wâdé na jèu pitèpawà còwâ. 8 Gà còo, é pwéretòotù, âna é nye pâ naa, na nye nùmee na é pâ wê. Â gà tère aié, â câgà caa tâmogòori na é me géewê, ma wâna é pâ naawê. É wàrapwiri mwara naa goo pwi âboro na pitèpaé naa na é Nyuâaé Pwicîri.»

O cipa too wà Pwina naîri âboro

9 É ina tée wà Nicodème pâ: «[É 'pitèpa bèeni naa na é Nyuâaé Pwicîri' na gà ina, âna] o wànau târa cè pai pwa wèe?»

10 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà pwi *dotée goro é Naèà, â gà pwi âboro imaina na *Isaraéla. Â gona câgà caa tâmogòori é pâ pwi bèepwiri? 11 Go

2:19 Mataio 26.61, 27.40   **2:21** 1 Korénito 6.19   **2:22** Luka 24.6–8; Ioane 12.16   **2:23**

Ioane 7.31   **3:1** Ioane 7.50, 19.39   **3:3** Mataio 18.3; 1 Pétèru 1.23   * **3:3** Pitèpa còwâ—é, Pitèpa gée goo Pwiduée na é wânidò.   **3:5** Ezékiel 36.25–27   **3:6** Ioane 1.13

ina tâgâ è âjupâra pâ: Bâ† ina pâ pwina bà tâmogòori, â bà *paâjupâra è pwina bà côo. Â câguwâ caa tòpi è pwina bà paâjupâra. ¹² Na go ina tàwâ pwina tèepaa naa na gòropuu, â câguwâ caa cèikî naa goo. Â guwâ mwa wânau târa cè pai cèikî kâwâ, wiâna go ina tàwâ è pâ muru na wânidò *napwéretòotù? ¹³ Nye ticè pwi jè âboro cèna é too naa napwéretòotù; â wâdé co wâgo *Pwina naîri âboro‡, na go boome géé napwéretòotù.

¹⁴ «[Gâ pitaniimiri è pai pwa kâ] *Moosé, naa namaré. Ba é cipa too naa goro è bàra upwâra, è dòèa na pwa goro paò. Â o wàrapwiri è pai cipa too wâ *Pwina naîri âboro§, ¹⁵ ba na wâ pwina é cèikî naa gooé, âna o tà tée è *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

Dau wânüma Pwiduée goojè

¹⁶ «Ba po dau wânüma Pwiduée goo è pâ âboro gòropuu, êkaa na é panuâ me wâ Pwina naîé na é caapwi co, ba na wâ pwina é cèikî naa gooé, âna câé caa bà, êco na o tà tée è wâro dâra gòiri. ¹⁷ Ba câé caa cùru me Pwina naîé, wâ Pwiduée, ba na é pitèi tèpa âboro gòropuu. Â é cùrué me, ba na rà udò è pâ âboro géé gooé, [ma tâa târa è *âji wâro jaaé]. ¹⁸ Wâ pwina é cèikî naa goo wâ Pwina naîé, âna càcaa pitèié; â wâ pwina câé caa cèikî naa gooé, âna jèè pitèié. Wàrapwiri, ba câé caa cèikî naa goro *Pwina naî Pwiduée, na é caapwi co.

¹⁹ «Â è aupitèi bèepwiri, âna êni: É jèè tèepaa me è pwéelaa naa gòropuu, êco na wâ tèpa âboro, âna wâdé târa è bàutè jii è pwéelaa. Ba è pâ càrarâ ma tûâ kâra, âna nye taaci èpâ. ²⁰ Ba wâ pwina é pwa taaci na èpâ, âna é èpâri è pwéelaa. Â câé caa me naa na pwéelaa. Ba péa o côo è pâ tûâ kèe na èpâ. ²¹ Â wâ pwi âboro na é wakè na *ÂJUPÂRA, âna é me naa na è pwéelaa, ba na inapâri diri pâ wakè kèe, na me géé goo Pwiduée.»

É inapâri Iésu wâ Ioane

²² Géé na càué, â rà pâra wâ Iésu ma wâ tèpa *câmu kèe, naa napô *Judée. Â rà tàpo tâa wê, â è *upwaa tèpa âboro. ²³ Â wâ Ioane mwara, âna é *piupwaa naa na ére wâ Énon, wâmwünyabweri Salim, géé goro na wâru najawé wê. Â rà pâra wiâé è pâ âboro, ba na é upwaraà naawé. ²⁴ (Ba bwaa câé caa pâ pwa karapuu, na pâara bèepwiri.)

²⁵ Na jè tòotù, âna wâ pwi jè Juif, âna é tapoo pitùra ma wâ tèpa câmu kâ Ioane. Â rà pâ nau pitòcia goro è 'pwapwicîri târa *pinuwa' wiâra è nyamanya kâra. ²⁶ Â rà pâdari Ioane, â rà ina tée pâ: «Pwi ukai, gâ niimiri i pwi âboro na ia gà paâjupâraé, na ia gàu caatâa na ére géé còwâ kâra Ioridano? Â gà côo, nabàni, âna é jèè gére piupwaa! Â jèè po dau wâru è pâ âboro na rà gére pâra darié!»

²⁷ Â è tòpi târa wâ Ioane pâ: «Nye ticè jè muru cèna é tòpi wâ pwi âboro, wiâna câé caa naa tée wâ Pwiduée. ²⁸ Ba wâguwâ kaa, âna guwâ jèè nye tèreò, na go ina pâ, càcaa wâgo *Mesia [na ée mwa pa-udò è Ba]. Ba wâgo, âna cùruo me, ba na go pâbéaa kèe.

† **3:11** Bà—Munaa wâ Ioane, âna é popa è popai kâ Iésu, ba na popai kâra diri è wâra pwapwicîri.

‡ **3:13** Pwina naîri âboro—Pwina naîri âboro na é wânidò napwéretòotù na pâra Tii Pwicîri naa na grec. **3:14** Nombres 21.9; Ioane 8.28, 12.32 § **3:14** Pwiri popai kâ Iésu, é, pwiri popai kâ Ioane. **3:15** Ioane 20.31 **3:16** Ioane 3.36, 10.28; Roma 5.8, 8.32; 1 Ioane 4.9–10 **3:17** Luka 19.10 **3:18** Ioane 5.24 **3:19** Ioane 1.5,9, 8.12 **3:22** Ioane 4.1–2 **3:28** Mataio 11.10; Ioane 1.20

29 «Guwà còo, wà pwina é tâa jaa wà tô a piéa, âna wà pwi a piéa. Â napwa naa goo wà pwi bée pwi a piéa; âna é tà coo goro jènereê, â é tâmaariê. Â é dau ipwadée goro é pwâratùra kêe. Â ipaiwà naa good, ba nye tâbawêe nabà é ipwadée kôo. 30 Â wâdé na é pimaina too; â go pikîri boo.»

Wà Pwina é me géenidò napwéretòtù

31 Wà pwi âboro gée gòropuu, âna é nye gée gòropuu. Â é nye tura pwacèwii pwi âboro gée gòropuu. Êco na wà pwina é me géenidò napwéretòtù, âna é nye wâjajè diri. Üu, é wâjajè diri kaa*. 32 Â é nye paâjupâra é pâ muru na é jèe còo ma tère. Â nye ticè âboro cèna é tòpi é pâ muru na é ina. 33 Â wà pwi âboro na é tòpi é pipaâjupâra kêe, âna é inapàpari pâ, wà Pwiduée, âna é ina é âjupâra. 34 Ba wà pwi âboro na é cùrué wà Pwiduée, âna é ina é popai kà Pwiduée. Â wà Pwiduée, âna é naa bamwara tée é Nyuâaê Pwicîri.

35 Wà Pwiduée Caa, âna wânümee goo Pwina naîê, â é naa tée pitûa naa gòro diri pâ muru. 36 Wà pwi âboro na é cèikî naa goo Pwina naîê, âna tà tée é wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Â wà pwi âboro na tàutêe na é cèikî, âna o câé caa wâro. Â é pwâra putàmu kà Pwiduée, âna o nye tà tâa good.

4

Pwâra pwa jèkutâ kà Iésu ma tô jè ilàri gée Samaria

1-3 Rà tère wà tèpa *Farasaio pâ, wâru é pâ âboro na é todàra wà Iésu, ma *upwaarà, jii wà Ioane. (Êco na câé caa *piupwaa wà Iésu; â wà tèpa *câmu kêe co na piupwaa.) Ûna é tère pwiri wà Iésu, â é pâra gée napò *Judée, naa Galilée. 4 Â é pitapàgà pâ napò *Samaria.

5 Â é tèepaa naawê, â é pâra naa na pwi jè village, na nee Sikar, na é wâmwünyabweri é napuu, na ia é jèe naa wà Iakobo* tà pwina naîê Ioséfa, [na pàara biu]. 6 É tâa wê é pwârajawé kà Iakobo†. Â é tàpo tâaboo naawê wà Iésu, ba dau oratêe, goro é pai pâra kêe, â jèe gopaé.

Pwârajawé târa wâro

7-8 Wà tèpa câmu kêe, âna rà pâra naa na village nau wâri cè èrà. É tèepaa naa goro pwârajawé wà tô jè ilàri gée Samaria, nau cia jawé. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Tòoni, go ilagà na gà naa cè wâdood.»

9 Â é tòpi tée i tô ilàri pâ: «Êe! Cina gà ila jawé jiio, wâgà pwi *Juif? Ba wâgo, âna go tô Samaria.» (Ba càra caa piwâdé wà tèpa Juif ma tèpa Samaria‡.)

10 Â é tòpi tée pâ: «Câgà caa câmogòorio, wâgo pwi a gére ila jawé jiigà. Â câgà caa câmogòori mwara é urâpâra kà Pwiduée. Ba wiàna gà còoinari, â pwiri gére wâgà na ila jawé jiio; â pwiri go gére naa tâgà cè jawé târa wâro!»

3:31 Ioane 8.23 * **3:31** Pwiri popai kà Ioane Pwi apiupwaa, é pwiri Iésu, é pwiri Ioane pwi awii é tii bèeni. **3:32** Ioane 3.11 **3:35** Mataio 11.27; Ioane 5.20 **3:36** Ioane 3.16–18; 1 Ioane 5.12 **4:1-3** Ioane 3.22 **4:5** Genèse 33.19; Josué 24.32 * **4:5** Iakobo—Pwi jojooro diri tèpa Juif. Còo mwara Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. † **4:6** Pwârajawé kà Iakobo—É dau tâgòro, â jè panuâ boo é cio na tòo goro otâpwe, târa cia jawé. ‡ **4:9** Esdras 4.1–5 † **4:9** Ba càra caa piwâdé... é, Wà tèpa Juif, âna càra caa ija ma wâdo na é ngapò ma wârado na rà jèe ija na, tèpa Samaria. **4:10** Ioane 7.37–38; Auinapàpari 21.6

11 Â é ina tée wà tóobà pâ: «Gà o wà nau târa cè pai pa wàra i jawé târa wàro, na gà gére ina? Ba nye ticè wàra cia, â é po dau tâgòro i pwàrajawé. 12 Wà nau? Gà piwéna jii Iakobo, pwi caa kâbà? Ba wàé na naa tâbà i pwàrajawé bèeni. Â rà wàdo ni, ma tèpa naîê, ma é pâ macii kêe diri.»

13 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ê pâ âboro na rà wàdo na pwàrajawé bèeni, âna o bwaa nye tà nùmarà dàra wàdo còwâ. 14 Êco na wà pwi âboro na é wàdo é jawé na go naa tée, âna o càcaa mwa caa nùmee dàra wàdo. Ba é jawé na go o mwa naa tée, âna ée mwa pâra nau pwàrapò gooé—pwi pwàrapò na ée mwa tà ciburà pò, tia naa na é wàro dàra gòiri jaa Pwiduée!»

15 Â é ina tée wà tóoni pâ: «Naa tóo é jawé bèepwiri! Naa tóo, ba na o câ mwa caa nùmoo dàra wàdo còwâ! Â o câgo mwa caa me còwâ nau cia jawé wâni!»

Wàgo pwi Mesia na patùragà

16 Ê tòpi tée pâ: «Pâra nau todà pwi éagà; â gàu me naani.»

17 «Nye ticè éao.»

«Nye âjupâra é pai ina'gà pâ nye ticè éagà. 18 Ba jèe po 5 éagà. Â wà pwina gàu gére pitâa ma wàéni, âna càcaa pwi éagà mwara. Üu, nye âjupâra kaa é pai tòpi'gà!»

19 Â é ina tée wà tô ilàri pâ: «Go còo pâ gà pwi *péroféta, [na gà pame é popai me gée jaa wà Pwiduée!] 20 Wà tèpa ijiao kâbà, âna rà pwamaina Pwiduée gòro é jaa bèeni. Â napwa naa goowà tèpa Juif, âna guwà ina pâ é ére na jè pwamainaê naawê, âna wâ *Iérusaléma.»

21 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Tóoni, gà cèikí naa good, na go ina pâ: O mwa tèepaa me é pwi pàara, na o jèe nabwé na pwamaina Caa, naa gò pwi jaa bèeni, ma wâ Iérusaléma mwara. 22 Ba wâguwà tèpa Samaria, âna câguwà caa tâmogòori wà Pwina guwà pwamainaê. Wâdé wàibà tèpa Juif, ba bà nye tâmogòorié. Ba é pai udò kà tèpa âboro, âna me gée goo tèpa Juif. 23 Êco na o mwa tèepaa é pwi pàara, â jèe wàé kaa ni, na rà o mwa pwamaina wà Caa wà tèpa âboro, naa na nyuâa* ma na *ÂJUPÂRA. Ba wàé kaa pwiri é pai pwamaina, na é ilari wà Caa. 24 Ba wà Pwiduée, âna é nyuâa. Â wâdé na wà tèpa âboro na rà pwamainaê, âna rà pwamainaê naa na nyuâa ma na *ÂJUPÂRA.»

25 Â é ina tée wà tô ilàri pâ: «Go tâmogòori pâ ée mwa tèepaa wà pwi *Mesia, jè nee mwara Kériso. Â wiàna ée mwa tèepaa, â ée mwa inapàpári tâjè diri é pâ muru.»

26 Â é ina tée wà Iésu pâ: «*WÀGO pwini na tàgére patùragà!»

É inaê tà pàra tàpé wà tô ilàri

27 Ûna ru bwaa gére pitùra, â rà tèepaa me còwâ wà tèpa câmu kêe. Â rà dau pò, na rà còoê na ru ipwa jèkutâ ma tô jè ilàri. Êco na nye ticè gée goorà cèna tawèeri tô ilàri pâ: «Dà cè pwina na gà ina tà pwini?» Â ticè na tawèeri Iésu pâ: «Cina gà pwa jèkutâ ma wà tóoni?»

4:12 Ioane 8.53 § 4:12 Kâbà—é, Kájè. Ba wà Iakobo, âna é pwi jojooro Iésu ma diri tèpa Juif. Êco na wà i tô ilàri, âna nùmee na é pinadàrù é nyamanya kà tèpa Samaria, jii é nyamanya kà tèpa Juif. 4:14 Ioane 6.35 * 4:20 Deutéronome 12.5–14; Psaume 122.1–5 4:22 2 Rois 17.29–41; Ésaïe 2.3; Roma 9.4–5 * 4:23 Nyuâa—Pai ina wèe pâ, é Nyuâaê Pwiciri. 4:24 Roma 12.1; 2 Korénito 3.17; Filipi 3.3 4:26 Maréko 14.61–62

28 Â é panuâ naawê i wâra cia jawé kêe wà tô ilàri. Â é pâra còwâ naa na village, â é ina târa é pâ âboro pâ: 29 «Ée! Guwà me nau còo pwi âboro na é cau inapàpàri tòo diri é pâ muru na go pwa! [Pwiri wàilàapà?] Pwiri wà Mesia?»

30 Â rà cau pâra diri nau còo Iésu.

Âji utimuru âna pai pitêre dà Caa

31 Na pwi pàara-bà, â rà tàgére tacoo goo wà Iésu wà tèpa câmu kêe pâ, na é pa cè uti kêe: «Pwi Ukai, gà jèe tàpo ija!»

32 Êco na é ina târa pâ: «Wâgo, na pwa é uti kôo, na câguwà caa tâmogòori.»

33 Â rà pitawèerirà pâ: «Pwiri jèe pwa cè âboro cèna pame cè uti kêe?»

34 Â é tòpi târa pâ: «É uti kôo, âna, na go pwa é câbawâdé kà Pwina é cùruo me, â go tubanabwé diri é pâ wakè† na é naa tòo.

35 «Guwà [tâmogòori é auina na] ina pâ: “Bwaa dàra ârapapé parui târa piûnya.” Êco na go ina tàwà pâ: Còo bwàti é pâ aupwanapô, ba jèe pàara târa piûnya‡!

36 «É tàgére tòpi é wâriê wà pwina é piûnya, ba é piûnya dàra é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Êkaa na ru cau ipwadée, wà pwina é câmi, ma wà pwina é piûnya. 37 Â éna âjupâra é pai ina wèe pâ: “Jè âboro, âna é câmi, â jèpwi, âna é piûnya.”

38 «Wâgo na go cùruwà nau piûnya é pwina câguwà caa câmi. Ba wà pàra tàpé, âna rà wakèri, â wâguwà, âna guwà mwa caa piûnya.»

Wâru tàpé na rà cèikî naa gooé

39 Wâru tèpa Samaria gée na village Sikar, na rà cèikî naa goo Iésu, gée goo jèkutâ kà tô ilàri, na ia é ina târa pâ: «É po cau ina tòo diri é pâ muru na go pwa.»

40 Â rà pâmari Iésu, â rà tacoo gooé pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarà. Â é tâa jaarà naa na ârailu tòotù.

41 Mwa dau wâru âboro còwâ, na rà cèikî naa goo Iésu, gée goro é pai tûra kêe. 42 Â rà ina tà tô ilàri pâ: «Câbà caa cèikî gée goro é jèkutâ'gà co. Ba nabàni, âna bà jèe tèreê. Â bà tâmogòori pâ wàé kaa, âna é *pwi a pa-udò pâ âboro gòropuul!»

É nama tiâu maagé kà pwi naî pwi jè âboro imaina

43 Gée na càuru du tòotù bèepwiri [na napô Samaria] â é wâjué còwâ wà Iésu naa Galilée. 44 É nye tàmara ina béaa pâ: «Wà pwi péroféta, âna càra caa papwicîriê, naa na é âji napô kêe.»

45 Êco na, ûna é tèepaa naa Galilée, â rà tòpié bwàti. Ba rà jèe còo é pâ muru na é pwa na Iérusaléma, na rà tâa wê ma wàé naa goro i *Paséka.

46 Â é wâjué còwâ naa Kana, i pwi village gée Galilée, wà na ia é bii i jawé ma dipâa. É tâa wê é pwi jè âboro imaina kà ukai *Héroda, na é maagé é pwi naîé, naa na village Capernaüm. 47 Â é tère pâ é jèe tèepaa wà Iésu naa Galilée, me gée Judée. Â é pàdarié, â é tacoo gooé, ma é boo naa

4:34 Ioane 6.38 † 4:34 Wakè—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pwâranyere. 4:35 Luka 10.2 ‡ 4:35 Aupwanapô; Piûnya—Pai ina wèe pâ, êdiri pâ âboro na jè naarà too naa na Mwcaciri kà Pwiduée. 4:42 1 Ioane 4.14 4:44 Mataio 13.57 4:45 Ioane 2.23 4:46 Ioane 2.1–11 4:47 Mataio 8.5–6

Capernaüm, nau pwa ma é wâdé pwina naîê. Ba jèe tòina maagé kêe. ⁴⁸ Â é ina wà Iésu [tà tàpé na rà tâa wê] pâ: «Wiàna câguwà caa côo ê pâ *câmu kêra pàtâma Pwiduée naa good na guwà pò goo, â o câguwà caa cèikî!»

⁴⁹ Â é ina tée wà pwi âboro pâ: «Gà wâcî, co Pwi Ukai, â gà me naa jaao, ba ée jèe pwa na é bà wà pwi naîô!»

⁵⁰ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà wâjué còwâ, ba é jèe wâdé i pwi naîgâ.»

Â é cèikî wà pwiibà naa goro i popai kà Iésu, â é pâra.

É jèe wâdé còwâ pwina naîê

⁵¹ Ûna é bwaa gére pâra, â ipitirà ma tèpa ênawéna kêe, â rà ina tée pâ, é jèe wâdé i pwi naîê.

⁵² Â é tawèerirà goro é ineretòotù na tiàu i maagé kêe na. Â rà ina tée pâ: «Tiàu é pai pitòoka kêe, géecaa na caapwi ineretòotù na càuru ija.»

⁵³ Â é côo pâ, wàé kaa pwiri i pwi ineretòotù na ia é ina tée wà Iésu pâ: «É jèe wâdé ni i pwi naîgâ.» Â rà cèikî naa goo Iésu, wàilà ma êdiri pwârawâ kêe.

⁵⁴ Wàépwiri é béârailu kêra câmu kêra pàtâma Pwiduée, na é pwa wà Iésu naa napô Galilée, na é me gére Judée.

5

É nama é wâdé pwi a pitâbwamwa na tòotù pwicîri

¹ Géé na càùé, â rà pwa é pi-ija na *Iéruusaléma wà tèpa *Juif. Â é too naawê wà Iésu.

² Â, naa Iéruusaléma, âna pwa é jèe na auipitoo, na nee Béthesda* naa na *hébèru. Â é wâmwünyabweri é pwi jèe goropwârawâ goro é ville, na rà ina goo pâ Goropwârawâ kêra mutô. Â naa goo é pwi auipitoo-bà, âna pwa 5 goropwârawâ. Â naa na jèpa goropwârawâ, âna jèe pâra nabibiu kêra du nee âra wâ. ³ Â po dau wâru tèpa maagé na rà tà puu wê na curuu—wà tèpa bwi, ma wà tèpa bee, ma tèpa pitâbwamwa. {Ba rà tà tapacîri é pai gù kêra i jawé. ⁴ Ba é boome na pâra pâara é jèe *angela kà Pwi Ukai, nau gù na i jawé. Â wà pwi âboro maagé na é êgò boo béaa naa na auipitoo, géé na càuru pai gù kêra jawé, âna jèe tiàu é maagé kêe.}

⁵ É tâa wê wà pwi jèe âboro, na jèe po 38 naja kêe goro maagé. ⁶ Â é côoê wà Iésu, na é gére puu. Â é jèe tâmogòori pâ jèe po dau gòiri é pai maagé kêe. Â é ina tée pâ: «Nümagà na tiàu é maagé'gâ?»

⁷ Â é tòpi tée pâ: «Ûu kaa! Êco na ticé âboro cèna tüô boo naa najawé, na é bwaa gére gù! Ba ûna go pwa ma go êgò boo, â é jèe êgò béaario wà pwi jèepwi.»

⁸ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cimadò, â gà pa aupuu'gâ, â gà pâra!»

⁹ É nye wâdé kaa. Â é pa é aupuu kêe, â é pâra.

Câcaa wâdé tà tèpa pitûû

Napwa tòotù bèepwiri, âna *tòotù pwicîri [kà tèpa Juif]. ¹⁰ Â rà ina tée wà tèpa caa kà tèpa Juif pâ: «Ée! Tòotù pwicîri nabà, â [wiàra é *Naèà] âna pwicîri na gà pa aupuu'gâ!»

11 Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, wà pwina é pwa ma go wâdé, âna é ina tôo pâ, na go popa aupuu kôo, ma go pâra.»

12 Â rà ina pâ: «Kaa! Wàilàapà cè pwi a gére ina tâgà pwiri?»

13 Êco na câe caa tâmogòori pâ pwiri wàilàapà. Â càcaa pâri ma é paari tàra Iésu, naa nabibiu kêra pâ âboro, ba rà po dau wâru†.

14 Mwa gée na càué, â wà Iésu, âna é còo wà pwi âboro-bà naa na *Wâra pwapwicîri, â é ina tée pâ: «Gà còo, jèe tiàu é maagé'gà. Gà cibwaa pwa còwâ é pwina èpà. Ba o péa tèepaa darigà cè pwina o po dau èpà na dau maina.»

15 Â é wâjué còwâ wà pwiibà dari tèpa caa kà tèpa Juif, â é ina tàra pâ wà Iésu na é pwa ma é wâdé. 16 Â géewê, â rà mudàra ma rà tubaèpà tà Iésu, géee goro é pai pwa ma tiàu é maagé, na tòotù pwicîri.

17 Êco na é ina tàra pâ: «Wà Caa kôo, âna é nye tà ciburà wakè. Tèepaa naa goro tòotù nabà, â o câe caa coo. Â go nye wàrapwiri mwara wâgo.»

18 Â géee goo é pai ina kêe pwiri, âna rà nye dau pibu naigé kaa ma rà pòtàmwerèè. Càcaa géee goro co pai ègòjai é tòotù pwicîri, â géee goo mwara é pai ina kêe pâ, wà Pwiduée, âna é pwi âji Caa kêe. Ba ûna é wàrapwiri pai ina kêe, â é nama ipaiwàilu ma Pwiduée.

É tòpi tà tèpa pitòtié wà Iésu

Pwiduée na é naa tée tàrù

19 É ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Go còo é pwina é pwa wà Caa kôo, â go pwa, ba càcaa pâri ma go pwa jè muru géee goodò. Ûu, è pâ muru na é pwa wà Caa, âna go pwa mwara wâgo, Pwina naîê. 20 Ba wânüma Caa goodò, â é paari tôo diri pâ muru na é pwa†. Â ée mwa paari tôo mwara è pâ pàra muru na dau maina, na go o mwa pwa. Â o dau dàpàgà tàwà wiàna guwà mwa còo. 21 Ba wà Caa, âna é pacimadò còwâ wà tàpé na rà jèe bà, ma pawârorà còwâ. Â go wàrapwiri mwara, wâgo Pwina naîê, ba go naa é *âji wâro tà tàpé na nümoo na go pawârorà.

22 «Napwa wà Caa, âna câe caa pitèi tèpa âboro. Â é nye naa tôo, Pwina naîê, diri é tàrù ma go pitèirà. 23 Â, na wàrapwiri, â rà o cau pwamainàò diri è pâ âboro wàra è pai pwamainà kêra wà Caa. Ba wà pwina câe caa ipwamainàò, Pwina naîê, âna câe caa ipwamainà mwara wà Caa na é cùruo me.

24 «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pitère dàra è popai kôo, â é cèikî naa goo wà Pwina é cùruo me, âna é jèe tòpi è *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Â o jèe càcaa pwa wàrimuru tée, ba é jèe pâra géee na bà, naa na wâro.

Rà o pitère dòo wà tèpa bà

25 «Go ina tàwà é âjupâra pâ: O mwa tèepaa è jè tòotù, â jèe wàéni kaa, na rà tère è pwàratùra kôo, wâgo *Pwina naî Pwiduée, wà tàpé na rà bwaa bà. Â wà tàpé na rà pitère dòo, âna o tâa tàra è âji wâro. 26 Ba wà Caa, âna tà tée è pàtàma târa ma é naa wâro, â é naa tôo mwara, wâgo Pwina naîê.

† 5:13 Rà po dau wâru—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Rà dau wâru wàilà. 5:18 Mataio 26.4; Ioane 7.1, 10.30 5:19 Ioane 5.30 † 5:20 Muru na é pwa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pwàranjere. 5:22 Ioane 5.27; Apostolo 10.42 5:23 Filipi 2.10–11; 1 Ioane 2.23 5:24 Ioane 3.15–18

27 Â é naa tōo mwara ê tàrù, ba na go pwi a pitèimuru, gée goo na go Pwina naîri âboro. 28 Guwà cibwaa pò na go ina tàwà pâ: O mwa me ê tòotù, na rà o tère ê pwâratùra kôo wà diri tàpé na rà jèe bà. 29 Â rà o cau wâro cōwâ gée na aubà. Â wà tàpé na rà pwa na wâdé, âna rà o cimadò cōwâ naa na âji wâro. Â wà tàpé na rà pwa na èpà, âna rà o cimadò cōwâ nau pwa wârimuru.»

Tèpa paâjupâra Pwina naîri âboro

30 [É ina tàra mwara wà Iésu pâ]: «Càcaa pâri ma go pwa cè jè muru gée goodè. Â go pitèi wiâra na é ina tōo wà Caa. Â napwa pitèimuru kôo, âna *tàrù. Ba câgo caa mudàra ma go pwa ê câbawâdé kôo. Â go pwa ê câbawâdé kà Pwina é cùruo me.

31 «Wiâna wâgo na go pipa-âjupâraô cōwâ, â o ticèmuru naa goo ê pwina go ina. 32 Êco na nye pwa mwara Pwi jèpwi na é *paâjupâraô§. Â go tâmogòori pâ nye âjupâra ê pwina é ina naa goodè.

Ioane

33 «Guwà cùru pâ tèpa âboro dari *Ioane Pwi a piupwaa, â ê jèkutâ goodè na é wiâ tàwà, âna âjupâra.

34 «Wâgo, âna càcaa âjimuru tōo ê pai paâjupâra kà pwi âboro. Êco na go ina tàwà ê pâ muru bèepwiri, ba na guwà udò, [ma tâa tàwà ê âji wâro].

35 Ba wà Ioane, âna é wâra ê ânye na udàrù, â pwa pwéelaa kêe. Â guwà ipwâdéee naa na pwéelaa kâra ê pâ popai kêe, naa na jè ji pàara na càcaa gòiri.»

Wakè kà Iésu

36 «Êco na pwa ê bépaâjupâraô, na piwéna jii Ioane. Ba ê pâ namuru na é nama go pwa wà Caa, âna rà paâjupâraô, â rà paari pâ é cùruo me.»

Pwiduée Caa

37 «Wà Caa, na é cùruo me, âna é jèe paâjupâraô diri. Â câguwà caa pâji tère ê pwâratùra kêe, ma cōo mwara ê naporomee. 38 Â câguwà caa tòpi é popai kêe naa na pwâranümawà. Ba câguwà caa cèikí naa goodè, wâgo na é cùruo me.

Tii Pwicîri

39 «Guwà mudàra na é *Tii Pwicîri, ba guwà niimiri pâ, guwà o pâmari ê wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Â êkaa pâ popai bèepwiri, na rà paâjupâraô! 40 Êco na tàutàwà na guwà me mariô, ma guwà tòpi é âji wâro!

41 «Câgo caa mudàra ma rà pwamainàô wà tèpa âboro. 42 Â go nye tâmogòori pâ, nye càcaa wânümawà goo Pwiduée. 43 Go jèe me na nee Caa kôo, â câguwà caa tòpio. Êco na, wiâna é tèepaa cè pwi jè âboro na é nye me na nee, wàé pwi âboro, â guwà nye tòpié! 44 Guwà ipwamainawà gée goowà cōwâ, wâguwà tèpa âboro. Â câguwà caa mudàra ê âji ipwamainaa, na me gée goo Pwiduée na é caapwi co. Guwà mwa wânau târa cè pai cèikí kàwà? 45 Êco na guwà cibwaa niimiri pâ go o mwa pitòtiwâ*, na ara wà Caa. Bwa, càcaa wâgo, â nye wà *Moosé, wà pwina guwà wâari pâ ée mwa pitu tàwà!

5:29 Daniel 12.2; Mataio 16.27; Apostolo 24.15   5:30 Ioane 5.19, 6.38   § 5:32 Paâjupâra—Témoigner, attester. Cōo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.   5:36 Ioane 3.2, 14.11   5:37 Mataio 3.17; Ioane 5.32, 8.18   5:39 Luka 24.27   * 5:45 Pitòti (é, pitòtiri, tòti)—Accuser.

46 «Wiàna âjupâra pâ, guwà cèikî naa gooé, â pwiri guwà gére cèikî naa good mwara! Ba é wii é popai good naa na é pâ tii kêe. 47 Â wàra na jèe câguwà caa cèikî naa goo é auwii kêe, â guwà o mwa wànau târa pai cèikî kàwà, naa goo é pâ popai kôo?»

6

É pa-ija pâ âboro na wâru

Mataio 14.13–21; Maréko 6.30–44; Luka 9.10–17

1 Tàpo pwa ji pàara, â gée na càué, â rà tapàgà é *nawià Galilée, wà Iésu [ma wà tèpa *câmu kêe]. (Ê nawià bèepwiri, âna jèe nee mwara Tibériade.)
2 Â rà nye tà pâra wiâê é pâ âboro na wâru, ba rà còo *câmu kâra pàtâma Pwiduée naa gooé na é nama tiâu maagé kà tèpa âboro. 3 Â rà too naa gòrojaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà tâaboo. 4-5 Â ûna é tagòtùé wà Iésu, â é còo diri tèpa âboro bèepwiri na rà gére me burée. [É tâmogòori pâ] jèe tàpo wâmwünyabwe é *Paséka, tòtòtù kâra pi-ija kà tèpa *Juif. Â é ina tà Filipo pâ: «jè o mwa wâri géepà cè poloa, târa ma jè pa-ijarà diri?»

6 (É ina pwiri, ba na é tère cè pwina é ina wà Filipo. Ba wà Iésu, âna é jèe nye tà tâmogòori é pwina ée pwa.)

7 Â é tòpi tée wà Filipo pâ: «Wiàna pwa tâjè pâ milió*, ma jè wâri poloa goo, â o càcaa pâri ma jè naa târa diri cè nyi nari noo kâra poloa!»

8 Êco na é medari Iésu wà pwi jè a câmu kêe, wà André, pwi aéjii kà Simona Pétéru. Â é ina tée pâ: 9 «É wâni pwi nari âboro èpo, na wâjaaé 5 poloa†, ma ârailu ârawéa. Êco na o târa dà, naa goro pé jéúru âboro bèeni?»

É patâaboorirà â é pa-ijarà

10 É ina wà Iésu pâ: «Guwà patâaboorirà.»

Â rà tâaboo wà tèpa âboro naa gòro nuruga. Â é jéú tèpa paa maina na rà ija, âna wâmwünyabwéri 5 000. 11 Â é popa i pâ poloa wà Iésu, â é pwaolé tà Pwiduée goo. Â é pwa ma rà ipâdi, târa diri é pâ âboro na rà tâaboo. Â é wârapwiri naa goo i du ârawéa mwara. [Â é pâdi naa goorà diri, â rà nye ija] tiagoro na rà jèe po cau pwâro diri.

12 Â nabwé, â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà panaimari é dâra utimuru, ba na o nye ticè cèna tà pwatéteri târa.»

13 Â rà panaimari é pâ dâra uti kâra. Â rà pwaai é 12 nakébò goro é dâra noo kâra i tèpa 5 poloa!

14 Êna rà còo é pàtâma Pwiduée naa goo Iésu, â rà ina pâ: «Âjupâra pâ wàè kaa i pwi Péroféta, na ia [ina pâ] ée mwa tèepaa me naani gòropuu!»

15 Â é jèe tà tâmogòori wà Iésu pâ, rà o me nau popaé, ba na rà pacimaé ma é pwi ukai kâra. Êkaa na é pâra còwâ acari naa gòrojaa.

É pâra gòro parawére jawé

Mataio 14.22–33; Maréko 6.45–52

16 Na bàrane, â rà boo naa bàrawià wà tèpa câmu kà Iésu. 17 Â rà pa wànga, â rà tapàgà i nawià, â rà pâra cima Capernaüm, na ére gée còwâ. Êna ne,

5:46 Apostolo 3.22 * 6:7 Pâ milió—Grec: 200 mwani pwaa (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na 8 parui. † 6:9 Poloa—Poloa na pwa goro orge. (Orge, âna pwacèwii é pwâra mai.) 6:15 Ioane 18.36

â bwaa câé caa tèepaa darirà wà Iésu. ¹⁸ Â é uu ba maina é pwéretòotù, â maina wià. ¹⁹ Ûna rà tapwauru naa na 5 é 6 kilomètres, â rà côo Iésu, na é câwiàrà na é po pâra gòro parawére jawé. Â é pâmwünyabweri i wànga. Â po dau wâgotàra.

²⁰ Êco na é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa pwa ma wâgotàwà, ba *WÂGO!»

²¹ Â pwa na rà nama é too darirà naa gòro wànga. Êco na rà jèe pò ma tèepaa géé, wâna na rà géé naawê.

Iésu âna poloa târa wâro

²²⁻²⁴ Napwa naa goo wà tèpa âboro na ia é pa-ijarà wà Iésu, âna rà nye tà tâa bàrawià, na ére géé côwâ kâra nawià. Na dàuru kêe, âna rà pò na tiâu Iésu jaarà†. Ba rà tâmogòori pâ, câé caa pâra wiâ tèpa câmu kêe gòro i pwi wànga. Â, [na rà gére mudèe, â] rà tèepaa me pâra wànga na rà me géé na ville Tibériade, â rà tâdòò§ naawê. Â wà tèpa âboro, âna rà tò naa gò, ba na rà pâ naa Capernaüm, nau mudà Iésu naawê.

Mudàra poloa na tâa cawi

²⁵ Rà pâmari Iésu wà tèpa âboro, na ére nawià géé côwâ. Â rà ina tée pâ: «Pwi ukai, gà tèepaa naani wiidà?»

²⁶ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Câguwà caa mudòo, géé goo i pwina go pwa [goro é pàtâma Pwiduée]. Bwa. Guwà medario ba ia go naa èwà na ia guwà copwa! ²⁷ Êco na go ina tàwà pâ, guwà cibwaa wakè târa utimuru na o wai tiâu. Wâdé na guwà wakè dàra é utimuru na tâa cawi—utimuru na é naa é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Â nye wâgo, *Pwina naîri âboro, na go naa tàwà é utimuru bèepwiri. Ba é naa tôo é tàrù kêe ma pàtâmee wà Pwiduée Caa.»

²⁸ Â rà ina tée pâ: «Dà cè pâ wakè na bà pwa, ba na bà pacoo é câbawâdé kà Pwiduée?»

²⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Wàeni co é wakè na nùmee na guwà pwa: Na guwà cèikì naa goo pwina é cùrué me.»

Poloa târa wâro géé goo Caa

³⁰ Rà tawèerié mwara pâ: «Dà cè câmu kêe, cèna gà o pwa, ma bà côo é pàtâma Pwiduée naa googà, â na bà o cèikì naa googà? ³¹ Napwa wà tèpa jojoorojè, âna rà ija *manne** naa namaré. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ: *É naa tàra poloa me géé napwéretòotù, ba na rà ija.* Psaume 78.24

³² Â é tòpi tàra pâ: «Go ina tàwà é âjupâra pâ: Càcaa wà *Moosé na é naa tàwà é poloa na me géé napwéretòotù. Â wà Caa kôo. ³³ Ba é âji poloa kà Pwiduée, âna wà Pwina é boome géé *napwéretòotù. Â é naa é *âji wâro tà diri tèpa âboro gòropuu.»

³⁴ Â rà ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà ciburà naa tâbà é poloa bèepwiri!»

Wâgo âna go pwi poloa

³⁵ É tòpi tàra wà Iésu pâ: «*WÂGO âna go pwi poloa târa wâro! Wà pwi âboro na é medario ma cèikì naa gooò, âna o câ mwa caa nùmee dàra ija

† **6:22-24** Na dàuru kêe... Ina mwara naa na grec pâ: Rà côo pâ, nye caapwi co wànga. § **6:22-24** Tâdòo—Accoster (bateau). **6:27** Ioane 6.48–58 **6:29** 1 Ioane 3.23 **6:30** Mataio 16.1; Ioane 2.18 **6:31** Exode 16.14–15; Nombres 11.7–9; Psaume 78.24 * **6:31** Manne—Utimuru na pwacèwii nyi nara mwünyaté, na é naa wà Pwiduée tà tèpa Juif naa namaré. **6:35** Ioane 4.14

ma wâdo. ³⁶ Êco na, ia go jèe nabwé ina tàwà pâ: Guwà jèe côoô, êco na câguwà caa cèikî naa goodò. ³⁷ Â rà o medario diri ê pâ âboro na é naa tôo wà Caa, â câgo caa naa còobé wà pwina é medario.

³⁸ «Ba go boome géee napwéretòotù, nau pwa é câbawâdé kà Pwina é cùruo me, â càcaa é câbawâdé kôo. ³⁹ Â wàeni é câbawâdé kêe: Na go cibwaa caa tubatiâu cè pwi jèpwi, géee goo tàpé na é jèe naara tôo; â na go mwa pawâroé còwâ géee na aubà na Tòotù pwicò†. ⁴⁰ Â wàeni é câbawâdé kà Caa kôo: Wà pwi âboro na é côoô, wâgo *Pwina naî Pwiduée, ma cèikî naa goodò, âna ée mwa tòpi é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â go mwa pawâroé géee na aubà na Tòotù pwicò.»

Càcaa wâdé tà tèpa pitûa

⁴¹ Wà tèpa âboro, âna rà jèe tapoo picocoori Iésu, géee goro ê pai ina kêe pâ: «Wâgo é pwi poloa na é boome géee napwéretòotù.» ⁴² Â rà bwaa nye tà pi-ina tàra pâ: «Kaa! Gona câe caa wà Iésu, pwina naî Ioséfa? Ba jèe tàgèrè tàmogòori du nyaa ma caa kêe! Â gorodà na é ina pâ é boome géee napwéretòotù?»

⁴³ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Tàpéeni, guwà cibwaa ipicocoo. ⁴⁴ Nye ticè pwi jèe âboro cèna é medario, wiàna câe caa todèe me wà Caa, wà pwi a cùruo me. Â go mwa pawâroé còwâ géee na aubà na Tòotù pwicò. ⁴⁵ Â jèe wii naa na tii kà pwi jèe *péroféta pâ: *Rà o cau picòo jii Pwiduée. Ésaïe 54.13* Â êdiri pâ âboro na rà tòpi é pwina é ina tàra wà Caa, âna rà cau medario. ⁴⁶ Nye ticè pwi âboro cèna é mu côo wà Caa; wàco wà Pwina é me géee jaa Pwiduée.»

Wà pwina é cèikî âna tà tée wâro

⁴⁷ «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é cèikî naa goodò, âna o mwa tà tée é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. ⁴⁸ Wâgo é poloa târa wâro. ⁴⁹ Rà ija *manne* wà tèpa jooorowà, naa namaré. Êco na rà jèe bà. ⁵⁰ Â napwa é poloa na é boome géee napwéretòotù, âna wiàna é ija pwi jèe âboro, â o câe caa bà. ⁵¹ Wâgo é pwi poloa târa wâro, na go boome géee napwéretòotù. Wiàna é ija poloa bèepwiri wà pwi jèe âboro, â é wâro dâra gòiri awé. Â é poloa na go mwa naa, âna é naiio, na go naa tà tèpa âboro gòropuu, ba na rà wâro.»

Naiio âna âji utimuru

⁵² Géewê, âna rà pitòocia wà tèpa pitûa kà tèpa Juif, â rà pi-ina tàra pâ: «Wà pwini, âna é wànau tàra cè pai naa tâjè è naiié, ma jèe ija?»

⁵³ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti: Wiàna câguwà caa ija é naii Pwina naîri âboro, ma wâdo é domii kêe, â o nye ticè âji wâro wâgoowà. ⁵⁴ Â wà pwina é ija é naiio, ma wâdo é domii kôo, âna o mwa tà tée é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â go mwa pawâroé còwâ géee na aubà na Tòotù pwicò. ⁵⁵ Ba é naiio, âna é âji utimuru; â é domii kôo, âna é âji jawé. ⁵⁶ Â wà pwi âboro na é ija é naiio, ma wâdo é domii kôo, âna é wâro goodò, â go wâro goodè.»

6:39 Ioane 10.28–29, 17.12 † **6:39** Tòotù pwicò—Tòotù na ée mwa wâjué còwâ wà Iésu Kériso. (Còo note goo 1 Péteru 1.5.) **6:42** Mataio 13.55 **6:44** Ioane 6.65 **6:45** Ésaïe 54.13 **6:46** Ioane 1.18 **6:47** Ioane 3.15–16 **6:48** Ioane 6.32,58

⁵⁷ «Wà Caa na é cùruo me, âna é wâro, [â wàé, âna é Pwina é naa é wâro]. Â wâgo, âna go wâro gée gooé. Â wâra mwara pwina é ija naiio, âna é wâro gée gooò. ⁵⁸ Wàéni é pwi poloa na é boome gée napwéretòtù. Càcaa wâra é poloa na ia rà ija wà tèpa jooorowà—ba rà cau bà. Â wà pwi âboro na é ija é pwi poloa bëeni, âna é wâro dâra gòiri awé.»

⁵⁹ É ina é pâ popai bèepwiri wà Iésu, na é pwa pupûra naa na *wâra pitapitiri wà Capernaüm.

Pàra tàpé âna rà pàra jii Iésu

⁶⁰ Ûna rà tère é pwina é ina wà Iésu, â é auwâru gée goo tàpé na rà mu ciburà pâra wiâê, âna rà pi-ina pâ: «Auwa! Po dau gòò é popai bèepwiri! O wàilàapà cèna pâriê ma é tòpi?»

⁶¹ Â é tère naa gooé pâ, rà tàgère picocoorié goo, â é ina tàra pâ: «Wà nau? Po dau tanooriwà é popai bèepwiri? ⁶² Â wiàna guwà côoò, wâgo Pwina naîri âboro, na go too côwâ naa na autâa kôo béaa, â o dà cè pwina guwà niimiri? ⁶³ Ba nye êkaa gée goo pâ popai kôo, na é me é Nyuâaê Pwicîri, wàé na é naa wâro. Ba napwa [pâ wakè kà] tèpa âboro, âna càcaa pâri [ma rà naa wâro]. ⁶⁴ Êco na rà wânabibiu kàwà pàra tèpa âboro na càra caa cèikî naa goo é pâ popai kôo.»

Ba é nye tâmogòori wà Iésu, gée na autapoo tàpé na càra caa cèikî, ma wà pwina é ipwa tûa tée.

⁶⁵ Â é ina tàra mwara pâ: «Wàépwiri é majoroé ma go jèe ina tàwà pâ: Nye ticè pwi jè âboro cèna é me wiâò, wiàna câé caa todèe medario wà Caa.»

⁶⁶ Â tapoo napwiri, âna wâru pàra tèpa âboro kêe âna rà coo jiié, â jèe càra caa pâra côwâ wiâê.

Rà tà cimwü wà tèpa apostolo

⁶⁷ É ina wà Iésu tà tèpa 12 a câmu kêe, pâ: «Â wâguwà, âna nûmawà mwara na guwà wâjué côwâ?»

⁶⁸ Â é tòpi tée wà Simona Pétèru pâ: «Pwi Ukai, na bà pâra wiâ î? Ba nye wâjaagà é pâ popai târa wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. ⁶⁹ Ba bà nye côoina pâ, wâgà Kériso, wà Pwina é jèe pitòrigarigà ma cùrugà me wà Pwiduée. Â bà jèe cèikî naa googà.»

⁷⁰ Â é ina tàra pâ: «Wâgo na ia pitòrigariwà, wâguwà tèpa 12 a câmu kôo. Êco na pwi jè ârapàarawà, âna pé pwi naî *Caatana†!»

⁷¹ É ina pwiri naa goo wà Judas, pwina naî Simona Iscariote. Ba wàé, gée goo tèpa 12 *apostolo, âna ée mwa ipwa tûa tà Iésu.

7

É too naa goro tòotù maina naa Jérusaléma

¹ Gée na càué, â é pâpitiri napô Galilée wà Iésu. Ba nye càcaa nûmee dâra pâpitiri wà *Judée. Ba rà pibu naigé wà tèpa caa kà tèpa *Juif, ba na rà pòtàmwereê.

² Jèe pâmwünyabwe é *tòotù maina kà tèpa Juif. Â, na pâ tòotù bèepwiri, âna rà tâa nacapè*. ³ Â wà tèpa aèjii kà Iésu, âna rà ina tée pâ: «Gà pâra

6:57 1 Ioane 3.24   **6:64** Ioane 13.11   **6:65** Ioane 6.44   **6:68** Mataio 16.16   † **6:70** Pwi naî Caatana—Grec: Pé duée.   **7:1** Ioane 5.18   **7:2** Lévitique 23.34   * **7:2** Rà tâa nacapè—Fête des huttes. Còo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (Vocabulaire).

géeni naa Judée, [ba na gà too naa goro i tòotù maina]. Ba wâdé na rà côo mwara é pâ muru na gà pwa wà tèpa âboro'gà [na tâa Judée]. ⁴ Ba nye ticè pwi âboro cèna é naapwàniri é pwina é pwa, wiàna nùmee na picagòtùé. Â wiàna gà pwa é pâ muru bèepwiri [goro é pàtâma Pwiduée] â gà ipaarigà, ba na rà còogà wà tèpa âboro.»

⁵ Ba wà tèpa aèjii kèe, wàilà mwara, âna bwaa càra caa pâji cèikî naa gooé.

Càcaa pâji pàara kôo

⁶ É tòpi tàra pâ: «Wâdé naa goowà, ba nye pâri ma guwà nye tà pâra imudi. Â napwa naa gooò, âna càcaa pâji pàara kôo. ⁷ Ba tèpa âboro gòropuu, âna ticè pai pwa wèe ma rà èpàriwà. Â napwa naa gooò, âna rà nye èpàrio, ba go inapàpari é pâ tûâ kàra na èpà. ⁸ Bwa, guwà too naa goro pi-ija, wâguwà. Â wâgo, âna câgo caa too, ba càcaa pâji tèepaa é pàara kôo.»

⁹ Ūna é jèe ina pwiri tàra, â é bwaa tàpo tâa Galilée.

¹⁰ Êco na, ûna rà jèe too naa goro tòotù maina, â ée mwa tà pwicò kàra, â câe caa pipaarié.

Rà mudèe tèpa caa kà tèpa Juif

¹¹ Napwa wà tèpa caa kà tèpa Juif, âna rà imudà Iésu na aupwa-ija. Â rà pitawèeri pâ: «Wâpèe?» ¹² Â rà dau pwa jèkutâ gooé wà tèpa âboro. Ba rà ina pàra pwi pâ: «É pwi âboro wâdé.»

Â rà ina pàra tàpè pâ: «Bwa, é pwi a pwa ma rà imwüru tèpa âboro.» ¹³ Êco na nye ticè âboro cèna inapàparié, ba wâgotàra goo tèpa pitûâ kàra.

É ipaarié â é pwa pupûra

¹⁴ Na po nabibiu kàra pwa-ija, â é too naa na *Wàra pwapwicîri wà Iésu, â é tapoo ipupûra tà tèpa âboro wè.

¹⁵ Â rà dau pò gooé wà tèpa Juif, â rà pi-ina tàra pâ: «É tâmogòori géepà é pâ *Naèè wà pwini, na nye ticè caa kàra câmu kèe?»

É cùruo wà Pwiduée

¹⁶ É ina tàra pâ: «É pwina go ina tàwà, âna càcaa muru me gée gooò, â gée goo Pwiduée na é cùruo me. ¹⁷ Ba wiàna nùmawà na guwà pwa é câbawâdé kà Pwiduée, â guwà mwa tâmogòori pâ, wiàna é pwina go ina, âna me gée jaa Pwiduée, é, me gée gooò. ¹⁸ Wà pwina é ina é pwina é nye niimiri wâé, âna é mudàra pai pwa wèe ma picâdirii. Â wà pwina é imudàra ma é ipwamaina pwina é cùrué me, âna é *tàrù, ba é nye ina co pwina âjupàra.

Wâdé na guwà tèi wiàra tàrù!

¹⁹ «Gona câe caa naa tàwà é Naèè wà *Moosé? Â nye ticè pwi jè âboro cèna é pâra wiàra! Cina nùmawà na guwà pòtâmwaraô?»

²⁰ Â rà ina tée pâ: «Kaa! Pwa duée wâgoogà! Wàilàapà na mudàra ma pòtâmwaraô?»

²¹ Â é tòpi tàra pâ: «Nye caapwi co ji muru na go pwa [goro pàtâma Pwiduée na *tòotù pwicîri] â guwà dau pò goo. ²² Êco na wâguwà mwara, âna [guwà wakè] na tòotù pwicîri, na guwà pwa *kamaî tà pwi nari èpo.

Ba [guwà ina pâ] ê pwa kamaî, âna me géé goo wà Moosé. (Êco na càcaa me géé gooé, â wà tèpa jooorojè béaa kêe, na rà pwa.) ²³ Ûu, guwà pwa kamaî na tòotù pwicîri, ba na câguwà caa êgòjai ê Naèa kà Moosé. Â wâgo, âna go pwa ma tiâu awé maagé kà pwi jè âboro, na tòotù pwicîri. Â cina guwà putàmù naa goodò? ²⁴ Guwà cibwaa tèi wiâra ê pai côo kàwà. Wâdé na guwà tèi wiâra târù!»

Pwiri é pwi Mesia wà Iésu?

²⁵ Rà ina pàra âboro géé *Iérusaléma pâ: «Gona càcaa wà i pwi ia rà mudàra ma rà potàmwereê? ²⁶ Guwà côo! Caa caa picârù, â rà nye tàgére pitùra ma pàra tàpé, â nye gére ticé na rà ina tée wà tèpa pitûâ! Gona pwiri rà côoinaé pâ wàé pwi *Mesia, [pwi ukai na jè tapacîé]? ²⁷ Êco na, wà pwi Iésu bèeni, âna jè tâmogòori wâna na é me géewê. Â napwa wà pwi Mesia, âna nye ticé jè âboro cèna o tâmogòori wâna na ée me géewê†.»

²⁸ Ûna é bwaa gére pwa pupûra wà Iésu, naa na Wâra pwapwicîri, â é tomara too pâ: «Gona guwà nye niimiri kaa pâ guwà jèe tâmogòorio? Â guwà tâmogòori wâna na go me géewê? Bwa! Ba câgo caa me géé goodò. Â wà Pwi a cùruo me, âna pwina pârié ma guwà tòpò naa gooé ê cèikí kàwà. Êco na guwà nye âji càcaa tâmogòorie. ²⁹ Â wâgo, âna go nye tâmogòorie, ba go me jiié, â wàé na é cùruo me.»

³⁰ Â wà tèpa âboro, âna rà imudàra cè naigé ma rà tâjùrué, êco na nye ticé pai pwa wèe. Ba bwaa càcaa pâji tèepaa ê pàara.

³¹ Êco na rà jèe dau wâru géé goo tàpé na rà tèreê, na rà cèikí naa gooé. Â rà ina pâ: «[Munaa wàé pwi Mesia. Ba] nye dau wâru kaa pâ câmu kâra pàtâma Pwiduée na é pwa. Â wiâna càcaa wàé pwi Mesia, â pwiri càcaa wàrapwiri†.»

Rà bu naigé ba na rà tâjùrué

³² Wà pàra tèpa *Farasaio, âna rà tère ê pai picocoo naa goo Iésu. Â rà pitèrerà ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaïlò, ba na rà cùruo wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri nau tâjùrué.

³³ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «O càcaa gòrio jaawà, â go o mwa pâra còwâ naa jaa Pwina é cùruo me. ³⁴ Â guwà o mwa pimudò, â o câguwà caa pàdario, ba càcaa pâri ma guwà pâra naa na, na go pâ naawê.»

³⁵ Â rà pi-ina tàra pâ: «Gona wâpà na, na é pâra naawê, ma o càcaa pâri ma jè o pâmarié? Wâna? Gona é còobé jii é napò kâjè, târa ma é pacâmuri tèpa jènerejè, na rà wâro naa nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif? ³⁶ Dâ é pwina é pwa na é ina tâjè, na é gére ina pâ: “Guwà o mwa pimudò, â o câguwà caa pàdario, ba càcaa pâri ma guwà pâra naa, na go pâ naawê?”»

Go naa tàwà jawé târa wâro

³⁷ Jèe pwi Bénabwé tòotù kâra pi-ija kà tèpa Juif, pwi tòotù na dau pwamuru naa goo. Â é cimadò wà Iésu, na ara diri ê pâ âboro. Â é tomara

7:23 Ioane 5.8–10,16   **7:27** Ioane 7.41, 9.29   † **7:27** Rà pitanami wà tèpa âboro-bà, ba ia é inapàpari wà Michée, pwi péroféta, pâ, wà pwi Mesia, âna ée mwa me géé na village Bétéléma. (Còo nee tii 42 ma Michée 5.1 ma Mataio 2.6.)   **7:28** Mataio 11.27; Ioane 8.55   **7:30** Ioane 7.44
 † **7:31** Dernière phrase—Grec: «Wiâna ée mwa tèepaa cè pwi Mesia, â pwiri ée mwa pwa cè pâ câmu kâra pàtâmee na wâru, jii é pâ pwina é pwa wà pwini?»   **7:34** Ioane 8.21, 13.36   **7:37** Lévitique 23.36; Ésaïe 55.1; Ioane 4.14

too pâ: «Wiàna pwa cè pwi âboro na nùmee dàra wâdo, â wâdé na é medario ma é wâdo! ³⁸ Ba wà pwina é cèikí naa gooò, âna o mwa pò gée gooé é pwârajawé târa wâro, wâra é pai ina naa na *Tii Pwicîri.»

³⁹ É ina pwiri goo é Nyuâaé Pwicîri, na rà o mwa tòpi é pâ âboro na rà o mwa cèikí naa gooé. Êco na, na pwi pàara-bà, âna càcaa pâji naa é Nyuâaé Pwicîri, ba bwaa cáe caa pâ too naa na muugère kêe wà Iésu.

Càra caa pitêrerà gooé

⁴⁰ Ūna rà tère é pâ popai bèepwiri, â wâru é pâ âboro na rà ina pâ: «Âjupâra pâ wà pwini, âna nye wàé kaa i Pwi Péroféta na jè tapacié!»

⁴¹ Â rà ina wà pàra tàpé pâ: «Wàé kaa wà pwi Mesia!»

Êco na rà ina wà pàra tàpé pâ: «Gona ée mwa me gée Galilée wà pwi Mesia? Bwa! ⁴² Ba jèe wii naa na é Tii Pwicîri pâ, ée mwa tèepaa wà pwi Mesia gée na wâao kà pwi ukai *Davita. Â ée mwa me gée Bétéléma, village kà Davita^S.»

⁴³ Êkaa na rà pitadàrùrà goo Iésu. ⁴⁴ Â nùma pàra tàpé na rà tâjùrué, êco na nye ticé pai pwa wèe.

Càra caa cèikí tèpa pitùâ

⁴⁵ Napwa wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri [na ia cùrurà pâ, ba na rà tâjùrué] âna rà wâjué còwâ. Â rà tèepaa dari tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaillò ma tèpa Farasaio. Â wà tàpéebà, âna rà tawèerirà pâ: «Gorodà na câguwà caa popa me Iésu?»

⁴⁶ Â rà tòpi tàra pâ: «Nye ticé âboro cèna mu tùra bwàti pwacèwiié!»

⁴⁷ Â rà ina tàra wà tèpa Farasaio pâ: «Wànau, é ipa-imwùruwà mwara? ⁴⁸ Nye ticé pwi jè ârapàarajè, wàijè tèpa pitùâ ma tèpa Farasaio, na cèikí naa gooé. ⁴⁹ Â napwa diri é nyi tèpa âboro bèeni na rà cèikí naa gooé, âna càra caa tâmogòori é Naèà kà Moosé. Â jèe tojiirà!»

⁵⁰ Êco na wà Nicodème, pwi jè béera—wà i pwi a pâmari Iésu [na ne]—âna é ina tàra pâ: ⁵¹ «Pwicîri naa na é Naèà kâjè, na jè pwa wârimuru tà wà pwi âboro, béaari é pai [pitèié. Wâdé na jè mara] tàmaari é pwina é ina tàra ipwamurué.»

⁵² Â [rà tapàgà tée, â] rà ina pâ: «Kaa! Gà pwi âboro me gée Galilée, wâgà mwara? Mudàra cai na é Tii Pwicîri, â gà o pâ nau còo pâ, nye ticé *péroféta cèna me gée Galilée!»

{ ⁵³ Â nabwé, â rà jèpa ipiina naa na jèpa pwârawâ kàra. }

Naporomee 8.1–11, âna nye tiàu na pâ Tii Pwicîri naa na grec na muru béaa.

8

Tô a mura paao

¹ Â é pâra wà Iésu, naa gòrojaa Élaio*. ² Â, na dàuru kêe, na bwaa dau dàuru, â é wâjué còwâ naa na *Wâra pwapwicîri. Â rà medarié, é pâ âboro

7:38 Ésaïe 58.11   **7:39** Ioane 16.7, 20.22; Apostolo 2.4   **7:40** Ioane 6.14   **7:41** Ioane 1.46
7:42 2 Samuel 7.12; Psaume 89.4–5; Michée 5.1–2   **S 7:42** Càra caa tâmogòori pâ, wà Iésu, âna pitèpaé naa Bétéléma.   **7:46** Maréko 1.22   **7:48** Ioane 12.42   **7:50** Ioane 3.1–2   **7:52** Ioane 7.41–42   * **8:1** Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers.

na wâru. Â é tâaboo†, â é tapoo pacâmurirâ. ³ Â wâ pàra tèpa *dotée goro é Naèà, ma wâ pàra tèpa *Farasaio, âna rà dâti medarié é tô jè ilâri. Ba rà pâmarié, na ru gére ipuu ma pwina càcaa pwi éaé. Â rà popaé me, na ara diri é pâ âboro. ⁴ Â rà ina tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, wâ tôoni, âna tâjûrué na é bwaa gére mura paao. ⁵ Jèe wii naa na é *Naèà kâ Moosé, pâ, o caamwara goro atû é tô ilâri na é wàrapwiri. Â wâgâ, âna dà cèna gâ ina naa goo?»

⁶ Rà ina pwiri tée, ba na rà tacaié. Ba nûmarâ na rà pa é pai tòpi kée, ma bépiciapwâ gooé. Êco na é cùué boo wâ Iésu, â é pwa tii goro é mangadaîé, naa napuu.

Wàilàapâ pwina ticè èpâ kée?

⁷ Ūna rà nye tà ciburâ tawèerié, â é cimadò, â é ina tàra pâ: «Wâdé na wâ pwi âboro, na mu nye ticè èpâ na é pwa, âna é tapoo éié goro atû.»

⁸ Â é jèu cùué boo còwâ, ma pwa tii na napuu. ⁹ Â rà jèpa ipiina, tapoo géé goo tèpa ijiao, tèepaa naa goo tèpa âboro kîri. Â ru mwa tà tâa acari, wâ Iésu ma wâ i tô ilâri.

¹⁰ Â é tagòtùé wâ Iésu, â é ina tée pâ: «Tôoni, rà wâpâ, tàpé na ia rà pitòtigâ? Gona nye ticè âboro cèna é tâa, ma é naa cè wârimuru tâgâ?»

¹¹ Â é tòpi tée pâ: «Nye ticè.» Â é ina tée wâ Iésu pâ: «Â wâgo mwara, âna câgo caa naa cè wârimuru tâgâ. Gà pâra, â gà cibwaa pwa còwâ cè tûâ cèna èpâ!»

Iésu âna é pwi pwéelaa kêra gòropuu

¹² É ina mwara tà tèpa âboro wâ Iésu pâ: «*WÂGO kaa é pwéelaa kêra gòropuu. Â wâ pwi âboro na é me wiâô, âna o mwa pwa é pwéelaa na wâgooé na naa tée é âji wâro. Â o câé mwa caa pâ naa é bàutê.»

¹³ Â rà ina tée wâ tèpa Farasaio pâ: «Nye piticèmuru naa goo é pwina gâ ina, ba gà nye pipaâjupâragâ còwâ†!»

¹⁴ Â é tòpi tàra pâ: «Bwa. Wiâna go nye pipaâjupâraô còwâ, â nye âjupâra é pai pipaâjupâraô kôo. Ba go tâmogòori wâna na go me géewê, ma wâna na go pâra naawê. Â napwa wâguwâ, âna câguwâ caa tâmogòori wâna na go me géewê, ma wâna na go pâra naawê. ¹⁵ Ba guwâ pitèi wiâra é tûâ kâ tèpa âboro. Â wâgo, âna nye ticè pwina go tèié. ¹⁶ Êco na, wiâna go nye tèi, â o nye âjupâra é pai tèi kôo. Ba càcaa wâgo co, â nye wâibu naima ma Pwiduée Caa, na é cùruo me. ¹⁷ Ba ia wii naa na é Naèà kâwâ pâ, é aupaâjupâra kêra ârailu âboro, âna nye âjupâra kaa. ¹⁸ Â *WÂGO, âna go nye *paâjupâraô, â é nye paâjupâraô mwara wâ Caa, Pwina é cùruo me.»

¹⁹ Â rà tawèerié pâ: «Gona wâpâ Caa'gâ?»

Â é tòpi tàra pâ: «Câguwâ caa tâmogòoribu ma Caa kôo. Ba wiâna guwâ gére tâmogòori, â pwiri guwâ gére tâmogòori mwara wâ Caa kôo.»

† **8:2** Â é tâaboo—Naa jaa wâ tèpa Juif, âna rà tâaboo wâ tèpa pwa pupûra na rà pacâmuri âboro. **8:5** Lévitique 20.10; Deutéronome 22.22–24 **8:7** Deutéronome 17.7 **8:11** Ioane 5.14 **8:12** Ésaïe 49.6; Ioane 1.4–9, 9.5, 12.46 † **8:13** Pipaâjupâragâ còwâ—Rendre témoignage de toi-même. Còo mwara Paâjupâra naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadâra tii. **8:14** Ioane 5.31–32, 7.28 **8:15** Ioane 12.47 **8:16** Ioane 5.30, 8.29 **8:17** Deutéronome 19.15 **8:18** 1 Ioane 5.9

20 É ina é pâ popai bèepwiri wà Iésu, ûna é bwaa gére pwa pupûra wâna Wâra pwapwicîri, wâna autòpò âraimeai tà Pwидуée. Â nye ticè jè âboro cèna é tâjûrué, ba bwaa càcaa tèepaa é pâara kêe.

É inapàpari pai còpòo kêe dari Caa

21 É ina mwara wà Iésu pâ: «Go o jèe pâra, â guwà o mwa mudòo. Â guwà o bà naa na èpà kàwà. Ba wâna na go pâra naawê, âna o càcaa pâri ma guwà pâra naawê.»

22 Â rà pi-ina tàra wà tèpa âboro pâ: «[Dà pai ina wèe ni?] Pwiri ée mwa pipòtâmwereê còwâ? Ba é ina pâ càcaa pâri ma jè pâra naa na é pâra naawê.»

23 Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà âna guwà tèpa âboro géeniboo, â wâgo, âna go me géenidò. Ba guwà tèpa âboro gòropuu, â câgo caa pwi âboro géeni gòropuu. 24 Géee goro pwiri, na ia go ina tàwà pâ, guwà o bà naa na èpà kàwà, wiàna câguwà caa cèikî pâ, *WÂGO [na go napwiri, nabà, â dàra gòiri awé].»

25 Â rà ina tée pâ: «Gona wâgà wàa?»

Â é tòpi pâ: «I pwi ia go jèe ina tàwà, géee na autapoo goo[§]. 26 Â wâru pâ muru na pâri ma go ina naa goowà, ma pitèiwà goo. Êco na go inapàpari [tàwà co] é pwina go tère jii wà Pwina é cùruo me naa jaawà. Ba wàè na é ina é âjupâra.»

27 Êco na càra caa tèreina pâ é pwa jèkutâ goo [wà Pwидуée] Caa. 28 Â é ina tàra pâ: «Wiàna guwà mwa naaô too naanidò*, wâgo *Pwina naîri âboro, â guwà o mwa còoinari pâ, 'WÂGO [na go napwiri, nabà, â dàra gòiri awé]'. Â guwà o mwa còoina mwara pâ, câgo caa po pwa cè jè muru géee good. Ba go ina co é pwina é ina tòo wà Caa. 29 Â wà Pwina é panuâo me, âna é nye tà wâjaa, â càcaa mu nama tà wâgo acari. Ba go pwa taaci é pâ muru na wâdé tée.»

30 Ûna é wàrapwiri pai tûra kêe tàra, â wâru tàpé na rà cèikî naa gooé.

ÂJUPÂRA âna ée mwa tipiwà!

31 É ina wà Iésu tà tèpa Juif na rà cèikî naa gooé, pâ: «Guwà tèpa âji a *câmu kôo, wiàna guwà tà cimwù goo é popai kôo. 32 Â géewê, na guwà mwa tâmogòori é *ÂJUPÂRA, â é ÂJUPÂRA âna ée mwa tipiwà.»

33 Â rà ina tée [wà pâra tàpé] pâ: «Cina gà ina pâ, o mwa tipibà? Ba wàibà, âna bà tèpa gòobàra *Abéraama, â nye ticè pwi âboro cèna é mu caa nama bà tèpa *ênawéna kîri kêe!»

34 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pipanuâe târa èpà, âna é pwi ênawéna kîri kâra èpà. 35 Â wà pwi ênawéna kîri, âna càcaa pwâraê naa na tâa kà pwi a pitûa kêe. Â wâdé co naa goo é pwi èpo naa pwârawà. 36 Â wiàna go tipiwà, wâgo Pwina naîri âboro, â o nye ticè kaa cèna câguwà mwa caa èrà goo. 37 Go tâmogòori pâ guwà tèpa gòobàra Abéraama. Êco na guwà pimudâra ma guwà pòtâmwaraô, ba câguwà caa tòpi é popai kôo. 38 Go ina é pâ muru na

8:20 Ioane 7.30   8:21 Ioane 7.34, 13.33   8:23 Ioane 3.31   § 8:25 I pwi ia go jèe ina tàwà, géee na autapoo goo—é, Gorodà na go tòpi tàwà?   8:28 Ioane 3.14   * 8:28 Naaô too naanidò—É ina wà Iésu goro é pai ténamirié naa goro satauro, â goro é pai wâjué còwà kêe naa jaa wà Pwiduée naa napwéretòotù.   8:33 Mataio 3.9   8:34 Roma 6.16,20

go cõo naa jaa wà Caa kôo. Â wâguwà, âna guwà nye pwa ê pwina guwà tère jii pwi caa kàwà.»

³⁹ Â rà tòpi tõe pâ: «Nye pwi âji caa kâbà, âna wà Abéraama!»

Â é ina pâ: «Wiàna guwà tèpa âji naiê, â pwiri guwà gére pwa pâ wakè na ia é pwa. ⁴⁰ Â nabà, âna guwà pimudàra ba na guwà pòtàmwarao, wâgo na go ina tàwà ê âjupâra na go tère jii Pwiduee! Wà Abéraama âna câé caa mu pwa na wàrapwiri! ⁴¹ Bwa, guwà nye pwa ê pâ wakè kà pwi caa kàwà.»

Â rà ina tõe pâ: «Câbà caa tèpa èbwi! Ba nye caapwi co pwi caa kâbà, âna wà Pwiduee!»

Câguwà caa tèpa nai Pwiduee

⁴² Ê tòpi tàra pâ: «Wiàna é pwi caa kàwà wà Pwiduee, â pwiri gére wânümawà good. Ba go me géé jaa Pwiduee, â go wâni géé good. Ba câgo caa me imudi, â é cùruo me. ⁴³ Gorodà na câguwà caa tâmogdori é pwina go ina tàwà? Ba nye tàutàwà na guwà tòpi é popai kôo.

⁴⁴ «Bwa, wà pwi caa kàwà, âna wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà! Êkaa na nye nümawà na guwà pwa ê câbawâdé kêe. Wà pwiiba, âna é pwi a pòtàmwarà âboro, géé na autapoo goo. Â câé caa tâa na ÂJUPÂRA, ba nye ticé ÂJUPÂRA good. Ba é nye tà pwâ, ba é nye pwi a wàrapwiri, ba é pwi caa kà tèpa pwâ.

⁴⁵ «Â wâgo, âna go ina é âjupâra, êkaa na câguwà caa cèikî naa goo. ⁴⁶ Wailàapà géé goowà cèna ée paari pâ pwa cè èpà na go pwa? Â wiàna go ina tàwà ê âjupâra, â cina câguwà caa cèikî naa good? ⁴⁷ Wà tèpa âboro na rà me géé goo Pwiduee, âna rà tère é popai kà Pwiduee. Êco na câguwà caa tère é popai kêe, ba câguwà caa me géé goo Pwiduee.»

Iésu ma Abéraama

⁴⁸ Rà ina tà Iésu wà pàra tèpa Juif pâ: «Bà nye âjupâra pâ gà pé pwi *Samaria, â pé pwi a pwa duée googà!»

⁴⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, càcaa pwa duée good! Êco na go pitòimiri Caa kôo, â wâguwà, âna câguwà caa pitòimiriò. ⁵⁰ Câgo caa pimudàra cè pai pwamainao. Êco na pwa Pwi a pitèimuru, na é pwi a-imudàra ba kôo. ⁵¹ Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pitère dàra é popai kôo, âna o càcaa pâri ma é bà [dàra gòiri].»

⁵² Â rà ina tõe pâ: «Bà jèe tâmogdori ni, pâ, gà pé wâra duée! Ba é jèe bà wà Abéraama, â rà jèe bà mwara wà tèpa *péroféta. Â wâgà âna gà ina pâ: «Wà pwi âboro na é pitère dàra bwàti é popai kôo, âna o câé caa bà.»

⁵³ «Pwiini, wâgà ilàapà?! Gona gà maina jii Abéraama, pwi caa kâbà? Wàe na é jèe bà, â rà jèe bà mwara wà tèpa péroféta!»

Go mara tâa béaa kà Abéraama

⁵⁴ Ê tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wiàna go ipwamainao, â napwa é pâ popai kôo, âna piticèmururu naa goo. Êco na wà Caa kôo, âna é nye ipwamainao ma paari é pai muugère kôo. Wàe na guwà ina good pâ é Pwiduee kàwà! ⁵⁵ Êco na câguwà caa tâmogdorié, â wâgo, âna go tâmogdorié. Ba wiàna go ina tàwà pâ câgo caa tâmogdorié, â go pwi a pwâ, pwacèwiiwà. Êco na go nye tâmogdorié, êkaa na go pâra wiàra é popai kêe. ⁵⁶ Wà Abéraama, pwi

caa kàwà, âna é jèe tàmarà còo é pwi pàara kòo, â é dau ipwàdée, goo pai mwa tèepaa me kòo.»

⁵⁷ Â rà ina pâ: «A? Bwaa càcaa pâ 50 naja'gà, â gà jèe còo Abéraama?!»

⁵⁸ Â é tòpi tàrà wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Na bwaa nye tiâu Abéraama, âna go jèe tâa, ba 'WÀgo [na go napwiri, nabà, â dâra gòiri awé].»

⁵⁹ Â ûna rà tère [pâ, é nama ipaiwàilu ma wà Pwiduée] â rà nye tòri kaa pâ atü, ba na rà éié goo. Êco na é picârü goorà, â é còobé géé na Wâra pwapwicîri.

9

É nama é niâ pwi a bwi

¹ ûna é pâra wii naigé wà Iésu, â é còo pwi jè âboro, na é pwi a bwi géé na aukîri kêe*.

² Â rà tawèerié wà tèpa *câmu kêe pâ: «Pwi ukai, cina é bwi wà pwini? Pwiri géé goro cè èpà kêe, é, géé goro cè èpà kà du nyaa ma caa kêe?»

³ Â é tòpi tàrà pâ: «Bwa, càcaa géé goro èpà kêe, â càcaa géé goro cè èpà kà du nyaa ma caa kêe. Ê pai bwi kêe, âna pwa, ba na paari é pàtâma Pwiduée naa gooé. ⁴ Ba, na pàara naa bwaa pwaa, âna wâdé na jè pacoo é pâ wakè kà Pwina é cùruo me. Ba é wâmwünyabwe é bàutê, â o jèe nye ticè âboro na pâri ma é wakè na bàutê. ⁵ Ba, na go bwaa wâni gòropuu, âna go pwéelaa kâra é gòropuu.»

⁶ Â é èdu boo naa napuu, â é biinaimari é nûru èdu kêe ma puu. Â é tâmi é du parawére âraporomee i pwi a bwi. ⁷ Â é ina tée pâ: «Gà pâra nau nuwagà naa najawé Siloé.» (Siloé, âna pai ina wèe pâ 'Cùrué'.)

Â é pwa wà pwini, â ûna é wâjué me còwâ [naa pwârawâ] â é jèe nye niâ!

Rà pò gooé tèpa âboro

⁸ Wà tèpa âboro na rà wâro goro jènerèe, ma wà tàpé na rà mu còoé na é mu ila, âna rà pò ma pi-ina tàrà pâ: «Gona càcaa wà i pwi âboro na ia é mu nye tà tâaboo burà ila?»

⁹ Â rà ina wà pâra tàpé pâ: «Akaé.» Êco na rà ina wà pâra tàpé mwara pâ: «Bwa! Pwacèwii naa wâé.»

Â wà pwiibà, âna é tòpi tàrà pâ: «Bwa, nye wâgo kaa.»

¹⁰ Â rà tawèerié pâ: «Ico pwini, gà wànau târa é pai pwa wèe ma gà còojè?!»

¹¹ Â é tòpi tàrà pâ: «Wà pwi jè âboro na nee Iésu, âna é pwa ma go còojè. Ba é bii é puu, â é tâmi é du parawére âraporomeeô goo. Â é ina tôo pâ, na go nuwao naa najawé Siloé. ûna go wàrapwiri, â go nye niâ kaa!»

¹² Â rà ina tée pâ: «Â é wâpà wà pwi âboro-bà?»

Â é tòpi pâ: «Îi, câgo caa tâmogòori.»

Rà tawèerié tèpa Farasaio

8:58 Ioane 1.1 * **9:1** Aukîri kêe—Sa naissance. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pai pitèpaé. **9:2** Ezékiel 18.20; Luka 13.2,4 **9:3** Ioane 11.4 **9:5** Mataio 5.14; Ioane 8.12 **9:6** Maréko 8.23

13 Rà popa wà i pwi a bwi, pàdari tèpa *Farasaio. 14 Ba napwa é tòotù bèepwiri ia é bii i puu na† wà Iésu, ma é pwa ma é niâ, âna tòotù pwicîri. 15 Â rà tawèerié mwara wà tèpa Farasaio, goro é pai niâ kêe.

Â é tòpi tàra pâ: «É tâmi i du parawére âraporomeeô goro dùuru, â go nuwa, êkaa na go niâ.»

16 Â jèe pâra nau pitadàrù é pai tâa kàra. Ba rà ina wà pâra tàpé pâ: «Wà pwi âboro na é pwa pwiri, âna câe caa me gée goo Pwiduée! Ba câe caa papwicîri é *tòotù pwicîri!»

Â rà ina wà pâra tàpé pâ: «Bwa, wiàna é pwi âboro èpà, â pwiri càcaa pâri ma é pwa é pâ *câmu kàra pàtâma Pwiduée.»

17 Â rà tawèeri mwara i pwi âboro a bwi pâ: «Dà cè pai niimiri'gà naa gooé, na é nama gà niâ?»

Â é tòpi tàra pâ: «É pwi *péroféta [na é me gée goo wà Pwiduée].»

Rà todà du nyaa ma caa kêe

18 Wà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif, âna càcaa nûmarà na rà cèikî pâ, wà pwiibà, âna pwi a bwi béaa. Â rà bwaa nye pwa mwara ma ru me, wà du nyaa ma caa kêe. 19 Â rà tawèeriru pâ: «Pwi naîu wà pwini? Â âjupâra pâ é bwi gée na aupitèpaé? Â gorodà na é niâ nabà?»

20 Â ru tòpi tàra pâ: «Ûu kaa, é pwi naîbu. Â é pwi a bwi gée na aupitèpaé. 21 Â é jèe niâ nabà, êco na câbu caa tâmogòori cè majoroé. Â câbu caa tâmogòori mwara cè pwi âboro, cèna é nama wâdé ê du âraporomee. Wâdé na guwà nye tawèerié cai, ba jèe nye pwi âboro maina, â jèe nye pâri ma é ina tàwà!»

22 Ru ina pwiri, ba wâgotàru goo tèpa pitûâ kà tèpa Juif. Ba rà jèe pitèrera pâ na rà o pacoo gée na *wâra pitapitiri kàra, êdiri pâ âboro na rà ina pâ wà Iésu, âna é pwi *Mesia [na é me nau pa-udò é Ba]. 23 Wàèpwiri é majoroé ma ru ina wà du nyaa ma caa kêe pâ: «Guwà jèe nye tawèerié cai, ba jèe nye pwi âboro maina.»

Rà jèu tawèeri pwi a bwi

24 Rà jèu todà còwà wà i pwi a bwi wà tèpa Farasaio. Â rà ina tée pâ: «Gà ina é âjupâra na ara Pwiduée! Ba bà tâmogòori pâ wà pwi âboro na é nama gà wâdé, âna é pwi âboro èpà.»

25 Â é tòpi tàra pâ: «Câgo caa tâmogòori pâ, pwiri pwi âboro èpà. Â caapwi co é pwina go tâmogòori, âna, béaa, âna go pwi a bwi, â nabàni, âna go jèe niâ.»

26 Â rà ina tée mwara pâ: «Gona dà na é pwa tâgà? É wànau târa é pai pwa wèe, ma gà niâ?»

27 Â é tòpi tàra pâ: «Ia go jèe ina tàwà, â tàutàwà na guwà tère! Â gorodà na guwà bwaa jèu tawèeri mwara? Pwiri nûmawà na guwà tèpa âboro kêe mwara?»

28 Â rà pwaé, ma ina tée pâ: «É! Pwiini! Nye wâgà na gà pwi âboro kêe! Ba wàibà, âna bà tèpa pâra naa goo wà *Moosé! 29 Bà nye tâmogòori pâ é patùra Moosé wà Pwiduée. Â wà pwiibà, âna ji pwi a me géepà?!»

É paâjupâra tàra pàtâma Iésu

† 9:14 Ê tòotù...ia é bii i puu na—Rà ina pâ, pai bii é puu, âna 'wakè', â pwicîri na tòotù pwicîri.
9:17 Ioane 4:19

30 É ina tàra wà pwiibà pà: «Nye ité, ba é nama go niâ, êco na wâguwà, âna câguwà caa tâmogòori na é me géewê! 31 Â jèe cau tâmogòori pà, câé caa tère tèpa âboro èpà wà Pwiduée. Â é tère tàpé na rà papwicîrié, â na rà pwa é câbawâdé kée. 32 Mu nye ticé âboro na é nama é niâ cè pwi jè âboro, na é bwi géé na aupitèpàé! 33 Â wiâna câé caa me jii Pwiduée wà pwi âboro bèepwiri, â pwiri câcaa pârié ma é pwa cèna wàrapwiri.»

34 Â rà putàmurié wà tèpa Farasaio ma ina tée pà: «Pwiini! Gà pwa na gà pacâmuribà, wâgà na gà pé pwi a pwa na èpà, géé na aupitèpagà?»

Â rà tû tée† géé na wâra pitapitiri.

É cèikî naa goo Iésu

35 É tère wà Iésu pà rà tû tà i pwi ia é bwi, â é pâmarié. Â é ina tée pà: «Gà nye cèikî naa goo wà *Pwina naîri âboro?»

36 «Pwi ukai, wàilàapà pwiri, ba na go cèikî naa gooé?»

37 «Gà jèe tàgére còôé, ba wàé na é tàgére patùragà!»

38 «Ûu, co Pwi Ukai, go cèikî naa googà!»

Â é cigòboo ma tûu jùrué na ara Iésu.

Tàpé na tàutàra na rà còo

39 É ina wà Iésu pà: «Go tèepaa me naani gòropuu, na pinaaitiri tèpa âboro—ba na rà niâ tèpa âboro na rà bwi; â na rà bwi tèpa âboro na rà niâ.»

40 Na rà tère pwiri wà pàra tèpa Farasaio, na rà gére tâa wê, â rà ina tée pà: «Wà nau? Wàibà mwara âna bà tèpa bwi?»

41 Â é tòpi tàra pà: «Wiâna guwà gére tèpa bwi, â pwiri nye gére ticé èpà kàwà. Êco na guwà ina pà guwà niâ. Êkaa na guwà tà tâa na è èpà kàwà.»

10

Iésu âna é pwi âji a wéaari mutô

1 É ina tàra mwara wà Iésu pà: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra: Wà pwi âboro na é too wii iti jii é goropwiinawâ goo nababé kâra mutô, âna é pé pwi a mura, ma pé pwi bâadi. Ba câé caa tò naa é goropwârawâ. 2 Â napwa wà pwina é tò naa é goropwârawâ, âna wàé na é pwi âji a piwéaari mutô. 3 [Â, naa dàuru, âna] wà pwi âboro na é wéaari goropwârawâ [naa ne] âna é tàpiri tée. Â wà diri tèpa mutô kée, âna rà nye tèreina é pwâratùra kà pwi âji a piwéaari mutô*. Â é ina jèpa neerà, â é pacòobèrà naa gòroigé. 4 Ûna é cau pacòobèrà diri, â é pábéaa kàra. Â rà nye cau pwicò kée, ba rà tèreina é pwâratùra kée. 5 Pwacoé ma rà pàra wiâra cè pwi jèpwi. Ba càra caa tèreina pwâratùra kée. Â rà o upié.»

6 Êco na wà tàpé na rà tère é ucina bèepwiri kà Iésu, âna càra caa tâmogòori é pai ina wèe.

Go pwi goropwârawâ

7 É ina tàra mwara pà: «Go ina tàwà é âjupâra pà: *WÀGO pwi goropwârawâ kâra é pà mutô. 8 Wâru tàpé na rà tèepaa me béaario, na rà tèpa mura, ma tèpa bâadi. Â wà tèpa mutô âna càra caa pitère dàra. 9 *WÀGO

9:31 Psaume 34.16 9:34 Psaume 51.7 † 9:34 Tû tée—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pà: Tütüé.

9:40 Mataio 15.14 * 10:3 Tèpa mutô kée, âna rà nye tèreina... Naa jaa tèpa Juif, âna pà mutô kà tèpa âboro na wâru, âna rà pitànaima naa na caapwi nababé naa ne. 10:8 Jérémie 23.1–2; Ézékiel 34.2–3

pwi goropwârawâ. Wà pwi âboro na é tòmee goodò, âna ée udò, [â o tâa têe é *âji wâro]. Â o pâri ma é pâra naa na nùmee goo wê†, â ée mwa tà pâdari uti kêe.

¹⁰ «Napwa wà pwi a mura, âna é nye tèepaa co, ba na é mura, ma pòtâmwara, ma ténoori. Â wâgo, âna go me, ba na rà wâro wà tèpa âboro, wàilà tèpa mutò kôo. Â o tà târa é âji wâro na tâbawêe.»

Go pwi âji a wéaari mutò

¹¹ «WÂGO, âna go pwi âji a piwéaari é pâ mutò. Â wà pwi âji a piwéaari é mutò, âna é panuâ é wâro kêe ba kâra. ¹² Â wà pwi âboro na é nye po wakè co târa mwani, âna cáe caa pwi âji a piwéaari mutò. Ba wiâna é còo é *loup* na é tèepaa me, â é panuâ i pâ mutò, â é uru, ba càcaa mutò kêe. Â o utirà ma tadidirirà. ¹³ Â é uru wà pwi âboro bèepwiri, ba é pwi a wakè târa mwani co, â càcaa wânùmee goo é pâ mutò.»

Go panuâ wâro kôo ba kâra

¹⁴ «Ûu, WÂGO, âna go pwi âji a piwéaari mutò. Â go nye tâmogòori é pâ mutò kôo, â rà nye tâmogòorio mwara. ¹⁵ Ipaiwà naa goobu ma Caa. Ba wà Caa, âna é tâmogòorio, â wâgo, âna go tâmogòori wà Caa. Â go panuâ é wâro kôo, ba kâra é pâ mutò kôo. ¹⁶ Â bwaa pwa mwara é pâra mutò kôo‡, na càra caa pâ toome naa na é nababé bèeni. Â wâdé na go mudâra mwara. Â rà o mwa têe é pwâratùra kôo. Â o mwa caapwi pubu goorà diri, ma caapwi cè pwi a piwéaarirà.

¹⁷ «Dau wânùma Caa goodò, ba go panuâ é wâro kôo. Go panuâ, ba go o mwa nye tòpi còwâ. ¹⁸ Nye ticè pwi jè âboro cèna é popa jiio, â go nye naa, gée goodò. Ba pwa tàrù kôo ma go naa é wâro kôo, â nye pwa tàrù kôo ma go nye popa còwâ. Ba wàépwiri é aupitùari kà Caa kôo.»

Rà pitadàrùrà mwara gooé

¹⁹ Rà pitadàrùrà mwara wà tèpa *Juif, gée goro é pâ popai bèepwiri. ²⁰ Ba wâru gée goorà na rà ina pâ: «Pwa duée gooé, â é pigù! Cina guwà gére pitère dèe?!»

²¹ Êco na rà ina wà pâra tàpé pâ: «Bwa, ba càcaa wàrapwiri é pai tùra kà pwi âboro na pwa duée gooé! Ê duée, âna càcaa pâri ma é pwa ma rà niâ§ é pâ âboro na rà bwi!»

Tàutàra na rà cèikî naa goo Iésu

²² Pwa é pwi *tòotù maina na *Iérusaléma—pwi tòotù na pitaniimiri é pai tàpiri còwâ é *Wâra pwapwicîri, na pâara aumoo. ²³ Â é tâa goo wà Iésu, â é nye tàgére ipokâa na i Wâra pwapwicîri, naa na ‘Wâ kà *Solomona’*, wâ cikòmaa.

²⁴ Â rà tapitirirà naa gooé wà pâra tèpa Juif, â rà ina têe pâ: «Gà tà ciburà nama bà pibu âboro naa googà, tiagoro wiidà? Wiâna wâgà wà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na bà tapacîê] â wâdé na gà inapàpari tâbà!»

† **10:9** É pâra naa na nùmee goo wê—Grec: É tà tò ma còobé. **10:11** Psaume 23.1; Auinapàpari 7.17 **10:12** Apostolo 20.29 **10:15** Mataio 11.27; 1 Ioane 3.16 **10:16** Ésaïe 56.8; Ézékîel 34.23 ‡ **10:16** Â bwaa pwa mwara é pâra mutò kôo—Tèpa cèikî na càra caa tèpa Juif. **10:17** Filipi 2.8–9 § **10:21** Pwa ma rà niâ—Rà ina mwara wà tèpa ijiaio pâ: Paniâ. * **10:23** ‘Wâ kà Solomona’—Pé wâ cikòmaa na dau maina é pâ âê. (Còo note goo Apostolo 3.11.)

25 Â é tòpi tàra pâ: «Ia go jèe nye ina tàwà, â câguwà caa tòpi. Rà *paâjupâraô é pâ muru, na ia go pwa naa na nee Caa kôo. 26 Êco na tàutàwà na guwà cèikî naa good, ba câguwà caa tèpa mutô kôo.

Rà côoinaô tèpa mutô kôo

27 «Ba rà nye tère é pwâratùra kôo wà tèpa mutô kôo, â go nye côoinarà, â rà nye pâra wiâô. 28 Â go naa tàra é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â o càra caa tâmogòori ma rà o bà. Â o nye ticè pwi jè âboro cèna o pârié ma é poparà géé na-araraîô†. 29 Ba wà Caa kôo na é panuârà tôo, âna é dau maina awé jii diri é pâ muru. Â nye ticè pwi jè âboro cèna o pârié ma é popa cè jè muru, géé na-araraî Caa. 30 Â napwa wàibu ma Caa, âna bu nye caapwi.»

Pwa na rà èié

31 [Úna rà tère pwiri] wà tèpa âboro, â rà jèu tòri còwâ é pâ atü, ba na rà catâmwereê goo. 32 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Dau wâru é pâ muru na wâdé, na go pwa na arawà—muru na me géé goo wà Caa. Â gona dà cè pwina gére nûmawà dâra catâmwaraô goo?»

33 Â rà tòpi tée pâ: «Pwiini, càcaa goo cè wakè na wâdé na gà pwa. Nye géé goo co na gà inabaèpà wà Pwiduée. Ba gà nye pwi âboro, â nûmagà naa wâgà Pwiduée!»

Go wâgoo Caa â é wâgood

34 É ina tàra pâ: «Jèe wii naa na *Naèà kà Pwiduée pâ: *Guwà tèpa 'pwiduée'*‡. Psaume 82.6 35 Â é ina pwiri [tà tèpa jooorowà] na rà tòpi é Naèà! Â jè tâmogòori diri pâ càcaa pâri ma câtùra é pwina jèe wii naa na é Naèà. 36 Napwa wâgo, âna é pitòrigario wà Pwiduée Caa, â é cùruo me naa gòropuu, â go ina pâ, go Pwina naîé. [Â wiàna é ina wà Pwiduée Caa tà tèpa âboro pâ, rà tèpa 'pwiduée'] â cina guwà putâmu naa good§, wiàna go ina pâ wâgo Pwina naîé?

37 «Wiàna câgo caa pwa é pâ wakè kà Caa kôo, â guwà cibwaa cèikî naa good! 38 Êco na go nye tàgére pwa; â wâdé na guwà cèikî. Ba wiàna pwacoé tàwà ma guwà cèikî naa good; â guwà cèikî naa good géé goo é pâ muru na go pwa. Â, na wàrapwiri, â guwà tâmogòori bwàti pâ go wâgoo Caa, â é wâgood.»

39 Géé goo pwiri, â rà pimudàra mwara cè naigé ba na rà tâjùrué. Êco na é nye uru taaci.

40 Géewê, â é jèu pâra còwâ wà Iésu, naa na ére géé còwâ kâra nairiwâ Ioridano, wâna na ia é *piupwaa béaa naawê wà Ioane. Â é tàpo tâa wê.

41 Â rà medarié pâ âboro na wâru, â rà pi-ina tàra pâ: «Wà Ioane, âna câé caa pwa cè jè *câmu kâra pátâma Pwiduée, êco na po coo diri é pâ popai, na ia é ina naa goo pwi âboro bèeni!»

42 Â dau wâru é pâ âboro wê, na rà cèikî naa goo Iésu.

10:28 Ioane 3.16, 6.39 † **10:28** Na-araraî (é, na-arai)—Paume. **10:33** Lévitique 24.16

10:34 Psaume 82.6 ‡ **10:34** Tèpa 'pwiduée'—Élohim naa na hébéru. Du ârailu pai ina wâra pwi popai bèepwiri: Pwiduée, é, pwi apitéimuru. Naa na tii Salamo, âna popai goo wà tèpa pitéimuru kà tèpa Juif. § **10:36** Cina guwà putâmu naa good—Grec: Cina guwà ina pâ, go inaè ba èpà?

10:38 Ioane 14.10–11 **10:40** Ioane 1.28

11

Pai bà kà Lacaro

¹⁻² Pwa pwi jè âboro, na nee Lacaro. Â rà tâa Bétani ma du naigé kêe, wà Maria ma Marthe. (Wà Maria, âna wà i tô ilàri na ia é wicèpwiri ê jawé ûrea naa gòro â wà Pwi Ukai Iésu, â cātūra* goro wàrapûrûê.)

É dau maagé wà Lacaro, ³ â wà du duajii ilàri, âna ru panuâ pâ pwi jè âboro dà Iésu, nau ina tée pâ: «Pwi Ukai, [gà me wài, ba] wà i pwi âji béégà, âna é maagé!»

Câé caa pò ma pâra

⁴⁻⁵ Wà Iésu, âna é dau wânümee goo wà Marthe ma Maria, ma Lacaro. Êco na, ûna é tère ê popai, [â câé caa pò ma pâra]. Â é ina pâ: «Ê maagé kà Lacaro, âna o câé caa bà goo. Géé goo pwiri, â o pwamaina Pwiduée, ma paari é pai muugère kêe. Â o paari é pai muugère kôo mwara, Pwina naiê.» ⁶ Â é bwaa nye tâa wê, naa na ârailu tòotù mwara.

⁷ Géé na càùé, â é ina tà tèpa *câmu kêe pâ: «Wâdé na jè pâra cōwâ naa *Judée.»

⁸ Â rà tòpi tée pâ: «Pwi Ukai, bwaa càcaa pé gòiri, na rà pibu naigé wà pâra tèpa *Juif naa Judée, ba na rà catàmwaragà. Â nūmagà dâra wâjué cōwâ naawê?»

⁹ Â é ina tàra pâ: «Wànau, càcaa 12 ineretòotù na é té na tòotù? Wà pwi âboro na é pâra na bwaa pwaa, âna o câé caa cigòtù âê, ba bwaa pwéelaa.

¹⁰ Êco na, wiàna é pâra na ne, â o cigòtù âê, ba bàutê.»

É maagé bà Lacaro

¹¹ Géé na càùé, â é ina tàra pâ: «É jèe puu wà Lacaro, pwi bééjè, â go o pâra nau patàcîê.»

¹² Â rà ina tée pâ: «Wâdé, co Pwi Ukai, ba wiàna é gére puu co, â ée nye wâdé!»

¹³ Ba càra caa tâmogòori pâ, é ina tàra pâ é bà wà Lacaro. Rà niimiri pâ é nye âji puu. ¹⁴ Â é inapàpari tàra pâ: «Bwa, é jèe maagé. ¹⁵ Êco na go ipwàdéé goowà, na câgo caa tâa jaaé napwiri. Ba na wàrapwiri â guwà o mwa [côo é pwina go pwa, â guwà mwa] cèikî naa good. Guwà me! Ma jè pâra darié!»

¹⁶ Â é ina wà Toma (jè nee ‘Bérepidu’) tà tèpa câmu bée pâ: «Jè pâra mwara, ba na jè cau bà naima ma wà Pwi Ukai†.»

Ru dau tòina du naigé kêe

¹⁷ Ūna é pâmwünyabweri Bétani wà Iésu, â é tère pâ jèe ârapàpé tòotù kà Lacaro na auipwàni. ¹⁸⁻¹⁹ Â ru imuru pwi bàraru wà Marthe ma Maria, â dau wâru tèpa âboro géé *Iérusaléma, na rà medariru ba na rà patâmarûru. (Ba Bétani, village kàru, âna wâmwünyabweri Iérusaléma, wâpâ na âracié kilomètres.)

²⁰ É tère wà Marthe pâ é jèe tèepaa wà Iésu, â é cimadò, â é pâra caraé [naa gòro naigé]. Â wà Maria, âna é nye tà tâa wâ. ²¹ Â é ina tà Iésu wà Marthe pâ: «Au! Pwi Ukai, wiàna gà nye gére tâa ni, â pwiri câé caa gére

11:1-2 Luka 10.38-39   **11:1-2** Ioane 12.3   * **11:1-2** Cātūra (é, cètūra)—Essuyer.   **11:4-5** Ioane 9.3   **11:16** Maréko 14.31   † **11:16** É tâmogòori wà Toma pâ, wiàna rà pâ naa Iérusaléma, â péa rà catàmwara Iésu wà tèpa Juif.

bà wà pwi bàrao! ²² Êco na go tâmogòori pâ é nye naa tâgà wà Pwiduée êdiri pâ muru na gà o mwa ilari jiié ni.»

Wâgo pwina é naa wâro

²³ É tòpi tée pâ: «Êe jèe wâro còwâ gée na aubà wà pwi bàragà.»

²⁴ Â é ina tée wà Marthe pâ: «Ûu, go cèikî pâ ée mwa wâro còwâ gée na aubà, na rà wâro còwâ wà tèpa bà, na pwi Tòotù pwicò.»

²⁵ Â é ina tée wà Iésu pâ: «*WÂGO [pwina é naa] é wâro, ma pawâro còwâ tèpa âboro. Wà pwi âboro na é cèikî naa good, âna wiàna é bà, â ée mwa nye wâro còwâ. ²⁶ Â wà pwi âboro na é wâro ma cèikî naa good, âna o câe mwa caa bà [dàra gòiri]. Gona gà nye cèikî naa goro é popai bèepwiri?»

²⁷ Â é tòpi tée pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, go nye cèikî pâ, wâgà pwi *Mesia, wà *Pwina naí Pwiduée, na ée mwa tèepaa naani gòropuu.»

Ru pitùra ma Maria

²⁸ Nabwé, â wà Marthe, âna é pâra nau pitodà pwàniri Maria, tô jiié. Â é ina tée pâ: «É jèe tèepaa wà pwi a pwa pupùra, â é todagà.»

²⁹ Â é nye cimadò kaa wà Maria, â é pàdari Iésu. ³⁰ Ba bwaa câe caa pâ tèepaa me naa na village, â é bwaa tâa, wâna na ipitiru naawê ma Marthe. ³¹ Wà tèpa Juif na rà tâa wâ, na rà patàmarù Maria, âna rà còoé na é piwâcî còobé. Â rà pâra wiâê. Ba rà niimiri pâ é pâra nau i, nacârù.

³² Ûna é tèepaa medari Iésu wà Maria, â é cigòboo ma tùu jùrué na araé, â é ina tée pâ: «Au! Pwi Ukai, wiàna gà nye gére tâa ni, â pwiri câe caa gére bà wà pwi bàrao!»

É imuru pwi bée

³³ É còoé wà Iésu, na rà gére i ma tèpa Juif na rà pâra wiâê. Â dau gùmagù pwâranümee, â é wataù[†]. ³⁴ Â é tawèerirà pâ: «Guwà pwàniriê naapà?»

Â rà ina tée pâ: «Pwi Ukai, me ma gà còo.»

³⁵ Â é i wà Iésu. ³⁶ Â rà ina wà tèpa Juif pâ: «Au! Guwà còo, é po dau niimiri wà Lacaro!»

³⁷ Êco na rà picocoorié wà pâra tàpé ma pi-ina tàra pâ: «Wà pwiibà, âna é pwi a nama é niâ wà pwi a bwi. Â gona càcaa pârié ma é pwa ma câe caa bà wà Lacaro, pwi bée?»

É pawâroé còwâ gée na aubà

³⁸⁻³⁹ Dau gùmagù pwâra-nüma Iésu. Â é pâra naa goo pé pwâramara-atù, wâna na ia ipwàniri wà Lacaro naawê. Â é ina tàra pâ: «Pwùru tâjii é atù.» Ba i pwâramara-atù, âna târi goro atù.

Êco na é ina wà Marthe, wà tô naigé kà pwi a bà, pâ: «Ai! É jèe gére wâbu, co pwi ukai, ba jèe ârapapé tòotù kèe wè!»

⁴⁰ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gona câgo caa ina tâgà pâ, wiàna gà cèikî, â gà o còo é pai maina ma muugère kà Pwiduée?»

⁴¹ Â rà pwùru tâjii i atù. Â é niâ too naa napwéretòotù wà Iésu, â é ina pâ: «Caa wée, go ipwaolé tâgà, ba gà tèreô! ⁴² Wâgo, âna go nye tâmogòori

^{11:24} Ioane 6.40   ^{11:27} Ioane 6.69   † ^{11:33} Dau gùmagù pwâranümee, â é wataù—Grec: É putâmu. Pwiri é putâmu goo wà tèpa Juif na tàutàra na rà cèikî (nee tii 37), é, pwiri é putâmu goo é pwâra bà na tatée tèpa âboro.   ^{11:37} Ioane 9.6

pâ gà nye tèreô taaci. Â go ina pwiri, goo tàpé na rà cibèepio, ba na rà o cèikí pá, wàgà pwi a cùruo me.»

⁴³ Â é tomara too pâ: «Lacaro, còobé boome!»

⁴⁴ Â é còobé wà i pwi a bà! Â napwa é du îê ma du âê, âna pii târamiri goro noo kêra imwaano na gòri. Â é naporomee, âna târamiri goro pwi jè imwaano. Â wà Iésu, âna é ina tà tèpa âboro wê pâ: «Guwà tipié ma panuâê, ma é pâra.»

Rà pitêrerà ma rà pòtàmwereê

⁴⁵ Wà tèpa Juif na rà tèepaa dari Maria, âna rà còo é pwina é pwa wà Iésu. Â wâru gée goorà na rà cèikí naa gooé.

⁴⁶ Êco na wà pâra tàpé, âna rà pàdari tèpa *Farasaio, â rà piwiâ tàra é pwina é pwa. ⁴⁷ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò ma wà tèpa Farasaio, âna rà panaimari é *wâratûâ maina, â rà pi-ina tàra pâ: «Jè o pwa dà? Gà còo, jèe po dau wâru é pâ *câmu kêra pàtâmee na é pwa wà pwini.

⁴⁸ «Â wiàna jè nye tà panuâê, â rà jèe nye po cèikí diri naa gooé é pâ âboro. Â rà o tèepaa wà tèpa coda *roma, â rà o ténoori é *Wâra pwapwicîri kâjè, ma é Ba kâjè!»

Wâdé na é bà pwi caapwi âboro

⁴⁹ Â é tapoo tûra wà pwi jè âboro gée goorà, na nee Caïphe. Wàé na é pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò na naja bèepwiri. Â é ina tàra pâ: «Tàpéeni! Po dau ticè na guwà tâmogòori! ⁵⁰ Wâna? Câguwà caa còoina é pwina é âjimuru ba kâjè? Wâdé na é bà pwi caapwi âboro, ba kêra é Ba, ba na o cibwaa ténoori diri é Ba kâjè!»

⁵¹ (Ûna é ina pwiri, âna [câé caa tâmogòori pâ] é nye tàmara ina béaa pâ, ée mwa bà wà Iésu ba kêra é Ba. Ba [nye wà Pwiduée kaa na é tûra gooé] gée goo na é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò na naja bèepwiri. ⁵² Â jèpwi mwara, âna é pai bà kà Iésu, âna càcaa ba kêra é Ba kà tèpa Juif co. É bà, ba na é dânaimari ma rà caapwi, êdiri wà tèpa naí Pwiduée, na rà jèpa tâa pâ.)

⁵³ Géee na càuru é ipitiri kêra bèepwiri, âna rà tapoo pibu naigé wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, ba na rà pòtàmwara Iésu. ⁵⁴ Â géewê, â é tàpo coo, goro pâra naa nabibiu kà tèpa âboro. Â é pâra naa Éfraïm, wâmwünyabweri namaré. Â rà caatâa wê ma tèpa câmu kêe.

Rà tapaciê naa Iérusaléma

⁵⁵ Ûna jèe wâmwünyabwe é *Paséka, tòotù maina kà tèpa Juif, â dau wâru é pâ âboro na rà me géee na pâ jèpa ére, naa Iérusaléma. Ba nûmarà na rà pwa é pâ 'pwapwicîri târa pai *pinuwa', béaari i tòotù maina. ⁵⁶ Ûna rà tâa na Wâra pwapwicîri, â rà mudâ Iésu, [éco na càra caa pâmariê] â rà pi-ina tàra pâ: «Dà cèna guwà niimiri? Gona ée mwa me naa goro i *tòotù maina, é...?»

⁵⁷ Ba wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma wà tèpa Farasaio, âna rà ina ba gòo tà diri tèpa âboro pâ: «Wiàna guwà còo na é wêe wà Iésu, â guwà nama inapàpari tâbà, ba na bà tâjûrué.»

12

*É nuwa du â Iésu wà Maria
Mataio 26.6–13; Maréko 14.3–9*

¹ Bwaa 6 tòotù béaari ê *Paséka, tòotù maina kà tèpa *Juif. Â é pâra wà Iésu naa Bétani. Bétani, âna village kà Lacaro, wà pwi ia é pawâroé còwâ géé na aubà wà Iésu. ² Â rà ija wê ma wà Lacaro, na é pwi bée tèpa tâa goro taapà. Â wà Marthe, âna é tó a picia èrà ma wâdoorà. ³ Â napwa naa goo wà Maria, âna é popa jè wâra jawé, na pwaai goro jawé ûrea*—pwi jawé na dau maina é wâri wèe. Â é wicèpwiri naa gòro ê du â Iésu, â é câtùra goro wàrapûruê. Â po dipitiri i wâ i ûraaê.

⁴ Â càcaa wâdê tà Judas Iscariote, pwi jè ârapàara tèpa *câmu kà Iésu—wà pwina ée mwa ipwa tûa tà Iésu. Â é ina pâ: ⁵ «Gorodà na càcaa icuri i jawé ûrea bèeni, ma o naa é wâri wèe tà tàpé na ticè kàra? Ba wâri wèe, âna pâ miliô†!»

⁶ Caa caa ina pwiri géé goro cè pai meaari kêe tàpé na ticè kàra. Â é ina ba pé pwi a mura. Ba é pwi a tà pa wàra i wâra mwani kàra, â é mu nye tàpo pa géé goro é mwani na tòpò naa na.

⁷ Â é ina wà Iésu pâ: «Naaê! Ba é jèe tàmara pwa é pwi bèepwiri, târa é pwi tòotù na o ipwâniriô na. ⁸ Guwà o nye tà ciburà tâa ma tàpé na ticè kàra, êco na wâgo, âna o câgo caa tà ciburà tâa jaawà.»

Nümarà na rà pòtâmwara Lacaro

⁹ Dau wâru tèpa âboro na rà tère pâ é tâa Bétani wà Iésu, â rà pâra naawê, ba nümarà na rà còoê. Â rà pâra mwara ba na rà còo Lacaro, wà pwi ia é pawâroé còwâ géé na aubà. ¹⁰ Â rà pitùra wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ba na rà pwa ma pòtâmwara mwara wà Lacaro. ¹¹ Ba wàrapwiri gooé, â jèe dau wâru wà tèpa Juif, na rà pâra jiià, â rà cèikí naa goo Iésu.

Rà pwamaina Iésu na é tò naa Iérusaléma

Mataio 21.4–9; Maréko 11.7–10; Luka 19.38–38

¹² Na dàuru kêe, âna wà tèpa âboro na rà me naa *Iérusaléma naa goro é pwapwicîri kâra Paséka, âna rà tère pâ wà Iésu âna é gére toome mwara. ¹³ Â rà còobé jii é ville, â rà dàciò é pâ îri upwâra† [ba na rà pwamainaê] â rà pâra caraé. Â rà uu ma ina pâ:

«Hosana§ ma cidòri!
Pwamaina Pwidiúeé!
Cidòri nyuâa pwi âboro,
na é me na nee

Psaume 118.26

—wà Pwi Ukai naa *Isaraéla!»

12:1 Ioane 11.1,43   **12:2** Luka 10.40   **12:3** Luka 7.37–38   * **12:3** Jawé ûrea—Nee nard.

† **12:5** Pâ miliô—Grec: 300 mwani pwaai (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi naja.

12:8 Deutéronome 15.11   **12:11** Ioane 11.45   **12:13** Psaume 118.25–26; Ioane 1.49   † **12:13** Îri upwâra—Îri upwâra na pwacèwii nu. Rà tòpò naa gòro naigé na ara Iésu wiâra pai pwa kàra na rà pwamaina é jè ukai kàra. (Còo Mataio 21.9.)   § **12:13** Hosana—Popai naa na hébéru, na rà ina wà tèpa Juif na rà pwapwicîri. Wâni, âna pai ina wèe pâ: jè pwamaina Pwidiúeé!

14 Â é popa é nari buriko wà Iésu, â é tâa gòé. Wàra na jèe wii naa na é *Tii Pwicîri pâ:

15 *Cibwaa nama wâgotâgâ,
co tô èpo *Siona,
[ville Iérusaléma]!
É tèepaa me wà Pwi Ukai'gâ.
É tâa gò ji nari buriko.*

Zakarie 9.9

16 Ba diri é pâ muru-bà, na rà pacoo [wà tèpa âboro] ba kà Iésu, âna jèe tàmara ina béaa naa na Tii Pwicîri. Êco na, na pwi tòotù-bà, âna càra caa tàmogòori wà tèpa câmu kêe. Â rà mwa nye tà tàmogòori gée na càué—na pàara na é wâro còwâ wà Iésu gée na aubà, ma paari é pai maina ma muugère kêe.

17-18 Dau wâru tèpa âboro na rà pâra mariê [na pwi tòotù-bà]. Ba wà tàpé na rà còoè na ia é pawâro còwâ wà Lacaro, âna rà nye dau pwa jèkutâ goo.

19 Napwa naa goo wà tèpa *Farasaio, âna rà pi-ina târa pâ: «Gà còo, o jèe nye ticé cè pwina pâri ma jè pwa. Ba rà jèe nye pâra wiâé diri é pâ âboro!»

Pwi âji ênawéna kà Iésu

20 Na Iérusaléma, âna pwa pâra tàpé na càra caa tèpa Juif, na rà jèe tòpi é pwapwicîri kà tèpa Juif. Â rà me nau pwamaina wà Pwiduée na pwi tòotù Paséka. 21 Â rà me burà wà Filipino, pwi âboro gée Bethsaïda, wà Galilée. Â rà ina tée pâ: «Pwi ukai, nûmabà na bà còo Iésu.»

22 Â é pâra wà Filipino, â é ina tà André, â ru pâra nau ina tà Iésu. 23 Â é ina târa diri wà Iésu pâ: «O jèe tèepaa é tòotù na ipwamaina *Pwina naîri âboro. 24 Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Ê pwi pwâra blé na é tûuboo naa napuu, âna wâdé na é wai, ba na é naa cè pwâra blé na wâru. Ba wiâna càcaa wai, â o nye tà wâé co.

25 «Wà pwi âboro na wânümee târa é wâro kêe, âna é tubatiâu. Â wà pwi âboro na dau wânümee goo Pwiduée, jii é wâro kêe naani gòropuu, âna wà pwiibà, âna caé caa tubatiâu é wâro kêe. Â o mwa tâa tée é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

26 «Wà pwi âboro na nûmee na é piênawéna kôo, âna wâdé na é me wiâô. Â wâna na go tâa wê, âna bu caatâa wê ma wâé. Â ée mwa nye tòpi é pumara waké kêe jii Caa.»

É ina pai bà kêe wà Iésu

27 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «É pikîri nabà é pwâranümo. Gona go mwa ina pâ: “Caa, upao jii é picâri kâra é tòotù bèeni?” Bwa, ba go jèe tèepaa naani gòropuu, ba na go pacoo é pwi tòotù bèeni. 28-29 Caa, paari pâ wâgâ Pwiduée na gâ maina!»

Wà tàpé na rà tâa wê, âna rà tère é pwâratùra gée napwéretòotù na ina pâ: «Go jèe paari pâ, wâgo Pwiduée naa na pai maina ma muugère kôo. Â go bwaa nye tà wârapwiri mwara.» Â rà niimiri wà pâra pwi pâ, é kûu i tikakara. Êco na rà ina pâra tàpé pâ: «Bwa! É patùraé é jè *angela!»

³⁰ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «I pwâratùra bèepwiri, âna càcaa me ba kôo, â wàrapwiri goowà. ³¹ O jèe nabàni, na é pitèi pâ âboro gòropuu bèeni wà Pwiduée. Â é tü còobé naaboo gòroigé wà *Caatana, pwi ukai kâra gòropuu bèeni. ³² Â wiàna naaô too géeni gòropuu, â go mwa dàti medario ê pâ âboro diri.»

³³ Ûna é ina pwiri, â é jèe gére inapàpari tàra ê pai pwa kàra tée, ma rà o nama é bà.

Tòpi pwéelaa

³⁴ Rà ina tée ê pâ âboro pâ: «Ina naa na pâ tii goro *Naèa pâ wà pwi *Mesia, âna é nye tà wâro dâra gòiri awé. Â cina gà ina pâ, o wâdé naa naatoo géeni gòropuu wà Pwina naîri âboro? Â gére wàilàpà ê Pwina naîri âboro bèepwiri?»

³⁵ Â é tòpi tàra pâ: «O jèe càcaa tà gòiri, na bwaa tà tâa jaawà i pwéelaa. Â wâdé na guwà pâra, ûna é bwaa tâa jaawà, ba na o câé caa papòwà* é bàutê. Ba wà pwi âboro na é pâra na é bàutê, âna câé caa tâmogòori wâna na é pâ naawê. ³⁶ Tòpi ê pwéelaa, ûna é bwaa tâa jaawà, ba na guwà tèpa âboro kâra pwéelaa.»

Ûna é ina pwiri wà Iésu, â é pâra jìrà, â é picârù goorà.

Càra caa cèikî naa gooé tèpa Juif

³⁷ Wâru pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée na é pwa wà Iésu, na ara tèpa Juif. Êco na càcaa wâru tàpé na rà cèikî naa gooé. ³⁸ Â jèe coo ê popai na é ina biu wà Isaia, pwi *péroféta, pâ:

*Pwi Ukai, Pwiduée,
wàilàpà na cèikî
naa goo popai kâbà?
Gà paari tâi
pâtâma'gà ma nii'gà?*

Ésaïe 53.1

³⁹ Â o pwacoé mwara ma rà cèikî, ba é jèe nabwé ina wà Isaia, pâ:

*⁴⁰ Áraporomeerà na bwi;
pwâranümarà na gòo.
Ba wakè kà Pwi Ukai
—Pwi Ukai Pwiduée
na nama rà wàrapwiri.
Ba péa rà biirà,
ma medarié còwâ.
Péa nama tiâu
pâ maagé kâra Ba.*

Ésaïe 6.10

⁴¹ É ina pwiri wà Isaia goo Iésu, ba é jèe tàmara còo ê pai maina ma muugère kée.

⁴² Êco na pwa pâra tàpé na rà cèikî naa gooé, tiagoo pâra tèpa pitûa kà tèpa Juif mwara. Caapwi co na càra caa inapàparirà, ba wâgotàra goo tèpa

12:32 Ioane 3.14   **12:33** Ioane 19.6   **12:34** Psaume 110.4; Ésaïe 9.6; Daniel 7.14   **12:35**

Ioane 8.12   * **12:35** Papò (é, papòri)—Surprendre.   **12:36** Éfeso 5.8   **12:38** Ésaïe 53.1

12:41 Ésaïe 6.1   **12:42** Ioane 9.22

Farasaio. Ba rà péa pacòbèrà gée na *wâra pitapitiri. ⁴³ Ba wâdé târa, é pai pwamainarà kà tèpa âboro, jii é pai pwamainarà kà Pwiduée.

O pitèi tèpa âboro goro pâ popai kà Iésu

⁴⁴ É tomara too wà Iésu pâ: «Wà pwina é cèikí naa goodò, âna câé caa cèikí naa goodò co, â é cèikí mwara naa goo Pwina é cùruo me. ⁴⁵ À wà pwi âboro na é còò, âna é còo mwara Pwina é cùruo me. ⁴⁶ Wâgo, âna go pwi pwéelaa, na go me naa na gòropuu, ba na câé caa tâa na bàuté cè pwi jèpwi cèna é cèikí naa goodò.

⁴⁷ «O càcaa wâgo na go pwa wârimuru tà tàpé na rà tère é popai kôo, â càra caa pâra wiâra. Ba câgo caa me nau pwa wârimuru târa pâ âboro gòropuu. À go me nau pa-udòrà [ma naa târa é *âji wâro].

⁴⁸ «Wà pwi âboro na tàutèe goodò, ma câé caa tòpi é pâ popai kôo, âna o pitèie na Bénabwé tòotù†, gée goro é pâ popai na go ina. ⁴⁹ Ba câgo caa po ina gée goodò é pâ popai-bà. À wà Caa na é cùruo me, âna é nye dàbacoo† tôo pâ namuru, na go me nau ina ma picémara. ⁵⁰ À go nye tâmogòori pâ é aupitûâri kèe, âna naa é wâro dàra gòiri jaaé. Üu, é pâ popai na go ina, âna é pwina é ina tôo wà Caa.»

13

É nuwa â tèpa câmu kèe

¹⁻² Jèe pwi bénabwé tòotù béaari é tòotù *Paséka. À rà ija na bàrane wà Iésu ma wà tèpa *câmu kèe.

É jèe tâmogòori wà Iésu pâ, é jèe tèepaa é pàara na na é pâra na, géeni gòropuu naa jaa [wà Pwiduée] Caa. À mu nye dau wânümee goo pâ âboro kèe na rà tâa ni gòropuu. Ba nye tà wânümee goorà tia pwâadèrèe.

Napwa naa goo wà Judas Iscariote, pwina naí Simona, âna wà *Caatana, âna é jèe nabwé tòpò naa na pwâranümee jè auniimiri târa ma é pwa tûâ tà Iésu.

³ Wà Iésu, âna é jèe nye tâmogòori pâ é nye me gée jaa Caa, â ée mwa wâjué còwâ naa jaaé. À é tâmogòori mwara pâ é jèe tòpi jii Pwiduée é pitûâ naa goro diri é pâ muru. ⁴ Na rà bwaa gére ija, â é cimaddò, â é tòpwùtù é ârabwée kèe [na tâa géeme còwâ] â é pa é jè imwaano, â é piieé goo. ⁵ À é wicèpwiri é jawé naa na wâra jawé, â é pwa ma nuwa é â* tèpa câmu kèe. À é câbaigé goro i imwaano na ia é piieé goo.

Go nuwa â pwina pwa kèe jaao

⁶ Úna é tèepaa pâ naa jaa Simona Pétèru, â é ina tée wà Pétèru pâ: «Bwa, Pwi Ukai, càcaa pâri naa goodò na gà nuwa é du âô.»

⁷ À é tòpi tée pâ: «Câgà caa tâmogòori nabà é pwina go pwa tâgà, éco na gà o mwa nye tà tâmogòori.»

⁸ «Bwa! O câgà mwa caa nuwa é du âô!»

«Wiàna câgo caa nuwa é du âgà, â o nye ticé kâgà jaao.»

⁹ «Wiàna wàrapwiri, co Pwi Ukai, â càcaa éco é du âô na gà nuwa, â wâdé mwara na é du îô, ma pûruô mwara!»

12:43 Ioane 5.44   **12:45** Ioane 14.9   **12:47** Ioane 3.17   † **12:48** Bénabwé tòotù—Còo note goo 1 Pétèru 1.5.   † **12:49** Dàbacoo—Décider, définir.   **13:1-2** Luka 22.3; Ioane 13.27   **13:3** Ioane 3.35, 16.28   * **13:5** Nuwa é â—Wakè kâra ênawéna na dau kîri naa jaa wà tèpa juif.

10 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wà pwi âboro na é jèe ipitoo, âna é jèe pwéelaa diri, â càcaa pâri ma jè nuwaé diri. Jè po nuwa co é du âê†. Â wâguwà âna guwà jèe pwéelaa diri. Êco na càcaa wâguwà diri.»

11 Ba é jèe tâmogòori wà pwina ée mwa ipwa tùâ tée. Êkaa na é ina pâ: «Câguwà caa cau pwéelaa diri.»

Guwà piênawéna kàwà

12 Ûna é jèe cau nuwa diri é pâ ârà, â é coona còwâ é ârabwée kêe, â é tâaboo còwâ naa goro taapà, â é ina tàra pâ: «Gona guwà nye câmogòori é pwina go pwa tàwà? 13 Ba guwà ina tóo pâ ‘pwi a pwa pupûra’ ma ‘Pwi Ukai’, â guwà nye âjupâra, ba nye wâgo kaa. 14 Â wiàna go nuwa é âwà, wâgo Pwi Ukai ma pwi a pwa pupûra, â wâdé mwara na guwà mwa tà pinuwa é âwà jècaa. 15 Ba go naa tàwà nabà é câmu, ba na guwà ipwacèwii é pwina go paari tàwà. 16 Guwà tère bwàti: Wà pwi ênawéna âna câé caa piwéna jii pwi ukai kêe. Â càcaa pwamuru naa goo wà pwi âboro na cùrué, jii wà pwi a cùrué.

17 «Â nabà, âna guwà jèe tâmogòori é pâ pwi bèepwiri. Â wâdé na guwà wâròri, â guwà o ipwàdé.»

Càcaa cau wâguwà diri

18 «Câgo caa ina pwiri naa goowà diri, ba go nye câmogòori tàpé na go nye càwairà†. Êco na wâdé na é coo é auwii naa na é Tii Pwicîri, pâ: *Wà pwina bu pi-ija naima ma wàé i poloa, âna wàé na é jèe cicarao*§. *Psaume 41,10*

19 «Nabàni, âna go ina pwiri tàwà, na bwaa càcaa pâji tèepaa. Ba wiàna coo, âna guwà o cèikî pâ, «*WâGO [na go napwiri, nabà, â dàra gòiri awé]’. 20 Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwina é tòpi pwi âboro na go cùrué, âna é tòpio mwara. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpi mwara Pwina é cùruo me.»

É inapàpari pai icurié kà Judas

Mataio 26.20–25; Maréko 14.17–21; Luka 22.14–23

21 Ûna é ina diri pwiri wà Iésu, â dau gûmagù é pwâranümee. Â é ina tàra pâ: «Guwà tère bwàti: Wà pwi jè ârapàarawà âna ée mwa pwa tùâ tóo.»

22 Â rà piucârirà wà tèpa câmu kêe, â rà pitawèerirà pâ wàilàapà na é inaé. 23-24 Â wà Simona Pétèru, âna é pwa ineremuru tà pwi a câmu na wânüma Iésu gooé*, ba na é tawèeri Iésu pâ, wàilàapà na é inaé. Ba wà pwiibà âna é tâa goro jènere Iésu, naa goro taapà. 25 Â é tabiié pâ dà Iésu, wà pwi a câmu bèepwiri, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wàilàapà?»

26 Â é tòpi tée pâ: «Wà pwi âboro na go o naa tée é noo kâra poloa na go nuwa.»

Â é pa i noo kâra poloa, â é nuwa, â é naa tà Judas, pwi naî Simona Iscariote. 27 Ûna é pa i noo kâra poloa wà Judas, â é nye tò kaa naa gooé wà Caatana.

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Ê pwina gà pwa, âna gà pwa wài!»

13:10 Ioane 6.64,70–71, 15.3 † 13:10 Jè po nuwa co é du âê—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pâra Tii Pwicîri naa na grec. 13:14 Mataio 20.28; Luka 22.27 13:15 Filipi 2.5; Kolosé 3.13;

1 Pétèru 2.21 13:16 Mataio 10.24 13:18 Psaume 41.10 † 13:18 Càwai—Choisir. Pitòrigari.

§ 13:18 Cicarao—Naa na hébéru ma grec, âna ina pâ: É pagòtù é waraaé tàra cicarao. 13:19

Ioane 14.29, 16.4 13:20 Mataio 10.40 * 13:23-24 Tà pwi acâmu na wânüma Iésu gooé—Munaa wà Ioane, pwi awii tii bèeni. (Còo mwara Ioane 19.26; 20.2; 21.7,20.) 13:27 Ioane 13.2

²⁸ Â nye ticé ârapàararà, cèna é tâmogòori pâ cina é ina wàrapwiri tà Judas. ²⁹ Ba rà niimiri wà pàra tàpé pâ é ina tée wà Iésu pâ: «Gà wàri cè muru cèna pârijè târa i *tòotù maina» é, «Gà pa é mwani, â gà naa tà tàpé na ticé kàra.» Ba wà Judas, âna pwi a tà pa wàra é wàra mwani kàra. ³⁰ Ûna é ija diri i noo kàra poloa na ia é naa tée wà Iésu, â é nye còobé kaa wà Judas, na jèe bàutè.

bénabwé ipagò tèpa câmu kêe

(Naporomee 14–16)

³¹⁻³² Ûna é còobé wà Judas, â é ina tàra wà Iésu pâ: «Nabàni, âna o jèe paari é pai maina ma muugère kôo, wâgo, *Pwina naîri âboro, â o còo naa good è pwényuâ† kà Pwiduée. Â wiàna wàrapwiri, â nye wà Pwiduée kaa, na ée mwa paari é pwényuâ kôo. Â ée jèe nye tapoo paari.»

Guwà pimeaariwà

³³ «Tèpa âji naîô, jèe càcaa gòiri ji pàara na go bwaa tâa jaawà. Â guwà o mudòo, êco na càcaa pâri ma guwà tèepaa pâ naa na go pâra naawê. Êkaa pwiri i pwi ia go jèe ina mwara tà tèpa *Juif. ³⁴ Go naa tàwà é naèa na bwaa âmuê, pâ, guwà pimeaariwà, pwacèwii é pai mu meaariwà kôo. ³⁵ Ba wiàna guwà pimeaariwà, â rà mwa tâmogòori diri é pâ âboro pâ, guwà tèpa câmu kôo.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétèru

³⁶ É ina tée wà Simona Pétèru pâ: «Pwi Ukai, gona gà pâ naapà?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wàna go pâra naawê, âna càcaa pâ pâri nabà, ma ju capai pâra naawê. Êco na gà mwa nye tà me wiâô na cè jè pàara.»

³⁷ Â é ina mwara wà Pétèru pâ: «Pwi Ukai, gorodà na càcaa pâri ma go pâra wiâgà nabàni? Ba o câgo caa piwâ na go panuâ wâro kôo ba kâgà.»

³⁸ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona gà o panuâ wâro'gà ba kôo? Go ina tâgà é âjupâra pâ: Wiàna bwaa câe caa to é ja, âna gà o jèe wacié pigòo pâ, câgà caa tâmogòorio.»

14

Go pwabwàti cè autâa kàwà

¹ É ina mwara wà Iésu tà tèpa *câmu kêe pâ: «Guwà cibwaa nama gùmagù é pwâranümawà. Wâdé na guwà cèikí naa goo Pwiduée, â guwà cèikí naa good mwara. ² Ba dau wâru pâ wâ wânidò na pwârawà kà Caa kôo. Â go pâ nau pwabwàti cè autâa kàwà. Ba wiàna càcaa gére âjupâra, â pwiri câgo caa gére ina tàwà.

³ «Wiàna go jèe pwabwàti cè autâa kàwà, â go mwa me còwâ. Â go mwa popawà, ba na guwà caatâa ma wâgo, wàna na go tâa wê. ⁴ Â guwà jèe tâmogòori é naigé pâ naawê.»

Wâgo naigé, ÂJUPÂRA ma wâro

⁵ É ina wà Toma pâ: «Bwa, Pwi Ukai, câbà caa tâmogòori wàna, na gà pâra naawê. Â bà o wànau târa cè pai tâmogòori é naigé pâ naawê?»

⁶ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «*WÂGO é naigé, ma *ÂJUPÂRA, ma wâro. Â nye ticé pai pwa kà pwi âboro ma é pàdari wà Caa, wiàna câe caa me jao. ⁷ Â

13:31-32 Ioane 12.23   **13:31-32** Ioane 17.5   † **13:31-32** Pwényuâ—Gloire. Pai maina ma muugère.   **13:33** Ioane 7.33-34   **13:34** Ioane 15.12,17; 1 Ioane 3.23; 2 Ioane 1.5   **14:3** Ioane 12.26   **14:6** Ioane 11.25; Roma 5.1-2   **14:7** Ioane 8.19

wiàna guwà jèe câmogòorio, â guwà jèe câmogòori mwara wà Caa kôo. Â tapoo nabàni, âna guwà jèe tâmogòorié, â guwà jèe côoê.»

Wà pwina é côoô âna é côo Caa

⁸ É ina tée wà Filipo pâ: «Pwi Ukai, gà paari tâbà wà Caa, â bà o ipwàdée*!»

⁹ Â é tòpi tée pâ: «Jèe nye gòrio kaa jaawà, â câgà caa pâji câmogòorio kaa, co Filipo? Â cina gà bwaa ina pâ: “Nama bà côo wà Pwiduée Caa”? Ba wà pwi âboro na é côoô, âna é côo mwara wà Caa. ¹⁰ Gona bwaa câgà caa cèikí pâ, go wâro goo Caa, â é wâro goodò? Napwa é pâ popai kôo, âna câgo caa ina géee goodò. Ba wà Caa na é wâgoodò, â wâé na é gére wakè. ¹¹ Cèikí naa goo é pwina go ina tàwà pâ go wâro wâni goo wà Caa, â é wâro wâni goodò wà Caa. Wiàna câguwà caa cèikí goo é pâ popai bèepwiri, â wâdé na guwà cèikí goo é pâ muru na go pwa.»

O dau maina pâ wakè kàwà

¹² «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é cèikí naa goodò, âna ée mwa pwa é pâ wakè [goro é pàtâma Pwiduée] na go pwa. Â jèpwi mwara, âna o mwa wâru† é pwina ée pwa, jii é pwina go pwa. Ba wâgo, âna go pâra dari wà Caa. ¹³ Â diri é pâ muru cèna guwà ilari naa na neeô, âna go mwa pwa, ba na go paari é pai maina ma muugère kà Caa, wâgo Pwina naîê. ¹⁴ Ûu, wiàna guwà ilari cè muru naa na neeô, â go o pwà.»

O naa tàwà Nyuâaé Pwicîri

¹⁵ «Wiàna wânümawà goodò, â guwà o pâra wiâra é pâ aupitûâri na go ina tàwà. ¹⁶ Â go o mwa ilari jii Caa cè pwi Bépitu tàwà, ba na é tà tâa jaawà, diri na pâ tòotù, dâra gòiri kaamwara. ¹⁷ Ê pwi bépitu-bà, âna é Nyuâaé Pwicîri; wà pwi Nyuâaé na é paari é ÂJUPÂRA. Càra caa tâmogòori tòpié pâ âboro gòropuu, ba càra caa côoinaé ma tâmogòorié. Êco na wâguwà, âna guwà câmogòorié, ba é tâa jaawà, â é nye tà wâro awé wâgoowà.

É pitère dòn pwi âboro kôo

¹⁸ «Â o câgo caa nama tà wâguwà acari. Ba go o mwa me mariwà còwâ. ¹⁹ Càcaa gòiri, â o jèe càra mwa caa côoô wà tèpa âboro gòropuu. Êco na wâguwà, âna guwà mwa côoô na go mwa wâro [còwâ]. Â guwà o wâro mwara. ²⁰ Wiàna mwa tèepaa é pwi tòotù-bà, â guwà o mwa tâmogòori pâ go wâro goo wà Caa kôo. Â wâguwà âna guwà wâro goodò, â go wâro goowà mwara. ²¹ Wà pwi âboro na é tòpi é pâ aupitûâri kôo, ma pâra wiâra, âna wâé kaa pwiri pwina wânümeee goodò. Â wà pwina é wânümeee goodò, âna o mwa wânüma Caa kôo goodé. Â o mwa wânümoee goodé, â go o mwa ipaario tée.»

* **14:8** Bà o ipwàdée—é, O pâri. **14:9** Ioane 12.45; Kolosé 1.15; Hébéru 1.3 **14:10** Ioane 12.49 **14:11** Ioane 10.38 **14:12** Maréko 16.19–20 † **14:12** O mwa wâru—é, O mwa maina. **14:13** Mataio 7.7; Ioane 15.16 **14:15** Ioane 15.10; 1 Ioane 5.3 **14:16** Ioane 14.26, 15.26, 16.7 **14:17** Ioane 16.13 **14:20** Ioane 17.21–23

22 Â é tawèrié wà Jude† (càcaa wà Judas Iscariote, â nye pwi jèpwi), â é ina pâ: «Pwi Ukai, wiàna gà o ipaarigà tâbà, â gorodà na càra caa còogà mwara, wà pàra tèpa âboroS?»

23 Â é tòpi tée pâ: «Wà pwi âboro na wânümeé goodò, âna é pâra wiâra é pâ popai kôo. Â wânüma wà Caa gooé. Â bu mwa me mariê wàibu ma Caa. Â bu mwa pitâa jaaé. 24 Â wà pwi âboro na càcaa wânümeé goodò, âna câé caa pâra wiâra pâ popai kôo. Napwa é pwina na go ina tàwà, âna càcaa popai kôo; â popai me géé jaa Caa na é cùruo me.

Go naa tàwà pinaanapô

25 «Go jèe nye tàmara ina tàwà pwiri, na go bwaa tâa jaawà. 26 Â ée mwa cùru me é Nyuâaê Pwicîri wà Caa, ba na é pwa é wakè kôo*. Â ée mwa pitu tàwà é Nyuâaê Pwicîri, â ée mwa pacâmuriwà goo diri pâ namuru. Â ée mwa taniimiri tàwà diri é pâ popai na ia go jèe ina tàwà.

27 «Go tòpò naa jaawà é pinaa-napô; üu, go naa tàwà é pinaanapô kôo. Cãgo caa naa pwacèwii é pai naa kà tèpa âboro gòropuu. Êkaa na guwà cibwaa pidumapié ma wãgotàwà [goo cè pwina o tèepaa]. 28 Ba guwà jèe tère é pai ina kôo tàwà pâ: Go o jèe pâra, â go o mwa me mariwà còwâ.

«Wiàna âji wânümawà goodò, â guwà o dau ipwàdée na go pàdari Caa. Ba [wàé, na ia é cùruo medariwà, ba] é dau maina jiio. 29 Nabàni, âna go ina pwiri tàwà, na bwaa càcaa pâji tèepaa, ba, wiàna coo, âna guwà o cèikí naa goo. 30 O jèe càcaa wãru é pwina go ina tàwà. Ba ée jèe tèepaa me wà *Caatana, pwi ukai kãra gòropuu bëeni. Napwa wãgo, âna nye ticé pwina pâri ma é pwa tóo. 31 Êco na [é pwina tèepaa mariô, âna, naa] kãra pâ âboro gòropuu, ba na rà tãmogòori pâ, wânümoó goo Caa. Â é pwina go pwa, âna go pwa é pwina é tũari tóo. Nabwé.

«Â ni, cimadò, ma jè pâra géeni!»

15

Wãgo âji majoro vigne

1 [Géé na càué, âna é ina tàra wà Iésu pâ]: «*Wãgo é pwi âji majoro vigne, â wà pwina é pwabwàti é vigne, âna wà Caa kôo. 2 Êdiri pâ ditàra upwãra âna rà wãgoodò. Â wiàna câé caa pwã é ditèe, â é tapàgà tâjii wà Caa kôo. Â wiàna é pwã, â é tédità pàra ditèe wà Caa kôo, â é tòimiri pàra pwi, ba na o dau wãru é pwêe.

3 «Wãguwà, âna guwà pwacèwii pâ ditàra vigne na tòimiri, [ba jèe patãjii èpà géé na pwãranümawà] goro é pâ popai na go jèe ina tàwà. 4 Wãdé na guwà tà tâa goodò, pwacèwii na go tà tâa goowà. Ba pwacoé ma é pwã é ditàra upwãra, wiàna câé caa tâa goo é majoroé. Â wàrapwiri mwara naa goowà, âna o nye ticé pwãra wakè kàwà*, wiàna câguwà caa tà tâa goodò.

5 «*Wãgo, âji majoro vigne, â guwà pâ ditèe. Â wà pwi âboro na é tà tâa goodò, â go tà tâa gooé, âna o dau wãru pwêe. Ba càcaa pâri ma guwà pwa cè jè muru, wiàna tiãuo jiiwà. 6 Wà pwina câé caa tâa goodò, âna o tũé còobé,

† 14:22 Jude—Du nee Judas ma Jude, âna ipaiwà naa na grec. Pwi Jude bëeni, âna munaa nee mwara Thaddée. (Còo Luka 6.16.) S 14:22 O càra caa còogà mwara, wà pàra tèpa âboro—Grec: Càcaa {ipaarigà} tàra é gòropuu. 14:24 Ioane 7.16 * 14:26 Ba na é pwa wakè kôo—é, Géé goo na guwà tèpa âboro kôo, é, Géé goo na go ilari jii Caa. Grec: Naa na neeó. 14:28 Ioane 20.17

14:29 Ioane 13.19 15:2 Mataio 3.10 * 15:4 Pwãra wakè kàwà—Résultat de votre travail, fruit de votre travail. 15:6 Mataio 7.19, 13.42

pwacèwii pwi ditàra upwàra na tapàgà. Â é mwari, â jè tòri, â jè tüè naa na ànye, â tòo.»

Wâdé na guwà tâa good

⁷ «Wiàna guwà tâa good, â wiàna é pâ popai kôo âna tâa goowà, â guwà ilari diri cè pwina nùmawà goo, â o naa tàwà. ⁸ Wâdé na dau pwa pwàra wakè kàwà. Â wiàna wàrapwiri, â guwà paari pâ guwà tèpa *câmu kôo. Â guwà paari mwara é pai maina ma muugère kà Caa.

⁹ «Wânümoo goowà pwacèwii pai wânüma Caa good. Wâdé na guwà tà mwü naa na pimeaari kôo. ¹⁰ Â wiàna guwà pitère dâra é pâ aupitûâri kôo, âna guwà tà mwü na pimeaari kôo. Guwà pwacèwii, ba go pitère dâra é pâ popai kà Caa kôo. Â go tà mwü naa na pimeaari kêe.

¹¹ «Go ina tàwà é pâ namuru bèepwiri, ba naa tâa goowà é ipwàdéé kôo, â na o tâbawêe é ipwàdéé kàwà.»

Guwà mwa tà pimeaariwà

¹² «Wàéni é aupitûâri kôo: Guwà mwa tà pimeaariwà, pwacèwii é pai jèe meariwà kôo. ¹³ Â wàéni é pimeaari na dau imaina: Na é panuà é wâro kêe wà pwi jè âboro ba kà tèpa bée. ¹⁴ Guwà tèpa béeò, wiàna guwà pitère dâra pâ muru na go ina tàwà. ¹⁵ Â o câgo mwa caa ina goowà còwâ pâ guwà tèpa ênawéna kôo. Ba pwi ênawéna, âna câe caa tâmogòori é pwina é pwa wà pwi ukai kêe. Â go ina goowà nabà pâ, guwà tèpa béeò.

«Ba go jèe pwa ma guwà tâmogòori diri pâ muru na é ina tóo wà Caa kôo. ¹⁶ Ba càcaa wâguwà na pitòrigario. Â wâgo na pitòrigariwà. Â go cùruwà, ba na o pwa pwàra wakè kàwà—é pwàra wakè na o tà tâa. Êkaa na ée mwa naa tàwà wà Caa êdiri pâ namuru na guwà ilari jiié, naa na neeò. ¹⁷ Wàéni é aupitûâri kôo tàwà: Na guwà pimeaariwà.»

Rà o mwa èpàriwà géé good

¹⁸ «Wiàna rà èpàriwà tèpa âboro gòropuu, â wâdé na guwà mwa tà niimiri pâ, rà jèe mara èpàrio. ¹⁹ Ba wiàna guwà bwaa tâa jaarà, â rà nye wâdéariwà. Êco na câguwà caa tâa jaarà, ba go jèe pitòrigariwà jii é gòropuu. Êkaa na rà èpàriwà. ²⁰ Guwà pitaniimiri é popai na ia go jèe ina tàwà pâ: Wà pwi ênawéna âna càcaa piwéna jii pwi ukai kêe.

«Â wiàna rà tubaèpà tóo, â rà o nye tubaèpà tàwà mwara. Ba càra caa tòpi é popai kôo, â o càra caa tòpi mwara é popai kàwà.

²¹ «Rà o pwa tàwà é pâ muru [na èpà] ba wàrapwiri good, â wàrapwiri mwara ba càra caa tâmogòori wà Pwina é cùruo me. ²² Wiàna câgo caa gére ina tàra é pâ namuru bèepwiri, â pwiri nye gére ticè èpà kàra. Êco na go jèe me kaa, â go jèe ina tàra. Â géé goo kaa pwiri, â o ticè pai tòpi kàra, [na tòotù na o pitèirà] goro é muru na èpà na rà pwa.

²³ «Wà tèpa âboro na rà èpàrio, âna rà nye èpàri mwara wà Caa kôo. ²⁴ Go pwa naa naporomeerà é pâ muru, na câe caa pâji pwa cè pwi jèpwi. Ba wiàna câgo caa pwa é pâ muru bèepwiri, â pwiri nye gére ticè èpà kàra. Êco na rà jèe còo, â rà èpàribu ma wà Caa kôo. ²⁵ Â rà wàrapwiri, ba na o còo é auwii naa na tii goro *Naèà kàra, pâ: *Rà èpàrio, âna nye ticè majoroé.*

Psaume 35.19

Go panuâ me pwi a pitu tàwà

²⁶ «Napwa naa goowà, âna go o mwa panuâ me pwi a pitu tàwà na é me géé jaa wà Caa—âna é Nyuâaê Pwicîri, na é [paari ê] Âjupâra. Ba, ûna é tèepaa medariwà, â ée mwa paâjupâraô. ²⁷ Â wâguwà mwara âna guwà o mwa paâjupâraô, ba guwà mu tèpa tâa jaaó géé na autapoo.»

16

Go ina tàwà ba na guwà cimwü

¹ «Go jèe ina tàwà é pâ muru bèepwiri, târa ma guwà cibwaa pwa ma tiâu cèikî kàwà. ² Ba o pacoowà géé na pâ *wâra pitapitiri. Â o me cè pàara na rà o pôtâmwarawà tèpa âboro. Ba rà niimiri pâ rà piênawéna tà Pwiduée. ³ Rà o wàrapwiri tàwà, ba càra caa câmogòoribu ma Caa. ⁴ Â go ina tàwà é pâ muru bèepwiri, ba wiâna o mwa tèepaa é pwiibà, â guwà mwa tà niimiri, ba go jèe tâmara ina tàwà.»

Wâdé na go pâra jiiwà

«Câgo caa inapàpari tàwà é popai bèepwiri, na ia go tapoo todàwà, ba go bwaa tâa jaawà. ⁵ Â nabà, âna go o jèe pâra dari Pwina é cùruo me, â nye ticè pwi jè ârapàarawà cèna é [niimirió na é] tawèerio pâ: “Gona gà pâ naapà?”

⁶ «Â po dau pikîri é pwâranümawà, géé goro é pwina go gére ina tàwà. ⁷ Êco na go ina tàwà é âjupâra pâ: Wâdé ba kàwà na go pâra. Ba wiâna câgo caa pâra, â o câé caa tèepaa medariwà wà pwi a pitu tàwà. Ba go pâra, â go o mwa cùrué medariwà.

Wakè kâra Nyuâaê Pwicîri

⁸ «Wiâna ée mwa tèepaa me, â ée mwa paari târa pâ âboro gòropuu pâ, rà pitanami [naa na pai tâmogòori kâra. Ba càra caa tâmogòori é pai pwa] goo é èpà ma é *tàrù*, bau é pitèimuru kà Pwiduée [na o mwa tèepaa]. ⁹ Rà pitanami naa goo é èpà; ba é èpà kâra na dau maina, âna pai càcaa cèikî kâra naa good†. ¹⁰ Â rà pitanami naa goo é tàrù; ba go o jèe pâra mari wà Caa, [wâgo é Tàrù]. Â o jèe câguwà mwa caa còoô còwà. ¹¹ Â rà pitanami mwara, naa goo é pitèimuru kà Pwiduée. Ba wà Pwiduée, âna ée jèe pitèi diri [wà *Caatana] pwi ukai kâra gòropuu bèeni.

¹² «Bwaa nye dau wâru é pâ muru na nümoo na go ina tàwà mwara. Êco na o bwaa dau tòina tàwà† wiâna guwà tère ni. ¹³ Wiâna ée mwa tèepaa wà Nyuâaê Pwicîri S na é [paari ê] *ÂJUPÂRA, â ée mwa pwa ma guwà tâmogòori diri é ÂJUPÂRA. Ba o câé caa po ina cè pâ muru cèna me géé gooé, êco na ée mwa ina tàwà diri é pâ pwina é tère [jiibu ma wà Caa]. Â ée mwa inapàpari tàwà é pâ muru na o mwa tèepaa. ¹⁴ Â ée mwa paari é pai maina bau é muugère kôo. Ba ée mwa inapàpari tàwà é pâ pwina go ina tée. ¹⁵ Ba diri é

15:26 Ioane 14.26   **16:2** Mataio 24.9; Luka 6.22; Ioane 9.22   **16:3** Ioane 15.21   **16:7** Ioane 14.16   * **16:8** Tàrù—Justice. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

† **16:9** Ê èpà kâra na dau maina, âna pai càcaa cèikî kâra naa good—Grec: Càra caa cèikî naa good.

16:11 Ioane 12.31   **16:12** 1 Korénito 3.1–2   † **16:12** O bwaa dau tòina tàwà—é, Ticè nii kàwà.

§ **16:13** Wà Nyuâaê Pwicîri—Wiâra é naèa goro é pai ina wèe naa na grec (la grammaire), âna wâdé na jèe wii pâ é Nyuâaê Pwicîri. Êco na wà Ioane, âna é wii ni pâ, wà Nyuâaê Pwicîri, ba na é paari tâjè pâ é Nyuâaê Pwicîri, âna é pwacèwii Pwiduée, ma Iésu, â pwa pwâranümeé.

pâ pwina kà Caa âna kôo. Â wàé kaa pwiri na go ina pâ: Ê Nyuââ Pwicîri âna ée mwa inapàpari tàwà diri ê pâ pwina go ina têe* .»

Ê pikîri âna o pâra nau ipwàdé

16 «Càcaa tà gòiri, â o jèe câguwà caa côoô. Â càcaa gòiri mwara géee na càué, â guwà o mwa côoô còwâ†.»

17-18 Â rà pi-ina tàra wà pâra tèpa *câmu kêe pâ: «Gona cina é ina pwiri? Â cina é ina mwara pâ càcaa tà gòiri â o câjè caa côoê, â o càcaa gòiri còwâ géee na càué, â é pâra dari wà Caa kêe? Gona dà é pwina nùmee na é ina tâjè, na é géee ina tâjè pâ: “Càcaa gòiri?”»

19-20 Ê jèe tâmogòori wà Iésu pâ nùmarà na rà tawèerié, â é ina tàra pâ: «Tàpéebà, guwà géee pitawèeriwà goro é pwina go ina tàwà. [Guwà tère bwàti, ba] nye âjupâra pâ: Càcaa tà gòiri, â o jèe câguwà caa côoô. Â càcaa gòiri mwara géee na càué, â guwà o mwa côoô còwâ. Â guwà o i ma pijinünü, êco na pâ âboro gòropuu, âna rà mwa ipwàdé. Â guwà o pikîri, êco na é pikîri kàwà âna o mwa pâra nau ipwàdé.

21 «Wàra ê jè ilàri na ée jèe picôo èpo. Ba ûna é tapacîri é tòotù kêe, â é dau maagé. Â wiàna é jèe picôo èpo, â jèe câe caa niimiri còwâ é pai maagé kêe. Ba é jèe ipwàdé goro é pai tèepaa kâra pwi nari èpo, naa gòropuu.

22 Â wàrapwiri, na guwà o bwaa pikîri nabà. Êco na go o mwa tèepaa me mariwà còwâ, â o mwa ipwàdé é pwâranümawà. Â o nye ticè pwi jè âboro cèna é popa jiiwà é ipwàdé kàwà.

Guwà ilari, ba guwà o tòpi

23 «Na pwi tòotù bèepwiri, âna o jèe câguwà caa me nau tawèerio goo cè jè muru. [Ba é Nyuââ Pwicîri, âna ée mwa pacâmuriwà]. Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Diri ê pâ muru na guwà o ilari naa na neeô, âna é naa tàwà wà Caa. 24 Tiagoo ni, âna bwaa nye ticè jè muru cèna guwà ilari naa na neeô. Wâde na guwà ilari, ba guwà o tòpi, â o tâbawêe é ipwàdé kàwà.»

Go o jèe pâra còwâ dari Caa

25 «Go mu pwa ucina tàwà na ia go patùrawà. Êco na o mwa tèepaa me é tòotù, na o câgo caa pwa ucina còwâ tàwà. Ba go o nye inapàpari tàwà é popai goo Caa. 26 Na tòotù bèepwiri, âna guwà o pwapwicîri tà Caa naa na neeô.

«Câgo caa ina tàwà pâ go o pwapwicîri tà Caa ba kàwà. 27 Ba wà Caa âna dau wânümee goowà, géee goro é pai wânümawà good ma pai cèikî kàwà pâ go me jiié. 28 Go nye me jii Caa, â go tèepaa me naani gòropuu. Â nabàni, âna go o jèe pâra còwâ géee gòropuu, dari wà Caa.»

Go jèe piétò jii gòropuu!

29 Rà ina têe wà tèpa câmu kêe pâ: «Gà côo, gà jèe po inapàpari nabà, â jèe câgà caa pwa ucina. 30 Nabà, âna bà jèe còoinari pâ, gà tâmogòori diri pâ muru. Â câgà caa tapacîri ma bà tawèerigà goo cè jè muru, [ba gà mara tâmogòori é auniimiri kâbà]. Êkaa na bà nye cèikî kaa pâ gà me jii wà Pwidié.»

* 16:15 Ê pâ pwina go ina têe—é, Ê pâ pwina tâa tóo. 16:16 Ioane 14.19 † 16:16 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagéee pâ popai bëeni: Ba go wâjué còwâ naa jaa Caa. 16:23 Mataiao 7.7 16:27 Ioane 14.21,23

31 Â é tòpi tàra pâ: «Gona guwà cèikí ni? 32 Guwà còo, o mwa tèepaa é pàara, â é jèe tàgère tèepaa, na o mwa nama guwà jèpa ipiina jiio, â o mwa tà wâgo acari. Êco na càcaa wâgo acari, ba wàibu ma Caa. 33 Go ina tàwà pwiri, ba na tâa goowà é pinaanapô, wiàna guwà tà tâa good. Ba guwà mwa dau picâri naani gòropuu. Êco na guwà gòo, ba go jèe piètò jii é gòropuu.»

17

Pwâra pwapwicîri kà Iésu

1 Ûna é nabwé ina pwiri wà Iésu, â é niâ too naa napwéretòtù, â é ina pâ: «Caa wée, jèe wàéni i pwi pàara kôo. Paari é pai maina ma muugère kôo, Pwina naigà, ba na go paari mwara é pai maina ma muugère'gà. 2 Ba gà jèe naa tóo é pitûâ naa gò diri tèpa âboro. Êkaa na go naa é *wâro dàra gòiri, tà diri tàpé na gà panuârà tóo. 3 Â wàéni é wâro: Na rà câmogòorigà, wâgà Pwiduée, na gà nye caapwi co; â na rà câmogòorio, wâgo Iésu Kériso, na gà cùruo me.

4 «Go jèe paari é pai maina ma muugère'gà naani gòropuu. Ba go jèe tubamwara diri pâ wakè, na gà panuâ tóo ba na go pwa. 5 Êni, co Caa, âna gà naa tóo còwâ é pai maina ma muugère kôo, pwacèwii na nye tà tóo béaa na go bwaa wâjaagà béaari é pai tòpò é gòropuu*.»

É pwapwicîri ba kà tèpa câmu kêe

6 «Go jèe inapàparigà tà tèpa âboro—tà tàpé na ia gà pitòrigarirà gée na é gòropuu, â gà naarà tóo. Ba rà nye tèpa âboro'gà, â gà jèe panuârà tóo. Â rà jèe pâra wiâra é pâ popai'gà. 7 Â rà jèe tâmogòori nabà pâ, êdiri pâ muru na tâa tóo, âna nye muru me gée jaagà. 8 Ba go naa tàra é pâ popai na gà naa tóo, â rà jèe cau tòpi. Â rà jèe nye câmogòorio bwàti pâ go nye me jiigà, ba rà cèikí pâ wâgà na gà cùruo me.

9 «Go pwapwicîri ni ba kàra, â càcaa ba kà tèpa âboro gòropuu. Ûu, go nye pwapwicîri ba kà tàpé na gà naarà tóo, ba rà nye tèpa âboro'gà. 10 Ba diri é pwina kâgà, âna kôo mwara. Â ipaiwà mwara naa goo é pwina kôo, âna kâgà. Â naa goorà, âna gére paari é pai maina ma muugère kôo.

11 «Nabà, âna jèe câgo caa tâa na é gòropuu bèeni, ba go o jèe tòpaé darigà. Êco na wàilà, âna rà o tà tâa ni. Caa, wâgà na gà dau maina awé†, go ilari pâ gà wéaarirà, naa na é pàtàmara neegà, i pwi neegà na gà naa tóo. Ûu, gà wéaarirà, ba na rà o caapwi pwacèwiiju na ju caapwi. 12 Na go bwaa tâa jaarà, â go wéaarirà, naa na i neegà na gà naa tóo. Â go jèe nye wéaarirà, â càcaa pwa cè pwi jèpwi cèna tiàué jiiirà, êco, wà pwi âboro caapwi. Ba wàé, âna pitòrigarié‡, ba na o tiàué [dàra gòiri awé] ba na o coo é auwii naa na *Tii Pwicîri.»

Gà wéaarirà na rà tâa gòropuu

16:32 Mataio 26.31,56 **16:33** Ioane 14.27; Roma 5.1; 1 Ioane 5.4 **17:3** 1 Ioane 5.20 **17:4** Ioane 4.34 **17:5** Ioane 1.1 * **17:5** Pai tòpò é gòropuu—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pai tòpò wàra é gòropuu. † **17:11** Caa, wâgà na gà dau maina awé—é, Caa na gà pwicîri. **17:12** Ioane 6.39, 13.18 ‡ **17:12** Pitòrigarié—é, É pitòrigari naigé kêe.

¹³ «Caa wée, go o jèe paé darigà. Â go ina é pâ popai bèeni, na go bwaa tâa ni gòropuu. Go ina pwiri, ba na tâa goorà é ipwàdée kôo, pwi ipwàdée na tâbawée. ¹⁴ Go jèe naa târa è popai'gà.

«Wà tèpa âboro gòropuu, âna rà èpàrirà [ba càra caa pwacèwiirà]. Ba è gòropuu bèeni, âna càcaa âji napô kàra. Ba rà pwacèwiio, ba câgo caa pwi âboro ni gòropuu. ¹⁵ Êco na câgo caa ilari jiigà pâ, na gà poparà géeni gòropuu. Go ilari jiigà pâ, na gà piwéaarirà jii wà Pwi âboro èpà, wà *Caatana. ¹⁶ Üu, ba càcaa tèpa âboro ni gòropuu, ba rà pwacèwiio, na câgo caa pwi âboro ni.

¹⁷ «Pacâmurirà goro é popai'gà, ba na rà wâgoogà bwàti. Ba è popai'gà, âna é ÂJUPÂRAŠ.

¹⁸ «Go cùrurà pâ naa na gòropuu, pwacèwii na gà jèe cùruo me naa na gòropuu. ¹⁹ Â go nye ipanuô tâgà bwàti, ba na rà tèpa âji âboro'gà mwara goro é popai'gà na âjupâra.»

É ila ba kà diri tàpé na rà o cèikî

²⁰ «Câgo caa pwapwicîri ba kàra co, â ba kàra mwara é pâ âboro na rà o mwa tà cèikî naa good, géé goro é popai kàra. ²¹ Wâdé na rà caapwi. Ba ju caapwi, co Caa, ba gà wâro good, â go wâro googà. Â go pi-ila ba kàra diri, pâ, wâdé na rà caapwi naa gooju. Êkaa na rà mwa cèikî pâ âboro gòropuu pâ, gà cùruo me naa jaarà.

²² «Go jèe naa tà tèpa âboro'gà è pai maina ma muugère na gà naa tôo. Êkaa na rà o caapwi, wàra pai caapwi kâju— ²³ wâgo naa goorà, ma wâgà naa good—ba na rà o caapwi bwàti. Â wà tèpa âboro gòropuu, âna rà mwa tâmogòori pâ gà cùruo me, â wânümagà goo tèpa âboro kôo, pwacèwii è pai wânümagà good.

²⁴ «Caa, gà jèe naarà tôo. Â nümoo na rà tâa na é pwi ére na go o tâa wê, ba na rà o côo è pai maina ma muugère na gà naa tôo. Ba wânümagà good na bwaa càcaa tòpò è gòropuu. ²⁵ Caa, wâgà na gà *târù, âna càra caa câmogòorigà è pâ âboro gòropuu. Êco na wâgo âna go câmogòorigà. Â wà tèpa *câmu kôo, âna rà tâmogòori pâ gà cùruo me. ²⁶ Â go jèe inapàparigà târa, â go bwaa inapàparigà târa mwara. Wàépwiri, ba na o wâgoorà è pwi pimeari na gà meaario goo, â go wâgoorà mwara.»

18

É popa tèpa coda wà Judas ba na rà tâjùru Iésu

Mataio 26.47–56; Maréko 14.43–52; Luka 22.47–53

¹ Üna é pwapwicîri diri wà Iésu, â rà tapàgà napwé Cédron, wàilà ma tèpa *câmu kêe. Â rà pâ naa na jè ére na câmi goro upwâra, â rà tò naawê. ² Â wà Judas, wà pwina ée mwa pwa tûâ tà Iésu, âna é nye tâmogòori bwàti è pwi ére-bà. Ba rà mu nye ciburà pâra naawê ma wà Iésu. ³ Â é popa me naawê è pâ coda na wâru, wàilà bau pâra tèpa wéaari *Wâra pwapwicîri. Ba rà cùrurà wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma tèpa *Farasaio. Â rà popa pâ è pâ wâra ânye, bau pâ uèu, bau pâ neemuru paa.

Wâgo Iésu géé Nazareth

17:15 Mataio 6.13; 2 Tésalonika 3.3 **Š 17:17** Grec: Pwapwicîrirà goro é ÂJUPÂRA; è popai'gà, âna é ÂJUPÂRA. **17:18** Ioane 20.21 **17:22** Apostolo 4.32

⁴ Wà Iésu, âna é jèe nye tâmogòori diri é pâ muru, na o tèepaa mariê. Â é pâra cararâ, â é ina târa pâ: «Wàilàapà na guwà mudèe?»

⁵⁻⁶ «Wà Iésu, pwi âboro géee Nazareth.»

«*WÂGO kaa.»

Â rà ti còwâ*, ma tûboo naa napuu. Napwa naa goo wà Judas, âna é bwaa tâa jaarâ. ⁷ Â é tawèerirâ mwara wà Iésu pâ:

«Wàilàapà na guwà mudèe?»

«Wà Iésu géee Nazareth.»

⁸ Â é tòpi târa pâ: «Go jèe ina tàwà èri pâ wâgo kaa. Â wiàna nye wâgo kaa na guwà mudòo, â wâdé na guwà panuâ tàpéeni, ma rà pâra.»

⁹ É ina pwiri, ba na pâ nau coo é popai, na ia é jèe tâmara ina pâ: «O càcaa tiâu cè pwi jèe âboro géee goo tàpé na gà naarâ tôo.»

¹⁰ Â wà Simona Pétèru, âna pwa é tauwa kèe, â é càù dò géee na wèe. Â é pwa na é tûboo kaa naa gòro pûru Malkus, pwi ênawéna kâ pwi *ukai kâ tèpa pwa ârapwaaìlò. [Êco na] é tépàgà co i doronyürué ètò.

¹¹ Â é ina tà Pétèru wà Iésu pâ: «Gà tùu boo còwâ i tauwa'gà naa na i wèe! Gona gà niimiri pâ, o tàutòo na go wâdo é na wârado kêra maagé còo, na é pwabwàti ba kòo wà Caa?»

Naa jaa pwi ukai kâ tèpa pwa ârapwaaìlò

Mataio 26.57–75; Maréko 14.55–72; Luka 22.54–71

¹² Rà tâjûru Iésu wà tèpa coda—wà tèpa coda kâ tèpa *Roma, ma wà pwi caa kêra; wàilà ma wà tèpa coda kâ tèpa *Juif. Â rà piié goro é pâ utàpwe†.

¹³ Â rà popaé béaa pâdari Hanne, pwi caa kâ wâdâ Caïphe. (Wà Caïphe âna é pwi ukai kâ tèpa pwa ârapwaaìlò, na pwi naja-bâ. ¹⁴ Â wàé kaa, na ia é ina tà tèpa Juif pâ: «Wâdé na é bà wà pwi caapwi âboro ba kêra é Ba.»)

Ru picâwiâê tupédu a câmu kèe

¹⁵ Ru picâwiâ Iésu wà Simona Pétèru, ma pwi jèe a câmu mwara. Wà pwi ukai kâ tèpa pwa ârapwaaìlò, âna é tâmogòori bwàti wà pwi a câmu bèepwiri. Êkaa na, ûna é tò wà Iésu, â é jèe nye tò mwara wà pwini naanidò gòroigé kâ pwi ukai.

É pitütôowâriê Pétèru

¹⁶ Wà Pétèru âna é jèe tà coo boo gòroigé, goro goropwârawâ. Â é còobé còwâ i pwi jèpwi. Â é patùra i tò ilàri na é piwéaari goropwârawâ, ba na é nama é tò mwara wà Pétèru.

¹⁷ Â é ina tà Pétèru wà tòoni pâ: «É! Pwiini, gà pwi jèe bée Iésu?»

Â é ina pâ: «Bwa, bwa.»

¹⁸ Rà tà tâa wè wà pâra tèpa ênawéna, ma wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri. Â rà pwa é pé na ânye, â rà pwacârau, ba dau maina kaa é moo. Â é tà coo burâ pwacârau jaarâ wà Pétèru.

É pitawiâ Iésu wà Hanne

¹⁹ Wà [Iésu, âna é coo ara Hanne] pwi ukai kâ tèpa pwa ârapwaaìlò [béaa. Â wà Hanne] âna é pitawiâê naa goo tèpa câmu kèe ma pai pwa pupûra kèe.

* **18:5-6** Ti còwâ—Reculer. **18:9** Ioane 17.12 **18:11** Mataio 26.39 † **18:12** Utàpwe—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Otàpwe. **18:14** Ioane 11.49–51

20 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Go mu nye tura na ara diri é pâ âboro. Â go mu ipupûra na é Wâra pwapwicîri, ma wâna é pâ *wâra pitapitiri. Â nye ticé jè popai cèna go pinaapwâniri. 21 Â gorodà na gà bwaa pitawiâô? Wâdé na gà tawèeri é pâ âboro na rà tère é popai kôo. Ba rà tâmogòori é pâ muru na go ina.»

22 Â é tamagérié wà pwi jè a wéaari Wâra pwapwicîri, na é cimwünyabwerié, â é ina tée pâ: «Kaa! Gà wàrapwiri târa pai tòpi'gà tà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò?!»

23 Â é ina tà Hanne wà Iésu pâ: «Wiàna èpà cè pai tòpi kôo, â gà paari tôo cai cè popai èpà na go ina. Â wiàna *târù, â cina gà nama tamagério?»

24 Â é panuêe pâ wà Hanne, dari wà Caïphe, géé goo na é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò, na pwi pàara-bà. Â bwaa nye tàgére pii wà Iésu.

É jèu pitütôowârié Pétéru

25 Na bwaa gére wàrapwiri, â rà tàgére pwcârau wà Simona Pétéru ma wà pàra tàpé. Â rà jèu ina tée pâ: «Pwiini, gà pwi jè a câmu kà Iésu mwara?»

Â é pitütôowâri wà Pétéru, â é ina pâ: «Bwa, [câgo caa tâmogòori pwiibà].»

26 Â é tâa jaarà mwara wà pwi jè ârapàara tèpa ênawéna kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò. Wà pwi ênawéna-bà, âna pijènereru ma wà i pwi ia é tépàgà i doronyürué wà Pétéru. Â é ina tée pâ: «Pwiini, akaé! Wâgà kaa na go côogà naa jaa wà Iésu, na i ére na câmi goro upwâra.»

27 Â é pitütôowâri mwara wà Pétéru. Â é nye to kaa i ja.

Iésu naa jaa Pilato

Mataio 27.11–31; Maréko 15.2–20; Luka 23.1–25

28 Bwaa nye dau dàuru kaa, â rà popa Iésu wà tèpa coda, jii wà Caïphe. Â rà dàtié pâ naa na pwârawâ kà *Pilato, pwi kupénoo roma. Â wà tèpa caa kà tèpa Juif, âna càra caa too naa na i pwârawâ; [wàrapwiri ba câé caa pwi Juif wà Pilato]. Ba péa rà tà piwâtâmurirà†, [wiâra é naèè kâra pwapwicîri kâra] â o càcaa pâri ma rà ija é utimuru pwicîri na tòtù *Paséka.

29 Êkaa na é còobé cararà wà pwi kupénoo Pilato. Â é ina tàra pâ: «Gona dà cè pwina èpà cèna é pwa wà pwi âboro bèeni, na guwà me nau piciapwâ gooé?»

30 Â rà ina tée pâ: «Wiàna ticé cè pwina é pwa na èpà, â gona gà niimiri kaa pâ bà o popaé medarigà?»

31 Â é tòpi tàra wà Pilato pâ: «Guwà popaé còwâ, â guwà pitèié wiâra é naèè kàwâ.»

Â rà ina tée pâ: «Nye ticé târù kâbà [wiâra é naèè kàwâ] ma bà pòtâmwara cè pwi jè âboro.»

32 Tèepaa me é pâ bèepwiri, târa ma coo é popai na é jèe ina wà Iésu, na é inapàpari é pai o bà kèe‡.

Càcaa wâni Mwaciri kôo

33 É tò còwâ wà Pilato naa na i wâ. Â é todà Iésu, â é tawèerié pâ: «Gona gà pwi ukai kà tèpa Juif?»

18:27 Ioane 13.38 † 18:28 Piwâtâmuri—Devenir impur. 18:31 Ioane 19.6–7 18:32 Ioane 3.14, 12.33 § 18:32 Pai o bà kèe—Ténamirié naa goro satauro (kurucé), wiâra pai pòtâmwara âboro kà tèpa Roma.

³⁴ Â é tòpi tée pâ: «Gà ina gée googà è popai bèepwiri, é, pwa cè jè âboro cèna é inaô tâgà?»

³⁵ Â é ina tée wà Pilato pâ: «Gona go pwi Juif mwara, wâgo? Rà panuâgà tōo wà tèpa jèneregà, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò. Ba dà cèna gâ pwa?»

³⁶ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Càcaa wâni gòropuu è Mwaciri kôo. Ba wiàna wâni gòropuu, â pwiri rà gére ipwamuruò wà tèpa ênawéna kôo, ma càcaa panuâô tà tèpa pitûâ kà tèpa Juif. Bwa, càcaa wâni gòropuu è Mwaciri kôo.»

³⁷ Â é tawèerié mwara wà Pilato pâ: «Gona gâ pwi jè ukai?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Âjupâra è pai ina'gà! Ba go Pwi Ukai. Â go tèepaa naani gòropuu, ba na go picémara è *AJUPÂRA. Â wà diri tàpé na rà tâa na è ÂJUPÂRA, âna rà tâmaari è pâ popai kôo.»

³⁸ Â é ina wà Pilato pâ: «Â gona dà 'âjupâra?»

Nümarà goo Barabbas

É còobé cōwâ wà Pilato, â é ina tà tèpa Juif pâ: «Câgo caa pâmari cè pwina pâri ma é pwa wârimuru goo, è pwi âboro bèeni. ³⁹ Nye câmaajé tâjè, na go panuâ cōwâ tàwâ è pwi jè a pwa wârimuru, na tòotù Paséka. Â wânau, nümawà na go panuâ cōwâ Iésu, 'pwi ukai kà tèpa Juif'?»

⁴⁰ Â rà nye cau ina too kaa pâ: «Bwa! Càcaa wâé! Gâ panuâ Barabbas!» (Napwa wà pwini Barabbas, âna pwi a mura*.)

19

Rà tubaèpà tée

¹ Wà *Pilato âna é panuâ Iésu ma pâdié goro ubati.

² Â wà tèpa coda, âna [rà piècaarié]. Rà pàti è bwe goro è ìri upwâra na dau pwa daaé. Â rà tòpò naa gòro pûru Iésu, wâra pé bwe korona [kà pwi jè ukai]. Â rà pwa ma é coona è pé ârabwée na dau mii*. ³ Â rà pime burée, â rà pitaurée gooé ma ina tée pâ: «Wéé! Cidòri nyuâagà, co pwi ukai kà tàpé Juif!» Â rà dau tamagérié.

Ténamirié naa goro satauro!

⁴ É còobé cōwâ wà Pilato, â é ina tà tèpa âboro pâ: «Guwà cōo, go jèe panuâê tàwâ, ba na guwà tâmogòori pâ, nye ticè pwina é pwa na pâri ma é pwa wârimuru goo.»

⁵ Â é pacòobé wà Iésu, âna é bweri i bwe kèe na pwa daaé, â jèe wâgooé i ârabwée mii. Â wà Pilato, âna é ina tàra pâ: «Wâèpwiri i ji pwi âboro.»

⁶ Ûna rà cōoé wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, â rà uu ma tomara too pâ: «Ténamirié naa goro *satauro! Ténamirié naa goro satauro!»

Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Tàpéebà, [wiàna nümawà na] guwà ténamirié, â guwà nye popaé cōwâ. Ba wâgo, âna nye ticè èpà kèe cèna go cōo.»

⁷ Êco na rà tòpi tée pâ: «É ina pâ é *Pwina naí Pwiduée, muru na dau pwiciri wiâra è naèà kâbà. Â wâdé na é bà!»

É tawèerié mwara Pilato

18:35 Ioane 1.11 * **18:40** Pwi amura—Pwiri wà Barabbas, âna é pwi apaa dà tèpa Roma (tèpa pârame na rà pwa kûu tà tèpa apooro napò). Êkaa na wâdé tà tèpa âboro-bà wâé. **19:2** Luka 23.11

* **19:2** Ârabwée na dau mii—Na pâara bèepwiri, âna rà coona ârabwée mii wà tèpa ukai.

⁸ Na é tère bèepwiri wà Pilato, â dau wâgotêe. ⁹ Â é too còwâ naa na i wâ, â é tawèeri Iésu pâ: «Gà pwi a me géepà, co pwini?»

Êco na câé mwa caa tòpi tée wà Iésu. ¹⁰ Â é ina tée mwara wà Pilato pâ: «Pwini, câgà caa tòpi tóo? Gona câgà caa tâmogòori pâ, tà tóo pitûâ ma go panuâgà, é, ma go pwa ma ténamirigà naa goro satauro?»

¹¹ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «O nye ticé tàrù'gà naa goodò, wiàna câé caa panuâ tâgà wà Pwiduée géenidò. Napwa naa goo wà pwi âboro na ia é icurio tâgà, âna é dau pwa na èpà jii'gà.»

Nümee na é panuâé còwâ

¹² Wà Pilato, âna é tàgère bu naigé ba na é panuâ Iésu còwâ. Êco na wà [tèpa pitûâ kà] tèpa Juif, âna rà ina tée pâ: «Wiàna gà panuâ pwi âboro bèeni, â câgà caa pwi bée wà César, ukai'gà. Ba wà pwi âboro na é ina pâ é pwi ukai, âna é pwi a cicara César.»

¹³ Â wà Pilato, âna é pacòobé wà Iésu naa gòroigé. Â é tâaboo naa gòro é autâa kà pwi a pitèimuru, naa na ji ére na ina goo pâ Gabbatha naa na *hébèru (pai ina wèe pâ 'Naigé na pwa goro atù').

¹⁴ Napwa é tòotù bèepwiri, âna tòotù na pibwéka târa tòotù *Paséka, â po gopaé. Â é ina wà Pilato tà tèpa âboro pâ: «Wàèni i pwi ukai kàwà!»

¹⁵ Â rà tomara too pâ: «Caamwereé! Caamwereé! Ténamirié naa goro satauro!»

Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Gona nümawà na go pwa ma ténamiri wà pwi ukai kàwà?»

Â rà tòpi tée wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò pâ: «Nye caapwi co, wà César, pwi ukai kâbà! Nye ticé pwi jèpwi mwara!»

¹⁶ Â é panuâé tàra ma ténamirié naa goro satauro. Â rà popa Iésu wà tèpa coda.

Rà ténamirié naa goro satauro

Mataio 27.33–50; Maréko 15.22–37; Luka 23.33–46

¹⁷ Wà Iésu, âna é nye kâa i satauro kée, â é còobé jii i ville. Â é pâra dâra é pwi ti kâra jaa, na ina goo wèe pâ Golgota naa na hébèru, âna pai ina wèe pâ 'Goro pwiripûru âboro'. ¹⁸ Â rà ténamirié† naa goro satauro naawê. Â rà ténamiri mwara é tupédu ârailu âboro, naa goro du jènereé.

¹⁹ É nama rà wii é jè aupwa tii wà Pilato, â rà tòpò naa goro i satauro kà Iésu. Â wàèni é pwina wii naa gò: IÉSU, PWI ÂBORO GÉE NAZARETH, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

²⁰ Âna wii goro pwa hébèru, ma roma, ma grec. Wâru tèpa âboro na rà pûra, ba é ére na rà ténamiri Iésu naawê, âna é tàmwünyabweri é ville.

²¹ Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, âna rà pwa ma ina tà Pilato pâ: «Gà cibwaa wii pâ: “Pwi ukai kà tèpa Juif”. Â gà wii pâ: “É INA PÂ é pwi ukai kà tèpa Juif.”»

²² Êco na é tòpi tàra wà Pilato pâ: «Ê pwina go wii, âna o jèe càcaa tòotéri.»

Rà ipâdi ârabwée kée

²³ Wà tèpa ârapapé coda, na ia rà ténamiri Iésu, âna rà popa é pâ ârabwée kée. Â rà ipâdi naa goorà ma ipârira. Â rà popa mwara i ârabwée kée na

gòri, na nye ticè autaa† na. ²⁴ Â rà pi-ina tàra pâ: «Jè cibwaa pidàdàrù. Wâdè na jè picàù noo kâra tii naa goo, ba na jè tâmogòri cè pwina kêe.»

Êkaa na jèe pâra nau coo é auina naa na *Tii Pwicîri, na ina pâ:

Rà ipâdi ârabwée kôo.

*Rà picàù noo kâra tii
naa goro ârabwée gòri.*

Psaume 22.19

Ba wàépwiri é tûâ kà tèpa coda.

Rà côoê pa âboro kêe

²⁵ Pwa ârapâpé ilàri na rà cimwünyabweri i satauro—wà nyaa kà Iésu, ma tô ilàri aéjii kà nyaa kêe, ma wà Maria, tô wâdâ Cléopas, ma wà Maria géé Magdala. ²⁶ Â é tâa wê mwara wà pwi jè a *câmu na dau wânüma Iésu gooé§. Âna é coo goro jènere nyaa kà Iésu.

Ûna é côoru wà Iésu, â é ina tà nyaa kêe pâ: «Nyaa, wàépwiri é pwina naîgà.»

²⁷ Â é ina mwara tà pwi a câmu kêe pâ: «Wàèni wà nyaa'gà.»

Â tapoo napwiri, â é popaé pâ naa na pwârawâ kêe wà pwi a câmu kêe bèeni.

É maagé bà Iésu

²⁸ É tâmogòri wà Iésu pâ é jèe tubamwara diri é wakè kêe, â é ina pâ: «Nümoò dàra wâdo.» Êkaa na pacoo é auina naa na Tii Pwicîri.

²⁹ Â tâa wê jè wâra jawé, na pwa dipâa na maga na. Â wà tèpa coda, âna rà popa jè imwaano, â rà tòo naa goro pé bàra upwâra *hysope*. Â rà tùu boo naa na i dipâa, â rà cipa too na pwâ Iésu. ³⁰ Â é nacai.

Â nabwé, â é ina pâ: «Go jèe po cau pacoo diri.»

Â é cigòboo, â ègò ôomaa kêe.

É tòtée jènereé pwi jè coda

³¹ Bwaa papwicî, tòotù béaa kâra é *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. Â rà ilari jii wà Pilato wà tèpa pitûâ kâra pâ na rà teciò é pâ duuru â tàpé na rà tâa goro i satauro [ba na o wâcî pai bà kâra]. Ba nûmarà na tapwütùrà, ba na o càra caa tà utòtòro goro satauro*, na tòotù pwicîri. Ba wà pwi tòotù pwicîri-bà, âna pwi tòotù na dau ipwamuru naa goo.

³² Â [é cùru pâ pàra tèpa] coda, â rà teciò du duuru â wà tupédu ârailu âboro na ru tâa goro jènere Iésu. ³³ Êco na, ûna rà tèepaa pâ naa goo wà Iésu, â rà côo pâ é jèe bà, â càra caa burà teciò âê. ³⁴ Êco na wà pwi jè coda, âna é tòtée i jènereé†, goro da, â nye joro kaa domii ma jawé. ³⁵ (Wâgo, [pwi a wii é tii bèeni] âna go wiâ é pwina go côo, â jèkutâ na âjupâra. Â go wiâ, ba na guwâ cèikî naa goo, wâguwâ mwara.) ³⁶⁻³⁷ Jèe pâra nau tèepaa

† **19:23** Ticè autaa na—Sans couture. **19:24** Psaume 22.19 **19:25** Mataio 27.55–56 **19:26**

Ioane 13.23 § **19:26** Pwi jè acâmu na dau wânüma Iésu gooé—Munaa wà Ioane. (Còo note goo Ioane 13.23.) **19:28** Psaume 22.16 **19:29** Psaume 69.22 **19:31** Deutéronome 21.22–23

* **19:31** Utòtòro goro satauro—Muru na miiri wiâra é naèâ kà tèpa Juif. (Còo Deutéronome 21.22–23.) Utòtòro—Accrocher. † **19:34** Jènereé—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Gòrowâê.

19:35 Ioane 21.24 **19:36-37** Exode 12.46; Nombres 9.12; Psaume 34.21 **19:36-37** Zakarie 12.10; Auinapàpari 1.7

ê pâ muru bèepwiri, ba na coo ê du auina naa na Tii Pwicîri, pâ: *O nye ticé duué na o teciò.* Exode 12.46 Â: *Rà mwa côo wà pwina rà tòtéé goro da.* Zakarie 12.10

Tòpòé naa na auipwàni

Mataio 27.57–61; Maréko 15.42–47; Luka 23.50–56

³⁸ Pwa pwi jè âboro na nee Ioséfa, pwi âboro géé Arimathée. Wà pwiibà âna é wâgoo wà Iésu, êco na câé caa pâra wiâê pàpâri, ba wâgotée goo tèpa pitûâ kâ tèpa Juif. Â é ilari jii wà Pilato i naii wà Iésu, â é naa tàrù tée wà Pilato. Â é pâra wà Ioséfa, ba na é popaé. ³⁹ Â é pâra wiâê wà Nicodème, wà i pwi âboro na ia é pâra dari Iésu na ne. Â é pwa ma pame é jawé ûrea, na pwa goro *aloès* ma *myrrhe*, na wâna 30 kilo.

⁴⁰ Ru popa é naii Iésu, â ru târamiri goro imwaano na gòri. Â ru *upwaaé goro i jawé ûrea, wiâra é nyamanya kâ tèpa Juif, na rà ipwàni. ⁴¹⁻⁴² Â ru popaé pâ naa na jè ére na câmi goro upwâra, na wâmwünyabweri i ére na ténamiri Iésu naawê. Â ru tòpòé naa na pé pwi diopwaa kâra pwâramara-atü, na bwaa nye ticé âboro bà na tòpòé naa na. Ru pwànirié naawê, géé goo na, o jèe tapoo tòotü pwicîri [naa bàrane, â pwicîri na rà pwàniri âboro bà, na pwi tòotü-bà].

20

Jèe tiâu Iésu na auipwàni

Mataio 28.1–7; Maréko 16.1–8; Luka 24.1–12

¹ Na pwapwicîri, [na dàuru kâra *tòotü pwicîri* kâra] na bwaa gòropwaa, âna é pâra naa na auipwàni wà Maria géé Magdala. Â é côo i diopwaa kâra atü, bécamoori i pwêe, âna jèe pwùru tâjii. ² Â é itàa† wâjué còwâ, nau pâmari Simona Pétèru, ma wà pwi jè a *câmu na dau wânüma Iésu gooé. Â é ina tàru pâ: «Rà jèe popa wà Pwi Ukai géé na auipwàni, â câbà caa tâmogòori cèna rà tòpòé naawê.»

³⁻⁴ Â ru pò ma pâra wà Pétèru ma pwi bée, â ru itàa naa na auipwàni. Â é dau awài wà pwini jii wà Pétèru, â é mara tèepaa pâ. ⁵ Â câé caa tò, â é nye po cùué boo, â é niâ dò naadò wâ, â é côo é pâ imwaano co na gére tâaboo naani napuu. ⁶ Ûna é tèepaa pâ wà Simona Pétèru, â é nye tò kaa naadò wâ na auipwàni. Â é côo pâ imwaano na tàgère tâaboo naani napuu. ⁷ Napwa naa goo é imwaano bépii pûrué, âna càcaa pitànaima bau é pâ imwaano-bà. É nye pwa-ité tâa naa na jè ére, na nye cùu bwàti.

⁸ Â ée mwa caa pwicò kâ Pétèru wà pwi bée. Â é côo, â é cèikî [pâ wà Iésu, âna é jèe wâro còwâ géé na aubà]. ⁹ (Êco na càru caa pâji po tâmogòori bwàti é pâ auina naa na *Tii Pwicîri, naa goro pai wâro còwâ kâ Iésu.) ¹⁰ Nabwé, â ru pâra còwâ wà tupéeni naa pwârawâ na ru pitâa na.

É ipaarié wà Iésu tà tèpa âboro kèe

Mataio 28.9–10; Maréko 16.9–11; Luka 24.35–49

—*Tà Maria géé Magdala*

¹¹ Napwa naa goo wà Maria, âna é tà coo boo goo i pwâramara-atü, âna é nye tà i wê. Â é cùué boo, ba na é niâ dò naadò wâ. ¹² Â é nye côo kaa du

19:39 Ioane 3.1–2 * **20:1** Tòotü pwicîri—Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. † **20:2** Itàa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Itàtà. **20:9** Apostolo 2.24–32; 1 Korénito 15.4

*angela, na ru coona ârabwée pwaa. Wà pwi jèpwi, âna é tâa na na ia tâa wê i pûru wà Iésu; â wà pwi jèpwi, âna é tâa na na ia tâa wê i du âê. ¹³ Â ru tawèerié pâ: «Tôoni, cina gà i?»

Â é ina târu pâ: «Go imuru Pwi Ukai kôo, ba rà jèe popaé, â câgo caa tâmogòori cèna rà tòpòé naawê.»

¹⁴ Ê ina pwiri, â é tabiié, â é côo wà Iésu na é tàgére coo wê, êco na câe caa côoinaé. ¹⁵ Â é ina tée pâ: «Tôobà, cina gà i? Gà mudà i?»

Êco na é tà niimiri wà Maria pâ, wà pwiibà âna wà pwi âboro na é tòimiri i na upwâra. Â é ina tée pâ: «Wiàna wâgà pwi a popa [nâii Pwi Ukai Iésu] â gà paari tôo na gà tòpòé naawê, ba na go pâ nau popaé.»

¹⁶ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Maria!»

Â é tabèrèè wà Maria, â é nye côoinaé kaa, â é ina tée naa na pwâratùra *hébèru, pâ: «Au, *Rabbouni!*» (Pai ina wèe pâ 'Pwi a pwa pupûra'.) ¹⁷ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa tu naa good, ba bwaa câgo caa too dari Caa. Â gà pâra naa jaa tèpa béèò. Â gà ina târa pâ, go o jèe too dari Caa kôo, wà pwi Caa kàwà mwara; wà Pwiduée kôo, ma wà pwi Pwiduée kàwà mwara.»

¹⁸ Â é pâra wà Maria, â é pâdari tèpa câmu. Â é ina târa pâ: «Tàpéebà! Go jèe côo wà Pwi Ukai!» Â é piwiâ târa é pwâra pitùra kàru.

—*Tà tèpa câmu kée*

¹⁹ Na bàrane kâra pwi pwapwicîri-bà, âna rà pitànaima na jè pwârawâ wà tèpa câmu. Â rà kiiri é pâ goropwârawâ, ba wâgotàra goo tèpa pitûâ kà tèpa *Juif. Â é nye tèepaa kaa naa nabibiu kàra wà Iésu. Â é ina târa pâ: «Cidòri nyuâawà!» ²⁰ Â é paari târa du na-araraîé ma é jènereé. Â rà nye dau ipwâdée kaa na rà côo wà Pwi Ukai.

²¹ Â é jèu ina târa pâ: «Cidòri nyuâawà! É cùruo me wà Caa naa na goropuu; â nabàni, âna go cùruwà pwacèwii pai pwa kée tôo.»

²² Â é upirà, ma ina târa pâ: «Guwà tòpi é Nyuâaé Pwicîri! ²³ Wiàna guwà pwanauri é pâ èpà kàra é pâ âboro, â é pwanaurirà wà Pwiduée. Â wiàna câguwà caa pwanaurirà, â é pâ èpà kàra âna o nye tà tâa.»

—*Tà Toma*

²⁴ Napwa naa goo wà Toma (pwi ârapàara tèpa 12 a câmu, jè nee mwara 'Bérepidu'), âna tà tiàué jaarà na é pwi tòotù na é tèepaa marirà wà Iésu. ²⁵ Â rà mwa tà ina tée wà pâra tèpa câmu pâ: «É cipàparibà wà Pwi Ukai.»

Êco na é tòpi târa pâ: «Auwa! Pwacoé na go cèikí [pâ é wâro còwâ! Wâdé co wiàna go côo é auru paò goro du na-araraîé. Â wiàna go tùu gée goo é mangadaîò naa na é auru paò, ma tòpò mwara é na-araraîò naa goo i jènereé!»

²⁶ Gée na càuru caapwi nadàpàra pwapwicîri, â rà pitànaima mwara wà tèpa câmu naa na i wâ, â jèe wàilà ma Toma. Â rà kiiri é pâ goropwârawâ, êco na é tèepaa marirà wà Iésu. Â é coo nabibiu kàra, â é ina târa pâ: «Cidòri nyuâawà!»

27 Â é ina tà Toma pâ: «Gà côo i du na-araraîô. Â gà tòpò i mangadaîgà naa na. Â gà pame i na-araraîgà, â gà tòpò naa goo i jènereô. Â gà cibwaa pidumapiê, â gà cèikî!»

28 Â é tòpi tée wà Toma pâ: «Pwi Ukai kôo ma Pwidueé kôo!»

29 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa cèikî ba gà côoô. Cidòri nyuâa tèpa âboro na rà cèikî, na càra caa côoô.»

Gorodà na wii pwi tii bèeni?

30 Dau wâru ê pâ *câmu kâra pàtâma Pwidueé na é pwa wà Iésu, na ara tèpa câmu kêe. Càcaa wii diri naa na ê tii bèeni. 31 Êco na é pâ popai bèeni gére wii, âna wii, ba na guwà cèikî pâ, wà Iésu âna é pwi *Mesia, *Pwina naî Pwidueé. Â wiâna guwà cèikî naa gooé, â o tà tàwà ê *âji wâro na wâgooé.

21

Na bàrawià Galilée

1 Gée na càuru pàra tòotù, â é ipaarié mwara wà Iésu, tà tèpa *câmu kêe, na bàrawià Galilée*. Â wàéni ê pai ipaarié tàra:

2 Rà picaatâa [wà pàra tèpa câmu kêe]—wà Simona Pétéru, ma Toma (jè nee mwara 'Bérepidu'), ma Natanaël† (pwi âboro gée Kana wà Galilée), ma wà tupédu naî Zébédée, ma tupédu ârailu mwara.

3 Â é ina tàra wà Simona Pétéru pâ: «Go bwaa pàra nau pwa puà.»

Â rà ina tée pâ: «O wàijè.»

Â rà pàra, â rà too naa na i wànga, â rà pàra nau pwa puà. Êco na, na pwi ne-bà, âna nye ticè ârapokâa kâra.

4 Na pàra nau pwaa dôme, âna wà Iésu, âna é nye tà tâa nidò bàrawià. Êco na bwaa càra caa côoinaê. 5 Â é ina tàra pâ: «Ico tàpéeni, nye pwa cè ârawéà kàwà?»

Â rà tòpi tée pâ: «Auwa, nye âji ticè.»

Rà côoina Iésu

6 É ina tàra pâ: «Guwà tòpò i puà naa gòro ètò kàwà, ma o pwa cè ârawéà kàwà!»

Â rà tòpò, â jèe càcaa pàri ma rà dàgòtù, ba dau tòina goro é pai wâru wàra pâ ârawéà. 7 Â wà i pwi a câmu na ia dau wânüma Iésu gooé, âna é ina tà Pétéru, pâ: «Êe! Wà Pwi Ukai pwiri!»

Â wà Pétéru, âna é nye nama pòpii i ârabwée kêe goro opiié, â é nye êgò kaa naa nawià, [â é éoo too dari Iésu]. 8 Â rà gére me mariru wà pàra tèpa câmu bée gòro i wànga. Â rà jèe po tadàti i puà, goro é pai wâru wàra é ârawéà na. Ba rà jèe tà wâmwünyabweri é bàrawià†. 9 Â rà tâdò, â rà boo gée na i wànga, [â rà tópaé]. Â rà pâmari é poloa bau é pâ ârawéà na tâa na dàuru ânye.

10 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Pame cè pàra ârawéà gée goro é pwina guwà bwaa taa.»

20:29 1 Pétéru 1.8   **20:31** Ioane 3.15; Roma 1.17; 1 Ioane 5.13   * **21:1** Galilée—Grec: Tibériade. Còo mwara Nawià Galilée naa na Neeremuru (Vocabulaire).   † **21:2** Natanaël—Nee *Barthélemy* naa na pâ tii kà Mataio, Maréko ma Luka.   **21:3** Luka 5.4–7   **21:7** Mataio 14.29; Ioane 13.23   ‡ **21:8** Wâmwünyabweri... Napéaati naa na grec pâ: Wâpâ na 100 mètres.

11 Â wà Simona Pétéru, âna é wâjué cōwâ naa na i wànga ba na é dàti dò naa gòromwari i puà. Â po 153 ârawéà maina na tâa na i puà, êco na càcaa madâpa i puà.

12-13 Â é ina târa wà Iésu pâ: «Jè ija.» Â é popa i poloa ma i ârawéà, â é jèpa naa târa jècaa.

Â nye ticé pwi jèpwi géé goorà, cèna é tawèerié pâ «Gona wâgà wàa?» Ba rà jèe nye tâmogòori pâ wà Pwi Ukai.

14 Wàépwiri béaracié kâra pai ipaarié kêe tà tèpa câmu kêe, géé na càuru ê pai wâro cōwâ kêe géé na aubà.

Ru pitùra Iésu ma Pétéru

15 Géé na càuru ê pai pi-ija kàra, â wà Iésu, âna é tawèeri Simona Pétéru pâ: «Simona, pwina naí Iona[§], gona dau pimaina ê pwâranümagà goodò, jii ê pwâranüma wà tàpèeni goodò?»

Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, gà jèe nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà pa-ija i pâ nari mutô kôo.»

16 Â é wailu tawèerié pâ: «Simona, pwina naí Iona, gona dau wânümagà goodò?»

Â é tòpi tée mwara pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, ba gà nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà wéaari i pâ mutô kôo.»

17 Â é wacié tawèerié pâ: «Gona gà nye pwi gòrobéè?»

Â é nye dau pikiri kaa wà Pétéru, géé goro na é jèe po wacié tawèerié.

Â é tòpi tée pâ: «Pwi Ukai, gà nye tâmogòori diri ê pâ muru, â gà nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà pa-ija i pâ mutô kôo. 18 Gà tère bwàti, ba go ina tâgà ê âjupâra pâ: Na pàara na gà bwaa dopwa na, âna gà nye ipii acari ê karapuu'gà. Â gà nye pâra naa na ére na gà câbawâdé. Êco na, wiàna gà mwa ijiao, â gà o mwa patàrù ê du îgà, â ée mwa pii ê karapuu'gà cè pwi jèpwi. Â ée mwa popagà pâ naa na ére na càcaa nümaga na gà pâ naawê.»

19 (É ina pwiri, ba na é inapàpari ê pai o bà kà Pétéru*, târa ma o pwamaina wà Pwiduée.)

Ûna é jèe ina pwiri, â é ina tée wà Iésu mwara pâ: «Gà me wiâô!»

Wà pwina wânüma Iésu gooé

20 [Na gére wàrapwiri, â] wà pwi a câmu na ia dau wânüma Iésu gooé, âna é gére me wiâru. (Wà pwiibà, âna i pwi ia é tâa goro jènere wà Iésu, na i pwi Bénabwé pi-ija kàra, na ia é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wàilâpà na o ipwa tûa tâgà?»)

Â é tabiié wà Pétéru 21 â é cōoê, â é ina tà Iésu pâ: «Pwi Ukai, âna wà pwini na?»

22 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wiàna nümoo na câe caa bà, tiagoro cè pai wâjué kôo cōwâ; â é pwiibà âna târa dà'gà? Wàeni ê pwina go ina tâgà: Gà me wiâô!»

21:11 Luka 5.6   21:14 Ioane 20.19,26   § 21:15 Iona—é, Ioane.   21:16 Apostolo 20.28
21:19 Mataio 16.24–25; 2 Pétéru 1.14   * 21:19 Pai o bà kà Pétéru—Pai ina wèe pâ, rà o tètâmwara Pétéru wà tèpa cicaraé.   21:20 Ioane 13.23–25

²³ Géé goo pwiri, na ipâra ê jèkutâ wânabibiu kâ tèpa pâra wiâ Iésu, pâ, pwiri o câé caa bà wà pwi a câmu-bà. Caapwi co, na câé caa ina wà Iésu pâ, o câé caa bà. Â é nye po ina co pâ: «Wiàna nùmoo na câé caa bà, tiagoro cè pai wâjué kôo cówá, â târa dà'gâ?»

²⁴ Napwa naa goo wà pwi a câmu-bà, âna wàé na é *paâjupâra ê pâ muru bèepwiri, ma wii naa na tii. Â bà jèe nye tâmogòori pâ âjupâra ê pai ina kèe.

²⁵ Nye dau wâru awé ê pâra muru na é pwa wà Iésu. Êco na, wiàna jè cau wii diri, â go niimiri pâ, ê gòropuu âna é po dau kîri târa ma tâa na! Nabwé!

Wakè kà tèpa Apostolo Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Nye wà Luka, wà pwina é wii é *Tii kà Luka*. É tapoo pâra wiâ *apostolo Paulo naa nabibiu kêra bêârailu kêra pai pâra kà Paulo. Tapoo géé goro nee tii 16.10, âna é wii pâ «*Bà pâra...*»

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 61 ma 65, géé na càuru pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma. (Còo naporomee 27–28.)

É wii tâi?

Tà pwi jè âboro na nee Théophile, pwi jè âboro imaina naa jaa tèpa Roma. Còo naa na autapoo goo é *Tii kà Luka*.

Cina é wii?

É tòobàra bétapoo tii kêe. Naa na *Tii kà Luka*, âna é piwiâ wâro kà Iésu, ma pai bà ma wâro còwâ kêe. Â naa na tii bèeni, tii *Apostolo*, âna é piwiâ pâ, é pibwiari pâ, é *Picémara Wâdé géé *Iérusaléma, tia diri napô Judée, ma Samaria, ma tia Roma, pwi ville na dau maina naa gòropuu na pwi pâara bèepwiri. Ba é tâa gò tèpa apostolo é pàtàmara Nyuââê Pwicîri, ba na rà pwa i pwi ia é pwa wà Iésu.

Munaa nùma Luka na é paari mwara tà tèpa Roma (na rà tèpa pitûa na pâ napô na wâru) pâ, wà tèpa cèikí naa goo Iésu, âna rà tèpa âboro na pitòimiri wâro kàra, â càcaa nùmarà na rà pagù é napô.

Dà ère é tii bèeni?

É tapoo goro pai boome kêra Nyuââê Pwicîri, naa gò tèpa apostolo (naporomee 2). Naa naporomee 3–12, âna é piwiâ wakè kà Pétèru ma pâra tèpa bée naa na ville Iérusaléma, ma napô *Judée, tiagoro napô na tâmwünyabwerié, wâ *Samaria.

Naa na autapoo goo, âna wà tèpa cèikí naa goo Iésu, âna rà cau tèpa *Juif. Â càcaa nùmarà na rà piwiâ popai tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Êco na wà Pwiduée, âna é paari tà Pétèru pâ, é Popai Wâdé, âna kêra diri pâ Ba wâ gòropuu (naporomee 10–11, ma 15).

Jè pûra naa naporomee 9 é pai todà Paulo, pwi âboro na ia dau tubaèpà tà tèpa cèikí béaa. Â é biié, â é pâra wiâ Iésu. Naa naporomee 13–28, âna wà Luka, âna é piwiâ wakè kà Paulo, naa na âracié pai pâra kêe na pâ napô na wâru. É picémara é Picémara Wâdé, ma tapoo pâ wâra pwapwicîri, ma pagò tèpa cèikí wê, tèepaa naa na ville Roma, naa naporomee 28, na é naja 62.

Ê pâ tii kà Paulo (*Roma—Philémon*), âna é wii tà tèpa cèikí na pâ ère-bà na ia é mara tâa wê. Êkaa na, é tii bèeni, *Apostolo*, âna târa pitòobàra diri pâ tii bèepwiri. Na é naja 51, é, 52, âna é tâa Korénito naa napô Grèce (*Apostolo 18.1–18*). Â géé na càué, na naja 53–55, âna é wii tii *1 Korénito* tà tèpa cèikí wê, na pâara na é tâa na ville Éfeso. (Còo *Apostolo 19.8–10*.) Â géé na càué

mwara, na é tâa Roma (piwiâ na *Apostolo* naporomee 28), â é wii tà tàpé Éféso.

É piwiâ mwara wà Luka naa na tii bèeni é pâ pwi bèepwiri:

- Ê wâro na wâdé, ma é picaatâa ma pai pwapwicîri kâ tèpa tapoo a cèikî;
- Ê pai tubaèpà tà tèpa cèikî naa Iérusaléma. Gée goo pwiri na rà ipiina ma picémara pitiri é popai;
- Ê pâ ipwa pupûra kâ Pétéru, ma Paulo, ma Étienne.

Pai pitàgoo tii Apostolo

É cùru tèpa cèikî wà Iésu ba na rà paâjupâraê pitiri (1.1–2.13)

Ipwabwàtirà (1.1–26)

Rà tòpi Nyuâaê Pwicîri (2.1–13)

Paâjupâra Iésu naa Iérusaléma (2.14–7.59)

Pétéru (2.14–5.42)

Étienne (6.1–7.59)

Paâjupâra Iésu naa Judée ma Samaria (8.1–9.43)

Todà Paulo (8.1–9.31)

Paâjupâra Iésu tà tàpé na càra caa tèpa Juif (10.1–12.25)

Pétéru (10.1–11.18)

Tubaèpà tàra (12.1–25)

Pai pâra kâ Paulo (13.1–21.26)

Paâjupâra Iésu tiagoo tèpa Roma (21.27–28.31)

Tâjûru Paulo (21.27–23.35)

Paulo naa Césarée ma Roma (24.1–28.31)

Gée na càuru pai wâro còwâ kâ Iésu

¹Théophile*, naa na é tapoo tii kôo, âna go piwiâ tâgà diri é pwina é pwa wà Iésu, ma é pacâmuri gée na autapoo goo, ²tiagoro é tootù na dàgòtùé too naa *napwéretòotù. Béaa kâra é pai too kêe, âna é naa tà tèpa âboro é pâ naèà kêe, goro é pàtamara é Nyuâaê Pwicîri. Wà tèpa âboro bèepwiri, âna é jèe pitòrigarirà, ba naa tèpa *apostolo kêe.

É ina pai me kâra Nyuâaê Pwicîri

³Gée na càuru é pai bà kêe, â é piâpâparié tàra. Â wâru é pâ muru na é pwa, ba na é paari tàra pâ é jèe wâro còwâ. Â é pipaarié tàra na pàra pàara naa na 40 tootù, â é picémara é *Mwaciri kâ Pwiduée. ⁴Ûna é bwaa tâa jaarà, â é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa pâra gée *Iérusaléma, ba na guwà tapacîri i pwi, na ia é jèe ina béaa wà Caa, â ia go jèe ina tàwà mwara. ⁵Ba wà Ioane, âna é *piupwaa goro jawé. Â napwa naa goowà, âna càcaa dàra wâru cè pâ tootù, â o *upwaaawà goro é Nyuâaê Pwicîri.»

É too naa napwéretòotù

⁶Ûna rà caatâa wà tèpa apostolo ma wà Iésu, â rà tawèerié pâ: «Pwi Ukai, o napwiri na gà o tòpò còwâ é mwaciri wà *Isaraéla?»

⁷Â é tòpi tàra pâ: «Càcaa wâguwà na, na guwà tâmogòori é pâ pàara ma tootù na é tòpò wà Caa wiâra é câbawâdé kêe. ⁸Êco na guwà o tòpi é

1:1 Luka 1.3 * **1:1** Théophile—É wii é tii bèeni wà Luka tà pwi jè âboro imaina na nee Théophile.

1:2 Maréko 16.19; Luka 24.49–51 **1:3** Luka 24.36–49; Apostolo 10.41 **1:4** Luka 24.49; Ioane 14.16–17; Apostolo 2.33 **1:5** Mataio 3.11 **1:6** Luka 24.21 **1:7** Maréko 13.32 **1:8** Mataio 28.19; Luka 24.48

pàtàmara ê *Nyuâaê Pwicîri, na ée mwa me naa gòwà, ba na guwà o mwa tèpa *paâjupàraô na Iérusaléma, ma naa na diri ê pâ ére wâ napô *Judée ma Samaria, ma tia pwâadàra ê gòropuu.»

⁹ Gée na càuru na é ina tàra pwiri, â càué too jìrà naa napwéretòtù. Â tiàué naa na pé nee.

¹⁰ Ûna rà bwaa nye tàgére niâ too wiâé, â rà pò goo tupédu âboro na ru coona ârabwée pwaa†, ¹¹ â ru ina tàra pâ: «I tàpé Galilée, cina guwà tàgére coo awé? Cina guwà tàgére côo ê napwéretòtù? Guwà nye côo ê pai too kà Iésu bèeni naa napwéretòtù, â na o mwa wàrapwiri cè pai wâjué còwâ kêe†.»

Pai tòotéri Judas

¹² Wà tèpa apostolo, âna rà wâjué còwâ gée gòrojaa Élaio§, pâ naa Iérusaléma, tàpo wâna caapwi kilomètre. ¹³ Ûna rà tèepaa pâ, â rà too naa na é pwi naditàrawâ na tâdòiti wâna ê pwârawâ na rà mu ciburà tâa wê. Wà tàpéebà, âna wà Pétéru, Ioane, Jacques ma André, Filipo ma Toma, Barthélemy ma Mataio, Jacques pwina naî Alphée, Simona pwi Zéloté*, ma wà Jude pwina naî wà Jacques. ¹⁴ Â rà caajurirà, â rà nye tà pwapwicîri taaci, wàilà ma pa ilàri, ma wà Maria nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jii Iésu.

É patùra tèpa cèikî wà Pétéru

¹⁵ Na pwi jè tòotù, âna po 120 wàilà tèpa cèikî na rà picaatâa, â é cimadò gée nabibiu kàra wà Pétéru, â é ina tàra pâ: ¹⁶⁻¹⁷ «Tèpa aéjii kòo, wâdé na coo ê auinapopai naa na Tii Pwicîri, na é pinaigé mee ê Nyuâaê Pwicîri na ia é tura goo wà *Davita. Ba é jèe ina béaa pâ wà Judas—pwi jè apostolo béebà—âna ée mwa pwi naigé mee, ma rà tâjùru wà Iésu.»

¹⁸ (Napwa naa goo wà Judas, âna é pa é napuu goo wâri wàra pai icuri kêe wà Iésu, â é tûu, â tabòaa é naaé, â tabaégò ê pâ wâgòoé. ¹⁹ Ê pwi jèkutâ bèepwiri, âna rà capai tâmogòori diri wà tèpa âboro na ville Iérusaléma, â rà pwa ma neere é pwi ére-bà pâ Hakeldama, na pai ina wèe naa na pairâ pâ ‘napuu na pwa domii na’.)

²⁰ [Â é tòobàra pâ wà Pétéru, â é ina pâ]: «Ba jèe wii naa na tii Salamo pâ:

O ticia pwârawâ kêe.

O ticè cèna ée mwa tâa wê.

Psaume 69.26

«Â jèe wii mwara pâ:

É tòotérié pwi jèpwi.

É popa wakè kêe.

Â wâdé na wàra.

Psaume 109.8

† **1:10** Tupédu âboro... Pai ina wèe pâ, tupédu angela. Côo mwara Neeremuru (Vocabulaire).

1:11 Mataio 26.64; Luka 21.27 † **1:11** Pai wâjué còwâ kêe—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ:

Pai wâjué kêe còwâ. **1:12** Luka 24.50–53 § **1:12** Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers. **1:13**

Mataio 10.2–4 * **1:13** Zéloté—Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paégò tèpa Roma gée napô kêe.

Côo mwara Judée, Roma naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **1:16-17** Psaume

41.10 **1:18** Mataio 27.3–8 **1:20** Psaume 69.26, 109.8

21-22 «Êkaa na wâdé na pwa cè pwi jè béebà, ba na pwi jè a *paâjupâra é pai wâro còwâ kà Iésu. Wâdé na wà pwi âboro-bà, âna pwi jè ârapàara tàpé na rà mu nye ciburà pâra wiâjè, naa na pâara na é bwaa tâa jaajè wà Pwi Ukai kâjè—tapoo na é piupwaa wà Ioane; tiagoro é pai too kà Iésu naa napwéretòtù.»

Rà pitòrigari Matthias

23 Rà pitòrigari tupédu ârailu—wà Ioséfa na nee Barsabbas, jè nee mwara Justus, ma wà Matthias. 24 Â rà capai pwapwicîri, â rà ina pâ: «Pwi Ukai, wâgà na gà tâmogòori é pwâranümara diri é pâ âboro; gà paari tâbà cè pwi âboro na gà jèe pitòrigarié naa na tupédu âboro bèeni, 25 ma é pa wakè kà Judas ma pwi apostolo. Ba é jèe panuâ é wakè kèe wà Judas, â é jèe pâra naa na é pwi ére kèe. [Ba é jèe tòpi é pumara wakè kèe na èpà.]»

26 Â rà càù noo kâra tii† naa gooru, â wâru noo kâra tii kà wà Matthias, â rà naaé géé, ma pwi bée wà tèpa 11 apostolo.

2

É me Nyuâaê Pwicîri naa gò tèpa cèikî

1 Na tòotù kâra Pentecôte, [*tòotù maina kâra piünya] âna rà pitànaima na jè ére wà tèpa cèikî. 2 Â rà nye tère kaa é pwina é boome géé napwéretòtù na pwa aié na pwacèwii é airi pwéretòtù na dau maina. Â é nye pwaai kaa é wâ na rà tâa na. 3 Â rà còo na tèpeaa me é pâ pwina pwacèwii é doromara ânye, â jèpa ti gòrà jècaa. 4 Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é nye tûu kaa naa gòrà diri, â rà tûra na é na jèpapara pwâratûra, wiâra na é naa tàra é Nyuâaê Pwicîri.

Wâru tàpé na tère na jèpa pairà

5 Na pwi pâara bèepwiri, âna rà wâro wâ *Iérusaléma wà tèpa *Juif na dau wânümarà tàra é pwapwicîri, âna rà me géé na diri é gòropuu pitiri. 6 Â wà tàpéebà, âna rà cau itâa, ma caatâa naa, na rà tère pâ naawê i pwi airimuru. Â po tabaticè nûmarà, ba rà tère tèpa cèikî na rà tûra naa na jèpapara pwâratûra.

7 Po dàpàgà tàra, â rà pitawèerirà pâ: «Gona wà tèpa âboro bèeni na rà gére tûra, âna càcaa tèpa âboro diri géé Galilée? 8 Â gorodà na jè térerà, na rà gére tûra na jèpa pajjè jècaa*?»

9 Ba géé nabibiu kâra, âna pwa tèpa âboro na rà me géé napô *Judée. Â pwa pâra tàpé na rà me géé na pâ napô—géé Parthes, ma Médie, ma Élam ma Mésopotamie. Â pwa pâra tàpé na rà me géé na jè province kà tèpa *Roma—Cappadoce, ma Pont, ma Asia, 10 â géé na ére mwara wà Phrygie ma Pamphylie†. Â wà pâra tàpé, âna rà me géé napô *Aigupito, â géé na nyi nari napô géé goo na ville Cyrène wà Libye. Â wà pâra tàpé mwara, âna rà me géé Roma, 11 â géé gòropô wà Crète; â géé napô Arabie. Â pwa

1:21-22 Mataio 16.19; Maréko 1.9; Ioane 15.27 † 1:26 Noo kâra tii—Tirage au sort. Wâni Kalédoni, âna jè pwa goro noo kâra tii, éco na wà tèpa ijiao kà tèpa Juif, âna rà pwa goro atù. 2:1 Lévitique 23.15–21; Deutéronome 16.9–11 2:3 Mataio 3.11 2:4 Maréko 16.17; Apostolo 4.31, 10.44–46, 19.6 * 2:8 Nee tii 9–11 naa na grec, âna gòobàra popai na rà ina wà tèpa âboro naa na nee tii 7 ma 8. † 2:10 Cappadoce, Pont, Asia...Phrygie ma Pamphylie—Rà tâa napô na ina goo pâ Turquie nabà.

pàrà tàpé gée jaarà, âna rà nye tèpa âji Juif; ma wà tàpé na rà cèikî naa goro ê pwapwicîri kà tèpa Juif.

Â rà pitawèerirà pâ: «Gona dà majoroé ma jè tère wà tèpa âboro Galilée bèepwiri na rà gére ina naa na ê jèpa pajjè ê pâ muru na maina na é pwa wà Pwiduée?»

¹² Â rà dau pò diri, â càra caa tâmogòori cèna rà niimiri, â rà pi-ina tàra pâ: «Dà pai ina wèè ni?»

¹³ Êco na pwa pàrà tàpé na rà piècaari tèpa cèikî, â rà ina pâ: «Bwa! Rà nye dau ipwirié kaa goro dipâa!»

É patùra é Ba wà Pétéru

¹⁴ É cimadò wà Pétéru ma wà tèpa 11 *apostolo bée, â é mwa patùrarà, ba na rà tâmogòori bwàti. «Bwa; guwà tère, co tèpa jènereô†, ma wâguwà diri na guwà wâni Iéruusaléma. Guwà tàpo tâmaa ma go ina bwàti tàwà é pwina gére tèepaa. ¹⁵ Wà tèpa âboro bèeni, âna càra caa ipwirié pwacèwii é pai niimiri kàwà, ba mwa nye gére 9h§ dàuru kaa. ¹⁶ Bwa! Wàeni kaa i popai kà [Pwiduée, na é naigé mee wà] *péroféta Joël:

17 Go o mwa naa boopaé

é Nyuâaé kôo

naa gò tèpa Ba,

na tòotù pwicò.

Go o mwa naa popai kôo

tà pa èpo paa

ma èpo kàwà.

Rà mwa tomara too

tàra inapàpari.

Go o mwa paari

pâ muru na nyuâa

tà pa èpo dopwa kàwà.

Go o mwa patùra

tèpa ijiao kàwà

naa na naurune.

18 Go o naaboo Nyuâaô,

na pwi pàara-bà,

naa goo pâ ênawéna kôo,

pa ilàri ma paa.

Rà mwa picémara popai kôo.

19-20 Go o nama tèepaa

pâ muru na ité

na càcaa mu còo

naa gopaérenao

ma naa gòropuu.

Too ânye ma mu.

O câé caa té tòotù.

Ba é bié ma bàutê

O mii parui

pwacèwii domii.

† 2:14 Tèpa jènereô—Tèpa Juif. § 2:15 9h—Wà tèpa Juif, âna rà mwa ija ma wâdo na 10h dàuru gée na càuru pwapwicîri. 2:17 Joël 3.1–5

*O cau coo diri
béaa kâra pwi tòotù
—tòotù kâ Pwi Ukai.
Nyamu ma pwényuâa
pwi tòotù kôo-bâ.
21 Ée mwa udò awé
wâ pwina ée mwa todòo
na pwi tòotù-bâ!»*

Joël 3.1–5

É jèe wâro còwâ Iésu

22 [É ina mwara wâ Pétéru pâ]: «Tèpa âboro *Isaraéla, tàpo tâmaari é popai na go ina tàwâ: Wâ Iésu pwi âboro Nazareth, âna wâ pwi âboro na é jèe tàmara pitòrigarié wâ Pwiduée. Â wâ Pwiduée, âna é jèe paarié tàwâ, ba é nama é pwa é pâ *câmu kâra pàtâmee naa nabibiu kàwâ, na guwâ pò goo. 23 Wâ pwiibâ, âna pinaaé tàwâ, â guwâ pwa ma é bà, ma guwâ nama rà tanamirié naa goro *kurucé wâ tèpa âboro èpâ. Êco na é mara tâmogòori diri pwiibâ wâ Pwiduée, â nye câbawâdé kêe na wàrapwiri. 24 [Â gée na càuru é maagé còo kâ Iésu] â é upaé jii é pwâra bà, â é pawâroé còwâ. Ba nye ticé pàtâmara é pwâra bà naa gooé. 25 Ba é jèe tàmara picémaraé wâ *Davita na é ina pâ:

*Go nye tà còo taaci
wâ Pwi Ukai béaa kôo.
É tâa gòro âji îò,
â câgo caa gùmagù.
26 Go ipwâdéé ma picagòtùé!
Ba wiâna go bà,
â o nye tà wâdé naa good.
27 [Go ina tée pâ]:
Gâ jèe pitòrigario
ma go pwi ênawéna'gâ.
O câgâ caa panuâ nyuâaô
ma é tâa na aubâ*.
O câgâ caa panuâ naiio
ma o wai ma botére.
28 Gâ jèe paari tòo
é naigé mara wâro.
Go o mwa ipwâdéé,
ba gà tà wâjaaa!»*

Psaume 16.8–11

29 [É tòobàra pâ wâ Pétéru, â é ina tàra pâ]: «Tèpa jènerèô, câgo caa piwâ† na go ina ba pwéelaa tàwâ pâ: Wâ pwi jojoorojé Davita, âna é bà, â pwânirié, ba jè bwaa tà còo nabàni é bwâmu kêe, naa jaajè. 30 Êco na é nye pwi péroféta, [ba é pame é popai géé jaa Pwiduée] â é nye tâmogòori é *aupwataâboro kâ Pwiduée na é ina tée pâ:

Go o mwa pitòrigari

2:25 Psaume 16.8–11 * 2:27 Aubâ—é, Napô kâ tèpa bà. 2:29 1 Rois 2.10 † 2:29 Pwîwâ—Hésiter. 2:30 2 Samuel 7.12; Psaume 89.4–5, 132.11

*cè pwi âboro caapwi
gée goo wà tèpa gòobàragà.
Ée mwa tâa na autâ'gà.
Ba wâgo na go o mwa pwa.*

Psaume 132.11

31 «Ûna é ina pwiri wà Davita, â é mara ina wà pwi *Mesia na ée mwa me. Ûna é ina pâ, o câé caa panuâe naa na aubà, â o càcaa wai ma botére é naitié, â é inapàpari é pai wâro còwâ kà pwi Mesia. 32 Â wà pwi Iésu na go gére ina tàwà, âna wàé kaa pwiri, ba wà Pwiduée, âna é jèe pawâroé còwâ gée na aubà. Â nye wàibà kaa tèpa *paâjupâraé diri.

33 «Â é naaé too wà Pwiduée Caa naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kêra diri pâ muru] â é naa tée é Nyuâaé Pwicîri, na é jèe nabwé ina béaa. Êkaa na naa boome naa gòbà é Nyuâaé Pwicîri, wàra na guwà gére còo ma tère nabà. 34-35 Ba wà Davita, âna câé caa too naa napwéretòtù, êco na é ina pâ:

*Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwiduée
na é patûra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

36 «Wâdé na wâguwà é Ba Isaraéla, âna guwà câbaâjupâra† pâ, wà i pwi Iésu na ia guwà tanamirié naa goro kurucé, âna é nama é pwi Mesia ma Pwi Ukai wà Pwiduée.»

Dau wâru tàpé na rà cèikî

37 Na rà tère é popai bèepwiri, â cau tatée ma tabagéaa diri é pwâranümarà, â rà ina tà Pétèru ma tèpa apostolo bée pâ: «Tèpa jènerebà, na bà pwa dà?»

38 Â é ina tàra wà Pétèru pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà nama *upwaawà jècaa, naa na nee wà Iésu *Kériso, ba na o pwanauri é pâ èpà kàwà, â na guwà o tòpi é âraimeai, i Nyuâaé Pwicîri. 39 Ba é auinabéaa bèepwiri, âna kàwà ma tèpa naîwà ma diri é pâ âboro na rà wàiti awé§ na ée mwa todàra wà Pwiduée, Pwi Ukai kâjè.»

40 Dau wâru mwara é pâ popai na é paâjupâra tàra ma pagòrà goo wà Pétèru. Â é ina tàra mwara pâ: «Guwà upiri é pâ naneeâboro na èpà tûâ kàra, [ba na o tâa tàwà é *âji wâro].»

41 Nye wâpâ na 3 000 âboro kaa, na rà tòpi é popai kà Pétèru na pwi tòtù bèepwiri. Â rà cèikî naa goo wà Iésu, â *upwaarà. Â mwa tèpa bée tàpé na rà cèikî béaa.

2:31 Psaume 16.10   **2:33** Apostolo 5.32, 7.55–56   **2:34-35** Psaume 110.1   **2:36** Apostolo 5.30–31   † **2:36** Câbaâjupâra—Reconnaitre la vérité, être convaincu (cèikî, tòpi, tâmogòori).   **2:39** Ésaïe 57.19   § **2:39** Ê pâ âboro na rà wàiti awé—Wàjè diri tèpa âboro na câjè caa tèpa Juif.   **2:41** Apostolo 2.47, 4.4

Pai wâro kà tèpa cèikî

⁴² Wà tèpa cèikî, âna rà nye tà ciburà pitànaima ma tèpa apostolo, ba na rà tère bwàti é pupûra kàra. Â rà pitubiti naima é poloa*, ma pwapwicîri naima.

⁴³ Wâru pâ câmu kâra pàtâma Pwiduée na rà pwa wà tèpa apostolo. Â wà tèpa âboro, âna rà pò goo, â rà pitòimirà ma piaabòrirà.

⁴⁴ Wà diri tèpa cèikî âna caapwi pwâranûmarà, â rà pwa ma é jèpa neemururà, âna capai kàra. ⁴⁵ Rà icuri é pâ napuu kàra ma é pâ wâdé kàra, â rà ipâdi naa goorà é wâri wèe, wiâra é pwina tiâu jiiirà. ⁴⁶ Na diri é pâ tòotù, âna rà capai pwapwicîri naima wâna *Wâra pwapwicîri. Â rà pi-ija naima naa na é pâ pwârawâ kàra, naa na ipwàdée ma ipakîri. ⁴⁷ Â rà pwamaina wà Pwiduée, â rà ipwàdée goorà wà tèpa âboro. Â wà Pwi Ukai, na diri é pâ tòotù, âna é nama piwâru too tàpé na rà udò.

3

Pai wâdé kà pwi a pitàbwamwa

¹ Na pàara kâra pwapwicîri na, na âracié ineretòotù na càuru ija, â ru too naa na *Wâra pwapwicîri wà Pétèru ma wà Ioane.

² Wâgoro é Wâra pwapwicîri bèepwiri, âna pwa pwina é pitàbwamwa gée na é pai pitèpaé. Â popaé me, na diri é pâ tòotù, â tòpòé naa goro é goropwârawâ, na ina goo pâ Goropwârawâ Wâdé. Â é ila mwani jii tèpa âboro na rà tò naadò wâ. ³ Ûna é còo wà Pétèru ma Ioane na pwa na ru tò naa na Wâra pwapwicîri, â é ilaru.

⁴ Â ru nye po ucârié kaa, â é ina tée wà Pétèru pâ: «Niâribul!»

⁵ Â é nye po niâriru kaa, tapacîri cè pwina ru naa tée.

Gà cimadò naa na nee Iésu!

⁶ Êco na é ina tée còwâ wà Pétèru pâ: «Ticè mwani mii ma mwani pwaa* kòo, êco na é pwina tà tòo, âna go o naa tâgà. Naa na nee wà Iésu Kériso gée Nazareth, gà cimadò, â gà pâra!»

⁷ Â é tuboo naa goro iê ètò wà Pétèru, â é dàgòtùé. Â nye wâdé kaa é du âê. ⁸ Â é too na coo, â é jèe pâra. Â rà tò ma wàé naa na Wâra pwapwicîri. Â é ipwàdéé, â é ègò ma pwamaina Pwiduée. ⁹ Diri é pâ âboro na rà còoé na é pâra, âna rà ipwamaina Pwiduée. ¹⁰ Ba rà còoina pâ, wà i pwi ia é mu nye tà tâaboo goro Goropwârawâ Wâdé, ba na é ila mwani. Â cau dàpàgà tàra goo é pwina tèepaa marié.

Popai kà Pétèru tà tèpa Isaraéla

¹¹ Wà pwi âboro bèeni, âna é tàgére tâa goo wà Pétèru ma wà Ioane, â wà tèpa âboro na rà pò gooé, âna rà itàa medarirà naa na pwi wâ cikòmaa na ina goo pâ 'Wâ kà *Solomona'†. ¹² Ûna é còo pwiri wà Pétèru, â é ina tàra pâ:

2:42 Apostolo 20.7 * **2:42** Pitubiti naima é poloa—Pi-ija kà Pwi Ukai. Jè ina mwara nabà pâ Caanilo, é, Pa-utimuru (Sainte-Cène, eucharistie). Pi-ija bépitaniihiri i bènabwé pi-ija kà Iésu ma wà tèpa 12 apostolo kée, béaa kâra é pai bà kée. (Còo Mataio 26.26–29.) **2:44** Apostolo 4.32–35

2:47 Apostolo 6.7, 11.21 **3:4** Apostolo 14.9 **3:6** Apostolo 4.10, 16.18 * **3:6** Mwani mii ma mwani pwaa—Or ma argent. † **3:11** 'Wâ kà Solomona'—Pé wâ cikòmaa na dau maina é pâ âê, â pwa naigé na, tàra ipokáa. Pwiri wà ukai Solomona na é nama bari é wâ bèepwiri.

«I tàpé *Isaraéla, gorodà na guwà pò goo ê pai wâdé kà pwini? Cina guwà gére côobu, pwacèwii na wàibu na pwa? Câé caa pâra wà pwi âboro bèeni, géé goo cè pàtàmabu, ma cè aupitòimiri kâbu!

¹³ «Wà Pwiduée kà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo, wà Pwiduée kà tèpa jojoorojè, âna é paari pâ é dau maina, â é dau muugère wà pwi ênawéna[†] kêe, wà Iésu. Â wâguwà na guwà icurié tà tèpa ukai kàwà, â guwà pitütôowâriê na ara wà pwi kupénoo *Pilato. Wà Pilato, âna é jèe nye niimiri pâ, na é panuâê còwâ, ¹⁴ êco na tàutàwà na panuâ pwi âboro *târù na ia é pitòrigarié wà Pwiduée, â guwà mwa nye nama panuâ pwi a catàmwara âboro!

¹⁵ «Èkaa na guwà pwa ma é bà wà Pwi Ukai kâra wâro. Êco na wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ jii tàpé na rà jèe bà. Â wàibà kaa na *paâjupâra.

¹⁶ «Â nabàni, âna guwà cau côo ê pwina tèepaa tà pwi a pitàbwamwa bèeni, pwi âboro na guwà tâmogòorié. Ba é jèe wâdé na arawà diri, goro é nee wà Iésu, ba bu cèikí naa gooé. [Ûu, go ina tàwà pâ]: Ê cèikí naa goo wà Iésu na é nama é wâdé.

Guwà biiwà medari Pwiduée!

¹⁷ «Êco, co tèpa jènereô, na go tâmogòori pâ i pwi ia guwà pwa tà Iésu, wâguwà ma tèpa ukai kàwà, âna guwà pwa na câguwà caa tâmogòori. ¹⁸ Êco na wà Pwiduée, âna é pacoo wàrapwiri é auinabéaa kà tèpa *péroféta kêe pâ, wà Pwi *Mesia, âna ée mwa wâro na ê picâri.

¹⁹ «Guwà pinünüma ma guwà biiwà medari Pwiduée, ba na o catura é pâ epà kàwà. ²⁰ Ba ée mwa naa tàwà ê pinaanapô kêe, â ée mwa panuâ medariwà wà Iésu, pwi Mesia kêe, na é jèe pitòrigarié béaa, ba kàwà.

²¹ «Êco na, ni, âna é bwaa wâ *napwéretòotù tiagoro é pàara na o tòpò còwâ diri é pâ namuru. Wà Pwiduée, âna é jèe cùru biu wà tèpa péroféta, ba na rà picémara pwiri. ²² Ba é ina wà *Moosé pâ: *Wà Pwiduée ma Pwi Ukai kàwà, âna ée mwa pacima géé nabibiu kàwà cè pwi péroféta na é pwacèwii. Wâdé na guwà mwa tà pitère dèe naa na diri é pâ pwina é ina tàwâŠ.* Deutéronome 18.15 ²³ *Wà pwina câé caa pitère dâra pwi péroféta bèepwiri, âna o naaé còobé jii é Ba, â o catàmwereé.* Deutéronome 18.19

²⁴ «Wà diri tèpa péroféta na tapoo géé goo wà Samuêla, âna rà pitòoté goro inapàri é pwina tèepaa nabàni.

²⁵ «Guwà tèpa naî tèpa péroféta, â é pwi auina bèeni, âna kàwà mwara. Ba wà Pwiduée, âna é jèe pwa é *aupwataâboro kêe tà tèpa caa kâjè, na é ina tà Abéraama pâ: *Géé goo tèpa gòobàragà, âna go mwa *pwényunyuaari diri é pâ wâao ma tâa, na wâna é gòropuu.* Genèse 22.18

²⁶ «Ba nye mara kàwà béaa, na é panuâ me pwi ênawéna kêe wà Pwiduée. Ba nùmee na é naa tàwà é *aupwényunyuaari, ma dàbiiwà jècaa géé na é pâ epà kàwà.»

4

Pétèru ma Ioane na ara wâratûâ kà tèpa Juif

3:13 Exode 3.6,15; Luka 23.13–25; Apostolo 2.23 † **3:13** Ênawéna (kà Pwiduée)—Wà pwi Mesia. Coo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwàadara tii. **3:17** Luka 23.34; 1 Timotéo 1.13 **3:19** Apostolo 2.38 **3:22** Deutéronome 18.15,18–19 § **3:22** Naa na diri é pâ pwina é ina tàwà—é, Wiâra é pwina é ina tàra wà Pwiduée. **3:25** Genèse 22.18 **3:26** Apostolo 13.46

¹ Na ru gére patùra ê pâ âboro bèepwiri wà Pétéru ma Ioane, â rà nye tèepaa me kaa wà pàra tèpa pwa *ârapwaaìlò, ma wà pwi caa kà tèpa wéaari *Wàra pwapwicîri, ma pàra tèpa *Sadukaio. ² Â rà po dau putàmu, ba ru gére pacàmuri ê pâ âboro pâ, é wâro còwâ wà Iésu. [Ba càra caa cèikí naa] goo ê pai wâro còwâ.

³ Â rà nye tâjùruru kaa, â rà tòpòru naa na karapuu, tiagoro dàuru, ba jèe bàrane. ⁴ Êco na dau wâru gée goo tèpa tère ê popai na rà cèikí, â ê jéú tèpa cèikí, âna é pitoo wâmwünyabweri 5 000 âboro.

⁵ Na dàuru kêe, âna wà tèpa *wâratûâ kà tèpa *Juif—wà tèpa ukai, ma tèpa ijiao, ma tèpa *dotée goro ê *Naèà—âna rà pitapitirirà na *Iérusaléma, ⁶ wàilà ma Hanne*, pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò, ma diri tèpa âboro naa é tâa kêe—wà Caïphe, Jean, ma Alexandre, ma pàra tàpé mwara. ⁷ Â rà tòpò Pétéru ma Ioane naa nabibiu kàra, â rà tawèeriru pâ: «Gée goro patàma î, ma naa na nee î, na gàu pwa ma é wâdé còwâ wà pwi ia maagé?»

⁸ Â wà Pétéru, âna nye dipitirié kaa ê Nyuâaê Pwicîri, â é ina tàra pâ: «Tèpa ukai ma tèpa ijiao kàra Ba *Isaraéla, ⁹ bu pwa na wâdé tà pwi âboro na é pitâbwamwa, â nabàni, âna guwà gére tawèeribu goro ê majoro ê pai tiâu wàra é maagé kêe.

¹⁰ «Wâdé na guwà cau tâmogòori, wâguwà ê Ba Isaraéla, pâ: Wà pwi âboro bèeni na é jèe wâdé, âna é gére coo arawà gée goro ê nee Iésu Kériso gée Nazareth, i pwi na ia guwà tanamirié naa goro *kurucé, êco na é mwa pawâroé còwâ wà Pwiduée. ¹¹ É ina naa na Tii Pwicîri pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri
i âji êkêe!
[Tàutàra goo
pwi ò kàra wâao!]*

Psaume 118.22

«Wà pwi atü bèepwiri, âna wà Iésu. Â wâguwà tèpa ba wâ na tètâjiié. ¹² Êco na nye ticé cè pwi neere âboro wâni gòropuu, ma wânidò *napwéretòtù, cèna naa tâjè tèpa âboro, ba na jè udò goo. Nye gée goo Iésu co, [na naa tâjè ê *âji wâro].»

Ticé pai tòpi kàra

¹³ Ûna rà còo wà tèpa wâratûâ ê pai cimwü kà Pétéru ma Ioane, â rà dau pò, ba rà tâmogòori pâ wàilu, âna tupédu âboro gée na é Ba, â càru caa dau câmu. Â rà còoinari pâ mu tupédu bée wà Iésu. ¹⁴ Êco na, ûna rà còo naa jaaru i pwi âboro na ia é jèe wâdé, â jèe ticé pai tura kàra.

¹⁵ Â rà nye ina tàru kaa pâ, na ru còobé jii é wâra pitùra, ba na rà bwaa pitùra. ¹⁶ Â rà pi-ina tàra pâ: «Dà cèna jè pwa tà tupédu âboro bèeni? Ba jèe po dau tàpàpaa na ara tèpa âboro wà Iérusaléma é patàmara i pwi ia ru pwa. Â nye ticé pai pwa wèe ma jè ina pâ pwâ. ¹⁷ Êco na càcaa wâdé na é dau

4:4 Apostolo 2.41 * **4:6** Hanne; Caïphe—Wà Caïphe, âna pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò na pàara bèepwiri. Wà Hanne, âna pwi caa kà wâdà Caïphe. Wà Hanne, âna é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò béaa kêe. **4:10** Apostolo 3.6,13–16 **4:11** Psaume 118.22 **4:12** Mataio 1.21

ipâra pâ i jèkutâ gooru. Wâdé na jè papwicîri jiiru na ru pwa jèkutâ còwâ goo wâ Iésu Kériso.»

¹⁸ Â rà todâru còwâ, â rà ina ba gòo tàru pâ, na ru cibwaa mwa caa tùra goo ê nee Iésu, ma pacâmuri tèpa âboro gooé.

¹⁹ Êco na ru tòpi tàra pâ: «Guwà jèe pwadâra pitèi cai na ara Pwiduee pâ, pwiri *tàrù na bu pitère dàwà, é, na bu pitère dèe? ²⁰ Ba wàibu, âna càcaa pâri ma câbu caa ina ê muru na bu còo, ma ê muru na bu tère.»

²¹ Â rà jèu pwaru còwâ, êco na rà panuâru, ba càra caa tâmogòori cè pai pwa ma ru pwa wârimuru, wârapwiri goo ê Ba, ba rà capai pwamaina Pwiduee goo ê pwina tèepaa. ²² Ba wà pwi âboro bèepwiri ia é wâdé, âna é jèe wâdò còwâ kâra 40 naja.

Pwapwicîri kà tèpa cèikî

²³ Panuâ Pétèru ma Ioane, â ru nama pâra dari tèpa béeru, â ru piwiâ tàra diri é pâ pwina rà ina tàru wâ tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma wâ tèpa ijiao.

²⁴ Â wâ tèpa cèikî, âna rà capai pwamaina Pwiduee naa na é caapwi pwâranüma. Â rà ina pâ: «Pwi Ukai, wâgà na tòpò é napwéretòtù ma gòropuu, ma nawiâ, ma diri é pâ pwina wâna. ²⁵ Wâgà na cùru me é Nyuââ Pwicîri, ma é tùra goo pwi caa kâbà, pwi ênawéna'gà *Davita pâ:

Cina rà putâmu pâ Ba?

*Gorodâ na rà bu tûâ
na piticèmuru naa goo?*

²⁶ *Rà paa dà Pwiduee
tèpa ukai maina;
rà caajurirà
tèpa ukai kîri—
cicara Pwi Ukai
ma pwi *Mesia†kêe.*

Psaume 2.1–2

²⁷ «Âjupâra, ba wâ ukai *Héroda Antipas ma wâ kupénoo Ponce *Pilato, âna rà picinaima ma tèpa âboro, ma é pâ wâao Isaraéla, na napò bèeni. Â rà cicara pwi ênawéna, wâ Iésu, na gà pitòrigarié, ba na é pwi Mesia. ²⁸ Êco na, na wârapwiri, â rà pacoò diri é pwina gà jèe tòpò béaa, wiâra é câbawâdé'gà ma pàtamagà.

²⁹ «Â êni co Pwi Ukai, âna gà còo é pai pwa kûu kâra, â bà ilari jiigà pâ, na gà nama bà gòo, wàibà tèpa ênawéna'gà, ba na o câbà caa piwâ na bà ina é popai'gà. ³⁰ Wâdé na gà naame é pàtamagà, ba na rà wâdé tèpa maagé. Â gà pwa cè pâ *câmu kêe na rà o pò goo wâ tèpa âboro; naa na nee Iésu, pwi ênawéna na gà pitòrigarié.»

³¹ Na rà pwapwicîri diri, â nye céca kaa é ére na rà tâa wê. Â é Nyuââ Pwicîri, âna é nye tûu kaa naa gòrà, â jèe càra caa piwâ na rà picémara é popai kà Pwiduee.

Pimeaari kà tèpa cèikî

4:18 Apostolo 5.28   **4:19** Apostolo 5.29   **4:24** Exode 20.11; Néhémie 9.6; Psaume 146.6

4:25 Psaume 2.1–2   † **4:26** Mesia—Grec: Oint. Pwina é pitòrigarié wâ Pwiduee. (Còo note goo Luka 4.18.)   **4:27** Mataio 27.1–2; Luka 23.7–11; Apostolo 3.13   **4:28** Apostolo 2.23   **4:29** Efésò 6.19

³² Nye êdiri kaa tèpa cèikî na caapwi pwâranûmarà ma caapwi auniimiri kàra. Nye ticè pwi jè ârapàararà na é ina pâ, napwa é pâ wâdé kêe, âna nye kêe acari; â capai kàra diri. ³³ Rà picémara ba gòo wà tèpa *apostolo ma *paâjupâra é pai wâro còwâ kà Ukai Iésu. Â é panuâ boo naa gòrà diri é *aupwényunyuâari kêe wà Pwiduée. ³⁴ Nye ticè pwi jèpwi géee nabibiu kàra, na pwa cè pwina tiâu jiié. Ba wà diri tàpé na pwa na aupwanapò kàra, â pwa wà kàra, âna rà icuri. Â rà pame mwani goo, ³⁵ â rà naa tà tèpa apostolo, â rà mwa jèpa pâdi tàra, wiâra pwina tiâu jiié.

³⁶ Pwacèwii naa goo wà Ioséfa pwi Lévitè† na pitèpaé naa gòropò Chypre. Wà pwi âboro-bà, âna rà pitunee tée wà tèpa apostolo pâ, Barnabas, na pai ina wèe pâ 'Pwi à pagòojè'. ³⁷ Wà pwiibà, âna é icuri na aupwanapò kêe, â é pame é mwani goo, â é naa tà tèpa apostolo.

5

Ru pwâ Ananias ma Saphira

¹ Pwa du duadà na ru icuri é napuu kàru—wà pwi paao âna nee Ananias, â wà wâdèe âna nee Saphira. ² Â ru niimiri pâ, na ru naa é mwani tà tèpa *apostolo. Êco na ru pitèreru pâ, na ru cégòtù é jè jènere mwani géee goo, [â càru caa tà inapàpari tàra].

³ Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Ananias, cina gà pitère dà wà *Caatana ma gà pwâgàri é Nyuââe Pwicîri? Cina gà cipa é jè ére géee goo é wâri wàra i napuu? ⁴ Béaa kàra é pai icuri'gà i napuu, âna, nye kâgà! Â géee na càuru é pai icuri'gà, âna bwaa nye kâgà mwara é mwani goo! Cina gà wàrapwiri é pai niimiri'gà? Ba càcaa wà tèpa âboro na gà pwâgàrirà, â gà pwâgàri wà Pwiduée.»

⁵ Ûna é tère pâ na popai bèepwiri wà Ananias, â ègò é ôomaa kêe, â é tûuboo. Â nye dau maina kaa é pai wâgo tà tèpa tère wàra é pwi jèkutà-bà. ⁶ Â rà me wà tèpa âboro èpo â rà târamirié, â rà pwa ma popaé còobé nau pwànirié.

Ipaiwà naa goo tô wâdèe

⁷ Wâpâ na âracié ineretòotù géee na càué, â é tèepaa me wà wâdà Ananias, â na nye ticè na é tâmogòori géee goo i pwi ia tàgère tèepaa.

⁸ Â é tawèerié wà Pétèru pâ: «Nye êkaa ni wâri wèe i napuu na gàu icuri?»

Â é tòpi tée pâ: «Ûu, nye êkaa.»

⁹ Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Gàu wànau târa é pai pitèreu, ma gàu bumuru goo é Nyuââe Pwicîri kà Pwi Ukai? Gà còo, wà tàpé na rà me géee aupwàniri pwi éagà, âna wàilà-ni goropwârawâ, â rà o popagà mwara.»

¹⁰ Â nye ègò kaa é ôomaa kêe, â é nye tûuboo kaa naa goro â Pétèru. Rà toome i tèpa âboro èpo, â rà pâmarié na é jèe bà. Â rà popaé pâ nau pwànirié naa jaa wà pwi éaé. ¹¹ Nye dau maina kaa é pai wâgo tà tèpa cèikî, ma wà diri pâra tàpé na rà tère é jèkutà bèepwiri.

Maina pàtâma Pwiduée naa goo tèpa apostolo

¹² Wâru é pâ *câmu kàra pàtâma Pwiduée na rà pwa wà tèpa apostolo naa nabibiu kà tèpa âboro. Â rà pò goo é pwina rà còo. Napwa naa goo

4:32 Apostolo 2.44   **4:34** Apostolo 2.45   † **4:36** Lévitè—Pwi âboro géee na wâao kà Lévi, na é pitu tà tèpa pwa ârapwaaillò.   **5:2** Apostolo 4.34-35   **5:3** Ioane 13.2   **5:12** Apostolo 2.43, 14.3

wà tèpa cèikî, âna rà pitànaima na wâ cikòmaa ‘Wâ kà Solomona’. ¹³ Nye ticé géé jaa tàpé na càra caa cèikî, na nùmee na é pàdarirà. Êco na rà dau pwamainarà wà pàra tèpa âboro. ¹⁴ Â é nye tà pitoo pâ é jéu tèpa paaò ma ilàri na rà cèikî naa goo Pwi Ukai, â rà pàdari wà tàpé na rà jèe cèikî.

¹⁵ Wà tèpa âboro [na Iérusaléma] âna rà popa me tèpa maagé naa gòro naigé, â tòpòrà naa gòro aupuu tâdòiti ma aupuu pipîri, ba wiàna é me wà Pétèru, â, na o tii goo cè pàararà é ânuuê. ¹⁶ Dau wâru mwara é pâ âboro na rà me géé pàra village, naa *Iérusaléma. Â rà popa me tàpé na rà maagé, ma pwa duée goorà. Â rà po capai wâdé diri.

Wà tèpa apostolo âna tâjùrurà

¹⁷ Na gére wàrapwiri, â wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma wà tèpa bée (é gére pâra kà tèpa *Sadukaio), âna rà nye dau piboo goo tèpa apostolo, â rà cau cimadò. ¹⁸ Â rà nye tâjùrurà kaa, â rà türà dò naa na karapuu na ara diri é pâ âboro*.

¹⁹ Êco na, na ne, âna wà pwi *angela kà Pwi Ukai, âna é tàpiri diri é pâ goropwârawâ kâra i na karapuu, â é pacòobérà. Â é ina târa pâ: ²⁰ «Guwà pâra nau tâa na *Wâra pwapwicîri, â guwà picémara êdiri pâ na popai goo é pwi *âji wâro bèeni.»

²¹⁻²² Â rà pò ma too naa na Wâra pwapwicîri na bwaa po dàuru, â rà pacâmuri tèpa âboro.

Tiàurà naa na karapuu!

Na gére wàrapwiri, â wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma tèpa bée, âna rà todà diri tèpa *wâratûâ, wà tèpa ijiao kâra Ba *Isaraéla, ba na rà ipitiri. Â rà panuâ pâ tèpa wéaa, ba na rà popa me tèpa apostolo, géé na karapuu.

Êco na, na rà tèepaa pâ naa na karapuu, â càra caa pâmarirà. Â rà wâjué còwâ, â rà ina târa wâratûâ pâ: ²³ «Bà pâmari i na karapuu, âna nye po târi bwàti é pâ goropwârawâ goo, â wà tèpa wéaari wée, âna rà nye jèpa coo na é auwéaa kâra. Êco na, na bà tàpiri pâ goropwârawâ, âna jèe ticé âboro na!»

²⁴ Ûna rà tère pwiri wà pwi caa kà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò, â càra caa tâmogòori cèna rà niimiri naa goo é pai tiâu tèpa apostolo, ma cè pwi cèna o tèepaa.

²⁵ Na bwaa gére wàrapwiri, â é tèepaa me pwi jè âboro na ina târa pâ: «Tàpèeni! Wà i tèpa âboro na ia guwà tòpòrà naa na karapuu, âna rà wâna Wâra pwapwicîri ni, â rà gére pacâmuri é pâ âboro!»

²⁶ Â rà nye pâra kaa naa na Wâra pwapwicîri wà tèpa wéaa ma wà pwi caa kâra, ba na rà tâjùru tèpa apostolo. Êco na rà nye poparà me bwàti, ba wâgotàra goo i Ba, ba é péa tà èirà goro atü.

Na ara wâratûâ kà tèpa Juif

²⁷ Rà popa me tèpa apostolo, â rà poparà pàdari é wâratûâ maina. Â é tawèerirà wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò pâ: ²⁸ «Tàpèeni! Gona ia câbà caa dau papwicîri jiiwâ na guwà pacâmuri naa na pwi neere âboro bèepwiri? Â còo, nabàni, âna guwà nama pâra pitiri Iérusaléma é câmu

* **5:18** Türà dò naa na karapuu na ara diri é pâ âboro—é, Türà dò naa na karapuu kâra napò.
5:19 Apostolo 12.7–10   **5:28** Mataio 27.25

kàwà! Â guwà inapàpari pâ nye wàibà kaa na bà tèpa majoro é pai bà kêe†.»

Bà pitêre dà Pwidueé co!

²⁹ É tòpi tàra wà Pétèru, na wàilà ma wà tèpa apostolo bée, pâ: «Bà pitêre dà wà Pwidueé, â càcaa tèpa âboro! ³⁰ Wâguwà kaa na tètâmwarà wà Iésu, ba guwà nama é utòtòro goro *kurucé. Êco na é pawâroé‡ còwà wà Pwidueé kà tèpa caa kâjè. ³¹ Â é naatoo Iésu naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru]. Â é tòpòè ma é Pwi Ukai, ma é *pwi a pa-udò. É wàrapwiri, ba na é tâmogòori é Ba Isaraéla pâ, pâri ma é pinünüma ma o pwanauri é èpà kêe. ³² Â wàibà kaa tèpa *paâjupâra wàra diri é pâ namuru bèepwiri, wàibà ma é Nyuââ Pwicîri, na é naa wà Pwidueé tà tàpé na rà pitêre dèe.»

³³ Ûna rà tère pwiri wà tèpa wâratûâ, â rà dau putâmu, â rà pwa na rà tètâmwarà wà tèpa apostolo.

É patêre tèpa bée wà Gamaliel

³⁴ Êco na é cimadò géé nabibiu kâra é pwi *Farasaio na nee Gamaliel (na é pwi jè *dotée goro é Naèà mwara), na rà dau picâdiríe diri é Ba. Â é ilari pâ, na rà tàpo pacòobé tèpa apostolo. ³⁵ Â é ina tà tèpa wâratûâ bée pâ: «Ico tèpa béeò Isaraéla, guwà ipwacòowà bwâti goo cè pwina guwà niimiri pâ na guwà pwa tà tèpa âboro bèepwiri. ³⁶ Càcaa pâ gòiri é pàara na é tèepaa na wà Theudas, pwi âboro na é nye niimiri pâ dau pwamuru naa gooé. Â wâpâ goro 400 âboro na rà pâra wiâê. Êco na, ûna caamwereê, â rà jèe ipiina diri, â jèe ticè airà. ³⁷ Géé na càùé, na pàara na pûra jéûru âboro na, â é cimadò wà Judas, wà pwi âboro me géé Galilée. Â wâru tèpa âboro na rà pâra wiâê. Êco na, na é bà, wàé mwara, â wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà jèpa ipiina mwara. ³⁸ Â nabàni, âna go ina tàwà pâ, na guwà cibwaa kairi tàpé bèepwiri. Bwa, guwà nama rà pâra, ba wiâna é pwina rà pwa, âna me co géé jaa tèpa âboro, â o tiâu. ³⁹ Êco na, naa muru me géé jaa wà Pwidueé, â o càcaa pâri ma guwà pacoo. Guwà cibwaa ipwaji ma guwà cicara Pwidueé!»

Â wà tèpa pitûâ, âna rà pâra naa goo é pai ina kà wà Gamaliel. ⁴⁰ Â rà todà còwà tèpa apostolo, â rà nama pâdirà. Â rà panuârà, â rà tûâri tàra pâ, na rà cibwaa mwa caa tùra na nee Iésu.

⁴¹ Wà tèpa apostolo, âna rà còobé jii é wâratûâ, â rà dau ipwàdée, ba wà Pwidueé, âna é tèi pâ, pâri ma pâdirà goo é nee Iésu. ⁴² Â êdiri na tòotù, naa na Wâra pwapwicîri, ma é pâ pwârawâ, âna rà nye taaci pacâmuri tèpa âboro. Â rà picémara é *Picémara Wâdé goo Iésu, pwi *Mesia, [pwi a pa-udòjè].

6

Tèpa pitu tà tèpa apostolo

† 5:28 Dernière phrase—Grec: «Nümawà na guwà nama tûu naa gòbà é domii kà pwi âboro-bà?»

5:29 Apostolo 4.19 ‡ 5:30 Pawâro—Faire vivre. 5:31 Apostolo 2.33–34; Êfésò 1.20; Hébéru 2.10, 12.2 5:36 Apostolo 21.38 § 5:37 Judas—Càcaa wà Judas, pwi acâmu kà Iésu, na ia é icurié (1.16–18). 5:40 Apostolo 4.18 5:41 Mataio 5.10–12; 1 Pétèru 4.13

¹ Na pwi pàara-bà, âna jèe pitoo ê jéú tèpa cèikí. Â wà tàpé na rà pwa grec*, âna rà pikûuri wà tèpa âboro *Juif na rà pwa *hébéru. Ba wà pa dàpwà kàra, âna po dau càcaa wádé pai pwa tàra, naa na ipâdimuru na rà pwa na diri ê pâ tòotù.

² Wà tèpa 12*apostolo, âna rà todà diri tèpa cèikí, â rà ina tàra pâ: «Càcaa wádé na bà coo jii ê picémara popai kà Pwiduée, ma bà pâdi ê utimuru. ³ Êni co tèpa cèikí béèò, âna guwà pitòrigari cè tèpa 7 âboro gée jaawà, tèpa âboro na guwà còo pâ, nye wádé kaa ê càrarà ma tûâ kàra, na dipitirirâ ê Nyuââê Pwicîri ma autâmogòrimuru kà Pwiduée. Â bà o nama wakè kàra pwiri. ⁴ Ba wàibà, âna bà o jèe nye po tâa co kaa naa goo ê pwapwicîri, ma picémara ê popai.»

⁵ Â wádé tàra diri tèpa cèikí, â rà pitòrigari tèpa âboro bèeni:

Étienne (na dau maina ê cèikí kêe, â dau tâa gòè ê Nyuââê Pwicîri);

Filipo;

Procore;

Nicanor;

Timon;

Parménas;

Nicolas gée na ville Antioche. (Ia é biié naa goro pwapwicîri kà tèpa Juif.)

⁶ Â rà poparà medari tèpa apostolo, â rà pwapwicîri kàra wà tèpa apostolo ma tòpò îrà naa gòrà.

⁷ Â napwa ê popai kà Pwiduée, âna nye pâra ba maina kaa, â é jèe dau pitoo ê jéú tèpa cèikí na *Iéruusaléma. Â wâru tèpa pwa *ârapwaailò na rà cèikí.

Rà tâjùru Étienne

⁸ Wà Étienne, âna pwi âboro na dau maina naa gòè ê *aupwényunyûari kà Pwiduée. Â é pwa ê pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée naa nabibiu kâra pâ âboro—muru na maina, na rà pò goo. ⁹ Êco na pwa pàra tèpa âboro na rà cicaraé—pàra tèpa Juif gée na du ville Cyrène ma Alexandrie na rà me gée na *wâra pitapitiri kà tèpa *ênawéna kîri na jèe tipirà còwâ. Â pwa mwara tèpa Juif gée na du province Cilicie ma Asia na rà cicara Étienne. Â rà pitùra ma wàè [ma pwaé]. ¹⁰ Êco na ticé na rà wà tée†, ba é tùra na autâmogòrimuru na é naa tée ê Nyuââê Pwicîri.

¹¹ Wà tàpéèbà, âna rà wâri tèpa âboro, ba na rà piciapwâ gooé ma ina pâ: «Bà tère na é ina pâ popai na èpà naa goo wà *Moosé ma wà Pwiduée.»

¹² Â rà tubagùra nûma tèpa âboro ma wà tèpa pitùâ kàra. Â rà ègò gée paé, â rà tâjùru wà Étienne, â rà popaé pâ naa na *wâratùâ maina.

¹³ Rà tòpò mwara tèpa âboro na rà pwâ, na rà ina pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna câé caa nao goro dàbaèpà ê *Wâra pwapwicîri ma ê *Naèà. ¹⁴ Â bà tère na é gére ina pâ, wà Iésu, é pé pwi Nazareth bèepwiri, âna ée mwa ténoori ê Wâra pwapwicîri bèeni, â ée mwa tòotéri ê pâ nyamanya na é naa tâjè wà Moosé!»

6:1 Apostolo 4.35 * **6:1** Tápé na rà pwa grec—Tèpa cèikí na rà tèpa Juif, â na rà pitâa gòroigé jii napò Judée. **6:7** Apostolo 2.41, 16.5 **6:10** Luka 21.15 † **6:10** Ticé na rà wà tée—Ils ne pouvaient rien faire contre lui.

15 Wà diri tèpa wâratûâ, âna rà niâri pâ wâ Étienne. Ba pé pwâra é naporomee, pwacèwii naporomara *angela.

7

Pai pupûra kà Étienne

1 É tawèeri wâ Étienne wâ pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaailò pâ: «Nye âjupâra kaa é pwina rà gére ina naa googà?»

É piwiâ jèkutâ goo tèpa Isaraéla —Abéraama

2 Â é tòpi têe pâ: «Tèpa jènereô ma tèpa caa, guwà tère, wâ Pwiduée na é maina ma muugère, âna é pièpâparié tà pwi caa kâjè *Abéraama, na é bwaa tâa napô Mésopotamie, béaa kâra é pai pâra kêe nau tâa na ville Haran.

3 «Â é ina têe wâ Pwiduée pâ: *Gà pâra jii é tâa'gà ma é napô'gà, â gà pâra naa na é pwi napô na go mwa tòcia tâgà.* Genèse 12.1

4 «Â é còobé wâ Abéraama géé napô kà tèpa Kaldé, â é tâa Haran. Géé na càùé, â é bà wâ caa kêe. Â wâ Pwiduée, âna é popaé me, naa na é pwi napô bèeni, na jè gére tâa na nabà.

5 «É tàmara ina têe wâ Pwiduée pâ: *Go o mwa naa tâgà, ma wâ tèpa gòobàragà, é pwi napô bèeni.* Genèse 17.8 Na pwi pâara bèepwiri,

âna é bwaa càcaa pâ pipièrù wâ Abéraama! Â ticè caapwi ére na pwacèwii auduu goro pwùrùjè, na é naa tà Abéraama wâ Pwiduée.

6 «Â é ina têe mwara wâ Pwiduée pâ: *Wâ tèpa gòobàragà, âna rà o mwa pwa pârame naa na pwi jè napô, â rà o mwa piâboro kîri, â o mwa tubaèpà tàra naa na 400 naja.* 7 *Êco na go o mwa pwa wârimuru târa é pwi Ba, na é pwa ma rà tèpa piâboro kîri kêe. Â géé na càùé, â rà mwa còobé wâ tèpa gòobàragà, â rà o mwa pwamainao, naa na pwi ére bèeni.» Genèse 15.13–14*

Isaaka ma Iakobo

8 «Géé na càùé, â wâ Pwiduée, âna é pacoo é *ipwataâboro kâru ma Abéraama. Â é nama câmu kêe—é pwa *kamaî. Â wâ Abéraama, âna é pwa kamaî tà pwi naîê Isaaka, na caapwi nadâpara pwapwicîri kêe. Â wâ Isaaka, âna é pwa kamaî tà pwi naîê Iakobo, â wâ Iakobo, âna é pwa tà tèpa 12 naîê, wâ tàpé na rà mwa pâra nau tèpa jojooro 12 wâao *Isaraéla.»

Ioséfa

9 «Wâ tèpa aéjii-bà, âna rà piboo goo wâ Ioséfa, pwi jè aéjii kâra. Â rà icurié, â é pâra nau piâboro kîri wâ napô *Aigupito. Êco na é nye tà wâjaaé wâ Pwiduée, 10 â é nye popaé jii é pâ aré ma tòina. Â é naa têe é autâmogòorimuru, â é nama é wâdéari wâ Ioséfa wâ Faraô, pwi ukai naa Aigupito. Wâ Faraô, âna é pwa ma é pwi a pitûâ naa napô Aigupito, tèepaa naa goro é pwârawâ kêe.

11 «Tèepaa me é copwa na maina, naa na diri é napô Aigupito ma *Kanana*. Â dau pwaée kà tèpa âboro. Â wâ tèpa caa kâjè, âna jèe ticè uti kâra. 12 Ûna é tâmogòori pâ, pwa utimuru wâ Aigupito wâ Iakobo, â é tapoo panuâ boo [tèpa naîê] wâ tèpa caa kâjè.

7:2 Genèse 11.31, 12.1 7:4 Genèse 11.31–12.5 7:5 Genèse 12.7, 15.18, 17.8 7:6 Genèse 15.13–14; Exode 12.40 7:7 Exode 3.12 7:8 Genèse 17.9–14, 21.4 7:9 Genèse 37.11, 28, 39.2, 21–23 7:10 Genèse 41.37–44 7:11 Genèse 41.54, 42.1–2 * 7:11 Kanana—Napô na ia é naa tà Abéraama ma tèpa gòobèrèè wâ Pwiduée. (Còo nee tii 4.) Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

13 «Naa na béwailu boo kàra, â wà Ioséfa, âna é nama rà côoinaê wà tèpa cièe. Géewê, â wà Faraô, âna é mwa bàra tâmogòori ê tâa kà Ioséfa. 14 Â wà Ioséfa, âna é nama popa me wà caa kêe Iakobo, ma diri ê tâa kêe, na rà po 75 diri. 15 Â é boo naa Aigupito wà Iakobo, â é mwa bà naawê, wailà ma tèpa caa kâjè. 16 Â nye popa dò còwâ ê napwùrudòrà naa na ville Sikem. Â tòpòrà naa na nacârù na é wâri goro mwani wà Abérama târa ê wâao kà Hamor.

17 «Â jèe pâmwünyabweri pwi pàara na o jèe coo i auinabéaa na é ina wà Pwiduée tà Abérama. Ba wà tèpa Isaraéla, âna rà pimaina ma ipwénaï na Aigupito. 18 Êco na é pâra nau cimadò ê pwi jè ukai naa Aigupito, na é câbapiticèmuru naa goo ê wakè kà Ioséfa. 19 Wà pwi ukai-bà, âna é ipwa tûa târa i Ba kâjè, â é pwa ma tubaèpà târa. Â é tacoo goorà ma rà pâra jii ê tèpa nari èpo kàra, ma panuârà, ba na rà bà.»

Moosé

20 «Na pwi pàara-bà, âna pitèpa wà *Moosé, pwi nari èpo na dau wâde pai cooê, â wâde tà Pwiduée wâe. Â ipièrù gooé naa na âracié parui naa jaa du nyaa ma caa kêe. 21 Â ûna ru panuâê [wiâra ê autûâri] â é pâmarié wà tô na naï wà ukai Faraô. Â é popaé ma pwi naïê. 22 Â rà pacâmurié naa na diri ê tâmanga kà tèpa Aigupito, â pwi a tûra bwâti, ma pwi a wakè bwâti.

23 «Ûna 40 naja kêe, â me naa na pwâranümee pâ, na é cai wà tèpa aéjii kêe, ê Ba Isaraéla. 24 Â é pâmari pwi jè Aigupito na é gére èi pwi jè âboro Isaraéla. Â é pwamurué jii pwi a èié, â é tètâmwarà wà pwi Aigupito. 25 É tà niimiri pâ wà tèpa aéjii kêe, âna rà o tâmogòori pâ, wà kaa Pwiduée na é cùrué pâ, ba na pwi a pa-udòrà, êco na càra caa tâmogòori.

26 «Â, na pwi tòtù gée paé còwâ, âna é còo wà tupédu âboro Isaraéla na ru gére piokée. Â é picoo nadàparu, â é ina tàru pâ: “Du âboro èpo, gàu tàgére tupédu aéjii, cina gàu pipwa tàu na èpà?” 27 Êco na wà pwi âboro na é pwa na èpà tà pwi bée âna é cètùu wà Moosé. Â é ina tée pâ: *Wailàpà na pacimagà ma gà pwi ukai ma gà pwi a pitèimuru? 28 Wànau? Pwa na gà tètâmwarâo pwacèwii pai tètâmwaragà, géecaa, wà pwi Aigupito? Exode 2.14* 29 Ûna é tère pwiri wà Moosé, â é nye uru kaa. Â é pâra na pwa pârame naa na napô Madian. Â pitèpa naawê wà tupédu naïê.

30 «Gée na càuru 40 naja, â é tâa wà Moosé naa namaré, wâmwünyabweri gorojaa Sinaï. Â é còo ê nari upwâra na tòo. Â wà pwi jè *angela, âna é nye cipàparié kaa na doromara ânye. 31 É nye dau pò kaa wà Moosé, â é me mwünyabweri, ba na é còo bwâti. Â é tère ê pwâratûra kà Pwi Ukai, na é ina tée pâ: 32 *Wâgo Pwiduée kà tèpa caa'gà, wà Pwiduée kà *Abérama, ma Isaaka, ma Iakobo. Exode 3.6* Â é nye pwùkùru† kaa wà Moosé goo ê pai wâgotée, â pwacoé tée ma é niâri.

33 «Â é ina tée wà Pwi Ukai pâ: *Gà tòpwùtù du wâraâgà, ba napwa é pwi ére bèepwiri na gà gére coo wê, âna ére na pwicîri.* 34 *Go jèe còo i aré ma tòina kâra i Ba kôo Isaraéla, na Aigupito, â go tère é pwâra càwé kêe. Â go boome,*

7:13 Genèse 45.1–4,16 7:14 Genèse 45.9–11, 46.27 7:15 Genèse 46.1–7, 49.33 7:16 Genèse 23.2–20, 33.19; Josué 24.32 7:17 Exode 1.7 7:18 Exode 1.8–22 7:20 Exode 2.2

7:21 Exode 2.3–10 7:24 Exode 2.11–15 7:29 Exode 2.21–22, 18.3–4 7:30 Exode 3.1–10

† 7:32 Pwùkùru—Avoir la chair de poule, trembler de peur.

ba na go pacòobée. Êni, âna gà pâra, ba go o mwa nama gà pâ naa Aigupito. Exode 3.5–10

³⁵ «[É naa tà Moosé ê tàrù bèepwiri wà Pwидуée] éco na càra caa côoinaê wà tèpa jènereê, â rà ina pâ: *Wàilàpà na pacimagà ma gà pwi ukai ma gà pwi a pitèimuru?* Exode 2.14 Wàé kaa na é panuâê wà Pwiduée ma pwi a pitûâ, ma pwi a pipoparà†. Ba wàè na ia é pitòrigarié wà pwi angela kà Pwiduée na é cipàparié naa na i na nari upwâra.

³⁶ «Â wà Moosé na é nama còobé ê Ba kêe géé Aigupito. Naa na 40 naja, âna é pwa ê pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée naa napô Aigupito, naa nawia Mii, ma naa namaré. Â rà pò goo wà tèpa âboro. ³⁷ Wà kaa pwi Moosé bèepwiri na é ina târa ê Ba Isaraéla pâ: *Wà Pwiduée, âna ée mwa pacimadò géé nabibiu kàwà cè pwi *péroféta na é pwacèwii.* Deutéronome 18.15 ³⁸ Nye wà mwara wà Moosé na é tâa jaa tèpa caa kâjè, na rà caatâa namaré. Â nye wàè mwara na ia é patûraé i pwi angela, naa gòrojaa Sinâi, â na ia é naa tée ê pâ popai târa wâro, ba na ée mwa naa tâjè.»

Tàutàra goo Moosé

³⁹ «Éco napwa wà tèpa caa kâjè, âna tàutàra na rà pitère dèe, â tàutàra gooé, â nûmarà dâra wâjué còwâ naa Aigupito. ⁴⁰ Â rà ina tà wà *Arona [pwi cièe] pâ: *Gà pwa cè pâ ânuuru duée kâjè cèna rà pâbéaa kâjè. Ba pé pwi Moosé bèepwiri, wà pwi a pacòobéjè géé napô Aigupito, âna câjè caa tâmogòori cèna gére tèepaa marié.* Exode 32.1 ⁴¹ Na tòotù-bà, âna rà pwa

ê pé nari paaci, ba na pé ânuuru duée kâra, â rà pwa ma pwa *ârapwaaillò tée. Â rà dau ipwadée kaa goo pwina rà pwa. ⁴² Napwa naa goo Pwiduée, âna é panuârà ma rà pwapwicîri târa [ê tòotù ma parui ma] ê pâ îricò. Ba jèe wii naa na é tii kà tèpa péroféta, pâ:

Tòpi tòo co, Isaraéla!

Guwà pwapwicîri tâi

na guwà tâa namaré?

Guwà pwa ârapwaaillò tâi

naa na 40 naja?

⁴³ *Nye càcaa wâgo!*

Guwà popa wâ imwaano

kâra duée MolokS!

Guwà popa é îricò

kâra duée Réphan*!

Guwà ipwamainaru

goro *ânuurumuru

na ia guwà pwa goro îwà.

Êkaa na guwà tère:

Go nama guwà còobé awé

jii napô kàwà.

Guwà o pwa karapuu

naa napô *Babulona.»

Amos 5.25–27

† 7:35 Apipoparà—Leur dirigeant (a-pi-popa-rà). 7:36 Exode 7.3, 14.21; Nombres 14.33

7:38 Exode 19.3 7:40 Exode 32.1 7:41 Exode 32.2–6 7:42 Amos 5.25–27 S 7:43

Molok—Pwi jè duée kà tèpa Kanana. * 7:43 Réphan—Pwi jè duée kà tèpa Babulona.

Wâra pwapwicîri goro imwaano

⁴⁴ «Wà tèpa caa kâjê, âna rà pwa ê wâra pwapwicîri goro imwaano, ba na é wâjaara wà Pwiduée. Rà pagòtù i wâ-bà wiâra é pai câmuri kà Pwiduée, na ia é paari tã Moosé. ⁴⁵ Géé na càurà, â wà tèpa naîrà, âna rà tòpi é pwi wâra pwapwicîri-bà. Â rà popa wiâra na rà pâra wiâ wà Iosua. Â rà pa goro paa é napô [Kanana] â rà tâaboo naawê. Ba wà Pwiduée, âna é pwâri tèpa Ba na rà tâa wê béaa kâra. Â i wâra pwapwicîri-bà, âna é tâa wê tiagoro é pàara kà ukai *Davita. ⁴⁶ Â napwa wà Davita, âna wâdê tà Pwiduée wâé. Â é ilari jiié pâ, na é pacima cè Wâra pwapwicîri kâra é Ba Isaraéla†. ⁴⁷ Â wà *Solomona na é mwa bari é wâ kà Pwiduée.

⁴⁸ «Éco na wà Pwiduée na é tâajijê, âna câé caa tâa na é wâ na pwa goro na-araraîri âboro. Ba wàéni é pwina é ina, na é naigé mee wà pwi péroféta kêe:

⁴⁹ Ê napwéretòtù,
âna autâa kôo;
Ê gòropuu diri,
aucò kîri kôo.
Wâpà cè wâ
na guwà bari,
na pâri ma go tâa na?
Wâpà cè wâao
cèna go tâa wê?
⁵⁰ Ba nye wâgo kaa,
na go tòpò diri,
goo du na-araîô.»

Ésaïe 66.1–2

Guwà tèpa cicara Pwiduée!

⁵¹ É ina mwara wà Étienne tà tèpa pitûâ pâ: «Po dau gòo é pâ pûruwà! Ba tàutawà na guwà tère é popai kà Pwiduée! Guwà nye ciburâ cicara é Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii wà tèpa caa kàwà. ⁵² Ba rà tubaèpà ma pòtâmwara tèpa péroféta diri, wàilà na rà tàmara‡ inapàpari é pai tèepaa kà Pwina é *târù.

«[Wà pwiibà, âna é pitòrigarié wà Pwiduée] éco na guwà icurié, â guwà tèpa pòtâmwereê. ⁵³ Wâguwà tàpé na guwà tòpi é Naèà kà Pwiduée na rà pinaigé mee tàwà é pâ angela§, â câguwà caa pâra wiâra.»

Rà tètâmwara Étienne

⁵⁴ Na rà tère é popai-bà wà tèpa pitûâ, â rà nye dau putâmu kaa, â rà pitòngûru poropwâra, naa goo wà Étienne.

⁵⁵ Éco na é boo naa gôé é Nyuâaê Pwicîri, â é niâ too naanidò *napwéretòtù wà Étienne, â é côo é muugère kà Pwiduée, â é côo wà Iésu na é coo gòro ètò kà Pwiduée*. ⁵⁶ Â é ina pâ: «Guwà tère! Go côo é

7:45 Josué 3.14–17   **7:46** Exode 25.40; 2 Samuel 7.1–16   † **7:46** Ba Isaraéla—Grec: Pwârawâ kà Iakobo.   **7:47** 1 Rois 6.1–38   **7:51** Ésaïe 63.10   **7:52** Mataio 23.31   ‡ **7:52** Tâmara—En avance. Tâ-mara.   § **7:53** Ê pâ angela—Rà ina wà pâra tèpa Juif pâ, é Naèà, âna rà pinaigé mee wà tèpa angela.   * **7:55** Psaume 110.1   * **7:55** Gòro ètò kà Pwiduée—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Gòro âji i wà Pwiduée.   **7:56** Kolosé 3.1

napwéretòtù na é tàpirié, â wà *Pwina naîri âboro na é coo gòro étò kà Pwiduée!»

⁵⁷ Â rà nye uu too kaa wà tèpa pitûâ, burà cémoori é pwâranyürurà, â rà nye itàa me kaa naa gòé. ⁵⁸ Â rà bèerié boo naa gòroigé jii é ville, â rà tòpwütù ârabwée kàra, ma tòpò naa goro majoro â é pwi âboro èpo, na nee Saulo. Â rà èi Étienne goro atü, ba na rà catâmwereê.

⁵⁹ Â é pwapwicîri burà ina pâ: «Pwi Ukai Iésu, gà tòpi é nyuâaô.»

⁶⁰ Â é tùu jùrué, â é tomara too pâ: «Pwi Ukai, gà cibwaa pitôowâri tàra é pwi èpa bèeni rà pwa tóo!» Â é bà.

8

¹ Wà Saulo, âna é wâgoo é pai tètâmwara wà Étienne.

É tubaèpà tà tèpa cèikí wà Saulo

Nye na kaa pwi tòtù-bà, na nye maina pâ kaa é pai tubaèpà tà tèpa cèikí wà *Iérusaléma. Â rà jèpa ipiina pâ naa pâ ére gée goo *Judée ma Samaria. Â wàco tèpa *apostolo na rà nye tà tâa Iérusaléma. ² Wà tèpa âboro na rà dau pitòimirà naa goro é pwapwicîri, âna rà pwàniri wà Étienne, â rà dau imurué ba maina.

³ Êco napwa naa goo wà Saulo, âna é nye dau tubaèpà kaa tà tèpa cèikí, â é tédidirrà. Â é ipâra wii pâ pwârawâ kàra, â é pwa ma dàti còobé é paaò ma ilàri, â naarà dò naa na karapuu.

Wakè kà Filipo na Samaria

⁴ Wà tèpa cèikí na ia rà ipiina, âna rà jèpa pâra naa é pâ napò, â rà picémara é *Picémara Wâdé. ⁵ É pâra wà Filipo* naa na pwi ville gée goo Samaria, â é picémara tà tèpa âboro naawê [pâ, wà Iésu, âna é] pwi *Mesia, [pwi a pa-udòjè]. ⁶ Â rà nye po cau tàmaari bwàti é pwina é ina tàra, [na pâ tòtù] ba rà tère ma còo é pâ câmu na é pwa, goro é pàtâma Pwiduée. ⁷ Ba é pâ duée, âna rà uu too, na rà còobé gée goo tàpé na rà wâru. Â wâru mwara tèpa pitâbwamwa ma tàpé na rà bee na rà capai wâdé diri. ⁸ Â dau maina é ipwàdé na é pwi ville-bà.

Simona pwi a pwa tutê

⁹ É nye mara tâa na é pwi ville-bà é pwi âboro na ina gooé pâ Simona. É pwi a pwa tutê, â é nama dau pwamuru naa gooé. Â wà tèpa âboro na napò Samaria, âna rà dau pò goo é pwina é pwa.

¹⁰ Wàilà diri, tapoo gée goo tèpa nari èpo tiagoo tèpa ijiao, âna rà mu nye po tàmaarié bwàti, â rà nye cau ina diri kaa pâ: «Wà pwini, âna nye tâa gooé kaa é pàtâma wà Pwiduée, na dau maina awé!» ¹¹ Rà nye dau tàmaarié bwàti kaa, ba jèe dau gòiri é pàara, na é pwa ma rà pò goro é pai pwa tutê kêe.

¹² Êco na, [ûna é tèepaa me] wà Filipo, â rà cau tèreê, na é picémara tàra é Picémara Wâdé goo wà Iésu Kériso, ma é *Mwaciri kà Pwiduée. Â rà cèikí naa goo, â rà nama *upwaarà—wà tèpa paaò ma pa ilàri mwara.

¹³ Napwa naa goo wà Simona, âna é cèikî mwara, â *upwaaé. Gée na càué, â jèe caé caa pâra jii wà Filippo. Â é côo é pâ *câmu na maina kêra pàtâma Pwiduée na gére coo, â po dàpàgà tée, wàé mwara.

¹⁴ Wà tèpa apostolo, na rà tâa Iérusaléma, âna rà tère pâ rà jèe tòpi é popai kà Pwiduée wà tèpa âboro Samaria. Â rà panuâ pâ wà Pétèru ma Ioane. ¹⁵ Ûna ru tèepaa pâ naa jaarà, â ru pwapwicîri kàra, ma rà tòpi é Nyuâaé Pwicîri. ¹⁶ Ba caé caa pâji boo naa gò cè pwi jè ârapàrarà, ba bwaa nye po upwaarà co naa na nee Pwi Ukai Iésu. ¹⁷⁻¹⁸ Â ru tòpò îru naa gòrà, â rà tòpi é Nyuâaé Pwicîri.

Ûna é côo pwiri wà Simona, [â é pò] ¹⁹ â é ina tà tupédu apostolo pâ: «Gàu naa tóo mwara é pwi pàtâma bèepwiri, ba na go tòpò é îô naa gò pâ âboro, ba na rà tòpi é Nyuâaé Pwicîri.»

Â pwa na é naa mwani tàru.

²⁰ Êco na é ina tée wà Pétèru pâ: «Pwiini! Wâdé na tiàugà bau é mwani'gà! Wànau? Gà tà niimiri pâ, é âraimeai kà Pwiduée, âna muru wâri goro mwani? ²¹ O nye ticé kâgà gée goo é waké kâbu! Ba po dau èpà é pwâranümagà! ²² Biigà jii é pâ auniimiri'gà na èpà, â gà pwapwicîri tà Pwi Ukai, ba na é pwanauri tâgà é auniimiri'gà. ²³ Ba go côo pâ jèe dipitirigà é èpà, â gà dau pwi a piboo. Ba è èpà, âna é pii é pwâranümagà ma auniimiri'gà.»

²⁴ Â é tòpi tàru wà Simona pâ: «Tupéeni, gàu pwapwicîri ba kôo, ba na o càcaa tèepaa mariô é pâ namuru na gàu gére ina!»

²⁵ Ru picémara é popai kà Pwi Ukai wà Pétèru ma Ioane. Â gée na càué, â ru wâjué còwâ naa Iérusaléma. Â wii naigé, âna ru picémara é Picémara Wâdé naa na è pâ village na wâru, gée goo Samaria.

É cèikî pwi âboro gée Éthiopie

²⁶ Napwa naa goo wà Filippo, âna é patùraé é pwi *angela kà Pwi Ukai, â é ina tée pâ: «Gà cimadó, â gà pâra wii naigé na é boo gée Iérusaléma na Gaza, pwi naigé na càra caa ciburà wédò na.»

²⁷ Â é nye cimadó kaa wà Filippo, â é pâra. Ûna é pâra wii è naigé, â ipitiru ma pwi jè âboro gée napò Éthiopie†. Wà pwiibà, âna pwi âboro imaina‡ naa na pitûa goo é pâ mwani kà tô ilàri ukai naa Éthiopie. Ba é wâjué còwâ gée goro aupwamaina Pwiduée na Iérusaléma. ²⁸ Â é gére pûra é tii na é wii wà *péroféta Isaia, na é na wàtio kêe.

²⁹ Ê ina tà Filippo é Nyuâaé Pwicîri pâ: «Gà paé, ba na gà cimwünyabweri é pwi na wàtio bèepwiri gére me.»

É patùraé goo Iésu

³⁰ Ê itàa pâ wà Filippo, â é tère wà pwi Éthiopie na é gére pûra é tii kà péroféta Isaia. Â é tawèerié wà Filippo pâ: «Gà nye tâmogòori é pwina gà gére pûra?»

³¹ Â é tòpi tée pâ: «Na o wànau târa cè pai tâmogòori kôo, wiàna nye ticé na paari tóo?» Â é ila wà Filippo pâ, na é too ma é tâa jaaé. ³²⁻³³ Napwa pwi ére na tii na é gére pûra, âna wàéni:

8:17-18 Apostolo 19.6 † **8:27** Éthiopie—Napò wà Afrique, wâboo iti kêra Aigupito (Égypte).

‡ **8:27** Pwi âboro imaina—Grec: Pwi eunuque, pwi âboro imaina. (Còo Mataio 19.12.) **8:32-33** Ésaie 53.7-8

Rà popaé pâ,
 pwacèwii pwi mutô
 na tapàgà na wàé.
 É tà tâa, é tà ciô
 na rà pwa tée na èpà.
 Nye dau ticè *târù
 kâra é pwina rà pwa.
 Rà dàtié pâ
 dâra pwâra bà kêe,
 pwacèwii pwi mutô
 naa na wâra taa macii.
 Rà wâpà pâ naiê?
 Â dà cè jèkutâ
 na piwiâ goorà?
 Au, bwa, ba nye ticè!
 Ba jèe patâjii
 é wâro kêe ni
 na é tâa gòropuu.

Ésaïe 53.7–8

³⁴ Â é tawèeri Filippo wà pwi a pitûâ, pâ: «Pâri ma gà ina tôo, pâ, wàilàapà na é inaê naani wà pwi péroféta? É nye pi-inaê còwâ, é, é ina cè pwi jèpwi?»

³⁵ Â, tapoo géee goo pwi auinapopai-bà, â é inapàpari tée wà Filippo é Picémara Wâdé goo wà Iésu.

É cèikî ma upwaaé

³⁶ Na ru pâra wii naigé, â ru pâmari é najawé, â é ina tà Filippo pâ: «Dà cè pwina o pacoo wiàna upwaaoo na jèe wàèni i najawé.»

{ ³⁷ Â é tòpi tée wà Filippo pâ: «Wiàna gà cèikî géee na âji pwâranümagà, â pâri ma upwaaé.» }

Â é tòpi tée pâ: «Go cèikî pâ, wà Iésu Kériso âna *Pwina naî Pwидуée.» }

³⁸ Â é nama pacoo i na wàtio, â ru boo ma wà Filippo naa najawé, â é upwaaé. ³⁹ Na ru tò còwâ géee najawé, â é nye dàgòtù wà Filippo kaa é Nyuâaê kà Pwi Ukai, â câe mwa caa còoê còwâ wà pwi a pitûâ. Êco na é dau ipwàdéee kaa, â é nye pâra wii naigé kêe.

⁴⁰ É mwa tòpò wà Filippo naa na ville Azot é Nyuâaê kà Pwi Ukai. Â géewê, â é pâra naa Césarée wà Filippo. Â wii naigé, â é picémara é Picémara Wâdé naa na diri é pâ ére.

9

É todà Saulo Pwi Ukai Iésu

¹ Na pwi pâara-bà, âna é dau putâmu wà Saulo naa goo wà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. Dau nümee na é pòtâmwararâ, â é mudâra cè pai pwa wèe. Â é pâra nau còo wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaïlò. ² Â é ilari jiié pâ, na é wii cè tii, tà tèpa pitûâ kâra pâ *wâra pitapitiri na ville Damas. Ê tii-bà, âna é naa é târù kêe ma é tâjùru diri tèpa cèikî na é pâdarirà—wà tèpa paao ma ilâri na rà wâgoo é pai *pâra wiâ Pwi Ukai—ba na é poparâ me naa *Iérusaléma.

³ Â, na é gére pâra wii naigé pâ naa Damas, â ûna é pâmwünyabweri wê, â nye me kaa géenidò *napwéretòotù ê pwi pwéelaa, â é pwéelaa bèepié. ⁴ Ê nye tûuboo kaa naa napuu, â é tère pwi pwâratùra na ina tée pâ: «Saulo, Saulo, cina gà tubaèpà tòo?»

⁵ [Nye dau wâgo tà Saulo kaa] â é tawèeri pâ: «É?! Wâgà wàa, co Pwi Ukai?»

Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «Wâgo Iésu, na gà gére tubaèpà tòo*. ⁶ Gà cimadò, â gà tò naa Damas, ba o mwa ina tâgà naawê, cè pwina gà pwa.»

⁷ Wà tèpa âboro na rà pâra wiâê, âna nye po dàpàgà tàra, â càra caa tâmogòori cèna rà ina. Ba rà nye tère ê pwâratùra, êco na nye ticè âboro cèna rà còo.

⁸ Ûna é cimadò géé napuu wà Saulo, â é niâ, êco na jèe cáé caa còojè. Â rà mwa po tu naa goro îê, â rà popaé pâ naa Damas. ⁹ Â âracié tòotù na é tâa, â cáé caa còojè, â cáé caa ija ma wâdo.

É cùru Ananias pâdari Saulo

¹⁰ Ê tâa Damas pwi jè a cèikí na nee Ananias. Â é pièpàparié tée wà Pwi Ukai, â é ina tée pâ: «Ananias!»

Â é tòpi tée pâ: «Wànau?»

¹¹ Â é ina tée wà Pwi Ukai pâ: «Gà cimadò, â gà pâra naa na pwi naigé na nee ‘Tàrù’ â gà mudàra na pwârawâ kà Judas, wà pwi âboro géé na ville Tarse, na nee Saulo. Ba é gére pwapwicîri, â go nama é còo naa na nyuâa ¹² ê pwi âboro na nee Ananias na é gére tòmè. Â é tòpò du îê naa gòé, ba na é còojè còwâ.»

¹³ Â é tòpi tée wà Ananias pâ: «Au, Pwi Ukai, wà pwi âboro-bà, âna wâru tèpa âboro na rà inaê ba èpà tòo. Ba rà ina pâ: “Po dau wâru pâ muru na èpà, na é pwa tà tèpa âboro kà Pwiduée—tèpa cèikí naa goo wà Iésu—na Iérusaléma.” ¹⁴ Â é gére wâni pa ê tàrù, na rà naa tée wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ba na é tâjùru diri wà tèpa âboro na rà ipwamainagà.»

¹⁵ Êco na é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «Gà pâra, ba go jèe pitòrigari wà pwi âboro bèepwiri, ba na é pwi neemuru wakè kòo. Ba ée mwa pamogòori é neeò na ara ê pâ Ba ma tèpa ukai kàra, ma na ara mwara é Ba *Isaraéla. ¹⁶ Â go o mwa paari tée diri ê pwina, na ée pwa naa na aré ma tòina, ba kòo.»

¹⁷ Â é nye còobé kaa wà Ananias, â é pâra.

É pwapwicîri kèe Ananias

Ê tò wà Ananias naa na pwârawâ na é tâa wê wà Saulo. Â é tòpò du îê naa gòé, â é ina tée pâ: «Saulo, pwi a cèikí béeò, é cùruo wà Pwi Ukai Iésu—wà Pwi Ukai na ia é piàpàparié tâgà na naigé Damas. Â é panuâò me, ba na gà còojè còwâ, â, ba na dipitirigà è Nyuâaê Pwicîri.»

¹⁸ Â nye tûu kaa géeni na âraporomee Saulo ê pâ pwina pwacèwii ê upàra ârawèa, â é còojè còwâ. Â é cimadò, â pwa ma *upwaaé. ¹⁹ Â é ija, â me còwâ è nii kèe.

É tapoo inapàpari Iésu wà Saulo

* **9:5** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: «O dau gòo naa googà, na gà cicara Pwiduée.» Po dau dàpàgà tà Saulo, â é dau céca. Â é ina pâ: «Pwi ukai, dà na nûmagà na go pwa?» Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ... **9:15** Apostolo 25.13, 27.24; Roma 1.5 **9:16** 2 Koréniito 11.23–28

Bwaa tàpo pwa tòotù kà Saulo na Damas jaa tèpa cèikî. ²⁰ Â géewê, âna é nye picémara kaa é popai, pâ naa é pâ wâra pitapitiri. Â é inapàpari tàra pâ wà Iésu, âna nye wàé kaa *Pwina naî wà Pwiduée.

²¹ Wà diri tàpé na rà gére tâmaariê, âna rà dau pò. Â rà ina pâ: «É! Gona càcaa wàé kaa, na ia é dau gòo goro tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo Iésu, na Iérusaléma? Â é me mwara naani nau tâjùrurà ma poparà pàdari tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò!»

²² Êco na pimaina too é pàtàm Pwiduée naa goo é pai tùra kà Saulo. Â é pamogòori tà wà tèpa *Juif géé Damas pâ, wà Iésu, âna é Pwi *Mesia, [pwi a pa-udò na rà tapacîé géé na biu]. Â càra caa tâmogòori cè pwina rà tòpi tée.

É uru jii tèpa pièpàrié

²³ Jèe tàpo pwa pàara kà Saulo wâjaarà, â rà ipitiri wà tèpa Juif, â rà pitèrerà, ba na rà tètâmwereê. ²⁴ Â, na diri é pâ ne ma pwaa, âna rà wéaa dèe goo é pâ goropwârawâ goro napô, ba na rà catâmwereê. Êco na é pâra nau tâmogòori pwiri Saulo. ²⁵ Â, na jè ne, âna rà nama é uru wà tèpa bée. Ba rà tòpòé naa na pé na ai, â rà panuâé boo wii é pé goropwiinawâ babé wâri napô.

É pitu tée Barnabas

²⁶ É pâra naa Iérusaléma wà Saulo, â é mudàra cè pai pwa wèe, ba na é pâra mari tèpa cèikî. Êco na wâgotàra diri gooé, ba càra caa wâari pâ é jèe pwi jè a cèikî.

²⁷ Êco na é pitu tée wà Barnabas†. Ba é popaé pàdari wà tèpa *apostolo, â é piwiâ tàra pâ: «Wà Pwi Ukai, âna é piâpâparié tà pwiibà naa gòo naigé, â é patùraé. Â ni, âna câé caa piwâ na é picémara naa na nee Iésu na Damas.»

²⁸ Tapoo géewê, âna é jèe tâa jaarà wà Saulo, â é pâra ma me naa Iérusaléma, â é picémara ba gòo naawê, naa na nee Pwi Ukai. ²⁹ Â é patùra mwara wà tèpa Juif na rà pwa grec. Êco na rà pwaé goro pwina é ina tàra, â wàilà mwara, âna rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà catâmwereê. ³⁰ Ûna rà tâmogòori pwiri wà tèpa cèikî, â rà popaé pâ naa na ville Césarée. Â géewê, âna rà pwa ma é pâra naa Tarse.

³¹ Na pwi pàara-bà, âna rà wâro na é tàbwàti wà tèpa cèikî wâna diri é pâ napô *Judée, Galilée ma *Samaria. Rà pipagòora, â rà papwicîri wà Pwiduée. Â dau pitoo é jéurà ba é pitu tàra é Nyuââ Pwicîri.

Wakè kà Pétèru na Lydda ma Joppé

É pâra còwâ wà Énéé

³² Wà Pétèru, âna é cai pâ mwara tèpa âboro kà Pwiduée na diri é pâ napô, â é pwa ma boo tia jaa wà tàpé na rà tâa na village Lydda. ³³ Â é pâmari naawê pwi jè âboro na nee Énéé, na jèe 8 naja kèe goro puu gòo aupuu kèe, ba é pitâbwamwa.

³⁴ Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Énéé, é pwa ma gà wâdé ni wà Iésu Kériso! Cimadò, â gà pipîri é aupugà!» Â é nye cimadò kaa.

³⁵ Ûna rà côôê [na é pâra] â rà cèikî naa goo wà Pwi Ukai wà diri tèpa âboro Lydda, ma Saron[†].

É pawâro côwâ Tabitha

³⁶ Wâjaa tèpa cèikî na ville Joppé, âna pwa ê tô ilàri, na nee Tabitha [naa na *hébèru] ma Dorcas naa na grec. É tô a nye po wakè kèe pwa pwina wâdé. Ba é pitu tà tàpé na piticè neemururà. ³⁷ Êco na, na pàara-bà, âna é maagé, â é bà. Géé na càuru na rà papitooé, â rà popaé too naa na pwi narawâ na tâdòiti. ³⁸ Ûna rà tâmogòori wà tèpa cèikî wê pâ, wà Pétèru âna é tâa Lydda, â rà cùru pâ tupédu ârailu béerà nau ina tée pâ, na é wâcî medarirà. (Ba càcaa wâiti Lydda pâ naa Joppé.) ³⁹ Â é nye pâra kaa wiâru wà Pétèru. Ûna é tèepaa pâ, â rà popaé too naa na pwi narawâ na tâdòiti. Â wà diri é pa ilàri dâpwà, âna rà cibèepié burà i, â rà paari tée na jèpapara ârabwée na é pwa wà Tabitha, na é bwaa wâro.

⁴⁰ Â é pacòobèrà diri wà Pétèru, â é tùu jùrué, â é pwapwicîri; â é tabiié dàra i naiiri âboro bà, â é ina tée pâ: «Tabitha, cimadò!»

Â é nye niâ kaa wà tòobà, â ûna é côo wà Pétèru, â é nye too kaa nau tâa! ⁴¹ Â é tu pâ dèe wà Pétèru, â é pacimadòé. Â nabwé, â é todà pa ilàri dâpwà ma diri pâra âboro kà Pwiduée, â é paari tàra wà Tabitha, na é jèe wâro côwâ!

⁴² Diri tèpa âboro wà Joppé, âna rà tère é pwi jèkutâ-bà, â dau wâru tàpé na rà cèikî naa goo wà Pwi Ukai. ⁴³ Tàpo gòiri wà Pétèru wê, â é pitâa jaa pwi âboro na nee Simona, pwi a wakè goro parawére macii.

10

Pétèru ma Corneille

¹ Pwa pwi âboro na é tâa Césarée na nee Corneille, pwi *Roma. Wà pwiibà âna é pwi jè caa kâra 100 coda, géé nabibiu kâra wâra coda kà tèpa Italie. ² Wà pwi âboro-bà, âna wâdé tée é pwapwicîri kà tèpa *Juif, wâé mara é pwârawâ kèe. É dau pwi a pimeai tèpa Juif na ticè kâra, â é pwi a nye tà pwapwicîri tà Pwiduée.

É patùra Corneille pwi angela

³ Na jè tòotù, na âracié inere-tòotù na càuru ija, â é pwapwicîri, â é nye po côo bwàti kaa pwi *angela kà Pwiduée na é tò marié naa wâ, â é ina tée pâ: «Corneille!»

⁴ Â é nye po côôê kaa wà Corneille, â dau wâgotêe, â é ina pâ: «Dà, co Pwi Ukai?»

Â é ina pwi angela pâ: «Napwa é pâ pwâra pwapwicîri'gà, âna é tère wà Pwiduée, â é côo é pai imeaigà, â câe caa imwüru jii. ⁵ Gà naa pâ ni naa Joppé cè tèpa âboro, ba na rà pâ nau todà me wà Simona, na ina gooé mwara pâ Pétèru. ⁶ É pitâa jaa wà Simona, pwi a wakè goro parawére macii. É pwârawâ kà pwiibà, âna tâa bàrawià.»

⁷ Na é pâra côwâ i pwi angela, â wà Corneille, âna é todà tupédu ârailu âboro géé jaa tèpa ênawéna kèe. Â é todà mwara pwi jè coda kèe, géé nabibiu kà tèpa coda na é pitûa kâra—pwi coda na jèe dau gòrié jaaé, â pwi a pitòimirié naa goro pwapwicîri. ⁸ Géé na càuru na é wiâ tàra diri é pâ pwina tèepaa marié, â é cùrurà pâ naa Joppé.

[†] 9:35 Saron—Nacê na maina, 80 km pai gòri wèe, ma 15 km pai maina wèe.

É patùra Pétèru é Nyuâaé Pwicîri

⁹ Na tòotù gée paé còwâ, na po gopaé bwàti, âna rà pâmwünyabweri Joppé. Na pwi pàara-bà, âna é too wà Pétèru naanidò gòrowâ*, nau pwapwicîri, ¹⁰ na rà pwabwàti é uti kêe [wà tèpa âboro wâ pwârawâ]. Na é gére pwapwicîri, â me marié pwâra copwa, â nùmee dàra ija. Â wà Pwiduée, âna é paari tée naa na nyuâa é pâ muru. ¹¹ É nye còo kaa é napwéretòotù na é tàpirié, â é boome géewê é pwina pwacèwii é pwérela na dau maina na cipa pâ ârapapé naûruê. Â é tàbàtù boome naa gòropuu. ¹² Â tâa na, diri é pâ na pwâra macii na ârapapé ârà, ma êdiri pâ âgòri ma âûtòo ma dòèa, ma êdiri pâ marü mwara.

¹³ Â é ina tée pwi pwâratùra pâ: «Gà cimadò co Pétèru, â gà taa, â gà uti.»

¹⁴ Êco na é ina wà Pétèru pâ: «Bwa! Tàutòo co Pwi Ukai, ba câgo caa mu uti é pwina papwicîri [é *Naèà kâbà].»

¹⁵ É jèu tère mwara i pwâratùra, na é ina tée pâ: «Gà cibwaa câbaèpà é pwina é ina wà Pwiduée pâ muru na wâdé.»

¹⁶ É wacié tèepaa é pâ namuru bèepwiri, â gée na càùé, â càù too còwâ naa napwéretòotù.

¹⁷ Â, na gére wàrapwiri, â wà i tèpa âboro na ia é cùrurà wà Corneille, âna rà jèe pitawèeri cèna é wêe i pwârawâ kà Simona, â tòcia tàra i pwârawâ. Â rà tèepaa pâ naa goropwârawâ, na pàara na wà Pétèru na é bwaa gére pimudàra cè pai ina wàra i pwi na ia é paari tée wà Pwiduée. ¹⁸ Â rà to, â rà tawèeri pâ: «Gona nye wâni kaa na é pitâa wê wà Simona, pwina nee Pétèru?»

Rà pâmarié wà tèpa âboro kà Corneille

¹⁹ Na é bwaa gére pinünüma wà Pétèru naa goo i pwi na ia é còo, â é ina tée é Nyuâaé Pwicîri pâ: «Pwiini, rà wâni wà tèpa âracié âboro na rà mudàgà. ²⁰ Cimadò ma gà boo, â gà cibwaa piwâ na gà pâra wiàrà, ba wâgo na naarà me.»

²¹ Â é boo wà Pétèru, â é ina tà tèpa âboro bèeni pâ: «Wà pwi âboro na guwà gére mudèe, âna wâgo kaa. Dà cè majoroé ma guwà me?»

²² Â rà tòpi tée pâ: «É cùrubà me wà Corneille, pwi caa kâra coda, pwi âboro na é *târù, â wâdé tée é pwapwicîri kà tèpa Juif. Wà diri mwara tèpa Juif, âna rà pi-inaè ba wâdé. É piâpàparié wà pwi angela kà Pwiduée, â é ina tée pâ, na é pwa ma gà me naa pwârawâ kêe, ba na é tère cè pwina gà ina tée.»

²³ Nabwé, â é ticiarà wà Pétèru ma rà bwaa puu.

É pâra wiàrà naa jaa Corneille

Na dàuru kêe, âna é jèe pâra wiâ tèpa âracié âboro bèeni wà Pétèru. Â rà pâra wiâé mwara wà pâra tèpa cèikí na tâa Joppé. ²⁴ Na pwi tòotù gée paé còwâ, â rà tèepaa pâ naa Césarée. Â é tà tapacîrà wê wà Corneille, ma wà tèpa âboro gée na tâa kêe ma tèpa âji bée, na é nye todàra me. ²⁵ Na é tò wà Pétèru, â é pâra caraé wà Corneille, â é tùu jùrué burà cùué boo naa goro â wà Pétèru.

* **10:9** Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pâra gò. **10:14** Lévitique 11.1–47; Ézékiel 4.14 **10:15** Maréko 7.15,19

²⁶ Êco na é dàgòtùè wà Pétéru, â é ina tée pâ: «Gà cimadò, ba go nye pwi âboro pwacèwiigà!»

²⁷ É nye gére tura burà too naa na wâ wà Pétéru, â é pâmari pâ âboro na wâru, na rà jèè tàgére tâa wê. ²⁸ Â é ina târa pâ: «Guwà jèè nye tâmogòori pâ muru pwicîri tà tèpa Juif, na rà pabée tàpé na càra caa tèpa Juif. Â papwicîri jirà mwara na rà tò naa jaarà. Êco na é jèè paari tōo wà Pwiduée pâ, na go cibwaa câbaèpà pwi âboro ma go cibwaa miirié. ²⁹ Êkaa na, na guwà todòo me, â nye ticé pwina na go bwaa èrà goo.»

«Â go tawèeriwà pâ: Dà cè majoroé ma guwà nama go me?»

³⁰ Â é ina tée wà Corneille pâ: «Jèè âracié tòotù nabà, géè na càuru pwi tòotù na go pwapwicîri ni, na âracié ineretòotù. Â pwi tòotù-bà, âna é piâpàpario pwi âboro na pwâra è ârabwée kée†, â é ina tōo pâ: ³¹ “Corneille, wà Pwiduée, âna é jèè tòpi è pwâra pwapwicîri'gà. Â câé caa imwûru è pai imeaigà. ³² Â ni, âna gà cùru pâ naa Joppé cè tèpa âboro nau todà me wà Simona, pwina nee mwara Pétéru, na é pitâa na pwârawâ kà Simona, pwi a waké goro parawére macii. Napwa pwârawâ kée, âna tâa bàrawiâ.” ³³ Êkaa na go panuâ wài paé tèpa âboro, ba na rà todàgà, â nye dau wâdé kaa na gà me. Êni, âna bà jèè wâdiri ara Pwiduée, ba na bà tère diri è pâ namuru na é jèè naa tâgà wà Pwi Ukai, ba na gà ina tâbà.»

É patùra tàpé na càra caa tèpa Juif

³⁴ É inapàpàri târa wà Pétéru pâ: «Go mwa nye tàgére tâmogòori kaa pâ napwa wà Pwiduée, âna câé caa pwaké goro âboro. ³⁵ Ba, naa na diri è pâ napò, âna wà pwi âboro na é papwicîri wà Pwiduée ma pwa è pwina wâdé, ma imeai, âna é wâdéarié wà Pwiduée. ³⁶ É jèè panuâ è popai târa è Ba *Isaraéla—è Picémara Wâdé târa è pinaanapò na é naigé mee wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâra diri è pâ âboro.

³⁷ «Guwà jèè tâmogòori è pwina tèepaa béaa na Galilée, géewê, tia na diri è napò *Judée, géè na càuru è pai picémara è *piupwaa kà Ioane. ³⁸ Ba wà Pwiduée, âna é naaboo† è pàtàmara è Nyuâaè Pwicîri naa gò wà Iésu, pwi âboro géè Nazareth. É pâra diri naa pâ ére, â é pwa na wâdé tà tèpa âboro, ba é wâjaaé wà Pwiduée. Â é nama rà wâdé còwâ wà [tàpé na rà maagé, ma] èdiri wà tàpé na wâgoorà è pàtâma wà *Caatana.

³⁹ «Wàibà kaa tèpa *paâjupâra wàra diri è pâ pwina é pwa, na *Iéruusaléma, tia na pàra ére napò géè goro JudéeS. Êco na rà tanamirié naa goro *kurucé, â é bà.

⁴⁰ «Êco na wà Pwiduée, âna é nama é wâro còwâ, na pwi béaracié kâra tòotù géè na càué. Â é pwa ma é piâpàparié tâbà co. ⁴¹ Wàibà tàpé na pitòrigaribà béaa, ba na bà mwa tèpa paâjupâraè. Wàibà tàpé na bà picaaija ma wâdo ma wâé, géè na càuru na é wâro còwâ jii tèpa bà. Ba câé caa pwa ma piâpàparié târa diri è pâ âboro. ⁴² Â nye wà Iésu kaa na é jèè cùrubà pâ, ba na bà pâra nau picémara è *Picémara Wâdé târa è Ba, ma inapàpàri pâ,

10:26 Apostolo 14.13–15; Auinapàpàri 19.10 † **10:30** Pwi âboro na pwâra è ârabwée kée—Pai ina wèè pâ, pwi jèè angela. (Còo Apostolo 1.10.) **10:34** Deutéronome 10.17; Roma 2.11 **10:37** Mataio 4.12–17 **10:38** Mataio 3.16; Luka 4.17–20 ‡ **10:38** Naaboo... Grec: Oint. Còo note goo Luka 4.18. § **10:39** Pàra ére napò géè goro Judée—Grec: Napò kà tèpa Juif. **10:41** Luka 24.42–43; Apostolo 1.8 **10:42** Apostolo 17.31; 1 Pétéru 4.5

jèe wàe kaa pwina é jèe tòpòé wà Pwiduée, ba na ée mwa pwi a pitèi tàpé na rà wâro ma tàpé na rà bà.

43 «Â wà diri tèpa *péroféta, âna rà jèe tàmara ina pâ, cè pwina é cèikî naa goo Iésu, âna o pwanauri é èpà kêe, naa na nee.»

É boo Nyuââé Pwicîri naa gòrà

44 Ûna é bwaa gére tùra wà Pétéru, â é nye boome kaa é Nyuââé Pwicîri naa gò diri tàpé na rà tàmaari é popai kà Pwiduée.

45 Wà tèpa Juif na rà cèikî, na ia rà me wiâ wà Pétéru *, âna rà pò, na naa boome mwara é Nyuââé Pwicîri naa gò tàpé na càra caa tèpa Juif. 46 Ba rà térerà na rà tùra naa é pâ pwâratùra na ité, ma pwamaina Pwiduée. Â é ina wà Pétéru pâ: 47 «Wà nau, o nye pâri ma câjè caa *upwaa tàpé na rà jèe tòpi é Nyuââé Pwicîri, pwacèwijiè?»

48 Â é naa tàrù wà Pétéru, ba na upwaarà naa na nee Pwi Ukai Iésu. Gée na càué, â rà ilaé pâ, na é bwaa tàpo pwa cè pàra tòotù wàjaarà.

11

É piwiâ tà tèpa apostolo wà Pétéru

1 Wà tèpa *apostolo ma tèpa cèikî, na rà tâa napô *Judée, âna rà tère pâ wà pàra tàpé na càra caa tèpa *Juif, âna rà jèe cèikî mwara naa goro é popai kà Pwiduée.

2 Ûna é too naa *Iéruusaléma wà Pétéru, â wà tèpa cèikî na rà tèpa Juif *, âna rà cagòtù tée é pwina é pwa, â rà ina tée pâ: 3 «Cina gà too naa jaa tàpé na càra caa tèpa Juif, ma guwà pi-ija naima ma wàilà?»

É patùrao Pwiduée

4 Â wà Pétéru, âna é piwiâ tàra bwàti é pâ namuru na tèepaa marié, gée na autapoo goo é pwi jèkutâ-bà. Â é ina pâ: 5 «Go tâa Joppé, â na pàara na go bwaa gére pwapwicîri na, âna go còo jè muru, na é paari tòo naa na nyuâa wà Pwiduée—pé pwina pwacèwii é pwérela na dau maina, na cipa é pâ ârapapé naûrué. Â é boome gée napwéretòotù tia jaa. 6 Ûna go ucâri é pé pwérela bèepwiri, â go còo naa na, pâ macii âràèrù, ma macii a piugà, ma pâ âgòri, ma pâ âûtòo, ma pâ dòèa, ma pâ marü mwara. 7 Â go tère é pwâratùra, na ina tòo pâ: “Gà cimadò co Pétéru, â gà taa, â gà uti.”

8 «Èco na go ina pâ: “Bwa! Tàutòo co Pwi Ukai, ba muru pwicîri [naa na é *Naèà kâbà]. Â câgo caa mu uti géee goo!”

9 «Â go jèu tère mwara i pwâra-tùra na me géee napwéretòotù, na ina pâ: “Gà cibwaa cabaèpà é pwina é ina wà Pwiduée pâ muru na wâdé.” 10 É wacié tèepaa é pâ namuru bèepwiri, â géee na càué, â càurà too còwâ naa napwéretòotù.

Go pâra wiârà naa Césarée

11 «Â rà nye tèepaa medario kaa wà tèpa âracié âboro me géee Césarée naa na pwârawâ na bà tâa na. 12 Â é ina tòo é Nyuââé Pwicîri pâ: “Gà cibwaa

10:43 Ésaie 53.5-6; Jérémie 31.34 10:44 Apostolo 11.15, 15.8 * 10:45 Wà tèpa...cèikî na ia rà me wiâ wà Pétéru—Còo nee tii 23. 10:46 Apostolo 2.4, 19.6 10:48 Apostolo 2.38 * 11:2 Tèpa Juif—Grec: Tàpé na pwa kamaî tàra. Ipaiwâ naa na nee tii 3. 11:3 Apostolo 10.28; Galatia 2.12 11:5 Apostolo 10.9-48

piwâ na gà pâra wiârâ†.” Â wâ tèpa 6 béje na wailâ-ni‡, âna rà me wiâô naa Césarée, â bà capai too naa na è pwârawâ kâ Corneille.

13 «Â é piwiâ tâbâ wâ Corneille è pai côo kêe pwi *angela naa pwârawâ na è ipaarié tée, ma ina tée pâ: “Panuâ pâ cè âboro naa Joppé nau mudâ Simona, pwina ina gooé mwara pâ Pétéru, 14 ba ée mwa ina tâgâ pâ, na popai na gà o udò goo, wâgâ ma diri è pwârawâ'gâ, [ba na o tâa tâwâ è *âji wâro.]”

É boome Nyuâaê Pwicîri

15 «Ûna go tapoo tùra, â é boome naa gòrà è Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii naa gòjè naa na autapoo goo. 16 Â go nye tà niimiri è pwi popai kâ Pwi Ukai, na é ina pâ: “Wâ Ioane, âna é *piupwaa goro jawé, êco na wâguwâ, âna o mwa *upwawâ goro è Nyuâaê Pwicîri.”

17 «Wâ Pwiduée, âna é nye naa tàra mwara è âraimeai, i Nyuâaê Pwicîri, ma pwacèwiijè, na jè cèikî naa goo Pwi Ukai Iésu Kériso. Â go pwi wâa, ma go cicara wâ Pwiduée?»

18 Géee na càuru è pai tère kàra pwiri, â rà jèe nabwé na rà putâmu, â rà pwamaina Pwiduée, â rà ina pâ: «Ûu kaa! Âjupâra pâ wâ Pwiduée, âna é naa mwara è âji wâro tà tâpé na càra caa tèpa Juif, na rà pinünüma ma biirà dèe.»

Tèpa cèikî wâ Antioche na Syrie

19 Géee na càuru è pai bà kâ Étienne, â tapoo pwa-imudiri tà tèpa cèikî, â rà jèpa ipiina pâ naa è pâ napô, naa Phénicie, ma naa na ville Antioche ma gòropô Chypre. Â rà picémara è popai naawê; êco na rà nye picémara co tà tèpa Juif. 20 Êco na wâ pâra tâpé géee jaarà, tèpa âboro géee Chypre ma na ville Cyrène, âna rà me naa Antioche. Â rà picémara è *Picémara Wâdé kâ Pwi Ukai Iésu tà tâpé na càra caa tèpa Juif. 21 Nye tâa gòrà è nii kâ Pwiduée, â wâru tèpa âboro, na rà biirà naa goo wâ Pwi Ukai, â rà cèikî.

22 Ûna rà tère pwiri wâ tèpa cèikî na wâra pwapwicîri§ Iérusaléma, â rà panuâ pâ wâ Barnabas naa Antioche. 23 Ûna é tèepaa pâ, â é côo è *aupwényunyûari kâ Pwiduée naa gò tèpa âboro, â é dau ipwadée. Â é pagòorâ diri ma rà cimwü bwàti naa goo Pwi Ukai.

24 Ba wâ Barnabas, âna pwi âboro na é dau wâdé, â maina è cèikî kêe. Â dau tâa gòè è Nyuâaê Pwicîri. Â wâru mwara tâpé na rà cèikî naa goo Pwi Ukai.

25 Géewê, â é pâra naa na ville Tarse, ba na é mudâ wâ Saulo. 26 Ûna é pâmarié, â é popaé me naa Antioche. Ru tâa wê naa na caapwi naja. Ru pâra taaci naa na pâ ipitiri kâra wâra pwapwicîri, â rà pacâmuri pâ âboro na wâru. Nye tapoo kaa na Antioche, na tapoo ina goo tèpa cèikî pâ *chrétiens*, [pai ina wêe pâ ‘tèpa cèikî naa goo wâ Kériso’].

Rà pitu tà tèpa cèikî naa Judée

† 11:12 Gà cibwaa piwâ na gà pâra wiârâ—é, Pâra wiârâ, â gà cibwaa pwaké goro âboro. ‡ 11:12 Tèpa 6 béje na wailâ-ni—Tâpé na rà me wiâ Pétéru géee Joppé. (Còo Apostolo 10.23,45.) 11:14 Apostolo 16.31 11:15 Apostolo 2.4 11:16 Apostolo 1.5 11:18 Apostolo 13.48, 14.27

11:19 Apostolo 8.1-4 11:22 Apostolo 4.36 § 11:22 Tapoo géee na nee tii bëeni, â tiagoro tii Auinapâpari, âna è popai wâra pwapwicîri, âna pai ina wêe pâ, è picaatâa kâ tâpé na rà cèikî naa goo Iésu, â càcaa é auba maina na Iérusaléma na é pwi Wâra pwapwicîri kâ tèpa Juif. Còo mwara Wâra pwapwicîri naa na Neeremuru (Vocabulaire). 11:25 Apostolo 9.30

²⁷ Na pàara bèepwiri, âna rà boome gée Iérusaléma naa Antioche pâ tèpa *péroféta [na rà pame é popai gée jaa wà Pwiduée]. ²⁸ Pwi jè ârapàararà, âna nee Agabus. Â wâgoóé é pàtàmara Nyuââé Pwicîri. Â é cimadò, â é ina tàra pâ: «O mwa pwa cè copwa na dau maina pitiri gòropuu.» (Â nye coo pwi auina-bà na pàara kà Claude, pwi ukai kà tèpa *Roma.)

²⁹ Napwa naa goo wà tèpa cèikî, âna rà pitèrerà, ba na rà panuâ pâ cè bépitu kàra tà tèpa cèikî na rà tâa Judée. Rà nye jèpa naa é pwina pâri ma rà naa [wiâra é pumara wakè kàra]. ³⁰ Â wà Barnabas ma Saulo, âna ru pa pâ i âraimeai dari tèpa pitûâ kàra wàra pwapwicîri.

12

Rà tòtàmwara Jacques ma tâjùru Pétèru

¹ Na pàara-bà, âna é tubaèpà tà pàra tèpa cèikî wà ukai *Héroda Agrippa I. ² Â é naa tàrù, ba na tòtàmwara goro tàuwa wà Jacques, pwi aèjii kà Ioane. ³ Ûna é còo pâ wâdé tà tèpa *Juif, â é nama tâjùru mwara wà Pétèru, na pwi jè *tòotù maina kàra, pwi tòotù na pi-ija poloa na ticé nyaa kêe. ⁴ Â é pwa ma tûê naa na karapuu, â é nama wéaari é ârapapé gomou na piârapapé coda naa na. Ba nùmee na pitèi Pétèru na ara diri é pâ âboro, gée na càuru tòotù *Paséka. ⁵ Â rà wéaari wà Pétèru naa na karapuu. Â napwa wà tèpa cèikî, âna rà gòo goro pwapwicîri taaci ba kêe.

É pacòobé Pétèru pwi angela

⁶ Na pwi bàrane béaa kàra é pai pitèié, âna wà Pétèru, âna é puu nabibiu kàra ârailu coda. Â tòoé goro itùpaò, naa goo tupédu coda. Â pwa mwara tèpa coda, na rà wéaari é goropwàrawâ goro karapuu.

⁷ Êco na é nye pwairi tèepaa kaa pwi jè *angela kà Pwi Ukai, â nye po pwéelaa kaa na karapuu. Â wà pwi angela, âna é pitaci* gòro jènere wà Pétèru. Â é ina tée pâ: «Gà cimadò wài!» Â nye tûu kaa gée goro é du î wà Pétèru i pâ itùpaò.

⁸ Â é jèu ina tée còwâ wà pwi angela pâ: «Gà piigà goro i karapuu'gà, â gà coona i du wàraâgà.» Â é nye pitère dèe wà Pétèru.

Â é ina tée mwara wà pwi angela pâ: «Wâdé. Â gà coona i palito'gà, â gà me wiâò.»

⁹ Â é pâra wiâê gée na karapuu wà Pétèru. Êco na câé caa tâmogòori pâ é pâ pwina é pwa tée wà pwi angela, âna nye tàgère âjupâra. Ba é niimiri pâ é pwa âcòwâ. ¹⁰ Â ru wénari é tèpa coda na rà wéaa béaa, â ru wénari mwara wà tàpé na rà coo wê. Â ru tèepaa pâ naa goo é goropwàrawâ paò na babé wâri é ville. Â é nye pitàpirié acari béaa kàru, â ru còobé, â ru pâ naa jè naigé. Gée pwiri, â nye tàpo tiàu kaa i pwi angela.

¹¹ Â pitàmogòo nùma wà Pétèru, â é ina pâ: «Nye âjupâra kaa! Wà Pwi Ukai, âna é nye panuâ me pwi angela kêe, ba na é upao gée na-araraî wà Héroda! Â é upao jii é pâ pwina èpà na rà pwa na rà pwa tôo tèpa Juif [na rà cicarabâ].»

É pâra naa jaa tèpa cèikî bée

¹² É pâra wà Pétèru naa na pwârawâ kà Maria, nyaa kà Ioane (na jè nee mwara Maréko). Rà tàgère tâa wê é jè auwâru goro tèpa cèikî, â rà nye tàgère pwapwicîri. ¹³ Â é cùu é goropwârawâ na autò wà Pétèru, â é me wà Rhode nau tàpîri. (Wà tònî, âna tô ênawéna na pwi pwârawâ-bà.) ¹⁴ Â é tèreina é pwâratùra kà Pétèru, â naa na pai wâdé tée, â é itâa pâ, na ina pâ: «É! Wà Pétèru na é wâboo gòroigé!» Â é imwûru na é tàpîri i goropwârawâ!

¹⁵ Â rà ina tée pâ: «Gà ipwirié co tònî!» Êco na é nye gòo goro ina pâ: «Akaé! Go nye âjupâra.» Â rà ina mwara tée pâ: «Bwa! O gére nyuâaê†.»

¹⁶ Na rà gére wârapwiri pai tûra kâra, âna wà Pétèru, âna é nye tàgère gòo goro cùu taaci i goropwârawâ! Â rà mwa tàpîri, â rà nye dau pò kaa.

¹⁷ Â é pwa ineremuru tàra pâ, na rà cibwaa tûra. Â é piwiâ tàra é pai pacòobée géé na karapuu. Â é ina tàra pâ: «Guwà mwa ina tà Jacques‡ ma pâra tèpa cèikî bééjè.» Â é còobé jîrà, â é pâra naa na jè ére.

¹⁸ Ûna pwaa dòme, â rà paé ma me wà tèpa coda. Â rà dau géaa, ba càra caa tâmogòori cèna é wêe wà Pétèru, â dau wâgotàra. ¹⁹ Â é nama rà mudèe bwàti wà Héroda, êco na càra caa pâmarîé. Â é pitawiâ wà tèpa wéaa, â é nama catâmwara.

Gée na càué, â é boo wà Héroda géé napô *Judée naa Césarée, ba na é pitâa wê.

É bà ukai Héroda Agrippa I

²⁰ É dau putâmu wà ukai Héroda naa goo wà tèpa âboro géé Tyr ma Sidon. Êco na rà me nau côoê, ba na rà ilari jîié é pinaanapô. (Ba é du ville kâra, âna ru wâro goo é napô kà Héroda.) Â rà nama é pwi naigé mee wà Blastus, pwi ênawéna kà pwi ukai, pwi a wéaari é pwârawâ maina kêe.

²¹ Na pwi tòotù na é jèe dàbacoo na wà Héroda, â é coona é ârabwée kâra ukai kêe. Â é too naa gòro é autâa kêe, â é patùra tèpa âboro.

²² Â rà nye dau picâdirîé, ma ina pâ: «É! Càcaa pwi âboro na gére tûra! Â pwi jè pwiduée!»

²³ Â wâdé tée na rà pwamainâé jîi wà Pwiduée. Êkaa na é nye èié kaa é pwi angela kà Pwi Ukai, â rà iri é naparawée é pâ âgù, â é bà.

²⁴ Napwa naa goo é popai kà Pwi Ukai, âna jèe dau picémara ba maina pâ, â é pitoo é jéu tèpa cèikî. ²⁵ Gée na càuru é pai wakè kà Barnabas ma Saulo, â rà wâjué còwâ géé§ *Iéruusaléma, wàilà ma Ioane-Maréko.

bétapoo pai pâra kà paulo

13

(Naporomee 13.1–14.28)

Rà pitòrigari Barnabas ma Saulo

¹ Naa na wâra pwapwicîri naa Antioche wâna province Syrie, âna pwa pâra tèpa *péroféta, ma tèpa ipacâmu—wà Barnabas, wà Siméon pwina ina gooe pâ ‘Pwi âboro duu’; Lucius géé na ville Cyrène; Manaên na ia ru pimaina naima ma pwi kupénoo *Héroda Antipas; ma wà Saulo.

† **12:15** Nyuâaê—é, Pwi angela kêe. Rà cèikî wà tèpa Juif pâ, rà wéaarijè jècaa é pâ angela.

‡ **12:17** Jacques—Pwi jîi wà Iésu. (Còo note goo Apostolo 15.13.) **12:18** Apostolo 5.22–24

12:23 Daniel 5.20 **12:24** Ésaïe 55.11 **12:25** Apostolo 11.29–30, 15.37 § **12:25** Gée Iéruusaléma—Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Naa Iéruusaléma.

² Pwa pwi pàara na rà gére ipwanya—ba rà panuâ ê ija, ba na rà gére pwapwicîri tà Pwi Ukai.

Â é ina tàra ê Nyuâaê Pwicîri pâ: «Guwà pitòpò naaiti wà Barnabas ma wà Saulo, târa ê wakè na go todàru naa goo.»

³ Géé na càuru ê ipwanya ma pwapwicîri kàra, â rà tòpò îrà naa gòru [ba na pwényunyuâariru] â rà panuâru pâ.

Ru pâra naa gòropô Chypre

⁴⁻⁵ É cùru pâ Barnabas ma Saulo ê Nyuâaê Pwicîri. Â é pâra wiâru wà Ioane-Maréko, ba na é pitu tàru. Rà boo naa na ville Séleucie, â géewê, â rà pâ gòro wànga naa gòropô Chypre. Ûna rà tèepaa pâ naa na ville Salamine, â ru picémara ê popai kà Pwiduée wà Barnabas ma Saulo, naa na pâ *wâra pitapitiri kà tèpa *Juif.

É cicararu Élymas

⁶ Ûna ru jèe pâra pitiri ê pô, tia na ville Paphos, â ru pâmari pwi jèe Juif na nee Bar-Jésus (Élymas naa na grec)*. Wà pwi âboro-bà, âna pwi a pwa tutê, â é ina pâ wàé pwi péroféta kà Pwiduée [na é pame popai kêe]. ⁷ Wà pwiibà, âna pwi bée Sergius Paulus, pwi kupénoo kâra pô-bà, na pwi a tà manga. Wà pwi kupénoo-bà, âna é todà wà Barnabas ma Saulo, ba dau nùmee na é tère ê popai kà Pwiduée. ⁸ Êco na wà Élymas, âna é mudàra, ba na é dàbii é aucèikî kà pwi kupénoo.

⁹ Wà Saulo (na ina gooé mwara pâ Paulo)†, âna dipitirié ê Nyuâaê Pwicîri, â é ucâri Élymas burà ina tée pâ: ¹⁰ «Pwina nai *Caatana! Gà pwi a cicara ê pwina *târù! Dau pwi a maina kaa ê pwa tûâ naa googà! Wànau? Bwaa caa pâ nabwé kaa é pai cicaragà ê pâ naigé na tàru kà Pwi Ukai? ¹¹ Êe tatéegà wà Pwi Ukai, â gà o bwi ni, â o tàpo pwa pàara na o câgà caa côjè.»

Â nye me kaa ê bàutê naa gò wà Élymas, â jèe câé caa côjè. Â é mudàra ma cèi dàra pâ âboro, ba na rà pipopaé.

¹² Napwa naa goo wà pwi kupénoo, âna é pò goro ê pwina gére tèepaa, ma é pàtàmara ê popai kà Pwiduée, â é nye cèikî kaa.

Na Antioche goro jènere Pisidie

¹³ Géé na càùè, â wà Paulo ma tèpa bée, âna rà pa wànga géé Paphos, pâ naa na ville Perge géé goo province Pamphylie. Â é pâra jiiru naawê wà Ioane-Maréko, â é wâjué còwâ naa *Iéruusaléma. ¹⁴ Â géé Perge, âna ru pâra wà Paulo ma Barnabas, â ru pâra wii é naigé pâ naa Antioche goro jènere pwi ére napô Pisidie.

Ûna ru tèepaa pâ naawê, â ru tò naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif, na *tòotù pwicîri. ¹⁵ Wà tèpa âboro na rà pwapwicîri wé, âna rà gére pûra i tii goro *Naèà kà Moosé, ma i tii kà tèpa péroféta. Â rà ina tàru wà tèpa pitûâ pâ: «Tupédu jènerebà, wiàna pwa cè popai kàu, târa pagòojè, â gàu cimadò ma gàu tùra.»

É patùra tèpa jènereê Paulo

13:2 Apostolo 9.15   **13:3** Apostolo 6.6   **13:4-5** Apostolo 12.12, 15.39   * **13:6** Élymas naa na grec—Popai géé na nee tii 8.   † **13:9** Saulo; Paulo—Nee naa na héberu pâ: Saulo, nee naa na grec pâ: Paulo.   **13:11** Apostolo 9.8   **13:13** Apostolo 15.38

16 É cimdò wà Paulo, â é pwa ineremuru, ba na rà cibwaa tûra, â é ina pâ: «Bwa; guwà tère diri, i tàpé *Isaraéla, ma wâguwà mwara na guwà gére pwawwicîri naima. 17 Wà Pwiduée kâra ê pwi Ba kâjê Isaraéla, âna é pitòrigari wà tèpa caa kâjê. Â é pwa ma é pimaina too ê Ba, na pwi pàara na rà bwaa pwa pârame naa napô *Aigupito. Â é pwa ma rà còobé, goro é nii ma pàtamee. 18 Â é pa-ijarâ† na wâpâ na 40 naja, naa namaré.

19 «É pwa ma rà pwâri ma catâmwara ê 7 mwaciri naa napô *Kanana, â é panuâ târa ê napô, ba na tèpa âji apooé. 20 Ê pwi pàara-bà, âna wâmwünyabweri 450 naja [gée na càuru pai pitòrigarirà kêe na Aigupito]. Â é naa târa wà tèpa ukai *juges*, târa pipoparâ tiagoro é pàara kà péroféta Samuéla.

21 «Nye, na pwi pàara-bà, na wà tèpa ijiao kâjê, âna rà ilari jii Pwiduée cè pwi ukai kâra. Â é naa târa wà Saül, pwina naî Kis gée na wâao kà *Benjamin. Â wà Saül âna é pwi ukai kâra naa na 40 naja.

É pwi a pa-udòjê Iésu

22 «Gée na càué, â é tapwütù Saül wà Pwiduée, â é naa târa ê Ba wà pwi ukai *Davita. É ina wà Pwiduée gooé pâ: *Go jêe pâinari wà Davita pwina naî Jessé, pwi âboro na wânümoò gooé, na ée mwa pacoo diri câbawâdé kôo. 1 Samuel 13.14*

23 «Â é autûâri kà Pwiduée, âna na ée mwa còobé gée na ê tâa kà Davita, wà Iésu pwi a-upa Isaraéla.

24 «Béaa kâra ê pai tèepaa kà wà Iésu, âna é me wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é picémara tà tèpa Isaraéla. Â é ina târa pâ: “Guwà pinünüma ma guwà biiwà ma *upwawà.” 25 Ûna é pwa na é tubanabwé ê wakè kêe, â é mu nye tà ciburà ina târa wà Ioane pâ: “Gona guwà gére niimiri pâ wâgo wàa? Ba càcaa wâgo pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîê gée na biu]. Guwà còo, ée mwa pwicò kôo wà pwiibà, na po dau càcaa pâri ma go tipi é otâpwe goro du wâraâê.”»

Càra caa còoinaê tèpa pitûâ

26 [É ina mwara wà Paulo pâ]: «Tâpo tâmaariô, co tèpa jènereô, tèpa gòobàra *Abérama, ma wâguwà mwara na papwicîri wà Pwiduée. Jêe panuâ medarijê diri é pwi popai bèeni, ba na jè uddò, [ma tâa tâjê é *âji wâro]. 27 Êco na wà tèpa âboro Iérusaléma ma tèpa ukai kâra, âna càra caa câmogòori pâ, wà Iésu, âna é me, ba na jè uddò. Càra caa tâmogòori é popai na rà ina béaa wà tèpa péroféta; é popai na rà mu pûra diri na é pâ tòotù pwicîri! Êco na rà pacoo é popai-bà, na rà pwa ma é bà wà Iésu.

28 «Â rà nye tâmogòori pâ, nye ticè na é pwa wà Iésu na pâri ma tètâmwereê goo. Êco na rà nye ilari jii wà *Pilato pâ, wâdé na é bà [naa goro *kurucé]. 29 Ba rà pacoo diri é pâ namuru na ina naa gooé. Â gée na càué, â rà naaê boo gée goro kurucé, â rà tòpóé naa na auipwâni.»

É pawâroé còwâ Pwiduée

13:17 Exode 1.7, 6.6, 12.51   **13:18** Nombres 14.34; Deutéronome 1.31 † **13:18** É pa-ijarâ—é, É pidâpwicâariê naa goorâ.   **13:19** Deutéronome 7.1; Josué 14.1   **13:20** Juges 2.16; 1 Samuel 3.20   **13:21** 1 Samuel 8.5, 19, 10.20–24   **13:22** 1 Samuel 13.14, 16.12; Psaume 89.21   **13:23** 2 Samuel 7.12–16   **13:24** Mataio 3.1–2   **13:25** Ioane 1.20, 27   **13:28** Mataio 27.22–23   **13:29** Mataio 27.59–60

30 «Êco na wà Pwiduée, âna é pawâroé cōwâ, gée nabibiu kà tèpa bà.
 31 Â naa na pâ tòtù na dau wâru, â é ipaarié taaci wà Iésu tà tèpa âboro na ia rà too ma wàé gée Galilée naa Iérusaléma. Â nabàni, âna rà jèè tèpa *paâjupâraé naa nabibiu kâra ê Ba Isaraéla.

32 «Â wàibà, âna bà picémara tàwà ê pwi *Picémara Wádé bèepwiri. Ba é jèè mara ina béaa wà Pwiduée tà tèpa jooorojè pâ ée mwa pwa jè muru.
 33 Â nabàni, âna é pwa ba kâjè tèpa naîrà§ [ma pàra tàpé mwara]. Ba é pwa ma é wâro cōwâ wà Iésu.

«Jèè wii gooé, naa na béârailu kâra salamo kà Davita pâ:

*[Wàéni popai kôo,
 na go ina] nabà:
 Gà pwina naîô,
 â go pwi caa'gâ*.*

Psaume 2.7

34 «Â wà Pwiduée, âna é pawâroé cōwâ, gée nabibiu kà tèpa bà, ba na é cibwaa wâjué cōwâ naa na auipwàni, â é cibwaa wai ma botére. Ba ée jèè mara ina wà Pwiduée pâ: *Go mwa naa tàwà é *aupwényunyuâari na go jèè mara ina tà Davita.*

Ésaïe 55.3

35 «Â âjupâra, ba é wii mwara wà Davita, naa na jè ère pâ:

*Gà jèè pitòrigario
 ma go pwi é nawéna'gâ.
 O câgâ caa panuâ nyuâaô
 ma é tâa na aubâ.
 O câgâ caa panuâ naiio
 ma o wai ma botére.*

Psaume 16.10

36 «Wà ukai Davita, âna é nye tà piênawéna kà Pwiduée, tiagoro é pai bà kêe, â é pacoo é câbawâdé kà Pwiduée. Êco na é bà, â pwànirié pwacèwii diri tèpa caa kêe, â é jèè wai ma botére naa na auipwàni. 37 Êco na wà pwina é jèè pawâroé wà Pwiduée, âna câé caa wai ma botére.»

É pame pai pwanauri èpà kâjè

38-39 «Wádé na guwà tâmogôori bwàti, co tèpa jènereô, pâ, bà picémara tàwà nabà é pai pwanauri èpà naa na nee Iésu. Â nye gée gooé kaa, na tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wà Pwiduée†, ba na jèè tèpa âboro na jèè tàrù na araé. Ba càcaa pâri, é Naèà kà Moosé ma pwanauri é èpà, ma nama jèè tàrù. 40 Â guwà pwacôoco, ba péa tà tèepaa mariwâ é pwina rà jèè ina tèpa péroféta:

41 *Guwà pwacôowâ,
 wâguwà tèpa ipwamainawâ!*

13:31 Apostolo 1.3,8 13:33 Psaume 2.7 § 13:33 Kâjè tèpa naîrà—é, Kà tèpa naîrà. * 13:33 Wàéni popai kôo na go ina nabà... Grec: Nabà, âna gà jèè pwi naîô, â go jèè pwi caa'gâ. Naa na tii Salamo (Psaumes), âna é ina wà Pwiduée é popai bèepwiri tà pwi Mesia kêe, ûna é pwa ma é Pwi Ukai kâra diri é pâ muru. (Wà Paulo, âna é paari pâ wà Iésu Kériso, âna pwi Mesia.) 13:34 Ésaïe 55.3 13:35 Psaume 16.10 13:38-39 Roma 10.4 † 13:38-39 Tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wà Pwiduée—Côo note goo Roma 1.17. 13:41 Habakuk 1.5

*Go mwa papòwà,
â guwà jèpa ipiina!
Go o mwa pwa wakè kôo
na guwà bwaa wâro;
wakè na muugère
ma dau maina awé.
Á wiàna wiâ tàwà,
â câguwà caa wâari.»*

Habakuk 1.5

42-43 [Á ûna é ina diri pwiri wà Paulo, â] jèe nabwé é ipitiri, â ru còobé ma Barnabas géé na i wâra pitapitiri. Á rà ilari jiiru wà tèpa âboro pâ, na ru mwa tòpò cè gòobàra é popai kàru, na é tòotù pwicîri noowê. Á wâru tàpé na rà pâra wiâru—wà tèpa Juif, ma tàpé na rà biirà naa goro é pwapwicîri kà tèpa Juif. Á rà ipwa jèkutâ naima, â ru pagòorà ba na rà cimwù naa na *pimeaari imudi kà Pwiduée.

Ru pàdari tàpé na càra caa tèpa Juif

⁴⁴ Na pwi tòotù pwicîri pâ còwà, âna ipiti édiri tèpa âboro na ville Antioche wâ Pisidie, ba na rà tère é popai kà Pwi Ukai. ⁴⁵ Úna rà còo pwiri wà [tèpa pitûâ kà] tèpa Juif, â rà iboo goo wà Paulo, â rà tobpwâé ma inae ba èpà. ⁴⁶ Êco na ru ina ba gòo tàra wà Paulo ma Barnabas pâ: «Bu mara me mariwà ba wâguwà tàpé na, na guwà mara tère é popai kà Pwiduée. Úna guwà tûma, êkaa na, bu o biibu dà tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba munaa càcaa kàwà é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée?! ⁴⁷ Ba wàéni é pwina é jèe ina tâbà wà Pwi Ukai pâ:

*Go tòpògà ma cùrugà.
Gà mwa pwéela kâra pâ Ba.
Ina târa gòropuu:
“É jèe me wà Pwi Ukai;
me nau pa-udòwà!”»*

Ésaïe 49.6

Dau wâru tàpé na rà cèikî

⁴⁸ Úna rà tère pwiri wà tàpé na càra caa tèpa Juif, â rà dau ipwadée. Á rà ina pâ: «Nye dau wâdé kaa é popai kà Pwi Ukai!» Á rà cèikî wà tàpé na é jèe pitòrigarirà wà Pwiduée, ba na tà tàra é wâro dâra gòiri jaaé.

⁴⁹ Á napwa naa goo é popai kà Pwi Ukai, âna é pàpitiri napô.

⁵⁰ Êco na wà tèpa cicara Paulo ma Barnabas, âna rà pinaa ârapûru wà tèpa âboro, ba na rà tubaèpà tàru ma pacòobéru. Wàilà âna tèpa ijiao kâra napô, ma pâra ilàri na wâdé tàra é pwapwicîri kà tèpa Juif, â na pi-inarà ba wâdé na pwi napô-bà. Á rà pacòobéru géé napô kàra. ⁵¹ Á ru tauri é dàuru puu goro âru†, â ru pâra naa na ville Iconium.

⁵² Á wà tèpa cèikî na rà tâa Antioche, âna dipitirirà é Nyuâaé Pwicîri, â é nama rà dau ipwadée.

13:46 Apostolo 3.26, 18.6   **13:47** Ésaïe 49.6   **13:51** Mataio 10.14; Apostolo 18.6   † **13:51** Tauri é dàuru puu goro âru—Pai ina wèe pâ, o càcaa pûra naa gooru cè pwina o tèepaa marirà.

14

Paulo ma Barnabas na Iconium

¹ Ipaìwà é pwina tèepaa na Iconium ma wâ Antioche. Ba ru too wâ Paulo ma Barnabas naa na *wâra pitapitiri kâ tèpa *Juif; â ru picémara é popai kâ Pwiduée; â wâru tèpa âboro na rà cèikî—wâ tèpa Juif, ma wâ tàpé na càra caa tèpa Juif mwara. ² Napwa naa goo wâ pàra tèpa Juif, âna tàutàra dàra cèikî naa goo é popai na ru ina; â rà pitoo naa na pûru wâ pàra tèpa tâa wê, ba na rà putàmu naa goo wâ Paulo ma Barnabas.

³ Êco na càru caa pò ma pâra, â ru bwaa nye tàpo tâa wê. Â càru caa piwâ na ru picémara é *pimeaari imudi kâ Pwi Ukai, ba tupédu a cèikî naa gooé. Â é *paâjupâra é pâ popai na ru ina wâ Pwiduée, na é nama ru pwa é pâ *câmu kâra pàtâmee na rà pò goo wâ tèpa âboro. ⁴ Â rà pitadârùrà wâ tèpa âboro na napô bèepwiri. Ba é jè ére gée goorà, âna é pâra wiâ [tèpa caa kâ] tèpa Juif; â jè ére, âna é pâra wiâ wâ tupédu *apostolo.

⁵ Pwa mwara pàra tàpé na càra caa tèpa Juif [na rà cicara Paulo ma Barnabas]. Â rà pitêrerà ma wâ tèpa Juif, ma wâ tèpa caa kâra*, ba na rà catâmwâraru goro atù. ⁶ Êco na, ûna ru tâmogòori pwiri, â ru uru pâ naa napô Lycaonie—naa na du ville Lystre, ma Derbe, ma é pâ na ére goro jènereru. ⁷ Â ru picémara naawê é *Picémara Wâdé.

Na Lystre ma Derbe

⁸ Na pàra bèepwiri, âna é tâa Lystre é pwi a pitâbwamwa. Gée na aukîri kêe, âna càcaa pâri ma é cimadò ma é pâra. ⁹ Â, na jè tòotù, âna é tâmaari wâ Paulo na é gée picémara é popai. Â é nye po ucâriê kaa wâ Paulo, ba é côo pâ é cèikî wâ pwiibâ pâ o mwa wâdé du âê.

¹⁰ Â é dau tûra too wâ Paulo, â é ina tée pâ: «Gâ cimadò, â gà citàrù!»

Â é nye ègò kaa, â é too na citàrù, â é pâra!

¹¹ Wâru é pâ âboro gée Lycaonie na rà côo pwiri, â rà uu burà ina naa na pwâratûra kâra pâ: «É! Wâ tèpa duée kâjè, âna rà jèe pipwârùrà† naa goo tèpa âboro, â rà boome darijè!»

¹² Â rà naa tàru é nee tèpa duée kâra. Ba rà ina goo Barnabas pâ Zeus, nee pwi ukai kâ tèpa duée; â wâ Paulo pâ Hermès‡ ba nye wâé na é pwi a pame é popai.

¹³ Pwa é wâra pwapwicîri kâ Zeus, âna é wâni na jè tapoo tò naa na ville§. Â wâ pwi a pwa ârapwaaìlò kêe, âna é pame é pâ paaci bau pâ buké, â é tòpò boo naa goro é pâ goropwârâwâ. Ba nûmarà ma wâ tèpa âboro na rà pwa *ârapwaaìlò tà tupédu apostolo.

Caapwi co pwi âji Pwiduée!

¹⁴ Êco na, ûna ru tée pwiri, â dau càcaa wâdé tàru, â ru tidâpa é ârabwée kâru*. Â ru itâa pâ naa nabibiu kâra pâ âboro, â ru tomara too pâ: ¹⁵ «Bwa! Tèpa béebu, dà na guwâ pwa? Wâibu, âna bu nye tupédu âboro pwacèwiiwâ!

14:3 Maréko 16.20; Hébéru 2.4 **14:5** Apostolo 14.19 * **14:5** Tèpa caa kâra—Rà ina mwara wâ tèpa ijiao pâ: Tèpa naporomeerà. **14:11** Apostolo 28.6 † **14:11** Pipwârùrà—Se transformer.

‡ **14:12** Zeus; Hermès—Biu, âna wâ tèpa Grec bèeni, âna dau wâru tèpa duée kâra. § **14:13** Wâni na jè tapoo tò naa na ville—À l'entrée. Rà ina mwara wâ tèpa ijiao pâ: Wâna autò na ville.

* **14:14** Tidâpa é ârabwée kâru—Rà tidâpa é ârabwée kâra wâ tèpa Juif na rà po dau pikiri. É, na po dau dàpàgà tàra goo cè jè muru, pwacèwii na rà pwa cèna èpâ tà Pwiduée. **14:15** Psaume 146.6; Apostolo 10.26

Â bu me nau picémara tàwà ê Picémara Wâdé. Wâdé na guwà panuâ ê pâ duée kàwà na ticémuru naa goorà. Guwà biiwà naa goo wà Pwiduée na é wâro. Ba wàè na é pwa ê napwéretòtù ma gòropuu ma nawià, ma diri ê pâ namuru na wâna.

¹⁶ «Â wà pwi Pwiduée-bà, naa na pâ pàara biu, âna é panuâ ê pâ Ba, ma rà pwa ê pâ câbawâdé kàra. ¹⁷ Êco na é mu nye tà paari tâjè ê pimeaari kée, na é pwa ê pâ muru na wâdé ba kâjè. Ba é naa tâjè ê popaa me géé napwéretòtù, ma ê pàara na piûnya na. Â wàè na é naa tâjè ê pâ utimuru na dau wâru, â é naa mwara ma jè dau ipwâdéé.»

¹⁸ Â ru jèe nye ina târa ê pâ popai bèepwiri wà Paulo ma Barnabas, êco na ru bwaa nye tàpo paa goro ticia jirà pâ, na rà cibwaa pwa ârapwaa ilò târu.

Rà èi Paulo goro atü

¹⁹ Êco na rà tèepaa me naawê wà tèpa Juif na ia rà cicara Paulo ma Barnabas naa Antioche ma Iconium. Â rà too naa na pûru wà pàra tèpa âboro, ba na rà catàmwara Paulo. Â rà dau èié goro atü, â rà bèerié còbé géé na napô, ba rà tà niimiri pâ é jèe bà. ²⁰ Êco na rà cibèepié wà tèpa cèikî, â é cimadò â é tò naa na ville.

Na pwi tòotù géé paé còwâ, â ru pàra ma Barnabas naa na ville Derbe.

Ru wâjué còwâ naa Antioche wâ Syrie

²¹ Géewê, âna ru picémara ê Picémara Wâdé na Derbe, wà Paulo ma Barnabas. Â wâru tèpa âboro na rà cèikî. Â ru wâjué me còwâ naa Lystre, ma Iconium, ma Antioche wâ Pisidie. ²² Ru pagò tèpa cèikî, ba na rà cimwü naa na cèikî kàra naa goo wà Pwi Ukai. Â ru ina târa pâ: «Jè wâro na é pâ picâri, na jè pàra wii é naigé pâ naa na é *Mwaciri kà Pwiduée.»

²³ Ru pitòrigari wà pàra tèpa âboro, ba na rà tèpa pitûâ naa na jèpa wâra pwapwicîri. Â ru ipwanya—ru panuâ ê ija na jè pàara, ba na ru pwapwicîri kàra bwàti. ²⁴ Â nabwé, [â ru picijirà] â ru tapàgà boo Pisidie, â ru tèepaa naa na province Pamphylie. ²⁵ Â ru picémara ê popai kà Pwiduée naa na du ville wê—naa Perge, ma Attalie.

²⁶ Géewê, â ru pa wànga ba na ru wâjué còwâ naa Antioche wâ Syrie. Ba nye wà tèpa cèikî na pwi ére-bà, na ia rà panuâru na aranara ê pimeaari imudi kà Pwiduée, târa pwi wakè na ru gére tubamwara.

²⁷ Úna ru tèepaa pâ, â ru panaimari tèpa cèikî. Â ru piwiâ târa diri ê pâ namuru na é nama ru pwa wà Pwiduée. Â ru piwiâ mwara ê pai tàpiri ê goropwârawâ tà tàpé na càra caa tèpa Juif, ma rà cèikî. ²⁸ Â bwaa tàpo gòiruru goro tâa wê.

15

Pwâra pitùra goro Naèà kà Moosé

¹ Pwa pàra tèpa âboro, na rà me géé napô *Judée, na rà pacâmuri tèpa cèikî pâ: «Wiàna câguwà caa pipwa *kamaî tàwà wiàra ê *Naèà kà Moosé, â o câguwà caa udò.»

2 Êco na wà Paulo ma Barna-bas, âna ru dau pitakàna ma wàilà goro é pwi auniimiri-bà. Â rà pâ nau pitêrerà pâ, wâdé na rà too naa *Iérusaléma, wàilu ma wà pàra tàpé géé goorà, ba na rà o pitùra wà tèpa *apostolo ma wà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, goo é pwi auinapopai bèepwiri.

3 Â êkaa, na é panuàrà pâ é wâra pwapwicîri. Â rà pàra wà tàpéeni, â rà tapàgà du ére napô Phénicie ma *Samaria. Â rà piwiâ tà tèpa cèikî wê é pai cèikî kà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Â rà dau ipwàdéé goo, wà tàpé na rà tère é pwi jèkutâ-bà.

Ipitiri na Iérusaléma

4 Ûna rà tèepaa pâ naa Iérusaléma wà Paulo ma Barnabas ma wà tèpa béeru, â é tòpirà é wâra pwapwicîri—édiri wà tèpa cèikî ma tèpa apostolo ma tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri. Â rà piwiâ tàra diri é pâ muru na é nama rà pwa wà Pwiduée.

5 Êco na rà wâjaarà wà pàra tèpa *Farasaio na rà jèe cèikî naa goo wà Iésu. Â rà cimadò, â rà ina tàra pâ: «Wâdé na rà pwa kamaî tà tèpa cèikî na càra caa tèpa Juif, â wâdé na rà pàra wiâ bwâti é Naèà kà Moosé.»

6 Rà ipitiri wà tèpa apostolo ma tèpa pitûâ, ba na rà pitùra goo é popai bèepwiri.

É patùrarà Pétéru

7 Rà dau pièi popai goo, â jè pàara, â é cimadò wà Pétéru â é ina tàra pâ: «Bwa; tèpa cèikî béèò, guwà tâmogòori pâ, jèe gòiri na é pitòrigario wà Pwiduée géé nabibiu kàwà, ba na go picémara é popai tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba nùmee na rà tère é popai goro wâro, â na rà o cèikî naa goo.

8 Wà Pwiduée, âna é tâmogòori é pwâranüma tèpa âboro. Â é naa tàra mwara é Nyuâaé Pwicîri pwacèwii naa goojè. É nye tàgére paari tâjè pâ, é nye tòpirà mwara. 9 Caa ipwaké goojè ma wàilà. É cèitiri* é èpà kàra, â é nama wâdé é pwâranümarà na araé, ba rà cèikî naa gooé.

10 «Â nabàni, âna guwà bwaa gére bumuru goo Pwiduée? Gorodà na guwà tòpò naa gò tèpa cèikî é jè nakake, na càcaa pâri ma rà kakeri wà tèpa jojoorojè, ma wàijè mwara? 11 Bwa! Jè cèikî pâ, jè udò géé goo é *pimeaari imudi kà Pwi Ukai Iésu, ipaiwàijè ma wàilà.»

12 Â po tèepaa me é tànana naa na i ipitiri. Â rà tàmaari wà Barnabas ma wà Paulo, na ru piwiâ tàra é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée, na é nama ru pwa, naa nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif.

Aupitèi kà Jacques

13 Ûna ru jèe tura diri, â é tura wà Jacques†, â é ina pâ: «Bwa; tèpa cèikî béèò, guwà tàmaariò. 14 É piwiâ wà Simona Pétéru é pai tapoo pitòrigari kà Pwiduée cè Ba kèe, géé nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif, ba na é pwi Ba kèe. 15 Ba jèe pwacèwii é pwina é ina wà Pwiduée, na rà naigé mee wà tèpa *péroféta kèe. Ba jèe wii pâ:

16 *Gée na càuru pwiri,*

15:2 Galatia 2.1 15:4 Apostolo 14.27 15:7 Apostolo 10.1–43 15:8 Apostolo 10.44, 11.15
* 15:9 Cèitiri—Patâjii, purifier de, éliminer. 15:10 Mataio 11.30; Galatia 3.10 15:11 Galatia 2.16; Éféso 2.5–8 15:13 Galatia 2.9 † 15:13 Jacques—Pwi jii wà Iésu. (Còo Maréko 6.3.) Caa caa pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo. êco na é pâ nau pwi apostolo ma pwi âboro imaina naa jaa tèpa cèikî wà Iérusaléma. (Còo Galatia 1.19; 2.9.) 15:16 Amos 9.11–12

*â go o mwa me cōwâ.
 Go o mwa bari cōwâ
 pwârawâ kâ *Davita†,
 pwâra ukai na jêe tûu.
 Go mwa pacimadò cōwâ.
 17 Rà o mwa mudò
 tèpa âboro diri;
 pâmariô pâ Ba,
 tàpé na go todâra,
 ba na o pwi Ba kôo.
 18 Wâépwiri popai kôo,
 wâgo Pwi Ukai.
 Go jêe tâmara ina;
 pacoo gée na biu.»*

Amos 9.11–12

19 É ina mwara wà Jacques pâ: «Go niimiri pâ, na cibwaa naa mwara cè jè nakake kâ tàpé na càra caa tèpa Juif na rà jêe cèikî naa goo wà Pwiduée. 20 Wâdé na jè pwa tii pâdarirà ma jè ina tàra pâ, na rà cibwaa uti é pâ macii na pwa *ârapwaaillò goo târa pâ ânuuru duée. Â rà cibwaa ipuu imudi[§]. Â rà cibwaa uti é domii, ma uti é pâ macii na dàûru nyarâ* (ba jêe càcaa còobé é domii kàra). 21 [Diri é pâ pwiibà, âna rà tâmogòori] ba jêe gòiri na picémara é Naèà kâ Moosé, naa na pâ napô. Â wà tèpa Juif, âna rà pûra i Naèà naa na é pâ *wâra pitapitiri, diri é pâ *tòotù pwicîri.»

Rà wii tii tà tèpa cèikî na Antioche

22 Wà tèpa apostolo, ma wà tèpa pitûâ, ma diri é wâra pwapwicîri, âna rà pitêrerà ma rà wii tà tèpa cèikî naa Antioche. Â rà pitòrigari wà Silas, ma wà Jude, na ina gooé pâ Barsabbas—tupédu âboro na rà cèikî naa gooru—ba na ru pâra wiâ Paulo ma Barnabas ma popa pâ i tii. 23 Wàéni é pwina rà wii:

Bwàcu kàwà co tèpa cèikî wâ Antioche, ma Syrie, ma Cilicie! Wàibà—wà tèpa apostolo ma tèpa pitûâ—na wii é tii bèeni. Câguwà caa tèpa Juif, éco na [guwà cèikî naa goo wà Kériso, ékaa na] guwà tèpa aéjii kâbà naa na nee.

24 Bà tère pâ, pwa pâra tàpé na rà pâra gée jaabà, â rà paé nau tuba-imwûruwà goro é pâ popai kàra, â rà jêe nama gù é pwâranümawà. Éco na càcaa wàibà na naa tàrù tàra. 25 Ékaa na bà pitapitiri, â bà niimiri pâ, wâdé na bà pitòrigari cè tupédu âboro gée jaabà, ma bà panuâru paé dariwà. Â ru paé wiâ tupédu a cèikî béebà, tupé na dau wânümabà gooru, wà Paulo ma Barnabas. 26 Ba ru panuâ wâro kàru, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso. 27 Bà naa paé wà Jude ma Silas, ba na ru mwa po ina tàwà goro pwâru ma napéaati é pwina wii naa na tii bèeni. 28 Ba bà pitêrebà, wàibà ma é Nyuââé Pwicîri, pâ, càcaa wâdé na bà topò cōwâ naa gòwà cè nakake. Éco na wàéni é pwina âjimuru:

29 Guwà cibwaa uti é pâ macii na pwa *ârapwaaillò goo târa é pâ ânuuru duée;

† 15:16 Pwârawâ kâ Davita—Ê Ba Isaraéla, wà tèpa Juif. 15:20 Exode 34.15–17; Lévitique 17.10–16 § 15:20 Rà cibwaa ipuu imudi—é, Rà cibwaa pwa é wârogòronaigé (prostitution).

* 15:20 Dàûru nya (é, dàûru nye)—Étrangler. 15:28 Mataio 23.4

Guwà cibwaa uti ê domii, ma ê pâ macii na dàûru nyarà (ba jèè càcaa còobé ê domii kàra);
Guwà cibwaa ipuu imudi.

Ê pâ namuru bèepwiri, âna wâdé na guwà nabwé jii.

Topai tàwà.

Dau pagòo tèpa cèikî

³⁰ Êkaa na rà pâra naa Antioche wà Paulo, Barnabas, Jude ma Silas. Â rà papitiri diri tèpa cèikî, ba na rà naa tàra i tii. ³¹ Ûna rà pûra i tii wà tèpa cèikî, â nye dau piwâdé nûmarà kaa.

³² Napwa naa goo wà Jude ma Silas, âna ru tupédu péroféta, â tàpo gòriru jaarà. Â ru pame ê popai kà Pwiduée tà tèpa cèikî, â ru dau pagòora.

³³ Géé na càuru ê jè pàara, â rà picijiiru wà tèpa cèikî wà Antioche, ba na ru wâjué còwâ dari tàpè na rà naaru me. { ³⁴ Êco na é niimiri wà Silas pâ wâdé na é bwaa tà tâa. }

³⁵ Wà Paulo ma Barnabas, âna ru nye tà tâa Antioche. Â rà pacâmuri tèpa âboro ma inapàpari ê popai kà Pwi Ukai, wàilu ma pâ âboro na wâru.

béârailu kâra pai pâra kà paulo

(Naporomee 15.36–18.22)

Ru ipiina Paulo ma Barnabas

³⁶ Géé na càuru ê jè pàara, â é ina wà Paulo tà Barnabas, pâ: «Ju wâjué còwâ naa na ê pâ napò na ia ju picémara pâ wè ê popai kà Pwi Ukai. Wâdé na ju cai tèpa cèikî na rà jèpa wâna, ba na ju còo pâ, pwiri rà gére wânau.»

³⁷ Nûma wà Barnabas na é popa mwara wà Ioane-Maréko. ³⁸ Êco na tàu tà wà Paulo, ba é nye pwa-itépâra jiiru wà pwiibà, tapoo géé na province Pamphylie. Â câé caa pitu tàru tiagoro ê pwâadâra wakè kàru. ³⁹ Ru dau pitùra, â ru iputâmu, tiagoro na ru ipiina. Â é popa Ioane-Maréko wà Barnabas, â ru pâra gòro wânga naa gòropô Chypre.

⁴⁰ Napwa naa goo wà Paulo, âna é popa Silas. Â wà tèpa cèikî, âna rà panuâru, na aranara ê pimeaari imudi kà Pwi Ukai, â ru pâra. ⁴¹ Â ru tapàgà ê du province Syrie ma Cilicie, â ru pagòo pâ ê pâ wâra pwapwicîri.

16

É pâra wiâ Paulo wà Timotéo

¹ É pâra wà Paulo géewê naa Derbe, ma naa Lystre (du ârailu ville). Naa Lystre, âna é pâmari pwi a cèikî na nee Timotéo, pwi naîri tô ilàri Juive, na tô a cèikî naa goo wà Iésu. Â napwa naa goo wà caa kêe, âna câé caa pwi *Juif. ² Wà tèpa cèikî géé na du ville Lystre ma Iconium, âna rà ina pâ, é dau pwi âboro wâdé wà Timotéo.

³ Â é todèe wà Paulo, ba na é pâra wiâê. É mara pwa *kamaî tée, ba naa wâdé tà tèpa Juif na rà tâa na ére bèepwiri. Ba rà nye tâmogòori diri pâ, wà caa kêe, âna câé caa pwi Juif*.

15:37 Apostolo 12.12,25   **15:38** Apostolo 13.13; Kolosé 4.10   **16:1** Apostolo 14.6; 2 Timotéo

1.5   **16:2** Filipi 2.19–22   * **16:3** Nûma Paulo na é pa pâ ê Picémara Wâdé dari tèpa Juif. Êco na o càra caa tòpié bwàti goo wà Timotéo, ba bwaa càcaa pâ pwa kamaî tée. Ba wà caa kà Timotéo, âna câé caa pwi Juif.

⁴ Na pâ napô na rà pâ naa, âna ru ina tà tèpa cèikî, wà Paulo ma Silas, na rà pâra wiâra bwàti é pâ auptûâri kà tèpa *apostolo ma tèpa pitûâ gée *Iérusaléma.

⁵ Wà tèpa âboro kà Pwiduée, âna rà pimaina too naa na cèikî, â é pitoo mwara é jéûrà diri na pâ tòotù.

Todà Paulo naa Macédoine

⁶ É Nyuââ Pwicîri, âna é còwâri wà Paulo ma Silas, na ru pwa na ru picémara é popai kà Pwiduée naa na province Asia. Â rà tapàgà pwi ére naa nadàpara Phrygie ma Galatia [ma wà tèpa béeru]. ⁷ Ûna rà tèepaa pâ naa gòbàra napô Mysie, â rà pwa na rà too naa na province Bithynie, éco na cáe caa tàpîri tàra é Nyuââ Pwicîri kà Iésu. ⁸ Êkaa na rà tapàgà Mysie, â rà tèepaa boo naa Troas, pwi aucoo kâra wànga†.

⁹ Ûna ne, â wà Paulo, âna é còo naa na nyuâa, pwi âboro gée na province Macédoine, na é coo, â é gére tacoo gooé burà ina tée pâ: «Gà me naa Macédoine nau pitu tâbà.»

¹⁰ Gée na càuru pwina paari tée, â bà† mudàra ma bà piwàcî pâ naa Macédoine, ba bà jée tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai na é todàbà ba na bà picémara é *Picémara Wâde naawê.

Na Filipi

¹¹ Bà tò naa gòro wànga na Troas, â bà itàa dàra é pô Samothrace. Â, na dàuru kée, â bà ègò boo naa Néapolis, pwi aucoo kâra wànga. ¹² Géewê, â bà pâra naa Filipi, pwi ville gée na province Macédoine§ (pwi colonie kà tèpa *Roma). Bwaa tàpo pwa tòotù kâbà naa na pwi napô bèepwiri.

É cèikî Lydie

¹³ Na *tòotù pwicîri, â bà còobé jii é napô, â bà pâra naa bàra nairiwâ, ba bà niimiri pâ tâa wê, cè ére cèna rà mu pwapwicîri wê wà tèpa Juif. Bà tâaboo, â bà patûra pa ilàri na rà gére pitapitirirà naawê. ¹⁴ Wà tò jèpwî, na nee Lydie, tò âboro gée na ville Thyatire, âna tò a pi-icu imwaano mii, na dau maina é wâri wêe. Cáe caa tò Juive, éco na wâdé tée é pwapwicîri kà tèpa Juif. Â é tàmaari bwàti é popai kâbà. Â é tàpîri é pwâranümee wà Pwi Ukai. ¹⁵ Â *upwaaé bau é tèpa âboro na rà tâa pwârawâ kée.

Â gée na càué, â é ina tâbà pâ: «Wiàna guwà cabaâjupâra pâ, go âji cèikî naa goo Pwi Ukai, â guwà me wiâô naa pwârawâ kôo.» Â é tacoo goobà, ba na bà pâra wiâê.

É pacòobé duée gée goo tò ilàri

¹⁶ Na jè tòotù, na bà gére pâra naa na aupwapwicîri, â é me carabà tò jè ilàri na pwa duée gooé. Wà pwi duée-bà, âna é cètùué nau ina tà tèpa âboro é pâ namuru na o mwa tèepaa. Â dau wâru mwani na rà tòpî gée goo é pâ pwina é ina wà tàpé na é piwakè kâra.

¹⁷ Â é me wiâbà, na wàibà ma Paulo, â é tomara pâ: «Wà tèpa âboro bèeni, âna tèpa ênawéna kà Pwiduée na é tâjaijè, â rà picémara tàwà é pai udò kâjè [naa na *âji wâro].»

16:4 Apostolo 15.23–29   **16:6** Apostolo 18.23   † **16:8** Aucoo kâra wànga—Port. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Aucoo wànga.   ‡ **16:10** Bà—Wà Luka, pwi awii é tii bèeni, âna é tapoo pâra wiâ wà Paulo géeni.   § **16:12** Province Macédoine—é, Ê bécaapwi ére gée goo wà Macédoine.   **16:17** Maréko 1.24

18 É nye tà wàrapwiri diri na pâ tòotù, â jèe tubagùra nùma wà Paulo. Â é nye tabiié kaa, â é ina târa i duée pâ: «Gà còobé gée goo tô ilàri bëeni naa na nee Iésu Kériso!»

Â é nye còobé kaa gée gooé.

Tâjùru Paulo ma Silas

19 Ûna rà còo wà tèpa pitûâ kèe pâ, jèe tiàù é opamwani kàra, â rà nye tâjùru kaa wà Paulo ma wà Silas, â rà dàtiru boo naa na aupitèimuru, na ara tèpa pitûâ kàra napô. 20 Rà paariru tà tèpa pitèimuru kà tèpa Roma, â rà ina târa pâ: «Wà tupédu âboro bëeni, âna ru tubagù é napô. 21 Ba tupédu Juif, â ru gère picémara é pâ tûâ na càcaa pâri ma jè tòpi ma wàrori, wàijè tèpa Roma.»

22 Â rà nye putàmù kaa naa gooru wà tèpa âboro. Â wà tèpa pitèimuru, âna rà nama dàdàpa é ârabwée kàru, â rà pwa ma pâdiru goro bàra upwàra. 23 Â rà tòpòru naa na wàra pwa karapuu, â rà ina tà pwi a wéaa pâ, na é wéaariru bwàti. 24 Êkaa na é tòpòru naa na pwi Bénabwé naditàrawâ na wàra pwa karapuu, â é pwa ma dàgabia é du âru naa na é pâ upwàra.

Gù napuu

25 Naa nabibiù kàra ne, âna wà Paulo ma Silas, âna ru nye tà pwapwicîri ma nyabi, â ru tòbuari Pwiduée. Â rà tàgère tàmaariru wà pàra tèpa pwa karapuu béeru. 26 Â nye tèepaa kaa é pé gù napuu na dau maina, â é tébagù é pâ pàara wà wâna wàra pwa karapuu. Â rà cau tàpirirà diri é pâ goropwàrawâ, â tûu mwara é pâ itùpaò na tòo diri tèpa pwa karapuu goo. 27 Ûna é pò tàcì wà pwi a wéaa, â nye dau dàpàgà tée kaa. Â é còo é pâ goropwàrawâ maina kàra na karapuu na tàpirirà, â é nye càù kaa é tâuwa kèe, ba na é pitaé còwâ, ba é niimiri pâ rà jèe uru wà tèpa pwa karapuu*.

28 Êco na é kànarié wà Paulo, â é ina tée pâ: «Pwiini, gà cibwaa pipwa tâgà cèna èpà, ba bà cau wâni diri!»

29 Â é nye ilari kaa cè ânye wà pwi a wéaa, ma wâcì dò naa na wàra pwa karapuu, â é tûu jùrué burà céca naa goro â wà Paulo ma Silas, goo é pai wâgotée.

É cèikì pwi a wéaa

30 É pacòobéru, â é ina târu pâ: «Tupédu ukai, dà cè pwina na go pwa ba na go o udò [ba na o tâa tóo é âji wâro].»

31 Â ru tòpi tée pâ: «Gà cèikì naa goo Pwi Ukai Iésu, â gà o udò, wâgà ma é pwàrawâ'gà.»

32-34 Â é poparu wiâê, naa na pwàrawâ kèe, na bwaa ne, â é nuwa aurumuru kàru, â é naa uti kàru. Â ru picémara târa ma tèpa âboro na é pwàrawâ kèe, é popai kà Pwi Ukai. Â rà cèikì naa goo, â ru *upwàrà. Â rà dau ipwàdée.

Rà panuâ Paulo ma Silas

35 Ûna pwaa, â rà cùru tèpa pipa popai wà tèpa pitûâ kàra, ba na rà ina tà pwi a wéaa pâ, na é panuâru.

16:20 Maréko 13.9   **16:22** 2 Korénito 11.25; 1 Tésalonika 2.2   **16:27** Apostolo 12.18–19

* **16:27** Naa na é naèà kà tèpa Roma, âna wà pwi awéaari na karapuu, âna é nye tòpi é wàrimuru kà pwi âboro na é pwa karapuu, wiàna é uru wà pwini. Nye ciburà pwàra bà é wàrimuru.   **16:30** Apostolo 2.37

³⁶ Â é ina tà Paulo pwiibà pâ: «Wà tèpa pitûâ, âna rà panuâ popai me, pâ, o jèe panuâu, â gàu pâra na é pitàbwàti.»

³⁷ Â é ina wà Paulo tà tèpa pipa popai pâ: «Tàpéeni, wàibu, âna bu tupédu Roma†. Êco na rà pitèibu wà tèpa pitûâ kàwà, â rà nama pâdibu, na ara é pâ âboro diri, â rà tübu naa na karapuu! Â gona pwa na rà pacòbébu ni pwàniri? Bwa! O càcaa wàrapwiri! Wâdé na rà nye me wàilà ma rà panuâbu.»

³⁸ Rà pawâjué é pai ina kà Paulo wà tèpa pipa popai, â dau wâgo tà tèpa pitèimuru na rà tère pâ ru tupédu Roma. ³⁹ Â rà me nau picigòboo tàru. Â rà pacòbéru, â rà tacoo gooru pâ, na ru pâra gée na napô.

⁴⁰ Ru pâra wà Paulo ma Silas, â ru too dari Lydie. Gée na càuru é pai côo tèpa cèikî, â ru pagdòrà, â ru pâra.

17

Wà Paulo ma Silas na Tésalonika

¹ Ru pâ naa du ville Amphipolis ma Apollonie wà Paulo ma Silas, â ru tèepaa naa Tésalonika, wâna tâa wê pwi jè *wâra pitapitiri kà tèpa *Juif. ² Â é tò naa na wâra pitapitiri wà Paulo, wiâra é nye pai pwa kêe. Â âracié tòtù pwicîri na é pwa pupûra goo é popai na é pa gée na *Tii Pwicîri. ³ É paari târa diri pâ auinapopai goo pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na rà tapacîê]. Ba wii pâ, ée mwa maagé côo, â [ée mwa bà. Êco na] ée mwa wâro còwâ gée na aubà. Â é ina târa wà Paulo pâ: «Guwà côo, wà pwi Iésu na go picémaraé tâwà, âna wàè kaa pwi Mesia.»

⁴ Wà pâra tàpé gée goorà, âna rà cèikî, â rà pâra wiâ Paulo ma Silas. Dau wâru tàpé gée goo tèpa *Grec na rà pâra wiâru—tàpé na wâdé târa é pwapwicîri kà tèpa Juif—wàrapwiri mwara gée jaa é pa ilàri imaina.

⁵ Êco na rà dau iboo wà pâra tèpa Juif, â rà todà tèpa âboro na nye ticè na wâdé naa goorà, ma rà pinaa ârapûru tèpa âboro na ville, ba na rà putâmu naa gooru. Â rà itâa pâ nau mudàru naa na pwârawâ kà pwi âboro na nee Jason, ba na rà poparu pâ naaniboo gòro naigé, na ara diri é pâ âboro, [ba na pitèiru].

⁶⁻⁷ Êco na càra caa pâmariru, â rà dàti pâ wà Jason ma pâra tèpa cèikî naa jaa tèpa pitûâ kâra napô, â rà tomara pâ: «Wà pwini, âna é tòpi tupédu âboro épâ, wà Paulo ma Silas, na ru tubagù é gòropuu diri, â nabàni, âna ru tèepaa naani! Wà tàpéeni ma wà tèpa béerà, âna rà cicara é naèà kà César, pwi ukai kà tèpa *Roma. Ba rà ina pâ, nye caapwi co é pwi ukai, â wà pwiibà, âna wà Iésu.»

⁸ Ūna rà tère pwiri wà tèpa âboro ma wà tèpa pitûâ, â nye dau céepwâa* târa kaa. ⁹ Â rà mwa panuâ cawi wà Jason ma wà pâra tèpa bée, na rà wâri i wârimuru kâra.

Na Bérée

¹⁰ Ūna ne, â wà tèpa cèikî, âna rà pitu tà Paulo ma Silas, ba na ru pâra pwàniri [gée Tésalonika. Â ru pâra] naa na ville Bérée.

Ūna ru tèepaa pâ, â ru too naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif. ¹¹ Wà tèpa Juif na tâa Bérée, âna rà dau wâdé jii tèpa Juif na rà tâa Tésalonika. Ba rà tòpi

† **16:37** Tupédu Roma—Wà Paulo ma Silas, âna ru me gée na pâ napô na rà popa wà tèpa Roma. Naa na naèà kà tèpa Roma, âna pwicîri na rà pâdi pwi âboro na tâa na tii kâra. **17:6-7** Luka 23.2; Ioane 19.12 * **17:8** Céepwâa—Inquiet, être dans l'affliction.

é popai naa na ipwàdéé. Â diri na pâ tòotù, âna rà côo bwàti é Tii Pwicîri kâra, ba na rà côo pâ pwiri nye âjupâra kaa é pâ popai na é ina târa wà Paulo. ¹² Wâru géé goorà na rà cèikî, â wâru mwara géé jaa tèpa Grec—pa ilâri imaina, ma tèpa paa.

¹³ Êco na rà tère wà tèpa Juif géé Tésalonika pâ, wà Paulo, âna é picémara é popai kà Pwiduée mwara na Bérée. Â rà me nau naa ârapûru tèpa âboro wê, ba na rà putâmu naa gooé. ¹⁴ Êco na rà nye êgò kaa mwara wà tèpa cèikî, â rà popa Paulo naa na aucoo kâra wànga. Â napwa naa goo wà Silas ma Timotéo, âna ru bwaa nye tà tâa Bérée.

¹⁵ Wà tàpé na rà picia wà Paulo, âna rà ciaé tia na ville Athènes. Â é cùrurà còwâ naa Bérée, ba na rà ina tà wà Silas ma wà Timotéo pâ, na ru piawài goro medarié.

Paulo na Athènes

¹⁶ Wà Paulo, âna é bwaa tàpo cipacî Silas ma Timotéo wâ Athènes. Â é côo pâ wà tèpa âboro na pwi napô-bà, âna nye itémuru kaa é pâ ânuuru duée na rà pwamaina. Â nye dau tòina kaa é pwâranümee. ¹⁷ Â é pâra naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif, â é patûrarà, wàilà ma wà tàpé na wâdé târa é pwapwicîri kâra. Â diri na pâ tòotù, âna é patûra mwara wà tàpé na é pàdarirà naa na aupwa jèna.

¹⁸ Rà pitûra mwara ma wâé wà pàra tèpa pacâmuri âboro géé goo wà tàpé na ina goorà pâ, tèpa *épicurien* ma tèpa *stoïcien*†. Wà pàra tàpé géé goorà, âna rà ina pâ: «Gona dà na é gére tòri ma uti tâjè wà pwi bèepwiri?»

Â wà pàra tàpé mwara, âna rà ina pâ: «Wàra munaa é picémara cè pâ duée na nye ité†.» Ba rà tère wà Paulo na é picémara wà Iésu ma é pai wâro còwâ.

¹⁹ Â rà ciaé naa jaa é wâratûâ kâra napô, na nee Aréopage, â rà ina tée pâ: «Nûmabà na bà tâmogòori bwàti é pâ namuru bèepwiri bwaa âmué, na gà gére ina tâbà. ²⁰ Ba gà pwa ma bà tère é pâ muru na ité, â nûmabà na bà tâmogòori é pai ina wèe.» ²¹ (Ba wà diri tèpa âboro géeni Athènes, ma wà tàpé na tèpa pârame na rà wâro wâni, âna rà nye tà tâa goo é pâ jèkutâ na bwaa âmué.)

²² Â é cimadò wà Paulo, â é ina pâ: «Bwa; tàpé Athènes, go côo pâ guwà tèpa dau tòimiri é pâ duée. ²³ Ba, na go gére tabéaa na é ville kàwà, â go côo é pâ auba na guwà pwamaina ma pwapwicîri naa goo. Â go pwa ma pâmari mwara é pwi aupwa *ârapwailò na wii naa goo pâ: *Tà pwi jè duée na câjè caa tâmogòorié.*

«Guwà côo, wà Pwina guwà pwamainaê na câguwà caa tâmogòorié, âna wâé kaa, na go me nau picémaraê tàwà. ²⁴ Wà Pwiduée na é pwa é gòropuu, ma diri é pâ namuru na tâa na, âna wâé Pwi Ukai kâra napwéretòotù ma é gòropuu. Â câé caa tâa na é pâ wâra pwapwicîri na rà bari wà tèpa âboro.

17:17 Apostolo 18.19 † **17:18** Tèpa *épicurien* ma tèpa *stoïcien*—Wà tàpé na rà câwiâ wà *Épicure*, é Zénon, tupédu philosophe kà tèpa Grec biu. É ina wà *Épicure* pâ, é muru na dau piwéna tà tèpa âboro, âna é 'wâdé na maina'. É ina wà Zénon (pwi caa kà tèpa *stoïcien*) pâ, jè wâro wâna é 'wâdé na maina' wiàna jèe câjè caa tâmogòori é maagé, ma é ipwàdéé, â wiàna jèe nye dàpàgàjè jii wà tèpa âboro. † **17:18** Cè pâ duée na nye ité—Wâru tèpa duée kà tàpé Athènes. Â rà niimiri pâ wà Paulo, âna é tûra goo tupédu duée na bwaa âmué. Jèpwi, âna wà pwi duée paa na nee Iésu; â jèpwi, âna tô duée ilâri na nee Wâro Còwâ. **17:24** 1 Rois 8.27; Apostolo 7.48

²⁵ Â càcaa pâri ma jè pitu tée, wàjè tèpa âboro, pwacèwii na nùmee goo cè jè muru jiijè!

«Ba wàè na é naa tâjè diri é wâro ma ôomaa, ma diri é pâ namuru. ²⁶ Â é pwa ma wà tèpa âboro diri, âna rà còobé gée goo é pwi caapwi âboro, ba na rà wâro pitiri wâna é gòropuu. Â é jèe nabwé tòpò tàra é jèpa pàara na naja, ma é pwâadàra é jèpa napô.

²⁷ «É wàrapwiri é pai tòpò kée wà Pwiduée, ba na rà o mudèe wà tèpa âboro. Ba caé caa wâiti jiijè. Â wiàna rà mudèe imudi wà tèpa âboro, â péa rà nye tà pâmarié. ²⁸ Ba jèe nabwé ina pâ: “Jè wâro gée gooé, â jè gù gée gooé, â jè tèpa âboro gée gooé.” Wàra na rà ina mwara pàra tèpa pwa tii kàwà pâ: “Jè tèpa naîé mwaraŠ.”

²⁹ «Gée goro na jè tèpa naîé, â jè cibwaa niimiri pâ wà Pwiduée, âna é pwacèwii é duée na pwa goro atù, é, na pwa goro mwani mii ma mwani pwaa, wiàra é auniimiri kà tèpa âboro! ³⁰ Rà wàrapwiri wà tèpa âboro na jè pàara, êco na wà Pwiduée, âna é dau pidàpwicâarié goorà, ba ticè na rà tâmogòori.

«Êco na nabàni, âna é tacoo goorà, ba na rà pinünüma, ba na o tòotéri é wâro kàra. ³¹ Ba é jèe nabwé tòpò é Tòotù na ée mwa pitèi diri é pâ âboro naa gòropuu, â é aupitèi kée, âna o *târù. Ée mwa pinaigé mee é pwi âboro, na é jèe nabwé pitòrigarié tàra pwi tòotù-bà. Â é pawâroé còwâ gée na aubà, ba na é paari tâjè diri pâ wàè kaa pwiri, é pwi a pitèimuru na ia é jèe pitòrigarié.»

Rà pitadàrùrà goo é popai

³² Úna rà tèreé na é gère tura goro é wâro còwâ gée na aubà, â [rà pitadàrùrà wà tèpa âboro-bà]. Wà pàra tàpé, âna rà pitaurée gooé; â wà pàra pwi, âna rà ina pâ: «Bà o mwa tèregà còwâ goo pwiri, na cè jè tòotù.»

³³ Â é còobé jiiirà wà Paulo. ³⁴ Êco na, pwa pàra tàpé mwara, na rà tâa gooé, â rà cèikí naa goo é popai kée. Wàrapwiri naa goo wà Denys, pwi jè a tâa na wàratûâ kà tàpé Athènes, ma tô jè ilàri na nee Damaris, ma pâ pàra âboro mwara.

18

Na Korénito

¹ É pâra wà Paulo gée Athènes, naa na ville Korénito. ² Â é pâmari naawé pwi jè *Juif na nee Aquilas, pwi âboro gée na province Pont, na ru bwaa tagére tèepaa me gée Italie, ma wà Priscille, tò wâdèe. Ba wà Claude, pwi ukai kà tèpa *Roma, âna é jèe nabwé ina tà diri tèpa Juif pâ, na rà còobé gée Roma.

Wà Paulo, âna é pâra nau cairu. ³ Â é pâra nau pitâa jaaru ma rà piwake naima. Ba po caapwi bwàti é waké kàra—rà tèpa pwa wâ imwaano*. ⁴ Â, diri pâ tòotù pwicîri, â é picémara é popai wà Paulo, naa na é pâ *wâra pitapitiri. Â é patùra tèpa Juif ma tèpa *Grec, â é mudàra ma rà cèikí naa goo é popai na é ina.

É biie dà tàpé na càra caa tèpa Juif

17:25 Psaume 50.12   **17:27** Psaume 145.18; Jérémie 23.23   **§ 17:28** Jè tèpa naîé mwara—Wà Paulo, âna é ina é popai na ru wii tupédu poète grec.   **17:29** Ésaïe 40.18–20, 44.10–17; Apostolo 19.26   **17:31** Psaume 96.13   **18:2** Roma 16.3   **18:3** Apostolo 20.34   * **18:3** Tèpa pwa wâ imwaano—é, Tèpa waké goro parawére macii.

⁵ Na ru mwa tèepaa me géé na province Macédoine wà Silas ma Timotéo, â wà Paulo, âna é nye po tâa goo kaa ê picémara é popai. Â é ina tà tèpa Juif pâ: «Wà Iésu, âna nye wàé kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na guwà tapacîé géé na biu].»

⁶ Êco na rà cicaraé, â rà pi-inaé ba èpà. Â é tauri tètâjii é dàuru puu† géé goro ârabwée kée wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Wiàna tiàuwà jii é wâro kà Pwidueé, âna mwa nye géé goowà, â câgo caa pwi majoroé. Nabàni, âna go pâra dari tàpé na càra caa tèpa Juif.»

⁷ Â é còpòò jiià, â é pâra naa jaa pwi jèpwi na nee Titius Justus, pwi âboro na wâdé tée é pwapwicîri kà tèpa Juif. Ê pwârawâ kée, âna é tàpo wâmwünyabweri é wâra pitapitiri. ⁸ Â wà Crispus, pwi ukai kâra wâra pitapitiri, âna é cèikî naa goo wà Pwi Ukai, cau wàilà diri mara é pwârawâ kée. Â wâru mwara tèpa Korénito na rà tère Paulo, â rà cèikî, â *upwaarâ.

⁹ Naa jè ne, â é pipaarié naa na nyuâa wà Pwi Ukai tà Paulo, â é ina tée pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgâ, â gà cibwaa pwacimarù‡, â gà nye tà coo goo é picémara é popai kôo. ¹⁰ Ba go nye tà wâjaagâ, â o nye ticé pwi jè âboro cèna é tâjùrugâ, ma o pwa tâgâ cèna èpà. Gà nye tà ina é popai, ba wâru é pâ âboro kôo na rà wâna é ville bèepwiri.»

¹¹ Â é tâa wê wà Paulo naa na caapwi naja, â 6 parui. Â é pacâmuri tàpé Korénito goro é popai kà Pwidueé.

Dàtié na ara pwi kupénoo roma

¹² Na pàara na wà Gallion, âna pwi kupénoo naa na province Akaïe§, â rà cau cinaima wà tèpa Juif, â rà tâjùru wà Paulo, â rà popaé pâ naa na aupitèimuru [na ara pwi kupénoo]. ¹³ Â rà ina tée pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna é tacoo goo tèpa âboro, ba na rà pwamaina wà Pwidueé, naa na pai pwa na pi-ité jii é *Naèà [kâra pwapwicîri kâbâ].»

¹⁴ Bwaa câé caa pâji tûra wà Paulo, â é tòpi tàra wà Gallion pâ: «Tàpéeni, wiàna wà pwi âboro bèeni, âna [é pòtâmwara âboro, é wiàna] é gére pwa cè pwina dau èpà, â pwiri go gére tâmaariwâ. ¹⁵ Êco na guwà pitòocia goro é pâ popai, ma é pâ neere âboro, ma é naèà kàwâ. Â èpwiri, âna nye pikàwâ. Càcaa nûmoo na go pwi a pitèi é pâ namuru bèepwiri.»

¹⁶ Â é pwa ma tû tàra géé na é aupitèimuru. ¹⁷ Â rà ègò, cau wàilà diri, â rà tâjùru wà Sostène, pwi ukai kâra wâra pitapitiri, â rà pièié na ara é wâra pitèimuru. Êco na nye ticé na é còo naa goo wà Gallion.

Pai wâjué còwâ naa Antioche

¹⁸ Bwaa nye tàpo gòiri é pai tâa kà Paulo wà Korénito. Â géewê, â é picijii tèpa cèikî. Â é popa wiâé wà Priscille ma Aquilas, â rà pâra naa Cenchrées. Rà tò naa gò jè wànga, pâ naa na province Syrie. Na é bwaa tâa Cenchrées wà Paulo, â é pwa é jè *ipwataâboro. Â é pwa ma pwârü diri é pûrué, wiàra é naèà kà tèpa Juif.

¹⁹ Nabwé, â rà pâra géewê gòro wànga. Â rà tèepaa naa na ville Éfésò. Â é tò wà Paulo naa na wâra pitapitiri, â rà pitûra ma wà tèpa Juif. ²⁰ Â rà iliri jiié pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarà.

18:5 Apostolo 17.14–15   **18:6** Apostolo 13.46,51, 20.26   † **18:6** Tauri tètâjii é dàuru puu—Pai ina wèé pâ, o càcaa pûra naa gooé cè pwina o tèepaa marirà.   ‡ **18:9** Pwacimarù—Être silencieux.

18:10 Josué 1.9; Ésaïe 41.10   § **18:12** Akaïe—Napô Grèce nabâ.   **18:18** Nombres 6.18; Apostolo 21.24

21 Â é ina tàra pâ: «Bwa*, êco na, wiàna câbawâdé kà Pwiduée, â go o mwa wâjué còwâ medariwâ.» Â é pâra jiiira.

Â é còpòo gòro wànga géé Éféso, [â ru jèe tà tâa wê wà Priscille ma Aquilas].

22 Ûna é ti wâ Césarée wà Paulo, â é too [naa Iérusaléma] nau pwabwàcu tà tèpa cèikî. Â nabwé, â é wâjué còwâ naa Antioche wâ Syrie [na ia é tapoo i pâra kêe géewê].

béâracié kâra pai pâra kà paulo

(Naporomee 18.23–21.16)

23 Bwaa nye tâpo gòiri é pai tâa kà Paulo wâ Antioche. Géé na càuè, â é pâra còwâ mwara. Â é pâra pitiri Galatia ma Phrygie, nau pagòo tèpa cèikî.

Wakè kà Apollos na Éféso

24 Na pâara bèepwiri, âna é me naa Éféso wà pwi jèe Juif na nee Apollos, pwi âboro géé na ville Alexandrie. Wà pwiibâ, âna pwi âboro na é tùra bwàti ma tâmogòori bwàti é *Tii Pwicîri. 25 Â jèe pacâmurié naa goo é pai *pâra wiâ Pwi Ukai, â é pwi a tàci. Â é picémara tà tèpa âboro é *Picémara Wâdé kà Kériso. Â é pacâmurira ma napéaati bwàti é popai gooé. Êco na é nye tâmogòori co é *piupwaa kà Ioane.

26 Â é tapoo tùra na é wâra pitapitiri, â nye ticè na wâgotêe goo. Â ru tèreé wà Aquilas ma Priscille, â ru popaé naa jaaru, â ru ina tée bwàti é naigé kà Pwiduée.

27 Ûna nùmee na é pâra naa Akaie, â rà pagòoé wà tèpa cèikî, â rà pwa tii pàdari tèpa cèikî wê, ba na rà tòpié bwàti.

Ûna é tèepaa pâ naawê, â é pwi jèe bépitu na maina, ba kà tàpé na rà jèe cèikî géé goro é *pimeaari imudi kà Pwiduée. 28 Â rà pitura ma wà tèpa Juif na ara diri âboro, â po ticè na rà wà tée, ba é *paâjupâra tàra goro é Tii Pwicîri pâ, wà Iésu âna wàé kaa pwi Mesia.

19

Paulo na Éféso

1 Na é bwaa tàgère tâa Korénito wà Apollos, â wà Paulo, âna é tapàgà pâ é pâ ére na tâa gòrojaa*, â é tèepaa naa Éféso.

Â é pâmari naawê pâra tèpa cèikî, â é tawèerira pâ: 2 «Ûna na ia guwâ cèikî, â é nye boome naa gòwâ é Nyuâaé Pwicîri?»

«Câbâ caa tâmogòori pâ pwa cè nyuâaé pwicîri!»

3 «Âna dà *piupwaa cèna *upwaa wà goo?»

«Goo é piupwaa kà Ioane.»

4 Â é ina tàra wà Paulo pâ: «Wà Ioane, âna é upwaa tàpé na rà pinünüma ma rà biira naa goo wà Pwiduée. Â é ina tà tèpa *Juif pâ, na rà cèikî naa goo wà pwi âboro na ée mwa pwicò kêe—wà Iésu.»

Rà tòpi Nyuâaé Pwicîri

* 18:21 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Ba nùmoo na go tâa goo é tòotù maina na Iérusaléma. 18:28 Apostolo 9.22 19:1 1 Korénito 3.6 * 19:1 Ê pâ ére na tâa gòrojaa—Na Phrygie ma na province Asia. 19:2 Apostolo 8.16 19:4 Mataio 3.11

5 Wà tèpa cèikî, âna rà nama upwaarà naa na nee Pwi Ukai Iésu. 6 Ûna é tòpò du îê naa gòrà wà Paulo, â é boome naa gòrà é Nyuââ Pwicîri, â rà tûra na pâ pwâratûra na ité, â rà inapâpari é pâ popai na é naa tàra wà Pwidueé. 7 Wà tèpa âboro-bà, âna rà jèe wâpâ na 12 ma.

É picémara popai naawê

8 Géewê, â é ciburà too naa na *wâra pitapitiri wà Paulo naa na âracié parui. Â câé caa piwâ na é picémara é popai goo é *Mwaciri kà Pwidueé, â é dau mudàra ma rà cèikî wà tèpa âboro naa goo é pwina é ina tàra.

9 Êco na wâru tàpé na rà pagòo pûrurà ma tàutàra na rà cèikî. Â rà pitaurèe goo é pai *pâra wiâ Pwi Ukai, na ara diri é pâ âboro. Â é pâra jirà wà Paulo, â é popa tèpa cèikî, â é pacâmurirà diri na pâ tòotù, naa na é jèe wâra ipitiri kà Tyrannus†. 10 É piwàrapwiri é pai pwa kèe wà Paulo naa na ârailu naja, êkaa na rà tère é popai kà Pwi Ukai diri wà tàpé na rà tâa na province Asia—wà tèpa Juif ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif mwara.

Tèpa naî Scéva

11 Wà Pwidueé, âna é pwa ma é pinaigé mee wà Paulo é pâ câmu kâra pàtamee na nye dau wâdé kaa, na rà pò goo wà tèpa âboro. 12 Â wà tèpa âboro, âna rà popa é pâ ârabwée ma pâ noo kâra imwaano, ba na é tigée goo wà Paulo. Â rà popa pàdari tèpa maagé, â rà jèe nye wâdé kaa! Â wà tèpa duée, âna rà còobé, â rà pâra.

13 Pwa mwara pàra tèpa Juif, na rà nye tà pipâra wii napô, ba na rà tü còobé é pâ duée gée goo é pâ âboro. Â rà pimudàra ma rà pwa naa na nee Pwi Ukai Iésu. Â rà ina tàra pâ: «Naa na nee wà Pwi Ukai Iésu na é picémaraê wà Paulo, â guwà còobé!»

14 Wà tàpéebà, âna wà tèpa 7 naî Scéva, pwi jèe caa kà tèpa pwa *ârapwaailò.

Go tâmogòori Iésu. Wâguwà wàa?

15 Êco na é tòpi tàra i pé duée pâ: «Go tâmogòori wà Iésu, â go tâmogòori mwara wà Paulo. Â gona wâguwà, âna guwà tèpa wàa?»

16 Â wà pwi âboro bèepwiri na tâa gooé i duée, âna é ègò gée paé, â é tâjûrurà‡, â é dau èirà. Â rà mwa uru pa é aurumuru kàra gée pwârawâ kèe, âna rà jèe cicàpé!

17 Ûna rà tâmogòori é jèkutâ bèepwiri wà tàpé Éféso—wà tèpa Juif ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif mwara—â nye dau maina kaa é pai wâgotàra, â rà cau papwicîri é nee Pwi Ukai Iésu. 18 Wâru gée goo tàpé na rà jèe cèikî, na rà me nau inapâpari na ara diri é âboro é pâ muru na rà pwa pwàniri. 19 Ê jèe auwâru goo tàpé na rà tèpa patûra pâ duée, âna rà pame é pâ tii kàra, â rà cîri na ara é pâ âboro. Â é jéûru wâri wàra diri é pâ tii bèepwiri, âna dau maina awé. Ba é tèepaa naa goro 50 000 mwani atù kàra§. 20 Êkaa na é jèe pipâra pâ é popai kà Pwi Ukai, â é pwa ma pimaina mwara é pàtamee.

Rà cicara Paulo tèpa wakè wâ Éféso

19:6 Apostolo 8.17; 10.44,46 † 19:9 Wâra ipitiri kà Tyrannus—Pwiri é mu pacâmuri tèpa âboro naawê wà pwina nee Tyrannus. 19:11 Apostolo 14.3 19:12 Apostolo 5.15 ‡ 19:16 Tâjûrurà—Pàra Tii Pwicîri naa na latin, âna rà ina pâ: Tâjûru tupédu ârailu gée goorà. 19:17 Apostolo 5.11 § 19:19 50 000 mwani atù kàra—Po dau maina awé wâri wèe. Wâri pwi caapwi âboro naa na wâro kèe.

²¹ Gée na càuru ê pâ muru bèepwiri, â é niimiri wà Paulo pâ, na é tapàgà pâ ê du province Macédoine ma Akaïe, ba na é pâra naa *Iéruusaléma. Â é ina mwara pâ: «Wiàna go tèepaa pâ, â wâdé mwara na go pâ naa *Roma.»

²² Â é panuâ pâ béaa kêe naa Macédoine wà Timotéo ma Éraсте, tupédu ârailu âboro gée goo tèpa pitu tée. Â wàé, âna é bwaa tà tâa na province Asia na jè pàara.

É ina ba èpà Paulo wà Démétrius

²³ Na pàara bèepwiri, âna gùmagù ba maina é napô [gée goro é popai kà Paulo] goo ê pai pâra wiâ Pwi Ukai. ²⁴ Ba pwa pwi jè âboro na nee Démétrius na pwi a wakè goo ê pâ paò pwaa. Â é pwa ê pâ nari wâra pwapwicîri kà Artémis*, tô jè duée. Â dau maina é mwani na rà tòpi ma wà tèpa bée.

²⁵ Â é cau panaimarirà diri, â é ina tàra pâ: «I tàpé wée, guwà tâmogòori pâ ê wâdé kâjè, âna é me gée goro é pwâra wakè kâjè bèeni. ²⁶⁻²⁷ Ba po dau wâru tèpa âboro ni na province Asia, ma pitiri gòropuu, na rà pwamaina Artémis. Êco na guwà jèe tàgère còo ma tère é pwina é pwa ê ji pwi Paulo bèepwiri. Ba é gére inapàpari pâ, ticémuru naa goo ânuuru duée, ba muru na pwa goro na-araraîri âboro. Â rà pâ nau wâru wà tàpé na rà cèikî ê pwiibâ, càcaa wâco wâni Éféso, â jèe wâpitiri Asia.

«Po dau èpà, ba o péa o ina ba èpà ê wakè kâjè, bau imara† i wâra pwapwicîri kà Artémis, â péa o nabwé na jè pwamainae!»

Gùmagù napô

²⁸ Rà nye dau putàmu kaa tèpa wakè goro paò, â rà tomara too pâ: «Wà Artémis kâjè tàpé Éféso, âna é tâjaijè diri!»

²⁹ Â pâ nau gùmagù ê pé napô diri, ba cau tèpa âboro diri, âna rà piwâcî pâ naa na aupitapitiri. Â rà dàti wiàrà wà Gaius ma Aristarque, tupédu âboro gée na province Macédoine, tupédu bée wà Paulo goro picémara é popai. ³⁰ Nüma wà Paulo na é pâra mari ê pâ âboro, ba na rà pitùra, êco na rà pacoóe wà tèpa cèikî. ³¹ Â wà pàra tèpa bée mwara, tèpa âboro imaina me gée Asia, âna rà panuâ popai tée pâ, na é cibwaa cipàpari ê pâ âboro naa na wâra ipitiri.

³² Napwa naa goo wà tèpa âboro, âna jèe càra caa pitâmaarirà, ba wà pàra tàpé, âna rà tomara pâ, wàrani. Â wà pàra pwi, âna rà tomara ê jè pai ina wèe. Â wâru tàpé na càra caa gére tâmogòori pâ gée goro dà na rà gére ipitirà.

³³ Wà pàra tèpa Juif, âna rà popa pwi jè âboro na nee Alexandre, â rà piwiâ tée ê majoro é pitapitiri kà tèpa âboro bèepwiri. Â rà cètùué, ba na é pwi a pitùra kàra na ara pâ âboro. Â é cimadò, â é pagòtù è îê, ba na é ilari jii tèpa âboro pâ, na é tura.

³⁴ Êco na, na rà tâmogòori pâ é pwi Juif [na é cèikî naa goo wà Pwiduée] â rà cau tomara too diri pâ: «Wà Artémis kâjè tàpé Éféso, âna é tâjaijè diri!» Â po ârailu ineretòtù kàra goro tomara pwiri.

19:21 Apostolo 23.11; Roma 1.13   **19:23** 2 Korénito 1.8   * **19:24** Artémis—Tò duée kà tèpa Grec, târa pwaapàì ma ipwénaì. Nee naa na latin pâ Diana.   † **19:26-27** Imara (imee)—Sentiment de respect, de crainte, qui se dégage de splendeur.   **19:29** Apostolo 20.4, 27.2; Kolosé 4.10; Philémon 1.24

É pacoorà pwi jè a pitûâ

³⁵ É mwa bàra pâra nau pacoorà wà pwi a pwa tii kâra wâratûâ kâra napô. Â é ina tàra pâ: «Bwa; i tàpé gée Éfésò! Jè tâmogòori diri pâ é napô bèeni, âna é pwi a piwéaari é wâra pwapwicîri kà Artémis, ma é ânuuê pwicîri—é ânuuê na pwa goro atû, â na tûu boome gée napwéretòtù! Wàilàapà pwina cáé caa tâmogòori pwiri?» ³⁶ Nye ticé pwi jèpwi cèna é tobapwâ. Wâdé na guwà moo, â guwà cibwaa úri imudi. ³⁷ Ba guwà pame naani wà tèpa âboro bèeni. Êco na nye ticé na rà mura gée na é wâra pwapwicîri, ma ticé na èpà na rà ina naa goo Artémis, tò duée ilàri kâjè.

³⁸ «Wà Démétrius ma tèpa bére wakè kée, âna munaa nûmarà na rà bu èpà, naa goo cé pwi jèpwi. Wâdé, éco na nye pwa tèpa pitèimuru, â nye pwa mwara é pâ tòotù kâra pitèimuru. Wàépwi wâna na, na rà pâra nau picipwâ naawê. ³⁹ Wiàna bwaa pwa cé muru cèna nûmawà na guwà tawèri, â jè mwa pitûra goo naima, na pai pwa wèe na wâdé, na cé tòotù kâra wâratûâ. ⁴⁰ Ba péa rà niimiri wà tèpa Roma pâ, jè nama gûmagù napô, gée goo é pwina tèepaa nabà. Â wiàna rà tawèrijè goro majoro é pitapitirijè, â o ticé na jè tòpi tàra goo.»

Â gée na càuru é pai tûra kée, â é ina tàra pâ, na rà ipiina.

20

Paulo na Macédoine ma na Grèce

¹ Ûna jèe nabwé é pai pipwa kâra, â é papitiri tèpa cèikî wà Paulo, â é pagòorà.

Gée na càuru é jè pàara, â é picijiirà, â é pâra naa na province Macédoine.

² Â é tapàgà è pâ napô Macédoine, â é dau pagòo tèpa cèikî na rà tâa wè goro è pâ popai na wâru. Â géewê, â é pâra naa Grèce. ³ Â é bwaa tà tâa wè, naa na âracié parui. Â gée na càué, â é pwa na é tò naa gòro wànga pâ naa na province Syrie. Êco na é tère pâ, pwa na rà pwa tûa tée wà tèpa *Juif. Â é niimiri pâ, na é wâjué, ma é pâ naa Macédoine.

⁴ Wâru tèpa âboro na rà pâra wiâé gée na pâ jèpa ville—wà Sopater gée Bérée, pwina naí wà Pyrus; wà Aristarque ma Secundus gée Tésalonika; wà Gaïus gée Derbe; â âracié âboro mwara gée na province Asia—wà Timotéo, ma Tychique, ma Trophime. ⁵ Rà pâra béaa kâbà*, â rà mwa tà tapacìbà wâna ville Troas. ⁶ Â napwa naa goobà, âna bà pa wànga gée na ville Filipi, gée na càuru é pâ *tòotù maina kâra 'pi-ija poloa na ticé nyaa kée'. Â gée na càuru é 5 tòotù, â bà mwa pâdarirà naa Troas. Â bà bwaa tà tâa wè naa na caapwi nadàpara pwapwicîri.

Paulo na Troas

⁷ Na bàrane kâra *tòotù pwicîri, â bà caatâa naima târa pa utimuru, ma tubiti é poloa†. Â é patûra tèpa cèikî wà Paulo, tiagoro nabibiu kâra ne, ba ée jèe pâra jiiirà, na dàuru. ⁸ Bà picaatâa na é pwi naditârawâ na tâdòiti. Â dau wâru é pâ ânye na tâa wè.

É pawâro còwâ Eutyque

* **20:5** Kâbà—Wà Luka, pwi awii i tii bèeni, âna é bwaa tà tâa jaa wà Paulo. † **20:7** Tubiti é poloa—Sainte-Cène, eucharistie. Còo note goo Apostolo 2.42.

⁹ Pwa pwi âboro èpo, na nee Eutyque, âna é tâa na goropwârawâ kîri†. Â, na é gére pwa nyakâra tûra wà Paulo, â é puuia wà pwini, â é tûu géé na âracié narawâ tâdòiti. Â, na rà pipagòtùé, âna é jèe bà.

¹⁰ Â é boo wà Paulo, â é cùué boo, â é tòtòpié, â é ina pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotawâ, ba é bwaa nye wâro.»

¹¹ Ûna é too còwâ wà Paulo, â é tubiti ê poloa, â rà ija. Â é bwaa tûra ba gòiri mwara tiagoro pwârapwaa. Â géé na càuru pwiri, â é pâra jiià. ¹² Â wà tèpa cèikî, âna rà pâra wiâ i pwi âboro èpo [naa jaaé]. Â rà nye dau ipwàdéé diri kaa.

É tapoo pai wâjué còwâ kèe

¹³ Bà pâra béaa kà Paulo gòro wànga, ba nùmee na é pâ napô tia na ville Assos, â na bà mwa popaé géewê. ¹⁴ Â é tòmè daribâ naa gòro wànga naa Assos, â bà pâra naa na ville Mytilène. ¹⁵ Géewê, na tòtù géé paé còwâ, âna bà pâ goro jènere gòropô Kio. Â, na dàuru kèe, â bà coo na gòropô Samos. Â, na tòtù géé paé còwâ, â bà tèepaa naa na ville Milet. ¹⁶ Ba é jèe nye tûâri wà Paulo pâ, o câé caa coo na Éféso, târa na o câé caa tà èrà wâna province Asia. Ba é wàcî, târa na é tèepaa naa *Iérusaléma, wiàna pâri, na tòtù kâra Pentecôte, [*tòtù maina kâra piûnya].

É picijii tèpa cèikî na Éféso

¹⁷ Ûna bà tèepaa naa Milet, â é panuâ popai wà Paulo pâ naa Éféso, jaa tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, ba na rà me marié naa Milet.

¹⁸ Ûna rà pitànaima, â é ina târa pâ: «Guwà jèe nye còo é pai wâro kôo naa nabibiu kâwâ, tapoo na tòtù na go tèepaa medariwâ naa na province Asia. ¹⁹ Â go piênawéna kà Pwiduée, na é ipakîri. Â, na pâra tòtù, âna go mu i, â go mu dau pidâpwicâariô goo é pâ tûâ na èpâ, na rà pwa tòu wà tèpa Juif. ²⁰ Guwà tâmogòori pâ go jèe ina tàwà diri é pâ pwina wâdé ba kâwâ, â nye ticè na go naapwâniri goowâ. Ba go picémara ma pacâmuriwâ, béaa kâra diri é pâ âboro, ma naa na mwara é pâ pwârawâ kâwâ. ²¹ Go ina ba gòo tà tèpa Juif, ma tàpé na càra caa tèpa Juif mwara pâ, na rà pinünüma ma rà biirà naa goo Pwiduée, â na rà cèikî naa goo Pwi Ukai kâjé Iésu Kériso.»

O câjè mwa caa picòojè còwâ

²² «Â èni, âna é tacoo goò è Nyuââ Pwicîri, ba na go pâra naa Iérusaléma, â câgo caa tâmogòori cè pwina o tèepaa mariô. ²³ É mu nye tà patèreô naa na é pâ napô è Nyuââ Pwicîri pâ, è karapuu, ma é maagé còo, âna rà nye tàgére tapaciô. ²⁴ Êco na pé piticémuru naa goo, na go bà, é, na go wâro. Ba wàèni é pwina dau pwamuru naa goo: Na go tubamwaraŠ é waké na é naa tòu wà Pwi Ukai Iésu, na go picémara é *Picémara Wâdé, goo é *pimeari imudî kà Pwiduée.

²⁵ «Ia go picémara pâ jaawâ é *Mwaciri kà Pwiduée. Â nabàni, âna go tâmogòori pâ o câjè mwa caa picòojè còwâ. ²⁶ Êkaa pwiri, na go ina ba gòo tàwâ nabàni, pâ: Wiàna cè pwi jè ârapâarawâ, âna o tiàué jaa Pwiduée, â câgo caa pwi majoroé. ²⁷ Ba go jèe picémara tàwâ, diri é pâ pwina, na guwâ

† **20:9** Tâa na goropwârawâ kîri—Câcaa muru pwicîri naa na pai pwa kâra. **20:17** Apostolo 18.21 **20:18** Apostolo 18.19 **20:23** Apostolo 9.16, 21.11 **20:24** Apostolo 21.13; 2 Timotéo 4.7 **Š 20:24** Na go tubamwara—Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagéé pâ popai bèeni: Naa na ipwàdéé.

tâmogòori, naa goo ê auniimiri kà Pwiduée. Â nye ticè cèna go pwàniri goowà.»

Tòimiri bwàti tèpa cèikî

²⁸ «Guwà ipwacôowà, â guwà tòimiri bwàti mwara ê wâra pwapwicîri kêe, ba tèpa âboro kà Pwiduée. Ba ê Nyuââê Pwicîri, âna é naarà tàwà, ba na guwà wéaarirà, wàilà na é jèe wârirà wà Pwiduée, goro ê pai bà kà Pwina naîê Iésu* . ²⁹ Ba go nye tâmogòori pâ géé na càuru ê pai pâra kôo, â rà o tèepaa me wà tèpa âboro na tèpa pwâ. Â rà pwacèwii tèpa macii a piuti na rà o tòdidiri ê na gomu goowà. ³⁰ Â nye géé nabibiu kàwà mwara, na rà o cimadò géewê wà tàpé na rà pwâ, ba na rà dâti tèpa cèikî wiârà.»

Guwà ipwacèwii

³¹ «Guwà tà tàcî, â guwà tà niimiri pâ po âracié naja na go tâa jaawà. Â pwa ê pâra pâara na, mu tûu ê pwâra jawé kôo na go mu pagòowà jècaa, naa ne ma pwaa. ³² Â nabàni, âna go naawà tà Pwiduée, ma ê popai goro ê pimeaari imudi kêe. Ba wàé na tà tée ê pàtamee, târa ma é pagòowà, ma naa tàwà ê pâ *aupwényunyuâari na é jèe nabwé ipwabwàti, ba kà tèpa âboro kêe.

³³ «Ûna go bwaa tâa jaawà, â càcaa nûmoo goo cè mwani pwaa, ma cè mwani mii, ma cè ârabwée kâra cè pwi jèpwi. ³⁴ Ba guwà nye tâmogòori pâ go nye wakè goro ê du na-araraîò bèeni, ba târa ê pwina nûmabà goo, ma wà tèpa béeò. ³⁵ Â go jèe paari tàwà mwara pâ, na jè wakè, târa ma jè pitu tà tàpé na rà maagé ma piticè kàra. Na jè wàrapwiri, â jè niimiri ê popai kà Pwi Ukai Iésu na é ina pâ: “Dau maina ipwadéé kà pwina é naa, jii pwina é tòpi.”»

³⁶ Â géé na càuru ê pai tûra kêe bèepwiri, â é tûu jùrué wà Paulo, â rà capai pwapwicîri naima. ³⁷ Â rà ibwénüu, ba na rà picijiié, â rà nye po cau i diri. ³⁸ Ba po dau pikîri ê pwâranümarà, géé goro na é ina târa pâ, o càra mwa caa picòorà còwâ. Â géewê, â rà ciaé boo tiagoro ê wànga.

21

Gòobàra pâra kà Paulo naa Iérusaléma

¹ Bà ipicijii ma tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri na Éfésò, â bà tò naa gòro wànga. Â bà itàa ba tàrù naa gòropò Cos*. Ûna dàuru, â bà too naa gòropò Rhodes, â géewê, â bà pâra naa na ville Patara. ² Naawé, âna bà pâmari pwi wànga pâ naa na ére napò Phénicie, â bà tò naa gò, â bà pâra. ³ Â bà pâra, â ûna bà niâ pâ, â bà côo é pò Chypre, â bà tòpòé naa gòro aèmwü. Â bà itàa dàra province Syrie, â bà ti wâna pwi jè ville wê, na nee Tyr, wâna na na kai naawê é wànga.

⁴ Ûna bà pâmari tèpa cèikî wê, â bà tà tâa jaarà naa na caapwi nadàpara pwapwicîri. Â ê Nyuââê Pwicîri, âna é naa târa ê popai goo Paulo. Â rà ina

20:28 1 Timotéo 4.16; 1 Péteru 5.2–4 * **20:28** Goro ê pai bà kà Pwina naîê Iésu—é, Goro ê pai bà kêe {Pwiduée}. Grec: Goro ê pai joro domii kêe. **20:29** Mataio 7.15; Ioane 10.12 **20:31** 1 Tésalonika 2.11 **20:33** 1 Korénito 9.11–12 **20:34** Apostolo 18.3; 1 Tésalonika 2.9 * **21:1** Cos; Rhodes—Ârailu pô na nawià Méditerranée naa goro jèner napò Turquie. (Wà Turquie, âna é province Asia naa na pâara kà Paulo.) **21:4** Apostolo 20.23

têe pâ, na é cibwaa too naa *Iérusaléma†. ⁵ Êco na, gée na càuru caapwi nadàpara pwapwicîri, â bà coo gòobàra pâra kâbà. Â rà piciabà wà tèpa tâa wê, wàilà mara wâdàra, ma èpo kâra. Rà ciabà tia bàrawià, â na bà tèepaa boo, â bà tùu jùrubà, â bà pwapwicîri. ⁶ Nabwé, â bà tò naa gòro wànga, â rà wâjué còwâ naa jaarà wà tèpa cèikî.

Patêre Paulo pâ o tâjùrué

⁷ Bà còpòo gée Tyr, â bà pâra naa Ptolémaïs, pwi aucoo kâra wànga. Â bà tubanabwé naawê é pâra kâbà gòro wànga. Géewê, â bà pâra nau pwabwàcu tà tèpa cèikî, â bà bwaa tàpo tâa caapwi tòotù wâjaara.

⁸ Bà còpòo pâ naa Césarée na dàuru. Ûna bà tèepaa naawê, â bà pitâa jaa wà Filipino, pwi a picémara é *Picémara Wâdé, wà pwi jè ârapàara tèpa 7 dikona na ia pitòrigarirà na Iérusaléma. ⁹ Wà pwiibà, âna ârapàpé é pa èpo dopwa kêe, na rà pa *péroféta. [Ba rà inapàpari é pâ popai na cùrurà goo Pwiduée.] ¹⁰ Â jèe dau wâru é tòotù kâbà naa na pwi ére-bà.

Â, na pàara-bà, âna é tèepaa boome gée napô *Judée wà pwi jè péroféta, na nee Agabus. ¹¹ Â ùna é pâmaribà, â é pa karapuu kà Paulo, â é ipii còwâ é du âe ma du îe goo, â é ina pâ: «Wàéni é pwina é ina é Nyuâaé Pwicîri: “Wà pwi âboro na kêe é karapuu bëeni, âna rà wàrani târa cè pai piie wà tèpa *Juif na Iérusaléma. Â rà o mwa naaé tà tàpé na càra caa tèpa Juif†.”»

¹² Ûna bà tere pwiri, wàibà ma tèpa tâa wê, â bà tacoo goo wà Paulo pâ, na é cibwaa too naa Iérusaléma.

¹³ Êco na é tòpi tâbà pâ: «Cina guwà gére i, ma pwa ma pikîri é pwâranümo? Wiàna tò-o ma pòtâmwarâo naa goo nee Iésu na Iérusaléma, âna go jèe pipwabwàtio.»

¹⁴ Ûna càcaa pâri ma bà tubatûu é pwâranümee, â bà nabwé na bà tacoo gooé, â bà ina pâ: «Wâdé na coo é câbawâdé kà Pwi Ukai.»

¹⁵ Gée na càuru é pâ tòotù-bà, â bà too naa Iérusaléma. ¹⁶ Â rà me wiâbà wà pâra tèpa cèikî gée Césarée, â rà popabà pâdari pwi âboro na nee Mnason, ba na bà pitâa jaaé. Wà pwiibà, âna pwi âboro gée gòropô Chypre, â pwina jèe gòrié na é cèikî.

Paulo ma tèpa pitûa gée Iérusaléma

¹⁷ Ûna bà tèepaa naa Iérusaléma, â rà tòpibà naa na ipwàdé wà tèpa cèikî.

¹⁸ Na tòotù gée paé còwâ, âna bà pâra wiâ Paulo naa jaa wà Jacques. Â rà cau ipitiri naawê wà tèpa pitûa kâra wâra pwapwicîri. ¹⁹ Ûna é pwabwàcu târa diri wà Paulo, â é piwiâ târa diri é pâ namuru na é pwa wà Pwiduée, naa nabibiù kà tàpé na càra caa tèpa Juif, na pàara na é picémara târa é popai. ²⁰ Ûna rà tere pwiri, â rà dau pwamaina Pwiduée.

Tèpa cèikî na rà tèpa Juif

Â rà ina tée pâ: «Gà còo, co pwi béebà, jèe po dau wâru tèpa Juif na rà cèikî [naa goo Iésu] âna rà bwaa dau déi goo é *Naèa kà Moosé. ²¹ Â rà tere pâ wâgà, na picòo tà pâra tèpa Juif—wàilà na rà piwâro naima ma pâra

† **21:4** Munaa é ina é Nyuâaé Pwicîri pâ, o tubaèpà tà Paulo, wiàna é pâra naa Iérusaléma. Pwiri wàilà tèpa âboro na rà pame popai-bà, âna rà niimiri pâ, pai ina wèe pâ, na é cibwaa pâra naawê.

21:8 Apostolo 6.5, 8.40 **21:10** Apostolo 11.28 **21:11** Apostolo 20.23, 21.33 † **21:11** Tàpé na càra caa tèpa Juif—Wà tèpa coda roma na rà tanamiri Iésu naa goro kurucé. **21:13**

Apostolo 20.24 § **21:18** Jacques—Còo note goo Apostolo 15.13. **21:19** Apostolo 15.12 **21:20** Apostolo 15.1,5

tèpa âboro ité—pâ, na rà biirà jii ê Naèà kà Moosé. Â rà tère mwara pâ gà ina târa pâ, na rà cibwaa pwa *kamaî tà tèpa nari èpo kàra, â na rà cibwaa pâra wiâra ê nyamanya kà tèpa Juif. ²² O mwa wânau? Ba rà mwa tère pâ gà wâni.

²³ «Gée goro pwiri, â wâdé na gà pwa pwina bà ina tâgà. Ba rà wâni nabibiu kâbâ ârapapé âboro na rà pwa ê *ipwataâboro tà Pwiduee. ²⁴ Wâdé na gà poparâ wiâgà, ba na guwâ pwa ma wàilâ ê ‘pwapwicîri târa pai pinuwa’*. Â gà wâri ê pwina tiâu jiirà goro ê wakè bèepwiri, ba na rà o pwârû ê pûrurâ. Â rà o tâmogòori wà tèpa âboro pâ, ê pwina rà tère naa googà, âna pwâ. Â nye wâgà mwara, âna gà o paari pâ gà pwi a pitòimirigà mwara, naa goro ê Naèà.

Tii tà tàpé na càra caa tèpa Juif

²⁵ «Â napwa naa goo wà tàpé na càra caa tèpa Juif, na rà jèe cèikî, âna bà jèe pwa tii darirà. Â bà ina târa ê aupitûâri kâbâ: “Guwâ cibwaa uti ê pâ macii na pwa *ârapwaaîlò goo târa pâ ânuuru duée. Guwâ cibwaa uti ê domii, ma ê pâ macii na dàûru nyarâ (ba jèe càcaa còobé ê domii kàra). Â guwâ cibwaa ipuu imudi.”»

²⁶ Â é wâgoo ê auniimiri kàra wà Paulo, â é popa tèpa ârapapé âboro bèepwiri. Â, na tòotù géeme còwâ, â rà tapoo ma wàé ê ‘pwapwicîri târa pai pinuwa’ wiâra ê naèà kà tèpa Juif. Â géé na càué, â é too naa na *Wâra pwapwicîri wà Paulo, â é inapàpari ê tòotù na rà o mwa jèpa pwa ârapwaaîlò na; ba na rà paari pâ, rà jèe tubanabwé ê *aupwataâboro kàra.

Rà tâjûru Paulo pâra tèpa Juif

²⁷ Naa pwâadàra ê caapwi nadàpàra pwapwicîri, âna wà tèpa Juif géé na province Asia, âna rà còo wà Paulo naa na Wâra pwapwicîri, â rà pinaa ârapûru wà tèpa âboro, ba na rà tâjûrué. ²⁸ Â rà ina pâ: «Tèpa *Isaraéla, guwâ me nau pitu tâbâ! Wàéni ê pwi âboro na é picémara pitiri pâ, naa cicara ê Ba kâjè, ma ê Naèà kà Moosé, ma ê Wâra pwapwicîri bèeni! Â nabà, âna é jèe còbèedari† mwara ê pwi ére pwicîri bèeni, ba é jèe pwa ma naadò naawê wà tàpé na càra caa tèpa Juif!» ²⁹ (Rà ina pwiri, ba rà còoru naima ma Trophime, pwi âboro géé Éfésò, naawê na Iérusaléma, â rà niimiri pâ é popaé dò naa na Wâra pwapwicîri wà Paulo.)

³⁰ Â diri é ville, âna é pikòì, â rà itàa me diri ê pâ âboro, â rà tâjûru wà Paulo. Â rà dàtié còobé géé na Wâra pwapwicîri, â rà nye pò ma târi kaa é pâ goropwârawâ‡. ³¹ Â rà jèe pimudàra, ba na rà tètâmwereê.

Rà pacoora tèpa coda roma

Êco na é pâ nau tère wà pwi caa kâra coda *roma pâ, rà gùmagù diri tàpé Iérusaléma. ³² Â é nye pò ma popa kaa tèpa coda ma tèpa caa kàra, â rà itàa pâ dàra. Ûna rà còora wà tèpa âboro, â rà nye nabwé kaa na rà èi wà Paulo.

21:23 Nombres 6.1–20; Apostolo 18.18 * **21:24** Pai pinuwa; Pwârû é pûrurâ—Còo mwara Ipwataâboro naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. Pwiri wà tàpé na rà pwa ê aupwataâboro bèepwiri, âna rà tà pitanami, â wâdé na rà pwa ê ‘pwapwicîri târa pai pinuwa’ ba na rà wâdé mwara na ara Pwiduee. **21:25** Apostolo 15.29 **21:26** 1 Korénito 9.20 † **21:28** Còbèedari—Profaner. Wicîri na popa too é pwi âboro na caé caa pwi Juif naa na Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif. Ê wârimuru kée, âna pwâra bà. **21:29** Apostolo 20.4 ‡ **21:30** Rà...târi kaa é pâ goropwârawâ—Rà pwa pwiri, ba pwicîri na jèe pwa ê pwina èpâ naa na, â pwi ére na pâri ma jèe cârû wâwê. Â càcaa nûmarâ na wà Paulo, âna é uru too naawê.

³³ É nye pâra kaa wà pwi caa kâra coda, â é tâjùru Paulo, â é pwa ma piié goro ârailu itùpaò. Â é tawèri tèpa âboro pâ: «Wàilàpà pwinì, â dà cè pwina é pwa?»

³⁴ Â rà ina wà pàra tàpé pâ wàrani, â rà ina pàra tàpé pâ wàrana. Â cáe caa tâmogòori wà pwiibà pâ, wàilàpà cèna âjupâra ba rà po dau pikòì. Â é ina pâ, na popa Paulo too naa na wâra coda. ³⁵ Â rà popaé wà tèpa coda. Ûna rà tèpaa naa gòro aucò too, â rà jèe po tàmee, ba rà po dau putàmu wà tèpa âboro, â nye nùmarà na rà èié. ³⁶ Ba rà cau pâra diri wiâê burà tomara pâ: «Naaê, ba na bà pòtàmwereê!»

É patùra tèpa Juif Paulo

³⁷ Wà tèpa coda, âna pwa na rà naadò wà Paulo naa na wâra coda, â é ina tà pwi caa kâra [naa na pwâratùra grec] pâ: «Pwiri o nye pâri ma go ina tâgà cè jè muru?»

Â é pò wà pwinì, â é tòpi tée pâ: «Gona gà pwa grec? ³⁸ Gona càcaa wâgà pwi *Aigupito[§], pwi a pwa ma gùmagù é napô?—wà pwi a pa pâ naanigée namaré é 4 000 âboro târa tũ paa dàra é pwâra ukai kâbà?»

³⁹ Â é tòpi tée wà Paulo pâ: «Bwa! Wâgo, âna go pwi Juif, â go pwi a tèpa naa Tarse, napô géé na province Cilicie, pwi napô na dau maina. Â go ilari jiigà pâ, càcaa pâri ma go patùra é pâ âboro bèeni?»

⁴⁰ Â é ina wà pwiibà pâ: «Îgà!»

Â é coo gò i aucò wà Paulo, â é pwa ineremuru târa é pâ âboro goro iê. Ûna nye po ticè pwâratùra kaa, â é patùrarà, goro *hébèru, pwâratùra kà tèpa Juif.

22

¹ Â é ina pâ: «Bwa; tèpa jènereò ma tèpa caa, guwà tère pwina go ina tàwà ni, ba târa béipwamuruò.»

² Ûna rà tère na é patùrarà naa na é pwâratùra kâra, â mwa dau ticè airà kaa.

Go pwi âji Juif

É ina târa wà Paulo pâ: ³ «Go pwi *Juif, pitèpao naa Tarse wâna province Cilicie, èco na èrùo naani *Iérusaléma. Â wà Gamaliel* na é pacâmuriò, pwi âboro imaina naa jaa wà tèpa caa kâra câmu. Â é còo tòo bwàti é *Naèà kà tèpa jojoorjè. Go pwi a tàcì ba kà Pwiduée pwacèwiiwà diri nabà. ⁴ Go tubaèpà tà tàpé na rà *pâra wiâ Pwi Ukai Iésu. Ba go pwa ma tâjùrurà ma piirà—tèpa paaò ma ilàri mwara—â go tũrà naa na karapuu. Â go pwa ma tètàmwara pàra tàpé géé goorà.

⁵ «Wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma é *wâratûâ kà tèpa ijiao, âna rà o *paâjupâraò. Ba go tòpi jiiirà é pâ tii, ba na go naa tà tèpa jènerejè, tèpa Juif na rà tâa Damas. Ê pâ tii-bà, âna rà naa é tàrù kôo, ma go pâra naawê, nau tâjùru tèpa cèikì naa goo Iésu, ma poparà me naa Iérusaléma, ba na pwa wârimuru târa. Â go pwa diri é pâ muru bèepwiri.»

É piwiâ pwâra to kà Pwi Ukai

21:36 Luka 23.18   **21:38** Apostolo 5.36–37   **§ 21:38** Pwi Aigupito na é pwi Juif, na nùmee na rà paègò tèpa Roma géé napô Judée. (Còo é popai goro Zélotè na 1.13.)   **22:3** Apostolo 5.34

* **22:3** Gamaliel—Còo Apostolo 5.34.   **22:4** Apostolo 8.3

6 «Êco na, ûna go gére pâra wii naigé, ûna po gopaé bwàti, na go pâra mwünyabweri Damas, â é nye me kaa géenidò napwéretòotù è pwi pwéelaa na dau maina, â é èuruo. 7 Go nye tûuboo kaa naa napuu, â go tère è pwâratùra na ina pâ: “Saulo, Saulo, cina gà tubaèpà tòo?”

8 «Â go tòpi tée pâ: “Wàgà wàa, co pwi ukai?”

«Â é tòpi tòo pâ: “Wàgo Iésu géé Nazareth, na gà gére tubaèpà tòo.”

9 «Wà tàpé na rà pâra wiâô, âna rà côo è pwéelaa, êco na càra caa tère è pwâratùra kà pwina é patùrao.

10 «Â go ina pâ: “O dà cèna go pwa, co Pwi Ukai?”

«Â é tòpi tòo wà Pwi Ukai pâ: “Gà cimadò, â gà pâra naa Damas, ba o mwa ina tâgà naawé, cè pwina gà o pwa.”

11 «Ûna go niâ, â jèe cãgo caa cõojè. Â rà mwa po tu naa goro îô wà tèpa béèò, â rà popao pâ naa Damas.

12 «Pwa pwi jè âboro wê, na nee Ananias. Wà pwiibà, âna pwi âboro na é dau pwi a pitòimirié, ma pâra wiâra è Naèà kà *Moosé. Â rà dau inaè ba wâdé wà diri tèpa Juif na rà tâa Damas. 13 Â é me mariô wà pwiibà, â é ina tòo pâ: “Saulo, pwi a cèikî béèò, gà niâ cõwâ!”

«Â go nye niâ cõwâ kaa, â go cõoè. 14 Â é ina tòo pâ: “É jèe pitòrigarigà wà Pwiduée kà tèpa jojoorojè, ba na gà tâmogòori è câbawâdé kèe, ba na gà côo wà pwina é *tàrù, wà Iésu; ba na gà tère è pâ popai na é ina tâgà. 15 Ba gà mwa pwi a paâjupâraé, naa jaa tèpa âboro diri, goo è pâ namuru na gà côo ma tère. 16 Â èni, âna dà na gà cipacîri? Gà cimadò ma *upwaaagà. Â gà pwapwicîri tà Pwi Ukai†, ba na o pwanauri è pâ èpà'gà.”

Pâdari tàpé na càra caa tèpa Juif

17 «Gée na càué, â go jèe wâjué cõwâ naa Iérusaléma. Â, na jè tòotù, na go bwaa gére pwapwicîri wâna *Wâra pwapwicîri, â é pipaarié tòo naa na nyuâa wà Pwi Ukai. 18 Â é ina tòo pâ: “Gà piwacî, â gà còobé wài géé Iérusaléma, ba wà tèpa âboro wâni, âna o càra caa tòpi è pai paâjupâraô kâgà.”

19 «Â go tòpi tée pâ: “Pwi Ukai, rà nye tâmogòori pâ béaa, âna go pâra naa na *wâra pitapitiri, â go pwa ma tâjuru wà tàpé na rà cèikî naa googà. Â go nama pâdirà, ma naarà dò naa na karapuu. 20 Ûna nama catâmwara wà Étienne, pwi ênawéna'gà, âna go tâa wê mwara. Ba go pwi jè a wâgoo è auniimiri kà tàpé na rà catâmwereê, â go wéaari mwara è ârabwée kâra.”

21 «Êco na é ina tòo wà Pwi Ukai pâ: “Gà còobé [gée Iérusaléma] ba go mwa nama gà pâ naa na, na wâiti wê, dari tàpé na càra caa tèpa Juif.”»

Pwa na rà pâdié tèpa coda

22 Rà tâmaari wà Paulo tia wê wà tèpa Juif. Êco na, ûna é ina pâ, na é pâra dari tàpé na càra caa tèpa Juif, [â rà nye putâmu kaa] â rà tomara too pâ: «Kaa! Jè gére wéaari târa dà, è pwâra âboro na wârani?! Catâmwereê! Ba càcaa pâri ma é wâro!» 23 Â rà nye wiikau kaa, â rà tãpwütù ma tâjii è pâ ârabwée kâra, â rà tû too è dàuru puu‡.

† 22:16 Â gà pwapwicîri tà Pwi Ukai—Grec: Naa na nee. 22:18 Apostolo 9.29–30 22:19 Apostolo 8.3, 26.9–11 22:20 Apostolo 8.1 22:21 Apostolo 9.15 ‡ 22:23 Tãpwütù ma tâjii è pâ ârabwée... Rà wârapwiri na rà miiri è jè muru, é, na rà putâmu. Rà niimiri pâ, é ina wà Paulo pâ: «É tûtâjii tèpa Juif wà Pwiduée, â é pitòrigari tèpa Ba.»

²⁴ Wà pwi a pitûâ kâra coda *roma, âna é ina tà tèpa coda kêe pâ, na rà popa dò wà Paulo naa na wâra coda. Â pwa na rà pâdié goro ubati[§], ba na é ina tàra é majoroé ma rà uu [ma putâmu naa gooé] wà tèpa Juif.

Needô âna tâa na tii kàwà

²⁵ Êco na, ûna rà tòoé, ba na rà pâdié, â é ina wà Paulo tà pwi jè caa kâra coda na é tâa wê, pâ: «Gona nye pwa tàrù kàwà ma guwà pâdi pwina é tâa na tii kàwà, tèpa Roma, na bwaa càcaa pâji pitèié?»

²⁶ Â [é pò] wà pwi caa kâra coda, na é tère pwiri, â é pâra nau patère pwi a pitûâ maina kâra pâ: «O dà cèna gà pwa tà pwi âboro bèeni? Ba é pwi Roma!»

²⁷ Â é me wà pwi a pitûâ dari wà Paulo, â é tawèrié pâ: «Ico pwini, gà pwi a tâa na tii kâjè tèpa Roma?»

«Ûu.»

²⁸ «Gà côo, wâgo, âna po dau wâru mwani na go tòpò târa ma go pwi Roma!»

«Wâgo âna na pitèpao, âna go jèpwi Roma.»

²⁹ Ûna é tère pwiri wà pwi a pitûâ, â nye dau wâgotêe kaa. [Ba pwicîri] na rà pii wà pwi a tâa na tii kâra. Â napwa naa goo wà tèpa coda na ia rà pwa na rà pâdié, âna rà panuêe kaa!

Paulo na ara wâratûâ maina

³⁰ Wà pwi a pitûâ kâ tèpa coda, âna nümee na é tâmogòori bwàti cè majoroé ma rà pitòti* Paulo wà tèpa Juif. Â, na dàuru, âna é tûâri tà tèpa pwa *ârapwaaìlò, ma diri é wâratûâ maina kâ tèpa Juif pâ, na rà ipitiri. Â é nama tapwùtù é pâ itùpàò géé goo Paulo, â popaé me, ma tòpòé naa nabibiu kâra.

23

¹ É nye po niâri tèpa wâratûâ wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Tèpa jènerèò, càcaa gùmàgù è pwâranümoo na ara Pwiduée, goo è wâro kôo tiagoro nabàni.»

² Â ûna é tère pwiri wà Ananias, pwi *ukai kâ tèpa pwa ârapwaaìlò, â [é putâmu. Â] é cùru tàpé na rà cimwünyabweri wà Paulo pâ, na rà tamoori pwêe.

³ Â é ina tée wà Paulo pâ: «Êe mwa wâri tâgà wà Pwiduée! Ba nümagà na gà tèio goro è *Naèà, êco na gà gére còbèedari è Naèà, ba gà pwa ma rà èio! Wâgà na po dau wâdé pwâgà, êco na, napwa naa goo è pwâranümagà, âna po dau bàutê na!»

⁴ Â wà tàpé na rà tâa goro jènere wà Paulo, âna rà ina tée pâ: «É! Gà tàgère ina ba èpà wà pwi ukai kâ tèpa pwa *ârapwaaìlò kâ Pwiduée!»

⁵ Â é tòpi tàra wà Paulo pâ: «[Pwanaurio] co tèpa jènereò, ba câgo caa tâmogòori, pâ, é pwi ukai kâ tèpa pwa ârapwaaìlò! Âjupâra pâ é ina è *Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa tùra ba èpà naa goo pwi a pitûâ kâra è Ba'gà.*» Exode 22.27

Rà pitadàrùrà tèpa wâratûâ

§ 22:24 Ubatì—Dau èpà, ba pwa noo kâra duuru macii, târa ma dàpàgà è naparawére âboro.

22:25 Apostolo 16.37 22:29 Apostolo 16.38 * 22:30 Pitòti (é, pitòtiri, tòti)—Accuser. 23:2 Ioane 18.22–23 23:3 Mataio 23.27 23:5 Exode 22.27

⁶ É nye tà tãmogòori wà Paulo pà wà tèpa tãa na é wàratûâ, âna [tèpa tãa na, du ârailu ére goro pwapwicîri]—wà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *Sadukaio. Â é ina tãra pã: «Tèpa jènereô! Go pwi Farasaio, â wà caa kôo, âna pwi Farasaio, â go cèikî naa goo é pai o wãro cõwã kà tèpa bà. Êkaa na rà tèio!»

⁷ Ûna é ina pwiri, â wà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio, âna [rà nye iputãmu kaa] â rà pitadãrurã. ⁸ (Ba rà ina wà tèpa Sadukaio pã, nye ticè wãro cõwã kà tèpa bà, â nye ticè *angela, â nye ticè duée. Â napwa naa goo wà tèpa Farasaio, âna rà cèikî naa goo diri é pã pwi bèepwiri.)

⁹ Ûna rà jèe gére dau pitûra too, â rà nye cimadò kaa wà pãra tèpa *dotée goro é *Naèà, gée nabibiu kà tèpa Farasaio. Â rà ina pã: «Nye ticè cèna bà cõo cèna èpà cèna é pwa wà pwi âboro bèeni. Pwiri é patûraé cè angela?»

¹⁰ Ûna jèe pãra nau pimaina too é pai iputãmu kãra, â é niimiri wà pwi a pitûâ kà tèpa coda pã, péa rà tà ténoori wà Paulo, â é ina tà tèpa coda kèe pã, na rà popaé dò cõwã, naa na wãra coda.

¹¹ Na ne, âna é pièpãparié tà Paulo wà Pwi Ukai, â é ina tée pã: «Gà gòo, ba gà jèe *paâjupãraô naani *Iérusaléma, â o wãdé mwara na gà paâjupãraô na *Roma.»

Rà ipwa tûâ ba na rà catãmwereé

¹² Na dàuru kèe, âna rà pitòpò tûâ wà pãra tèpa *Juif, â rà *ipwataâboro pã o càra caa ija ma wãdo béaa kãra cè pai caamwara wà Paulo. ¹³ Wà tàpéebà, âna rà wãdò cõwã kãra 40 âboro.

¹⁴ Â rà pãdari tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò ma tèpa ijiao, â rà ina tãra pã: «Bà jèe ipwataâboro pã o câbã caa ija, tiagoro na bà mwa tètãmwara wà Paulo. ¹⁵ Êkaa na, wãdé na guwã nama ilari jii wà pwi a pitûâ kãra coda pã, na é popa me wà Paulo dariwã, wãguwã ma diri é *wàratûâ maina. Â guwã ina tée pã nũmawã na guwã jèu cõo bwãti cõwã é pai gére pwa wãrimuru kèe. Â wàibã, âna bà o caamwereé béaa kãra cè pai tèepaa me kèe naani.»

É patêre Paulo pwi niaa gooé

¹⁶ Êco na wà pwina niaa goo Paulo, âna é tère pã pwa na rà ipwa tûâ tà Paulo. Â é too nau patêreé naa na wãra coda.

¹⁷ Â wà Paulo, âna é todà pwi jè caa kãra coda, â é ina tée pã: «Gà popa pã pwi âboro èpo bèeni dari pwi a pitûâ kãwã, ba pwa jè muru na nũmee na é ina tée.»

¹⁸ Â é popa wà pwini, â é ciaé pãdari pwi a pitûâ kèe, â é ina tée pã: «É todòo wà Paulo, pwi a pwa karapuu, â é cùruo pã, na go cia medarigã wà pwi âboro èpo bèeni, ba pwa jè muru na nũmee na é ina tâgã.»

¹⁹ Â é dàti i pwi nari âboro èpo wà pwi a pitûâ, â ru tàpo gée paé nau coo, â é tawèerié pã: «Dà cèna nũmagã na gà ina tõe?»

²⁰ Â é tòpi tée pã: «Rà pitêrerã wà tèpa Juif, ba na rà ilari jiiigã pã, na gà nama é me widãuru wà Paulo, naa na wàratûâ maina kãra. Ba rà o ina pã nũmarã na rà tãmogòori bwãti cè pwina é pwa. ²¹ Êco na gà cibwaa pitêre dàra! Ba rà o ipwa tûâ tée. Ba rà wãdò cõwã kãra 40 wà tàpé na rà jèe

ipwataâboro pâ o càra caa ija ma wâdo, tiagoro cèna rà o pòtàmwereê. Â êni, na rà jèe nabwé ipwabwàtirà, â rà tapacîri co cèna gà ina.»

²² Â é tòpi tée wà pwi a pitûâ pâ: «Gà cibwaa wiâ é pwâra pitûra kâju!» Â é panuâê.

Rà popa Paulo pàdari pwi kupénoo

²³ Wà pwi a pitûâ, âna é todà tupédu caa kâra coda kêe, â é ina tàru pâ: «Gàu ipwabwàti 200 coda [na rà pa tàuwa] ma 70 coda na tâa gòro òoci, â 200 coda na rà tèpa tò da, ba na rà pâ naa Césarée na 9h bàrane.

²⁴ Guwà pwabwàti mwara cè tèpa òoci, ba na cia pâ wà Paulo naa jaa wà pwi kupénoo Félix. Â guwà wéaari bwàti, ba na càcaa tèepaa tée cè pwina èpà.»

²⁵ Â nabwé, â é wii ê tii bèeni:

²⁶ Tii kà Claude Lysias tà kupénoo Félix. Bwàcu'gà.

²⁷ Go panuâ paé darigà wà pwi âboro bèepwiri. Ba wà tèpa Juif, âna rà popaé, ba na rà tètàmwereê. Êco na, ûna go tère pâ pwi ârati kâjè tèpa Roma, â bà pâra ma tèpa coda kôo nau upaé jiiirà. ²⁸ Â nûmoo na go tâmogòori cè majoroé ma rà pitòtié goo, â go popaé pâ, naa na wàratûâ kàra. ²⁹ Â go pàdari pâ nye ticè èpà cèna é pwa na pâri ma pòtàmwereê goo, é, ma é pwa karapuu goo. Ba é pâ pwina rà pitòtié goo, âna nye êco, pâ popai goro naèà kàra.

³⁰ Úna patèreô pâ rà pitû tûâ tée wà pàra tèpa Juif, â go nye pò ma panuâê paé darigà. Â go ina mwara tà tàpé na rà pitòtié pâ, na rà mwa nye ina tâgà, cèna rà ina naa gooé.

Topai tâgà.

³¹ Â wà tèpa coda, âna rà pwa é pwina é ina tàra wà pwi a pitûâ kàra. Ba, na ne, âna rà popa pâ wà Paulo, naa na ville Antipatris. ³² Na dàuru kêe, âna rà wâjué còwâ [wà tèpa po pâra] naa na wâra coda. Â wà tàpé na rà tâa gòro òoci, âna rà tà pâra co ma wà Paulo. ³³ Â rà tèepaa pâ naa Césarée, â rà naa i tii tà pwi kupénoo, â rà panuâ Paulo tée.

³⁴ Gée na càuru é pai pûra kêe i tii, â é tawèeri wà Paulo pâ: «Gona gà pwi âboro gée na dà province?»

Â é tòpi tée pâ: «Gée Cilicie.»

³⁵ Â é ina tée wà pwi kupénoo pâ: «Go mwa tawiâgà, wiâna rà tèepaa me wà tèpa pitòtigà.» Â é tûari tàra pâ, na wéaari wà Paulo naa na pwàrawâ maina na é nama bari wà ukai *Héroda Maina.

24

Paulo na ara pwi kupénoo Félix

¹ Po 5 tòotù gée na càué, âna rà tèepaa boo naa Césarée wà Ananias, pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà pàra tèpa ijiao kà tèpa *Juif, ma wà pwi apoka* na nee Tertullus. Â rà pàdari wà pwi kupénoo Félix, ba na rà piciapwâ tée goo wà Paulo. ² Â é todà me wà Paulo i pwi kupénoo [ba na é coo araé].

É pitòti Paulo wà Tertullus

É pitòti Paulo wà Tertullus [na ara pwi kupénoo] â é ina pâ: «Bwa; Kupénoo Félix, wiàna bà wâro na é tàbwàti ma é pinaanapô, â na wàrapwiri géé googà, â géé goro é pai tûarigà, ma é pai pa'gà bwàti é napô kâbà. ³ Bà pwaolé tâgà, géé na âji pwâranûmabà, goro é pâ namuru bêepwiri. ⁴ Càcaa nûmoo dâra popa jûgà cè pàara cèna gòri, êkaa na go ilari jûgà pâ, gà pidàpwicâarigà na ji pàara, ba na gà tère cè pwina go o ina tâgà.

⁵ «Bà côo pâ wà pwi âboro bèeni, âna é nye dau pwi âboro èpà kaa, ba é tò dii ma bara, naa nabibiu kà tèpa Juif, wà gòropuu pitiri, â é pwi caa kà tèpa *Nazaréen* (neere pé pwi jè pwapwicîri). ⁶ Wàè mwara na é mudàra ba na é còbèedari é *Wâra pwapwicîri, êkaa na bà tâjûrué {ba nûmabà na bà tèjè wiâra é *Naèà kâbà.

⁷ «Èco na wà pwi a pitûâ kâra wâra coda, Lysias, âna é me, â é nye pò ma popaé imudi jibà. ⁸ Â é ina tà tèpa pitòti Paulo pâ, na rà medarigà, ma rà ina tâgà é pâ namuru na bà pitòtié goo.} Â wiàna nûmagà, â gà tawèeri Paulo, ba wâdé na é nye ina tâgà é pwina bà pitòtié goo. Nabwé.»

⁹ Â wà tèpa Juif, âna rà ina pâ é pwina é ina wà pwini apoka Tertullus, âna âjupâra.

É ipwamurué Paulo

¹⁰ Wà pwi kupénoo, âna é pwa ineremuru tà Paulo pâ, na é tûra.

É cimadò wà Paulo, â é ina pâ: «Bwa; go tâmogòori pâ gà pwi a [pitûâ ma] tèi é napô kâbà tèpa Juif, naa na pâ naja na jèe wâru, â câgo caa dumapié na go ipwamuruô naa naporomeegà.

¹¹ «Gà pitawèeri paé, ba càcaa pâji wénari 12 tòotù na go tèepaa me naa *Iérusaléma, nau pwamaina Pwiduée. ¹² Â câgo caa pitaèkâa ma cètùu tèpa âboro, naa na Wâra pwapwicîri, ma na wâra ipitiri, ma na ville. Nye ticè âboro cèna é ina pâ é côoò na go pwa é pâ pwiibà. ¹³ Â wà tèpa âboro bèeni, âna càcaa pâri ma rà *paâjupâra tâgà, é pwina rà pitòtio goo.

¹⁴ «Âjupâra pâ go pwi a *pâra wiâ Pwi Ukai, [wiâra é naigé na bwaa âmué] ba na go piênawéna kà Pwiduée kà tèpa jojoorojè. Â âjupâra pâ, wà tèpa pitòtio bèeni, âna rà ina pâ, i naigé-bà, âna pwâ. Èco na go cèikî naa goo diri é Naèà kà *Moosé, ma diri é pâ tii kà wà tèpa *pérofèta. ¹⁵ Ba bà capai cèikî ma tèpa âboro bèeni pâ, wà tèpa bà, naa na wâdé ma èpà, âna rà o mwa wâro còwâ. ¹⁶ Êkaa na go nye pimudàra taaci, ba na é nye tânana é pwâranûmoo, na ara Pwiduée, ma tèpa âboro, â nye ticè cèna pâri ma pitòtio goo.

Ticè èpà na rà côo naa good!

¹⁷ «Gée na càuru é pâ naja na wâru, na tiàuo géé Iérusaléma, â go wâjué pâ còwâ naawé, ba na go pa pâ é mwani, bépitu târa é Ba kôo, â târa mwara ma go ipwa *ârapwailò tà Pwiduée. ¹⁸ Êkaa pwiri na go tà tâa goo, naa na Wâra pwapwicîri, ûna rà pâmariô, ba go gére tubanabwé é 'pwapwicîri târa pai *pinuwa'. Nye ticè cè jè âboro na go pame naawé, â nye ticè pwâra pikôi wé.

¹⁹ «Èco na rà tâa wé wà pâra tèpa Juif géé na province Asia. Â wiàna go pwa cèna èpà na tòotù-bà, â gorodà na càra caa tâa ni nabà wà tàpéebà, ba na rà pitòtio? ²⁰ Â wà mwara tèpa âboro bèeni, âna nye ticè èpà na ia rà còo

naa good, na ia rà popao na ara é wâratûâ maina. ²¹ É, pwiri nûmarà na tèio, goo i ji popai na ia go ina, naa nabibiu kâra pâ: “Go cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà”? Êkaa na go gére tâa ni, nabà na arawà. Nabwé.»

Picàù too còwâ pai pitèi Paulo

²² Napwa naa goo wà kupénoo Félix, âna é dau tère é pâ popai goro é pai pâra wiâ Pwi Ukai. É picàù too còwâ é pai tèi wà Paulo, â é ina tà tèpa Juif pâ: «O mwa tèi cawi wà Paulo, wiàna é tèepaa me wà Lysias, wà pwi a pitûâ kâra wâra coda.»

²³ Â é ina tà pwi jè caa kâra coda pâ, na é wéaari Paulo naa na karapuu, â na é cibwaa tooé ma pwa-imudiri tée, â na nye panuâ tà tèpa bée mwara, ma rà me nau caié. [Â é pâra wà Félix.]

²⁴ Pàra tòotù gée na càùé, â ru tèepaa me còwâ wà Félix, ma Drusille† tò wâdèe, tò ilàri Juive. Â ru pwa ma é me wà Paulo, â ru tèreé, na é tûra goo é cèikî naa goo Iésu Kériso.

²⁵ Êco na, ûna é tûra goro é wâro na *târù na ara Pwi Ukai, ma é pai pidàpwicârijè naa na diri é muru, ma é pitèimuru kà Pwiduee na o mwa me, â wâgo tà wà Félix. Â é ina tà Paulo pâ: «Êni, jè o bwaa tàpo pacoo i ipitiri kâjè. Wâdé na gà pâra jiio ni, êco na, wiàna mwa pwa cè pàara kôo, â go mwa todàgà còwâ.» ²⁶ Ba é nye tà wâari mwara pâ, é péa tà naa cè mwani kée wà Paulo. Â é pwa ma rà nye tà ciburà popa me wà Paulo darié, ba na ru pitûra.

Paulo na ara kupénoo Festus

²⁷ Paé ârailu naja, â é tòotéri wà pwi kupénoo Félix wà Porcius Festus. Êco na wà Félix, âna câé caa panuâ Paulo, â é pwa ma é nye tà tâa na karapuu, ba na o wâdé tà tèpa Juif wàé.

25

¹ Wà Festus, âna é tèepaa naa na province *Judée, â âracié tòotù gée na càùé, â é too gée Césarée naa *Iérusaléma.

Rà jèu pitòti Paulo

² Wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma tèpa âboro imaina gée jaa tèpa *Juif, âna rà piciapwâ tée goo wà Paulo. ³ Rà tacoo gooé, ma ilari jiié pâ, na é pwa ma é me naa Iérusaléma wà Paulo. Ba wà tâpéeni, âna rà tà pwa é jè tûâ, ba na rà o mwa caamwereé naa naigé.

⁴ Â é tòpi wà Festus pâ: «Bwa, ba wà Paulo, âna wéaarié na Césarée, â wâgo, âna càcaa gòirio wà Iérusaléma, ba go o pâra còwâ. ⁵ Â wà tèpa pitûâ kàwà, âna wâdé na rà boome wiâo naa Césarée. Â wiàna pwa cè muru cèna èpà cèna é pwa pwi âboro-bà, â rà mwa ina naawé.»

Paulo naa na wâra pitèimuru

⁶ Wà Festus, âna é tâa jaarà co naa na 8, é, na 10 tòotù, â é boo còwâ naa Césarée. Â, na dàuru kée, âna é pwi a pitèimuru, â é tûari tàra pâ, na rà popa me wà Paulo. ⁷ Úna é tèepaa me wà Paulo, â rà cibèepié wà tèpa Juif na rà boome gée Iérusaléma. Â wâru é pâ pwina dau èpà na rà ina naa gooé, ma rà pitòtié goo. Êco na càcaa pâri ma rà *paâjupâra.

24:21 Apostolo 23.6   **24:22** Apostolo 23.26   † **24:24** Drusille—Tò naigé kà ukai Agrippa II, â tò cià Bérenice. (Còo Apostolo 25.13.)   **25:2** Apostolo 24.1   **25:3** Apostolo 23.15   **25:7** Apostolo 24.5–6

⁸ Â é tòpi wà Paulo ma é ipwamurué, â é ina pâ: «Nye ticè èpà na go pwa naa goo é *Naèà kâbà tèpa Juif, ma naa goo é *Wâra pwapwicîri, ma naa goo wà César, [pwi ukai kà tèpa *Roma].»

⁹ Wà Festus, âna nùmee na rà wâdéarié wà tèpa Juif, â é tòpi tà Paulo pâ: «Nümagà na gà too naa Iérusaléma, ba na go pitèigà goo pwiri, naawê?»

Go to pâdari César!

¹⁰ É ina tée wà Paulo pâ: «Bwa. Go coo ara é wâra pitèimuru kà César, â o mwa nye pitèio naawê. Ba gà nye tàgére tâmogòori bwàti pâ, nye ticè èpà na go pwa tà tèpa Juif. ¹¹ Â wiàna go pwa cèna càcaa tàrù, cèna pâri ma caamwaraô goo, â wâdé na caamwaraô. Êco na, wiàna é pwina rà ina naa good, âna pwâ, â nye ticè pwi âboro cèna pwa *tàrù kèe, ma é popao darirà. Bwa! Go to pâdari wà César*!»

¹² Â rà tàpo pitùra wà Festus ma tèpa pwa ipitiri, â nabwé, â é ina tà Paulo pâ: «Wâdé. Ûna gà to pâdari wà César, â gà o nye pâdari!»

Piwiâ jèkutâ goo Paulo tà Agrippa

¹³ Géee na càuru é pâ tòotù na wâru, âna wà pwi ukai *Agrippa ma wà Bérenice, tô naigé kèe, âna ru tèepaa naa Césarée nau pwabwacu tà Festus.

¹⁴ Bwaa wâru tòotù na rà bwaa tâa wê na, â wà Festus, âna é piwiâ tà Agrippa, é pai pwa goo wà Paulo, â é ina tée pâ: «Wà Félix na é nama é pwa karapuu wà Paulo. ¹⁵ Na pâara na go tâa Iérusaléma, âna wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma tèpa ijiao kà tèpa Juif, âna rà piciapwâ, ma ilari pâ, na é pwa wârimuru.

¹⁶ «Â go tòpi tàra pâ: “Wâjaabà tèpa Roma, âna càcaa wârapwiri é pai pwa kâbà. Ba câbà caa pwa wârimuru tà pwi âboro, béaa kêra é pai pitèié. Ba wâdé na bà nye pitùra ma wà tèpa pitòtié, ba na é nye ina cè popai târa pipwamurué.” ¹⁷ Êkaa na rà capai tèepaa me naani dario. Â câgo caa bwaa tapacîri, â na dàuru, â go tâa na aupitèimuru, â go ina pâ, na popa me wà pwi âboro bèepwiri.»

Pitaèkâa goo pwapwicîri kàra

¹⁸ «Go gére niimiri pâ, pwiri o dau maina é èpà na é pwa. Êco na é pwina rà pitòtié goo, âna ticèmuru naa goo. ¹⁹ Ba rà nye pitaèkâa goo é pwina wâna é pwapwicîri kàra, naa goo cè pwi Iésu cèna é bà, â na wà Paulo, âna é ina pâ é wâro còwâ.

²⁰ «Â câgo caa tâmogòori cè pwina go pwa, naa na pai pitùra kàra. Â go tawèeri wà Paulo pâ, pwiri nùmee dàra pâ naa Iérusaléma, ma o pitèié naawê goo é pâ namuru bèepwiri. ²¹ Êco na é to pâdari wà César, ba na é pitèié. Â go naa tàrù ma wéaarié tiagoro é pai panuâê kôo dari wà César.»

²² Â é ina wà Agrippa tà Festus pâ: «Wâgo mwara, âna nùmoo na go tère pwi âboro-bà.»

Â é tòpi tée wà Festus pâ: «Widàuru, âna gà o mwa tèreê.»

Rà too naa na wâra pitèimuru

²³ Na dàuru kèe, â wà Agrippa ma Bérenice, âna ru tèepaa naa na wâra pitèimuru, wàilà ma tèpa pitùâ kêra coda, ma tèpa âboro imaina na napô.

* **25:11** Go to pâdari wà César—Wà pwi atâa na tii kà tèpa Roma, âna pâri ma é to pâdari wà César, pwi ukai kà tèpa Roma, ba na é pitèié, wâra Cour d'Appel. **25:14** Apostolo 24.27

[Â rà dau pwamainaru wà tèpa âboro wiâra ê pai pwa kâra.] Â é naa tàrù wà Festus ma popa me wà Paulo.

²⁴ Â é coo wà Festus, â é ina pâ: «Bwa; Ukai Agrippa ma cau wâguwà diri na guwà wâni jaabà, guwà côo pwi âboro bèeni. Ê pwi majoro tùra kà diri tèpa Juif, na Iérusaléma ma wâni, â rà jèe me nau côôo gooé. Â rà capai ina too diri pâ, wâdé na caamwereê.

²⁵ «Naa goodò, âna câgo caa pâmari cè èpà cèna o pâri ma caamwereê goo, êco na nye wâé còwâ na é ilari pâ, na é pâra dari wà pwi ukai César. Â go niimiri pâ, na go panuâê pâ.

²⁶ «Êco na câgo caa tâmogòori cèna go wii pâdari wà ukai naa gooé. Â êkaa majoroé ma go pwa ma é coo aragà, co Ukai Agrippa, ma arawà diri. Guwà pitawiâê diri, ma ina tîo, cèna go o wii tà pwi ukai. ²⁷ Ba càcaa tàrù tîo na go panuâê pâ têe cè pwi a pwa wârimuru, wiâna càcaa po pwéelaa bwàti cè majoroé.»

26

É ipwamurué Paulo na ara Agrippa

¹ É mwa ina wà ukai *Agrippa tà Paulo pâ: «Pwiibà, go panuâ tâgà ma gà tùra, ma gà ipwamurugà.»

Â é naatoo ê îê wà Paulo, â é ina pâ: ² «Bwa; go nye dau ipwadée kaa, co Ukai Agrippa, na go tùra na aragà nabà, ma go tobpwâ ê pwina rà pitòtio goo wà tèpa *Juif. ³ Ba gà dau tâmogòori bwàti ê nyamanya kâjè tèpa Juif*, ma ê pâ namuru na jè mu pitùra goo, â go ilagà pâ gà jèe tàpo pidâpwicâarigà, ma gà tèreô.»

Rà cau tâmogòori pai wâro kôo

⁴ «Wà diri tèpa Juif, âna rà tâmogòori ê wâro kôo, gée na autapoo goo, na go bwaa pwi âboro èpo, naa nabibiu kâra ê Ba kôo [na province Cilicie] tia *Iérusaléma. ⁵ Jèe gòiri ê pai tâmogòori kâra pâ go pwi a wâro wâna *Farasaio, pwi jè ére kâra pwapwicîri na nye dau tâa goo diri pâ naèà. O pâri ma rà *paâjupâra wiâna nûmarà.

⁶ «Â nabàni, âna jèe pitèio, ba go cèikî pâ o coo ê auinabéaa kà Pwiduée tà tèpa caa kâjè. ⁷ Êco na, nye muru na rà cau cèikî naa goo, wà diri tèpa 12 wâao kâjè, na rà piênawéna kà Pwiduée, naa ne ma pwaa.

«Êkaa na rà tèio, co Ukai Agrippa, wà tèpa Juif bèepwiri. ⁸ Â wâguwà tèpa Juif nabàni, âna gona dau pwacoé tà Pwiduée, ma é pawâro còwâ tèpa bà? Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo?»

Béaa âna go cicara Iésu

⁹ «Béaa, âna go niimiri pâ, napâraô âna na go cicara ba gòo ê nee Iésu gée Nazareth. ¹⁰ Â go tòpi jii tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaillò ê tàrù, ba na go naa wârimuru tà tèpa âboro kèe. Dau wâru tàpé na go nama tòpòrà naa na karapuu naa Iérusaléma. Â go pwi a wâgoo mwara ê pai catâmwararà. ¹¹ Go nye taaci kaa èirà naa na é pâ *wâra pitapitiri, â pwa na go nama rà ina ba èpà ê nee Iésu. Üu kaa, ba ia go dau pwi a putâmu naa goorà, â go dau pwa tàra na èpà, tia na é pâ napò na wâiti.»

* **26:3** Nyamanya kâjè tèpa Juif—Ê wâao kà tèpa Héroda, âna càra caa tèpa âji Juif. Jèe gòiri na rà biirà dàra pwapwicîri kà tèpa Juif. Êco na càra caa dau tâa goo ê pai pwa kâra pwapwicîri. **26:5** Filipi 3.5–6 **26:6** Apostolo 23.6, 28.20 **26:9** Apostolo 8.3

É jèu piwiâ pai todèe kà Pwi Ukai

¹² «Èkaa pwiri ê majoroé ma go pâ naa Damas, wiâra ê tàrù, na rà naa tõe wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò. ¹³ Bà pâra wii naigé, co pwi Ukai Agrippa, â, na po gopaé bwati, â go nye cõe kaa ê pwi pwéelaa na é me géee napwéretòotù, naa gòbà ma wà tèpa béee. Â é dau pwéelaa jii ê tòotù. ¹⁴ Bà capai tũu diri naa napuu, â go tere ê pwâratũra na é ina tõe naa na *hébèru pâ: “Saulo, Saulo, gorodà na gà pwa tõe na èpà? O dau gòo naa googà, na gà cicara Pwidueé†.”

¹⁵ «Â go tawèeri pâ: “Wâgà wàa, co Pwi Ukai?”

«Â é tòpi tõe pâ: “Wâgo Iésu na gà géere pwa tõe na èpà. ¹⁶ Cimadò, ba go âpàparigà, ba na gà pwi ênawéna kõe. Â gà o pwi a paâjupâraò, â gà mwa piwiâ ê pwina gà cõe nabà, bau ê pâ pwina go o mwa paari tâgà. ¹⁷ Go panuâgà pàdari ê Ba'gà, tèpa Juif, bau ê pâra Ba mwara, â go o mwa pwi a wéaarigà. ¹⁸ Go cùrugà, ba na gà tàpiri ê du âraporomeerà, ba na rà o còobé géee na é bàutê, pâ naa na é pwéelaa—géee na pàtãma *Caatana, naa jaa Pwiduee. Ba wiâna rà cèikì naa good, â o pwanauri ê pâ èpà kàra, â o pwa autã kàra ma wà diri tàpé na rà cèikì naa goo Pwiduee.”»

Ni, âna go inapàpari Iésu pitiri

¹⁹ «Wàrapwiri co Ukai Agrippa, â po dau pwacoé tõe ma cãgo caa pitère dàra ê pwina go cõe, ba é muru na me géee jaa wà Pwiduee. ²⁰ Â go picémara ê popai—tapoo na Damas, ma wà Iérusaléma, ma wàdiri na é pâ napò kà tèpa Juif, ma wàjaa mwara tàpé na càra caa tèpa Juif. Â go ina tàra diri pâ: “Guwà pinũnũma ma guwà biiwà naa goo wà Pwiduee. Â guwà paari naa na é càrawà pâ guwà jèe pinũnũma.”

²¹ «Wàèpwiri kaa ê majoroé ma rà tâjũruo wà tèpa Juif naa na *Wàra pwapwicìri, â rà pwa na rà pòtãmwarãò. ²² Êco na wà Pwiduee, âna é wéaario tiagoo ni. Èkaa na go nye tà paâjupâraè na ara tèpa âboro kìri ma maina.

«Â napwa ê pwina go ina, âna càcaa pi-itè jii i pwi ia rà mara ina wà tèpa *péroféta ma wà *Moosé, pâ: ²³ [Wà Pwiduee, âna é cùru medarijè] wà Pwi *Mesia. Â wàdé na é pwamaagé cõe, â na é pábéaa nau wãro cõwã géee nabibiu kà tèpa bà, ba na o picémara ê pwéelaa târa ê Ba kõe, wà tèpa Juif, ma wà tàpé mwara na càra caa tèpa Juif.»

Wàdé na gà cèikì, co pwi ukai!

²⁴ Na é wàrapwiri pai ipwamuruê kêe wà Paulo, â é ina too wà Festus pâ: «Pigù è pũrugà co pwini! Gà po dau câmu, â gà jèe pimwũru goro è tãmanga'gà!»

²⁵ Â é tòpi tõe wà Paulo, pâ: «Bwa, càcaa wàrapwiri, co Kupénoo, ba nye êkaa popai na âjupâra ma pitãmogòo na go ina. ²⁶ Wà ukai Agrippa, âna é jèe nye tãmogòori ê pâ namuru bèepwiri, ba càcaa è cè muru cèna ipwa pwàniri, â cãgo caa piwã na go piwiâ tõe.»

²⁷ [Â é tabiié wà Paulo dà ukai Agrippa, â é tawèerié pâ]: «Ico pwi ukai, gona gà nye cèikì naa goo tèpa péroféta? Go tãmogòori pâ gà nye cèikì naa goorã...»

† **26:14** Na gà cicara Pwiduee—Ucina naa na grec goo è òoci na tàutèe na é pitère dà pwi atãa gòe.
26:18 Èsaie 42.16; Èféso 2.2; Kolosé 1.13   **26:23** Luka 24.44–47; 1 Korènitò 15.20

28 Â é tapàgà tée wà Agrippa: «Ico pwini, gà nye niimiri kaa pâ, na go pò ma cèikî naa goo Iésu Kériso ni?!»

29 Â é tòpi tée wà Paulo pâ: «Naa pò ma ni, é, naa mwa tàpo pwiri, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée! Ba nūmoo na guwà pwacèwiio, co Ukai Agrippa, ma wâguwà diri tàpé na guwà gére tâmaariô ni. Êco na, na càcaa piiwà goro itùpàò pwacèwiio.»

Ticè èpà na é pwa wà Paulo

30 Nabwé, â rà cau cimadò diri wà pwi ukai, ma wà pwi kupénoo, ma wà Bérenice, ma wà diri tàpé na rà gére tâa wê. 31 Â rà còobé, â rà pi-ina tàra pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna nye ticè cèna èpà cèna é pwa, na pâri ma é pwa karapuu goo, ma o mwa pòtàmwereê goo.»

32 Â é ina wà ukai Agrippa tà wà Festus pâ: «Ûu kaa. Â wiàna câé caa gére to pàdari César, â jèe tà pâri ma panuâê còwâ.»

27

Panuâ Paulo naa Roma

1 Pidàbacoò tòotù na é pâra naa Roma* [wà Paulo]. Â bà pâra wiâê. [Wà tèpa coda, âna] rà naa Paulo ma wà pâra tèpa pwa wârimuru, tà Julius, wà pwi jèe caa kêra coda gée na é pâ coda na rà wéaari wà pwi ukai César. 2 Â [wà Julius, âna é nama] bà tò naa gòro é wànga gée na ville Adramytte, na é pâra dàra pâ aucoo kêra wànga wà province Asia. Â bà picaapâra ma wà Aristarque, pwi âboro gée na ville Tésalonika, wâna province Macédoine.

3 Na dàuru kêe, âna bà tèepaa pâ naa na ville Sidon. Â wà Julius, âna é wâdé naa goo wà Paulo, â é nye panuâê ma é pâra dari wà tèpa bée naawê, nau pa jiiirà é pwina tiàu jiié.

4 Bà pâra géewê, â bà itâa mwünyabweri é pô Chypre, â bà po pi-itâa na ânueê, ba é uu carabâ é pwéretòotù. 5 Géee na càuru é pai tapàgà kâbâ é nawiâ Cilicie ma Pamphylie, â bà tèepaa naa na ville Myra wâna province Lycie. 6 Â naawê, âna wà pwi caa kêra coda, âna é pâmari é pwi wànga géee na ville Alexandrie, na é pâra naa Italie, â é nama bà tò naa gò.

7 Jèe nye tàpo wâru tòotù kâbâ goro nye tà pi-itâa ba ciâa, â nye dau gòo târa kaa ma bà tèepaa mwünyabweri Cnide, pwi aucoo kêra wànga. Â càcaa pâri ma bà ti wê goro é pwéretòotù, â bà itâa na ânuru i pô Crète, pâ goro i goromee Salmoné. 8 Bà tàpo itâa wii i pô, â po dau gòo é pai tapàgà kâbâ wê, â bà tèepaa naa Bons Ports, pwi aucoo kêra wànga, na wâmwünyabweri é ville Lasée.

Jèe pàara kêra èpà napô

9 Jèe dau wâru é pàara na bà tubatiâu, â càcaa wâdé târa tòobàra i pâra kâbâ, ba jèe pàara kêra èpà napô, ba jèe paé é *tòotù maina kêra parui septembre†. 10 Êkaa na é patèrerà wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, co tèpa béeò, go tâmogòori pâ wiàna jèe pâra, â jèe pâmari cèna èpà. O tanoori i wànga bau é èreê, â péa jèe tà mwü mwara.»

11-12 Êco na wà tèpa tâa gòro i wànga, âna càcaa wâdé târa na rà tòpò wànga naawê, na pwi pàara kêra èpà napô. Â nūmarà na rà tàpo paé naa na aucoo

* 27:1 Roma—Grec: Italie. Roma, âna ville na maina naawê. Còo naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. 27:2 Apostolo 19.29 † 27:9 Tòotù maina kêra parui septembre—Grec: Tòotù kêra ipwanya. Còo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

kâra wànga Phénix wâ Crète, ba cîimiri wê†. Â wâ pwi caa kâra coda, âna nye dau piâjimuru tée é pwina ru ina tée wâ pwi a pa wànga, ma wâ pwi apooé, jii é popai kâ Paulo. ¹³ É tàpo uu ba kîri é pwéretòotù, na toome niboo nawià, â rà niimiri pâ wâdé, â rà càù jinu, â bà itàa wii é gòropô Crète [pâ naa Phénix].

Pòu na nawià

¹⁴ Bwaa càcaa gòiri é pai pâra kâbà, â nye uu kaa ba maina é pé dàré gòro jaa, pé dàré na ina goo pâ Euraquilon. Â pâ nau pòu, ¹⁵ â jèe càcaa pâri ma bà itàa caraé, ba é jèe pòtò i wànga, â bà po ipanuâbà ma é popabà. ¹⁶ Bà pâ naa ânuuru Cauda, ji pwi nari pò. Â dau gòo târa ma bà naatoo medaribà i nari wànga na bà tadàti. ¹⁷ Êco na bà mwa bàra càùé dôme.

Wâ tèpa waké gòro wànga, âna rà pa é pâ otàpwe, â rà dàgabiaé bwàti naa goo i wànga maina. Ba dau wâgotàra na citàwé naa pâ namarawâ wâ Libye. Â rà naaboo i noo, â rà panuâ ma é pòtòbà i pwéretòotù.

¹⁸ Na dàuru kèe, ûna jèe dau maina é pai uu kâra i pwéretòotù, â rà tûtâjii é pâ ère i wànga naa nawià. ¹⁹ Â, na béaracié kâra tòotù, â rà tâjii mwara é pâ neemuru wànga.

²⁰ Jèe wâru tòotù na é nye uu taaci i pwéretòotù, â câbà caa cô é tòotù ma íricò§. Â bà jèe pâra nau càcaa wâari pâ bà o udò. ²¹ Â jèe wâru tòotù mwara na câbà caa ija na.

É pagòo tèpa bée wâ Paulo

É cimadò wâ Paulo naa nabibiu kâbà, â é ina pâ: «Tèpa béeò, wiàna guwà gére pitère dàra i pwi ia go ina pâ na jè cibwaa pâra gée Crète, â pwiri caé caa gére tèepaa marijè cè pwina èpà wàrani. ²² Êco na go ina tàwà pâ: Guwà gòo! Ba o nye ticé cè pwi jè ârapàarajè cèna é bà, èco i wànga na o tiàu.

²³ «Go pwi ênawéna kâ Pwiduée, â èruune, âna é cùru me pwi jè *angela kèe, ²⁴ na é ina tóo pâ: “Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà co Paulo, ba gà o nye tèepaa pàdari wâ César, [pwi ukai kâ tèpa *Roma]. Ba wâ Pwiduée na pwi a pimeaari, âna é nama rà wâro diri wâ tàpé na rà pâra wiâgà. É wàrapwiri googà.”

²⁵ «Gée goro pwiri co tèpa béeò, â guwà gòo, ba go nye cèikí naa goo Pwiduée pâ, o wàra é pwina é ina tóo. ²⁶ Êco na jè o citàwé gò cè jè pò.»

Rà pâmwünyabweri napô

²⁷ Gée na càuru é pâ tòotù na wâru, na bé 14 kâra ne, â é nye popabà taaci i pòu naa nawià Méditerranée*. Â nabibiu kâra ne, â wâ tèpa waké gòro wànga, âna rà pitère naa goorà pâ, bà pâra mwünyabweri cè napô. ²⁸ Â rà tòcai é najawé goro otàpwe, ba na rà côo é pai numwiri wèe, â rà timari pâ 37 mètres. Nabwé, â bà tàpo paé, â rà jèu tòcai mwara, â rà timari co 28 mètres. ²⁹ Wâgotàra pâ bà o tatée cè gòoràwé, â rà tüboo é ârapàpé pàiri jinu gée pwâragòro wànga. Â géewé, âna bà tâa, â jèe dau nùmarà na awài gòropwaa.

† 27:11-12 Ba cîimiri wê—Ba é ti co wâna sud-ouest ma nord-ouest i pwéretòotù. § 27:20 Câbà caa côo é tòotù ma íricò—Ticé pai pwa wèe ma rà pa cè câmu kâra naa goro íricò. 27:24 Apostolo 23.11 27:26 Apostolo 28.1 * 27:27 Méditerranée—Grec: Adriatique.

³⁰ Nabwé, â wà tèpa wakè gòro wànga, âna rà pwa na rà uru. Ba rà naaboo é nari wànga naa najawé, â rà gòma-ina pâ na rà pâra nau túbòo cè pâra pàiri jinu naadòbà naporomara wànga.

³¹ Êco na é ina wà Paulo tà tèpa coda ma pwi caa kàra pâ: «Wiàna rà pâra géé gòro wànga wà tèpa âboro bèepwiri, â o capai tiàuwà diri.»

³² Â rà nye ègò kaa wà tèpa coda, â rà tapàgà é pâ otàpwe na cipa i nari wànga, â rà panuâé naa nawià ma é wâri.

É pagòora mwara Paulo

³³ Na bwaa pwa dàra ne, â é ina tâbà† diri wà Paulo pâ: «Wâdé na jè pa cè uti kâjè. Ba jèe ârailu nadàpàra pwapwiciri na jè po tâa, â câjè caa ija. ³⁴ Â èni, âna go âji ilawà pâ, na guwà pa cè èwà, ba na o pwa nii kàwà târa ma guwà udò. Ba o nye ticé jè ârapàarawà cèna o tiàu cè ji caapwi wàrapûruê.»

³⁵ Â é pa è poloa, â é pwaolè tà Pwidueé béaa kàra, â é tubiti, â é ija. ³⁶ Â bà po capai piègòturu diri, â bà ija. ³⁷ (Po 276 kaamwara wàibà naa gòro i wànga.) ³⁸ Ûna bà jèe pwàro, â rà tètâjii pâ baikè blé naa nawià, ba na puràra i wànga.

Rà citàwé naa na namarawâ

³⁹ Na pwaa, â wà tèpa wakè gòro wànga, âna càra caa còoina é napô, êco na rà còo too é namarawâ naa bàrawià, wâna pwi jè nanarawé. Â rà niimiri pâ na rà naadò wê i wànga, wiàna pâri. ⁴⁰ Â rà tipi tâjii é pâ pàiri jinu naa nawià, â rà tipi mwara é pâ otàpwe na cipa pâ ârawànga‡ goo. Â rà càù too é pwi noo na tâa naporomara wànga, â pipòtòbà too dàra bàrawià. ⁴¹ Êco na, na bà too, â bà citàwé naa na namarawâ, ba é kàrù i naporomara wànga, â câé mwa caa gù. Â napwa naa goo é pwâragòro wànga, âna tabòaa goro é pai maina wàra é wià.

Rà cau udò diri

⁴² Rà niimiri wà tèpa coda pâ, na catàmwara diri tèpa pwa wârimuru, ba wâgòtara pâ rà péa tà uru géé gòro wànga. ⁴³ Êco na wà pwi caa kàra, âna nùmee na é wâro wà Paulo, â é pacoora, â é ina tà tèpa tâmogòori éoo pâ, na rà ègò béaa ma rà mara éoo too naa gòropô. ⁴⁴ Â é ina tà pâra tàpé pâ, na rà pa cè ére upwâra, é cè noo kâra wànga, ma rà éoo gò. Â [bà éoo diri, â] nabwé, â bà capai tâdòo diri napô, â bà capai udò diri.

28

Paulo naa gòropô Malte

¹ Bà pâra na tâmogòori pâ é pwi pô bèepwiri, âna nee Malte. ² Â wà tèpa âboro wê, âna rà dau tòpibà ma pitu tâbà bwàti. Ûna dau maina é popaa ma moo, â rà pwa é na ânye na dau maina, â rà nama bà pwacârau. ³ É pa na ûdòro upwâra wà Paulo ma é tû dò naa gòro ânye, â pwa é dòèa na é còobé géé na, goro tòoka, â é uti î wà Paulo.

⁴ Ûna rà còo pwiri wà tèpa âboro naa napô bèepwiri, â rà pi-ina târa pâ: «É! Guwà còo, é pwi a pòtàmwara âboro wà pwini, ba é udò jii nawià, êco na é pwa wârimuru tée i pwidueé kâjè, â é nama é bà.»

† 27:33 Tâbà—Grec: Tàra. Ipaìwà naa na pâ nee tii 36 ma 38. É wâjaarà wà Luka, pwi awii tii bèeni. ‡ 27:40 Àrawànga—Gouvernail. Rà ina mwara wà tèpa ijiaa pâ: Poé, é, pòé. 28:2 2 Korénito 11.27

⁵ Êco na é ura i îê wà Paulo, â é tûu naa na ânye i dòèa, â câé caa tà pimaagé goo wà Paulo.

⁶ Â rà ucârié wà tèpa âboro, ba rà niimiri pâ é tèe, é, pwiri é tàpo tûuboo ma é bà. Â jèe gòiri é pai ucârié kàra, â ûna rà côo pâ câé caa maagé, â pitòtèri i auniimiri kàra, â rà ina pâ: «Bwa! Pé duéel!»

É nama tiâu maagé kà tèpa âboro

⁷ Wâna pwi ére-bà, âna pwa é napuu kà Publius, pwi âboro pimaina naa gò pô-bà. Wà pwini, âna é tòpibà bwàti, â bà pitâa jaaé naa na âracié tòotù.

⁸ Napwa wà caa kêe, âna é dau maagé, ba é pitòoka ma coori domii. Â é tàgère puu gòro aupuu. Â é pâra wà Paulo nau côoê, â é tòpò ê îê naa gòé, â é pwapwicîri kêe, â tiâu i maagé kêe.

⁹ Géé na càué, â rà mwa tà me mwara wà pàra tèpa maagé géé na napò bèepwiri, â é pwa ma tiâu ê maagé kàra. ¹⁰ Â rà dau pwabwàti tâbà, â rà naa tâbà ê pwina tiâu jiià tàra pâra.

É coo gòobàra pâra kêe naa Roma

¹¹ Po âracié parui é pai tâa kâbà [na gòropò wâ Malte]. Â nabwé, â bà tò naa gò é pwi wànga géé na ville Alexandrie, na nee Castor ma Pollux*, pwi wànga na é tà tâa wê na pàara na èpà napò. ¹² Â [bà pâra, â] bà tâdòo wâna ville Syracuse, â bà tà tâa wê naa na âracié tòotù.

¹³ Géewê, â bà itàa wii i napò, tèepaa naa na ville Reggio. Na dàuru kêe, âna é uu i pwéretòotù, â ârailu tòotù kâbà pâ naa Pouzsoles, pwi aucoo kàra wànga. ¹⁴ Â bà pâmari tèpa cèikî naawê, â rà ilari jiià pâ, na bà tàpo tâa jaarà, naa na caapwi nadàpàra pwapwicîri, â bà bwaa tàpo tâa jaarà. Â bà mwa bàra pâra naa *Roma.

¹⁵ Na rà tère ê jèkutâ goobà wà tèpa cèikî na rà tâa Roma, â rà me carabà naa na Aupwa jèna kà Appius ma naa na è pâ Âracié Wâra ija. Â, na é côora wà Paulo, â nye dau piwâdé nùmee kaa, â é ipwaolé tà Pwiduée.

Paulo âna é patùra tèpa Juif na Roma

¹⁶ Na bà tèepaa pâ naa Roma, â rà naa tàrù tà Paulo ma é tâa na jè pwârawâ, â caapwi pwi coda na é wéaarié.

¹⁷ Géé na càuru ê âracié tòotù, â wà Paulo, âna é papitiri wà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif na tâa Roma. Â é ina tàra pâ: «Bwa; tèpa jènereô, nye ticè na go pwa na èpà târa ê Ba kâjè, ma é pâ nyamanya kà tèpa ijiao kâjè. Êco na rà tâjùruo ma tòpò-o naa na karapuu, na *Iérusaléma. Â rà popao, â rà naaô tà tèpa Roma. ¹⁸ Â rà pitawiâô wà tèpa Roma, â nùmarà na rà panuâô còwâ, ba nye ticè na rà pâmari naa goò cèna pâri ma rà catâmwaraô goo.

¹⁹ «Êco na wà tèpa Juif, âna tàutàra. Êkaa na go jèe po ilari pâ, na go to pâ naa jaa wà César, pwi ukai. Êco na càcaa nùmoo na go pinatòti ê Ba kôo.

²⁰ Êkaa na go todàwà ba na jè pitùra. Ba wàijè tèpa Juif, âna jè cèikî naa goo pwi [*Mesia, *pwi a pa-udòjè] na é me [géé goo Pwiduée]. Êkaa na gére pwa jinu goò nabà.»

²¹ Â rà tòpi tée pâ: «Bwa. Câbà caa tòpi cè tii googà géé napò *Judée, â nye ticè cè pwi jènerejè mwara cèna é me nau pipwa jèkutâ googà tâbà, é

28:5 Maréko 16.18   **28:6** Apostolo 14.11   * **28:11** Castor ma Pollux—Neere tupédu duée najawé bérepidu kà tèpa Grec. Nee mwara pâ les Dioscures.   **28:18** Apostolo 26.31   **28:19** Apostolo 25.11   **28:20** Apostolo 26.6–7

wâpà na é inagà ba èpà. ²² Êco na wâdé na gà napéaati tâbà bwàti é pwi ditàra pwapwicîri bèepwiri, ba bà tère pà, dau pi-inawà ba èpà pitiri.»

É picémara Iésu târa

²³ Rà càù tée è jè tòotù, â wâru tàpé na rà medarié, naa na i wâ na é pitâa na. Â é pinapéaati târa bwàti [é pwina é cèikî naa goo] â é picémara târa é *Mwaciri kà Pwiduée. É *paâjupâra Iésu târa goro é *Naèà kà Moosé, ma é pà auina kà tèpa *péroféta. Â rà pitùra, tapoo na dàuru tiagoro bàrane. Ba é imudàra na é tàpiri é pwâranümarà naa goo Iésu.

²⁴ Wà pàra tàpé, âna rà tèreina é pwina é ina, â wà pàra pwi, âna tàutàra dàra cèikî naa goo. ²⁵ Jèe pwa na rà ipiina, â càra caa pitèrerà, â é ina târa wà Paulo pà: «É nye âjupâra é Nyuâaè Pwicîri na ia é ina tà tèpa jooorowà na é naigé mee wà péroféta Isaia, na é ina pà:

²⁶ Gà pàra co pwini

ma ina tà pwi Ba:

“Guwà tère taaci,

â câguwà caa tèreina.

Ucâri taaci,

â câguwà caa còo.”

²⁷ [Go ina naa goorà—

goo pwi Ba kòo bèeni]:

Pwâranümarà na gòo,

pwâranümarà na kee,

[ârapomeerà na bwî].

Ba péa rà còo

ma còoina bwàti

Â péa rà tère

ma tèreina diri.

Â péa rà biirà

ma medario còwâ.

Péa nama tiâu

pâ maagé kâra Ba.»

Ésaie 6.9–10

²⁸ Â é tubanabwé wà Paulo, â é ina târa pà: «Wâdé na guwà tâmogòori pà, wà Pwiduée âna é jèe panuâ é *Picémara Wâdé kèe pàdari tàpé na càra caa tèpa Juif, â rà o tère, â rà o udò, [â o tâa târa é *âji wâro].»

{ ²⁹ Â nabwé, â rà pàra wà tèpa Juif, â rà dau pitaèkâa goo é pwina é ina târa. }

É pacâmuri diri tàpé na rà medarié

³⁰ Napwa wà Paulo, âna é tâa na è wâ na é pa, naa na du ârailu naja†. Â é tòpi diri é pà âboro na rà me nau còoè. ³¹ Â câé caa piwâ na é picémara târa é Mwaciri kà Pwiduée, ma pipacâmurirà goo diri é pà namuru goo

28:22 Apostolo 24.14 † **28:30** Munaa rà panuâ Paulo wà tèpa Roma, gée na càuru ârailu naja. Â é mwa pwa béarapapé kâra pai pàra kèe, na càcaa piwiâ naa na Tii Pwicîri. Munaa é cai tèpa cèikî wà Akaie (Grèce). Â pwiri é pàra tia Espagne mwara. (Còo Roma 15.24 ma 28.) É wii bétapoo kâra tii kèe tà Timotéo ma tii tà Tito na pàara bèepwiri. Â gée na càùè, â wà Néron, pwi ukai kà tèpa Roma, âna é nama jèu tâjurué mwara. Â rà tètâmwereé wâpà na naja 67 naa Roma.

wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Â nye ticè jè muru, cèna pipaèràé naa na ê pai tura kèe.

Tii kà Paulo tà tàpé Roma Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Wâru tèpa cèikí na rà tâa jaaé, na rà panuâ pâ bwàcu kàra tà tèpa béera naa *Roma (naporomee 16).

É wii wiidà?

Na é *naja 57. Wà Paulo, âna é wii géé na ville Korénito, naa na béâracié kàra pai pâra kée, béaa kàra pai wájué kée còwâ naa *Iérusaléma. (Còo Apostolo 15.25–31.)

É wii tâi?

Tà tèpa âboro naa na ville wâ Roma, na ia rà tère é *Picémara Wâdé, â ia rà cèikí naa goo. (Càcaa wà Paulo na é picémara târa.) Wâru géé goorà, âna càra caa tèpa *Juif. (Còo 1.13; 11.13,30,31.) Êco na pwa pâra tàpé na rà tèpa Juif. (Còo 2.17; 7.1.) Rà ipitiri wà tèpa cèikí, naa na pâ pwârawâ. (Còo naporomee 16.)

Cina é wii?

Wà Paulo, âna é napéaati é ère cèikí kâjè, naa goo Iésu Kériso, ma pai pwa goo, na é pa-udòjè wà Pwiduée, ma naa tâjè é *wâro dâra gòiri jaaé.

Pwiri pwa pitaékâa nabibiu kà tèpa cèikí na rà tèpa Juif, ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif. É paari wà Paulo pâ, tâa tà tèpa Juif é *aamwari na pwiciri géé goo Pwiduée, èco na nabà, âna é tòpi diri tèpa âboro na medarié, â câé caa pwaké goro âboro.

É pwa pupûra tà tèpa cèikí, ba na rà wârori é wâro na *târù ma âjupâra.

Jèpwi mwara, âna é patère tèpa cèikí naa Roma pâ, ée mwa tâa jaarà wiàna é pâra naa Espagne (1.10–13; 15.22–28).

Dà ère é tii bèeni?

É tii bèeni, âna tii na é napéaati bwàti é pai pa-udòjè kà Pwiduée:

Béaa, âna jè cau tèpa pwa na èpà, â jè tapaciri é wârimuru na dau gòo jii Pwiduée (naporomee 2–3). Êco na dau maina *pimeaari imudi kée ba kâjè, â é pa-udòjè tèpa âboro jii pâ èpà kâjè, wiàna jè cèikí naa gooé. Wàèpwiri auniimiri kée géé na biu. É pacoo nabà pwi auniimiri kée-bà. Â é nama é pinaigé mee wà Iésu Kériso, na é pipanuâé, ba na é wâri é wârimuru kâjè, na é bà naa goro *satauro (3.23). Géé goo kaa pwiri, â wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jè *târù na araé, â é nama pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpà. Wàrapwiri co géé goo é pwina é pwa wà Kériso, â jè tòpi wiàna jè cèikí naa gooé. Càcaa géé goo cè pwina wâdé na jè pwa, é, pai pitère dâra kâjè cè jè naèà.

Wà *Abéraama, pwi âboro imaina kà tèpa Juif, âna é câmu tâjè. É wâro kée, âna *paâjupâra é pwina é ina wà Paulo. Ba wà Abéraama, âna é cèikí naa goo wà Pwiduée, â wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na târù na araé (naporomee 4).

Géé goo é pwina é pwa wà Kériso, â wà Pwiduée, âna é tapàgà é pàtàmara èpà naa na wâro kâjè, â é jèe tipijè, ba na jè wârori é wâro na târù. O càcaa

mwa caa pitèjè. Ba wà Pwiduée, âna é jèe inapàpari pâ, jè tèpa âboro kêe na jè wâdé na arae (8.1). Â ticè muru na pâri ma pinaaitirijè jii é pimeaari kêe (8.38).

Gée goo kaa pwiri, â wâdé na jè pipanuâjè bamwara tée, ba na jè pwacèwii é *ârapwaaîlò na wâro, na dau wâdé tée. Ba wàè kaa pwiri é âji pwapwicîri, na pâri ma jè naa tée (12.1).

Jè wârori pâ wâro na pitòimiri—jè pitère dà tàpé na tâa gòrà é pitûa naa na napô (13.1); jè cibwaa pitèi ma pi-ina tèpa cèikî béejè (14.4). Jè pidàpwicâarijè goo pàra tàpé na càcaa mwü é cèikî kàra. Â jè ipwadàra ma jè pwa cè muru na wâdé tàra, â jè pitu tàra, ma pagòo cèikî kàra (15.1).

Pai pitàgoo tii tà tàpé Roma

Ipwabwàcu ma pwâranüma Paulo (1.1–17)

Jè cau tèpa pwa na èpà (1.18–3.20)

Pai nama jè tàrù na ara Pwiduée goro cèikî kâjè (3.21–5.21)

Pai wâro kâjè na bwaa âmuê (6.1–8.39)

Ba Isaraéla ma pàra Ba (9.1–11.36)

Câmu goro pai wâro kâjè (12.1–15.13)

Bénabwé popai ma ipwabwàcu (15.14–16.27)

Ipwabwàcu

¹Wâgo Paulo, pwi ênawéna kà *Kériso Iésu, âna go pwa tii [tàwà, tèpa cèikî naa *Roma]. É todòo wà Pwiduée, ba na go pwi *apostolo. Â é pitòrigario, ba na go inapàpari é *Picémara Wâdé kêe, ²na é jèe mara inapàpari béaa—ba é nama rà pinaigé mara é pwiibà wà tèpa *péroféta kêe, na rà wii naa na Tii Pwicîri—³Picémara Wâdé goo Pwina naîê, wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Wàè, âna pwi gòobàra pwi ukai *Davita*. ⁴Â wà Pwiduée, âna é paari pâ, é Pwina naîê, na é nama é wâro còwâ gée na aubà, goro pàtàmara é *Nyuâaê Pwicîri. ⁵É pacimaô wà Pwiduée, ba na go† pwi apostolo kà Kériso. Â é wakè kôo, âna, na go inapàpariè tàra diri é pâ Ba, ba na rà cèikî naa gooé, ma pitère dèe.

⁶⁻⁷Wâguwà mwara tàpé Roma, âna guwà tèpa bée tàpéebà. Ba dau wânüma wà Pwiduée tàwà. Â é todàwà, ba na guwà tèpa âboro kà Iésu Kériso, ma guwà tèpa âji Ba kà Pwiduée. Wâdé na tà tàwà é pimeaari imudi ma pinaanapò na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

Nüma Paulo na é cairà

⁸Go tapoo goro pwaolè tà Pwiduée kôo goowà diri, naa na nee Iésu Kériso, ba jèe po jèkutâri pitiri gòropuu é cèikî kàwà. ⁹Â go nye tà niimiriwà naa na pwâra pwapwicîri kôo—üu, pâri ma é *paâjupâra é pwiibà wà Pwiduée. Wàè na go piênawéna kêe gée na diri é pwâranümo, na go inapàpari é Picémara Wâdé goo Pwina naîê.

¹⁰Go nye ciburà ilari jiiè pâ, na go caiwà, wiàna câbawâdé kêe. ¹¹Ba nye dau nümo na go pagòowà, ma jè ipâdi ma wâguwà é *aupwényunyuaâri

1:1 Apostolo 9.15   **1:2** Roma 16.25–26   * **1:3** É, ...Pwi gòobàra pwi ukai Davita naa na naiiri âboro... ⁴Â napwa naa goo âji èreè na pwicîri, âna wà Pwiduée, âna é paari goro pàtamee pâ, é Pwina naîê, na é nama é wâro còwâ gée na aubà. É, ...âna é paari pâ, é Pwina naîê na dau pwa pàtamee...   **1:5** Apostolo 26.16–18; Galatia 2.7–9   † **1:5** Go—Grec: Bà. Còo note goo 2 Korénioto 1.6.   **1:6-7** Nombres 6.25–26   **1:10** Apostolo 19.21; Roma 15.23

me gée goo ê Nyuâaê Pwicîri. ¹² Â jè mwa pipagòjè goro cèikî kâjè naa goo Kériso.

¹³ Tèepaa naa goro nabà, âna càcaa pâri ma go paé dariwà. Êco na wâdé na guwà tâmogòori, co tèpa béeò naa na nee Kériso, pâ, jèe dau wâru pai niimiri kôo pâ, na go pwa. Ba wâdé tóo na go còo è pwâra wakè kôo naa jaawà, pwacèwii è pai còo kôo, naa [jaa tàpé na càra caa tèpa *Juif] na pâra napô.

¹⁴ Ba go dau niimiri [diri tèpa âboro]—tàpé na rà pwacèwii, ma wà pâra tàpé na pi-itè è nyamanya kâjè ma wàilà[†]; â wà tèpa âboro na rà câmu, ma wà tàpé na bwaa càra caa câmu. ¹⁵ Êkaa na dau nümoo na go caiwà na Roma, ba na go picémara è Picémara Wâdé naa jaawà.

Êre Picémara Wâdé

¹⁶ Go cèikî ba mwü[§] naa goro è Picémara Wâdé. Ba wàépwiri pwi neemuru wakè kâ Pwiduée na dau pwa nii kêe* târa ma é pa-udò tàpé na rà cèikî naa goo Kériso [ma naa târa è *âji wâro jaaé]—tapoo gée goo wà tèpa Juif béaa, ma tubanabwé naa goo pâra tàpé.

¹⁷ Ba è Picémara Wâdé, âna é paari tâjè tèpa âboro pâ, wà Pwiduée âna é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé[†], â é nama jè tèpa âboro na jè târù na araé[†]. É wàrapwiri tâjè goro è cèikî kâjè. Ba é ina [wâ Pwiduée] naa na Tii Pwicîri, pâ, *Wà pwina é cèikî, âna é târù na arao. Â o tâa tée è wâro.*

Habakuk 2.4

jè cau tèpa pwa na èpà

(Naporomee 1.18–3.20)

¹⁸ Wà Pwiduée, âna é paari, géenidò *napwéretòotù, è pwâra putàmu kêe tà tèpa âboro na èpà. [Â ée mwa tèrà ma naa wârimuru târa] wiâra pwâranumarà ma è pâ tûâ kâra na èpà. Ba rà pâiti jii è âjupâra, â rà pwa ma càra caa còo Pwiduée wà pâra tàpé.

¹⁹ Êco na nye pâri ma rà tâmogòori Pwiduée, wiâna nûmarà. Ba é jèe nye tòpò [naa na pwâranumajè, wàjè tèpa âboro] è pai pwa wèe ma jè tâmogòorié. ²⁰ Ba wiâna câjè caa còoè goro du âraporomeejè, â é pipaarié bwàti naa na è pâ pwina é pwa gée na autapoo goo. Ba é tòpò è gòropuu, ma napwéretòotù, ma diri è pâ namuru na tâa na. Â pâri ma jè còo pâ, é tâjajè awé, â pwa pàtamee dâra gòiri. ²¹ Êkaa na, rà o mwa wânau târa pai ipwamururà wà tàpé na rà naa càurà naa gooé?

Wà tàpéebà, âna rà nye tâmogòori pâ, nye pwa cè Pwiduée, êco na càra caa pwamainâe ma pwaolé tée, wâra na nûmee goo. Ba rà imwüru naa na è bàutè, â piticémuru naa goo è auniimiri kâra. ²² Rà niimiri pâ rà tâmanga, êco na rà piwârau. ²³ Ba rà naa càurà naa goo Pwiduée na é tâa

1:13 Apostolo 19.21 [†] **1:14** Tàpé na rà pwacèwii, ma wà pâra tàpé... Grec: Tèpa Grec ma tèpa Barbare. **1:16** Maréko 8.38; Apostolo 13.46; 1 Korénito 1.18–24 **§ 1:16** Go cèikî ba mwü—Grec: Câgo caa kamu. *

1:16 Neemuru wakè kâ Pwiduée, na dau pwa nii kêe—Grec: Ê jè pàtama Pwiduée. **1:17** Habakuk 2.4; Roma 3.21–22 [†] **1:17** Tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé—Il nous a réconciliés. Ê popai bèepwiri, âna pâra wiâra è auina pâ: Ê nama jè tèpa âboro na jè târù na araé (justifiés), êkaa na napéaati naa na tii bëeni. Còo mwara Târù naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadara tii. [†] **1:17** 1re phrase—Grec: Ba è târù kâ Pwiduée, âna naa {tà pwi âboro} goro è cèikî kêe, ba kâ {tàpé na} rà cèikî. **1:19** Apostolo 14.15–17, 17.24–28 **1:20** Job 12.7–9; Psaume 19.2 **1:21** Éfésò 4.17–18 **1:22** Jérémie 10.14; 1 Korénito 1.20 **1:23** Deutéronome 4.15–19; Psaume 106.20

dàra gòiri na muugère kêe, ba na rà ipwamaina ê pâ *ânuurumuru na o tiàurà—ânuuru âboro, ma marü, ma macii, ma dðèa.

É panuârà wà Pwiduée

²⁴ Gée goo kaa pwiri, na é panuâ tèpa âboro wà Pwiduée, ma rà pwa pâ tûa na èpà na nûmarà goo. Â rà tubaèpà é naiirà, â rà pitubakamurà còwâ.
²⁵ Rà pâ na naaco Pwiduée na é âjupâra, â rà itàari é nyi duée imudi[§]. Â rà ipwamaina é pwina é tòpò jii na rà ipwamaina wà Pwina é tòpò diri! (Êco na [wàijè, âna] wâdé na jè ipwamaina Pwiduée na é âjupâra dàra gòiri! Wâdé na wàra!)

²⁶ Wàé kaa pwiri, na wà Pwiduée, âna é panuâ tèpa âboro, ba na rà pwa é tûa na jè kamu goo. Ba wà pa ilàri kàra, âna jèe càra caa puu ma tèpa paaò, â rà puu ma pàra ilàri. Â jèe càcaa wàra é pai pwa goo! ²⁷ Ipaiwà naa goo tèpa paaò, ba jèe càra caa ipuu ma wà pa ilàri; ba rà nama dàtirà é pâ câbawâdé kàra na miiri, â rà ipuu ma pàra paaò! Â êkaa pwiri, na rà tòpi naa na naiirà é wàrimuru kàra jèpa èpà na rà pwa.

²⁸ Ûna rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, â é panuârà wiàra é pâ auniimiri kàra na èpà, â rà pwa é pâ namuru na càcaa muru a pwa na jè miiri goo. ²⁹⁻³¹ Rà pâ nau po dau èpà naa na diri pai pwa wèe, â jèe piaraégò é tûa kàra:

Rà tèpa iau;
 Rà tèpa iputàmu;
 Rà tèpa ipwamainarà;
 Rà tèpa ipwa tûa;
 Rà tèpa ipwagoo;
 Rà tèpa ipawâmi;
 Rà tèpa pi-ina kàra;
 Rà tèpa picocoo;
 Rà tèpa pièpà;
 Rà tèpa pitanyiri;
 Rà tèpa piokée, tiagoo na;
 Rà pâ nau tèpa pipòtàmwarà âboro.
 Càra caa pinünüma naa goo é èpà na rà pwa, ba gòò pûrurà.
 Càra caa pitu tà pàra tàpé, ba ticè imeaari goorà.
 Càra caa pacoo ipwataâboro kàra, ba rà tèpa pwâ.
 Càra caa pitère dàra pa nyaa ma caa kàra.
 Càra caa papwicîri Pwiduée, â rà pâ nau tèpa cicaraé.
 Rà ciburà pâmarì é pâ na jèpapara tûa târa pwa pwina èpà.

³² Wàépwiri kaa! Rà dau tâmogòori bwàti é pitûa kà Pwiduée, â càra caa ipacé naa goo. Jèpwi mwara, âna rà pagòò mwara tàpé na rà pwaduwa kàra. Wâdé na rà bà wà tèpa âboro na wàrapwiri càrarà!

2

Pitèimuru kà Pwiduée

¹ [Pwiri gà gére pi-ina tâgà pâ: «Rà nye dau èpà kaa wà tèpa âboro bèeni!»] Wàéco, na gà nye tàgére pwa mwara é càrarà! Â o po dau pwacoé tâgà na

gà ipwamurugà còwâ. Ba wiàna gà pitèirâ, â gà pipwa wârimuru còwâ tâgâ. ² Ba jè nye tâmogòori bwàti pâ, é *târù wà Pwiduée na é pitèi wà tàpé na rà wàrapwiri.

³ Â wâgâ, pwi a gére pwacèwiirâ, âna gà gére tèirâ. Â wànau? Gà gére niimiri pâ, gà uru jii é pitèimuru kà Pwiduée? ⁴ Càngâ caa gére còo pâ, é dau pidâpwicâarié naa googâ wà Pwiduée, â é nye dau wâdé naa googâ? Gà nye gére pa ma piticèmuru naa goo pwiri? É wàrapwiri wà Pwiduée, ba nùmee na gà pitòotéri é wâro'gâ.

⁵ Êco na tàutâgâ goo, ba po dau gòo pûrugâ! Â gà nye tà piâjagò é wârimuru'gâ. Ba o tèepaa pwi Tòotù na ée mwa paari é pwâra putâmu kêe wà Pwiduée tà tàpé na rà pwa na èpâ. Â ée mwa paari é pai târù kâra é pitèimuru kêe. ⁶ «Ba wà tèpa âboro, âna rà jèpa tòpi é jèpa câmarâ*, wiâra jèpa wakè kâra.»

⁷ Wà pàra tàpé, âna rà ipwadàra ma rà pwa é pwina wâdé, ba na é wâdéarirâ wà Pwiduée†. Â rà mudàra é aupwényunyuâari kêe, ma é wâro na ticé pwâadèrèè na wâjaaé. Â wà Pwiduée, âna ée mwa nama rà wâro awé jaaé.

⁸ Êco na wà pàra tàpé, âna rà cicaraé, â càra caa pitère dâra é âjupâra, â rà nye tà ciburâ pwa é tûa na èpâ. Â wà Pwiduée, âna ée mwa putâmurirâ, â ée mwa naa wârimuru târa.

⁹ Wà diri tàpé na rà pwa na èpâ—wà tèpa *Juif ma pàra tàpé na càra caa tèpa Juif—âna o pwaée kâra, â rà o mwa tâa na aré ma tòina. ¹⁰ Â wà diri tàpé na rà pwa pwina wâdé—wà tèpa Juif ma wà mwara pàra tàpé na càra caa tèpa Juif—âna rà mwa tòpi jii wà Pwiduée é pwényuâa ma muugère, ma ipwamaina ma pinaanapò. ¹¹ Ba câé caa ipwaké goro âboro.

Ipaiwà wiàna pwa Naèà, é ticè Naèà

¹² Wà tèpa Juif, âna tâa târa é *Naèà kà Moosé, â wà pàra tàpé, âna tiàu jaarâ é Naèà. [Êco na ipaiwà wàilà. Ba] na rà pwa na èpâ, â ée mwa tèirâ ma pwa wârimuru târa wà Pwiduée. Â é pitèimuru kêe tà tèpa Juif, âna o pàra wiâra é Naèà.

¹³ Wiàna tâa tâjè é Naèà, â wiàna câjè caa pitère dâra, â o [coo é wârimuru kâjè]. Êco na, wiàna jè pitère dâra, â wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapò naa nabibiu kâjè ma wâé, â] é nama jè tèpa âboro na jè *târù na araé.

¹⁴ Wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càra caa tâmogòori é Naèà. Êco na, ûna rà wâro wiâra *pwâratùra-nigée-goorâ, âna, pwacèwii na rà wâro wiâra é Naèà‡. ¹⁵ Â rà nye tà paari pâ, é nye tâa na pwâranûmarâ é Naèà. Â é pwâratùra-nigée-goorâ, âna é *paâjupâra pwiri. Ba, na pàra pàara, âna rà pitòtirâ còwâ, â na pàra pàara, âna rà ipwamururâ còwâ.

¹⁶ Jè o mwa còo bwàti na Tòotù kâra Pitèimuru. Ba wà Pwiduée, âna é nama é pitèi é pwina cârû na pwâranûma diri tèpa âboro wà Kériso Iésu. Â wàèpwiri pwi *Picémara Wâdé na go inapàpari.

Ba Isaraéla ma Naèà

2:4 Êféso 1.7; 2 Pétéru 3.15   **2:6** Psaume 62.13; Proverbes 24.12; Mataio 16.27; 2 Korénito 5.10   * **2:6** Câma—Récompense. Pumara wakè.   † **2:7** Ba na é wâdéarirâ wà Pwiduée—Grec: Rà mudàra é muugère.   **2:8** 2 Tésalonika 1.8   **2:14** Apostolo 10.35   ‡ **2:14** 2e phrase—Grec: Ûna rà pwa, géè goorâ, é pwina é ina é Naèà, â rà pâ nau {tèpa} naèà kâra, wàilà còwâ.

17 Wâgà, pwina gà pwi Juif, gà nama pàagà è Naèà, â gà pi-ina kâgà, ba gà pwi âboro kâ Pwidueé. 18 Â gà ina pâ gà tâmogòori è câbawâdé kêe; â é pitu tâgà è Naèà, ma gà tâmogòori cè pai pâra'gà na wâdé. 19 Â gà niimiri pâ gà pwi a pipopa tèpa bwi, â gà pwi pwéelaa kâ tàpé na rà tâa na bàutê. 20-21 Â gà pwi a picòo tàpé na càra caa tâmogòori pwa pwina wâdé. Â gà pwi a pacâmuri tàpé na bwaa càra caa gòò. Ba gà niimiri pâ, tâa tâgà è autâmogòorimuru ma è âjupâra, me gée goro è Naèà.

Pwiini! Gorodà na câgà caa picòogà còwâ? Ba gà ina tà pàra tàpé pâ, na rà cibwaa mura, â wâgà, âna gà pwi a mura! 22 Â gà papwicîri è toomura, â wâgà, na gà pwi a toomura! Â gà èpàri è pâ duée imudi, êco na gà mura [pâ ânuurà] gée na pâ wâra pwapwicîri kâra*! 23 Gà pi-ina kâgà, ba tâa jaagà i Naèà, êco na câgà caa pitère dâra! Â gà gère tubaèpà tà Pwidueé goro è tûâ'gà.

24 Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Â gà pwi majoroé ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà pi-ina ba èpà è nee Pwidueé.* Ésaïe 52.5

Âji kamaî

25 [Wâgà na gà pwi Juif, âna pwa *kamaî tâgà.] Â wiàna gà pacoo è Naèà, â è pai pwa kamaî'gà, âna piâjimuru. Êco na, wiàna câgà caa pitère dâra è Naèà, â o piticèmuru naa goo è pai pwa kamaî'gà.

26 Wâ tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càcaa pwa kamaî tàra. Êco na, wiàna rà pitère dâra è Naèà kâ Pwidueé, â wâ Pwidueé, âna é còora ma rà pwacèwii tàpé na pwa kamaî tàra. 27 O wailà na rà pitèigà, wâgà, pwi Juif, na pwa kamaî tâgà. Â gà o tòpi è wârimuru na dau maina. Ba gà tàgére tâmogòori è Naèà, êco na tautâgà na gà pitère dâra.

28 Gona wailàapà tèpa âji Juif? Câjè caa tèpa Juif, gée goro è pâ muru na jè còo goro âraporomeejè. Â è âji kamaî, âna càcaa è câmu kêe na pwa naa na naiijè tèpa âboro. 29 Jè tèpa âji naî Pwidueé†, gée goro è wakè kâra Nyuâaè Pwicîri naa na pwâranümajè. Â càcaa è naèa na pwa pwiri. Â wiàna wârapwiri, â dau pwacoé naa goojè tèpa âboro ma jè ipwamainajè mwara. Â nye wâco wâ Pwidueé na pâri ma è ipwamainajè.

3

Dau tàrù pwina é pwa wà Pwidueé

1 Wiàna wâ pwi jè âboro, âna é pwi *Juif, â gona muru na wâdé, é, muru na càcaa wâdé? Â è pwa *kamaî, âna pwamuru naa goo pwiri? 2 Ûu, nye dau wâdé ba kêe naa na pâ muru na wâru. Ba wâ Pwidueé, âna é naa tà tèpa Juif è popai kêe, ba na rà wéaari.

3 Wiàna wâ pàra tàpé gée goorà, âna càra caa wéaari è pâ auinabéaa kâra tée, â gona wâ Pwidueé, âna o câé caa wéaari è pâ auinabéaa kêe tàra? 4 Akaé! Ba wiàna rà pwâ wâ tèpa âboro, â wâ Pwidueé, âna wâé Pwidueé na é *tàrù, â é nye wakè na âjupâra. Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

2:20-21 2 Timotéo 3.5   **2:20-21** Mataio 23.3-4   **§ 2:20-21** Tâpé na bwaa càra caa gòo—Grec:

Tèpa nari èpo. * **2:22** Gà mura...gée na pâ wâra pwapwicîri kâra—é, Câgà caa tòimiri è neemuru na pwicîri. Pwiri wâ pàra tèpa Juif, âna rà icuri pâ ânuuru duée, na me gée na pâ wâra pwapwicîri kâ tàpé na càra caa cèiki naa goo Pwidueé. Muru na pwicîri naa na Naèà. (Còo Deutéronome 7.25.)

2:24 Ésaïe 52.5   **2:26** Galatia 5.6   **2:29** Deutéronome 30.6; Kolosé 2.11   † **2:29** Tèpa âji naî Pwidueé—Grec: Tèpa Juif, tàpé na pwa kamaî tàra.   **3:4** Psaume 51.6

*Na gà tùra, co Pwiduée,
â gà tàrù ma âjupâra.
Tèpa âboro dirí,
âna rà còoina popai'gà.
Â gà nye ciburà piétò,
jii tàpé na rà pitòtigà.*

Psaume 51.6

⁵ Napwa naa goo pâ tûâ kâjè na èpà, âna rà paari pâ, nye ticè èpà goo Pwiduée. Â géé goo kaa pwiri, â rà ina pàra tàpé* pâ: «Càcaa wâdé wiàna é pwa wârimuru tâjè wà Pwiduée, [ba pâ tûâ kâjè na èpà, âna paari pai wâdé kêe]!» ⁶ Akaé! Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri càcaa tàrù è pai pwa kà Pwiduée, â pwiri o wànau târa cè pai tèi kêe tèpa âboro ni gòropuu?

⁷ [Â wâgà, pwiri gà pwacèwii tàpéebà, â gà gére niimiri pâ] ‘È pâ tûâ kôo na èpà, âna paari pâ, piwéna jiiè è pwina é pwa wà Pwiduée. Â jè còoinari pai muugère kêe goo. Êkaa na càcaa tàrù na é pwa wârimuru tóo goo wà Pwiduée.’

⁸ [Bwa. Gà cibwaa ina pwiri. Ba nye ipaiwà] na jè ina pâ: «Wâdé na jè pwa na èpà, ba na o tèepaa è pwina wâdé!» (Â pwa pàra tèpa pwâ na rà ina pâ, go ina pwiri. Â wà tàpéebà, âna pâri ma pwa wârimuru târa.)

Ticè âboro na é tàrù na ara Pwiduée

⁹ Jè ina pâ wànau naa goobà, wàibà tèpa Juif? Gona bà piwéna jii wà pàra tàpé na ara Pwiduée? Bwa! Càcaa wàrapwiri! Ba go jèe nye ina pâ: Êdiri pâ âboro, âna rà jèe cau piênawéna kâra è [auniimiri kâra na] èpà—wà tèpa Juif ma wà mwara tàpé na càra caa tèpa Juif. ¹⁰ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Nye ticè pwi jè âboro
cèna é tàrù na ara Pwiduée.
Nye ticè ji pwina caapwi wàé!*

¹¹ *Nye ticè jè âboro
cèna é wâro naa âjupâra.
Nye ticè pwina é mudà Pwiduée!*

¹² *Rà nye cau naa càurà
naa goo Pwiduée.
Rà cau tèpa âboro na rà èpà.
Nye ticè na pwa na wâdé.
Nye ticè ji pwina caapwi wàé!*

Psaume 14.1–3

¹³ *Na rà tùra, âna pimo;
piârailu ûmemeerâ.
Ba rà pigòé ma tubé.*

Psaume 5.10

*Popai kâra, âna pwacèwii aru.
Rà utijè pwacèwii dòèa.*

Psaume 140.4

¹⁴ *Maina tojii na pwârâ.
Jè maagé goo pwârâtùra kâra.*

* **3:5** Rà ina pàra tàpé—Grec: Go tùra pwacèwii tèpa âboro. **3:9** Roma 1.18–2.24, 3.23 **3:10** Psaume 14.1–3, 53.2–4 **3:13** Psaume 5.10, 140.4 **3:14** Psaume 10.7

Psaume 10.7

15 *Rà nye itàa co, nau ipòtàmwara.*

16 *Wâna rà pâ wê, na rà tòdidiri.*

Rà câmi ê aré ma tojii.

17 *Càra caa tâmogòori
ê naigé mara pinaanapô.*

Ésaïe 59.7–8

18 *Ba càra caa papwicîri Pwiduée.*

Psaume 36.2

19 Napwa naa goro ê *Naèa, ma ê pâ popai na wâna, âna mara tatée wà tàpé na é naa ba kàra ê Naèa [wà tèpa Juif]. É paari diri pâ tûa kà tèpa âboro na càcaa *tàrù na ara Pwiduée, â na ée mwa pitèrà goo. Â nye ticè jè âboro naa gòropuu diri cèna pâri ma é ipwamuruê. 20 Ba nye ticè jè âboro cèna é ina pâ é pwi âboro na é tàrù na ara Pwiduée goro cè pai pitère dâra kèe ê Naèa. Ba é wakè kâra ê Naèa, âna, na rà tâmogòori tèpa âboro pâ, rà tèpa âboro na rà èpà.

pai nama jè tàrù na ara pwiduée goro cèikî kâjè

(*Naporomee 3.21–5.21*)

21 Nabàni, âna é jèe paari wà Pwiduée ê pai pwa goo, ma jè o tèpa âboro na jè tàrù na araé. Â, na é nye pwa, âna nye ticè Naèa. Ba é Naèa kà *Moosé ma é pâ popai kà tèpa *péroféta, âna rà nye po *paâjupâra co é pwina é pwa wà Pwiduée. 22 Ba wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tàrù na araé, wiâra ê cèikî kâjè. Â é pwa tà diri tèpa âboro na rà cèikî naa goo Kériso, â nye ticè ipwaké goo.

23 Ba jè cau pwa na èpà diri, â jè wâiti jii é pwényuâa ma muugère kà Pwiduée. 24 Â wà Pwiduée, géé goro é *pimeaari imudi kèe, âna é naa tâjè é âraimeai na wârapwiri—[é pinaanapô, na é tòpò naa nabibiu kâjè ma wàé. Â é nama pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpà] ba na jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Ê pwiibà, âna âraimeai kèe tâjè, na é naigé mee wà Kériso Iésu, na é tipijè jii é pâ na èpà.

25-26 Wà Pwiduée, âna é naa wà Kériso, ba na é pwi *ârapwaaìlò ba kâjè. Géé goo é domii kèe, â wà Pwiduée, âna é pwanauri é pâ èpà kâjè tèpa cèikî naa gooé. Â wàépwiri na é paari pâ, tàrù é pai pwa kèe. Ba béaa, âna é pidâpwicâarié naa goojà, â câé caa pwa wârimuru tâjè goro èpà kâjè. Â nabà, âna é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé, na jè cèikî naa goo Iésu.

É paâjupâra Naèa é cèikî kâjè

27 Géewê, âna o ticè majoroé ma jè pi-ina kâjè. Â piticèmuru naa goro é pai pitère dâra ê Naèa. Ba é pwina é âjimuru, âna cèikî. 28 Ba go ina tàwà pâ: Wà Pwiduée, âna [é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé, wiâra cèikî kâjè. Â càcaa géé goo é pai pacoò kâjè ê Naèa.

29 Wànau, gà niimiri pâ, wà Pwiduée, âna é nye Pwiduée kà tèpa Juif co? Â gona câé caa Pwiduée kà pàra tàpé mwara? Akaé, ba é Pwiduée kâra gòropuu diri†! 30 Ba é nye caapwi co wà Pwiduée. Ba wàé na ée mwa nama

3:15 Ésaïe 59.7–8   3:18 Psaume 36.2   3:20 Psaume 143.2; Roma 7.7; Galatia 2.16   3:22

Galatia 2.16   3:24 Roma 5.1   3:29 Roma 10.12   † 3:29 Gòropuu diri—Grec: Pàra tèpa Ba (les païens).   3:30 Deutéronome 6.4; Galatia 3.20

rà tèpa âboro na rà tàrù na araé wà tèpa Juif, wiâra cèikî kàra. Â wàé mwara na ée mwa nama rà tàrù na araé pàra Ba, wiâra cèikî kàra.

³¹ Êco na jè cibwaa niimiri pâ, piticèmuru naa goo ê Naèà, wàrapwiri goro ê cèikî kâjè. Bwa! Càcaa wàrapwiri! Ba ê cèikî kâjè, âna é paâjupàra ê Naèà.

4

É pwi a cèikî wà Abéraama

¹ Jè o ina pâ wànau naa goo wà *Abéraama, pwi jooorojè*? Dà cè câmaê géé goro ê wakè na é pwa? ² [Nye ticè.] Càcaa géé goo ê pwina é pwa, na é jèe pwi âboro na é *tàrù na ara Pwidueé. Â càcaa pâri ma é pi-ina kêe. ³ Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Wà Abéraama, âna é cèikî naa goo Pwidueé, â géé goro é cèikî kêe, âna wà Pwidueé, âna é nama é pwi âboro na é tàrù na araé.* Genèse 15.6

⁴ Napwa naa goo wà pwi jè âboro na é pwi a wakè, âna é mwani na é tòpi, âna wâriê goro wakè kêe, â càcaa po mwani naa wàrapwiri. ⁵⁻⁶ Êco na càcaa ipaiwà naa goo wà pwi âboro na nümee na é wâdé na ara Pwidueé, ba ticè wakè na pâri ma é pwa. Â wâdé co é cèikî kêe naa goo Pwidueé. Géé goo ê cèikî kêe, âna wà Pwidueé, âna [é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàru ma wàé, â] é nama é pwi âboro na é tàrù na araé.

Wà ukai *Davita, âna é nyabiri ê ipwàdéé kà pwi âboro na wàrapwiri, na é ina pâ:

⁷⁻⁸ Rà nye ipwàdéé kaa
wà tàpé na nuwarà.

*É pa jùrà tojii
wà Pwidueé Caa.
Rà puràra wàilà,
ba pwanauri awé
diri pâ èpà.
Câé mwa caa côo
é pwina rà pwa!*

Psaume 32.1–2

Càcaa kamaî na nama jè wâdé

⁹ Ê ipwàdéé [na é ina wà Davita] âna gona nye kà tèpa *Juif co? Bwa. Nye kâra diri ê pâ Ba. Ba ia go jèe nye mara ina pâ: *Wà Abéraama, âna é cèikî naa goo Pwidueé, â géé goro é cèikî kêe, âna wà Pwidueé, âna é nama é pwi âboro na é tàrù na araé.* Genèse 15.6

¹⁰ Ba wiidà na wà Pwidueé, âna é nama tàrù wà Abéraama na araé? Pwiri géé na càuru é *kamaî kêe? Bwa, càcaa géé na càùé, â nye béaa. ¹¹ Ba wà Pwidueé, âna é nye nama é tàrù na araé, na bwaa càcaa pwa kamaî tée, géé goro é cèikî kêe naa goo Pwidueé. Â géé na càùé, â é tòpi é câmu wà Abéraama goro é kamaî kêe, na paari pâ, ée mwa bàra tàrù na ara Pwidueé géé goro é cèikî kêe.

3:31 Mataio 5.17 * **4:1** Abéraama, pwi jooorojè—Grec: Abéraama, pwi jooorojè wiâra é naiiri âboro. Wà Abéraama, âna é pwi joooro tèpa Juif. Êco na é pâ nau pwi joooro mwara, diri tàpé na rà cèikî naa goo Pwidueé. (Còu du nee tii 11 ma 12.) **4:3** Genèse 15.6; Galatia 3.6 **4:7-8** Psaume 32.1–2 **4:11** Genèse 17.10–11

Â, na wàrapwiri, â wà Abéraama, âna é jèe pâ nau caa kà diri tèpa cèikî naa goo Pwiduée na càcaa pwa kamaî târa. Â wà diri tàpéebà, âna wà Pwiduée, âna é nye nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé. ¹² Wà Abéraama, âna é nye pwi caa kà tàpé na pwa kamaî târa, [âna wà tèpa Juif] wiàna rà pâra na cèikî, wiàra naigé na ia é pwa. Ba wàé, âna é cèikî naa goo Pwiduée, béaa kêra é pai pwa kamaî tée.

Auinabéaa kà Pwiduée tà tèpa cèikî

¹³ Wà Pwiduée, âna é ina tà Abéraama ma wà tèpa gòobèrèè, pâ, ée mwa naa târa é gòropuu diri. Càcaa gée goro na é pitère dâra é *Naèà wà Abéraama. É wàrapwiri tée wà Pwiduée, ba é jèe nama é pwi âboro na é tàrù goro cèikî kêe. ¹⁴ Ba wiàna pwi aupwényunyuâari bèepwiri, âna kà tàpé na rà pitère dâra é Naèà kà *Moosé, â pwiri piticèmururu naa goo é cèikî bau i pwi ia é ina wà Pwiduée.

¹⁵ Bwa! Ê Naèà, âna é pame co é wârimuru [tà tàpé na pwa na rà wârori é Naèà. Ba pwacoé na rà pâra wiàra diri]. Â wiàna nye ticè naèà, â pwiri [nye ticè napârajè na jè wârori. Â] nye ticè pai pitanami kâjè.

¹⁶ Ê aupwényunyuâari [na é ina wà Pwiduée] âna me gée goro é *pimeaari imudi kêe, â gée goro mwara é cèikî kà Abéraama. Â rà pâra na tâa na tèpa gòobèrèè. Â càcaa kà tàpé co na rà pâra wiàra é naèà; â kà pâra tàpé mwara na rà cèikî naa goo Pwiduée, pwacèwii Abéraama, pwi caa kâjè diri.

¹⁷ Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Go pwa ma gà pwi caa kêra é pâ Ba na wâru.* *Genèse*

^{17.5} Êkaa na é pwi caa kâjè wà Abéraama, ba é cèikî naa goo wà Pwiduée. [Ba é tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna pâri ma é pacoo é auinabéaa kêe.] Ba wà Pwiduée, âna wàé na é pawâro còwâ tèpa bà. Â wàé mwara na é tòpò é pwina bwaa âmuè, na câjè caa pâji pâmari naani gòropuu.

¹⁸⁻¹⁹ Ûu, é nye wâari wà Abéraama naa goro i pwi ia é ina tée wà Pwiduée, â é pidâpwicâarié goro tapacîri. Ba é cèikî naa goo Pwiduée na ia é ina tée pâ: *O dau wâru awé tèpa gòobàragà.* *Genèse 15.5* Â êkaa pwiri, na é pâ nau *Genèse 17.5*

Ê cèikî kà Abéraama, âna é cimwü. Êco na jè muru na pwacoé, ba jèe po 100 naja kà Abéraama, â é jèe pâmwünyabweri na é bà. Â wà Sara, tô wâdèe, âna jèe càcaa pâri ma é ipièrù. ²⁰ Êco na câe caa pidumapié, â é nye cèikî naa goro é auinabéaa kà Pwiduée. Â é cèikî kêe, âna é pagdoé, â é nye ipwamaina Pwiduée. ²¹ Ba é tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna dau pwa pàtamee, ma é pacoo i pwi ia é mara ina tée. ²² Â wàé kaa pwiri, na wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é tàrù Abéraama na araé. *Genèse 15.6*

Popai ba kâjè mwara

²³ Ê pâ popai bèepwiri, âna càcaa kà wà Abéraama co, ²⁴⁻²⁵ â popai ba kâjè mwara. Ba é jèpa còo é cèikî kâjè wà Pwiduée, â ée mwa tòpìjè. Wàé na é naa Iésu, Pwi Ukai kâjè, ba na é pwa wârimuru goro é pâ èpâ kâjè, [tiagoro é pai bà kêe]. Â wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ gée na aubà, ba na [é

tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè tårù na araé.

5

Pinaanapô naa nabibiu kâjè ma Pwiduée

¹ Wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jè *tårù gée goro é cèikî kâjè. Â nabàni, âna jè tâa na é pinaanapô ma wà Pwiduée na é naigé mee wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso. ² Gée goro é cèikî kâjè naa gooé, â jèè pâri ma jè pâdari Pwiduée, ba é naigé kâjè wà Iésu. Â jè jèè tòpi é *pimeaari imudi kêe, â jè wårori nabà. Â jè jèè ipwàdéé, ba jè cimwü naa na é cèikî kâjè, pâ, jè o tòpi é câmajè—pai tâa kâjè na é pai maina ma muugère kà Pwiduée*.

³ Jèpwi mwara, âna jè ipwàdéé na pâ aré kâjè, ba jè tâmogòori pâ, é aré, âna é nama jè pidàpwicâarijè. ⁴ Â, na jè pidàpwicâarijè, â jè cimwü naa na pâ tacai. Â, na jè cimwü, â o pimaina too é cèikî kâjè, na jè tapacîri [é auinabéaa kà Pwiduée].

⁵ Â é cimwü é cèikî kâjè naa gooé, ba o câé mwa caa panuâjè wà Pwiduée. Ba jèè dipitiri pwâranümajè é pimeaari kêe na dau maina awé, na é pinaigé mee é Nyuââ Pwicîri, na jèè naa tâjè.

É bà ba kâjè na jè bwaa èpà

⁶ Ba, na bwaa nye càcaa pâri [ma jè ipa-udòjè] â wà Kériso, âna é jèè bà ba kâjè, wàjè tèpa âboro na jè èpà, na pwi pàara, na é jèè nye dàbacoo wà Pwiduée.

⁷ [Â jè pinünüma cai naa goo ni]: Po dau pwacoé ma jè bà ba kà pwi âboro na *tårù é wâro kêe. Â matâra pâ, pwa nii ma gòo kâjè ma jè bà ba kà pwi âboro na é dau meaari pàra tàpé†. ⁸ Êco na wà Kériso, âna é bà ba kâjè na jè bwaa tèpa âboro èpà. Wàé kaa pwiri, na wà Pwiduée, âna é paari é pimeaari kêe ba kâjè.

⁹ Â nabàni, âna é jèè nama jè tårù na araé goro é pai pwa *ârapwaaילו kêe—[é pai bà kà Kériso]. Â wiàna é pwa é muru na maina na wàrapwiri, â wà Kériso, âna ée mwa pa-udòjè jii é wårimuru [na Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduée].

¹⁰ Ba, na pàara na jè bwaa tèpa cicara wà Pwiduée, â é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé goro pai bà kà Pwina naîé. Â wiàna é wàrapwiri tà tèpa cicaraé, â ée mwa upajè goro pai wâro [côwâ] kà Pwina naîé, nabàni na jè jèè tèpa bée. ¹¹ Â jè ipwàdéé ma ipwamainaé, gée goo Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, na é jèè tòpò é pinaanapô bèepwiri.

Adamu ma Iésu Kériso

¹² [Wàéni é pwina tèepaal]: Ê Èpà†, âna jèè tèepaa me naa gòropuu, é majoroé pwi caapwi âboro, wà *Adamu. Â é Èpà, âna é pwa ma jè bà, wàjè diri tèpa âboro. Ba jè cau pwa na èpà, â jè o cau bà.

¹³ Ba jèè wâni gòropuu é Èpà, béaa kâra é pai naa é Naèà kà Pwiduée tà *Moosé. (Êco na, na bwaa ticé naèà, â câjè caa naa nümajè naa goro é

* **5:2** Grec: Ba gée gooé na tàpiri tâjè é pimeaari imudi bèepwiri, â jè cimwü naa na, â jè ipwàdéé, naa na auwâari, goro é pai maina ma muugère kà Pwiduée. **5:3** Jacques 1.2-3; 1 Péteru 1.5-7
† **5:7** Na é dau meaari pàra tàpé—Grec: Na é wâdé. **5:8** Ioane 3.16; 1 Ioane 4.10 **5:9** Roma 1.18, 2.5 **5:12** Genèse 3.6; Roma 6.23 † **5:12** Ê Èpà—Le péché, le mal. Ê câbawâdé na tâa na pwâranüma diri tèpa âboro, âna cètùjè, ba na jè pwa é pâ na jèpapara muru na èpà. **5:13** Roma 4.15

pâ èpà na jè pwa.)¹⁴ Êkaa na, tapoo na pàara kà Adamu, tèepaa naa goo wà Moosé, â pwa nii kâra é pwâra bà naa goro tèpa âboro. [Ba rà cau bà.] Ipaìwà wiàna càra caa pwa é pwi èpà na ia é pwa wà Adamu. (Ba wàé, âna é pwa é pwina é papwicìri jiié wà Pwiduée.)

Napwa naa goo wà Adamu, âna é pwi ânuuru Pwina ée mwa tèepaa.¹⁵⁻¹⁶ Êco na càru caa ipaiwà. Ba é èpà na é pwa wà pwi caapwi âboro, wà Adamu, âna po dau pi-itè jii é âraimeai na é naa naa goro piticèmuru naa gooS wà Pwiduée na é naigé mee pwi caapwi âboro, Iésu Kériso. Géee goo é èpà kà Adamu, âna rà cau bà diri é pâ âboro. Â géee goro é pwina é pwa wà Kériso, âna rà cau tópi é pâ aupwényunyuâari na é naa wà Pwiduée naa na pimeaari imudi kêe.

Ba é èpà kà Adamu, âna é pame é pitèimuru ma wârimuru. Â é âraimeai na é nye naa naa goro piticèmuru naa goo wà Pwiduée, âna é pame pai tipijè, wàijè pâ âboro na jè wâru. Â ipaiwà, wiàna dau wâru pâ èpà kâjè. Ba dau pwa pàtàmara é pimeaari imudi kà Pwiduée jii i èpà kà Adamu.

¹⁷ Ba géee goro é èpà kà pwi caapwi âboro, wà Adamu, â é pwâra bà, âna é piétò jii diri pâ âboro. Êco na wà Pwiduée, âna é naa tâjè naa goro piticèmuru naa goo é aupwényunyuâari kêe na é naigé mee pwi caapwi âboro, wà Iésu Kériso. Â é nama [pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpà, ba na] jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Â é nama jè piétò naa na *âji wâro.

¹⁸ [Go ina mwara pâ]: Géee goro é tûâ na èpà kà pwi caapwi âboro, â èdiri pâ âboro, âna cau tèirà ma pwa wârimuru tàra. Â géee goro é tûâ na wâdé kà pwi caapwi âboro, â wà Pwiduée, âna é tipi diri tèpa âboro, ma rà wâro. Â é nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé.

¹⁹ Ba wà pwi âboro na é caapwi, wà Adamu, âna câé caa pitère dà Pwiduée. Â géee goo kaa pwiri, âna èdiri pâ âboro, âna rà jèe pâ nau tèpa pwa na èpà. Â wà pwi âboro na é caapwi, wà Iésu Kériso, âna é nye pitère dà Pwiduée. Â géee goo pwiri, na wà Pwiduée, âna [éee mwa tòpò pinaanapò naa nabibiu kâra diri pâ âboro ma wàé, â] é nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé.

É piétò é pimeaari kà Pwiduée

²⁰ Ûna é tèepaa me é Naèà, â rà pâ nau dau pimaina too é èpà. Êco na é aupwényunyuâari kà Pwiduée, âna o nye dau pimaina too awé.

²¹ [Â go tubanabwé naawé é auniimiri bëeni]: Na pàara béaa, âna é piétò é Èpà. Ba é pame é pwâra bà [naa goo diri pâ âboro göropuu]. Â nabàni, âna piétò é pimeaari imudi kà Pwiduée. Ba é pame tâjè é pinaanapò ma tàrù na é naigé mee Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Â é naa tâjè é *wâro dâra göiri jaa Pwiduée.

pai wâro kâjè na bwaa âmué

6

(Naporomee 6–9)

Na upwajè â jè bà â jè wâro còwâ ma Kériso

¹O dà cèna jè ina? Gona jè o bwaa ciburà pwa na èpà, ba na wà Pwiduée, âna ée mwa paari tâjè é *pimeaari imudi kêe na maina awé? ²Bwa. Jè

cibwaa pwa na wàrapwiri! Ba jèe nye ticè pàtàmara pwâra bà naa goojè. Â gorodà na jè bwaa nye tà ciburà pwa na èpà?

³⁻⁴ Ba guwà tàmogòori bwàti pà, géee goo è pai *upwaaajè naa najawé, â jè caapwi ma wà Kériso Iésu. Pai ina wèe pà, na ia upwaaajè, â pwacèwii na jè bà, [â pwànirijè ma wàé]. Êco na wà Pwiduee Caa na é maina ma muugèrè ma pwa pàtamee, âna é pawâro wà Kériso géee na aubà, ba na o wàijè mwara, âna jè o wârori è wâro na bwaa âmuè.

Wâro kâjè ba kà Pwiduee

⁵ Ba jè jèe caapwi ma wàé, géee goro è pai bà kâjè. Â jè o caapwi ma wàé naa na pai o wâro còwâ kâjè géee na aubà. ⁶ Wâdé na guwà tàmogòori bwàti ni, pà: Ê wâro kâjè béaa, âna é jèe bà naa goro *satauro ma wà Kériso. Â jèe tubatiâu è pàtàmara Èpà na tâa na pwâranùmajè. Â jèe câjè caa tèpa *ênawéna kîri kâra Èpà*. ⁷ Ba wà pwina é bà, âna jèe dàgòtùè jii è pàtàmara è Èpà.

⁸ Â wiàna jè bà ma wà Kériso, â jè cèikî mwara pà, jè o wâro còwâ ma wàé. ⁹ Ba jè tàmogòori pà, na tòotù na é wâro còwâ géee na aubà wà Kériso, â o jèe câe mwa caa bà còwâ. Ba è Maagé Bà, âna jèe ticè nii kèe naa gooe. ¹⁰ Ba ûna é bà wà Kériso, â é jèe dàgòtù è pàtàmara è Èpà dâra gòiri awé. Â nabàni, âna é wârori è wâro kèe ba kà Pwiduee.

¹¹ Â wâguwà mwara, âna wâdé na guwà tàmogòori pà, pwacèwii na guwà jèe bà, â jèe ticè pàtàmara Èpà naa goowà. Â guwà wâro, ba guwà caapwi ma Kériso Iésu. Â è wâro kàwà, âna guwà wârori ba kà Pwiduee.

¹² Â wâdé na guwà wâro pwacèwii na ticè pàtàmara è Èpà naa na naiiwà na ée mwa bà na cè jè tòotù. Êkaa na guwà cibwaa pitère dâra è aunünüma na èpà kâra naiiwà. ¹³ Guwà cibwaa naa cè ére géee goro naiiwà, ma é piênawéna kâra Èpà, wâra pà neemuru wakè târa pwa na èpà. Bwa. Guwà ipanuâwà tà Pwiduee, ba na guwà tèpa ênawéna kèe. Ba guwà pwacèwii tèpa âboro na wâro còwâ géee na aubà. ¹⁴ Ba jèe càcaa è *Naèà na é pitûâ kàwà, â jèe nye è pimeari imudi kà Pwiduee. Â êkaa pwiri, na guwà cibwaa pwa ma é pitûâ kàwà è Èpà.

Jè tèpa ênawéna kà Pwiduee

¹⁵ Guwà cibwaa ina pà: «Wâdé na jè pwa na èpà, ba è pimeari imudi kà Pwiduee, na é pitûâ kâjè, â càcaa è Naèà.» ¹⁶ Bwa! Gona câguwà caa tàmogòori pà, wiàna guwà pipanuâwà tà pwi jè âboro, ba na guwà tèpa ênawéna kîri kèe, â guwà pitère dèe. Wâpà wiàna guwà tèpa ênawéna kâra èpà, é, wâpà wiàna guwà tèpa ênawéna kà Pwiduee. Wiàna guwà pitère dâra è èpà, â guwà o bà. Â wiàna guwà pitère dà wà Pwiduee, [â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàwà ma wàé] â é nama guwà tèpa âboro na guwà *tàrù na araé.

¹⁷ Jè capai pwaolé tà Pwiduee kâjè. Ba béaa, âna guwà tèpa ênawéna kâra èpà. Â nabàni, âna guwà pitère dâra è pà popai na guwà tòpi, géee na diri pwâranùmawà. ¹⁸ Â nabàni, âna jèe tipiwà jii è Èpà. Â guwà tèpa ênawéna kà [Pwiduee, ba na guwà pwa] è pwina *tàrù ma wâdé.

6:3-4 Galatia 3.27   6:3-4 Kolosé 2.12   6:6 Galatia 5.24   * 6:6 Èpà—Péché. Còo note goo Roma 5.12.   6:11 2 Korénito 5.15; Galatia 2.19   6:12 Genèse 4.7   6:13 Roma 12.1   6:14 1 Ioane 3.6   6:16 Ioane 8.34; 2 Pétèru 2.19

¹⁹ Go tàmogòori pâ, po dau pwacoé tàwà, ma guwà tàmogòori bwàtí†. Â go napéaati, na go pwa ucina goro é wâro kâjè na diri pâ tòotù. Béaa, âna pwacèwii na guwà tèpa ênawéna kîri kâra Èpà. Â guwà panuâ bamwara é naiiwà, ba na guwà wârori é wâro na èpà ma miiri. Â nabàni, âna guwà tèpa ênawéna kîri [kà Pwiduée]. Â wâdé na guwà panuâ bamwara é naiiwà, ba na guwà piênawéna tà [Pwiduée, â guwà pwa] é pwina wâdé. Êkaa na, guwà piaabòriwà, ba na o wâdé tà Pwiduée wâguwà.

²⁰ Na pàara na guwà pwa âboro kîri kâra Èpà, â câguwà caa pitacoo goowà, ma guwà pâra wiâra é autûari kà Pwiduée. ²¹ Â dà è pwâra wakè kàwà? Guwà kamu, na guwà niimiri nabàni! Ba é pâ muru bèepwiri, âna pame é pwâra bà.

²² Nabàni, âna tipiwà jii é Èpà, â guwà jèe pâ nau pwa âboro kîri kà Pwiduée. Â é pwâra wakè kàwà, âna, na guwà piaabòriwà, ba na wâdé tà Pwiduée wâguwà. Â gée goo pwiri, â tâa tàwà é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. ²³ Ba é wâri wâra é èpà, âna é pwâra bà. Â wà Pwiduée, âna é nye po naa tâjè wàrapwiri é *wâro dâra gòiri, na é naigé mee Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè.

7

Tipijè jii é Naèà

¹ Tèpa béed naa na nee Kériso, go niimiri pâ guwà tàpo tàmogòori pai pwa goro é pâ naèà. Ê *Naèà, âna é pitûa kâjè tèpa âboro, na pàara na jè bwaa wâro. ² Pwacèwii wà tô ilàri na é jèe piéa, âna piié naa goo pwi éaé goo é Naèà na pàara co na é bwaa wâro na wà pwiibà. Â wiàna é bà wà pwi éaé, â jèe pâri, ma é pwa còwà é câbawâdé kèe*.

³ Â wiàna é tâa wà tôoni ma wà pwi jèe âboro, na pàara na é bwaa wâro na wà pwi éaé, â jèe ina pâ é toomura (é ciâa jiié), [ba câe caa pitère dâra é Naèà]. Êco na, wiàna é tâa ma wà pwi jèe pao, gée na càuru pai bà kà pwi éaé, â jèe câe caa toomura, ba câe caa êgòjai é Naèà.

⁴ Ico tèpa béed, jèe ipaiwà naa gooje, tèpa cèikí. Ba é Naèà, âna jèe câe caa piijè còwà†. Â jèe tèpa âboro kà pwi jèepwi, wà Kériso, na é bà ba kâjè‡, â é wâro còwà gée na aubà. Â gée goo pwiri, âna wâdé na é wâro kâjè, âna naa cè pwâra wakè na wâdé ba kà Pwiduée.

⁵ Ba béaa, âna jèe wâro wiâra é pâ câbawâdé kâjè. Â é Naèà, âna é pwa ma pimaina too é auniimiri na èpà na naiijè. Â gée goro pwiri, âna jèe o bà. ⁶ Êco na nabà, âna wà Pwiduée, âna é tipijè jii é Naèà, na pwa wârimuru tâjè§. Â jèe piênawéna kà Pwiduée goro pai pwa na bwaa âmué. Ba jèe pitère dâra é Nyuâaê Pwicîri, â càcaa é Naèà kà *Moosé.

Jèe cicara èpà na wâgoojè

⁷ Gona jèe ina pâ, é naèà âna é èpà? Bwa! Ba nye gée goro co é naèà, na go còoina é pwina èpà. Ba wiàna ticè naèà, â càcaa pâri, ma go tàmogòori

† 6:19 1re phrase—Grec: Gée goo é pai ticè nii kàwà. 6:23 Roma 5.12,15 * 7:2 Jèe pâri, ma é pwa còwà é câbawâdé kèe—Grec: Jèe tipié jii é naèà na é piié naa goo pwi éaé. 7:4 Roma 6.2,11 † 7:4 Ba é Naèà, âna câe caa piijè còwà—Grec: Jèe bà naa goro é Naèà. ‡ 7:4 Na é bà ba kâjè—é, Ba é jèe caajurijè naa na é naiié, âna é wâra pwapwicîri. 7:6 Roma 8.2, 6.4 § 7:6 Na pwa wârimuru tâjè—Grec: Ba jèe bà naa goo i pwi ia tâjùrujè. 7:7 Exode 20.17; Deutéronome 5.21

pâ, ê auniimiri kôo, âna èpà*.⁸ [Go o tûra goo ê Èpà, pwacèwii na é pwi jè âboro]: Ê Èpà†, âna é mudàra naa good è pai pwa wèe goro ê Naèà, ba na é pawâro diri ê pâ na jèpapara auniimirimuru na èpà na wâgood. Â é tòpò naa na pwâranümoo pâ câbawâdé na èpà. Ba wiàna ticè Naèà, â pwacèwii na nye ticè pàtamara ê Èpà.

⁹ Béaa, âna câgo caa tâmogòori ê pâ naèà, na rà papwicîri jiio na go pwa ê para muru. Â go nye wâro. Êco na, ûna go tâmogòori pâ pwa é autûâri, â é nye wâro good kaa, ê Èpà, â é pitûâ kâra pwâranümoo‡. ¹⁰ [Â pitèio ma go pwa wârimuru tiagoro pwâra bà.] Guwà còo pâ, é naa é autûâri [kêe wà Pwiduée] ba na go wâro goo. Êco na é autûâri, âna é pwa ma go bà. ¹¹ Ba é Èpà, âna é pa é autûâri, ba na é pa-imwüruô, â é nama go bà.

¹² Napwa naa goo ê Naèà, âna muru na pwicîri, ba é me gée goo Pwiduée. Â ê jèpa autûâri, na tâa na é Naèà, âna muru na pwicîri, ma *târù, â wâdé ba kâjè. ¹³ Gona é muru na wâdé, âna é pwa ma go bà? Bwa, càcaa wàrapwiri. Ba nye ê Èpà, na é pa é pwina wâdé, ba na é pwa ma go bà. Â, na é pwa pwiri, â é paari pâ, é po dau èpà. [Napwa naa goo é autûâri, âna é papwicîri jiijè na jè pwa na èpà.] Â é Èpà, âna é pa é autûâri, ma jè dau pwa na èpà jii béaa§!

Ipa na dau gò

¹⁴ Jè nye tâmogòori bwàti pâ, é naèà âna é me gée goo Pwiduée. Êco na wâgo, âna go pwi âboro na ticè nii kôo. Â go pâ nau pwi *ênawéna kîri kâra ê Èpà. ¹⁵⁻¹⁶ Â câgo caa tâmogòori awé cè pwina go pwa. Ba câgo caa pwa é pwina nümoo goo, â go pwa é pwina tàutôo goo. Â êpwiri na go mwa tâmogòori pâ, é naèà, âna muru na wâdé. ¹⁷ Ba càcaa wâgo na pwa pwiibà, â é Èpà, na é wâna pwâranümoo. ¹⁸ Go tâmogòori bwàti pâ, càcaa tâa good è wâdé, gée goro na go pwi âboro na ticè nii kôo. Â wiàna nümoo na go pwa é pwina wâdé, â pwacòe.

¹⁹⁻²⁰ Üu, câgo caa pwa é pwina wâdé, na nümoo goo. Â go pwa pwina èpà, na càcaa nümoo goo. Â wiàna wàrapwiri, â [pwacèwii na] càcaa wâgo, na go pwa pwiri, â é Èpà, na wâna pwâranümoo.

O wàilàpà na upao?

²¹ Êkaa na go tâmogòori pâ, pwa pé 'naèà' [na wâgood] âna, na nümoo na go pwa na wâdé, â càcaa pâri. Â go nye ciburà pwa co é pwina èpà. ²² Guwà còo pâ wâna âji pwâranümoo, âna wâdé tóo é naèà kà Pwiduée. ²³ Êco na pwa é jè 'naèà' na é wâna naiio—naèà kâra Èpà. Â ru nye ipaa ma é naèà kà Pwiduée. Â é pwi naèà bèepwiri na é wâgood, âna pwacèwii na é popao, ma tòpò-o naa na karapuu. ²⁴ Au, wârico! O wàilàpà na upao jii, é pwâranümoo na èpà*, na é popao dàra é pwâra bà? ²⁵ Wàco Pwiduée, na é naigé mee wà Pwi Ukai Iésu Kériso†! Wâdé na jè picagòtùè!

* **7:7** Dernière phrase—Grec: Wiàna ticè naèà na ina pâ: «Gà cibwaa iari muru», â pwiri o câgo caa tâmogòori iari muru. † **7:8** Ê Èpà—Péché. Còo note goo Roma 5.12. ‡ **7:9** Grec: Béaa, na ticè naèà, âna go wâro; êco na, na é tèepaa me é aupitûâri, â é nye wâro {good} kaa é Èpà, â go jèe bà. **7:11** Genèse 3.13 **7:12** 1 Timotéo 1.8 § **7:13** Dernière phrase—Grec: Goo é aupitûâri, âna é Èpà âna é pipaarié, pâ po dau èpà awé. **7:15-16** Galatia 5.17 **7:23** Galatia 5.17; 1 Péteru 2.11 * **7:24** Pwâranümoo na èpà—Grec: Naiiri âboro. **7:25** 1 Koréntio 15.57 † **7:25** 1re phrase—Grec: Êco na {jè} pwaolé tà Pwiduée goo Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè.

[Wàéni é ère pwina go ina]: Nümoo na go pitère dàra, é naèà kà Pwiduée, êco na ticè nii kôo, â go nye pitère dàra, é naèà kâra Èpà.

8

É tipijè jii èpà é Nyuââé Pwicîri

¹ Wà tàpé na rà tâa goo Kériso Iésu, âna nye ticè pitèimuru ma wârimuru kâra *. ² Ba, na go wâgoo wà Kériso Iésu, â é Nyuââé Pwicîri, âna é naa tóo é wâro naa wâjaaé. Â é pâ nau pwi naèà kôo na bwaa âmuê. Â é tipio jii é pwi naèà na é popao naa na Èpà† ma é pwâra bà‡.

³ Napwa naa goo é *Naèà kà Moosé, âna pwacoé ma é tipijè géé goro é pai ora kâra pwâranümajè. [Ba ticè nii kêe, ma pitòotéri é pwâranümajè na èpà.] Êco na wà Pwiduée, âna é jèe tipijè. Ba é jèe panuâ me Pwina naiê, na é pa naiiri âboro pwacèwijiè—wàijè tèpa pwa na èpà—ba na é tipijè jii é Èpà. Â é jèe tubatiâu é pwi Èpà bèepwiri, na pitûâ naa na naiiri âboro, ⁴ ba na jè wâro wiâra é naèà na é *târù. Ba câjè caa wâro wiâra é auniimiri kâra naiiri âboro. Â jè wâro wiâra é Nyuââé Pwicîri.

⁵⁻⁶ Ba wà tàpé na rà pâra wiâra auniimiri kâra naiiri âboro, âna rà nye pitère dàra é câbawâdé kâra. Â rà pâra dâra pwâra bà. Êco na wà tàpé na rà wâro wiâra é Nyuââé Pwicîri, âna rà nye pitère dàra é câbawâdé kêe. Â, â tâa târa é *âji wâro ma pinaanapô.

⁷ Wiâna jè pâra wiâra é pâ câbawâdé kâra naiiri âboro, â o nye pwacoé ma jè pitère dàra, é naèà kà Pwiduée. Â jè pâ nau tèpa cicara Pwiduée, ma tèpa pièpàrié. ⁸ Êkaa na wà tàpé na rà pâra wiâra é pâ câbawâdé-bà, âna pwacoé ma rà wâdé na ara Pwiduée.

Jè pâra wiâra Nyuââé Pwicîri

⁹ Êco na wâguwà, âna jèe câguwà caa pâra wiâra é pâ câbawâdé kàwà bèepwiri. Ba guwà pitère dàra é Nyuââé Pwicîri kà Pwiduée, na é tâa goowà. Wà pwi âboro na câé caa tâa gooé é Nyuââé Pwicîri kà Kériso, âna câé caa pwi âboro kà Kériso.

¹⁰ Êco na wâguwà, âna é wâgoowà wà Kériso. Â wiâna ée mwa bà é naiiwà majoroé é Èpà, â âjupâra mwara pâ wà Pwiduée, âna é nama pwacèwii na câguwà mu caa pwa na èpà, ba na guwà tèpa âboro na guwà *târù na araé. Â é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiù kàwà ma wàé. Â é Nyuââé Pwicîri kêe, âna é nama guwà wâro§. ¹¹ Ûu, ée mwa bà é naiiwà, êco na, wiâna é wâgoowà é Nyuââé Pwicîri, â ée mwa pawârowà wà Pwiduée, pwacèwii é pai pawâro kêe wà Kériso Iésu, géé na aubà.

É nama jè tèpa nai Pwiduée

¹² Êkaa pwiri, co tèpa béèò naa na nee Kériso, âna pwacèwii na pwa kéredi kâjè. Ba napàrajè [na jè wâro na é Nyuââé Pwicîri] na jè cibwaa wâro wiâra é câbawâdé kâra naiiri âboro. ¹³ Ba wiâna guwà wâro wiâra é pâ câbawâdé

* **8:1** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagéé pâ popai bëeni: Ba rà wâro wiâra é Nyuââé Pwicîri, â caca wiâra é pâ câbawâdé kâra na èpà. † **8:2** Èpà—Péché. Còo note goo Roma 5.12. ‡ **8:2** Grec: Ba é naèà kâra Nyuââé {Pwicîri na é naa} wâro naa goo Iésu Kériso, âna é jèe tipio jii é naèà kâra Èpà ma é Pwâra bà. **8:4** Galatia 5.16,25 **8:9** 1 Korénito 3.16, 12.3 **8:10** Galatia 2.20 § **8:10** Grec: Â, wiâna é wâgoowà wà Kériso, â âjupâra pâ, é bà é naiiri âboro géé goo é Èpà; êco na é Nyuââé, âna {é naa} é wâro, géé goo é pai târù {kà Pwiduée}. **8:13** Galatia 6.8; Kolosé 3.5

bèepwiri, â guwà o bà [dàra gòiri awé]. Êco na, wiàna guwà nama bà é pâ câbawâdé bèepwiri, gée goo é Nyuââé Pwicîri, â o tâa tâwà é âji wâro. ¹⁴ Ba wà tâpé na rà wâro wiâra é câbawâdé kâra é Nyuââé Pwicîri kà Pwiduée, âna têpa naî Pwiduée.

¹⁵ Â, na jè tîpi é Nyuââé Pwicîri, âna câé caa piijè ma nama wâgotâjè. Â é nama jè têpa naî Pwiduée. Â é pitu tâjè ma jè tomara too tà Pwiduée, ma ina têe pâ: «Pwi Caa kôo!»

¹⁶ Â é Nyuââé Pwicîri, âna é *paâjupâra târa nyuâajè pâ, jè têpa naî Pwiduée*. ¹⁷ Â wiàna jè têpa naî Pwiduée, â jè o tîpi é aupwényunyuâari na é jèe ina béaa, pâ, ée mwa naa târa é Ba kée. Â jè o mwa cau tîpi ma wà Kériso. Ba wiàna jè tâa na é aré ma tîina pwacèwiié, â jè tîpi mwara pwényuâa ma muugère pwacèwiié.

Aupwényunyuâari kâjè noowé

¹⁸ Guwà tère, é pâ aré kâjè nabà, âna po dau kîri awé, jii é muugère na maina na ée mwa naa tâjè wà Pwiduée! ¹⁹ Ba diri é pâ namuru na é jèe tapoo [wà Pwiduée—é gòropuu bau diri pâ muru na wâna, ma diri é napwéretòtù ma pâ ìricò]—âna rà tapacîri naa pidâpwicâari, ba na rà còo é pâara na ée mwa paari é pai maina ma muugère kà têpa naîé wà Pwiduée.

²⁰ Ba diri é pwina é tapoo wà Pwiduée, âna jèe càcaa pâri ma rà tâbawée, ba rà jèe tanami. Â wàrapwiri, wiâra é auniimiri béaa kà Pwiduée†, ²¹ tapacîri é tòtù na [ia é jèe pacoo gée na biu. Na tòtù bèepwiri] âna ée mwa cau tipî têpa naîé, gée na wai ma botère. Â o muru na dau wâdé ma pwényuâa awé†.

²² Â jè cau tâmogòori pâ, diri é pâ muru bèepwiri na é tapoo wà Pwiduée, âna rà càwé goro pai maagé còo kâra, pwacèwii tô ilàri na ée pitâmari èpo. ²³ Â wàijè mwara, têpa naî Pwiduée, âna jè gère càwé wâna pwâranümajè, na jè pitapacîri i pâara na ée mwa tipijè wà Pwiduée, â na jè mwa bàra picaatâa ma wàé dàra gòiri awé§. Êco na é jèe naa tâjè é Nyuââé Pwicîri kée, na é pâbéaa kâra âraimeai, na é jèe ina béaa wà Pwiduée pâ, na ée mwa naa tâjè.

²⁴ Ba é jèe pa-udòjè, gée goro pai cèikî kâjè naa gooé, [â é naa tâjè é âji wâro jaaé]. Â jè tapacîri [ma jè mwa bàra tîpi diri é wâro kâjè ma wàé]. Â guwà còo, wiàna jè jèe còo é pwina jè wâari naa goo, â é cèikî kâjè, âna càcaa âji cèikî. Ba câjè caa tapacîri é muru na jèe tâa tâjè. ²⁵ Â wiàna jè cèikî naa goo é pwina câjè caa còo, â jè o mwa dau pidâpwicâarijè goro tapacîri.

É pitu tâjè Nyuââé Pwicîri

²⁶ Jèpwi mwara, âna é Nyuââé Pwicîri, âna é me nau pitu tâjè, wàijè na piticé nii kâjè, [ma kîri cèikî kâjè]. Ba câjè caa tâmogòori pai pwapwicîri bwàti. Â é Nyuââé Pwicîri, âna é càwé ma pwapwicîri tà Pwiduée ba kâjè. Â é pwâra pwapwicîri kée, âna piwéna jii é pâ pwâratùra. ²⁷ Â wà Pwiduée,

8:15 Maréko 14.36; 2 Timotéo 1.7 **8:15** Galatia 4.5–7; Auinapàpári 21.7 **8:16** 2 Korénito 1.22 * **8:16** É, Ê Nyuââé Pwicîri, âna ru paâjupâra, naima ma nyuâajè pâ, jè têpa naî Pwiduée.

8:20 Genèse 3.17–19 † **8:20** Grec: Ba é pwina é tòpò {naa gòropuu, wà Pwiduée}, âna tâa aranara é pitûâ kâra pâra muru na piticèmuru naa goo. † **8:21** O muru na dau wâdé... é, O pwa câmarà—pai tâa kâra na é pai maina ma muugère kée. **8:23** 2 Korénito 5.2–4 § **8:23** Na jè mwa bàra picaatâa ma wàé, dàra gòiri awé—Grec: Na jè o têpa naîé (l'adoption). **8:27** Psaume 139.1

âna é côo é pwina wâna pwâranüma pwi âboro, â é tâmogòori é pwina nüma é Nyuâaé Pwicîri goo. Ba é Nyuâaé Pwicîri, âna é pwapwicîri wiâra é câbawâdé kâ Pwiduée, ba kâ tèpa âboro kêe.

²⁸ Ba jè tâmogòori mwara é pwini, pâ: Êdiri pâ muru, âna tèepaa, ba na béwâdé kâjè*, wàijè na wânümajè goo wà Pwiduée. Ba é todàjè wiâra câbawâdé kêe, nau pacoo é pwina wâdé ba kâjè. ²⁹ Ba é jèe mara pitòrigarijè béaa. Â é jèe nye mara tûâri béaa, pâ, na jè o pwacèwii Pwina naîê, na ée pwi ciâra tèpa aéjii kêe na dau wâru.

³⁰ Â wàilà na é tâmara pitòrigarirà béaa wà Pwiduée, â na é jèe nye todàra mwara. Â wàilà na é jèe todàra [â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàra ma wàé] â é nama rà tèpa âboro na rà ràru na araé. Â ée mwa nye naa tàra mwara é câmarà—pai tâa kàra na é pai maina ma muugère kêe.

Nye ticè na ipapiinarijè jii pimeaari kâ Pwiduée

³¹ O dà cèna jè ina cèna piwéna? Wiâna wàijè naima ma Pwiduée, â wàilàapà na cicarajè [ma piwéna jijjè]? Nye ticè! ³² Ba é nye panuâ pwi âji Naîê [ma é pwi *ârapwaaailò] ba kâjè diri, â câé caa upaé jii é maagé côo. Úna wàrapwiri, â gona wàilu ma wà Pwina naîê, âna gona càru caa naa tâjè imudi diri é pâ muru? Akaé!

³³ Â o wàilàapà na o pitòti tàpé na é pitòrigarirà wà Pwiduée? Nye ticè! Ba wà Pwiduée, âna é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàra ma wàé. ³⁴ Â o wàilàapà na pitèirà ma pwa wârimuru tàra? Nye ticè! Ba wà Kériso Iésu, âna é jèe bà ba kàra.

Â jèpwi mwara, âna é nye wâro còwâ gée na aubà. Â é jèe wâgòro ètò kâ Pwiduée [â jèe tâa tée diri é pitûâ]. Â é pwapwicîri ba kâjè.

³⁵ Â o dà mwara cèna ipapiinarijè jii é pimeaari kâ Kériso? Nye ticè! Càcaa pâ aré ma tòina, ma pai pidumapiè kâjè, ma pâ maagé, ma pai tubaèpà tâjè, ma copwa, ma pai ticè neemurujè, ma pâ pwécapa, ma diri na jèpapara muru na èpà na papòjè. Â càcaa mwara é pwâra bà na pâri ma é ipapiinarijè jii é pimeaari kâ Kériso. ³⁶ Âna jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Wàrapwiri googà,
â rà pwa kûu tâbà,
rà tètâmwarabà,
na diri pâ tòotù.
Â rà pwa-imudi tâbà,
pwacèwii pâ mutô,
na gére poparà pâ,
naa na autaa macii.*

Psaume 44.23

³⁷ Êco na, na diri é pâ pwina tèepaa maribà, âna bà dau piétò awé, majoroé wà Pwina é jèe meaaribà. ³⁸⁻³⁹ Ba go nye cèikí ba mwü, pâ:

Tâbawêe é pimeaari
kâ Pwiduée ba kâjè!

Ticè cèna pâri
 ma ipapiinarijè jii.
 Càcaa ê pwâra bà.
 Càcaa ê wâro.
 Càcaa pâ *angela.
 Càcaa pâ duée.
 Càcaa pâ pâtâma na èpà.
 Ticè cè muru—
 muru na gére nabà,
 muru na o widàuru,
 muru nidò,
 muru niboo,
 muru naa gòropuu diri.
 Ticè muru na pâri
 ma pinaaitirijè
 jii pimeaari kêe
 naa goo Kériso Iésu,
 Pwi Ukai kâjè!

ba isaraéla ma pàra ba

9

(Naporomee 9–12)

É imuru tèpa jènereê Paulo

¹ Go patùrawà ni géee na âji pwâranümoo, â ê pwina go ina, âna nye âjupâra, â câgo caa pwâ. Ba bu nye caapwi ma wà Kériso. Â ê Nyuûaê Pwicîri, âna é pitûâ kêra ê pwâranümoo. Â wàé na é *paâjupâra ê pwina go ina tàwà. ²⁻³ Êni: Go po dau pikîri, â tòina ê pwâranümoo, goo tèpa jènereô, ê Ba *Isaraéla. Ba wiàna pâri ma go pitu tàra [ma rà udò] â pwiri go panuâô, ma é tojiio wà Pwiduée, ma ipapiinariô jii Kériso.

⁴ Ba é nye pitòrigari ê Ba kôo wà Pwiduée, ba na Ba kêe, ma tèpa naîê. Â é jèe nye paari tàra ê pai maina ma muugère kêe. Â é pwa *ipwataâboro tàra, â é naa tàra ê *Naèà. Â é naa tàra mwara ê tàrù, ba na rà pwapwicîri tée, [na pai pwa wèe na âjupâra]. Â wailà, na rà jèe nye tòpi ê pâ aupwényunyûaari kêe, na é jèe mara ina tàra béaa.

⁵ Ba wà tèpa jooororà, âna rà tèpa âboro, na tèpa pwamuru naa goorà, na araé. Â é té géee goorà wà Kériso, naa na naiiri âboro. Wâdé na jè cau ipwamaina dâra gòiri wà Pwiduée, na é wâjai diri pâ muru*!

Tèpa âji naî Pwiduée

⁶ Wiàna wàrapwiri, â gona jè o niimiri pâ, câé caa pacoo é auinabéaa kêe wà Pwiduée? Akaé! É jèe nye pacoo, ba, ê âji Ba kà Pwiduée, âna é dau maina jii ê Ba Isaraéla†. ⁷ Jèpwi mwara, âna câé caa [niimiri wà Pwiduée pâ] wà tèpa cau té géee goo *Abérama, âna rà jèe tèpa âji naîê. Ba é ina tà Abérama, pâ: *Wà tèpa gòobàragà na ia go inarà, âna o mwa pitèparà géee goo Isaaka, pwina naîgà.* *Genèse 21.12*

9:2-3 Exode 32.32   **9:4** Exode 9.4   * **9:5** Wâdé na jè cau ipwamaina dâra gòiri, wà Pwiduée, na é wâjai diri pâ muru—é, {Wà Kériso}, na é wâjai diri pâ muru, ba é Pwiduée na, naa pwamainaê dâra gòiri awé.   † **9:6** Grec: Êco na câé caa pitanami é popai kà Pwiduée. Ba {ê Ba} Isaraéla, âna càcaa wà diri tàpè na rà té géee goo Isaraéla.   **9:7** Genèse 21.12

⁸ [Wà Abéraama, âna nye pwa mwara pàra tèpa naîê.] Pai ina wèe pâ, càcaa tàpé na rà tèepaa, géee goro é câbawâdé kâra âboro, na rà o tèpa naî Pwiduee. Ba wà tèpa âji naîê, âna wà tàpé na tèepaa, géee goro é auinabéaa kâ Pwiduee. ⁹ Â wàéni é pwina é ina wà Pwiduee, tà Abéraama, [na é ipwataâboro tée]: *Na go o mwa wâjué còwâ, naa na caapwi najà, â wà Sara, tô wâdâgâ, âna ée mwa pitâmari pwi nari èpo paa.* *Genèse 18.10*

¹⁰ Â nye coo pwacèwii pai ina kêe. Â napwa naa goo wà pwi âboro èpo bèepwiri, âna wà kaa, Isaaka, pwi jojooro tèpa *Juif. Â géee na càué, â ru piéa ma Rébéka. Â Rébéka, âna é pitâmari du bérepidu†.

¹¹⁻¹³ Â é ina tée wà Pwiduee pâ, wà pwi ciàra èpo, wà Ésaü, âna ée mwa piâboro kîri kâ pwi jiié, Iakobo. Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Go wâdéari wà Iakobo, jii wà Ésaü.* *Malachie 1.2-3* Â é tâmara

ina pwiri, na bwaa càru caa tèepaa, wà tupédu bérepidu. Â bwaa nye ticé èpà ma wâdé, na ru pwa. Â é wàrapwiri pai pitòrigari kêe wà Pwiduee, ba naa coo ma wàra é auniimiri kêe. Ba é nye pitòrigari wà tèpa âboro, wiàra é câbawâdé kêe, â càcaa goro é pâ wakè kâra.

Pwiduee co na é pitòrigari

¹⁴ Gona jè ina pâ, câe caa *tàrù wà Pwiduee? Bwa! ¹⁵ Ba é jèe ina tà *Moosé, pâ: *Wiàna wâdé tóo, â go meaari pwi jèpwi. Â wiàna wâdé tóo, â go pwa na wâdé, ba kâ pwi jèpwi.* *Exode 33.19* ¹⁶ Ba nye wà Pwiduee

na é niimiri pâ, é pwa na wâdé ba kâjè. Â càcaa géee goro cè câbawâdé kâjè, ma wakè kâjè. ¹⁷ Jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ, é ina wà Pwiduee, tà Faraô, pwi ukai naa *Aigupito, pâ: *Wâgo na go pwa ma gà pwi ukai, ba na paari é pàtâmoo naa googâ, ma rà o tâmogòori é neeô, diri é gòropuu.* *Exode 9.16*

¹⁸ Ba wiàna nùma wà Pwiduee, â é meaari wà pàra tàpé. Â wiàna nùmee, â é nama gòo pûru pàra tàpé.

É pwa pwina nùmee goo

¹⁹ Pwiri gà o ina tóo, pâ: «Wiàna wà Pwiduee, na é nama jè pwa diri é pâ tûâ kâjè, â cina é pa-icòojè? Ba càcaa pârijè, ma jè pagòo pûrujè tée!»

[Â go tòpi tâgâ, pâ]: Gona wâgà wâa, na gà cicaraé? ²⁰ Ba gona é muru na pwaŶ, âna é ina tà pwina é tòpòé, pâ: «Gorodà na gà tòpò-o, ma go wàrani?»

Bwa! ²¹ Ba wà pwi a pwa é ilò puu, âna é pwa é pwina nùmee goro i puu kêe. Â wiàna nùmee, â é nye pwa goro i puu bèepwiri, é ngapò târa diri pâ tòotù, bau jè ngapò na dau wâdé.

²² Wàrapwiri mwara naa goo Pwiduee. Ba wiàna nùmee, â pâri, ma é paari é pwâra putâmu kêe, ma é pàtamee, ma é ténoori tèpa âboro èpâ*. Êco na é dau dàpwicâarié ba kâra, [ba wàé na é pitûâ]. ²³ Â wàé na é pitòrigari, na é meaari pàra tàpé, ba wâdé tée na rà tòpi é câmarà—pai tâa kâra na é pai maina ma muugère kêe.

Câe caa todà tèpa Juif co

²⁴ Wà tèpa âboro-bà, âna wàijè. Câe caa todàjè co, géee nabibiu kâ tèpa Juif, ba nye géee nabibiu kâ mwara tàpé na càra caa tèpa Juif. ²⁵ Ba wà Pwiduee,

9:8 Galatia 4.23 **9:9** Genèse 18.14 † **9:10** Grec: Jèpwi mwara, wà Rébéka, ba é pitâmari {du} naî Isaaka, pwi caa kâjè. **9:11-13** Genèse 25.23 **9:11-13** Malachie 1.2-3 **9:15** Exode 33.19 **9:16** Éféso 2.8 **9:17** Exode 9.16 **9:20** Ésaïe 29.16, 45.9 **Ŷ 9:20** Muru na pwa—Grec: Pala na pwa {goro puu}. **9:21** Jérémie 18.6 * **9:22** Tèpa âboro èpâ—Grec: Tàpé na wâdé na ténoorirâ. **9:25** Osée 2.25

âna é ina naa goorà, naa na tii kà *péroféta Osée, pâ: *Ê Ba, na càcaa pwi Ba kôo, âna go jèe ina goorà nabàni pâ “Ba kôo”. Â é Ba, na câgo caa meaarié, âna go o jèe meaarié. Osée 2.25* ²⁶ *Béaa, âna go ina tàra pâ: “Câguwà caa pwi Ba kôo.” Â go ina goorà nabàni pâ: “Guwà tèpa naî Pwiduee na é wâro.” Osée 2.1*

²⁷ *Napwa naa goo wà tèpa Juif, âna é tomara too wà péroféta Isaia, â é ina pâ: Wà tèpa Isaraéla, âna rà o mwa wâru, pwacèwii é marawâ niboo bàrawià. Êco na o pwâco géee goorà, cèna rà o uddò, [ma rà wâro awé].* ²⁸ *Ba wà Pwi Ukai, âna ée awàì, goro tèi é gòropuu diri.* *Ésaie 10.22–23*

²⁹ *Â é nye tàmara ina béaa mwara, wà Isaia, pâ: Wà Pwiduee, na dau pwa pàtàmee awé naa goro diri pâ muru, âna é nye panuâ pâra tèpa gòobàrajé, ba na rà wâro. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â o cau tiàujé, pwacèwii du ville* **Sodoma ma Gomora.* *Ésaie 1.9*

Càra caa cèikî tèpa Juif

³⁰ *Dà pai ina wèe diri é pâ pwi bèepwiri? Ba jèe còo pâ, wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càra caa mudà wà Pwiduee. Êco na, na rà jèe pâ nau cèikî naa gooé [â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàra ma wàé] â é nama rà tèpa âboro na rà *tàrù na araé.*

³¹ *Napwa naa goo tèpa âboro kàra é Ba Isaraéla, âna rà mudàra é naèà, ba na é nama rà tàrù na ara Pwiduee. Êco na càra caa pâmari.* ³² *Â gorodà? Ba rà imudàra ma rà tàrù, géee goro é pâ na wakè kàra, â càcaa géee goo é cèikî kàra [naa goo Pwiduee]. Â cigòtù àrà, naa goro i atù, pwi a nama jèe tûu.* ³³ *Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri é popai bèeni kà Pwiduee:*

Gà còo ma gà tère!
Go tòpò naa *Siona,
[naa napò pwicîri]
pwi Atü na wâdé,
pwi Atü na mwü.
O cigòtù â
tèpa cicarao.
Rà tûuboo awé
géee goo Atü kôo-bà!
Rà piétò awé†
tàpé na cèikî;
na pûra naa goo
pwi Atü kôo-bà.

Ésaie 8.14; 28.16

10

¹ *Tèpa béee naa goo Kériso, dau nûmoo na rà udò wà tèpa *Juif, é Ba kôo, [ma tâa tàra é *âji wâro]. Â wàé kaa pwiri é pwâra pwapwicîri kôo tà Pwiduee.* ²⁻³ *Ba go tâmogòori bwàti pâ, nûmarà na rà pâra wià Pwiduee. Êco na càra caa tâmogòori é naigé kà Pwiduee, târa ma é tòpò pinaanapò naa nabibiu kà tèpa âboro ma wàé. Â tàutàra goro é naigé kèe, â rà nye*

9:26 Osée 2.1   **9:27** Ésaie 10.22–23   **9:29** Ésaie 1.9   **9:32** Ésaie 8.14   **9:33** Ésaie 28.16;
 1 Péteru 2.6   † **9:33** Rà piétò awé—é, O câgo caa panuârà. Grec: O càra caa kamu.

pâra wiâra, ê naigé kàra. Â rà ipwadàra [ba na rà pitêre dâra ê *Naèà kà Moosé.]

⁴ Êco na nabàni, âna jèe piticèmuru naa goo ê Naèà. Wàrapwiri, gée goo wà Kériso. Ba wà tàpé na rà cèikí naa gooé, âna [é tòpò pinaanapô wà Pwiduée, naa nabibiu kàra ma wàé, â] é cau nama rà tèpa âboro na rà *târù na araé.

Rà udò diri tàpé na rà todà Pwi Ukai

⁵ Béaa, âna é naigé ma jèe târù na ara Pwiduée, âna, na jèe pâra wiâra ê Naèà. Â é ina wà Moosé, pâ: *Ê Naèà, âna é naa wâro, tà pwina é pitêre dâra diri é pâ na autûari, na wâna.* Lévitique 18.5

⁶ Êco na nabàni, âna jèe *târù na ara Pwiduée gée goro é cèikí kâjè [naa goo wà Kériso]. Â o càcaa mwa caa pâri ma jèe pitawèerijè pâ: «Wàilàpà, na o too naa *napwéretòtù?» ba na é naa boome darijè [*pwi a pa-udòjè. Ba é jèe nye boome] wà Kériso. ⁷ Â o câjè caa pitawèerijè mwara pâ, «O wàilàpà, na boo naa na aubà*?» ba na pawâro còwâ wà Kériso. Ba é jèe nye too. ⁸ [Â é pame darijè é pai udò kâjè.] Â wâdé co na jèe cèikí naa gooé.

Wàé kaa é popai na bà picémara. Ba é jèe nye ina Moosé mwara, naa na *Tii Pwicîri pâ: *Napwa é popai, âna é tàmwünyabwerigà. É tâa pwâgà, â é wâna pwâranûmagà.* Deutéronome 30.14

⁹ Ba wiàna gà inapàpari goro pwâgà, pâ, wà Iésu Kériso, âna é Pwi Ukai, â wiàna gà cèikí, gée na âji pwâranûmagà, pâ, é pawâroé còwâ wà Pwiduée gée na aubà, â gà o udò. [Â o tâa tâgà é *wâro dâra gòiri jaaé.] ¹⁰ Ba wiàna gà âji cèikí naa gooé, ma inapàparié, â wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàu ma wàé, â] é nama gà pwi âboro na gà târù na araé, â é pa-udògà.

¹¹ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Rà mwa piétò† wà tèpa âboro na rà cèikí naa gooé. Ésaïe 28.16* ¹² Â [wâna é popai bèepwiri, âna] nye ticè nadàpà wà tèpa Juif, ma tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba nye caapwi co Pwi Ukai kâjè diri, â é naa, naa goro piticèmuru naa goo, é aupwényunyuâari kêe, ba kà diri tàpé na rà todèe. ¹³ Ba wàra na jèe wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ: *Wà diri tàpé na rà todà Pwi Ukai, âna rà o udò.* Joël 3.5

Picémara é Picémara Wâdé

¹⁴ O wànau târa cè pai todà wà Pwi Ukai, wiàna câjè caa cèikí naa gooé? Â o wànau târa cè pai cèikí naa gooé, wiàna câjè caa tère cè popai gooé? Â o wànau târa cè pai tère, wiàna ticè na inapàparié? ¹⁵ Â o wànau târa cè pai inapàparié, wiàna ticè cèna cùrué ma é ina? Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Pwényuâa é pai tèepaa kà tàpé na rà inapàpari é pinaanapô, wàilà na rà picémara é picémara na wâdé.* Ésaïe 52.7

¹⁶ Â càcaa po wàilà diri [tèpa Juif] na rà pitêre dâra é *Picémara Wâdé. Ba é ina wà *péroféta Isaia, pâ: *Pwi Ukai, Pwiduée, wàilàpà na cèikí naa goo popai kâbà?* Ésaïe 53.1

¹⁷ Üu, jèe cèikí, naa goo pai tère kâjè é Picémara Wâdé goo wà Kériso. Â jèe cèikí naa goo, ûna rà picémara.

10:5 Lévitique 18.5   **10:6** Deutéronome 30.12-14   * **10:7** Aubà—Grec: Oolaa ('Abîme'). Còo Auinapàpari naporomee 9.   **10:11** Ésaïe 28.16   † **10:11** Rà mwa piétò—é, O cãgo caa panuàra. Grec: O càra caa kamu.   **10:12** Apostolo 15.9   **10:13** Joël 3.5   **10:15** Ésaïe 52.7   **10:16** Ésaïe 53.1

18 *Â napwa mwara naa goo tèpa Juif, âna gona càra caa tère ê popai bèepwiri? Akaé. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicíri pâ:*

*Jèe nye picémara pitiri
ê popai bèepwiri.
Rà tère pitiri gòropuu diri.*

Psaume 19.5

19 *É, gona càra caa tâmogòori i popai? Akaé! Ba wà Pwiduée, âna jèe tàmara ina béaa, na é naigé mee wà Moosé, pâ:*

*Go nama guwà piboo,
goo pàra tàpé.
[Go paari wâdé kôo
tà pàra tèpa Ba.]
Càra caa Ba kôo.
Â càra tâmogòorio.
Guwà o putàmu
naa goo tàpéebà.*

Deutéronome 32.21

20 *Â wà Isaia, âna câé caa piwâ, na é ina ê popai bèeni, me géé jaa Pwiduée, pâ:*

*Càra caa muddò,
â rà jèe pâmariô.
Càra caa todòo,
â go jèe ipaario tàra.*

Ésaïe 65.1

21 *Â wà Pwiduée, âna é ina mwara goo tèpa *Isaraéla, pâ:*

*Go tu pâ goro du îô,
dàra é Ba bèepwiri,
diri pâ tòotù.
[Go paari pwâranümo.
Â càra caa medario.]
Ba dau gòo pûrurâ.
Càra caa pitère dòo.*

Ésaïe 65.2

11

Câé caa naa càuè tà tèpa Juif

¹ Pwiri na jè ina pâ wànau? Gona wà Pwiduée, âna é nye naa càuè târa é Ba kêe, wà tèpa *Juif? Bwa! Ba wâgo, âna go pwi Juif, pwi gòobàra *Abéaraama, géé na wâao kâ *Benjamin. ² Bwa, câé caa naa càuè târa é Ba kêe, wà Pwiduée, na é jèe nye mara pitòrigari béaa.

Ba guwà nye tâmogòori bwàti, é pwina é ina wà *péroféta Élia, naa goo pwiilbà. Ba jè pûra naa na *Tii Pwicíri pâ, é piciapwâ tà Pwiduée, goro é

Ba *Isaraéla. ³ Â é ina pâ: *Au, Pwi Ukai! Rà jèe tètàmwarà tèpa péroféta'gà. Â rà ténoori é pâ aupwa *ârapwailò tâgà. Â wâgo co, [na go pwi dàra péroféta] na go tà tâa. Â nūmarà mwara, na rà pòtàmwarào.* 1 Rois 19.10

⁴ Â dà na é tòpi tée goo, wà Pwiduée? É ina tée pâ: *Akaé, rà bwaa nye tà tâa 7 000 tèpa âboro kôo, na càra caa tùu jùrurà, na ara pwi nari duée, Baal*.* 1 Rois 19.18

⁵ Â nye tà ipaiwà nabàni. Ba pwa jè dàra é Ba Isaraéla, na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba na kêe, wiâra é *pimeaari imudi kêe. ⁶ Â câe caa pitòrigarirà, gée goro é pâ tūâ kàra. Ba wiâna wàrapwiri, â é pimeaari kà Pwiduée, âna o càcaa é pimeaari, na é naa naa goro piticèmururu naa goo†.

⁷ Pai ina wèe pâ wànau, é pwi bèepwiri? Wà tèpa Juif, âna rà mudàra [é pinaanapò kàra ma wà Pwiduée] êco na [é aumaina goorà] âna càra caa pâmarié, ba gòo pùrurà; â êco tàpé na é pitòrigarirà wà Pwiduée. ⁸ Ba jèe nye wii naa na é Tii Pwicîri pâ:

*É papuurà wà Pwiduée,
ba na ticè na rà tâmogòori.
Â é nama rà bwi, ma rà kee.
Â rà nye tà ciburà wàrapwiri.*

Deutéronome 29.3; Ésaïe 29.10

⁹ É ina mwara wà ukai *Davita, tà Pwiduée, pâ:

*Gà naa wârimuru
tà tàpé na rà épâ.
Rà pi-ija ma wâdo.
[Rà iauri pâ wâdé.]
O wâdé naa bii
diri pâ pwiibà,
ba na o pwéé
naa na naigé,
ba na rà tùu naa na.
¹⁰ Gà nama rà bwi
ba na ticè na rà còo!
[Gà naa tàra diri
pâ aré ma tòina.]
O càcaa pa jiiirà.
Rà o tòcùurà†goo
pai kakeri wèe!*

Psaume 69.23–24

Tàpiri tà pàra Ba

¹¹ Ūna jè tère pwiri§, â jè péa niimiri pâ, pwiri wà tèpa Juif, âna rà tūu dàra gòiri awé? Bwa; nye tàpo wàrapwiri naa na jè ji pàara co, ba na rà udò é pàra Ba, [ma tâa tàra é *âji wâro jaa Pwiduée]. Â é pâ nau piboo é Ba

11:3 2 Rois 19.10,14   **11:4** 1 Rois 19.18   * **11:4** Baal—Pwi jèe duée kà tèpa âboro na rà tâa napò Kanana, napò na rà popa wà tèpa Isaraéla. Â wà pàra tèpa Isaraéla, âna rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, â rà pwapwicîri tà Baal.   **11:6** Galatia 3.18   † **11:6** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bëeni: Â wiâna géee goo pâ wakè, â càcaa muru na naa wàrapwiri. Ba du ârailu muru na nye pi-ité.   **11:8** Deutéronome 29.3; Ésaïe 29.10   **11:9** Psaume 69.23–24   ‡ **11:10** Tòcùu—Dos courbé.   **11:11** Apostolo 13.46   § **11:11** Ūna jè tère pwiri... Grec: Go tawèeri pâ...

Isaraéla. ¹² Ba, na càra caa pitère dà wà Pwidueé, â [càra caa tòpi diri é pâ aupwényunyuâari kêe. Â] gée goo pwiri, â é dau *pwényunyuâari tàpé na càra caa tèpa Juif. Êco na, na rà mwa cau cimadò còwâ wà tèpa Juif. Â, na pwi tòotù-bà, âna o dau maina awé é aupwényunyuâari [ba kâjè diri].

¹³ Napwa naa goowà, wâguwà na câguwà caa tèpa Juif, âna [wà Pwidueé, âna é cùruo me, ba na] go pwi *apostolo ba kàwà. Â é wakè bèepwiri, âna dau wâdé tîo. ¹⁴ Â, na go gére wàrapwiri, â o wâdé, ba rà o piboo tèpa jènereô, tèpa Juif, ba na rà o udò wà pàra tàpé gée goorà. ¹⁵ Ba ûna é naa càué tàra wà Pwidueé, â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàra pàra Ba, naani gòropuu, ma wàé. Â wiàna ée mwa tòpi còwâ tèpa Juif, â rà o pwacèwii tèpa bà, na rà wàro còwâ.

Naagà gée naa goro Ba kêe

¹⁶ [Wiàna wà tèpa jojooro tèpa Juif, âna rà tèpa âboro kà Pwidueé, â nye ipaiwà mwara naa goo tèpa gòobàrarà. Ba pwacèwii é poloa.] Ba wiàna pwi jè ére na pàbéaa gée goo i poloa, âna naa tà Pwidueé, â diri é poloa, âna nye kêe. Â nye pwacèwii mwara é upwàra. Ba wiàna é wàé, âna kà Pwidueé, â é ditèe, âna kêe mwara.

¹⁷ Ba é Ba Isaraéla, âna pwacèwii jè upwàra, na tòimiri goo, naa na aupwanapò kà Pwidueé. Â é jèe tépàgà pàra ditèe. Â wâgà, na câgà caa pwi Juif, âna gà pwacèwii ditàra upwàra còpaaci. Â é naagà gée, naa goro upwàra na tòimiri goo. Êna wàrapwiri, â wâgà mwara, âna gà wâdo, é nûru é pwi upwàra bèepwiri. Â pwa câmagà, gée na aupwényunyuâari kà Pwidueé, na é ina béaa, na é *ipwataâboro tà Abéraama*.

¹⁸ Êkaa na gà cibwaa pi-ina kâgà! Gà cibwaa niimiri pâ, gà wâdé jii é ditèe na tapàgà. Ba càcaa wâgà, na pa i pâ wàé, â é pâ wàé na rà popagà!

¹⁹⁻²¹ Âjupâra pâ, é tépàgà pàra tàpé, ba càra caa cèikî. Â wâgà, âna, é naagà gée, naa goro i upwàra, gée goro na gà cèikî. Â pwiri gà mwa ina pâ: «É jèe tépàgà i ditèe, ba na wâgo, âna naaô gée, naa goro i upwàra.» Êco na gà ipwacôoco! Ba wiàna é tépàgà é âji ditèe, â é péa pwacèwii mwara, naa googà. Êkaa na go ina pâ, gà cibwaa pi-ina kâgà!

²² Gà còo, wà Pwidueé, âna é nye wâdé ba kâjè. Êco na é pitèi ba gòo tàpé na càra caa pitère dèe. Â é wâdé naa googà, wiàna gà nye ciburà pàra wiàra é pai wâdé kêe. Â wiàna càcaa wàrapwiri, â é péa tépàgàgà, gée goo i upwàra.

²³ Pwiri wà tèpa Juif, âna rà o mwa wâjué còwâ, â rà cèikî naa goo Pwidueé. Â wiàna wàrapwiri, â pwa pàtamee, ma é naarà gée còwâ naa goro i upwàra. ²⁴ Ba ûna é naagà gée, naa goro i upwàra na tòimiri goo, âna càcaa muru a pwa. Ba wâgà, âna gà pwi ditàra upwàra còpaaci. Â napwa naa goo wà tèpa Juif, âna rà tèpa âji ditàra, é upwàra, na nye tòimiri goo. Â dau ticècoé tà Pwidueé, ma é naarà gée còwâ naa goro i upwàra.

Ée mwa udò é Ba Isaraéla

²⁵ Ûu, co tèpa béèò naa na nee Kériso, guwà cibwaa pi-ina kàwà! Ba dau wàru pâ namuru, na câguwà caa tâmogòori. Â nûmoo na guwà tâmogòori, é âji pai pwa goo wà tèpa Juif, é muru na ia tàbinyiri† béaa.

Wàéni: Wiàna pàra tàpé, âna tàutàra na rà cèikí, êco na o càra caa ciburà wàrapwiri. Ba wíàra ê câbawâdé kà Pwiduée, â wà pàra tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà o medarié. Â, na rà cau me còwâ wà tàpéebà, â wà mwara tèpa âji Juif, âna rà o tapoo cèikí còwâ†. ²⁶ Â, na pàara-bà, âna ê Ba Isaraéla, âna ée mwa udò. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri ê popai bèeni kà Pwiduée, pâ:

*Ée mwa me géé *Siona
wà pwi a pa-udòjè.*

Ée me ba na é tipi

tèpa gòobàra Iakobo^S.

*²⁷ Go paco ma wàilà
auipwataâboro.*

*Go pwanauri pâ èpà,
pâ tûâ na rà pwa.*

Ésaïe 59.20; 27.9

²⁸ Âjupâra pâ, wâru tèpa Juif na tàutàra goo ê *Picémara Wâdé. Â rà jèe pâ nau tèpa cicara wà Pwiduée. Â ê pwiilbà, âna pâ nau wâdé ba kàwà, wâguwà na câguwà caa tèpa Juif. Êco na wà Pwiduée, âna é jèe pitòrigari tèpa Juif, ba na rà pwi Ba kèe. Â é ipwataâboro tà tèpa jooororà. Â dau wânümee tàra. ²⁹ Ba câé caa pa còwâ ê pwina é naa. Â câé caa naa càùé tà tàpé na é jèe todàra.

³⁰⁻³¹ Béaa, âna wâguwà, [na câguwà caa tèpa Juif] âna càcaa nümawà goo Pwiduée. Ûna tàu tà tèpa Juif, na rà tòpi é pâ wâdé kèe*, â é naa tàwà. Êco na, [na jè tòtotù, âna] ée mwa nye naa tàra còwâ, ê pâ wâdé kèe. ³² Â é jèe nama wàrapwiri, ba na é paari tâjè diri é pimeari kèe.

Dau maina pimeari kà Pwiduée

³³ Wà Pwiduée, âna é dau maina ma pwényuâa awé! Â po dau maina é pimeari kèe, ma é pâ wâdé na é pwa! Dau wâgòro ma wâdòiti jiijè, é autâmogòorimuru, ma auniimiri kèe! Wàilàapà, na tâmogòori é pâ autûâri kèe? Â wàilàapà, na tâmogòori é pai pwa goro pai wakè kèe? ³⁴ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Wàilàapà na tâmogòori
auniimiri kà Pwi Ukai?
Wàilàapà na ina tée
cè pwina é pwa?*

Ésaïe 40.13

³⁵ *Wàilàapà na naa tée cè muru,
ba na é pitòwâri tée
wà Pwiduée Caa?*

Job 41.3

† **11:25** Grec: Càcaa nümoo na guwà niimiri pâ guwà tèpa tâmogòorimuru. Wâdé na guwà tâmogòori é auniimiri na tàbinyiri bèeni: O gòo pûru é auwâru géé goo tèpa Isaraéla, tiagoo na rà tóme diri tàpé na càra caa tèpa Juif. **11:26** Ésaïe 59.20–21 ^S **11:26** Iakobo—Pwi joooro diri tèpa Juif. Còo mwara Abérama, ma Isaaka, ma Iakobo naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **11:27** Jérémie 31.33–34 * **11:30-31** Tàu tà tèpa Juif, na rà tòpi é pâ wâdé kèe—Grec: Càra caa pitère dèe. **11:33** Ésaïe 55.8–9 **11:34** Ésaïe 40.13; 1 Korénito 2.16 **11:35** Job 41.3

³⁶ Ba diri é pâ namuru, âna nye me gée gooé. Â nye wàé, na é pwa diri é pâ muru, ba kée. Wâjaaé é pai maina ma muugère, dâra gòiri awé! Amen!

câmu goro pai wâro kâjè

12

(Naporomee 12.1–15.13)

Ârapwaaîlò na wâro

¹ Tèpa béeò naa na nee Kériso, é dau mearijè wà Pwiduée, â é pwa pâ pwina wâdé ba kâjè. Gée goo pwiri, â go ilari jiiwà, gée na âji pwâranümoo, pâ, guwà pipanuâwà bamwara tée, ba na guwà pwacèwii é *ârapwaaîlò na wâro, na dau wâdé tée. Â wàé kaa pwiri é âji pwapwicîri, na pâri ma guwà naa tée.

² Guwà cibwaa ipwacèwii tèpa âboro gòropuu. Â guwà panuâwà tà Pwiduée, ba na é tòotéri é pwâranümawà, [ma é auniimiri kàwà, ma é càrawà]. Êpwiri, âna guwà o tâmogòori é câbawâdé kée, na pâri ma guwà pwa—na âjupâra, ma wâdé, ma tâbawêe.

Jèpa naa tâjè jèpa âraimeai

³ Napwa naa good, âna é naa tôo, naa goro piticèmururu naa goo, é pâ wâdé kée, wà Pwiduée, [ûna é pitòrigario, ba na go pwi *apostolo kée. Êkaa na, o pâri ma] go jèpa ina tàwà jècaa, pâ: Gà cibwaa niimiri pâ pwamuru naa googà. Bwa, gà ipakîrigà, â gà pinünüma bwàti. Â gà pitèigà bwàti, wiâra é pai cèikî, na é naa tâgà wà Pwiduée.

⁴ Gà còo, wâna naijè, âna wâru é pâ na ére. Â é jèpa ére bèepwiri, âna nye jèpa pi-itè wakè kàra. ⁵ Â wàrapwiri naa goojè, wàijè na jè wâru. Ba caapwi naijè, na jèe caapwi ma wà Kériso. Â jèpa pwa é jèpa wakè kâjè. ⁶ Ba wà Pwiduée, âna é jèpa naa tâjè é jèpa âraimeai, [ba na jè piènwéna kée].

Êkaa na wiàna é naa tâgà é wakè goro *péroféta, â wâdé na gà pwi a pa popai kée, wiâra é câmu goo cèikî'gà. ⁷ Â wiàna é naa tâgà, ma gà pwi a pitu tà pàra tàpé*, â wâdé na gà pitu tàra. Â wiàna é naa tâgà, ma gà pwi a pacâmuri, â gà pacâmuri.

⁸ Â wiàna gà pwi a pagòo pàra tàpé, â gà pagòorà. Â wiàna gà pwi a-imeai, â gà naa, â gà cibwaa câmuri. Â wiàna gà pwi a-ipopa ba, â gà pwa, gée na âji pwâranümagà. Â wiàna gà pwi a pwa na wâdé ba kà pàra tàpé ma pitu tàra, â gà pwa naa na ipwàdée.

Câmu kâra wâro kà pwi a cèikî

⁹ Napwa é pimeaari kàwà, âna wâdé na âji pimeaari. Guwà cibwaa gòmapwa. Â wâdé na guwà èpàri ma miiri diri é pwina èpà, â guwà ciburà tâa goo é pwina wâdé. ¹⁰ Â guwà pimeaariwà, goro é âji pwâranümawà, ba guwà tèpa aéjii, naa na nee Kériso. Â guwà pipapwicîriwà. ¹¹ Guwà cibwaa pwaora, na guwà piènwéna kà Pwi Ukai. Â guwà tà tàcî, â guwà wakè ba kée, gée na diri é nii kàwà ma pwâranümawà.

¹² Guwà ipwàdée, gée goo cèikî kàwà, naa goo é pwina é pwa, ba kàwà, wà Pwiduée. Â wiàna é tèepaa mariwà é aré, â guwà pidàpwicîariwà, â

11:36 1 Korénito 8.6   **12:1** Roma 6.11,13; 1 Pétèru 2.5   **12:3** 1 Korénito 12.11; Éféso 4.7   **12:4** 1 Korénito 12.12,27   **12:6** 1 Korénito 12.4–11; 1 Pétèru 4.10–11   * **12:7** Gà pwi apitu tà pàra tàpé—Wàèpwiri pai ina wàra Dikona.   **12:10** 1 Pétèru 1.22   **12:12** 1 Tésalonika 5.16–18

guwà ciburà pwapwicîri. ¹³ Â wiàna wà tèpa cèikî béewà, âna ticè tàra cè jè muru, â guwà naa tàra. Â guwà tòpi bwàti, tàpé na rà me mariwà.

¹⁴ Napwa naa goo wà tàpé na rà pwa tàwà na èpà, â guwà ilari jii Pwiduée pâ, na é *pwényunyuâarirà. Ûu, guwà ilari é aupwényunyuâari kêe, â guwà cibwaa tojjiirà.

¹⁵ Guwà ipwàdée, ma wà tàpé na rà ipwàdée, â guwà i, ma tàpé na rà i. ¹⁶ Guwà cibwaa pinadàrù tèpa âboro. Â guwà pwa ma caapwi, é pai meaarirà kàwà, pwacèwii na, cau tèpa âboro na pwamuru naa goorà. Â guwà cibwaa ipwamainawà. Â guwà cibwaa niimiri pâ, guwà tèpa dau tâmogòrimuru†.

Tûâ kâjè naa jaa pâ âboro diri

¹⁷⁻¹⁹ Wiàna pâri, â guwà mudàra, ma guwà wâro na pinaanapô, ma wailà diri. Â guwà mudàra, ma guwà pwa é pwina wâdé, na ara diri pâ âboro. Tèpa âji béedò, guwà cibwaa pitôowâri tà pàra tàpé. Wiàna rà pwa tàwà na èpà, â guwà cibwaa pawâjuépiri tàra còwâ é èpà na rà pwa tàwà. Â guwà panuâ tà Pwiduée é pwiibà, ba wàé, na ée mwa tèi, ma pwa wârimuru tàra. Ba é ina wà Pwi Ukai, naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Nye wâgo co,
na go o mwa pitôowâri,
[tà tàpé na rà pwa na èpà].
Â wâgo co,
na go nye jèpa naa tàra
pumara é tûâ kàra.*

Deutéronome 32.35

²⁰ Â jèe wii mwara naa na é jè ére na Tii Pwicîri pâ:

*Wiàna é copwa
wà pwi a pièpârigà,
â gà naa cè èe.
Na nümee na é wâdo,
â gà naa cè wâdoóé.
[Â é pai kamu kêe]
âna o dàuru ânye tòo,
na tâa gòro pûrué.*

Proverbes 25.21–22

[Â wâguwà, âna wâdé na guwà pwa é pwiibà.] ²¹ Â guwà cibwaa nama piédò é èpà. Â wâdé na guwà piédò jii é èpà, goro é pwina wâdé.

13

Pitêre dà tèpa pitûâ kâra napô

12:13 Hébéru 13.2   **12:14** Mataio 5.44; 1 Korénito 4.12   **12:16** Proverbes 3.7   † **12:16** É, Â wâdé na guwà caapwi. Guwà ipakîriwà. Guwà pwa é pâ wakè, na càcaa nüma wà pàra tàpé, na rà pwa. Guwà cibwaa ipwamainawà, â guwà cibwaa niimiri pâ guwà tèpa dau tâmogòrimuru.
12:17-19 1 Tésalonika 5.15   **12:17-19** Deutéronome 32.35; Mataio 5.39   **12:20** Proverbes 25.21–22; Mataio 5.44

¹ Guwà pitère dà tàpé na tâa gòrà é pitûâ naa na napô. Ba wiàna rà pitûâ, âna wà Pwiduée, na é tòpòrà. Ba nye ticé na é pitûâ, wiàna cáe caa naa tàrù tée, wà Pwiduée. ² Wà pwina tàutée dâra pitère dâra é pâ naèà, âna é cicara é pwina é tòpò wà Pwiduée. Â wà pwiibà, âna ée mwa tòpi é wârimuru kée.

³ Wiàna jè pwa é pwina wâdé, â o càcaa wâgotâjè, goo tàpé na rà pitûâ kâjè. Êco na, wiàna jè pwa na èpà, â o nye wâgotâjè goorà. Êkaa na, gà pwa na wâdé, ba na o wâdé tàra wâgà.

⁴ Ba wà tèpa pitûâ, âna rà pwacèwii tèpa ênawéna kà Pwiduée. Â é wakè kàra, âna, na rà pitu tâgà ma gà pwa na wâdé. Â pwa tàrù kàra, ma rà pwa wârimuru tâgà. Ba wàèpwiri mwara pwi wakè na é naa tàra wà Pwiduée.

⁵ Êkaa na, wâdé na gà pitère dâra, ba na o cáe caa putàmu naa googà, wà Pwiduée. Â jèpwi mwara: Gà tâmogòori, naa na *pwâratùra-nigée-googà, pâ, é pitère dâra, âna wâdé ma *tàrù.

⁶ Wâdé mwara, na gà naa é mwani wâripû. Ba wà tàpé na rà tòri é mwani, âna wà Pwiduée, na é naa tàra é wakè bèepwiri. ⁷ Â gà naa tà pàra tàpé é pwina gà nye pitòwâri tàra. Wiàna é wâripû, â gà wâri. Â wiàna é pitère dâra, â gà pitère dâra. Â wiàna é ipakîri, â gà ipakîrigà.

Pimeari âna Naèà kâjè

⁸ Wiàna pwa kéredi'gà, â wâdé na gà wâri wâi. Êco na nye pwa jè caapwi muru na càcaa pâri ma gà wâri diri—âna é pimeari! Ba wâdé na gà ciburà meaari pàra tàpé. Â wiàna gà wàrapwiri, â gà nye pitère dâra bwàti, è *Naèà. ⁹ Wâru é pâ autûâri, wâna é Naèà. [Wàilà-ni pàra pwi]:

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa mura*;

Gà cibwaa iari é neemuru pàra tàpé.

Exode 20.13–17

Ê ère diri é pâ autûâri bèeni, bau diri é pàra pwi, âna caatâa, naa na é caapwi popai bèeni, pâ:

Gà meaari tèpa âboro†, pwacèwii é pai pimearigà còwâ. Lévitique 19.18

¹⁰ Ba wiàna jè meaari cè pwi jèpwi, â jèe nye po dau pwacoé ma jè pwa tée é pwina èpà! Êkaa na, wiàna jè meairà, â jè pitère dâra bwàti é Naèà.

Wârori wâro na é pwéelaa

¹¹ Guwà tàcî, [â guwà wârori bwàti é pwina go tàgére ina tàwà]. Guwà tâmogòori bwàti é pàara na jè gére wâro na. Ba ée jèe pâmwünyabwerijè é tòtù, na ée mwa bàra pa-udòjè na wà Pwiduée, [â é naa tâjè é *âji wâro jaaé].

Béaa, na jè mara cèikî naa goo Kériso, â é tòtù bèepwiri, âna é bwaa wâiti. Â nabàni, diri na pâ tòtù, âna ée jèe dau pime mwünyabwerijè. ¹² Ba é ne, âna ée jèe nabwé, â ée jèe êgòdò i tòtù.

13:1 Proverbes 8.15; Tito 3.1   **13:3** 1 Pétèru 2.13–14   **13:6** Mataio 22.21   **13:8** Mataio 22.39–40; Jacques 2.8   **13:9** Exode 20.13–15,17; Deutéronome 5.17–19,21   * **13:9** Gà cibwaa mura—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Â gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboro.   † **13:9** Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jènegà.   **13:10** 1 Korénito 13.4–7   **13:11** Éféso 5.14; 1 Tésalonika 5.6–7   **13:12** 1 Ioane 2.8

Êkaa na, wâdé na jè patâjji è pâ tûâ na èpà, na jè pwa naa ne. Â jè popa è neemuru paa, târa waké na pwa. ¹³Wâdé na guwà wârori è wâro na târù na wâdé, naa na pwéelaa. Guwà cibwaa dau wâdo ma ija; â guwà cibwaa ipuu imudi ma pâra tâpé; â guwà cibwaa pièbà, ma iputâmu.

¹⁴Â wâdé na guwà caapwi ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma é pwacèwii è ârabwée na é wâgoowà. [Guwà ciburà pitère dèe] â guwà cibwaa nama popawà è pâ câbawâdé kàwà, ba na guwà pwa pâ tûâ na èpà.

14

Jè meaari tèpa béjè na càcaa mwü cèikî kàra

Cibwaa pitèirà

¹Gà tòpi diri tâpé na rà *pâra wiâ Pwi Ukai. Ipaiwà mwara naa goo wà tâpé na càcaa mwü bwati è cèikî kàra. Â gà cibwaa pitèirà ma pi-inarà.

²Pwiri wâgà, âna péa wâdé tâgà diri è pâ utimuru. Êco na wà pwina càcaa mwü è cèikî kée, âna pwiri câé caa uti è noo kâra macii*. ³Â gà cibwaa pi-inaè ba èpà. Â wà pwiibà, âna é cibwaa pitèigà mwara. Ba wà Pwiduée, âna é nye cau tòpiwà diri. ⁴Wâgà wâa, ma gà pitèi è pwi ênawéna kà pwi jèpwi? Ba nye wâco pwi ukai kée, na ée mwa pitèié, wiàna é wâdé, é, wiàna é èpà†. Â ée mwa nye pitu tée, ba na é pwa pwina wâdé.

⁵Wàrapwiri naa goo tâpé na rà niimiri pâ, nye pwa jè tòtù na pwicîri. Â wà pâra tâpé mwara, na rà niimiri pâ, êdiri pâ tòtù, âna ipaiwà. Ba wâdé na rà nye jèpa piwéaari, è jèpa auniimiri kàra; â na rà jèpa cimwü naa goo.

⁶Wà tâpé na rà picâdârù‡ è tòtù, âna rà wàrapwiri, ba na rà papwicîri Pwi Ukai Pwiduée. Â wà tâpé na rà ija diri è pâ utimuru, âna rà nye wàrapwiri mwara, ba na rà papwicîrié. Â rà ipwaolé tée diri goo. Â wà tâpé na càra caa uti è noo kâra macii, âna rà pwa mwara bèepwiri, ba na rà papwicîri wà Pwiduée. Â wàilà mwara, âna rà pwaolé tée.

Jè wâro ba kà Pwi Ukai

⁷Câjè caa piwâro ba kâjè co, â câjè caa bà ba kâjè co. ⁸Ba wiàna jè wâro, â wâdé na jè wâro ba kà Pwi Ukai: Â wiàna jè bà, â jè bà ba kée. Ba naa na wâro, ma naa na è bà, âna jè tèpa ênawéna kà Pwi Ukai. ⁹Ba wà Kériso, âna é bà, â é wâro còwâ géé na aubà, ba na é pwi ukai kà tèpa bà, ma tèpa wâro.

¹⁰Êkaa na, wà tâpé géé goowà, na rà pitèi tèpa cèikî béerà, â wâdé na rà coo! Â ipaiwà naa goo tâpé na rà niimiri pâ mwü è cèikî kàra—na rà cibwaa ipwatétéri tà pâra tâpé. Üu, guwà nabwé! Ba jè mwa cau cima diri, ara Pwiduée, naa na è aupitèimuru kée§. ¹¹Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

Wàèni popai kôo,

13:13 Luka 21.34; Éféso 5.18 **13:14** Éféso 5.11 **14:1** Roma 15.7 **14:2** Genèse 9.3–4

* **14:2** Câé caa uti noo kâra macii—Grec: É ija doromuru co. (Còo nee tii 21.) Wâru pâ naèà kà tèpa Juif naa goro è utimuru. Êco na é tipijè wà Kériso géé goo diri è pâ pwiibà. **14:3** Kolosé 2.16

14:4 Mataio 7.1; Jacques 4.11–12 † **14:4** Wiàna é wâdé, é, wiàna é èpà—Grec: Wiàna é coo, é wiàna é tûu. **14:5** Galatia 4.10–11 ‡ **14:6** Picâdârù—Faire une distinction. **14:8** Galatia

2.20 **14:10** 2 Korénito 5.10 § **14:10** Grec: Â wâgà, âna gorodà na gà pitèi tèpa aèjii'gà? É, wâgà, âna gorodà na gà ipwatétéri tà tèpa aèjii'gà? Ba jè mwa cau coo naa na aupitèimuru kà Pwiduée.

14:11 Ésaïe 45.23; Filipi 2.10–11

*wâgo Pwi Ukai
na go naa wâro.
Go ina ba gôo:
Rà o cau me ddo
tùu jùtrurà arao,
pwamaina neeô,
wâgo Pwiduée.*

Ésaïe 45.23

¹² Ba [o mwa pwa ê tòotù, na] ée mwa todàjè wà Pwiduée, ba na jè jèpa ina tèe jècaa ê âjupâra kâra ê pâ tûâ kâjè jècaa.

Cibwaa nama rà pwa na èpà

¹³ Jè cibwaa tà ciburà pitèi ma pi-ina pwi jèpwi. Wâdé na gà tâa goo pai niimiri bèepwiri, pâ, ticè jè muru cèna gà pwa, cèna ténoori ê cèikì kà pwi béegà, ma nama é pwa na èpà.

¹⁴ Napwa naa good, âna é jèe nye inapàpari tóo wà Pwi Ukai Iésu, pâ, nye ticè utimuru na pwiçiri tâjè. Êco na wà pwi jèpwi, âna wiàna é niimiri pâ, pwiçiri é jè utimuru, â nye pwiçiri ba kèe. ¹⁵ Â wiàna gà tubaèpà tà pwi a cèikì béegà, goro é utimuru na gà ija, â jèe câgà caa wâro wiâra é pimeaari; â é pai ija'gà, âna càcaa wâdé. Ba wà Kériso, âna é bà ba kèe mwara. ¹⁶ Pwiri gà tâmogòori pâ, é pwina gà pwa, âna muru na càcaa pwiçiri. Êco, na càcaa wâdé na pinabaèpà [é nee Kériso]*, gée goo é pâ tûâ'gà.

¹⁷ Ê ija ma wâdo, âna càcaa âjimuru, [ba kâjè tèpa ênawéna] naa na *Mwaciri kà Pwiduée. Ê pwina âjimuru, âna é wâro na *târù [na ara Pwiduée] bau é pinaanapô ma ipwâdé, na é naa tâjè ê Nyuâaê Pwiçiri. ¹⁸ Wiàna gà wàrapwiri, pai piênawéna'gà, ba kà Kériso, â o wâdé tà Pwiduée wâgà. Â o wâdé tà tèpa âboro mwara wâgà.

É pame pinaanapô

¹⁹ Gà pwa é pâ muru na o pame é pinaanapô, bau é pâ muru na o pagòo é cèikì kà tèpa béegà. ²⁰ Â gà cibwaa tubaèpà é wakè kà Pwiduée, goro é utimuru'gà! Âjupâra pâ, go tàgére ina pâ, diri é pâ utimuru, âna wâdé ba kâjè. Êco na càcaa wâdé, wiàna diri é pâ utimuru na gà ija, âna ténoori é cèikì kà pàra tàpé, ma nama rà pwa na èpà.

²¹ Êkaa na, wâdé na gà câmuri, cè pai ija ma wâdo'gà. Gà cibwaa ténoori é cèikì kà pwi béegà goo cè pwina gà ija ma wâdo—wiàna noo kâra macii, é wiàna dipâa. ²² Â gà cibwaa inapàpari imudi, é auniimiri'gà naa goo pwiri. Gà pwàniri pwiri, ba na o nye wâco Pwiduée na còo.

Napwa naa googà, â o cidòri nyuâagà, wiàna ticè na piigà†, naa na pâ tûâ'gà ma auniimiri'gà. ²³ Êco na, wiàna gà piwâ naa goo pai ija'gà é jè muru, â [wâdé na câgà caa ija. Ba] wiàna gà ija, â gà jèe còobé jii é aucèikì'gà. Â gà pwa na èpà, â ée mwa tèigà wà Pwiduée.

15

Jè ipwacèwii Kériso

14:14 Apostolo 10.15; Tito 1.15   **14:15** 1 Korénito 8.11–13   * **14:16** Pinabaèpà é nee Kériso—é, Pinabaèpàgà.   **14:19** Roma 12.18, 15.2   **14:20** 1 Korénito 8.13   † **14:22** Ticè na piigà—é, Ticè na pitòtigà goo, é pwâratùra-nigée-googà.

1-2 Jè cibwaa wâro ba kâjè co. Wâijè na mwü ê cèikî kâjè, âna wâdé na jè pidâpwicâarijè goo pàra tàpé na càcaa mwü ê cèikî kàra. Â jè ipwadàra ma jè pwa cè muru na wâdé tàra, â jè pitu tàra, ma pagòo cèikî kàra. ³ Ba [jè pâra wiâ] Kériso, na cáe caa wâro ba kêe co. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Na rà tànyirigà, âna rà tànyiriô.* *Psaume 69.10*

⁴ Êdiri pâ popai naa na Tii Pwicîri, âna jèe tàmara wii, ba na pacâmurijè. Ba rà pagòojè, ba na maina cèikî kâjè, na pàara na jè bwaa pitapacîri, naa na pidâpwicâarijè, i pâ auinabéaa kà Pwiduée. ⁵ Ba ê pidâpwicâari bau ê ipagòo, âna me géee goo Pwiduée. Â wâdé na é nama guwà caapwi, naa na pwâranüma ma auniimiri kàwà, pwacèwii ê tûâ kà Kériso Iésu. ⁶ Â géee goo kaa pwiri, â guwà o capai pwamaina Pwiduée, wà pwi caa kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso.

⁷ Guwà pitòpiwà bwàti, wàra pai tòpiwà kà Kériso. Â wàrapwiri, â [wà tèpa âboro, âna rà] o pwamaina wà Pwiduée.

É me wà Kériso ba kà diri tèpa Ba

⁸ Go ina tàwà pâ: Wà Kériso, âna é me naani gòropuu, ba na é pwi ênawéna kà tèpa *Juif. Â é paari pâ, wà Pwiduée, âna é pacoo ê pâ auinabéaa kêe tà tèpa jojoorjè. ⁹ Â wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà pwamaina Pwiduée mwara, géee goro ê pai wâdé kêe ba kàra. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Go o nyabiri dò;
pwamaina neegà
naa nabibiu kàra pâ Ba.*

Psaume 18.50

¹⁰ Â jèe wii mwara naa na jè ére, pâ:
*Guwà cau ipwàdéé,
wâguwà pâ Ba.
Guwà cau nyabiri
mara Ba kêe,
pwi Ba kà Pwiduée.*

Deutéronome 32.43

¹¹ Â jèpwi mwara, âna:
*Pwamaina Pwi Ukai,
tèpa âboro diri.
Guwà nyabiri dò
ê pwényuâa kêe,
wâguwà pâ Ba!*

Psaume 117.1

¹² Â é ina mwara wà *péroféta Isaia, pâ:
*Ée mwa cimadò
pwi gòobàra Jessé*.
É mwa pitûâ wàé*

15:1-2 1 Korénito 10.24,33 15:3 Psaume 69.10 15:4 2 Timotéo 3.16 15:7 Roma 14.1
15:8 Mataio 15.24 15:9 Psaume 18.50; Apostolo 3.25 15:10 Deutéronome 32.43 15:11
Psaume 117.1 15:12 Ésaïe 11.10; Auinapàpari 5.5 * 15:12 Jessé—Caa kà ukai Davita, pwi
jojooro Iésu Kériso. (Còo Mataio 1.1–6 ma Apostolo 13.22.)

kâra diri pâ Ba.
[Nye géé gooé kaa,
pâ aupwényunyuaari,
na me géé goo Pwi Ukai.]
Nye majoroé wàé
na rà cèikî naa goo.

Ésaïe 11.10

¹³ Ba wà Pwiduée na é naa tâjè è cèikî, na jè bwaa tapacîri diri pâ wâdé na ée mwa naa tâjè. Wâdé na é nama guwà tâbawêe, naa na pinaanapô ma ipwâdéé, géé goro è cèikî kàwà naa gooé. Â, na wàrapwiri, â o maina too è cèikî kàwà, naa na pai tapacîri kàwà, géé goro è pàtàmara è Nyuâaê Pwicîri.

É piênawéna kà Kériso wà Paulo

¹⁴ Ico tèpa béeò naa goo Kériso, âna go tâmogòori pâ, guwà tèpa âboro na guwà wâdé. Â guwà tâmogòori bwàti [è pai wàrori è wâro na *târù]. Â pâriwà ma guwà pipacâmuriwà naa na. ¹⁵ Êco na, naa na è tii bèeni, âna câgo caa piwâ, na go taniimiri tàwà è pâ pwina guwà jèe picòo. Ba wà Pwiduée, géé goro è *pimeaari imudi kêe, ¹⁶ âna é pwa ma go pwi ênawéna kà Kériso Iésu, ba kàwà, wâguwà na câguwà caa tèpa Juif. Go jèe pame tàwà è *Picémara Wâdé, ba na guwà tèpa urâpâra tà Pwiduée, na wâdé ba kêe. Â è pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro kêe, goro è Nyuâaê Pwicîri†.

¹⁷⁻¹⁸ Â go nye dau ipwâdéé kaa, géé goo è wakè kôo ba kà Pwiduée. Â câgo caa pi-ina kôo goro cè pàra muru, â go nye ina co è pwina é nama go pwa wà Kériso, ba bu caapwi ma wàé. Â è nama rà pitère dà Pwiduée, wà tàpé na càra caa tèpa Juif, géé goro è pwâratùra ma tûâ kôo. ¹⁹ [É pwa ma tèepaa good] è pâ câmu kêe, naa na è pàtàmara è Nyuâaê Pwicîri—è pâ muru na rà pò goo wà tèpa âboro. Â tapoo géé *Iérusaléma, tèepaa naa na ére Illyrie, âna go jèe picémara pitiri è Picémara Wâdé goo Kériso.

²⁰ Êpwiri è wakè kôo na dau wâdé tóo—è pai picémara kôo è Picémara Wâdé, naa na pâ ére napô, na càra caa mu tère è popai goo Kériso. Ba câgo caa bari naa gòro è pàaé na é jèe tòpò pwi jèpwi†. ²¹ Ba go pàra wiâra è pwina wii naa na Tii Pwicîri pâ:

Jèe càra caa tère
cè popai gooé;
Jèe càcaa piwiâ tàra
[Picémara Wâdé].
Rà mwa cau còoé,
ma tâmogòori [Pwi Ukai].

Ésaïe 52.15

Gére pàra kà Paulo

²²⁻²³ Wâru pâ pàara na nûmoo na go pâ na caiwà, êco na é ciburà paèràò è wakè bèepwiri. Â nabàni, âna go jèe tubanabwé è wakè kôo naa na napô bèeni. ²⁴ Â go jèe niimiri pâ, wiàna go o jèe pàra naa Espagne, â go bwaa

15:16 Roma 1.5, 11.13 † **15:16** Dernière phrase—é, Â è Nyuâaê Pwicîri, âna é nama é pwicîri ma wâdé tà Pwiduée, è pwi ârapwaailò-bà. **15:20** 2 Korénito 10.15–16 † **15:20** 2e phrase—Ba càcaa nûma Paulo, na é pa ba kêe, è wakè kà pwi jèpwi. **15:21** Ésaïe 52.15 **15:22-23** Roma 1.13

tàpo coo jaawà [na *Roma]. Ba o wâdé tîo na wàrapwiri. Â géé na càùé, â guwà o mwa pitu tîo, naa na gére pâra kôo.

²⁵⁻²⁶ Nabàni, âna go pâra naa Iérusaléma, ba go pame é âraimeai, na rà naa wà tèpa cèikî wâ Macédoine ma Akaïe, na càra caa tèpa Juif. Ba [rà ilari jiiio pâ, na go pame ê] âraimeai kâra tà tèpa Juif na rà cèikî naa goo Iésu, na rà wâ Iérusaléma. Ba wâjaa tàpéebà, âna bwaa wâru na ticé neemururà. ²⁷ Rà nye dau ipwàdéé kaa wà tèpa Macédoine ma Akaïe, na rà pitu tàra goro pâ neemururà. Ba rà jèe dau tòpi é pâ aupwényunyuâari, naa na pwâranümarà, géé goorà.

²⁸ Wiàna go naa diri tàra [i mwani] â go mwa pâ jaawà, na go pâra naa Espagne. ²⁹ Â go jèe tâmogòori pâ, go o papaé tàwà, é aupwényunyuâari na tâbawêe, géé goo Kériso.

Guwà pwapwicîri kôo

³⁰ Tèpa béeò naa goo Kériso, go pi-ilawà, pâ, na guwà ciburà gòo goro pwapwicîri tà Pwiduée ba kôo. Ba jè pitànaima naa na cèikî, naa goo Pwi Ukai Iésu Kériso, â naa na é pimeaari, na é naa tâjè é Nyuâaê Pwicîri.

³¹ Guwà pwapwicîri, ba na rà o cibwaa tubaèpà tîo wà tàpé *Judée na tàutàra dàra cèikî naa goo Kériso. Â guwà pwapwicîri mwara ba kà tèpa cèikî naa Iérusaléma, ba na rà o tòpi bwàti é bépitu na go pa pâdarirà. ³² Â géé na càùé, â wiàna nûma Pwiduée, â go o medariwà naa na ipwàdéé. Â o pâri ma go tàpo nao jaawà.

³³ Wâdé na wà Pwiduée, wàè na é naa pinaanapô, âna é tâa jaawà diri! Amen!

16

Ipwabwàcu kà Paulo

¹ [Guwà tòpi bwàti] wà Fébé*, tî aéjii kâjè naa na nee Kériso. É tî dikona kâra wâra pwapwicîri wâ Cencreés†, â é tî ilari na wâdé. ² Â, guwà tòpié bwàti, naa na nee Pwi Ukai, wâra pai pwa kâjè, wàjè tèpa cèikî. Â guwà pitu tîe, naa na diri pâ muru, ba, wàé, âna po dau wâru tàpé na é pitu tàra, tiagoò mwara.

³ [Wâru tàpé naa jaawà, na nûmoo na] guwà ina tàra mwara é bwàcu kôo:

Tà [du duadà] Priscille ma Aquilas, na bà wakè naima ma wâgo ba kà Kériso Iésu. ⁴ Wà du é-bà, âna càru caa piwâ, na ru naa diri, tiagoro na ru naa é wâro kâru, ma ru pitu tîo, â dau wânûmoo târu. Â rà nye côoinaru mwara diri pâ wâra pwapwicîri, kà tàpé na càra caa tèpa *Juif;

⁵ Târa diri tèpa cèikî na rà gére ipitiri naa na pwârawâ kâru; Tà pwi béeò, Épénète, na é pwi a mara cèikî naa goo Kériso, na province Asia;

⁶ Tà Maria, na é po dau wakè ba maina, ba kàwà;

15:25-26 1 Korénito 16.1-4   **15:25-26** Apostolo 24.17; 1 Korénito 16.1; 2 Korénito 8.1, 9.2,12
15:27 1 Korénito 9.11   **15:29** Roma 1.11   **15:30** 2 Korénito 1.11; Kolosé 4.3; 2 Tésalonika

3.1   * **16:1** Fébé—Pwiri wàè na é popa pâ é tii bèeni kà Paulo tà tèpa cèikî wâ Roma.   † **16:1** Cencreés—É ville na é pwi aucoo wânga kâra ville Korénito.   **16:3** Apostolo 18.2

7 Tà Andronicus ma Junias, tupédu jènerèô, na bà tâa na karapuu naima. Ru tupédu *apostolo na dau pwamuru naa gooru, â ru tupédu a mara cèikî jiiio;

8 Tà Ampliatius, pwi âji béeò, naa na nee Pwi Ukai;

9 Tà Urbain, na bu piwakè naima ba kà Kériso;

Tà pwi âji béeò Stakis;

10 Tà Apellès, na é paari bwàti pâ, pwi âboro *târù, kà Kériso;

Tà tàpé na pwârawâ kà Aristobule;

11 Tà pwi jènerèô, wà Hérodione;

Tà tàpé na pwârawâ kà Narcisse, na rà cèikî naa goo Pwi Ukai;

12 Tà du ilàri Trifène ma Trifose, na ru dau wakè ba maina ba kà Pwi Ukai;

Tà tô âji béeò Perside, ba wà tóobà mwara, âna é po dau wakè ba maina, ba kà Pwi Ukai;

13 Tà Rufus, pwi ênawéna kà Pwiduée na pwamuru naa gooé, ma tà tô nyaa kée, na é pwacèwii na é tóo nyaa kôo;

14 Tà Asincrite, ma Flégon, ma Hermès, ma Patrobas, ma Hermas, ma wà pàra tèpa béejè naa goo Kériso, na rà wâjaara;

15 Tà Filologue ma Julius;

Tà Néré ma tô naigé kée, Olimpas, ma wàilà diri tèpa cèikî, na wâjaaru.

16 Wâguwà diri, âna wâdé na guwà pipwabwàcu tàwà, wàra pai pwa kà tèpa aéjii naa na nee Kériso. Â wàilà diri tèpa wàra pwapwicîri kà Kériso, âna rà panuâ paé mwara é bwàcu kàra tàwà.

Bénabwé popai

17 Tèpa béeò naa na nee Kériso, [pwa jè muru na nümoo na go bwaa ina tàwà]: Guwà ipwacòoco wà tàpé na rà tadàrù é picaatâa kàwà, â na rà cicara é popai na guwà jèe tópi. Â rà pwa ma ténoori é cèikî kà pàra tàpé. Guwà cibwaa picaatâa ma wàilà. 18 Ba wà tàpéebà, âna càra caa piênawéna kà Kériso, Pwi Ukai kâjè. Ba rà pàra wiàra é câbawâdé kàra†, ma pâ naèà kàra. Â rà pwa cuka tà tèpa âboro, ba na rà ipa-imwüru tàpé na càra caa gòo naa na cèikî, tàpé na rà bwaa càcaa pâri ma rà còoina bwàti é pai pwa goro é èpà.

19 Napwa naa goowà, âna go ipwàdé, ba rà còo diri pâ âboro, pâ, guwà pitère dà wà Pwi Ukai. Â wâdé na guwà picòoina bwàti, ba na guwà pwa é pwina wâdé, â guwà upiri é èpà. 20 Â wà Pwiduée, pwi a naa pinaanapô, âna ée nama guwà còogai *Caatana.

Wâdé na wà Pwi Ukai Iésu Kériso, âna é *pwényunyuâariwà goro é *pimeaari imudi kée. Cidòri nyuâawà!

Ipwabwàcu kà pàra tàpé

21 Rà ina bwàcu kàwà mwara wà Timotéo, pwi béeò goro wakè, wàilà ma tèpa jènerèô, Lucius, ma Jason ma Sosipater.

22 (Â wâgo mwara, wà Tertius, na go wii é tii bèeni, naa na nee wà Paulo, âna go pwabwàcu tàwà naa na nee Pwi Ukai, na é caajurijè.)

16:13 Maréko 15.21   **16:16** 1 Korénito 16.20; 1 Pétéru 5.14   **16:17** Mataio 7.15; Tito 3.10

16:18 Filipi 3.19; 2 Pétéru 2.3   † **16:18** Câbawâdé kàra—Grec: Nanaarà.   **16:19** Roma 1.8; 1 Korénito 14.20   **16:20** Genèse 3.15   **16:21** Apostolo 16.1–2, 19.22, 20.4

²³ Â wà Gaius mwara, na go pitâa jaaé, âna é pwabwàcu tàwà. Â wâjaaé kaa, na rà pitapitirirà na diri é wâra pwapwicîri ni. Wâilu mwara, âna ru pwabwàcu tàwà, wà Éraсте, pwi a wéaari mwani kâra ville, ma wà Quartus, pwi béejè naa na nee Kériso. { ²⁴ Wâdé na é pwényunyuâariwà diri wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro é pimeaari imudi kêe na dau maina. Amen. }

Ipwamaina Pwiduée

²⁵⁻²⁶ Jè pwamaina Pwiduée, na é tâa napwiri, nabàni, ma dâra gòiri awé. Wàé na mwa nama cimwü é cèikî kàwà, naa goro é *Picémara Wâdé goo Iésu Kériso. Ba êkaa pwiri, é câbawâdé kêe, na tâbinyiri géé na autapoo goo. Â nabàni, âna é tûâri pâ, é pwi popai bèepwiri, âna inapàpari, târa diri é pâ Ba, na càra caa tèpa Juif. Êkaa na rà o cèikî naa gooé, ma pitêre dèe. Â wàépwiri na o coo, é pwina rà jèe tâmara ina béaa wà tèpa *péroféta.

²⁷ Üu, jè pwamaina Pwiduée na é caapwi co, wàé na tâbawêe é autâmogòorimuru kêe. Wâdé na jè pwamaina é muugère kêe, na jè côo géé goo Iésu Kériso, dâra gòiri awé!

Wâdé na wàra! Amen!

Pâbéaa kâra tii kà Paulo
tà tàpé
Korénito
Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Sostène.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 53 ma 55, na pàara na é tâa Éfésò wà Paulo. (Còo *Apostolo* 19.8–10.)

É wii tâi?

Tàra é wàra pwapwicîri wâ Korénito, ville wâ napô Grèce. Wà Paulo, âna é tapoo é wàra pwapwicîri wê, na ia é picémara tàra é *Picémara Wâdé goo Iésu, na naja 51, é, 52. (Còo *Apostolo* 1.1–18.) É wii ârapapé tii tà tàpé Korénito wà Paulo, éco na ârailu co na tâa na *Tii Pwicîri. Pwi tii bèeni, 1 *Korénito*, âna béârailu kâra tii kêe tàra. (Còo 1 *Korénito* 5.9.)

Cina é wii?

Korénito, âna ville na maina na é wâmwünyabweri é bàrawià, â wâru pâ âboro na rà mu tèepaa naawê, gée na pâ napô na wâiti. Â rà popa me wiâra pâ nyamanya kâra, gée na pâ pwapwicîri kâra béaa, na ité jii é âji cèikî naa goo Iésu Kériso. Ba wà pàra tàpé, âna rà ina pâ, nye éco é nyuâajè na piâjimuru, â càcaa naiijè; êkaa na wâdé na jè wâro imudi goro naiijè.

Wâru tèpa cèikî na rà tapoo pâra wiâra pâ nyamanya bèepwiri. Â rà niimiri pâ, tâa tàra é autâmogòrimuru na wâgòro, jii pàra tàpé, â rà ipwamainarà goo. Â càra caa pitèrèrà, â pitadàrù é wàra pwapwicîri. Â wà Paulo, âna é wii, ba na é ina tàra pâ, na rà cibwaa wàrapwiri pai pwa kâra. É wii mwara, ba na é ina tàra pâ muru na rà tawèerié goo (7.1,25; 8.1; 12.1; 16.1,12).

Dà ère é tii bèeni?

É ina wà Paulo pâ, wâdé na caapwi pwâranüma tèpa cèikî (1.10–17). Càcaa wâdé na jè piputàmu, ma popa tèpa cèikî béejè naa na aupitèimuru (naporomee 6). Jè cibwaa ipuu imudi, ma wârori é wâro imudi (naporomee 5).

Jè cibwaa ipwamainajè goro é autâmogòrimuru kâjè. Ba âji autâmogòrimuru, âna me gée goo Pwiduée, â càra caa còoina wà tèpa âboro gòropuu. É pai bà kà Iésu, ma pai wâro còwâ kêe gée na aubâ, âna muru na dau pwamuru naa goo, naa na cèikî kâjè (1.18–2.14; ma naporomee 5).

É pacâmurijè wà Paulo goro é pai wâro na pwicîri kà pwi âji a cèikî naa goo wà Iésu, naa nabibiu kà tèpa âboro na ité é pwapwicîri ma nyamanya kâra. É jèe tipijè wà Kériso, â ticè na papwicîri jiiijè. Éco na jè ipwacòoco, ba càcaa diri pâ muru na wâdé ba kâjè, â wà Paulo, âna é tacoo goojè, ba na jè cibwaa pwa cè muru na tanoori é cèikî kà pwi jè béejè (naporomee 8–10).

É ina pai pwa wàra picaatâa. É napéaati pâ âraimeai na é naa tâjè wà Pwiduée, ba na jè ipagòjè naa na wàra pwapwicîri. Jè cibwaa pwa-imudirimuru goro pâ âraimeai. Wâdé naa pitòdimiri é pai pwa kâjè na jè pwapwicîri (naporomee 11–12).

Pwi muru na âjimuru jii diri pàra muru, âna é pimeaari. Wâdé na êdiri é pwina jè pwa, âna me géé goo pimeaari (naporomee 13).

É ina wà Paulo pai pwa goo é pai wâro còwâ kâjè géé na aubà (naporomee 15). Ê pai wâro còwâ kà Iésu, âna é pwacèwii pwi autapoo kâra piûnya. Â ée mwa cau pawârojè wà Pwiduée.

Pai pitàgoo tii 1 Korénito

Ipwabwàcu ma ipwaolé (1.1–9)

Càra caa pitèrerà tèpa cèikî wà Korénito (1.10–4.21)

Autâmogòrimuru kà Pwiduée, âna ité jii auniimiri kà tèpa âboro (1.18–2.16)

Jè pâra wiâ Kériso, càcaa pwi jè âboro (3.1–23)

Tèpa apostolo âna rà tèpa ênawéna kà Kériso (4.1–21)

Tûâ na èpà naa na wàra pwapwicîri (5.1–6.20)

Pai tòpi kà Paulo tà tàpé Korénito (7.1–11.1)

Popai goro piéa (7.1–24)

Pa âboro dopwa (7.25–40)

Noo kâra macii na pwa ârapwaailò goo, târa ânuurumuru (8.1–11.1)

Tûâ kâjè na jè pwapwicîri naima (11.2–14.40)

Pai târamiri pûrujè (11.2–16)

Caanilo—Pa-utimuru (11.17–34)

Âraimeai géé goo Nyuââé Pwicîri ma pimeaari (12.1–14.40)

Pai wâro còwâ géé na aubà (15.1–58)

Pàra aupitûâri kà Paulo ma ipicijii (16.1–24)

Ipwabwàcu

¹⁻² Wâgo* Paulo na pwa tii tàwà, wâguwà é wàra pwapwicîri kà Pwiduée, wâna ville Korénito. Tàgère wàibu ma wà Sostène, pwi bééjè, pwi jè a cèikî naa goo wà *Kériso Iésu. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.] É todò wà Pwiduée, ba na go pwi *apostolo kà Kériso Iésu, [â é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe]. Â wâguwà, âna é pitòrigariwà wà Pwiduée, ba na guwà tèpa âboro kêe, ba guwà tâa goo wà Kériso. Â é todàwà, ba na guwà wâro ba kêe. Ba é wàrapwiri tà diri tèpa âboro, na diri pâ ére, na rà cèikî naa goo Iésu Kériso, ma ipwamainâ†. Ba wàé na é Pwi Ukai kâjè.

³ Wâdé naa tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

É pwényunyuâarijè Pwiduée na é naigé mee Iésu Kériso

⁴ Go ciburà pipwaolé tà Pwiduée, goro pâ *aupwényunyuâari na dau wâru, na é jèe naa tàwà, na é naigé mee wà Kériso Iésu. ⁵ Ba géé goo pai tâa kàwà gooé, âna tâa tàwà diri pâ na jèpapara wâdé. Ba wà Pwiduée, âna é nama guwà tèpa tâmogòori ina popai, ma naa tàwà é autâmogòrimuru na dau maina. ⁶ Ba go‡ jèe *paâjupâra tàwà é popai goo Kériso, â guwà jèe

* 1:1-2 Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranûmaru ma wà Sostène na é tâa jaaé. † 1:1-2 Na rà cèikî naa goo Iésu Kériso, ma ipwamainâ—Grec: Na rà todà nee Iésu Kériso. ‡ 1:6 Go—Grec: Bà. É pi-inaé còwâ wà Paulo. (Còo note goo 2 Korénito 1.6.)

cèikí naa goo. Â é popai bèepwiri, âna é jèe wàawà goowà.

⁷ Â gée goo kaa pwiri, âna tâa tàwà diri é pâ âraimeai kà Pwiduée, na pàara bèeni, na guwà tà tapacîri, é pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai Iésu Kériso. ⁸ Ba nye wàé kaa, na é nama cimwü é cèikí kàwà tia pwàadèrèe. Â, na wàrapwiri, â nye ticè na o pitèiwà goo, na Tòotù na ée wâjué còwâ.

⁹ Â jè tàmogòori ba mwü pâ, ée mwa pacoo diri é pâ pwiibà wà Pwiduée, pwacèwii auinabéaa kèeS. Ba nye wàé na é todàwà, ba na guwà piwâro naima ma wà Pwi Naîê, wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè.

càra caa pitêrerà tèpa cèikí

(Naporomee 1–4)

¹⁰ Tèpa cèikí béeò, go ilari ba gòo jiiwà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, guwà pitèrewà, naa na caapwi pwâranüma, ma caapwi aunünüma. Wâdé naa ticè muru nabibiu kàwà, na guwà pitadàrùwà goo!

¹¹ Ba rà ina tóo wà pàra tèpa béejè na rà tâa pwârawâ kà Cloé, pâ, guwà pitòocia. ¹² Ba pwa pàra tàpé gée jaawà, âna rà ina pâ: «Wàibà, âna bà pàra wiâ Paulo.» Â napwa pàra tàpé, âna rà ina pâ, rà pàra wiâ Apollos. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ, rà pàra wiâ Pétèru. Â napwa pàra tàpé, âna rà [pi-ina kàra ma] ina pâ: «Wàibà, âna bà pàra wiâ Kériso.»

¹³ Wà nau? Wà Kériso, âna pitadàrùé? Gona wâgo Paulo, âna tanamiriò naa goro *satauro ba kàwà? Â gona guwà *piupwaa naa na neeò? Bwa!

¹⁴ Go pwaolé tà Pwiduée, ba cãgo caa upwaa pwi jèpwi gée goowà, wàco Crispus ma wà Gaius. ¹⁵ Â, na wàrapwiri, â nye ticè pwi jè âboro, cèna é ina pâ é piupwaa naa na neeò. ¹⁶ (Akaé, ba go mwa tà niimiri pâ, go piupwaa mwara wà Stéphanas ma diri é pwârawâ kèe. Êco na go niimiri pâ, nye ticè pàra tàpé na go *upwaarà.)

¹⁷ Ba wà Kériso, âna câé caa cùruo, ba na go piupwaa. Â é nye cùruo pâ co, ba na go inapàpari é *Picémara Wâdé. Â cãgo caa wàrapwiri, goro pâ popai na me gée goro é tàmanga kà tèpa âboro. Bwa, go paari bwàti é pàtàmara é pai bà kà Kériso naa goro satauro.

Autàmogòorimuru kà Pwiduée

¹⁸ Ê popai goro [è pai bà kà Iésu naa goro] é satauro, âna piwârau* tà tàpé na rà o tubatiàu é wâro kàra dàra gòiri awé. Êco napwa naa gooje, âna popai na jèe pa-udòjè, ba é wâna é pàtàmara Pwiduée. ¹⁹ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Go o mwa nama tiàu
autàmogòorimuru
kà tèpa tàmogòorimuru.
Go o mwa patâjii
tàmanga ma nii
kà tèpa tàmanga.*

Ésaie 29.14

1:8 1 Tésalonika 3.13, 5.23   **1:9** 1 Tésalonika 5.24; 1 Ioane 1.3   § **1:9** 1^r e phrase—Grec: É tàrù wà Pwiduée.   **1:10** Filipi 2.2   **1:12** Apostolo 18.24–28; 1 Korénito 3.4   **1:14** Apostolo 18.8; Roma 16.23   **1:16** 1 Korénito 16.15   **1:18** Roma 1.16   * **1:18** Piwârau—Folie.   **1:19** Ésaie 29.14

20 Â rà mwa ina pâ wànau, wà tàpé na rà tàmanga, ma wà tàpé na rà câmu, ma wà tàpé na rà tûra bwàti? Ba wà Pwiduée, âna é jèe paari pâ, ê autâmogòrimuru kâra é gòropuu bèeni, âna piwârau.

Kériso âna autâmogòrimuru kêe

21 Càra caa tâmogòori Pwiduée wà tèpa âboro gòropuu, goro é pwi autâmogòrimuru kàra bèepwiri. Êco na é popa é pwâratûra kâbà—popai na rà ina goo pâ ‘piwârau’—ba na é pa-udò ìiri tàpé na rà cèikî naa gooé, [ma naa tàra é *âji wâro jaaé]. Â wàépwiri na é paari é âji autâmogòrimuru kêe†!

22 [Ê popai kâbà, âna piwârau tà] tèpa *Juif, ba rà ciburà mudàra cè pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée, na rà o pò goo. Â [piwârau tà] tàpé na càra caa tèpa Juif, ba rà ciburà mudàra é ‘tàmanga’ ma ‘autâmogòrimuru’ [na me gée goo é auniimiri kà tèpa âboro].

23 Êco na wâgo, âna go inapàpâri pâ, wà Kériso, [wà pwi *Mesia na ia é cùrué me wà Pwiduée] âna é bà naa goro satauro. Ê popai-bà, âna tanoori tèpa Juif; â popai na pimwûru, ma ticé êreê, tà pàra tàpé.

24 Êco na wà Kériso, âna wàé kaa na é paari é pàtâma, ma autâmogòrimuru kà Pwiduée, tà tàpé na é todàra—wiàna rà tèpa Juif, ma wiàna càra caa tèpa Juif.

25 [Wà pàra tèpa âboro, âna rà niimiri pâ, pimwûru] é pwina é pwa wà Pwiduée. Êco na muru na dau piédò jii é tàmanga kà tèpa âboro. [Â rà niimiri mwara pâ, ticé nii kâra é pwina é pwa.] Êco na muru na dau piédò jii é nii kà tèpa âboro.

É pitòrigari pwina ticé nii kêe

26 Tèpa béeò, guwà jèe cô cai pâ, wâguwà wàa, béaa kâra pai todàwà kà Pwiduée. Ba càcaa wâru gée goowà, cè tèpa tàmanga, naa na pai cô kà tèpa âboro. Â càcaa wâru tàpé cèna pwa pàtâmarà. Â càcaa wâru tàpé cèna pwamuru naa goorà.

27 Êco na wà Pwiduée, âna é pitòrigari é pwina rà niimiri wà tèpa âboro pâ piwârau, târa ma é tubakamu tèpa ‘tàmanga’. Â é pitòrigari é pwina ticé nii kêe naani gòropuu, târa ma é tubakamu tàpé na pwa nii kâra. 28 Â é pitòrigari é pwina kîri târa, bau é pwina rà niimiri pâ piticèmuru naa goo, bau é pwina rà miiri, târa ma é tanoori é pwina pwamuru naa goo târa. 29 É wàrapwiri wà Pwiduée, ba na o nye ticé âboro cèna é pi-ina kêe, na araé.

30 Â napwa naa goowà, âna nye wà Pwiduée, na é dànaimariwà naa goo wà Kériso Iésu. Gée goo wà Kériso, âna é nama jè tèpa tâmogòrimuru; â é nama jè *târù na araé; â é nama jè pwi Ba kêe; â é dàgòtùjè jii é pàtâmara èpà.

31 Êkaa na, wà pwina nümee na é pi-ina kêe, âna wâdé na é ina co nee Pwi Ukai Jérémie 9.23 pwacèwii auwii naa na Tii Pwicîri.

1:20 Job 12.17; Ésaie 19.12, 33.18, 44.25 1:21 Mataio 11.25 † 1:21 Grec: Ê gòropuu, âna câe caa tâmogòori Pwiduée, naa na autâmogòrimuru kêe. Â wâdé tée, na é pa-udò tàpé na rà cèikî, gée goo é popai na piwârau. 1:23 Roma 9.32; 1 Korénito 2.14 1:24 Kolosé 2.3 1:25 2 Korénito 13.4 1:26 Mataio 11.25; Jacques 2.5 1:29 Éfésò 2.9 1:30 Jérémie 23.5–6 1:31 Jérémie 9.23

2

Popai kôo âna pai bà kà Iésu

¹ Na ia go tèepaa medariwà, co tèpa béèò, â go inapàpari tàwà è auniimiri kà Pwiduée, na pwàniri béaa*. Â câgo caa ina è pâ popai na maina ma wâgòro, ba na go paari è tàmanga ma autâmogòorimuru kôo. ² Ba câgo caa pame tàwà cè jè pai tâmogòori wèe, â èco è popai goo Iésu Kériso, na é bà naa goro *satauro.

³ Â, na go medariwà, âna ticè nii kôo, â wâgotôo, â go pwùkùru. ⁴ Â câgo caa picémara tàwà goro è ‘autâmogòorimuru’ kâra âboro. Ba è *Nyuâaè Pwicîri, âna é *paâjupâra tàwà è popai kôo goro pàtamee. ⁵ Â êkaa pwiri, na è cèikî kàwà [naa goo Kériso] âna é pâra goro è pàtama Pwiduée, â càcaa goo cè autâmogòorimuru kâra âboro.

Càra caa tâmogòori tèpa âboro

⁶ Na go† tâa jaa tàpé na jèe mwü è cèikî kàra naa goo wà Kériso, â go tùra na autâmogòorimuru [kà Pwiduée, ba na go napéaati tàra è popai gooé]. Â càcaa è pé autâmogòorimuru kâra è gòropuu bèeni, ma wà tèpa pitûâ†, ba o cau tubatiàurà. ⁷ Ba è pwina go napéaati, âna è auniimiri kà Pwiduée, ma autâmogòori kêe.

Ba béaa kâra è pai tapoo wàra è gòropuu, âna é niimiri pâ, ée mwa nama jè tâa jaaé, naa na è pai maina ma muugère kêe. Êco na tàbinyiri è auniimiri kêe bèepwiri tiagoro nabàni, â bwaa nye tàbinyiri tà pàra tàpé§.

⁸ Ba càra caa tâmogòori è autâmogòorimuru kêe, wà tèpa pitûâ kâra gòropuu. Ba wiàna ina pâ, rà tâmogòori, â pwiri càra caa gére tanamiri naa goro satauro, wà Pwi Ukai na é po dau maina ma muugère. ⁹ Êkaa pwiri è ère è auwii naa na *Tii Pwicîri, na ina pâ:

Câ mu caa còo

muru na wàrani.

Câ mu caa tère

[pwényuâa bèepwiri];

Câ mu caa niimiri

pai wâdé na maina

jii pwina é pwa

wà Pwiduée Pwi Ukai;

pâ wâdé na é pwabwàti

ba kâjè diri,

wàijè na jè mearié.

Ésaie 64.3

Pwéelaatâjè aunünüma kà Kériso

¹⁰ Wàijè, âna jè tâmogòori è pwi bèepwiri nabà. Ba é jèe paari tâjè wà Pwiduée, goo è Nyuâaè Pwicîri. Ba è Nyuâaè Pwicîri, âna é nye còo diri è pâ muru, tiagoo pwina tâa na aubinyiri na pwâranüma Pwiduée.

* **2:1** Auniimiri kà Pwiduée na pwàniri béaa—é, Ê popai goo wà Pwiduée. **2:3** Apostolo 18.9; 2 Korénito 10.1 **2:4** 1 Tésalonika 1.5 † **2:6** Go—Grec: Bà. É pi-inaè còwà wà Paulo naa na pâ nee tii 6 ma 7 ma 13. ‡ **2:6** Pitûâ—Pwiri tèpa âboro, é, pwiri pâ duée na rà poparà. § **2:7** Grec: Bà ina è autâmogòorimuru kà Pwiduée, na tàbinyiri ma naapwàniri, éna é pwabwàti béaa kâra autapoo wàra è gòropuu, ba na jè o maina ma muugère. **2:9** Ésaie 64.3

11 Càcaa pâri ma jè tâmogòori é auniimiri kà pwi jè âboro. Ba jè tâmogòori co é pwina wâgoojè. Â nye wàrapwiri mwara naa goo wà Pwiduée. Ba nye ticè na tâmogòori auniimiri kèe, êco é Nyuââ Pwicîri kèe*.

12 Â é jèe naa tâjè é Nyuââ Pwicîri wà Pwiduée, â o câjè mwa caa niimiri pwacèwii tèpa âboro gòropuu†.

Pâri ma jè tâmogòori é pâ âraimeai [na dau wâdè] na ia é jèe naa tâjè, goro é *pimeaari imudi kèe. 13 Â, na go patùrawà goro pâ âraimeai bèepwiri, â câgo caa wàrapwiri, gée na é autâmogòori kâra âboro. Bwa, go ina é pwina é picòo tôo é Nyuââ Pwicîri. Ba nye wàrapwiri é pai pacâmuri tàpé na é tâa goora é Nyuââ Pwicîri‡.

14 Wà pàra tàpé§, âna càra caa tâmogòori é pwina me gée goo é Nyuââ kà Pwiduée. Â rà niimiri pâ muru na imwùru. Ba nye êco é Nyuââ Pwicîri, na é pwa ma jè còoinari é pâ namuru bèepwiri. 15 Â wà pwina é tâa gooé é Nyuââ Pwicîri, âna pârié, ma é tèi é ère diri pâ muru. Napwa naa goo wà pàra tàpé, âna càcaa pâri ma rà còoina é pwina tâa na pwâranümee*. 16 Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri, pâ:

*Wàilàpà na tâmogòori
auniimiri kà Pwi Ukai?
Wàilàpà na ina tée
cè pwina é pwa?*

Ésaie 40.13

Â wàijè, âna jèe pwéelaa tâjè é aunünüma kà Kériso.

3

Jè pàra wiâ Kériso, càcaa pwi jè âboro

1 Tèpa béeò naa na nee Kériso, guwà gère pwaduwa kà tèpa âboro gòropuu [na càra caa tâmogòori Kériso]! Êkaa na, na ia go tâa jaawa, â go patùrawà, pwacèwii pâ nari èpo. Ba càcaa cimwü é cèikî kàwà naa gooé.

2 [Na ia go pacâmuriwà, â] câgo caa naa tàwà é utimuru cèna gòo, ba pwacoé na guwà ija. Go naa tàwà dilé, ba na guwà wâdo. Â bwaa nye ipaiwà tiagoro nabàni, 3 ba guwà nama dàtiwà é pâ auniimiri kàwà na èpà. Â guwà piboo goowà, â guwà iputâmuriwà. Êkaa na go ina pâ, guwà ipwacèwii tèpa âboro gòropuu, [na càra caa tâmogòori Kériso]. 4 Ba wiàna guwà ina pâ: «Wâgo, âna go pàra wiâ Paulo» é, «Wâgo, âna go pàra wiâ Apollos», â guwà paari pâ, ipaiwàguwà ma tèpa âboro gòropuu.

Bu tupédu ênawéna co

5 Wàilàpà Apollos? Â wàilàpà Paulo? Bu nye po tupédu ênawéna co kà Pwiduée. Â é wakè goobu, ba na guwà cèikî [naa goo wà Pwi Ukai Iésu

* 2:11 Grec: Napwa naa goo pwi jè âboro, â pwiri é tâmogòori é aunünüma kà pwi jèpwi, gée goo na ru cau tupédu âboro, â tâa târu é nyuâa kâra âboro. Êco na nye ticè na tâmogòori é aunünüma kà Pwiduée, êco é Nyuââ Pwicîri kèe. † 2:12 Câjè...âboro gòropuu—Grec: Â càcaa é nyuâara gòropuu. ‡ 2:13 Wàrapwiri é pai pacâmuri... é, Ba wiàna jè pacâmuri tèpa âboro goro pâ muru

goo é Nyuââ Pwicîri, â jè wàrapwiri goro pâ popai na é naa tâjè é Nyuââ Pwicîri. § 2:14 Pàra tàpé—Grec: Tàpé na rà nünüma goro é pai nünüma kâra âboro co ('l'homme naturel'). * 2:15 2e phrase—Grec: Â ticè âboro na pâri ma é pitèié. 2:16 Ésaie 40.13 3:2 Hébéru 5.12–13; 1 Pétéru 2.2 3:3 1 Korénito 1.10–11 3:4 1 Korénito 1.12 3:5 Apostolo 18.4,11

Kériso]. Â wàibu jècaa, âna bu jèpa pwa é wakè, na é naa tâbu. ⁶ Wâgo, âna go câmi [ê popai] â wà Apollos, âna é *upwaa. Êco na nye wà Pwiduee na é pwa ma cipu.

⁷ Wà pwina é picâmi, ma wà pwina é upwaa, âna càcaa pwamuru naa gooru. Wà pwina é dau piâjimuru, âna wà Pwiduee, ba é pwa ma cipu. ⁸ Â câe caa pwakè goo wà pwina é câmi, ma wà pwina é upwaa. Ba é tòpò tàru jècaa é pumara wakè kàru, wiâra é jèpa wakè kàru. ⁹ Ba wàibu ma Apollos, âna bu piwakè naima ba kà Pwiduee*. Â wâguwà, âna guwà pwacèwii é aupwanapò kèe.

Guwà wà kà Pwiduee

Guwà pwacèwii mwara é wâ kèe [na gère bari]. ¹⁰ Â go pwacèwii pwi a ba wâ na é pwabwàti é pàaé, wiâra é âraimeai†, na é naa tòo wà Pwiduee. Â mwa wà pàra tàpé na rà mwa bari naa gò. Â wàilà jècaa, âna wâdé na rà pwacôoco bwàti, cè pai bari kàra naa gò. ¹¹ Ba é pàaé na jèe tòpò, âna wà Iésu Kériso. Â o nye ticè pwi jè âboro cèna ée mwa caa tòpò cè jè pàaé.

¹² [O wâru na rà bari, naa gòro é pàaé bèepwiri.] Wà pàra tàpé, âna rà o tòpò mwani mii, ma mwani pwaa, ma atù na dau maina wâri wèe‡. Â wà pàra pwi, âna rà o tòpò pâ upwâra ma jò, ma murumwatò§.

¹³ Êco na, na cè jè tootù, âna o nye paari bwàti wiâna wâdé, é, wiâna èpà é jèpa wakè kàra jècaa. Ba jè tapacîri é Tootù na ée mwa [tèepaa me na wà Kériso, ba na é] tèi tèpa âboro. [Â é pitèimuru kèe, âna o] pwacèwii é ânye. ¹⁴ Â wiâna é wakè kà pwi jè âboro, âna càcaa tòo é ânye, â wà pwi bèepwiri, âna ée mwa tòpi é pumara wakè kèe. ¹⁵ Â wiâna é wakè kèe, âna tòo, â é tubatiâu diri*. Â wà pwiibà, âna pwacèwii pwi âboro, na càué gée gòro ânye, ba na é udò.

É tâa goowà é Nyuâaé Pwicîri

¹⁶ Wâguwà, co tèpa béeò, âna guwà pwi wâ kà Pwiduee, â é Nyuâaé Pwicîri kèe, âna é tâa goowà. Â gona câguwà caa tâmogòori pwiri? ¹⁷ Â wiâna é nama tòri† é wâ kà Pwiduee wà pwi jè âboro, â ée mwa nama tiâué wà Pwiduee. Ba é wâra pwapwicîri kà Pwiduee, âna é pwicîri, â é wâ bèepwiri, âna wâguwà [tèpa cèikî].

Guwà wâgoo Kériso

¹⁸ Guwà ipwacôoco, ba guwà péa ipa-imwûruwà! Ba gona guwà niimiri pâ, tâa tâwà é autâmogòorimuru na wâgòro wiâra é autâmogòori kâra pâ âboro gòropuu? Guwà naaco pâ autâmogòorimuru bèepwiri‡, ba na o tâa tâwà é âji autâmogòorimuru! ¹⁹ Ba napwa é autâmogòori kâra pâ âboro gòropuu, âna pâra ma imwûru na ara Pwiduee. Â jèe wii naa na *Tii Pwicîri

3:8 Mataio 13.3-9; Éfésó 2.20-22 * **3:9** Bu piwakè naima ba kà Pwiduee—é, Bâ piwakè naima ma wà Pwiduee. † **3:10** Âraimeai—Nii bau é autâmogòorimuru târa wakè kà Pwiduee. (Còo note goo 1 Korénito 12.4.) **3:11** Ésaie 28.16; 1 Péteru 2.4-6 ‡ **3:12** Mwani mii... Ucina goo pâ muru na pâri târa é wakè kà Pwiduee, ba muru na o tâa awé. § **3:12** Pâ upwâra...ma murumwatò—Popai na càcaa pwéelaa naa na grec. Ucina goo muru na càcaa pâri, ba o tòo naa na ânye. **3:13** 1 Korénito 4.5 * **3:15** Tubatiâu diri—é, Tubatiâu é pumara wakè kèe. **3:16** 1 Korénito 6.19; 2 Korénito 6.16 † **3:17** Nama tòri—Grec: Nama tiâu (détruire). ‡ **3:18** Naaco pâ autâmogòorimuru bèepwiri—Grec: Wâdé na guwà pâ nau pimwûruwà. **3:19** Job 5.13

pâ: Wà Pwiduée, âna ée mwa nama rà coo goropwiinawâ[§], tèpa tàmanga, goro é tàmanga kàra. *Job 5.13*

²⁰ Â jèe wii mwara pâ: *Napwa wà Pwi Ukai, âna é tàmogòori, é pâ aunünüma kà tèpa tàmanga. Ba nye ticèmururu naa goo.* *Psaume*

94.11 ²¹⁻²² Êkaa na guwà cibwaa pi-ina kàwà pâ, guwà tèpa âboro kà Paulo, é, wà Apollos, é, wà Pétèru. Ba guwà còo, wà diri tàpéebà, âna rà [me na wakè ba] kàwà—wâgo Paulo, ma Apollos, ma wà Pétèru. Â cau kàwà diri pâ muru [na é tòpò wà Pwiduée]—ê gòropuu, ma é wâro, ma é pwâra bà, ma é tòotù nabà, ma é pâ tòotù na o bwaa wâ naigé! ²³ Â wâguwà, âna guwà wâgoo wà Kériso, â wà Kériso, âna é wâgoo wà Pwiduée.

4

Tèpa apostolo âna rà tèpa ênawéna kà Kériso

¹ Wâdé na guwà còoinari pâ, wàibu [ma wà Apollos]*, âna bu tupédu ênawéna kà Kériso. Â cùrubu, ba na bu inapàpari é auniimiri na dau pwényuâa kà Pwiduée, na é gére paco—muru na ia tàbinyiri jii tèpa âboro.

² Â napàra pwi jèe ênawéna kèe, âna, na é wakè bwàti ba kèe, ma pitère dèe.

³⁻⁴ Â câgo caa ipacè naa goo é pai pitèio kà tèpa âboro co—wiàna wâguwà, é, wiàna é jèe wâra pitèimuru. Â piticèmururu mwara, naa goo é pai pitèio còwâ. Go niimiri pâ, nye ticè èpà na go pwa, êco na o càcaa wâgo na go ina pâ, go *târù na ara Pwi Ukai. Nye wâé co na ée mwa tèio.

⁵ Êkaa na guwà tère co tèpa béeò! Guwà cibwaa mara pitèi pwi jèe âboro, béaa kàra cè pai mwa wâjué còwâ kà Pwi Ukai! Ba wâé co, na ée mwa papwéelaari é pâ muru na tà cârù na bàutè. Â ée mwa paari pâ aunünüma na rà pwàniri wà tèpa âboro. Â, na wàrapwiri, â wà Pwiduée, âna ée mwa naa tà tèpa âboro, é pumara wakè kàra†.

Cina guwà pi-ina kàwà?

⁶ Tèpa béeò, [go wâjué còwâ] naa goobu ma wà Apollos. Diri é pâ pwina go gére ina naa goobu, âna wâdé na câmu ba kàwà, ba na guwà còo. [Ba jèe mu ina é auina bèeni pâ]: «jèe cibwaa pâiti jii é pwina wii.» Â wiàna guwà pitère dâra co é pwina wii [naa na *Tii Pwicîri] pwacèwiibu, â o câguwà mwa caa pi-ina kàwà pâ, guwà pâra wiâ pwi jèe a pitûâ. Â o câguwà mwa caa pinabaèpà pâra tèpa pitûâ.

⁷ Ba gona wàilàapà cèna é pwa ma guwà piétò jii cè pâra tàpé? Ba diri é pwina tâa tàwà, âna nye wà Pwiduée na é naa tàwà. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na guwà pi-ina kàwà, pwacèwii na muru na me géee goowà?

⁸ Ba pwiri guwà niimiri pâ guwà jèe tòpi diri é aupwényunyuâari kà Pwiduée, â guwà ina pâ guwà jèe wâbé goo! Â guwà pâ nau tèpa ukai naa na cèikí! Auwa! Ba wàibà, tèpa *apostolo kà Kériso, âna câbà caa tèpa wàrapwiri! Ba wiàna gére âjupâra, â wàibà, âna pwiri bà tèpa ukai mwara‡!

§ 3:19 Ée mwa nama rà coo goropwiinawâ—Grec: É tâjùru. 3:20 Psaume 94.11 * 4:1 Wàibu ma wà Apollos—é, Wàibà. Pwiri é niimiri wà Apollos ma Pétèru ma wà pâra tàpé. (Còo 1 Korénito 3.22.) 4:2 Luka 12.42 4:5 1 Korénito 3.8 † 4:5 Pumara wakè kàra—Grec: É pai picàdirà. 4:6 Roma 12.3 4:7 Roma 12.6 ‡ 4:8 Grec: Guwà jèe pwâro; jèe tà tàwà diri pâ muru; â guwà jèe tèpa ukai, {â càcaa wàibà}. Wâdé tóo wiàna wàrapwiri, ba na o wàjèe diri, âna jèe o capai tèpa ukai ma wâguwà.

⁹ [Êco na, na guwà côo ê wâro kâbà, â càcaa wàrapwiri.] Ba pwacèwii na wà Pwiduée, âna é nama bà dau kîri jii diri tèpa âboro. Â bà pwacèwii [tèpa tubatiâu i paa] na poparà na ara diri tèpa âboro, béaa kâra pai o tètâmwararà. Â ê gòropuu diri, âna é côo [pwâra kamu kâbà]—wà tèpa âboro, ma wà mwara tèpa *angela.

¹⁰ [Naa na auniimiri kà tèpa âboro, âna] bà piwârau, majoroé ê cèikî kâbà naa goo Kériso. Êco na wâguwà, [âna guwà pi-ina kàwà pâ] tâa tàwà ê autâmogòorimuru, majoroé ê cèikî kàwà! Wàibà, âna ticè nii kâbà; â wâguwà, âna pwa nii kàwà. Â wàibà, âna càra caa papwicîribà; â wâguwà, âna ipwamainawà.

¹¹⁻¹² Ûu, tiagoro nabàni mwara, âna bà bwaa ciburà copwa, â bwaa ciburà nùmabà dâra wâdo. Â ticè ârabwée kâbà. Â bà piwâro itâa. Â jèe oratâbà goro wakè goro du îbà. Â wà tèpa âboro, âna rà tànyiribà ma tamagéribà. Êco na, ûna rà wàrapwiri tâbà, â bà *pwényunyuârarà. Ûna rà tubaèpà tâbà, â bà pidàpwicâaribà.

¹³ Â, na rà pi-inabà ba èpà, â bà tòpi naa na pidàpwicâari, â bà pimudàra, ba na bà pinaanapô ma wàilà. Tiagoro ni, âna rà bwaa nye tàgére pwa tâbà, pwacèwii na bà tèpa teepà na rà tètâjii, ma ê pâ muru na tòri, na rà miiri goo.

Tèpa naîô naa na cèikî

¹⁴ Câgo caa ina pwiri tàwà, ba na guwà kamu. Ba guwà pwacèwii tèpa èpo kôo [naa na cèikî] â po dau wânümoò tàwà. Â nümüo na go pwa pupûra tàwà bwàti. ¹⁵ Ba wiàna pwa cè 10 000 âboro cèna pacâmuriwà goro ê cèikî nabà, â nye caapwi co pwi caa kàwà. Ba nye wâgo kaa, na ia go mara picémara tàwà ê *Picémara Wâdé, ma pame tàwà ê *âji wâro naa goo wà Kériso. ¹⁶ Géee goo kaa pwiri, â go ilari jiiwà ba gòo, pâ, guwà ipwacèwiiio.

¹⁷ Wàépwiri ê majoroé ma go panuâ paé tàwà wà Timotéo, na é pwacèwii wà pwi âji naîô. É wakè kôo bwàti^S naa na nee Pwi Ukai, â dau wânümoò tée. Â ée mwa taniimiri tàwà ê pwina go pacâmuri na diri tèpa wâra pwapwicîri, goro ê pai wâro kâjè naa goo wà Kériso.

Ipwacôocol

¹⁸⁻¹⁹ [Go tère pâ] wà pàra tàpé géee goowà, âna rà pâ nau tèpa pwa-mainarà. Â rà pi-ina kàra [goro diri pâ muru na wâdé na rà pwa]. Â rà tà niimiri pâ, o câgo mwa caa tà wâjué medariwà. [Wâdé na rà ipwacôocol] Ba go mwa tèepaa paé, wiàna ê câbawâdé kà Pwi Ukai. Â go o mwa côo wiàna pwa cè âji pàtàmara diri pâ pwâratùra kàra, é, wiàna nye po popai co. ²⁰ Ba ê *Mwaciri kà Pwiduée, âna càcaa muru goro pwâratùra co, â goro nii kêe ma pàtâmee. ²¹ Dà cèna nümüwà goo? Na go tèepaa medariwà pa pimeari, é, pa cè ubati?

tûa na èpà naa na wâra pwapwicîri

5

(Naporomee 5–6)

Rà puu imudi pàra tèpa cèikî

4:11-12 2 Korénito 11.23–27   **4:11-12** Mataio 5.44; Apostolo 18.3; 2 Tésalonika 3.8   **4:15**
Galatia 4.19   **4:16** Filipi 3.17   **4:17** Apostolo 19.22   **S 4:17** É wakè kôo bwàti—É pitère
dàra.   **4:20** 1 Korénito 2.4

¹ Tàpéeni, go tère ê jè jèkutâ na dau èpà naa goowà. Ba go tère pâ, pwi jè ârapàarawà, âna ru ipuu mara tô béarailu wàdà wà caa kée. Guwà còo, dau pwicîri naa jaa tàpé na càra caa papwicîri Pwiduée! Â naa jaa jè tèpa cèikî, âna mwa nye dau pwicîri awé.

² Â gorodà na guwà gére pi-ina kàwà [na gére wàrapwiri na wâjaawà]? Bwa, wâdé na guwà kamu ma pikîri goo. Â guwà tù tà pwi âboro-bà, géé na picaatâa kàwà!

³ Wâgo na go jèe nye mara tèié, naa na nee Pwi Ukai Iésu. Â wiàna go nye wâiti jiiwà, â go nye tà wâjaawà naa na nyuâaô. ⁴⁻⁵ Wâdé na guwà pitànaima naa na nee Pwi Ukai Iésu—â o wàijè naima naa na aunünüma—â guwà panuâ pwi âboro bèepwiri tà *Caatana*, [na jè ju pàara]. Â o tubatiâu ê pâ câbawâdé na èpà kâra âboro, â ée mwa udò, na Tòotù na ée mwa wâjué me còwà wà Pwi Ukai. [Â o tâa tée ê *âji wâro jaaé].

⁶ Ûu, càcaa wâdé ê pai pi-ina kàwà! Ba gona câguwà caa tâmogòori pâ, [ji caapwi âboro na é pwa na èpà, âna é nama tòdidiri ê picaatâa? Ba pwacèwii ê ucina kâjè, na ina pâ]: «Ê ji nari nyaa kâra poloa, âna é pwa ma é tùu too ê poloa.»

⁷ Guwà cèitiri wài ê pwina tòri géé goowà. Â guwà o pwacèwii ê poloa na bwaa âmué, na ticé nyaa kée, târa tòotù *Paséka. Ba nye ê pai bà kà Kériso, na é nama guwà wàrapwiri. Ba nye wàé kaa, ê *ârapwaaillò, na é nama dàgòtù ê èpà kâjè, pwacèwii ê nari mutò na tètàmwereê târa tòotù Paséka†.

⁸ Ba [na bà] pwamaina ê tòotù Paséka, [wàibà tèpa *Juif†, â bà] pa ê poloa na bwaa âmué na ticé nyaa kée, â bà naaco ê poloa béaa na èpà. [Wàépwiri ê câmu ba kâjè diri]: Jè naaco é pâ tûâ na èpà, â jè pâra na é âjupâra.

Cibwaa pabéerâ!

⁹ Go jèe inapàri tàwà naa na jè tii, ba na guwà cibwaa pitànaima ma tàpé na rà ipuu imudi. ¹⁰⁻¹¹ [Wiàna go ina pwiri, â] câgo caa ina diri tèpa âboro, na càra caa papwicîri Pwiduée. [Ba rà wânabibiu kâjè] wà tèpa âboro na rà ipuu imudi. Â ipaiwà mwara naa goo wà tèpa mura, ma tèpa iau, ma tèpa pwamaina pâ duée imudi, ma tèpa pitànyiri, ma wà tèpa ipwirié. Â o nye pwacé ma guwà pâiti jiiirà, na guwà nye tàgére piwâro naima ma wàilà§! Bwa. Go ina ni pwi âboro, na é ina pâ é pwi jè a cèikî bééjè. Ba wiàna é pwaduwa kà tèpa âboro gòropuu, goro pwa pâ tûâ bèepwiri na èpà, â guwà cibwaa pabée, ma pi-ija naima ma wàé.

¹²⁻¹³ Napwa naa goo wà tàpé na càra caa tèpa cèikî, âna càcaa wâgo na go pitèirâ, â nye wà Pwiduée. Â wâguwà, âna pârawà na guwà pitèi ê picaatâa kàwà. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Guwà pacòobée géé jaawà wà pwi âboro na é èpà.* *Deutéronome 17.7*

5:1 Lévitique 18.7–8; Deutéronome 23.1 **5:3** Kolosé 2.5 **5:4-5** 1 Timotéo 1.20 * **5:4-5** Guwà panuâ pwi âboro bèepwiri tà Caatana—Munaa rà pacòobée géé na é wâra pwapwicîri, tapacîri ê pàara na é pitòotéri ê wâro kée. (Còo 1 Timotéo 1.20.) **5:6** Galatia 5.9 **5:7** Ésaïe 53.7; 1 Pétèru

1.19 † **5:7** Grec: Guwà cèitiri géé goowà é nyaa kâra poloa béaa; ba na guwà pwi jè poloa na bwaa âmué. Ba wà Kériso, pwi Paséka kâjè, âna panuâé, ba na é pwi ârapwaaillò. Ê nyaa kâra poloa (*levain*), âna ucina goro ê èpà na pwàniri naa goojè. (Còo Luka 12.1.) **5:8** Deutéronome 16.3

‡ **5:8** Wàibà tèpa Juif—Wà Paulo, âna é pwi Juif na é pâra wiâ Iésu. Êco na wâru tàpé Korénito na càra caa tèpa Juif. **5:10-11** 2 Tésalonika 3.6; Tito 3.10 § **5:10-11** 4e phrase—Grec: Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri guwà gére pâra, géé na gòropuu bèeni. **5:12-13** Deutéronome 13.6, 17.7

6

Rà pitòocia pàra tèpa cèikí naa na wàra pitèimuru

¹ [Go tère pà] câguwà caa pitèrewà, â guwà pàra naa na wàra pitèimuru kà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée. Càcaa pàri ma guwà wàrapwiri! Wâdé na guwà nama pitùra goo, na ara [tèpa cèikí béewà, ba wàépwiri] ê Ba kà Pwiduée. ² Gona câguwà caa tâmogòori pà, jè o mwa pitèi ê gòropuu diri, wàijè tèpa naí Pwiduée? Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na càcaa pàriwà ma guwà pitèi ê nyi nari muru, na càcaa pwamuru naa goo?

³ Â gona câguwà caa tâmogòori pà wàijè kaa, âna jè mwa tèi tèpa *angela*? Â wiàna wàrapwiri, â o nye pàrijè mwara ma jè tèi ê pà nari muru na wàro kâjè ni gòropuu.

⁴ [Êkaa na guwà nabwé na] guwà pa pà ê pà pitòocia kàwà bèepwiri, naa na wàra pitèimuru. Ba wà tàpé na rà pitèiwà, âna piticèimuru naa goorà naa na ê wàra pwapwicîri. ⁵ Gona nye ticè jè ârapàarawà cèna é tàpo tâmanga, ma é pinapéaati bwàti tà tèpa cèikí béewà? Â po dau kamu ba kàwà! ⁶ Ba [wiàna càcaa wâdé na] ru pitòocia tupédu a cèikí, â [nye dau èpà kaa, na] rà wàrapwiri, na ara tàpé na càra caa cèikí!

Guwà cibwaa wàrapwiri!

⁷ Jèpwi mwara, wiàna guwà pitòocia naa na wàra pitèimuru, â paari pà guwà tàgère pitanami [naa goo é pai wàrori kàwà é wàro na wâdé tà Kériso. Â go ina tàwà pà]: Wiàna rà pwa tàwà cèna èpà, â wâdé na guwà pidàpwicâariwà! Â wiàna rà mura jiiwà ê jè muru, â guwà cibwaa putàmù! ⁸ Ê pwina dau èpà, âna nye piwâguwà còwà, na pwa na èpà tà tèpa cèikí béewà, ba guwà murarà! ⁹⁻¹⁰ Guwà ipwacòoco! Wà tàpé na èpà é wàro kàra, âna o ticè kàra naa na *Mwaciri kà Pwiduée:

Wà tèpa ipwirié;

Wà tèpa pitànyiri;

Wà tèpa iau;

Wà tèpa mura;

Wà tàpé na rà pwamaina pà duée imudi;

Wà tàpé na rà pwa-imudiri muru goro pà naiirà (tèpa ipuu imudi ma wà pàra tàpé, ma wà tèpa toomura, ma wà tèpa paa na rà ipuu ma tèpa paa, naa na pai pwa na càcaa wâdé).

Diri tàpé na wàrapwiri é wàro kàra, âna o ticè autâa kàra na Mwaciri kà Pwiduée. ¹¹ Béaa, âna rà wàrapwiri wà pàra tàpé géé goowà. Êco na wà Pwiduée kâjè, âna é jèe pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro pwicîri kèe. Â é jèe nuwa tâjii èpà kàwà, [â é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé] â é jèe nama guwà *tàrù na araé. Â é cau wàrapwiri diri, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, â na é naigé mee é Nyuâaê Pwicîri.

Jè papwicîri naiijè

¹² Pwiri guwà mwa tòpi pà: «Nye ticè na papwicîri jiiio.» Â nye âjupàra. Êco na càcaa êdiri pà muru na wâdé ba kâjè. Â jè cibwaa nama jè tèpa

6:2 Auinapàpari 3.21 * **6:3** Jè mwa tèi tèpa angela—é, Jè mwa pitùâ naa goo wà tèpa angela, é, Jè mwa pitùâ naa goo pà duée, ma pitèirà. Ê popai angela naa na grec, âna pwiri tèpa angela kà Pwiduée, é, tèpa duée. **6:9-10** Galatia 5.19-21; Éféso 5.5; Auinapàpari 22.15 **6:11** Tito 3.3-7

6:12 1 Korénito 10.23

*ênawéna kîri kêra muru [na jè pwa]. ¹³ Guwà ina mwara pâ: «Ê utimuru, âna târa nanaajè, â è nanaajè, âna târa è utimuru. Â è du pwiibà, âna wà Pwiduée, âna ée mwa nama tiâu†.» Êco na [go ina tàwà pâ]: Jè cibwaa pwa-imudiri è naiijè. Ba è naiijè, âna kà Pwi Ukai, â wà Pwi Ukai, âna [é pitûâ] kêra è naiijè. ¹⁴ Â wà Pwiduée, âna ée mwa nama é wâro còwâ è naiijè gée na aubà, goro è pàtamee, pwacèwii na ia é pwa tà Pwi Ukai kâjè.

¹⁵ Gona câguwà caa tâmogòori pâ, è naiijè, âna ére gée goo è naii Kériso? Â câjè caa tòpò è naii Kériso naima ma è naiiri è ilàri gòronaigé. Bwa! Nye po dau pwacoé na wàrapwiri. ¹⁶ Wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà pwi âboro na ru pitâa ma tò jè ilàri gòronaigé, âna jèe pâ nau caapwi è naiiru. Ba jèe wii [naa goro è du duadà] naa na è *Tii Pwicîri pâ: *Wâilu, âna ru pâra nau caapwi. Genèse 2.24* ¹⁷ Â wà pwi âboro na é wâgoo wà Pwi Ukai, âna ru pâ nau caapwi ma wâé.

¹⁸ Wiàna gà pwa-imudiri naiigà, ma pipuu ma cè âboro imudi, â gà tubamiiri è naiigà còwâ. Â nye ticè cè jè èpà, cèna wàrapwiri†. Â wâdé na gà upiri! ¹⁹ Gona gà jèe ipwanauri pâ, wà Pwiduée, âna é jèe naa tâgà è Nyuâaè Pwicîri, na é wâro googàS? Â câgà caa pwi âboro'gà còwâ, ba è naiigà, âna wà kêra è Nyuâaè Pwicîri. ²⁰ Ba [é jèe pipanuâé wà Kériso, ba na gà pwi âboro kêe—ba] dau maina wârigà. Êkaa na gà papwicîri è naiigà, ba na gà pwamaina wà Kériso*!

pai tòpi kà paulo tà tàpé korénito

7

(Naporomee 7–14)

Popai goro piéa

¹ Go tòpi tàwà ni, goro pâ muru na ia guwà pwa tii tò. [Ia, guwà mara tawèerio pâ] pwiri wâdé na wà pwi paao, âna ticè wâdèe*? [Â go ina pâ]: Ûu, nye wâdé. ² Êco na, târa ma câé caa ipuu imudi, â wâdé na é pa cè wâdèe. Â ipaiwà naa goo wà tò ilàri†.

³ Wà pwi paao, âna wâdé na cibwaa tàutêe, na ru ipuu ma wâdèe. Â wàrapwiri mwara naa goo tò ilàri. ⁴ Â wâilu jècaa, âna nye ticè tàrù kàru, naa goro naiiru. Ba è naii pwi paao, âna kà tò wâdèe; â è naii tò ilàri, âna kà pwi éaé.

⁵⁻⁶ Gàu cibwaa piwâ na gàu ipuu du duadà. Êco na, pâri ma gàu tàpo naaco naa na jè jì pàara, wiàna gàu pitèreu, ba na gàu pwapwicîri. Nye wâgàu naawè†. Â gée na càué, â wâdé na gàu wâjué còwâ, ba péa câgàu caa piaabòriu, â péa é tà tacaiu wà *Caatana.

6:13 1 Tésalonika 4.3–5 † **6:13** Ê utimuru, âna târa nanaajè... Pai ina wèe pâ, rà niimiri pâ, ticémuru naa goo é pwina rà pwa goro è naiirà. Êco na, pwiri è popai bèepwiri, âna popai kà Paulo. **6:14** Roma 8.11; 1 Korénito 15.20; 2 Korénito 4.14 **6:15** Èfésò 5.30 **6:16** Mataio 19.5 **6:17** Ioane 17.21–23; Roma 8.9–11 † **6:18** 2e phrase—Grec: Pàra èpà na jè pwa, âna wâgòroigé jii è naiijè. § **6:19** 1e phrase—Grec: Gona câguwà caa tâmogòori pâ, è naiiwà, âna é wâra pwapwicîri kêra Nyuâaè Pwicîri? **6:20** 1 Korénito 7.23; 1 Pétèru 1.18–19 * **6:20** 2e phrase—é, Gà pwamainaé goro è naiigà. Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Gà pwamainaé goro è naiigà bau è pwàranümagà, ba du muru na kà Pwiduée. * **7:1** Ticè wâdèe—é, Càru caa ipuu ma wà tò jè ilàri. † **7:2** Na pàra nee tii naa naporomee 7, âna bà naanaimari popai kà Paulo tà pwi paao, ma popai na ipaiwà tà tò ilàri, ba naa wâdé pai ina wèe naa na cì. † **7:5-6** Nye wâgàu naawè—Grec: Go ina pwiri, ba na go naa tàrù tàu; â cãcaa autûâri kôo tàu.

7 Napwa naa gooò, âna nye ticè wâdòò. Â wâdé tîo wiàna pâri ma guwà cau wàrapwiri diri. Êco na [câcaa ipaiwàijè. Â] wà Pwiduée, âna é jèpa naa tâjè jècaa ê bépitu kêe.

Jèpa aupitûâri tà jèpa âboro

8 Wiàna câgà caa piéa[§], é wiàna gà tô dâpwà, â wâdé na gà pwacèwiiò, â câgà mwa caa piéa còwâ. 9 Êco na, wiàna pwacoé ma gà pitòimirigà, â wâdé na gà piéa, ba na o càcaa dau maina naa googà, ê pâ câbawâdé kêa naiiri âboro.

10-11 Tà tàpé na guwà jèe piéa—wiàna gà pwi paaò, é, tô ilàri—â go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa tapàgà piéa. Â càcaa wâgo, âna wà Pwi Ukai na é pitûâ. Â wiàna gà tô ilàri, na gà jèe pâra jii pwi éagà, â wâdé na gà tâa acari. Ê, wâdé na gà wâjué còwâ, ba na gàu pinaanapô ma wâé.

12 Wiàna câé caa tô a cèikí wà tô wâdàgà, â wâéni é popai kôo tâgà (â càcaa Pwi Ukai na é ina pwiri, â nye wâgo): Wiàna nùmee na gàu pitànaima wà tîoni, â gà cibwaa tapàgà piéa kàu. 13 Â ipaiwà wiàna gà tô ilàri, â câé caa pwi a cèikí wà pwi éagà. Ba wiàna nùmee na gàu piéa, â gà cibwaa tapàgà piéa kàu.

14 Ba nye géee googà kaa, na é pwi âboro kà Pwiduée*. Â ipaiwà naa goo tô wâdà pwi a cèikí. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â pwiri wà tèpa èpo kàu, âna rà gére wâgòroigé jii ê tâa kà Pwiduée†, êco na jè tâmogòori pâ, é jèe tòpirà naa na tâa kêe.

15 Wiàna nùmee na é pâra jiigà wà pwi éagà, na câé caa pwi a cèikí, â gà naaé ma é pâra. Â o jèe ticè na piigà naa gooé. Â wàrapwiri naa goo tô wâdàgà na câé caa tô a cèikí. Ba wâdé tà Pwiduée na ru pitèreru wà du duadà‡. 16 Â gona gà tâmogòori pâ, pâri ma é udò, [ma tâa tée ê *âji wâro, wiàna câgàu caa pitâiti]§?

Jè tâa na pai tâa kêjè na é naa tâjè Pwi Ukai

17 Wâéni é jè autûâri kôo, târa diri pâ wâra pwapwicîri: Wâdé na gà tà tâa na é pai tâa'gà, na ia é naa tâgà wà Pwi Ukai Iésu, béaa kêa é pai todàgà kà Pwiduée. 18 Wiàna [gà pwi *Juif, na] pwa *kamaî tâgà béaa, â gà nye tâa na é pai pwa-bà. Â wiàna câgà caa pwi Juif, â gà cibwaa nama gà pwa kamaî tâgà.

19 Ba é pai pwa kamaî, ma é pai câ pwa kamaî, âna piticèmuru naa goo. Ê pwina âjimuru âna, na gà pitère dâra pâ aupitûâri kà Pwiduée. 20 Ûu, [go ina mwara pâ]: Gà tâa na é pai tâa'gà, béaa kêa pai todàgà kà Pwiduée.

21 Wiàna gà pwi *ênawéna kîri kà pwi jè âboro, â gà cibwaa géaa goo é pwiibà. Ba nye piticèmuru naa goo. (Êco na, wiàna ina pâ, tèepaa marigà cè pai tòpi é tarù'gà, â gà popa.) 22 Ba ûna é todàgà wà Pwi Ukai, âna é jèe tipigà, ba na gà pwi âboro kêe.

§ 7:8 Wiàna câgà caa piéa—é, Wiàna gà pwi dâpwà. 7:9 1 Timotéo 5.14 7:10-11 Mataio 5.32, 19.9 * 7:14 É pwi âboro kà Pwiduée; Ê jèe tòpirà naa na tâa kêe—Grec: Papwicîrié; Papwicîrirà. † 7:14 Wâgòroigé jii ê tâa kà Pwiduée—Grec: Tòri. 7:15 Roma 14.19 ‡ 7:15 Ba wâdé tà Pwiduée na ru pitèreru... é, Êco na, wiàna pâriu, âna gàu pitànaima. Ba wà Pwiduée, âna é todàu, ba na gàu pitèru. 7:16 1 Péturu 3.1 § 7:16 Pwiri pai ina wèe pâ, wâdé na gàu pitànaima, ba na ée mwa udò géee googà, pwi béegà. Ê, pwiri wâdé na gàu pitâiti, ba o câé mwa caa udò, wiàna gàu ciburà iputâmu. 7:19 Roma 2.25; Galatia 5.6, 6.15 7:22 Philéon 1.16; 1 Péturu 2.16

Â wiàna câgà caa pwi ênawéna kîri kà pwi jè âboro béaa, â gà jèe pâ nau pwi ênawéna kîri kà Kériso. ²³ Ba [é jèe pipanuâê, ba na] é wârîgà, goro é wârî wèe na dau maina. Â gà cibwaa nama gà pwi ênawéna kîri kâra pâ âboro.

²⁴ [Go tubanabwé é auniimiri kôo bèepwiri, â go ina mwara pâ: Guwà wârî é wâro kàwà na ara Pwîduée. Â] guwà jèpa tâa na é pai tâa kàwà jècaa, béaa kâra é pai todàwà kà Pwîduée.

Pa âboro dopwa

²⁵ Jèpwi mwara [na ia guwà tawèerio goo] âna wà pa âboro dopwa. [Â wâéni é pai tòpi kôo tàwà.] Nye auniimiri kôo co, ba nye ticé popai cèna é ina tôo wà Pwi Ukai naa goo pwiri. Êco na, pâri ma guwà cèikî naa goo, ba é nama go pwi a pitûâ*, géee goo é pai wâdé kèe.

²⁶⁻²⁷ Wiàna gà pwi dopwa, â go niimiri pâ, wâdé na o câgà caa piéa, géee goo pâ maagé còo, na gére tèepaa marijè na pwi pâara bèeni. Êco na, wiàna pwa cè wâdàgà, â câgo caa ina pâ, na gà mudàra ba na gà tapàgà piéa. ²⁸ Êco na, wiàna nûmagà na gà piéa, â càcaa muru na èpà. Â ipaiwà naa goo wà tô èpo dopwa na nûmee na é piéa. Go ina co pâ, o wâru pâ géaa ma tacai† na wâro kà du duadâ‡, â wâdé tôo na guwà udò jii.

²⁹ Ê pwina go ina tàwà, co tèpa gòrobéed, âna: Càcaa gòri é pâara na tâa tâjè [ma jè wakè ba kà Pwi Ukai]. Â tapoo nabàni, âna wâdé na jè cau wâro [ba kèe] pwacèwii tàpé na càra caa piéa.

³⁰ Ipaiwà wiàna jè ipwâdéee, é, wiàna jè pikîri; â wiàna pwa neemurujè, é wiàna ticé. Ba, naa na diri pâ muru, âna wâdé na jè wâro ma wakè, ba kà Pwi Ukai co§. ³¹ Ba wiàna jè wârîri é wâro-bà naani gòropuu, ma diri pâ muru na tâa na, â jè cibwaa nama rà piâjimuru tâjè. Ba o cau tiàurà diri.

Tâa coo naa goo wakè kà Iésu

³² Nye tàutôo na guwà ipacé naa goro pâ pwi bèepwiri. Wà pwi a cèikî na ticé wâdèe, âna é naa nûmee naa goro é wakè kà Pwi Ukai. Â é mudàra é pwina wâdé tà Pwi Ukai. ³³ Êco na, wiàna pwa wâdàgà, â gà o dau naa nûmagà naa goo é wâro ni gòropuu. Ba gà o pwa é pwina o wâdé tà tô wâdàgà, ³⁴ â o pitadàrù é pwâranûmagà.

Â ipaiwà naa goo wà tô a cèikî na é tô dopwa*, ba é naa nûmee co naa goro é wakè kà Pwi Ukai. É papwicîrié, â é ipanuâê bamwara tée. Êco na wà tô a cèikî na é pwa éaé, âna ée mwa naa nûmee naa goro é wâro ni gòropuu. Ba ée mudàra cè pai wâdéarié kà pwi éaé.

³⁵ Go ina tàwà diri pâ pwiibà, ba na go pitu tàwà, â càcaa na go naa tàwà cè jè naèa. Ba nûmoo na guwà wârîri é wâro na wâdé, â na guwà nye po tâa goo co kaa, é wakè kà Pwi Ukai.

Tàpé na rà tapacîri na rà piéa

* **7:25** Pwi apitûâ—Grec: Pwi âboro na go pitère dâra. † **7:28** Géaa ma tacai—Difficulté, problèe. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pipaèrà. ‡ **7:28** O wâru pâ géaa ma tacai na wâro kà du duadâ—é, O dau gòo tà du duadâ, naa na pâ aré na o jèe tèepaa. § **7:30** Grec: Â wà tàpé na rà i, âna wâdé na pwacèwii tàpé na càra caa i. Â wà tàpé na rà ipwâdéee, âna wâdé na rà pwacèwii tàpé na càra caa ipwâdéee. Â wà tàpé na rà wârî pâ neemururà, âna wâdé na rà pwacèwii wiàna ticé neemururà. **7:31** 1 Ioane 2.17 * **7:34** Tô dopwa—Grec: Tô èpo dopwa, é, tô dopwa na é jèe jiiâtamu, é, Tô dopwa, é, tô dâpwà.

³⁶ Jèpwi, âna [wàéni é popai kôo] goo tèpa âboro èpo ma pa èpo ilàri, na rà tapacîri na rà piéa†: Wiàna é dau câbawâdé tô èpo ilàri wà pwi dopwa, â é niimiri pâ, péa ru ipuu ma wà tóobà†, â wâdé na ru piéa. Êkaa na o càru caa pwa na èpà. ³⁷ Êco na, wiàna é niimiri ba gòo naa na pwâranümee, pâ, wâdé na càru caa piéa, â [gona ée mwa pwa dà? Go ina pâ]: Nye wâdé na wârapwiri, wiàna nye ticé pitacoo goo é pwina nümee goo, â wiàna càru caa ipuu. ³⁸ Êkaa na, wiàna ru piéa ma i tô èpo, â tàpo wâdé. Â wiàna càru caa piéa, â nye dau wâdé awé.

Pa dàpwà

³⁹ [Târa tubanabwé, âna wàéni é popai kôo naa goo pa dàpwà]: Wà tô ilàri na pwa éaé, âna wâdé na ru pitâa, na pàara na é bwaa wâro na wà pwiibâ. Â wiàna é bà, â pwa tàrù kà tóoni, ma é piéa còwâ, ma wà pwi jèpwi. Êco na wâdé na é pwi a cèikî naa goo Pwi Ukai. ⁴⁰ Êco na go niimiri pâ, pwiri o wâdé ba kêe, wiàna é tà tâa acari. Nye auniimiri kôo pwiri, êco na é wâgòod mwara é Nyuâaê Pwicîri.

8

Ârapwaaïlò târa ânuurumuru

¹ Wàéni popai kôo goro é pâ noo kâra macii na pwa *ârapwaaïlò goo, târa pâ ânuurumuru*. Pwiri guwà niimiri pâ, guwà cau tâmogòori bwati pwiibâ†. [Guwà ipwacòoco, ba] é autâmogòorimuru na wârapwiri, âna é péa nama maina nümwà! Êco na é pimeaari, âna é pagòo tèpa béejè. ² Ba wà tàpé na rà ina pâ rà tâmogòori diri é muru, âna nye âji ticé na rà tâmogòori. ³ Â wà tàpé na rà meaari Pwidueé, âna é tâmogòorirà wà Pwidueé.

⁴⁻⁶ Napwa naa goo é noo kâra macii na naa târa pâ *ânuurumuru: Âjupâra pâ, naa na pai còo kà pàra tèpa âboro, âna wâru pâ muru ni gòropuu ma naa napwéretòotù, na ina goorà pâ 'pwidueé' ma 'pwi ukai'. [Â rà pwamururà ma pwamainarà, â rà pwa ârapwaaïlò târa.]

Êco na jè tâmogòori pâ, nye caapwi co Pwidueé, pwi Caa. Nye gée gooé co, na tapoo diri pâ namuru. Â wiàna jè wâro, â jè wâro ba kêe. Â nye caapwi co Pwi Ukai kâjè, âna wà Iésu Kériso. Â nye gée gooé co, na cau tèepaa diri pâ muru. Â nye gée gooé co, na jè tòpi é *âji wâro.

Niimiri tàpé na càcaa gòo cèikî kàra

† **7:36** 1re phrase—é, Jèpwi, napwa naa goo pwi caa kà tô ilàri dopwa, na é jèe tàpo jiiàmù. Wiàna wârapwiri, â o wàrani nee tii 36–38: 36 Wiàna é niimiri pâ, càcaa wâdé na é bwaa wéaarié naa pwârawâ, â wâdé na é naaé, ba na é piéa, â càcaa muru na èpà. 37 Êco na, wiàna é niimiri ba gòo naa na pwâranümee, pâ, o cáe caa nama é piéa wà tóoni, â nye wâdé, wiàna nye ticé pitacoo goo é pwina nümee goo. 38 Êkaa na, wiàna é naa tô èpo kêe, ba na é piéa, â tàpo wâdé. Â wiàna càe caa nama é piéa, â nye dau wâdé kaa. † **7:36** Péa ru ipuu ma wà tóobà—Grec: O pwa kamu kà tóobà. **7:39** Roma 7.2–3 **8:1** Apostolo 15.29 * **8:1** Ânuurumuru—Idole. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. Rà icuri é noo kâra macii wà tèpa âboro naa na aupwa jèna. Â càra caa pwaké goro é noo kâra macii na pwa ârapwaaïlò goo, ma jè noo kâra macii. Pwacóe ma é tâmogòori wà pwi âboro na é wâri. † **8:1** Guwà niimiri pâ, guwà cau tâmogòori... Grec: Âjupâra pâ, cau tà tâjè diri é autâmogòorimuru. Rà pi-ina kàra wà tàpé Korénito pâ, rà tâmogòori diri. Â rà niimiri pâ, rà mwù naa na cèikî kàra. **8:2** Galatia 6.3 **8:4-6** Deutéronome 4.39, 6.4; Galatia 4.8 **8:4-6** Éfeso 4.5,6

Âjupâra pâ, nye dau piticèmuru naa goo pàra 'pwiduée' Â gée goo kaa pwiri, na [guwà niimiri pâ]† pwa tàrù kâjè ma jè uti ê noo kâra macii na pwa ârapwaaìlò goo tàra.

[Â go tòpi tàwà pâ]: Âjupâra pâ ticèmuru naa goorà, [â càcaa pwicîri tâjè. Êco na jè ipwacòoco.]⁷ Ba pwa pàra tèpa [cèikí bééjè] na càra caa tâmogòori bwàti pwiri. Ba béaa, âna rà mu pwapwicîri târa pâ ânuuru duée. Â nabàni, â wiàna rà uti ê noo kâra macii na pwa ârapwaaìlò goo, â o càra caa pitère dàra ê *pwâratùra-nigée-goorà, â rà tubaèpà târa pwâranümarà.

Ba rà niimiri pâ rà gére pwamaina pâ muru bèepwiri, gée goo na càcaa pâji gòo ê aunünüma kàra.⁸ Êco na càcaa gée goo ê utimuru, na é tòpijè wà Pwiduée. Wiàna jè uti, é, wiàna câjè caa uti, â nye ticèmuru naa goo.

⁹ Êkaa na pwa tàrù'gà [ma gà uti, é, câgà caa uti]. Êco na gà niimiri wà pwi jè a cèikí béégà, na càcaa gòo ê cèikí kée. Ba gà péa nama tûu ê cèikí kée, ma nama é pwa na èpà.¹⁰ Ba wiàna é còogà na gà gére ija naa na ére pwicîri kàra, na ara é ânuuru pâ 'pwiduée' â é niimiri pâ, wâdé na é pwaduwa'gà. Â wâgà, âna gà tâmogòori pâ, càcaa pwicîri tâgà. Êco na wâé, âna càcaa gòo ê aunünüma kée. Â wiàna é uti, â o câé caa pitère dàra bwàti ê pwâratùra-nigée-gooé.

¹¹⁻¹² Â gà còo, nye gée goro ê autâmogòori'gà, na gà tubaèpà§ tà pwi béégà, na kîri é cèikí kée. Â wiàna gà wàrapwiri, â gà pwa mwara tà Kériso, na ia é jèe bà ba kà pwi béégà.¹³ Êkaa na, wiàna ê pai uti kòo ê noo kâra macii, âna o nama é pwa na èpà wà pwi jè a cèikí bééò, â wâdé na cãgo caa uti.

9

É ipwamurué wà Paulo

¹ Napwa wâgo, âna pwa tàrù kòo [ma go ilari jiiwà cè bépitu]. Ba go pwi *apostolo, â go jèe còo wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè, goo du âraporomeeò. Â go jèe wakè goro nii kée. Â wâguwà, âna guwà tèpa pwâra wakè kòo.² Â wiàna rà ina wà pàra tàpé pâ, càcaa wàrapwiri, êco na wâguwà, âna guwà tâmogòori pâ nye âjupâra. Ba é wâro kàwà, âna *paâjupâra pâ, go pwi apostolo kà Pwi Ukai*.

Pwa tàrù kòo ba go pwi a wakè

³ Wàéni béipwamuruò ma otòpi tà tàpé na rà inaò ba èpà: ⁴ Gona nye wàibu co [ma wà Barnabas] na ticè tàrù kâbu, ma bu tòpi é utimuru gée goro é wakè kâbu? ⁵ Gona ticè tàrù kâbu, ma bu piéa ma du ilàri a cèikí, ma poparu wiâbu, na bu wakè? Ba rà nye cau wàrapwiri wà Pétèru† ma wà tèpa jii Pwi Ukai Iésu, ma diri pàra tèpa apostolo. ⁶ Â gona nye wàibu co, na bu wakè dàra mwani, târa ma bu wâro?

† **8:4-6** Guwà niimiri pâ—Nye wà tàpé Korénito na rà mara ina pâ, pwa tàrù kàra ma rà uti ê noo kàra macii bèepwiri, gée goo na ticè pàra 'pwiduée'. Â wà Paulo, âna é ùuri é pwina rà ina, êco na é pa-icòorà mwara goro é pwina rà pwa ma é pwina rà niimiri. (Còo 1 Korénito 10.19–20.) **8:9** Roma 14.13–15; Galatia 5.13 **8:11-12** Roma 14.15,20 § **8:11-12** Tubaèpà—Grec: Tanoori é cèikí kée. **8:13** Roma 14.21 **9:1** Apostolo 22.17–18, 26.16; 1 Korénito 15.8–9 **9:2** 2 Korénito 3.2–3 * **9:2** Ba é wâro kàwà, âna paâjupâra pâ... é, Ba é wâro kàwà naa goo Pwi Ukai, âna paâjupâra pâ, go pwi apostolo. **9:4** Luka 10.8 † **9:5** Pétèru—Grec: Céphas.

7 Ba wà pwi coda, âna câé caa wâri [ê neemuru paa kêe. Bwa, wâé, âna wârié naa goro é wakè kêe.] Â wà pwina é câmi jè upwâra, âna é nye uti é pwêe. Â wà pwina é wéaari macii, âna é wâdo é dilé gée goo.

8-9 Â jè côo pâ wàrapwiri naa na wâro kêjè na diri pâ tòtù. Êco na câgo caa ina gée goò co. Ba jèe nye wii naa na é *Naèà kà Moosé pâ: *Gà cibwaa pacoo é paaci, ma é uti é pwâra blé, na pàara na é còogai, ba kâgà, é u mwatò goro blé.* Deutéronome 25.4

Wiàna é ina pwiri wà Pwiduée, â gona é ina co é macii? 10 Bwa! É ina ba kêjè mwara, tèpa âboro. Ba wiàna jè û, ma pétâ, â jè tapacîri é jè ére na kêjè, gée goro ârapîunya.

11 [Naa goobu ma wà Barnabas†, na ia bu jèe picémara tàwà é popai] â bu nye câmi é arapwûru naa na pwâranümawà, târa *napwéretòtù. Â gona muru na dau maina tàwà, ma bu tòpi é pwina pâri, târa pai wâro kêbu, gée goo é pâ neemuruwà naani gòropuu? 12 Â wiàna pwa tàrù kà pàra tàpé ma rà tòpi jiiwà, â o nye dau wâdé, wiàna guwà naa tâbu mwara!

Bu jèe caa tacoo goowà

Êco na jèe nye câbu mu caa tacoo goowà pâ, na guwà wàrapwiri, â bu naaco, ba na o ticè na rà èrà goo [wà tèpa âboro, na rà tòpi] é *Picémara Wâdé goo wà Kériso.

13 Guwà tâmogòori bwàti pâ, wà tèpa pwa *ârapwailò, âna rà nye tòpi é ére gée goro ârapwailò naa na wâra pwapwicîri. Â wà tèpa ênawéna kàra, âna rà tòpi é ére gée goo pâ âraimeai. 14 Â nye ipaiwà naa goo wà tàpé na rà picémara é Picémara Wâdé. Ba é ina wà Pwi Ukai pâ, wâdé na rà wâro gée goo é popai kàra.

15 Êco na wâgo, âna nye câgo caa tòpi gée goo, â càcaa majoroé ma go wii tàwà tii bèeni. Bwa, o wâdé na go bà, jii na wàrapwiri! Ba go ipwâdé na càcaa pâri ma ina, wà pwi jè âboro pâ, go tòpi mwani jii tàpé na go picémara tàra é Picémara Wâdé*. 16 Câgo caa pi-ina kôo, naa goro pai picémara kôo é Picémara Wâdé. Ba nye wakè na é naa tôo [wà Pwiduée] ma go pwa. Â ée mwa pitèio ba gò† wiàna câgo caa pwa.

17 Wiàna wâgo na pitòrigari i wakè bèepwiri, â o wâdé na go tòpi é mwani goo. Êco na [nye wà Pwiduée, na é] pitòrigario, â é cùruo pâ. Â câgo caa tapacîri naa wâriò goro mwani. 18 O dà cè câmaô? Wâéni: Na go picémara é Picémara Wâdé, wiàna nye ticè wâriò naa goo. Â go ipwâdé, ba nye pwa tàrù kôo, ma go ilari cè wâriò, êco na câgo caa ilari.

Go piênawéna kâra âboro diri

19 Gée goo kaa pwiri, â nye ticè âboro na pitûâ kôo. Êco na go piênawéna kâra diri tèpa âboro, ba na o dau wâru gée goorà, na go poparà dari Kériso. 20 Wiàna go tâa jaa tèpa *Juif, â go nye pwacèwiirà, ba na go poparà dari

9:8-9 Deutéronome 25.4; 1 Timotéo 5.18 9:10 2 Timotéo 2.6 9:11 Roma 15.27 † 9:11 Naa goobu ma wà Barnabas—é, Naa goobà ma wà pàra tèpa apostolo. Popai Nous naa na grec. § 9:11 Naa na pwâranümawà, târa napwéretòtù; Pâ neemuruwà, naani gòropuu—Spirituel; Matériel. 9:12 Apostolo 20.34; 2 Korénito 11.9 9:13 Deutéronome 18.1-3 9:14 Mataio 10.10; Luka 10.7; Galatia 6.6 * 9:15 Dernière phrase—Grec: O nye ticè âboro cèna é patâjii jiiò é ipwâdé kôo bèepwiri. 9:16 Jérémie 20.9 † 9:16 Ée mwa pitèio ba gò—Grec: O dau pwaée kôo. 9:20 Apostolo 21.20-26

Kériso. Jèe tipio jii ê Naèà kà Moosé, êco na go nye pitêre dâra, goorà, ba wâilâ, âna rà pitêre dâra.

²¹ Â wiàna go tâa jaa tàpé [na càra caa tèpa Juif] na càra caa tâmogòori ê Naèà kà Moosé, â go pwacèwiirâ, â câgo caa po tâa co naa goo ê Naèà. Â go nye wàrapwiri, ba na go poparâ dari Kériso. (Êco na é tâa good ê naèà kà Pwiduée, ba go nye ciburâ wârori ê naèà kà Kériso.)

²² Â wiàna go tâa jaa tàpé na càcaa gòo ê cèikî kàra, â go wâro pwacèwiirâ, ma go pagdòrà, ba na rà wâro wiâ Kériso†. Üu, go nye wâro pwacèwii tàpé na go tâa jaarà, na diri pai pwa wèe, ba na o pwa tèpa âboro gée goorà, na rà o medari Kériso§. ²³ Diri ê pwiibâ, âna go pwa, ba na é pâra pâ* é Picémara Wâdé. Â, naa wàrapwiri, â o tà tóo é pâ aupwényunyuâri kêe.

Go tà itàa ba na go piétò

²⁴ Guwâ tâmogòori pâ, wâ pwina é piétò, naa na é pi-itâa, âna é tòpi ê câmaê. Â càcaa wâ diri tèpa itàa na rà tòpi. Êkaa na wâdé na guwâ itàa, ba na guwâ tòpi é câmawâ! ²⁵ Wâ tèpa itàa ma tèpa ipaa, âna rà dau ipwabwâtirâ, ma piaabòrirâ, ba na rà o piétò. Napwa naa goo é câmarâ, âna o càcaa tâa dâra gòiri.

Êco na é câmajè, [wàjè tèpa cèikî] âna ée mwa tâa dâra gòiri awé. ²⁶ Êkaa pwiri na go itàa bwâti, ba na go tèepaa naa na é pwâadèrèe. Â, na go piokée, â go tò bwâti îo, târa ma coogée. ²⁷ Â go piaabòrio, â go wakè, ba na go ipwabwâti é naiio, târa ma é pacoo é câbawâdé kôo. Ba o càcaa wâdé, wiàna câe caa tòpio wâ Pwiduée†, gée na càuru é pai picémara kôo é popai kêe tà pâra tàpé.

10

Cibwaa ipwamaina duée imudi

¹ Tèpa cèikî béeò, go taniimiri tàwâ, é pwina tèepaa mari tèpa jojoorojè*, wâ tèpa *Isaraéla biu. [Ba wâ Pwiduée, âna é tòcia tàra é naigé naa namaré.] Ba é nama é pâra béaa kàra é jè nee, ba na é wéaarirâ. Â rà cau jépàgâ diri é nawiâ Mii. ² Â [pwacèwii na] cau *upwaarâ, naa na i nee, ma nawiâ, ba na rà o caapwi ma wâ *Moosé [pwi a pitûâ kàra].

³ Â rà cau ija diri é utimuru me géenidò napwéretòotù†, na é naa tàra wâ Pwiduée. ⁴ Â rà cau wâdo mwara é jawé na é naa tàra. Ba nye goro kaa é pàtamee, na é nama joro i jawé, gée goro pwi atù na pâra wiârâ. Â é pwi atù bèepwiri, âna wâ Kériso.

⁵ Êco na, [gée na càuru diri pâ pwi bèepwiri, âna] wâru gée goorà, na càcaa wâdé tûâ kàra tà Pwiduée, â é nama rà bà, â é tòdidirirâ naa namaré.

9:22 2 Korénito 11.29 † **9:22** Ma go pagdòrà... Grec: Ma go poparâ dari Kériso. § **9:22** Na rà o medari Kériso—Grec: Na go pa-udòrà. * **9:23** Pâra pâ—Se répandre. Rà ina mwara wâ tèpa ijiao pâ: Bwiari pâ. **9:25** Filipi 3.14; 2 Timotéo 2.4-5, 4.7-8 **9:27** Roma 8.13, 13.14 † **9:27** Caa caa tòpio wâ Pwiduée—Grec: Tòpò-naa goro jènereé (disqualifié). Papwicfri jiié na é itàa naa na pi-itâa. **10:1** Exode 13.21-22, 14.22-29 * **10:1** Jojoorojè—Wâru tèpa cèikî naa Korénito na càra caa tèpa Juif (tèpa Isaraéla). Êco na é ina wâ Paulo pâ, jojoorojè, ba, é ina wâ Pwiduée pâ, na wàjè diri tèpa cèikî naa goo wâ Kériso, âna jè pwacèwii tèpa gòobàra Abéraama, pwi jojooro tèpa Isaraéla. (Còo Galatia 3.29.) **10:3** Exode 16.35 † **10:3** Me géenidò napwéretòotù—Grec: Spirituel. Ipaiwâ mwara naa goo pâ popai nye gée goro kaa é pàtamee na nee tii 4. **10:4** Exode 17.6; Nombres 20.11 **10:5** Nombres 14.29-30

Cibwaa ipwacèwii Ba Isaraéla biu

⁶ Diri é pâ pwi bèepwiri, âna târa câmu tâjè, ba na jè cibwaa pwaduwa kàra. Â jè cibwaa niimiri pâ, jè pwa na èpà, pwacèwiirà:

⁷ Jè cibwaa pwamaina tèpa duée imudi, pwacèwii pai pwa kà para tàpé géé goorà. Ba jèè wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Rà tâaboo naa na pi-ija. Â rà câbu imudi. [Â rà pwamaina é pâ duée imudi.] Exode 32.6*

⁸ Jè cibwaa ipuu imudi, pwacèwii para tàpé. Ba géé goo kaa pwiri, â rà po 23 000 tàpé na rà bà, naa na caapwi tòtù.

⁹ Jè cibwaa gàdà Pwi Ukai†, pwacèwii para tàpé, na utirà dòèa, â rà bà.

¹⁰ Jè cibwaa pikûu, pwacèwii para tàpé. Ba wà Pwiduée, âna é cùru pâ pwi jè *angela kêe na pòtàmwararà.

¹¹ Diri é pâ aré-bà, âna tèepaa mari wà tèpa Isaraéla biu, ba na câmu tâjè. Â jèè wii diri, ba na jè ipwacôoco. Ba o tàpo tèepaa é pwâadàra é pàara bëeni.

¹² Wàépwiri, wà pwina é niimiri pâ gòo é cèikî kêe, âna é ipwacôoco, ba é péa tà tûu!

¹³ [Êco na wâdé na guwà tâmogòori pâ]: Diri é pâ tacai na tèepaa mariwà, âna pwacèwii pâ tacai kà para tàpé. Â wà Pwiduée, âna ée pwi a pacoo é auinabéaa kêe, â o câé caa nama é wénari é nii kàwà i tacai. Â ée mwa paari tàwà é pai udò jii, ba na guwà o nye tà cimwù naa na tacai.

¹⁴ Êkaa, co tèpa âji béèd, wâdé na guwà upiri é ipwamaina duée imudi.

Jè caapwi ma Kériso

¹⁵ Guwà pi-ina kàwà pâ, guwà tèpa tâmanga[§], ma guwà tâmogòori pitèi bwàti pâ muru. Wiàna wàrapwiri, â guwà pitèi cai é pwina go ina tàwà ni:

¹⁶ [Na jè ija é utimuru kà Pwi Ukai] â jè pwaolè tà Pwiduée goo é wàrado goro dipâa—pai ina wèe pâ, domii kà Kériso, [na joro, na ia é bà ba kâjè]. Â é poloa na jè ipâdi, âna é naii Kériso. Ûna jè wâdo, ma ija, â jè caapwi ma wà Kériso. ¹⁷ Â cau wàijè diri na jè ija i poloa, â jè tàgére caapwi naiiri âboro. Ba jè cau ija géé goro é poloa na caapwi.

Cibwaa pitànaima ma pâ duée!

¹⁸ Guwà niimiri cai [é pai pwapwicîri kà] tèpa Isaraéla. Wà tàpé na rà uti é *ârapwaaìlò na naa tà Pwiduée, âna rà pâ nau caapwi ma wàè. ¹⁹ Â càcaa ipaiwà naa goo wà tàpé na rà pwa ârapwaaìlò târa pâ ânuuru [muru na rà ina goorà pâ] ‘pwiduée’! Ba piticèmuru naa goo pâ para ‘pwiduée’, â piticèmuru naa goo pâ ârapwaaìlò na naa târa.

²⁰ Êco na guwà ipwacôoco. Ba pwa pâ duée [na rà cicara wà Pwiduée]. Â nye wàilà kaa na rà tòpi é pâ ârapwaaìlò bèepwiri. Â é utimuru na naa târa pâ duée, âna càcaa naa tà Pwiduée, na é caapwi co. Â càcaa wâdé tóo, na guwà pitànaima ma é pâ duée*. ²¹ Guwà tère, làpé! Càcaa pâri ma guwà picapai wâdo é wàrado kà Pwi Ukai, bau é wàrado kàra pâ duée imudi! Â

10:6 Nombres 11.4,34; 1 Korénito 10.11 **10:7** Exode 32.6 **10:8** Nombres 25.1–9 **10:9**

Nombres 21.5–6 † **10:9** Pwi Ukai—Para Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Wà Kériso. **10:10**

Nombres 16.41–49 § **10:15** Guwà pi-ina...guwà tèpa tâmanga—Grec: Go patùrawà, pwacèwii wiàna guwà tèpa tâmanga. **10:16** Mataito 26.26–28 **10:17** Roma 12.5 **10:18** Lévitique 7.6

10:19 1 Korénito 8.4 **10:20** Deutéronome 32.17; Auinapàpari 9.20 * **10:20** Pwa tàrù kâjè ma jè uti é noo kàra macii na pwa ârapwaaìlò goo, êco na jè ipwacôoco, na jè cibwaa pwapwicîri târa pâ duée. **10:21** 2 Korénito 6.15–16

càcaa pâri ma guwà picapai ija ê utimuru kà Pwi Ukai, bau ê utimuru kâra pâ duée imudi! ²² Wânau, nûmawà na guwà nama é putàmu wà Pwiduée? Ê, pwiri guwà niimiri pâ dau pwa nii kàwà jiié?

Jè pwa diri ba na o ipwamaina Pwiduée

²³ [Jè wâjué còwà] naa goo auina kàwà, pâ «Nye ticè muru na papwicîri jii.» Â go ina mwara pâ, càcaa êdiri pâ muru na wâdé. Nye âjupâra pâ, nye ticè na papwicîri jiié, [tèpa naî Pwiduée] éco na càcaa êdiri pâ muru na pagòo tèpa bééjè. ²⁴ Wâdé wiàna jè cibwaa po mudàra co é pwina wâdé ba kâjè; jè mudàra mwara pwina wâdé ba kà pàra tàpé.

²⁵ [Wàéni é pwina gà mwa pwa]: Wiàna gà wâri é noo kâra macii naa na aupwa jèna, â gà cibwaa pitawèerigà [pâ, pwiri utimuru târa pwa ârapwaa ilò]. Â, na wàrapwiri, â o càcaa tubagù é *pwâratùra-nigée-googà. [Ba napwa naa goo é utimuru, âna nye ticè na pwicîri tâjè.] ²⁶ Ba: Ê gòropuu diri, bau diri é pwina tâa na, âna kà Pwi Ukai. *Psaume 24.1*

²⁷ Ipaiwà na rà todàgà wà tàpé na càra caa tèpa cèikî. Â gà pâra, â gà cibwaa piwà na gà ija. Â gà cibwaa tawèerirà goro é utimuru, ba na o càcaa tubagù é pwâratùra-nigée-googà. ²⁸⁻²⁹ Êco na, wiàna é ina tâgà wà pwi âboro pâ: «Wàéni utimuru na naa târa duée», â gà cibwaa ija. Â càcaa wàrapwiri googà, â wàrapwiri gooé, ba na gà cibwaa tubagù é pwâratùra-nigée-gooé.

[Pwiri guwà o tòpi tóo pâ]: «Gorodà na go pitère dâra é aunünüma kà pwi jèpwi? ³⁰ Ba wiàna go pwaolé tà Pwiduée goro é utimuru, â gorodà na o pitèio goro pai uti kôo?»

³¹ [Â go ina pâ]: Na gà ija, â na gà wâdo, â gà cau pwa, ba na béipwamaina Pwiduée. Â ipaiwà naa goro diri pâ muru na gà pwa. ³² Â gà ipwacôoco goro pâ tûâ'gà, ba gà péa tanoori é pwâratùra-nigée-goo pwi jè âboro—wiàna ina pâ, pwi jè *Juif, é, wà pwi âboro na càe caa pwi Juif, é, wiàna pwi jè âboro géé na wâra pwapwicîri kà Pwiduée.

³³ Â napwa naa goò, âna go wàrapwiri†. Ba câgo caa imudàra cè wâdé kôo acari. Â go o imudàra cèna wâdé ba kà diri tèpa âboro, ba na o wâru géé goorà, na rà o udò, [ma tâa târa é *âji wâro].

11

¹ Ûu, guwà ipwacèwiio, ba go ipwacèwii Kériso.

tûâ kâjè na jè pwapwicîri naima

(Naporomee 11–14)

Pai târamiri pûrujè

² Go jèe naa tàwà pâ nyamanya ma pâ ârapupûra [na ia go jèe tòpi]. Â go ipwàdéé goowà, â go picâdiriwà, ba guwà nye tà niimiri, â guwà wâro wiâra*. ³ Â pwa mwara jè muru na nûmoo na guwà tâmogòori. Wàéni: Wà

10:22 Deutéronome 32.21   **10:23** 1 Korénito 6.12   **10:24** Roma 15.1–2   **10:26** Psaume 24.1   **10:28-29** 1 Korénito 8.7   **10:30** 1 Timotéo 4.4   **10:31** Kolosé 3.17   **10:32** Roma 14.13   **10:33** 1 Korénito 9.20–22   † **10:33** 1re phrase—é, Guwà ipwacèwiio. (Còo 1 Korénito 11.1.)   **11:1** 1 Korénito 4.16   * **11:2** Jèpa pi-ité pâ jèpa nyamanya, naa na pâ jèpa napô ma jèpa pàara. Na pàara kà Paulo, âna càcaa wâdé, na gòri wàrapûru pwi paa; â càcaa wâdé na pwârû pûru tô ilàri. Wâdé na tòmiri pai pwa kâjè, wiàra nyamanya kâra Ba kâjè, â na càcaa tanoori wà tèpa jènerejè.   **11:3** Genèse 3.16; Éféso 5.23

Kériso, âna é pwi a pitûâ† kà pwi paa; â wà pwi paa, âna é pwi a pitûâ kà tô wâdêe. Â wà Pwiduée, âna é pwi a pitûâ kà Kériso, [pwacèwii na é pûrujê, âna pwi a pitûâ kâra naiiri âboro kâjê].

⁴ Wà pwi âboro na é târamiri é pûruê na é pwapwicîri, é, na é ipa popai naa na nee Pwiduée, âna câé caa papwicîri wà Kériso, na é pwi a pitûâ kêe.

⁵⁻⁶ Êco na, napwa naa goo wà tô ilâri, âna wâdé na é târamiri é pûruê, na é pwapwicîri, é, na é ipa popai naa na nee Pwiduée. É wàrapwiri, ba na é paari pai pitôimiri kêe wà pwi éaé, na é pwi a pitûâ kêe. Wiâna câé caa wàrapwiri, âna pwacèwii na tâpi pûruê, muru na kamu‡ ba kà tô ilâri§ [naa jaajê].

⁷ Napwa naa goo wà pwi paa, âna é cibwaa târamiri é pûruê* [na é pwapwicîri]. Ba wà pwi paa, âna é pwacèwii é ânuuru muugère kà Pwiduée†. Êco na wà tô ilâri, âna é pwényuâa ma muugère kà pwi paa.

⁸ Ba wà Pwiduée, âna câé caa tapoo é paa gée goro é naii tô ilâri. Â é tapoo é ilâri gée goro é naii pwi paa. ⁹ Â câé caa tapoo é paa ba kà tô ilâri, â é nye tapoo é ilâri ba kà pwi paa.

¹⁰ Wàépwiri é majoroé ma é târamiri é pûruê wà tô ilâri. Ba wàrapwiri goo wà tèpa *angela‡.

¹¹ Êco na, naa na pai tòpò kà Pwi Ukai§, âna, wiâna ticè ilâri, â o nye ticè paa. Â wiâna ticè paa, â o ticè ilâri. ¹² Ba wiâna é tapoo ilâri gée goro naii pwi paa wà Pwiduée, â âjupâra mwara pâ, wà pwi paa, âna pitèpaé gée goo tô ilâri. Â wàilu, âna ru cau me gée goo wà Pwiduée, ba wà Pwiduée na é tapoo diri pâ muru.

¹³ Gona guwà niimiri pâ, wâdé wiâna câé caa târamiri é pûruê wà tô ilâri, na é pwapwicîri tà Pwiduée? Wâdé na guwà pinûnûma cai bwàti naa goo, ma pitèi cai. ¹⁴ Wà pwi paa na dau gòri é wàrapûruê, âna po dau kamu ba kâjê. Ba nye càcaa wàrapwiri wiâra é càra na naa tâjê*. ¹⁵ Â wà tô ilâri, âna nye naa têe, ba na gòri wàrapûruê, bétâramiri é pûruê, ba pwényuâa ma muugère kêe. ¹⁶ Â wiâna pwi càra âboro-bà, âna câé caa wâdé tà wà pwi jèpwi, â go ina co pâ nye câmaajé tâbà†. Â ipaiwà pai pwa bèepwiri naa na para wâra pwapwicîri.

Caanilo—Pa-utimuru

¹⁷ Go patûrawà ni, goro pâ tûâ kàwà na càcaa wâdé tôo. Ba, na guwà mu picaatâa [nau pwapwicîri] â guwà dau pitubaèpà tàwà [gée goro é pâ càrawà na èpà].

† **11:3** Pwi apitûâ—Grec: Pwi pûru. ‡ **11:5-6** Kamu—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pitubaàraakaé. § **11:5-6** Muru na kamu ba kà tô ilâri—Wà tèpa Juif béaa, âna rà tâpi pûru tô ilâri na é pwa pâ tûâ na èpà. Tâpi pûru pa ilâri gòronaigé mwara. Grec: Â wiâna tàutêe na é târamiri é pûruê, â wâdé naa tâpi! **11:7** Genèse 1.26-27 * **11:7** É cibwaa târamiri é pûruê—é, Ticè pitacoo gooé na é târamiri é pûruê. † **11:7** Pwacèwii...Pwiduée—É jêe tòpò pwi âboro wà Pwiduée, ba na é pwacèwiié, wàé Pwiduée. **11:8** Genèse 2.18-23 ‡ **11:10** Ba wàrapwiri goo wà tèpa angela—Càcaa pwéelaa pai ina wèe. Wàèni para auniimiri kà para tèpa dotée goro é Tii Pwicîri: • Wà tô ilâri, âna é paari tà tèpa angela pâ, pwa tàrù kêe, ba na é pwapwicîri ma ipa popai naa na nee Pwiduée. Â é tàrù bèepwiri, âna é me gée goo wà Pwiduée. É, • É paari tà tèpa angela pâ, é papwicîri pwi éaé. É, • É pipwamuruê jii wà tèpa angela kà Caatana (tèpa duée), ûna é gère pwapwicîri. É, • O pwa patâmee jii pâ duée, ba na é piétò jjià. § **11:11** Naa na pai tòpò kà Pwi Ukai—é, Naa na wâro kâjê naa goo Pwi Ukai. * **11:14** Ê càra na naa tâjê—Grec: La nature. Munaa pai ina wèe ni pâ, tèpa nyamanya kà tèpa âboro. † **11:16** Câmaajé tâbà—é, Câmaajé tôo.

18 Ba jèpwí, âna go tère pâ, na guwà ipitiri, â guwà pitadàrùwà. Â go niimiri pâ, âjupâra ê pwâratùra bèepwiri. 19 (Êco na péa wâdé wiàna pwa cè pitadàrù wânabibiù kàwà, ba na jè tâmogòori tàpé na rà âjupâra.)

20 Jèpwí: Na guwà pitànaima, â guwà niimiri pâ, na guwà pi-ija ê utimuru kà Pwi Ukai†. 21 Êco na guwà pitòri, ba wà pàra tàpé, âna rà copwa, â wà pàra tàpé, âna rà ipwirié. 22 Wànau? Nye ticè pwârawâ kàwà ma guwà ija ma wâdo wê? Gona càcaa âjimuru tàwà ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée? Â nùmawà na guwà tubakamu tàpé na ticè kàra? Go mwa inaanaus tàwà? Pwiri guwà niimiri pâ go mwa picâdiriwà? Bwa!

Êre Caanilo—Pa-utimuru

23 Guwà tère! Wàeni mwara ê nyamanya, na ia go tòpi jii wà Pwi Ukai, âna go pacâmuriwà goo: Na bàrane, na icuri wà Pwi Ukai Iésu na, âna é popa ê poloa.

24 Â é pwaolé tà Pwiduée goo, â é tubiti ma ipâdi, â é ina pâ: «Êni, âna naiio, na go panuâ ba kàwà. Wiàna guwà ija, â guwà pitaniimiri ê pwina go pwa tàwà.»

25 Géé na càuru ê pi-ija, â wà Pwi Ukai, âna é popa mwara ê wârado dipâa, â é ina pâ: «Êni, âna câmu kâra *auipwataâboro na bwaa âmué— auipwataâboro na é pwa wà Pwiduée goro ê domii kôo [na joro, ba na é tòpò pinaanapò naa nabibiù kàwà ma wàé]. Wiàna guwà wâdo, â guwà pitaniimiri ê pwina go pwa tàwà.»

[Wàépwiri é popai kà Pwi Ukai Iésu.] 26 Êkaa na, wiàna jè ija ma wâdo, â târa inapàpari é pai bà kà Pwi Ukai ba kâjè, tèepaa naa goro cè pai wâjué me còwâ kêe.

Jè pwapwicîri Caanilo—Pa-utimuru

27 Wiàna gà tòpi imudi ê poloa ma ê wârado dipâa kà Pwi Ukai, â gà còbèedari é naiié bau ê domii kêe. 28 Êkaa na, gà nye mara pinünüma bwâti, béaa kâra é pai ija ma wâdo'gà. 29 Ba wiàna gà ija ma wâdo, âna câgà caa còoina é naii Pwi Ukai*, â ée mwa pitèigà wà Pwiduée, â ée mwa naa wârimuru'gà.

30 Wàépwiri kaa, na wâru géé goowà, na rà tâa na aré ma maagé, tiagoro na rà bà. 31 Wiàna jè mara pitèi bwâti é càrajè, â pwiri o câé caa pitèijè wà Pwi Ukai [ma naa wârimuru kâjè]. 32 (Êco na, wiàna é tèijè ma patàrùjè, âna târa ma o câjè caa dau pwa wârimuru, ma tèpa âboro gòropuu.)

33 Êpwiri co tèpa cèikî bééò, wiàna guwà picaatâa goro é pi-ija kà Pwi Ukai, â guwà pitapacîwà. 34 Ba wiàna guwà po dau copwa, â wâdé na guwà mara ija béaa naa pwârawâ kàwà. Ba na wârapwiri, â wiàna guwà ipitiri, â o câé caa naa wârimuru kàwà wà Pwiduée.

[Nabwé naawê.] Napwa naa goo pàra pwina guwà ilari jiio, âna go o mwa ina tàwà, wiàna go mwa wâjué me còwâ dariwà.

11:18 1 Korénito 1.10–12 † **11:20** Utimuru kà Pwi Ukai—Naa na bétapoo wâra pwapwicîri, âna nye ticè Caanilo, é, Pa-utimuru (Sainte-Cène, eucharistie) pwacèwiiijè. Rà nye ija pwacèwii pai ija kâjè diri tòotù. § **11:22** Inaanau—Ina pâ wànau. **11:24** Mataio 26.26–28; Maréko 14.22–24; Luka 22.19–20 **11:25** Exode 24.6–8; Hébéru 8.8–13 **11:27** Hébéru 10.29 * **11:29** Câgà caa còoina é naii Pwi Ukai—Ârailu pai ina wèe: Jèpwí âna, Câgà caa còoina pâ, guwà caapwi ma wà tèpa cèikî béégà na rà ija ma wâdo, ba guwà cau caapwi naiiri âboro, é naii Kériso. Jèpwí âna, Câgà caa còoina pâ é pwina gà wâdo ma ija, âna { câmu kâra } é naii Kériso ma domii kêe, na é bà ba kâgà; âna muru na dau pwicîri. **11:32** Hébéru 12.5–6

12

Áraimeai géé goo Nyuââê Pwicîri

¹ Tèpa cèikí béeò, go patùrawà ni, goro pâ âraimeai, na me géé goo ê Nyuââê Pwicîri. Ba wâdé na guwà tâmogòori bwàti ê pai pwa goo.

² Béaa, na bwaa câguwà caa pâji tâmogòori wà Pwiduée, âna guwà pwamaina pâ *ânuurumuru na guwà ina pâ 'pwiduée', na ticè wâro goorà. Â, na guwà wàrapwiri, â rà pa-imwüruwà pâ duée imudi. Â càcaa pâri ma guwà cicararà*.

³ [Èco na nabà, âna é popawà ê Nyuââê Pwicîri kà Pwiduée]. Â nùmoò na guwà câmogòori ê pwina me géé gooé. Ba wiàna é tûra géé goo ê Nyuââê Pwicîri, wà pwi jè âboro, â o càcaa pâri ma é pinajajai Iésu. Â wiàna é inapàpari pâ, wà Iésu, âna é Pwi Ukai, â nye géé goo kaa ê Nyuââê Pwicîri.

Caapwi co Nyuââê Pwicîri na é naa

⁴⁻⁵ Ê Nyuââê Pwicîri, âna é jèpa naa tâjè jècaa pâ âraimeai† na pi-ité. Â wiàna wâru pâ jèpa pai piênawéna kâjè, êco na jè piênawéna kà Pwi Ukai na é caapwi co. ⁶ Â wâru pâ jèpa wakè kâjè, êco na caapwi co Pwiduée na é wakè goo jè diri. ⁷ Â ê Nyuââê Pwicîri, âna é paari é pai tâa goo jè kêe, ûna é naa tâjè jècaa é jèpa âraimeai, ba na o pagòò diri [é wâra pwapwicîri].

⁸⁻¹⁰ É naa tà pwi jèpwi, jè âraimeai, â é naa tà pwi jèpwi, jè âraimeai. Âna nye pwi caapwi Nyuââê Pwicîri na é naa. [Wàéni pàra pwi]‡:

Ê pai tâmogòori tèi bwàti pâ muru;

Ê popai goro autâmogòorimuru;

Ê cèikí na maina;

Ê pai nama tiàu maagé;

Ê pai wakè goro pàtamee;

Ê pai ipa popai naa na nee Pwiduée (*péroféta);

Ê pai nadàrù é pwina me géé goo wà Pwiduée, ma é pwina càcaa me géé gooé;

Ê pai tûra na pâ pwâratûra na ité§;

Ê pai bii é pâ pwâratûra bèepwiri.

¹¹ Êdiri pâ pwiibà, âna nye é Nyuââê Pwicîri na é ipàdi tâjè jècaa wiàra câbawâdé kêe.

Wâguwà naima âna guwà naii Kériso

¹² Guwà jèe côo cai é naiijè [wàijè tèpa âboro]: Nye caapwi naiiri âboro, êco na nye dau wâru é nyi ére géé goo. Â ipaiwà naa goo é naii Kériso, [pai ina wèe pâ, é wâra pwapwicîri kêe]. ¹³ Ba jèe cau *upwajè naa goo é

12:2 Habakuk 2.18–19 * **12:2** Grec: Guwà tâmogòori pâ, na pàara na guwà bwaa tèpa paiens (tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée), âna ipa-imwüruwà goro pâ idoleos (ânuuru pâ 'pwiduée') na càcaa pâri ma rà tûra. Êco na rà pitûâ kàwà. **12:3** 1 Ioane 4.2–3 **12:4-5** Roma 12.6 † **12:4-5** Áraimeai—Pai ina wèe ni pâ, é nii bau é autâmogòorimuru na naa tâjè, ba na jè wakè kà Pwiduée, ma ipagòò é wâra pwapwicîri kêe (talent, aptitude, capacité). ‡ **12:8-10** Na pàra nee tii na é naporomee bèeni, âna wâru pâ popai na caapwi pai ina wèe, naa na paicí. Â câbà caa ciburà ina còwà é pwina caapwi. § **12:8-10** Pwâratûra na ité—Ê pwâratûra na câjè caa câmu goo, na jè pwamaina Pwiduée goo. Pwiri é âji pai tèpa âboro, pwiri é pai tèpa angela (còo 1 Korénito 13.1), pwiri càcaa âji pajè. **12:11** 1 Korénito 7.7 **12:12** 1 Korénito 10.17 **12:13** Galatia 3.28

Nyuâaê Pwicîri na é caapwi, ba na jè o caapwi naiiri âboro. [Âjupâra naa goo-jè diri tèpa cèikî] wiâna jè tèpa *Juif, é, câjè caa tèpa Juif; â wiâna jè tèpa *ênawéna Kîri kâra pâ âboro, é, wiâna pwa târù kâjè. Ba jè cau tîpi é Nyuâaê Pwicîri naa na é pwâranûmajè.

14 Â napwa naa goo é naiiri âboro, âna wâru pâ ére gée goo. 15 Â câé caa ina é âjè pâ: «Gée goo na câgo caa îjè, â câgo caa tâa na naiiri âboro.» 16 Â câé caa ina é pwâranyûrujè pâ: «Gée goo na câgo caa âraporomeejè, â câgo caa tâa na naiiri âboro.» 17 Ba wiâna ina pâ, nye po êco é âraporomeejè naa na naiijè, â jè o mwa wânau târa cè pai tère kâjè? Â wiâna ina pâ, nye po êco pwâranyûrujè naa na naiijè, â jè o mwa wânau târa pai tère ûraara muru?

Wà Pwîduée na é jèpa tîpòjè

18 Ba wà Pwîduée, âna é jèpa tîpò jèpa ére, naa na naiiri âboro, wiâra é nye pai niimiri kêe. 19 Â wiâna ina pâ, nye po êco caapwi ére, â o càcaa naiiri âboro na tâbawêe.

20 Ûu, ba wâru diri é pâ jèpa ére gée goro é naiiri âboro. 21 Wàépwi na, càcaa pâri ma é ina é âraporomeejè târa îjè pâ: «Càcaa pwamuru naa googà.» Â càcaa pâri ma é ina é pûrujè târa du âjè pâ: «Càcaa pwamuru naa goou.»

22 Jèpwi mwara, âna pwa pâra ére gée goro é naiijè, na jè niimiri pâ, ticè nii kâra. Êco na nye wàilà kaa na dau pwamuru naa goorà. 23 Â é pâ ére na jè pinaapwâniri, âna jè nye dau pipapwicîrîrâ. Â é pâ ére na câjè caa còo, âna jè dau piwéaarîrâ, 24 jii é pâra ére. Ba nye wârapwiri, pai tîpò kà Pwîduée é naiijè.

25 Â êkaa, na càcaa pâri ma pitadârù é naiijè. Â êdiri pâ ére bèepwiri, âna rà nye pitòimirîrâ còwâ. 26 Ba wiâna é tâa na aré pwi jè ére, â êdiri pâra ére, âna rà cau tâa na aré ma wàé. Â wiâna ipwamaina jè ére, â wàilà diri, âna rà cau ipwàdée ma wàé.

Pàra wakè naa na wâra pwapwicîri

27 Wâguwà naima, âna guwà naii Kériso, é wâra pwapwicîri kêe. Â wâguwà jècaa, âna guwà jèpa ére gée gooé. 28 Â wàéni [pàra tèpa wakè] na é jèe tîpò wà Pwîduée naa na wâra pwapwicîri:

Tèpa apostolo, na rà tèpa pâbéaa;

Tèpa ipa popai (péroféta);

Tèpa picémara popai;

Â wàéni pâra tàpé mwara:

Tèpa wakè goro pàtamee;

Tèpa nama tiâu maagé;

Tèpa pitu tà pâra tàpé;

Tèpa pitûâ;

Tèpa pwa pâ pwâratûra na ité.

29 Gona [guwà niimiri pâ] jè cau tèpa *apostolo diri? Bwa! Â câjè caa capai tèpa péroféta diri, ma tèpa picémara popai, ma tèpa wakè goro pàtamee. 30 Â gona jè cau tèpa nama tiâu maagé, ma tèpa pwa pâ pwâratûra na ité, ma tèpa bii pâ pwâratûra bèepwiri? Bwa. [Ba jèe naa tâjè

jècaa ê jèpa âraimeai.] ³¹ Â wâguwà, âna wâdé na guwà iari ê pâ âraimeai na pwamuru naa goo.

Êco na go o mwa paari tàwà ê naigé na dau piwéna ma wâdé awé.

13

Pimeaari

¹ Wiàna go pwa

pâ pairi pâ âboro diri,
ma pâ pai tèpa *angela,

â wiàna ticé pimeaari goodò,

â nye po pwa aio co,

pwacèwii kilo,

é, târa ilò na é tûu*.

² Wiàna go pame

popai kà Pwiduée;

wiàna go tâmogòori diri

pâ muru ni gòropuu,

pâ muru na tâa na wâbinyiri;

â wiàna ticé pimeaari goodò,

â nye piticèmururu naa goodò.

Wiàna dau maina cèikî kôo,

ma go pagù pâ jaa,

â wiàna ticé pimeaari goodò,

â nye piticèmururu naa goodò.

³ Wiàna go naa

diri pâ neemuruô

tà tàpé na ticé kàra;

â wiàna go panuâ naiio

ba na go pi-ina kôo†,

â wiàna ticé pimeaari goodò,

â nye piticèmururu naa goodò.

Wàéni pai pwa wàra pimeaari

⁴ Wàéni ê pai pwa

wàra ê pimeaari:

Jè pidâpwicâarijè.

Jè pitu tà pàra tàpé.

Câjè caa tèpa piboo.

Câjè caa pi-ina kâjè.

Câjè caa tèpa maina nûma.

⁵ Câjè caa pwa-imudiri muru.

Câjè caa piniimirijè co.

Câjè caa tèpa putâmu.

Câjè caa tèpa tà niimiri na èpà

naa na pwâranûmajè.

⁶ Wàéni ê pimeaari:

Na jè ipwàdé

goro ê âjupâra;

12:31 1 Korénito 14.1 * **13:1** Târa ilò na é tûu—Grec: Sinebalo (cymbale) na pwa aié. **13:2**

Mataio 17.20 † **13:3** Ba na go pi-ina kôo—é, Ba na o cîri. Càcaa pwéela naa na grec. **13:6**
Roma 12.9

â jè pikîri goro
 ê pwina càcaa *târù.
 7 Jè nye ciburà cèikî.
 Jè nye ciburà tapacîri.
 Jè nye ciburà kakeri.
 Â càcaa oratâjè goo.

Ée mwa tâa dâra gòiri awé

8 Dâ na ée mwa tâa
 dâra gòiri awé?

Nye é pimeaari!

[O nye cau tiâu
 pâ âraimeai]:
 O nye tiâu
 tèpa *péroféta.
 O nye tiâu
 pai pipa popai
 naa pwâratûra na ité.
 O nye tiâu
 pai tâmogòorimuru.

9 Càcaa tâbawêe
 é autâmogòorimuru
 na naa tâjè.

Càcaa tâbawêe
 é popai kêjè
 naa na nee Pwiduée.

10 O tiâu diri
 é pwina càcaa tâbawêe,
 ba ée mwa tèepaa me
 pwina tâbawêe!

11 Na go bwaa èpo,
 â go tûra pwacèwii nari èpo,
 â go niimiri pwacèwii nari èpo.

Ûna go jèe maina,
 â go naaco diri
 pai pwa kêra nari èpo.

12 Bwaa câjè pâji còo bwàti;
 jè niâ naa na garaaci [na tòri].

Êco na, na jè tòotù,
 âna jè o mwa bàra còoê
 naa na pai tâa kêe.

Bwaa câjè caa tâmogòori diri.

Êco na, na jè tòotù,
 â jè mwa bàra tâmogòori bwàti[†],
 pwacèwii Pwiduée,
 na é tâmogòorijè bwàti.

13 Tâa tâjè pâ muru na âracié:

13:7 1 Pétèru 4.8 † **13:12** Jè mwa bàra tâmogòori bwàti—Jè mwa bàra còo Pwiduée ma tâmogòoriè bwàti. Grec: Jè mwa còo{ê} naa na naporomee. **13:13** 1 Tésalonika 1.3

Ê cèikí, ê pitapacîri,
bau ê pimeaari.

Â wà pimeaari,
na dau maina naa nadàpàra.

Nabwé!

14

Pai pwa goo du âraimeai

¹ Guwà imudàra béaa ê pimeaari, naa na diri ê pwina guwà pwa. Â wâdé na guwà iari ê pâ âraimeai géee goo ê Nyuâaê Pwicîri.

Dau wâdé wà pwini ipa popai naa na nee Pwiduée. ² Ba wiàna gà tùra na ê pwâratùra na ité goo ê Nyuâaê Pwicîri, â gà nye patùra co wà Pwiduée. Ba wà pàra tàpé, âna càra caa tâmogòori ê pwina gà ina. Ba gà ina pâ muru na tàbinyiri tàra.

³ Êco na, wiàna gà ipa popai naa na nee Pwiduée, â gà patùra pâ âboro. Â gà pagòorà, ma patâmarùrà. Â gà pitu tàra diri ê wâra pwapwicîri. ⁴ Ba wà pwina é tùra na pâ pwâratùra na ité, âna é nye ipagòoé còwâ. Â wà pwina é ipa popai naa na nee Pwiduée, âna é pagòo diri ê wâra pwapwicîri.

⁵ Wâdé tôo na guwà cau tùra na pâ pwâratùra na ité. Êco na nye dau wâdé tôo jii pwiri, wiàna guwà pame é popai naa na nee Pwiduée, [naa na pwâratùra na jè cau tâmogòori diri]. Ba wàépwiri é muru na piwéna. Êco na, wiàna gà tùra na ê pwâratùra na ité, â wiàna wà pwi jèpwi, âna é bii popai na gà ina, â nye wâdé mwara. Ba wiàna wàrapwiri, â [é popai'gà, âna ée] pagòo diri ê wâra pwapwicîri.

Pwa na gà pagòo tèpa cèikí

⁶ Wiàna ina pâ, go tèepaa mariwà, co tèpa cèikí béee, â go patùrawà co naa na ê pwâratùra na ité, â o mwa wànau tàra ma pagòowà? Bwa, wâdé na go pame é popai na guwà tâmogòori—naa na pai pupùra kôo, é, naa na popai goro autâmogòorimuru, é, naa na popai na go pame tàwà naa na nee Pwiduée, é, naa na popai goro ê pwina é paari tôo wà Pwiduée naa na nyuâa. Ba êdiri pâ pwi bèepwiri, âna tàra pitu tàwà.

⁷⁻⁸ [Guwà jèe niimiri cai pâ neemuru nyabi] pwacèwii é kuruò, ma kitara. Wiàna càcaa pwéelaa é aie, â jè o mwa wànau tàra cè pai tâmogòori é wéegére nyabi*? Â wiàna càcaa pwéelaa cè airi é tutu, â o wàilàpà na o pitapitirirà ma pwabwàtirà tàra ipaa? [Â wiàna wàrapwiri naa goo] pâ muru bèepwiri, na ticé wâro goorà, ⁹ â o nye ipaiwà naa goowà! Ba wiàna càcaa pwéelaa tãjè é pwina gà ina, â o wànau tàra ma jè tâmogòori é èreé? Ba gà tùra pwacèwii pâ marù.

¹⁰ Dau wâru pâ pwâratùra kà tèpa âboro gòropuu. Â rà nye jèpa tâmogòori é jèpa pwâratùra kàra jècaa. ¹¹ Êco na wâgo, âna câgo caa tâmogòori é pairà. [Â wàilà, âna càra caa tâmogòori é paio.] Â go pwi pârame ba kàra, â rà tèpa pârame ba kôo. ¹² Â ipaiwà naa goowà [wiàna guwà tùra co na pwâratùra na ité]. Êkaa na wâdé na guwà mudàra pâ âraimeai, tàra pagòo é wâra pwapwicîri, [â càcaa muru na kàwà co].

Bii popai ba na rà tâmogòori

14:1 1 Korénito 12.31, 14.39 * **14:7-8** Cè pai tâmogòori é wéegére nyabi—é, Cè pai picàdàrù-ru wèe.

13 Wàépwiri, wiàna gà tùra na é pwâratùra na ité, â wâdé na gà pwapwicîri, ma o naa tâgà é âraimeai târa bii popai. [Â, na wàrapwiri, â jè o cau tâmogòori é popai na gà pame.] 14 Ba, na go pwapwicîri na é pwâratùra na ité, â nye ticè na go tâmogòori naa na é pâ pwina go gére ina. Ba nye é Nyuâaê Pwicîri† na é gére pwapwicîri wâgood. 15 Â dà cèna go pwa? Wâdé na go pwapwicîri ma nyabi naa na nyuâa; â wâdé mwara na go pwapwicîri ma nyabi goro autâmogòorimuru kôo.

16 Wiàna guwà picaatâa târa ma guwà pwapwicîri, â wâdé na guwà niimiri tàpé na càra caa tâmogòori é pai pwa goo é pâ âraimeai géé goo é Nyuâaê Pwicîri. Ba wiàna gà pwaolé tà Pwiduée, co, naa na é pwâratùra na ité, na é naa tâgà é Nyuâaê Pwicîri, â rà mwa o wànau târa ma rà pâra wiâgà, naa na pwâra pwapwicîri'gà? Ba o càra caa tâmogòori é pâ pwina gà ina‡. 17 Péa po dau wâdé pai pwapwicîri'gà. Êco na càcaa pitu ma pagòo tàpé na rà gére tère.

18 Napwa naa good, âna go pwi a tùra na pâ pwâratùra na ité—â go dau pwa awé jiiwà. Â go pwaolé tà Pwiduée goo. 19 Êco na wâna é ipitiri kà tèpa cèikî, âna nûmoo na go ina co 5 popai na pwéelaa, ba na go pacâmurirà, jii é pâ 10 000 popai, na ina naa na jè pwâratùra na càra caa tâmogòori.

Pwâratùra na ité âna câmu kêe

20 Tèpa cèikî béeò, napwa naa goo é pâ tûâ na èpà, âna wâdé na guwà pwacèwii nyi nari èpo, na ticè na rà tâmogòori. Êco na, naa na diri pâra muru, âna wâdé na guwà pinünüma pwacèwii tèpa âboro maina. 21 Jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ é ina wà Pwi Úkai pâ:

*Go o mwa patùra é Ba kôo,
naa na jè pwâratùra na ité.*

*Go o mwa pacâmurirà,
naa na pai tèpa pârame.*

Â o càra caa pitère dòo.

Ésaie 28.11–12

22-23 Êkaa na, wiàna jè tùra na pwâratùra na ité, âna càcaa muru na wâdé§ ba kà tàpé na càra caa cèikî. Ba wiàna rà tèepaa naa na wâra pwapwicîri wiàna guwà gére jèpa tùra na jèpa pwâratùra na ité, â rà mwa ina pâ, gù pûruwà!

Êco na, wiàna jè ipa popai naa na nee Pwiduée, â o muru na wâdé ba kà tàpé na bwaa càra caa pâji cèikî*, [ba o tàpîri pwâranümarà]. 24 Ba wiàna rà tèepaa, na guwà gére jèpa pame é popai naa na nee Pwiduée, naa na pwâratùra na rà tâmogòori, â rà o mwa còoina pâ tûâ kàra na èpà, â rà o pinünüma ma rà biirà†. 25 Ba o papwéelaari é pâ muru na tâa na wâbinyiri

† 14:14 Ê Nyuâaê Pwicîri—é, Ê nyuâaò. ‡ 14:16 Grec: Wiàna gà pwaolé goro é nyuâa, â wà pwina é tâa wè wà pwi âboro na é tâmaari...âna ée mwa wànau târa ma é tòpi pâ «Amen» târa pwâra pipwaolé kâgà? Ba câe caa tâmogòori é pwina gà ina. 14:20 Éféso 4.14 14:21 Ésaie 28.11–12

14:22-23 Apostolo 2.13 § 14:22-23 Càcaa muru na wâdé—Grec: Câmu kêe; na pai ina wèe pâ, é aupitèi kà Pwiduée—wiàna pwâra putâmu kêe naa goo tàpé na tàutàra na rà cèikî, é, ipwâdée kêe goo tàpé na tàpîri pwâranümarà. * 14:22-23 Muru na wâdé, ba kà tàpé na bwaa càra caa pâji cèikî—Grec: Câmu ba kà tèpa cèikî. 14:24 Ioane 16.8 † 14:24 Rà o pinünüma ma rà biirà—Grec: O pitèira, é, rà pitèira.

na pwâranûmarà. Â rà o mwa tùu jûrurà, ma pwamaina Pwiduée. Â rà o mwa ina pâ: «Âjupâra pâ wà Pwiduée, âna é wâjaawà!»

Càrajè na pitòimiri naa na wâra pwapwicîri

²⁶ Tèpa cèikí béeò, jè o wânau, târa pai pwa kêjè na jè ipitiri? Wàéni:

Wà pwi jèpwi, âna é nyabi târa ma pwamaina Pwiduée.

Wà pwi jèpwi, âna é ipacâmuri†.

Wà pwi jèpwi, âna é pame é popai goro é pwina é paari tée wà Pwiduée naa na nyuâa;

Wà pwi jèpwi, âna é tùra na é pwâratùra na ité;

Wà pwi jèpwi, âna é bii é popai bèepwiri.

Â diri é pâ pwiibà, âna târa ma pagòo é wâra pwapwicîri diri. ²⁷ Wâdé na ârailu, é, âracié âboro co, na tùra na pâ pwâratùra na ité; â rà pitapacîrà. Â wâdé na pwa pwi a bii pwâratùra kàra. ²⁸ Ba wiàna ticé, â rà cibwaa tùra. Â rà nye jèpa patùra co wà Pwiduée.

²⁹ Napwa naa goo wà tàpé na rà ipa popai naa na nee Pwiduée, âna wâdé na ârailu, é âracié. Â wà pàra tàpé, âna rà o tère é popai na rà pame, ma pitèi é pwina o pwa§. ³⁰ Â wiàna é naa é popai kêe wà Pwiduée tà pwi jèpwi, â wà pwina é gére tùra, âna wâdé na é coo.

³¹ Â, na wàrapwiri, â wà diri tàpé na rà tòpi é popai géee goo wà Pwiduée, âna o pâri ma rà jèpa pame tàwà. Â o pacâmuriwà ma pagòowà. ³² Ba wâdé na rà tâmogòori pai pitòimirà. ³³⁻³⁴ Ba càcaa wâdé tà Pwiduée na jè pwa-imudiri muru naa na wâra pwapwicîri; â wâdé tée na jè pitòimirijè, ma wakè na tàbwàti.

Càra pa ilàri

Napwa naa goo wà pa ilàri, âna rà cibwaa tùra imudi*, naa na ipitiri kàwà. Ba ticé tàrù kàra ma rà wàrapwiri. Ipaiwà naa na diri pàra wâra pwapwicîri†. Â wâdé na rà papwicîri [tèpa pitûâ] wàra na jèe wii naa na é Naèà kà *Moosé. ³⁵ Wiàna nûmarà na rà tâmogòori bwàti, â wâdé na rà tawèeri tèpa éarà naa pwârawà kàra. Ba càcaa wâdé na rà tùra [imudi] naa na picaatâa.

³⁶⁻³⁷ Êdiri pâ pwiibà, âna autûari kà Pwi Ukai, [â tacoo goowà pâ, na guwà pitère dâra]. É, gona guwà tà niimiri pâ é popai kà Pwiduée, âna é me géee jaawà? É, pwiri nye wâguwà co na guwà tòpi? Wiàna dau tâa gòwà é Nyuâaè Pwicîri, [pwacèwii na guwà ina] â wâdé na guwà còoina pâ, go patùrawà naa na nee Pwi Ukai. Ipaiwà mwara wiàna guwà ina pâ guwà tèpa pame popai kêe. ³⁸ Ba wà tàpé na tàutàra na rà còoina pwiri, âna o càcaa còoinarà†.

14:26 1 Korénito 12.8-10 † **14:26** Ipacâmuri—Pwiri pai ina wèe pâ, ipa popai naa na nee Pwiduée goro é pàtama Nyuâaè Pwicîri (prophétiser). Ba jè wàrapwiri na jè pwa pupûra, wiàna é popajè é Nyuâaè Pwicîri. **14:29** 1 Tésalonika 5.21 § **14:29** Pitèi é pwina o pwa—Pai ina wèe pâ, pitùra goo cè pai wàrori wèe. É, Pitèié. **14:33-34** 1 Korénito 11.3; 1 Timotéo 2.12 * **14:33-34** Tùra imudi—Grec: Tùra. Naa na nee tii 11.5, âna é ina wà Paulo pâ, pwa tàrù kà pa ilàri ma rà ipa popai naa na nee Pwiduée. Càcaa wâdé tà Paulo na rà pacoo é pwapwicîri na rà tawèeri ère pai

pwa pupûra, é, na rà pwa jèkutá co. (Còo mwara note goo 1 Timotéo 2.11-12.) † **14:33-34** Ipaiwà naa na... Pwiri pâ popai bèepwiri, âna rà tâa goro pâ popai naa na nee tii 32. **14:36-37** 1 Ioane

4.6 † **14:38** O càcaa còoinarà—O câe caa còoinarà wà Pwiduée, é, Â câguwà caa ipacè naa goorà.

39 [Go tubanabwé goro é auniimiri bèeni] co tèpa cèikí béèò: Wâdé na guwà iari na guwà ipa popai naa na nee Pwiduée. Â guwà cibwaa pacoo tàpé na rà tûra na é pwâratûra na ité. 40 Êco na wâdé na guwà pwa diri naa na pitòimiri ma tàbwàti.

pai wâro còwâ géé na aubà

15

(Naporomee 15)

É jèe wâro còwâ wà Kériso

1 Tèpa cèikí béèò, go taniimiri tàwà é *Picémara Wâdé na ia go jèe inapàpari tàwà. Ba guwà jèe tòpi, â nabàni mwara, âna guwà bwaa nye tà tâa goo. 2 Ê picémara bèepwiri, âna ée mwa pa-udòwà, [ma naa tàwà é *âji wâro] wiàna guwà tà cimwü naa goo, wàra pai ina kôo tàwà. Êco na, wiàna càcaa wàrapwiri, â o piticèmuru naa goro é cèikí kàwà!

3 Go jèe naa tàwà é ârapupûra na ia go jèe tòpi. Wàèni é pwina dau pwamuru naa goo:

Wà Kériso, âna é bà,

ba na o tipijè

jii é pâ èpà kâjè,

wàra pai jèe ina

naa na Tii Pwicíri.

4 Tòpòé naa na auipwàni.

Pawâroé còwâ géé na aubà,

naa na béâracié kâra tòotù,

wàra pai jèe ina

naa na Tii Pwicíri.

5 Â é ipaarié [tà tèpa âboro kée]:

tà Pétéru* pwi a pâbéaa;

tà tèpa 12 *apostolo;

6-7 tà tèpa cèikí na rà wâna 500;

tà Jacques;

tà diri pàra tèpa apostolo.

Wà pàra tàpé géé goo tèpa 500 âboro-bà, âna rà jèe bà. Êco na dau wâru tàpé na rà bwaa tàgére wâro nabàni.

É ipaarié tà Paulo

8 Géé na càuru diri pâ pwi bèepwiri, â é ipaarié tóo, wâgo, pwi 'pwèedi'†. 9 Ba po dau piticèmuru naa good jii diri tèpa apostolo béèò. Â càcaa pâriò ma rà ina good pâ, na go pwi apostolo, géé goo é pai tubaèpà kôo fâra é wâra pwapwicíri kà Pwiduée béaa. 10 Êco na, géé goro é *pimeaari imudi kà Pwiduée, â gére wâgo ni. Ba é pimeaari imudi bèepwiri, âna é jèe tòpò é pwâra wakè kée naa good. Ba go jèe dau wakè jii pàra tèpa apostolo. Â nye càcaa wâgo na wakè, â nye wà Pwiduée, goro é pimeaari imudi kée.

15:3 Ésaïe 53.5–12 15:4 Mataio 12.40; Apostolo 2.24–32 15:5 Mataio 28.16–17; Luka 24.34 * 15:5 Pétéru—Grec: Céphas. (Âna jèe nee Pétéru. Còo Ioane 1.42.) 15:6-7 Luka 24.50

15:8 Apostolo 9.3–6 † 15:8 Wâgo, pwi 'pwèedi'—Grec: Pwacèwii na pitèpao béaa kâra parui kôo. Pwiri rà pitunee tà Paulo, géé goo é pai tubaèpà kée tà tèpa cèikí, béaa kâra pai cèikí naa goo wà Kériso. 15:9 Éféso 3.8; 1 Timotéo 1.15 15:10 2 Korénito 11.23

11 Â wiàna nye wâgo [na go picémara ê popai tàwà] é, wiàna wà tèpa apostolo béèò, â wàè kaa pwiri ê Picémara Wâdé, na ia bà picémara tàwà, â na ia guwà cèikí naa goo.

Ée mwa pawârojè Pwiduée

12 Wà Kériso, âna é jèe wâro còwâ géé na aubà—wàépwiri ê popai na bà picémara. Â gorodà na rà ina pàra pàarawà† pà, o càra caa wâro còwâ wà tèpa bà? 13 Ba wiàna wàrapwiri, â wà mwara Kériso, âna pwiri câé caa wâro còwâ géé na aubà! 14 Â pwiri piticèmuru naa goo ê Picémara Wâdé kâbà, â ipaiwà mwara naa goro ê cèikí kàwà. 15 Â pwiri bà tèpa pwâ, ba bà jèe picémara tàwà pà, wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ.

16 [Go ina mwara pà]: Wiàna âjupàra pà, càra caa wâro còwâ wà tèpa bà, â wà Kériso, âna pwiri câé caa wâro còwâ. 17 Â napwa é cèikí kàwà, âna pwiri piticèmuru naa goo. Â pwiri é bwaa piiwà è pàtàmara è pwina èpà, â pwiri càcaa pwanauri è pà tûâ kàwà na èpà\$. 18 Â pwiri wà tèpa cèikí, na rà jèe bà, âna rà wàiti jii Pwiduée. 19 Ba wiàna è cèikí kâjè naa goo Kériso, âna nye târa co è pwi wâro ni gòropuu, â pwiri nye wàijè kaa tàpé na dau ipwaée kâjè naa na diri tèpa âboro!

'Pwi autapoo kâra piûnya'

20 Êco na càcaa wàrapwiri! Ba é jèe nye wâro còwâ wà Kériso, â é pwacèwii pwi autapoo kâra piûnya. Â o wâru wàijè na jè o mwa pwicò kèe. 21 Ba jè cau bà diri, goo pwi caapwi âboro, wà *Adamu, na ia me gooé è pwâra bà. Â jè o mwa wâro còwâ géé na aubà, goo pwi âboro, wà Kériso. 22 Êdiri pà âboro, âna rà cau bà, ba rà caapwi ma Adamu. Â wàijè diri*, âna jè o mwa wâro còwâ géé na aubà, géé goo na jè caapwi ma wà Kériso.

23 Wà Pwiduée, âna é jèe mara pawâro wà Kériso, ba é pwi a pàbéaa. Â ée mwa caa pawârojè mwara, na tòtù na ée mwa wâjué me còwâ naani gòropuu wà Kériso†. 24 Â géé na càuru pwiri, âna o pwâadàra pà muru. Â wà Kériso, âna ée mwa tédidiri awé è pàtàmara diri pà duée, ma pà u, ma pà pitûâ na èpà. Â nabwé, â ée mwa panuâ còwâ tà Pwiduée Caa, è pitûâ kèe ma pwâra ukai kèe.

25 Ba [é jèe tàmara pacoo wà Pwiduée pà] na ée mwa pitûâ wà Kériso, tiagoro na ée mwa còogai diri tàpé na rà ipaa dèe. 26 Â wà pwi bénabwé, âna è pwâra bà. Â ée mwa pwa ma tiàué awé wà Kériso.

27 Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pà, wà Pwiduée, âna é jèe nye nama é pitûâ naa gòro diri è pà muru. Psaume 8.7 28 Â, na ée piétò, wà Pwina naîê, naa goro diri pà muru, â ée mwa ipakîriè na ara Pwiduée. Â wà Pwiduée, âna ée mwa pitûâ bamwara, kâra diri pà muru, ma wà diri tèpa âboro.

Êkaa na guwà tàcî!

† 15:12 Pàra pàarawà—Pwa tèpa pacàmu na rà ina pà, wà Iésu, âna câé caa wâro còwâ géé na aubà.

§ 15:17 2e phrase—Grec: Â pwiri guwà bwaa tâa na pà èpà kàwà. 15:21 Roma 5.12 * 15:22 Wàijè diri—Grec: Wà diri tèpa âboro. Pai ina wèe pà, wàijè tèpa cèikí naa goo wà Kériso. 15:23 1

Tésalonika 4.16; Auinapàpari 20.5 † 15:23 Napéaati naa na grec pà: O mwa jèpa pwa tà diri tèpa âboro, naa na jèpa autâa kâra jècaa. 15:25 Mataio 22.44 15:26 Auinapàpari 20.14 15:27 Psaume 8.7

29 [Go wâjué cōwâ naa goo ê pai wâro cōwâ géé na aubà.] Ba pwa jèpwi mwara: Gorodà na rà *piupwaa wà pàra tàpé ba kà tèpa bà kàra, wiàna o càra mwa caa wâro cōwâ wà tèpa bà†?

30 Â jèpwi mwara, âna wàibà [ma wà tèpa apostolo bééò] âna cina bà nye tà ciburà pipanuâbà, [ba na bà picémara ê pâ popai-bà, wiàna ticè wâro cōwâ géé na aubà]? Ba dau wâru pâ muru na èpà na tèepaa maribà, na diri pâ tòotù.

31 [Gona câguwà caa tâmogòori] co tèpa cèikí bééò, pâ go cōo ê pwâra bà na arao na diri pâ tòotù? Go nye *ipwataâboro pâ, nye âjupâra pwiri, pwacèwii na nye âjupâra pâ, go dau inawà ba wâdé tà pàra tàpé, goo [ê pwina é pwa tàwà] wà Pwi Ukai kâjè Kériso Iésu^S. 32 Ba dau gòo è ipaa kôo dà tàpé [na rà cicarao] naa na ville Éféso, ba rà pwacèwii pâ macii a piugà. Â wiàna ticè wâro cōwâ géé na aubà, â pwiri piticémuru naa goo ipaa kôo. Â pwiri wâdé na jè [pwa é pwina rà ina wà pàra tàpé, pâ]: *Ija ma wâdo, ba widàuru, âna jè o bà.* *Ésaïe 22.13*

33 [Bwa! Càcaa wàrapwiri.] Â guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwà wà pàra tàpé. Ba [âjupâra mwara é auina bèeni, pâ]: «Wà tèpa bééjè na èpà, âna rà o mwa tubaèpà è càrajè na wâdé.» 34 Êkaa na guwà tà tàcì! Guwà niimiri bwàti. Â guwà pitòotéri è càrawà na èpà ba na o wâdé*! Ba go ina tàwà pâ: Pwa pàra tàpé géé goowà, na càra caa tâmogòori Pwidueé! Â wâdé na guwà kamu goo.

Naiiri âboro na bwaa âmué

35 Gà péa tawèerio pâ: «O wànau cè pai pwa goo ê pai wâro cōwâ kà tèpa bà? Ê pâ naiirà, âna o pwacèwii dà?» 36 Gà pinünüma cai! Na jè câmi pudòro upwâra, â é mara wai naa napuu, béaa kâra cè pai cipu kèe. Â wâdé na wàrapwiri. 37 Â câjè caa câmi è upwâra na jèe maina, â jè câmi co pudòé, wiàna pwâra blé, é, wiàna jèpwi. 38 Â, na é cipu, â pwa é naiié, na é naa wà Pwidueé. Ba é nye jèpa ipâdi târa jèpa pudòro upwâra è jèpa naiirà, wiâra câbawâdé kèe.

39 Â nye pi-ité mwara è naiiri âboro, ma è naiiri macii, ma è naiiri marü, ma è naiiri ârawéà.

40 Nye ipaiwà naa goo pâ muru gòropuu, ma è pâ muru nidò napwéretòotù. Po dau pwényuâa è pai còorà diri, èco na nye jèpa pi-ité è pwényuâa kàra. 41 Jèpwi mwara, âna jèpa pi-ité è pwéelaa kàra tòotù, ma è pwéelaa kàra parui, ma è pwéelaa kàra pâ îricò. Â è pâ jèpa îricò mwara, âna nye jèpa pi-ité è pwéelaa kàra.

Èjipi naiijè ma o pwa pwi jèpwi

42 Nye wàrapwiri naa goo pai wâro cōwâ kâjè géé na aubà. Ba è naiiri âboro na jè èjipi naa napuu, âna pwacèwii è pudòro upwâra. Ba ée mwa wai ma botére naawé. Èco na è naiijè na é wâro cōwâ géé na aubà, âna cáe caa mwa caa wai ma botére. Ba ée jèe *wâro dàra gòiri awé.

† 15:29 Piupwaa...ba kà tèpa bà—Pwiri rà wàrapwiri wà pàra tèpa cèikí, na pàara kà Paulo. Èco na ticè popai goro è pai pwa wèe bèepwiri naa na jè ére na Tii Pwicíri. 15:30 Roma 8.36 ^S 15:31 Goo...Kériso Iésu—é, Naa na nee Pwi Ukai kâjè Kériso Iésu. 15:32 Ésaïe 22.13 * 15:34 Guwà pitòotéri è càrawà na èpà, ba na o wâdé—é, Nabwé na guwà pwa na èpà. 15:36 Ioane 12.24

43 Ê naiiri âboro na jè èjipi naa napuu, âna càcaa wâdé pai côo wèe. Êco na, na é wâro còwâ gée na aubà, â é nye dau pwényuâa kaa. Na jè èjipié, â piticè nii kèe. Êco na, na é wâro còwâ, âna nye dau pwa nii kèe kaa. 44 Jè nye èjipi co é naiiri âboro. Â gée na càué, âna o naiiri âboro na bwaa âmué, na é nama é wâro còwâ é Nyuââé Pwicîri. Ba wiâna pwa naiiri âboro naani gòropuu, â âjupâra pâ, pwa é âji naiiri âboro na bwaa âmué, na ée mwa naa tâjè é Nyuââé Pwicîri.

Du naiiri âboro na pi-ité

45 Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Wà Pwiduée, âna é naa wâro, tà Adamu, pwi jojooro diri tèpa âboro.* *Genèse 2.7* Â pwa pwi jèpwi

na jè tuneé tée pâ ‘Wà Pwi bénabwé Adamu’, [âna wà Kériso]. Â tâa gooe é Nyuââé Pwicîri, â wàé, Kériso, na é naa é âji wâro. 46 Ê pwina mara tèepaa, âna muru gée goro é naiiri âboro [naani gòropuu]. Â é pwina é pwicò, âna muru gée goo é Nyuââé Pwicîri.

47 Wà Pwiduée, âna é tapoo pwi jojooro âboro, wà Adamu, gée goro puu. Â wà Kériso, ‘wà Pwi bénabwé Adamu’, âna é me gée *napwéretòotù.

48 Ê naiijè naani gòropuu, âna pwacèwii naii wà Adamu, na ia pwa goro puu. Â é naiijè naanidò napwéretòotù, âna o pwacèwii naii wà Kériso, na é me géenidò napwéretòotù. 49 Ûu, nabàni, âna jè pwacèwii Adamu, â na tòotù na bwaa wâ naigé, âna jè o pwacèwii Kériso†.

Piétò jii pwâra bà

50 Tèpa cèikî béedò, go nye ina tàwà pâ: Nye ticé autâa wâna *Mwaciri kà Pwiduée, kâra naiijè nabà, na pwa goro pièe ma domii. Ba é pwina o wai ma botére, âna o càcaa tâa tée cè wâro dâra gòiri awé.

51 Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é pwina dau pwényuâa kaa—é pwina tàbinyiri béaa, éna é jèe paari tâjè wà Pwiduée. Â wàéni: O câjè caa capai bà, êco na o capai pitòotérijè†. 52 Â o nye piawài kaa. Ba o upi é tutu, â wà diri tèpa [cèikî na rà jè] bà, âna rà o wâro còwâ dâra gòiri awé. Â wàijè, âna o nye pitòotéri kaa é naiijè [â o câ mwa caa wai ma botére]. 53-54 Ûu kaa, é naiijè naani gòropuu, âna é muru na câe caa gòiri, ba é pâ nau bà, ma waiŒ. Â o wâdé na pitòotérié, ma é naiiri âboro na é wâro dâra gòiri awé. Ûna wàrapwiri, â o coo é auwii naa na Tii Pwicîri, na ina pâ:

É piétò bamwara

jii é pwâra bà.

É tubatiâué awé!

Ésaie 25.8

55 *Wâpà piétò'gà, co pwâra bà?*

Wâpà é nii ma gòo'gà?

Gà o mwa wànau

târa cè pai tubaèpà tâbà còwâ*?

15:43 Filipi 3.20–21 **15:45** Genèse 2.7 † **15:49** Adamu; Kériso—Grec: Wà pwina é me gée gòropuu; Wà pwina é me gée napwéretòotù. **15:51** 1 Tésalonika 4.15–17 **15:51** Mataio 24.31

† **15:51** Pwiri é nimiri wà Paulo pâ, ée mwa wâjué me còwâ wài wà Kériso, na rà bwaa tà wâro wà para tèpa cèikî béé. (Còo 1 Tésalonika 4.15–17.) **15:53-54** 2 Korénito 5.4 **15:53-54** Ésaie

25.8 Œ **15:53-54** 1re phrase—Grec: Wâdé na, é pwina é wai, âna é coona é pwina câe caa wai; â wâdé na, é pwina é bà, âna é coona é pwina câe caa bà. **15:55** Osée 13.14 * **15:55** Gà o mwa wànau... Grec: Wâpà da'gà?

⁵⁶ (Ba é pàtàmara é pwâra bà naa goojà, âna é me géé goo pâ èpà [na jè pwa]. Â é pàtàmara é pâ èpà, âna é me géé goo [pai càcaa wârori kâjè bwàti] é Naèa kà *Moosé.) ⁵⁷ Êco na nabà, âna jè pwaolé tà Pwiduée, ba é nama jè piétò awé, géé goo Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!

⁵⁸ Êpwiri co tèpa âji béeò, wâdé na guwà gòo, ma cimwü! Â guwà tà tâa taaci goo é wakè kà Pwi Ukai. Ba diri é pwina guwà pwa, goro é nii kàwà na é naa, âna o pwamuru naa goo.

16

Pâra aupitûâri kà Paulo

Bépitù ba kà tàpé Iérusaléma

¹ [Wàéni é autûâri kôo] naa goo é mwani na guwà o mwa tòri, ba kà tèpa cèikí wâ *Iérusaléma: Wâdé na guwà pâra wiâra é pwina go ina tà tèpa wâra pwapwicîri wâ Galatia. ² Wàéni: Diri pâ pwapwicîri, âna guwà jèpa tòpò naa jaawà, jè ére géé goro é mwani kàwà. Ba na wârapwiri, â guwà naanaimari diri é mwani, béaa kâra pai tèepaa kôo dariwà. ³ Â guwà pitòrigari pâra tàpé, ba na rà pa pâ é bépitu kàwà bèepwiri naa Iérusaléma. Â wiàna go o mwa tèepaa paé dariwà, â go* o mwa wii cè tii, cèna rà o pa pàdari tèpa wâra pwapwicîri naawé, ba na o *paâjupâra tàra pâ, nye wàijè kaa, na jè panuârà. ⁴ Â wiàna go mwa còo pâ pâri ma go pâra wiârà, â go o mwa piciarà.

É pwabwàti pai pâra kêe

⁵ [Napwa é pé pâra kôo, âna] go o jè tapàgà é province Macédoine, â géewê, âna go o mwa me mariwà còwâ. ⁶⁻⁷ Dau nùmoo na tàpo gòiri é pai tâa kôo jaawà, wiàna é câbawâdé wâ Pwi Ukai. Â pwiri go o mwa tâa jaawà, naa na diri é pàara na pièpà napô na. Â wiàna wârapwiri, â guwà o mwa pitu tóo, ma go pâra naa na cè jè ére.

⁸ Â ni, âna go nye tà tâa ni Éféso, tèepaa naa goro tòotù Pentecôte†. ⁹ Ba jèe pàara, na go pwa cè wakè na maina naani. [Ba nye dau wâru kaa, tàpé na rà tòpi é Picémara Wâdé.] Êco na dau wâru mwara tàpé na rà cicarao.

¹⁰ Wiàna é medariwà wâ Timotéo, â guwà ipwabwàti tée. Ba é piênawéna kà Pwi Ukai, pwacèwiio. ¹¹ Â guwà cibwaa ipwatétéri tée. Â [wiàna jèe nabwé pai tâa kêe jaawà] â guwà pacidòri nyuââé, ma pitu tée, ba na é wâjué me mariô. Ba go tà tapacîrà ni, wàilà ma cè pâra tèpa bée.

¹² Napwa naa goo pwi aéjii kâjè, wâ Apollos, âna go dau tacoo gooé, ma é pâra wiâ pâra tèpa cèikí béejè na rà paé dariwà. Êco na tàutée na é nama pâra†. Â ée mwa nye tà pàdariwà wiàna pâri.

Bénabwé popai

¹³ Wâdé na guwà tà tàcî, â guwà cimwü naa na é cèikí kàwà! Â guwà gòo, â guwà piègòtùru! ¹⁴ Â guwà wârori é wâro kàwà naa na pimeaari.

15:56 Roma 7.13   **16:1** Roma 15.25–26; 2 Korénito 8.1–9   * **16:3** Go—é, Guwà.   **16:5** Apostolo 19.21   **16:6-7** Roma 15.24   † **16:8** Tòotù Pentecôte—Tòotù kâra piûnya. Còo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (Vocabulaire).   **16:9** Apostolo 19.8–10; 2 Korénito 2.12   **16:10** 1 Korénito 4.17   **16:11** 1 Timotéo 4.12   **16:12** 1 Korénito 3.6   † **16:12** Tàutée na é nama pâra—Pwiri pai ina wèe pâ, càcaa câbawâdé kà Pwiduée na é pò ma pâra.

¹⁵⁻¹⁶ Jèpwi, co tèpa béedò: Go tacoo goowà pâ, na guwà pitêre dà tèpa pitûâ kàwà naa na cèikî, na rà wakè ba gò, ba na rà piênawéna kàwà. Â go niimiri tàpé na rà pwacèwii Stéphanas. Ba guwà tâmogòori pâ, wàilà ma é tâa kêe, âna rà tèpa mara cèikî naa na province Akaïe. Â rà dau ipanuârà, ma rà pitu tà tèpa cèikî.

¹⁷⁻¹⁸ Go dau ipwadée na rà jèe me naani, wà Stéphanas, ma Fortunatus ma Akaïcus. Ba rà dau pagò-o, na pwi pàara bèeni, na guwà wâiti jii. (Â go niimiri pâ, o pagòowà mwara, na guwà tère pâ nye wàrapwiri.) Wâdé na guwà papwicîri tàpé na rà wàrapwiri, ma pwamainarà.

Ipicijii

¹⁹ Tèpa wâra pwapwicîri na province ni Asia, âna rà naa paé bwàcu kàwà. Â wà Aquilas ma Priscille, ma wà pàra tàpé na rà ipitiri jaaru, âna rà naa paé bwàcu kàwà mwara, naa na nee Pwi Ukai. ²⁰ Â wà mwara diri tèpa cèikî na rà wâni, âna rà naa bwàcu kàwà.

Â wâguwà, na guwà ipitiri, âna wâdé na guwà tà ipwabwàcu tàwà, wàra pai pwa kà tèpa naî Pwi Ukai.

²¹ Wâgo, Paulo, âna go popa i opwa tii, ba na go tubanabwé é tii bèeni.

²² Wiâna câe caa meaari Pwi Ukai, wà pwi jè [ârapàarawà] â guwà naaé iti jii é picaatâa kàwà§.

Maranatha—Wâdé na gà me, co Pwi Ukai kâjè!

²³ Wâdé na é *pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai Iésu, goro é *pimeaari imudi kêe! Amen! Wâdé na wàra!

²⁴ Dau wânümoò tàwà naa na nee Kériso Iésu!

Béârailu kâra tii kà Paulo tà tàpé Korénito Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 55 ma 57, é tâa Macédoine wà Paulo. (Côo *Apostolo* 16.6–17.15.) É wii tii bèeni caapwi naja géé na càuru na é wii 1 Korénito.

É wii tâi?

Târa é wâra pwapwicîri wâ Korénito. Còo *1 Korénito* Bétapoo popai. É wii ârapâpé tii tà tàpé Korénito wà Paulo, êco na ârailu co na tâa na *Tii Pwicîri. Pwi tii bèeni, *2 Korénito*, âna béârapâpé kâra tii kêe târa.

Cina é wii?

Wâna jè tii na ia é wii târa béaa (na pitubatiâu), âna é pwa tàpé Korénito wà Paulo. É patêrerà goro pai pwa kâra na èpà (2.3). Wâru tàpé géé goorà, na rà biirà (7.8–13). Êco na pwa pàra tèpa maina nûma na rà ina pâ, ticè tàrù kêe ma é patûrarà. Ba rà tòpi pàra tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Wà tàpéebà, âna rà ina pâ wàilà co na rà tèpa âji apostolo, â rà inabaèpà wà Paulo (naporomee 10–11). É wii tii bèeni wà Paulo, ba na é ipwamuruê, ma paari é pimeaari kêe ba kà tèpa cèikî wâ Korénito (2.4; 6.11), ma é pimeaari kà Pwiduée ba kâra (5.14–15). Nûmee naa é naa târa cè jè pàara, ba na rà pinünûma béaa kâra pai wâjué còwâ kêe (13.10).

É wii mwara, ba na é pwa pupûra târa, ba na rà pacoo é auinabéaa kâra pà, na rà tòri mwani ba kà tèpa cèikî wâ *Iérusaléma, na pàara na pwa copwa wê (naporomee 8).

Dà êre é tii bèeni?

Rà ina tèpa pitòti Paulo pâ, câé caa pwi âji apostolo, â càcaa tâa gòè é pàtàmara Nyuâaê Pwicîri, géé goo na é pwi âboro na é picâri ma ticè nii kêe.

Êco na é paari wà Paulo pâ, wiàna jè âji ênawéna kà Kériso, â jè o mwa tâa na aré ma tòina pwacèwii Kériso, â wâdé na jè tòpi naa na ipakîri ma pidâpwicâarijè. Wiàna jè tâa na aré nabà, âna târa ipwabwâtijè, ba na o tâa tâjè é muugère, na o dau maina awé, dàra gòiri awé (4.17).

Wiàna ticè nii kêjè, â pâri é pàtâma Pwiduée ma é wakè goojè, ma biijè, ba na jè pwacèwii Iésu. Â jè o paari naa goojè tà tèpa âboro gòropuu, é pàtâma Pwiduée ma pai maina ma muugère kêe.

É paari wà Paulo pâ, wà tàpé na rà pitòtié, âna càra caa tèpa âji ênawéna kà Kériso, ba rà tèpa maina nûma, â tàutàra na rà picâri ba kêe.

É ina mwara pâ, wiàna jè pwa na èpà, â wâdé na jè pinünûma ma jè biijè, ma tòtèri é pwina jè pwa na càcaa wâdé. Wiàna wàrapwiri, â jè o mwa tèpa pitère dà Pwiduée, ma tèpa meaari âboro, â o pwicîri ma *tàrù wâro kêjè. Êco na càcaa wàrapwiri é wâro kà tàpé na rà pitòti Paulo.

Naa na tii bèeni, âna wà Paulo, âna é dau paari é pwâranümee tà tàpé Korénito. É dau meaarirà, â é putàmurirà mwara gée goo ê èpà na rà ina naa gooé. Â é po dau putàmu goo tèpa âboro na rà ipa-imwürurà.

Pai pità^{goo} tii 2 Korénito

Ipwabwàcu ma bétapoo popai (1.1–11)

Pai tâa kà Paulo ma tàpé Korénito (1.12–7.16)

Tàrù pâ tûâ kée târa (1.12–2.17)

É pame auipwataâboro târa wâro (3.1–18)

Picémara Wâdé, âna é pagòóé na é tâa na aré goo wà Kériso (4.1–6.13)

Autûâri kée târa (6.14–7.16)

Bépitù ba kà tèpa cèikî wà Iérusaléma (8.1–9.15)

Ipwamuruê kà Paulo jii tèpa pitòtié (10.1–13.10)

Paulo ma tèpa apostolo a pwâ (11.1–15)

É tâa na aré goo wà Kériso (11.16–33)

É pwina é còo Paulo naa na nyuâa (12.1–10)

É pidumapiê goo tàpé Korénito (12.11–21)

Bénabwé popai (13.1–10)

Ipicijii (13.11–14)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii, wâgo pwi *apostolo kà Iésu *Kériso, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. [Ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kée.] Go wii tâwà, wâguwà é wâra pwapwiciri kée, na tâa na ville Korénito, â târa mwara pâ âboro kée, na province Akaïe. Tàgére wàibu ma wà Timotéo, pwi a cèikî bééjè. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.]

² Wâdé na tà tâwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

É pagòojè Pwiduée na jè tâa na aré

³ Jè ipwamaina Pwiduée, wà pwi Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso†. Ba é pwi caa kâjè mwara, na dau wânümee tâjè. Â é nye tà ciburà pwa na wâdé tâjè. Â wâé na é pwi Pwiduée, na é ciburà patàmarù é pwâranümajè ma pagòojè.

⁴⁻⁵ É wàrapwiri, na jè‡ tâa na é aré, ba jè wâro na pâ aré kà Kériso. Â wiàna dau wâru pâ aré kâjè, â o dau maina awé é pai patàmarù pwâranümajè kée, goo Kériso. Â é wàrapwiri tâjè, ba na jè mwa caa patàmarù pwâranüma pàra tàpé na rà tâa na aré.

⁶ Êkaa na, wiàna go§ tâa na aré, wâgo, â târa ma patàmarù pwâranümawà, â târa ma guwà udò, [ma tâa tâwà é *âji wâro]. Ba é pagò-o wà Pwiduée, ba na go pagòowà, na pàara na guwà tâa na pâ aré, pwacèwii. ⁷ Â go

* **1:1** Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé. **1:3** Roma 15.5 † **1:3** Pwi Caa kà Pwi Ukai kâjè... é, Wà Pwiduée ma Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. **1:4-5** Psaume 34.20 ‡ **1:4-5** Jè—é, Go. Munaa Paulo co, é, pwiri wâé ma Timotéo. Grec: Nous. § **1:6** Go—Grec: Bà, é, Bu (nous). Na diri é tii bèeni, âna wà Paulo, âna é ina pâ, bà (nous), ba na é pi-inaé còwà. Na paicî, âna jè wii pâ go ba na dau pwéelaa. (Naa na pâ note, âna bà wii pâ: Grec: +Go...) Na pàra pàara, âna pwiri é inaru ma wà Timotéo mwara; â na pàra pàara, âna pwiri é inarà ma wà pàra tàpé mwara.

tâmogòori pâ, guwà o tà cimwü [naa na é cèikî kàwà]. Ba, na guwà tâa na aré pwacèwii, â ée patâmarù pwâranümawà [wà Pwiduée] pwacèwii.

Dau tubaèpà tà Paulo na Asia

⁸ Wâdé na guwà tâmogòori, co tèpa béeò, pâ, jèe dau tubaèpà tôo naa na province Asia. Â jèe pwa na câgo caa udò géee na. Ji pwiina ma é pa-urao ma é popao, â jèe pwa na go bà.

⁹ Pwacèwii na jèe pitèio, ma pwa wârimuru tôo, tiagoro bà. Â wiàna wârapwiri, â na târa na câgo caa tà cèikî naa good còwâ; â ba na go pipanuô tà Pwiduée, na é pawâro còwâ tèpa bà. ¹⁰ Â é jèe nye upao jii é pwâra bà, â é bwaa nye tà upao mwara ni. Â go cèikî ba gòò pâ, ée bwaa nye tà ciburà upao mwara, na pâ tòotù na bwaa wâ naigé. ¹¹ Â wâguwà, âna guwà pitu tôo, goro é pwâra pwapwicîri kàwà. Ba é tère wà Pwiduée, â é [upao ma] *pwényunyuâariô. Â o wâru tèpa âboro, na rà o pwaolé tée goo pwiri.

pai tâa kà paulo ma tàpé korénito

(Naporomee 1–7)

Tàrù pâ tûâ kèe tàra

¹² [Wâdé na guwà tâmogòori pâ] diri é pwina go pwa naani gòropuu, âna go pwa naa na âjupâra, â géee na âji pwâranümoo*. Â ipaiwà naa goo é pâ tûâ kòo tàwà [ba nye ticè èpà na]. Â é *pwâratùra-nigée-good, âna é *paâjupâraô, na go ina pwiri. Ba go pâra wiâ Pwiduée, càcaa wiâra é tamanga kà tèpa âboro.

¹³⁻¹⁴ Ba, na go mu wii tàwà, âna [nye ticè na go pinaapwàniri goowà. Ba] é pwina guwà pûra, âna âji pai pwa goo. Êkaa na [o câguwà caa kamu good] na cè tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na wà Pwi Ukai kâjè Iésu. Bwa, guwà o ipwadée good, wâra pai ipwadée kòo goowà. Guwà jèe tàpo tâmogòori pwiri, co tèpa béeò. Â nümoo na guwà tâmogòori bamwara.

Dau nùmee na é cairà

¹⁵ Béaa, âna go niimiri pâ, guwà tâmogòori bwàti [é pwâranümoo]. Â êkaa pwiri, na ia go niimiri pâ, [na go wailu caiwà] ba na é wailu pwényunyuâariwà wà Pwiduée good— ¹⁶ jèpwi, na pai pâra kòo naa na province Macédoine; â jèpwi, na pai wâjué kòo còwâ naa *Judée. Â ia go niimiri pâ, pwiri guwà o pitu tôo, goro pai wâjué kòo còwâ naawé.

¹⁷ Wâépwiiri auniimiri kòo béaa. [Â gorodà na câgo caa wâjué me còwâ dariwà]†? Pwiri guwà géee niimiri pâ câgo caa nünüma bwàti? Pwiri go pwaduwa kà tàpé na rà ina pâ «üu» naa nùmarà na rà ina pâ «bwa»? ¹⁸ Bwa. Câgo caa wârapwiri. Â é nye paâjupâraô wà Pwiduée. Ba wiàna é

1:8 Apostolo 19.23; 1 Korénito 15.32   **1:10** 2 Timotéo 4.18   * **1:12** Pwiri wà para tàpé na Korénito, âna rà pitòti wà Paulo pâ, càcaa âjupâra na ia é ina tàra pâ ée mwa wailu cairà. Â é wii, ba na é ipwamurué.   **1:13-14** 2 Korénito 5.12; Filipi 2.16   **1:16** 1 Korénito 16.5–6   † **1:17** 2e phrase—Wà tèpa èpâri Paulo, âna rà ina pâ, é pwi apwâ, ba câe caa cairà wiâra auinabéaa kèe. É ipwamurué ni wà Paulo, ma ina pwi majoro pwina é pwa: Dau nùmee na é cairà, êco na, géee na càuru pai tère kèe pâ, bwaa càcaa wâdé pâ tûâ kàra, â é pitòotéri auniimiri kèe. Ba wiàna é cairà wà, â péa tà tòina pai pitâa kàra ma wâé, â o càcaa wâdé tée. Êkaa na é pwa tii tàra, ba na é pwarà ma patèrèrà. (Còo 2 Korénito 2.3.) Â é niimiri pâ, ée mwa cairà, géee na càué, naa na ipwadée. (Còo 2 Korénito 13.10.)

tà mwü, â wâgo mwara, âna go tà mwü. Â wiàna go ina tàwà pâ «üu», âna pai ina wèè pâ «üu»†!

¹⁹ Guwà tère, wà pwi Kériso Iésu, na bà picémara tàwà ma wà Silas ma wà Timotéo, âna wàé kaa *Pwina naí Pwiduée [na é âjupâra. Ba wàé, âna é popai géé jaa Pwiduée] na é ina tâjè pâ «Üu, wâdé na wàra!» Â câé caa pwi a-ina pâ «Matâra...»§. ²⁰ Â é ina pâ «üu» ba na jè tòpi diri é pâ aupwényunyuâari kà Pwiduée, na é jèe nye mara ina. Â nye géé goo Kériso, na jè cau pwamaina Pwiduée ma ina diri pâ: «Üu! Amen! Wâdé na wàra!»

²¹ Â nye wà Pwiduée, na é nama jè cimwü [wâgo ma wâguwà] naa goo Kériso. Ba wàé na é pitòrigarijè* ba kêe. ²² Â é jèe nye naa tâjè é *Nyuâaé Pwicíri, naa na pwâranümajè, ba na câmu kêe [pâ, jè tèpa âboro kêe]. Wàépwiri é bétapoo *aupwényunyuâari, na naa tâjè.

Majoroé ma câé caa me

²³ Go nye âjupâra†, â é paâjupâraô mwara wà Pwiduée, na go ina pâ: Wàeni é majoroé ma câgo caa wâjué còwâ medariwà naa Korénito. Ba càcaa nümoo na guwà tòina [goro pâ popai kôo tàwà na gò]. ²⁴ Ba càcaa nümoo na go pitûâ jaiwà. Ba guwà jèe nye cimwü naa na é cèikí kàwà. Â nümoo na jè piwakè naima, ba na jè cau ipwàdé.

2

¹⁻³ Wiàna go ipwàdé, â wâguwà mwara, âna guwà ipwàdé. Â mu nye tà wâguwà, na mu dau pagò-o; â wâdé na wàrapwiri. Êco na, wiàna guwà tòina, â o wàilàpà na o mwa nama go ipwàdé? Êkaa na jèe càcaa nümoo na go patùrawà ba gòo mwara goo cè pwina go pâmari naa jaawà*. Wàé kaa pwiri é majoroé ma go pitòotéri auniimiri kôo, ⁴ â go po pwa tii paé dariwà†. Êco na po dau tòina ma pikíri é pwâranümoo, â go dau i, ba go tâmogòori pâ guwà o tòina goro é pwina go ina†. Dau wâdé tóo co, na go paari tàwà é pimeari kôo, na dau maina ba kàwà.

Pwanauri pwi âboro na é pwa na èpà tàwà

⁵ Wà pwi âboro na é wâjaawà, na ia é tubaèpà tóo§, âna dau maina é èpà na é pwa tàwà, jiio. Wàépwiri é majoroé ma jè cau tòina. Êco na câgo caa dàbamaina*, ba càcaa muru na dau maina. ⁶ Ba guwà jèe nye pitèié†, â guwà nye paari tée é èpà kêe. Â jèe nye pâri.

⁷ Â nabàni, âna wâdé na guwà pwanaurié, ma pagòoé mwara. Ba é péa panuâ [é cèikí kêe] géé goro é pai tòina kêe, na dau maina. ⁸ Â go tacoo

† **1:18** Grec: Wà Pwiduée, âna é tâa na pai tâa kêe, ba na é popai +kôo tàwà, âna càcaa «üu» ma «bwa». **1:19** Apostolo 18.5 § **1:19** Matâra... Grec: «Üu» ma «bwa». **1:20** Auinapàpari 3.14 * **1:21** Pitòrigarijè—Grec: Oint. Còo note goo Luka 4.18. **1:22** 2 Korénito 5.5; Éfésó 1.13–14 † **1:23** Go nye âjupâra—Grec: {Go ipwataâboro} naa goro é wâro kôo. **1:24** 1 Pétèru 5.3 **2:1-3** 1 Korénito 4.21 * **2:1-3** 4e phrase—Grec: Êkaa na go niimiri pâ, o câgo caa wâjué còwâ naa jaawà, ma go nama guwà pikíri. **2:4** Apostolo 20.31 † **2:4** Go po pwa tii paé dariwà—Ê tii bèepwiri, âna pitubatiâu. (Câé caa ina é bétapoo tii tà tàpè Korénito, na tâa na Tii Pwicíri.) † **2:4** Ba go tâmogòori pâ, guwà o tòina goro é pwina go ina—Grec: Càcaa târa ma guwà pikíri. § **2:5** Wà pwi âboro na é wâjaawà, na ia é tubaèpà tóo—Grec: Wiàna é nama {jè} pikíri wà pwi jè âboro. * **2:5** Dàbamaina—Exagérer. † **2:6** Guwà jèe nye pitèié—Grec: Ê auwâru géé goowà, âna rà jèe pitèié. Pwiri é pai pitèi kà tèpa cèikí na rà ipitiri.

goowà pâ, na [guwà nama caapwi pwâranümawà, ma] guwà paari tée còwâ ê pimeaari kàwà†.

⁹ Â, na ia go wii, âna târa ma còo [ê pwâranümawà] pâ, pwiri guwà pitère dòo, naa na diri pâ ére. ¹⁰ Â wiàna guwà pwanauri wà pwi âboro bèepwiri, â wâgo mwara, âna go o pwanaurié. Â nye âjupâra pâ, go jèe pwanaurié, ba kàwà, naa na nee Kériso. Â go niimiri pâ, ê èpà na é pwa tóo, âna càcaa dau maina§. ¹¹ Wiàna jè wàrapwiri, â o ticè naigé kà *Caatana, ma é piwâmijè. Ba jè tâmogòori bwàti é pâ tûâ kêe.

Jè piétò gée goo Iésu Kériso

¹² Go jèe pâra naa Troas, ba na go picémara ê *Picémara Wâdé kà Kériso. Â, na ia go tèepaa pâ, â go pâmari pâ, é jèe nye pwabwàti é naigé kòo wà Pwiduée. ¹³ Êco na go po dau pidumapié goo pwi béèò Tito. Ba go tapacîe, â câé caa tèepaa. Â go jèe picijii tàpé Troas, â go wâjué me còwâ naani, Macédoine, [ba na go mudèe].

¹⁴ Êco na jè ipwaolé tà Pwiduée! Ba é jèe piétò wà Kériso. Â é popajè*, na ara tèpa âboro diri, pwacèwii é pwâra paa kêe na é piétò. Â jè paarié naa na diri pâ ére, pwacèwii jè ûraara muru na wâdé, na é pâra pitiri pâ ére.

¹⁵⁻¹⁶ Ûu, jè pwacèwii é jawé ûrea, é pwi âraimeai, na é naa tà Pwiduée, wà Kériso. Â wà pâra tàpé na é gére pa-uddòrà mwara, âna rà tère pwi jawé ûrea-bà na dau wâdé awé, â é naa târa ê *âji wâro [dàra gòiri jaaé]. Â napwa naa goo wà tàpé na rà gére tubatiâu é wâro kàra, wâiti jiié, âna rà tère co é ûraara muru na bà, na wâbu, na pame târa é pwâra bà.

O wàilàapà na pâri ma é pwa é wakè bèepwiri, [wakè kâra *apostolo? O nye ticè, êco pwi âboro na é pitu tée wà Pwiduée]. ¹⁷ Po dau wâru tàpé na rà pa popai kà Pwiduée, ba na rà bu mwani ma bu neemururà goo. Â câgo caa pwacèwiirà. Ba wâgo, âna go pwi ênawéna kà Kériso, na go ina é âjupâra, na ara Pwiduée. Ba wâé pwi a cùruo.

3

Go picémara auipwataâboro târa wâro

¹ Gona [guwà niimiri pâ] go tapoo pi-ina kòo mwara? Bwa. Ba câgo caa pwaduwa kà tèpa pwa pupûra, na rà nama guwà wii é pâ popai na wâdé naa goorà, ba na rà paari târa pâra wâra pwapwicîri. Bwa; câgo caa wàrapwiri! ² Ba é tii kòo, âna wâguwà, na jèe nye wii naa na pwâranümoo. Â pâri ma rà pûra diri tèpa âboro, [na rà còoina é wakè kòo naa jaawà].

³ Ba wà Kériso, âna wâé na é jèe nye wii é tii bèepwiri. Â wâgo, âna go nye po pwi a-ipa popai—popai naa na tii na càcaa wii goro bépwa tii, â wii

† **2:8** Paari tée còwâ ê pimeaari kàwà—Pwiri pai ina wèe pâ, rà tòpié còwâ naa na picaatâa kàra.

§ **2:10** Dernière phrase—Grec: Wiàna go pwanaurié goo cè jè muru. **2:11** Luka 22.31 **2:12** Apostolo 14.27; 1 Korénito 16.9 **2:13** Apostolo 20.1 * **2:14** Popajè—é, Popabà. Pwiri é inaé ma pâra tèpa apostolo. **2:15-16** Luka 2.34; 2 Korénito 3.5-6 **3:1** Apostolo 18.27; 2 Korénito 5.12 **3:2** 1 Korénito 9.2 **3:3** Exode 24.12; Jérémie 31.33; Ézékiel 36.26-27

goro ê Nyuââê Pwicîri kà Pwiduée, na é wâro*. Tii na càcaa wii mwara, naa gòro atü†, â wii naa na pwâranûmara âboro.

⁴ Go cimwü [na go ina pwiri] géé goo na go cèikî ba gòo naa goo Pwiduée, ba go tâa goo Kériso. ⁵ Â câgo caa niimiri pâ go ipwa acari, é wakè na é naa tôo. Â nye wà Pwiduée, na é nama pâriô ma go pwa. ⁶ Â wàé na é nama go pwi a pame é *auipwataâboro kêe na bwaa âmuê, [na é pwa ba kâjè, wàjè é Ba kêe].

Ê auipwataâboro bèepwiri, âna càcaa me géé goro é naèà na wii; ba muru me goro é Nyuââê Pwicîri. Ê naèà na wii, âna é nama jè bà. Êco na é Nyuââê Pwicîri, âna é nama jè wâro.

Dau maina awé muugère

⁷ Wà *Moosé, âna ia é pame é naèà, na wii naa gòro atü. Â é naèà bèepwiri, âna é pame co é pwâra bà. Âjupâra pâ, na ia é tèepaa, â é tèepaa naa na muugère kà Pwiduée. Ba é naporomee wà Moosé, âna dau pwâra goo, â càcaa pâri ma rà ucâri wà tèpa *Isaraéla. Êco na é muugère bèepwiri âna càcaa gòiri.

⁸ Â napwa naa goo é auipwata-âboro‡ na é pawârojè, na é pame é Nyuââê Pwicîri, âna dau maina awé é muugère kêe. ⁹ Â wiàna é naèà na é naa wârimuru tâjè, âna muugère, â o mwa wânau cè pai maina awé é muugère kâra auipwata-âboro, na é nama jè *târù [na ara Pwiduée]? ¹⁰ Ūu, é muugère [kâra é naèà] âna muru na dau kîri, naa goro jènere é muugère [kâra auipwataâboro na bwaa âmuê]. ¹¹ Ba wiàna jée pwa muugère kâra é pwina càcaa gòiri, â o mwa wânau cè pai dau muugère kâra é pwina tâa dâra gòiri?

Jè côo muugère kà Pwi Ukai

¹² É nama jè gòo é auipwataâboro bèepwiri, na é pwa ba kâjè wà Pwiduée§. Â câjè caa piwâ, [na jè piênawéna kêe]. ¹³ Â câjè mu caa pwaduwa kà Moosé, na ia é cajipi é naporomee, na ia é coo ara é Ba kêe, tèpa Isaraéla. Ba tàutèe na rà côo é muugère na tâa gòé, na é gére pitiaû boo.

¹⁴ Â napwa naa goo wà tèpa Isaraéla, âna nye dau câmoori kaa é pwâranûmarâ, tèepaa naa goro nabà. Ba, naa rà pûra ma tère é pâ tii goro é naèà*—tii goro é auipwataâboro béaa—[â càra caa côoina é âjupâra na tâa na. Ba pwacèwii na] târamiri é naporomeerâ goro cè imwaano. Â càcaa [pâri ma rà] dàgòtù é imwaano bèepwiri, êco wiàna rà tâa goo Kériso.

¹⁵ Ūu, âjupâra pâ, tiagoo nabani, âna pwacèwii naa târamiri aunünüma kà tèpa Isaraéla, na rà mu pûra é tii kà Moosé. ¹⁶ Êco na, wiàna é biîé dà Pwi Ukai wà pwi jè âboro, â o tûu é ocajipi naporomee. ¹⁷ Ba wà Pwi Ukai, âna wàé é Nyuââê. Â é Nyuââê kà Pwi Ukai, âna é tipijè géé

* **3:3** Pwiduée, na é wâro—é, Pwiduée, na é naa é wâro. † **3:3** Wii...naa gòro atü—É ina wà Paulo é Naèà kà Moosé. (Còo Exode 24.12.) Â é mara inapâpari béaa wà i péroféta Iéremia pâ, é naèà na bwaa âmuê, âna o wii naa na pwâranûma tèpa âboro (Còo Jérémie 31.33; Ézékiel 11.19; 36.26–27.)

3:6 Jérémie 31.31; Ioane 6.63; 1 Korénito 11.25 **3:7** Exode 34.29 ‡ **3:8** Auipwataâboro—Grec: Wakè (ministère). Ipaiwâ naa na pâ nee tii 9 ma 10. **3:9** Deutéronome 27.26; Roma 1.17 § **3:12** Ê auipwataâboro bèepwiri, na é pwa ba kâjè wà Pwiduée—Grec: Espérance. **3:13** Exode 34.33

* **3:14** Ê pâ tii goro é naèà—Aamwari Béaa (l'Ancien Testament). **3:16** Exode 34.34 **3:17** Ioane 8.36; Roma 8.2

goo é pâ pwina tòojè, â jèe nye ticè na cipajè. ¹⁸ Â jèe cau dàgòtù géé naporomeejè é ocajipi wèe, ba na jè pwacèwii é garaaci na pwâra, goro é muugèrè kà Pwiduée. Ba é Nyuâaé kà Pwi Ukai, âna é gèrè pitòotèrìjè, ba na jè pwacèwiié, â ba na jè tâa na é muugèrè, na pimaina too.

4

Picémara Wâdé âna pwéelaa naa na bàutè

¹ Wà Pwiduée, âna é panuâ tóo é wakè bèepwiri, naa na pai wâdé kée. Wàèpwiri é majoroé ma câgo caa pidumapié, â càcaa oratóo [goo é pâ aré ma tòina na go tâa na].

² Â go jèe mara niimiri pâ, [wiàna go picémara târa pâ âboro] â o câgo caa ina cè ji caapwi popai na pwâ. Â câgo caa naapwàniri cè ji caapwi muru, [ba na go nama puràra é wakè kôo]. Bwa! Tàutóo goo é pwâra càra âboro, na jè kamu goo. Ba go wakè na âjupâra. Â câgo caa ébii é Popai kà Pwiduée; â go paari bwàti é âjupâra naa naporomee Pwiduée. Â wà tèpa âboro, âna rà o tâmogòori naa na *pwâratùra-nigée-goorà [pâ, go pwi âboro na câgo caa piwâmirà]. ³ Ba é Picémara Wâdé na go inapàpari, âna pwéelaa. Â pâri ma rà tâmogòori é èrèè.

Èco naa goo tàpé na rà tubatiâu é wâro kàra, wàiti jii Pwiduée, ba cârù tàrà*. ⁴ Ba wà *Caatana, pwi ukai kâra é gòropuu bèeni, âna é nama rà bwì, ba na o càra caa tâmogòori, ma càra caa cèikì. Èkaa na càra caa còo é pwéelaa—ba càra caa tâmogòori é *Picémara Wâdé, goo é pai muugèrè kà Kérìso. Ba wà Kérìso, âna wàé kaa, na é paari tâjè wà Pwiduée, ba na jè tâmogòorié bwàti†.

⁵ Ba, na go pwa pupûra, â câgo caa pi-inapàpario còwâ tàwà. Â go inapàpari co wà Kérìso Iésu, Pwi Ukai. Â géé gooé, âna go pwi ênawéna kàwà.

⁶ Biu, âna é ina wà Pwiduée pâ: *Wâdé na é tèepaa é pwéelaa naa nabibiu kâra é bàutè.* Genèse 1.3 Â wà pwi Pwiduée-bà, âna wàé kaa, na é nama tèepaa é pwéelaa kée, naa na pwâranümoo, ba na go o tâmogòori pâ, é muugèrè kée, âna é tâa goo Kérìso‡.

Cimwü cèikì kà Paulo naa na aré

⁷ [È pwi pwéelaa bèepwiri na é wâgoojè, âna é pwacèwii] é pâ wâdé, na dau maina é wâri wèe. Èco na jè pwacèwii é wâra jawé puu [na càcaa gò]. Â èkaa pwiri, na rà nye tâmogòori pâ âboro, pâ, càcaa me géé goojè, é pàtamee na dau maina awé na tâa goojè; â nye me géé goo wà Pwiduée.

⁸ Üu, go§ nye dau tâa na aré ma tòina na diri pâ ére, èco na càcaa còogaio. Â nye ciburà pwa na go pidumapié, èco na go nye tà cimwü. ⁹ Rà nye ciburà pwa é pwina èpà tóo, èco na wà Pwiduée, âna câé caa panuâo. Â rà nye téurao naa napuu, èco na go nye cimadò còwâ. ¹⁰⁻¹¹ Èdiri pâ tòotù, âna

4:2 2 Korénito 2:17; 1 Tésalonika 2.5 * **4:3** Grec: Nye târamiri é Picémara Wâdé +kôo, tà tàpé na rà gèrè bà. **4:4** Éféso 2.2; Kolosé 1.15; Hébéru 1.3 † **4:4** Dernière phrase—Grec: Ba é pwi ânuru Pwiduée. **4:6** Genèse 1.3; Ésaie 9.1; 2 Korénito 3.18 ‡ **4:6** É muugèrè kée, âna é tâa goo Kérìso—Grec: È muugèrè kà Pwiduée, naa goro naporomee Kérìso. **4:7** 2 Korénito 5.1 **4:8** 2 Korénito 1.8, 7.5 § **4:8** Go—Grec: Nous (pwacèwii bu, bà, é, jè naa na paici). Èco na wà Paulo, âna é ina pâ muru na tèepaa tée, pwi apostolo. Ipaiwà naa na pâ nee tii 8–15. (Còo mwara note goo 2 Korénito 1.6.) **4:10-11** 1 Korénito 15.31 **4:10-11** Roma 8.36

go nye pipwabwàtio târa bà, ba kà Iésu. Ba pwacèwii na go tàgére pa naa na naiio pai bà kêe—ê naiio na ée mwa bà. Êco na go nye popa mwara naa good ê pai wâro kêe còwâ. Â wà tèpa âboro, âna rà o còo pwiri.

¹² Â wiàna go pibwéka târa ma go bà, â târa ma tâa tàwà ê *âji wâro*. ¹³ Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwiçiri, pâ: *Go cèikî naa goo Pwiduée. Êkaa na go tùra. Psaume 116.10* Â ê cèikî bèepwiri, âna ê cèikî kôo. Â êkaa pwiri na go picémara ê popai kêe.

É pawârò còwâ ba go tâa gooé

¹⁴ Ba go tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna é pawârò còwâ Pwi Ukai Iésu géé na aubà. Â ée mwa pawârò còwâ, ba go tâa goo Iésu. Â ée mwa popajè naima ma wâguwà, ma jè cima aré. ¹⁵ Êkaa na *pwényunyuâariwà, na go tâa na aré. Â, na wàrapwiri, â ê pâ wâdé kà Pwiduée, âna pibwiari† pâ. Â o wâru cè tèpa âboro, na rà o tâmogòori ê pâ aupwényunyuâari kêe, na me géé goo ê *pimeaari imudi kêe. Â rà o ipwaolé ma ipwamainâe. Â o pimaina pâ ê muugère kêe, ma ê pai maina kêe‡.

Càcaa gòiri aré kâjè nabà

¹⁶ Géé goro diri [pâ aupwényu-nyuâari-bà] â o càcaa oratâjè. Ba wiàna jèe pitàbàtù§ boo còwâ ê naiijè [ma ée pâra dâra ê pwâra bà]; â napwa naa goo ê âji wâro na wâgoojè, âna é pimaina too. ¹⁷ Â wiàna jèe tâa na aré na pâ tòotù bèeni, âna càcaa maina, â o càcaa târa gòiri. Ba é pâ pwiibà, âna târa ipwabwàtijè, ba na o tâa tâjè ê muugère. Â ê muugère-bà, âna o dau maina awé, jii ê pai tâa na aré kâjè nabà. Â é tà tâa jaajè dâra gòiri awé.

¹⁸ Êkaa na, jèe cibwaa nama piâjimuru tâjè ê pâ pwina jèe còo goro du âraporomeejè. Ba o càra caa tà tâa awé. Â jèe dau naa nùmajè naa goro pâ muru na câjè caa còo goro du âraporomeejè. Ba pâ muru na rà o tâa dâra gòiri awé.

5

Naiiri âboro na bwaa âmué

¹ Ûna jèe gére wâro ni gòropuu, â ê naiijè, âna pwacèwii ê wâ imwaano, na o mwa ténoori na jè tòotù. Êco na jèe tâmogòori pâ, pwa ê pwi wâ kâjè, na é wânidò *napwéretòotù. Ê pwi wâ-bà, âna é nye tà tâa awé, ba wâ bari kà Pwiduée, â càcaa muru bari kâra âboro. [Ê pwi wâ bèepwiri, âna ê naiijè na bwaa âmué].

² Nabàni, âna jèe maagé còo, â jèe càwé. Ba jèe dau gòo tâjè, ma jèe tapacîri ê naiijè* na o mwa naa tâjè, naanidò napwéretòotù. ³ [Ê naiiri âboro bèepwiri, âna é pwacèwii ê jèe ârabwée, na o mwa naa tâjè.] Â wiàna jèe coona, â o câjè caa cicàpé na ara Pwiduée. Ba o naa târa ê nyuâajè ê naiié na bwaa âmué.

* **4:12** Grec: Êkaa na é waké pwâra bà, naa +good; â ê wâro, âna é {tâa} goowà. **4:13** Psaume 116.10 **4:14** 1 Korénito 6.14 † **4:15** Pibwiari—Se répandre, s'élargir. Pipâra pâ. ‡ **4:15** Grec: Ba diri pâ pwi bèepwiri, âna tèepaa géé goowà, ba na é pipâra pâ ê pimeaari imudi. Â o wâru tàpé na rà o pwamaina Pwiduée, naa na pwényuâa kêe. **4:16** Éféso 3.16 § **4:16** Pitàbàtù—Descendre, diminuer. Boo. **4:17** Roma 8.17–18 **4:18** Kolosé 1.16 **5:1** 2 Korénito 4.7 **5:2** Roma 8.23
* **5:2** Jèe tapacîri ê naiijè—Grec: Nùmajè na jèe coona ê wâ bèepwiri. Naa na pâ nee tii 2–5, âna wà Paulo, âna é naanaimari du ucina goo ê naiijè—ucina goo wâ imwaano, ma ucina goo ârabwée kâjè.

4 Ûu kaa. Ba ûna jè wâro ni gòropuu, â jè nye dau cawé kaa, goro pai maagé kâjè. Â wiàna càcaa nùmajè naa tiâu ârabwée kâjè, êco na o mwa dau wâdé tâjè, na jè o tòpwütù è dôro ârabwée, ma jè coona jè ârabwée na bwaa jajau—[naiiri âboro] na o câ mwa caa bà!

5 Â nye wà Pwiduée, na é jèe pwabwâtijè, târa è wâro bèepwiri. Â é naa tâjè è Nyuââ Pwicîri, ba na é pwi pâbéaa kâra è pâ aupwényunyuaari na é naa, â târa ma é *paâjupâra mwara pâ, jè o mwa cau tòpi diri è pâra pwi†.

6 Êkaa na wâdé na jè tà ciburà piêgòtùru ma ipwàdéé!

Jè wâro na cèikî

Âjupâra pâ, na pâara na jè gére wâro na naiijè, naani gòropuu, â bwaa câjè caa pâji pitànaima ma Pwi Ukai. 7 Êco na jè wâro na é cèikî, â câjè caa wâro wiâra è pwina jè côo goro è du âraporomeejè. 8 Â wàèpwiri è majoroé ma jè tà ciburà piêgòtùru ma ipwàdéé. Ba wâdé tâjè na jè pâra géé na é pwi naiiri âboro bëeni, ba na jè pitànaima ma wà Pwi Ukai.

9 Â è pwina piâjimuru tâjè, âna, na jè mudàra ma wâdé tà wà Pwiduée wâijè—wiàna jè bwaa wâro [ni gòropuu] na naiiri âboro bëeni, é, wiàna jè pâra géé na. 10 Ba jè o cau coo ara Iésu Kériso, ba na é pitèjè. Â ée mwa ipâdi tâjè, wiâra è pwina jè pwa naani gòropuu, wiàna wâdé, é, wiàna èpà.

Go pame popai goro pinaanapô

11 Pârajè na jè piaabòrijè na ara Pwi Ukai, ma dau papwicîrié. Napwa naa good†, âna go tà ciburà niimiri è pwiibà. Â wàè kaa pwiri, na go dau patùra pâ âboro, ba na rà pibiirà dèe. Â è tâmogòori è pwâranümoo wà Pwiduée. Â go wâari pâ, wâguwà mwara, âna guwà tâmogòorio bwàti. 12 Guwà cibwaa niimiri pâ go ciburà pi-ina kôo. Nümoo co, na guwà ipwàdéé good. Â go naa tàwà mwara, è bétòpi tà tèpa ipwamainarà—wàilà na rà pi-ina kàra, goro pâ muru na jè côo goro du âraporomeejè, â càcaa géé goo pâ muru na wâna pwâranümajè.

13 Pwiri [rà o ina pâ] go pigù, na go ina pwiri. Â wiàna wàrapwiri, â go pigù ba kà Pwiduée. Â wiàna go pwa goro tà manga ma goro autâmogòorimuru, â go wàrapwiri, ba na guwà tòpi è popai kôo§!

14 [Napwa naa goo è pwina go pwa, âna] go nye pitère dàra è pimeari kà Kériso, [naa na diri pâ ére]. Ba go tâmogòori pâ, caapwi pwi âboro, [wà Kériso] âna é bà ba kâjè diri. Êkaa na wâijè, âna jè jèe bà [naa goro è wâro kâjè béaa]. 15 Â jè cibwaa tà wâro ba kâjè co. Ba wiàna é bà wà Kériso ma pawâroé còwà, â wiàna é pawârojè, â wâdé na jè wâro ba kèe.

Pinaanapô na é naigé mee Kériso

16 Êkaa na jèe câgo caa côo wà tèpa âboro, goro pai côo kà tàpé na càra caa tâmogòori wà Pwiduée* Béaa, âna go† mu wàrapwiri târa pai côo kôo wà Kériso, êco na nabàni, âna jèe câgo mwa caa wàrapwiri. 17 Ba wiàna é tâa goo Kériso wà pwi jè âboro, â [wà Pwiduée, âna é] tòpò naa gooé è wâro

† 5:5 2e phrase—Ê popai grec, âna pai ina wèe pâ, prémices ma garantie. 5:6 Hébéru 11.13–16

5:8 Filipi 1.23 5:9 Kolosé 1.10; 1 Tésalonika 4.1 5:10 Ecclésiaste 12.14 † 5:11 Good—Grec: Goobà. Êco na munaa é pi-inaé còwà wà Paulo, naa na pâ nee tii 10 tiagoro nee tii 15. (Còo mwara note goo 2 Korénito 1.6.) § 5:13 Ba na guwà tòpi è popai kôo—Grec: Ba kàwà. 5:15 Roma

14.7–8 * 5:16 Goro pai còo... Grec: Wiâra è naiiri âboro. † 5:16 Go—é, jè, è, Bà. Còo note goo 2 Korénito 1.6. 5:17 Roma 8.1; Galatia 6.15

na bwaa âmuê. Â jèe tiâu diri pâ muru béaa. Êdiri pâ muru na wâni, âna bwaa po âmuê diri.

¹⁸⁻¹⁹ Ba wà Pwiduee, âna é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, na é naigé mee Kériso. Â é pwanauri é pâ èpà kâjè. Ba wàépwiri kaa é aunünüma kêe géé na biu, na é gére naame goo Kériso, naa jaajè tèpa âboro†. Â wàé kaa pwiri é wakè kôo, ba na go pame târa pâ âboro é popai goro é pinaanapô bèepwiri, ²⁰ naa na nee Kériso. Â wâguwà, âna guwà tère é popai, ba é todàwà wà Pwiduee, ba na o tâa tâwà é pinaanapô bèepwiri, naa nabibiu kàwà ma wàé.

Â go tacoo goowà, naa na nee Kériso, ba na guwà tòpi é popai§. ²¹ Ba wâdé tà Pwiduee na jè *târù na araé. Â é jèe pwa ma jè târù, géé goo Kériso. Guwà tère é pwina é pwa ba kâjè wà Kériso. Ba pwi a ticè èpà kêe, êco na wà Pwiduee, âna é tòpò naa goé, diri é pâ èpà kâjè, ba na é tòpò naa goojè diri é *târù ma pai wâdé kà Kériso*.

6

Tòpi pimeaari kêe nabàni!

¹ Wâgo, âna bu wakè naima ma wà Pwiduee*. Êkaa na go tacoo goowà pâ, na guwà cibwaa ipwa-imudiri é pwina é naa tàwà wà Pwiduee, naa na *pimeaari imudi kêe. ² Ba é jèe nye ina pâ:

*Na pwi pàara,
na go o pitòrigari,
âna go o teregà.
Â go o pitu tâgà,
na tòotù na go pacoo.*

*Â go o pa-udògà
na pwi tòotù*

na go o mwa pitapwâina†.

Ésaie 49.8

Â guwà tère, jèe tèepaa pwi tòotù-bà! Jèe nabà, na é upajè wà Pwiduee, [â é naa tâjè é *âji wâro jaaé!]

Aré kà Paulo goo wà Kériso

³ Càcaa nümoo na go nama tanoori é pâ âboro goro cè càrao, ba na rà cibwaa ina ba èpà é wakè kôo.

⁴⁻⁵ Bwa. Go nye paari, na diri pâ ére, pâ, go pwi âji ênawéna kà Pwiduee. Â wàépwiri na go dau gôo naa na pidâpwicâari, naa na pâ muru na èpà na wâru, na tèepaa mariô—é aré, ma ora, ma copwa, ma pai wâgotôo. Ba rà pâdio tèpa âboro, â rà tûô naa na karapuu. Â go mu uru géé nabibiu kâra

5:18-19 Roma 5.10   **5:18-19** Roma 3.23-25   † **5:18-19** 3e phrase—Grec: Wà Pwiduee âna é tâa goo Kériso, ba na é wàrapwiri tà tèpa âboro.   § **5:20** Grec: +Go pwi a-ipa popai naa na nee Kériso, ba pwacéwii na wà Pwiduee, na é patèrewà good. Êkaa na go tacoo goowà naa na nee Kériso, pâ, na guwà pinaanapô ma wà Pwiduee.   **5:21** Hébéru 4.15   * **5:21** Grec: Wà pwina

cáé caa tâmogòori é èpà, âna é pâ nau pwi èpà, ba na jè pâ nau târù na ara Pwiduee.   * **6:1** 1re phrase—Grec: Wàibà, âna bà wakè naima ma wà Pwiduee. Munaa é pi-inaé còwà wà Paulo. Êco na matâra pâ, é pi-inarà ma wà pâra tèpa apostolo bée. Ipaiwà naa na pâ nee tii 1-13. (Còo mwara note goo 2 Korénito 1.6.)   **6:2** Ésaie 49.8   † **6:2** Pitapwâina—Choisir, déterminer.   **6:4-5** 2 Korénito 11.23-27

pâ pubu âboro, na rà putàmù naa goò. Â go nye tà ciburà wakè ba gò, tiagoo na ticè nii kôo.

É pidàpwicâarié, â é tà wakè

6-7 Naa na diri ê pâ pwiibà, âna go nye tà ciburà paari pâ, go pwi âji ênawéna kà Pwiduée, goro pai pitòimiriô, ma pai tâmogòorimuru kôo, ma pai pidàpwicâariô. Â go nye tà ciburà pitu târa pâ âboro, ma meaarirà, géé na âji pwâranümoo. Â go nye tà wakè goro ê pàtàmara ê Nyuâaê Pwicîri. Â nye tàrù na go picémara pâ ê Popai kêe. Üu, ê càrao bèepwiri na *tàrù, âna pwacèwii ê neemuru paa kôo, târa ipwamuruô, â târa nama pipâra pâ ê *Picémara Wâdé.

8 [Na go wakè ba kà Pwi Ukai, â câgo caa ipacè naa goo ê pwina rà niimiri wà tèpa âboro.] Ba wà pàra tàpé, âna rà inaô ba wâdé; â wà pàra tàpé mwara, âna rà inaô ba èpà. Â wà pàra tàpé, âna rà picagòtùo; â wà pàra tàpé, âna rà piècaario. Â wà pàra tàpé mwara, âna rà ina pâ, go pwi a pwâ; êco na go nye ina ê âjupâra.

9 Â rà ina pàra tàpé pâ, càra caa tâmogòorio. Êco na dau wâru tàpé na rà tâmogòorio bwàti†. Â pwa wârimuru tôo ba gòo, â pwa na go bà§. Êco na bwaa nye wâgo-ni, tàgére wâro.

10 Üu, go nye dau tâa na aré, êco na go nye tà ipwàdé. Â wiàna ticè wâdé kôo ni gòropuu, â dau wâru pâ wâdé, na go tòpò naa na pâ pwâranümara âboro. Ba wiàna nye ticè kôo, â âjupâra pâ, kôo diri ê pâ muru.

11 Ico tèpa béèd Korénito, go tàpîri tàwà ni ê pwâranümoo. Â nye ticè na go naapwànîri goowà, naa na diri ê pwina go ina tàwà. 12 Ba dau wânümoo tàwà. Â [wiàna pwa cè pwina pitâa nabîbiu kâjê, â munaa] câguwà caa wâdéario géé na âji pwâranümawà? 13 Go patùrawà ni, pwacèwii na guwà tèpa âji naîô. Â wâguwà, âna wâdé na guwà ipwacèwiio, ma tòpio bwàti naa na âji pwâranüma!

Pâra jii tàpé na rà pwa na èpà

14 Guwà cibwaa ipiiwà, naa goo tàpé na càra caa cèikî naa goo Pwiduée. Ba càcaa pâri ma guwà wârori ê wâro kâra. Wânau? Pâri ma ru picaatâa ê wâdé ma èpà? Pâri ma ru picaatâa ê pwéelaa ma bàutê? 15 Pâri ma ru picaatâa wà Kériso ma wà Béliâl [*Caatana]? Pâri ma caapwi pai côo kà pwi a cèikî naa goo Pwiduée, ma wà pwina câé caa cèikî? 16 Dâ cè pwina ipaiwà naa goo ê pâ ânuuru duée*, ma ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée? Bwa! Ba wâjê, âna jê wâra pwapwicîri kà Pwiduée, na é wâro. Ba é jê ina pâ:

Go tâa jaa pwi Ba bèeni.

Â bu picaapâra.

Go o mwa pwi Pwiduée kêe.

Â ée mwa pwi Ba kôo.

Lévitique 26.12; Ézékiel 37.27

6:6-7 1 Timotéo 4.12 6:9 2 Korénito 4.10 † 6:9 2e phrase—é, Wà Pwiduée, âna é tâmogòorio bwàti. § 6:9 3e phrase—Grec: {Rà niimiri pâ go} gére bà. 6:13 1 Korénito 4.14 6:14 Éféso 5.11 6:16 Lévitique 26.12; 1 Korénito 3.16 * 6:16 Ânuuru duée—Idole. Côo Ânuurumuru naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

17 **Â** é ina mwara wà Pwi Ukai Pwiduee pâ:

*Guwà pâra jiiirà.
Guwà pwa-ité tâa.
Naaco pâ tûâ kàra,
tûâ na dau miiri.
Â go o mwa tòpiwà.*

Ésaïe 52.11

18 *Go o mwa pwi caa kàwà,
â guwà o mwa tèpa naîô†,
paa ma ilàri.
Wâgo Pwiduee
na dau pwa nii kôo,
naa gòro diri pâ muru. Nabwé!*

2 Samuel 7.8,14

7

1 [Wà Pwiduee, âna é] ina pâ muru bèepwiri, co tèpa gòrobéeò, ba kâjè [wàijè tèpa naîê]. Êkaa na, wâdé na jè pitâiti jii é pâ muru, na tubaèpà é naiijè ma pwâranümajè. Wâdé na jè cèitiri é èpà gée na wâro kâjè, ma jè dau pagwicîriê.

Ipwàdéè kà Paulo goo tàpé Korénito

2 Guwà naa cè autâa kôo, naa na pwâranümawà. Ba câgo mu caa piwâmi cè jè ârapàarawà. Â câgo mu caa ipa-imwüru cè jè âboro jii é cèikî kée. Â câgo mu caa pwâgàriwà, ba na go popa cè muru jiiwà.

3 Wiàna go ina pwiri, âna càcaa târa pitòtiwà. Ba âjupâra na go jèe nye ina pâ, guwà tâa na pwâranümoo. Â o nye ciburà wàrapwiri, wiàna jè bwaa wâro, é wiàna jè jèe bà. 4 Dau maina é cèikî kôo, naa goowà. Ba dau wâdé tîo é wâro kàwà, â go pwamainawà [goo é cèikî kàwà]. Â guwà dau pagòo-naa na diri pâ aré kôo, êkaa na go dau ipwàdéè.

5 [Go wâjué còwâ naa goo i pwi ia go ina]: Na ia go tèepaa naa na province Macédoine, â nye ticè nao kôo. Ba wâru pâ wià ma pwéretòtù béaa kôo. Ba wâgòroigé, âna go pâmari tàpé na rà cicarao. Â wâna pwâranümoo, âna maina pai wâgotîo.

6 Êco na wà Pwiduee, âna é pwi a dau pagòo wà pwi âboro na ticè nii kée. Â é nye pagòo-o, ba é panuâ medario wà Tito. 7 Go ipwàdéè goro pai tèepaa kée medario, â go dau ipwàdéè goro é jèkutâ kée goowà. Ba é piwiâ tîo pâ, guwà dau pagòoé. Â é ina mwara pâ, dau nümawà na guwà còo còwâ, â guwà tà tapaciô. Â guwà po dau tîina [goro é pâ muru na tèepaa tîo naa jaawà]*. Â é pwa jèkutâ tîo goro é pimeeari kàwà ba kôo, â dau nümawà na guwà pitu tîo ma pwamuruô. Â dau imaina pâ é ipwàdéè kôo.

6:17 Ésaïe 52.11; Auinapàpari 18.4 **6:18** 2 Samuel 7.14; Jérémie 31.9 † **6:18** Guwà o mwa tèpa naîô—Popai na é mara ina wà Pwiduee goo pwi Mesia co. (Còo 2 Samuel 7.14.) Êco na wà Paulo, âna é naanaimari é popai bèepwiri, bau é popai na me gée na Ésaïe 43.6–7 tèpa naîô, paa ma ilàri, ba na é paari pâ, wàijè diri na jè cèikî naa goo Iésu, pwi Mesia, âna jè cau tèpa nai Pwiduee, â tâa tàjè diri pâ aupwényunyuaari kà tèpa âji naiê. **7:5** 2 Korénito 2.13 * **7:7** Ê pâ muru na tèepaa tîo naa jaawà—Wà pwi jè ârapàara tàpé Korénito, âna é dau picocoori wà Paulo. (Còo 2 Korénito 10.7.)

Go ipwàdéé ba guwà biiwà

⁸ Tèpa béèd wée, go tâmogòori pâ, guwà tàpo tòina, goo i tii kô†, naa na jè ji pàara. Â wâgo mwara, âna go tàpo pinünüma còwâ, na jè ji pàara. Êco na nabàni, âna câgo mwa caa niimiri còwâ. ⁹ Bwa, go ipwàdéé. Â càcaa géé goo pai tòina kàwà, â nye géé goo na guwà jèe pinünüma ma guwà biiwà còwâ. Ba muru na dau wâdé tà Pwiduée. Â go còo pâ, i pwi ia go wii, âna càcaa èpà tàwà.

¹⁰ Ba [câjè caa tà niimiri còwâ] è tòina na wàrapwiri, na é naa tâjè wà Pwiduée. Ba é naa, ba na jè pinünüma ma pitòotéri è wâro kâjè. Â è tòina bèepwiri, âna é pame pai udò kâjè [naa na *âji wâro]. Êco na, wiàna jè tòina, â câjè caa biijè, âna muru na èpà‡. Ba jè tà ciburà pâra dâra bà, dâra gòiri, iti jii Pwiduée.

¹¹ Tèpa béèd wée, guwà jèe còo cai è pwina é pwa wà Pwiduée ba kàwà, goro pai tòina kàwà. Wàèni: Guwà ègò, ba na guwà coo iti jii wà pwina é inaò ba èpà§! Jèpwi: Guwà putàmù naa gooé! Jèpwi: Nümawà na guwà pwa wârimuru tée! Jèpwi: Wâgotàwà, ba guwà péa pwa jè muru na càcaa wâdé! Jèpwi: Dau nümawà na guwà còoò [ba na guwà patâmarù pwâranümoo]. Jèpwi: Guwà paari pâ, càcaa wâguwà na guwà pwa na èpà, na pwi pàara-bà.

¹² Na ia go wii tàwà i tii bèepwiri, âna càcaa târa ma go pitòti wà pwina é pwa na èpà, é, târa ma go pwamuru pwi jè âboro*. Â nye nümoo na é nye paari tàwà wà Pwiduée, pâ, go âji tâa na pwâranümawà. Ba guwà nye pò ma ipwamuruò kaa. ¹³ Â wàé kaa pwiri è pwina pagò-o.

Go ipwàdéé géé goo Tito

Jèpwi mwara, co tèpa béèd: Go dau ipwàdéé, ba guwà nama é ipwàdéé wà Tito. Ba guwà [cau tòpié bwàti, â guwà] pagòoé ma patâmarù è pwâranüme. ¹⁴ Ia go pi-inawà ba wâdé tée. Â câguwà caa pwa ma go pitòotéri auniimiri kô, naa goowà. Êkaa na i pwi ia go ina tée, âna popai na âjupâra, pwacèwii na go nye ciburà ina tàwà è âjupâra.

¹⁵ Napwa naa goo wà Tito, âna dau wânüme tée wâguwà. Ba é ina pâ, guwà tòpié, naa na tòimiri ma ipakîri, â guwà dau pitère dèe. Wàé kaa pwiri è majoroé ma dau maina too è pimeari kèe ba kàwà. ¹⁶ Üu, go nye dau ipwàdéé kaa, co tèpa béèd, ba pâri ma go pûra naa goowà, naa na diri pâ muru.

bépitù ba kà tèpa cèikî wâ iérsaléma

8

(Naporomee 8–9)

Rà dau naa tèpa Macédoine

¹ Tèpa béèd naa goo Kériso, wâdé na guwà tâmogòori è wakè na é pwa wà Pwiduée géé goro è *pimeari imudi kèe, naa na pâ wâra pwapwicîri,

7:8 2 Korénito 2.4 † **7:8** I tii kô—Tii na ia é pwa, ba na é patûrarà ba gòo. Caa caa ina bétapoo tii tà tàpé Korénito, na tâa na Tii Pwicîri. (Còo 2 Korénito 2.1–3.) **7:10** Mataio 27.3–5; Hébéru 12.16–17 ‡ **7:10** 4e phrase—Grec: Ê pikîri na me géé goo {pâ géaa kâjè naani} gòropuu. § **7:11** Guwà ègò, ba na guwà coo iti jii wà pwina é inaò ba èpà—Grec: Guwà ipamuruwà. * **7:12** Pwi jè âboro—Pai ina wèe pâ wàé, Paulo. **8:1** Roma 15.26; 2 Korénito 9.1–2

wâna province Macédoine*. ² Ba rà po dau tâa na aré wà tèpa cèikî wê, â po dau ticé kàra. Êco na rà tà tâa na é ipwàdéé, â rà nye tà naa, naa goro piticémuru naa goo [é wâdé kàra]. ³ Â wâgo âna go *paâjupâra pâ, rà naa é pwina tà tàra. Â rà naa piwéna jii. Âna nye ticé âboro cèna é tacoo goorà pâ, na rà naa.

⁴ Pwa jèpwi mwara: Nye wàilà na rà tacoo good, ba na pwa cè kàra géé goo é bépitu na jè naa, ba kà tèpa cèikî wâ *Iéruusaléma. ⁵ Â é pwina rà naa, âna o dau wénari é pwina go cipacîri géé goorà. Ba rà nye pipanuâra diri tà Pwi Ukai. Â géé na càué, â rà pipanuâra còwâ tôo, ba rà pitère dàra é cábawâdé kà Pwiduée.

⁶ [Napwa naa goo é bépitu ba kà tàpé Iéruusaléma, âna] nye wà Tito, na é tapoo é wakè bèepwiri. [Â wàé na é pagòowà mwara, na guwà pa cè nakake kàwà géé goo.] Êkaa na, go ina tée pâ, wâdé na é pagòowà mwara, ba na guwà tubanabwé é auniimiri kàwà. ⁷ Ba [wà Pwiduée, âna é] dau imeaiwà, goro pâ wâdé na wâru, naa diri pâ ére—é cèikî, ma é pwâratùra, ma é aupicòoina, ma é nii, ma é pimeaari. Â guwà tà tàcî; â dau maina é pimeaari kàwà ba kôo†. Â wâdé mwara na guwà dau imeai pâra tàpé, ma naa, naa goro piticémuru naa goo.

⁸ Wiàna go ina pwiri, â câgo caa tacoo goowà. Â go nye ina tàwà co pâ: Ê pâra wâra pwapwicîri, âna nye bura tàra na rà pitu naa na ipwàdéé. Â go naa tàwà é pai pwa wèe bèepwiri târa ma paari pâ, é pimeaari kàwà, âna âjupâra. ⁹ Ba guwà mwa tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai kâjé Iésu Kériso, âna é nye ipanuâé imudi tàwà. Ba dau wâru pâ wâdé kèe [naa *napwéretòotù]. Â é panuâ diri, ba na tâa tàwà é pâ wâdé na wâru [na ara Pwiduée].

Naa wiâra pwina tâa tàwà

¹⁰⁻¹¹ Naja gééilu, âna wâguwà na guwà tèpa mara niimiri pâ, na guwà pitu tà tàpé Iéruusaléma. Ba caapwi pwâranümawà naa goo. Üu, guwà jèe niimiri, â guwà pò ma pwa. Â wàéni é auniimiri kôo: Wâdé na guwà awâi, ma guwà tubanabwé é pwina guwà jèe tapoo, wiâra é pwina tâa tàwà. ¹² Ba wiàna jè naa, géé na âji pwâranümajé, â é pwina jè naa, âna wâdé tà Pwiduée. [Ipaiwà wiàna maina, é, wiàna kîri.] Ba câé caa ina tâjé pâ, jè naa é pwina tiâu jaajé.

¹³ Câgo caa ina pâ, guwà nama gòo ma tòina é wâro kàwà târa ma ticècoé é pai wâro kà pâra tàpé. Wâdé co, na pwa cè kàwà, â pwa kàra mwara. ¹⁴ Ba nabàni, âna wâru tàwà pâ muru; â wàilà, âna nye ticé. Â wâdé na guwà pitu tàra, ba, na jè tòotù, âna o ticé kàwà, â o wàilà na rà o mwa pitu tàwà. [Â, na tòotù bèepwiri, â o cai pwa kàwà.] ¹⁵ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Wà pwina é dau piûnya, âna o ticé upûuê†; â wà pwina é tàpo piûnya ba kîri, â o câé caa copwa.* *Exode 16.18*

É tà pa i âraimeai wà Tito

¹⁶ Go pwaolé tà Pwiduée [goro é pimeaari imudi kèe]. Ba é tòpò naa na pwâranüma wà Tito, é pimeaari ba kàwà, na é pwacèwii é pimeaari kôo

* **8:1** Pâ wâra pwapwicîri... Pâ wâra pwapwicîri na é tòpò wà Paulo naa na du ville Filipi ma Tésalonika, ma pwiri wà Bérée mwara. (Còo Apostolo 16–17.) **8:7** 1 Korénito 16.1–2 † **8:7** Dau maina é pimeaari kàwà ba kôo—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Dau maina é pimeaari kôo ba kàwà. **8:9** Mataio 8.20; Filipi 2.6–7 **8:12** Maréko 12.43–44 **8:15** Exode 16.18 † **8:15** Upûuê—Surplus. Bwà, dèrèè, utimuru na maina jii é pwina pâri ma é ija.

ba kàwà. Ba dau nùmee na é pitu tàwà. ¹⁷ Ûna go ilari jiié pâ, na é pâ nau caiwà, â é tòpi naa na ipwàdéé, ba dau wâdé tée.

¹⁸ Â go mwa panuâé paé, ma pwi jè a cèikí bée. Wà pwiibà, âna pwi âboro na rà inaé ba wâdé diri tèpa wâra pwapwicîri, gée goo é wakè kée, na é picémara é *Picémara Wâdé. ¹⁹ Â rà jèe pitòrigarié, ba na ée mwa pâra wiâô naa Iérusaléma, na go popa paé é âraimeai. Â wàépwiri é pai piênawéna kôo, tà Pwi Ukai, târa ma o pwamainâé. Â wàépwiri mwara, na go paari é âji pwâranümoo.

²⁰ Dau wâru é mwani bèepwiri [gée goo na rà jèe naa, naa goro piticèmuru naa goo]. Â go o ipwacôoco, ba o péa pitòtio goo, é mwani-bà. ²¹ Ba go mudàra é pwina wâdé tà Pwiduée, ma tèpa âboro mwara.

²² Napwa naa goo pwi jè béeò na go panuâé paé ma tupéeni, âna dau pwi a pitu tâjè [â é pwi a pitère dàra]. Â go dau cèikí naa gooé. Â wàé, âna é cèikí naa goowà, â po dau wâdé tée, na é pitu tâjè diri. ²³ Napwa naa goo wà Tito, âna é pwi bére wakè kôo ba kàwà. Â wà tupédu ârailu, âna wà tèpa wâra pwapwicîri na rà panuâru paé. Â rà cau wakè târa ma o pwamaina wà Kériso.

²⁴ Â [guwà tòpirà bwàti, â] guwà paari târa é pimeaari kàwà. Ba go jèe pi-inawà ba maina târa pâ wâra pwapwicîri. Â wâdé na rà tâmogòori é âjupâra goo pwiibà.

9

Go dau inawà ba wâdé tàra

¹ Âjupâra pâ, càcaa pâri ma go wii tàwà goro é âraimeai ba kà tèpa cèikí wà *Iérusaléma. ² Ba go tâmogòori pwâranümawà. Â go jèe pi-inawà ba wâdé tà tàpé Macédoine. Ba go ina târa pâ, wâguwà, tèpa cèikí gée na province Akaïe, âna guwà mara ipwabwàtiwà, â guwà jèe tapoo naa bépitu kàwà, naa naja géelil. Â wâru gée goorà, na dau pagòorà, târa ma rà ipwacèwiiwà.

³ Êco na go panuâ paé tàwà i tèpa âracié béeò, ba na rà pitu tàwà, ba na guwà dau pibwéka. Ba go jèe nye ina tà pàra tàpé [pâ, guwà jèe ipwabwàtiwà]. Â càcaa wâdé wiàna piticèmuru naa goo é pai pi-inawà kôo ba wâdé! ⁴ Ba gée na càué, â rà o pâra wiâô naa jaawà, wà pàra tèpa Macédoine. Â wiàna rà pâmari pâ, câguwà caa pibwéka, â go o kamu, â o dau maina pwâra kamu kàwà mwara.

⁵ Wàé kaa pwiri, na go mara panuâ paé tàwà i tèpa âracié bére wakè kôo. Â rà o mwa pa é pâ âraimeai kàwà, na guwà jèe mara ipwabwàti. Â [wiàna bà me ma wà tèpa Macédoine, â] rà o còo pâ, é âraimeai kàwà âna me gée na âji pwâranümawà, â càcaa gée goo cè pai tacoo goowà kôo.

Naa, naa na ipwàdéé

⁶ Wàépwiri é pwina go tàgére ina tàwà: Wà pwina é picâmi ba kîri, â é nye piûnya ba kîri. Â wà pwina é picâmi ba maina, â é nye piûnya ba maina.

⁷ Wâdé na jèe naa, gée na âji pwâranümajè, ba na o nye ticé pitacoo gooje, â ticé iau. Ba wâdé tà Pwiduée, wà pwina é naa, naa na ipwàdéé. ⁸ Ba wàé, âna ée mwa naa tàwà é pâ na jèpapara wâdé kée. Â é naa, naa goro

piticèmururu naa goo. Â o ciburà tâa tàwà, diri pâ muru na pâri târa ê wâro kàwà. Â o dau wâru tàwà jii pwiri, ba na o âraimeai kàwà, ba kà pàra tàpé*.
 9 Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri [goo pwi âboro, na é papwicîri wà Pwiduée] pâ:

*É naa imudi
 tà tàpé na ticè kàra.*

É dau uri arapwûru.

*É pai wâdé kêe,
 âna dâra gòiri.*

Psaume 112.9

O mwa pwényunyuâariwà

10 Ê arapwûru kà pwi a picâmi, âna me gée goo Pwiduée. Â nye wâé, na é naa tâjè ê utimuru kâjè. Â ée mwa naa tàwà cè arapwûru, â ée mwa pacipu. Êpwiri na o dau nama wâru cè pwâra wakè na wâdé.

11 Ûu, ée mwa naa tàwà, naa goro piticèmururu naa goo†, ê pâ na jèpapara wâdé. Â guwà o mwa caa naa cè kà pàra tàpé. Â o wâru cè tèpa cèikî [gée Iérusaléma] na rà o ipwaolé tà Pwiduée, goro ê pâ âraimeai kàwà, na bà pa pâ tàra. 12 Wâé kaa pwiri ê pai pwa wèe, ma guwà piênawéna kàra. Ba guwà naa tàra ê pwina tiâu jîirâ.

Muru na piwéna pwiri, â guwà o pagòora, ba na rà dau ipwaolé tà Pwiduée. 13 Â guwà paari ê pai pitère dâra kàwà ê *Picémara Wâdé kà Kériso. Ba guwà ipâdi imudi ê pwina tâa tàwà, tà tèpa cèikî wà Iérusaléma, ma wà diri pàra tàpé mwara.

Ûu, rà o côo mwara pâ dau pwamuru naa goo ê pai piênawéna kàwà, ba kàra. Â rà o pwamaina Pwiduée goo, 14 ma pwaolé tée, gée goro ê wâdé kêe na dau maina, na é jèe naa tàwà, naa goro piticèmururu naa goo. Â rà o dau pwapwicîri tée, ba kàwà, ba dau wânûmarâ tàwà.

15 Wâdé na jèe pwamaina Pwiduée, goro Pwi âraimeai kêe‡, na piédò ma wéna, na pwacoé na jèe ina!

ipwamurué kà paulo jii tèpa pitòtié

10

(Naporomee 10–12)

1 Pwa pàra tàpé [gée goowà] na rà ina pâ, po dau gòo ê pwina go tûâri tàwà, na pàara na jèe piwâiti na; â go po dau pwi a piwâ, â ticè nii kôo, na go tâa jaawà! Â ni, âna wâgo Paulo, âna go popa ê pai pipakîri, ma pai moo kà Kériso, ba na go tacoo goowà [pâ, na guwà tàpo tâmaariò].

2 Tâpéebà! Guwà tère, ba go péa tà dau tûra ba gòo, ûna go tèepaa mariwà! Wà pàra tàpé gée jaawà, âna rà niimiri pâ ê wâro kôo, âna câe caa pi-ité*

* 9:8 Ba na o âraimeai kàwà, ba kà pàra tàpé—Grec: Târa pâ wakè na wâdé. 9:9 Psaume 112.9

9:10 Ésaie 55.10 9:11 2 Korénito 1.11, 4.15 † 9:11 Naa...naa goro piticèmururu naa goo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa imudi. ‡ 9:15 Pwi âraimeai kêe—Wà Iésu Kériso, é, ê pai caajuri tèpa Juif ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif. Wâéni éreé: Wà Pwiduée, âna é pwi anaa, ma pwi apimeai, â wiàna rà pimeai ma naa, naa goro piticèmururu naa goo, wà tèpa âboro, â na wârapwiri goo Pwiduée.

10:1 1 Korénito 2.3 10:2 1 Korénito 4.21 * 10:2 Ê wâro kôo, âna câe caa pi-ité... Grec: Go pàra wiàra ê naiiri âboro.

jii tèpa âboro gòropuu na càra caa tâmogòori Pwiduée. [Rà ipwacôoco, ba rà o mwa tâmogòori bwàti pâ] go po dau pwi âboro gòo!

³ Wiàna go nye pwi âboro gòropuu, âna câgo caa pwaduwà kà pàra tàpé.

⁴ [Ba go wakè ba kà Pwiduée, â é wakè kôo, âna pwacèwii é paa.] Â é pâ neemuru paa na go cipa, âna càcaa neemuru paa kâra âboro. Ba é nii kâra, âna me géé goo wà Pwiduée, ba naa ténoori é wâragu [kà Caatana]. Â, naa tédidiri é pâ auniimirimuru na pwâ ⁵ kà tàpé na maina nûmarà— auniimiri na câmoorirà, ba na càra caa tâmogòori Pwiduée. Â go ipaa, târa ma o tòotéri é pwâranûmara âboro, ba na rà o pitère dà Kériso.

⁶ Wâru tàpé jaawà, na rà jèe pitère dà Kériso. Êco na nye wâru mwara, tàpé na tàutàra na rà pitère dèe. Â wà tàpé bèepwiri, âna go o jèe tàpo pwa wârimuru târà†.

Jèe naa tōo pitûa naa gòwà

⁷ Wâdé na guwà cōo bwàti pâ muru‡! Pwa pwi jè âboro§ jaawà, na [é picocoorio, â é dau pi-ina kêe, â] é ina pâ é pwi âboro kà Kériso. Â jèe wâdé. Êco na wâdé na é niimiri pâ wâgo mwara, âna go pwi âboro kà Kériso. ⁸ Â wâgo, âna tâa tōo é pitûa naa gòwà, na me géé goo wà Pwi Ukai.

Pwiri [guwà niimiri pâ] go po dau pi-ina kôo goo pwiri? Êco na câgo caa kamu goo. Ba é pitûa bèepwiri, âna târa ma go pitu tàwà ma pagòowà, â càcaa târa ma go tubaèpà tàwà. ⁹ Â guwà cibwaa niimiri pâ, wâdé tōo na wâgotàwà, na go wii tàwà.

¹⁰ Napwa naa goo wà pwi âboro-bà, âna é ina pâ: «Ê pâ tii kà Paulo, âna nye dau gòo kaa, êco na, na é wânabibiu kâjê, âna é pwaduwà kâra mimi, ba câé caa tâmogòori ina popai.» ¹¹ Ipwacôoco, co pwiini! Ba wiàna go mwa wâjaawà, âna go o dau gòo, pwacèwii é tii kôo!

Go pi-ina co wakè kà Pwiduée

¹² Wà tèpa âboro na wârapwiri, âna rà niimiri pâ po dau pwamuru naa goorà. Â gona rà niimiri pâ ticémuru naa goo*? Â wâdé. Ba rà tèpa pigù, ba rà picâmurirà cōwâ. [Â càra caa ucâri é wâro kà tàpé na pwamuru naa goorà.] ¹³ Rà pi-ina kâra†, naa na pâ ére na wâru, na ticé tàrù kâra naawé.

Â wâgo, âna go pi-ina kôo co, goro é wakè na é naa tōo wà Pwiduée‡. Â wàé na é jèe naawà tōo, ba na go wakè nabibiu kàwà. ¹⁴ Nye pwa tàrù kôo, ma go pi-ina kôo§. Ba wâgo, na go mara pame tàwà é *Picémara Wâdé goo Kériso. ¹⁵ Â wâguwà na guwà aupwanapô kôo, â câgo caa pi-ina kôo, géé goo é aupwanapô na é wakèri wà pwi jèpwi. Â go wâari pâ, guwà o inaô too*, wiàna é pimaina too é cèikì kàwà. ¹⁶ Â géé pwiri, â go o picémara pâ, é Picémara Wâdé, naa na pâ pàra ére na wâiti jiiwà. Â o ticé pai pwa wèe, ma o pitòti pâ, go wakè co, naa na aupwanapô kà pwi jèpwi.

10:4 Éfeso 6.13–17 † **10:6** Grec: +Go pipwabwàtio, ba na go naa wârimuru tà tàpé na càra caa pitère dàra. ‡ **10:7** Wâdé na guwà cōo bwàti pâ muru—é, Guwà pitèi wiàra é pwina guwà cōo goo du âraporomeewà. § **10:7** Pwi jè âboro—é, Pàra tàpé. Pwiri pâ nee tii 7–11 âna rà ina pwi caapwi âboro, na é pwi apacâmuri pwina apwà, é pwiri rà ina pàra tèpa âboro. **10:8** 2 Korénito 13.10 * **10:12** 2e phrase—Grec: +Câgo caa picâmuribà ma wàilà. **10:13** Roma 12.3 † **10:13** Rà pi-ina kâra—Grec: +Â câgo caa pi-ina kôo... ‡ **10:13** 2e phrase—Grec: +Go popa, ba na câmu kôo, é picée na ia é tòpò wà Pwiduée {naa goro wakè kôo}. § **10:14** 1re phrase—Grec: Â câgo caa pâiti jii é picée, pwacèwii naa +câgo caa tèepaa me dariwà. * **10:15** Guwà o inaô too—é, O pimaina too é wakè kôo jaawà.

¹⁷ Wà pwina nūmee na é pi-ina kêe, â wâdé na é ina co nee Pwi Ukai. Jérémie 9.23 ¹⁸ Wàilàapà wà pwina pwamuru naa gooé? Càcaa pwina é po pi-ina kêe co! Â nye wà pwina é ina wà Pwi Ukai pâ, pwamuru naa gooé.

11

Paulo ma tèpa apostolo a pwâ

¹ Pwiri [guwà tà niimiri pâ] go tura pwacèwii pwi a pigù? Â wâdé, â guwà pidàpwicâariwà naa goò!

² [Â pwiri guwà niimiri pâ] go piboo goo cè pàra tàpé, goowà? Â wiàna wàrapwiri, â go pwacèwii Pwiduée. Ba guwà pwacèwii tò èpo ilàri dopwa, ma dau jajau. Â go jèe mara ina tà Kériso pâ, go mwa panuâwà tée, ba na guwà piéa ma wâé. Èni, âna guwà piiwà naa gooé [ba guwà tèpa âboro kêe] â câguwà caa tèpa âboro kà pwi jèpwi.

³ [Tiagoro nabà, âna *târù ma âjupâra é pai pâra kàwà wiâ Kériso.] Guwà ipwawaiwà! Ba o péa ipa-imwùruwà, ma wâiti jii Kériso é pwâranūmawà. Ba [wà *Caatana] i Dòèa biu, âna é pwâgàri wà Éva*, â é ipa-imwùrué.

⁴ Na ia, go picémara tàwà Iésu [Kériso, â guwà tòpi popai kôo]. Êco na nabà, âna guwà dau awài, goro tòpi pwi jè 'Iésu', na rà picémara wà pàra tàpé. Â guwà itàa, ba na guwà tòpi cè jè 'nyuâa' na é pi-ité jii é âji Nyuâaé Pwicîri, na ia guwà jèe mara tòpi jiio. Â pwacèwii é pai tòpi kàwà é pwi 'picémara wâdé', na câe caa âji *Picémara Wâdé.

⁵ Wà tàpé na rà inapàpari é pâ pwiibà, âna rà ina pâ rà tèpa *Apostolo maina'. Â gona wâgo wàa†? ⁶ Pwiri âjupâra pâ, câgo caa pwi a tura bwàti. Êco na go pwi a tâmogòori wà Pwiduée [bau é pâ wâdé kêe]. Â go ciburà paari ba pwéelaa é pâ pwiibà, naa na diri pâ muru na go pwa.

Câgo caa iluuriwà

⁷⁻⁸ Ūna go picémara tàwà é Picémara Wâdé me gée jaa Pwiduée, â câgo caa ilari jiiwà pâ, na guwà pitu tóo goro cè mwani. Ba nye pàra wàra pwapwicîri na rà naa mwani kôo. Â, na go wakè jaawà, âna pwacèwii na go popa jiiwà, ba na go naa tàwà. Go wàrapwiri târa ma ipakîriô na arawà, ba na o ipwamainawà. Â wànanu? Pwiri guwà niimiri pâ èpà é pai pwa kôo tàwà?

⁹ Nye pwa pàra pàara na ticè mwani kôo, â câgo caa iluuriwà goo. Â nye wà tèpa cèikí bééjè wà Macédoine, na rà pame bépitu tóo. Ūu, câgo caa mu ilari jiiwà cè muru. Â o câgo mwa caa ilari còwà. ¹⁰ Â câgo caa piwà na go pi-ina kôo, goo é pwiibà, na diri é ére gée goo Akaïe. Ūna go ina pwiri, â é *paâjupâraô wà Kériso. ¹¹ Â gona guwà niimiri pâ, câgo caa meaariwà, [gée goo cè pai càcaa ilari cè jè muru jiiwà]? Guwà cibwaa niimiri pwiri! Ba wà Pwiduée, âna é nye tâmogòori pâ, go po dau meaariwà.

Rà tèpa ênawéna kà Caatana

10:17 1 Korénito 1.31   **10:18** 1 Korénito 4.4   **11:2** Éfeso 5.26–27   **11:3** Genèse 3.4,13

* **11:3** Éva—Tò wàdà Adamu, pwi apàbéaa kà tèpa âboro naani gòropuu. (Còo 1 Timotéo 2.13–15.)

11:4 Galatia 1.8–9   **11:5** 1 Korénito 15.10; 2 Korénito 12.11   † **11:5** Â gona wâgo wàa?—Grec: Â go niimiri pâ, pwamuru naa goò wâgo mwara.   **11:6** 1 Korénito 2.1,13   **11:7-8** 1 Korénito 9.18   **11:7-8** 2 Korénito 12.13; Filipi 4.15–16

12 Wàépwiri é majoroé ma o câgo caa tòpi cè jè muru jiiwà†. Ba câgo caa panuâ tà tèpa pwâ, cè pai pwa wèe, ma rà ina pâ, go ipwacèwiirâ. 13 Ba wà tàpéebà, âna rà ina pâ, wà Kériso, âna é panuârâ pâ, ba na rà tèpa apostolo kêe, ma tèpa ênawéna kêe. Êco na rà tèpa ipawâmi ma tèpa pwâ. Â rà nye po gòmapwa co.

14 Guwà cibwaa pò goo pwiibà! Ba wà pwini Caatana, wà pwi a pwâ, âna é gòmapwa ma é pwi *angela na é pwéelaa. 15 Â wà tèpa ênawéna kêe, âna rà gòmapwa mwara, ma rà pwa é pwina wâdé. Êco na, [na jè tòotù, âna] rà o tòpi é wârimuru, wiâra é pâ tûâ kâra [na èpà].

É tâa na aré goo wà Kériso

16-19 Go ina tàwà mwara pâ: Guwà cibwaa niimiri pâ go pigù, na go patùrawà. Êco na, wiàna wàrapwiri é auniimiri kàwà, â wâdé, ba guwà naa tôo é pai pwa wèe, ma go tàpo pi-ina kôo, pwacèwii pwi jè a pigù. Ba wâru tàpé na rà wàrapwiri, â ni, âna go pwacèwiirâ mwara. Êco na, wiàna go pwa, â é popai kôo ni, âna popai kà pwi a pigù, â càcaa popai na me gée goo Pwi Ukai. Â wâdé na guwà pidàpwicâariwà good, ma tòpi é pwina go ina, wâguwà na [guwà niimiri pâ] guwà tèpa tâmogòorimuru—wâguwà, na ia guwà po dau wâci goro tòpi [é popai] kà tèpa âji a pigù.

20 [Ba wà pwi jè ârapâararâ, âna é piwâmiwà goro é pâ popai na é pame dariwà.] Â guwà panuâê ma é pitûâ kàwà, â é piwâ, ba na guwà tèpa *ênawéna kîri kêe. Â é pa mwani kàwà, â é uti é pwâra wakè kàwà. Â, [na é wàrapwiri tàwà, âna] é tagére piècaariwà, ba maina nûmee. Â é [dau pwawà, pwacèwii na é] tamagéri upwâéwà goro popai kêe. Êco na guwà nye ipwâdéé goo wà pwiibà!

21 Â wâgo, âna câgo caa wàrapwiri. Pwiri wâdé na go kamu goo? Ba guwà ina good pâ, ticè nii kôo. Â nye wâdé. Guwà jèe niimiri cai§.

Wà pwiibà ma wà tèpa bée, âna rà gòo goro pi-ina kâra*. Â, na wàrapwiri, wâdé na go gòo, ma go tàpo pi-ina kôo. [Â wiàna go pwa, â go tâmogòori pâ, go] pwacèwii pwi a pigù.

Go dau piênawéna kêe jiiirà

22 Gona [rà pi-ina kâra pâ] rà tèpa âboro gée goo é Ba kà tèpa *Hébéru? Wâgo mwara. Â [tâa tàra é pwapwicîri kà] tèpa *Isaraéla? Wâgo mwara. Rà tèpa gòobàra *Abéraama? Wâgo mwara. 23 Rà [ina pâ rà] tèpa ênawéna kà Kériso? Wâgo mwara, ba dau maina é pai piênawéna kôo jiiirà. (Na go ina pwiri, âna go tûra pwacèwii pwi a piwârau.) Ûu, go jèe dau wakè jiiirà, ba kà Kériso. Jèe ciburà tòpò-o naa na karapuu. Jèe ciburà dau pâdio jiiirà. Wâru mwara pâ pàara na pwa na go bà na, [gée goo pai piênawéna kôo ba kà Kériso].

24 [Napwa naa goo é âji Ba kôo] wà tèpa *Juif, âna rà naa tôo 5 [pwa wârimuru na nye dau gòo kaa—rà] pwa 39 pâdio goro ubati†, naa na caapwi pwa wârimuru. 25 Â naa goo tèpa *Roma, âna rà wacié pâdio goro

† 11:12 1re phrase—Grec: Ê pwina go pwa, âna go o mwa tà coo gòobèrèè. 11:21 Filipi 3.5

§ 11:21 Â wâgo...guwà jè niimiri cai—Grec: Go kamu, gée goo na ticè nii +kôo. * 11:21 Wà pwiibà ma wà tèpa bée... Grec: Wiàna pâri {ma é pi-ina kêe} wà pwi jè âboro... 11:23 Apostolo 16.23 11:24 Deutéronome 25.3 † 11:24 39 pâdio goro ubati—Wârimuru na maina ba pwicîri, naa na naèà kâra, na wénari é 40 pai pâdi âboro. (Còo Deutéronome 25.3.) 11:25 Apostolo 16.22, 14.19

bàra upwâra. Ba, naa jèpwi, âna rà èio goro atù, ba na rà catàmwaraô. Â jèpwi mwara, âna go wacié tâa gòro wànga, na é mwü. Â, na jè pàara, âna caapwi tòotù ma caapwi ne, na go tâa nawia.

²⁶ Wâru pâ aupâra kôo, naa na pâ napô na pi-ité. Â go pâmari é pâ na jèpapara muru ma tacai—pâ jèpé; ma wà tàpé na rà mura gòro gòori; ma [wà tàpé na rà cicarao]—tàpé gée goo tèpa jènereô, tèpa Juif, ma tàpé gée goo pàra Ba; tiagoro mwara tàpé na rà ina pâ rà tèpa cèikí naa goo Iésu! Â go dau tâa na aré, naa na pâ ville, ma naa namaré, ma naa nawia—[naa na diri pâ ére].

²⁷ Â po dau gòo é pai wakè kôo. Â, na pàra pwi, âna ticé nao kôo, â dau oratóo. Na pàra pwi, âna ticé utimuru ma wâdooô, â go copwa. Â, na pàra pwi, âna ticé palito ma kupétuu kôo, â go dau moo.

²⁸ Â jèpwi mwara: Wâna pwâra-nümoo, âna go mu pidumapié goro diri tèpa wâra pwapwicîri, â go nye tà niimirirâ, taaci. Â jèe pâ nau pwacèwii é nakake, na po dau tòina tóo. ²⁹ Ba wiàna ticé nii kâ pwi jè a cèikí bééò, â wâgo mwara, âna go tère mwara. Â wiàna [wà pwi jèpwi, âna é] ipa-imwüruê, ba na é pwa cè jè èpâ[‡], â go tòina gooé, [â go putàmu naa goo pwina é ipa-imwüruê].

Go pi-ina kôo co goo pai ticé nii kôo

³⁰ Wiàna go pi-ina kôo, â go nye pi-ina kôo co, goro pai ticé nii kôo. ³¹ Â câgo caa pwâ na go ina pwiri. Ba wà Pwiduée, wà pwi Caa kâ Pwi Ukai Iésu, âna é paâjupâraô—Wà Pwina jè pwamainaê dàra gòiri awé.

³² Na ia go tâa na ville Damas, â rà ipwadàrapwa ma rà tâjùruo. Ba wà pwi kupénoo wê, na é pwi a wakè kâ ukai Arétas, âna é nama rà wéaa goo é pâ goropwârawâ goo é ville, wà tèpa coda kêe. ³³ Â [wà tèpa bééò goro wakè, âna] rà tòpò-o naa na pé na ai, â rà panuâô boo, naa goropwârawâ kîri, wii é pé goropwiinawâ babé wâri napô. Â wàèpwiri, é pai udò kôo.

12

Ê pwina é côo Paulo naa na nyuâa

¹ Âjupâra pâ, dau piticé-muru naa goo, na go tà ciburà pi-ina kôo mwara. Êco na go nye ina tàwà, é pâ pwina é paari tóo wà Pwi Ukai, naa na nyuâa. ² [Tàpo tère cai jèkutâ kôo]:

Pwa pwi jè âboro na é pwi a cèikí naa goo Kériso. Na jè tòotù, na jèe po 14 naja nabà, âna é dàgòtùé wà Pwiduée, naa na ére na é dau wâdòiti wâ *napwéretòotù. Â pwiri é nye gére naaco é naiié. É, pwiri é tàgére tâa na é naiié. Â câgo caa tâmogòori, wâgo, â nye wàco Pwiduée na tâmogòori.

³⁻⁴ Â wà Pwiduée, âna é popaé too naa napwéretòotù, pwi ére na dau wâdé awé. Naa na napô bèepwiri, âna wà tèpa bée Pwiduée, âna rà nye nao na pinaanapô*. Pwiri wà pwi âboro-bà, âna pwiri é tàgére naaco naiié. É, pwiri é tàgére tâa na é naiié. Â câgo caa tâmogòori, wâgo, â nye wàco Pwiduée na tâmogòori. Â wâna é ére bèepwiri, âna é tère pâ popai na po dau wâdé awé, na pwacoé na jè ina naa na popai kâ tèpa âboro. Nabwé.

11:26 Apostolo 9.23, 14.5 † **11:29** Ba na é pwa cè jè èpâ—é, Ba na é panuâ é cèikí kêe. **11:32** Apostolo 9.23–25 * **12:3-4** Naa na napô bèepwiri...âna rà nye nao na pinaanapô—Paradis. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Paradaiso.

5-6 [Guwà côo, pwi âboro-bà, âna wâgo.]† Â câgo caa pwi a piwârau, ba nye âjupâra. [Pwiri guwà niimiri pâ] pâri ma go pi-ina kôo goo ê pwiibà, êco na go nye ina co pâ: Go pwi âboro na dau ticè nii kôo. Ba càcaa wâdé na guwà niimiri pâ, pwamuru naa good, gée goo pwiri. Wâdé na guwà pitèio co, wiâra ê pâ tûâ kôo, ma ê popai na go inapâpari tàwà.

'Dara upwâra' naa na naiié

7 Po dau wâdé ê pwina go côo naa na nyuâa, na tòotù-bà. Êco na gée na càué, âna naa tîo ê aré, na é tubaèpà tîo‡, ba na o câgo caa ipwamainao, â na o câgo caa pi-ina kôo, goo ê pwina go côo. Â ê pwi aré bèepwiri, âna pwacèwii ê jè dara upwâra naa na naiio, â pwacèwii mwara pwi jè a picia popai, me gée jaa *Caatana. 8 Â go wacié pwapwicîri tà Pwiduee, ba na é popa jiio. 9 Êco na é ina tîo pâ: «Jara kâgà ê *pimeaari imudi kôo. Â wiâna piticè nii'gà, â o tâbawêe ê pàtàmoo naa googà.»

Êkaa na, go pi-ina kôo co, na piticè nii kôo, ba na o tâa good ê pàtâma Kériso. 10 Gée goo kaa pwiri, â wâdé na piticè nii kôo, ma go tâa na aré ma tîina, gée goo pai tâa kôo goo Kériso. Â wâdé mwara na rà pinabaèpào wà pàra tàpé, ma tubaèpà tîo. Â go cau tòpi ê pwiibà naa na ipwàdé. Ba, na pàara na ticè nii kôo na, â wàé kaa pwiri ê pàara na go dau gòo na.

É pidumapié goo tàpé Korénito

11 Pwiri go tàgère tûra pwacèwii pwi a pigù, na go ina pwiri. Êco na, wiâna wàrapwiri, â gée goo na wâguwà, âna câguwà caa inaô ba wâdé! Â wiâna [guwà niimiri pâ] piticèmuru naa good, wâgo, â wàilà mwara, wà tàpé na rà ina pâ rà tèpa “*Apostolo maina”, âna wà tàpéebà, âna piticèmuru naa goorà mwara!

12 Na ia go tâa jaawà, â guwà côo pai pidàpwicâariô. Â guwà pò goo ê pâ câmu kâra pàtâma Pwiduee na ia go pwa—câmu kêe, na paari pâ go pwi âji apostolo [na é cùruo me wà Pwiduee].

13 Â guwà tòpi diri ê pwina go naa tà pàra wâra pwapwicîri. Caapwi co ji muru. Ba câgo caa ilari jiiwà cè bépitu tîo. Âna wânanu? Gona guwà niimiri pâ, èpà ê pwina go pwa? Gona guwà niimiri pâ, wâdé na go picigòboo tàwà goo pwiibà?

Ticè na go ilari jiiwà

14 Guwà tère, co tèpa béeò. Ba go o jèe tàpo wacié pàdariwà. Â o câgo mwa caa ilari jiiwà. Ba càcaa é mwani [ma cè pàra muru] na nùmoo goo jiiwà—â nye êco pwâranùmawà! Ba [guwà pwacèwii tèpa âji naifô, â] càcaa tèpa nari èpo na rà wakè, ba na rà picigòtù pa nyaa ma caa kàra. Â nye wà pa nyaa ma caa, na rà picigòtù tèpa èpo kàra. 15 Êkaa pwiri na go ipwàdé, na go naa tàwà ê pwina tâa good—èdiri pâ neemuruò, ma diri pwâranùmoo mwara. Â gona ê pimeaari kàwà ba kôo, âna o pikîri pâ, wiâna é pimaina pâ ê pimeaari kôo ba kàwà?

16 [Go niimiri pâ, go jèe dau paari bwàti tàwà, â] câgo caa mu tòpò naa gòwà cè nakake. Êco na wà pàra tàpé, âna rà picocoorio pâ, go pwi a

† 12:5-6 Guwà côo, pwi âboro-bà, âna wâgo—Còo nee tii 7. 12:7 Job 2.6 ‡ 12:7 Ê aré na é tubaèpà tîo—Pwiri ê maagé naa na naiié; pwiri pai tubaèpà tîe kà tàpé na rà cicaraé. 12:9

Filipi 4.11-13 12:11 2 Korénito 11.5 12:12 Roma 15.19 12:13 2 Korénito 11.9 § 12:13 Âna wânanu? Gona guwà niimiri... Grec: Guwà ipwanaurio goro ê pwina càcaa tàrù.

piwâmi. Ba rà ina pâ, wiàna câgo caa ilari cè jè muru, na pàara na go tâa jaawà na, âna go gòmawà, ba go jèè tà pâmari cè pai pwa wèè, na go o mwa pwa tàwà*.

¹⁷ Êco na guwà jèè tàpo niimiri bwàti cai, wà tàpé na go panuâra pàdariwà. Gona go cùru pwi caapwi géè goorà, ba na go popa jiiwà cè jè muru? Bwa! ¹⁸ Â [guwà jèè niimiri cai] wà Tito, na go cùrué paé dariwà, ma wà pwi jè béèò. Â gona é piwâmiwà wà Tito? Bwa, ba wàibu, âna caapwi pwâranümabu, ma pai pâra kâbu.

Go patûrawà târa pagòowà

¹⁹ Gona guwà niimiri, [co tèpa gòrobéeò] pâ, go tàgére ipwamuruô, na go ina pwiri? Bwa. Go patûrawà, na ara Pwidueé, géè goo na jè cau tâa goo Kériso. Â diri é pwina go ina tàwà, ma pwa tàwà, âna târa ma pagòowà.

²⁰ Ba wâgotôo wiàna go tèepaa paé dariwà, â péa go tà pâmari cè muru naa jaawà, na càcaa wâdé tóo. Â o péa càcaa wâdé tàwà cè pai tòpi kôo tàwà mwara. Péa go tà pâmari naa jaawà cè pitòocia, ma ipwagoo, ma iputâmu, ma piècaa, ma picocoo, ma pâ ipwamaina? Péa go tà pâmari cè tûâ na èpà, naa na picaatâa kàwà?

²¹ Ba ûna ia go tâa jaawà béaa, â wâru géè goowà, na rà tàgére ipuu imudi ma pâra tàpé, ma pwa pâ tûâ na miiri, goro naiiri âboro.

Â wâgotôo ni, ba péa go tà tèepaa paé, â bwaa câguwà caa pâji pinünüma ma guwà biiwà. Â ée péa nama go kamu goowà, wà Pwidueé, â go péa imuruwà.

13

Bénabwé popai

¹⁻² Wâna béwailu caiwà kôo, âna ia go nye ina tàwà pâ, guwà ipwacôoco. Ba wà pâra ârapàarawà, âna rà pwa pwina càcaa wâdé. Â nabàni, na go bwaa wâiti jiiwà na, âna go ina tàwà mwara pâ, guwà ipwacôoco. Ba go o jèè wacié tèepaa dariwà. Â jèè wii pâ: *Wiàna pitòti pwi jèpwi goro é èpà, â o càcaa pâri ma caapwi co pwi a *paâjupâra wèè. Â nye wâdé wiàna ârailu ma âracié. Deutéronome 19.15* Â go o péa tà dau gòo naa goowà, na go tèepaa dariwà.

³ Guwà mudàra na go paari tàwà pâ, go tùra naa na nee Kériso? [Go o mwa paari tàwà bwàti pâ] é dau pwi a pwa nii kèe, â dau pwi a pwa pàtâmee târa ma é waké good naa jaawà. ⁴ Na ia é bà naa goro *satauro, naa na naiiri âboro, â ticé nii kèe. Êco na é nye wâro còwâ géè na aubà, goro é pàtâma Pwidueé.

Â wâgo mwara, âna ticé nii kôo naa naiiri âboro, êco na go tâa goo Kériso, â go piwâro naima ma wàé. Â tâa good é pàtâma Pwidueé géè gooé. Â guwà o mwa còo é pwiibà.

⁵ Guwà jèè pinünüma cai, wiàna é wâro kàwà, âna *âji wâro kà tèpa cèikí [naa goo Kériso]. Â wiàna guwà pâmari pâ, câé caa tâa jaawà wà Kériso, â guwà jèè nye pitanami! ⁶ Â go wâari pâ, guwà tâmogòori pâ, wâgo, âna é jèè pitèio [Pwidueé, â dau wâdé tée wâgo] â câgo caa pitanami.

* **12:16** Dernière phrase—Grec: Â go tâjûruwà. **12:18** 2 Korénito 8.6,16–18, 17.11 **12:21** 2 Korénito 13.2 **13:1-2** Mataio 18.16; 1 Timotéo 5.19 **13:4** Filipi 2.7–8 **13:5** 1 Korénito 11.28

⁷ Â go pwapwicîri tà Pwiduée ba kàwà, ba na guwà nabwé na guwà pwa na èpà. Â càcaa târa ma go paari pâ, câgo caa pitanami [goro ê wakè kôo naa jaawà]. Ba wâdé tîo co, na guwà pwa na wâdé.

Â ticèmuru naa goo, wiàna rà pitèi [pàra tàpé] pâ, èpà wakè kôo. ⁸ Ba go pwi ênawéna kêra ê popai na âjupâra. Â go nye wakè co, ba na é imaina pâ ê wakè. Â càcaa pâri ma go pacooé. ⁹ Â go ipwàdéé, goro pai ticè nii kôo, wiàna guwà gòo. Â go pwapwicîri, ba na o wâdé còwâ ê pwâranümawà na ara Pwiduée*.

¹⁰ Wâépwiri ê majoroé ma go wii ê tii bèeni, na go bwaa wâiti. Ba tàutôo na go tûra ba gòo, wiàna go tâa jaawà. Ba wà Pwi Ukai, âna é jèe naa pitûâ tîo, ba na go pagòowà, â nye càcaa târa ma go tubaèpà tàwà.

Ipiciji

¹¹ Go tubanabwé naani, co tèpa cèikî béèò, â go ina tàwà pâ: Guwà ipwàdéé†! Guwà biiwà géé na pâ èpà kàwà. Â guwà ipagòowà naima. Â wâdé na caapwi ê pwâranümawà. Wâro na pinaanapô, â ée mwa wâjaawà, wà Pwiduée, pwi a mearijè, ma pwi a naa pinaanapô.

¹² Guwà pipwabwàcu, wâra pai pwa kà diri tèpa âji a cèikî bééjè.

Wà diri tèpa cèikî ni, âna rà naa bwàcu kàwà.

¹³ Wâdé na é *pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro ê *pimeari imudi kêe. Wâdé na tâa tàwà diri ê pimeari kà Pwiduée. Wâdé na é caajuriwà ê Nyuââ Pwicîri!

Cidòri nyuâawà!

* **13:9** Ba na o wâdé còwâ ê pwâranümawà, na ara Pwiduée—Grec: Ba na guwà tâbawée. **13:10** 2 Korénito 10.8 † **13:11** Guwà ipwàdéé...guwà ipagòowà naima—é, Topai tàwà...guwà pitèe dòo.

Tii kà Paulo tà tàpé Galatia Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Munaa nabibiu kâra *naja 48 ma 49, na é tâa Antioche wà Paulo, béaa kâra ê ipitiri maina kà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri kà Kériso wà *Iéruusaléma na naja 50. (Còo *Apostolo* naporomee 15.) Munaa pwi pâbéaa kâra tii na é wii wà Paulo.

É wii tâi?
Târa pâ wâra pwapwicîri na ére Galatia, naa nakakò kâra napô Turquie nabà. Munaa é province Galatia, wâna tâa wê pâ ville Iconium, ma Lystre, ma Derbe. Â wà Paulo ma wà Barnabas, âna ru picémara é *Picémara Wâdé naawê na naja 46–47 (còo *Apostolo* naporomee 14), po ârailu naja béaa kâra na é wii tii târa.

Cina é wii?
Wâru tàpé Galatia na càra caa tèpa *Juif. Â géé na càuru pai cèikí kâra naa goo wà Iésu, â rà me wà pàra tèpa ipacâmuri âboro, na rà tacoo goora pâ, na rà pâra wiâra diri pâ naèà kâra pwapwicîri kà tèpa Juif, pwacèwii é pai pwa *kamaî, ma é pâ papwicîri pàra tòotù. É dau putàmu wà Paulo naa goo wà tàpé na rà ina pwiri. Â é putàmu naa goo tèpa Galatia mwara, ba rà nama ipa-imwürurà jii é âji cèikí (1.6–9; 3.1–3). É dau meaarirà, ba rà pwacèwii tèpa âji naîê, naa na nee Iésu Kériso (4.19).

Dà ére é tii bèeni?
Wà Kériso, âna é jèe tipijè, ba na ticè na pijjè (6.1). Piticèmururu naa goo diri pâ naèà kâra pwapwicîri béaa. Ba pwacoé ma jè *târù na ara Pwiduée, géé goro pai pitère dàra kâjè é pâ naèà. Â nye êco géé goo é cèikí kâjè naa goo wà Iésu Kériso (2.16). Â wà Pwiduée, âna é pwa ma jè tèpa âboro na bwaa âmué (6.15). Â câ mwa caa wàijè na jè wârori é wâro kâjè, â nye wà Kériso, na é wâro goojè (2.20).

Pai pitàgoo tii tà tàpé Galatia

Ipwabwàcu (1.1–5)

Caapwi co âji Picémara Wâdé (1.6–21)

Todà Paulo ba na é picémara (1.11–24)

Rà tòpié pàra tèpa apostolo (2.1–14)

Ére Picémara Wâdé (2.15–21)

É tipijè jii Naèà é Picémara Wâdé (3.1–6.18)

Càcaa pâri é Naèà (3.10–25)

Tèpa naî Pwiduée géé goro é cèikí (3.26–29)

Cibwaa nama piiwà còwâ (4.8–20)

Du ârailu auipwataâboro (4.21–31)

É jèe tipijè Kériso (5.1–12)

Pitêre dàra Nyuâaê Pwicîri (5.13–26)
Bénabwé popai ma ipicijii (6.1–18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii. Go pwi *apostolo, ba ru pitòrigario wà Iésu *Kériso, ma wà Pwiduée Caa—wà Pwina é pawâro còwà wà Iésu géé na aubâ. [Â ru cùruo pâ, ba na go picémara é popai kâru.] Â câgo caa wàrapwiri géé goo é auina kà tèpa âboro, ba càcaa tèpa âboro na rà nama go pwi apostolo!

² Go wii tàwà, wâguwà diri tèpa wâra pwapwicîri wâna province Galatia. Â [rà naa bwàcu kàwà mwara wà] diri tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso na rà wâni.

³ Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà! ⁴ Wà Pwi Ukai Iésu, âna é panuâ wâro kêe, â é bà, ba na é tipijè jii é pâ èpà kâjè, ma upajè jii é [pai wâro na] èpà kâra pwi gòropuu bèeni. Ba wâépwiri é câbawâdé kà Pwiduée Caa kâjè. ⁵ Ê pwényuâa ma muugère, âna kà Pwiduée co, dàra gòiri awé! Wâdé na wâra! Amen!

caapwi co âji picémara wâdé!

(Naporomee 1–2)

⁶ Wà Pwiduée, âna é jèe todàjè, géé goro é pimeaari imudi kêe {na é pinaigé mee wà Iésu Kériso}†. Â go pò goowà, na guwà bujèjai wài, ba na guwà pâ nau tère pwi jè *Picémara Wâdé' [na rà pame dariwà wà pàra tàpé]. ⁷ Êco na càcaa wàrapwiri! Ba nye caapwi co é Picémara Wâdé kà Kériso. Â wà tèpa pwâ na rà picémara jè popai, âna rà ébii é âji Picémara Wâdé. Â rà tubagù é pwâranümawà, ma ipa-imwùruwà.

⁸ Wâdé naa pinajajairi wà pwi âboro na é picémara cè jè popai, na pi-itè jii é âji popai na ia bà jèe mara inapàpari tàwà! Â nye ipaiwà mwara wiàna wàibâ‡, é, wiàna pwi jè *angela géé napwéretòotù! ⁹ Go§ jèe ina tàwà kaa, [na ia go tâa jaawà] â go ina mwara ni, pâ: Wà tàpé na rà picémara é popai na pi-itè jii é Picémara Wâdé na ia guwà jèe tòpi, âna wâdé na é tètâjiirà wà Pwiduée!

¹⁰ [Rà ina wà tàpéebà pâ, na] bà mudàra ma bà pitèrebà ma wà tèpa âboro. Bwa! Go piênawéna kà Kériso co. Câgo mu caa mudàra ma rà wâdéario wà tèpa âboro; â go nye mudàra co ma é wâdéario wà Pwiduée!

Todà Paulo ba na é picémara

¹¹ Tèpa cèikî béèò, wâdé na guwà tâmogòori pâ, é Picémara Wâdé na go gére picémara, âna càcaa muru me géé goo tèpa âboro. ¹² Ba câgo caa tòpi jii pwi jè âboro, â nye ticè âboro na é pacâmuriò goo. Ba nye jè muru na é paari tòo [wà Pwiduée] goo wà Iésu Kériso*.

¹³ Ba guwà tâmogòori bwàti é càrao béaa, na ia go bwaa tâa na é pwapwicîri kà [tèpa jènereò, wà] tèpa *Juif. Ba go dau pwi a putàmù naa

* **1:1** Wâgo—Grec: Wàibà. Wà Paulo na é pwa tii, èco na é paari pâ, caapwi pwâranümàrà ma wà tèpa cèikî béè na rà tâa jaaé. **1:4** Galatia 2.20 † **1:6** Géé goro é pimeaari imudi kêe... é, Naigé mee é pimeaari imudi kà Kériso. **1:7** Apostolo 15.1,24 **1:8** 1 Korénito 16.22 ‡ **1:8** Wàibà—é, Wâgo. Munaa é pi-inaè còwà wà Paulo. § **1:9** Go—Grec: Bà. É pi-inaè còwà wà Paulo. (Còo note goo 2 Korénito 1.6.) **1:10** 1 Tésalonika 2.4 **1:11** Mataio 16.17 * **1:12** Jè muru na é paari tòo...goo wà Iésu—é, Wà Iésu Kériso na é pwa ma go tâmogòori, é, Wà Iésu Kériso na ia é pipaarié tòo. **1:13** Apostolo 8.3

goo wà tèpa cèikí naa goo wà Iésu. Â go nama rà picâri, ma dau tubaèpà tàra. Â go pwa na go tédidiri ê wâra pwapwicîri kà Pwидуée. ¹⁴ Na pàara-bà, âna go dau pitoo paé naa na pwapwicîri kà tèpa Juif, jii tèpa jènereô na pinee kâbà ma wàilà. Â go wénarirà, ba go dau pâra wiâra bwàti diri pâ tûâ ma nyamanya kà tèpa jooorobà.

Go còo Pwina naì Pwидуée

¹⁵ Êco na wà Pwидуée, âna ia é jèe mara pitòrigario, na ia go bwaa tâa nanaa nyaa kôo, â é todò gée goro é pimeaari imudi kêe. ¹⁶ Â, na tòotù na wâdé tée, â é paari tòo wà Pwina naìe, ba na go tâmogòorié. [Â é cùruo pâ] ba na go inapàparié tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â, na wàrapwiri, â câgo caa ilari autâmogòorimuru jii pwi jèpwi. ¹⁷ Ba câgo caa too naa *Iérusaléma, ma bà pipâmaribà ma tèpa mara apostolo béaa kôo. Ba go pâra wài naa napô Arabie. Â géewê, â go wâjué còwâ naa na ville Damas.

¹⁸ Gée na càuru âracié naja, â go too naa Iérusaléma, ba na bu pitâmogòoribu ma Pétèru†. Êco na bu tâa wê naa na ârailu nadàpara pwapwicîri co. ¹⁹ Â câgo caa còo pâra tèpa apostolo, wàco wà Jacques, pwi aéjii kà Pwi Ukai.

²⁰ Ê pwina go ina tàwà ni, âna go inapàpari tàwà na ara wà Pwiduée, â câgo caa pwâgàriwà.

²¹ Géewê, â [câgo caa tâa napô *Judée, â] go pâra naa na du ére wà Syrie ma wà Cilicie. ²² Êkaa na, [na diri é pwi pàara-bà, âna] càra caa tâmogòorio wà tèpa cèikí wà Judée, ba càra mu caa còo. ²³ Â rà nye po tère é jèkutà good. Ba rà ina wà pâra tàpé pâ: «Wà pwi âboro bèepwiri, âna wàé kaa pwi a dau tubaèpà tâbà béaa. [Â é pacoo wà tèpa âboro, ba na rà cibwaa cèikí naa goo wà Iésu.] Â nabàni, âna é jèe picémara é cèikí na ia é mu ténoori béaa!»

²⁴ Â gée goo kaa pwiri, â rà cau pwamaina wà Pwiduée.

2

Rà tòpié pâra tèpa apostolo

¹ Jèe 14 naja gée na càuru [é pai pipaarié tòo kà Pwi Ukai Iésu] na bà mwa wâjué còwâ naa *Iérusaléma, wàibà ma wà Barnabas ma wà Tito. ² Ba wà Pwiduée, âna é paari tòo pâ, wâdé na go wâjué còwâ naawê. Â bà ipitiri ma wà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, â go piwiâ tàra é *Picémara Wâdé, na go gére picémara tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Ba o wâdé naa good, wiàna rà o wâgoo é pwina go pwa. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â pwiri ticèmuru naa goo diri é wakè kôo*.

³ [Êco na nye wâdé tàra. Â wâdé tàra mwara é pai wakè kâbu naima ma] Tito, pwi âboro na cáe caa pwi Juif. Â càra caa tacoo goodé pâ, na pwa *kamaí tée, [wiâra nyamanya kà tèpa Juif]. ⁴ Ba wà *Kériso Iésu, âna é jèe tipijè, ba na o nye ticè na o mwa caa piijè còwâ†.

Êco na pwa pâra tèpa âboro, na rà ciâa me naa jaajè [naa na wâra pwapwicîri]. Rà ina pâ, rà tèpa cèikí bééjè, êco na rà tèpa ipwa tûâ. Ba rà

1:14 Apostolo 22.3   **1:15** Ésaïe 49.1; Galatia 2.7   **1:18** Apostolo 9.26   † **1:18** Pétèru—Grec: Céphas. (Còo Ioane 1.42, ma note.)   **1:21** Apostolo 9.30   **2:1** Apostolo 15.2   * **2:2** Dernière phrase—Grec: Péa piticèmuru naa goo pai itàa kôo béaa ma nabàni.   **2:4** Galatia 1.7, 5.1,13
† **2:4** 1re phrase—Grec: Tâa tâjè é libérté naa goo wà (Kériso Iésu).

pwacèwii tèpa coda na rà mara cîâari ê napô, ba na rà cõo bwàti ê pai wâro kà tèpa âboro wê†. [Â dau èpà tàra] ê tàrù na é naa tâjè wà Iésu. Â pwa na rà naa, ma bà tèpa *ênawéna kîri cõwâ [kâra pâ naèa ma nyamanya kâra].⁵ Êco na câbà mu caa ipacè naa goorà, â câbà mu caa pitère dàra, naa na nyi nari muru. Â bà pwamuru ba kàwà ê Picémara Wâdé, na é âjupâra diri§.

Rà cõo pâ Pwiduée na é cùruo

⁶ Napwa naa goo wà tèpa pitûâ—tèpa âboro imaina naa na cèikî, âna ticè na rà nama go pitòotéri naa na popai na go mu picémara. (Êco na càcaa âjimuru tõi, wiâna rà tèpa âboro imaina naa na pai cõo kâra pâ âboro. Ba wà Pwiduée, âna câe caa pwaké goro âboro.)

⁷ Êco na rà cõoina pâ ipaiwàibu ma wà Pétèru. Ba wà Pwiduée, âna é cùrué pâ, ba na é picémara ê Picémara Wâdé tà tèpa Juif. Â wâgo, âna é cùruo pâ, ba na go picémara tà tàpé na càra caa tèpa Juif. ⁸ Pai ina wèe pâ, é wakè wà Pwiduée goo wà Pétèru, ba na é pwi *apostolo kèe naa jaa tèpa Juif; â é wakè good, ba na go pwi apostolo kèe, naa jaa pàra tàpé.

⁹ Â napwa naa goo wà tèpa âracié a pitûâ imaina wâna wâra pwapwicîri—wà Jacques, ma wà Pétèru, ma wà Ioane, wàilà na ina goorà pâ 'tèpa ò kâra wâao kà Pwiduée'—âna [rà cõo pâ nye wàrapwiri. Â] rà tòpibu ma wà Barnabas goro ìrà ètò, â rà inapàpári pâ, na bà tèpa pibéebà [naa goro wakè kà Pwiduée]. Ba napârabu na bu pâra dà tàpé na càra caa tèpa Juif; â wàilà, âna rà pâ dàra wà tàpé na rà tèpa Juif.

¹⁰ Â rà nye ilari jiibu co pâ, na bu niimiri tàpé na piticè neemururà, naa na wâra pwapwicîri kâra, wà Iérusaléma. Â go nye pwa diri kaa gée na âji pwâranümo.

Go patùra Pétèru

¹¹⁻¹² Gée na càuè, â wà Pétèru, âna é caibà na Antioche gée Syrie. Ûna é tapoo tâa jaabà, â é mu ija naima ma wà tèpa cèikî na càra caa tèpa Juif. Êco na wà Jacques, âna é cùru medaribà gée Iérusaléma wà pàra tàpé [na rà dau pwamuru é nyamanya kà tèpa Juif]. Â wâgo tà wà Pétèru [goro é pwina rà ina naa gooé] â é tapoo piadié jii tàpé na càra caa tèpa Juif.

Ûna wàrapwiri, â câgo caa piwâ na go patùraé, na ara diri tèpa cèikî, ba na go paari tée pâ, càcaa wâdé é tûâ kèe bèepwiri.

¹³ Â càcaa wâé co, ba wà diri tèpa cèikî na rà tèpa Juif, âna rà cau pwaduwa kèe, tiagoo wà Barnabas mwara! Ba rà piwâ na rà paari é âji auniimiri kâra. Êco na rà tâmogòori bwàti pâ, é pwina rà pwa, âna èpà.

¹⁴ Ûna go cõo pâ, càcaa *tàrù pai pâra kâra, wiâra é Picémara Wâdé, â go ina tà Pétèru na ara diri é picaatâa, pâ: «Gà pwi Juif, êco na, na gà tàpo naaco pai pâra kâjè wiâra é naèa kà tèpa Juif, ba na gà wâro naima ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â gorodà na gà tacoo goo tàpé na càra caa tèpa Juif pâ, na rà ipwacèwii tèpa Juif?»

Êre Picémara Wâdé

¹⁵ Napwa naa goobà*, âna bà tèpa Juif gée na pai pitèpabà. Â béaa, âna

† 2:4 4e phrase—Bà napéaati naani ê pai ina wâra ê popai espions. § 2:5 Ba na o càcaa pitòotéri cè ji nari muru gée goo ê Picémara Wâdé, ma jè o cau tòpi diri pâ aupwényunyuaári kèe. 2:7

Apostolo 22.21 2:10 Apostolo 11.29-30 2:11-12 Apostolo 11.3 * 2:15 Napwa naa goobà—é, Napwa naa goou. Pwiri pâ popai naa na nee tii 15 ma 16 (pwiri tiagoro nee tii 21), âna gòbàra é popai kà Paulo tà Pétèru.

bà mu ina goo tàpé na càra caa tèpa Juif pâ, rà ‘tèpa pwa na èpà’, ba càra caa pâra wiàra ê *Naèà kà Moosé†.

¹⁶ Êco na nabàni, âna bà jèe tâmogòori pâ, câe caa *tàrù na ara Pwiduée wà pwi jè âboro, gée goro é pai pitère dàra kêe ê naèà kà Moosé; â nye êco gée goo é pai cèikí kêe, naa goo wà Kériso Iésu. Â wàibà, âna bà nye cèikí naa gooé, [ba na o tâa pinaanapô naa nabibiu kâbà ma wà Pwiduée] ma bà tèpa âboro na bà tàrù na araé‡. Ê pwi pinaanapô ma tàrù bèepwiri, âna me gée goo é cèikí kâbà naa goo wà Kériso, â càcaa gée goo pai pitère dàra kâbà ê Naèà. Üu, [go ina mwara pâ]: Nye ticè âboro na ée mwa tàrù na ara Pwiduée, gée goro pai pitère dàra kêe ê Naèà!

¹⁷ Êkaa na, wàibà tèpa Juif, âna ia bà mudàra cè pai pwa wèe, ba na bà mwa tàrù na ara Pwiduée. Â bà pâmari, naa goo wà Kériso. Â wà pàra tàpé, âna rà pitòtibà pâ, na bà ‘tèpa pwa na èpà’, ba câbà mwa caa pitère dàra diri ê Naèà. Üu, rà ina pâ, wà Kériso, âna é popabà, ba na bà tèpa pwa na èpà! Bwa! Càcaa âjupâra§! ¹⁸ Wàéni é pwina èpà—wiàna go wâjué còwâ naa goro é Naèà na ia go jèe tètâjii*! ¹⁹ Na go wâro wiàra ê Naèà, â dau pwacoé ma wâdé tà Pwiduée wâgo. Êco na nye gée goo é Naèà kaa, na go còoina pwiri! Â ni, âna go jèe panuâ ê Naèà, ba na go wâro ba kà Pwiduée. Â câe mwa caa piio còwâ, ba jèe pwacèwii na go bà naa goo é Naèà.

Ba wiàna é bà naa goro *satauro wà Kériso, âna wàibu ma wàè†. ²⁰ Â wiàna go wâro, â càcaa wâgo, â wà Kériso na wârori é wâro kêe wâgood. Â é wâro kôo nabàni naa na naiiri âboro, âna go wârori naa na cèikí, naa goo wà *Pwina naì Pwiduée na é meاريو, â é bà ba kôo.

²¹ Wàèpwiri é âraimeai, na é naa tâjè wà Pwiduée, gée goro é *pimeari imudi kêe, ba na jèe tàrù na araé. Â wànau? Gona go o mwa tètâjii pwiri, ba na go tâa goro é Naèà? Bwa! Ba wiàna pâri ma pwa pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wà Pwiduée, ma jèe tèpa âboro na jèe tàrù na araé, gée goro pai pitère dàra kâjè ê Naèà, â pwiri gére piticèmururu naa goo é pai bà kà Kériso‡.

é tipijè jii naèà ê picémara wâdé

3

(Naporomee 3–4)

¹ [Go pò goowà] co tàpé Galatia, ba pwacèwii na pigù é pûruwà! Dà na é ipa-imwüruwà [ma guwà pàgà jii é âjupâra]? Go wadipi ina tàwà pâ, wà Kériso, âna é jèe bà naa goro *satauro [ba na wâdé tà Pwiduée wâguwà]?

² Wàéni co é pwina nūmoo na go tâmogòori jiiwà: Gona guwà niimiri pâ, guwà jèe tòpi é *Nyuââ Pwicíri, gée goo é pai wâro kâwà wiàra ê *Naèà? Bwa! Nye gée goo é pai cèikí kâwà, naa goo é *Picémara Wâdé goo wà

† **2:15** Grec: Wàibà, âna bà tèpa Juif gée na pai pitèpabà, â câbà caa tèpa pwa na èpà gée na pàra Ba. **2:16** Apostolo 15.10–11; Roma 3.20–28; Galatia 3.11 ‡ **2:16** O tâa pinaanapô...bà tàrù

na araé—Grec: Justifiés. Còo note goo Roma 1.17. § **2:17** Grec: Wiàna bà còoina pâ, bà tèpa pwa na èpà, gée goo pai còoina kâbà é pai tàrù gée goo Kériso, â gona wà Kériso, âna é pwi ênawéna kâra é èpà? Bwa! Càcaa wàrapwiri. * **2:18** Grec: Ba wiàna go bari còwâ i pwi ia go jèe tubatiâu, â go paari pâ go pwa na èpà. † **2:19** Grec: Ba nye gée goro é naèà na go bà naa goo é naèà, ba na go wâro ba kà Pwiduée. Tanamiribu naa goro satauro, wâgo ma wà Kériso. **2:20** Galatia 1.4

‡ **2:21** Grec: Câgo caa tètâjii é pimeari imudi kà Pwiduée. Ba wiàna jèe tàrù gée goro é Naèà, â pwiri piticèmururu naa goo wà Kériso.

Kériso! [Â guwà tâmogòori bwàti ê pwiibà!] ³ Gorodà na guwà nama ipa-
imwüruwà jii?

Nye é Nyuââ Pwicîri, na é tapoo é wakè naa goowà. Â gona guwà
niimiri pâ, guwà mwa tubanabwé goro naiiri âboro? Guwà tèpa pigù!
⁴ Gona guwà nama piticèmuru naa goo diri é pai tâa na aré kàwà tiagoo
ni*? Guwà tètâjii diri pâ pwiibà?

⁵ Wà Pwidueé, âna é jèe naa é Nyuââ Pwicîri, â é nama guwà pwa pâ
*câmu kêra pàtâmee, na rà pò goo wà tèpa âboro. Â gona guwà niimiri pâ,
nye géee goo é pai pitère dâra kàwà é Naèà? Bwa! [Go ina mwara pâ]: Nye
géee goo co é pai cèikî kàwà, naa goo é Picémara Wâdé goo wà Kériso!

Abéraama âna é pwi câmu

⁶ [Jèe pûra naa na *Tii Pwicîri pâ] Wà *Abéraama, âna é cèikî naa goo wà
Pwidueé, â géee goro é cèikî kêe, âna wà Pwidueé, âna é nama é pwi âboro na é
*târù na arae. *Genèse 15.6* ⁷ Êkaa na wâdé

na guwà tâmogòori pâ, wà diri tàpé na rà cèikî [naa goo wà Pwidueé] âna
nye wàilà kaa pwiri tèpa gòobàra Abéraama. ⁸ Ba jèe pûra mwara naa na Tii
Pwicîri pâ, wà Pwidueé, âna é mara ina tée é popai wâdé bëeni, pâ: *Go o
mwa *pwényunyûari diri tèpa Ba wâ gòropuu, géee googà!* *Genèse 12.3*

Wâépwiri, na é mara inapàpâri pâ, ée mwa tòpi tàpé na càra caa tèpa Juif,
[ma tòpò pinaanapô naa nabibiu kàra ma wàè] ma nama rà târù na arae.
Â nye géee goo kaa é cèikî kàra na é wàrapwiri.

⁹ Wàrapwiri naa goo diri tàpé na rà cèikî [naa goo wà Pwidueé] ba rà o
tòpi jiié i aupwényunyûari na ia é naa tà Abéraama, géee goro é cèikî kêe.

Càcaa pâri é Naèà

¹⁰ Êco na rà tojii wà tàpé na rà niimiri pâ, o wâdé [tà Pwidueé] wàilà, géee
goo é pai pitère dâra kàra é Naèà. Ba jèe wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ:
*É tojii wà pwina câe caa pitère dâra taaci é pâ naèà, na wii naa na Tii goro é
Naèà!* *Deutéronome 27.26* [Â nye dau pwacoé kaa na jèe pitère dâra diri!]

¹¹ Jèe côo pâ, o nye ticè âboro na o târù na ara Pwidueé, géee goro pai pitère
dâra é Naèà. Bwa! [Ba, ina naa na Tii Pwicîri pâ] wà pwi âboro na é târù
na ara Pwidueé, âna wà pwina é cèikî naa gooé. Â nye géee goro co é cèikî
kêe, na tâa tée é wâro jaa Pwidueé†.

¹² Jèe côo pâ, é Naèà, âna câe caa pâra goro é cèikî, [â nye goro é wakè
kâjè]. Ba wàéni é pwina jèe wii naa na é Naèà: *É naa wâro, tà pwina é
pitère dâra diri é pâ na autûari, na wâna.* *Lévitique 18.5* [Â wiàna wàrapwiri,
â jèe cau tojii, ba càcaa pâri!]

¹³ Êco na wà Kériso, âna é pipanuâé, â é jèe tipijè jii é tojii kêra Naèà, ba
é popa naa gòè é tojii kâjè, [na tanamirié naa goro satauro]. Ba jèe wii pâ:
Tojii wà pwina é utòtòro goro upwâra. *Deutéronome 21.23*

¹⁴ É wàrapwiri wà Kériso, ba na o tâa tâjè tèpa cèikî naa gooé é
aupwényunyûari na ia é naa tà Abéraama wà Pwidueé. Â âjupâra mwara
naa goo tàpé na càra caa tèpa Juif. Â géee goro é cèikî kâjè naa gooé, âna jèe

* **3:4** Diri é pai tâa na aré kàwà—é, Diri é pwina guwà jèe wârori. Pwiri pâ aré ma tòina kàra,
majoroé é pai cèikî naa goo wà Kériso, é, aupwényunyûari na rà tòpi. **3:6** Genèse 12.3; Roma
4.3,16 **3:10** Deutéronome 27.26 **3:11** Galatia 2.16 † **3:11** Wà pwi âboro na é târù... Grec:
Wà pwina é târù géee goro é cèikî, âna o tâa tée é wâro. **3:13** Deutéronome 21.23; Roma 8.3

tòpi é Nyuââê Pwicîri, na é mara ina béaa wà Pwiduée pâ, na ée mwa naa tâjè.

Naèà âna é me co géé na càùé

¹⁵⁻¹⁶ Biu, âna é ina tà Abéraama wà Pwiduée pâ, na ée mwa pwényunyuâariê. Na jè côo bwâti é popai kà Pwiduée naa na Tii Pwicîri [naa na *héberu] â jè pûra pâ é ina pâ, na ée mwa pwényunyuâari wà Abéraama *bau é pwêe*. Pai ina wèe pâ *âboro na té géé gooé*. Càcaa wii pâ, *pâpwêe*, â nye wii co pâ, *êpwêe*. Â go popa pwiri, ba na ucina goo wà Kériso, na é caapwi co[†].

Wà Pwiduée, âna é *ipwataâboro tà Abéraama, ba na é *paâjupâra é auina kêe bèepwiri. Â guwà côo, co tèpa béed, pâ, napwa naa gooè, tèpa âboro, âna wiàna jè ipwataâboro goo cè jè muru na jè ina, â càcaa pâri ma jè pitòotéri, é, tubatiâu é popai na jè jèe ina. [Â wiàna wàrapwiri naa jaajè tèpa âboro] ¹⁷ â jè tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna o câé mwa caa pitòotéri é auina kêe, na ia é jèe ipwataâboro goo.

Wàéni é pwina nûmoo na go ina: Napwa naa goo é Naèà, âna muru na é naa wà Pwiduée, po 430 naja géé na càuru é auinabéaa kêe tà Abéraama. Â é Naèà, âna càcaa pâri ma é pitòotéri é ji nari auwii naa na é auinabéaa kêe[§].

¹⁸ Â wiàna é aupwényunyuâari, âna o naa tâjè, géé goro [ê pai pitère dàra kâjè] é Naèà, â pwiri câé caa me géé goro é auinabéaa kà Pwiduée. Êco na càcaa wàrapwiri, ba wà Pwiduée, âna ia é naa tà Abéraama é aupwényunyuâari kêe, géé goo é auinabéaa kêe têe. Â é naa têe piticèmuru naa goo.

¹⁹ Wiàna wàrapwiri, â târa dà é Naèà? Nye é muru na ia é naa tâjè wà Pwiduée géé na càùé, ba na paari tâjè é pâ na èpà na jè pwa. Â é coo tiagoro pai tèepaa me kà Pwi gòobàra Abéraama, na é caapwi co—wà Pwina ée mwa pinaigé mara diri é aupwényunyuâari*.

[Jèpwi mwara, âna ru pi-itè é Naèà bau é *aupwataâboro[†]. Ba jè ina pâ wà Pwiduée, âna é naa] é Naèà [târa é Ba] na rà pinaigé mee wà tèpa *angela. Â wà [*Moosé] âna é pwi a-ipa popai kêe. ²⁰ Êco na, na ia é ipwataâboro wà Pwiduée [tà wà Abéraama] â nye ticè pwi a-ipa popai naa nabibiu kàru. Ba muru na é pwa géé gooé co wà Pwiduée, [â nye ticè popai kà Abéraama naa na].

Naèà âna é wakè co béaa kà Kériso

²¹ Wiàna wàrapwiri, â gona é Naèà, âna é cicara é aupwataâboro kà Pwiduée? Bwa! Ba nye êco aupwataâboro, na é pame tâjè é *âji wâro. Â [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Â ticè jè naèà cèna pâri ma é wàrapwiri. ²² Êco na é Tii Pwicîri,

3:15-16 Genèse 12.7, 13.15 † **3:15-16** Wà Kériso, âna wàé co na é pinaigé mara diri é aupwényunyuâari ba kâjè na jè wâru. Â ina gooè pâ, jè gòobàra Abéraama, géé goro é cèiki kâjè naa goo wà Kériso. Grec: 15Go tûra goo pai pwa kà tèpa âboro: Wiàna é ipwataâboro wà pwi âboro, â paâjupâraê...â o nye ticè âboro na o pâri ma é tubatiâu, é, naa cè gòobèrèe. 16Napwa naa goo pâ auinabéaa, âna muru na ina tà Abéraama, bau é pwêe, â càcaa pâ pwêe na wâru. Caapwi co pwi pwêe, âna wà Kériso. **3:17** Exode 12.40 § **3:17** Dernière phrase—Grec: Â é Naèà, âna càcaa pâri ma é pitòotéri, nama tiâu é aupwataâboro. **3:18** Roma 4.14 **3:19** Apostolo 7.38; Roma 5.20 * **3:19** Wà Pwina... Grec: Wà Pwina pwa é auinabéaa ba kêe. † **3:19** Aupwataâboro—Auinabéaa (promesse). Ipaiwà naa na pâ nee tii 20–22. **3:21** Roma 8.2–4

âna é inapàpari pâ, na diri pâ muru ma wà diri tèpa âboro, âna rà cau tâa aranara é pàtàmara èpà. Â ticè pai pwa wèe, ma jè tòpi é aupwényunyûari kâra auipwataâboro, êco gée goro pai cèikî kâjè, naa goo wà Iésu Kériso[†].

²³ Béaa, âna pwacèwii na jè tèpa pwa karapuu. Â é Naèà, âna é pwi a wéaarjè na diri pâ tòtù, tapacîri pwi pàara na o paari tâjè é naigé mara é pai cèikî naa goo wà Kériso.²⁴⁻²⁵ [Wàéni jè ucina goro é Naèà]: Béaa, âna é pwacèwii pwi caa kâra câmu kâjè, na é pacâmurijè, ma mara tòcia tâjè wà Kériso, tapacîri é pai tèepaa kêe. Â nabàni, âna é jèe nye tèepaa me kaa wà Kériso, â jè jèe cèikî naa gooé. Â é jèe nama jè tàrù na ara Pwiduée. Â o càcaa pâri ma é pacâmurijè còwâ é Naèà.

Tèpa naî Pwiduée gée goro é cèikî

²⁶ Ūna jè[§] cèikî naa goo wà Kériso Iésu, â jè jèe cau tèpa naî wà Pwiduée diri. ²⁷ Na ia *upwaaajè naa na nee wà Kériso, â jè jèe coona é ârabwée na bwaa âmuê—ba na jè wàra na é wà*.

²⁸ [Na jè jèe tâa goo wà Kériso, âna] jèe nye ticè na pi-itè naa nabibiu kà tèpa Juif ma tàpé na càra caa tèpa Juif; â naa nabibiu kà tèpa *ênawéna kîri kà tèpa âboro, ma wà tàpé na pwa tàrù kâra; â naa nabibiu kà tèpa pao ma pa ilàri. Ba jè jèe caapwi, gée goo na jè caapwi ma wà Kériso Iésu.

²⁹ Â wiàna jè jèe tâa gooé, âna jè tèpa gòobàra Abéraama. Â tâa tâjè diri é pâ aupwényunyûari, na ia é mara ina wà Pwiduée tà Abéraama.

4

Jè tèpa naîê â càcaa tèpa ênawéna co

¹ Guwà jèe niimiri cai é pwini, pâ: Wà pwi âboro, âna ée mwa tòpi diri pâ neemuru wà caa kêe, [na ée mwa pwi âboro maina]. Êco na, na é bwaa nari èpo, â câé caa piwéna jii tèpa *ênawéna kîri kà pwi caa kêe. ² Â é nye ciburà pitère dà tàpé na rà wéaarié, tèepaa naa na tòtù na é jèe câmuri wà pwi caa kêe.

³ Ipaiwà naa gooje. Ba béaa, âna jè pwacèwii tèpa èpo, â jè tèpa ênawéna kîri kâra pâ naèà ma duée imudi*. ⁴ Êco na, na pàara na é jèe tàmara câmuri wà Pwiduée, â é panuâ me Pwina naîê darijè naa gòropuu[†]. Â é wâro aranara é pitûa kâra é *Naèà kà Moosé. ⁵ É pipanuê, ba na é tipijè jii é Naèà na piijè, â é nama jè tèpa âji naî Pwiduée.

⁶ Â târa ma jè tâmogòori pâ jè tèpa naîê, âna wà Pwiduée, âna é tòpò naa na pwâranümajè é Nyuââ Pwicîri kà Pwina naîê. Â é Nyuââ Pwicîri, âna é cètùjè, ma jè ina tà Pwiduée [naa na ipwàdée] pâ: «Au! Pwiduée, Caa kôo!» ⁷ Êkaa na jèe ticè na piijè, ba jè jèe tèpa naî Pwiduée. Â ée mwa naa tâjè diri é pâ aupwényunyûari kà tèpa naîê, na é tàmara ina béaa.

Cibwaa nama piwà còwâ!

[†] **3:22** Grec: Êco na, é Tii Pwicîri, âna é tòpò diri pâ muru na aranara é èpà, ba na é auinabéaa, âna o naa tà tàpé na rà cèikî naa goo wà Iésu Kériso. **3:23** Galatia 4.3 **3:24-25** Roma 10.4

3:26 Ioane 1.12 **§ 3:26** Jè—Grec: Guwà (Ipaiwà naa na pâ nee tii 26–29.) **3:27** Roma 6.3

* **3:27** Grec: Wà diri tàpé na upwaarà naa goo wà Kériso, âna rà coona wà Kériso. Ucina goo pai naaco é tûâ kâjè na èpà, ba na jè wârori é wâro na bwaa âmuê ma wà Kériso. **3:28** Roma 10.12

3:29 Roma 4.13 **4:3** Kolosé 2.20 * **4:3** Pâ naèà ma duée imudi—é, Pâ pàara é gòropuu.

4:4 Ioane 1.14; Roma 1.3 [†] **4:4** Darijè naa gòropuu—Grec: É pwina naî tò jè ilàri. **4:6** Roma 8.15–17

⁸ Napwiri, âna câguwà caa tâmogòori Pwiduée, â guwà tèpa ênawéna kîri kâra pâ nari duée, jii wà Pwiduée na é caapwi co. ⁹ Êco na nabàni, âna guwà jèe pâmari. (Â nye âjupâra pâ, nye wà Pwiduée kaa na é jèe pâmariwà.) Â, na araé, âna ticè nii kâra pâ duée imudi, ma pâ naèà; â ticè câmu kâra.

Wânaui? Cina guwà tabiiwà wâjué còwâ, ma guwà pitère dâra còwâ pâ muru bèepwiri?! Nùmawà na guwà jèu tèpa ênawéna kîri kâra còwâ? ¹⁰ Gorodà na guwà papwicîri pâra tòotù, ma pâra parui, ma é pâra pâara, ma é pâra naja? ¹¹ Auwa! Wâra munaa piticèmuru naa goo diri é wakè kôo jaawà!

¹² Go tacoo goowà, co tèpa béeò, naa na nee Kériso, pâ, na guwà ipwacèwii, [â guwà nama tipiwà jii diri pâ pwi bèepwiri]! Ba wâgo, [pwi *Juif, âna jèe tipio jii é Naèà, ba] na go pwacèwiiwà [na câguwà caa tèpa Juif].

Béaa, âna dau wâdé pâ tûâ kàwà tòo, â wâdé na guwà ciburà wàrapwiri†. ¹³ Na ia go mara picémara tàwà é *Picémara Wâdé, âna go jèe tèepaa mariwà, géé goo pai maagé kôo. ¹⁴ Â [go tâmogòori pâ] guwà géaa goo pwiri, êco na câguwà caa pwatétéri tòo, ma tétâjiiio. Bwa, guwà nye tòpio pwacèwii na go pwi *angela kà Pwiduée, ma pwacèwii na wâgo Kériso Iésu. ¹⁵ Â guwà nye dau ipwâdéee kaa, ma piégòtùru, ba na guwà pitu tòo. Ba guwà ipanuâwà diri bau é pâ wâdé kàwà ba kôoŠ!

Â nabàni, âna é wâpà é pimeaari ma ipwâdéee kàwà bèepwiri? ¹⁶ Gona guwà niimiri pâ, go pwi a cicarawà, géé goo na go ina tàwà é âjupâra?!

Cibwaa tère tèpa ipa-imwüruwà

¹⁷ [Go tâmogòori pâ, wà tèpa pacâmu na rà medariwà]*, âna rà dau kairiwà. Êco na càra caa wàrapwiri, géé na âji pwâranümarà. Ba nûmarà na rà pa-ipiinariwà jiio, ba na guwà pâra wiârà co.

¹⁸ Na ia go tâa jaawà, â guwà gòo, ba na guwà pwa na wâdé, [â guwà pâra wiâò]. Â wâdé na guwà nye tà wàrapwiri, wiâna tiâuo jaawà†.

¹⁹ Au, [go meaariwà] co tèpa âji naîò! Â go po dau maagé còo, na go niimiriwà—pwacèwii é maagé kâra ilàri na é pitâmari èpo. Â o càcaa tipio jii pwiri, na bwaa càcaa pâji tâbawêe é wâro kà Kériso naa goowà, â bwaa câguwà caa pâji pwacèwiié. ²⁰ Êco na jèe câgo caa tâmogòori é pwina go pwa [ba na go pitu] tàwà. Â po dau nûmoo na go tâa jaawà, ba na go tàpo ina ba kîri tàwà, [éco na càcaa pâri].

Du ârailu auipwataâboro

²¹ Gona wà pâra tàpé géé goowà, âna nûmarà na rà pitère dâra é Naèà kà Moosé? Â wâdé, êco na wâdé na rà tère bwâti é pwina é ina i Naèà. ²² Ba jèe wii [naa na *Tii Pwicîri] pâ, wà *Abérama, âna ârailu tupédu naîé. Pwi jèpwi, [wà Ismaël] âna wà pwina naî Agar, wà tô ênawéna kîri kèe; â

4:10 Roma 14.5; Kolosé 2.16 † **4:12** Dernière phrase—Grec: Jèe câguwà caa pwa tòo cèna èpà. § **4:15** 2e phrase—Grec: Wâpà é ipwâdéee kàwà? Go ina tàwà pâ, béaa, âna pwiri guwà èrù du âraporomeewà ma guwà naa tòo, wiâna pâri. *

4:17 Wà tèpa pacâmu na rà medariwà—Còo Galatia 1.7. † **4:18** É, Wâdé na rà imudàra ma rà pwa na wâdé na pâara na tiâuo, pwacèwii na pâara na go tâa jaawà. Pwiri popai goo wà tàpé na rà kairi tàpé Galatia, é, pwiri popai goo wà tàpé Galatia. **4:22** Genèse 16.15, 21.2

wà pwi jèpwi, [âna wà Isaaka] âna wà pwina naî Sara, tô âji wâdèe. Ba wà Sara, âna caé mu caa tô ênawéna kîri kà pwi jè âboro.

²³ Wà pwina naî tô ênawéna kîri kêe, âna pitèpaé, gée goro co è pwina é pwa wà pwi âboro, wà Abéraama. Êco na wà pwina naî tô wâdèe Sara—wà tô na pwa târù kêe—âna pitèpaé, ba nye wà Pwiduee kaa, na é pacoo è auinabéaa, na pàara kêe[†].

²⁴⁻²⁵ Wà du ilàri bèepwiri, âna du ucina ba kâjè, goro è du *aui-pwataâboro [na é pwa wà Pwiduee ba kâra è Ba kêe]. Wà Agar, tô ênawéna kîri kà Abéraama, âna é ucina [goro è Naèa, na ia é naa wà Pwiduee târa è Ba kêe, tèpa Juif]. Ba rà jèe pâ nau tèpa ênawéna kîri [kâra è Naèa] pwacèwii Agar ma wà tèpa gòobèrèè. Â è ville [kà tèpa Juif] *Iéruusaléma, âna é pwacèwii è gòrojaa Sinai wà napô Arabie, [na ia rà mara tòpi è Naèa naawê]. Ba du ére-bà, âna câmu kâra pai pii tèpa âboro.

²⁶⁻²⁸ Napwa naa goo wà Sara, âna é ucina goo è auinabéaa kà Pwiduee, na tipi tèpa âboro jii è pwina piirà goo. Â pwa pwi jè Iéruusaléma, na wânidò *napwéretòtù, âna pwi napô kà diri tàpé na tipirà. Â dau wâru wàilà. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Gà ipwàdéé wâgà,
napô Iéruusaléma
na ticè èpo'gà!
Nyabi ma ipwàdéé,
wâgà na câgà caa pitàmari èpo!
Rà jèe tètâjiiigà,
èco na gà mwa piédò!
O dau wâru èpo'gà
jii tô na pwa éaé!*

Ésaïe 54.1

Guwà côo, co tèpa béeò naa goo Kériso, wà tèpa èpo kêe, âna nye wàijè kaa! Ûu, jè tèpa âji naîê, â câjè caa tèpa ênawéna kîri kà pwi jèpwi. Ba jè pwacèwii Isaaka, pwina naî Abéraama ma wà Sara[§].

²⁹ Napwiri, âna [wà Ismaël, pwina naî tô ênawéna kîri, âna é tubaèpà tà wà Isaaka]. Guwà côo, wà pwina naîê na pitèpaé gée goro è auniimiri kâra âboro, âna é tubaèpà tà pwi naîê [na pitèpaé gée goro è auinabéaa kà Pwiduee]. Â nabàni, âna nye tàgère ipaiwà tâjè, na pitèpajè gée goo è Nyuâaè Pwicîri.

³⁰ É ina pâ wànau i Tii Pwicîri naa goo pwi bèepwiri? Wàéni: *Guwà tii tà tô ênawéna kîri, ma wà pwina naîê. Ba wà pwiibà, âna o caé caa tòpi pâ wâdé jii caa kêe. Wàco pwina naî tô ilàri na pwa târù kêe, âna ée mwa tòpi diri.* *Genèse 21.10*

³¹ Guwà côo, co tèpa béeò naa goo Kériso, câjè caa tèpa ênawéna kîri kâra è Naèa. Jè tèpa âji naî Pwiduee na pwa târù kâjè*!

4:23 Roma 9.7–9 † **4:23** Grec: Wà pwina naî tô ênawéna kîri kêe, âna pitèpaé, wiâra è naiiri âboro; â wà pwi naî tô na pwa târù kêe, âna é pitèpa gée goro è auinabéaa. **4:26-28** Hébéru 12.22; Auinapàpari 21.2,10 **4:26-28** Ésaïe 54.1 **4:26-28** Roma 9.7 § **4:26-28** Grec: 26Êco na tô Iéruusaléma na wânidò, na é tò nyaa kâjè, âna pwa târù kêe... 28Êco na wâguwà, âna guwà tèpa aéjii kà Isaaka, tèpa naîê wiâra è auinabéaa. **4:29** Genèse 21.9–10; Ioane 8.35 * **4:31** Grec: Câjè caa tèpa naî tô ênawéna kîri kà pwi jèpwi. Â jè tèpa naî tô ilàri na pwa târù kêe.

5

É jèe tipijè Kériso

¹ É tipijè wà Kériso, ba na o ticè na o mwa caa piijè còwâ. Â wâdé na guwà cipa ba mwü pai tipiwâ. Â guwà cibwaa nama guwà tèpa *ênawéna kîri còwâ kâra jè naèà.

²⁻³ Guwà tère, làpé! Ba wâgo, Paulo [pwi *apostolo] âna go ina tàwâ ba gòo pâ: Wiàna guwà [mudàra ê pinaanapô ma wà Pwiduée goro ê pai] pwa *kamaî wiâra ê *Naèà, â wâdé na guwà pitère dàra diri pàra ére mwara géé goro ê Naèà. Â wiàna wàrapwiri, â piticèmuru naa goo ê pwina é pwa ba kâjè wà Kériso!

⁴ Wà pàra tàpé géé goowâ, âna rà o mudàra, ma rà *târù na ara Pwiduée, géé goro pai pitère dàra kâra ê *Naèà. [Rà ipwacòoco!] Ba péa pa-ipiinarirà jii wà Kériso, ma ê *pimeaari imudi kà Pwiduée.

⁵ Êco na wàijè, âna jè cèikî co, â jè tapacîri naa na ipwàdéé, ê tòotù, na ée mwa bàra tòpijè na araé wà Pwiduée, â o wâdé tée wàijè. Â é pitu tâjè é Nyuââ Pwicîri, na pàara na jè bwaa tapacîri ê pwi tòotù-bâ*.

⁶ Wiàna pwa kamaî tâjè, é, wiàna càcaa pwa kamaî tâjè, â nye piticèmuru naa goo, ba jè tâa goo wà Kériso Iésu. Â é pwina âjimuru, âna êco é cèikî kâjè [naa gooé]. Â é cèikî kâjè, âna é âpàpaa†, wiàna jè meaari [pàra tàpé].

Wàilàapà na nama guwà pàgà?

⁷ Ico tèpa béèò, guwà jèe nye pâra bwàti [naa goo wà Kériso]. Â wàilàapà na nama guwà pàgà jii é naigé-bâ? ⁸ Càcaa wà Pwiduée, ba nye wàé na é todàwâ! ⁹ [Ipwacòoco, ba wà pwi caapwi âboro na é pwâ, âna pâri ma é nama guwà cau imwüru diri.] Pwacèwii na jè mu ina pâ: «Ê ji nari nyaa kâra poloa, âna pwa ma é too é poloa.» ¹⁰ Êco na go cèikî ba mwü pâ, guwà o mwa tâa goo é auniimiri kôo, géé goo pai caapwi kâjè naa goo Pwi Ukai.

Napwa naa goo wà pwi âboro na é pwa ma gümagù é pwâranümawâ, â wà Pwiduée, âna ée mwa nye pitèié ma pwa wârimuru tée. Nye ipaiwâ, wiàna wà pwiibâ, na é pwi âboro imaina naa jaawâ.

¹¹ Ico tèpa béèò naa na nee wà Kériso, câgo mu caa picémara ê pai pwa kamaî, wiâra é nyamanya kà tèpa *Juif. Ba wiàna go gére wàrapwiri, â pwiri càra caa pi-inaô ba èpâ? Bwa! Wàéni é pwina go picémara: [É bà wà wà pwi *Mesia, naa goro] é *satauro. Â wàépwiri muru na tanoori tèpa Juif‡.

¹² Napwa naa goo wà tèpa pi-iluuriwâ, âna [jèe oratôo goorà]. Wiàna nūmarâ na rà pwa kamaî tàwâ, â wâdé wiàna rà pitapàgà tâjii é jè ére paao goorâ!

Pitère dàra Nyuââ Pwicîri

¹³ Jèe nye todàwâ, co tèpa béèò naa goo Kériso, ba na tâa târù kàwâ, â tipiwâ jii diri pâ muru na piiwâ. Êco na guwà cibwaa popa pai târù kàwâ bèepwiri, ma guwà pwa-imudirimuru, wiâra é câbawâdé kàwâ na èpâ. Bwa. Guwà piénawéna kàwâ jècaa naa na pimeaari. ¹⁴ Diri é ére Naèà

* **5:5** Grec: Wàijè, âna jè tapacîri, géé goro é cèikî, é pai târù kâjè goro é Nyuââé. **5:6** 1 Korénito 7.19; Galatia 6.15 † **5:6** Âpàpaa—Manifester, montrer. **5:9** 1 Korénito 5.6 **5:10** 2 Korénito 11.15; Galatia 1.7 ‡ **5:11** Tanoorirà ba wà pwi Mesia, âna pwi ukai me géé goo Pwiduée, na ia rà tapacié géé na biu. Càra caa còoina pâ wà Iésu, âna é pwi Mesia. **5:13** 1 Pétèru 2.16 **5:14** Roma 13.9

kà *Moosé, âna é tâa na é aupitûâri na caapwi. Wàèni: *Gà meari tèpa âboro* *Ş, pwacèwii ê pai pimearigà còwâ.* *Lévitique 19.18*

¹⁵ Wiàna guwà ciburà pidàdàrùwà pwacèwii ê pâ macii a piugà, â guwà pwacôoco, ba péa tà tiàuwà. ¹⁶ Wàépwiri na go ina tàwà: Guwà pitère dàra ê Nyuââ Pwicîri. Ba wiàna wàrapwiri, â o câguwà caa pâra wiâra ê pâ câbawâdé kàwà na èpà. ¹⁷ Ba ê pâ câbawâdé kâjè bèepwiri, âna rà cicara ê Nyuââ Pwicîri; â ê Nyuââ Pwicîri, âna é cicara pâ câbawâdé kâjè na èpà. Â ru ipaa naa goojè. Êkaa na pitadàrù ê pwâranümajè. ¹⁸ Â wiàna é pitûâ kàwà ê Nyuââ Pwicîri, â o jèe câguwà caa tâa aranara ê Naèà. [Â wàépwiri ê ère i pwi ia go ina tàwà.]

Pwâra wakè kâra câbawâdé na èpà

¹⁹ Jè còo bwàti ê pâ tûâ kà tàpé na rà pipanuârà, ba na rà pâra wiâra ê pâ câbawâdé kàra:

Rà naa nûmarà naa goo pâ muru na jè kamu goo;

Rà ipuu imudi ma pâra tàpé;

Rà pwa pâ tûâ na miiri goro ê pâ naiirà;

²⁰ Rà pwamaina pâ *ânuurumuru, â rà pwa wâi, â rà pitère dàra pâ duée;

Rà pièbà, â rà piboo;

Rà pièpàri, â rà iputàmu;

Rà pipwamainarà còwâ, â rà còogai pâra tàpé;

Rà pitadàrùrà, â rà niimiri pâ, nye âjupâra co ê pwina rà ina naa na jèpa puco kàra;

²¹ Rà iari pâ neemuru pâra tàpé;

Rà ipwirié, â rà pi-ija ma piwâdo pwacèwii pâ puàkà na rà picaatâa.

Â wâru mwara pâ muru na èpà na rà pwa. Â go ina tàwà mwara ê pwina go jèe ina pâ: Wà tàpé na rà pwa ê pâ muru bèepwiri, âna o càra caa tòpi ê pâ aupwényunyuâari kâra ê *Mwaciri kà Pwiduée.

Pwâra wakè kâra Nyuââ Pwicîri

²² Êco na wàèni ê pwêe na é tòpò ê Nyuââ Pwicîri naa na wâro kâjè:

Pimeari;

Pipwàdé;

Pinaanapô;

Pidàpwicâari;

Piwâdéari;

Piènwéna;

Pitère dàra;

²³ Pitâa na tànana;

Pitòimiri.

Â é Naèà, âna nye âji ticè na é ina naa goo pâ pwi bèepwiri. ²⁴ Wàjè na jè tèpa âboro kà Kériso Iésu, âna jè jèe tanamiri naa goro satauro é pâ câbawâdé kâjè na èpà. ²⁵ Â wiàna é pawârojè ê Nyuââ Pwicîri, â wâdé na jè nama é pitûâ kâjè. ²⁶ Jè cibwaa pipwamainajè, ma pipaarijè! Jè cibwaa pigàdàra ma piputàmu! Â jè cibwaa pièbà ma piboo!

Ş 5:14 Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tàmwünyabwerigà, é, pwi jènerègà. 5:17 Roma 7.15–23
5:19 1 Korénito 6.9–10 5:24 Roma 6.6; Kolosé 3.5 5:26 Filipi 2.3

6

Bénabwé popai

¹ Tèpa âji béeò naa goo wà Kériso, wiàna guwà pâmari pâ, wà pwi jè béewà, âna é gére pwa na èpà, â wâdé na guwà popaé me còwâ naa na naigé na wâdé. Wàépwiri é napârawà, wiàna guwà [ina pâ guwà] cimwü* naa na pai wâro kàwà wiâra é Nyuâaé Pwicîri. Â guwà ina ba kîri tée. Â guwà ipwacôoco, wâguwà diri, ba péa dàtiwà mwara, ma guwà pwa é pwina èpà. ² Guwà pitu tàwà jècaa, ma pitûri é nakake kàwà. Â, naa wàrapwiri, â guwà pitère dâra é aupitûari kà Kériso [pâ, na jè pimearijè, ba wàépwiri é âji *Naèà kâjè].

³ Wiàna é niimiri wà pwi jèpwi pâ, pwamuru naa gooé, â wà pwiibà, âna é pitanami, ba nye piticémuru naa gooé! ⁴ Êkaa na, gà cibwaa ciburà còo pwi jèpwi, ba na gà ipwamainagà jiié. Gà nye pitèi còwâ é pâ tûâ'gà. Â wiàna wâdé, â pâri ma gà ipwadéé goo. ⁵ Ba wâdé na jè nye còo jècaa é pâ jèpa tûâ kâjè.

⁶ Jèpwi mwara: Wâdé na guwà ipâdi é pâ wâdé kàwà ma wà pwina é pacâmuriwà goo é Popai.

Jè piûnyari pwina jè câmi

⁷ Gà ipwacôogà naa goro é càragà! Gà cibwaa niimiri pâ gà o cârû na ara wà Pwiduée†! Ba gà o nye piûnyari é pwina gà câmi. ⁸ Ba wiàna jè câmi, wiâra pâ câbawâdé kâjè na èpà, â jè o mwa piûnyari é pwâra bà, ma pai tubatiàujè. Êco na, wiàna jè câmi wiâra pwina nûma é Nyuâaé Pwicîri goo, â jè mwa piûnyari é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. ⁹ Êkaa na jè cibwaa nama oratâjè, ma jè pwa é pwina wâdé! Â jè cibwaa pipanuâjè! Ba o mwa tèepaa é tòotù, na jè mwa piûnyari [é aupwényunyuâari]. ¹⁰ Géé goo kaa diri pwiri, â jè popa é pàara na tâa tâjè, ba na jè pwa na wâdé tà diri tèpa âboro. Â jè dau wàrapwiri tà tèpa cèikî béejè!

Ipicijii

¹¹ Wâgo Paulo, na go cipa i bépwa tii‡, ba na go tubanabwé i tii. Guwà còo pâ aupwa âmu maina na go pwa! ¹² [Wàéni é pwina go ina tàwà]: Guwà ipwacôowà goo wà tàpé na nûmarà na rà pwa *kamaî tàwà!

Rà wàrapwiri, ba na rà wâdéarirà tèpa âboro. Ba wâgotàra [goo wà tèpa *Juif]. Ba [wiàna rà picémara é popai goro é pai bà kà Kériso] naa goro *satauro, â o péa tubaèpà tàra. ¹³ Pwiri gére pwa kamaî tàra, èco na càcaa âji nûmarà na rà pitère dâra é Naèà kà *Moosé. Nûmarà co na rà pi-ina kàra, na ara tèpa Juif. Wâdé tàra na rà ina pâ, nye wàilà kaa, na rà nama guwà tòpi é nyamanya bèepwiri kà tèpa Juif§.

¹⁴ Auwa! Wâgo, âna câgo caa pi-ina kôo goro é muru na wàrapwiri. Go inapàpari co é pai bà kà wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, naa goro satauro. Â géé goo kaa pwiri, â câ mwa caa âjimuru tòo diri pâ tûâ, na dau pwamuru

6:1 Mataio 18.15 * **6:1** Wiàna guwà ina pâ guwà cimwü—Grec: Wà tàpé géé goowà na rà cimwü. É ina pwiri wà Paulo, ba na é tatèerà, ba rà pi-ina kàra. **6:2** Roma 15.1 **6:5** Roma

14.12 **6:6** 1 Korénito 9.11,14 **6:7** Roma 8.13 † **6:7** 2e phrase—Grec: O câjè caa gàdà wà Pwiduée. ‡ **6:11** Wâgo Paulo, na go cipa i bépwa tii—Na ia é pwa tii, â é tûra, â wà pwi jè âboro (secrétaire), âna é wii é pwina é ina. Êco na é popa é bépwa tii wà Paulo, ba na é pwabwàcu tàra. § **6:13** Grec: Ba wà tàpé na pwa kamaî tàra, âna càra caa pâra wiâra é Naèà. Êco na wâdé tàra na pwa kamaî tàwà, ba na rà pi-ina kàra goo é naiiwà.

naa goo naa na pé gòropuu bèeni. Pwacèwii na rà jèe bà diri pâ pwi bèepwiri naa goodò. Â wâgo, âna pwacèwii na go jèe bà, naa na càra gòropuu*.

¹⁵ Wiàna pwa kamaî tâjè, é, wiàna càcaa pwa kamaî tâjè, â nye piticèmuru naa goo. Ê pwina pwamuru naa goo, âna, naa tòtèri é pai wâro kâjè. Ba wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jèe bwaa âmuê.

¹⁶ Wâguwà na guwà wâro wiâra é aupitûâri kôo bèepwiri, âna nye wâguwà kaa é âji Ba kà Pwiduée†—ê Ba *Isaraéla [na bwaa âmuê]! Wâdé na é cau *pwényunyuâariwà diri wà Pwiduée ma naa tàwà é pinaanapô kêe!

¹⁷ [Go tubanabwé naa goo pai ina wèe pâ]: Wà tàpé na rà cicarao‡, âna wâdé na rà coo! Ba [nye wà Iésu kaa na é naa tàrù kôo. Â] go jèe dau pwamaagé còo na go wakè ba kêe. Â pâ aurumuru na wâ naiio, âna nye câmu kêe.

¹⁸ Tèpa cèikî béèò, wâdé na é pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, géé goo é *pimeaari imudi kêe!

Cidòri nyuâawà! Amen!

---

* **6:14** Grec: Êco na wâgo, âna câgo caa pi-ina kôo, â go pi-ina kôo co, goro é satauro kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Géé gooé, âna jèe tanamiri naa goro satauro é gòropuu ba kôo, â wâgo mwara ba kâra gòropuu. **6:15** 2 Korénito 5.17; Galatia 5.6 † **6:16** ...Âna nye wâguwà kaa é âji Ba kà Pwiduée—é, ...Bau é âji Ba kà Pwiduée. **6:17** 2 Korénito 4.10 ‡ **6:17** Cicarao—Grec: Pi-iluurio. Pwiri popai goo wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, na rà ina pâ, câé caa pwi âji apostolo wà Paulo. É, pwiri ora tà Paulo goo wà tàpé Galatia na rà ciburà pi-iluurié goro pai nûmarà dàra pâra wiá é Naèà kà Moosé.

Tii kà Paulo tà tàpé Éféso Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma (*Apostolo 28.30–31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Filipi ma tàpé Kolosé.

É wii tâi?
Tà tèpa cèikî na càra caa tèpa *Juif, wâna province Asia (Turquie nabà). Rà tâa na ville Éféso ma pàra ére na wâmwünyabweri wê. Munaa é wii, ba na o pûra paé, naa na pâ wâra pwapwicîri. Câe caa tâmogòori diri tèpa âboro na é wii târa (côo 1.15; 3.2), ba é wii 4, é, 5 naja gée na càuru pai tâa kêe wâ Éféso (*Apostolo 19.10*), â jèe pipâra pâ é *Picémara Wâdé.

Cina é wii?
É wii, ba na é paari tâjè tèpa cèikî pâ, po dau maina awé *aupwényunyuâari na é pinaigé mee wà Iésu Kériso. Â é pwa pupûra tâjè ma jè wârori é wâro na wâdé tà Pwiduée.

Dà ére é tii bèeni?
Dau pwényuâa wà Pwiduée, ba é niimiri, gée na biu, pâ, na ée mwa naa tâjè diri pâ wâdé kêe. Gée goro é *pimeaari imudi kêe, â é upajè jii pâ èpà kâjè, â é naa tâjè é *âji wâro jaaé. Â é naa tâjè é autâa wâ *napwéretòotù ma wà Kériso, ma diri aupwényunyuâari kêe—aupwényunyuâari nabà, ma aupwényunyuâari na o mwa me. É wàrapwiri, gée goro é pai tâa kâjè, goo wà Kériso (2.6).

Gée goo kaa pwiri, â caajurijè ma wà diri tèpa cèikî naa goo Kériso, ma jè caapwi wâra pwapwicîri. Wâru pâ ucina goo é wâra pwapwicîri na é ina wà Paulo. Ba jè pwacèwii é naii Kériso (1.22–23); â jè pwacèwii é wâ kà Pwiduée (2.19–22); â jè pwacèwii tô wâdà Kériso (5.23–32).

Wiàna wàrapwiri, â wâdé na jè wârori é wâro na wâdé tà Pwiduée:

- Jè wakèri é âraimeai na é naa tâjè é Nyuâaê Pwicîri, ba na jè pagòò é wâra pwapwicîri (4.1–16);
- Jè tètâjii diri é pâ tûa ma càra na miiri, â jè wâro na pwéelaa (4.17–5.20);
- Jè wâro na é pimeaari ma ipakîrijè naa na tâa kâjè (5.21–6.9).

É taniimiri tâjè wà Paulo pâ, jè tèpa coda kà Kériso na ipaa dà *Caatana ma é pàtàmara èpà. Êkaa na wâdé na jè popa diri é neemuru paa, na é naa tâjè wà Pwiduée (6.10–20).

Wâru pâ popai na pwényuâa na pwi tii bèeni goo pâ pwi bèepwiri:

- Pimeaari kà Pwiduée (1.5, 2.4 ma pàra nee tii)
- Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée (1.13–14 ma pàra nee tii)
- Popai kà Pwiduée (1.13; 5.26; 6.17)

Pai pitàgòo tii tà tàpé Éféso

Ipwabwàcu (1.1–2)

Aupwényunyuâari na é naigé mee Iésu Kériso (1.3–3.21)

É pwawwicîri ba kà tèpa cèikî wà Paulo (1.15–23)

Béaa, âna jè bà; nabà, âna jè wâro (2.1–10)

Jè caapwi naa goo Kériso (2.11–22)

Auniimiri kà Pwiduée géé na biu (3.1–13)

Dau maina pimeaari kà Kériso ba kâjè (3.14–21)

Pai wâro kâjè naa na picaatâa na bwaa âmuê (4.1–6.24)

Wâro kâjè na bwaa âmuê (4.17–32)

Wâdé na jè wârori wâro kà tèpa âji naî Pwiduée (5.1–20)

Pai wâro kà tèpa pwârawâ na rà cèikî (5.21–6.9)

Neemuru paa kâjè (6.10–20)

Ipicijiü (6.21–24)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo, Paulo, na pwa tii tàwà, wâgo pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. [Ba é cûruo pâ, ba na go picémara é popai kêe.] Go wii tàwà, wâguwà tèpa âboro kêe, na Éféso* [ma naa na pàra ére mwarâ]—wâguwà, na guwà cimwü naa na cèikî, naa goo Kériso Iésu, â guwà caapwi ma wâé.

² Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

aupwényunyuâari naigé mee iésu kériso**(Naporomee 1–3)**

³ Wâdé na jè pwamaina Pwiduée! Wâé, na é Pwiduée ma Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Ba é naa tâjè, géé napwéretòtù, êdiri pâ *aupwényunyuâari kêe. Ba é nama cidòri é nyuâajè, géé goro na jè caapwi ma wà Kériso.

⁴ Béaa kâra na é tapoo é gòropuu wà Pwiduée, âna é jèe mara pitòrigarijè, ba na jè tèpa âboro kêe, na é naigé mee Kériso. Â nùmee na jè tâbawêe, ma ticé èpà gooje, na araé. Ba dau wânümee tâjè, ⁵ â géé goo é pimeaari kêe, âna é niimiri géé na biu pâ, na ée mwa nama jè tèpa naîê, goo wà Iésu Kériso. Nye câbawâdé kêe, êkaa na é pacoo.

⁶ Wâdé na jè pwamainaê, ma picagòtùé. Ba dau maina ma muugère é pimeaari imudi kêe ba kâjè! Ba é naa piticémuru naa goo tâjè é pâ aupwényunyuâari kêe, na é naigé mee Pwina naîê, na dau wânümee tée.

⁷ Â jè jèe caapwi ma wâé. Â é jèe tipijè [wà Pwiduée] â é jèe pwanauri é pâ èpà kâjè, géé goro é domii kà Kériso [na joro na ia é bà ba kâjè]. Nye dau maina kaa, é pimeaari imudi kêe, ⁸ na é naa tâjè, na ticé câmu goo. Â é naa tâjè diri é tàmanga, ma autâmogòrimuru†.

⁹ É paari tâjè é auniimiri kêe ma câbawâdé kêe, na ia tàbinyiri béaa. Â ée mwa pacoo tâjè, goo wà Kériso, ¹⁰ na pàara, na é jèe mara pacoo béaa. Ée mwa panaimari diri é pwina [é tapoo] na wânidò napwéretòtù, ma naaniboo gòropuu. Â ée mwa cau tòpòrà diri, na aranara pitûâ kà Kériso.

É pitòrigarijè géé na biu Pwiduée

1:1 Apostolo 18.19–21, 19.1 * **1:1** Na Éféso—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pàra Tii Pwicîri naa na grec. **1:3** Éféso 2.6 **1:4** Ioane 15.16 **1:5** Ioane 1.12 **1:7** Éféso 2.7; Kolosé 1.14

† **1:8** É, É pwa pwiri géé na tàmanga ma autâmogòrimuru kêe. **1:9** Roma 16.25 **1:10** Kolosé 1.16,20

11-12 Wàibà, âna é pitòrigaribà wà Pwiduée—wàibà na bà mara cèikí naa goo Kériso, ma tapacîê. Â é niimiri, géé na biu, na é pwa ma bà tèpa âboro kêe, géé goro na bà caapwi ma wà Kériso. Â é pwa ma wàrapwiri, ba na é pacoó ê auniimiri kêe. Â é câbawâdé kêe âna, na bà inapàpari ê pai maina ma muugère kêe.

13 Wâguwà mwara, âna guwà tère é popai na âjupâra. Â é popai bèeni, âna é *Picémara Wâdé, pwi Picémara Wâdé na [é pame wà Pwiduée, ba na é] pa-udòwà goo, [ma naa tàwà é *âji wâro jaaé]. Guwà jèe tèreê, â guwà jèe cèikí naa goo wà Iésu Kériso. Â [é inapàpari wà Pwiduée, pâ, guwà jèe tèpa âboro kêe. Ba] é naagée naa goowà é câmu kêe—é *Nyuâaé Pwicîri, pwacèwii auinabéaa kêe.

14 Â é Nyuâaé Pwicîri bèepwiri, âna é pâbéaa kêra é pâ wâdé kêe, na naa tâjè, tèpa âboro kêe. Â géé goo pwiri, âna jè tâmogòori pâ, jè o mwa tòpi diri é pâ wâdé kêe. Â o tipijè bamwara, jii é èpà. Wâdé na jè cagòtù wà Pwiduée, na é maina ma muugère!

É pwapwicîri ba kà tèpa cèikí Paulo

15-16 Géé goro diri é pâ pwi bèepwiri [na é pwa wà Pwiduée, ba kàwà] âna go ciburà niimiriwà, naa na pwâra pwapwicîri kôo. Â go ciburà pwaolé tée goowà. Ba go tère é jèkùtâ goowà, pâ, guwà dau cèikí naa goo Pwi Ukai Iésu, â guwà meari diri tèpa âboro kêe.

17 [Na go pwapwicîri ba kàwà] â go ilari jii Pwiduée pâ, na é pitu tàwà ma guwà tâmogòorié bwàti, goro é Nyuâaé Pwicîri kêe. Ba é Nyuâaé Pwicîri, âna ée mwa paari tàwà é âji pai pwa goo wà Pwiduée†—wà Pwiduée kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, ma Pwi Caa, na é dau maina ma muugère awé. 18 Go ilari jiié pâ, naa pwéelaa tàwà bwàti, naa na pwâranümawà [ê pâ popai bèeni]:

Ê câmawà, na guwà tapacîri goro cèikí, géé na càùru é pai todàwà kêe;
Ê pâ wâdé kêe, na dau maina ma muugère, na ée mwa naa târa diri tèpa âboro kêe;

19 Ê pàtâma Pwiduée, na dau maina awé, ba kâjè, wàijè tèpa cèikí naa gooé.

Nama Kériso na é pitûa kêra diri

Wà Pwiduée, âna é paari é nii ma pàtâmee, 20 na é pawâro còwâ wà Kériso, géé na aubà, â é nama é tâa gòro îê étò, naa napwéretòotù. 21 Â é nama é pitûa kêra diri—pâ pitûa, ma duée§, ma pàtâmee—[naa gopaérenao, ma wâni gòropuul]; na pàara napô bèeni, ma na pàara napô na o mwa me. 22 Üu, é cau tòpò diri wà Pwiduée, na aranara é pitûa kà Kériso.

1:11-12 Roma 8.28-29 1:14 2 Korénito 1.22 1:17 Kolosé 1.9 † 1:17 Ê âji pai pwa goo wà Pwiduée—é, ...goro pâ muru. Révélasyon. Ê paari tâjè é Nyuâaé Pwicîri, naa na nyuâa, é pâ namuru na câjè caa tâmogòori, goro é tâmanga kà tèpa âboro. 1:19 Kolosé 1.11 1:20 Psaume 110.1; 2 Korénito 13.4; Kolosé 2.12 1:21 Kolosé 1.16, 2.10 § 1:21 Duée—Còo Éfésô 2.2. 1:22 Psaume 8.7

Â é nama é pwi ukai kâra é wâra pwapwicîri kêe, ²³ na pwacèwii é âji naiié. Â [wà Kérîso, âna pwi pûruê; â] ru tâbawêe. Â êdiri pâ namuru, na é tòpò wà Pwîduée, âna rà tâbawêe*, naa goo Kérîso.

2

Béaa âna jè bà; nabà âna jè wâro

¹ Béaa, âna guwà tèpa âboro bà, [ba càcaa tâa tàwà é *âji wâro] géé goro pâ tûâ kàwà na èpà, ma pai càcaa pitêre dà Pwîduée kàwà. ² Ba ia guwà wâro pwacèwii tèpa âboro gòropuu na rà pwa na èpà. Â guwà pitêre dà *Caatana, pwi caa kà tèpa duée, na rà pitûâ naa na ére gopaérenao ma wâni gòropuu. Wàé na é pitûâ kà diri tàpé na tàutàra na rà pitêre dà Pwîduée. ³ Â béaa, âna wàijè, âna jè cau pwacèwiirà. Ba jè pâra wiâra é auniimiri ma câbawâdé kâjè, na èpà. Â jè pwa diri é pwina nûmajè na jè pwa goro é naiijè. Â jè tapacîri é wârimuru géé jaa wà Pwîduée. Ba é putâmu naa goo diri tèpa âboro gòropuu, na rà tèpa pwa na èpà.

Jè wâro géé goo pimeaari kêe

⁴⁻⁵ Béaa, âna jè tèpa âboro bà [na ara Pwîduée] géé goro é pâ èpà kâjè. Êco na dau wânümee tâjè, ba dau maina é pimeaari kêe. Â é naa tâjè é âji wâro, géé goro é pai tâa kâjè goo Kérîso. Üu, guwà udò, géé goro co é *pimeaari imudi kà Pwîduée. ⁶ É dàgòtùjè, géé na aubà, ma wà Kérîso Iésu, â é naa tâjè é autâa *napwéretòtù, ma wà Kérîso. Â é wàrapwiri, géé goro é pai tâa kâjè, goo wà Kérîso. ⁷ Ba nûma wà Pwîduée, na é paari dâra gòdiri, pâ, dau maina awé é pimeaari imudi kêe, ma dau wâru awé é pâ aupwényunyuaari ma é pâ wâdé kêe, na é naa tâjè naa goro piticèmururu naa goo, na é pinaigé mee Kérîso Iésu.

⁸ Ba guwà jèe udò, géé goro é pimeaari imudi kà Pwîduée, na naigé mee é cèikî kàwà. Ê pai jèe udò kàwà, âna càcaa géé goowà. Ba é âraimeai, na é naa tâjè [piticèmururu naa goo] wà Pwîduée. ⁹ Â càcaa wàrapwiri goo é pâ tûâ kàwà, ba naa càcaa pâri, ma guwà pi-ina kàwà goo! ¹⁰ Ba wàijè âna jè pwâra wakè kà Pwîduée, na ia é jèe nama bwaa âmué é wâro kâjè. É pwa na wàrapwiri, ba na jè tèpa ciburà pwa pâ tûâ na wâdé. Â é pâ tûâ bèepwiri, âna é tòpò béaa, naa na câbawâdé kêe ba na jè mwa pwa.

Jè caapwi naa goo Kérîso

¹¹ Wà tèpa *Juif, âna rà ina goorà pâ ‘tèpa pwa *kamaî tàra’. Â rà pi-ina kàra goo*. Â wâguwà, na câguwà caa tèpa Juif, âna rà ina goowà pâ ‘tàpé na càcaa pwa kamaî tàra’.

Napwa naa goo é pwa kamaî, âna, é pwina po pwa na naiiri âboro co. Êco na wâdé na guwà niimiri pâ, béaa, âna câguwà caa tèpa âboro na Ba kà Pwîduée.

1:23 Roma 12.5; Éféso 4.10,15; Kolosé 1.18 * **1:23** Rà tâbawêe, naa goo Kérîso... Pai ina wèe pâ, diri pâ muru na é tòpò wà Pwîduée, âna kà Kérîso, â wàé, Kérîso, âna é tâa goorà, â é naa tàra é wâro. É, Wà Kérîso, âna é tâbawêe goo diri pâ muru na é tapoo Pwîduée. **2:1** Kolosé 1.21, 2.13 **2:2** Kolosé 3.7; Tito 3.3 **2:3** Kolosé 3.6 **2:4-5** Roma 6.13 **2:6** Kolosé 2.12 **2:9** 1 Korénito 1.29-31; 2 Timotéo 1.9 **2:10** Tito 2.14 * **2:11** Rà pi-ina kàra goo—Ba é kamaî, âna câmu kàra pai pitòrigarirà kà Pwîduée, ba na rà pwi Ba kêe.

¹² Na pwi pàara bèepwiri, âna câguwà caa tâmogòori pâ, wàilàapà Kériso †, [wà pwi *Mesia, na é pa-udò ê Ba kà Pwiduée]. Ba câguwà caa tèpa âboro, na é Ba *Isaraéla, na é pitòrigari wà Pwiduée. Â ticè kàwà, géé goro é pâ *auipwataâboro, ma auinabéaa kà Pwiduée. Â, na guwà wâro na é gòropuu bèeni, â o nye ticè aupwényunyuâari jii Pwiduée, na guwà o wâari. Ba câguwà caa tâmogòorié, ¹³ â guwà tâiti jiié.

Êco na, nabàni, âna guwà jèe medarié, ba guwà tâa goo Kériso Iésu, géé goro é domii kèe [na joro na ia é bà ba kàwà].

¹⁴ Wà Kériso, âna jèe wàé, pwi pinaanapô kâjè. Â é dànaimarijè, ma jè caapwi Ba, wàibà tèpa Juif, ma wâguwà † mwara, na câguwà caa tèpa Juif. Ba ûna é bà naa goro *satauro, â é ténoori é auba wânabibiu kâjè, na bari goro é pai pièpàrijè.

¹⁵ [Wàibà tèpa Juif, âna bà pâra wiâra] é Naèa kà *Moosé, â dau wâru pâ pitûâ, ma nyi nari naèa goo. [Êco na nabàni] âna ticèmuru naa goo diri é Naèa, géé goro é pwina é pwa wà Kériso. Ba é tòpò é pinaanapô, naa nabibiu kâbà ma wâguwà, na câguwà caa tèpa Juif. Â é naanaimarijè, ba na jè caapwi Ba, na jè tâa gooé.

¹⁶ Jèpwi mwara: É tòpò pinaanapô mwara, naa nabibiu kâjè diri, ma wà Pwiduée, géé goro é pai bà kèe, naa goro satauro. Â é nama tiâu é pai pièpàrijè.

¹⁷ Ûu, wà Kériso, âna é tèepaa me, nau inapàpari é *Picémara Wâdé na pame é pinaanapô. Â é picémara tâwà [wâguwà na câguwà caa tèpa Juif] na guwà tâiti jii Pwiduée. Â é picémara tâbà [wàibà tèpa Juif] na bà tàpo tâmwünyabweri Pwiduée.

¹⁸ Géé goo kaa é pwina é pwa wà Kériso, âna wàijè diri—tèpa Juif ma tàpé na càra caa tèpa Juif—âna jèe pâri ma jè pâra mari wà Pwiduée Caa kâjè. Â jè cau pâra naa jaaé, géé goro é Nyuâaê Pwicîri kèe, na é caapwi co.

Jè tèpa âboro pwârawâ kèe

¹⁹ Êkaa na, wâguwà tàpé na câguwà caa tèpa Juif, âna câguwà caa tèpa pârame, â câguwà caa pwi Ba na ité. Guwà jèe tèpa âboro kà Pwiduée, â guwà tò naa na tâa kèe, pwacèwii diri pàra tèpa âboro kà Pwiduée.

²⁰ Jè pwacèwii é wâ, na bari naa gòro é pàaé [na cimwü]. Ê pàara wâ, âna wà tèpa *apostolo, ma wà tèpa *péroféta §. Â é atü pàara wâ na âji êkèe, âna wà Kériso. ²¹ Â wàé na é pwa ma é pimaina too é wâ—[wàijè na jè cèikí naa gooé]—ma pâ nau wâra pwapwicîri kà Pwiduée.

²² Wâguwà [na câguwà caa tèpa Juif] âna guwà tèpa atü mwara naa goro é wâ bèepwiri, géé goo é pai tâa kàwà goo Kériso. Â ipaiwà mwara naa goobà, tèpa Juif. Â é wâro, na é wâ bèeni, é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée*.

2:12 Roma 9.4; Kolosé 1.21 † **2:12** Câguwà caa tâmogòori pâ, wàilàapà Kériso—Grec: Tiâu Kériso goowà. **2:13** Kolosé 1.20 **2:14** 1 Korénito 12.13 † **2:14** Wàibà...wâguwà—É pwi Juif wà Paulo; â càra caa tèpa wàrapwiri wà tàpé Éfeso. **2:15** Kolosé 2.14 **2:16** Zakarie 9.10; Kolosé 1.20,22 **2:17** Ésaïe 57.19 **2:19** Éfeso 3.6 **2:20** 1 Korénito 3.11 § **2:20** Apostolo...péroféta—Còo Éfeso 4.11. **2:21** 1 Korénito 3.16 **2:22** 1 Péteru 2.5 * **2:22** Dernière phrase—É, Ê wâro na é wâ bèepwiri wà Pwiduée, goo é Nyuâaê Pwicîri.

3

Auniimiri kà Pwiduée gée na biu

1-2 [Wà Pwiduée, âna é caajurijè—wàibà tèpa *Juif, ma wâguwà na câguwà caa tèpa Juif.] Â gée goo kaa pwiri, na wâgo, Paulo, âna go piênawéna kà Kériso Iésu, na go wakè ba kàwà. Â nabàni, âna go tâa na karapuu gée goro é wakè bèepwiri ba kàwà. Gona câguwà caa tâmogòori pwiri? Ba wà Pwiduée, naa na pai wâdé kêe, âna é naa tîo é wakè bèepwiri, ba na é pacoo é auniimiri kêe.

3 Caa caa inapàpari é auniimiri kêe bèepwiri, gée na autapoo goo. Êco na nabàni, âna é paari tîo. Â go mwa gére tapoo ina tàwà, naa na tii bèeni. 4 Â, na guwà pûra, â guwà o tâmogòori, é pwina go tâmogòori, wâgo, naa goro é auniimiri kêe bèepwiri [na é pacool] goo wà Kériso.

5 Béaa, âna ticè âboro na tâmogòori bwàti pwiri. Êco na é jèe nama pwéelaa wà Pwiduée, goro é Nyuââ Pwicîri kêe, tà tèpa âboro na é pitòrigarirà—tà tèpa apostolo ma *péroféta kêe.

6 Wâeni é auniimiri kêe: Wiàna rà tâa goo Kériso Iésu wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà jèe pâra nau pwacèwii tèpa Juif, ba jèe pâra nau caapwi Ba*. Â rà cau tòpi é pâ wâdé ma aupwényunyuâari kà Pwiduée. Â é auinabéaa kà Pwiduée, âna kàra diri. Wâépwiri kaa é *Picémara Wâdé!

Cùru Paulo ba na é picémara

7-8 Wâgo, âna piticèmuru naa good, jii diri tèpa âboro kà Pwiduée. Êco na [é dau pwabwàti tîo, â] é pitòrigario, ba na go pwi ênawéna kêe, goro é *pimeaari imudi kêe. Â é wakè good goro pàtamee, ba na go inapàpari é Picémara Wâdé kêe, tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â go ina tàra diri pâ aupwényunyuâari kêe, na piédò ma wéna awé na é naa tâjè na jè tâa goo Kériso.

9 É cùruo pâ, ba na go paari târa diri pâ âboro é pai pwa kêe na é pacoo é auniimiri kêe, na ia tàbinyiri gée na autapoo goo, na ia é tòpò diri pâ muru.

10 Â [paari mwara] tà diri tèpa pitûâ ma pàtamee, naa gopaérenao ma nidò *napwéretòtù, pâ, po dau maina é autâmogòorimuru kêe, wà Pwiduée, na wâru pai pwa goo. Ba rà o còo [pai caapwi kà tèpa Juif, ma wà pâra tàpé, naa na] é wâra pwapwicîri kêe†.

11 Diri pâ pwiibà, âna é jèe nye niimiri, gée na autapoo goo, pâ na ée mwa pwa. Â é pacoo, goo wà Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè.

12 Wâijè, âna jè tâa goo Kériso, â jè cèikî naa good. Â gée goo kaa pwiri, âna pwa tàrù kâjè, ma jè medari Pwiduée, ma jè tâa jaaé. Â câjè caa piwâ [â càcaa wâgotâjè].

13 Â êkaa, na go ina tàwà pâ, na guwà cibwaa pidumapié, goro é pai tâa na aré kòo, ba kàwà. Ba gée goo kaa é pai tâa na aré kòo, [âna pimaina too é cèikî kàwà]. Â o naa tàwà ma guwà tâa jaa Pwiduée na é pai maina ma muugère kêe‡!

3:1-2 Filipi 1.7,13   3:1-2 Kolosé 1.25   3:3 Éféso 1.9-10; Kolosé 1.26   3:6 Éféso 2.13,16-19

* 3:6 Caapwi Ba—Grec: Caapwi naiiri âboro.   3:7-8 Kolosé 1.25   3:7-8 1 Korénito 15.9-10

† 3:10 Ba rà o còo...é wâra pwapwicîri kêe—é, Rà o mwa tâmogòori pwiri, gée goro é pai picémara é Picémara Wâdé kàra wâra pwapwicîri. Grec: Gée goro é wâra pwapwicîri.   3:12 Ioane 14.6;

Roma 5.2   ‡ 3:13 Dernière phrase—Grec: Ba wàrapwiri é pai maina ma muugère kàwà.

Dau maina pimeaari kà Kériso ba kâjè

¹⁴ Go tùu jùruo ara Pwiduee Caa, [na go pinünüma naa] goo pwiri. ¹⁵ Ba wâé pwi Caa kà diri tàpé na rà wânidò napwéretòotù, ma wâni gòropuu. Â é nama jè cau tèpa âboro na jè caapwi Ba[§]. ¹⁶ É dau maina ma muugère, â dau wâru pâ wâdé ma aupwényunyuaari kêe. Â go ilari jiié, pâ, ée mwa dau pagòowâ, goro é Nyuâaê Pwicîri kêe, ba na cimwü é pwâranümawâ.

¹⁷ Wâdé na é tâa na pwâranümawâ wâ Kériso, gée goro é cèikî kàwâ! Wâdé na [guwâ pwacèwii é upwâra na gòo, na] é wâé, âna wâgòro, naa na pimeaari kêe. ¹⁸ Â, na wârapwiri, na wâguwâ, ma diri pàra tèpa âboro kà Pwiduee, âna guwâ tâmogòori bwâti pâ, é pimeaari kà Kériso, âna po dau maina awé*. ¹⁹ Ba é piwéna jii é autâmogòori kâjè tèpa âboro. Â wâdé na é dipitiri é wâro kàwâ wâ Pwiduee, goro é pai tâbawêe kêe.

²⁰ É waké goojè wâ Pwiduee, goro é pàtamee na dau maina. Â pâri ma é pwa é pâ muru naa goojè, na dau maina awé, jii é pwina jè niimiri pâ, jè ilari jiié.

²¹ Wâjè é wâra pwapwicîri kêe, na jè tâa goo Kériso Iésu, âna wâdé na jè pwamainâe taaci dâra gòiri awé! Amen! Wâdé na wârapwiri!

pai wâro kâjè naa na picaatâa na bwaa âmuê**4***(Naporomee 4–6)*

¹ Go tâa na karapuu, ba go piênawéna kà Pwi Ukai. Â go tacoo goowâ, ma [guwâ niimiri diri é pwina é pwa ba kàwâ wâ Pwiduee, â] guwâ wârori é wâro na wâdé tée. Ba é todâwâ, ba na guwâ tèpa âboro kêe. ² Wâdé na guwâ ciburâ ipakîriwâ, ma moo, ma pidâpwicâariwâ. Wâdé na guwâ ciburâ pimeaariwâ, â guwâ picâri naa goowâ. ³ Ba é caajuriwâ é Nyuâaê Pwicîri. Â wâdé na guwâ ciburâ wâro na é pinaanapô, ba na guwâ tà caapwi.

Jè caapwi naijè ma Kériso

⁴ Nye caapwi co naiiri âboro. Nye caapwi co é Nyuâaê Pwicîri. Â nye caapwi co câmajè na jè tapacîri*, gée na càuru pai todâjè. ⁵ Nye caapwi co Pwi Ukai kâjè, nye caapwi co é cèikî, ma caapwi co *piupwaa†. ⁶ Nye caapwi co Pwiduee, Pwi Caa kâjè diri‡. Wâé na é pitûâ kâra diri, wâé na é waké na diri, â é wâna diri. ⁷ Âjupâra pâ wâ Kériso, âna é jèpa naa tâjè, naa goro piticèmuru naa goo, pâ jèpa âraimeai na pi-ité. ⁸ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*É too naa na ére**na wâdòiti.**Â é popa pâ wiâé**tâpé na ia rà cicaraé,*

§ **3:15** Â é nama jè cau tèpa âboro na jè caapwi Ba—Grec: É pitunee târa pâ jèpa wâao. **3:17**

Ioane 14.23; Kolosé 1.23, 2.7 * **3:18** Po dau maina awé—Grec: Large, long, haut et profond.

4:1 Kolosé 1.10 **4:2** Kolosé 3.12–13 **4:3** Kolosé 3.14–15 * **4:4** Dernière phrase—Grec: Nye caapwi co é auwâari (espérance). Espérance, âna é pwina dau wâdé na jè tapacîri naa na pidâpwicâari, gée goo é cèikî kâjè naa goo wâ Iésu Kériso. † **4:5** Caapwi co piupwaa—Wiâna wâru pâ pai pwa goo piupwaa, â nye caapwi co pai ina wèe, âna câmu kêe, ba na jè inapâpari pâ,

jè tèpa âboro kà Kériso co. **4:6** 1 Korénito 12.6 ‡ **4:6** Caa kâjè diri—é, Caa kâra diri pâ muru.

4:7 Roma 12.3,6 **4:8** Psaume 68.19

tàpé na ia é piétò jìirà.

*À é naa àraimeai
tà tèpa âboro.*

Psaume 68.19

⁹ Dà pai ina wèè pà: *É too naa na ére na wâdòiti?* Pai ina wèè pà, béaa kâra é pai too kêe, âna é boo naa na ére na dau wâgòro kâra gòropuu^S wà Kériso.

¹⁰ À wà Pwina é boo, âna wàé kaa wà Pwina é too naa na ére na wâdòiti naa *napwéretòotù, ba na é pwi ukai kâra diri pà muru. À pimaina pà é pitùâ kêe* naa gò diri pà muru, na ia é tapoo wà Pwiduée.

¹¹ [Dà pai ina wèè pà: *É naa àraimeai tà tèpa âboro?*] Wà Kériso, âna é jèpa pàdi tà tèpa âboro kêe é jèpa wakè na rà pwa[†]. [Wàéni pàra pwi]:

Tèpa apostolo (tàpé na rà jèe còoè, ma picémara popai kêe);

Tèpa péroféta (tàpé na rà tòpi, naa na nyuâa, é popai kà Pwiduée, â rà mwa pame tâjè);

Tèpa *évangéliste* (tàpé na rà picémara pà é Picémara Wâdé);

Tàpé na rà wéaari ma pacâmuri tèpa cèikî.

¹² É naa tàra é pà àraimeai[‡] bèepwiri, ba na rà o mwa caa pagòo diri tèpa âboro kà Pwiduée, ma piênawéna kâra còwâ. À, na wàrapwiri, â o pimaina dò é wâra pwapwicîri, é naii Kériso. ¹³ À jè o caajurijè, naa na cèikî, â o caapwi é pai tâmogòori kâjè wà *Pwina naí Pwiduée. À jè o cau cimwü, pwacèwii Kériso, â jè o cau tâbawêe, pwacèwiié.

Wâdé na jè cimwü naa goo Kériso

¹⁴ Na o wàrapwiri, â o câjè mwa caa pwacèwii pà nari èpo [naa na cèikî. Ba nabàni, âna càra caa pâji cimwü wà pàra tàpé gée goojè. Rà] pwacèwii é wànga na ticè poé^S, na pòtò gòro é wià ma pwéretòotù. Ba rà dau tère é pà popai kà tàpé na rà me, nau picàù dâra, ba na rà pa-imwürurà.

¹⁵ Bwa, jè cibwaa wàrapwiri. Wâdé na jè ciburà wâro na é âjupâra* goro é pimeaari. À jè o pà nau pwacèwii Kériso, naa na diri é pwina jè pwa.

Wàé na é pwi ukai [kâra é wâra pwapwicîri kêe] pwacèwii é pûru âboro.

¹⁶ Wàé na é pitùâ ma wéaari diri pà ére gée goro naiiè, ba na rà caapwi. É pa-ijarà, ma pitu tàra, ba na rà pimeaarirà[†]. À rà jèpa wakè bwâti. Êkaa na é pimaina too é naiiè, â é cimwü naa na é pimeaari.

Wâro kâjè na bwaa âmué

¹⁷ Go tacoo goowà, naa na nee Pwi Ukai, pà, na guwà nabwé na guwà wâro pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, tàpé na ticè nùmarà.

¹⁸ Bàutè é aunünüma kâra, ba gòo pûrurà, â tàutàra na rà pitère dà Pwiduée. Êkaa na [rà pitanami] â tiàù goorà é *âji wâro na é naa wà Pwiduée. ¹⁹ Càra

4:9 Ioane 3.13 **S 4:9** É boo... é, É boo naaniboo gòropuu. Rà niimiri wà tèpa Juif pà, wà tèpa bà, âna rà tâa na pé pwèe na dau wâgòro, na nee pà: Oolaa ('Abîme'). Còo Auinapàpari naporomee 9. * **4:10** Pimaina pà é pitùâ kêe... é, É dipitiri diri pà muru, é, É nama tâbawêe diri pà muru.

4:11 1 Korénito 12.28 **† 4:11** È jèpa wakè na rà pwa—é, È jèpa àraimeai. **‡ 4:12** Àraimeai—Nii bau autâmogòorimuru tàra wakè kà Pwiduée. (Còo note goo 1 Korénito 12.4.) **4:13** Kolosé 1.28

S 4:14 Poé (é, pòè)—Gouvernail. Àrawànga. **4:15** Kolosé 1.18, 2.19 * **4:15** Wâro na é âjupâra—é, Ina é âjupâra. **† 4:16** 2e phrase—Grec: Caajurirà goro pà aupitòòbàra (jointures) na naa tàra. **4:17** Roma 1.21; 1 Pétèru 1.14

mu caa picadàrù è pwina wâdé jii è pwina èpà. Â rà pipanuârà, ba na rà wâro imudi. Â, na rà pwa pâ na jèpapara tûâ na miiri, â càra caa kamu goo.

²⁰ Càcaa wàrapwiri è wâro kâjè wiâ Kériso na guwà picòo. ²¹ Ba guwà tère è popai goo Kériso, â guwà tâmogòori pâ tâa gooé è âjupâra. Ba guwà tèpa âboro kèe.

²² Êkaa na wàrapwiri, na guwà cibwaa wârori è wâro na èpà, na ia guwà wârori béaa. Guwà tètâjii diri è pâ tûâ ma càra na miiri.

Ba béaa, âna guwà pipanuâwà târa è auniimiri ma câbawâdé kàwà na èpà, na rà pa-imwüruwà ma tanooriwà. ²³ Guwà tòotéri è pwâranümawà, ma è auniimiri kàwà, ma è càrawà†, ²⁴ ba na guwà tèpa âboro na bwaa âmuè è wâro kàwà. Â guwà o pwacèwii tèpa âboro na rà tòpwütù è ârabwée na tòri, â rà coona è ârabwée na bwaa âmuè.

Ba ûna é tòpòwà wà Pwiduée§, â câbawâdé kèe na guwà pwacèwiié, ba na guwà wâro naa âjupâra. Êkaa na wâdé na pâ tûâ kàwà, âna *târù ma pitòimiri.

Jè tòotéri càrajè na èpà

²⁵ Guwà nabwé na guwà pwâ. Â guwà ina è pwina âjupâra tà tèpa [cèikí] béewà. Ba wàjè diri, âna jè caapwi [wâra pwapwicîri] pwacèwii pâ ére géé goro caapwi naiiri âboro.

²⁶ Wiâna guwà iputâmu ma pwi jèpwi, â guwà cibwaa pipwa tàwà na èpà. Guwà naaco è pwâra putâmu goowà, béaa kâra è pai duu kâra è tòotù. ²⁷ Ba guwà cibwaa panuâ *Caatana [ma é tacaiwà ba na guwà pwa na èpà].

²⁸ Wiâna guwà tèpa mura, â wâdé na guwà coo. Â guwà wakè ba gòo, ba na pwa mwani kàwà, ba na guwà wâri è pwina tiâu jiiwà, ma naa tà tàpé na ticè tàra.

²⁹ Guwà nabwé na guwà ina pâ popai na miiri, [ma pwa na èpà tà pàra tàpé]. Â guwà ina pâ popai na wâdé, ba na pitu tàra ma pagòora.

³⁰ Guwà nabwé na guwà nama é pikîri è Nyuûaè Pwicîri [goo è pwina guwà pwa]. Ba è Nyuûaè Pwicîri, âna pwi câmu na é naagée naa goowà wà Pwiduée, ba na paari pâ, [guwà tèpa âboro kèe. Â pwi câmu pâ, wà Pwiduée, âna] ée mwa tipiwà bamwara jii è pâ èpà kàwà, na Tòotù kèe.

³¹ Guwà cibwaa tubaèpà tà pàra tàpé, ma pi-inarà ba èpà. Guwà cibwaa wéaari naa na pwâranümawà è pâ èpà na rà pwa tàwà. Guwà cibwaa iputâmu, ma piokée. Â guwà cibwaa pitânyiriwà.

³² Wâdé na guwà pwa na wâdé tà pàra tàpé. Â guwà paari tàra è pimeaari na wâna pwâranümawà. Â guwà pipwanauriwà, pwacèwii na é jèe pwanauriwà wà Pwiduée, géé goo Kériso.

5

Wâdé na jè wârori wâro kà tèpa âji naî Pwiduée

4:22 Roma 8.13; Kolosé 3.9 **4:23** Roma 12.2 † **4:23** É, Guwà nama tòotéri è auniimiri kàwà goro è Nyuûaè Pwicîri. **4:24** Genèse 1.26; Kolosé 3.10 § **4:24** Ba ûna é tòpòwà wà Pwiduée—é, Ba ûna é tòpò {è âmu wâro kàwà} bëepwiri. **4:25** Zakarie 8.16; Kolosé 3.8–9 **4:26** Psaume 4.4; Jacques 1.19–20 **4:29** Kolosé 4.6 **4:30** Ésaie 63.10; Éfeso 1.13–14; 1 Tésalonika 5.19 **4:31** Kolosé 3.8 **4:32** Mataio 6.14, 18.22–35; Kolosé 3.12–13

¹ Guwà tèpa naî Pwiduée, na dau wânümee tàwà. Â wâdé na guwà pwacèwiié. ² Wâdé na guwà tèpa meari pàra tàpé. Ba é mearijè wà Kériso, â é panuâ é wâro kée, ba na *ârapwaaîlò ba kâjè, na dau wâdé tà Pwiduée*.

³ Guwà cibwaa [niimiri còwâ pâ, na guwà] ipuu imudi ma pàra pwi. Â guwà cibwaa pwa é pâ muru na po miiri goro naiiwà. Guwà cibwaa imudàra ma wâru tàwà é pâ muru ni gòropuu. Ba guwà tèpa âboro kà Pwiduée. Â càcaa nùmoo na go tère pâ, rà ina tèpa âboro pâ guwà wàrapwiri.

⁴ Guwà cibwaa ina pâ popai na èpà ma miiri, na càcaa pâri ma guwà ina. Guwà cibwaa ina imudi pâ muru na jè papwicîri. Â guwà cibwaa èauri é pâ jèkutà èpà, pwacèwii tàpé na ticè nùmarà. Bwa, wâdé na guwà ipwaaolé tà Pwiduée.

⁵ Wâdé na guwà tâmogòori pâ: O nye ticè autâa na *Mwaciri kà Pwiduée ma Kériso, kà tàpé na rà ipuu imudi, ma tàpé na rà pwa é pâ muru na miiri goro naiirà, ma tàpé na rà ciburà imudàra é pâ muru ni gòropuu. Ba é pwiibà, âna é pwacèwii na rà ipwamaina é pâ duée imudi.

Jè wâro na pwéelaa

⁶ Rà ina wà pàra tàpé pâ, nye ticè èpà goo é pâ tûâ bèepwiri. Êco na rà pwâ, â guwà cibwaa nama rà pa-imwüruwà. Ba é putàmu wà Pwiduée goo tàpé na càra caa pitère dèe, â ée mwa pitèrà ma naa wârimuru tàrà†.

⁷ Â guwà cibwaa pwadéi tèpa âboro na rà wàrapwiri!

⁸ Béaa, âna guwà tàpé na guwà tâa na é bàutê. Â nabà, âna guwà tâa na pwéelaa, ba guwà tâa goo Pwi Ukai. Êkaa na wâdé na é càrawà, âna càra tàpé na rà tâa na é pwéelaa— ⁹ wâna é wâro na é pwényuâa, ma *târù, ma âjupàra. ¹⁰ Wâdé na guwà ciburà imudàra é pâ pwina wâdé tà Pwi Ukai.

¹¹⁻¹² Guwà cibwaa pwaduwa kà tàpé na rà wakè na bàutê, ba ticè pwâra wakè kàra, na wâdé. Na jè po niimiri co é tûâ kàra, â jè jèe miirirà. Guwà cicara diri pâ pwi bèepwiri. Â guwà pa pâ, naa na pwéelaa, diri é pwina èpà. ¹³⁻¹⁴ Ba é pwéelaa, âna é paari é âji pai pwa goo diri pâ muru, wiàna wâdé, é wiàna èpà†. Êkaa na jè ina pâ:

«Gà tàcî, co pwi a puu!
Cimadò géee na aubà.
Wà Kériso na é pame
naa googà é pwéelaa.»

Jè wakèri bwàti pàara na naa tâjè

¹⁵ Guwà ipwacôoco é pai wâro kàwà. Guwà ipwacèwii tàpé na pitòimiri é wâro kàra, â càcaa tàpé na ticè nùmarà. ¹⁶ Â guwà wakèri bwàti é pâ pàara na naa tàwà, [ba na guwà pwa na wâdé]. Ba wâru pâ èpà na pàara napô

5:1 Mataio 5.48 **5:2** Exode 29.18; Héberu 10.10 * **5:2** Na dau wâdé tà Pwiduée—Grec: Na pwacèwii é ùrea na dau wâdé. **5:5** 1 Korénito 6.9–10; Kolosé 3.5 **5:6** Roma 1.18; Kolosé 2.4,8 † **5:6** Grec: Guwà cibwaa nama é ipa-imwüruwà wà pwi jè âboro, goro pâ popai na ticè èreè. Ba nye géee goo kaa pwiri, na é pwâra putàmu kà Pwiduée, âna é tâa gò tàpé na rà cicaraé. **5:8** Ioane 12.36; Éféso 2.13; Kolosé 1.13; 1 Pétèru 2.9 **5:13-14** Ioane 3.20–21 **5:13-14** Ésaie 26.19, 60.1; Roma 13.11 † **5:13-14** 1re phrase—Grec: Ê pwina jè còo naa na é pwéelaa, âna pâ nau pwéelaa. **5:15** Kolosé 4.5

nabà. ¹⁷ Êkaa na guwà cibwaa wâro imudi, â guwà imudàra ê pwina wâdé tà Pwi Ukai§.

Jè wâro wiâ Nyuâaê Pwicîri

¹⁸ Guwà cibwaa ipwirié goro dipâa, ba o péa tubaèpà tàwà. Wâdé na é nye dipitiriwà taaci ê Nyuâaê Pwicîri. ¹⁹ Â guwà pipagòowà goro pâ nyabi—pâ *salamo, ma pâ cantique, ma pâ nyabi na é naa tàwà ê Nyuâaê Pwicîri. Â, na guwà nyabi, â guwà pwamaina Pwi Ukai géé na âji pwâranümawà. ²⁰ Wâdé na guwà ciburà pwaolé tà Pwiduée Caa, naa na nee Iésu Kériso Pwi Ukai kâjè, na é pitûâ naa goro diri pâ muru.

Tèpa pwârawâ na rà cèikî

²¹ Guwà papwicîri wà Kériso, â guwà ipakîriwà naa goo wà tèpa cèikî béewà.

Du duadà—Tô ilâri

²² Wà tô ilâri, âna wâdé na é ipakîrié naa goo pwi éaé, pwacèwii pai ipakîrié naa goo wà Pwi Ukai. ²³ Ba wà pwi paa, âna é pwi a pitûâ kà tô wâdè, pwacèwii na wà Kériso, âna é pwi a pitûâ kâra ê wâra pwapwicîri, na é pwacèwii é naiié. Â wâé na é *pwi a pa-uddé.

²⁴ Ê wâra pwapwicîri, âna é ipakîrié naa goo wà Kériso, êkaa na wâdé na wà tô ilâri, âna é ipakîrié naa goo wà pwi éaé naa na diri pâ muru.

Du duadà—Pwi paa

²⁵ Napwa naa goo pwi paa, âna wâdé na é meari tô wâdè, pwacèwii na wà Kériso, âna é meari ê wâra pwapwicîri kêe. Ba é panuâ wâro kêe ba kêe, ²⁶ â é naaé tà Pwiduée, ba naa kêe. Â é nuwaé goro jawé, ma é popai*, ²⁷ ba na é dau pwényuâa ma tâbawêe, ma ticè tòpwicâ ma èpâra ma ipwatari, ma ticè èpà wâgòoé, [pwacèwii tô ilâri dopwa na ru mwa piéa ma wâé].

²⁸ Ipaiwà naa goo pwi paa. Ba wâdé na é meari tô wâdè, pwacèwii pai meari kêe é naiié. Ba wà pwina é meari tô wâdè, âna é pimearié còwâ. ²⁹ Ba nye ticè âboro na é pièpâri còwâ é naiié. Bwa, é pa-ijaé, ma wéaarié bwàti, pwacèwii pai pwa kà Kériso, ba kâra [é naiié] é wâra pwapwicîri kêe.

³⁰ [Jè tâmogòori pwiri] ba wàijè, âna jè naiié. ³¹ Jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *É panuâ é du nyaa ma caa kêe wà pwi paa, ba na ru pitâa ma wà tô wâdè. Â, na wârapwiri, â wâilu, âna ru pâ nau caapwi.* Genèse 2.24

³² Ê popai bèepwiri, âna tâgòro, ba go niimiri pâ, ucina goro [pai pitànaima kâ] Kériso ma é wâra pwapwicîri kêe.

³³ Târa tubanabwé, [â go ina mwara pâ]: Wà pwi paa, âna wâdé na é meari ê tô wâdè, pwacèwii pai pimearié còwâ kêe. Â wà tô ilâri, âna wâdé na é papwicîri pwi éaé.

§ **5:17** Grec: Êkaa na guwà cibwaa nama ticè nümawà; â wâdé na guwà tâmogòori é câbawâdé kà Pwiduée. **5:18** Luka 21.34 **5:19** Kolosé 3.16 **5:20** Kolosé 3.17 **5:21** 1 Pétèru 5.5 **5:22** Kolosé 3.18; 1 Pétèru 3.1 **5:23** 1 Korénito 11.3; Éféso 1.22 **5:25** Kolosé 3.19; 1 Pétèru 3.7 **5:26** Tito 3.5 * **5:26** Â é nuwaé goro jawé, ma é popai—Piupwaa. Ê popai bèepwiri, âna pwiri é Picémara Wâdé. Ê, pwiri pâ popai na ina na rà piupwaa wà tèpa cèikî, é, pâ popai kà pwi apiéa tà tô wâdè. **5:27** 2 Korénito 11.2; Kolosé 1.22 **5:31** Mataio 19.5 **5:32** Auinapàpâri 19.7

6

Pâ èpo ma du nyaa ma caa kàra

¹ Wâguwà tèpa èpo, âna wâdé na guwà pitère dà du nyaa ma caa kàwà. Wâépwiri napârawà, {ba guwà tèpa âboro kà Pwi Ukai}. ² Ba [jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ]: *Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.* Exode 20.12 Êpwiri, âna pitûâ kà Pwiduée na pâbéaa. Â wâéni è aupwényunyuâari na é ina pâ ée mwa naa [tà tàpé na rà pitère dâra è naèà bèepwiri]: ³ *Â è wâro'gà naani gòropuu, âna o gòri ma wâdé.* Exode 20.12

⁴ Wâguwà tèpa caa kâra èpo*, guwà cibwaa nama rà putâmu tèpa èpo kàwà. Â wâdé na guwà pipièrù bwâti goorà, â guwà patûrarà ma pacâmurirà. [Ba wâépwiri napâra pwi a cèikî] naa goo Pwi Ukai.

Tèpa ênawéna ma tèpa pitûâ kàra

⁵ Wâguwà tàpé na guwà tèpa *ênawéna kîri kà pàra tàpé, âna wâdé na guwà pitère dà tèpa pitûâ kàwà naani gòropuu. Â guwà dau papwicîrîrà, â guwà piênawéna kàra bwâti, géé na âji pwâranûmawà, pwacèwii pai piênawéna kàwà tà Kériso.

⁶⁻⁷ [Guwà wakè bwâti, ba na rà ipwâdéé goowà, naa na diri pâ pàara.] Â câcaa na pâ pàara co, na rà còowà na. Â guwà niimiri pâ, guwà wakè ba kà Pwi Ukai, â câcaa ba kà tèpa âboro. Ba guwà tèpa ênawéna kà Kériso, â napârawà na guwà pwa è câbawâdé kà Pwiduée, géé na diri pwâranûmawà.

⁸ Ba wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai, âna ée mwa jèpa naa tâjè câmajè, goro è pwina wâdé na jè jèpa pwa. Ipaiwà wiàna jè tèpa ênawéna kîri kà pàra tàpé, é, wiàna jè tèpa âboro na pwa tarù kâjè†.

⁹ Wârapwiri naa goowà mwara, co tèpa pitûâ. Wâdé na guwà papwicîri tèpa ênawéna kîri kàwà, ma pwa na wâdé tàra. Â guwà cibwaa pwa kûu tàra. Ba caapwi pwi a pitûâ kàwà diri, naa *napwéretòotù, â câé caa pwi a pwaké goro âboro.

Neemuru paa kâjè

¹⁰ Go tubanabwé naa goo pai ina wèe pâ: Wâdé na guwà gòo goro è pàtâma Pwi Ukai, ma nii kêe na dau maina. ¹¹ Guwà popa diri è neemuru paa, na é naa tàwà wà Pwiduée. Â o pâri ma guwà cicara è pâ tûâ na èpà kà Pwi âboro èpà, wà *Caatana.

¹² Ba câjè caa pipaa dà tèpa âboro. Jè pipaa dà tèpa pitûâ kà tèpa duée ma u, [na câjè caa còorà goro du âraporomeejè]. Üu, jè pipaa dà tèpa ukai gopaérenao, na maina pàtâmarà, na rà pitûâ naa gò è gòropuu bèeni, na é tâa na bàuté.

¹³⁻¹⁴ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà popa diri è neemuru paa na é naa tàwà wà Pwiduée. Ba na, o pâri ma guwà cimwù, na pâ pàara na tèepaa mariwà è èpà. Ûna jèe nabwé è pipaa, â guwà o piétò. Wâéni‡ è neemuru paa kâjè:

Karapuu kâjè—è âjupâra kà Pwiduée;

6:1 Kolosé 3.20 **6:2** Exode 20.12 **6:4** Psaume 78.4; Proverbes 22.6; Kolosé 3.21 **6:4** Tèpa caa kâra èpo—é, Pa nyaa ma caa kâra èpo. **6:5** Kolosé 3.22–23; Tito 2.9–10; 1 Pétèru 2.18 **6:8** 2 Korénito 5.10; Kolosé 3.24–25 † **6:8** 2e phrase—Esclave ou libre. **6:9** Roma 2.11; Kolosé 4.1 **6:11** Roma 13.12; 2 Korénito 10.4 **6:12** 1 Pétèru 5.8–9 **6:13-14** Ésaïe 11.5, 59.17; 1 Tésalonika 5.8 ‡ **6:13-14** Wâéni... Grec: Guwà popa... Ipaiwà naa goo diri pâ na jèpapara neemuru paa, naa na nee tii 13–17.

Árabwée paò târa nawâajè—ê wâro na *târù na araé;

¹⁵ *Du wâraâjè*—ê pai ciburà picémara kâjè ê *Picémara Wâdé na é pame ê pinaanapô;

¹⁶ *Upwâra bécâgòtù kâjè*§—ê cèikî kâjè naa goo Pwiduée, na diri pâ ére. (Â jè pa, ba na jè câtâmwara ê doromara ânye, goro ê da, na é tò wà Pwi âboro èpà);

¹⁷ *Bwe bépamuru pûrujè*—ê wâro na é naa tâjè wà Pwiduée, ûna é pa-udòjè*;

Tâuwa kâjè na é naa tâjè ê Nyuâaê Pwicîri—ê popai kà Pwiduée.

¹⁸ Guwà ciburà pwapwicîri [na diri pâ ére] ma na diri pâ pàara, wiâra ê pitûâ na é naa tàwà ê Nyuâaê Pwicîri. Â guwà ciburà tàcî, â guwà ciburà pidâpwicâariwà, naa goro ê pwâra pwapwicîri kàwà, ba kà diri tèpa âboro kà Pwiduée.

¹⁹⁻²⁰ Guwà pwapwicîri ba kôo, ba na é naa tôo ê popai wà Pwiduée. Ba é cùruo, ba na go inapàpari târa diri pâ âboro ê Picémara Wâdé, na ia càra caa tâmogòori béaa. Â nye gée goo kaa ê pai inapàpari kôo ê Picémara Wâdé bèepwiri na tò-o goro itùpaò naani na karapuu. Êkaa na guwà pwapwicîri, ba na o câgo caa piwâ na go tà ciburà patùra tèpa âboro [goo wà Kériso].

Ipwabwàcu kà Paulo

²¹⁻²² Go cùru paé dariwà wà Tychique, ba na é piwiâ tàwà è jèkutâ good, ma pagòowà. Wà pwiibà, âna é pwi âji bééjè, ma pwi ênawéna na é dau pitère dà Pwi Ukai, na bu piwakè naima ma wàé.

²³ Wâdé na wà Pwiduée Caa kâjè, ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, âna ru naa tàwà, diri tèpa cèikî béebu, è pinaanapô, ma pimeaari. Ma ru pitu tàwà, ma guwà cèikî ba gòo naa gooru. ²⁴ Go ilari jii Pwiduée pâ, na é *pwényunyuâari goro ê *pimeaari imudi kêe, wà diri tàpé na rà cimwü naa na pimeaari kàra, ba kà Pwi Ukai Iésu Kériso.

6:15 Roma 10.15 § **6:16** Upwâra bécâgòtù—Bouclier. **6:17** Hébéru 4.12 * **6:17** Ê wâro na é naa tâjè wà Pwiduée, ûna é pa-udòjè—Grec: Ê pai pa-udòjè. **6:18** Luka 18.1; Kolosé 4.2; 1 Tésalonika 5.17 **6:19-20** Kolosé 4.3-4; 2 Tésalonika 3.1 **6:19-20** 2 Korénito 5.20; Philémon 1.9 **6:21-22** Apostolo 20.4; Kolosé 4.7-8; 2 Timotéo 4.12

Tii kà Paulo tà tàpé Filipi Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kàra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma (*Apostolo 28.30–31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Éfeso ma tàpé Kolosé.

É wii tâi?

Tà tèpa cèikî wâna ville Filipi, ma wà tèpa pitûâ kàra. É wii tàra wà Paulo 12 naja géé na càuru na é mara picémara tàra é *Picémara Wâdé.

Cina é wii?

Dau wânüma Paulo goo tàpé Filipi (1.8), â é wii, ba na é ina pimeaari kée ba kàra, ma naa tàra jèkutâ gooé. É pwaolé tàra goro é âraimeai na rà naa tée (4.10–15). É pagòora ba na rà cinwü naa na é cèikî kàra, â na rà piwakè naima naa na caapwi pwâranüma (1.27). Â é ina tàra pâ, na rà nye tà ipwàdéé taaci, na rà tà tâa goo wà Pwi Ukai (4.4).

Dà ére é tii bèeni?

É tii bèeni, âna ina gooé pâ ‘Tii goro ipwàdéé’, ba wà Paulo, âna é pwa wâru wii ipwàdéé. É âji ipwàdéé, âna càcaa me géé goo pâ muru na wâgòroigé jiiyé na tèepaa darijè. É me géé goo é pinaanapô kà Pwiduée na tâa na pwâranümajè, géé goro pai tâa kâjè goo Iésu Kériso.

Ba jè còo naa na wâro kà Paulo pâ, é pwi a dau tâa na aré ma tòina goo wà Kériso. É wii géé na karapuu wâ Roma, â câé caa pâji tâmogòori cè tûâ gooé, ba pwiri o pwâra bà (1.7; 2.17,23). Wâru tàpé na rà èpàrié ma cicaraé (3.2), â rà pwâco tèpa cèikî na rà pitu tée (2.20,21).

Êco na é nye tà ipwàdéé taaci wà Paulo, â é tòpi é pwina tèepaa marié, na diri pâ ére, ma na diri é pâ pàara. É ina pâ «Cau pâriô diri pâ pwi bèepwiri, géé goo Kériso, na é pagòo-o.» (4.13)

É wii mwara wà Paulo pâ, é pwina é dau âjimuru, âna pai tâmogòori kâjè Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Diri é pàra muru, âna nye piticémuru naa goo, jii pwiri (3.8).

Wâdé na jè ipwacèwii Iésu na diri pâ muru. Wà Iésu, âna é ipakîrié, â é ipanuâé, ba na é bà ba kâjè naa goro *satauro. Â wâdé na jè ipanuâjè ma piênawéna kâjè jècaa naa na ipakîri, pwacèwiié.

Pai pitàgoo tii tà tàpé Filipi

Ipwabwàcu ma ipwaolé (1.1–11)

É pipàra pâ é Picémara Wâdé (1.12–18)

Wâro kà Paulo ba kà Kériso (1.19–26)

Aupitûari kà Paulo tà tàpé Filipi (1.27–2.18)

Popai goo Timotéo ma Épafrodite (2.19–30)

Âjimuru âna, na jè tâmogòori Kériso (3.1–21)
Pàra autûâri kà Paulo ma ipicijii (4.1–23)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii. Tàgére wàibu, ma wà Timotéo, ba bu tupédu ênawéna kà *Kériso Iésu. Go wii tàwà, wâguwà tèpa âboro kà Pwiduée, na guwà tâa Filipi, ma wà tèpa pitûâ ma tèpa dikona. Guwà tèpa âboro kà Pwiduée, ba guwà tâa goo wà Kériso Iésu.

² Wâdé na tà tàwà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjê ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

É pwaolé tà Pwiduée wà Paulo

³ Na diri ê pàara na go niimiriwà na, âna go pwaolé tà Pwiduée goowà. ⁴ Â go nye taaci ipwadée, naa na pai pwapwicîri kôo ba kàwà. ⁵ Ba guwà pitu tôo, naa goo ê pai inapàpâri ê *Picémara Wâdé, tapoo na guwà cèikî, tiagoro nabà.

⁶ Wà Pwiduée, âna é tapoo ê wakè na dau wâdé, naa na é pwâranümawà. Â go cèikî ba gòo pâ, ée mwa ciburà wakè goowà, tèepaa naa goro ê tòotù, na ée mwa wâjué me còwà wà Kériso Iésu.

⁷ Dau wânümoo tàwà! Â wàrapwiri ê pwâranümoo goowà diri. Ba guwà dau pitu tôo, naa goro wakè, na é naa tôo wà Pwiduée. Â jè jèe cau tòpi naima ê *aupwényunyûâri kêe, nabàni, na go tâa na karapuu, pwacèwii béaa, [na càcaa pâji piio].

Na pwi pàara-bà, âna go ipwamuru ê Picémara Wâdé. Â go picémara târa pâ âboro, ba na rà dau cèikî naa goo. ⁸ Üu, é nye tâmogòori wà Pwiduée pâ, go ina ê âjupâra. Ba go cau meariwà, pwacèwii pai meariwà kà Kériso Iésu.

⁹ Wàéni ê pwâra pwapwicîri kôo, ma pwâranümoo ba kàwà—na é pimaina too ê pimeaari kàwà. Wâdé na guwà tâmogòori bwàti [é pwi cèikî bèeni] na tâa goojè. Â wâdé na guwà còo bwàti ê pai wâro kàwà. ¹⁰ Naa wàrapwiri, â guwà o tâmogòori còo ma wârori ê pwina âjimuru. Â ê tòotù, na é mwa wâjué còwà na, wà Kériso, âna o nye ticè èpà wâgoowà. Â o nye ticè, na pâri ma pitèiwà goo. ¹¹ Â ê pwâra wakè kàwà, âna o dau wâdé ma tâbawêe, gée goro na é wâro goowà, wà Iésu Kériso. [Â wà tèpa âboro, âna rà] o mwa còo ê pai maina ma muugère kà Pwiduée, â rà o ipwamainâe.

É pipâra pâ ê Picémara Wâdé

¹² Tèpa cèikî béèò, nümoo na guwà tâmogòori pâ, ê pai tâa kôo na karapuu, âna [pwa muru na wâdé na. Ba] gée goo kaa pwiri, na é dau pipâra pâ ê Picémara Wâdé! ¹³⁻¹⁴ Ba wà tèpa coda, na rà wà pwârawà kà pwi kupénoo, ma wà diri pàra tèpa âboro ni, âna rà jèe tâmogòori pâ, go wâna karapuu, gée goo pai piênawéna kôo, ba kà Kériso. Â wâru tèpa cèikî, na é dau pagòrà wà Kériso, ma rà picémara ê popai kêe, â jèe càra mwa caa piwâ ma wâgotàra goo.

¹⁵⁻¹⁷ Ba wâru tàpé na rà picémara wà Kériso, gée na pwâranümarà na wâdé. Ba rà tâmogòori pâ, go tâa na karapuu, gée goo ê pai *paâjupâra kôo

1:1 Apostolo 16.12–40 * 1:1 Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, éco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Timotéo na é tâa jaaté. 1:6 1 Korénito 1.8 1:10 1 Tésalonika 5.23 1:13-14 Apostolo 28.30

ê Picémara Wâdé. Â rà tâmogòori pâ, [wà Pwiduée, na é] naa tôo ê wakè bèni.

Êco na wà pàra tàpé, âna rà picémara ê popai, gée goro ê pai piboo kàra. Ba nùmarà na rà wénariô. Â pwa na rà nama go tâa na aré, na pàara na go bwaa tâa na karapuu na.

¹⁸ Wiàna rà piênawéna kà Kériso, gée na âji pwâranümarà, é, wiàna rà nye piniimirà co, â piticèmuru naa goo. Ba ê nee Kériso, âna nye tà picémara, goo pâ pwina rà pwa. Â go ipwàdéé nabàni, goo pwiri; üu, go nye tà ciburà ipwàdéé!

Wâro kà Paulo ba kà Kériso

¹⁹ Go ipwàdéé, ba go tâmogòori pâ, guwà pwapwicîri kôo, [na go tâa ni na karapuu]. Â é dau pitu tôo ê *Nyuââ Pwicîri kà Kériso, [â é wéaari é nyuââô]. Êkaa na, go cèikî pâ, o mwa tipio [gée na karapuu].

²⁰ Dau nùmoo na go [piênawéna bwàti kà Kériso] â na go cibwaa kamu goo ê wakè kôo. Â go wâari pâ, o câgo caa piwâ, na go paari pâ, wà Kériso, âna é dau maina ma muugère—wiàna go wâro, é wiàna go bà. ²¹ Ba wiàna go wâro, â go wâro co, ba kà Kériso. Â wiàna go bà ba kée, â nye dau wâdé mwara. ²²⁻²³ Ba jèe dau nùmoo na go wâjaa Kériso dâra gòiri awé.

Êco na piwâru pwâranümo. Ba wiàna go nye tà wâro, â pwiri go nye tà pwa é wakè na wâdé, ba kée. ²⁴⁻²⁵ Â o wâdé ba kâwà, na go tâa ni gòropuu, ba o pâri ma go pitu tàwà, ba na o pimaina pâ é cèikî ma ipwàdéé kâwà. ²⁶ Wârapwiri, wiàna go medariwà, â guwà o ipwàdéé ma pwamaina Kériso Iésu, gée goo ê pwina é pwa ba kôo.

Aupitûari kà Paulo tà tàpé Filipi

Guwà tà cimwü

²⁷ Ê pwina piâjimuru ba kâwà, âna, na guwà wâro wiâra ê Picémara Wâdé kà Kériso. Â wiàna go me nau caiwà, é, wiàna câgo caa me, â go o mwa tère cè jèkutâ goowà na wâdé. Nùmoo na go tère pâ, guwà cimwü naa na é cèikî kâwà, â na guwà piwakè naima naa na caapwi pwâranüma. Ba guwà pwacèwii tèpa ipaa. Wâdé na guwà wakè ba gòo, ba na é imaina pâ é cèikî kâwà, na é me goro ê Picémara Wâdé.

²⁸ Guwà cibwaa nama wâgotàwà goo tàpé na rà cicarawà. Ba [wiàna guwà gòo, â] rà o côo pâ, o tubatiàurà diri, dâra gòiri awé. Â guwà o tâmogòori pâ, guwà o piétò, â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduée, [ma naa tàwà é *âji wâro jaaé].

²⁹ Ba wàé, na é naa tàwà é cèikî, naa goo Kériso. Â wàé mwara na é nama guwà tâa na aré, goo wà Kériso, na guwà piênawéna kée.

³⁰ Ba wâgo mwara, âna go dau tâa na aré ba kée, nabàni, pwacèwii biu na go tâa jaawà. Â guwà côo pai wakè kôo ba gòo, na go pwamuru [ê Picémara Wâdé]. Â é wakè bèepwiri, âna cau wakè kâjê diri.

2

Guwà pitêrewà

¹ Ê wâro kâwà naa goo Kériso, âna é pagòowà. Â é pimeaari kée, âna é patamarù ê pwâranümarà. Â é Nyuââ Pwicîri, âna é naanaimariwà ma

wàé. Â guwà pimeaariwà, géé na âji pwâranümawà. ² Â wiàna wàrapwiri, â go tacoo goowà pâ, na guwà pitêrewà. Wâdé na caapwi pimeaari kàwà, ma caapwi pwâranümawà, ma caapwi auniimiri kàwà. Â, na guwà wàrapwiri, â o dau maina ipwàdéé kôo.

³ Guwà cibwaa wakè ma guwà pipaariwà. Â guwà ipakîriwà, ma ipwamaina pàra tàpé. Â guwà cibwaa niimiri pâ, dau pwamuru naa goowà jiiira. ⁴ Guwà cibwaa piniimiriwà co, â guwà mudàra cè pwina wâdé, ba kà pàra tàpé.

Guwà ipwacèwii Iésu na é ipakîrié

⁵ Wâdé na guwà ipwacèwii wà Kériso Iésu, naa na aunünüma kàwà, ma càrawà. Ba:

⁶ Ru caapwi wàilu ma Pwiduée,
naa na diri é pâ ére.

Â câé caa picipa
ma wéaari pai maina kêe.

⁷ É panuâ autâa kêe.

É panuâ diri kaa.

É pâ nau pwi âboro kîri.

É pa naiiri âboro.

⁸ É ipakîrié.

É pitêre dà Pwiduée,
tiagoro pai bà,
pai bà naa goro *satauro,
[pwacèwii teepâ,
kà tèpa âboro diri].

⁹ Â wà Pwiduée,
âna é pinaaê too.

É naa tée neere âboro,
na dau maina awé.

¹⁰ Ba na, naa na nee Iésu,
âna rà tùu jùrurà, na araé
diri pâ pwina
wânidò *napwéretòtù,
ma wâni gòropuu,
tianiboo na autâa kà tèpa bà*.

¹¹ Â rà o cau tomara too pâ:

Wà Iésu Kériso,
âna é Pwi Ukai!
Ba na, pai pwamaina
Pwiduée Caa.

Nabwé!

Guwà ìricò naa na bàutê

2:3 Galatia 5.26 **2:4** 1 Korénito 10.24 **2:6** Ioane 1.1–2, 17.5 **2:7** Ioane 1.14; 2 Korénito 8.9
2:8 Hébéru 5.8, 12.2 **2:9** Ésaïe 45.23; Apostolo 2.33; Éféso 1.20–21; Hébéru 1.3–4 **2:10** Roma
 14.11 * **2:10** Autâa kà tèpa bà—Rà niimiri, wà tèpa Juif pâ, pwa autâa kà tèpa bà, na aranara é
 gòropuu. **2:11** Roma 10.9

¹² Ûna go bwaa tâa jaawà, co tèpa âji béeò, â guwà pitère dòo. Â wâdé na guwà nye tà ciburà pitère dòo, nabàni na tiàuo jaawà. Guwà dau papwicîri Pwiduée, â guwà piênawéna kée na diri pâ muru, na guwà piwakè naima, ba na tâbawée é wâro kàwà† naa gooé. ¹³ Ba wà Pwiduée, âna é tàgère wakè goowà, â ée mwa pwa ma wâdé tàwà, é câbawâdé kée. Â ée mwa naa cè nii kàwà, ma guwà pitère dèe.

¹⁴ [Na, é wâro ma wakè kàwà, âna] guwà cibwaa nama oratàwà‡. Â guwà cibwaa pikûuriwà, ¹⁵ ba na o ticè èpà jaawà, â na o ticè na pâri ma pitèiwà goo. Â guwà o tèpa naî Pwiduée, na guwà tâbawée, naa nabibiu kâra pâ âboro gòropuu, na rà tèpa pwà, ma tèpa âboro èpà. Ba guwà o pwacèwii pâ Íricò, na té na bàutê§, ¹⁶ na guwà pa pàdarirà é popai târa *âji wâro*.

Wiàna guwà wàrapwiri, â go dau ipwàdéé goowà, na tòotù na é mwa wâjué còwà na wà Kériso. Ba go jèe po dau pipanuâo, ba kàwà, pwacèwii pwi a-itàa, wâna pi-itàa. Â go o dau ipwàdéé, wiàna é wakè kôo, ba kàwà, âna pwa pwée. ¹⁷ Â wiàna pâri ma go bà, ba kàwà, â go o naa é wâro kôo, pwacèwii é *ârapwaaìlò tà Pwiduée. Â jè o mwa tòpò naa jaa i ârapwaaìlò na guwà naa tée, gée goro é cèikí kàwà naa gooé. Â go dau ipwàdéé, goo pwiri. ¹⁸ Ûu, â jè o ipwàdéé naima.

Wà Paulo âna é cùru pâ Timotéo ma Épafrodite

¹⁹ Go niimiri pâ, wiàna wâdé tà Pwi Ukai Iésu, â go cùru paé dariwà wà Timotéo, ba na go tère cè popai goowà, târa ma pagò-o. ²⁰ Nye wàco wà Timotéo, na ipaiwà pwina tâa na pwâranümbabu. Â nye ticè pwi jèpwi, cèna é niimiriwà, â nye wàé co.

²¹ Ba wà pàra tàpé, âna rà nye jèpa mudàra jèpa wâdé kàra. Â càra caa mudàra, ma rà pwa é pwina wâdé tà Kériso Iésu.

²² Êco na guwà tâmogòori pâ, é dau pitu tóo wà Timotéo. Ba bu pwacèwii tupédu aénaî, na bu wakè naima, goro é picémara é Picémara Wâdé. ²³ Â êkaa, na go niimiri pâ, go o mwa panuâé paé dariwà, wiàna go tâmogòori cè tûa good, naani. ²⁴ Â napwa naa good, âna go tâmogòori pâ, go o jèe tàpo paé mariwà. Ba go dau cèikí naa goo Pwi Ukai.

Tòpi bwàti Épafrodite

²⁵ Nabàni, âna go jèe niimiri pâ, na go panuâ paé còwà, wà pwi a cèikí béejè, wà pwini Épafrodite—wà pwi ia guwà panuâé medario, ba na é pitu tóo. Â bu dau wakè naima ba gòo, pwacèwii tupédu a-ipaa, [na bu inapàpari é *Picémara Wâdé]. ²⁶ Dau nùmee na é còowà diri. Â dau tòina pwâranümee, ba guwà tère é pai maagé kée. ²⁷ Âjupàra pâ, é po dau maagé béaa, [â é jèe pwa na é bà]. Êco na é meaarié wà Pwiduée, â é jèe piégòturu còwà. Ûna wàrapwiri, â wâgo mwara, âna upao, jii é tòina na maina.

²⁸ Â, na go panuâé paé dariwà, â guwà o ipwàdéé. Â câgo mwa caa dau pidumapié goowà. ²⁹ Guwà tòpié bwàti naa na ipwàdéé, wàra pai tòpi

† **2:12** Wâro kàwà—Grec: Pai pa-udòwà. Pai ina wèe ni pâ, é wâro naima kà tèpa cèikí naa na picaatâa. ‡ **2:14** Nama oratàwà—Rà ina mwara wà tèpa ijiaa pâ: Tamaki. **2:15** Daniel 12.3; Filipi 1.10; 1 Tésalonika 2.19 § **2:15** Íricò, na té na bàutê—Grec: Uèù. * **2:16** 1re e phrase—é, Guwà tà mwü goro é popai târa wâro. **2:18** Filipi 3.1, 4.4 **2:21** 2 Timotéo 4.10 **2:25** Filipi 4.18

kâjè è pwi a cèikî béèjè, naa na nee Kériso. Â wâdé na guwà ipwamaina tèpa âboro na pwacèwiié. ³⁰ Ba pwa na é bà, na é wakè ba kà Kériso. Â é wàrapwiri, ba na é pitu tîo, na pàara na càcaa pâri naa goowà, gée goro é pai pitâiti kâjè.

3

Âjimuru âna na jè tâmogòori Kériso

¹⁻² Go tubanabwé è auniimiri kôo bèeni, co tèpa cèikî béèò: Wâdé na guwà ipwâdée, goo pai tâa kâwà, ma wà Pwi Ukai.

Ipwacôoco tèpa wakè ba èpà

Guwà ipwacôoco tèpa wakè ba èpà. Câgo caa piwâ, na go ciburà ina tàwà pwiri, ba na guwà tàcî, ma pipwabwâtiwà. Ba rà ina pàra tàpé pâ, wâdé na pwa *kamaî tâjè diri, [wàijè na jè cèikî naa goo Iésu]. Rà tèpa akàna! [Nümarà na tapàgà jè ére gée goo naiijè, êco na] è pwiibà, âna piticèmuru naa goo!

³ Ba è âji pwa kamaî, âna [wâna pwâranümajè. Â] wàijè, [âna jè âji Ba kà Pwidueé]. Ba jè piênawéna kée, goro è Nyuâaê Pwicîri. Â câjè caa pi-ina kâjè, goro è pwina jè pwa, naa na naiijè! Jè ina è pwina é pwa wà Kériso Iésu, ba kâjè.

⁴ Wiàna pwa pwi jèpwi, na pâri ma é pi-ina kée, âna o wâgo. Â wiàna rà niimiri wà pàra tàpé pâ, pwamuru naa goo è pâ tûâ kâra, â wâgo, âna go dau wénarirà awé. ⁵ Ba wâgo, âna go pwi âji *Juif, pwi *Isaraéla gée na wâao kà *Benjamin. Â pwa kamaî tîo, na bé 8 kâra tòotù gée na càuru è pai pitèpao, [wiâra nyamanya kà tèpa Juif]. Â go pwi jè béè tèpa *Farasaio [pwi ditàra pwapwicîri kâbà tèpa Juif] na bà nye dau tâa goo è *Naèà kà Moosé. Â go nye dau pwi a pitère dàra kaa è Naèà, ⁶ tiagoo na, câgo mu caa tâjii* è ji autûâri na kîri naa na.

Â go nye panuâô bamwara [târa pwapwicîri kôo] tiagoro pai tubaèpà kôo tà tèpa cèikî naa goo Iésu. [Ba go nye tà niimiri pâ, go pwa è câbawâdé kà Pwidueé].

Ticèmuru naa goo wakè kôo béaa

⁷ Na pàara bèepwiri, âna nye dau âjimuru tîo diri è pwiibà. Â ni, âna go jèè tâmogòori pâ, po dau ticèmuru naa goo, majoroé [è pwina é pwa wà] Kériso. ⁸⁻⁹ È pwina é dau âjimuru, âna pai tâmogòori kôo Kériso Iésu, Pwi Ukai kôo. Diri è pàra muru, âna nye piticèmuru naa goo, jii pwiri. Üu, êdiri pâ pwiibà, âna nye pwacèwii è pâ teepâ. Â go jèè cau naaco diri, ba na go wâro goo Kériso. Â wà Pwidueé, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâbu ma wâé, â] é nama go pwi âboro na go *târù na araé, majoroé è cèikî kôo, naa goo Kériso. Â càcaa gée goro è pai pitère dàra kôo, è Naèà, [ba po dau piticèmuru naa goo pwiri].

¹⁰ Nye nümoò na go dau tâmogòori wà Kériso, bau è pàtâmee, na é nama é wâro côwâ, gée na aubà. Â go pa cè napâraô gée goo pai tâa na aré ma

3:3 Roma 2.29   **3:4** 2 Korénito 11.18   **3:5** Luka 1.59; Apostolo 23.6; 2 Korénito 11.22   **3:6** Apostolo 8.3   * **3:6** Tiagoo na, câgo mu caa tâjii... Grec: Â jèè nye ticè cè jè muru cèna pitôtio goo (irréprochable).   **3:7** Mataio 13.44,46   **3:8-9** Roma 3.21-22   **3:10** Roma 6.3-5, 8.17

tòina, ma pai bà kêe. ¹¹ Ba wiàna wàrapwiri, â go cèikî pâ, [wà Pwiduée, âna ée] mwa pawâroò còwâ, gée na aubà, pwacèwii Kériso.

Jè tà paé na pai itàtà kâjè!

¹²⁻¹³ Wà Kériso Iésu, âna é jèe pwa ma go udò, ba na go pwi âboro, na go pâra nau tâbawêe, ma wâdé tà Pwiduée, ma mwü é pai cèikî kôo. Câgo caa ina tàwà pâ, go jèe tâbawêe kaa, é, na go jèe tèepaa naa gòro otàpwe kâra pi-itàa. Ba bwaa dau gòri é naigé, co tèpa cèikî béedò. Â go tà còo co é naigé, na wâbéaa kôo, â câgo caa niâri còwâ é naigé, na wâcàùo†. ¹⁴ Go itàa, goro diri é nii kôo, ba na go tòpi é pwina é todòo naa goo‡ wà Pwiduée, gée goo é pwina é pwa wà Kériso Iésu ba kâjè§.

¹⁵ Wàijè diri, na jèe mwü é cèikî kâjè, âna wâdé na wàrapwiri, cè pai niimiri kâjè. Â wiàna pi-itè é auniimiri kà pâra tàpé, naa goro cè jè muru, â ée mwa paari tàra wà Pwiduée é âjupâra, goro é pwiibà. ¹⁶ Â wâdé na jè nye tà picaapâra, wiâra é pitûâ, na jè jèe pâra wiâra, tiagoro nabàni.

Guwà ipwacèwii

¹⁷ Tèpa cèikî béedò, wâdé na guwà ipwacèwii. Â guwà ipwacèwii mwara, tàpé na rà ipwacèwiiibà.

¹⁸ [Ipwacòowà goro pâ tûâ kàwà.] Go jèe ina tàwà béaa pâ, dau wâru [tèpa cèikî] na rà pâ nau tèpa cicara é *satauro, goro pâ tûâ kàra. Â go po dau pikîri, goro é pwiibà, â go i goo.

¹⁹ Wàilà, âna rà ipanuârà bamwara, târa câbawâdé kâra naiiri âboro. Â rà pi-ina kàra, goro é pwina rà pwa, na jè miiri goo. Â guwà pwacòoco, ba rà pâra dàra pai tiàurà [wâiti jii Pwiduée, dàra gòiri awé].

²⁰ Â napwa naa gooje, âna jè tèpa âboro *napwéretòotù, wâna é tâa wê, wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Â jè pidàpwicâarijè, ma tapacîri, é pai wâjué me còwâ kêe, ba na ée mwa bàra pa-udòjè. ²¹ Â ée mwa pitòotéri é naiijè na ticè nii kêe, goro é pàtamee, ba na o pwacèwii é naiié na pwényuâa. Â goro é pàtamee bèepwiri, âna ée mwa piétò jii diri é pâ muru, â ée mwa pitûâ kàra.

4

Pàra autûâri kà Paulo

¹ Tèpa âji pwâranûmoo, po dau nûmoo na go còowà còwâ. Ba go ipwàdéé goowà, ba guwà tèpa pwâra wakè kôo. Â go ilari jiiwà pâ, guwà tà mwü naa goo Pwi Ukai.

² Wâgàu, co du èpo, Évodie ma Syntique, go ilari jiiu ba gòo, pâ, gàu pitèreu, ma gàu caapwi naa goo Pwi Ukai!

³ Â wâdé na gà pitu tàru, co pwi âji bére wakè kôo*. Ba dau gòo é pai wakè kâbà ma wàilu, ba na é bwari pâ é *Picémara Wâdé—wakè na bà

3:12-13 1 Timotéo 6.12,19 † **3:12-13** Grec: 12Câgo caa pâji tâbawêe. Â go pipwadàrapwa, ba na o tâa tóo é câmaò, ba wâgo, âna go tâa goo Kériso. 13Câgo caa niimiri, co tèpa aéjii, pâ, jèe tâa tóo pwi bèepwiri. Â go naaco pâ muru na càùo, â go itàa dàra é pwina wâbéaa kôo. **3:14** 1 Korénito 9.24 ‡ **3:14** Ê pwina é todòo naa goo—é, Ê wâro na bwaa âmuê naanidò. § **3:14** Gée goo é pwina é pwa wà Kériso... é, Na é todàjè na é naigé mee Kériso Iésu. **3:15** 1 Korénito 2.6 **3:17** 1 Korénito 4.16 **3:19** Roma 16.18 **3:20** Éfeso 2.6,19 **3:21** 1 Korénito 15.28,43–53 **4:1** 1 Tésalonika 2.19–20 **4:3** Luka 10.20 * **4:3** Pwi âji bére wakè kôo—Wà Paulo, âna é patùra pwi jè bére goro wakè, èco na câe caa ina nee.

pwa, ma wà Clément, ma wà pàra tàpé. Ê neerà, âna nye wii, naa na Tii goro wâro, kà Pwidueé†.

Guwà nye tà taaci ipwàdéé

⁴ Guwà nye tà taaci ipwàdéé, ma guwà nye tà tâa goo wà Pwi Ukai. Ûu, go nye ina mwara pâ: Wâdé na guwà nye tà taaci ipwàdéé!

⁵ Â guwà moo, naa goro diri pâ âboro. Ba ée jèe wâjué cowa wà Pwi Ukai. ⁶ Guwà cibwaa géaa naa goro pâ muru, â guwà pwapwicîri tà Pwidueé, ma ilari jiié cè muru na tiâu jiiwà. Â guwà ciburà pwaolé tée. ⁷ Â é pinaanapô, me gée jaa Pwidueé, âna ée mwa wéaari é pwâranümawà ma auniimiri kàwà, na tâa goo Kériso Iésu. Â é pinaanapô bèepwiri, âna é dau wénari awé é pai tâmogòori kâjè, tèpa âboro.

Tâa goo pâ pwina wâdé

⁸ Go tubanabwé é auniimiri kôo naani, co tèpa cèikî béèò: Wâdé na guwà tà tâa goo é pâ pwini:

Pâ pwina wâdé;
Pâ pwina âjupâra;
Pâ pwina pwényuâa;
Pâ pwina muugère;
Pâ pwina tâbawêe;
Pâ pwina jè ipapwicîri ma câdiri;
Pâ pwina pwéelaa, ma *târù na ara Pwidueé.

⁹ Â guwà pwacèwii, naa goro diri é pâ muru. Ûu, guwà pwa é muru, na guwà picòo jii; na guwà tòpi jii; na guwà tère jii; na guwà còo na go pwa. Â wà Pwidueé, na é naa é pinaanapô, âna ée mwa wâjaawà.

É pitu tâjè Kériso na diri pâ muru

¹⁰ Dau maina pwâranümawà good. Êco na, tiagoo nabàni, âna càcaa wâru pâ pàara, na guwà paari é pimeaaari kàwà, ba kôo. Â nabàni, âna go dau ipwàdéé, naa goo Pwi Ukai. Ba pâri ma guwà naa tóo [é âraimeai, gée na âji pwâranümawà].

¹¹ Câgo caa ina tàwà pâ, nye tiâu jii cè jè muru. Ba go jèe nye tâmogòori wâro, goro pwina tâa tóo. ¹² Ba go nye tòpi é pwina tèepaa mariô, na diri pâ ére, ma na diri é pâ pàara. Â go tâmogòori wâro—wiàna wâru tóo, é, wiàna ticè tóo; â wiàna go pwàro, é, wiàna go copwa. ¹³ Cau pâriô diri pâ pwi bèepwiri, gée goo Kériso, na é pagòo-o.

Olé tàwà goro bépitu

¹⁴⁻¹⁵ Êco na nye dau wâdé tóo, é pwina guwà pwa, goro pimeaaari kàwà, co tèpa âji béèò, tàpé Filipi. Ba guwà pitu tóo, naa na pai tâa na aré kôo.

Guwà niimiri é pai wâro kôo, na ia go pâra, gée na province Macédoine, ba na go inapàpari é Picémara Wâdé, naa jaawà. Na pwi pàara-bà, âna nye ticè, gée goo tèpa pâra wâra pwapwicîri, na rà niimiri pâ, na rà pitu tóo, goro mwani. Nye wâguwà co. ¹⁶ Â na ia [go pâra jiiwà] â go tâa na ville Tésalonika, â wâru é pai panuâ me tóo é pâ âraimeai kàwà.

† **4:3** Tii goro wâro, kà Pwidueé—Còo note goo Auinapàpari 3.5. **4:5** Hébéru 10.25; Jacques 5.8-9 **4:6** Mataio 6.25-34; Kolosé 4.2 **4:7** Ésaïe 26.3; Ioane 14.27; Kolosé 3.15 **4:9** Roma 16.20 **4:13** 2 Korénito 12.10 **4:14-15** 2 Korénito 11.9

¹⁷ Wiàna go ina tàwà diri pâ pwiibà, âna câgo caa imudàra còwâ ê pimeaari kàwà. Êco na go nye tâmogòori pâ, wiàna guwà naa, â guwà o nye tòpi ê pumee. Â nùmoo na é *pwényunyuâariwà wà Pwiduée. ¹⁸ Ba ê âraimeai kàwà tôo, âna pwacèwii é *ârapwaaìlò tà Pwiduée, na nye dau wâdé tée.

Napwa naa goo ê pwina guwà naa tôo, na é naigé mee Épafrodite, âna go nye tòpi naa na ipwàdé. [Â go pwaolé tàwà ni.] Ba nye cau tâa tôo é pwina nùmoo goo. Ûu, jèe dau wâru tôo, â jèe dau wéna!

Ée mwa naa tàwà pwina tiâu

¹⁹ Wâguwà, âna ée mwa pwényunyuâariwà wà Pwiduée goo pâ wâdé kée, na dau wâru, ma muugère. Â ée mwa naa tàwà diri cè pwina tiâu jiiwà, na é pinaigé mee Kériso Iésu. ²⁰ Wâdé na jè pwamaina Pwiduée Caa, dàra gòiri awé! Amen! Wâdé na wàra!

Ipicijii

²¹ Guwà cau pwabwàcu, târa diri tèpa cèikí [na rà wâjaawà]—wà diri tèpa âboro kà Pwiduée, géee goo wà Kériso Iésu. Â wà mwara tèpa cèikí béeò, na rà gére wâni, âna rà pwabwàcu tàwà. ²² Rà ina mwara bwàcu kàwà wà tèpa cèikí, na rà wakè na pwârawâ kà pwi ukai kà tèpa *Roma, ma wà mwara pàra tèpa cèikí.

²³ Wâdé na é pwényunyuâariwà diri, wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro é *pimeaari imudí kée.

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Paulo tà tàpé Kolosé Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wà *Roma (*Apostolo 28.30–31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Filipi ma tàpé Éféso. Wâru pâ popai na ê *Tii tà tàpé Kolosé*, na ipaiwà bau ê pâ popai na ê *Tii tà tàpé Éféso*.

É wii tâi?

Târa ê wâra pwapwicîri wà Kolosé, ville naa province na nee pâ Asia (napô Turquie nabà) na pàara na rà pitûa naawê wà tèpa Roma. Wà pwi jè âboro na nee Épafras, âna é picémara târa ê *Picémara Wâdé goo Iésu na naja 52–55, béaa kêra pai tâa kàru na karapuu naima ma Paulo.

Cina é wii?

Wâru tàpé géee goo tèpa cèikî wà Kolosé, na càra caa tèpa *Juif, â càra caa tâmogòori ê pâ naèa kà Pwiduee. Pwa pàra tèpa âboro, na rà ipa-imwürurà goro pâ pupûra na pwâ. Ba rà ina târa pâ, ê naijè, âna muru na èpà, â wâdé na jè wâro wiâra pâ naèa na gò, ba na jè dau piaabòrijè. Â rà ina mwara pâ, wâdé na jè pwamaina tèpa *angela. Êdiri pâ pwi bèepwiri, âna muru na pwâ, ba muru na pâiti jii ê âji Picémara Wâdé goo wà Iésu.

Dà ère ê tii bèeni?

É ipwadéee wà Paulo, ba ê cèikî kà tàpé Kolosé, âna gò. Â é pagòora na rà tà tâa na âji pupûra goo Kériso, â na rà cibwaa pâiti jii. Wâdé na jè pwamaina co wà Pwiduee ma wà Kériso, ba wàilu na ru pitûa kêra diri ê pâ muru naa gòropuu ma naa napwéretòotù. Â é ina mwara wà Paulo pâ, na jè cèikî naa goo wà Kériso, â o cá mwa caa pâ naèa kêra pâ âboro na o nama wâdé tà Pwiduee wàijè. Ê âji naèa kâjè, âna tâa na pwâranùmajè, â ticè na piijè còwâ, wàijè na jè tâa goo Kériso, ba pwacèwii na jè jèe bà, ma wâro còwâ ma wâé.

Pai pitàgoo tii tà tàpé Kolosé

Ipwabwàcu ma pwâra pwapwicîri (1.1–14)

Kériso na é âjimuru jii diri pâ muru (1.15–23)

Wakè kà Paulo ba kêra wâra pwapwicîri (1.24–2.5)

Tâa goo Kériso (2.6–15)

Cibwaa ipacè naa goro naèa na pwâ (2.16–23)

Wârori âmu wâro naa goo Kériso (3.1–17)

Popai târa pwârawâ na rà cèikî (3.18–4.1)

Bénabwé popai ma ipicijii (4.2–18)

Ipwabwàcu

1-2 Wâgo* Paulo, na pwa tii tàwà, wâguwà tèpa âboro kà Pwiduée na ville Kolosé. Tàgére wàibu ma Timotéo, wà pwi a cèikî bééjè. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.] Go pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. [Ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe.] Â wâguwà, âna é pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro kêe, na guwà pitère dèe, ba guwà tâa goo Kériso.

Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè. Cidòri nyuâawà!

Pwâra pwapwicîri kà Paulo

³ Bà nye ciburà pwapwicîri ba kàwà, â bà nye ciburà ipwaolé tà Pwiduée, wà Caa kà Pwi Ukai Iésu Kériso. ⁴ Ba bà tère é jèkutâ goro é cèikî kàwà naa goo wà Kériso Iésu ma é pimeaari kàwà, ba kà diri tèpa âboro kà Pwiduée. ⁵ Â guwà wàrapwiri, ba guwà tapacîri goro cèikî é pâ *aupwényunyuâari na é pwabwàti ba kàwà naa *napwéretòtù wà Pwiduée. Â guwà jèe tâmogòori pwiri, na ia guwà mara tère é *Picémara Wâdé, pwi popai na é âjupâra.

⁶ Ê Picémara Wâdé, âna é tàgére bwiari, ma maina pâ, naa gòropuu diri. Â é tàgére tòtèri é wâro kà tèpa âboro na diri pâ ére, ma pame é pâ aupwényunyuâari naa goorà†. Â é jèe nye wàrapwiri naa jaawà, tapoo na pàara na guwà tapoo tère. Na pwi pàara-bà, âna guwà mara tâmogòori é âjupâra, goro é pimeaari imudi kà Pwiduée ba kâjè tèpa âboro.

⁷ Ba wà Épafras, pwi béebà goro wakè, na é mara pame tàwà i popai bèepwiri. É pwi ênawéna na é dau pitère dà Kériso, â é wakè ba kàwà‡. ⁸ Â é piwiâ tâbà mwara é pimeaari na é tòpò naa goowà é *Nyuâaê Pwicîri.

Bà pwapwicîri ba kàwà

⁹ Tapoo na tòtù na bà tère é jèkutâ goowà, â câbà caa nao goro pwapwicîri ba kàwà. Â bà ilari jii Pwiduée pâ, na é naa tàwà é autâmogòorimuru, na é naigé mee Nyuâaê Pwicîri kêe, ba na guwà tâmogòori bwàti é câbawâdé kêe. ¹⁰⁻¹¹ Â, naa wàrapwiri, â guwà o wàrori é wâro na o pwamaina Pwi Ukai. Â o wâru pâ tûa na wâdé na guwà o pwa, na o nama é ipwâdé. Â o dau pimaina too é pai tâmogòori kàwà wà Pwiduée, na é maina ma muugère. Â é pagòowà goro é pàtamee na dau maina, ba na guwà o tà mwü ma pidàpwicâriwà, ma ipwâdé, naa na diri pâ muru na o tèepaa mariwà.

¹² Â guwà o mwa ipwaolé tà Caa. Ba é naa tàwà é tàrù ma o tâa tàwà é mwato kàwà, gée goro é pâ wâdé kêe na é pwabwàti, ba kà tèpa âboro kêe, na rà wâro na pwéelaa.

¹³ Ba é upajè jii é pitûa naa mwaciri kâra bàutê. Â é popajè pâ naa na Mwaciri kà Pwina naîê, na dau wânümee tée. ¹⁴ Wà Pwina naîê, âna é ipanuâe còwà, ba na é tipijè jii é èpà, ba na é pame tâjè é pai pwanauri wàra é pâ èpà kâjè.

Kériso na é âjimuru jii diri pâ muru

* **1:1-2** Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, éco na é paari pâ, caapwi pwâranûmaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé. **1:3** Éféso 1.15,16 **1:5** Éféso 1.13; 1 Pétèru 1.4 † **1:6** 2e phrase—Grec: É tòpò pwée. **1:7** Kolosé 4.12; Philémon 1.23 ‡ **1:7** Ba kàwà—é, Ba kôo naa jaawà. **1:9** Éféso 1.16,17 **1:10-11** Éféso 1.19, 3.16 **1:12** Éféso 1.11,18 **1:13** Luka 22.53; Éféso 2.2 **1:14** Éféso 1.7

15 Càcaa pâri ma jè còo Pwiduée.

Êco na wà Kériso, âna é pwi
ânua Pwiduée, na jè còoê.

Ba é pwacèwii wà Pwiduée,
naa na diri pai pwa wèe.

É Pwina naîê na é pâbéaa kâra
diri pâ muru.

É piwéna jii diri pâ muru
na é tòpò wà Pwiduée[§].

16 Cau tòpòrà diri gooé:
Diri pâ muru naa napwéretòtù
ma wâni gòropuu;

diri ê pwina jè còo,
ma é pwina câjè caa còo;
diri pâ nyuâa, ma é pâ pàtâma;
diri pâ pitûâ, ma ukai,
ma mwaciri.

Wàé na tòpò diri pâ muru
ba kèe.

Ba pwina nüma Pwiduée goo,
âna wà Kériso na paco^{*}.

17 É nye tâa, béaa kâra
diri é pâ muru.

Â é pwi pâara diri pâ muru;
é tòmimirà ma caajurirà.

18 É pwi pûru ê naiié—
[ukai kâra] wâra pwapwicîri kèe.

Wàé na é nama é wâro[†].
Wàé pwi âboro, na é mara
wâro còwâ géé na aubà
ba na é tâdòiti jiiirà diri.

19 Â wâdé tà Pwiduée,
na ipaiwâilu ma wà Pwina naîê
naa na diri pâ ére[‡].

20 Géé goo wà Pwina naîê,
âna é tòpò pinaanapò
wà Pwiduée,
naa nabibiü kèe
ma wà diri tèpa âboro,
ma diri pâ muru,
wâni gòropuu
ma wânidò napwéretòtù.

É wàrapwiri goo ê domii
kà Kériso

1:15 Ioane 1.18; 2 Korénito 4.4 **§ 1:15** Grec: É ânua Pwiduée na câjè caa còoê. É Pwina naîê, pwi apâbéaa kâra diri pâ muru na jèe tòpòrà. ***** **1:16** Wàé na tòpò diri pâ muru...wà Kériso na paco—Grec: Tòpò diri gooé, ma ba kèe. **1:17** Ioane 1.1, 8.58 **1:18** Apostolo 26.23; Éféso 1.22–23; Auinapàpári 1.5 **† 1:18** Wàé na é nama é wâro—Grec: Wàé, âna é autapoo. **1:19** Kolosé 2.9 **‡ 1:19** Ipaiwâilu ma wà Pwina naîê... Grec: É tâa bamwara goo wà Pwina naîê. **1:20** Éféso 1.10, 2.16

[na joro na ia é bà]
naa goro satauro.

Nabwé!

É jèe pinaanapô ma wâguwà

²¹ [Ê pâ popai bèepwiri, âna ina] ba kàwà mwara, ba béaa, âna guwà pitâiti jii Pwiduée. Ia guwà tèpa èpârié, â guwà cicaraé goro pâ auniimiri ma tûâ kàwà na èpâ. ²² Â nabàni, âna wà Pwiduée, âna é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé. Ba wà Pwina naîê, âna é pa naiiri âboro, â é bà [naa goro *satauro] ba na é popawà na ara Pwiduée, ma guwà pwicîri ma tâbawêe na araé. Â jèe nye ticé èpâ goowà, cèna ée mwa pitèiwà goo.

²³ Wâdé na guwà tà cimwü naa na cèikî kàwà. Â guwà cibwaa pâiti jii é Picémara Wâdé na guwà jèe tòpi, ba wàépwiri é pàara cèikî kàwà. Gée goo pwiri, na guwà tapacîri na cèikî, diri pâ aupwényunyuaâri kà Pwiduée. Ê pwi Picémara Wâdé bèepwiri, âna jèe picémara pitiri naa gòropuu. Â wâgo Paulo, âna go pwi ênawéna kêe.

Wakè kà Paulo ba kêra wâra pwapwicîri

²⁴ Napwa naa good, âna go ipwàdée na go pwamaagé côo ba kàwà. Ba êkaa na go pa é nakake kôo, gée goro pâ maagé côo kà Kériso ba kêra é naiié, é wâra pwapwicîri kêe. ²⁵ Ba wà Pwiduée, âna é cùruo, ba na go pwi ênawéna kêra diri é wâra pwapwicîri kêe, ba na go inapàpari tàwà bwàti êdiri popai kêe, ²⁶ popai goro é auniimiri kêe na é pacoo, ba kâjè. Béaa, âna i pwi auniimiri kêe bèepwiri, âna ia tàbinyiri. Â tiagoro nabàni, âna nye ticé âboro na tâmogòori. Â nabàni, âna ée jèe nye inapàpari tâjè, wàijè pwi Ba kêe.

²⁷ Ba nümee na jèe tâmogòori pâ, dau maina ma pwényuâa awé é pwina é pwa ba kâjè. Â muru na maina ba kêra diri na jèpapara âboro, â càcaa kà tèpa *Juif co. Â wàéni é èreé: É wâro goojè wà Kériso! Â gée goo kaa pwiri, â jèe tâmogòori pâ, jèe mwa tâa na é pai maina ma muugère kêe§.

²⁸ Â wàépwiri majoroé ma bà inapàpari wà Kériso târa diri pâ âboro. Â bà patùrarà, ma pacâmurirà, goo diri é autâmogòorimuru na tâa goobà. Bà wàrapwiri, [ba na bà poparà pâ, naa goo Pwiduée] ba na rà cimwü ma tâbawêe [naa na cèikî kêra] naa goo Kériso. ²⁹ Wàé kaa pwiri, na go wakè ba gòo, goro é pàtâma Kériso na dau maina, na é wakè good.

2

¹ Nümoo na guwà tâmogòori pâ, go wakè ba gòo ba kàwà, ma tèpa cèikî wà Laodicée, ma mwara tàpé na càra caa pâji ipitibà. ² Ba nümoo naa pagòowà diri, ma guwà o caapwi naa na pimeaari kàwà. Â guwà o cèikî ba mwü naa goo é pwina é pwa wà Pwiduée, gée goo na guwà tâmogòori bwàti é auniimiri kêe ba kâjè, na ia tàbinyiri béaa. Â é ère pwi auniimiri kêe bèepwiri, âna wà Kériso.

1:21 Roma 5.10; Éféso 2.12

1:22 Éféso 2.14–16, 5.27

1:25 Éféso 3.2,7–8

1:26 Roma

16.25–26; Éféso 3.5,9 § 1:27 Grec: Nümee na rà tâmogòori é pwényuâa kêra é pwina càrû, ba kà tèpa Ba. Wàéni: Wà Kériso, âna é tâa goowà, â wàépwiri é majoroé, ma guwà tapacîri é muugère.

1:29 Éféso 3.7,20; Filipi 4.13

³ Wà Kériso, âna wàé ê *aamwari kà Pwiduée, ba tâa gooé diri ê autámogdorimuru ma ê tàmanga kée na tàbinyiri, [â wàé co na é paari tâjè].

⁴ Go ina tàwà è pâ pwiibà, ba na ticè jè âboro cèna ipa-imwüruwa, goro è pâ pwâratùra na po nea. ⁵ Ba wiàna go jèe wàiti jiiwà, â go ciburà niimiriwà. Â go nye dau ipwàdée kaa, na go tère pâ wàdé wâro kàwà, â guwà pitòmiriwà, â è tà mwü è cèikí kàwà naa goo wà Kériso.

Tâa goo Kériso

⁶ Guwà jèe tòpi wà Kériso Iésu, ba na é Pwi Ukai kàwà. Â wàdé na guwà ciburà tâa gooé, ⁷ ba na guwà wâro gée gooé, [pwacèwii ê upwâra] na wàwà, naa napuu na wàdé. Â guwà tà mwü na cèikí, na bà jèe pacâmuriwà goo, [pwacèwii ê wâ, na bari] naa gòro è pàaé na mwü. Â guwà ipwaolé tà Pwiduée, gée na diri ê pwâranümawà.

⁸ Guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwa, wà pàra tàpé, goro pâ picòo na pwâ. Ê popai kàra, âna [wàra muru na po dau] tàmanga, êco na nye piticèmuru naa goo. Ba nye auniimiri ma nyamanya kàra âboro co, na me gée goro è pâ duée gopaérenao*. Â càcaa popai me gée goo Kériso.

⁹ Wiàna é pa naiiri âboro wà Kériso, êco na ipaiwàilu ma wà Pwiduée Caa, naa na diri pàra éré†. ¹⁰ Â guwà jèe tòpi è wâro kàwà na tâbawêe, gée goo na guwà tâa gooé. Wàé na tâa tée diri è tàrù ma pàtamee, naa goro diri pâ pitûâ, [ma duée] ma pàtâma.

É jèe naa tàwà âji wâro

¹¹ Jèpwi mwara: Ûna guwà jèe medari Kériso, â [jèe pwacèwii na] pwa *kamaî tàwà. Càcaa è pai pwa kamaî naa na naiiri âboro, [â nye kamaî târa pwâranümajè]. Ba wà Kériso na é tapàgà tâjii è pàtâmara pâ câbawâdé kàwà na èpà, na rà ciburà dàtiwà pâ, ma guwà pwa na èpà.

¹² Ba, na ia jèe *upwaawà, âna pwacèwii na ipwàniiriwà, ma wà Kériso. Â guwà jèe wâro còwà gée na aubà ma wàé, ba guwà cèikí naa goro è pàtâma Pwiduée na é nama é wâro còwà. ¹³ Ba béaa, âna guwà tèpa âboro bà, [ba càcaa tâa tàwà è *âji wâro] gée goro è pâ èpà kàwà. Â, na pwi pàara-bà, âna càcaa pâji tapàgà tâjii è pâ câbawâdé kàwà na èpà†.

Nabàni, âna wà Pwiduée, âna é nama jè wâro naima ma wà Kériso. Â é cau pwanauri diri è pâ èpà kâjè. ¹⁴ Â é jèe câtùra è 'kéredi' kâjè—[pai ina wèe pâ, êdiri pâ muru èpà na jè pwa] na o mwa pitèjèe goo. Â é nama tiàu è pàtâmara è pâ pwiibà, ba jèe tanamiri naa goro i *satauro, na ia é bà wà Kériso. ¹⁵ Â gée goro è satauro, âna wà Pwiduée§, âna é piétò naa na paa kàra, ma pâ duée ma pitûâ na rà cicaraé. Â é jèe popa jiiirà diri è pitûâ kàra ma pàtâmarà. Â é piirà, â é dàtirà pâ, [naa na pai kamu kàra] na ara pâ âboro diri*.

2:3 1 Korénito 1.24,30   **2:4** Roma 16.18   **2:5** 1 Korénito 5.3   **2:7** Éféso 3.17   * **2:8** Na me gée goro è pâ duée... é, Auniimiri, goro è pai pwa goo è gòropuu ma napwéretòtù.   **2:9**

Ioane 1.14,16   † **2:9** Ipaiwàilu ma wà Pwiduée Caa... Grec: Wà Pwiduée, âna é tâa bamwara goo wà Kériso.   **2:10** Éféso 1.21–22   **2:11** Roma 2.29   **2:12** Roma 6.4   **2:13** Éféso 2.1,4–5

‡ **2:13** 2e phrase—Grec: Â gée goo na càcaa pwa kamaî tàwà.   **2:14** Éféso 2.14–16; 1 Pétèru 2.24   § **2:15** Pwiduée—é, Kériso.   * **2:15** Wà tèpa Roma (tàpé na rà pitûâ kàra è gòropuu na pwi pàara-bà), âna rà mu popa diri tèpa coda na rà piétò jiiirà goro paa, â rà paairà na ara tèpa âboro diri naa na pai kamu kàra. Wàèpwiri ucina goo wà Kériso na é piétò awé jii diri tèpa duée ma pitûâ na rà cicaraé.

Jè cibwaa ipacè naa goro naèa na pwâ

¹⁶ Guwà cibwaa nama rà naa cè naèa tàwà wà tèpa âboro. Guwà cibwaa nama rà pitèiwà, goro è utimuru, ma è pwina guwà wâdo, é, géepà, [na câguwà caa papwicîri] è pâ tòotù [na rà ina pâ, pwicîri]—pwacèwii tòotù goro pai èbé parui, ma pwi jè tòotù naa na nadàpara pwapwicîri. ¹⁷ Êdiri pâ pwiibà, âna po ânuuru co è pwina o mwa tèepaa. Ê âjimuru, âna wà Kériso.

¹⁸ Ûu, guwà cibwaa nama rà pacoowà jii è ipwàdéè kàwà, [goro è pâ naèa kàra]. Ba rà tacoo gooje pâ, wâdé na jè dau piaabòrijè, [naa na naiiri âboro, ba na jè paari è pidàpwicâari. Â rà ina mwara pâ, wâdé] na jè ipwamaina tèpa *angela. Wà tèpa âboro-bà, âna rà niimiri pâ, rà piwéna jijjè, géé goo [na rà tòpi è 'autâmogòrimuru' géé na] âcôwâ. Êco na è auniimiri kàra, âna auniimiri kàra âboro co!

¹⁹ Tàutàra na rà tâa goo Kériso, na é pwi [ukai kàra è wàra pwapwicîri kèe, pwacèwii è] pûru âboro [na é pitûâ kàra è naiié]. Ba wà Kériso na é pitûâ ma wéaari diri pâ ére géé goro naiié, ba na caapwi naiiri âboro†. Â é pa-ija è naiié, â wà Pwiduée, âna é nama é maina too.

Tipiwà jii pâ pitûâ na èpà

²⁰ Wâguwà, âna guwà jèè bà ma Kériso, â é jèè tipiwà jii è pâ pitûâ ma duée gopaérenao†. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na guwà nye ciburà pâra wiàra pâ naèa [goro è pwapwicîri] na rà me géé goo è auniimiri kàra pâ âboro? ²¹ Ba rà ina pâ: «Guwà cibwaa popa è pwini!» â «Guwà cibwaa ija è pwi bèepwiri!» â «Guwà cibwaa tu naa goo!»

²² Ê pâ naèa bèepwiri, âna târa pâ muru, na o tiàu na pàara na jè wakè goo. Munaa, naa na auniimiri kà tèpa âboro, ²³ âna nye è naèa na po dau tàmanga. Ba rà niimiri pâ, wiàna jè pâra wiàra, â jè o wàrori è wâro na wâdé tà PwiduéeŠ. Pwa na rà pitûâri tâjè pâ, na jè pwamaina tèpa angela*, ma ipakîrijè, ma pitòimiri bwàti è pâ naiijè goro cè pai pwa wèe cèna gòo. Bwa! Piticèmuru naa goo diri è pwiibà! Ba [go jèè nye ina pâ] nye naèa me géé goo auniimiri kàra âboro co! Â nye ticè nii kàra, naa goro è pâ câbawâdé na èpà†, na tâa na pwâranümajè, na rà cètùujè ma jè pwa na èpà.

3

Wàrori âmu wâro naa goo Kériso

¹ [Wà Pwiduée, âna é nama] guwà wâro còwâ géé na aubà ma wà Kériso. Â è tâa *napwéretòotù wà Kériso, gòro étò kà Pwiduée, [ba na é pitûâ kàra diri pâ muru]. Êkaa na, wâdé na guwà imudàra è pâ muru na wânidò napwéretòotù. ² Â guwà naa nünümawà naa goo pâ pwi bèepwiri, â càcaa naa goo pâ muru ni gòropuu.

³ Ba guwà jèè bà*, pwacèwii Kériso. Â tâa tàwà è wâro [na bwaa âmuè] na é bwaa nye wéaari ba kàwà wà Pwiduée, pwacèwii pai wéaari kèe è wâro

2:16 Roma 14.1–12   **2:17** Héberu 8.5   **2:19** Éféso 2.21, 4.16   † **2:19** 2e phrase—Grec: Ba, géé gooé, na caajuri diri è naiié, goro pâ aupitòobàra ma otâpwe (jointures et ligaments) na naa târa.   **2:20** Galatia 4.3,9; 1 Timotéo 4.3   ‡ **2:20** Duée gopaérenao—é, Pâ auniimiri kàra âboro gòropuu.   **2:22** Mataio 15.9   Š **2:23** 2e phrase—Grec: Ê pai pwapwicîri na dau gòo.   * **2:23** Na jè pwamaina tèpa angela—é, Na jè pwamainaè {Pwiduée}.   † **2:23** Nye ticè nii kàra... é, Rà nama pimaina too è pâ câbawâdé na èpà.   † **3:1** Maréko 12.36, 16.19; Éféso 1.20   **3:2** Mataio 6.33   * **3:3** Guwà jèè bà—Jèè nabwé è wâro béaa, wiàra è pâ câbawâdé na èpà.

kà Kériso. Â é wâro kàwà bèèpwiri, âna bwaa càcaa pâji èpàpaa bwàti†. 4 Ba é tâa goo wà Kériso. Â, na ée mwa cipàpaa [naani gòropuu] â guwà o mwa pitànaima ma wàe. Â guwà o tâa na é pai maina ma muugèrè kêe.

Tétâjii pâ càrawà na èpà

5 Wàèpwiri kaa majoroé ma guwà nama tiàù é pâ aunünüma na èpà, na bwaa tâa goowà‡. Guwà cibwaa niimiri còwâ pâ, guwà ipuu imudi ma pàra pwi, â guwà cibwaa pwa pâ muru na po miiri naiiwà goo. Â guwà tétâjii é pâ auniimiri na jè kamu goo. Guwà cibwaa imudàra ma o wâru tâgà é pâ muru ni gòropuu. Ba é pwiibà, âna é pwacèwii na guwà ipwamaina é pâ duée imudi. 6 Â wà Pwiduée, âna é putàmu goo tàpé na rà wàrapwiri§, [â ée mwa pitèirà ma naa wârimuru tàra].

7 Béaa, âna guwà wàrapwiri, na guwà wâro wiâra é pâ [câbawâdé kàwà na] èpà. 8 Â nabàni, âna go ina tàwà pâ, na guwà tétâjii é pâ pwiibà! Guwà tétâjii mwara é pwâra putàmu, ma é piokée. Guwà cibwaa tubaèpà tà pàra tàpé. Guwà cibwaa tânyirirà, â guwà cibwaa pwâ, ba na guwà pitòtirà. Guwà cibwaa ina pâ pwâratùra na miiri, na càcaa pâri ma jè ina. 9 Â guwà cibwaa pwâgàri [tèpa cèikì béewà].

Guwà jèe tòpwütù ârabwée tòri

[Diri é pwiibà, âna pwacèwii cè ârabwée tòri, na] guwà jèe tòpwütù. [Ba guwà jèe nye naaco] é pai wâro kàwà béaa, ma diri é pâ càrawà na èpà. 10 Â guwà jèe coona [jè ârabwée] na bwaa âmué.

Wà Pwiduée, wà Pwina é tòpòwà, âna é ciburà wakè goowà, ba na guwà o ciburà ipwacèwiié, ma tâmogòorié bwàti. 11 [Wâna é pwi wâro na bwaa âmué na é naa tàwà, âna] jèe nye ticè na pi-ité jii tèpa *Juif, ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif; tàpé na pwa *kamaï tàra, ma wà tàpé na càcaa pwa kamaï tàra. Jèe nye ticè tèpa pârame, ma tèpa kâpuno. Jèe nye ticè 'tèpa tâmanga', ma wà 'tèpa âboro biu*'. Jèe nye ticè *ênawéna kîri, ma tàpé na pwa târù kàra. Ê pwina é âjimuru, âna wà Kériso, â nye wàè co. Â é cau wâgoojè diri.

12 Wà Pwiduée, âna é meaariwà, â é pitòrigariwà, ba na guwà pwi Ba kêe na pwicîri. Â wàèpwiri na wâdé na guwà tèpa pimeaari, â guwà tàpé na guwà ciburà pwa na wâdé tà tèpa âboro. Â wâdé na guwà moo, ma ipakîriwà ma pidâpwicâariwà. 13 Guwà tâa bwàti ma wà tèpa cèikì béewà. Â guwà pwanaurirà wiâna rà pwa cè muru na càcaa wâdé tàwà. Ba wà Pwi Ukai, âna é jèe pwanauriwà!

14 Ûu, é pwina é dau piâjimuru, âna nye pimeaari. Êkaa é utâpwe, na é dânaimarijè ma é piibamwùjè.

15 Wà Pwiduée, âna é todàwà, ba na guwà pwacèwii caapwi naiiri âboro, ba na tâa tàwà é pinaanapò na me géee jaa wà Kériso. Wâdé na guwà nama é pinaanapò kêe bèèpwiri, âna é popa é pâ pwâranümawà [ma auniimiri

† 3:3 Grec: Ba guwà jèe bà, â é wâro kàwà, âna pacârûri naa goo Kériso, na é wâgoo Pwiduée. 3:5

Roma 6.6,11; Éféso 4.19, 5.3-6 ‡ 3:5 Ê pâ aunünüma na èpà... Grec: Ê pâ muru géee na gòropuu.

§ 3:6 Tâpé na rà wàrapwiri—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Tâpé na rà cicaraé. 3:8

Éféso 4.25-29, 5.4 3:9 Éféso 4.22,25 3:10 Éféso 4.24 3:11 Galatia 3.28 * 3:11 'Tèpa âboro biu'—é, Tâpé na ticè tâmanga kàra. 3:12 1 Pétèru 2.9 3:13 Éféso 4.2,32 3:14 Roma 13.8-10 3:15 1 Korénito 12.27; Éféso 4.4; Filipi 4.7

kàwà]. Â guwà ciburà pwaolé tée. ¹⁶ Wâdé na é wâro goowà é popai kà Kériso, bau diri pâ aupwényunyuâari na é pame tàwà.

Guwà ipacâmuriwà ma pipwa pupûra tàwà jècaa, goro diri é autâmogòrimuru [na é naa tàwà]. Guwà pwaolé tà Pwiduée géé na diri é pwâranümawà. Â guwà nyabiri tée pâ *salamo, ma pâ cantique, ma cè pâ nyabi na é naa tàwà é Nyuâaé Pwicîri.

¹⁷ Êdiri pâ pwina guwà pwa ma ina, âna guwà pwa naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso. Â, [naa na diri pâ muru, âna] guwà pwaolé tà Pwiduée Caa, géé goro é pwina é pwa wà Kériso ba kàwà†.

Popai târa pwârawâ na rà cèikî

¹⁸ Wâguwà co ipâê, âna guwà ipakîriwà na ara pâ éawà jècaa. Ba nye wârapwiri é napâra tô a cèikî naa goo wà Pwi Ukai.

¹⁹ Wâguwà tèpa paaò, âna guwà meaari pa wâdàwà jècaa [naa na tàbwàti]. Guwà cibwaa pwa kûu târa.

²⁰ Wâguwà tèpa èpo, âna guwà pitère dà du nyaa ma caa kàwà, naa goro diri pâ muru. Ba wâdé tà Pwi Ukai é pwiibà.

²¹ Wâguwà tèpa caa, âna guwà cibwaa ciburà ta-iluuri pâ èpo kàwà. Ba péa guwà tà tanoorirà, â oratàra.

Tèpa ênawéna ma tèpa pitûâ kâra

²²⁻²³ Wâguwà tèpa ênawéna kîri kà pàra tàpé, âna guwà pitère dà bwàti tèpa pitûâ kàwà naani gòropuu, géé na âji pwâranümawà. Â guwà wakè bwàti, naa na pâ pàara na rà wéaariwà na, é, naa tiàurà jaawà. Ba câguwà caa wakè, ba na é wâdéariwà wà pwi jè âboro co, â guwà wakè mwara ba kà Pwi Ukai—pwi a pitûâ kàwà, na guwà papwicîriê. ²⁴ Ba nye wâé kaa na guwà piênawéna kêe. Â guwà tâmogòri pâ, ée mwa naa tàwà é pumara wakè kàwà, géé na pâ wâdé na é wéaari ba kâra é Ba kêe.

²⁵ Â [guwà ipwacòoco, ba] wiàna càcaa wâdé é wakè kàwà, â guwà o tòpi é pumee na èpà. Ba câé caa ipwaké goro âboro wà Pwi Ukai, [ba nye pwa pumara é wakè na wâdé, bau é wakè na èpà].

4

¹ Wâguwà tèpa pitûâ, âna guwà piwéaari bwàti tàpé na rà tèpa *ênawéna kîri kàwà, naa na é pai pwa wèe na wâdé ma *târù. Ba guwà cibwaa ipwanauri pâ, nye wâguwà mwara, âna pwa pwi a pitûâ kàwà, na é wânidò *napwéretòotù.

Bénabwé popai

² Guwà ciburà pwapwicîri. Â guwà ciburà tàcî, naa goro é pwâra pwapwicîri kàwà, â guwà pwaolé tà Pwiduée. ³ Â guwà pwapwicîri mwara ba kâbà, ba na ée mwa naa tâbà cè pai pwa wèe, ma bà picémara é popai kêe—popai goro é auniimiri kêe, na tàbinyiri béaa, [â na é pacoo nabà naa] goo Kériso. [Guwà pwapwicîri kôo mwara, ba] go tâa ni na karapuu goro pai picémara kôo é pwi popai-bà. ⁴ Â guwà ilari pâ, na o pâri ma go napéaati bwàti é pai pwa goo pwi popai-bà tà tèpa âboro. Ba wâépwiri é wakè kôo.

3:16 Éféso 5.19   **3:17** 1 Korénito 10.31; Éféso 5.20   † **3:17** Géé goro é pwina é pwa wà Kériso... é, Naa na nee Kériso.   **3:18** Éféso 5.22   **3:19** Éféso 5.25   **3:20** Éféso 6.1   **3:21** Éféso 6.4
3:22-23 Éféso 6.5-8   **3:25** Roma 2.11   **4:1** Éféso 6.9   **4:2** Éféso 6.18; Filipi 4.6   **4:3** Roma 15.30; Éféso 6.19

⁵ Napwa naa goowà, âna wâdé na guwà wakèri bwàti ê pwi pàara na guwà pitànaima ma tàpé na càra caa tèpa cèikî. Â guwà wârori ê wâro na pitòimiri naa jaarà. ⁶ Guwà patùrarà bwàti, ba na o nùmarà na rà ciburà tērewà*. Â wâdé na guwà tâmogòori tòpi bwàti târa diri pâ âboro, goro ê pwina rà tawèriwà goo.

Ipwabwàcu

⁷⁻⁹ Go cùru paé dariwà wà Tychique, pwi bére wakè kôo, ma wà Onésime, wà pwi âboro géé jaawà. Ru tupédu âji bééjè, ma tupédu ênawéna na ru dau pitère dà Pwi Ukai. Â ru mwa pwa jèkutâ tàwà goobà, ma pagòwà.

¹⁰⁻¹¹ Rà naa bwàcu kàwà mwara wà Maréko†, pwi bòru wà Barnabas; ma wà Iésu‡ na pi-ina mwara gooé pâ Justus; ma wà Aristarque, na bu pwa karapuu naima.

Wàru tèpa *Juif nabàni na rà jèe cèikî naa goo Kériso. Êco na wàco tàpéebà, géé goorà diri, na rà pitu tōo ma pagòo-o, naa na wakè târa ê *Mwaciri kà Pwiduée.

Napwa naa goo wà Maréko, âna pwiri ée mwa tèepaa mariwà. Â wiàna wàrapwiri, â wâdé na guwà tòpié bwàti, pwacèwii pai ina kâbà tàwà béaa.

¹² Ê naa bwàcu kàwà mwara wà Épafra, pwi a me géé jaawà, na é pwi ênawéna kà Kériso Iésu. Ba é ipaa ba kàwà, naa na pâ pwàra pwapwicîri kée. Â é ciburà ilari jii Pwiduée mwara pâ, na o mwü ma tâbawée é cèikî kàwà, â na guwà o tâmogòori é cábawâdé kà Pwiduée, ma guwà pitère dèe. ¹³ Ê wakè ba gòo ba kàwà, ma tèpa cèikî mwara naa du ville Laodicée ma Hiérapolis.

¹⁴ Ru naa bwàcu kàwà mwara wà Luka, pwi gòrobéejè na pwi dotée, ma wà Démas.

¹⁵ Guwà naa bwàcu kâbà tà diri tèpa cèikî bééjè wà Laodicée. Naa bwàcu tà Nimfa, ma wà tèpa cèikî na rà ipitiri na pwàrawâ kée.

¹⁶ Na guwà jèe pûra diri i tii bèeni naa jaawà, â guwà naa târa é wâra pwapwicîri wà Laodicée, ba na rà o pûra mwara. Â guwà pûra mwara é tii kôo, na rà o naa paé tàwà.

¹⁷ Guwà taniimiri tà Arkippe pâ, wâdé na é tubanabwé bwàti ê wakè na é naa tēe wà Pwi Ukai.

Ipicijii

¹⁸ Wâgo Paulo, âna go pa i bépwa tii, ba na go tubanabwé ê tii bèeni. Â guwà cibwaa ipwanaurio, na go tâa ni na karapuu!

Wâdé na é *pwényunyuâriwà wà Pwiduée goro é *pimeaari imudi kée!

Cidòri nyuâawà!

4:5 Éféso 5.15–16   **4:6** Éféso 4.29; 1 Pétèru 3.15   * **4:6** 1re phrase—Wà Paulo, âna é pwa ucina naa na grec, ba é ina pâ, é pai tûra kâjè na wâdé, âna pwacèwii é utimuru na pwa còo na, â wâdé nùmee.   **4:7-9** Éféso 6.21   **4:7-9** Éféso 6.22   **4:7-9** Philémon 1.10–12   **4:10-11** Apostolo 12.12, 13.13, 15.37–39   † **4:10-11** Maréko—Jè nee mwara Ioane, é, Ioane-Maréko. (Còo Apostolo 12.12.) Wà pwiibà, âna wàé pwi awii tii kà Maréko. Còo mwara 2 Timotéo 4.11; Philémon 1.24; 1 Pétèru 5.13.   ‡ **4:10-11** Iésu—Càcaa wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Wàru tèpa âboro na neerà Iésu naa jaa tèpa Juif, pwacèwii du neere âboro Bwàe ma Téa naa jaajè.   **4:12** Kolósé 1.7; 2 Timotéo 4.10–11; Philémon 1.23–24   **4:17** Philémon 1.2   **4:18** 1 Korénito 16.21

Pâbéaa kâra tii kà Paulo tà tàpé Tésalonika Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Ru tâa jaaé wà Timotéo, ma Silas.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 49 ma 52 naa na béarailu kâra pai pâra kà Paulo, na rà tâa na ville Korénito ma wà Timotéo ma wà Silas. (Còo *Apostolo* 18.1 ma 18.5.)

É wii tâi?

Târa ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika, ville naa napô Grèce, ére gée goo na province Macédoine na pâara na rà pitûa naawê wà tèpa *Roma. É picémara naawê ê *Picémara Wâdé wà Paulo, naa na âracié nadâpara pwapwicîri, béaa kâra pai uru kêe jii tàpé na rà cicaraé (*Apostolo* 17.1–10). Êco na wâru tàpé na rà cèikí gée goo popai kêe, â é wii tii bèeni, pwiri caapwi naja gée na càué, ba na é pagòo ê cèikí kâra na bwaa âmué.

Cina é wii?

Ûna é tapoo ê wâra pwapwicîri naa Tésalonika wà Paulo, â càcaa wâdé tà pâra tèpa *Juif ê popai na é picémara, â rà pacòobée gée na ville. (Còo *Apostolo* 17.1–9.) É wii tà tèpa cèikí wê, ba na é pagòorà ma pacâmurirà.

Dà ére ê tii bèeni?

É ipwàdé wà Paulo goo diri pâ muru na wâdé, naa na wâro kâra ê wâra pwapwicîri. Â é pagòorà, ba na rà piétò jii pâ géaa ma tacai. Â é pacâmurirà goro ê pai wâro kâra, na rà tapacîri ê pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai Iésu. Ba wà pâra tàpé gée goorà, âna rà tapoo dumapié goro ê pwina o tèepaa tà tèpa cèikí, na rà bà béaa kâra pai wâjué me còwâ kà Iésu. Â gée goo na ée mwa wâjué me còwâ wà Pwi Ukai, â wà pâra tàpé mwara, âna rà niimiri pâ wâdé na rà wâro imudi, ma rà pwa ciritàu.

Pai pitàgoo tii 1 Tésalonika

Ipwabwàcu (1.1)

Wâro na wâdé kà tàpé Tésalonika (1.2–10)

Wakè kà Paulo naa Tésalonika (2.1–3.13)

Wâro na wâdé tà Pwiduée (4.1–12)

Pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai (4.13–18)

Bénabwé popai ma ipicijii (5.12–28)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo na pwa tii. Tàgére wàibà ma wà Silas†, ma wà Timotéo. [Â ru naa bwàcu kàwà mwara.] Go wii tàwà, wâguwà ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika, na guwà tâa goo wà Pwiduée Caa kâjè, ma wà Pwi Ukai *Kériso.

1:1 Apostolo 17.1–9 * **1:1** Wâgo—Grec: Wàibà. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümarà ma wà Timotéo ma Silas na ru tâa jaaé. † **1:1** Silas—Nee, âna Silvain naa na latin ma Silas naa na grec. (Còo Apostolo 17.1.)

Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô. Cidòri nyuâawà!

Wâro na wâdé kà tàpé Tésalonika

²⁻³ Bà ciburà ipwoolé tà Pwiduée Caa, na bà pwapwicîri ba kàwà. Bà pwoolé tée goro diri pâ wakè na guwà pwa, gée goro é cèikî ma pimeaari kàwà. Â bà ipwoolé mwara tée, goro pai cimwü kàwà, ba guwà pitapacîri goro cèikî, [é pai wâjué me còwâ kà] wà Pwi Ukai Iésu Kériso. ⁴ Tèpa béebà naa goo Kériso, bà tâmogòori pâ, é meariwà wà Pwiduée, â é pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro kée.

Guwà ipwacèwiibà

⁵ Na ia bà inapàpàri tàwà é *Picémara Wâdé, â câbà caa po ina tàwà, goro pwâratùra co; â bà picémara tàwà goro é pàtamara é *Nyuââ Pwicîri, bau é cèikî pâ, é popai kâbà, âna âjupâra. Â guwà tâmogòori bwàti é pai wâro kâbà naa jaawà, ma pai pitu tàwà kâbà. ⁶ Â wâguwà, âna guwà pâra wiâra é pai wâro kâbà, ma é pai wâro kà Pwi Ukai. Ba guwà jèe tòpi é popai, naa na pâ aré na maina. Êco na é Nyuââ Pwicîri, âna é naa tàwà é ipwâdé na dau maina. ⁷ Â guwà pâ nau tèpa câmu, tà diri tèpa cèikî wâna du province Macédoine, ma Akaïe, ma na diri pâ ére mwara.

⁸ Ba é popai kà Pwi Ukai, âna é pâra jiiwà, â é aié, âna jèe tereé pitiri wâ Macédoine ma wâ Akaïe, [pwacèwii é tikakara]. Â wà diri tèpa âboro wê, âna rà tâmogòori pâ guwà cèikî naa goo Pwiduée.

Nye ticè popai na pâri ma bà ina tàwà. ⁹ Ba ûna rà pwa jèkutâ goobà, â rà piwiâ mwara é pai tòpibà kàwà naa jaawà. Â rà ina pâ, guwà jèe biiwà dà Pwiduée. Â guwà naaco é pâ ânuuru duée, ba na guwà pwamaina ma pitère dà i Pwiduée na é wâro ma âjupâra.

¹⁰ Â rà piwiâ pâ, guwà tapacîri goro cèikî, wà Pwina naiê, Iésu Kériso, na ée mwa wâjué me còwâ gée *napwéretòotù. Ba é jèe wâro còwâ gée na aubà, â é upajè gée na é wârimuru goro é pâ èpà—wârimuru na ée mwa naa tà tèpa âboro wà Pwiduée, naa na pwâra putâmu kée.

2

Wakè kà Paulo naa Tésalonika

¹ Tèpa cèikî béeo, guwà tâmogòori bwàti pâ, é pai tâa jaawà kâbà, âna càcaa piticèmuru naa goo. ² Â guwà tâmogòori pâ, béaa kâra na bà caiwà, âna bà tâa na ville Filipi. Â rà pwa-imudiri tâbà, ma tànyiribà naawê. Â wâjaawà mwara, âna wâru tàpé na rà cicarabà. Êco na wà Pwiduée, âna é pagòobà, ba na câbà caa piwâ goro pai picémara tàwà é *Picémara Wâdé.

³ Â na ia bà picémara é popai, â nye ticè auniimiri kâbà na tàbinyiri. Â nye ticè âboro cèna bà pwâgarié ma pa-imwürué. ⁴ Ba é nye cèikî naa goobà wà Pwiduée, na é naa tâbà é Picémara Wâdé kée. Â câbà caa tûra, ba na rà wâdearibà wà tèpa âboro; wàco wà Pwiduée, na é còo é pâ auniimiri na tàbinyiri wâna pwâranümabà.

⁵ [Â ipaiwà na ia bà wakè jaawà.] Ba guwà nye tâmogòori pâ, câbà caa ipwawâdé pwâratùra tàwà. Â wà Pwiduée na é *paâjupâra pâ, câbà caa bu mwani. ⁶ Â câbà caa mudàra na guwà ipwamainabà, é, na rà ipwamainabà mwara wà pâra tàpé.

⁷ Êco na, wiàna nùmabà, â pwa tàrù kâbà ma bà pitûâ kàwà, gée goo na bà tèpa apostolo kà Kériso, [ba wàè na é cùrubà]. Â êco na, na ia bà tâa jaawà, â bà po dau moo, pwacèwii tô jè ilàri na é còo bwàti é nari èpo kêe. ⁸⁻⁹ Tèpa béèò, guwà wànau târa pai ipwanauri é wakè kâbà? Ba bà po dau meariwà, â câbà caa naa tàwà co é Picémara Wâdé kà Pwiduée, â bà naa tàwà mwara é wâro kâbà. Â, na pàara na ia bà picémara tàwà é Popai, â bà wakè mwara naa ne ma pwaa, ba na bà wâro. Ba càcaa nùmabà na bà tòpò tàwà cè nakake.

Tàrù càrabà naa jaawà

¹⁰ Guwà tâmogòori bwàti, â wà Pwiduée mwara, pâ, é càrabà naa jaawà, tèpa cèikí, âna é *tàrù ma âjupâra. Â ticè na caa pitèibà goo cèna bà pwa na èpà. ¹¹ Â guwà tâmogòori mwara pâ, ba kàwà jècaa, âna bà ipwacèwii pwi caa kâra èpo na é meaari tèpa naiê. ¹² Â bà pagòowà, ma tacoo goowà, ma pitûâ kàwà pâ, guwà wârori é wâro na wâdé tà Pwiduée. Ba é todàwà, ba na guwà tò naa na Mwaciri kêe, ba na guwà o tâa jaaé naa na pai maina ma muugère kêe.

Guwà jèè tòpi bwàti Popai

¹³ Bà ciburà pwaolè tà Pwiduée mwara, ba, na ia bà pame tàwà é popai, â guwà tère ma tòpi bwàti, pwacèwii popai na é me gée jaa Pwiduée, â càcaa me gée goobà co, tèpa âboro. Â nye âjupâra, ba nye êkaa é Popai kà Pwiduée, popai na é nye tà wakè goowà.

¹⁴ Ûu, [ia guwà tòpi bwàti. Êco na] gée na càué, âna rà tubaèpà tàwà wà tèpa jènerewà. Â, na wàrapwiri, â guwà ipwacèwii tèpa cèikí béewà* naa napò *Judée. Ba na ia rà tòpi é Popai, â pàra tèpa jènererè juif, â rà tubaèpà tàra. ¹⁵ Ba nye wà pàra tèpa *Juif mwara, na ia rà pòtàmwara tèpa *pérofèta biu, tiagoo Pwi Ukai Iésu. Â nabàni, âna rà tubaèpà tâbà mwara.

Dau càcaa wâdé tà Pwiduée wàilà, â rà cicara mwara diri pâ âboro! ¹⁶ Wàibà, âna bà inapàpari pâ, é pa-udò diri tèpa âboro wà Pwiduée, [â é naa tàra é *âji wâro jaaé]. Êco na pwa na rà pacoobà wà tàpéebà, na bà pame é popai-bà tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â èpwiri, âna pwi bénabwé kâra é pâ èpà kâra na wâru. Â wà Pwiduée, âna ée jèè pitèirà ma pwa wârimuru tàrà†.

Nümee na é còorà mwara

¹⁷⁻¹⁸ Tèpa béèò naa goo Kériso, jè pitâiti na ji pàara bèeni‡. Êco na bà nye tà ciburà niimiriwà. Â bà dau ipwadàra, ba na bà caiwà còwà, ba dau wànùmabà tàwà. Â wâru pâ pàara na pwa na go pàra dariwà, wâgo Paulo, êco na é pacoobà wà *Caatana. ¹⁹⁻²⁰ Dau wâdé tâbà wâguwà, â bà ipwadéè goowà. Â gée goowà, na bà tapacîri é tòotù na ée mwa wâjué me còwà na, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Ba, na pwi tòotù-bà, âna o wâguwà na guwà o pumara wakè kâbà, pwacèwii é bwe korona, na naa tà tàpé na rà piétò.

2:8-9 Apostolo 20.34   **2:11** Apostolo 20.31   **2:13** 2 Tésalonika 2.13   **2:14** Apostolo

17.5   * **2:14** Tèpa cèikí béewà—Grec: Pà wàra pwapwicîri naa goo Kériso Iésu.   **2:15** Apostolo 9.23,29, 13.45,50, 14.2,5,19   † **2:16** Dernière phrase—Grec: Êco na o jèè tâa gòrà è pwàra putàm.

‡ **2:17-18** Ru pàra gée Tésalonika wà Paulo na Silas, ba na ru upiri tàpé na rà cicararu. (Còo Apostolo 17.10.)   **2:19-20** Filipi 2.15–16, 4.1; 2 Tésalonika 1.4

3

Bà cùru paé dariwà Timotéo

¹⁻² [Dau gòo tâbà é pai pitâiti kâjè ma wâguwà.] Â jèe càcaa pâri ma bà tà ciburà tapacîri ba gòiri. Â wàépwiiri na bà pitêrebà, ba na bà cùru paé dariwà wà Timotéo, na bà bwaa tà tâa wâna ville Athènes. Wàé, âna pwi béebà goro wakè kà Pwiduée, goro picémara é *Picémara Wâdé goo Iésu Kériso. Â bà niimiri pâ, dau wâdé wiàna é pagòo é cèikî kàwà, ³ ba na guwà cibwaa dumapié, na pàara na gère tubaèpà tàwà.

Ba jè cau tâmogòori bwâti pâ, o mwa tèepaa tâjè tèpa cèikî, pâ pàara na jè tâa na aré na. Â nye wà Pwiduée na é panuâ pâ, naa wàrapwiiri. ⁴ Ba wàépwiiri i pwi ia bà jèe tâmara ina tàwà, na ia bà tâa jaawà, âna, jè o mwa dau tâa na aré; â jèe wàéni nabà.

É inawà ba wâdé tâbà

⁵ Üu, wàépwiiri é majoroé, co tèpa béèò, ma go panuâ paé wà Timotéo. Ba càcaa pâri ma go tà bàra tapacîri, â nùmoo na é côo pai pâra kàwà naa na é cèikî. Ba wâgotòo pâ, pwiri é jèe tacaiwà wà *Caatana, ma ténoori é wakè kâbà, naa goowà.

⁶ Â ni, âna é jèe wâjué me còwâ, gée jaawà, â é piwiâ tâbà é jèkutâ na wâdé, goro cèikî ma pimeari kàwà. Â é ina pâ, guwà po dau niimiri bânâ naa na ipwâdé, â nùmawà na guwà còobà, pwacèwiibà. ⁷ Wàépwiiri, co tèpa béèò naa goo Kériso, guwà dau pagòobà goro é pai mwü wàra é cèikî kàwà, naa nabibiu kâra diri pâ aré ma tòina kâbà. ⁸ Ba bà piègòtùru, na bà tère pâ, guwà gòo naa goo wà Pwi Ukai. ⁹ O wànau târa cè pai pwaolé tà Pwiduée goro é ipwâdé kâbà gée goowà? ¹⁰ Â naa ne ma pwaa, âna bà ciburà pwapwicîri tée, gée na diri é pwâranùmabà, ba na jè picòojè. Ba nùmabà na bà naa tàwà é pwina tiâu jii é cèikî kàwà, ba na o tâbawée.

Pwâra pwapwicîri ba kàra

¹¹ Üu, [wàépwiiri é pwâra pwapwicîri kâbà, pâ] wà Pwiduée Caa kâjè, ma wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, âna ru tàpiri é naigé, ba na bà tèepaa mariwà. ¹² Â [bà pwapwicîri mwara pâ] naa wà Pwiduée, âna é nama pimaina pâ, é pimeari kàwà. Ma guwà pimeariwà còwâ, â guwà meari pâra tàpé, pwacèwii pai meariwà kâbà. ¹³ [Bà ilari jiié pâ] na ée pagòowà, ba na guwà piaabòriwà na araé, â guwà cimwü. Â o ticé èpà kàwà na o pitòtiwà goo, na guwà coo ara Pwiduée Caa, na pwi tòtù na ée mwa tèepaa me còwâ wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma wà diri tèpa âboro kèe.

4

Wâro na wâdé tà Pwiduée

¹ Tèpa béèò naa goo Kériso, bà tubanabwé [goro é auniimiri bèeni]: Bà jèe pacâmuriwà goo é pai wâro na wâdé tà Pwiduée, â guwà jèe wârori. Â nabàni, âna bà tacoo goowà, naa na nee Pwi Ukai Iésu, pâ, na guwà pwa cèna piwéna. ² Ba guwà nye tâmogòori é pâ aupitûâri, na ia bà jèe naa tàwà, naa na nee. ³ Wà Pwiduée, âna nùmee na guwà wârori é wâro na wâdé tée, naa na diri pâ ére.

Gà cibwaa ipuu mara pâ âboro imudi;

⁴ Gà piwéaari bwàti é naiigà*, ba na gà o pwicîri ma wâdé na ara Pwiduée;

⁵ Gà cibwaa nama dàtigà é pâ câbawâdé kâra naiiri âboro, na èpà, pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée;

⁶ Gà cibwaa ipwa tùâ tà pwi a cèikî béegà, ma ipuu ma é wâdèe.

Wà Pwiduée, âna ée pwa wârimuru tà tàpé na rà wârapwiri, wàra pai jèe ina kâbà tàwà. ⁷ Ba cáe caa todàjè, ba na jè wâro imudi; â é todàjè, ba na jè wâro ba kèe. ⁸ Â wà pwina é tètâjii é popai bèepwiri, âna cáe caa tètâjii aupitûâri kâra âboro, â é nye tètâjii wà Pwiduée, na é naa tàwà é Nyuââé Pwicîri kèe.

Nama pimaina too pimeaari kàwà

⁹ Napwa naa goo é pai pimeaari kàwà, âna, ticè muru na go ina tàwà naa goo. Ba guwà jèe nye tâmogòori, gée goo Pwiduée, é pai meaari tèpa béewà naa goo Kériso. ¹⁰ Â [bà tâmogòori pâ] guwà dau meaari ba maina tèpa cèikî wà Macédoine. Â bà ina tàwà pâ, wâdé na guwà dau pwa cèna piwéna.

¹¹ Guwà imudàra ma guwà piwâro na tàbwàti ma wà pàra tàpé. Â guwà cibwaa pwa ma âranümawà é wâro kà pwi jèpwi. Â guwà wakè bwàti, wàra pai jèe ilari kâbà jiiwà. ¹² Â, na wârapwiri, â wà tàpé na càra caa tèpa cèikî, âna rà o câbawâdé é pai wâro kàwà. Ba o câguwà caa tèpa ija wii pwârawâ†.

Pai wâjué còwà kà Pwi Ukai

Rà mwa wâro còwà tèpa bà

¹³ Tèpa béèò naa goo Kériso, nùmabà na guwà tâmogòori é pwina tapacîri wà tèpa [cèikî na ia rà jèe] bà. Ba na, o câguwà caa pikîri, pwacèwii tàpé na càra caa tèpa cèikî. ¹⁴ Ba jè cèikî pâ, é bà wà Iésu, â é wâro còwà gée na aubà. Êkaa na bà tâmogòori pâ, wiàna é bà wà pwi a cèikî naa gooé, â wà Pwiduée, âna é nama é wâro còwà‡ pwacèwii Iésu.

¹⁵ Ûu, wàèni é popai kà Pwi Ukai na bà ina tàwà: Na tòotù na ée mwa wâjué me còwà wà Pwi Ukai, âna wà tèpa âboro kèe na rà jèe bà, âna [rà o mwa wâro còwà gée na aubà, â rà o pâmarîé. Â] o càra caa tapacîri wà tàpé na rà bwaa wâro. [Ba jè mwa capai pitànaima ma wàè.] ¹⁶ Na pwi tòotù-bà, âna jè o mwa tère cè pwâra uu cèna maina—pwâratùra kà pwi ukai kà tèpa *angela, ma é airi tutu kà Pwiduée. Â wà Pwi Ukai, âna ée mwa tàbàtù boome gée napwéretòotù. Â wà tèpa cèikî naa gooé, na rà jèe bà, âna rà mara cimadò gée na aubà.

¹⁷ Â gée na càùé, â wàjèe tàpé na jè bwaa wâro, âna o cau dàgòtùjè too, naima ma wàilà, too naa na pâ nee, dari wà Pwi Ukai, â o ipitijè ma wàè. Â jè o mwa pitànaima ma wà Pwi Ukai dàra gòiri awé. ¹⁸ Guwà ipagòowà, goro é popai bèepwiri!

4:4 1 Korénito 6.13 * **4:4** Gà piwéaari bwàti é naiigà—é, Gà wéaari ma papwicîri tô wâdàgà.

4:7 1 Pétèru 1.15–16 **4:8** Luka 10.16; 2 Korénito 1.22 **4:9** Ioane 13.34 **4:11** Éfésò 4.28

† **4:12** 2e phrase—é, Ba na ticè cè jè muru cèna tiàu jiiwà. **4:14** Roma 14.9; 1 Korénito 15.3–4,12

‡ **4:14** É nama é wâro còwà—Grec: É popaé me. **4:15** 1 Korénito 15.51–52

5

O papòri tèpa âboro

¹ Cãbã caa wii tàwà goro cè pàara ma cè tòotù, cèna ée mwa tèepaa wà Pwi Ukai. ² Ba guwà jèe nye tâmogòori bwàti pâ, ée wâjué me còwâ, pwacèwii pwi a mura, na é me naa ne. [Ba o càra caa tapacié wà tèpa âboro.] ³ Ba rà o gére tà niimiri pâ, rà jèe wâro na é pinaanapò, ma o wâdé diri naa goorà. Êco na o papòrà pwi tòotù bèepwiri, pwacèwii é pai maagé kà tô ilàri na é pitàmari èpo; â o tubatiàurà. Â o jèe càcaa pâri ma rà uru.

⁴ Napwa naa goowà, tèpa cèikí béed naa goo Kériso, âna câguwà caa tèpa wâro na bàutê. Â o câguwà caa pò goo é tòotù bèepwiri, na é tèepaa, pwacèwii pwi a mura. ⁵ Ba guwà tèpa âboro naa pwéelaa, â guwà tèpa wakè na pwaa. Â câjè caa tèpa tâa na bàutê.

Jè tà tàcì

⁶ Êkaa na wâdé na jè tà tàcì, ma jè pitòimirijè! Jè cibwaa puu wàra pàra tàpé! ⁷ Ba é ne, âna kà tàpé na rà puu, ma wà tàpé na rà ipwirié. ⁸ [Go ina mwara pâ]: Wàijè, âna jè tèpa âboro na pwéelaa. Êpwiri na wâdé na jè piaabòrijè, ma coona [é ârabwée târa paa. Jè popa] i cèikí ma i pimeaari, târa ma wéaari nawâajè. Â jè pa é cèikí kâjè goro é pai o pa-udòjè, ba na bwe, târa wéaari é pûrujè.

⁹ Ba câé caa todàjè, ba na é pwa wârimuru tâjè, goro pwâra putàmù kèe. Â é jèe nye pitòrigarijè, ba na é upajè [ma naa tâjè é *âji wâro jaaé] na é naigé mee wà Pwi Ukai Iésu Kériso. ¹⁰ Ba wà Kériso, âna é jèe bà ba kâjè, ba na jè o wâro naima ma wâé, [wiàna jè jèe bà, é, wiàna jè bwaa wâro; â] wiàna jè tàgére puu, é, wiàna jè tà tàcì; na pwi tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na. ¹¹ Êkaa na, wâdé na guwà ciburà ipitu tàwà ma ipagòowà, pwacèwii na guwà nye tàgére pwa.

Bénabwé popai

¹² Tèpa béebà naa goo Kériso, bà ilari jiiwà pâ, guwà tòimiri tèpa pitûâ kàwà naa goo Pwi Ukai, ba rà nye dau wakè ba gòo goowà, na rà pwa pupûra tàwà, ma pacâmuriwà. ¹³ Guwà papwicírira ma meaarira, gée goro diri pâ muru na rà pwa ba kàwà. Â [guwà pitu târa, â] guwà tâa na pinaanapò ma wà tèpa béewà.

¹⁴ Guwà patùra wà tèpa pwa ciritàu*, â guwà pagòo tàpé na rà piwâ [na rà wakè kà Pwiduée] â guwà pitu tà tàpé na ticè nii kàra. Â guwà pidàpwicàariwà naa goorà diri.

¹⁵ Guwà cibwaa pitòowâri tà tàpé na rà tubaèpà tàwà. Â guwà imudàra ma guwà ciburà ipwa tàwà é pwina wâdé. Â guwà wàrapwiri tà diri tèpa âboro.

¹⁶ Guwà ciburà ipwadée, ¹⁷ â guwà ciburà pwapwicíri. ¹⁸ Â guwà ciburà pwaolé tà Pwiduée, wiàna wâdé, é wiàna èpà naa goowà. Wâé kaa pwiri é pwina nùmee na guwà pwa, wâguwà na guwà caapwi ma Kériso Iésu.

¹⁹ Guwà cibwaa pacoó é Nyuâaé Pwicíri na é wakè, ²⁰ â guwà cibwaa câbapiticémuru naa goo wà tàpé na rà ipa popai naa na nee Pwiduée.

5:2 Mataio 24.42–43; 2 Pétèru 3.10; Auinapàpàri 3.3 5:3 Mataio 24.39; Luka 21.34–35 5:5 Roma 13.12 5:8 Ésaie 59.17; Éfèso 6.14,17 5:10 Roma 14.8–9; 1 Tésalonika 4.14 5:14 2 Tésalonika 3.6,11 * 5:14 Tèpa pwa ciritàu—é, Tàpé na càra caa pitòimirirà. 5:15 Roma 12.17; 1 Pétèru 3.9 5:16 Filipi 4.4 5:18 Éfèso 5.20 5:19 Éfèso 4.30

21 Guwà pitèi ma naaitiri bwàti ê pwina wâdé ma èpà. Â guwà cipa ba gò è pwina wâdé, 22 â guwà pâiti jii ê èpà.

Ipicijii

23 Bà ilari jii Pwiduée, wà Pwina é naa ê pinaanapô, pâ, na é nama guwà pwicîri, ma guwà wâro ba kêe co. Ma é wéaari bamwara diri ê wâro kàwà —ê nyuâawà, ma pwâranümawà, ma auniimiri kàwà, ma naiiwà. Â, na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, âna o nye ticé èpà goowà, na o mwa pitèiwà goo. 24 Ba wà Pwiduée na ée jèè todàwà, âna é coo goo ê auina kêe, â ée mwa nye pacoo diri ê pâ pwiibà.

25 Â guwà pwapwicîri ba kâbà mwara, co tèpa béebà naa goo Kériso.

26 Guwà pwabwàcu târa diri tèpa cèikî béejè, wàra pai pwa kâjè, tèpa cèikî naa goo Kériso.

27 Â go ilari jiiwà, naa na nee Pwi Ukai, pâ, guwà mwa pûra ê tii bèeni tà diri tèpa cèikî.

28 Wâdé na tâa jaawà ê *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!

Cidòri nyuâawà!

Béârailu kêra tii tà tàpé Tésalonika Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo, na rà tâa na ville Korénito ma wà Timotéo ma wà Silas.

É wii wiidà?

Nabibiù kêra *naja 49 ma 52, pàra parui gée na càuru pàbéaa kêra tii kêe tà tàpé Tésalonika.

É wii tâî?

Târa ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika. Còo 1 Tésalonika Bétapoo popai.

Cina é wii?

Gée na càuru na é wii pàbéaa kêra tii tà tàpé Tésalonika, â é tère wà Paulo pà, tàgére pimaina pà ê cèikî bau ê pimeaari kêra (1.3). Â é ipwàdéé, â é wii, ba na é pagòorà.

Â é wii mwara ba na é pacâmurirà mwara goo ê pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai Iésu, ma ê wâro na wâdé na pàara na jè tapacîê. Ba wâru tàpé géé goorà, na càra caa tâmogòori bwàti é pupûra na pàbéaa kêra tii kêe, â rà niimiri pà, jèe tèepaa pà Bénabwé tòotù, géé goo na pimaina pà pai tubaèpà tàra. Ba wà pàra tàpé, âna rà ina pà, pwiri é jèe wâjué còwâ wà Iésu (2.1–2). Â wà pàra tàpé, âna rà naaco wakè (3.6–13). Â é pò ma wii tii bèeni wà Paulo, ba na é patêrerà ma pacoorà.

Dà ère é tii bèeni?

È napéaati bwàti wà Paulo ê pwina o tèepaa béaa kêra pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai, ba câe caa pâji tèepaa. Wâru tèpa âboro na rà o cicara Pwiduée. Â ée mwa cipàpaa wà pwi âboro na dau èpà, na ina gooé pà A cicara (2.3). Ée mwa too na tâa na é wâra pwapwicîri kà Pwiduée, ma inapàpari pà, wâé Pwiduée (2.4). Â ée mwa pwa pà *câmu kêra pàtâmee, na rà pò goo tèpa âboro, â o wâru tàpé na ée mwa ipa-imwürurà (2.9–10). Â ée mwa tubaèpà tèpa âji âboro kà Pwiduée.

Èco na é pagòojè wà Paulo, ba na jè cimwü naa na cèikî kêjè naa tubaèpà tâjè. Jè cibwaa pò ma cèikî naa goo tàpé na rà pame jèkutâ na ité goro ê pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai (2.1–3). Wâdé na jè tâa goro ê popai kà Pwiduée na jè tòpi (2.15). Jè cibwaa pwa ciritàu. Wâdé na jè wârori ê wâro na pitòimiri ma wâdé tà Pwiduée tiagoro pwâadèrèè (1.12).

Pai pitàgoo tii 2 Tésalonika

Ipwabwàcu ma pwâra pwapwicîri (1.1–12)

Béaa kêra pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai (2.1–17)

Bénabwé popai ma ipicijii (2.13–3.18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii. Tàgére wàibà ma wà Silas ma wà Timotéo.

* 1:1 Wâgo—Grec: Wàibà. Wà Paulo na é pwa tii, èco na é paari pà, caapwi pwâranümarà ma wà Timotéo ma Silas na ru tâa jaaé.

[Â ru naa bwàcu kàwà mwara.] Go wii tàwà, wâguwà è wâra pwapwicîri wâ Tésalonika, na guwà tâa goo wâ Pwiduée Caa kâjè, ma Pwi Ukai Iésu *Kériso.

² Wâdé na tà tàwà è *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

Ipwaolé kà Paulo

³ Tèpa béebà naa goo Kériso, bà ciburà pwaolé tà Pwiduée ba kàwà. Ba pimaina pâ è cèikî kàwà, bau è pimeaari kàwà jècaa ba kà pàra tàpé.

⁴ Êkaa pwiri na bà ina târa pàra wâra pwapwicîri kà Pwiduée, pâ, bà nye dau ipwàdéé kaa goowà. Ba guwà piwéaari ba mwü è cèikî kàwà wâna pidàpwicâari naa na pâ aré ma tòina na wâru.

Ée mwa pitèi gòropuu wâ Pwi Ukai

⁵⁻⁶ Wiàna guwà tâa na aré, âna géé goo na [guwà tèpa naîri *Mwaciri kà Pwiduée. Â] é pwabwàtiwà wâ Pwiduée, ba na o pâri ma guwà o tò naa na Mwaciri kèe. Â é paari pâ, é *tàrù ma âjupâra, ba ée mwa pipaa dà wâ tàpé na rà pipaa dàwà—[ée mwa pitèirà ma naa wârimuru târa] géé goro pai tubaèpà tàwà kàra. ⁷ Â ée mwa naa tâjè nao, wâguwà ma wàibà, na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ wâ Pwi Ukai Iésu Kériso.

Ba rà mwa boome géé *napwéretòotù bau tèpa *angela kèe na dau pwa pàtamarà. ⁸ Â é pa è ânye na dau maina, ba na é pwa wârimuru tà tàpé na rà naa càurà naa goo Pwiduée, ma càra caa pitère dâra è *Picémara Wâdé goo Pwi Ukai kâjè Iésu. ⁹ Wàéni wârimuru kàra: Ê pai tubatiàurà dâra gòiri awé. Ba ée mwa nama tiàurà jiié, ma tiàurà jii pai maina ma muugère kà Pwi Ukai ma pàtamee, dâra gòiri awé.

¹⁰ Ê pwi bèepwiri, âna o tèepaa na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na. Â wâ diri tèpa âboro na rà cèikî naa gooé, âna rà càdirié ma ipwamainaé. Â wâguwà ma wàilà, ba guwà jèe cèikî naa gooé, na ia bà paâjupâraé tàwà.

É pwapwicîri ba kàra Paulo

¹¹ Êkaa pwiri na bà ciburà pwapwicîri tà Pwiduée kâjè pâ, na é pitu tàwà, ba na guwà wârori è wâro na wâdé tée. Ba é todàwà [ma guwà wâro ba kèe co]. Â bà ilari jiié pâ, na é pitu tàwà goro è pàtamee, ba na guwà tubanabwé diri pâ muru na wâdé na nûmawà na guwà pwa, géé goro è cèikî kàwà. ¹² Ûna wàrapwiri, â o pwamaina nee Iésu, Pwi Ukai kâjè, géé goowà. Â wâguwà mwara, âna o ipwamainawà ma wàé, géé goro è pimeaari imudi kà Pwiduée kâjè, ma Pwi Ukai Iésu Kériso.

2

Béaa kàra pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai

¹ Tèpa cèikî béebà, [nûmabà na bà pacâmuriwà] goro è pai o wâjué còwâ kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, bau è pai o naanaimarijè kèe, ba na jè tâa ma wàé. ² Guwà cibwaa nama gûmagù è pwâranûmawà, wiàna rà ina pàra tàpé pâ, é jèe wâjué còwâ*, [ba jèkutâ na pwâ]. Â pwiri rà o ina pâ, nye

1:2 Roma 1.7 1:4 2 Korénito 7.4; 1 Tésalonika 2.19 1:5-6 Roma 12.19 1:7 1 Tésalonika 3.13 1:8 Ésaïe 66.15 1:9 Ésaïe 2.10 1:10 Kolosé 3.4 1:11 Kolosé 1.9; 1 Tésalonika 1.2-3

* 2:2 É jèe wâjué còwâ—Grec: É jèe tèepaa i Tòotù kà Pwi Ukai.

ê *Nyuââ Pwicîri na é nye paari târa pwiri, wâna âcôwâ†, é, rà o ina pâ, wâibà na wii târa pwiri. ³ Bwa! Guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwà!

Ée mwa tèepaa me 'A cicara'

O càcaa pâji tèepaa i tòotù-bà, béaa kêra pai tèepaa kêra [pàra muru. Ba o mwa mara coo] é pàara, na rà o cicara Pwiduée tèpa âboro na rà dau wâru. Â ée mwa cipàpaa wà pwina ina gooé pâ *A cicara*‡. Â wà pwiibà, âna o mwa tubatiâué.

⁴ Ée mwa piècaari diri é pâ namuru na pwicîri, ma diri é pwina rà ipwamaina ma papwicîri wà tèpa âboro. Â ée mwa ipwamainaê côwâ, ma ina mwara pâ, é tâdòiti jii diri pâ muru. É mwa pâra na too, na tâa na é wâra pwapwicîri kà Pwiduée, ma inapàpari pâ, wàé Pwiduée! ⁵ Go jèe nye ina tàwà diri pâ pwiibà, na pàara na ia go bwaa tâa jaawà. É, gona guwà ipwanauri pwiri?

⁶ Wà *A cicara*, âna o càcaa pâri ma é ipaarié, béaa kêra é tòotù kêe. Ba pwa pwina é pacooé tiagoro pwi tòotù bèepwiri. Â guwà nye tâmogòori bwàti wà pwiibà§. ⁷ Âjupâra pâ, é jèe tàgére waké ni gòropuu, é pàtâmee na é cicara Pwiduée. Êco na, tiagoro nabà, âna wàijè co tèpa naí Pwiduée na jè còoinaê. Â wiàna é càuè côwâ wà pwina é pacooé, ⁸ â wà *A cicara*, âna ée mwa cipàpaa. [Wàéni é pwina o tèepaa tée na pwâadèrèè]:

Ée mwa tèepaa

Pwi Ukai Iésu,
na pwényuâa kêe.

Ée mwa nama é bà,
wiàna é upié goro pwêe.

Ée mwa nama tiâué awé,
goro pai tèepaa me,
naa muugère kêe!

⁹ [Êco na, béaa kêra pwiibà, âna] wà *A cicara*, âna ée mwa pwa pâ câmu na wâru, goro é pàtâma *Caatana—ê pâ muru na rà o pò goo wà tèpa âboro, â o ipa-imwürurà goo. ¹⁰ Â o wâru mwara pâ muru na èpà, na ée mwa pwa, ba na é pwâgàri tèpa âboro. Wà tàpéebà, âna o tiàurà awé, ba tàutàra goo é âjupâra. Ba wiàna rà gère tòpi, â pwiri rà o udò, [â o tâa târa é *âji wâru].

¹¹ Nye wà Pwiduée, na [é panuâ ma o wàrapwiri, ba] é panuâ é pwi pàtâmee-bà na èpà, ma é ipa-imwürurà. Â rà o cèikî naa goo é pwina pwâ. ¹² Â ée mwa tèirà ma naa wârimuru târa, gée goo na wâdé târa na rà pwa na èpà, jii na rà cèikî naa goro é âjupâra.

Bénabwé popai

† **2:2** Ê Nyuââ Pwicîri, na é nye paari târa pwiri, wâna âcôwâ—Grec: Gée goro é nyuââ. Pai ina wèe pâ, vision, é, prophétie (popai naa na nee Pwiduée). **2:3** 1 Timotéo 4.1; 1 Ioane 2.18,

4.3 ‡ **2:3** Acicara—Pwi ukai kà tàpè na rà cicara Pwiduée, ma ègòjai pâ naèà kêe. **2:4** Ézékiel 28.2; Daniel 11.36 § **2:6** Dernière phrase—Càcaa pwéelaa tâjè nabà é pwina é pacoo Acicara. Pwiri é naèà kêra mwaciri kà tèpa Roma, é, é Nyuââ Pwicîri, é, waké kêra wâra pwapwicîri, é wà Mikaéla, wà pwi ukai kà tèpa angela. Còo mwara Angela naa na Neeremuru (Vocabulaire), ma Daniel 10.13,20–21. **2:8** Ésaie 11.4; Auinapàpari 19.15 **2:9** Auinapàpari 13.11–13

13 Tèpa cèikí béebà, dau wânüma Pwi Ukai tàwà, â wâdé na bà ciburà pwaolé tée goowà! Ba é jèe tàmara pitòrigariwà napwiri*, ba na é pa-udòwà [ma o tâa tàwà ê âji wâro]. Â é wàrapwiri goro é Nyuûaê Pwicîri kêe, na é nama guwà tèpa âboro pwicîri kà Pwiduée, â gée goro pai cèikí kàwà naa goro é âjupâra. 14 Â é todàwà, na ia bà picémara tàwà é *Picémara Wâdé, ba na guwà tâa na pai maina ma muugère kà Pwi Ukai kâjê Iésu Kériso. 15 Êkaa na wàrapwiri, co tèpa béebà, na wâdé na guwà tà mwü [naa na cèikí kàwà]. Â guwà cimwü naa goo é popai na ia bà naa tàwà, naa na pwâratùra, é, na bà wii tàwà naa na pâ tii.

16 Wà Pwiduée Caa kâjê, âna dau wânümee tâjê. Â gée goro é *pimeaari imudi kêe, â é nye ciburà pagòojè dâra gòiri. Â é jèe naa tâjê é cèikí na maina, na pàara na jè bwaa tapaçiri diri pâ wâdé na ée mwa naa tâjê. Â bà ilari jii ru ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso pâ, 17 na ru pagòowà, ba na [o câguwà caa piwâ na] guwà ciburà pwa ma ina é pwina wâdé!

3

Guwà pwapwicîri ba kâbà

1 Bà tubanabwé [ê pâ auniimiri kâbà bèepwiri] co tèpa béebà naa goo Kériso, na bà ilari jiiwà pâ, guwà pwapwicîri ba kâbà. Guwà ilari jii Pwi Ukai pâ, na é ipâra pâ wâi i popai kêe, â na rà papwicîri é popai wà tèpa âboro, na diri pâ ére, pwacèwii na guwà pwa. 2 Â guwà ilari mwara, ba na é wéaaribà jii tàpé na èpà pwâranümarà. Ba wâru tàpé na rà cicara é popai kâjê.

3 Êco na wà Pwi Ukai, âna é tâa na pai tâa kêe, â ée mwa nama guwà gòo, â ée mwa piwéariwà jii wà *Caatana, Pwi âboro èpà. 4 Â é nye pagòobà mwara wà Pwi Ukai, ba na bà tâmogòori pâ, guwà tàgère pâra wiâra é pâ pitûâ kâbà, â guwà o wàrapwiri dâra gòiri.

5 Go pwapwicîri tà Pwi Ukai pâ, na é popa pwâranümawà naa na pimeaari kà Pwiduée [na é wâgòro]. Â, na é nama pimaina too naa goowà é pai pidàpwiçari, na me gée goo Kériso.

Wakè ba gòo pwacèwiibà!

6-7 Tèpa cèikí béebà, bà pitûâri tàwà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, guwà cibwaa tâa jaa wà tèpa cèikí na rà pwaora—wà tàpé na càra caa pâra wiâra é aupamogòori kâbà, pâ, napârajê na jè wakè bwàti. Â guwà pwacèwiibà. Ba câbà caa tèpa pwaora naa jaawà, 8 â câbà caa po tâa, ba na guwà mwa po géaa goobà*. Bà nye wakè ba gòo, naa ne ma pwaa, ba na câbà caa nakake kàwà.

9 Âjupâra pâ, pwa tàrù kâbà, ma bà ilari jiiwà pâ, na guwà pitu tâbà. Êco na nümabà na guwà picòo gée goobà. 10 Ba, na ia bà tâa jaawà, âna bà naa tàwà é popai bèeni, pâ: Wà pwina câé caa wakè, âna wâdé na câé caa ija!

11 Bà wii tàwà pwiri, ba bà tère pâ, pwa pàarawà na rà pwa ciritàu, â tàutàra dâra wakè! Â rà nye tà géaa ma tùra goo é wâro kà pàra tàpé. 12 Â bà tacoo goorà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso pâ, na rà wârori é wâro na pitòimiri ma moo, â na rà wakè dâra cè uti kâra.

2:13 Éfeso 1.4; 2 Tésalonika 1.3 * 2:13 Napwiri—é, Béaa kâra diri tèpa âboro. 3:4 2 Korénito 7.16; Galatia 5.10 3:6-7 Roma 16.17 3:6-7 Filipi 3.17 3:8 1 Tésalonika 2.9 * 3:8 1re phrase—Grec: Câbà mu caa ija é poloa kà pwi jèpwi. 3:9 1 Korénito 9.4; 1 Tésalonika 1.6 3:11 1 Timotéo 5.13 3:12 1 Tésalonika 4.11

Pwa taaci pwina wâdé

¹³ Tèpa béebà naa goo Kériso, â guwà cibwaa nama oratàwà goro pwa é pwina wâdé. ¹⁴ Guwà còo bwàti tàpé na tàutàra na rà pitère dàra é pwina bà ina tàwà naa na tii bèeni. Â guwà cibwaa pagòorà naa goro é pwina rà pwa†. Ba wâdé na rà kamu goo. ¹⁵ Êco na guwà cibwaa còorà pwacèwii na guwà pièpàriwà. Â guwà nye ciburà pwa pupûra tàra. Ba wâdé na wàrapwiri naa jaajè tèpa cèikí.

Ipicijii

¹⁶ Wà Pwi Ukai, âna é pwi a naa pinaanapô, â go ilari jiié pâ, na é ciburà naa tàwà é pinaanapô, na diri pâ pai pwa wèe. Wâdé na é tâa jaawà diri!

¹⁷ Wâgo Paulo, na go popa i bépwa tii, ba na go tubanabwé i tii. Ba go nye wàrapwiri tàra diri pâ tii kòo, ba [na paari pâ, nye âjupâra pâ] wâgo na go wii.

¹⁸ Wâdé na tâa jaawà diri é *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!

Cidòri nyuâawà!

Pâbéaa kâra tii kà Paulo tà Timotéo Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 62 ma 66, gée na càuru pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma, na wii naa na *Apostolo* naporomee 28. Munaa mwa gée na càué, na é mwa pâra pitiri pâra napô (pwiri tiagoo napô Espagne) ba na é picémara mwarâ é *Picémara Wâdé. Pwiri é wii gée Macédoine é tii bèeni. Â gée na càué, âna rà tâjùrué còwâ wà tèpa Roma, â rà tètàmwereé naa napô kâra.

É wii tâi?
Tà Timotéo. Wà pwi caa kêe, âna pwi *Grec; â wà nyaa kêe, âna tô Juive, tô a cèikí naa goo Iésu Kériso. Wà Paulo, âna é pâmari Timotéo, naa na béârailu kâra pai pâra kêe, na é tâa Lystre, na é naja 49. Â wà Timotéo, âna é pâ nau pwi a *câmu jaaé (*Apostolo* 16.1–3). Gée na càué, â wà Paulo, âna é cùrué pâ, naa Tésalonika, ma Korénito (*1 Korénito* 4.14–17), ma naa Éféso, ba na é wéaari é wâra pwapwicîri wê (*1 Timotéo* 1.3).

Cina é wii?
É tère wà Paulo pâ, wà pâra tàpé, âna rà tapoo pacâmuri tèpa âboro goro pâ muru na pwâ, naa na pâ wâra pwapwicîri wâ Éféso. Êkaa na é wii tà Timotéo, ba na ée mwa pwa pupûra tà tèpa cèikí, ma wà tèpa pitûâ kâra.

Dà ère é tii bèeni?
Wàéni é pâra pupûra, na é naa tà Timotéo, wà Paulo, naa na é tii bèeni:

- Gà cimwü, naa na é pai pâra'gâ, wiâra é Tii Pwicîri.
- Gà wakè ba gòo, goro é Picémara Wâdé.
- Gà ina tà tèpa cèikí pâ, wâdé na rà ciburà pwapwicîri naima.
- Gà tòimiri é pâ wâra pwapwicîri.
- Gà pitòrigari cè tèpa wéaari wèe.

Pai pitàgoo tii 1 Timotéo
Ipwabwàcu (1.1–2)
Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (1.3–20)
Popai goro pai pwapwicîri (2.1–3.13)
Càrajè na jè pwapwicîri naima (2.8–15)
Tèpa pitûâ ma tèpa dikona (3.1–13)
Aupitûâri kà Paulo tà Timotéo (3.14–4.16)
Càrajè naa na wâ kà Pwiduée (3.14–16)
Câmu na ipa-imwüru (4.1–5)
Pwi a wakè bwàti ba kà Kériso (4.6–11)
Ipwacòco pai wâro'gâ (4.12–16)
Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikí (5.1–6.2)
Bénabwé popai ma ipicijii (6.2–21)

Ipwabwàcu

¹⁻² Wâgo Paulo na pwa tii tâgà co Timotéo. Go pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wà pwi majoro é cèikí kâjè. Ba ru cùruo pâ, wàilu ma wà Pwidueé, *pwi a pa-udòjè, [ba na go picémara é popai kà Kériso]. Gà pwi âji naîô naa na cèikí naa goo Kériso. Wâdé na tà tâgà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwidueé kâjè ma Pwi Ukai Kériso Iésu. Â [wâdé na gà tâmogòori] pai moo kàru naa googà. Cidòri nyuâagà!

Gà pwacôoco tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

³ Ico pwi béèò, go taniimiri tâgà i pwi ia go ina tâgà, na ia go pâra jii gâ naa na province Macédoine. Ba go tacoo googà pâ, na gà tà tâa na ville Éféso, ba na gà pacoo tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. ⁴ Rà nye ciburà tûra taaci, goro pâ jèmaa na pwâ, ma pâ jèkutâ gòri, goo pâ nee tèpa jooorojè*. Â gà ina târa pâ, na rà panuâ diri é pwiibà. Ba êpwiri, âna tagòtù kaa é pitaèkâa. Â càcaa pitu târa é wakè kà Pwidueé, pwi wakè na jè pwa naa na é cèikí†.

⁵ Go ina tâgà pâ, gà pwa pwiri, co Timotéo, ba na [gà pacâmuri tèpa cèikí pâ, na] rà pimeaarrà, géé na âji pwâranûmarà. Ê pimeaari, âna me géé goro é pai pitère dàra kâjè, é *pwâratûra-nigée-goojè. Â é me géé goro mwara, é pai pâra kâjè, wiâra é cèikí kâjè, na âjupâra.

⁶ Êco na wà tèpa âboro bèepwiri na rà tèpa pwâ‡, âna rà pàgà jii é naigé bèepwiri na wâdé. Â rà jèe imwûru, ba rà tâa goro pâ popai na ticé êreé. ⁷ Ba nûmarà na rà tèpa pacâmuri âboro goro é *Naèà kà Moosé. Êco na càra caa tâmogòori bamwara, é pâ pwina rà gére gòo goro pacâmuri!

Naèà âna wâdé wiâna jè wârori

⁸ Jè nye tâmogòori pâ, i Naèà âna nye wâdé, wiâna jè wârori bwàti. ⁹ Ba wà Pwidueé, âna cáé caa naa é Naèà, ba kà tàpé na wâdé é wâro kàra. Â é naa i Naèà [tà Moosé] ba kà tàpé na rà ciburà pwa na èpà. Wà tàpéebà, âna tàutàra na rà pitère dàra, â rà ègòjai é pâ pitûâ kée:

Rà naa càurà tà Pwidueé, â tàutàra na rà pwamainâé;

Rà pitaureé goo é pâ muru pwicîri;

Rà tèpa pitétâmwara âboro, tiagoo na rà tétâmwara du nyaa ma caa kàra;

¹⁰ Rà tèpa toomura, ba rà cîâa jii wâdàra;

Rà ipuu imudi ma wà pâra tàpé—tiagoo na wà tèpa paaò, âna rà pipuu còwâ;

Rà tèpa pwa âraicu goro âboro§;

Rà tèpa pwâ;

Rà pitòti pâra tàpé, ma *ipwataâboro pwâ, naa na wâra pitèimuru.

[Ê Naèà, âna naa, ba kà tàpé na rà wàrapwiri] ma wà diri tàpé na rà pwa pâ na jèpapara tûâ na èpà. Wàilà na càra caa pitère dàra é ârapupûra na *tàrù, na ia jè tòpi. ¹¹ Ê pwi bèepwiri, âna é me géé goo é *Picémara Wâdé, na é naa

1:1-2 Apostolo 16.1-3; Tito 1.4   **1:4** 1 Timotéo 4.7; Tito 1.14   * **1:4** 1re phrase—Còo note goo Tito 3.9.   † **1:4** Wakè na jè pwa naa na é cèikí—é, Ê wakè kée, âna pai udò kà tèpa âboro. Â jè tâmogòorié goro co é cèikí.   ‡ **1:6** Wà tèpa âboro bèepwiri, na rà tèpa pwâ—Grec: Wà pâra tàpé.

1:8 Roma 7.12,16   § **1:10** Tèpa pwa âraicu goro âboro—Trafiquants d'esclaves. Rà tâjûru pâ âboro, ma icurrà ba na rà tèpa ênawéna kîri kà pâra tàpé.

tôo wà Pwiduée, [ba na go wéaari ma inapàpari]. Dau maina ma muugère wà Pwiduée! Wâdé na jè pwamainâ*!

Ipwaolé tà Kériso na é pa-udòjè

¹² Go pwaolé tà Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè. Ba é niimiri pâ, pâriô ma é pûra naa good, ma naa tôo é wakè kée. Â é naa tôo é nii kée, ba na go wakè. ¹³ [Câé caa côo pâ] béaa, âna go pwi a pitaurée gooé, ma pi-inaé ba èpà†. Â ia go po dau tubaèpà tée, [na go tubaèpà tà tèpa âboro kée]. Êco na é meاريو, â é wâdéاريو, [â câé caa naa wârimuru tôo]. Ba é côo pâ, go wârapwiri, géé goro é pai càcaa tâmogðori kôo. Ba ia câgo caa pâji cèikî naa gooé.

¹⁴ Po dau maina é pimeaari imudi kà Pwi Ukai [Pwiduée] kâjè; pimeaari na é piédò ba kôo. Â é pwa ma go cèikî, naa goo Kériso, â é pwa ma go meاريو tèpa âboro kée, goro é pimeaari kà Kériso Iésu. ¹⁵ Ba [jè mu ina pâ]: «Wà Kériso Iésu, âna é me naa gòropuu, ba na é pa-udò tàpé na rà pwa na èpà, [ma naa tàra é *âji wâro jaaé].» Â wàèpwiri é popai na âjupâra, na pâri ma jè cèikî naa goo.

Wâgo, âna nye wâgo kaa, pwina go nye dau pwa na èpà kaa. ¹⁶ Êco na wà Pwiduée, âna é meاريو, [â câé caa naa wârimuru tôo]. Â é wârapwiri, ba na é paari pâ, é dau pidâpwicâarié wà Iésu Kériso naa good. [Ba wiâna é wârapwiri naa good]—pwi âboro na go dau èpà jii pâra tàpé—â o câmu, ba kà pâra tèpa âboro. Â rà o cèikî naa gooé, ma tòpi jiié é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

¹⁷ Pwamaina ma picagòtù Pwiduée! Wàé na é Pwi Ukai na muugère; wà Pwina ticè pwâadèrèé; wà Pwina câjè caa côoé; wà Pwina é caapwi co! Pwamainâé dâra gòiri awé! Wâdé na wâra! Amen!

Gà tà cimwü naa na cèikî

¹⁸ Ê pwina go ina tâgà, co Timotéo, pwina naiô, âna pitatée bau i pwi ia rà ina naa googà wà tèpa *péroféta, [na ia rà pame é popai kà Pwiduée]. Ê pwiibâ, âna o naa cè nii'gà, ba na gà o pipaa, [tàra pwamuru é Picémara Wâdé]. ¹⁹ Wâdé na gà cimwü naa na cèikî'gà [naa goo Kériso]. Â gà ipwacôoco, â gà wâro bwàti, wiâra é *pwâratùra-nigée-googà.

Ba wà pâra tàpé, âna tàutàra na rà pitère dâra é pwâratùra-nigée-goorà. Â rà jèe tubatiàu é cèikî kàra. ²⁰ Ru wâjaara, wà Himéné na wà Alexandre. Go jèe panuâru tà *Caatana†, ba naa wârapwiri, â ru mwa bàra tâmogðori pâ, ru cibwaa ina pâ, ru tûra naa na nee Pwiduée.

2

Popai goro pai pwapwicîri

¹ Géé goo kaa diri pwiri, â go cau tacoo goowà [ma diri é wâra pwapwicîri] pâ, na guwà pwapwicîri tà Pwiduée, ba kà [tèpa cèikî béewà, ma wà] diri tèpa âboro, [géé na âji pwâranüma]. Guwà ilari jiié pâ, na é pwa pâ muru na wâdé ba kàra; â guwà pwaolé tée goo. Wàèpwiri é pwina dau âjimuru.

* **1:11** Wâdé na jè pwamainâ—é, É naa tâjè pinaanapò ma ipwâdéé. **1:12** Apostolo 9.15; 1 Korénito 15.9–10; Galatia 1.15–16 **1:13** Apostolo 8.3, 9.1–5 † **1:13** Pi-inaé ba èpà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pinabaèpàé. **1:15** Luka 19.10 **1:20** 1 Korénito 5.5; 2 Timotéo 4.14–15 † **1:20** Go jèe panuâru tà Caatana—Munaa é pacòobéru wà Paulo géé na é wâra pwapwicîri, tapacîri é pâara na rà pitòotéri é wâro kàra.

² Guwà pwapwicîri, ba kà tèpa ukai, ma tèpa pitûâ, ma tèpa âboro imaina, ma diri tàpé na rà pipopa é napô kâjè. Â, naa wàrapwiri, â jè wârori é wâro, na moo ma awé. Â jè o papwicîri Pwidueé, â jè o pâra bwàti, naa na diri pâ ére. ³ Wàé kaa pwiri [è pwâra pwapwicîri] na wâdé na jè pwa, êna é ipwâdéé goo wà Pwidueé, *pwi a pa-udòjè. ⁴ Ba nùmee na rà cau udò diri tèpa âboro, [ma tâa târa é *âji wâro jaaé]. Â wâdé tée na rà cau tòpi ma tâmogòori é âjupâra [goo Iésu].

⁵ Ba nye caapwi co, wà Pwidueé [kà diri tèpa âboro]. Â é nye caapwi co wà pwi a-ipa popai nabibiu kâjè tèpa âboro ma wà Pwidueé—âna wà Kériso Iésu. Ba é jèe pa é naiiri âboro, pwacèwiijè, ⁶ â é panuâ é wâro kêe, ba na o tipi diri é pâ âboro [jii é èpà, ma é pwâra bà]. Wàépwiri na é jèe paari wà Pwidueé, na tòtù na é jèe tâmara tòpò, [pâ, nùmee na rà udò, wà diri tèpa âboro].

⁷ Â géé goo kaa pwiri, na é cùruo, ba na go pwi *apostolo kêe, tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. É panuô pâ, ba na go pwa pupûra târa, ma pacâmurirà goro é popai na âjupâra [goo Iésu] na jè cèikî naa gooé. Na go ina pwiri, â go nye âjupâra, â câgo caa pwâ!

Càrajè na jè pwapwicîri naima

⁸ Wàépwiri é auptûâri kôo: Na diri pâ pàara, na guwà ipitiri naa na nee Pwi Ukai, âna wâdé na guwà pwapwicîri tée. Â guwà naaco é piputâmu, ma é pâ pitòocia. Na guwà pagòtù too îwà dà Pwidueé, â wâdé na guwà pwa, naa na pwâranûma na pwéelaa na araé.

⁹ Â go pitûâri tà pa ilàri* pâ: [Na guwà ipitiri naa na nee Pwi Ukai, â] wâdé na pitòimiri é pai pwa ârabwée kàwà, ma pai pwa wèe pûruwà. Guwà cibwaa coona ârabwée na po dau maina wâri wèe, â guwà cibwaa po dau tòpò mwani mii ma perle. ¹⁰ Ba é âji pwényuâa kà tò a cèikî, âna paari goro pâ wâké kêe, na wâdé.

¹¹⁻¹² Â, na pàara na gére pwa pupûra na, âna wâdé na wà pa ilàri, âna rà tàmaari naa na ipakîri ma tânana†. Â câgo caa naa tàrù târa, ma rà pacâmuri tèpa pao, ma pitûâ jairà ma pwa kûu târa naa na pwina rà pwa‡. ¹³ Ba wà Pwidueé, âna é tòpò béaa wà pwi pao, wà *Adamu; â géé na càué, â é mwa tòpò wà tò ilàri, wà Éva. ¹⁴ Â càcaa wà Adamu, na ia é piwâmié [i Dòèa, *Caatana]. Â wà tò ilàri, na ia piwâmié, â câe caa pitêre dàra é naèà kà Pwidueé. ¹⁵ Êco na pa-udòrà, naa na pai pitâmari èpo kàra§, wiàna rà tà wâro, naa na cèikî, ma pimeari, ma ipapwicî, ma ipakîri.

3

Popai tà tèpa pitûâ naa na cèikî

2:6 Roma 3.29–30; Galatia 1.4   **2:7** Apostolo 9.15; Galatia 2.7–8; 2 Timotéo 1.11   **2:9** 1 Pétèru 3.3–5   * **2:9** Pa ilàri—Pai ina kà tèpa ijiao, bépitòimiri pa ilàri. Wà pâra tàpé, âna rà ina pâ: Tèpa ilàri.   **2:10** 1 Timotéo 5.10   **2:11-12** 1 Korénito 14.34   † **2:11-12** Tânana—Munaa na pàara kà Paulo, âna wâru pa ilàri na rà niimiri pâ, pwa tàrù kàra ma rà tûra imudi naa na wâra pwapwicîri. Â nùmee na é pacoo è pai pwa bèepwiri. Êkaa na é papwicîri jiiirà na rà tûra, naa na pâ wâra pwapwicîri na é pwi apitûâ naa na.   ‡ **2:11-12** Ma pitûâ jairà...naa na pwina rà pwa—é, Â rà cibwaa tapàgà popai na é tûra wà pwi pao.   § **2:13** Genèse 2.7,21–22; 1 Korénito 11.8–9   **2:14** 2 Korénito 11.3; Galatia 3.1–6   § **2:15** Naa na pai pitâmari èpo kàra—é, Wiàna rà tòpi bwàti é wakè kàra, na rà ipièrù goo pâ èpo kàra; é, géé goro pai pitèpa i Pwi èpo {Iésu}.

1 Wàéni é jè pwâratùra [na jè mu ina, pâ]: «Wà pwina nùmee na é pwi caa kà tèpa pitûâ kâra é wâra pwapwicîri, âna wâdé, ba pwi wakè na âjimuru.» Nye popai na âjupâra. ²⁻³ Â wà pwi âboro bèepwiri, âna wâdé na, é wâro kêe, âna pitòimiri [na ara tèpa âboro diri]. Â wâdé na ticè na pitòtié goo. [Wàéni pâ pwina pâri ma ina naa gooé]:

É tâa bwàti goo tô wâdèe*;

Câé caa pwi a wâdo ma dau ija;

Câé caa pwi a putâmu, ma pwi a tòocia;

Câé caa pwi a wâdé tée mwani.

É pwi a piaabòrié;

É pwi a tùra ba moo;

É pwi a tòpi bwàti tèpa âboro na rà tèepaa marié;

É tâmogòori ma é pacâmuri tèpa cèikî;

⁴ Â é pwi a pitòimiri bwàti é pwârawâ kêe, ba na rà pitère dèe pâ èpo kêe naa na ipakîri.

⁵ Ba wiâna câé caa tâmogòori popa é pwârawâ kêe, â é wânau târa, cè pai popa kêe, é wâra pwapwicîri kà Pwiduée? ⁶ Wà pwi a pitûâ kâra é wâra pwapwicîri, âna càcaa wâdé na é bwaa pwi a tapoo a cèikî. Ba é péa tà pwamainaé, â péa é tà ipa-imwürué wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà†. ⁷ Â jèpwi mwara: Wâdé na wâro kêe, âna wâdé tà tàpé na càra caa tèpa cèikî. Ba na, o nye ticè âboro, cèna pi-inaé ba èpà. Â o câé caa tûu, naa na é jé, na é pwabwàti ba kêe, wà Pwi âboro èpà.

Tèpa dikona

⁸ Ipaiwà naa goo wà tèpa dikona‡. Ba wâdé na rà tèpa âboro na rà wàrani:

Rà tèpa pitòimirà;

Rà tèpa âboro *târù, na càcaa wâru ûmemeerà;

Càra caa tèpa ipwirié;

Càra caa tèpa ciburà bu mwani.

⁹ Â wâdé na rà pâra wiâra é cèikî na jè pacâmurirà goo. Ba nye pwi âjupâra na é jèe paari tâjè [wà Pwiduée]. Â wâdé na rà pitère dàra bwàti é *pwâratùra-nigée-goorà. ¹⁰ Béaa kâra na jè pitòrigari pwi jè âboro, ba na é pwi dikona, âna wâdé na jè jèe mara còo bwàti é wakè kêe, ba na o ticè cèna pâri ma o pitòtié goo.

¹¹ Napwa naa goo wà pa wâdàra dikona§, âna wâdé na rà wàrani:

Rà pitòimirà;

Càra caa picocoo;

Càra caa ija ma wâdo imudi;

Rà târù, ma âjupâra, naa na diri pâ ére.

3:1 Apostolo 20.28   **3:2-3** Tito 1.6-9   * **3:2-3** É tâa bwàti goo tô wâdèe—Grec: Nye caapwi co wâdèe.   † **3:6** Â péa é tà ipa-imwürué wà Caatana... é, Â é péa pâra nau tòpi wârimuru kêe, pwacèwii Caatana, wà Pwi âboro èpà.   ‡ **3:7** 2 Korénito 8.21   ‡ **3:8** Dikona—Naa na grec, é popai bèeni, âna pai ina wèe pâ: Pwi ênawéna. Naa na pâbéaa kâra wâra pwapwicîri, âna wà tèpa dikona, âna rà tàpé na rà pitu tà tèpa pitûâ.   § **3:11** Tito 2.3   § **3:11** Pa wâdàra dikona—é, Pa ilàri na rà dikona.

12 Wà tèpa dikona, âna wâdé na rà papwicîri pa wâdàra*. Â wâdé na rà pitòimiri bwàti é èpo kàra, ma é pwârawâ kàra. 13 Â wiàna rà pwa bwàti é wakè kàra, âna jè o pipapwicîrìrà. Â rà o cimwü, naa na cèikî kàra†, naa goo wà Kériso Iésu.

Aupitûâri kà Paulo tà Timotéo

14 Nümoo na go jèè tàpo paé marigà. Êco na go jèè tàmara wii tâgà pwiri, 15 ba péa go tà ipwâ. Ba wâdé tóo na gà tâmogòori, cè càrajè na wâdé, naa na é wâao kà Pwiduée. Ê wâao bèepwiri, âna êkaa é wâra pwapwicîri kà Pwiduée, na é wâro. Â é wâra pwapwicîri, âna é cipa ma ipwamuru é âji ârapupûra [goo wà Kériso]. Ba é pwacèwii pwi a cipa wàra i wâ‡.

É dau pwényuâa Kériso!

16 Gà còo, nye dau maina ma pwényuâa kaa, é cèikî na é wâgoojè! Ba:

É pa naiiri âboro
wà Iésu Kériso.
É *paâjupâraê
é Nyuâaê Pwicîri.
Rà còoê pâ *angela.
Jè inapàparié
târa pâ Ba.
Cèikî naa gooé
pitiri gòropuu.
Dàgòtùé
naa *napwéretòotù,
naa na muugère
kà Pwiduée Caa.

4

O mwa ipa-imwüru pàra tàpé

1 Ê *Nyuâaê Pwicîri, âna é inapàpari pâ, rà o panuâ é âji cèikî wà pàra tèpa âboro, nabàni, naa na pâ Bénabwé tòotù. Â rà o pàra wiâra é pâ autâmogòori na imwüru, na me géé goo é pâ duée. 2 Wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà tèpa pwâ, ba jèè tubatiâu é *pwâratùra-nigée-goorà, géé goo pai càcaa mu pitère dèe kàra*. 3 Wà tàpéebà, âna rà tûâri [tà tèpa cèikî] pâ, na rà cibwaa piéa, ma rà cibwaa ija é pâ pàra utimuru. Êco na é pâ utimuru bèepwiri, âna muru na é tòpò wà Pwiduée, ba na jè ija.

Â wàijè tèpa cèikî naa goo Kériso na jè tâmogòori é âjupâra, âna wâdé na jè ija, ma pwaolé tà Pwiduée goo. 4 Ûu, diri é pâ muru, na é pwa wà Pwiduée, âna nye wâdé! Â nye ticè na jè o papwicîri! Â jè nye tòpi diri [naa na

* **3:12** Rà papwicîri pa wâdàra—Grec: Pwa caapwi piéa. † **3:13** Naa na cèikî kàra—é, Na rà inapàpari é cèikî kàra. ‡ **3:15** Pwi acipa wàra i wâ—Pwi ò kàra wâao naa jaajè na Kalédoni. Popai ni goo é wâra pwapwicîri, èco na, na pàra tii, âna popai mwara goo wà Kériso. (Còo 1 Korénito 3.11; 1 Pétèru 2.4-8.) **3:16** Ioane 1.14; 2 Pétèru 3.3; 1 Ioane 2.18 * **4:2** Grec: Ê pwâratùra-nigée-goorà, âna jèè cîri goro paò mii (marqués au fer rouge dans leur conscience). Napwiri, âna wà tèpa pwa karapuu na pwa na rà uru, âna tòdàpa é jè ére géé goo naparawéerà, goro paò mii, ba na câmu kàra èpà kàra. **4:3** Genèse 9.3; Roma 14.6; 1 Korénito 10.30-31

ipwàdé] â jè ipwaolé tà Pwiduée. ⁵ Ba ê pâ muru bèepwiri, âna pâ nau muru na wâdé tà Pwiduée, gée goro ê popai kêe† ma ê pwâra pwaolé tée.

Pwi a wakè bwàti ba kà Kériso

⁶ Wâdé na gà ciburà picòo ê pâ muru bèepwiri, tà tèpa cèikî béégà. Â, naa wàrapwiri, â gà o pwi âji ênawéna kà Kériso Iésu. Â gà ciburà tòpi [naa na pwâranümagà] ê ârapupûra na âjupâra, goro ê cèikî kâjè [naa goo Iésu]. Ba gà jèe nye pâra wiâra, â wâdé mwara na o pwacèwii utimuru'gà, na diri pâ tòtù.

⁷ Gà cibwaa ipacè naa goo ê pâ jèmaa na pwâ, ba ticèmuru naa goo, tà pwi âboro na é papwicîri Pwiduée. Wâdé na gà wakè taaci ba gòo, ba na gà pwi a pitòimiri, ma pwi a papwicîri Pwiduée. ⁸ Ba [jè mu ina pâ]: «Ê wakè târa ma pwabwàti ê naiijè, âna muru na tàpo wâdé. Êco na ê muru na dau wâdé awé, âna ê wakè goo ê wâro kâjè, ba na o wâdé tà Pwiduée. Gée goo kaa pwiri, na jè tòpi ê *âji wâro tapoo nabà, ma dâra gòiri.»

⁹ Ê popai bèepwiri, âna âjupâra, â wâdé na rà tòpi diri ê pâ âboro. ¹⁰ Gée goo kaa pwiri, â jè wakè ba gòo. Ba jè jèe cèikî naa goo Pwiduée na é wâro, [â na é naa wâro]. Ba wâé na é *pwi a pa-udò diri tèpa âboro; âjupâra, tà tàpè na rà cèikî naa gooé. ¹¹ Â wâé kaa pwiri, ê majoroé ma gà nye tà ciburà pacâmurirà goo.

Ipwacôoco pai wâro'gà

¹² Wâdé na gà paari ê càra âboro na wâdé tà tèpa cèikî, naa na é pwâratûra'gà, ma é tûâ'gà, ma é pimeaari'gà, ma é cèikî'gà, ma é pai pitòimiri'gà. Â, naa wàrapwiri, â o ticè pai pwa wèe, tà pwi jè âboro, ma é piècaarigà gée goro na gà bwaa pwi dopwa.

¹³ Na gà bwaa tapacîri ê pai tèepaa kôo, â wâdé na gà po tâa coo, goo pûra *Tii Pwicîri [tà tèpa pwapwicîri]‡. Â gà pagòora taaci, ma pacâmurirà taaci. ¹⁴ Gà cibwaa ipwanauri ê âraimeai na é naa tâgà ê Nyuâaé Pwicîri, na ia rà tòpò îrà naa gògà wà tèpa pitûâ§, â na ia rà pame ê popai naa googà naa na nee Pwiduée. ¹⁵ Â wâdé na gà po tâa coo, goo pâ wakè, na ia go jèe ina tâgà. Â gà ipanuâgà bwàti târa ê wakè bèepwiri, ba na rà o côo wà tèpa âboro, pâ, dau pimaina too ê pwâra wakè'gà. ¹⁶ Gà ipwacôoco ê pai wâro'gà, ma é pai pacâmuri'gà. Â gà tà tâa taaci goo. Â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduée—wâgà, ma wà tàpè na rà o tòpi ê popai'gà, [â ée mwa naa tàwà ê âji wâro jaaé].

5

Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî

¹ Gà cibwaa tûra ba gòo, tà pwi ijiao. Wiàna gà naa cè pupûra tée, â gà papwicîrié, pwacèwii na é pwi caa'gà. Â gà pwa pupûra tà tèpa âboro èpo dopwa, pwacèwii na rà tèpa jiigà; ² ma wà pa ilâri pwanümarà, pwacèwii na rà pa nyaa'gà; ma pa èpo ilâri dopwa, pwacèwii na rà pa naigé'gà.

Pa dàpwà

† 4:5 Ê popai kêe—Pwiri Genèse naporomee 1, na é ina wà Pwiduée pâ, diri pâ muru, âna wâdé tée. 4:7 1 Timotéo 1.4 4:10 1 Timotéo 2.3–4 4:12 Tito 2.15 ‡ 4:13 Pûra...tà tèpa pwapwicîri—Rà pwâco tàpè na rà tâmogòori pûra tii. 4:14 2 Timotéo 1.6 § 4:14 Rà tòpò îrà naa gògà wà tèpa pitûâ—Rà wàrapwiri gée na càuru na rà pitòrigari Timotéo, ba na rà pwényunyuâarié ma pagòoé târa wakè.

³ Guwà tòmiri bwàti wà pa dâpwà na ticè âboro na pitu tàra. ⁴ Â wiàna pwa èpo kàra, ma èrùrà, â wâdé na wà tàpéebà, âna rà pitu ma pwabwàti târa tâa kàra béaa. Ba wàépwiri è âji wakè kà pwi a cèikî. Â, naa wàrapwiri, â rà o pawàjuépiri còwâ, tà wà du nyaa ma caa kàra, ma gèe ma ao kàra, è pâ muru na rà tòpi jiià. Â o dau wâdé tà Pwiduée.

⁵ Napwa naa goo wà pa dâpwà na ticè âboro na pitu tàra, âna wàilà kaa pwiri, pa ilàri na rà cèikî bwàti, naa goo Pwiduée. Ba rà pwapwicîri tée, naa ne ma pwaa. Â rà tà ciburà ilari jiié pâ, na é pitu tàra. ⁶ Napwa naa goo pa dâpwà na rà nye mudàra co è pipwàdée kàra, âna rà jèe bà, wiàna rà bwaa tàgère wâro.

⁷ Wâé kaa pwiri, è pitûâ, na gà ina tà pa dâpwà ma tâa kàra*, ba na o nye ticè cèna jè o mwa caa tèira goo. ⁸ Ba wà pwina caé caa pwabwàti târa è tâa kêe—â pâbéaa è pwârawâ kêe—âna é jèe tètâjii è cèikî. Â é jèe po dau èpà awé, jii pwina caé caa pwi a cèikî.

Pa dâpwà na naa mwani kàra

⁹ Napwa naa goo pa dâpwà na é wârirà è wâra pwapwicîri†, âna wâdé na rà jèe wâdò còwâ kàra 60 naja; âna rà nye tâa bwàti goo éarà béaa‡. ¹⁰ Â rà pa ilàri na dau tâmogòrorà, goo pâ muru na wâdé, na ia rà pwa:

Rà ipièrù bwàti, goo pâ èpo kàra;
 Rà tòpi bwàti è pâ âboro;
 Rà piênawéna bwàti kà tèpa cèikî, naa na ipakîri§;
 Rà pitu tà tèpa piticè ne mururà;
 Rà pwa diri pâ na jèpapara muru na wâdé.

¹¹ Guwà cibwaa naa bépitu târa pa dâpwà na rà bwaa dopwa. Ba o péa cètùurà pâ câbawâdé kàra naiiri âboro, ba na rà piéa còwâ. Â o dàtirà jii [è wakè, na rà mara ina pâ, na rà pwa ba kà] Kériso. ¹² Â wiàna wàrapwiri, â càra caa pacoo è *ipwataâboro kàra tée, ¹³ â rà péa pwa ciritàu. Â muru na èpà jii pwiri—rà péa tà ciburà pâra wii pwârawâ, ma picocoo. Â rà gée naa na pâ muru, na ticè ûraarà goo, ma ina imudi è pâ muru.

¹⁴ Â gée goo kaa pwiri, na go ina tà pa ilàri dâpwà, na rà bwaa dopwa, pâ, wâdé na rà piéa còwâ. Â wâdé na rà pièrù goo pâ èpo kàra, ma wéaari bwàti è pwârawâ kàra. Â, na wàrapwiri, â o càra caa naa cè naigé tà tàpé na rà pièpàrijè*, ma rà pinabaèpàjè. ¹⁵ Ba napwa naa goo pàra dâpwà, âna rà jèe nye pàgà, ba na rà pâra wiâ *Caatana, â rà jèe imwùru.

¹⁶ Gà ina tà pa ilàri na rà cèikî pâ, wiàna pwa cè dâpwà naa tâa kàra, â wâdé na wàilà, na rà pitu tàra. Â, naa wàrapwiri, â o càca nakake kàra è wâra pwapwicîri. Ba é mwa pitu târa co wà pa dâpwà na ticè âboro na pitu tàra.

Tèpa pitûâ

* 5:7 Gà ina tà pa dâpwà ma tâa kàra—Grec: Gà ina tàra. Munaa pa dâpwà, é, pwiri diri tèpa cèikî. † 5:9 (ma 5.11) Pa dâpwà... Grec: Pa dâpwà na wii neerà naa na tii. Wà pa dâpwà bèepwiri, âna rà pipanuârà, ba na rà wakè ba kà Pwiduée, â rà tòpi mwani bépitu, jii è wâra pwapwicîri. ‡ 5:9 Rà nye tâa bwàti goo éarà béaa—Grec: Nye caapwi co éarà. § 5:10 Piênawéna...naa na ipakîri—Grec: Nuwa è â tèpa pwapwicîri. (Pai pitòpi âboro kà tèpa Juif ma tèpa tapoo cèikî naa goo Iésu na pàara kà Paulo.) 5:13 2 Tésalonika 3.11 5:14 1 Korénito 7.9 * 5:14 Tàpé na rà pièpàrijè—é, Pwi apièpàrijè, wà Caatana.

17 Wâdé na jè papwicîri, ma wâri bwàti tèpa pitûâ na rà pipopa é wâra pwapwicîri. Â mwa nye dau pâri kaa ma jè wârirà, wiàna rà wakè ba gòo, goro é pai pwa pupûra ma picémara kàra. 18 Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pacoó é paaci na é uti é pwâra blé, na pàara na é còogai, ba kâgà é u mwatò goro blé. Deutéronome 25.4* Â jèe wii mwara pâ: «Wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi é wâriê†.»

19 Wiàna pwa pwi jè âboro, na é pitòti pwi jè a pitûâ, â gà cibwaa ipacè naa goo, wiàna wâé acari. Wâdé wiàna ârailu ma âracié, cè tàpé na rà paâjupâra.

20 Wà tàpé na rà pwa é [pwina dau] èpà, âna gà patûrarà, na ara diri é âboro. Â, naa wàrapwiri, â wà pàra tàpé, âna o wâgotàra, na rà pwa é pwina èpà.

21 Wâépwiri é pâ pwina go pitûâri tâgà ba gòo, na ara Pwiduée ma Kériso Iésu ma tèpa *angela na pitòrigarirà‡. Â gà pitère dàra bwàti, â gà cibwaa ipwaké goro âboro.

22 Gà còo bwàti é wâro kà pwi jè âboro, béaa kâra na gà pitòrigarié ba na é pwi a pitûâ§. Ba gà péa paari pâ, gà wâdéari é pâ èpà kèe. Gà ipwacòoco, â gà pitòimirigà [naa na diri pâ ére].

23 Napwa naa googà, co Timotéo, na gà pwi a ciburà maagé, âna go ina tâgà pâ: Gà cibwaa wâdo co é jawé moo; â gà tàpo wâdo mwara, ji dipâa, ba o wâdé târa é nanaagà.

24 Napwa naa goo tàpé na rà ciburà pwa na èpà, âna, pâbéaa kâra, é jèkutâ goorà, na rà pâra naa goro pitèimuru. Â pwa pàra càrarà, âna mwa tà pwicò me kâra. 25 Pwacèwii mwara, é pâ wakè na wâdé. Ba pwa pàra wakè kâra, na jè nye mara còo wâi. Â pwa pàra pwi, na jè mwa nye tà còo pwicò.

6

Tèpa ênawéna kîri

1 [Wâéni é popai, ba kà tèpa cèikî, na rà] tèpa *ênawéna kîri kà pàra tàpé: Guwà papwicîri tèpa caa kàwà, ma pitère dàra bwàti. Â, naa wàrapwiri, â o càra caa pitaurée goo Pwiduée, wà tèpa âboro; â o càra caa pwaérea, goro é cèikî kâjè. 2 Â wiàna wà pwi caa'gà, âna é pwi a cèikî béegà, â càcaa pai ina wèe pâ, na câgà caa papwicîrié, naa na diri pâ ére. Bwa, wâdé na gà dau wakè bwàti ba kèe, ba na gà pitu tà pwi a cèikî béegà, na é mearié wà Pwiduée.

Bénabwé popai

Wâdé na gà pacâmuri tèpa cèikî goo diri pâ pwiibà, co Timotéo. Â gà tacoo goorà pâ, na rà pitère dàra bwàti.

Picòo na pwâ

5:18 Mataio 10.10; 1 Korénito 9.9 † **5:18** ...Wâdé na é tòpi é wâriê—Popai kà Iésu naa na Tii kà Luka (Luka 10.7). Paari tâjè pâ, wà Paulo, âna é pwamuru é pwina wii naa na Âmu Aamwari (le Nouveau Testament), âna ipaiwà bau é popai naa na Aamwari Béaa (l'Ancien Testament), ba cau popai kà Pwiduée. **5:19** 2 Korénito 13.1 **5:20** Éféso 5.11 ‡ **5:21** Angela na pitòrigarirà—Pwiri tèpa angela na rà piênawéna kà Pwiduée, na ara autâa kèe, naa napwéretòotù. (Còo Auinapàpari 5.11.) § **5:22** Gà còo bwàti... Grec: Gà cibwaa piûri, na gà tòpò îgà, naa gò cè pwi jè âboro, ba na é pwi apitûâ. **6:1** Éféso 6.5 **6:2** Philémon 1.16

³ Pwa pàra âboro, na rà pacâmuri tèpa cèikî goro ê pâ muru na ité jii ê pwina go ina tâgà. Â càra caa pâra wiâra ê pwâratùra kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso. Ê pwâratùra bèepwiri, âna âjupâra ma tâbawêe, â é pacâmurijè goro pai wârori ê wâro na wâdé tà Pwiduée*. ⁴ Wà tèpa âboro-bà, âna maina nûmarà, â ticè na rà tâmogòori. Jè maagé kàra, âna rà nye tà tûra, ma pitòocia, goro pâ neeremuru. Â diri pâ popai kàra bèepwiri, âna tagòtù ê piboo, ma ê pai pitadàrù, ma pâ pinabaèpà, ma pâ aunünüma na èpà. ⁵ [Dau wâdé târa] pâ pitapopai na ticè urèe, ba rà pâra wiâra ê pâ aunünüma kàra na càcaa *târù. Ba jèe càra caa còo ê âjupâra. Â rà niimiri pâ, ê cèikî naa goo Pwiduée, âna naigé, ma o pwa neemurà.

Âji wâdé kâjè

⁶ Nye âjupâra pâ, ê cèikî kâjè naa goo Pwiduée, âna jèe pé wâdé kâjè na maina, wiâna jè ipwâdéee goo ê pwina jèe wâjaajè. ⁷ Ba nye ticè na jè pame naani gòropuu, â o nye ticè cèna jè pawâjuépiri còwâ. ⁸ Â wiâna pwa cèna jè ija ma jè coona, â jèe nye pârijè kaa pwiri.

⁹ Â napwa tàpé na rà ciburà mudàra cè neemurà, âna rà naa [pai pwa wèe, tà *Caatana] ma é piwâmira, â rà pâ nau pwa pâ muru na èpà. Ba càra caa còo pâ, rà pitubaèpà târa còwâ, na rà pâra wiâra pâ câbawâdé kàra na piticèmuru naa goo. Pwacèwii na piirà goro itùpaò, ma tûrà naa nawia, ba na rà mwü, ba na o tiàurà bamwara†.

¹⁰ Ba ê majoro diri ê pâ na jèpapara èpà, âna ê pai wâdéari kâjè ê mwani. Wâru tàpé, na rà po dau mudàra ê mwani, â rà imwüru jii ê cèikî. Â rà pâra, na po dau maagé goo.

Pàra aupitûâri tà Timotéo

¹¹ Gà uru jii ê pâ muru bèepwiri na èpà, co Timotéo, ba gà pwi âboro kà Pwiduée. Gà mudàra ma gà pitòimirigà, ma wâdé tà Pwiduée wâgà. Gà wâro na cèikî, ma pimeaari, ma pidàpwicâari, ma moo. ¹² Gà cimwü naa na pwi paa na wâdé, wiâra ê cèikî kâjè‡. Â gà cipa ba gòo ê *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée [â gà wârori bwàti nabàni]. Ba nye târa kaa, ê wâro bèepwiri, na é todàgà, na tòotù na gà napàpari ê cèikî'gà, na ara ê pâ âboro na wâru.

¹³⁻¹⁴ Go tûâri tâgà ni pâ, na gà pitère dâra bwàti diri pâ naèa, na gà jèe tòpi. Go ina tâgà pwiri, na ara Pwiduée, na é naa ê wâro kàra diri ê pâ muru. Â go ina, na ara Kériso Iésu, wà pwina é ina co ê âjupâra, na ia é coo ara wà kupénoo Ponce Pilato. Üu, gà wéaari bwàti ê pâ naèa bèepwiri, ba na o ticè tòri ma ûra googà; â o ticè na o mwa pitèigà goo, tèepaa naa na è tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. ¹⁵ Ba:

Wà Pwiduée kâjè,
Ukai kà tèpa ukai,
Pwi a pitûâ kà tèpa pitûâ.
É pitûâ naa gò diri.
É jèe pacoo i tòotù.

6:3 Galatia 1.6–9 * **6:3** Â é pacâmurijè, goro pai wârori ê wâro na wâdé tà Pwiduée—é, É pâra naa goo é cèikî kâjè. **6:5** 2 Timotéo 3.8, 4.4; Tito 1.14 **6:6** Filipi 4.11–12; 1 Timotéo 4.8; Hébéru 13.5 **6:7** Job 1.21 † **6:9** Dernière phrase—Wâepwiri ucina naa na grec. Bamwara (é, baamwara)—Pour de bon. **6:10** Éfésò 5.5 **6:11** 2 Timotéo 2.22 **6:12** 1 Koréno 9.25–26; 2 Timotéo 4.7 ‡ **6:12** Wiâra ê cèikî kâjè—é, Ba na gà pwamuru ê cèikî kâjè. **6:13-14** Ioane 18.36–37 **6:15** Auinapàpari 17.14

Ée mwa paari Kériso.
 [Ée nama é wâjué me cōwâ]
 na pwi tōtù-bà.
¹⁶ Nye wàè co kaa
 na é wâro dâra gòiri awé.
 Pwâra ê pwéelaa kêe,
 pwacoé ma niâriê.
 Càcaa pâri ma cōôê,
 goro âraporomeejè.
 O mwa pwamainâê,
 na diri pâ tōtù.
 Tâa tée pâtâmee,
 dâra gòiri awé!
 Wâdé na wâra! Amen!

Tèpa cèikî na pwa neemururà

¹⁷ Gà ina bwàti, tà tàpé na pwa neemururà naani gòropuu, pâ, rà ipwacôoco. Ba rà péa pipwamainarà. Â rà cibwaa cèikî naa goo é pâ neemururà, ba o càcaa tâ tâa awé. Bwa, wâdé na rà cèikî naa goo Pwiduée, wà Pwina é naa tâjè, naa goro piticèmururu naa goo, diri ê pâ muru, ba na jè o ipwàdéé goo. ¹⁸ Gà ina târa pâ, na rà pwa cèna wâdé [goro pâ wâdé kâra]. Rà nama wâru pâ tûâ kâra na wâdé, â rà naa ma ipâdi naa goro piticèmururu naa goo ma pâra tàpé. ¹⁹ Â, naa wârapwiri, â rà o pwawéaa, târa ê jè pâara noowé ê âji neapiâ na dau pwényuâa, na o càcaa wai—âna ê *âji wâro.

Ipiciji

²⁰ Gà wéaari bwàti, co Timotéo, ê pwina é naa tâgà wà Pwiduée. Gà cibwaa tère pâ pwâratùra na ticè na, ma pipâiti jii ê cèikî. Ba wà tàpé na rà pitòcia goo pâ muru bèepwiri, âna rà ina pâ, tâa târa pâ ‘autâmogòrimuru na wâgòro’. Êco na càcaa âjupâra. ²¹ Â wâru tàpé na rà pâiti jii ê âji cèikî, géé goro é pai pâra wiâra kâra é aunünüma bèepwiri.

Wâdé na cau tâa jaawà diri ê *pimeaari imudi kâ Pwiduée!

Cidòri nyuâawà!

Béârailu kâra tii kà Paulo tà Timotéo Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 66 ma 67, na béârailu kâra pai tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma. Còo *1 Timotéo* Bétapoo popai. Bénabwé kâra tii na é wii, ba càcaa gòiri géé na càùè, âna é nama tètàmwereê wà Néron, pwi ukai kà tèpa Roma. Ba é pwi a èpàri tèpa cèikî naa goo Iésu.

É wii tâî?
Tà Timotéo. Còo *1 Timotéo* Bétapoo popai.

Cina é wii?
É tàmogòori wà Paulo pâ, o jèè càcaa gòiri wâro kêe, â é wii tà Timotéo, ba dau wânümee têe, ba é pwacèwii pwina naîê (1.3). É wii, ba na é paari pimeari kêe têe, ma pagòoé naa na cèikî kêe. Â é ina têe cè càraé naa goo tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ.

Dà êre é tii bèeni?
Wà Paulo, âna é pwi âboro na dau imaina naa na cèikî. Naa na tii bèeni, âna é wii bénabwé auniimiri kêe, â jè còo pwâranümee ma pwina âjimuru têe. Wàéni é pupûra, na é naa tà Timotéo, naa na tii bèeni:

- Gà tà còo Iésu, ma pâra wiâê taaci, tiagoro pwâadèrèè, pwacèwii (2.8–13; 4.6–8).
- Gà papwicîri é wâro'gà (2.21–22).
- Gà cibwaa piwâ na gà pwa é wakè na é naa tâgà wà Pwi Ukai, ba é naa tâgà pàtâmee (1.6–8).
- Gà pidâpwicâarigà, naa na aré ma tòina na tèepaa medarigà géé goo na gà pwi âboro kà Iésu (2.3–7; 4.5).
- Gà ciburà pitêre dâra é pâ popai na âjupâra, na tâa na Tii Pwicîri (1.13; 4.14–17), â gà ciburà picémara ma pacâmuri tèpa âboro goo (2.15; 4.5).
- Gà tètâjii é pâ ârapupûra na pwâ (2.21), â gà ipwacôoco tàpé na rà me nau ipawâmi tèpa âboro kà Pwiduée (3.1–9).
- Gà pitòrigari tèpa âboro na rà *târù, ba na rà tèpa pacâmuri pàra tàpé (2.1–2).

Pai pitâgoo tii 2 Timotéo

Ipwabwàcu (1.1–2)

Jè tà cimwü na cèikî kâjè (1.3–2.13)

É pagòo Timotéo wà Paulo (1.3–18)

Pwi coda na é pitêre dà pwi ukai (2.1–7)

Iésu Kériso, âna é pwi câmu kâjè (2.8–13)

Ipwacôoco tàpé na rà pâiti jii âjupâra (2.14–3.9)

Câmu tà Timotéo (3.10–4.8)

Bénabwé popai ma ipicijii (4.9–22)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Paulo [na pwa tii] tâgà, co Timotéo, wâgo pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra ê câbawâdé kà Pwiduée. Ba é cùruo pâ, ba na go inapàpari ê *âji wâro. Ba é jèe mara ina béaa pâ, na ée mwa naa tâjè ê wâro bëepwiri, na é naigé mee Kériso Iésu.

² Gà pwi âji naîô naa na cèikî, co Timotéo, â dau wânümoò tâgà. Wâdé na tà tâgà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géee goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Kériso Iésu. Â [wâdé na gà tâmogòori] pai moo kàru naa googà. Cidòri nyuâgà!

É pagòo Timotéo wà Paulo

³ Naa ne ma pwaa, ûna go pwapwicîri, â go ciburà ina é neegà. Â go pwaolé tà Pwiduée, na ia rà piênawéna kêe wà tèpa nyimuô ma upò, â na go piênawéna kêe mwara géee na âji pwâranümoò. ⁴ Go tà niimiri ê pai dau i'gà [na ia go pâra jiigà]. Â po dau nümoò na go côogà còwâ. Â go o dau ipwâdéee, wiâna ju ipâmariju còwâ.

Tòcidàra còwâ ânye na wâgoogà

⁵ Go tâmogòori pâ, gà pwi a cèikî naa goo Pwi Ukai, géee na âji pwâranümagà. Ba gà pwacèwii wà gèe'gà Lois, na ia é mara cèikî, â wà mwara nyaa'gà, Eunice. ⁶ Êkaa na go pagòogà, ba na gà wéaari bwàti é âraimeai kà Pwiduée, na é wâgoogà—na ia gà tòpi, géee goro pai tòpò é du îô naa gògà. Ba é jèe pwacèwii é ânye na jèe pwa na é bà, â wâdé na gà tòcidàra còwâ*.

⁷ Ba é Nyuâaê Pwicîri, na é naa tâjè wà Pwiduée, âna câe caa nama jè piwâ ma wâgotâjè. Ba é pame tâjè é pàtamee, ma é pimeaari ma é pai pitòimirijè! ⁸ Êkaa na gà cibwaa piwâ na gà inapàpari Pwi Ukai kâjè. Â gà cibwaa nama wâgotâgà†, goro pai wâni na karapuu kôo ba kêe. Wâdé na ju kakeri ma picâri naima, ba kâra é *Picémara Wâdé. [Â gà cimwü naa goo Pwiduée] ba é naa tâgà é pàtamee [na go jèe ina tâgà].

Nyabi tà Pwiduée na é pa-udòjè

⁹ É jèe pa-udòjè wà Pwiduée Caa.

É todàjè diri,

ba na jè Ba kêe.

Càcaa wàijè,

na pwa pwiri;

Ba nye câbawâdé kêe,

na é pacoo géee na biu,

na bwaa tiâu gòropuu.

É paari tâjè,

pimeaari kêe,

na é naigé mee Kériso.

¹⁰ É tèepaa me Kériso,

*pwi a pa-udòjè.

É nama tiâu

1:2 Apostolo 16.11; 1 Timotéo 1.2   **1:3** Apostolo 23.1   **1:5** Apostolo 16.1   **1:6** 1 Timotéo 4.14   * **1:6** Ânye na jèe pwa na é bà...tòcidàra còwâ—é, Ânye, na wâdé na gà nama dau udàrù.

1:7 Roma 8.15   † **1:8** Gà cibwaa nama wâgotâgà—Ê popai kamu naa na grec, âna pai ina wèe pâ: Wâgotâjè naani, ma na nee tii 12 ma 16.   **1:9** Êfésò 2.8–9; Tito 3.5   **1:10** Hébéru 2.14

pâtàmara ê pwâra bà.

É naa tâjè wâro

dàra gòiri awé!

Wàépwiri kaa

Picémara Wâdé kêe†!

Câjè caa piwâ na jè picémaraê

¹¹ Wà Pwiduée, âna é pwa ma go pwi apostolo kêe, ma pwi a-inaapàri é *Picémara Wâdé kêe bèepwiri, ma pwi a pacâmuri tèpa âboro. ¹² Wàé kaa pwiri, na go gére picâri goo, nabà. Êco na càcaa wâgotôo goo. Ba go nye tâmogòori wà Pwina go cèikî naa gooé. Â go nye niimiri ba mwü pâ, é tâmogòori wéaari é wâro kôo na ia go naa téeS, tiagoro é Tòotù pwicò*.

¹³ Gà pâra wiâra é pâ popai na âjupâra, na gà jèè tòpi jiio, â gà pitère dàra. Â gà wârori pwiibà, naa na é cèikî ma é pimeaari, na é naa tâjè wà Kériso Iésu. ¹⁴ Â gà wéaari bwàti é Picémara Wâdé na naa tâgà. Â ée mwa pitu tâgà é *Nyuâaê Pwicîri, na é wâro gojè.

É cimwü pwi béjè Onésifor

¹⁵ Napwa tèpa cèikî géé na province Asia, âna gà nye tâmogòori pâ, rà naa càurà tôo—wàrapwiri mwara naa goo wà tupédu aéjii wà Figèle, ma Hermogène. ¹⁶ Caapwi co, wà pwini Onésifor. Wâdé na wà Pwi Ukai, âna é naa é pimeaari kêe târa é wâao kêe. Ba é nye ciburà pitu tôo, â càcaa wâgotée na é pwa karapuu, pwacèwii†. ¹⁷ Ba ûna é tèepaa me naani na ville *Roma, â câé caa nao goro mudòo pitiri é pâ ére, â é nye pâmarîo.

¹⁸ Â gà nye tâmogòori bwàti diri pâ na wakè na wâdé, na ia é pwa tôo, naa na ville kêe, Éféso. Â go ilari jii Pwi Ukai pâ, na é paari tée é pimeaari kêe†, na Tòotù na ée mwa pitèi é gòropuu wà Pwiduée!

2

Pwi coda na é pitère dà pwi ukai

¹ Géé goo kaa [diri pâ muru bèepwiri] co pwina naîô, â wâdé na gà cimwü, naa goro é pátamee ma *pimeaari imudi kà Kériso Iésu. ² Gà jèè tère é ârapupûra na âjupâra, na go inapàri, na ara pâ âboro na dau wâru. Wâdé na gà naa diri é pâ pwiibà, tà tèpa âboro na rà *târù—tà tàpé na pârirà ma rà pacâmuri pâra tàpé.

³ Gà kakeri ma picâri, pwacèwii pwi jè coda kà Kériso Iésu. ⁴ Ba wà pwi coda, âna nùmee na é wâdéarié wà pwi caa kêe. Â câé caa tà niimiri é pâ wakè na wâgòroigè jii wâra coda. ⁵ Â wà pwi a pwa kòcò mwara, âna o câé caa piétò, wiâna câé caa pâra wiâra é pâ naèà goro kòcò.

⁶ [Pwacèwii na jè mu ina pâ]: Wà pwi a dau wakè na aupwanapô, âna o nye wàé, na ée mwa mara tòpi béaa pwâra wakè kêe. ⁷ Gà nünüma bwàti naa goo é pwina go ina tâgà ni, â wà Pwi Ukai, âna ée mwa pwa ma gà po tâmogòori diri.

† **1:10** Wàépwiri kaa Picémara Wâdé kêe—é, Géé goro é Picémara Wâdé. **1:11** 1 Timotéo 2.7

S **1:12** Ê wâro kôo na ia go naa tée—é, I pwi ia é naa tôo, pai ina wèe pâ, è Picémara Wâdé. * **1:12** Tòotù pwicò—Tòotù na ée mwa wâjué còwâ wà Iésu na, é, tiagoro é pwâadèrèe. **1:14** 1 Timotéo

6.20 † **1:16** Càcaa wâgotée na é pwa karapuu, pwacèwii—Grec: Câé caa kamu goo pâ itupào

kôo. † **1:18** Ê pimeaari kêe—é, Ê pimeaari kà Pwiduée. **2:3** 2 Timotéo 1.8 **2:5** 2 Timotéo

4.8 **2:6** 1 Korénito 9.7

Iésu Kériso âna é pwi câmu kêjè

⁸ Gà mwa tà niimiri pâ, wà Iésu Kériso, pwi gòobàra pwi ukai *Davita, âna é jèe wâro còwâ géé na aubà. Wàé kaa pwiri é *Picémara Wâdé, na go picémara.

⁹ Â majoroé kaa é Picémara Wâdé bèepwiri, na go gére tòina, â tò-o goro é pâ itùpaò, naani na karapuu, pwacèwii pwi jè a pòtàmwara âboro. Êco na ticè âboro cèna pâri ma é tòo é Popai kà Pwiduée! ¹⁰ Go pidàpwicâariô naa goo diri é pwiibà, ba kà tàpé na é pitòrigarirà wà Pwiduée. Ba nùmoo na rà udò, ma tâa târa, dâra gòiri, é wâro ma é muugère jaa Kériso Iésu. ¹¹ Ba âjupâra é popai na [jè mu ina] pâ:

Wiàna jè jèe bà
naima ma Kériso,
â jè o wâro còwâ
naima ma wàé.
¹² Wiàna jè cimwü,
â jè o pitûâ
naima ma wàé.
Wiàna jè tètâjié,
â ée mwa tètâjiijè.
¹³ Wiàna câjè caa tàrù,
êco na wàé, âna
é nye tà tâa taaci
na é tàrù.
Ba é tâa na pai tâa kêe.

Ipwacôoco tàpé na rà pâiti jii âjupâra

¹⁴ Gà taniimiri é pâ popai bèepwiri tà diri [tèpa cèikî]. Â gà ina ba gòo târa, na ara Pwiduée, pâ, na rà cibwaa pitòocia goro popai. Ba piticèmuru naa goo é pâ pwâratùra bèepwiri, â nye po târa na tòdidiri tàpé na rà tère.

¹⁵ Wâgà, âna gà gòo naa na wakè'gà, â gà ina ba tàrù é popai na âjupâra. Â wà Pwiduée, âna ée mwa ipwàdée goo é wakè'gà, â o câgà caa kamu goo.

¹⁶⁻¹⁷ Gà cibwaa tâa jaa tèpa âboro, na rà pwacèwii Himéné ma wà Filétos, ba ru pwa pâ jèkutâ na piticèmuru naa goo. Ba wà tàpé na rà wàrapwiri, âna càra caa papwicîri wà Pwiduée. Ê pâ popai bèepwiri, âna pwacèwii é aurumuru naiiwà, na é imaina pâ. Â wà tàpé na rà pacâmuri tèpa âboro goro pwiri, âna rà o tâiti jii Pwiduée.

¹⁸ Napwa naa goo wà tupéebà, âna ru jèe pâiti jii é âjupâra, ba ru ina pâ, wà tèpa bà, âna rà jèe wâro còwâ géé na aubà, [â o ticè cè jè wâro còwâ na jè tapacîri.] Â, na wàrapwiri, â ru ténorri é cèikî kêra pâra âboro. ¹⁹ Êco na é pàaé na é tòpò wà Pwiduée, âna nye gòo ma cimwü. Â wii naa gò, pâ: *Wà Pwi Ukai, âna é nye tâmogòori tàpé na rà tèpa âboro kêe, Nahoum 1.7* ma «Wà pwina é ina pâ é pwi âboro kà Pwi Ukai, âna wâdé na é pâiti jii é èpà.»

²⁰ [Gà niimiri cai] é wà na dau wâdé, âna càcaa tâa na co é pâ ngapò, na pwa goro mwani mii ma mwani pwaa. Â pwa mwara, é pâ ngapò, na pwa goro upwâra ma goro puu, ba nye târa diri é pâ tòotù. Â é ngapò na dau

wâdé, âna târa pâ tòotù na jè pi-ija naima na. ²¹ Â wiàna gà cèitiri è èpà 'gà géé na pwâranümagà, [ma tètâjii è pâ ârapupûra bèepwiri na pwâ] âna gà o pwacèwii è ngapò na dau wâdé, ba kà Pwi Ukai. Â ée mwa popagà, ba na gà pwi neemuru wakè kêe. Â o wâru pâ na jèpapara wakè na wâdé na ée mwa pwa googà.

Gà uru jii pwina èpà ma pwina pwâ

²² Gà uru jii è pâ câbawâdé kà tèpa âboro dopwa, co Timotéo. Â gà mudàra ma gà wârori è wâro na târù. Â gà mudàra ma gà wâro na cèikî, ma pimeaari ma pinaanapô. Ba wàépwiri pai pwa kà diri tàpé na rà papwicîri wà Pwi Ukai, géé na pwâranümarà na wâdé na araé.

²³ Gà cibwaa ipacè naa goo è pâ jèkutà na ticè èrèé, ma ticèmuru naa goo. Ba tèepaa me géé goo pwiri è pâ pitòocia. ²⁴ Â wà pwi ênawéna kà Pwi Ukai, âna càcaa wâdé na é pwi a tòocia. Wâdé na é pwi a moo ma ipakîriè naa goo diri tèpa âboro, ma pwi a tâmogòori pacâmuri, ma pwi a pidàpwicâariè.

²⁵ Ba wâdé na é tâmogòori tùra ba moo tà tàpé na rà cicaraé. Â géewê, â wà Pwiduée, âna ée mwa pitu târa, ma rà pinünüma, ba na rà tâmogòori è âjupâra. ²⁶ Â wiàna pitâmogòo nûmarà, â rà o udò jii è pwârajé kà *Caatana, wà Pwi âboro èpà, na é tâjùrurà, ba na rà pwa è câbawâdé kêe.

3

O dau wâru tèpa ipa-imwüru

¹ Wâdé na gà tâmogòori pâ, na pâ bènabwé tòotù, âna o jèe tèepaa me pâ pàara na gòo ma pwacoé. ² Ba wà tèpa âboro, âna [rà o dau èpà]:

Rà o piniimirà co;
 Rà o wâdéari mwani;
 Rà o pi-ina ba èpà wà Pwiduée;
 O càra caa papwicîri è pwina pwicîri;
 O maina nûmarà, â rà o pi-ina kàra;
 O càra caa pitêre dà du nyaa ma caa kàra, â rà o jèe tèpa cuâcâda;
³ O gòo pwâranümarà, ma ticè pimeaari goorà;
 Rà o pi-ina ba èpà pàra tàpé;
 Rà o wârori è wâro imudi;
 Rà o tèpa putâmu;
 Rà o tèpa cicara è pwina wâdé;
⁴ Rà o tèpa icuri tèpa béerà;
 Rà o tèpa pwaduwa kà tèpa pigù, â rà o ipwa-imudirimuru;
 Rà o tèpa ipwamainarà;
 O wâdé târa è ipwâdéé imudi, jii wà Pwiduée.

⁵ Rà o gòmapwa ma rà tèpa âboro kà Pwiduée, ma pâra wiâra è nyamanya kâra wâra pwapwicîri. Êco na o nye ticè pàtàmara cèikî [naa na wâro kàra]. Â gà upi tèpa âboro na rà wàrapwiri.

⁶ [Â gére wàrapwiri ni.] Ba wà pàra tàpé géé goorà, âna rà cai pâ pwârawâ. Â rà ipiwâmi pa ilàri, na càcaa mwü è cèikî kàra. Ba wà pa ilàri-bà, âna rà nye tà niimiri pâ, dau maina èpà kàra, ba nye tà càù pwâranümarà diri kaa è pâ na jèpapara èpà. ⁷ Â dau wâdé târa na rà tâmaari diri kaa tèpa picémara

popai, êco na po dau pwacoé ma rà còoinari é âjupâra, ⁸ gée goo na wà tèpa ipa-imwùrurà, âna rà cicara é âjupâra.

Wà tèpa pwa pupûra-bà, âna rà pwacèwii wà Jannès ma wà Jambrès*, tupédu a cicara wà *Moosé [na *Aigupito biu]. Càcaa wâdé aunünüma kàra, ba ticè pàara é cèikì kàra. ⁹ Êco na o càra caa pâra tia-iti. Ba wà diri tèpa âboro, âna rà mwa bàra còoina é pai imwùru kàra, pwacèwii na ia rà còo é càra Jannès ma Jambrès.

Câmu na é naa Paulo tà Timotéo

¹⁰ Êco na wâgà, co Timotéo, âna gà tâmogòorio bwàti, â gà pâra wiâô naa na diri pâ muru—é ârapupûra kôo, ma é càrao, ma é aunünüma kôo; â é cèikì kôo, ma é pidâpwicâariô; â é pimeaari kôo, ma é pai cimwü kôo, ¹¹ ma é pai tubaèpà tòo ma pâ aré kôo. Ba gà tâmogòori pâ, rà po dau tubaèpà tòo, naa na pâ ville Antioche gée Pisidie, ma Iconium ma Lystre. Â go dau pwamaagé còo goo. Êco na wà Pwi Ukai, âna é nye upao jii diri é pâ pwi bèepwiri. ¹² Â jèe wâdé, ba wiâna nümajè na jè pâra wiâ Kériso Iésu, â o tubaèpà tâjè.

¹³ Napwa naa goo wà tèpa piwâmi, âna rà o mwa nye ciburà dau pwa na èpà jii béaa. Â rà o ipa-imwùru pâra tàpé. Êco na rà nye ipa-imwùrurà còwâ.

¹⁴ Â wâgà, âna wâdé na gà tà pâra wiâra bwàti é âjupâra na gà jèe picòo, â na gà jèe cèikì naa goo. Ba gà nye tâmogòori pâ, wàilàapà tàpé na rà pacâmurigà. ¹⁵ Ba é pacâmurigà é *Tii Pwicîri, gée na aukîri'gà, â tâa tâgà é autâmogòorimuru, târa ma gà udò, [ba na tâa tâgà é *âji wâro] gée goo é cèikì'gà naa goo Kériso Iésu.

¹⁶ Ba diri é Tii Pwicîri, âna é me gée jaa Pwiduée, târa ma picòo tâjè, ma èurujè, ma patârùjè, ma pinadârù é pwina wâdé jii é pwina èpà†. ¹⁷ Nye gée goro é Tii Pwicîri, na [é wakè goo] wà Pwiduée, ba na] jè tèpa ênawéna kèe na tâbawêe. Â é pwabwâtijè, ba na jè pwa diri pâ muru na wâdé.

4

Gà inapàpari popai kà Pwiduée

¹ Wà Kériso Iésu, âna ée mwa me nau pitûâ kàra diri tèpa âboro, â ée mwa pitèirà diri—tèpa wâro ma tèpa bà. Êkaa na go tûâri tâgà, na araé, ma na ara Pwiduée, pâ: ² Gà picémara é popai kà Pwiduée, na diri na pàara, wiâna wâdé, ma wiâna èpà. Gà pacâbweri* tèpa âboro; â gà patârù tàpé na rà pwa na èpà; â gà pacâmurirà bwàti. Â gà pagòorà. Gà pwa diri pwiri, naa na pidâpwicâari.

³ Ba o jèe tèepaa me é jè pàara, na o wà tèpa âboro, âna o jèe tàutàra na rà tère é Popai kà Pwiduée. Â rà o nye tà pâra wiâra é pâ câbawâdé kàra na èpà. Â rà o nye ciburà mudàra tèpa picòo na wâru wàilà, na rà ina co é pwina wâdé târa na rà tère. ⁴ Ba rà o kee naa goo é âjupâra, ba na rà o tère é pâ jèmaa na pwâ.

3:8 Exode 7.11 * **3:8** Jannès ma wà Jambrès—Pwiri tupédu âboro gée goo tèpa pwa tutê na rà cicara Moosé. **3:11** Apostolo 13.14–52, 14.5,8–20 **3:12** Mataio 16.24; Ioane 15.20; Apostolo 14.22 **3:16** Roma 15.4 † **3:16** Pinadârù é pwina wâdé jii é pwina èpà—é, Pacâmurijè goro pai wârori é wâro na wâdé ma târù. * **4:2** Pacâbweri—Convaincre, réitérer. **4:3** 1 Timotéo 4.1

⁵ Êco na wâgâ, âna wâdé na gà pwi a pitòimirigà na diri pâ pàara, â gà pidàpwicâarigà, naa na aré ma tòina. Â gà inapàpari é *Picémara Wâdé. Â gà tubanabwé diri pâ wakè na é panuâ tâgâ wâ Pwiduée, ba gà pwi ênawéna kêe.

Go jèe pwa pipaa na wâdé

⁶ Napwa naa gooò, âna go jèe panuâ é wâro kôo, ba na go pwa *ârapwaaillò goo tà Pwiduée. Ba o jèe tèepaa é pàara na go bà na. ⁷ Go pwa pwi ipaa na wâdé. Â go jèe tubanabwé é itàa kôo. Â go nye cipa ba mwü é cèikî†. ⁸ Go jèe piétò, ba go jèe wârori é wâro na *târù ma wâdé tà Pwi Ukai‡, pwi a pitèi na é târù. Â tapoo nabàni, âna go tapacîri é bwe korona —é pumara wakè kôo—na ée mwa naa tôo, naa na pwi Tòotù, na ée mwa pitèi tèpa âboro na. Â ée mwa nye naa tà mwara, diri tàpé na wânümarà gooé, ma tapacîri é pai o tèepaa kêe.

Bénabwé popai

⁹ Wâdé na gà piwâcî me mariô. ¹⁰ Ba wâ Démas, âna é jèe panuâô, ba é po dau wâdéari é pâ neemuru é pé gòropuu bèeni. Â é pâra naa na ville Tésalonika. Â wâ Crescens, âna é pâra naa Galatia; â wâ Tito, âna é pâra naa Dalmatie. ¹¹ Tâ wâco Luka, na é tà wâjaa. Â wâdé na gà mudà Maréko, â gà popaé wiâgâ. Ba ia é po dau pitu tôo naa goo é wakè na go pwa.

¹² Napwa naa goo Tychique, âna go o jèe panuâê pâ naa na ville Éféso. ¹³ Na gà mwa me, â gà tâpo coo jaa Carpus naa na ville Troas, ba na gà popa é palito, na ia go tà ujii naa jaaé. Â gà pame mwara é pâ tii kôo—â gà cibwaa imwüru jii i pâ tii, naa wii naa gòro parawére mutô§.

¹⁴ Wâ Alexandre, wâ pwi a caagai paò, âna é po dau pwa tôo é pâ muru na èpà. Êco na wâ Pwi Ukai, âna ée mwa nye naa tée cè pumara é pâ wakè kêe [na èpà]. ¹⁵ Gà ipwacôogâ gooé mwara, ba é nye dau gòro goro cicara é popai kôo.

Rà capai panuâô

¹⁶ Na tòotù na tapoo pitèio naa na wâra pitèimuru, â nye ticè âboro cèna pitu tôo. Ba wàilà diri, âna rà capai panuâô. Wâdé na é pwanaurirà wâ Pwiduée. ¹⁷ Êco na wâ Pwi Ukai, âna é pitu tôo, ma pagò-o. Â é naa tôo é nii kêe, ba na go inapàpari diri é popai kêe, tà tàpé na càra caa tèpa *Juif, na rà tâa ni. Â é upao [jii é pwâra bà na dau èpà, pwacèwii na upao] gée na pwâra liô*. ¹⁸ [Â go tâmogòori pâ] ée mwa pa-udò-o jii diri é pâ pàra èpà, ma popao, naa na é Mwaçiri kêe, na wânidò *napwéretòotù. Picagòtùé ma pwényunyuaarié dàra gòiri awé! Wâdé na wâra. Amen!

Ipicijii

¹⁹ Bwàcu kà du duadà Priscille ma Aquilas, ma diri é pwârâwâ kà Onésifor.

4:6 Filipi 2.17   **4:7** 1 Timotéo 6.12   † **4:7** Â go nye cipa ba mwü é cèikî—é. Â go jè pitère dàra, tiagoro é pwâadèrèe.   **4:8** 1 Korénito 9.24–25   ‡ **4:8** Go jèe piétò, ba go jèe wârori é wâro na târù ma wâdé tà Pwi Ukai—é. Go mwa tòpi é pumara wakè kôo—wâro dàra gòiri—jii wâ Pwi Ukai. É, Â o wâdé ma târù na go tòpi é pumara wakè jii wâ Pwi Ukai. Grec: La couronne de justice.   **4:10** Apostolo 15.37–39; 2 Korénito 8.23; Kolosé 4.14   **4:13** Apostolo 20.6   § **4:13** Tii na wii naa gòro parawére mutô—Parchemins. É pâ tii na wii naa gòro parawére mutô, âna maina wâri wèe jii pâ pwâpié (papyrus), ba dau gòo.   **4:14** Psaume 62.13; Roma 2.6; 1 Timotéo 1.20   * **4:17** Liô—Lion.   **4:19** Apostolo 18.2; 2 Timotéo 1.16–17

²⁰ Wà Éraсте, âna é tà tâa na ville Korénito. Â go ujii Trophime naa na ville Milet, ba é maagé.

²¹ Timotéo, gà piwàcí me, béaa kêra ê pàara aumoo.

Wà Eubule, ma Pudens, ma Linus, ma Claudia, âna rà naa paé bwàcu'gà, wàilà ma wà diri tèpa cèikí bééjè naa goo Kériso, na rà wâni.

²² Wâdé na é tà jaagà wà Pwi Ukai. Wâdé na é pwényunyuâariwà diri goro ê *pimeaari imudi kêe!

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Paulo tà Tito Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 62 ma 66, béaa kâra Bénabwé pai tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma, ma pai bà kée naawê. Munaa é tâa Macédoine wà Paulo. Còo 1 *Timotéo* Bétapoo popai. É wii na pàara na é wii é pâbéaa kâra tii kée tà Timotéo.

É wii tâi?
Tà Tito, pwi naî pwi jè *Grec, na é tâa gòropô Crète. É cèikî naa goo Iésu géé goo wà Paulo (1.4). Na naja 46, âna é pâra wiâê naa *Iérusaléma (còo *Galatia* naporomee 2). Duîjè naja géé na càué, âna é pâra wiâ Paulo naa na béâracié kâra pai pâra kée, â ru piwakè naima, ba na ru inapàpari é *Picémara Wâdé (còo 2 *Korénito* naporomee 2, 7, 8, ma 12). Géé na càué, â wà Paulo, âna é panuâê naa Crète, ba na é pitûâ naa na wâra pwapwicîri (1.3).

Cina é wii?
Nüma Paulo na é naa cè câmu tà Tito, ba na é tòmiri é picaatâa kà tèpa cèikî na Crète.

Dà ère é tii bèeni?
Wà Paulo, âna é taniimiri tà Tito, â é ina tée é pai wâro kà pwina nümee na é pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri. Â é naa mwara é pupûra tà tèpa cèikî—tà tèpa ijiao, tà pa ilàri dopwa, tà tèpa âboro èpo dopwa, ma tà tèpa cèikî na rà tèpa ênawéna kîri (*esclaves*) kà tèpa âboro na pwa neemururâ. Â é picòo tàra cè pai wâro na o wâdé tà Pwiduée.

Pai pitàgoo tii tà Tito

Ipwabwàcu (1.1–4)

Popa bwàti wâra pwapwicîri â cicara tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (1.5–16)

Pai wârori wâro na wâdé (2.1–3.11)

Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî (2.1–10)

Âmu wâro kà tèpa cèikî (2.11–3.11)

Bénabwé popai ma ipicijii (3.12–15)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo, Paulo, [na pwa tii tâgà, co Tito]. Go pwi ênawéna kà Pwiduée, ma pwi *apostolo kà Iésu Kériso.

[É cùruo pâ wà Pwiduée] ba na go nama pimaina too é cèikî kà tàpé na é jèe pitòrigarirâ. Â é cùruo, ba na go picòo tàra é âjupâra goo Iésu, ba na rà wârori é wâro na papwicîri wà Pwiduée. ² Â, na wàrapwiri, â rà o cèikî ba gòo pâ, o tâa târa é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Ba béaa [kâra é pai tòpò

kêe ê gòropuu] âna é jèe mara ina pâ, na ée mwa naa tâjè ê wâro bèepwiri, â câé caa pwâ.

³ Â, na pâara na é jèe tàmarà pacoo wà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè, âna é jèe pamogòori* ê popai kêe bèepwiri. Â é cùruo, ba na go inapàpari.

⁴ Wâgà, co Tito, âna gà pwacèwii pwi âji naîô, géé goo ê cèikí na é dànamariju. Wâdé na tà tâgà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma *Kériso Iésu, pwi a pa-udòjè. Cidòri nyuâagà!

Popa bwàti wâra pwapwicîri

⁵ Na ia go picijiigà na gòropô Crète, â go ina tâgà pâ, na gà mwa tubanabwé ê wakè kâju naawé. Ba wâdé na gà tòpò cè tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, naa na pâ jèpa village.

Pitòrigari bwàti tèpa pitûâ

⁶⁻⁷ Napwa naa goo pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri, âna cùrué, ba na é piwéaari ê wakè kà Pwiduée. Â wâdé na é wâro kêe, âna pitòmiri na ara tèpa âboro diri. Â nye ticè cèna pâri ma pitòtié goo:

É tâa bwàti goo tô wâdèe†;

Câé caa pwi a-ipwamainâe;

Câé caa pwi a wâdo;

Câé caa pwi a putâmu, ma pwi a piokée;

Câé caa pwi a bu mwani goro ê pwina é ina na pwâ.

Â wà tèpa naîê, âna rà tèpa cèikí naa goo Iésu, na rà pitère dâra, â càra caa tèpa wâro imudi;

⁸ Wâdé na:

É pwi a tòpi bwàti tèpa âboro na rà tèpeaa mariê;

É pwi a meaari ê muru na wâdé;

É pwi a nünüma bwàti;

É pwi a *târù ma pitòmiriê;

É pwi a piaabòrié.

⁹ Â wâdé na é pâra wiâra ê popai na târù, na picémara [naa na wâra pwapwicîri]. Â, na wârapwiri, â o târù ê pupûra na é naa tà tèpa âboro, â ée pagòrà goo. Â o pâri ma é patûra tàpé na rà cicara ê popai.

Gà târi pwâ tèpa ipawâmi!

¹⁰ Po dau wâru ê pâ âboro na càra caa pitère dâra. Â rà ipawâmi ê pâ âboro goro ê pâ popai kâra na piticèmurù naa goo. Rà dau wâjaa tèpa *Juif na rà jèe cèikí, [ba rà tacoo goo pâra tàpé pâ, na rà pwa *kamaí]. ¹¹ Wâdé na gà târi ê pwâra. Ba rà pacâmuri tèpa âboro goro ê pâ muru na càcaa âjupâra, â rà nama gù ê cèikí kâra diri kaa pâ wâao. Â jèpwi mwara, âna rà bu mwani goro pâ pwina rà ina na pwâ.

¹² Ba nye pwi jè âboro tàmanga géé jaa tèpa âboro wâ Crète, na é ina goo ê âji Ba kêe, pâ:

* **1:3** Pamogòori—Faire connaître. **1:4** Roma 1.7; 2 Korénito 8.23; Galatia 2.3; 2 Timotéo 4.10

1:6-7 1 Timotéo 3.2-7; 2 Timotéo 2.24-26 † **1:6-7** É tâa bwàti goo tô wâdèe—Grec: Nye caapwi co wâdèe. **1:10** 1 Timotéo 4.7 **1:11** 2 Timotéo 3.5-6; 1 Pétèru 5.2

«Pwi âboro gée Crète,
 pwi âboro a pwâ;
 pwi a pwa ciritâu;
 ma pwi a dau ija.
 Câe caa pitère dâjè;
 é pwi macii a piuti.»

¹³ Ê popai bèepwiri, âna âjupâra. Â gée goo kaa pwiri, âna wâdé na gà pacoora ma pwarà, ba na o tàrù è pai cèikî kàra. ¹⁴ Â gà ina tàra pâ, na rà nabwé na rà ciburà tère è pâ jèmaa ma autûâri kà pàra tèpa Juif, na pwâ. Ba rà naa càurà tàra âjupâra. ¹⁵ [Pwa na rà papwicîri na jè uti pàra utimuru. Êco na jè tâmogòori pâ]:

Êdiri pâ muru, âna wâdé
 ba kà tàpé na wâdé pwâranümarà.
 Ticè na wâdé
 tà tàpé na tòri pwâranümarà,
 tà tàpé na tàutàra na rà cèikî.

Wàrapwiri, ba tòri è autâmogòorimuru kàra bau *pwâratùra-nigée-goorà. [Ba càra mu caa tâmogòori na rà picàdàrù è pwina wâdé jii pwina èpà.] ¹⁶ Rà inapâpari pâ, rà tâmogòori wà Pwiduée, êco na càrarà, âna pâiti jiié. Càra caa pitère dèe, â é miiri è pwina rà pwa. Tapidau diri è pâ wakè kàra, â jèe nye dau pwacoé ma rà pwa cè ji caapwi muru na wâdé.

2

Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî

Pa âboro na pwanümarà

¹ Wâgà, co Tito, âna wâdé na gà pacâmuri tèpa âboro, wiâra è picò na *tàrù. ² Gà pacâmuri tèpa ijiao, ba na rà pitòimirà, ma piaabòrirà. Â wâdé na rà wâro na cèikî, ma pimeaari, ma pidàpwicâari. ³ Â gà ina tà pa jiiâm, pâ, wâdé na rà wârori è wâro na pwicîri, ma wâdé na ara Pwiduée. Â rà cibwaa picocoo, ma dau wâdo dipâa. Wâdé na rà paari naa na càrarà ma tûâ kàra è pwina wâdé na jè pwa. ⁴ Â wâdé na rà pacâmuri pa ilàri na pwa éarà, ba na:

Rà meari tèpa éarà, ma èpo kàra;
⁵ Rà pitòimirà;
 Rà wakè bwàti naa na pwârawâ kàra;
 Rà ipakîrirà naa goo tèpa éarà.

Â, na wàrapwiri, â wà tèpa âboro, âna o càra caa pitauree goo è popai kà Pwiduée.

Pa âboro dopwa

⁶ Gà pagòo tèpa âboro dopwa, ba na rà pitòimirà. ⁷ Â wâgà mwara, naa na diri pâ ére, âna wâdé na gà paari tàra è âji càrajè. Â gà pacâmurirà, naa na âji pwâranüma, ma ipapwicîri.

⁸ Wâdé na é pwâratùra'gà, âna tàrù ma wâdé, ba na o càcaa pâri ma rà pitòtigà. Â wà tèpa pièpàrigà âna rà o kamu, ba ticè na rà pâmari ma rà pi-inajè ba èpà goo.

Tèpa ênawéna kîri

⁹ Wà [tèpa cèikî na rà] tèpa ênawéna kîri kà tèpa âboro, âna wâdé na rà ipakîrirà naa goo tèpa caa kàra, naa na diri pâ ére. Wâdé na rà mudàra cè pai wâdéarirà kàra. Â rà cibwaa tòpi tàra goro putàmu. ¹⁰ Â rà cibwaa murarà. Wâdé na rà paari tàra pâ, rà âjupàra ma tàrù, naa na diri pâ muru na rà pwa. Êkaa na, naa wàrapwiri, â rà o còo wà tèpa âboro pâ, é popai kà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè, âna muru na dau wâdé ma pwényuâa.

Âmu wâro kà tèpa cèikî

¹¹ Wà Pwiduée, âna é jèe paari é *pimeaari imudi kèe, ba é me nau pa-udò diri tèpa âboro [ma naa tàra é *âji wâro jaaé]. ¹² Â é pacâmurijè goro é pimeaari kèe bèepwiri, ba na jè naaco diri pâ tûâ na câjè caa papwicîri wà Pwiduée goo, ma é pâ câbawâdé kàra é gòropuu bèeni na èpà. Â, na wàrapwiri, â jè wârori na pwi pàara nabà, é wâro na pitòimiri, ma tàrù, na papwicîri wà Pwiduée.

¹³ Ba jè tapacîri goro cèikî é tòotù na dau pwényuâa. Na pwi tòotù bèepwiri, â ée mwa wâjué còwâ wà Kériso Iésu, naa na é pai maina ma muugère kèe. Ba wàè na é Pwiduée kâjè ma pwi a pa-udòjè. ¹⁴ É jèe panuâ é wâro kèe, ba na é tipijè jii diri é pâ càrajè na èpà. Â é pwa ma jè pwi Ba kèe, na jèe ticè èpà kèe, â na ciburà dau nùmee na é pwa na wâdé.

¹⁵ Êkaa na wâdé na gà pacâmuri tèpa âboro goo diri é pâ pwiibà. Â gà pagòrò, ma patùrarà. Ba tà tâgà é tàrù ma gà wàrapwiri. Â gà cibwaa panuâ ma é pwatétéri tâgà cè jè âboro.

3

Mudàra ma guwà pwa na wâdé

¹ Gà taniimiri [tà tèpa cèikî naa jaagà na Crète] pâ, na rà ipakîrirà diri tà tèpa ukai, ma tèpa pitûâ, ma tèpa kupénoo, â na rà pitère dàra. Â wâdé na rà ciburà mudàra ma rà pwa é pâ na jèpapara muru na wâdé. ² Rà cibwaa pinabaèpà cè jè âboro. Â rà cibwaa pitòocia. Wâdé na rà pitòimirà ma moo ma ipakîrirà na ara diri é pâ âboro.

³ Âjupàra pâ, napwiri, âna wàijè mwara, âna nye ticè na jè tâmogdori [naa goo Pwiduée]. Â tàutâjè na jè pitère dèe. Â jè ipanuâjè, ba na ipa-imwùrùjè. Â jè pâ nau tèpa piênawéna kàra pâ câbawâdé imudi, ma é pâ na jèpapara ipwàdée imudi. Jè pwa é wâro na èpà. Jè tèpa piboo. Â jè tèpa pièpàrijè. ⁴ Êco na:

É paari pai wâdé kèe
wà Pwiduée Caa,
*pwi a pa-udòjè.
Ba é mearijè.

⁵ É nye pa-udòjè co,
goro *pimeaari imudi kêe.

Càcaa wàijè,
na jè piupajè còwâ,
goro pâ wakè kâjè.

É nama upwaajè
goro è Nyuâaê Pwicîri;

[É cèitiri èpà
gée na pwâranümajè.]

É nama pitèpajè còwâ,
[ma naa tâjè wâro;
wâro na bwaa âmuê].

⁶ É naaboo naa gòjè
è Nyuâaê Pwicîri;
me goo Iésu Kériso,
pwi a pa-udòjè.

⁷ É nama jè *târù na araé,
goro è pimeaari kêe.
O tâa tâjè *wâro dâra gòiri.
Ba é jèe mara ina.

Â jè cèikî ba gòo naa goo.

⁸ Wàépwiri è pwâratùra na âjupâra.

Naaco pitòocia goo pwapwicîri

Nümoo na gà gòo, co Tito, goro ina é pâ pwi bèepwiri, tà diri tàpé na rà cèikî naa goo Pwiduée. Ba na wàrapwiri, â rà o ciburà pwa wakè na wâdé. Â é pwina rà pwa, âna o wâdé ma âjimuru, ba kâra diri é âboro. ⁹ Gà cibwaa ipacè naa goo é pâ jèkutâ imudi, naa goo pâ nee tèpa jooorojè* — [tèpa pi-ina kâra goro pwapwicîri]. Â gà uru jii é pâ pitòocia goro é *Naèa kà Moosé. Ba diri é pâ pwi bèepwiri, âna piticèmuru naa goo, â càcaa muru na pitu tâjè.

¹⁰ Wiàna pwa cè jè âboro na é tò dii ma bara naa na wâra pwapwicîri, â gà wailu patèrè. [Â wiàna cæe caa pitèrè dàgà] â gà panuâé, â gà cibwaa ipacè naa gooé. ¹¹ Ba wà pwi âboro na é wàrapwiri, âna é jèe pàgà jii è âjupâra. Â é tàgère pwa na èpà, â é pitòtié còwâ.

Bénabwé popai

¹² Go o panuâ paé tâgà wà Artémas, é, wà Tychique. Â wiàna é tèepaa paé, â gà piwâcî me, nau pâmariô naa na ville Nicopolis. Ba go jèe niimiri pâ, na go tâa wê, na pàara aumoo. ¹³ Â gà pitu tà Zénas, pwi apoka†, ma wà Apollos, â guwà pwabwàti é pai pâra kàru jiiwà, ba na o nye ticè cè pwina tiàu târu. ¹⁴ Â, na wàrapwiri, â wà tèpa cèikî bééjè wà Crète, âna rà

3:5 Éféso 5.26; 2 Timotéo 1.9   **3:6** Apostolo 2.17–18   **3:9** 2 Timotéo 2.14,16   * **3:9** 1re phrase—Muru na wâdé na jè niimiri tèpa jooorojè. Éco na càcaa wâdé na jè ipwamainajè goo, ma pitòocia ma wà pàra tàpé. Wà tàpé na é ina wà Paulo, âna munaa rà niimiri pâ, rà tòpi jii Pwiduée é autâmogòrimuru na wâgòro, gée goo pâ jèkutâ kâra goo pâ nee tèpa jooororà.   **3:10** Mataio 18.15–17   **3:12** Éféso 6.21–22; Kolosé 4.7–8   **3:13** Apostolo 18.24; 1 Korénito 3.5–6, 16,12

† **3:13** Pwi apoka—Avocat. Pwi a-ipamurujè naa na wâra pitèimuru.   **3:14** Éféso 4.28

picòò ê pai pwa cèna wâdé, ba na rà pitu tà tàpé na tiàu tàra. Ba wâdé na pwa pwâra cè wakè kàra.

Ipiciji

¹⁵ Wà diri tèpa cèikî na rà wâjaaò, âna rà naa bwàcu'gà. Â gà pwabwàcu mwara tà tèpa âji béjè naa na cèikî, na rà wêe.

Wâdé na é cau *pwényunyuâariwà diri wà Pwiduée, goro ê pimeaari imudi kêe.

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Paulo tà Philémon Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wà *Roma (*Apostolo 28.30–31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tà tàpé Filipi ma tàpé Éféso, ma tàpé Kolosé.

É wii tâi?

Tà pwi jè a cèikî na nee Philémon naa na ville Kolosé. É pwi bérewakè kà Paulo (1.1), â é pwi âboro na wâru neemuruê, ba pwa ênawéna kîri kêe.

Cina é wii?

Wà Onésime, pwi ênawéna kîri (*esclave*) kà Philémon, âna é mura mwani kêe, â é uru. Â é tèepaa naa na ville Roma, â ipitiru ma wà Paulo naawê. Â géé goro é popai kà Paulo, â é cèikî naa goo wà Iésu wà Onésime. Â wà Paulo, âna é gére panuâê pâ còwâ naa jaa wà Philémon. Â é wii tii tée, ba na é tòpi còwâ Onésime, pwacèwii pwi a cèikî bée naa goo wà Iésu.

Dà ére é tii bèeni?

Naa na pàara na rà pitûâ na wà tèpa Roma, âna wâru tèpa âboro na pwa ênawéna kîri (*esclaves*) kàra. Naa na auniimiri kà tèpa âboro na wâru, âna piticèmuru naa goo tèpa ênawéna kîri kàra. Êco na é paari wà Paulo pâ, jè cibwaa niimiri pwiri, wàijè tèpa cèikî naa goo Iésu. Ba é ina tà Philémon pâ, wà Onésime, âna jèe câe caa pwi ênawéna kîri kêe co. É jèe pwi aéjii kêe mwara, naa na nee Kériso. Â wâdé na é tòpié wà Philémon naa na pimeaari (1.16), ma pwanauri é èpà na ia é pwa.

É tâmogòori wà Paulo pâ, é putàmu wà Philémon, géé goo é èpà na é pwa tée wà Onésime, êkaa na jè còo pâ, é patùraé ba moo, naa na pimeaari.

Naa na tii bèeni, âna jè còo mwara ucina naa goo pai pwa kà Kériso, tâjè tèpa âboro na jè pwa na èpà. Ba é pwanaurijè, â é tòpijè. É ina pâ, jè tèpa aéjii kêe. Â pwacèwii é pwina é pwa ba kà Onésime wà Paulo (1.18–19), âna wà Kériso, âna é wâri diri é kéredi kâjè goro pai bà kêe ba kâjè.

Pai pitàgoo tii tà Philémon

Ipwabwàcu (1.1–3)

Pimeaari ma cèikî kà Philémon (1.4–7)

Gà tòpi còwâ Onésime (1.8–21)

Ipicijii (1.22–25)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo na pwa tii tâgà, co Philémon, pwi béeò goro wakè, na dau wânùmoo tâgà. Go tâa na karapuu ni, goro é wakè kòo ba kà *Kériso Iésu.

* 1:1 Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranūmaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé.

Â [é naa bwàcu'gà mwara] wà Timotéo, wà pwi a cèikí béēju. ² Â [gà naa bwàcu kâbu] tà Appia, tó a cèikí béėje; ma Arkippe, pwi béėje goro paa ba kà Ukai kâjè Iésu. Â [gà pwabwàcu mwara] tà tèpa cèikí, na rà ipitiri na pwàrawâ'gà. ³ Wâdé na tà tâgà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Cidòri nyuâagà!

Pimeaari ma cèikí kà Philémon

⁴ Nye diri kaa na pàara na go mu pwapwicíri na, co Philémon, âna go pi-ila ba kâgà, â go pwaolé tà Pwiduée googà. ⁵ Ba go tère é jèkutâ, goro é cèikí'gà, naa goo wà Pwi Ukai Iésu, bau é pimeaari'gà, naa goo diri tèpa cèikí. ⁶ Go ilari jii Pwiduée pâ, wâdé na dau pimaina too é pimeaari'gà, tà tèpa cèikí béégà†. Êkaa na, wà tèpa âboro†, âna rà o côoina bwàti, diri pâ na jèpapara muru na wâdé, na tâa tâjè géé goo Kériso§. ⁷ Nye dau ipwâdéé kaa é pwâranümoo, co pwi gòrobéè, goo é pimeaari'gà. Ba gà patâmarù é pwâranüma tèpa âboro kà Pwiduée, â ékaa pwiri pwina dau pagòo-o.

Gà tòpi còwâ Onésime

⁸ Géé goo é pimeaari'gà, âna câgo caa piwâ, na go ilari jiigà [pâ, na gà tòpi bwàti pwi jè béèð]*. Nye pâri tóo, ma go tûâri tâgà pwiri, naa na nee Kériso. ⁹ Êco na go ilari jiigà co, ba dau wânümoo tâgà. Wâgo Paulo, na go jèe pwi âboro pwanümoo†, â go gére tâa na karapuu, géé goro é wakè kôo, ba kà Kériso Iésu.

¹⁰ Wâéni é pwina go ilari jiigà: Na gà tòpi còwâ pwi *ênawéna kîri'gà [na ia é uru jiigà]—wà pwini Onésime. Ba é jèe pâ nau pwi a cèikí, na pàara na go tâa ni, na karapuu. Â é jèe pwacèwii na é pwina naîò.

¹¹ [Gà tâmogòori pâ, *Onésime*, âna pai ina wèe pâ 'Pwi a pitu tâjè'.] Â wiàna câe caa pwi a pitu tâgà béaa; â nabàni, âna é jèe dau pitu tâju.

Go naaê paé còwâ darigà

¹²⁻¹³ Ba é pwi âboro na é té géé good. Â dau nümoo dâra tà cipaé naani jaa, na pàara bèeni, ba na é bwaa tàpo pitu tóo, na bwaa tiàngà. Ba go bwaa tâa na karapuu, géé goo [é pai picémara kôo] é *Picémara Wâdé kà Iésu Kériso. Êco na go o mwa naaê paé còwâ darigà, ¹⁴ wiàna wâdé tâgà. Êco na câgo caa panuâe paé darigà, wiàna câgà caa üuri. Ba wâdé na gà tòpié, géé na âji pwâranümagà, â càcaa géé goo é pai tûâri kôo tâgà.

¹⁵ Âjupâra pâ, pwa cè ji pàara, cèna câgàu caa pitànaima na. Â matâra pâ wàrapwiri, ba na gàu o mwa nye pitànaima còwâ, dâra gòiri awé. ¹⁶ Ba nabàni, âna jèe câe caa pwi ênawéna'gà co. É jèe pwi aéjii kâju mwara, naa na nee Kériso. Üu, é jèe pwi gòrobéè, â wâgà, âna wâdé na gà dau meaarié. Ba é pwi ênawéna'gà, â jèpwi mwara, âna é pwi a cèikí béégà, naa goo Pwi Ukai.

Tòpié pwacèwii naa wâgo

1:2 Kolosé 4.17; 2 Timotéo 2.3 † **1:6** É pimeaari'gà, tà tèpa cèikí béégà—Grec: É picaatâa naa na cèikí, é, é pai picémara é cèikí. ‡ **1:6** Tèpa âboro—é, Gà. § **1:6** É, Go ilari jii Pwiduée pâ, wâdé na gà tâmogòori diri é pâ aupwényunyuaari na é naa tâjè, géé goo é cèikí kâjè naa goo Kériso.

1:7 2 Korénito 7.4 * **1:8** Na gà tòpi bwàti pwi jè béèð—Popai me géé nee tii 17. † **1:9** Pwi âboro pwanümoo—é, Pwi âboro na é cùruo pâ wà Kériso. **1:10** 1 Korénito 4.15; Kolosé 4.9 **1:16** 1 Timotéo 6.2

¹⁷ Wiàna câbaâjupâra† pâ, bu tupédu bére wakè [ba kà Kériso] â gà tòpié còwâ, pwacèwii naa wâgo na gà tòpio. ¹⁸ Â wiàna é mura cè muru jiigà [na ia é uru] é wiàna é pwa tâgà cè jè muru cèna càcaa wâdé, â gà tòpò diri naa goro neeô. ¹⁹ Tii muru wii kôo ni: *Wâgo, Paulo, na go mwa wâri tâgà.* (Êco na wâgâ mwara, co pwi béèò, âna wâdé na gà niimiri pâ, géé gooò, na ia gà tòpi é *âji wâro!) ²⁰ Gà pwa é pwina go ilari jiigà, naa na nee Pwi Ukai, co Philémon, ba na o patâmarù è pwâranümoò, ba ju tupédu a cèikî, naa goo Kériso.

²¹ Go jèe cèikî naa goo è pai pitêre dâra'gà, êkaa na go pwa tii paé. Â go tâmogòori pâ, gà o pwa cè pwina piwéna jii è pwina go ina paé.

Ipicijii

²² Go niimiri pâ, wà Pwiduée, âna ée jèe nama go caiwà diri; wârapwiri goo è pwâra pwapwicîri kâwâ. Êkaa na gà pwabwâti cè naditârawâ, cèna go tâa na.

²³ É naa paé è bwâcu'gà wà Épafra, pwi béèò goro tâa na karapuu, géé goro pai picémara kêe Kériso Iésu. ²⁴ Â rà naa paé è bwâcu'gà mwara, wà Maréko, ma Aristarque, ma Démas, ma Luka, wà tèpa béèò goro wakè.

²⁵ Wâdé na é cau wâjaawà diri è pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjê, Iésu Kériso!

Cidòri nyuâawà!

† **1:17** Câbaâjupâra—Reconnaitre la vérité, être convaincu (cèikî, tòpi, tâmogòori).
1.25, 2.24 **1:23** Kolosé 1.7 **1:24** Kolosé 4.10–12,14; 1 Timotéo 4.10–11

1:22 Filipi

Tii tà tèpa Hébéru Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Câjè caa tâmogòori é nee pwi a wii é pwi tii bèeni. Êco na jè tâmogòori pâ, nye pwi jè *Juif, na é cèikî naa goo wà Iésu. É pwi a tâmogòori bwàti é pwapwicîri kà tèpa Juif, ma é *Aamwari Béaa. Â é pwi âboro na é tâmogòori bwàti pai pwa tii naa na grec, ba é pai wii kêe, âna dau wâdé.

É wii wiidà?

Béaa kêra *naja 70. Ba, na pwi naja bèepwiri, âna wà tèpa coda roma, âna rà tanoori é *Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif wâ *Iérusaléma, â rà pacoo diri pâ *ârapwaailò kà tèpa Juif na é ina wà pwi a wii tii bèeni. (Còo naporomee 9 ma 10.)

É wii tâî?

Tà tèpa Juif—tèpa “Hébéru”—na rà jèe cèikî naa goo Iésu. Pwiri rà naanaimari pâ popai kêe na wâru, naa na caapwi tii, ba na rà naa târa jè wâra pwapwicîri.

Cina é wii?

É wii, ba na rà tâmogòori bwàti é wakè na é pwa wà Iésu ba kêra. Â é pagòorà, ba na rà cimwü ma pidàpwicâarirà, ba rà gére wâro na pàara na pitubaèpà târa.

Dà ère é tii bèeni?

Diri pâ naèa ma pâ ârapwaailò kà tèpa Juif naa na é *Aamwari Béaa, âna rà tâbawêe nabàni naa goo Iésu Kériso. Ba wà Pwiduée, âna é pwa tà tèpa âboro é *auiPWataâboro na bwaa âmuê. Â é nama é pwi âji a pwa ârapwaailò kêe na caapwi co, wà Iésu Kériso. Wàè na é pwi a pame é pâ *aupwényunyuaari kêra auiPWataâboro, â wàè pwi a-IPA popai naa nabibiu kêjè tèpa âboro ma wà Pwiduée. Ba é pwi âji âboro, â é pwi âji naî Pwiduée mwara, na é caapwi co. Ba é tâa jaa Pwiduée Caa, géé na biu, â dâra gòiri awé. Êco na é boome naani gòropuu, â é pa naiiri âboro. Â é pwa é ârapwaailò na tâbawêe, na é pipanuâê târa pwâra bà. Â joro é domii kêe na é bà naa goro *satauro, târa pwanauri diri pâ èpà kêjè. Â géé goo Kériso, â pâri ma jè medari Pwiduée naa na ipwâdé. Â câ mwa caa pâri ma jè pwa cè jè ârapwaailò.

Pai pitàgòo tii Hébéru

Iésu Kériso, âna é piwéna jii diri (1.1–4.13)

É piwéna jii tèpa angela (1.4–14)

É pame pai udò na dau pwényuâa (2.1–18)

É piwéna jii Moosé wà Iésu (3.1–6)

Âji pinaanapô jaa Pwiduée na é pame Iésu (3.7–4.14)

É pwi a-IPA popai nabibiu kêjè ma Pwiduée (4.14–10.18)

É pa naîri âboro â é pitère dà Pwiduée (4.14–5.10)

Pai patère tèpa cèikî (5.11–6.12)

É pacoo auinabéaa wà Pwiduée (6.13–20)
 Melkisédek, âna é ânuu Iésu Kériso (7.1–28)
 É pwi a pwa ârapwaaailò maina kâjè wà Iésu Kériso (8.1–13)
 Càcaa pâri pâ ârapwaaailò béaa târa ma pwanauri pâ èpà (9.1–10)
 Tâbawée ârapwaaailò kà Iésu (9.11–28)
 É wacaapwi pwa ârapwaaailò Kériso (10.1–18)
 Câmu tà tèpa cèikî (10.19–13.25)
 Jè ipwacèwii cèikî kà tèpa Isaraéla biu (11.1–40)
 Jè ipwacèwii Iésu, â jè cimwü (12.1–29)
 Bénabwé popai (13.1–25)

iésu kérésu âna é piwéna jii diri

(Naporomee 1.1–4.13)

¹ Na pàara biu, âna é pipatùrari* wà tèpa jojorojè† wà Pwiduée, na rà naigé mee tèpa *péroféta kée goro pàra pai pwa wèe na wâru. ² Â, na pàara nabà—naa na pâ bénabwé tòotù—âna é patùrajè, goo wà Pwina naîê. Ba géé gooé, âna wà Pwiduée, âna é tapoo é napwéretòotù ma é gòropuu, bau diri pâ muru na tâa na. Â nye wàè kaa na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba na ée mwa panuâ tée diri pâ pwiibà. ³ Na jè còo Pwina naîê, â jè còo é pai muugère ma pai maina kà Pwiduée Caa. Ba ipaiwà wàilu naa na diri pai pwa wèe. Diri pâ muru, âna rà cau tèepaa ma wâro, géé goro é popai kée, na dau pwa pàtamee.

Nye wàè kaa, Pwina naîê, na ia é cèitiri é pâ èpà kâjè. Â géé na càué, â é wâjué còwâ naa jaa Pwiduée, na é wânidò *napwéretòotù. Â wà Pwiduée—wà Pwina dau pwa pàtamee—âna é nama é tâaboo naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru].

É piwéna jii tèpa angela

⁴ Wà Pwiduée, âna é nama é piwéna‡ jii diri tèpa *angela, wà Pwina naîê. Â é naa tée pwi neere âboro, na dau pwamuru naa goo, jii diri pâ neere âboro. ⁵ Ba câé mu caa ina tà pwi jè angela wà Pwiduée pâ:

*Wàéni popai kôo,
 na go ina nabà:
 Gà pwina naîô,
 â go pwi caa'gà.*

Psaume 2.7

*é,
 Go o pwi Caa kée,
 â ée mwa pwi naîô.*

2 Samuel 7.14

* **1:1** Pipatùrari—Patùra. † **1:1** Jojorojè—Wà pwi awii é tii bèeni, âna é pwi jè Juif, â é wii tà pàra tàpé na rà tèpa Juif mwara. Â rà jèe cau cèikî naa goo wà Kériso. **1:2** Ioane 1.3 **1:3** Apostolo 2.33–34; Kolosé 1.20; Hébéru 8.1 **1:4** Filipi 2.9 ‡ **1:4** É piwéna—é, É jèe piwéna, é, É pâ nau piwéna. **1:5** 2 Samuel 7.14; 1 Chroniques 17.13; Apostolo 13.33

⁶ Ūna é paari Pwina naîê, tà tàpé na rà tâa jaaé, â é naa tée ê tàrù kà pwi ciàra èpo[§], â é pitûâri pâ:

*Wâdé na wà diri tèpa angela kôo,
âna rà o cau ipwamainae diri.*

Psaume 97.7

⁷ Napwa naa goo tèpa angela kêe, âna é ina wà Pwiduée:

*Go nama rà pwacèwii ê pwéretòtù;
Rà o pwacèwii ê doromara ânye.*

Psaume 104.4

⁸ Êco na wàèni ê pwina é ina naa goo wà Pwina naîê:

*Wâgà co [Pwina naîô]
âna wâgà Pwiduée*!
O ticé pwâadâra
ê Mwaciri'gà.
Gà mwa Pwi Ukai
dâra gòiri awé.
O *tàrù ê pai pitûâ'gà.
⁹ Gà wâdéari ê tàrù,
â gà miiri ê èpà.
Á wâgo, Pwiduée Caa'gà,
âna go jèe pitòrigarigà†
jii diri tèpa béegà.
Go wicèpwiri ê jawé ûrea
naa gòro pûrugà.
Go nama rà pipwamainagà;
go naa tâgà ê pipwâdéé,
na dau maina awé.*

Psaume 45.7–8

¹⁰ É ina mwara wà Pwiduée, naa goo Pwina naîê pâ:

*Naa na autapoo goo,
âna nye wâgà, Pwi Ukai‡,
na gà pwi a tòpò
ê pâara gòropuu.
Gà pwi a bari
iri napwéretòtù.*

1:6 Roma 8.29 **§ 1:6** Ūna é paari Pwina naîê... Grec: Ūna é popa Pwi ciàra èpo naa na gòropuu {monde}. Munaa é pai pitèpa Kériso, é, pai wâjué còwâ kêe na jè tòtùt. É popai monde ni, âna pai ina wèe pâ: Autâa, é, napô, é, mwaciri. Pwiri naani gòropuu, é wâpà wiàna wânidò napwéretòtù.

1:7 Psaume 104.4 **1:8** Psaume 45.7–8 * **1:8** Wâgà Pwiduée—Ê pâ popai bèepwiri géé na Psaume 45, âna popai kà pwi jè apwanyabi, goo ê pai piéa kà pwi jè ukai. Naani, âna é ina wà pwina é wii é tii tà tèpa Héberu, pâ, wà Pwiduée Caa, âna é ina pwiri tà Iésu Kériso, Pwina naîê. É wàrapwiri wà Pwiduée, ba na é paari tà tèpa âboro pâ, wà Iésu, âna é pwi ukai kâra gòropuu diri.

† **1:9** Pitòrigarigà—Grec: Oint. Còo note goo Luka 4.18. **1:10** Psaume 102.26–28 ‡ **1:10** Nye wâgà, Pwi Ukai—Ê pâ popai bèepwiri géé na Psaume 102, âna popai kà pwi jè âboro tà Pwiduée. Naani, âna é ina wà pwina é wii é tii tà tèpa Héberu pâ, wà Pwiduée Caa, âna é ina pwiri tà Pwina naîê, Iésu Kériso.

11 *O mwa tiâu
ê gòropuu diri,
ma napwéretòtù,
ma diri pwina tâa na.*

*Êco na nye wâgà co
na o mwa tâa awé.*

12 *Gà o cùurà
pwacèwii ârabwée;
Gà o pipîrirà
pwacèwii dòro aupuu.*

*Â nye wâgà co,
na gà nye tà tâa awé;
Gà nye tà wâro
dàra gòiri!*

Psaume 102.26–28

13 *Â wàéni jè muru na ia é ina wà Pwiduée:*

*“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

Gona guwà niimiri pâ, é ina pwiri tà pwi jè angela kêe? [Bwa! É ina pwiri tà Pwina naîê!]

14 Ba napwa naa goo wà tèpa angela, âna rà tèpa ênawéna co. Ba é cùrurà wà Pwiduée, ba na rà pitu tâjè, wàjè na ée mwa pa-udòjè, [ma naa tâjè é *âji wâro jaaé].

2

É pame pai udò na dau pwényuâa

Jè cibwaa nama piticèmuru naa goo

1 Gée goo pwiri*, â wâdé na jè pâra bwàti wiâra é popai na jè tère. Ba péa jè tà pâiti jii. 2 Ba napwa naa goo é *Naèà kà Moosé†, âna é nama rà pwa wârimuru wà diri tàpé, na càra caa pâra wiâra bwàti.

3 Êco na [wà Pwiduée, âna] é jèe naa tâjè é naigé, ba na jè udò; pwi naigé na dau maina ma pwényuâa [jii é naèà]! Â jè o wànau târa cè pai uru kâjè jii é wârimuru, wiâna câjè caa câbaâjupâraé?! Ba nye wà Pwi Ukai Iésu kaa, na ia é mara inapâpari tâjè é naigé bèepwiri. Â wà tàpé na rà tèreé, âna rà jèe *paâjupâraé tâjè.

1:13 Psaume 110.1   1:14 Psaume 34.8, 91.11   * 2:1 Pwiri—Ê pai maina ma muugère kà Pwina naî Pwiduée, na napéaati naa naporomee 1.   2:2 Galatia 3.19   † 2:2 Naèà kà Moosé—Grec: Popai na rà pame, wà tèpa angela, âna é coo. Rà ina wà tèpa Juif pâ, rà tòpi é Naèà kà Moosé naigé mee wà tèpa angela. (Còo Apostolo 7.53.)   2:3 Hébéru 10.29, 12.25

4 Â wà mwara Pwidueé, âna é paâjupâraê, goro pâ *câmu kâra pàtâmee—
muru na rà pò goo wà tèpa âboro. Â é jèpa naa pâ âraimeai, na é naigé mee
ê *Nyuâaê Pwicîri, wiâra câbawâdé kêe.

É ipakîrié boo ba kâjè

5 Go gére patùrawà goro ê Mwaciri† na o mwa tèepaa. Â o càcaa tèpa
*angela, na ée mwa nama rà pitûâ naawê, wà Pwidueé. 6 Ba é ina tée
wà pwi jè âboro, na jè ére géee goo ê *Tii Pwicîri pâ:

*Wailàapà wà pwi âboro,
na gà o niimirié,
[co Pwidueé]?
Gorodà na piâranümagà wàé,
wà *Pwina naîri âboro§?
7 Gà pakîrié boo
jii tèpa angela
na ji pàara,
na càcaa gòiri.
Gà naa tée korona—
bwe kâra ukai.
Gà nama pwamainâé.
8 Gà nama é pitûâ
naa gòro diri pâ muru!*

Psaume 8.5–7

Ba nye ticé jè muru, cèna o tâa gòroigé jii é pitûâ kêe*. Êco na nabàni, âna
jè còo bwàti pâ, càcaa pâji coo diri é popai bèepwiri. 9 Â jè còo mwara pâ,
jèe pakîri wà Iésu, na ji pàara, na arana tèpa angela. Ba é pwamaagé còo,
â é bà ba kâjè diri tèpa âboro, géee goro ê *pimeaari imudi kà Pwidueé. Â
géee goo é pwina é pwa wà Iésu, â jèe naa tée korona—bwe kâra ukai. Â jè
còo pâ ipwamainâé, [pwacèwii é popai bèepwiri naa na Tii Pwicîri].

É pwi càa diri tèpa naî Pwidueé

10 Wà Pwidueé, âna é tòpò ba kêe diri pâ muru, â é tàgére wéaa goorà.
Pwa pàra tèpa naî Pwidueé mwara, na rà dau wâru, [âna wàijè kaa]†. Â
wâdé tée, na é nama jè cau tâa na é pai maina ma muugère kêe. Pinaigé
mara é pwiibà, é pai maagé còo kà Iésu ma pai bà kêe. Â géee goo kaa pwiri,
â wà Pwidueé, âna é naa tà Iésu é autâa na tâbawêe, na pârié. Ba wà Iésu,
âna é pwi ukai, na é pa-udò diri tèpa naî Pwidueé, na pwi a poparà pâ,
[naa na *âji wâro]†.

2:4 Maréko 16.20; 1 Korénito 12.4,11 † 2:5 Mwaciri—Grec: Gòropuu. 2:6 Psaume 8.5–7

§ 2:6 Wà Pwina naîri âboro—Popai me géee Psaume 8.4–6, na popai goo jè tèpa âboro. Êco na wà
pwina é wii é tii tà tèpa Hébéru, âna é ina wà Iésu, na pitunee tée pâ Pwina naîri âboro. * 2:8
Pitûâ kêe—é, Pitûâ kâjè. Pwiri é inajè tèpa âboro, é, pwiri Iésu Kériso, Pwina naîri âboro. 2:9
Filipi 2.8–9 † 2:10 Âna wàijè kaa—Bà jèe wii wàijè tèpa naîe naa na pâ nee tii 10–18, ba jè tèpa
naî Pwidueé, wàijè na jè cèiki naa goo wà Iésu. (Còo Hébéru 3.6.) † 2:10 É, Diri pâ muru, âna kêe
{kà Pwidueé}, â rà me géee gooé, â rà tâa géee gooé. Â é popa tèpa naîe na rà wâru naa na pai maina
ma muugère. Â wâdé tée na é nama é tâbawêe {wà Iésu} naigé mee é pai maagé còo kêe, wâé {wà
Iésu} na é pwina é tapoo é pai udò kâra. Ê pâ popai é nama é tâbawêe {wà Iésu}, âna pwiri pai tòpi
kêe é autâa kêe napwèretòotù, é, pwiri pai ina wèe pâ, na o tâbawêe é pai pa-udòjè kêe.

11 *Ūu, nye wà Iésu kaa, na é pwina é popajè tèpa âboro kêe, pàdari wà Pwidueé* [§], [pwi caa kêe] ba na o caapwi caa kâjè diri, wàjè ma wàé. *Â géé goo kaa pwiri, âna câé caa kamu, na é ina gooje pâ jè tèpa aéjii kêe.*
 12 *Ba wàé na ia é jèe ina tà Pwidueé pâ:*

*Go mwa pwamaina neegà
 tà tèpa aéjii kôo.
 Go mwa câdirigà
 na rà pitapitirirà*.*

Psaume 22.23

13 *Â é ina tée mwara pâ: Wâgo mwara, âna go mwa cèikî naa googà. Ésaïe 8.17*

*Â jèpwi mwara:
 Wâgo ni, ma wà tàpé
 na é naarà tóo wà Pwidueé,
 wàibà diri tèpa naîé†.*

Ésaïe 8.18

É pâ nau pwi âboro pwacèwijiè

14 *Wàjè tèpa naî Pwidueé, âna jè cau tâa tâjè diri, è naiiri âboro na o mwa bà. Â é pa naiiri âboro wà Iésu, ba na é pwacèwijiè. Â é jèe bà ba kâjè, ba na tapàgà è pàtama *Caatana, wà pwina é nama jè bà. 15 Â, na wàrapwiri, â è tipijè jii è pai wâgotâjè goro è pwâra bà, na ia piijè béaa, diri tòotù.*

16 *Jè tâmogòori bwàti pâ, câé caa me wà Iésu, ba na é pitu tà tèpa angela. É nye me nau pitu tà tèpa gòobàra *Abéraama. 17 Â é ipwacèwijiè, tèpa aéjii kêe, naa na diri pai pwa goo. Ba [wiàna càcaa wàrapwiri, â pwiri càcaa pâri ma] é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma wà Pwidueé‡. Â é jèe pwi a pwa ârapwaaailò maina kâjè, na é pitère dà Pwidueé, naa na pai piênawéna kêe tée. Â é pwi a mearijè, [wàjè na ticè nii kâjè]. Â é tòpò è *ârapwaaailò, târa pwanauri è pâ èpà kâjè. 18 Â nye pâri ma é pitu tâjè, wiàna tèepaa marijè è tacai. Ba é tâmogòori è tacai, ma é maagé còo.*

3

É piwéna jii Moosé wà Iésu

1 *Tèpa cèikî béèò, wà Pwidueé âna é jèe todàwà, ba na guwà tèpa âboro kêe. Ékaa na guwà naa nùmawà naa goo wà Iésu, ba é pwi majoro è cèikî kâjè. Ba é cùrué medarijè wà Pwidueé, â é pacimaé, ba na é pwi a pwa *ârapwaaailò maina kâjè*. 2 Â é pitère dà Pwidueé, â é piênawéna kêe*

2:11 Mataio 25.40 [§] **2:11** É popajè...pàdari wà Pwidueé—é, É tipi tèpa âboro jii è pâ èpà kàra.

Grec: É nama rà pwicîri. **2:12** Psaume 22.23 * **2:12** Popai me géé Psaume 22.23, muru wii kâ ukai Davita. Wà pwi awii è tii bèeni tà tèpa Hébéru, âna é ina pâ, nye wà Iésu na é mara ina pâ popai bèepwiri tà Pwidueé, na ia ru tâa napwéretòotù, béaa kàra pai tòpò wàra è gòropuu. **2:13**

Ésaïe 8.17,18 † **2:13** Wàibà diri tèpa naîé—Grec: Ba rà cau tèpa naîò naa na Tii kâ Isaia. Éco na naani, âna é popa pâ popai bèepwiri wà pwi awii è tii bèeni, ba naa popai goo wà Iésu, bau diri tèpa âboro kêe, na rà cau tèpa naî Pwidueé ma wàé. **2:14** 1 Ioane 3.8; Auinapàpári 12.10 **2:16**

Ésaïe 41.8–9 ‡ **2:17** Pwi a-ipa popai... Wàépwiri wakè kâ pwi apwa ârapwaaailò. Còo note goo Hébéru 6.19–20. **3:1** Nombres 12.7; Hébéru 4.14, 7.26 * **3:1** Grec: Â ékaa, co tèpa aéjii pwicîri, wâguwà tèpa béjè na todâjè géé napwéretòotù, âna wâdé na guwà naa nùmawà naa goo wà Iésu, wàé pwi apostolo ma pwi apwa ârapwaaailò goro è cèikî kâjè.

bwàti, pwacèwii *Moosé napwiri, na ia é piênawéna kâra diri é pwârawâ kâ Pwiduée.

³ Êco na dau pwamuru naa goo wâ Iésu jii wâ Moosé, â wâdé na dau ipwamainâé jiié. Ba wâ pwi apooro é wâ, âna é piwéna jii é pwi ênawéna†. ⁴ Ba jèpa wâ, âna nye pwa pwi apooé, â nye wâ Pwiduée na é tòpò diri pâ muru.

⁵ Napwa naa goo wâ Moosé, âna é dau pwi a wakè bwàti naa na pwârawâ kâ Pwiduée, â é dau pwi a pitère dâra. Êco na é nye pwi ênawéna co. Ba é pwi ânuuru‡ diri é pwina ée mwa inapàpari wâ Pwiduée, géé na càué. ⁶ Â wâ *Kériso, âna é pwina nari èpo na pwârawâ, na naa tée pitûâ. Â é pwârawâ bèepwiri, âna wâjè kaa, wiàna jè tà cimwü naa na pai pitapacîri kâjè, ma cipa ba mwü é cèikí kâjè.

Âji pinaanapô jaa Pwiduée na é pame Iésu

Cibwaa ipwacèwii tèpa Isaraéla

⁷ Géé goo é pâ pwi bèepwiri, â [wâdé na jè pitère dâra é pwina] é ina é Nyuââé Pwicîri, pâ:

*Wiàna guwâ tère
pwâra to kâ Pwiduée,
na tòotù bèeni,*

*⁸ â guwâ pitère dèe§!
Tâu tà wâ tèpa Isaraéla
goo Pwiduée kâra,
napwiri, naa namaré.
Rà naa càurà naa gooé
Rà nye pigàdèe,
goro pâ càrarà!*

Psaume 95.7–8

⁹ [Â ipaiwâ é pwina é ina naa goorà wâ Pwiduée]:

*Rà tacaio naa namaré,
wâ tèpa caa kâwâ.
Géé goo pwiri,
â rà côo é pwina go pwa,
¹⁰ naa na 40 naja.
Oratôo goorà.
Go inapàpari:
“Rà naa càurà naa good!
Câra caa pitère dòo*!
¹¹ Go putâmu naa goorà.
Go ipwataâboro pâ:
O câra mwa caa me*

† 3:3 (2e phrase) & 3.4 Grec: ...Ipaiwâ naa goo pwi aba wâ, na é piwéna jii é wâ na é bari. 4Ba êdiri pâ wâ, âna o pwa pwi abari, â nye wâ Pwiduée na é bari diri pâ muru. 3:5 Nombres 12.7

‡ 3:5 Pwi ânuuru—Grec: Pwi apaâjupâra. 3:7 Psaume 95.7–11 3:8 Exode 17.7; Nombres 20.2–5 § 3:8 Â guwâ pitère dèe... Grec: Guwâ cibwaa nama gòo pwâranümawâ, pwacèwii na biu, na tàutawâ gooé. * 3:10 Grec: Naa na 40 naja. Go putâmu naa goo pwi naneêâboro bèepwiri. Â go ina pâ: É ipa-imwürurâ taaci é pwâranümarâ. Càra caa tâmogòori é pâ naigé kôo. Ipaiwâ naa na nee tii 15. 3:11 Nombres 14.21–23

*naa na ére aunao,
[ére kêra pinaanapô]
na go jèe ipwabwàti!"*

Psaume 95.9–11

Jèe cibwaa nama gòo pûrujè

¹² Êkaa na guwà ipwacôowà, co tèpa béeò! Ba wiàna guwà wéaari pâ aunünüma na èpà, â wiàna tàutàwà na guwà cèikí, â guwà péa tà pâiti jii wà Pwidueé, pwi a pawârojè†. ¹³ Ba è èpà na jèe pwa, âna é ipa-imwûrujè, ma nama gòo pûrujè, [â é pwa ma jèe naa càùjè naa goo wà Pwidueé]. Êkaa na guwà ciburà ipagòowà naima, ba na o càcaa tèepaa mariwà é pwiibà! Â guwà wàrapwiri diri pâ tòotù. Ba è pwi tòotù bèepwiri na é ina é Tii Pwicíri, âna nabà, [â càcaa widaùuru]!

¹⁴ Jèe jèe tèpa bée Kériso, géee na autapoo goo, na jèe cèikí naa gooé. Â wâdé na jèe cipa ba mwü è cèikí bèepwiri, tèepaa naa na é pwâadèrèe [ba na o pwa cèe kâjè géee goo é pwina tâa tée].

¹⁵ Â [jèe cibwaa ipwanauri é pwina jèe tàgèrè] pûra naa na *Tii Pwicíri pâ:

*Wiàna guwà tère
pwâra to kà Pwidueé,
na tòotù bèeni,
â guwà pitère dèe!
Guwà cibwaa
naa càùwà naa gooé!*

Psaume 95.7–8

Càra caa tèepaa naa na aunao

¹⁶ Wàilàapà tàpé na ia rà tère é pwâra to kà Pwidueé, â na ia rà naa càùrà naa gooé? Nye wà tèpa jooorojè kaa, na ia é poparà còobé wà Moosé géee napô *Aigupito! ¹⁷ Â nye naa goorà kaa, na ia é putàmu wà Pwidueé, naa na 40 naja. Nye wàilà kaa na ia rà pwa na èpà naa namaré, â rà cau bà imudi naawé. ¹⁸ Â nye wàilà kaa, na ia é *ipwataâboro tàra wà Pwidueé, pâ, o càra caa tèepaa naa na é napô, na ia é jèe pwabwàti ba kàra. ¹⁹ Â jèe càra caa tèepaa, naa na aunao [ma pinaanapô] kà Pwidueé, géee goro na tàutàra na rà cèikí naa gooé.

4

¹ Wà Pwidueé, âna é mara ina [tà tèpa jooorojè] pâ, ée mwa poparà pâ naa na aunao [ma pinaanapô] na é jèe mara ipwabwàti ba kàra. Â é auina kêe bèepwiri, âna é jèe nye coo ba kâjèe nabàni. Êkaa na jèe ipwacôoco, ba é péa pitèi pàra tàpé géee goojè wà Pwidueé, ma ina pâ, rà jèe ipâiti*.

² Ba jèe nye picémara tâjè è popai na wâdé [goro é aunao bèepwiri] pwacèwiirà. Êco na wàilà, âna ticèe pumara è popai na rà tère, géee goro na càra caa tòpi goro cèikí†. ³ [Â wàèpwiri è majoroé ma] é ina wà Pwidueé pâ:

† 3:12 Pwi apawârojè—é, Na é wâro. 3:15 Hébéru 3.7–8 3:16 Nombres 14.1–35 3:17 1 Korénito 10.10 * 4:1 É péa...ina pâ, rà jèe ipâiti—é, Ba rà péa niimiri wà pàra tàpé géee goojè pâ, na rà jèe ipwâ. † 4:2 Càra caa tòpi goro cèikí—é, Càcaa tâa goorà è cèikí kà tàpé na rà pitère dèe. Pwiri pai ina wèe pâ, wà Kaléba ma Iosua na ru cèikí naa goo wà Pwidueé. (Còo Nombres naporomee 13 ma 14.) 4:3 Psaume 95.11; Hébéru 3.11

*Go putàmu naa goorà.
Go ipwataâboro pâ:
O càra mwa caa me
naa na ére aunao,
[ére kêra pinaanapô]
na go jèe pwabwàti!*

Psaume 95.11

Tàpiri tâjè pwi aunao bèepwiri

Êco na wàijè na jè cèikî, âna jè o tòpi é âji nao ma pinaanapô kà Pwiduée[‡], [na é jèe nabwé pwabwàti wà Pwiduée, géé na biu]. Ba êdiri auniimiri kêe goro pâ wakè na ée mwa pacoo, âna tâbawêe, béaa kêra pai tốpò kêe é gòropuu.

⁴ Jè pûra mwara naa na jè ére géé goro é *Tii Pwicîri [i pwi ia é pwa wà Pwiduée naa na autapoo goo]. Ba jèe wii pâ: *É nao wà Pwiduée na bé 7 kêra tòotù, géé na càuru é pâ wakè na é pwa. Genèse 2.2* Wàépwiri pwi bé 7 kêra tòotù kêra nadàpara pwapwicîri.

⁵ Jè wàjué còwâ naa goo i pwi nee tii, na ina pâ:

*O càra mwa caa me
naa na i ére aunao,
[ére kêra pinaanapô]
na go jèe pwabwàti!*

Psaume 95.11

⁶ [Na jè pûra pwiri, â jè nye tâmogòori pâ] nye pwa é aunao [ma pinaanapô] na ia é pwabwàti wà Pwiduée. Jèpwi, âna jè jèe còo pâ, wà tàpé na rà mara tòpi é popai goo, âna càra caa tò naa na, ba càra caa pitère dèe. ⁷ Â wàépwiri na é câmuri jè tòotù wà Pwiduée, [ba na rà o tòpi é âji pinaanapô kêe[§], wà para tèpa âboro]. Â é pwi tòotù bèepwiri, âna i pwi tòotù na ia ina naa na i pwi nee tii wâna é Tii Pwicîri. Ba é ina pâ:

*Wiàna guwà tère
pwâra to kà Pwiduée,
na tòotù bèeni,
â guwà pitère dèe*!*

Psaume 95.7-8

Â é popai bèepwiri, âna wà ukai *Davita, na é pinaigé mee, jèe dau wâme còwâ [kêra é pai pâra kà tèpa jooorojè naa namaré].

⁸ Êkaa na jè còo pâ é aunao [ma pinaanapô bèepwiri] âna càcaa é napô na ia é poparà pâ naawê wà Iosua[†]. Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri câe mwa caa ina còwâ cè jè tòotù wà Pwiduée. ⁹⁻¹⁰ Â géé goo pwiri, â pwa é aunao [ma pinaanapô] ba kêjè tèpa âboro kà Pwiduée. Â, na jè o too naa na, â jè o mwa bàra nao jii é wakè kêjè. Â jè o ipwacèwii wà Pwiduée, na ia é nao naa na bé 7 tòotù, [géé na càuru pai tốpò kêe é gòropuu].

[‡] **4:3** Jè o tòpi é âji nao... Grec: Jè o nye too naa na aunao. Jè tòpi i âji pinaanapô bèepwiri na jè tâa goo Iésu Kériso. **4:4** Genèse 2.2 **4:5** Psaume 95.11 **4:7** Psaume 95.7-8 **§ 4:7** Tòpi é âji pinaanapô—Còo note goo nee tii 3. ***** **4:7** Â guwà pitère dèe—Grec: Guwà cibwaa nama gòo pwâranümawà. **4:8** Deutéronome 31.7; Josué 22.4 **† 4:8** 1re phrase—Grec: Ba wiàna é naa târa aunao wà Iosua... (Iosua—Còo Apostolo 7.45.) **4:9-10** Héberu 4.4

¹¹ Wiàna wàrapwiri, â wâdé na jè ipwadàrapwa ma jè tòpi é âji pinaanapô kà Pwiduée. Â jè cibwaa pwaduwa kà tèpa jooorojè, [tèpa *Isaraéla] na ia rà ipwatàu. Ba wà pwina câé caa pitère dà Pwiduée, âna é pâiti†.

Popai kà Pwiduée âna tâuwa

¹² Ê popai kà PwiduéeŠ, âna dau pwa pàtâmee, ba na é wakè goojè. Ba é pwacèwii é tâuwa na nye dau éa kaa é du pière, ba é tapàgà tiagoro pâ aupitòobàra ma tiagoro pâ âraduujè. Ba é gée tiagoro pâ câbawâdé ma auniimiri na tàbinyiri nigée na pwâranümajè. Â é [pwa ma pwéelaa goorà* ma] tèirà.

¹³ Ba nye ticè jè muru, ma âboro, cèna pâri ma é cârû goo wà Pwiduée. Ba wàé na é tòpòrà diri, â é tâmogòori é âji pai pwa goorà†. Â nye wàé kaa na jè o mwa coo araa ma paari tée diri é pwina jè pwa.

iésu âna é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma pwiduée

(Naporomee 4.14–10.18)

É tâmogòori pai ticè nii kâjè

¹⁴ [Go gère ina tàwà pâ] wà Iésu, *Pwina naî Pwiduée, âna é pwi a pwa *ârapwaaailò maina kâjè, na é jèe too naa *napwéretòotù, [ba na é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma wà Pwiduée]. Êkaa na wâdé na jè tà tâjùru ba mwü é cèikî kâjè naa goooé.

¹⁵ Câé caa pwi a pwa ârapwaaailò na é wâiti jiijè. Ba é tâmogòori bwàti é pai ticè nii kâjè, â jèe tacaié, naa goro diri é pwina tacaijè goo. (Êco na wàé, âna câé mu caa pipanuâé, â câé mu caa pwa na èpà.)

¹⁶ Gée goo kaa pwiri, â o câjè caa piwâ, na jè me na ara Pwiduée, Pwi Ukai‡, [na é naigé mee wà Iésu]. Ba jè o mwa tòpi gée goooé é *pimeaari imudi kèe. Â ée mwa pitu tâjè, [wàijè na piticè nii kâjè] â ée mwa dau pwa na wâdé tâjè, na pàara kèe.

5

Pwiduée na é naa tée wakè kèe

¹ Napwa naa goo wà pwi a pwa ârapwaaailò maina, âna é pwi âboro na pitòrigarié, ba na é pwi a-ipa popai nabibiu kà tèpa âboro, ma wà Pwiduée. Ba é naa tà Pwiduée é pâ âraimeai ma *ârapwaaailò, ba na o pwanauri é pâ èpà kà tèpa âboro. ² Â é [nye ji pwi âboro] pwacèwiirà, â é tâmogòori pai ticè nii kâra pâ âboro. Â é moo naa goorà, ma meaarirà na rà imwüru, gée goro pai càcaa tâmogòori kâra. ³ Â, na pàara na é pwa ârapwaaailò târa pwanauri pâ èpà kâra é Ba, âna é pwa ârapwaaailò ba kèe mwara, gée goo na é pwi âboro na ticè nii kèe, pwacèwiirà.

⁴ Nye ticè cè jè âboro, cèna é tàpo cimadò gée goooé ma é pwi a pwa ârapwaaailò. Ba pwi wakè na dau pwamuru naa goo. Â nye wàco wà

† 4:11 Dernière phrase—Grec: Ba na o câé caa tûu wà pwi jèpwi. 4:12 Éféso 6.17; Auinapàpari 1.16, 19.13–15 Š 4:12 Ê popai kà Pwiduée—Càcaa aupwa tii co. Ba é patùrajè wà Pwiduée, na rà naigé mee wà tèpa âboro kèe, â na naigé mee é Tii Pwicíri mwara. * 4:12 Pwa ma pwéelaa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Papwéelaari. † 4:13 É tâmogòori é âji pai pwa goorà—Grec: Â rà nye cau cipàpaa na ara é du âraporomee. 4:14 Hébéru 3.1, 10.23 4:16 Hébéru 10.19 ‡ 4:16 Na ara Pwiduée, Pwi Ukai—Grec: Naa goo é autâa (trône). 5:3 Lévitique 9.7, 16.6 5:4 Exode 28.1

Pwiduée na pâriê ma é pitòrigari cè pwi âboro, pwacèwii pai pwa kêe naa goo wà *Arona, [wà pwi a pâbéaa kà tèpa pwa ârapwaaailò kâjè biu].

⁵ Ipaìwà naa goo wà Kériso. Ba caé caa ipwamainae còwà. Â nye wà Pwiduée, na é nama é pwi a pwa ârapwaaailò maina. Ba é ina tée pâ:

*Wàéni popai kôo,
na go ina nabà:
Gà pwina naîô,
â go pwi caa'gà.*

Psaume 2.7

⁶ Â jè pûra mwara [na jè nee *Tii Pwicîri] na é ina wà Pwiduée pâ:

*Gà pwi a pwa ârapwaaailò
dàra gòiri awé.
Ipaìwà wâgâu
ma Melkisédék*.*

Psaume 110.4

É pitère dèe Kériso â é picâri

⁷ Na é bwaa wâro ni gòropuu wà Iésu, â pwa jè pàara na é i ma tomara too tà Pwiduée, na é upaé [jii é pai bà kêe]†. Â é tère é pwâra pwapwicîri kêe wà Pwiduée. Ba wà Iésu, âna é dau pwi a papwicîriê ma pitère dèe.

⁸ É nye Pwina naîê kaa, êco na, pâri ma é picòo é pai pitère dàra, goro pai picâri kêe. ⁹ Â [é pitère dàra tiagoro é pwâadèrèè, â] é jèe tubanabwé diri é wakè kêe†. Â géé goo kaa pwiri, na ée jèe caa *pwi a pa-udò diri tàpé na rà pitère dèe. [Â é naa tàra é *âji wâro jaaé.] ¹⁰ Â é pacimaé wà Pwiduée, ma é pwi a pwa ârapwaaailò maina pwacèwii wà Melkisédék.

Pai patère tèpa cèikî

¹¹ Wâru pâ muru na nümoo na go^S ina tàwà goo [pai ipaìwà Iésu, ma Melkisédék]. Êco na o câguwà caa tâmogòori, ba guwà tèpa pwa ciritâu, â câguwà caa nünüma bwàti* [naa goo é cèikî kâjè].

¹² Jèe gòiri [na guwà cèikî, êco na bwaa dau kîri é autâmogòori kàwà, naa goo é popai kà Pwiduée. Wiàna guwà jèe cimwü] â pwiri guwà jèe tèpa pacâmuri pàra tàpé. Êco na guwà bwaa tèpa câmu, â câguwà caa pâ dau paé.

Guwà pwacèwii pâ nari èpo na rà bwaa di. Ba bwaa càra caa pâji ija é utimuru cèna gòo. ¹³⁻¹⁴ Â wà pwi [a cèikî] na é wàrapwiri, âna bwaa càcaa pâri ma é pinadàrù é pwina *târù ma é pwina èpà†. Êco na wà pwina é

5:6 Psaume 110.4; Hébèru 6.20, 7.1 * **5:6** Melkisédék—Wà pwi ukai, ma pwi jè apwa ârapwaaailò kâra jè Ba, naa na pàara kà Abéraama, pwi caa kâra é Ba Israaéla. (Còo naporomee 7, ma Genèse 14.17–24.) **5:7** Mataio 26.36–46; Filipi 2.6–8 † **5:7** 1re phrase—é, Pwa pàara na é i ma tomara too tà Pwiduée, ba na é upaé. Ba pwa pátama Pwiduée na é pa-udòjè jii é pwâra bà. Wà pwi awii tii bèni, âna é niimiri é pwâra pwapwicîri kà Iésu na Gethsémané. (Còo Mataio 26.36–46.) Pwiri é niimiri mwara pàra pàara na é i na wà Iésu, pwacèwii géé na càuru pai bà kà wà Lacaro. (Còo Ioane 11.35.) ‡ **5:9** Â...é jèe tubanabwé diri é wakè kêe—é, É tòpòé wà Pwiduée, ba na é pwi apwa ârapwaaailò maina kêe. Grec: Ûna jèe nama é tábawêe. **S** **5:11** Go—Pai pwa kà tèpa âboro béaa, na rà wii pâ: Wàibà; â pai ina wèe pâ: Wâgo. Còo note goo 2 Korénito 1.6. * **5:11** Ba guwà tèpa pwa ciritâu, â câguwà caa nünüma bwàti—Grec: Ba guwà jèe kee. **5:12** 1 Korénito 3.1–3 † **5:13-14** Pinadàrù é pwina târù ma é pwina èpà—é, Tâmogòori é popai na târù.

cimwü [naa na cèikî] âna é tâmogòori pwiri, ba é jèe wârori, â é jèe picòo. Â pâri ma é tòpi é utimuru na gòo.

6

Jè tòpaé jii pâ pâbéaa kâra ârapupûra

¹⁻² Wâdé na jè tèpa âboro na jè cimwü naa na cèikî naa goo Kériso. Jè tòpaé jii pâ pâbéaa kâra ârapupûra, na ia jè tòpi na jè mara cèikî:

Ê pai pinünüma ma pai biijè jii pâ tûâ na èpà, na rà popajè dâra é pwâra bà;

Ê pai cèikî naa goo wà Pwiduée;

Ê *piupwaa;

Ê pai tòpò du ijè [naa gò pwi jè a bwaa âmu cèikî târa *pwényunyuâarié];

Ê pai o wâro còwâ géé na aubà kâra diri tèpa âboro;

Ê pitèimuru kà Pwiduée, [târa naa târa é pumara wakè kâra]. (Â napwa naa goo é aupitèi kêe, âna o coo awé.)

Ba diri pâ pwiibà, âna muru na jè jèe mara picòo béaa. Â càcaa pâri ma jè picòo còwâ. ³ Ba wâdé na jè pitòpaé, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée*.

⁴ Dâ cèna jè ina naa goo wà tàpé na rà panuâ bamwara é cèikî†? [O dau pwacoé ma rà o mwa jèu biirâ.] Ba ia é nama pwéelaa târa [é âjupâra gooé]. Â rà jèe tòpi pâ *aupwényunyuâari kêe, na me géé *napwéretòtù. Â jèe tâa jaarà é Nyuâaê Pwicîri, ⁵ â rà jèe nari géé goo é pai wâdé kâra é popai kà Pwiduée. Â rà jèe còo mwara é pàtàmara é *Mwaciri kà Pwiduée, na ée mwa bàra paari, wiàna ée mwa tòpò é Mwaciri kêe‡.

⁶ Â wiàna rà tètâjii diri pâ pwiibà, â rà nye dau pitubaèpà târa còwâ§. Â o dau pwacoé ma o nûmarà na rà pinünüma ma wâjué còwâ. Ba pwacèwii na rà gére tanamiri còwâ wà *Pwina naî Pwiduée naa goro *satauro, ma tubakamué, na ara tèpa âboro diri.

⁷ [Wà tàpé na wàrapwiri, âna rà pwacèwii é napuu na èpà.] Napwa naa goo é napuu na wâdé, âna é tòpi bwàti é popaa, â é nama cipu é utimuru kà tèpa wakè wèe. Â é pwényunyuâari é napuu bèepwiri wà Pwiduée. ⁸ Êco na é napuu na é nama cipu co pâ upwâra na pwa daaé, ma murumwatò na èpà, âna ticèmuru naa goo. Â é péa tojii é napuu bèepwiri wà Pwiduée, ma cîri tâjii.

Guwà tà cimwü tia pwâadèrèè

⁹ Napwa wâguwà, co tèpa âji béèò, âna go dau cèikî naa goowà. Ba go niimiri pâ, guwà tàgèrè tâa na é âji naigé, â guwà tàgèrè pâra dâra é pai

* **6:3** Pai ina wèe pâ, wâdé na jè pinünüma naa goo pâ muru na wâgòro, goo é cèikî kâjè—muru na tâa na Tii Pwicîri, na câjè caa pâji tâmogòori. Â pinapèaati pâra muru bèepwiri naa na tii bèeni. Ba wâru pâ ucina goo wà Lésu Kériso, na rà tâa na Aamwari Béaa. † **6:4** Tàpé na rà panuâ bamwara é cèikî—Nee tii 4–8, âna pwiri popai goo wà tàpé na rà tèpa acèikî béaa, èco na rà naaco é cèikî kâra. Ê, pwiri popai goo wà tàpé na rà tâa jaa wà tèpa cèikî, â rà tâmogòori é âjupâra, â rà còo pâ muru na wâdé na é pwa wà Pwiduée, èco na rà tètâjii. ‡ **6:5** Ê pàtàmara é Mwaciri kà Pwiduée... Grec: Ê pàtàmara é pâara na o mwa me. **6:6** Mataio 12.31; Hébéru 10.26–27; 1 Ioane 5.16 § **6:6** Rà nye dau pitubaèpà târa còwâ—Grec: Târa còwâ. Ê pâ popai-bà, âna rà tâa gòobàra pâ popai rà tanamiri còwâ wà Pwina naî Pwiduée, â pwiri pai ina wèe pâ: Goro du îrà. **6:8** Genèse 3.17–18

udò kàwà* [naa na *âji wâro]. ¹⁰ Ba wà Pwiduée, âna é *târù, â câé caa imwûru é pimeari kàwà ba kée, ma tèpa âboro kée. Ba guwà nye dau pitu târa, â guwà bwaa nye tàgére ci naa goo nabà.

¹¹ Â o dau wâdé tóo, na guwà tà bura ma gòo, [naa na é pimeari kàwà bèepwiri] tiagoro pwâadèrèè. Â guwà o mwa tòpi diri é câmawà na wâdé, na guwà tapacîri. ¹² Â o câguwà caa pâ nau tèpa tàpilée! Wâdé na guwà ipwacèwii tàpé na ia rà cèikî ba gòo. Ba rà pidàpwicâarirà, tiagoro na é naa târa i pumara wakè kàra wà Pwiduée, na ia é mara ina târa.

É pacoo auinabéaa wà Pwiduée

¹³⁻¹⁴ Biu, âna é *ipwataâboro† wà Pwiduée tà *Abéraama, pwi joorojè, â é ina pâ: *Go o nye dau pwényunyuâarigà. Â go nama rà dau wâru awé tèpa gòobàragà.* *Genèse 22.17* ¹⁵ Â wà Abéraama, âna é pidàpwicâariê, ba na é tapacîri é auinabéaa kà Pwiduée. Â gée goo kaa pwiri, â nye po cau coo diri tée.

¹⁶ Naa jaajè tèpa âboro, âna wiàna nùmajè na jè paari tà pàra tàpé pâ, jè ina é pwina âjupâra, â jè ipwataâboro naa na nee pwi âboro na dau pwamuru naa gooé jiijè. Â, naa wàrapwiri, â jèe pacoo diri é pwâra pikòì nabibiu kàra, â rà târi pwârà.

¹⁷ Ipaivà naa goo wà Pwiduée. Ba ûna é ina pâ ée mwa pwényunyuâari pâ âboro, â é nye ipwataâboro naa goo, ba na é *paâjupâra târa é pwina é ina. Êkaa na rà tâmogòori pâ, rà o nye tòpi é pwina é jèe ina, â o câé caa pitòotéri auina kée.

¹⁸ [Ba jè tâmogòori pâ, wiàna é ina pâ ée mwa pwa cè jè muru wà Pwiduée, â o câé caa pwâ. Â wiàna é ipwataâboro naa goo, â ée nye pacoo.] Wàépwiri du ârailu muru na càcaa gù, â wàépwiri é bèpagòjè, na jè jèe uru naa jaaé. Â pwa nii ma gòo kâjè, ma jè cipa ba mwü é auinabéaa kée tâjè, na jè tapacîri goro cèikî.

¹⁹⁻²⁰ Ê auwâari kâjè bèepwiri, âna é pwacèwii é pàiri jinu na gòo, na é cipa ba mwü é pwâranùmajè. Â èrà bwàti na ére na dau pwicîri naa napwéretòtù. Ba wà Iésu, âna é jèe tàpìri é pé ciità maina na é târiwâri é ére bèepwiri‡, â é mara pâbéaa kâjè, ba na é tò naawê, ba [na é pwi a-ipa popai nabibiu] kâjè [ma wà Pwiduée]. Ba nye wàé kaa na é jèe pwi a pwa *ârapwailò maina kâjè, na é pwacèwii ukai Melkisédèk biu§. Â ée mwa wàrapwiri wà Iésu dàra gòiri awé.

7

Melkisédèk âna é ânno Iésu Kériso

Wàilàpà Melkisédèk?

¹ Napwa naa goo wà Melkisédèk, âna é pwi ukai naa na ville Salem, na pàra biu. É pwi a pwa *ârapwailò kà Pwiduée kâjè—pwi Pwiduée, na

* **6:9** Guwà tàgére tâa na ê âji naigé... é, Tâa tâwà é pâ muru na dau wâdé {jii pwiri}, na rà o pame é pai udò kàwà. **6:10** Hébéru 10.32–34 **6:13-14** Genèse 22.16–17 † **6:13-14** É ipwataâboro—Grec: É ipwataâboro naa na nee, wàé còwâ {Pwiduée}, ba càcaa pâri ma é ipwataâboro naa na nee pwi jèpwi na é maina jiié. (Còo nee tii 16.) **6:18** Nombres 23.19

6:19-20 Lévitique 16.2–3 ‡ **6:19-20** 3° phrase—Ûna é wàrapwiri wà Iésu, â é ipwacèwii pwi apwa ârapwailò maina naa na Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif, na é tòpò naawê é ârapwailò bèpwanauri pâ èpà kàra Ba. § **6:19-20** É pwacèwii ukai Melkisédèk biu—Còo naporomee 7. **7:1** Genèse 14.17–20

é dau imaina awé. Â wà Melkisédek, âna ipitiru ma wà *Abéraama [pwi jooorojè] na é wājué me cōwâ gée na auijaa wà Abéraama. Ba é piétò jii pàra ukai na rà wàru. Ũna ipitiru, â é *pwényunyuaarié wà Melkisédek. ² Â wà Abéraama, âna é naa tée é âraimeai gée goro é pwina é tòpi naa na pai paa kèe*.

[Guwà naa nūmawà cai naa goo] é nee Melkisédek. Ba é pai ina wèe, âna 'pwi ukai na é *târù'. Â é pai ina wàra napô Salem, âna 'pinaanapô'. Êkaa na é pwi ukai kâra pinaanapô mwara. ³ [Càcaa wàru pà popai gooé naa na *Tii Pwicîri. Ba]:

Càcaa ina tâjè
cè du nyaa ma caa kèe,
ma cè tèpa joooroé.
Â càcaa tâmogò
cè pai pitèpaé,
ma cè pai bà kèe.
É pwi ucina goo
Pwina naî Pwiduée.
É pwi a pwa ârapwaaailò
dàra gòiri awé.

⁴ Guwà jèe cōo cai é pai maina kà pwini Melkisédek! Ba wà Abéraama, âna é pwi jooorojè na dau pwamuru naa gooé. Êco na é nye tòpò na ara Melkisédek é âraimeai kèe, âna caapwi ére gée goo é 10 gée na é pwina é tòpi naa na pai paa kèe. ⁵ Â wàèpwiri pwi jéuê na é pitûâri wà *Moosé naa na é Naèà kèe, ba na o mwato kà tèpa pwa ârapwaaailò. Ê naèà bèepwiri, âna kâjè, tèpa gòobàra Abéraama. Â é pwina jè naa, âna jè naa tà tèpa jènerèjè mwara, wà tèpa a pwa ârapwaaailò kâjè gée na wâao kà Lévi†.

⁶⁻⁷ Â napwa naa goo wà Melkisédek, âna câé caa pwi âboro gée na wâao kà Lévi. Êco na é nye tòpi jii wà Abéraama, caapwi ére gée goo é 10.

Jèpwi mwara: Wà Abéraama, âna [é pwi âboro imaina, ba] ia é *ipwataâboro tée wà Pwiduée‡. Â jè tâmogòri pâ, wà pwi âboro imaina, âna é pwényunyuaari wà pwi âboro kîri. Êco na [jè pûra pâ] nye wà Melkisédek, na ia é pwényunyuaari wà Abéraama.

⁸⁻⁹ Jèpwi mwara: Napwa naa goo wà tèpa pwa ârapwaaailò kâjè—wà tèpa gòobàra Lévi—âna rà tòpi é âraimeai na wàrapwiri. Êco na rà tèpa âboro, na rà o nye capai bà pwacèwiijè. Napwa wà Melkisédek, âna ina gooé pâ, pwi âboro na é nye tà wâro awé.

Ũna é naa tà Melkisédek i âraimeai kèe wà Abéraama, âna pwacèwii na rà cau wàrapwiri tée, wà diri tèpa gòobàra Lévi§. [Ba wà Abéraama, âna é pwi jooororà diri.] ¹⁰ Ba wiàna wà Lévi [pwi caa kàra] âna càcaa pâji

* **7:2** É pwina é tòpi naa na pai paa kèe—Grec: Caapwi ére gée goro 10 (la dime), gée goro é butin. Butin—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Árapaa (ère paa). **7:5** Nombres 18.21 † **7:5** Popai tà tèpa cèiki na rà tèpa Juif mwara. Grec: Wiàra é Naèà, âna pwa târù kà tèpa naî Lévi, ma rà tèpa pwa ârapwaaailò mwara, ma rà tòpi caapwi ére gée goro é 10, gée goo é pwina tâa tà tèpa âboro kâra Ba Isaraéla, pai ina wèe pâ, tèpa jènererà. Êco na, wàilà mwara, âna rà tèpa gòobàra Abéraama. ‡ **7:6-7** Ba ia é ipwataâboro tée wà Pwiduée—Na ia é tòpi é auinabéaa (promesse) kà Pwiduée. § **7:8-9** Pwacèwii na rà cau wàrapwiri tée, wà diri tèpa gòobàra Lévi—Grec: Wà Lévi na é naa tée.

pitèpaé, âna pwacèwii na é tâa na é nài pwi jojooroé Abéraama, na ia é naa i âraimeai kêe tà wà Melkisédék.

Tòotéri pai pwa ârapwaailò béaa

¹¹ [Jè tàpo côo cai] é pai pwa ârapwaailò. [Ba jè tâmogòori pâ] nye êkaa é pwi pàara é Naèa [kà Moosé]. Â nye wà [*Arona, ma] wà tàpé gée na wâao kà Lévi na rà tèpa pwa ârapwaailò kâjè. Êco na jè côo pâ, é pai pwa ârapwaailò bèepwiri, âna jèe câé mu caa pacoo bwàti é câbawâdé kà Pwiduée*. Ba wiàna wàrapwiri, â [wà Pwiduée, âna] pwiri câé caa panuâ medarijè pwi jè a pwa ârapwaailò maina, na ité jiià, â na é pwacèwii wà Melkisédék. ¹² Â wiàna é tèepaa wà pwi jè a pwa ârapwaailò maina na bwaa âmuê é pai pwa ârapwaailò kêe, â wâdé na tòotéri mwara é naèa.

¹³⁻¹⁴ Guwà côo bwàti, pâ, na go gére patùrawà [goo wà Melkisédék, âna] go pwa ucina goo wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso, na é té gée goo é wâao kà *Juda, â càcaa wâao kà Lévi. Â nye ticé âboro gée na wâao kêe, na é mu pwi a pwa ârapwaailò. Ba ticé tàrù kàra ma rà wàrapwiri, naa na Naèa kà Moosé.

É piwéna wà Iésu Kériso

¹⁵ Guwà jèe côo pâ, wà pwi a pwa ârapwaailò kâjè, [wà Iésu Kériso] âna é ité [jii pàra tèpa pwa ârapwaailò wiàra é Naèa kà Moosé]. Â guwà mwa bàra tâmogòori, wiàna jè ina pâ, é nye pwacèwii Melkisédék. ¹⁶ Ba càcaa pacimaê, gée goo cè pai té kêe gée na cè jè wâao†. Â nye gée goo co é pàtàmara é wâro kêe, na o dâra gòiri awé. ¹⁷ Ba jè jèe côo pâ jèe wii naa na Tii Pwicîri gooé pâ:

*Gà pwi a pwa ârapwaailò
dàra gòiri awé.
Ipaiwà wâgâu
ma Melkisédék.*

Psaume 110.4

¹⁸ Wàépwiri na nama tiàu é Naèa kà Moosé [naa goojà]. Ba ticé nii kâra é Naèa, ma é pacoo [é câbawâdé kà Pwiduée]. ¹⁹ Ba càcaa pâri ma é nama jè tâbawêe [ma tàrù na ara Pwiduée]. Â nabà, âna é naa tâjè é naigé pâ naa jaaé, na dau wâdé jii é naèa, [goro é *auipwataâboro kêe tâjè na bwaa âmuê]‡. Â jè tapacîri goro cèikî [é pai coo wèè].

É tâa dàra gòiri awé

²⁰⁻²¹ Jèpwi mwara: Ūna é pitòrigari Kériso wà Pwiduée, â é ipwataâboro pâ, na ée mwa pwi a pwa ârapwaailò kêe dàra gòiri awé. Â câé mu caa wàrapwiri naa goo pàra tèpa pwa ârapwaailò. Ba wàeni é pwina é ina:

*É jèe ipwataâboro
wà Pwi Ukai.
É jèe ina tâgà:*

* **7:11** Jèe câé mu caa pacoo...é câbawâdé kà Pwiduée. Grec: Câé caa pame pai tâbawêe {kâjè}.

7:13-14 Ésaie 11.1; Mataio 2.6; Auinapàpari 5.5 † **7:16** Gée goo cè pai té kêe... Grec: Majoroé cè jè naèa na é me gée goo é nàiiri âboro. Pwiri pai ina wèe mwara pâ, gée goo pâ naèa kà tèpa âboro, é, gée goo é pwina jèe côo goro du âraporomeejè. **7:19** Hébéru 9.9 ‡ **7:19** Goro é auipwataâboro kêe tâjè... É pâ popai bèepwiri, âna rà me gée na nee tii 22. **7:20-21** Hébéru 5.6

“Gà pwi a pwa ârapwaaïlò
dàra gòiri awé!”
O câé mwa caa
pitòotéri còwâ
autòpò kêe.

Psaume 110.4

²² Gée goo kaa pwiri, â wà Iésu, âna é jèe pwi câmu^S kâra auipwataâboro na é pwa tâjè wà Pwiduée, êna é dau wâdé jii é naèa.

²³ Jèpwi mwara, âna wà [Iésu, âna é piwéna jii] tèpa pwa ârapwaaïlò béaa. [Ba wâé, âna é nye caapwi co, â wàilà] âna rà nye dau wâru. Ba wiàna é bà wà pwi jèpwi, â é tòotérié wà pwi a pwicò kêe. ²⁴ Â o nye ticè âboro cèna o tòotéri wà Iésu, ba é nye tâa dàra gòiri awé. ²⁵ Â, na wârapwiri, â pâri ma é pa-udò tàpè na rà medari Pwiduée naa na nee, [ma naa târa é wâro jaaé] dàra gòiri. Ba é *wâro dàra gòiri awé wà Iésu, â é nye tà ciburà pwapwicîri ba kâra.

É pwicîri ma tâbawêe

²⁶ Nye ticè cè jè âboro cèna pârié ma é pwi a pwa ârapwaaïlò maina kâjè, [ma pwi a-ipa popai kâjè na ara wà Pwiduée] wâco Iésu. Ba é pwicîri, â nye ticè èpà gooé, â wâdé tà Pwiduée wâé. Â wà Pwiduée, âna é jèe nama é pitâiti jii tàpè na rà pwa na èpà. Ba é jèe dàgòtùé, naa na ère na wâdòiti kâra *napwéretòotù [ba na o dau pwamainâé].

²⁷ Wà Iésu, âna câé caa pwacèwii pàra tèpa pwa ârapwaaïlò, na rà pwa ârapwaaïlò diri pâ tòotù, târa pâ èpà kâra còwâ, bau é pâ èpà kâra é Ba. Ba é nye wacaapwi pwa ârapwaaïlò dàra gòiri awé, na ia é pipanuâé, ma bà [naa goro *satauro].

²⁸ Wà tèpa pwa ârapwaaïlò na pacimarà goro é Naèa kà Moosé, âna rà tèpa âboro na ticè nii kâra [pwacèwijié]. Â wà Pwiduée, âna [é tòotéri é Naèa] goro é auipwataâboro kêe. Â é pacima Pwina naîé, na é tâbawêe, [ba na é jèe nye pacoo diri] dàra gòiri awé.

8

É pwi a pwa ârapwaaïlò maina kâjè wà Iésu Kériso

¹ Wàéni ère é pwina go ina: Pwa pwi a pwa ârapwaaïlò maina kâjè, naa napwéretòotù, [ma pwi a-ipa popai kâjè] na ara wà Pwiduée. Â wà Pwiduée, na é dau pwényuâa ma dau pwa pàtâmee, âna é nama é tâaboo naa gòro âji îé [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru]. ² Â é ère na dau pwicîri, na é tâa wê, âna nye âji wâ târa pwapwicîri. Ba muru pacima kà Pwiduée, â càcaa muru pwa kâra âboro*.

³⁻⁴ Pwa é âraimeai na é tòpò, ba wàépwiri wakè kà tèpa pwa ârapwaaïlò naaniboo gòropuu. Â wiàna é bwaa tàgére tâa ni gòropuu wà Kériso, â pwiri càcaa pâri ma é pwi a pwa ârapwaaïlò. Ba pwa pàra tàpè, ni gòropuu, na rà tèpa pwa ârapwaaïlò wiâra é *Naèa kà Moosé. Â wakè kâra, âna na rà pwa ârapwaaïlò ma tòpò pâ âraimeai. ⁵ Êco na, diri é pâ pwiibà, âna nye po câmu

7:22 Hébéru 8.6, 12.24 ^S 7:22 Wà Iésu, âna é jèe pwi câmu—Ba gée gooé, â jèe tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna ée mwa pacoo é auipwataâboro kêe. 7:25 Roma 8.34 7:27 Hébéru 5.3 * 8:2 Grec: É pwi ênawéna kà tèpa muru na pwicîri bau é wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, na é pacima wà Pwiduée, â càcaa âboro. 8:5 Exode 25.40; Kolosé 2.17; Hébéru 9.23

kâra ma ânuuru ê âji wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù. Ba, na ia é pipwabwàtié wà Moosé, ba na é pacima é wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, âna é pitûâri tée wà Pwiduée pâ: *Gà o pwa diri é pâ muru, wiâra é câmu na go jêe paari tâgâ, naanidò gòrojaa.* Exode 25.40

⁶ Ba wakè bèepwiri na ia é naa tà Kériso wà Pwiduée, âna nye dau piwéna awé, [jii é pai pwa ârapwailò wiâra é Naèà kà Moosé]. Ba wà Kériso, âna é pwi a pame tâjè é *auipwataâboro [na bwaa âmué, na é pwa tâjè wà Pwiduée]. Â é auipwataâboro bèepwiri, âna nye dau pwényuâa kaa jii é Naèà. Â ée mwa pame tâjè pâ aupwényunyûâari na dau wâdé awé.

Auipwataâboro na bwaa âmué

⁷ [Biu, âna wà Pwiduée, âna é *ipwataâboro târa é Ba kêe *Isaraéla, goro é Naèà kà Moosé.] Â wiâna é auipwataâboro bèepwiri, âna é jêe pacoo é auniimiri kà Pwiduée, â pwiri câé caa tòpò còwâ cè béârailu wèe†. ⁸ Êco na [câcaa tâbawêe é auipwataâboro béaa, ba] é pinabaèpà é Ba kêe wà Pwiduée, na é ina pâ:

*O tèepaa é pàara,
na o bwaa âmué.
Bà mwa pitèrebâ
bau wâao Isaraéla
ma wâao *Juda.
Bà mwa tòpò còwâ
cè auipwataâboro
na bwaa âmué.
⁹ Ia bà ipwataâboro
ma tèpa caa kâra.
Ia go pacòobèrà
géé napô *Aigupito.
[Go poparà còobé,
ba na rà udò.]
Bà tâaboo naima,
na pwi tòotù-bâ,
â bà ipwataâboro.
Â càra caa pitèrè dâra.
Rà ipwanauri é popai.
Â go naa càùo tàra.
Go panuârà pâ jiiio!
Â o càcaa ipaiwâ
¹⁰ é auipwataâboro
na bwaa âmué,
na bu mwa pwa,
wâibu ma Isaraéla,
tèpa âboro kôo.
Go mwa tòpò naèà kôo
naa nanaarâ.
Go mwa wii popai kôo
naa na pwâranûmarâ.
Â go mwa Pwiduée kâra,*

8:6 Hébéru 7.22 † **8:7** Grec: Wiâna wâdé bwâti i auipwataâboro béaa, â pwiri càcaa pâri ma mudàra còwâ cè jèpwi. **8:8** Jérémie 31.31–34

â o mwa wàilà pwi Ba kôo.

[Wàépwiri kaa
auipwataâboro
na bu mwa pwa.]

¹¹ Rà o cau tâmogòorio

diri pâ âboro;

O càcaa pâri

ma rà pacâmuri

pwi béerà goodò.

O ticè na é pamogòori

pwi jènereé

ba na é còoinaô.

[Ba go o mwa wâjaarà.]

Rà o mwa tâa jaao

wà tàpé na rà kîri.

Rà o mwa medario

wà tàpé na rà maina.

¹² Go o mwa tipirà

jii é pâ tojii kàra.

Go o mwa pwanaurirà

goro é pâ èpà kàra.

O câgo mwa caa niimiri

é pâ càrarà na èpà.

Jérémie 31.31–34

[Wàépwiri é auipwataâboro, na é pwa ba kâjè wà Pwидуée.] ¹³ Ûna é ina gooé pâ, pwi muru na bwaa âmué, âna pai ina wèè pâ, jèè dòroé é auipwataâboro béaa. Ba jèè muru na jèè gòiri, â o jèè tiàué awé.

9

Càcaa pâri pâ ârapwaaailò béaa târa ma pwanauri pâ èpà

Pai pwa goo du ère pwicîri

¹ Ê *auipwataâboro béaa, [âna wii naa na *Naèà kà Moosé]. Â wâna pwi naèà-bà, âna pitûâri tà tèpa âboro é pai pwapwicîri kàra, ma é ère pwicîri kàra, naani gòropuu.

²⁻³ Ba rà pwabwàti é wâ imwaano, ba naa wâra pwapwicîri. Â ârailu du naditàrawâ na—‘è ère na pwicîri’, ma ‘è ère na dau pwicîri’. Â é pwi naditàrawâ bèepwiri, âna târiwâri goro pé ciità. Â wâna i ère na pwicîri, âna pwa é taapà, bau é wâra ânye, bau é poloa na naa tà Pwидуée. ⁴ Â pwa i béreca* na târamiri goro mwani mii, âna rà mu círi naawê é *encens* [pâ dà na úrea]. Wâna ére na dau pwicîri, âna pwa mwara i wâra pipwataâboro, na pwa goro mwani mii. Â wâna i wâra pipwataâboro, âna pwa [âracié muru na dau pwicîri]:

9:1 Exode 25.23–40, 26.1–30   **9:2-3** Exode 26.31–33   **9:4** Exode 16.33, 25.10–16, 30.1–6;

Nombres 17.23–26; Deutéronome 10.3–5   * **9:4** Béreca—Ére na círi é encens naawê, ba na âraimeai tà Pwидуée. (Còo Luka 1.10.) Jè pûra na Exode naporomee 30 pâ, i béreca, âna é tâa na ère na pwicîri. Êco na é ina wà pwina é wii tii tà tèpa Hébéru pâ é tâa târa i ère na dau pwicîri. Ba é wakè kàra béreca, âna pâra naa goo é wakè na pwa naa na ère na dau pwicîri.

I noo kâra poloa *manne*† [gée napwéretòotù] wâna jè pé wârado goro mwani mii;

I tâjò kâ *Arona‡, na ia é mu;

I du atù na wii naa gò i 10 Naèà kâra auipwataâboro béaa.

5-6 Napwa naa goo i târa i wâra pipwataâboro, âna wê kaa na ia rà mu *upwaa goro é domii kâra macii, târa pwanauri pâ èpà kâra é Ba. Â ru tâdòiti kâra i tée, i du ârailu ânuuru *angela§ [na pwa goro mwani mii]. Ba ru câmu kâra pai tâa kâ Pwiduée, naa na pai muugère kêe. Â é itooru, âna cajipi i tée.

Wakè kâ pwi a pwa ârapwaaailò

Wâépwiri pai pwa goo pâ muru, naa na *wâra pwapwicîri pwa goro imwaano. Dau wâru pâra popai mwara, na pâri ma jè ina naa goo diri é pâ pwiibà, êco na wâdé na jè paé.

Napwa naa goo tèpa pwa *âra-pwaaailò, âna rà mu tò naa na ére pwicîri, na diri pâ tòotù, ba na rà pwa é wakè kâra. 7 Â wâco pwi a pwa ârapwaaailò maina, âna pwa tàrù kêe, ma é tò naa na béârailu kâra ére wâ, [i ére na dau pwicîri]. Â é wacaapwi too naawê, naa na caapwi naja. Â é pame é domii kâra macii, na é tòpò, ba na âraimeai tà Pwiduée. Ê domii bèepwiri, âna ârapwaaailò bépwanauri pâ èpà—pâ èpà kêe, bau diri pâ èpà na rà pwa wâ tèpa jènereê, naa na pai càcaa tâmogòori kâra.

8 [Êdiri pâ pwiibà, âna nye po târa ipwacèwii tâjè.] Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa paari tâjè é pai ina wèe. Wâéni: Càcaa pâri ma jè tò naa na ére na dau pwicîri [wânidò napwéretòotù] gée goro é pai pwa ârapwaaailò, naa na wâ imwaano [naani gòropuu]*.

9 Ba jè côo pâ, na pwi pâara nabà, âna wâru pâ uràpâra ma ârapwaaailò, na rà naa tà Pwiduée wâ tèpa âboro. Êco na càcaa pâri diri pâ pwiibà, ma nama *tàrù é pwâranümarà na araé†. 10 Ba é pwapwicîri bèepwiri bau diri pâ naèà kêe, goro utimuru, ma wâdo, ma pai *pinuwarà, âna muru târa naiijè tèpa âboro. [Â càcaa pâri ma é tigée goro é pwâranümarà âboro.] Â é pâra co tiagoro na é tòpò é âji pai pwa wèe wâ Pwiduée.

Tâbawêe ârapwaaailò kâ Kériso

11 Napwa naa goo wâ Kériso, âna é jèe pwi a pwa ârapwaaailò maina kâjè, na é pame tâjè diri pâ aupwényunyuâari na jè tàgère wârori‡. É jèe tòme naa na wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù§, na é piwéna ma tâbawêe. Ba càcaa pwa goro na-araraîri âboro, â càcaa muru gée na gòropuu bèeni. 12 Â é wacaapwi tò dàra gòiri naa na ére na dau pwicîri. Â é pame é domii naawê, [ba na ârapwaaailò bépwanauri pâ èpà]. Êco na càcaa domii kâra nani ma paaci, â nye é âji domii kêe [na joro na ia é pipanuâe, ba na

† 9:4 Manne—Wâ Pwiduée, âna é pa-ija é Ba kêe Isaraéla naa namaré goro manne, pé utimuru me gée napwéretòotù, na pwacèwii é nyi nara mwünyaté. ‡ 9:4 Tâjò kâ Arona—Wâ Pwiduée, âna é nama é pa tâjò kêe wâ Arona, ba na é pwa pâ wakè goro pátâma Pwiduée. (Còo Exode naporomee 30.) 9:5-6 Exode 25.18–22; Ézékiel 10.12–15 9:5-6 Nombres 18.2–6 § 9:5-6 Angela—Grec: Chérubin. (Còo Exode naporomee 25, ma Ézékiel naporomee 10.) 9:7 Lévitique 16.2–34 * 9:8 Gée goro é pai pwa ârapwaaailò, naa na wâ imwaano... Grec: Na é bwaa tâa é wâ imwaano. Ucina goro pai pwapwicîri kâ tèpa Juif. 9:9 Hébéru 10.1–2 † 9:9 Tàrù é pwâranümarà na araé—Grec: Tâbawêe é pwâratùra-nigée-goorà (conscience). ‡ 9:11 Na jèe tàgère wârori—é, Na jèe o mwa wârori. § 9:11 Na wânidò napwéretòotù—Grec: Na pwa goro imwaano.

é pwi ârapwailò]. Â, na wàrapwiri, â é tipi tèpa âboro jii pâ èpà kàra, dàra gòiri awé.

¹³ Wiâra pâ naèà kàra pwapwicîri béaa, [â wâru pâ muru] na rà ‘miiri’ goo wà tèpa âboro. Â wâru pâ ârapwailò ma pwâra pwapwicîri târa ma cèitiri èpà kàra. Â rà mu *piupwaaà goro é domii kàra nani, ma é domii kàra paaci, ma é dàuru nari paaci ilàri na jèe tòo naa na ânye*.

¹⁴ Êco na é domii kà Kériso, âna dau pwa pàtâmee awé kaa jii pwiri! Ba é cèitiri èpà gée na é pwâranümajè dàra gòiri awé†! Â é tipijè jii è pâ tûâ na èpà na rà popajè dàra è pwâra bà! Ba é jèe pipanuâê wà Kériso, ba na é pwi ârapwailò na tâbawêe, na ticè tòri ma èpà gooé. Â gée goo kaa pwiri, â o ticè na ée mwa caa pitòtijè goo é *pwâratûra-nigée-goojè. Â pâri ma jèe coo ara wà Pwiduée, wà pwi a-ipawârojè‡, ba na jèe pwamainâê ma piênawéna kèe.

¹⁵ Ê pai bà kà Kériso, âna é tipijè jii è pâ èpà na jèe pwa, na jèe wâro na aranara é auipwataâboro béaa. Â é tòpò è auipwataâboro na bwaa âmuê. Â wà diri tâpé na é jèe todàra wà Pwiduée, âna rà o cau tòpi diri pâ aupwényunyuâari na ia é mara ina béaa. Â o tâa târa pâ aupwényunyuâari bèepwiri dàra gòiri awé.

Auipwataâboro goro domii

¹⁶⁻¹⁷ Napwa naa goo [è jèe auipwataâboro, âna é pwacèwii] é tii na é wii wà pwi âboro béaa kàra pai bà kèe. Ba é wii pâ nee diri tâpé na rà o tòpi è pâ wâdé kèe§. Êco na bwaa câe caa pâji coo é tii bèepwiri, wiâna bwaa câe caa pâji bà wà pwi a wii wèe. [Â nye ticè âboro na tòpi êkèe gée goo pâ wâdé kèe.] ¹⁸ Â ipaiwà naa goo é auipwataâboro béaa. Ba tòpò co goro pai joro wàra é domii [kàra é macii na tètâmwereê].

¹⁹ Ba ûna é jèe inapàpari diri pâ naèà târa è Ba wà Moosé, â é popa domii kàra pâ nari paaci ma nani, na biinaimari bau é jawé. Â é naaboo naa na é na ûdòro upwâra *hysope* na pii goro wàramutô na mii. Â é upwaa i Tii goro Naèà. Â é wàrapwiri naa gò pâ âboro diri. Â é inapàpari târa pâ: ²⁰ *Wàéni é domii bépaâjupâra* é auipwataâboro, na é pwa wà Pwiduée ba kàwà, â wâdé na guwà pâra naa goo.* Exode 24.8 ²¹ Â é upwaa goro domii i wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, ma êdiri pâ muru pwicîri na tâa na.

²² Êkaa na, wiâra é Naèà, â nye êco é domii na pâri ma é nama wâdé† pâ muru na ara Pwiduée. Â rà pwâco é pâ muru [naa na Naèà] na càcaa wàrapwiri. Â nye ticè pai pwanauri wàra pâ èpà, wiâna càcaa joro é domii.

É paarijè tà Pwiduée

²³ Jè jèe còo pâ, è wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, bau é pwina tâa na, âna wâdé na ara Pwiduée. Ba wâdé goro é domii kàra pâ macii. Êco

9:13 Lévitique 16.15–16; Nombres 19.9,17–19; Hébéru 10.4 * **9:13** Grec: ...{Rà popa} é domii kàra pâ nani ma paaci, bau é dàuru nari paaci ilàri, ba na rà piupwaa tâpé na rà ‘miiri’, ba na...rà cèitiri èpà kàra naiiri âboro... **9:14** 1 Pétèru 1.18–19 † **9:14** Ê pwâranümajè dàra gòiri awé—é, Goo é Nyuââ Pwicîri na é tâa dàra gòiri awé. Grec: Goro é nyuâa na é dàra gòiri awé. ‡ **9:14** Pwi a-ipawârojè—é, Na é wâro. (Wà Pwiduée na é wâro.) § **9:16-17** Tii na é wii...na rà o tòpi è pâ wâdé kèe—Testament. **9:19** Exode 24.6–8 * **9:20** Bépaâjupâra—En attestation, ce qui confirme. **9:21** Lévitique 8.15,19 **9:22** Lévitique 17.11 † **9:22** Nama wâdé—Grec: Cèitiri èpà (purifier). **9:23** Hébéru 8.5, 10.1

na pâ muru bèepwiri, âna nye po câmu kêra co ê pâ muru na piwéna, na wânidò napwéretòtù. Â târa pâ pwi bèepwiri, âna o wâdé co ê ârapwaailò na dau piwéna. [Ba càcaa pâri ê domii kêra pâ macii ma catura ê èpà.]

²⁴ Wà Kériso, âna é tò naa na é wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòtù, ba na é ipaarijè tà Pwiduée. Â câé caa wàrapwiri naa na i wâra pwapwicîri naani gòropuu, na pwa goro na-araraîri âboro. Ba é pwi wâra pwapwicîri-bà, âna nye po câmu kêra ê pwi âji êkêe [na wânidò napwéretòtù].

²⁵ Â jèpwi mwara, âna é ârapwaailò na é pame wà Kériso, âna é domii kêe wàé, [â càcaa domii kêra macii].

[Â jèpwi mwara, âna] câé caa pwa wâru pwa ârapwaailò, pwacèwii pwi a pwa ârapwaailò maina naani gòropuu na é ciburà pwa na diri pâ naja. ²⁶ Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri gére pwa wâru aré [ma bà] tapoo géé na autapoo goro ê gòropuu. Bwa! É jèe nye wacaapwi tèepaa, na pwi pàara, béaa kêra pwâadàra gòropuu. Â é ipanuâé, ba na é pwa ârapwaailò gooé còwâ. Â é jèe nama tiâu é èpà goro ê pai bà kêe.

²⁷ Napwa naa goo wà tèpa âboro, âna rà nye wacaapwi bà co. Â géé na càùé, â ée mwa pitèira wà Pwiduée. ²⁸ Â wà Kériso mwara, âna é jèe nye wacaapwi bà, târa pwanauri ê pâ èpà kà tèpa âboro diri. Â wiàna ée mwa wâjué me còwâ, â o càcaa târa ma é tipijè còwâ jii pâ èpà. Ée mwa jèu wâjué me, ba na é pa-udòjè, wàijè na jè tapacîé naa na pidàpwicâari. [Â é *âji wâro na é naa tâjè, âna o dâra gòiri awé.]

10

É wacaapwi pwa ârapwaailò Kériso

¹ [Go jèe paari tàwà pâ]: Napwa naa goo ê *Naèà kà Moosé, âna é po ânuuru co ê pâ aupwényunyuâari na rà mwa tèepaa me géé na càùé*. Â càcaa âji ânuuru pâ pwi bèepwiri. Ba é Naèà, âna é tacoo goo wà pwi a pwa ârapwaailò maina pâ, na é wacaapwi pwa *ârapwaailò, na caapwi naja. Â ipaiwà na diri pâ naja, [géé na biu, â dâra gòiri].

Êco na, diri pâ ârapwaailò bèepwiri, na rà dau wâru awé, âna càcaa pâri ma rà nama rà *târù ma tâbawêe na ara Pwiduée, ² ma cèitiri pâ èpà kêra. Ba wiàna pâri, â pwiri câé caa pitòtirà ê *pwâratùra-nigée-gorà. Â pwiri o càra mwa caa pwa ârapwaailò còwâ. ³ Bwa, é ârapwaailò na rà naa diri pâ naja, âna rà nye tà ciburà taniimiri tàra còwâ ê pâ èpà kêra, [na nye tà ciburà wâgoorà]. ⁴ Ba jèe nye po dau pwacoé ma cèitiri ê pâ èpà kêra pâ âboro, goro é domii kêra paaci ma nani paao.

⁵⁻⁶ Wàépwiri é majoro ê pâ popai bèeni na ia é ina tà Pwiduée wà Kériso, na ia é tèepaa me naani gòropuu:

*Nye càcaa nümagà
goo ârapwaailò
bépwanauri pâ tojii.
Câgà caa tòpi
macii na cîri*

9:26 Hébéru 10.10 * **10:1** Na rà mwa tèepaa me géé na càùé—Wà Kériso, âna é jèe nye pame pâ aupwényunyuâari bèepwiri, géé na càuru é pàara kêra é Naèà kà Moosé. **10:4** Hébéru 9.13 **10:5-6** Psaume 40.7-9

*bétipi pâ èpà.
Càcaa wâdé tâgà
pâ âraimeai.
Gà naa tîo co
ê nâiri âboro
bépiênawéna'gà.
7 Á go ina tâgà:
“Wâgo-ni aragà.
Go mwa pwa wakè'gà;
go mwa pacoo co
ê câbawâdé'gà.”
Ba nye wârapwiri
ê auina good
naa na i Tii'gà.*

Psaume 40.7–9

É tòpò âmu auipwataâboro

⁸ Gà còo, é ina wà Kériso pâ, càcaa wâdé tà Pwiduee pâ ârapwailò, ma âraimeai, ma pâ macii na cîri! Êco na nye êkaa Naèà, na é tacoo goojè, ba na jè naa diri pâ pwi bèepwiri!

⁹ Jèpwi, âna é ina tà Pwiduee wà Kériso pâ: *Wâgo-ni aragà; go o mwa pacoo co é câbawâdé'gà.* [Á gà còo, é pâ popai bèepwiri, âna rà paari tâjè pâ] é† nama tiàu diri é *auipwataâboro béaa; â é tòpò é auipwataâboro na bwaa âmuê. ¹⁰ Á wà Kériso, âna é jèe nye pwa kaa é câbawâdé kà Pwiduee, na é panuâ é nâiie, ba na é pwi ârapwailò na é caapwi co. Á é jèe tipijè jii é pâ èpà kâjè, â é nama jè tèpa âboro kà Pwiduee†.

¹¹ [Naa na auipwataâboro béaa, âna] rà coo goro é béreca wà tèpa pwa ârapwailò, na diri pâ tòotù\$. Á rà nye pwa wâru pwa ârapwailò na ipaiwà. Êco na nye ticè ji caapwi ârapwailò na rà pwa, na pâri ma tipijè jii é pâ èpà kâjè.

¹² Á napwa naa goo é ipwa ârapwailò kà Kériso*, âna é nye wacaapwi pwa co. Á nye dau pwa pàtamee, târa ma pwanauri diri pâ èpà kâjè, dàra gòiri awé†. Á gée na càué, âna wà Pwiduee, âna é nama é tâaboo naa gòro âji îê, [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru] dàra gòiri awé. ¹³ Á é tâa wê, tiagoro na ée mwa bàra còogai diri tâpé na rà pipaa dèe.

¹⁴ Nye goro é ârapwailò kèe na caapwi co, na é nama rà tàrù ma tâbawêe na ara Pwiduee, diri tèpa âboro, na é jèe tipirà jii pâ èpà kâra†.

Naèà na tòpò naa na pwâranümajè

¹⁵ É nye *paâjupâra pwiri tâjè é Nyuâaê Pwicîri, goro pâ popai bèeni [na é ina wà Pwiduee pâ]:

† **10:9** É—Kériso, é, Pwiduee Caa. **10:10** Héberu 9.12 † **10:10** 2e phrase—Grec: Sanctifiés. Pai ina wêe mwara pâ, pâri ma jè coo araé ma pwamainâe ma piênawéna kèe. **10:11** Exode 29.38 § **10:11** Na diri pâ tòotù—Pâ ârapwailò na rà pwa na diri pâ tòotù, âna rà ité jii é ârapwailò na piwéna, na pwa co na caapwi tòotù kâra naja. (Còo nee tii 1.) Êco na cau ticè gée goorà na pwa pàtamee ma é tipijè jii é pâ èpà kâjè. * **10:12** É ipwa ârapwailò kà Kériso—Pwi ipwa ârapwailò kèe bèepwiri, âna wâé còwâ, ba é ipanuâé, ba na é bà. (Còo Héberu 9.28.) † **10:12** Dàra gòiri awé—É pâ popai bèepwiri, âna pwiri gòobàra pâ popai târa ma pwanauri pâ èpà kâjè, é, pwiri gòobàra pâ popai tâaboo naa gòro âji îê. **10:13** Psaume 110.1 † **10:14** Na é jèe tipirà jii pâ èpà kâra—é, Na é jèe nama rà tèpa âboro kà Pwiduee. Grec: Na jèe papwicîrîrà.

16 *Nye wàéni kaa
auipwataâboro
na bà o mwa pwa
[ma tèpa âboro kôo]
na pwi tòotù
na go jèe pacoo:
Go mwa tòpò naèà kôo
naa nanaarà.
Go mwa wii popai kôo
naa na pwâranümarà.*

Jérémie 31.33

17 *Â é ina mwara pâ:
Go o mwa tipirà
jii pâ tojii kâra.
Go o mwa pwanaurirà
goro é pâ èpà kâra.
O câgo mwa caa niimiri
pâ càrarà na èpà.*

Jérémie 31.34

18 *Â gà còo, wiàna jèe pwanauri pâ èpà kâjè, â o câ mwa caa pâri ma jè pwa còwâ cè jè ârapwaailò.*

câmu tà tèpa cèikî

(Naporomee 10.19–13.25)

Jè cipa ba mwü cèikî kâjè

19-20 Ico tèpa béed, jèe tàpiri tâjè, i ére na dau pwicîri [na wânidò *napwéretòotù] géee goro é pai joro wâra domii kâ Iésu. Ba na ia é panuâ é naiié [ba na pwa ârapwaailò goo] â é tàpiri é imwaano[§] [bétâriwâri i ére na dau pwicîri]. Â o câjè caa piwâ na jè tòme naawé! Ba nye êkaa pwi naigé na bwaa âmué, târa cè wâro* [dàra gòiri awé naa jaa Pwiduée].

21 Wâépwiri, jèe pwa é pwi a pwa ârapwaailò maina kâjè, na é pitûâ naa na é pwârawâ kâ Pwiduée. 22 Â é jèe cèitiri é èpà kâjè, ba na jè po pwéelaa, pwacèwii na nuwajè goro jawé na èaauf. Â o jèe nye ticè cè jè muru cèna o pitòtjèe goo. Â géee goo kaa pwiri, âna mwa bàra wâdé na jè tòme naa jaa Pwiduée, naa na pwâranüma na âjupâra, ma é cèikî na mwü.

23 Wâdé na jè tâjüru ba mwü é cèikî kâjè, naa goo é pâ aupwényunyuaari na jè tapacîri [na me géee jaa wâ Pwiduée]. Ba é nye pwi a pacoo é pwina é jèe mara ina béaa. 24 Â wâdé na jè pitu tâjè ma ipagòojè naima, ba na o pimaina too é pimeaari kâjè, ma é pâ wakè kâjè na wâdé. 25 Â jè cibwaa

10:16 Jérémie 31.33; Hébéru 8.10   **10:17** Jérémie 31.34   **10:19-20** Hébéru 4.16   **10:19-20**

Mataio 27.51   § **10:19-20** Na ia é panuâ é naiié...â é tàpiri é imwaano—Munaa ucina goro pai too kâ pwi apwa ârapwaailò kâ tèpa Juif, naa na ére na dau pwicîri, ba na é tòpò é ârapwaailò bépwanauri pâ èpà kâra é Ba. (Pwi ârapwaailò kâ Iésu, âna é naiié, wâé.) Pwiri ucina mwara goro é pé ciità maina na é wâra pwapwicîri wâ Iérusaléma na tûdârûé ûna é bà wâ Iésu. (Còo Mataio 27.51.) Pwiri wâ pwi awii tii bëeni, âna é ina pâ, é naii Iésu na taé, âna pwacèwii é ciità na tûdârûé. * **10:19-20** Dèrnìère phrase—é, Â é wâro còwâ wâ Kériso, â é jèe pâ nau pwi naigé kâjè. Grec: Ê tàpiri é naigé na bwaa âmué, na wâro. **10:22** Lévitique 8.30; Ézékiel 36.25; Éfeso 5.26   † **10:22** 1re phrase—Grec: Jèe cèitiri é tòri kâra pwâranümajè, â jèe nuwa é naiijè goro jawé na èaa. **10:25** Hébéru 3.13

coo jii é pâ ipitiri kâjè pwacèwii pàrà tàpé, â wâdé na jè tà ciburà ipagòjè. Â jè tà cimwü naa goo, ba jè tâmogòori pâ, o jè tèepaa é Tòotù [na ée mwa wâjué còwâ na wà Pwi Ukai].

Jè ipwacôocol

²⁶ [Jè ipwacôojè, co tèpa béeò!] Ba wiàna jè nama gòo pûrujè, ba na jè tà ciburà pwa na èpà—wàjè na jè jèe tâmogòori bwàti é âjupâra—â o jèe nye ticè ârapwailò, cèna o pâri, târa ma pwanauri pâ èpà kâjè bèepwiri!
²⁷ Â nye ticè cèna jè o tòpi jii Pwiduée, êco é pai pitèjè kèe ma pai pwa wârimuru kâjè! Â é pwi bèepwiri, âna jè tapacîri, naa na pai wâgotâjè ma pwùkùru kâjè. Ba wà diri tàpé na rà cicara Pwiduée, âna ée nama tòrà naa na é na ânye na dau tò!

²⁸ Napwa naa goo wà pwi âboro na cêe caa pitère dàra é Naèa kà Moosé, âna pitèie ma tètâmwereê, wiàna pwa ârailu, é, âracié cè tèpa pitòtié. Â càra caa piwâ wà tèpa jènereê ma rà tètâmwereê.

²⁹ Â o dà cè wârimuru kà tàpé na rà còogai wà *Pwina naî Pwiduée goro pâ tûâ kàra? Ba ia, é jèe nama rà tèpa âboro kèe† goro é domii kèe—é domii na ia é jèe pacoo é auipwataâboro kà Pwiduée. Â wiàna rà nama piticèmuru naa goo, â o dà cè wârimuru kàra? Â wiàna rà piècaari é Nyuâaé Pwicîri, wà pwi a pame é *pimeaari imudi kà Pwiduée, â o dà cè wârimuru kàra? [Go ina tàwà pâ]: O nye dau maina awé! ³⁰ Ba jè tâmogòori pâ, é jèe ina [wà Pwiduée] pâ:

*Nye wâgo co,
na go o mwa pitôowâri
[tà tàpé na rà pwa na èpà].
Â wâgo co,
na go nye jèpa naa tàra
pumara é tûâ kàra.*

Deutéronome 32.35

Â jèe wii mwara pâ:
Ée mwa nye tèi é Ba kèe
wà Pwi Ukai.

Deutéronome 32.36

³¹ Â o po dau pwaée kâjè, wiàna wà Pwiduée na dau pwa pàtamee awé, âna é tâjùrujè, ba na é pwa wârimuru tâjè\$!

Cipa ba mwü cèikî tia pwâadèrè

³² Wâdé na guwà pitaniimiri pâ tòotù béaa. Ba géé na càuru pai tâmogòori kàwà é âjupâra goo wà Kériso*, â guwà pâmari pâ tacai ma pâ aré ma tòina na dau gòo. Êco na guwà pidàpwicâariwà naa goo, â guwà nye tà cimwü. ³³ Ba rà pitubaèpà tàwà, ma pitányiriwà na ara diri tèpa âboro. Â, na pàrà pàara†, âna guwà pwadéi tàpé na tubaèpà tàra pwacèwiiwà.

10:26 Héberu 6.4–8   **10:27** Ésaie 26.11   **10:28** Deutéronome 17.6, 19.15   **10:29** Exode 24.8   † **10:29** É jèe nama rà tèpa âboro kèe—Grec: Papwicîrirà.   **10:30** Deutéronome 32.25–36
\$ **10:31** Grec: Po dau pwaée kâjè wiàna jè tûu naa na-araraî wà Pwiduée na é wâro.   * **10:32** Pai tâmogòori kàwà é âjupâra goo wà Kériso—Grec: Pai papwéelaariwà.   † **10:33** Na pàrà pàara—é, Ê ârapàarawà. Pwiri wà pàrà tàpé géé goorà, âna tubaèpà tàra, â wà pàrà tàpé, âna rà pwadéirà.

³⁴ Ba ia guwà pitu tà tèpa [cèikî béewà na rà] pwa karapuu, â guwà picâri wiârà, naa na pai tâa na aré kàra. Â ia guwà pidâpwicâariwà, na ia pa jiiwà diri neemuruwà. Â ia guwà ipwâdéé, ba guwà nye tâmogòori pâ, jèè tâa tàwà è na atà *aamwari, [na é naa wà Pwiduée] na piwéna ma tà tâa awé!

³⁵ Â ni, âna guwà gòo, â guwà cibwaa nama oratàwà. Ba [wiàna guwà tà cipa ba mwü] è cèikî kàwà [naa goo wà Pwiduée] â o maina è câmawà!
³⁶ Â guwà tà pidâpwicâariwà mwara, ba na guwà o pwa è câbawâdé kà Pwiduée. Ba wiàna wàrapwiri, â guwà o nye tòpi è aupwényunyuâari, na ia é mara ina pâ, na ée mwa naa tàwà. ³⁷ Ba o càcaa gòiri, [â é tèepaa me wà Pwi Ukai] pwacèwii auwii na ina pâ:

*Ée tàpo tèepaa
 wà pwi a tèepaa me.
 O câé caa ipwâ goo
 pai piâpâparié.*

Habakuk 2.3

³⁸ [Â é ina mwara wà Pwiduée pâ]:

*Wà pwina é tà cèikî,
 âna é *târù na arao.
 Â o tâa tée è wâro.*

Habakuk 2.4

Éco na wà pwi âboro na é piwâ ma wâjué còwâ, âna èpà tà Pwiduée wàé.
³⁹ Â wà tàpé na rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, âna o tiàurà awé.

Éco na wàijè, âna jè tà cèikî naa goo wà Pwiduée, â é pa-udòjè [ma naa tâjè è *âji wâro jaaé].

11

Jè ipwacèwii cèikî kà tèpa Isaraéla biu

¹ È cèikî, âna dà cè pai ina wèè? Na jè cèikî, â jè tâmogòori ba mwü, naa na pwâranümajè, pâ, o nye tèepaa è pwina wâdé na jè tapacîri. Ba è cèikî, âna é *paâjupâra târa pwâranümajè, pâ, é nye coo, è pwina bwaa câjè caa pâji còo goro du âraporomeejè. ²⁻³ Nye géé goro kaa è cèikî, na jè tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna é tapoo diri pâ muru goro è popai kêe. Ba é tòpò è gòropuu bau è napwéretòotù, ma èdiri pwina tâa na*. Èdiri pâ muru na jè còo, âna rà cau me géé goro pâ pwina câjè caa còo.

Na pàara biu, âna rà cèikî naa goo wà Pwiduée wà tèpa âboro imaina kà tèpa ijiao kâjè. Â nye géé goro kaa pwiri, na wâdé tée wàilà, â é inarà ba wâdé:

Abéla

⁴ Wà Abéla, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa è cèikî kêe, na é pwa è *ârapwaailò na wâdé tà Pwiduée. Ba piwéna jii i pwi ia é naa wà pwi cièe, wà Kaina. Â é tòpié wà Pwiduée, â é nama é *târù wà

10:34 Mataio 6.20, 19.29   **10:37** Habakuk 2.3–4   **11:1** 2 Korénito 5.7   **11:2-3** Genèse 1.1; Psaume 33.6; Ioane 1.3   * **11:2-3** È gòropuu bau è napwéretòotù... È popai grec ni, âna pai ina wèè pâ, âge, monde, univers.   **11:4** Genèse 4.3–10

Abéla na araé, géé goro é cèikî kêe. Â wiàna jèe gòiri é pai bà kà Abéla, â rà bwaa nye tà ciburà patùrajè ê pâ pwiibà†.

Énoka

⁵ Wà Énoka, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â jèe wii naa na tii‡ pâ, é pwi âboro na wâdé tà Pwiduée wàé. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na wà Pwiduée, âna é popaé too naa *napwéretòotù, na é bwaa wâro. Â càra mwa caa côôê còwâ, naani gòropuu.

⁶ Jèe côo pâ, wiàna ticè cèikî kâjè, â o nye po dau pwacoé ma jè tèpa âboro na wâdé tà Pwiduée wàijè. Â wiàna [âji nùmajè na] jèe too naa jaaé, â wâdé na jèe mara cèikî pâ, nye pwa cè Pwiduée! Â jèepwi, âna wâdé na jèe cèikî pâ, é pwi a *pwényunyuâari wà tàpé na rà medarié, géé na âji pwâranümarà.

Noa

⁷ Jèepwi, âna wà Noa, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na é jèe mara patùraé wà Pwiduée [goro i jèpé na maina na o mwa tèepaa]. Bwaa câé caa pâji côo i jèpé wà Noa, êco na é nye papwicîri wà Pwiduée, â é nye pitêre dèe. Â é iti i wânga, â rà cau udò diri mara é tâa kêe. Â é cèikî kêe, âna paari tâjè [ê pai càcaa cèikî kà] pàra tèpa âboro gòropuu, na jèe pitèirà, ma naa wârimuru tàra. Â wà Pwiduée, âna é nama é tarù na araé wà Noa, ma naa tée é pâ aupwényunyuâari kêe. Cau coo diri pâ pwiibà, géé goro é cèikî kà Noa.

Abéraama

⁸ Wà *Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa é cèikî kêe, na é pitêre dà wà Pwiduée na ia é todèe. Â é pâra jii é napô kêe, dàra é napô na ée mwa paari tée wà Pwiduée. Ba bwaa câé caa pâji tâmogòori wâna na é pâra naawê. ⁹ Ûna é tèepaa naa na pwi napô na é naa tée wà Pwiduée, â é wâro wê, goro cèikî, na wà imwaano, ba é pwacèwii pwi pârame.

Â ru wàrapwiri mwara wà Isaaka, pwina naîê, ma wà Iakobo, pwi èrùè. Ba é *aupwataâboro na ia é pwa tà Abéraama wà Pwiduée, âna kà diri tèpa gòobèrèè mwaraŠ. ¹⁰ Ba é pwi âji napô na é pitapacîri wà Abéraama, âna é napô na é bari wà Pwiduée wiâra câbawâdé kêe; napô na o tâa dàra gòiri awé.

¹¹ Wà Abéraama, ma wà tô wâdèe Sara, âna ru jèe du ijiao ma jiiâmu. Â wà Sara, âna é tô ilàri na é mwari—ba càcaa pâri ma pwa èpo kêe. Êco na ru cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa é cèikî kàru, na é pitâmari pwi nari èpo wà Sara*. ¹² Â rà pâ nau dau wâru awé, tèpa naneeâboro, na pitèparà géé gooé. Â rà jèe wâru pwacèwii pâ îricò nidò napwéretòotù, ma marawâ niboò bàrawià, na càcaa pâri ma jèe pûra. [Ba pacoo, pwacèwii é auinabéaa kà Pwiduée.] Â guwà côo, rà cau me géé goo wà pwi caapwi âboro, na ia é jèe nye po dau ijiao!

† **11:4** Abéla; Kaina—Du naî Adamu, pwi apâbéaa kà tèpa âboro naani gòropuu. **11:5** Genèse

5.21–24 ‡ **11:5** Jèe wii naa na tii—é, Wà Pwiduée, âna é jèe paâjupâra naa gooé. **11:7** Genèse

6.13–22, 7.1; 1 Pétèru 3.20; 2 Pétèru 2.5 **11:8** Genèse 12.1–5 **11:9** Genèse 35.12 Š **11:9** Dernière phrase—Grec: Ba rà tòpi ma wàé é auinabéaa. **11:11** Genèse 18.11–14, 21.2; Roma

4.19 * **11:11** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina é cèikî kà Sara, naa na pwi nee tii bèeni. Êco na pàra tàpé, âna rà ina Abéraama. Â pàra tàpé mwara, âna rà inaru. **11:12** Genèse 15.5, 22.17

13 Wà Abéraama, ma Isaaka ma Iakobo†, âna càra caa còo diri [è pâ aupwényunyuâari na me géé goo] è auinabéaa kà Pwiduée, na rà bwaa wâro. Êco na rà nye cèikî taaci [pâ, o mwa nye coo na cè jè tòotù]. Â rà ipwádée, ba pwacèwii na rà còo géé iti è pai pacoo wèe. Ba rà nye cau inapàpari diri pâ, rà po tèpa pârame co naa na pwi gòropuu bèeni.

14 Â wà tàpé na rà wàrapwiri târa è pai tùra kàra, âna tèpa âboro na rà tàgére pâra dâra jè napô, na o mwa âji napô kàra. 15 Â càra caa niimiri pwi jè napô na rà me géewê. Ba pwiri nye pâri ma rà wâjué còwâ naawê.

16 Ba rà niimiri è napô na dau wâdé jii cè jè napô ni gòropuu. Ba napô na wânidò napwéretòotù, na é pwabwâti ba kàra wà Pwiduée. Â wâépwiri è majoroé ma jè còo pâ, câé caa kamu goorà wà Pwiduée, na rà ina gooé pâ Pwiduée kàra.

17-18 [Jèpwi mwara naa goo] wà Abéraama: É dau cèikî naa goo wà Pwiduée. Â é ina tée wà Pwiduée pâ, o mwa dau wâru cè tèpa gòobèrèe, na o mwa pitèparà géé goo pwina naîé, wà Isaaka. *Genèse 21.12*

Êco na, géé na càùé, â é tacai è cèikî kèe wà Pwiduée. Ba é tûâri tée pâ, na é pwa ârapwaaîlò tée goo wà Isaaka. Â wà Abéraama, âna é [pipwabwâtié, ba na é] wàrapwiri. 19 Ba é cèikî pâ, pâri wà Pwiduée ma é pawâro còwâ tèpa bà. [Êco na é pacooé wà Pwiduée] â é naa Isaaka còwâ tà Abéraama. Â pwacèwii na é jèe wâro còwâ wà Isaaka‡.

Isaaka

20 Wà Isaaka mwara, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro kaa è cèikî kèe, na é pacidòri nyuâa [tupédu naîé]—wà Iakobo ma wà pwi cièe, Ésaü. Â é naa târu è aupwényunyuâari kèe, na o mwa coo na cè jè tòotù na bwaa wà naigé.

Iakobo

21 Wàrapwiri mwara naa goo wà Iakobo. Ba é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â béaa kâra pai bà kèe, âna é dùué naa gòro è tâjò kèe, â é pwamaina Pwiduée. Â é pwényunyuâari [tupédu èrùé] du naî Ioséfa. Â nye géé goro kaa è cèikî kèe, na é wàrapwiri.

Ioséfa

22 Wà Ioséfa, âna é cèikî pâ, o géé na càùru è pai bà kèe, âna wà Pwiduée, âna ée mwa popa è Ba kèe, *Isaraéla, géé napô *Aigupito. Â nye géé goro kaa è cèikî kèe, na é mara ina tà tèpa jènereé pâ, wiâna coo è pwi tootù-bà, â rà mwa popa pâ wiârà, è napudòé géé napô Aigupito§.

Du nyaa ma caa kà Moosé

23-24 Wà du nyaa ma caa kà *Moosé, âna ru cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye géé goro è cèikî kàru, na càru caa pitère dâra è naèà kà Faraô, pwi ukai kà tèpa Aigupito. [Ba é tûâri pâ, naa tètâmwara diri tèpa nari èpo paao na pitèparà naa jaa tèpa Isaraéla.] Â ru naapwàniri Moosé, naa na âracié

11:13 Genèse 23.4; 1 Chroniques 29.15; Psaume 39.13; 1 Pétèru 2.11 † **11:13** Abéraama ma Isaaka ma Iakobo—Grec: Wà diri tèpa âboro-bà. Êco na càcaà ina diri tèpa gòobàra Abéraama na rà dau wâru, na inarà naa na nee tii 12. **11:17-18** Genèse 21.12, 22.1-14 **11:19** Roma 4.17 ‡ **11:19** Â pwacèwii na é jèe wâro còwâ... é, Wâépwiri è jè ucina {ba kâjè}. **11:20** Genèse 27.27-29, 39-40 **11:21** Genèse 47.31-48.20 **11:22** Genèse 50.24-25; Exode 13.19 § **11:22** Dernière phrase—Grec: Â é naa é pittûâ kèe, naa goro è pâ duué. **11:23-24** Exode 1.22, 2.2

parui. Ba ru còo [gée goro] pai wâdé kâra naporomee [pâ, é jèe pitòrigarié wà Pwiduée*]. Â é pâmarié wà tô èpo kà ukai Faraô, â é popaé, ba na èpo kêe.] Â é pimaina too wà Moosé [naa na pwârâwâ kà pwi ukai Faraô].

Moosé

Â wâé mwara, wà Moosé, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na tàutêe na rà ina gooé pâ, é pwi èrù pwi ukai kà tèpa Aigupito. ²⁵ Â é tâa jaa [tèpa âji jènereé, wà tèpa Isaraéla] pwi Ba kà Pwiduée, na pàara na tubaèpà târa na. Ba wâdé tée na é piaré wiârà, jii cè pai ipwâdé kêe [jaa Faraô] na pwi wâro na èpà tà Pwiduée. Ba o càcaa gòiri pé ipwâdé bèepwiri.

²⁶ Â piècaarié, pwacèwii é pai piècaari Kériso—wà pwi *Mesia [na ia ée panuâé me wà Pwiduée, wâru pâ naja gée na càué]. Ba wâdé tà Moosé pwiri jii cè pai tòpi kêe diri pâ neaapiâ wâ napô Aigupito. É wàrapwiri târa é càraé, ba é tà niimiri é câmaé na ée mwa naa tée wà Pwiduée.

²⁷ Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na é [popa é Ba kêe ba na rà] còobé gée Aigupito. Càcaa wâgotêe goro cè pai putâmu kà ukai Faraô. Â é cimwü, ba é nye tàgére còo goro cèikî wà Pwina câjè caa còoé goro du âraporomeejè. ²⁸ Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na é [tûâri târa é Ba kêe pâ, na rà] pwa é *Paséka—rà tâmi é apwaara goropwârâwâ kâra goro é domii kâra nari mutò, ba na câé caa tatéerâ i pwi *angela, na ia é tètâmwara tèpa ciâra èpo [naa napô Aigupito].

Tèpa Isaraéla

²⁹ Wà tèpa jojoorojè, wà tèpa Isaraéla, âna rà cèikî naa goo wà Pwiduée, [na ia rà pâra wiâ wà Moosé gée napô Aigupito]. Â nye gée goro kaa é cèikî kâra, na jèe îgé é naigé kâra naa nawia Mii. Â rà tapàgà, tia na ére gée còwâ, [â rà cau udò]. Ba ûna rà pwârirà wà [tèpa coda kà] tàpé Aigupito, â é cajipirà i jawé, â rà cau mwü ma bà.

³⁰ Â wà tèpa Isaraéla, âna rà cèikî mwara naa goo wà Pwiduée. Ba nye gée goro kaa é cèikî kâra, na rà tabéaa goro é auba babé wâri napô, naa na 7 tòotù. Â é nye tûu kaa i auba.

Rahab

³¹ Wà Rahab, wà tô ilàri gòronaigé [wâ Iériko] âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na é tòpi wà i tupédu coda Isaraéla, na ia mara cùruru, ba na ru cai i ville. Êkaa na é udò [é tâa kêe]. Êco na rà cau bà wà diri pàra tèpa âboro naa na ville, gée goo na càra caa tèpa pitère dà wà Pwiduée.

Wâru mwara pàra tàpé

³² O dà cèna go mwa ina còwâ mwara? Na càcaa pâri cè pàara ma go piwiâ diri [pâ pwina rà pwa, gée goro é cèikî kâra—pwacèwii] wà Gidiona, ma Barak, ma Samasona, ma Jèfté, ma Samuéla, ma wà diri tèpa *péroféta mwara:

³³ Rà piétò jii pâ mwaciri wà pàra pwi;

* **11:23-24** Ru còo...pai wâdé kâra naporomee... Wà tèpa Isaraéla biu, âna rà cèikî pâ, é pai wâdé kâra naporomee pwi âboro, âna câmu kêe pâ, wâdé tà wà Pwiduée wâé. (Còo 1 Samuel 9.2; Luka 1.80; Apostolo 7.20.) **11:28** Exode 12.21-30 **11:29** Exode 14.21-31 **11:30** Josué 6.12-21 **11:31** Josué 2.1-21, 6.21-25; Jacques 2.25 **11:32** Juges 4.6-5.31, 6.11-8.32, 11.1-12.7, 13.2-16.31; 1 Samuel 1.1-25.1, 16.1-1 Rois 2.11 **11:33** Daniel 6.2-28

Rà pa é pitûa goro âjupâra wà pàra pwi;
 Rà [pwa é pwina wâdé, â rà] tòpi é pâ aupwényunyuâari [kà Pwидуée]
 wà pàra pwi;
 Rà târi é pwâra liô wà pàra pwi;
³⁴ Rà câtâmwara pâ ânye na maina wà pàra pwi;
 Rà udò jii [tèpa pièpàrirà, na pwa] na rà tètâmwara;
 Rà tòpi é nii ma gòò wà pàra pwi, na dau ticè nii kàra, ba na rà piétò naa
 gòro paa, ma pagù é pâ pwâra paa na dau maina.

³⁵ Napwa naa goo é pàra ilàri, âna [gée goro é cèikí kàra, na] rà tòpi còwâ
 tèpa éarà, ma bàrarà, ma nairà†, na ia rà wâro còwâ gée na aubà.

Â napwa naa goo wà pàra tèpa âboro, [âna gée goro é cèikí kàra] na rà dau
 pidâpwicâarirà, na rà dau tubaèpà târa nairà [wà tèpa pièpàri Pwидуée]
 tiagoro na rà nama rà bà. Â càra caa [panuâ é cèikí kàra, ba na o] tipirà.
 Ba rà jèe tà niimiri é wâro gée na càuru é pwâra bà, na é mwa tòpi; wâro
 na dau piwéna awé [jii é wâro bèeni gòropuu].

³⁶ Wà pàra pwi, âna piècaarirà ma pâdirà goro ubati. Â wà pàra tàpé, âna
 tòpòrà naa na karapuu‡, ma piirà goro itùpàò. ³⁷⁻³⁸ Â caamwara pàra pwi
 goro atü. Â tòtâmwara pàra tàpé goro tàuwa. Â èti ba ârailu pàra tàpé goro
 kiri.

Â napwa naa goo wà pàra tàpé, âna tubaèpà târa, ma pwârirà gée na jè
 ére naa na jè ére. Â rà uru pâ naa namaré, ma pâ gòrojaa, â ticè nao kàra. Â
 ticè neemururà, â rà coona co parawére mutò ma nani. Â rà picârü wâna
 pâ pwâramara-atü, ma wâna pâ pwêe na îri naa napuu. Â nye dau pwaée
 kàra kaa, â rà nye dau maagé còo kaa. [Au, meaarirà!] Ba rà dau wâdé jii
 é pé gòropuu bèeni.

Rà cau tapacîri pwina jè tòpi

³⁹ [Wàéni é èreè, co tèpa béeò]: Wà diri tèpa âboro bèepwiri, âna rà cau
 cèikí diri naa goo wà Pwидуée. Â gée goro é cèikí kàra, â é inarà ba
 wâdé. Êco na nye ticè gée goorà, cèna é nama tòpi na pwi pàara-bà, diri
 [é aupwényunyuâari]—i pwi ia é jèe mara ina wà Pwiduée [pâ, na ée mwa
 naa târa i Ba kêe. ⁴⁰ Âna gorodà? Ba rà gére tapacîjè, [wàijè na jè bwaa
 wâro nabà]. Ba wà Pwiduée, âna é jèe mara pwabwàti gée na biu, pâ, na
 ée mwa cau nama jè târù ma tâbawée na araé, wàijè naima ma wàilà. Â
 muru na dau wâdé ba kâjè nabà§.

12

Jè ipwacèwii Iésu â jè cimwü

¹ Jèe *paâjupâra tâjè é cèikí kà diri tàpé na rà pâbéaa kâjè na rà nye dau
 wâru awé kaa. Ê wâro kàra, âna câmu ba kâjè*. [Pwacèwii na jè itàa na

11:34 Daniel 3.23–27 **11:35** 1 Rois 17.17–24; 2 Rois 4.25–37 † **11:35** Tèpa éarà, ma bàrarà,
 ma nairà—é, Tèpa jènererà. Grec: Tèpa bà kàra. **11:36** 1 Rois 22.26–27; 2 Chroniques 18.25–26;
 Jérémie 20.2, 37.15, 38.6 ‡ **11:36** 2e phrase—é, Â tòpòrà naa na karapuu. Pwiri caapwi gomu
 goro âboro, é pwiri du ârailu gomu. **11:37-38** 2 Chroniques 24.21 § **11:40** Grec: Wà Pwiduée,
 âna é jèe mara còo é pwina dau wâdé ba kâjè jii pwiri, ba o càcaa wâdé na é nama rà tâbawée jijjè.
 (Wàéni é muru na dau wâdé ba kâjè: Ba jè còo é aupwényunyuâari kà Pwiduée na jè bwaa wâro
 naani gòropuu, gée goo pai tâa kâjè naima ma wà Kériso.) **12:1** 1 Korénito 9.24–25 * **12:1**
 1re & 2e phrases—Grec: Rà tâbèepijè tèpa paâjupâra na rà pwacèwii é nee na maina. (Ucina goro
 é jéurà, ba rà dau wâru awé.)

pi-itàa.] Â wiàna wàrapwiri, co tèpa béèò, â wâdé na jè panuâ tâjii diri cè nakake, na pacoo pai itàa kâjè. Â jè tètâjii pâ èpà kâjè na cipajè! Â jè pipagòjè, ba na jè nye tà itàa, naa na pidàpwicàari, tiagoro ê pwâadèrèè.

² Jè còo co wà Iésu, ba wàé na é pàara ê cèikí kâjè gée na autapoo goo, â wàé na é wéaari, ba na o tâbawèe na pwâadèrèè. Ba é tòpi ê napàraé goro pai pidàpwicàarié. Â é dau aré, â é bà naa goro *satauro—ê pai bà na dau pwa kamu goo. Êco na é nama piticèmuru naa goo ê pwi kamu bèepwiri, ba é tà niimiri ê pai o ipwàdée kèe naa pwâadèrèè. Â [wà Pwiduée, âna é jèe nama] é táaboo naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru].

³ Wâdé na jè niimiri ê pai pidàpwicàarié na rà tubaèpà tée ma piècaarié wà tèpa âboro èpà. Ba wiàna wàrapwiri, â o câjè caa pwaora, ma panuâ [è cèikí kâjè].

É picòjè Pwiduée ba é mearijè

⁴ Go tâmogòori pâ, rà pipaa dàwà wà tèpa âboro èpà, pwacèwii na ia rà pwa tà Kériso. Â guwà dau tâa na aré goo. Êco na bwaa câguwà caa pâji pwacèwiiè bwàti, tiagoro cè pai bà kàwà†! ⁵ Â jèpwi mwara, gona guwà jèe ipwanauri pâ, é ina goowà pâ guwà tèpa naîé, â é tòimiriwà [goro pai tâa na aré ma tòina kàwà]? Ba é ina pâ:

*Pwi âji naîô wée,
gà tère Pwi Ukai na é picòwà.
Gà cibwaa nama pièpà tâgà.*

⁶ É tòimiri diri tèpa âji naîé.

*É pa-icòo diri tâpé
na wânüimee tàra.*

Proverbes 3.11–12

⁷⁻⁸ Êkaa na guwà tòpi bwàti ê pâ ârapupûra kà Pwiduée, na é tûâri tàwà ê pâ muru. Ba é wàrapwiri tà diri tèpa naîé. Ba wàilàapà pwi âboro èpo na câe caa tòimirié wà caa kèe? Â wiàna câe caa wàrapwiri tàwà wà Pwiduée, â pwiri pai ina wèe pâ, câguwà caa tèpa âji naîé. ⁹ Â wiàna jè papwicîri tèpa caa kâjè naani gòropuu, na rà pa-icòo ma tòimirié, â dau wâdé mwara na jè tòpi na é tòimirié pwi Caa kâjè na é wânidò *napwéretòtù. Â o tâa tâjè ê *âji wâro‡.

¹⁰ Ba wà tèpa caa kâjè, âna rà nye pa-icòo ma tòimirié na ji pwi pàara na ûgé, wiàra câbawâdé ma auniimiri kâra. Êco na wà Pwiduée, âna é nye pitûâri ma picòjè, ba na é pitu tâjè [dàra gòiri]. Ba wâdé tée na jè pâ nau tèpa âboro na jè wâdé ma pwicîri ma tâbawèe, pwacèwiiè.

¹¹ Âjupâra pâ, càcaa wâdé tâjè ê ji pàara na jè tâa na é pai pitûâ ma picòjè. Êco na, wiàna jè tòpi bwàti, ma pidàpwicàarijè naa goo, â gée na càuè, â o mwa pwa câmajè na o dau wâdé. Ba jè o mwa tèpa âboro kâra pinaanapò—tèpa ciburà pwa ê pwina wâdé ma *tàrù.

Cimadò ma pagòo du ìgà na ora!

¹² Êkaa na [go jèpa ina tàwà jècaa pâ]:

† **12:4** Grec: Bwaa câguwà caa pâji cicara ê èpà tiagoro pai joro wàra domii {kàwà}. **12:5** Job 5.17; Proverbes 3.11–12; Auinapàpari 3.19 **12:7-8** Deutéronome 8.5 ‡ **12:9** Â o tâa tâjè ê âji wâro—é. Â jè mwa picòo pai wârori ê wâro na wâdé tée. Grec: Â jè mwa wâro. **12:11** Jacques 3.17–18 **12:12** Ésaïe 35.3

Gà cimadò wài!
 Pagòo du ìgà!
 Mudàra cè nii
 târa âgà na céca!
 13 Pâra wii naigé na tàrù!
 Cibwaa pàgà jii!
 [Pwa taaci na wâdé!]
 Â o naa tâgà còwâ,
 cè nii ma gòo,
 wâgà na gà bee!
 Â gà o pâra ba tàrù!

Ciburà pitêre dà Pwiduée!

14 [Wàèni pàra aupitûâri kôo tàwà]: Guwà mudàra ma guwà wâro na pinaanapô ma tèpa âboro diri. Â guwà wârori ê wâro na pwicîri, ma wâdé tà Pwiduée. Ba nye po dau pwacoé ma guwà còo wà Pwi Ukai, wiàna câguwà caa wârapwiri.

15 Guwà ipwacôoco! Guwà cibwaa naa càùwà naa goo ê *pimeaari imudi kà Pwiduée, [ba o péa câguwà caa tòpi ê aupwényunyuâari kêe]. Â guwà piwéariwà ma pitòimiriwà, ba péa ée tà wàawà naa jaawà cè jè pièpà[§], na pwacèwii ê murumwatò na èpà. Â é piawài goro ipâra pâ, â é tòpò pitiri ê pwêe na maga.

16-17 Â guwà ipwacôoco mwara, ba na o ticè gée goowà na é ipuu imudi. Â jèpwi mwara, âna guwà cibwaa pwaduwa kà Êsäu biu. Ba jè cau tâmogòori ê jèkutà gooé. Ba é pwi ciàra èpo, na o tâa tée ê aupwényunyuâari kà caa kêe. Â é icurié [imudi tà pwi jiié] naa goro caapwi ngapò utimuru co! Â gée na càùé, [ûna é mwa còoina é pwina é pwa] â é picigòboo na ara caa kêe, ma dau i, ba na é ilari jiié còwâ ê aupwényunyuâari kêe. Êco na jèe càcaa pâri. Â é tètâjiié wà caa kêe. Êkaa na guwà ipwacôowà! Â guwà câbaâjimuru é pâ muru [na Mwaciri] kà Pwiduée!

Jè pâmwünyabweri jaa pwicîri

18 Ico tèpa béèò, jè jèe pâ-mwünyabweri ê jaa na càcaa pâri ma jè tii goo, ma còo goro du âraporomeejè. Napwa naa goo wà tèpa jooorojè, tèpa *Isaraéla biu, âna po dau wâgotàra na ia rà pâmwünyabweri i gorojaa wâ Sinaï, ba na rà o tòpi pâ *Naèà kà Pwiduée. Ba rà còo naawê ê doromara ânye, ma nee, ma bàutê. Â tii goorà ê u kâra duée*. 19-20 Â rà tère airi tutu. Â é patùrarà [wà Pwiduée na] ê pwâratùra na dau maina: [Pwicîri na guwà pâra gò i jaa bèeni!] Wà pwi macii, ma wà pwi âboro cèna é tii goo, âna o câtâmwereê goro atù!

Exode 19.12–13

12:13 Proverbes 4.26   **§ 12:15** Cè jè pièpà—Pwiri é pièpà naa na pwâranümajè; pwiri pwi jè muru, é, pwi jè âboro na é tubatiâu é pinaanapò kâra picaatâa, ma tadârùé. Munaa pai naa càùjè naa goo wà Pwi Ukai, ma pai tàutâjè dàra cèikî naa gooé, ma pai pâra wiàra pâ duée imudi. (Còo Deutéronome 29.17.)   **12:16-17** Genèse 25.29–34   **12:16-17** Genèse 27.30–40   **12:18** Exode 19.16–20; Deutéronome 4.11–12   * **12:18** Grec: Jèe câguwà caa pâmwünyabweri ê jaa na pâri ma guwà tii goo, na pwa pé diopwaa kâra ânye goo, ma é nee, ma é bàutê, ma é ukâraduée. Ukâraduée—Tourbillon.   **12:19-20** Exode 20.18–21; Deutéronome 5.22–27   **12:19-20** Exode 19.12–13

Â dau tâpwi kà tèpa Isaraéla, â rà tomara too tée pâ: «Éee! Gà coo, co Pwi Ukai!» Ba càcaa pâri ma rà tèreê, ²¹ tiagoo mwara wà *Moosé, [pwi a pitùâ kàra]. Ba é pwùkùuru, ma cèca goro pai wâgotée.

²²⁻²³ Napwa naa goojè, âna jè ipwàdée, na jèe pâmwünyabweri é jaa [kà Pwiduée]—*Siona, na wânidò napwéretòotù. Â jè gére coo na é napô kà wà pwi a pitèi diri tèpa âboro, ma pwi a-ipawârojè†. Â puràra pwâranümajè, ba jè jèe pwi pitapitiri kà diri tèpa âji naí Pwiduée†—wàijè na jèe wii neejè naa na Tii kèe, [ba na o tâa tâjè é aupwényunyuâari kèe]. Â jè picaatâa ma wà diri tàpé na rà jèe bà§, gére na biu, na wâdè tà Pwiduée wàilà—wà diri tàpé na ia é nama rà *târù ma tâbawêe na araé. Â rà cibèepijè é pâ *angela na rà dau wâru awé, na càcaa pâri ma jèe pûra é jéurà.

²⁴ Â jè jèe medari wà Iésu, wà pwi ia é pame tâjè é *aupwataâboro na bwaa âmuê, [na ia é jèe pwa wà Pwiduée] ba kâjè. Â é jèe pacoo wà Iésu goro pai joro é domii kèe [na ia é bà ba kâjè]. Â é domii kèe, âna é piwéna awé jii é domii* kà Abéla†.

²⁵ Êkaa na guwà ipwacôoco, ba péa tàutàwà dàra pitère dà wà Pwiduée na é gére patùrawà! Ba ia càra caa udò jii é wârimuru, wà tèpa jooorojè, tèpa Isaraéla, na ia rà naa càurà naa goo wà Moosé. Â wà Moosé, âna é pwi âboro pwacèwii†. Â o mwa wànau é wârimuru tà diri tàpé na rà naa càurà naa goo wà Pwiduée na é wânidò napwéretòotù?! ²⁶ Ba ia, [wâ gòrojaa Sinaí] na ia é nama gù napuu goro pwâratùra kèe. Â é jèe ina tâjè pâ: *Go o mwa tubagù còwâ é gòropuu diri. Â o càcaa gòropuu co, â o napwéretòotù mwara! Aggée 2.6* ²⁷ Pai ina wèe pâ: O tiàu é gòropuu ma diri é pwina tâa na, ba muru na ia é tòpòrà wà Pwiduée. Êco é pâ muru na tâa jaaé, âna o tà tâa awé.

Mwaciri na o càcaa gù

²⁸ Guwà còo, jè jèe tòpi [é autâa na] Mwaciri kèe na o càcaa gù! Êkaa na wâdè na jèe dau pwaolé tée, ma pwamainâe. Â jèe piênawéna kèe goro é wâro na pwicîri ma wâdè tée. Â jèe dau papwicîrié, ²⁹ ba wà Pwiduée kâjè, âna é pwacèwii é ânye na tòotiàu diri é muru goo!

13

Bénabwé popai

¹ Wâdè na guwà tà ciburà pimeaariwà, pwacèwii tèpa aéjii. Ba wàépwiri é pai pwa kà tèpa cèikí naa goo wà Kériso, tà tèpa béera. ² Â guwà tòpi bwàti tèpa âboro na rà me naa jaawà. Ba wà pàra tàpé, âna càra mu caa tâmogòori pâ, rà tòpi pâ *angela kà Pwiduée. ³ Â guwà niimiri mwara

12:21 Deutéronome 9.19 † **12:22-23** Pwi a-ipawârojè—é, Na é wâro. † **12:22-23** Âji naí Pwiduée—Grec: Tèpa ciàra èpo kà Pwiduée. Wâjaa tèpa Juif, âna wà tèpa ciàra èpo, âna rà tàpé na tâa târa é aupwényunyuâari na maina. § **12:22-23** Ma wà diri tàpé na rà jèe bà... Grec: Ma pâ nyuâa tàpé na rà târù, â na rà jèe tâbawêe. **12:24** Genèse 4.10; Hébéru 8.6 * **12:24** Domii kà Abéla—é, Ârapwaaílò na ia é naa wà Abéla. † **12:24** Ê domii kèe, âna é piwéna awé jii, é domii kà Abéla—Wà Abéla, âna pwi apâbéaa kà tèpa âboro na tètâmwararà. (Còo Hébéru 11.4.) Ê pai joro wàra é domii kèe, âna pame é wârimuru kà pwi cièe, Kaina, na ia é tètâmwerèê. Êco na é domii kà Kériso, âna é pame é pai pwanauri wàra èpà kâjè diri, â é nama jèe wâdè na ara wà Pwiduée. **12:25** Hébéru 2.1–3, 10.26–29 † **12:25** Â wà Moosé, âna é pwi âboro pwacèwiiè—Grec: {Moosé}, na é pwi âboro gòropuu. **12:26** Aggée 2.6 **12:29** Deutéronome 4.24, 9.3 **13:2** Genèse 18.1–8, 19.1–3; Roma 12.13

tèpa [cèikî béewà] na rà gére wâna karapuu, â guwà tâa na é aré ma wàilà, pwacèwii na wâguwà mwara na piiwà. Â ipaiwà mwara naa goo tàpé na gére tubaèpà târa é naiirà—wâdé na guwà pwamaagé còo ma wàilà, pwacèwii na naiiwà na tubaèpà târa*.

⁴ Guwà tòimiri é pipaêwâdà kàwà. Â guwà cibwaa toomura—cibwaa cîaa jii pa wâdàwà, é tèpa éawà. Ba ée mwa naa wârimuru wà Pwiduée tà tàpé na rà wàrapwiri, ma wà diri tàpé na rà ipuu imudi ma wà pàra tàpé.

É pitu tâjè Pwi Ukai

⁵ Guwà cibwaa pwa ma âra-nümawà é mwani! Bwa! Guwà ipwàdéé co, goro é muru na tà tàwà. Ba é jèe nye ina wà Pwiduée pâ: *O câgo caa imwüuru jüügà; â go mwa tà tòimirigà taaci. Deutéronome 31.6* ⁶ Â gée goo kaa pwiri, â jèe câjè caa pidumapiê. Ba:

É nye upao

wà Pwi Ukai kôo.

O câcaa wâgotôo

goo tèpa âboro.

Dà cèna rà pwa tôo?

Psaume 118.6

Wàèpwiri é popai na jè inapàpari naa na ipwàdéel!

⁷ Guwà niimiri tèpa pitûa kàwà naa na cèikî, na ia rà mara pame tàwà é popai kà Pwiduée. Â guwà naa nümawà naa goo é pai wâro kàra, bau é aupwényunyuâari na me goorà†. Â guwà ipwacèwii é cèikî kàra.

Pâra wiâ Iésu

⁸ Wà Iésu Kériso, âna é nye tà ipaiwà napwiri, ma nabà, ma dàra gòiri awé! ⁹ Guwà cibwaa tòpi imudi é pâ na jèpapara pupûra na ité. Ba rà péa ipa-imwüruwà. Ba nye éco é *pimeaari imudi kà Pwiduée, na é tâmogðori pagòo pwâranümajè, â câcaa cè pai pitère dàra kâjè pâ naèa goro é pâ utimuru. Ba pâ po dau piticèmururu naa goo é pâ pwiibà.

¹⁰ Pwa é *ârapwaaailò‡ kâjè [na é piwéna]. Â wà tèpa pwa ârapwaaailò ni gòropuu, âna ticè ére kàra gée goo. ¹¹ Wàilà, âna rà mu popa me é domii kàra pâ macii na tètâmwararà, naa na ére na dau pwicîri, ba na ârapwaaailò bépwanauri pâ èpà. Â é naii pâ macii-bà, âna cîri naa gòroigé§, [naa na jè ére na wâiti jii é autâa kà tèpa âboro].

¹² Wà Iésu, âna [wàè pwi ârapwaaailò kâjè. Â tètâjiié, â] é maagé còo, â é bà naa gòroigé jii ville. Â joro é domii kèe, ba na o cèitiri é pâ èpà kâjè, ba na pwéelaa [é pwâranümajè na ara wà Pwiduée].

* **13:3** Pwacèwii na naiiwà na tubaèpà târa—é, Ba wâguwà mwara, âna pwa naiiwà, é, Ba guwà bwaa wâro naani gòropuu ma wàilà, é, Ba pwiri o tubaèpà tàwà na cè jè tóotù na bwaa wà naigé. Grec: Ba nye wâguwà naa na naiiri âboro. **13:4** Éféso 5.5 **13:5** Deutéronome 31.6,8; Josué 1.5 **13:6** Psaume 118.6 **13:7** 1 Korénito 4.16 † **13:7** Aupwényunyuâari na me goorà—é, Pai bà kàra. **13:9** Roma 14.17 ‡ **13:10** Ârapwaaailò—Grec: Aupwa ârapwaaailò (autel). **13:11** Lévitique 16.27 § **13:11** Cîri naa gòroigé... Câmu kàra pai tètâjii pâ èpà kàra é Ba. **13:12** Ioane 19.17

13 Êkaa na wâdé na jè pâra wiâ Iésu, â jè tà tâa na é aré ma kamu kêe*. Â jè còobé ma wâé jii é pai wâro kà tèpa âboro [na èpà]†. 14 Ba é âji napô kâjè, âna càcaa wâna é pwi gòropuu bèeni na o tiâu. Ba é wânidò *napwéretòotù, â jè tàgère pâra naawé‡.

15 Wâéni é pâ ârapwaaìlò, na wâdé tà Pwiduée na jè tòpò na araé: Na jè pwamaina é nee, ma inapàpari pâ, é Pwi Ukai kâjè. 16 Â jèpwi: Na jè pwa é pwina wâdé, â jè imeai tàpé na piticè kàra. Wâé kaa pwiri é âraimeai na wâdé tée.

Ipakîriwà ma pwapwicîri

17 Wâdé na guwà ipakîriwà, â guwà pitère dà tèpa pitûâ kàwà [naa na cèikî]. Ba ée mwa tèirà goowà wà Pwiduée. Â guwà nama rà ipwàdéé goro é càrawà, â guwà cibwaa nama tòina pwâranümarà! Ba wiàna rà pikîri goowà, â o nye èpà ba kàwà mwara.

18 [Tiagoro nabàni, co tèpa béeò, âna] câé caa pitòtibà é *pwâratùra-nigée-goobà. Â wâdé na guwà tà ciburà pwapwicîri ba kâbà§, ba na o tà ciburà wâdé é càrabà naa na diri pâ ére. 19 Â jèpwi mwara, âna go tacoo goowà pâ, na guwà pwapwicîri, ba na o pâri ma go wâjué còwà wài naa jaawà.

Aupwényunyuâari

20-21 Go ìla wà Pwiduée, wà pwi a naa tâjè é pinaanapô, pâ, na é naa tàwà diri cè pwina tiâu jiiwà, ba na guwà pwa é câbawâdé kêe. Go ìlari jiié pâ, na é wakè goowà, na é naigé mee wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, ba na o pwa cè pwèe goowà, na dau wâdé tée. [Â go pwamaina] wà Kériso, na é pwi a piwéaarijè—wâijè na jè pwacèwii é pubu mutò kêe. [Ba é pipanuâé ba kâjè tiagoro na é bà.] Â é domii kêe na ia joro, âna êkaa i pwi ârapwaaìlò na ia é pacoo é *aupwataâboro [kà Pwiduée] tâjè, na o tâa dàra gòiri awé. Â wà Pwiduée, âna é pawâroé còwà géé na aubà. Ûu, wâdé na tâa tà Kériso é pai maina ma muugère dàra gòiri awé! Wâdé na wàra! Amen!

Ipicijii

22 Ico tèpa cèikî béeò, go ìlari jiiwà pâ, na guwà tòpi bwàti é pâ autûâri kôo naa na tii bèeni. Ba càcaa dau gòri, na go wii, ba na pagòowà ma pamogòori tàwà.

23 Jèkutâ wâdé goo pwi béejè Timotéo. Ba é jèe còobé géé na karapuu! Â wiàna é tèepaa me wài naani, â ée mwa me wiâò wiàna go caiwà.

24 Guwà naa bwàcu kôo tà tèpa pitûâ kàwà naa na wâra pwapwicîri, bau tèpa cèikî diri. Â rà naa bwàcu kàwà mwara diri tèpa cèikî ni napô Italie.

25 Wâdé na tâa jaawà é pimeaari imudi kà Pwiduée!

Cidòri nyuâawà!

13:13 Héberu 12.2 * **13:13** Kamu kêe—Pai bà kêe naa goro satauro. (Còo Héberu 12.2.)

† **13:13** Jii é pai wâro kà tèpa âboro na èpà—Grec: Jii é ére na rà tâa wê wà tèpa âboro (hors du camp). Càcaa pai ina wèe pâ, jè wâro iti jii pâra tèpa âboro; wâdé na jè wârori é wâro na pwicîri, ma ité jii é wâro kàra na èpà, ba é âji napô kâjè, âna càcaa wâni gòropuu. Wâdé na jè pidâpwicâarijè, na rà rétâjjijè, ma tubaèpà tâjè, ma piècaarijè, ba pâ muru na rà nye pwa tà Iésu. **13:14** Héberu

11.10,16, 12.22 ‡ **13:14** 2e phrase—Grec: Â jè pimudàra é napò na ée mwa tèepaa me. **13:15** Psaume 50.14,23 **13:16** Filipi 4.18 **13:17** 1 Tésalonika 5.12 **13:18** Apostolo 24.16; 2 Korénito

1.12 § **13:18** Ba kâbà. Pwiri é pi-inaé còwà wà pwi awii é tii bèeni. **13:20-21** Jérémie 32.40; Ézékiel 37.26; 1 Pétèru 2.25

Tii kà Jacques Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Jacques, pwi jii wà Iésu. Caa caa pwi jè àrapàara tèpa 12 a câmu na é bwaa wâro wà Iésu, êco na, géé na càùé, â é jèe pwi *apostolo ma pwi âboro imaina naa jaa tèpa cèikí wà *Iérusaléma. (Còo *Apostolo* naporomee 15 ma *Galatia* 1.19; 2.9.)

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 43 ma 48, béaa kâra ipitiri maina kà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicíri wâ Iérusaléma na naja 50. (Còo *Apostolo* naporomee 15.) Munaa pwi pâbéaa kâra tii na wii naa na *Âmu Aamwari (*le Nouveau Testament*).

É wii tâi?

Tà tèpa *Juif na rà cèikí naa goo wà Iésu, na rà wâro wâgòroigé jii napô *Judée. (Còo *Apostolo* 2.9–11; 8.1–4.)

Cina é wii?

Rà dumapiê wà pàra tèpa cèikí, ba rà tâa na aré (1.2,12; 5.11,13). Pwiri géé goo na, wà tàpé na càra caa cèikí, âna rà tubaèpà tàra. Â é wii wà Jacques, ba na é pagòora ma patàmarù pwâranümarà.

Jèpwi mwara, âna pwa pâ pitòocia nabibiu kà tèpa cèikí, â é wii, ba na rà nabwé (4.1). Jèpwi mwara, âna é pwacòo wà tèpa cèikí na dau pwa neemururà, pâ, càcaa wâdé pâ tûâ kâra, tà tàpé na piticè neemururà (5.1–6).

Dà êre é tii bèeni?

Wàéni pàra aupitûâri kà Jacques naa na tii bèeni:

- Wâdé na jè cimwü naa na cèikí kâjè, na jè tâa na aré;
- Wâdé na jè pwapwicíri naa na cèikí;
- Jè ilari jii wà Pwiduée é autâmogòorimuru, ba na é tòpò pâ pwêe, naa na wâro kâjè—ipakíri, pinaanapô, ma tànana;
- Wâdé na jè wârori é wâro na pwicíri ma wâdé tà Pwiduée;
- Jè ipwacòoco é ûmemeejè, ba muru na dau pwa nii kêe, wiàna târa wâdé, é, wiàna târa èpà.
- Wiàna jè ina pâ jè tèpa cèikí, â wâdé na jè paari pâ nye âjupâra é cèikí kâjè, goro é pâ càrajè na wâdé, ma é pimeaari kâjè, â càcaa goro popai co.

Pwa pàra tàpé na rà niimiri pâ, é bénabwé kâra pâ popai bèepwiri, âna é cicara é popai kà Paulo. Ba é ina wà Paulo pâ, jè udò ma tâa tâjè é *âji wâro, géé goro é cèikí co, â càcaa goro é pwina jè pwa. (Còo *Roma* 4.1–3.) Wàéni é âjupâra goro du auniimiri bèepwiri: Âjupâra é pwina é ina wà Paulo, ba nye dau pwacóe ma wâdé tà Pwiduée wàijè, géé goro é wake kâjè. Êco na âjupâra mwara é pwina é ina wà Jacques. Ba wiàna é cèikí kâjè, âna âjupâra, â o pwa cè câmu kêe—è pâ wâdé na jè pwa.

Pai pitàgòo tii kà Jacques

Ipwabwàcu (1.1)

Wâdé na jè cimwü naa na tacai (1.2–18)

Gà tère, â gà pwa (1.19–27)

Guwà cibwaa pwaké goro âboro (2.1–13)

Tûâ kâjè, âna paâjupâra cèikî kâjè (2.14–26)

Iputâmu ma pièkâa naa na picaatâa (3.1–4.12)

Patère tèpa pwa neemururà (4.13–5.6)

Bénabwé popai (5.7–20)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Jacques, pwi ênawéna kà Pwiduée ma Pwi Ukai Iésu *Kériso, [âna go pwa tii. Go wii] tàwà, wâguwà diri tèpa âboro naa na é Ba kà Pwiduée*, na pa-ipiinariwà naa na gòropuu diri. Bwàcu kàwà diri!

Wâdé na jè cimwü naa na tacai

² Wâdé na guwà ipwadée, co tèpa aéjii kôo, wiàna tèepaa mariwà é pâ na jèpapara tacai ma aré! ³ Ba jè tâmogòori pâ, é tacai, âna é nama jè pidàpwicâarijè, [â é paari é âji pai pwa goro é cèikî kâjè]. ⁴ Â wâdé na [jè tà gòo ma cimwü naa na diri pâ muru, ba na] é pidàpwicâarijè, âna tòpò diri é pwêe [naa na pwâranümajè]. Ba jè o tâbawêe ma pwényuâa naa na diri pai pwa goo, â o ticè jè muru cèna tiâu jaajè.

Jè ila Pwiduée naa na cèikî

⁵ Wiàna nûmagà goo é autâmogòorimuru kà Pwiduée, â gà ilari jiié co! Â ée nye naa tâgà. Ba é pwi a naa, naa goro piticèmuru naa goo, â câe caa putâmuri tàpé na rà ilari jiié. ⁶ Êco na wâdé na gà ilari naa na cèikî, â gà cibwaa pidumapié. Ba wà pwi âboro na é pidumapié, âna é pwacèwii é nawià, na ngaurié é pwéretòotù. ⁷⁻⁸ Ba é nye tà pòbiie, â câe caa tòpò é cèikî kêe naa goo é pwina caapwi. Â nye dau pwacoé kaa na é tòpi cè jè muru jii Pwi Ukai!

Ticèmuru naa goo neemurujè

⁹ Wiàna ticè neemurugà, co pwi aéjii naa na nee Kériso, â [go ina tâgà pâ] gà tagòtùgà ma ipwadée! Ba dau pwamuru naa googà naa na pai còo kà wà Pwiduée, [â pwa mwato'gà wâjaaé].

¹⁰ Wà tàpé na dau pwa neemururà†, âna wâdé na rà ipwadée wiàna é pakîrirà wà Pwiduée. Â [wâdé na rà tà niimiri pâ] o mwa tiàurà, wàra murumwatò. ¹¹ Ba, na é ègòdò i tòotù, âna é dau té, â rà tûuboo é pâ mué, â marü, â jèe tiâu é pai muugère kàra. Â rà o wàrapwiri mwara wà tàpé na pwa neemururà. Ba o nye tiàurà kaa, bau diri pâ wakè kàra‡.

Na gà pwa na èpà âna nye wâgà

¹² Cidòri nyuâa pwi âboro na é cimwü ma pidàpwicâarié, naa na pâ tacai. Ba wiàna é piétò, â ée mwa tòpi é pumara wakè kêe—bwe korona târa wâro§, na ia é jèe ina béaa Pwi Ukai, na ée mwa naa tà tàpé na rà mearié. ¹³ Wiàna tacaigà, â gà niimiri pâ, na gà pwa na èpà, â gà cibwaa ina pâ,

1:1 Mataio 13.55; Apostolo 15.23; Galatia 1.19; 1 Pétèru 1.1 * **1:1** Tèpa âboro naa na é Ba kà Pwiduée—Grec: Tèpa 12 wâao. Ê 12 wâao, âna é Ba Isaraéla (tèpa Juif) na ia tadidirà naa na pâ jèpa ére. É wii wà Jacques tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. **1:2** Roma 5.3–5 **1:3** 1 Pétèru 1.7

1:5 Proverbes 2.3–6 **1:10** Ésaïe 40.6–7 † **1:10** Wà tàpé na dau pwa neemururà—Pwiri wà Jacques, âna é patùra wà tèpa cèikî na dau pwa neemururà, é, pwiri é ina wà tàpé na càra caa tèpa cèikî. ‡ **1:11** Bau diri pâ wakè kàra—é, Na rà bwaa gére pwa pâ wakè kàra. § **1:12** Bwe korona târa wâro—Còo 2e note goo Auinapàpàri 2.10.

wà Pwiduée na cùrugà! Càcaa pârijè ma jè cùru Pwiduée, ba na é pwa na èpà; â càcaa pâri ma é cùrujè ma jè pwa na èpà! ¹⁴ Bwa! Nye é èpà na pwâranümajè, na é dàtijè ma jè pwa é pâ tûâ na èpà. ¹⁵ Â wiàna câjè caa pacoo wài é pâ câbawâdé bèepwiri, â rà o nye cipu gooje; â é pwêe, âna pâ tûâ na èpà. Â é pâ tûâ na èpà, âna rà pimaina too naa gooje, â é pwêe, âna é maagé bà!

¹⁶ Wâdé na guwà tâmogòori bwàti, co tèpa âji béèò, pâ:

¹⁷ Diri pâ pwina pwényuâa,
âraimeai na tâbawêe,
na boome naa jaajè
géenidò jaa Pwiduée,
pwi a tòpò é pwéelaa,
[pwi ukai kêra tòotù,
pwi apooro parui,
pwi caa kêra ìricò]*!
Ticè bàutê gooé;
Ticè cèna gù naa gooé
gée na biu;
É tâa na pai tâa kêe,
dàra gòiri awé!

¹⁸ É panuâ me tâjè é popai na âjupâra, ba na o tâa tâjè é *âji wâro, gée goo é popai-bà. Ba é câbawâdé kêe, âna, na [jè tèpa âboro kêe. Â] pwamuru naa gooje jii diri é pâ pwina é tòpò, pwacèwii tèpa pâbéaa kêra piûnya [na jè naa tée còwâ].

Gà tère â gà pwa!

¹⁹ Guwà jèpa tère bwàti é popai bèeni, co tèpa âji béèò:

Tàpiri taaci du pwâranyürugà;
Tàpo târi pwâgà;
Naaco putàmu.

²⁰ Ba é pwâra putàmu kêra âboro, âna o càcaa pacoo é pâ tûâ na wâdé tà Pwiduée. ²¹ Â gà naaco diri é tûâ na miiri, â gà tètâjii é èpà gée na pwâranümagà, ba é péa dipitirigà. Â gà tòpi naa na ipakîri é popai, na ia é jèe câmi naa na é pwâranümagà wà Pwiduée. Ba dau pwa nii kêra é pwi popai-bà, târa ma pa-udògà [ma naa tâgà é âji wâro].

Gà tère popai â gà wârori

²²⁻²³ Gà tère é popai, â gà wârori! Wiàna gà pwi a po tàmaari co, â gà pwi a-imwüru! Ba pwacèwii na gà piciânu naa na garaaci, ²⁴ â ûna gà pâra, â gà ipwanauri é pwina gà còo! ²⁵ Êco na cidòri nyuâagà, wiàna gà pa cè pàara'gà, ma gà niâ naa na é naèà kà Pwiduée. Ba wàèpwiri é pwi popai na tâbawêe, â pârié ma é tipigà jii é pwina piigà. Â wiàna gà nye po tâa goo

* **1:17** Pwi ukai kêra tòotù...caa kêra ìricò—Grec: Pwi caa kêra pâ pwéelaa. Ba wà Pwiduée, âna é tòpò é pwéelaa, ma diri pâ muru naa napwéretòotù na pwa pwéelaa kêra. **1:18** Ioane 1.13 **1:20** Ecclésiaste 7.9 **1:21** Kolosé 3.8; 1 Pétèru 2.1 **1:22-23** Mataio 7.26; Roma 2.13 **1:25** Roma 8.2; Jacques 2.12

ê naèà kêe, â gà wârori, â o mwa pwa ê *aupwényunyuâari'gà gée goo. Êco na o nye ticè, wiàna gà po tère co ma imwüru jii.

²⁶ Wânanu, gona gà tâmogòori bwàti pâ naèà na pwapwicîri? Gà tère! Wiàna câgà caa pitòimiri ê ûmemeegà†, â gà pwi a-imwüru, â piticèmuru naa goo pai pwapwicîri'gà! ²⁷ Â wâeni ê pai pwapwicîri na *târù ma wâdé tà Pwiduée Caa kâjè: Na gà pitu tà tàpé na ticè nyaa ma caa kâra; â gà patâmarù pa dâpwà, naa na pai tâa na aré kâra. Â gà pâra jii ê pâ tûâ na miiri ni gòropuu.

2

Guwà cibwaa pwaké goro âboro

¹ Tèpa aéjii kôo wée, wâguwà na guwà cèikí naa goo wà Pwi Ukai Iésu Kériso, na é dau maina na muugère, guwà cibwaa pwaké goro âboro! ²⁻³ Guwà jèe niimiri cai ni: Ru tèepaa naa na ipitiri kàwà cè du ârailu âboro. Wà pwi jèpwi, âna tâa goro îê mwani mii, â dau wâdé kaa ê ârabwée kêe. Â pwiri gà dau ipacè naa gooé, â gà ina tée pâ: «Pwi ukai, gà me ma gà tâa ni, na autâa bèeni tâa béaa.»

Â wà pwi jèpwi, âna ticè kêe, â é coona dòro ârabwée. Â gà [pwaé, ma] ina tée pâ: «Kaa! Naaco autâa, co pwini, â gà tâaboo naapwiri napuu*.» ⁴ Wiàna gà wârapwiri, â gà pinadârù âboro, goro ê auniimiri'gà na càcaa *târù.

⁵ Guwà tère cai ni co, tèpa béeò! [Cidòri nyuâa] tàpé na ticè kâra naa na pai côo kâra pâ âboro wâni gòropuu! Ba wà Pwiduée, âna é jèe pitòrigarirâ, ba na o tâa târa pâ aupwényunyuâari na wâru naa na Mwaciri kêe, gée goo ê cèikí kâra naa gooé. Ba wâépwiri ê auinabéaa tà tàpé na rà meaarié.

⁶ Â wâguwà, âna gorodà na guwà ipwatétéri târa! Gona [guwà ipwanauri pâ] wà tèpa pwa neemururà na rà pwa kûu tàwà ma tûra ba gòo tàwà? Â gona càcaa wàilà na rà dàtiwà naa na wâra pitèimuru, [ba na rà popa mwani kàwà]? ⁷ Â càcaa wàilà na pi-ina ba èpà ê nee [Iésu Kériso] na dau pwényuâa, â na tuneewà goo, [wâguwà tèpa cèikí naa gooé?]

Gà meaari diri tèpa âboro

⁸ Gà côo, jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Gà meaari tèpa âboro†pwacèwii ê pai pimeaarigà còwâ.* *Lévitique 19.18* Wâépwiri ê naèà na piwéna, ba naèà kâra Mwaciri [kà Pwi Ukai kâjè]. Â wiàna gà pitère dâra bwàti, â muru na dau wâdé. ⁹ Êco na, wiàna gà pipwaké goro âboro, â gà ègòjai pwi naèà bèepwiri†, â gà gére pwa na èpà, â ée pitèigà i naèà.

¹⁰ Matâra pâ, gà pâra wii bwàti diri ê pâ aupitûâri naa na *Naèà [kà *Moosé]. Êco na, wiàna gà ègòjai é ji aupitûâri na caapwi co, â pwacèwii na gà ègòjai diri ê Naèà! ¹¹ Ba wà Pwiduée, âna ia é ina naa na Naèà pâ: *Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdâgâ, ma pwi éagâ).Exode 20.14* Â pwiri gà pâra wiâra. Êco na, ia é ina mwara pâ: *Gà cibwaa tètâmwara âboro.*

1:26 Psaume 141.3 † **1:26** Wiàna câgà caa pitòimiri ê ûmemeegà—Pai ina wèe pâ, wiàna gà nye tà paòmaa taaci ê pwâgâ. **2:1** Apostolo 10.34; Jacques 2.9 * **2:2-3** Gà tâaboo naapwiri napuu—Grec: Gà tà cima pwiri, é, gà tâaboo naapwiri napuu. **2:5** 1 Korénito 1.26–28 **2:8** Mataio 19.19; Galatia 5.14 † **2:8** Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tâmwünyabwërigâ, é, pwi jèneregâ. **2:9** Deutéronome 1.17 † **2:9** Pwi naèà bèepwiri—É, Ê Naèà kà Moosé. **2:10** Mataio 5.19 **2:11** Exode 20.13–14; Roma 13.9

Exode 20.13 Â [pwiri gà pwi a pâra wiâra diri pâra naèè, êco na] wiâna gà tètâmwarâ pwi jè âboro, â gà nye pwi a-êgòjai diri é Naèè.

¹² Napwa naa goojè, âna jè pâra wiâra i naèè na é piwéna jii é Naèè kâ Moosé, ba i naèè goro é pimeaari na ia é jèe tipijè ma naa târù kâjè còwâ. Â o pitèijè goro pai pitère dâra kâjè i naèè bèepwiri. Â wâdé na gà ciburâ pitaniimiri pwiri, naa na diri pâ popai'gâ ma tûâ'gâ§.

¹³ Ba wiâna câgâ caa meaari pâra tàpé [ma pwanaurirâ] â o câgâ caa pâmari é pimeaari [ma ipwanauri] naa na aupitèimuru kâ Pwiduée. Êco na, wiâna gà pwi a-imeaari, â gà pwanauri tèpa âboro, â gà mwa pâmari pâ, wâ Pwiduée, âna o câé caa pitèigâ; â ée nye meaarigâ ma pwanaurigâ*.

Tûâ kâjè âna paâjupâra cèikî kâjè

¹⁴ Tèpa aèjii kôo wée: O dà cè pumee tâgâ, wiâna gà ina pâ gà pwi a cèikî, â ticè tûâ na wâdé na gà pwa? Gona [gâ niimiri pâ] nye géé goro é pé cèikî na wârapwiri, na o pa-udògâ [naa na *âji wâro]? ¹⁵ Wiâna pwi jè a cèikî béégâ, âna ticè ârabwée ma uti kêe, ¹⁶ â gà po ina tée co pâ: «Ée mwa *pwényunyuarigâ wâ Pwiduée. Wâdé wiâna pwa ârabwée ma uti'gâ!» â wiâna câgâ caa imeaié, â o nye piticèmuru naa goo pâ popai'gâ! ¹⁷ Ê pwi cèikî na wârapwiri, na ticè tûâ bépaâjupâraé†, âna pwi cèikî na piticèmuru naa goo.

Cèikî na ticè pwêe âna pwâ

¹⁸ Pwiri gà mwa ina tôo pâ: «Wâdé, ba wâ pwi jèpwi, âna tâa tée é cèikî; â wâ pwi jèpwi, âna é pwi a pwa pâ tûâ na wâdé.» Â go tòpi tâgâ pâ: «Gâ wânau târa cè pai paari tôo pâ, âjimuru é cèikî'gâ, wiâna câgo caa côo naa na wâro'gâ?» Bwa, po dau pwacoé! Â wâgo, âna go mwa paari tâgâ goro pâ tûâ kôo, pâ, pwa pwâra é cèikî kôo. ¹⁹ Gona [gâ niimiri pâ, go o mwa câdirigâ géé goo na] gà cèikî pâ, pwa cè Pwiduée na é caapwi co? Pwiini! Wâ tèpa duée, âna rà nye wârapwiri mwara. Â wàilà, âna rà céca goro pai wâgotâra! ²⁰ Pwi a-imwüru wée, gà mwa tâmogòori wiidâ pâ, piticèmuru naa goo é cèikî, wiâna câé caa tèepaa na cè tûâ cèna wâdé?

Cèikî kâ Abéraama ma Rahab

²¹ Gà jèe niimiri cai wâ *Abéraama, pwi jooorojè. Gorodâ na wâ Pwiduée, âna é nama é *târù na araé? Géé goo é tûâ kâ Abéraama, na ia é tòpò wâ Isaaka, pwina naîê, naa gòro é aupwa *ârapwailò. ²² Ba é pwi a cèikî [naa goo wâ Pwiduée] â é pacoo goro é tûâ kêe, [é pwina é ina tée wâ Pwiduée]. Â gà côo pâ, nye é tûâ kêe na é nama tâbawêe é cèikî kêe. ²³ Wâépwiri é pai ina wâra é nee Tii Pwicîri na ina pâ: *Wâ Abéraama, âna é cèikî naa goo wâ Pwiduée, â géé goro é cèikî kêe, âna wâ Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é târù na araé.* *Genèse 15.6* Â é ina gooe wâ Pwiduée pâ, é pwi bée.

²⁴ Gà côo, wâdé tà Pwiduée wàijè, géé goro é pwina jè pwa, â càcaa géé goro é pé cèikî [na ticè pwêe].

2:12 Galatia 6.2; Jacques 1.25; 1 Péteru 2.16   § **2:12** Grec: Wâdé na popai'gâ ma tûâ'gâ, âna càra tàpé na o pitèirâ wiâra é naèè na é naa é târù.   **2:13** Mataio 5.7, 18.32–35   * **2:13** Dernière phrase—Grec: Ê pimeaari, âna piwéna jii é pitèimuru.   **2:15** 1 Ioane 3.17   † **2:17** Bépaâjupâra—En attestation, ce qui confirme.   **2:18** Galatia 5.6   **2:21** Genèse 22.9–12   **2:22** Hébéru 11.17–18   **2:23** Genèse 15.6; 2 Chroniques 20.7; Ésaïe 41.8

²⁵ Jèpwi mwara, âna wà Rahab, tô ilàri gòronaigé, wâna [ville Iériko]. Âna gorodà na wà Pwiduée, âna é nama é tàrù na araé? Gée goo é tûâ kà Rahab. Ba é tòpi tupédu coda *Isaraéla [na ia ru cai pwàniri i ville. Â é naapwàniriru jii tèpa coda kà tàpé Iériko] â é mwa panuâru còwâ naa jè naigé, â càcaa còoru.

²⁶ [Wàéni é èreê, co tèpa aéjii kôo]: Ê nairi âboro, âna é bà, wiàna tiâu é nyuâa na. Âna é wàrapwiri mwara é cèikî. Ba é bà, wiàna ticé tûâ na wâdé.

3

Iputàmu ma pièkâa naa na picaatâa

¹ Tèpa aéjii kôo wée, guwà cibwaa nama guwà wâru na guwà tèpa pacâmuri âboro [goro é popai kà Pwiduée pwacèwiibà]. Ba guwà tâmogòori pâ, o piwéna cè pai o tèibà kêe.

Ipwacôoco ûmemeejè

² Âjupâra pâ, o cau tagabiajè*, wiàna jè pwa na èpà, naa na jèpapara pai pwa wèe. Êco na wà pwi âboro na é tâmogòori tòmiri é ûmemee, âna é tâmogòori pitòmirié bwàti na diri pâ muru. ³ Gà còo, jè naa paò na pwâra òoci, ba na é pitère dàjè, ma jè cau dàbii diri é naiié. ⁴ Pwacèwii é wànga, na jè dàbiié goro é ji ârawànga na dau kîri. Â ipaiwà, wiàna dau maina i wànga, â wiàna é cètùué é pwéretòotù na dau maina. ⁵ Ê wàrapwiri mwara i ûmemeejè, ba ji muru na dau kîri, êco na é pi-ina kêe, naa goro é pâ muru na dau maina.

É pwacèwii ânye

Gà còo, é ji caapwi nari ânye, âna é nama po tòo diri é jè ère na dau maina. ⁶ Â ipaiwà naa goo é ûmemeejè, ba pwacèwii nari ânye, na pâri ma é tòo diri é naiijè. Ba é pwi a pa popai na èpà, â é nama dipitiri é wâro kâjè é èpà kêe. Ba é ânye na udàrù gée na ânye maina kà *Caatana!

⁷ Jè tâmogòori pitûâ kâra diri pâ na jèpapara macii, ma marù, ma ârawéà, tiagoro pâ âûtòo ma dòèa. ⁸ Êco na nye ticé âboro na tâmogòori ma é pitûâ kâra é ûmemee. Ba [é pwacèwii é macii na é dau piuti. Â] jè bà goro é auru é poropwêe.

⁹ Gée goo é ûmemeejè, âna jè pwamaina wà Pwiduée. Â nye gée gooé mwara, na jè tojii wà pwi âboro, na é tòpòé wà Pwiduée naa na ânuué!
¹⁰ Gée na pwâra âboro na caapwi, âna é còobé me é aupwényunyuâari, ma é tojii.

Tèpa âji béèò wée, càcaa *tàrù wiàna wàrapwiri! ¹¹⁻¹² Wànau, ru pipò naima é jawé na, ma jawé maa, na pwârapò na caapwi? Bwa! Gona é *upwâra wâi, âna é tòpò cè pwâra dipâa†; â é nyara dipâa, âna é tòpò cè pwâra wâi? Bwa! [O nye pwacéé ma wàrapwiri] co tèpa aéjii kôo!

Gà ipakîri ma tânana

¹³ Gona gà niimiri pâ, gà tâmogòori pitèi bwàti pâ muru? Wâdé na gà paari é autâmogòorimuru goro pâ tûâ'gà. Gà pwa é pwina wâdé ma tàrù, naa na ipakîri ma tânana. [Ba wàépwiri é pwâra upwâra na me gée goo é âji autâmogòorimuru.]

14 Êco na, wiàna dipitiri ê pwâranümagà ê ipwagoo ma iau, â wiàna nümagà na gà ciburà piwéna jii pàra tàpé, â gà cibwaa pi-ina kâgà [goro ê autâmogòorimuru'gà] ba tiâu âjupâra na.

15 Ba ê pé 'autâmogòorimuru' na wàrapwiri, âna càcaa muru me géee goo [wà Pwiduee] na wânidò *napwéretòotù. É me géee goo ê pâ câbawâdé na èpà kâra naiiri âboro wâni gòropuu. Â wà Caatana kaa, na tòpò naa na pwâranümajè! 16 Â wâna tâa wê ê ipwagoo bau ê iau, âna é wêe mwara ê iputâmu ma pitaèkâa, ma diri pâ na jèpapara tûâ na èpà.

Tûâ kâra âji autâmogòorimuru

17 Wà pwi âboro na é wâbé goro ê autâmogòorimuru kà Pwiduee, âna ticè èpà na pwâranümee. [Wâeni pâ tûâ kêe:

É pwi âboro na pwicîri ê wâro kêe];

É pwa diri géee na âji pwâranümee;

É pwi a pwamuru diri tèpa âboro, â câe caa pwaké goorà;

É pwi a tère bwàti pàra tàpé, naa na ipakîri;

É pwi a moo naa na pai tòpi kêe târa;

É pwi a meaari tàpé na rà tâa na géaa;

É pwi âboro na dau wâru kaa pâ pwâra upwâra na wâdé naa na wâro kêe.

18 Wà tàpé na rà wàrapwiri, âna rà picâmi é pinaanapò, â jè cau piûnyari diri ê pwêe—ê tàrù† ma piwâdé naa jaajè.

4

Tûâ na èpà kâra gòropuu

1 Rà me géee gorodà pâ iputâmu kàwà, ma ê pâ pièkâariwà? Nye me géee goo kaa pâ câbawâdé na èpà, na rà géee pipaa na pwâranümagà! 2 Wiàna dau nümagà goo cè jè muru, na ticè kâgà goo, â gà piboo goo pwi jèneregà, na pwa tée. Â gàu piputâmu ma pitòocia ma wàé, ba na o tâa tâgà, tiagoro na pwa na gà pòtâmwereê!

Pwiri nye ticè kâgà, ba câgà mu caa ilari jii wà Pwiduee! 3 Êco na, wiàna gà ilari jiié, â o câgà caa tòpi, ba gà ilari goo ê pwâranüma na èpà. Ba gà mudàra é pâ muru na o wâdé tâgà co, wiàra pâ câbawâdé na pitûâ'gà!

4 [Gà ina pâ gà pwi âboro kà Pwiduee, êco na] gà naa é pwâranümagà tà pwi jèpwi, â gà pwacèwii pwi âboro na é ciâa jii tò wâdèe. Gona câgà caa tâmogòori pâ, wiàna gà pwi a wâdéari [pâ tûâ na èpà] kâra gòropuu bëeni, â gà pâ nau pwi a cicara wà Pwiduee?! 5 Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri* pâ, wà Pwiduee, [âna dau wânümee gooè] ba é tòpò naa gooè è *Nyuâaè Pwicîri kêe, na dau wânümee gooé†. É, pwiri guwà niimiri pâ piticèmuru naa goo é auwii bèepwiri?

Ipakîriwà na ara Pwi Ukai

3:18 Mataio 5.9; Hébéru 12.11 † **3:18** Ê tàrù—Justice. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **4:1** Roma 7.23 **4:4** Roma 8.7; 1 Ioane 2.15 * **4:5** Jè pûra naa na Tii Pwicîri—Pwiri é niimiri Exode 20.5; 34.14; Deutéronome 4.24; Zakarie 8.2. † **4:5** É tòpò naa gooè è Nyuâaè Pwicîri kêe, na dau wânümee gooè—é, Ê Nyuâaè Pwicîri, âna é cicara é iau ma piboo kâjè, é, Wà Pwiduee, âna é dau câbawâdé è pwâranümajè na é tòpò naa gooè, é, Ê pwâranümajè...âna é ciburà câbawâdé pâ muru, â é ciburà piboo.

⁶ Ê *pimeaari imudi kà Pwiduée, âna é dau piwéna awé. Ba wàéni jè auina naa na Tii Pwicîri:

*Pwiduée, âna é cicara
têpa ipwamainarà.
É naa pimeaari
tà têpa ipakîrirà.*

Proverbes 3.34

⁷ Â wiàna wàrapwiri, â guwà ipakîriwà, na ara wà Pwiduée, â guwà pitêre dèe. Â, na guwà cicara wà *Caatana, â ée uru jiiwà. ⁸ Guwà me naa jaa wà Pwiduée, â ée mwa tâa goowà. Â wâguwà na guwà bwaa pwa na èpà, âna guwà cèitiri é èpà gée na é wâro kàwà! Â wâguwà na pitadàrù é pwâranümawà, âna guwà piênawéna kà Pwiduée naa na diri é pwâranümawà†!

⁹ Nabwé èa ma ipwadéee kàwà! Guwà i ma pijinünü goro é èpà kàwà!
¹⁰ Guwà ipakîriwà naa naporomee Pwi Ukai, â wàé, âna ée mwa ipwamainawà.

Cibwaa ipicocooriwà

¹¹ Têpa aéjii kôo wée, guwà cibwaa ipicocooriwà. Ba wiàna gà ipicocoori ma pitèi pwi a cèikî béégà naa goo Kériso, â gà ipa ba ticémuru naa goo^S é naèà kà Pwiduée, [na ina pâ, na jè pimeaari têpa âboro. Â wàilàapà na nama gà wàrapwiri? Pàragà na] gà pitêre dâra co é naèà! ¹² Ba nye caapwi co wà Pwina é naa é naèà bèepwiri, â nye wàé co na é pitèjèe goo. Â wàé co na é tâmogòori pa-udò têpa âboro, ma nama tiàurà. Â wâgà wàa, na gà niimiri pâ, gà pitèi pwina é tâmwünyabwerigà?

Patêre têpa pwa neemururà

Câcaa wàjè na tâjùru wâro kâjè

¹³ Guwà tàpo tâmaariò, lâpé! Wà pàra tàpé gée goowà, âna rà wàrani târa pai ina kàra pâ: «jè pàra naa na ville widàuru, ba na jè bu mwani wé. Â gée na càuru caapwi naja, â o dau wâru mwani kâjè!» ¹⁴ Wàna, gona guwà tâmogòori cè pwina o tèepaa dariwà widàuru?! Bwa! Ba é wâro kâjè, âna pwacèwii é aérà*, na é tèepaa; â câcaa gòiri, â jèe tiàué còwâ! ¹⁵ Jè cibwaa wàrapwiri. Wâdé na jè ina co pâ: «Wà Pwi Ukai, âna é tâjùru é wâro kâjè. Widàuru, âna pâri ma é pa còwâ†.» ¹⁶ Êco na wâguwà, âna guwà pi-ina kàwà goro pâ auniimiri kàwà, na me gée goo é pai pwamainawà! Â wàépwiri é muru na po dau èpà. ¹⁷ [Guwà ipwacôoco, ba] wà pwina é tâmogòori é muru na wâdé na é pwa, â wiàna câe caa pacoo, â [pwacèwii na] é pwa na èpà.

5

O pwa aré kàwà!

4:6 Proverbes 3.34; 1 Pétèru 5.5   **4:7** Éféso 6.12   **4:8** Ésaïe 1.16; Zakarie 1.3; Malachie 3.7   † **4:8** Guwà piênawéna kà Pwiduée, naa na diri é pwâranümawà—Grec: Cèitiri èpà gée na pwâranümawà.   **4:10** Job 5.11; 1 Pétèru 5.6   **S 4:11** Ipa ba ticémuru naa goo—Grec: Pitèi.   **4:12** Roma 2.1, 14.4   **4:13** Luka 12.18–20   **4:14** Psaume 39.6,12; Proverbes 27.1   * **4:14** Aérà—Brouillard.   † **4:15** Grec: Wâdé na guwà ina co pâ: Wiàna é câbawâdé wà Pwi Ukai, â jè o wâro, â jè o wàrani.   **4:17** Luka 12.47

¹ Guwà tère, wâguwà na dau wâru pâ neemuruwà! Guwà i ma càvé goro pâ aré na o tèepaa mariwà! ²⁻³ Ba guwà jèe nye panaimari é pâ neemuruwà târa é gòropuu bèeni na o tiàué*. Â o jèe wai é pâ neaapiâ kàwà, â botéré é pâ ârabwée kàwà na dau wâdé. Â o jèe cîri diri é mwani kàwà, â o panaimari é dâué, ba na bépiciapwâ goowà. Â o mwa tòpòwà naa na ânye, â tòwà†. ⁴ Guwà còo, é mwani na guwà iauri jii tèpa wakè kàwà‡, âna ée mwa piciapwâ goowà. Â wà Pwi Ukai Pwiduée na dau pwa pàtamee awé, âna é jèe nye tère é pwâra to kà tèpa âboro bèepwiri!

⁵⁻⁶ [Ipwacôoco, ba] wâru pâ âboro na guwà dàtirà naa na wâra pitèimuru, éco na nye ticé èpà na rà pwa tàwà. Â rà tòpi é wârimuru na dau gòo, ba jèe càcaa pâri ma rà pwamururà§. Â géé goo pâ tûâ kàwà bèepwiri, â guwà nama rà bà. [Ûu, guwà dau ipwacôowà!] Jèe po dau wâdé pai tâa kàwà ni gòropuu, ba guwà jèe piniimiriwà co. Â guwà pwa diri é pâ pwina guwà câbawâdé. Â jèe pwâro nanaawà, â jèe ipwâdéé pwâranümawà. [Â nye wâdé, ba ée jèe tèepaa tòtù na o naa wârimuru tàwà!]

Bénabwé popai

Pidàpwicâariwà naa na pâ aré

⁷ Tèpa aéjii kôo naa na nee Kériso, guwà pidàpwicâariwà tèepaa naa goro cè pai o mwa wâjué còwâ kà Pwi Ukai. Guwà jèe niimiri cai é aupwanapô. Jè câmi, â jè pitapacîri é pàara kâra popaa, na é nama cipu pâ arapwûru. Â jè pidàpwicâarijè tiagoro é pàara târa piûnya. Â wâépwiri co na jè o tòpi é pumara wakè kâjè na dau wâdé*. ⁸ Êkaa na wâdé na guwà cimwü ma pidàpwicâariwà, ba ée jèe wâjué me còwâ wà Pwi Ukai.

⁹ Guwà cibwaa piciapwâ goo wà tèpa cèikî béewà, ba péa o pitèiwà. Â wà pwi a pitèimuru [na wânidò *napwéretòotù] âna é jèe pipwabwàtié, â é jèe tà wâni goropwârawà! ¹⁰ Tèpa aéjii, guwà ipwacèwii wà tèpa *péroféta biu, wailà na rà ipa popai naa na nee Pwi Ukai. Ba rà dau pidàpwicâarirà, naa na pai tâa na aré kâra [ma pai tubaèpà târa].

¹¹ Â jèe dau pwamaina wà tàpé na rà pidàpwicâarirà, na rà tâa na aré ma tòina [na dau maina] pwacèwii wà Job. Ba jèe cau tâmogòori é jèkutâ gooé. Â jèe còo pâ, géé na càuru diri [pâ muru na dau èpà, â] wà Pwi Ukai, âna é mwa naa tée pâ muru [na dau wâdé awé]. Ba wà Pwi Ukai, âna é dau pwi a mearijè, ma pwa na wâdé tâjè, ba dau wânümee gooje.

¹² Jèpwi mwara, co tèpa aéjii, âna wàéni é muru na dau âjimuru: [Gà pacoo i pwi ia gà ina.] Â gà cibwaa *ipwataâboro [imudi]. Gà cibwaa ina é neeremuru, pwacèwii 'napwéretòotù' é, 'gòropuu', ba na *paâjupâra é auipwataâboro'gà. [Ba wiâna gà pitanami] â gà o pwa wârimuru. Bwa,

5:2-3 Mataio 6.19 * **5:2-3** 1re phrase—é, Guwà panaimari târa pwi Bénabwé Tòotù {na wà Pwiduée, âna ée mwa pitèi tèpa âboro}. † **5:2-3** Grec (nee tii 3): Ê mwani mii ma mwani pwaa kàwà, âna jèe pwee, ba na bépitòtiwà, â o mwa uti é piàwà pwacèwii é ânye. **5:4** Deutéronome 24.14–15 ‡ **5:4** Tèpa wakè kàwà—Grec: Tèpa âboro na rà piûnyari é aupwanapô kàwà. **5:5-6** Luka 16.25 § **5:5-6** 1re e & 2e phrases—Grec: Guwà jèe pitèi pwi âboro na é tàrù, â guwà nama é bà. Â câé caa pwamurué. **5:7** Deutéronome 11.14; Jérémie 5.24 * **5:7** Grec: Wà pwi apwa napô, âna é tapacîri é pàiri napuu na dau wâdé, ba é pidàpwicâarié tiagoro na é tòpi é pàbéaa kâra popaa, bau é béarailu kâra popaa. **5:8** Roma 13.11–12; 1 Pétèru 4.7 **5:11** Exode 34.6; Job 1.21–22, 2.10; Psaume 103.8 **5:12** Mataio 5.34–37

wâdé na gà ina co pâ «üu» [â gà pacoo]. É, wiàna tàutâgâ, â gà ina co pâ «bwa».

Pwâra pwapwicîri kâ pwi a cèikî

¹³ Gona pwa cè pwi jè ârapàarawâ cèna é tâa na aré ma tòina? Wâdé na é pwapwicîri! Â pwa cè pwi jèpwi cèna é ipwâdéé? Â wâdé na é nyabi ma ipwamaina Pwiduée. ¹⁴ Pwa cè pwi jè âra-pàarawâ cèna é maagé? Wâdé na é todâ tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, ba na rà pwapwicîri kêe, ma *upwaaé goro l'huile†, naa na nee Pwi Ukai.

¹⁵ Ba wiàna gà cèikî ba mwü, na gà pwapwicîri kâ tèpa maagé, â o tiâu maagé kâra, â ée mwa nama rà wâdé còwâ wâ Pwi Ukai. Â wiàna pwa cè jè èpâ kâra, â ée mwa pwanaurirà.

¹⁶ Â ipaiwâ wiàna gà [pitanami, â gà] pwa na èpâ. Wâdé na guwâ pi-inapâpari tàwâ, ba na guwâ ipwapwicîri kâwâ. Â ée mwa nama guwâ wâdé còwâ wâ Pwiduée. Ba dau pwa nii kâra é pwâra pwapwicîri kâ pwi âboro na é *târù na ara Pwiduée.

¹⁷ Guwâ niimiri wâ péroféta *Élia biu, âna é nye pwi âboro pwacèwiijë. Â é dau pwapwicîri, ba na o càcaa popaa. Â nye ticè popaa kaa, naa na âracié naja ma 6 parui! ¹⁸ Â géé na càuè, â é pwapwicîri còwâ, â nye cooboo kaa é popaa, â cipu còwâ utimuru.

Pawâjuépiri còwâ tèpa béewâ

¹⁹⁻²⁰ Tèpa âji béèò, wiàna é gére imwüru jii é âjupâra cè pwi jè a cèikî béewâ, â wâdé na guwâ mudâra, ma guwâ pawâjuépirié me còwâ [dâ wâ Pwiduée]. Ba wiàna guwâ wârapwiri, â guwâ o upaé jii é pwâra bà [dâra gòiri awé] â wâ Pwiduée, âna ée mwa pwanauri diri pâ èpâ kêe.

5:14 Maréko 6.13 † **5:14** Upwaaé goro l'huile—Wâ tèpa Juif, âna rà upwaa tàpè na rà maagé goro nûru élaio (olive) na rà pwapwicîri ba kâra. **5:15** Maréko 16.18 **5:17** 1 Rois 17.1, 18.1 **5:18** 1 Rois 18.42–45 **5:19-20** Galatia 6.1 **5:19-20** Proverbes 10.12; 1 Péteru 4.8

Pâbéaa kâra tii kà Pétéru Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Simona Pétéru, pwi *apostolo, ma pwi âboro imaina naa na wâra pwapwicîri. É pitu tée wà Silas (côo 5.12), ba pwiri é pwi a tâmogòori bwàti pwa tii naa na grec.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 62 ma 64, na pàara na wà pwi ukai kà tèpa *Roma, wà Néron, âna é tapoo tubaèpà tà tèpa cèikí naa goo wà Iésu. Munaa é wii géé Roma wà Pétéru (na ina goo wé pâ ‘*Babulona’ na 1 Pétéru 5.13).

É wii tâi?

Tà tèpa cèikí naa goo wà Iésu Kériso, na càra caa tèpa *Juif, â na rà wâro na province Asia kà tèpa Roma, wâna ére na ina goo pâ Turquie nabà. Â tii tà diri tèpa cèikí na tubaèpà tàra.

Cina é wii?

Wà tèpa cèikí, âna rà tâa na é tàbwàti na pâ naja na wâru. Êco na pwa tèpa âboro na rà tapoo cicararà ma tubaèpà tàra. Â rà cètùu wà pwi ukai kà tèpa Roma, wà Néron, ba na é tubaèpà tàra mwara. É wii wà Pétéru, ba na é pagòo tèpa cèikí naa na pâ aré kâra.

Dà ére é tii bèeni?

Wàijè na jè cèikí naa goo wà Iésu, âna jè pâ nau tèpa âboro na é Ba kà Pwiduée, géé goo pai pwa *ârapwaaìlò goo Iésu Kériso. Jèe *upwaaajè naa na nee Kériso, â wâdé na jè wârori é wâro na pwicîri na diri pâ tòotù. Wiâna tubaèpà tâjè, â wâdé na jè niimiri pâ wà Kériso, âna dau tubaèpà tée, â wâdé na jè pidàpwicâarijè naa na ipwàdéé, pwaçèwiié. Ba o tâa tâjè pâ *aupwényunyuaâri na wânidò *napwéretòotù na o tâa dàra gòiri awé (1.3–4, 5.12).

Pai pitàgoo tii 1 Pétéru

Ipwabwàcu (1.1–2)

É pa-udòjè Pwiduée â é pwényunyuaârijè (1.3–12)

Wârori wâro na pwicîri (1.13–2.10)

Wâro kâjè naa jaa tàpè na càra caa tâmogòorié (2.11–25)

Popai tà du duadà (3.1–7)

Jè pidàpwicâarijè naa tubaèpà tâjè (3.8–4.19)

Popai tà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri (5.1–4)

Bénabwé popai ma ipicijii (5.5–14)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Pétéru na pwa tii. Go pwi *apostolo kà Iésu *Kériso, [ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe]. Go cau wii tàwà, tèpa âboro kà Pwiduée na pa-ipiinariwà pitiri pâ na province—wâ Pont, ma Galatia,

ma Cappadoce, ma Asia ma Bithynie*. 2 Wà Pwiduée Caa, âna é jèe pitòrigariwà, ba wàépwiri é auniimiri kèe gée na biu. Â é *Nyuââ Pwicîri kèe, âna é nama guwà pwi Ba kèe na é pwicîri. Â wà [Pwina naiê] Iésu Kériso, âna é jèe cèitiri é pâ èpà kàwà† goro pai joro wàra é domii kèe. Â guwà jèe tèpa âboro na guwà pitère dèe.

Wâdé naa tà tàwà è *pimeaari imudi ma pinaanapô, na pièdò ma wéna! Cidòri nyuâawà!

É pa-udòjè Pwiduée â ée mwa dau pwényunyuâarijè

3 Pwamaina Pwiduée, pwi Caa kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso! Ba dau maina awé é pimeaari imudi kèe ba kâjè. Â é naa tâjè é wâro na bwaa âmuê, gée goro é pai wâro còwâ gée na aubà, kà Iésu Kériso. Â gée goo kaa pwiri, â tâa tâjè mwara é cèikî na tâbawêe, 4 naa goo diri pâ *aupwényunyuâari na jè tapacîri. Â wâéni: O cau tâa tâjè tèpa naî Pwiduée é *aamwari na wânidò *napwéretòotù—pwi aamwari na dau wâdé awé, â na càcaa wai ma botère, ba é tâa dàra gòiri awé!

5 Ba é pa-udòjè wà Pwiduée gée goro é cèikî kâjè [naa goo wà Kériso]. Â é gére wéaarijè goro é nii ma pátamee, ba na jè o mwa bàra tòpi bamwara diri é aupwényunyuâari kèe, na o âpàpaa na Tòotù pwicò‡.

6 Gée goo diri pâ pwi bèepwiri, â wâdé na guwà ipwâdéé na guwà tâa na pâ na jèpapara aré ma tòina. Ba nye wâdé na wàrapwiri na ji pàara bëeni dau úgé, 7 ba na tacai é cèikî kàwà. Ba pwacèwii é mwani mii, na jè cîri naa gòro ânye, ba na cèitiri é pwina tòri gée goo§. Â é cèikî, âna dau âjimuru awé jii é mwani mii, na o tiâué na jè tòotù. Â wiàna é tà cimwü é cèikî kàwà [gée na càuru pâ tacai] â guwà o mwa tòpi é pinabawâdé ma ipwamaina ma pitòbuari, na é tòotù na ée mwa pipaarié târa diri tèpa âboro wà Iésu Kériso.

8-9 Câguwà caa mu còo wà Iésu, êco na wânümawà gooé. Â bwaa câguwà pâ còoê, êco na guwà tàgére cèikî naa gooé. Â gée goo kaa pwiri, âna é pa-udòwà wà Pwiduée, [ma naa tàwà è *âji wâro]. Â o nye dau maina awé kaa é ipwâdéé kàwà, na pwacoé ma jè ina.

Inapàpari gée na biu pai pa-udòjè

10-11 Wà tèpa *péroféta biu, âna rà mara pame é popai kà Pwiduée, na rà tùra goo é âraimeai na jè o mwa tòpi—é pai udò kâjè [naa na âji wâro]. Ba é tâa goorà é Nyuââ Pwicîri kà Kériso, â é nama rà inapàpari béaa é pai tâa na aré ma bà kà Kériso, bau é pai maina ma muugère kèe gée na càué. [Êco na càra caa tâmogòori é pai ina wàra é popai na rà pame!] Â

* 1:1 Pont...Bithynie—Diri pâ province bèepwiri, âna tâa napò Turquie nabà. 1:2 Roma 8.29; 2 Tésalonika 2.13 † 1:2 3e phrase—Grec: Ê pai upwawà goro é domii kà Iésu. Wà tèpa Juif, âna rà tètâmara é paaci, â rà upwaa tèpa âboro goro é domii kèe, ba na rà cèitiri èpà kàra. Nabàni, âna é pai bà kà Kériso, âna é pwi ârapwaaillò na cèitiri èpà kâjè. Ucina mwara goro é auipwataâboro kâjè ma wà Pwiduée, ma câmu kèe pâ, jè o mwa pitère dèe. (Còo Exode 24.5-6, ma Hébéru 9.18-21.)

1:4 Kolosé 1.12 1:5 Ioane 10.28, 17.11 ‡ 1:5 Tòotù pwicò—Bénabwé tòotù. Ê tòotù na ée mwa wâjué còwâ wà Iésu Kériso, ba na é pwi apitûâ naa goro diri pâ muru naani gòropuu ma na wânidò napwéretòotù. Na pwi tòotù-bà, âna wà Pwiduée, âna ée mwa nama bwaa âmuê diri pâ muru. 1:6 Jacques 1.2; 1 Pétèru 5.10 1:7 Proverbes 17.3; Zakarie 13.9; Malachie 3.3; Jacques 1.3 § 1:7 Pwacèwii mwara pai wâèuru é iri da naa gòro ânye. 1:8-9 Ioane 20.29; 2 Korénito 5.7 1:10-11 Mataio 13.16-17 1:10-11 Psaume 22 Ésaie 53 Luka 24.26-27

rà dau pinünüma naa goo, ma pimudàra ma rà tâmogòori pâ, o [wàilàapà, ma] wiidà, ma o wànau.

¹² Ba é ina tàra wà Pwiduée pâ, êdiri pâ muru na rà inapàpari naa na nee, âna o mwa coo [gée na càurà co] ba kâjè nabà. Â [wàè kaa pwiri é pwina tèepaa. Ba] tèpa âboro [na ia é cùrurà pâ wà Pwiduée] âna rà jèe picémara tàwà é Picémara Wâdé, naa na é pàtàmara é Nyuâaè Pwicîri, na é cùrué boome gée napwéretòtù. Â guwà còo, [nye muru na po dau pwényuâa] na rà niâ boo wà tèpa *angela, ba na rà còo [é pwina tèepaa].

Wàrori wâro na pwicîri

¹³ Guwà pitaniimiri diri pâ aupwényunyuaari bèepwiri, na o tà tàwà na tòtù na ée mwa pipaarié wà Iésu Kériso. Guwà nünümari bwàti, â guwà piaabòriwà, â guwà tà tàcì, ba na guwà pwa é wakè [kà Pwiduée].

¹⁴ Guwà pitère dèe, ba guwà tèpa naîé. Â guwà cibwaa wâro wiâra pâ câbawâdé kàwà na èpà, pwacèwii pai pwa kàwà béaa, na bwaa câguwà caa pâji tâmogòori wà Kériso. ¹⁵ Guwà ipapwicîriwà, naa na pâ tûâ kàwà. Ba wà Pwiduée na é todàwà, âna é pwicîri. ¹⁶ Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Guwà ipapwicîriwà, ba go pwicîri.* Lévitique 19.2

Papwicîri Pwiduée

¹⁷ [Wâdé na guwà pitaniimiri pâ] wà Pwiduée na guwà pwapwicîri tée, ma ina gooé pâ Caa, âna câé caa pwaké goro âboro. Â ée jèpa pitèijè jècaa goro é pwina jè pwa. Êkaa na guwà dau papwicîrié, na guwà bwaa wâro ni gòropuu.

¹⁸ Ba guwà tâmogòori bwàti pâ, [guwà tèpa âboro kêe nabàni. Ba] é jèe wâriwà goro é wâri wèe na dau maina awé. É upawà jii é wâro kàwà béaa, na càcaa pâri ma é naa tàwà cè âji cidòri*. Ba ia guwà tèpa *ênawéna kîri kâra diri pâ tûâ na èpà, na ia guwà popa jii tèpa jojoorowà.

Câé caa wâriwà wà Pwiduée goro mwani mii, é, mwani pwaa, é, goro cè pàra muru na o wai ma botére. ¹⁹ Bwa! É upawà goro é domii kà Kériso [na joro na ia é bà ba kàwà]—domii na po dau maina awé wâri wèe. Wà Kériso, âna ticè èpà gooé, pwacèwii é nari mutò na pwa ârapwaa ilò gooé, na ticè tòri ma maagè gooé.

²⁰ Ba é jèe mara pitòrigarié wà Pwiduée, béaa kâra pai tòpò kêe é gòropuu, [ba na ée mwa bà, ma tipijè jii é pâ èpà kâjè]. Â wà Kériso, âna é jèe nye tèepaa na pàara kâjè nabà—naa na pâ Bénabwé tòtù. Â guwà còo, é jèe pwa pwiri ba kàwà! ²¹ Nye gée gooé kaa, na guwà cèikî naa goo wà Pwiduée, na é jèe pawâroé còwâ gée na aubà, ma naa tée é pai maina ma muugère. Wàèpwiri na guwà tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna ée mwa naa tàwà é pwina é jèe ina†. Â guwà tapacîri goro cèikî.

Pimeariwà

²² Guwà jèe tòpi é [popai na] âjupâra, [é *Picémara Wâdé goo wà Iésu Kériso] â guwà pitère dèe. Â jèe cèitiri é pâ èpà kàwà gée na é pwâranümawà. Â gée goo kaa pwiri, â jèe pâri ma guwà meaari tèpa cèikî béewà, gée na âji pwâranümawà. Êkaa na wâdé na guwà tà ciburà wàrapwiri, ²³ ba jèe

1:14 Roma 12.2; Éféso 2.3, 4.17–18 **1:16** Lévitique 11.44–45; Mataio 5.48 **1:17** Roma 2.11;

Auinapàpari 2.23 * **1:18** Na càcaa pâri ma é naa tàwà cè âji cidòri—Grec: Na ticémuru naa goo.

1:19 Apostolo 20.28; Hébéru 9.12–14 **1:20** Éféso 1.4 **1:21** Ioane 14.6; Roma 5.1–2 † **1:21** 2e phrase—Espérance en Dieu. **1:22** Ioane 13.34; Roma 12.10

pitèpawà còwâ, â é wâro na guwà jèe tòpi, âna é dau piwéna jii é pwina guwà tòpi jii du nyaa ma caa kàwà. Ba épwiri, âna muru na o wai ma botére†. Êco na é wâro na bwaa âmué na go ina, âna o tâa dâra gòiri awé, ba é me géé goo é Popai kà Pwiduée—pwi Popai na é *wâro dâra gòiri awé.

²⁴ *Ba rà pwacèwii*

é murumwatò

diri pâ âboro.

Rà o mwari diri.

O tiâu pwényuâa kâra

pwacèwii murubuké

na é jèe moo ma tûuboo

[ma wai ma botére].

²⁵ *Napwa naa goo*

é popai kà Pwi Ukai,

âna o tâa awé!

É cimwü dâra gòiri!

Ésaïe 40.6–8

Guwà còo, é popai bèepwiri, âna é Picémara Wâdé, na jèe picémara tàwà!

2

¹ Wiàna wàrapwiri, â guwà cibwaa gòmapwa! Guwà tètâjii diri pâ tûa na èpà, pwacèwii é ipwa tûa, é piboo, ma é picocoo. ² Guwà jèe niimiri cai é ji nari èpo na bwaa tapoo pitèpaé. Nye caapwi co é muru na wâdé tée—é nûru di. Â wâdé na guwà wàrapwiri naa goo é popai [kà Pwiduée]. Guwà naa nûmawà naa goo, â guwà dau iari. Ba wàépwiri é utimuru [târa é pwâranûmawà] na càcaa pinaanimari ma cè jèe muru. Â naa tàwà, ba na guwà o imaina too, â na o tâbawêe é wâro na bwaa âmué naa goowà. ³ Ba guwà jèe nari* géé goo é pai wâdé awé kà Pwi Ukai.

Iésu âna é âji atü pàara wâ

⁴ Guwà medari wà Pwi Ukai Iésu, [â guwà tâa jaaé]. Ba wàe pwi pàara é wâro kâjè, ma pwi atü na é wâro! Rà tètâjiié wà tèpa âboro èpà, êco na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba dau pwamuru naa gooé. ⁵ Â wâguwà mwara, âna guwà pwacèwii pâ atü na wâro. Wâdé na guwà pipanuâwà [tà Pwiduée] ba na é tòpòwà, naa na wâ pwicîri kêe na é gére bari. Jèpwi mwara, âna guwà pwacèwii tèpa pwa ârapwailò, [ârapitòrigari kà Pwiduée, ba na guwà cau piênawéna kêe] naima. Â pârawà na guwà tòpò pâ âraimeai na o wâdé tée—âraimeai na me géé goo é wakè kâra Nyuââé Pwicîri naa goowà. Â ée mwa tòpi wà Pwiduée, géé goo i pwi ia é pwa wà Iésu Kériso†. ⁶ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri [goo wà Iésu] pâ:

Gà tère ni, co Ba!

Go pitòrigari pwi atü,

atü na pwâra;

na maina wâri wèe

† **1:23** 1^r e & 2e phrases—Grec: Pitèpawà còwâ, â càcaa géé goo é arapwüru na o wai ma botére; â nye géé goo é arapwüru na tâa awé. **1:24** Ésaïe 40.6–8 **2:1** Éfésò 4.22; Jacques 1.21 **2:3**

Psaume 34.9 * **2:3** Nari (é, namiri)—Goüter. **2:5** Éfésò 2.21–22; Auinapàpari 1.6 † **2:5**

Dernière phrase—é, Âraimeai na guwà tòpò, na é naigé mee wà Iésu Kériso. **2:6** Ésaïe 28.16; Éfésò 2.20

pwi neaapiâ kôo.
Go tòpòé naa *Siona,
[gòrojaa kôo,
napô pwicîri kôo.
É atü târa wâro!]
Rà mwa piétò†
wà tèpa âboro
na rà cèikî naa gooé.

Ésaïe 28.16

⁷ Â guwà còo, dau âjimuru tâjè i pwi atü bèepwiri—[wà Iésu Kériso] ba jè jèe cèikî naa gooé. Êco na [wàéni é popai goo] wà tàpé na tàutàra na rà cèikî naa gooé:

I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!
[Tàutàra goo
pwi ò kâra wâao!]

Psaume 118.22

⁸ Â jèpwi mwara:
O cigòtù â
tèpa cicarao;
Rà tûuboo awé
gée goo Atü kôo-bà!

Ésaïe 8.14

Wàépwiri wà tàpé na càra caa cèikî naa gooé, [âna rà jèe tûu awé]. Ba wàépwiri é câbawâdé [kà Pwiduée] goo wà tàpé na càra caa pitère dâra é popai kêe.

Guwà pwi Ba kà Pwiduée

⁹ Wâguwà, âna guwà pwi Ba na pwicîri kà Pwiduée, Pwi Ukai. É jèe pitòrigariwà, ba na guwà pwi Mwachiri kêe; pacimawà, ba na guwà tèpa pwa ârapwaaìlò kêe; pa-udòwà, ba na guwà tèpa âboro kêe; todàwà gée na bàutê, naa na pwéelaa ma muugère kêe, ba na guwà inapàpari é pâ muru na pwényuâa na é jèe pwa!

¹⁰ Napwiri, âna câguwà caa tèpa âboro na jè mwaciri, â nabà, âna guwà jèe pwi Ba kà Pwiduée. Béaa, âna câguwà caa tòpi é pimeaari kêe, â nabà, âna guwà jèe tòpi!

Wâro na pwamaina Pwiduée naa jaa tàpé na càra caa tâmogòorié

¹¹ Tèpa âji béed wée, guwà tèpa pârame naani gòropuu, ba càcaa âji napô kàwà! Â go ina tàwà [gée na diri pwâranümoo] pâ, guwà cibwaa pâra wiâra é pâ câbawâdé kàwà na èpà. Ba pâ muru bèepwiri, âna rà pipaa dâra é pwâranümawà.

† 2:6 Rà mwa piétò—é, O câgo caa panuârà. Grec: O càra caa kamu. 2:7 Psaume 118.22 2:8 Ésaïe 8.14-15 2:9 Exode 19.6 2:10 Osée 2.25 2:11 Galatia 5.17,24

¹² Guwà ipwacôoco goro ê pai wâro kàwà, naa nabibiu kà tàpé na càra caa cèikí. Wà tàpéebà, âna rà o picocooriwà, â rà ina pâ, guwà tèpa âboro èpà, èco na rà o mwa còo diri pâ muru na wâdé na guwà pwa. Â rà o pwamaina Pwiduee, na Tòotù na ée mwa tèepaa me§.

Pitêre dà tèpa pitûâ kâra napô

¹³ Guwà tèpa âboro kà Pwi Ukai [Iésu Kériso]*. Êkaa na wâdé na guwà ipakîriwà na ara ê pâ pitûâ kâra ê napô, wiàna pwi ukai naa napô maina, ¹⁴ é, wiàna tèpa pitûâ na é pacimarà. Ba pwa tàrù kâra, ma rà pwa wârimuru tà tàpé na rà pwa na èpà, ma câdiri tàpé na rà pwa na wâdé. ¹⁵ Ba wàépwiri câbawâdé kà Pwiduee. Â wâdé tée na guwà wârori ê wâro na wâdé, ba na guwà târi ê pwâ tàpé na rà picocooriwà imudi†.

¹⁶ Âjupâra pâ, [é jèe tipiwà wà Pwi Ukai, â] pwa tàrù kàwà târa pwa diri pâ muru. Êco na guwà cibwaa popa ê tàrù kàwà bèepwiri, ba na guwà pwa na èpà! Bwa! Pwi tàrù, ba na guwà piênawéna kà Pwiduee [naa na diri pâ muru]. ¹⁷ Êkaa na guwà tòimiri pâ âboro diri; â guwà ipakîriwà na ara pwi ukai naa napô; â guwà meaari tèpa cèikí béewà; â guwà dau papwicîri wà Pwiduee.

Ipakîrijè pwacèwii Kériso

¹⁸ Wiàna gà pwi *ênawéna kîri kà pwi jèe âboro, â wâdé na gà ipakîrigà, â gà dau tòimiriê. Â ipaiwà ê càragà, wiàna é pwi âboro na é tàrù ma moo, é, wiàna é pwi âboro èpà ma pwi a putâmu. ¹⁹ Ba pwiri nye ticè majoro é pai tubaèpà tâgà kèe. Â wiàna wârapwiri, â o cidòri nyuâagà‡, wiàna gà pidâpwicâarigà, naa na pâ aré na wârapwiri, gée goro pai pitêre dâra'gà wà Pwiduee. ²⁰ Êco na, wiàna gà tâa na aré, gée goro pai pwa'gà é pwina èpà, â nye ticè cidòri'gà!

Dau wâdé tà Pwiduee, wiàna gà pidâpwicâarigà naa na pâ aré, gée goro pai pwa'gà é pwina tàrù. ²¹ Ba êkaa pwiri na é todàjè naa goo. Ba gà còo, é jèe maagé còo wà Kériso ba kâjè, â é jèe naa tâjè ê câmu, â wâdé na jèe pâra wii naiagé kèe, ma ipwacèwiié. ²² Ba wà Kériso, âna:

*Nye ticè èpà na é pwa,
ma ticè na pwâ na é ina.*

Ésaie 53.9

²³ Rà nye tànyiriê,
â câe caa tòpi.
Rà tubaèpà tée,
â câe kànarirà.
É ipanuâê tà Pwiduee,
na tàrù pai pitèi kèe.
²⁴ É popa èpà kâjè,

§ 2:12 Mataio 5.16   § 2:12 Na Tòotù na ée mwa tèepaa me—Pwiri pwi tòotù na ée mwa pitèi é gòropuu wà Pwiduee, é, pwiri pwi tòotù na é cèikí naa gooe wà pwi jèe âboro, â é tòpi é âji wâro. É, pwiri mwara ê tòotù na é tâa na aré na, wà pwi jèe âboro.   2:13 Tito 3.1   * 2:13 Guwà tèpa âboro kà Pwi Ukai Iésu Kériso—Grec: Gée goo wà Pwi Ukai.   2:15 1 Pétéru 3.16   † 2:15 Na rà picocooriwà imudi—Grec: Na ticè nūmarà.   2:17 Roma 12.10   2:18 Éféso 6.5   ‡ 2:19 Cidòri nyuâagà—é, Muru na wâdé, é, Ée mwa pwényunyuâariwà wà Pwiduee.   2:20 1 Pétéru 3.14,17   2:21 Mataio 16.24; Ioane 13.15   2:22 Ésaie 53.9   2:23 Ésaie 53.7; 1 Pétéru 3.9   2:24 Ésaie 53.5–6; Roma 6.11

naa na naiié.
 É kakeri diri
 naa goro satauro.
 É tapàgà pitûâ kàrà§.
 É tipijè jii ê tojii.
 [É naa tâjè tàrù]
 ba na jè wâro,
 ma jè pâra ba tàrù!
 É nama jè wâdé còwâ;
 goro aurumuru kêe.
 Â tiâu maagé kâjè!
²⁵ Jè tèpa mutô kêe.
 Jè jèe imwûru;
 â é popajè còwâ.
 É wéaarijè diri
 dàra gòiri awé!

3

Popai tà du duadà

Pa ilàri

¹⁻² Napwa naa goowà co ipâê, âna guwà ipakîriwà naa goo tèpa éawà. Â ipaiwà wiàna pwi éagà, âna câé caa pwi a cèikî. Ba wiàna gà wàrapwiri, â jèe câgà caa ina tée cè popai, ba é jèe po cèikî géé goo ê tûâ'gà. ³ Gà cibwaa coona ârabwée na po dau maina wâri wèe, â gà cibwaa po dau tòpò pâ mwani mii ma perle, ba na gà pipaarijà. Ba ê pai pwa ârabwée'gà, ma pai pwa wèe pûrugà, ma pai tòpò mwani mii, âna muru naa naiiri âboro co, â càcaa âjimuru*.

⁴ Ba é âji pwényuâa'gà, âna é moo ma pitòimiri ma pinaanapô na tâa na pwâranümagà. Wâépwiri ârabwée na o càcaa wai; pwi aamwari na dau wâdé tà Pwiduée. ⁵ Ba rà wàrapwiri pa ilàri, na rà cèikî naa goo wà Pwiduée naa pàara biu, â rà piaabòrirà. Ba rà ipakîrirà naa goo tèpa éarà, ⁶ pwacèwii wà Sara, na é pitèrè dà wà *Abéaama, â é ina gooé pâ 'pwi ukai'. Â gà o tô èpo kêe, wiàna gà pwa é pwina wâdé, â gà cibwaa nama wâgotâgà [na gà ipakîrigà na ara pwi éagà].

Tèpa paa

⁷ Ipaiwà naa goowà, wâguwà tèpa paa. Wiàna gà piéa, â wâdé na gà wéaari tô wâdâgà, â gà moo naa gooé, ba pwa nii'gà jiié. Â gà dau papwicîriê mwara, ba wà Pwiduée, âna é jèe naa tée ê *âji wâro, pwacèwii na é jèe naa tâgà. Ba wiàna gà wàrapwiri, â ée tère ê pwâra pwapwicîri'gà wà Pwiduée.

Jè pidàpwicâarijè na tubaèpà tâjè

⁸ Wâdé na caapwi pwâranümagà, [wâguwà diri tèpa cèikî naa goo Iésu]. Guwà dau pimeaariwà jècaa géé na pwâranüma na moo, â guwà dau pitu tàwà, ba guwà tèpa aéjii naa na nee Kériso. Â guwà jèpa ipakîriwà. ⁹ Wiàna

§ 2:24 É tapàgà pitûâ kàrà... Grec: Jè bà naa goo pâ èpà kâjè. 2:25 Ézékiel 34.5–6; Mataio 9.36; Ioane 10.14; Hébéru 13.20–21 3:1-2 Éféso 5.22 3:3 1 Timotéo 2.9 * 3:3 Muru naa naiiri âboro co, â càcaa âjimuru—Grec: Muru na wâgòroigé. 3:6 Genèse 18.12 3:7 Éféso 5.25

rà pwa tàwà è pwina èpà wà pàra tàpé, â guwà cibwaa pawâjuépiri tàra còwâ. Â wiàna rà tànyiriwà, â guwà *pwényunyuâarirà, ba é jèè todàwà wà Pwiduée, ba na guwà wàrapwiri. Ba wiàna guwà pwa, â ée mwa dau pwényunyuâariwà. ¹⁰ Ba jèè wii naa na *Tii Pwicîri pà:

Cidòri nyuâagà

wiàna gà naaco èpà†.

Gà mwa ipwàdé

wiàna [gà pwa na *târù].

Gà naaco picocoo:

Gà tétâjii pwina pwâ!

¹¹ *Gà coo jii tûâ na èpà!*

Gà pâra na âjupâra:

Gà mudàra pinaanapô;

gà pa pàdari pàra tàpé.

¹² *É wéaari tàpé na rà tàrù,*

wà Pwi Ukai Pwiduée.

É térerà na rà to.

É pipaa dà tàpé na rà èpà!

Psaume 34.13–17

Cidòri nyuâagè na jè tâa na aré

¹³ Wiàna gà pwa na wâdé, â pwâco tàpé na rà o tubaèpà tâgà. ¹⁴ Êco na, wiàna gà tâa na aré, géé goo pâ tûâ'gà na tàrù, â o cidòri nyuâagà! Êkaa na:

Gà cibwaa nama wâgotâgà,

goro pai pwa tâgà na èpà

na me géé goro âboro.

Gà cibwaa pidumapiê!

Ésaie 8.12

¹⁵ Bwa, gà papwicîri Kériso naa na pwâranümagà. Â gà tà ciburà wéaa, ba na o pwa cè pai tòpi'gà tà tèpa âboro, na rà tawèerigà goo è cèikí'gà. ¹⁶ Â wâdé na gà tòpi tàra goro ipapwicîri ma moo. [Gà ipwacôoco è càragà, ba] na o cêé caa pitôtigà è *pwâratûra-nigée-googà. Â o wâdé è wâro'gà géé goo na gà pwi âboro kà Kériso. Â wà tàpé na rà pinabaèpàgà, âna rà o dau kamu, géé goo na è pâ tûâ'gà, âna po cau wâdé diri [naa na diri pâ ère]. ¹⁷ Wiàna gà tâa na aré, â dau wâdé wiàna nye géé goo è càragà na wâdé, wiâra è câbawâdé kà Pwiduée. Â càcaa wâdé wiàna géé goo pâ tûâ'gà na èpà!

É tâa na aré Kériso â é jèè piétò!

¹⁸ *É wacaapwi bà*

wà Iésu Kériso,

bépwanauri èpà.

É maagè còo,

wà Pwina é tàrù;

3:10 Psaume 34.13–17 † **3:10** Cidòri nyuâagà wiàna gà naaco èpà—Grec: Wiàna nümagà na o wâdé è wâro'gà, â wâdé na... **3:14** Ésaie 8.12–13; Mataio 5.10; 1 Pétéru 2.20, 4.14 **3:16** 1 Pétéru 2.12

[É maagé bà]
 ba kâjè tèpa âboro,
 na câjè caa târù.
 É popajè pâ,
 dari wà Pwiduée.
 Jèe tètâmwereê
 na naiiri âboro,
 [naani gòropuu].
 Pawâroé còwâ,
 naa na naiiri âboro
 na bwaa âmué
 na o câé mwa caa bà‡!

19 [Gée na càuru pai bà kêe] â é pâra wà Kériso, ba na é pwa pupûra tà tàpés na rà bà na rà pwa karapuu [naa na autâa kà tèpa bà]. 20 Wà tàpéebà, âna jèe càra caa pitère dà wà Pwiduée napwiri, na pàara kà Noa, na é iti i wànga kêe. É dau pidâpwicâariê wà Pwiduée naa goorà [éco na càra caa biirà dèe]. Â nye 8 âboro co na uparà jii i jèpé gòro wànga.

21 Ê jawé bèepwiri, âna ucina goro ê *piupwaa kâjè nabàni, na é pinaigé mara é pai upajè. Na *upwaa jè, â càcaa ba na jè nuwa tâjii é tòri kâra é naiiri âboro! Nye câmu kâra pai nuwa tâjii é pâ èpà gée na pwâranümajè. Câmu mwara kâra *aupwataâboro na jè pwa tà Pwiduée [pâ, na jè o tèpa âboro kêe]*. É upajè wà Pwiduée, gée goo pai [bà ma] wâro còwâ kà Kériso gée na aubà. 22 Â é jèe too naa *napwéretòotù, â é tâa gòro étò kà Pwiduée [ba na o pwamainaê]. Â pwa târù kêe ma pàtâmee, naa goo diri pâ *angela, ma pâ duée, ma pâ pitûâ ma pâ pàtâma.

4

Wârori wâro na wâdé tà Pwiduée

1 Wà Kériso, âna é maagé còo naa na naiiri âboro, â wâdé na guwà ipwabwàtiwà, ba na guwà ipwacèwiié. Ba [pwacèwii na jè mu ina pâ]: «Wà pwi a cèikî na é dau maagé còo naa na naîri âboro, âna wàé kaa pwi âboro na é naaco é èpà* .» Â guwà popa é auniimiri kà Kériso, ba na neemuru paa kàwà, [târa ma pagòowà na guwà maagé còo].

2 Tapoo nabàni, âna wâdé na guwà cibwaa pâra wiâra còwâ é câbawâdé kàwà na èpà. Guwà pâra wiâra co é câbawâdé kà Pwiduée, na guwà bwaa tâa ni gòropuu. 3 Ba po dau gòri é pàara na guwà wâro imudi pwacèwii tèpa bééwà na càra caa tâmogòori Pwiduée. Na pwi pàara bèepwiri, âna guwà pâra wiâra pâ auniimiri kàwà na èpà; â guwà ciburà pi-ija ma piwâdo imudi, ma ipuu imudi. Â jèpwi mwara, âna guwà tèpa pwamaina pâ duée—muru na po dau miiri tà Pwiduée.

‡ 3:18 Dernière phrase—é, Pawâroé còwâ gée goro é Nyuâaê Pwicîri. Grec: Pawâroé còwâ naa na nyuâa. § 3:19 Tâpé—Munaa tèpa âboro èpà gée na pàara biu na ia rà bà, â wà Kériso, âna é inapàpari é Picémara Wâdé târa. É, pwiri tèpa duée—tèpa angela na ia rà cicara wà Pwiduée. (Còo Genèse 6.1–4.) Â wà Kériso, âna é pâra nau tèirà, ba na rà pwa wârimuru dàra gòiri. 3:20 Genèse 6–7 * 3:21 Nye câmu kâra pai nuwa... é, Nye câmu kâra pai to kâjè dà wà Pwiduée, ba na é nuwa tâjii é pâ èpà gée na pwâranümajè. 4:1 Roma 6.2,7 * 4:1 Wà pwi acèikî na é dau maagé còo... Munaa pai ina wèe pâ: Wà pwi acèikî na é piupwaa, ba na é paari pâ ée mwa naaco é èpà. 4:3 Éfésò 2.2–3

[Êco na jèe nabwé diri pwiri!] ⁴ Â wà tèpa béewà béaa, âna rà pò goowà nabà. Â rà pinabaèpawà, ba jèe câguwà caa tâa jaarà, na rà pwa na èpà ma wâro imudi. ⁵ Êco na rà o mwa coo ara wà Pwiduée, wà Pwina é pitèi tàpé na rà wâro ma tàpé na rà bà. [Â rà o tòpi tée na é pitèira goro é jèpa tûâ kâra.]

⁶ Êkaa pwiri é majoroé ma jèe picémara é *Picémara Wâdé tà tèpa âboro diri, tiagoro mwara tàpé na ia rà jèe bà†. Wà tàpéebà, âna rà jèe bà‡ naa na naiiri âboro, ba wàépwiri é wârimuru na jèe cau tòpi, wàjèe diri tèpa âboro. Êco na wâdé [tà Pwiduée] wiàna tâa târa é *âji wâro, goro é Nyuâaé Pwicîri.

Guwà pitòimiriwà

⁷ Jèe wâmwünyabwe é pwâadàra diri pâ muru. Êkaa na guwà tà pi-aabòriwà, ma tà tàcî, ba na guwà pwapwicîri. ⁸ Â wàèni é pwina dau âjimuru: Guwà pimeariwà taaci, géé na âji pwâranümawà. Ba «Wà tàpé na rà pimeaari, âna wâru pâ èpà na rà pwanauri§.»

⁹ Â guwà tòpi tèpa [cèikî béewà] naa na pwârawâ kàwà, géé na âji pwâranüma, â guwà cibwaa nye tà kûu. ¹⁰ [Wà Pwiduée, âna é] jèe jèpa naa tàwà jècaa é jèpa âraimeai, ba na guwà piênawéna kà wà tèpa béewà. Êkaa na guwà wakèri bwàti é urâpâra kàwà, ba na guwà pame târa é aupwényunyuâari kà Pwiduée.

¹¹ Wiàna é naa tâgà, ba na gà pwi a pwa pupûra, â wâdé na gà pwa, ba na gà pame é popai kèe. Wiàna é todàgà, ba na gà pwi a pitu tà pâra tàpé, â gà pwa goro é nii ma pàtâma Pwiduée.

Na diri pâ muru na gà pwa, âna gà wàrapwiri, ba na o ipwamaina Pwiduée, naa na nee Iésu Kériso. Wâdé na tâa jaa Pwiduée* é pai maina ma muugère dàra gòiri awé! Amen!

Aré me géé goo pai pâra wiâ Iésu

¹² Tèpa âji béèò wée, jèe tèepaa mariwà é tacai, pwacèwii é ânye na dau tòjè. Â guwà cibwaa pò goo, pwacèwii na muru na ité. ¹³ Bwa, wâdé na guwà ipwàdée goo, ba guwà tèpa bée Kériso, [pwi *Mesia, pwi ênawéna kà Pwiduée] naa na pâ maagé còo kèe. Â o dau maina awé é ipwàdée kàwà, na tòotù na o paari é pai maina ma muugère kèe. ¹⁴ Ba wiàna pinabaèpawà, géé goro na guwà tèpa âboro kèe, â cidòri nyuâawà! Ba é tâa goowà é Nyuâaé Pwicîri kà Pwiduée, Pwi Nyuâaé na é maina ma muugère!

¹⁵ [Câgo caa ina é aré na é me géé goro pai pwa'gà é pwina èpà!] Wiàna gà géé naa na wâro kà pâra tàpé, é, wiàna gà mura, é wiàna gà pwi a-ipòtâmwara, â gà mwa maagé còo goo! Guwà cibwaa wàrapwiri!

¹⁶ Êco na, wiàna gà maagé còo, géé goro na gà pwi a cèikî naa goo wà Kériso, â gà cibwaa kamu goo. Bwa, gà ipwamaina Pwiduée, ma pwaolè tée, ba gà pwi âboro kà Kériso.

4:5 Apostolo 10.42 † **4:6** Tàpé na ia rà jèe bà—Pwiri tèpa âboro na rà bà béaa kâra pai tèepaa kà Iésu Kériso. Â wà Iésu na é picémara târa na âracié tòotù kèe nanaara napuu. (Còo du nee tii 19 ma 20.) Êco na wâru mwara pâ auniimiri goro pai ina wâra pâ popai-bà. ‡ **4:6** Âna rà jèe bà—Grec: Âna jèe pitèira. **4:7** Roma 13.11–12 **4:8** Proverbes 10.12; 1 Pétéru 1.22 § **4:8** Wà tàpé na rà pimeaari... é, Wà Pwiduée, âna é pwanauri pâ èpà kà tàpé na rà meaari pâra tàpé. **4:9** Hébéru 13.2 **4:10** Roma 12.6–8 * **4:11** Pwiduée—é, Iésu Kériso. **4:13** Apostolo 5.41; Jacques 1.2; 1 Pétéru 1.6–7 **4:14** 1 Pétéru 2.20

17 Wà Pwiduée, âna ée mwa pitèi tèpa âboro. Â ée mwa tapoo, naa na wâao kêe. Â wiâna o pitèijè, wàijè tèpa naîé, o dà cè wârimuru kà tàpé na rà tètâjii è Picémara Wâdé kà Pwiduée? 18 Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Pwacoé pai upa
wà pwina é *târù.
Ée mwa wânau
wà pwi âboro èpà,
na é naa câùé,
naa goo wà Pwiduée?*

Proverbs 11.31

19 Wàépwiri, [co tèpa béeò, â go tubanabwé goro è auina bèeni]: Wiâna gà maagé còo wiâra è câbawâdé kà Pwiduée, â wâdé na gà tà cimwù goro pwa è pwina wâdé. Â gà ipanuâgà tée, ba wàè pwi a tòpògà. Ba é tâa na pai tâa kêe, â o câe mwa caa panuâgà.

5

Popai tà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri

¹ Go pwa pupûra tàwà nî, wâguwà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri. Ba wâgo mwara pwi jè ijiao pwacèwiiwà, na go inapàpari è pai maagé còo [ma pai bà] kà Kériso. Â o tâa tâjè ma wâguwà è câmajè. Ba jè o mwa tâa na pai maina ma muugèrè kêe, na tòotù na ée mwa paarié [wà Pwiduée].

Â go ilari jiiwà, pâ, ² guwà tòimiri tèpa âboro na é naa tàwà wà Pwiduée. Ba rà tèpa mutò kêe, â [é nama guwà tèpa wéaarirà. Â pârawà ma] guwà naa èrà ma tòimilirà. Êkaa na guwà wàrapwiri géé na âji pwâranûma, â càcaa pwacèwii tàpé na mwa po tacoo goorà, ba na rà pwa. Guwà pwa, géé goo è pimeaari kàwà, â guwà cibwaa bu mwani goo. ³ Guwà cibwaa naa naèà tà tèpa âboro kàwà. Â guwà paari tàra co è pâ càrawà na wâdé. Â rà o pâra wiâwà ma ipwacèwiiwà. ⁴ Ba wiâna guwà wàrapwiri, â o tâa tàwà è bwe korona—[é câmawà na dau pwényuâa]—na tòotù na ée mwa wâjué còwà wà [Iésu] Pwi Ukai kà tèpa wéaari mutò. Ê câmawà bèepwiri, âna è [pai tâa kàwà jaaé, naa na] pai maina ma muugèrè kêe, na o tâa dàra gòiri awé.

Bénabwé popai

⁵ Wàéni popai kòo tàwà diri*: Guwà ipakîriwà na ara tèpa pitûâ [naa na cèikî]. Â guwà cau piênawéna kàwà jècaa naa na ipakîri. Ba jèè wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Pwiduée, âna é cicara
tèpa ipwamainarà.
É naa pimeaari
tà tèpa ipakîrirà.*

Proverbs 3.34

⁶ Êkaa na guwà ipakîriwà, na aranara è pàtâma Pwiduée na dau maina awé. Â ée mwa ipwamainawà na tòotù na é pitòrigari. ⁷ Â guwà panuâ

4:18 Proverbs 11.31   **5:2** Ioane 21.15–17; Apostolo 20.28   **5:3** 2 Korénito 1.24; Filipi 3.17; Tito 2.7   **5:5** Éfésò 5.21; Jacques 4.6   * **5:5** Tàwà diri—é, Diri tàpé na càra caa tèpa pitûâ. Grec: Tàwà na guwà bwaa dopwa.   **5:6** Mataio 23.12; Luka 14.11; Jacques 4.10   **5:7** Mataio 6.25–30

têe diri ê pâ tòina kàwà, ba é tòmiriwà.

⁸ Guwà tà tàcí, â guwà tà pitòmiriwà. Ba wà pwi a pièpàriwà, wà *Caatana, âna é nye tàgére biíe goowà, pwacèwii ê liô† na é imudàra cè âboro cèna é utié. ⁹ Guwà cicaraé, â guwà tà cimwü naa na cèikí kàwà! Â [guwà cibwaa niimiri pâ] guwà maagé còo [acari]. Ba rà wàrapwiri wà diri tèpa cèikí béewà, pitiri naa gòropuu. ¹⁰ [Â guwà maagé còo naa na ji pàara na càcaa gòiri.]

Êco na wà Pwiduée, âna é jèe todàwà, goo wà Iésu Kériso, ba na guwà mwa tâa ma wàilu, naa na pai maina ma muugère kàru, dàra gòiri awé. É wàrapwiri géee goo é *pimeaari imudi kêe ba kàwà. Â géee na càuru ji pàara na úgé na guwà maagé còo na, â ée mwa nama guwà wádé còwà. Â ée mwa pagòowà, ma nama guwà cimwü, ma pacimawà dàra gòiri.

¹¹ Ba tâa jaaé é pàtamee na ticè pwâadèrèè, dàra gòiri awé! Wádé na wàra! Amen!

Ipiciji

¹² Go jèe wii tàwà é ji nari tii bèeni, ba na go pagòowà, ma taniimiri tàwà pâ, tâa jaawà é pimeaari imudi kà Pwiduée. Wádé na guwà tà cimwü na! É tâa jaao wà Silas, â é pitu tòo na go wii é tii bèeni. É pwi âji béèò na é *tàrù, â go dau cèikí naa gooé.

¹³ Rà naa bwàcu kàwà tèpa cèikí béewà géeni na ville “*Babulona”†. Ba wà Pwiduée, âna é todàra, ba na tèpa âboro kêe, pwacèwiiwà.

Â é naa bwàcu kàwà mwara wà Maréko, pwina naîô naa na nee Kériso.

¹⁴ Wádé na guwà pipwabwàcu tàwà naa na pimeaari, naa na nee Kériso. Wádé na cau tâa jaawà é pinaanapò, wâguwà tèpa âboro kà Kériso!

Cidòri nyuâawà!

5:8 1 Tésalonika 5.6 † **5:8** Liô—Grec: Liô (lion) na é kúu. **5:9** Éféso 6.11–13; Jacques 4.7

5:12 Apostolo 12.2,25, 13.13, 15.22,37–40 **5:13** 2 Timotéo 4.11 † **5:13** ‘Babulona’—É wii tii géee na ville Roma wà Pétéru, êco na pwiri nùmee na é naapwàniri jii wà tàpé na rà pièpàri tèpa cèikí. Babulona, âna câmu kà tàpé na rà pipaa dàra pwi Ba kà Pwiduée. (Còo Auinapàpàri 14.8 ma 18.10,21.)

Béârailu kâra tii kà Pétéru Bétapoo popai

Wailàapà na wii tii bèeni?

Wà Simona Pétéru, pwi jè a *câmu kà Iésu Kériso, pwi âboro imaina naa na wâra pwapwicîri.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 65 ma 67. É wii wà Pétéru géé *Roma, càcaa gòiri béaa kâra é pai bà kée naa goro *satauro, pwacèwii wà Iésu.

É wii tâi?

Tà diri tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso.

Cina é wii?

Na pàara na é wii, âna wâru tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ na rà pamwûru tèpa cèikî jii é popai na âjupâra goo wà Iésu. Â é wii wà Pétéru, ba na é pa-icôo wà tèpa cèikî, ba na rà cibwaa pâra wiârâ. Â é wii mwara, ba na é picijîrà, ba é tâmogòori pâ ée jèe tàpo bà.

Dà êre é tii bèeni?

Wà Pétéru, âna é pagòojè, ba na jè ciburà pâra wiâ Iésu, ba na o ciburà pimaina pâ é *pimeaari imudi naa goojè, ma pai tâmogòorié kâjè. Ée nye wâjué còwâ wà Pwi Ukai Iésu Kériso, â na jè cibwaa ipacè naa goo wà tàpé na rà ina pâ, o càcaa wârapwiri. O maina é wârimuru kà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Wâru pâ popai, na ipaiwâ bau é pâ popai na é *Tii kà Jude*.

Pai pitàgoo tii 2 Pétéru

Ipwabwàcu (1.1–2)

Wârori wâro na wâdé tà Pwiduée (1.3–21)

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (2.1–22)

Ée mwa nye tèepaa còwâ Pwi Ukai (3.1–13)

Bénabwé popai ma ipicijîi (3.14–18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Simona Pétéru [na pwa tii]. Go pwi ênawéna kà Iésu *Kériso, ma pwi apostolo kée [ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kée]. Go cau wii tàwà, wâguwà na caapwi cèikî kâjè ma wâguwà. Ê cèikî kâjè bèepwiri, âna muru na dau pwényuâa, ba jè jèe tòpi géé goo wà Iésu Kériso, na é Pwiduée kâjè ma *pwi a pa-udòjè. Dau *târù diri pai pwa kée, â cáé caa pwaké goojè, ûna é cau naa tâjè diri é cèikî bèepwiri*.

² Wâdé na ru *pwényunyûariwâ wà Pwiduée kâjè ma wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso†. Wâdé na o ciburà pimaina pâ é pai tâmogòoriru kàwà, ba na o pimaina pâ naa goowà é pimeaari imudi, ma pinaanapô kàru!

Wârori wâro na wâdé tà Pwiduée

* **1:1** Dernière phrase—é, Wâé na é nama jè tàrù na ara Pwiduée. Grec: Géé goro pai tàrù kée.

† **1:2** 1e phrase—é, Wà Iésu Kériso na é Pwiduée ma Pwi Ukai kâjè.

³ É todàjè wà Pwiduée, ba na jè tâa na é pai maina ma muugère kêe! Â gée goo pai tâmogòorié kâjè, â pâri ma jè wârori é wâro na pwicîri ma wâdé tée. Â wà Pwi Ukai†, âna é naa tâjè diri é pwina âjimuru, ba na wârapwiri é pai wâro kâjè, goro é pàtâma Pwiduée. ⁴ Gée goo diri pwiri, â é naa tâjè wà Pwiduée i pwi ia é mara ina béaa—diri pâ *aupwényunuâari na dau pwényuâa ma dau maina awé! Guwà cipa bwàti, ba na o tipiwà jii é pâ câbawâdé na èpà, na tubaèpà tà tèpa âboro gòropuu! Â o caapwi é pwâranümawà ma wà Pwiduée, â guwà o pwacèwiié.

⁵ Â guwà ipwadàrapwa, ba na é cèikí kàwà, âna ée tòpò naa goowà é pâ pwêe bèeni:

Guwà wârori é wâro na wâdé ma tàrù;

Guwà tâmogòori Pwiduée, â o pimaina too é pai tâmogòorié kàwà;

⁶ Guwà piaabòriwà;

Guwà pidàpwicâariwà;

Guwà papwicîri wà Pwiduée, ma pitère dèe;

⁷ Guwà dau meari tèpa cèikí béewà;

Guwà meari diri tèpa âboro.

Nama pimaina too pwina wâdé

⁸ Wiàna guwà nama rà pimaina too, pâ muru wâdé bèepwiri, naa goowà, â o pwa é pwâra wakè na wâdé na me gée na wâro kàwà. Â, na wârapwiri, â guwà paari pâ guwà tâmogòori§ wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. ⁹ Êco na wà tàpé na tiâu goorà pâ pwêe bèepwiri, âna rà pwacèwii tèpa bwi. Ba càra caa còina i pwi ia rà tòpi [na ia *upwaarà]—é pai cèitiri diri pâ èpà kàra.

¹⁰ Wà Pwiduée, âna é pitòrigariwà, co tèpa béed, â é todàwà, ba na guwà tèpa âboro kêe. Â wâdé na guwà dau gòo goro wârori é wâro ma *paâjupâra pâ, guwà tèpa âboro kêe. Ba wiàna wârapwiri, â o càcaa cigòtù âwà, â o câguwà caa tûu. ¹¹ Â ée mwa bàra tòpiwà naa na ipwadée, naa na Mwachiri kà [Pwina naîê] Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè ma *pwi a pa-udòjè—naa na Mwachiri na ticè pwâadèrèe.

O càcaa gòiri â ée bà Pétéru

¹² Guwà jèe nye tâmogòori bwàti diri pâ muru bèepwiri na go ina ni, â guwà jèe nye tà cimwü naa pai wâro kàwà wiâra é âjupâra. Êco na câgo caa piwà na go taniimiri tàwà mwara. ¹³ Â go niimiri pâ, go o nye tà ciburà wârapwiri, na go bwaa tâa ni gòropuu. ¹⁴ Ba é jèe paari tóo wà Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, o càcaa gòiri, â go jèe pâra jiiwà géeni. ¹⁵ Â, na go wakè ba gòo ni, ba na guwà o ciburà tà niimiri diri é pwina go ina tàwà ni, gée na càuru pai pâra kôo.

Bà piwiâ tàwà pwina bà còo

¹⁶ [Wàibà ma wà tèpa apostolo béed, âna] bà jèe inapàpari tàwà é pàtâma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma cè pai o mwa wâjué me còwâ kêe. Â càcaa cè jè jèmaa kà tèpa âboro, â càcaa jèkutâ, na me gée goo é tà manga kâbà. Ba bà piwiâ tàwà co é pwina bà còo goro du âraporomeebà.

† 1:3 Pwi Ukai—Munaa Iésu, é, pwiri Pwiduée. 1:6 Galatia 5.22–23 § 1:8 Â guwà paari pâ guwà tâmogòori—é. Â o pimaina too é pai tâmogòori kàwà. 1:14 Ioane 21.18–19; 2 Korénito 5.1 1:16 Mataio 17.1–5

Ba bà côo ê pai maina ma muugère kà Pwi Ukai Iésu, ¹⁷⁻¹⁸ na ia bà tâa gò i gòrojaa na pwicîri. Â bà tère ê pwâratùra kà Pwiduée—pwi Caa kâjè na é maina ma pwényuâa—na é dau pwamaina ma tòbuari Iésu [béaa kâbà]. Ba é inapàpari pâ: «Wà pwini, âna wàè co kaa pwiri wà Pwina naîô, na caapwi co, na go dau meaarié. Wàé kaa, na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânúmoo gooé.»

Tii Pwicîri âna popai kà Pwiduée

¹⁹ Gée goo kaa pwiri*, â pâri ma jè cèikî naa goo diri pâ popai kà tèpa péroféta, ma naa nümajè naa goo. Ba rà pwacèwii ê wâra ânye na pwéelaa na bàutê, tapacîri ê pai too kâra Íricò kaatâdaa† na é pame i tòotù, [âna wà Kériso] na é jèe tèepaa me naa na pwâranümajè!

²⁰ Ê popai [kà Pwiduée, na tâa] na *Tii Pwicîri, âna rà naigé mee tèpa péroféta kèe. Â gà cibwaa niimiri pâ, pâri ma gà tâmogòori acari‡ diri ê pai ina wèe. ²¹ Ba é popai na rà pame wà tèpa péroféta, âna càcaa muru gée goorà tèpa âboro. Â nye ê Nyuâaê Pwicîri na wakè goorà, ba na rà pame é popai na me gée goo wà Pwiduée.

2

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

¹ Napwiri, âna rà tèepaa mari ê Ba *Isaraéla pâ péroféta na rà pwâ*. Â o ipaiwà nabàni. Ba rà o tèepaa mariwà pwàniri tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Â rà mwa ina pâ, rà tèpa âboro kà Pwi Ukai kâjè. Êco na rà o tèpa tètâjjié—wàè na ia é pipanuâé, ba na é wârirà [goro é wâri wèe na dau maina awé]. Â rà o ipa-imwüru tèpa âboro ma pwa ma tûu ê cèikî kâra†. Êco na nye wàilà còwâ, na o dau wàcî ma dau èpà, ê pai tubatiàurà!

² O wâru tàpé na rà o pâra wiâra ê ârapupûra kâra, ma é pâ tûu kâra na miiri goro naiirà. Â gée goo pwiri, â o ina ba èpà ê âji naigé [wiâ Kériso]. ³ Â wà tèpa pwa pupûra bèepwiri na rà tèpa pwâ, âna rà o tèpa iau ma piâranümarà mwani. Â rà o pwa cuka tàwà, ba na rà popa mwani kàwà. Êco na o càcaa wâiti ê pai tubatiàurà. Ba é jèe niimiri [wà Pwiduée] gée na biu pâ, na ée mwa naa wârimuru tàra.

Rà o pwa wârimuru

⁴ Ba câe caa piwâ wà Pwiduée, na é naa wârimuru tà tèpa *angela na ia rà cicaraé. Ba é jèe nye pwairi tûrà naa na ére na dau bàutê, tapacîri ê tòotù na ée mwa pitèi ê gòropuu.

⁵ Jèpwi mwara, âna, na pàara biu, âna câe caa piwâ, na é nama tiàu tèpa âboro èpà gòropuu na càra caa papwicîriê. Wà pwi âboro na é caapwi, wà Noa, âna é pwa pupûra tàra pâ, na rà wârori ê wâro na *tàrù na ara Pwiduée, [êco na tàutàra dàra pitère dèe]. Â rà cau bà naa na pé jèpé na

1:17-18 Mataio 17.5 * **1:19** Gée goo kaa pwiri—Pai ina wèe pâ, gée goo na coo ê popai na ia rà mara pame wà tèpa péroféta biu, goro é pai maina ma muugère kà Kériso. † **1:19** Íricò kaatâdaa—Étoile du matin. ‡ **1:20** 2e phrase—Tèi bwàti ê Popai kà Pwiduée, âna wakè kâra diri ê wâra pwapwicîri. É, Wâdé na guwâ tâmogòori pâ, ticè popai na Tii Pwicîri na é me gée goo é auniimiri kà tèpa péroféta. **1:21** 2 Timotéo 3.16; 1 Pétéru 1.11–12 **2:1** Mataio 24.11; Jude 1.4 * **2:1** Pâ péroféta na rà pwâ—Rà ina pâ, rà pame pâ popai naa na nee Pwiduée, êco na rà tèpa pwâ. † **2:1** 5e phrase—Grec: Rà pame popai na nama tiàu (doctrines de perdition). **2:4** Jude 1.6 **2:5** Genèse 6–8; Hébéru 11.7; 2 Pétéru 3.6

dau maina awé, na é pà jai é gòropuu diri. Â nye 8 co tàpé na rà udò—wà Noa ma é tâa kée.

⁶ Jèpwi mwara, âna wà Pwидуée, âna é nama tiàu é du ville *Sodoma ma Gomora. Â nye ticè na coo, éco é dàuru ânye. É wàrapwiri, ba na câmu kée târa diri cè pà âboro na o tàutàra na rà papwicîriê, na pà tòotù na bwaa wâ naigé. ⁷⁻⁸ Êco na pwa pwi jè âboro na caapwi, géee goorà, na *târù é tûâ kée na ara Pwидуée—âna wà Lota†. Â diri pà tòotù, âna é còo ma tère pà muru na miiri na rà pwa wà pàra tèpa âboro wê. Â dau tòina é pwâranümee goo, ba é còo pà muru na càcaa *târù na ara Pwiduée. Â géee goo kaa pwiri, â wà Pwiduée, âna é upaé jii é ânye.

⁹ Guwà còo, é nye tâmogòori wà Pwi Ukai cè pai upa tàpé na rà papwicîriê, jii é pà aré kàra. Â napwa naa goo tèpa âboro èpà, âna é tòpòrà naa na karapuu§, tapacîri pwi tòotù na ée mwa bàra pitèi é gòropuu diri. ¹⁰ Â o dau maina é wârimuru, na ée mwa naa tà tàpé na rà wâro wiâra é pà câbawâdé kàra na èpà, ma pwa pà tûâ na miiri goro naiirà. Â ipaiwà naa goo wà tàpé na rà câbapiticèmururu naa goo é pitûâ kée.

Rà tèpa maina nûma

[Rà wàrapwiri wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ.] Ba rà tèpa maina nûma, â rà nye pwa diri kaa é pà na pwâra èpà. Â càra caa piwâ na rà ina ba èpà tàpé na pwa pàtamarà*. ¹¹ Â guwà còo, wà tèpa angela, na dau pwa nii ma pàtamarà jiiirà†, âna càra caa niimiri pà, na rà pinabaèpà tàpéebà na ara wà Pwiduée! ¹² Êco na wà tèpa pacâmu-bà, âna càcaa wâgotàra na rà piècaari é pà muru [na dau piwéna jiiirà] na ticè na rà tâmogòori naa goo.

Napwa naa goo é wâro kàra, âna rà pwacèwii é pà macii a piugà, na ticè nûmarà, na rà tâa ni gòropuu, ba na o capwârirà ma pòtâmwara. Â é pà tûâ kàra na miiri, âna poparà dàra é wârimuru dàra gòiri‡. ¹³ Â o tubaèpà târa, pwacèwii pai tubaèpà kàra tà pàra tàpé.

Wà tèpa âboro-bà, âna rà pwâgàriwà, wâguwà [tèpa âji a cèikî] ba rà tâmogòori pwàniri èpà kàra, na rà tâa na pi-ija kàwà, â rà tubatòri é picaatâa kàwà, ma tubakamuwà. Ba:

Rà pwa pàpari é pà muru na miiri;

¹⁴ Rà ciburà ucâri pa ilàri, â èpà pwâranümarà goo;

Rà nye tà nûmarà dàra pwa taaci pà câbawâdé na èpà;

Rà mudàra taaci pà muru na rà iari;

Rà picàù dà tàpé na càcaa cimwü é cèikî kàra, ba na rà pwa na èpà.

Géee goo kaa diri pwiri, â é jèe tojiirà wà Pwiduée, â ée mwa naa târa é wârimuru na dau maina. ¹⁵⁻¹⁶ Ba rà jèe pàgà jii é naigé na târù, â rà pwaduwa kà Balaam biu, wà pwina naî wà Béor§. Ba wàé pwi *péroféta a pwâ, â dau wâdé tée pai tòpi mwani târa pwa na èpà. Êco na wà Pwiduée,

2:6 Genèse 19.24; Jude 1.7   **2:7-8** Genèse 19.1-16   † **2:7-8** Lota—Pwi niaa goo wà Abéraama. (Còo note goo Luka 17.28.)   § **2:9** É tòpòrà naa na karapuu—é, É naa wârimuru târa naa na karapuu.   **2:10** Jude 1.7-8, Jude 1.16   * **2:10** Tàpé na pwa pàtamarà—Grec: Tàpé na rà pwényuâa. Pwiri tèpa angela, é, tèpa ênawéna kà tèpa angela, é, tèpa duée, é, tèpa âboro na rà pitûâ naani gòropuu. (Còo Jude 8.)   **2:11** Jude 1.9   † **2:11** Jiiirà; Tàpéebà—Pwiri tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, é, pwiri tèpa pitûâ na pwényuâa.   **2:12** Jude 1.10   ‡ **2:12** Wârimuru dàra gòiri—Grec: Pwâra bà.   **2:15-16** Nombres 22.7; Jude 1.11; Auinapàpàri 2.14   **2:15-16** Nombres 22.28-35

§ **2:15-16** Béor—é, Bosor.

âna é pwaé, goro é pâ tûâ kêe na èpà. Â é pacooé jii é pwina é niimiri na ée mwa pwa goro pai ticé nùmee. Ba é nama é patùraé é buriko kêe, goro é pwâratùra kà pwi jè âboro!

Rà tèpa ênawéna kîri kâra èpà

¹⁷ Wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, âna [ticé muru na wâdé na rà pame]. Rà pwacèwii pâ pwârajawé na ticé jawé na, ma pâ nee na pòtòrà é pwéretòotù—po duu [éco na ticé popaa na]. Wà tàpéebà, âna é wéaari é autâa kâra wà Pwiduée, naa na bàutè, na nye cikauté kaa.

¹⁸ Maina nùmarà ma maina pwâra, â rà pi-ina kâra goro pâ nyakâra pwâratùra na ticé èreé. Â rà cètùu tàpé na rà me jii é pai wâro na èpà, ba na rà pwa còwâ diri é pâ càrara na miiri. Ba rà ina tàra pâ, wâdé na jè pâra wiâra diri pâ câbawâdé kâra naiiri âboro.

¹⁹ Ba rà ina pâ rà tipiwà jii é pwina piiwà, [ba na o câguwà caa tèpa ênawéna kîri kâra cè pâ naèà]. Caapwi co na wàilà, âna [piirà goro pâ tûâ kâra na miiri] ma tèpa ênawéna kîri kâra pâ càrara, na rà gére poparà dàra é pai tubatiàurà! Ba wà pwi jè âboro, âna é pwi ênawéna kîri kâra é pwina pa pitûâ naa gòé.

²⁰ Béaa, âna rà tâmogòori Pwi Ukai kâjè ma *pwi a pa-udòjè, wà Iésu Kériso. Â é jèe tipirà jii é pâ tûâ na miiri kà tèpa âboro gòropuu. Éco na rà wâjué còwâ, ba na rà tèpa ênawéna kîri còwâ kâra é èpà. Dau pwaée kàra! Ba rà jèe dau èpà jii béaa!

²¹ Béaa, âna rà tòpi é aupitûâri na pwicîri [jii Pwi Ukai] â rà tâmogòori é naigé na tàrù. Éco na rà tètâjii diri, â bwaa nye wâdé naa goorà wiâna càra caa tâmogòori é âjupâra! ²² Jè còo naa goorà pâ, nye âjupâra é du ârailu auina bèeni: *É ija còwâ i wéregaa kêe i akàna. Proverbs 26.11* Â «jè nuwa i puakà, â é wâjué còwâ naa na dùuru.»

3

Ée mwa nye tèpeaa còwâ Pwi Ukai

¹ Tèpa âji béèò wée, wàéni é béârailu kâra tii na go wii tàwà, ba na go taniimiri tàwà diri pâ muru bèepwiri, ma pagòowà, ba na o *tàrù ma pwicîri é aunünüma kàwà. ² Wâdé na guwà pitaniimiri é pâ popai na rà mara ina béaa wà tèpa *péroféta pwicîri kà Pwiduée. Â guwà wéaari é aupitûâri kà Pwi Ukai, *pwi a pa-udòjè, na ia rà jèe inapâpari tàwà wà tèpa *apostolo kàwà.

³ Wàéni é popai na dau âjimuru, na wâdé na guwà tâmogòori bwàti. [Ba jèe mara ina tàwà pâ] rà o mwa tèpeaa medariwà, na pâ Bénabwé tòotù, wà tèpa âboro na rà pâra co wiâra é pâ câbawâdé kâra na èpà.

Â rà o piècaariwà, ⁴ ma rà ina tàwà pâ: «Gona é wâpà wà pwi [Iésu kàwà] na ia é ina pâ ée mwa wâjué còwâ? O cáé mwa caa me! Rà jèe maagé bà wà tèpa mara cèikî naa gooé*, [â càra caa còoè!] Ba nye ticé cè jè muru naani gòropuu cèna pitòotéri géé na autapoo goo!»

⁵ Wà tèpa pitaurée na rà ina pwiri, âna tàutàra na rà còoinari pâ, wà Pwiduée, âna é tòpò é gòropuu bau napwéretòotù, goro é popai kêe. Ba é dàgòtù é pâ napò géé najawé, ba na é cibèepi é pâ napò é najawé. ⁶ Â géé

2:17 Jude 1.12–13   **2:20** Mataio 12.45   **2:21** Luka 12.47–48   **2:22** Proverbs 26.11   **3:2**

Jude 1.17   **3:3** 1 Timotéo 4.1; Jude 1.18   **3:4** Mataio 24.48   * **3:4** Wà tèpa mara cèikî naa gooé—Grec: Wà tèpa caa kâjè.   **3:5** Genèse 1.6–9   **3:6** Genèse 7.11; 2 Pétéru 2.5

na càùé, â é nama tiâu é pâ napô goro jawé. Ba é panuâ pâ i jèpé na dau maina.

⁷ [Wàépwiri é pwina go ina]: Wiàna ru tâa é napwéretòtù ma é gòropuu nabàni, âna nye géé goro kaa é popai kà Pwiduée. Â é wéaari diri pâ muru goro é popai kée, tapacîri é Tòotù na ée mwa cau pitèrà diri. Â, na pwi Tòotù-bà, âna ée mwa cîri napwéretòtù ma gòropuu, bau diri tèpa âboro na tàutàra na rà papwicîrié.

É ipwâ ba é dau meaarijè

⁸ Êco na wâguwà, co tèpa béeò, âna guwà cibwaa ipwanauri pâ: «Ê caapwi tòotù, âna pwacèwii 1 000 naja, naa na pai còo kà Pwi Ukai. Â é 1 000 naja, âna pwacèwii caapwi tòotù.»

⁹ Â wàépwiri na guwà còo pâ, càcaa âjupâra é auina kà pàra tàpé pâ, wà Pwi Ukai, âna é ipwâ ma é pacoò é auina kée! Bwa! [É cau tapacîjè] ba é dau moo ma pidàpwicâarié naa goojà tèpa âboro. Ba o càcaa wâdé tée wiàna o tiâu awé cè pwi jè âboro caapwi. [Â é naa tà tèpa âboro diri é pàara] ba na rà biirà dèe, jii é pâ èpà kàra, [ma rà o cau udò].

¹⁰ Êco na ée mwa nye wâjué me còwâ wà Pwi Ukai. [Â ée mwa papò tèpa âboro] pwacèwii pwi a mura. Rà o mwa tée é aié na dau maina awé, â rà pwùkùru goo, ba o tùdàrù é napwéretòtù. Â o tòotùu diri pâ ìricò naa na pé diopwaa kàra ânye. Â o tubatiâu[†] é gòropuu, ma diri pâ muru na tâa na!

Wârori wâro na pwicîri

¹¹ Wiàna o tiâu diri, â o dà cè càrawà ni? Wàéni: Guwà wârori é wâro na pwicîri ma wâdé tà Pwiduée, â guwà piênawéna kée co. ¹² Â guwà dau wàrapwiri, ba na ée mwa tèepaa me wài é pwi Tòotù bèepwiri[‡], [na ée mwa pitèi diri pâ muru wà Pwiduée]; pwi tòotù na o tòo diri é napwéretòtù bau é gòropuu. ¹³ Ba é jèe mara ina béaa pâ, na ée mwa tòpò é napwéretòtù ma gòropuu na bwaa âmué. Â diri pâ muru na o mwa tâa wé, âna rà o wâro wiàra é câbawâdé kà Pwiduée[§]. Â wàépwiri é gòropuu na jè tapacîri naa na ipwâdée!

Bénabwé popai

¹⁴ Géé goo kaa pwiri, co tèpa âji béeò, guwà ipwadàra, ma guwà wârori é wâro na pwicîri, târa tapacîri é pwi Tòotù bèepwiri. Ba wiàna guwà wàrapwiri, â o ticè èpà goowà, na ée mwa pitèiwà goo wà Pwiduée. Â o pwa pinaanapô nabibiu kàwà ma wàé.

¹⁵⁻¹⁶ [Gorodà na é ipwâ na é wâjué me còwâ wà Pwi Ukai?] Géé goo co é pai moo ma pidàpwicâarié kée! Â guwà cibwaa ipwanauri pâ, wâguwà, âna upawà jii é wârimuru géé goo kaa pwiri! Â wàépwiri i pwi ia é mu wii tàwà wà Paulo, pwi âji béejè na dau wânümajè gooé. É inapàpàri é pâ pwi bèepwiri na diri pâ tii kée, goo é autâmogòori na é naa tée wà Pwiduée.

Âjupâra pâ, pàra popai kée, âna tàpo pwacoé pai tâmogòori wèe. Â wà pàra tèpa âboro, âna rà ébii é pwina é ina. Wà tàpéebà, âna càra caa wàwà naa na âjupâra, â càra caa tèpa âji a câmu [goro é *Tii Pwicîri]. Â rà

3:8 Psaume 90.4   **3:9** Habakuk 2.3; 1 Timotéo 2.4   **3:10** Mataio 24.29,35; Luka 12.39; 1 Tésalonika 5.2   † **3:10** Tubatiâu—é, Pitèi.   ‡ **3:12** Â guwà dau wàrapwiri... é, Â guwà ipwâdée goro pai o tèepaa me kàra pwi Tòotù bèepwiri.   § **3:13** Ésaïe 65.17, 66.22; Auinapàpàri 21.1,27
§ 3:13 2e phrase—Grec: Ée mwa tâa wé é tàrù.   **3:15-16** Roma 2.4

wàrapwiri mwara târa pàra ére auwii naa na Tii Pwicîri. Â géé goo kaa pwiri, â rà pame naa gòrà ê wârimuru kàra na ticè pwâadèrèè.

Ipicijii

¹⁷[Go wii ê tii bèeni, ba na] go mara pa-icôowà, goo wà tèpa [pwa pupûra na rà tèpa pwâ, na] càra caa papwicîri ê pwina tàrù! Êkaa na guwà tà tàcî! Â guwà ipwacôoco, ba rà péa ipa-imwûruwà, â guwà péa tûu, géé na pai cimwü kàwà.

¹⁸Wâdé na o pimaina pâ naa goowà ê *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè ma pwi a pa-udòjè wà Iésu Kériso. Wâdé na pimaina pâ ê pai tâmogòorié kàwà! Wâdé na tâa jaaé ê pai maina ma muugère, nabà ma dâra gòiri awé!
Wâdé na wàra! Amen!

Pâbéaa kâra tii kâ Ioane Bétapoo popai

Wailàapà na wii tii bèeni?

Munaa Ioane, pwi *apostolo, na ia é bwaa pwi nari âboro èpo na pàara kâ Iésu.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 85 ma 100, na é jèe pwi ijiao, â é pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri wâ Éféso naa province Asia (napô Turquie nabà). Na pwi pàara bèepwiri, na é wii diri tèpa 5 tii kêe na tâa na *Tii Pwicîri—ê *Picémara Wâdé (*Tii kâ Ioane*); 1, 2, 3 *Ioane*, ma tii *Auinapàpari*.

É wii tâi?

Târa é pâ picaatâa kâ tèpa cèikî naa goo Iésu, na rà tâa na province Asia.

Cina é wii?

É pacâmuri tèpa cèikî na Asia goro é âjupâra. Ba wâ pàra tàpé gée goorà, âna rà pacâmurirâ goro pâ popai na pwâ. Ba rà ina pâ, wâ Iésu, âna câe caa pwi âji âboro pwacèwiijè, â câe caa tâmogòori pâ tacai ma aré kâ tèpa âji âboro. Â rà ina mwara pâ, piticèmururu naa goo é naiijè ma diri pâ muru na jè côo. Êkaa na piticèmururu naa goo pai wârori é wâro kâjè, wiàna wâdé, é wiàna èpà, ba ipaiwâ. Â rà jèe ipa-imwüru pàra tàpé goro é popai bèepwiri.

Dà ère é tii bèeni?

É taniimiri tâjè wâ Ioane pâ, nye âjupâra pâ, wâ Iésu, âna é nye pwi âji âboro pwacèwiijè. Êco na wâé *Pwina naî Pwiduée wâ Kériso. Napwa wâ Pwiduée, âna é pwéelaa, ma pimeaari. Â jè tâmogòori pwiri gée goo Iésu, na é jèe pwanauri é èpà kâjè. Â jè tâmogòori mwara gée goo é Nyuââ Pwicîri na é jèe naa tâjè wâ Iésu.

Napwa wâ pwi âji a cèikî naa goo Iésu, âna wâdé na é ciburà tâa goo é cèikî, na jèe picòo tée gée na autapoo goo. Â wâdé mwara, na é naa é wâro kêe ba kâ pàra tàpé, pwacèwii Iésu.

Na wàrapwiri â é paari é pai pimeaari kêe ba kâ Pwiduée, ma pai tâmogòorié kêe.

Pai pitàgoo tii 1 Ioane

Popai kâ Pwiduée na é naa wâro (1.1–4)

Jè wâro na pwéelaa wâijè tèpa naî Pwiduée (1.5–2.17)

Tèpa cicara Kériso (2.18–28)

Jè tèpa naî Pwiduée (3.1–24)

Tèpa péroféta a pwâ (4.1–6)

Majoroé pai pimeaarijè (4.7–21)

Cèikî naa goo Pwina naî Pwiduée (5.1–12)

É wii Ioane, ba na cimwü cèikî kâjè (5.13–21)

Popai kâ Pwiduée na é naa wâro

1 Wà Pwi Popai, na é naa é wâro*, âna é tâa béaa kâra é autapoo goo é gòropuu. Â bà inapàparié tàwà nabà, ba bà jèe po têreê; â bà jèe po côoê; â bà jèe po tu naa gooé; â bà jèe po nünüma naa gooé. ² Ba é piâpàparié [tà tèpa âboro] â wàibà na bà côo pai tèepaa kêe, âna bà tèpa *paâjupâraê. Â bà picémara tàwà pâ, wâjaaé é *wâro dâra gòiri. É tâa jaa wà Caa, na é jèe paarié tâbà. ³ Êkaa na bà inaê tàwà, wâguwà mwara, ba na [jè capai tâmogòori é wâro bèepwiri, â] o caapwi pwâranümajè. Â o caapwi pwâranümajè mwara, ma wà Caa, ma wà Pwina naîê, Iésu *Kériso. ⁴ Â bà† wii paé tàwà, é tii bèeni, ba na o tâbawêe é ipwàdée kâbà.

Wâdé na jè wâro na pwéelaa

⁵ Wàéni é popai, na bà têre jii Iésu Kériso, na bà inapàpari tàwà ni: Wà Pwiduée, âna wàé é pwéelaa, â nye ticé bautê gooé. ⁶ Wiâna jè ina pâ, jè tâa goo wà Pwiduée, â wiâna jè bwaa gére wâro na é bautê, â jè tèpa pwâ, â câjè caa pâra wiâra é *ÂJUPÂRA [na ara Pwiduée]. ⁷ Ba wà Pwiduée, âna é tâa na é pwéelaa. Â wiâna jè wâro na é pwéelaa, â o caapwi pwâranümajè gooje. Â é patâjii diri pâ èpà kâjè, wà Pwina naîê, Iésu Kériso, goro é domii kêe [na joro na ia é bà ba kâjè] ba na jè o caapwi mwara ma wàé.

⁸ Wiâna jè ina pâ, nye ticé èpà na pwâranümajè, â jè nye pipwâgàrijè còwâ, â câé caa tâa gooje é *ÂJUPÂRA. ⁹⁻¹⁰ Â câé caa wâro gooje, é popai kêe, â jè pâ nau tèpa tobapwâ wà Pwiduée. Êco na, wiâna jè inapàpari tà Pwiduée é pâ èpà kâjè, â ée mwa pwanaurijè, ma patâjii diri é èpà na tâa gooje. Ba é *târù, â é pwa é pwina é ina.

2

Pai wâro kâjè tèpa naî Pwiduée

É pitu tâjè wà Iésu Kériso

¹ Tèpa naîô, go wii tàwà é pâ muru bèepwiri, ba na câguwà caa pwa é pwina èpà. Êco na, wiâna jè [pitanami ma] pwa cèna èpà, â pwa pwi a-ipwamuruje na ara wà Caa—âna wà Iésu Kériso, na é *târù [ba nye pwi a ticé èpà kêe]. ² Â wàé, âna é pipanuâé còwâ, ba na pwi *ârapwaaillò târa ma patâjii pâ èpà kâjè; â càcaa pâ èpà kâjè co, â êmwara é pâ èpà kâra diri pâ âboro gòropuu.

Jè pitère dèe wiâna jè mearié

³ Wàéni é câmu kà pwi âboro na é tâmogòori Pwiduée: É pitère dâra é pwina é ina. ⁴ Wà pwi âboro na é ina pâ é tâmogòori Pwiduée, â na câé caa pâra wiâra bwàti é pwina é ina, âna é pwi a pwâ, ba càcaa tâa gooé é *ÂJUPÂRA. ⁵ Â wà pwi âboro na é pâra wiâra é popai kà Pwiduée, âna tâbawêe naa gooé é pimeari kêe*. Wàéni é câmu kêe, na jè tâa goo Pwiduée: [Na jè pitère dèe.] ⁶ Â wà pwi âboro na é ina pâ é tâa goo wà Pwiduée, âna wâdé na é wâro pwacèwii wà Iésu Kériso.

1:1 Ioane 1.1 * 1:1 Pwi Popai na é naa é wâro—Pai ina wèe pâ, Iésu Kériso. (Còo Ioane 1.1.)

1:2 Ioane 1.14 1:4 Ioane 16.24 † 1:4 Bà—Wà Ioane, âna é wii é tii goro é auniimiri kâra ma wà tèpa apostolo bée. 1:5 1 Timotéo 6.16; Jacques 1.17 1:6 1 Ioane 2.4 1:8 Psaume 32.5; Proverbes 28.13 2:1 Hébéru 9.24 2:2 Ioane 1.29; Kolosé 1.20; 1 Ioane 4.10 2:5 Ioane 14.21,23 * 2:5 Pimeari kêe—É, Ê pai meari Pwiduée kâjè; é, é pai meari tèpa cèikì bée, goro é pimeari na me gée goo wà Pwiduée.

Jè meaari tèpa cèikî béjè

⁷Tèpa âji béèò, guwà cibwaa niimiri pâ, go naa tàwà cè jè âmu aupitûâri. Ba jèe nye aupitûâri géè na autapoo goo[†] [pâ guwà pimeaariwà]. Ba i popai na ia bà picémara tàwà. ⁸Êco na [pwacèwii na] pwi aupitûâri na bwaa âmuê, ba wà Kériso, âna é paari tâjè ê âji pai wârori. Â wâguwà, âna wâdé mwara na guwà wârori nabàni[‡]. Ba jèe tapoo pitiâu pâ ê bàutê, â jèe tèepaa bwàti é pwi âji pwéelaa.

⁹Napwa naa goo wà pwi âboro na é ina pâ é tâa na ê pwéelaa, â é câbaèpà pwi a cèikî béè, âna é nye tà ciburà tâa na ê bàutê, tèepaa naa goo nabàni. ¹⁰⁻¹¹Â câè caa tâmogòori cèna é pâra naawê, ba târi é du âraporomee ê bàutê. Êco na wà pwi âboro na é meaari tèpa cèikî béè, âna é tâa na ê pwéelaa. Â o ticè èpà cèna é pwa[§].

Jè cibwaa wâdéari tûâ na èpà

¹²⁻¹⁴Go wii paé tàwà co tèpa naî [Pwiduée]. Ba jèe pwanauri é pâ èpà kàwà, ba wârapwiri goo é pwina é pwa wà Kériso. Â guwà jèe tâmogòori wà Caa.

Go wii paé tàwà co tèpa ‘caa’—[wâguwà na guwà jèe cimwü naa na cèikî]. Ba guwà jèe nye tâmogòori wà Pwina é tâa, béaa kâra autapoo goo—üu, é tâa béaa kâra pai tòpò diri pâ muru!

Go wii paé tàwà co tèpa âboro dopwa, ba guwà gòo, ba é tà mwü naa na pwâranümawà, é Popai kà Pwiduée. Â guwà jèe piétò jii *Caatana, wà Pwi âboro èpà. Üu, guwà jèe nye piétò jiiè*!

¹⁵Guwà cibwaa pii é pwâra-nümawà naa goro é pâ muru gòropuu, bau é pâ muru [na èpà] na tâa na. Ba wiàna gà wâdéari é gòropuu, â o câgà caa meaari wà Caa[†]. ¹⁶Wàéni é pwina é me géè na é gòropuu bèeni:

Jè câbawâdé pâ muru na èpà, naa na pwâranümajè;
Jè naa nümajè naa goo é pwina jè còo, goro du âraporomeejè;
Jè ipwamainajè goro é pâ neemurujè.

Diri é pâ pwiibà, âna càra caa me géè goo Caa, ba rà me géè goo [è wâro kâjè na èpà naani] gòropuu. ¹⁷Jèe tàgéere pitiâu pâ, é pwi gòropuu bèeni, bau diri pâ muru na wâna, na rà câbawâdé wà tèpa âboro. Êco na wà pwina é pwa é câbawâdé kà Pwiduée, âna ée mwa *wâro dâra gòiri jaaé.

Tèpa cicara Kériso

¹⁸Tèpa gòrobèèò, jè wâro naa pâ Bénabwé tòotù. Ba guwà jèe tère pâ, ée mwa tèepaa na pwi pâara bèepwiri, wà pwi âboro na ina gooé pâ Pwi a cicara Kériso. Â guwà còo, rà jèe dau wâru nabà tèpa cicara Kériso. Â wâépwiri pai tâmogòori pâ, jè wâro na pâ Bénabwé tòotù. ¹⁹Napwa tàpéebà,

2:7 Ioane 13.34; 2 Ioane 1.5-6 [†] **2:7** Géè na autapoo goo—Pai ina wèè pâ, géè na autapoo wàra é gòropuu, é, géè na pâara na ia picémara é Picémara Wâdé, é, na guwà tapoo cèikî. Ipaiwà naa 2.24 ma naa 3.11. **2:8** Ioane 1.9; Roma 13.12 [‡] **2:8** Ba wà Kériso... Grec: Ê autûâri bèepwiri, âna âjupàra naa goo Kériso, ma naa goowà mwara. **2:9** 1 Ioane 4.20 **2:10-11** Roma 14.13

2:10-11 Ioane 12.35 [§] **2:10-11** Â o ticè èpà cèna é pwa—Grec: Â o câè caa tûu. * **2:12-14** Bà jèe naanaimari naa na paicî é pâ popai, na é pi-ina cûuru wà Ioane, naa na grec. **2:15** Roma 8.7

[†] **2:15** O câgà caa meaari wà Caa—Grec: O càcaa tâa googà é pimeaari kà Caa. **2:16** Roma 13.14 **2:17** Mataio 7.21 **2:18** Mataio 24.5,24; 2 Ioane 1.7 **2:19** Apostolo 20.30

âna rà pâra jii é wâra pwapwicîri, ba càra caa tèpa âji a cèikî bééjè. Ba wiàna rà tèpa âji bééjè, â pwiri rà tà mwü jaajè. Üu, pai pâra kàra jiiè, âna cipàpaa âji pai pwa goorà†.

20 Êco na wâguwà, âna é jèe pitòrigariwà wà Kériso, wà Pwina é Pwicîri, â é jèe naa tàwà é *aupwényunyuâari kèe, é Nyuââe Pwicîri§. Â nabàni, âna guwà jèe tâmogòori é *ÂJUPÂRA. 21 Wàé kaa pwiri, na go wii tàwà. Ba câguwà caa pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori é ÂJUPÂRA. Â go wii, ba na guwà tâmogòori pâ, nye ticè popai na pwâ, na é me géé goo wà Pwina é ÂJUPÂRA*.

22 É wàilàpà pwi a pwâ? Wàéni: Wà pwi âboro na é ina pâ, wà Iésu, âna càcaa wàé wà Kériso, [wà pwi *Mesia, na é me géé goo Pwiduée].

Wà tàpé na rà ina pwiri, âna rà pitütü† goo wà Pwina naîê, ma wà Caa kèe mwara. Wàilà kaa pwiri tèpa a cicara Kériso! 23 Ba wà pwi âboro na é pitütü goo wà Pwina naîê, âna câé caa tâa gooé wà Caa. Â wà pwi âboro na é tòpi† wà Pwina naîê, âna é tâa gooé wà Caa.

Nama é tâa goowà é âjupâra

24 Wâguwà, âna wâdé na é nye tà cawi goowà é popai na guwà tère na guwà tapoo cèikî§. Ba wiàna é tâa goowà é popai, â guwà o nye tà tâa goo Pwina naîê ma wà Caa. 25 Â tâa tâjè é wâro dâra gòiri jaaru, ba wàépwiri é âraimeai na é jèe ina béaa wà Kériso.

26 Go jèe wii diri tàwà é pâ muru bèepwiri, [ba na guwà còoina] tàpé na pwa na rà ipa-imwüruwà. 27 Guwà cibwaa mudàra tèpa pacâmuriwà [na rà wàrapwiri]. Ba é tà tâa goowà é Nyuââe Pwicîri, pwi aupwényunyuâari* na jèe naa tàwà. Â wàé na é nye paari tàwà diri é pwina wâdé na guwà tâmogòori. Â é pwina é pacâmuriwà goo, âna nye âjupâra, â càcaa pwâ. Â wàéni é autûâri kèe tàwà: Guwà tà tâa goo wà Kériso. Êkaa na wâdé na guwà wàrapwiri.

28 Üu, co tèpa âji bééò, wâdé na guwà tâa goo Kériso, ba na o câguwà caa piwâ, ma kamu na araé, na tòotü na ée mwa wâjué me còwâ na. 29 Ba guwà tâmogòori pâ, wà Kériso, âna é tàrù ma âjupâra. Êkaa na, wà diri tàpé na pwa é pwina tàrù ma âjupâra, âna rà tèpa âji naî Pwiduée.

3

Jè tèpa naî Pwiduée

1 Guwà còo, dau maina awé é pimeaari kà Pwiduée Caa ba kâjè, ba é pitunee tâjè pâ, na jè tèpa naîê! Â jèe wàijè gooni! Napwa naa goo wà

† 2:19 Cipàpaa âji pai pwa goorà—Grec: Cipàpaa pâ, càra caa tèpa bééjè. 2:20 1 Korénito

2.15 § 2:20 É jèe pitòrigariwà... Grec: Â wâguwà, âna tâa tàwà é aupwényunyuâari na é wicèpwiri {‘onction’} naa gòwà, géé goo wà Pwina Pwicîri. É onction ni, âna câmu kâra pai pitòrigarijè. Munaa é Nyuââe Pwicîri, é, pwiri é popai kà Pwiduée. Ipaiwà naa na nee tii 27. (Còo mwara note goo Luka 4.18.) * 2:21 É, Câgo caa wii tàwà pâ, câguwà caa tâmogòori é ÂJUPÂRA. Go wii tàwà pâ guwà tâmogòori é ÂJUPÂRA. Â nye ticè popai na pwâ, na é me géé goo é ÂJUPÂRA. 2:22 1 Ioane

4.3; 2 Ioane 1.7 † 2:22 Pitütü—Rejeter. 2:23 Ioane 5.23; 1 Ioane 4.15, 5.1 † 2:23 Tòpi—é, Còoina. § 2:24 Na guwà tapoo cèikî—Grec: Géé na autapoo goo. 2:27 Ioane 16.13 * 2:27 Pwi aupwényunyuâari—Grec: Onction, pwacèwii na nee tii 20. Munaa é Nyuââe Pwicîri, é, pwiri é popai kà Pwiduée. 2:29 1 Ioane 3.10 3:1 Ioane 1.12–13, 16.3

tèpa âboro naa gòropuu bèeni, âna càra caa tâmogòori pwiri*, ba càra caa tâmogòori wà Pwiduée, Caa kâjè.

² Tèpa âji béeò, jè jèe tèpa naî Pwiduée nabà. Â o mwa wà nau, na pwi tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na, wà Kériso†? Jè nye tâmogòori pâ, o tòotérijè, ba na jè pwacèwiié, wiàna jè còoê gée, [naa na pwényuâa kêe].
³ Êkaa na jè pitòimirijè, ba na o ticè èpà gooè, na jè tà tapacîri goro cèikî é pwi tòotù-bà. Ba wà Kériso, âna é pitòimirié, â ticè èpà gooé.

Jè cibwaa ciburà pwa na èpà!

⁴ Wà tàpé na rà pwa na èpà, âna rà [jèe pâ nau pwacèwii wà Pwina é] cicara wà Pwiduée ma é pâ aupitûâri kêe. Ba wiàna jè pwa na èpà, â jè cicara Pwiduée. ⁵ Â guwà jèe nye tâmogòori pâ, é jèe tèepaa wà Iésu Kériso, ba na é patâjii é pâ èpà kà tèpa âboro†, â nye ticè èpà gooé. ⁶ Wiàna jè tâa gooé, â câjè mwa caa pwa na èpà. Â wà pwi âboro na é ciburà pwa na èpà, âna câé mu caa còoina wà Kériso, â câé mu caa tâmogòorié.

⁷ Tèpa âji béeò, guwà cibwaa nama ipa-imwüruwà. É nye *tàrù pwi âboro, wiàna é pwa é pwina tàrù ma wâdé, pwacèwii Kériso, wà pwina é dau tàrù ma wâdé awé. ⁸ Â wà pwi âboro na é ciburà pwa na èpà, âna é pwi âboro kà *Caatana, wà pwi ia é dau ciburà pwa na èpà gée na autapoo goo. Wàéni é majoroé ma é tèepaa me [naani gòropuu] wà *Pwina naî Pwiduée: É me, ba na é pwa ma tiàu diri pâ wakè na èpà kà Caatana.

⁹ Wiàna gà pwina âji naî Pwiduée, â pwacoé ma gà ciburà pwa na èpà. Ba é tâa googà é *âji wâro me gée goo Pwiduée. Â wiàna é tâa googà wà Pwiduée, â gà o mwa wârori é wâro kêe. ¹⁰ Wàépwiri pai còoina tèpa naî Pwiduée ma wà tèpa naî Caatana. Ba wà pwi âboro na câé caa pitère dà Pwiduée*, âna câé caa pwi âboro kà Pwiduée. Â wà pwina câé caa meaari tèpa cèikî bée, âna câé caa pwi âboro kêe.

Wâdé na jè pimeaarijè

¹¹ Wàéni é *Picémara Wâdé na guwà tère na guwà tapoo cèikî†: Wâdé na jè pimeaarijè.

¹² Guwà cibwaa pwacèwii Kaina, na é pwi âboro kà Caatana, wà Pwi âboro èpà. Ba wà Kaina, âna é tètâmwara Abéla, pwi jiié. Â gorodà na é tètâmwereé? Ba é pwi a pwa pâ tûâ na èpà, â wà Abéla, âna é pwi a pwa pâ tûâ na wâdé. ¹³ Êkaa na, guwà cibwaa pò, tèpa gòrobéeò, wiàna rà èpâriwà é pâ âboro naa gòropuu bèeni [na càra caa papwicîri wà Pwiduée].

¹⁴ Wàijè, âna jè jèe pâra gée na aubà, naa na âji wâro. Wàéni é câmu kêe—wiàna jè pimeaari tèpa cèikî béejè. Ba wà pwi âboro na câé caa pimeaari, âna é nye tà ciburà tâa na aubà, [wâiti jii Pwiduée]. ¹⁵ [Wà Pwiduée, âna é niimiri pâ] wà pwi âboro na é èpâri pwi a cèikî bée, âna é pwacèwii pwi a tètâmwara âboro. Â wà tèpa tètâmwara âboro, âna càcaa wâgoorà é *wâro dàra gòiri, [na é me gée jaa Pwiduée].

* **3:1** Tâmogòori pwiri—é, Còoinajè, é, tâmogòorjè. **3:2** 2 Korénito 3.18 † **3:2** 2e phrase—é, Widàuru ma wiilu. **3:5** Ioane 1.29; 1 Péteru 2.22–24; 1 Ioane 2.2 † **3:5** Ba na é patâjii é pâ èpà... é, Ba na é pitu tà tèpa âboro, ba na o càra mu caa pwa na èpà. **3:8** Ioane 8.44 **3:9** 1 Ioane 5.18 † **3:9** Ê âji wâro, me gée goo Pwiduée—é, É pàtâma Pwiduée, é, é Nyuââé Pwicîri kà Pwiduée, é, é popai kà Pwiduée. Grec: Ê arapwüru kà Pwiduée. * **3:10** Pitère dà Pwiduée—Grec: Pwa é pwina tàrù. **3:11** Ioane 13.34 † **3:11** 1re phrase—Grec: Wàéni é popai na guwà tère gée na autapoo goo. **3:12** Genèse 4.8 **3:13** Ioane 5.18–19 **3:14** Ioane 5.24 **3:15** Auinapàpâri 21.8

16 Wàéni é âji pimeaari: Wà Kériso, âna é panuâ é wâro kêe ba kâjè. Â wâdé na jè panuâ é wâro kâjè ba kâ tèpa béejè.

17 Guwà còo, wiàna wâru neemurujè, â wiàna jè iauri jii pwi jè a cèikí béejè na ticè kêe, â o wànau cè pai tãa goojè é pimeaari kà Pwiduée? 18 Tèpa gòrobéè, jè cibwaa pimeaari co goro popai, â wâdé wiàna jè âji pimeaari goro é tûa ma càrajè.

Câjè caa piwâ na ara Pwiduée

19 Wiàna jè âji pimearijè goro é pâ tûa kâjè, â jè o tâmogòori pâ jè wâro na *ÂJUPÂRA. Â o càcaa wâgotâjè, na jè coo ara Pwiduée, [wà Pwina é ÂJUPÂRA]. 20 (Êco na, wiàna é pitòtjè é pwâranümajè, â [é bwaa nye tà mearijè wà Pwiduée. Ba] jè tâmogòori pâ, é nye piwéna jii é pwâranümajè wà Pwiduée, wàé na é tâmogòori diri pâ muru.) 21 Â wiàna câé caa pitòtjè é pwâranümajè, co tèpa âji béeè, â o câjè caa piwâ ma wâgotâjè na jè coo ara Pwiduée.

22 Â ée mwa naa tâjè diri pâ namuru na jè ilari jiié, géé goo na jè pitère dèe, ma pwa é pwina wâdé tée. 23 Â wàéni é pwina é ina tâjè: Wâdé na jè cèikí naa goo Pwina naîé, Iésu Kériso; â jè pimearijè, pwacèwii autûari kêe tâjè.

24 Wiàna jè pitère dà Pwiduée, ma tâa gooe, â wàé, âna é tâa goojè. Â jè tâmogòori pâ, é tâa goojè, ba é wâro goojè é Nyuâaé Pwicîri, na é jèe naa tâjè.

4

Ipwacôoco tèpa péroféta a pwâ

1 Guwà ipwacôoco, co tèpa âji béeè. Ba wâru tèpa *péroféta a pwâ, na rà mwa tèepaa me. [Â rà ina pâ rà pame é popai kà Pwiduée.] Â guwà cibwaa nama cèikí naa goora! Wâdé na guwà còo bwàti é pwina rà ina pâ, pwiri âji popai na me géé goo é Nyuâaé Pwicîri kà Pwiduée. 2 Â guwà o còoina pâ, é tâa goora é Nyuâaé Pwicîri, wiàna [é pwina] rà ina, [âna pâra naa goo é pwina é ina wà Pwiduée] pâ: «É jèe boome wà Iésu Kériso, âna é pa naiiri âboro.»

3 Wà pwi âboro* na câé caa wàrapwiri, târa pai inapàpari kêe wà Iésu, âna câé caa me géé goo Pwiduée. Âna wàèpwiri câmu kà pwi a cicara Kériso, na ia guwà jèe tère pâ, ée mwa tèepaa. Â âjupâra, é jèe nye tà wâni gòropuu.

4 Tèpa âji béeè, guwà jèe tèpa âboro kà Pwiduée, â guwà jèe piétò jii tèpa pwâ bèepwiri†. Ba é Nyuâaé Pwicîri‡ na é tâa goowà, âna é maina jii *Caatana na é tâa ni gòropuu. 5 Ba wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà nye tèpa âboro na é gòropuu bèeni [na èpà]. Â pwâratùra kàra, âna popai me géé gòropuu. Êkaa na wà tèpa âboro gòropuu, âna rà pitère dàra.

6 Êco na wàjè§, âna jè tèpa âboro kà Pwiduée. Â rà nye pitère dàjè tàpé na rà tâmogòori Pwiduée. Â wà tàpé na càra caa tèpa âboro kêe, âna càra caa

3:16 Ioane 13.1; Galatia 1.4   **3:17** Deutéronome 15.7   **3:18** Jacques 2.15–16   **3:21** Hébéru 4.16   **3:23** Ioane 6.29, 13.34   **3:24** 1 Ioane 4.13   **4:1** Mataio 7.15; 1 Tésalonika 5.21; 1 Ioane 2.18; 2 Ioane 1.7   **4:2** 1 Korénito 12.3   **4:3** 1 Ioane 2.18   * **4:3** Âboro—é, Duée.   **4:4** Mataio 12.29; 1 Ioane 5.4–5   † **4:4** Tèpa pwâ bèepwiri—é, Tèpa duée bèepwiri.   ‡ **4:4** Ê Nyuâaé Pwicîri—é, Pwiduée, é, Iésu Kériso. Grec: Pwina.   **4:5** Ioane 8.47, 15.19   § **4:6** Wàjè—é, Wàibà (wà Ioane ma wà diri tèpa apostolo na rà pacâmuri tèpa âboro goro é âjupâra).

pitêre dàjè. Â gée goo pwiri, na jè côoina ê pwina tâa goo pwi âboro—wiàna ê Nyuâaê Pwicîri na é *AJUPÂRA, é, wiàna é duée na é tuba-imwûrùjè.

Jè pimearijè gée goo na Pwidueé âna é pwi a pimeari

⁷ Tèpa âji béeò, wâdé na jè tà pimearijè, ba é me gée goo Pwidueé ê pimeari. Wiàna jè pimearijè, â jè paari pâ, jè tèpa âji naî Pwidueé, â jè paari pâ jè tâmogòorié. ⁸ Wà pwi âboro na câé caa pimeari, âna câé caa tâmogòori Pwidueé, ba wà Pwidueé, âna é pimeari. ⁹ Â é paari ê pimeari kêe ba kâjè. Ba é cùru me Pwina naîê na é caapwi co, naani gòropuu, ba na, gée gooé, âna o tà tâjè ê *âji wâro. ¹⁰ Wàéni é âji pimeari: Ê pimeari kà Pwidueé ba kâjè, na é po dau maina awé jii ê pimeari kâjè ba kêe. Ba é cùru me pwina Naîê, ba na é pwi *ârapwaaìlò na patâjii é pâ èpà kâjè.

¹¹ Tèpa âji béeò, wiàna é wàrapwiri cè pai mearijè kà Pwidueé, â wâdé na jè pimearijè mwara. ¹² Nye ticè pwi jè âboro cèna é jèe còo Pwidueé [Caa]. Êco na, wiàna jè pimearijè, â é tâa goojà wà Pwidueé, â o tâbawêe naa goojà è pimeari kêe.

Jè tâa goo Pwidueé â é tâa goojà

¹³ Jè tâmogòori pâ, jè tâa goo Pwidueé, â é tâa goojà. Ba é naa tâjè ê Nyuâaê Pwicîri kêe, na é wâro goojà. ¹⁴ Â jè jèe còo goro du âraporomeejè* pâ, é cùru Pwina naîê wà Caa, ba na *pwi a pa-udò pâ âboro gòropuu. Â bà *paâjupâraê ma inapàpariè tà pàra tàpé.

¹⁵ Â wà pwi âboro na é inapàpari pâ, wà Iésu, âna é *Pwina naî Pwidueé, âna é tâa gooé wà Pwidueé, â wàé, âna é tâa goo wà Pwidueé. ¹⁶ Â gée goo kaa pwiri, âna jè tâmogòori pâ, é mearijè wà Pwidueé, ba jè jèe cèikí naa goo é pimeari kêe bèepwiri.

Wiàna é mearijè wà Pwidueé, âna ba wàé kaa ê Pimeari. Â wà pwi âboro na é wâro na pimeari, âna é tâa goo Pwidueé, â é wâro gooé wà Pwidueé. ¹⁷ Wiàna tâbawêe naa goojà è pimeari kêe, â jè o pwacèwii Kériso, naa na é pai wâro kâjè, naani gòropuu. Â o càcaa wâgotâjè naa na pwi Tòotù, na ée mwa pitèi ê gòropuu na. ¹⁸ Ê pimeari na tâbawêe, âna é patâjii é pai wâgotâjè. Â càcaa wâgotâjè wiàna é tâa goojà è pimeari. Ba wiàna wâgotâjè, âna pwacèwii na jè gère tapacîri é wârimuru kâjè†; â càcaa tâbawêe è pimeari naa goojà.

Jè wârori pimeari

¹⁹ Wàjè, âna jè wârori è pimeari, ba é nye mara mearijè béaa wà Pwidueé. ²⁰ Â wiàna é ina cè pwi jè âboro pâ, é meari Pwidueé, â é èpàri pwi a cèikí bée, âna é pwi a pwâ. Ba wà pwina câé caa meari pwi bée na é còoê, â ée mwa wânau târa cè pai meari kêe Pwidueé, na câé caa còoê? ²¹ Ba wàéni é pwina é tûâri tâjè wà Pwidueé, wàjè na jè mearié: Wâdé na jè meari tèpa cèikí béejè.

5

Cèikí naa goo Pwina naî Pwidueé

4:9 Ioane 3.16   **4:10** Roma 5.8–10; 1 Ioane 2.2   **4:12** Ioane 1.18; 1 Ioane 2.5   **4:13** 2 Korénito 1.22; 1 Ioane 3.24   * **4:14** Jè jèe còo goro du âraporomeejè—é, Bà jèe còo goro du âraporomeebà (wà Ioane ma wà tèpa apostolo na rà còo wà Iésu na é wâro naa gòropuu).   † **4:18** 3e phrase—é, Ê pai wâgotâjè, âna pwacèwii na jè pwa wârimuru.   **4:21** Maréko 12.29–31

1 Wà diri tàpé na rà cèikî pâ, wà Iésu, âna wàé pwi Kériso, [wà Pwina é me gée goo Pwiduée] âna rà tèpa naí Pwiduée. Â wà diri tàpé na rà meari Pwiduée Caa, âna rà o meari mwara wà tèpa naîê. ² Â jè tâmogòori pâ, ûna jè meari wà Pwiduée, ma pitère dàra é pwina é ina, â jè meari mwara tèpa naîê. ³ Ba [wiàna nùmajè] na jè meari wà Pwiduée, â jè o pitère dàra é pwina é ina. Â càcaa pwacoé ma jè pitère dàra.

⁴ Ba wiàna jè tèpa naí wà Pwiduée, â jè piétò jii é [èpà naa] gòropuu, gée goro é cèikî kâjè [naa goo wà Iésu Kériso]! ⁵ Ba o wàilàapà na piétò jii é [èpà naa] gòropuu? Nye éco wà pwina é cèikî pâ, wà Iésu âna é *Pwina naí Pwiduée.

Tèpa 3 paâjupâra Pwina naîê

⁶ Wà Iésu Kériso, âna paari pâ é Pwina naí Pwiduée *, goro é jawé bau é domii. Càcaa goro co é jawé, â nye goro é jawé bau é domii. Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é nye tà *paâjupâra é pwiibà. Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna wàé é *ÂJUPÂRA. ⁷ Êkaa na rà po âracié tèpa paâjupâra†— ⁸ é Nyuâaê Pwicîri [na é patùrajè]; ma é jawé [kâra *piupwaa kà Iésu]; ma é domii kêé‡, [na joro na é bà ba kâjè]. Â wà tèpa âracié bèepwiri, âna rà nye pitèrerà.

⁹ Wiàna jè tòpi é pai paâjupâra, na me gée goro âboro, â [wâdé na jè tòpi] é pai paâjupâra na me gée goo Pwiduée, ba é nye piwéna. Â é nye paâjupâra kaa wà Pwina naîê. ¹⁰ Â wiàna jè cèikî naa gooé, â jè mwa còoina pâ, é popai gooé, âna é âjupâra§.

Éco na, wiàna câjè caa cèikî naa goo [Pwina naí] Pwiduée, âna jè câbapwâ Pwiduée, ba câjè caa tòpi é pwina é ina goo wà Pwina naîê.

¹¹ Jè tâmogòori pâ, é pwina é ina naa gooé, âna *ÂJUPÂRA, ba é jèe naa tâjè é *wâro dàra gòiri jaaé. Â é wâro bèepwiri, âna wâgoo wà Pwina naîê. ¹² Ûu, wà pwi âboro na é tâa gooé wà Pwina naîê, âna tâa gooé é wâro bèepwiri. Â wà pwi âboro na câe caa tâa gooé wà Pwina naí Pwiduée, âna ticé *âji wâro gooé.

Go pwa tii ba na cimwü cèikî kàwà

¹³ Guwà tèpa cèikî naa goo Pwina naí Pwiduée. Â go pwa tii tàwà ni, ba na guwà tâmogòori bwàti pâ, jèe tà tàwà é wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. ¹⁴ Wàéni gorodà na tà mwü é cèikî kâjè naa goo Pwiduée. Ba jè tâmogòori pâ, é tère é pwâra pwapwicîri kâjè, wiàna jè ilari jè muru naa na câbawâdé kêe. ¹⁵ Â wiàna jè tâmogòori pâ é tèrejè, â jè tâmogòori mwara pâ, é jèe naa tâjè é pwina jè ilari jiié!

Câjè caa pwa taaci pwina èpà

5:1 1 Ioane 4.15   **5:3** Ioane 14.15,23–24   **5:6** Ioane 1.29–34   * **5:6** Paari pâ, é Pwina naí Pwiduée—Grec: É tèepaa.   † **5:7** Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: 7Ba rà âracié tèpa paâjupâra naa napwéretòotù—wà Caa, wà Popai, ma é Nyuâaê Pwicîri. Â rà tèpa âboro caapwi. 8Â rà âracié tèpa paâjupâra naa gòropuu—é Nyuâaê Pwicîri, é jawé ma é domii. Â rà pitèrerà wà tèpa âracié bèepwiri.   **5:8** Ioane 15.26   ‡ **5:8** Jawé...ma é domii kêe—Ucina mwara goro é piupwaa kâjè, ma é dipâa na jè wâdo naa na Caanilo, ba naa pitaniimiri é pai bà kêe.   **5:9** Ioane 5.32–37

5:10 Galatia 4.6   § **5:10** Â jè mwa còoina pâ, é popai gooé, âna é âjupâra—Grec: Â tâa goojè é bèpaâjupâra.   **5:12** Ioane 3.36   **5:13** Ioane 20.31   **5:14** Ioane 14.13; 1 Ioane 3.21–22

¹⁶ Wiàna gà cõo pwi a cèikî béégà, na é pwa na èpà*, â wâdé na gà pwapwicîri kêe, ba na tà têe ê âji wâro. Êco na pwa pwi jè èpà, na é nama é bà [dàra gòiri]† wà pwi jè âboro. Â câgo caa tacoo googà pâ, na gà pwapwicîri ba kêe, wiàna é tâgère pwa é pwi èpà bèepwiri.¹⁷ Ba êdiri pâ tûâ kâjè na càcaa *tàrù, âna wàépwiri é èpà. Êco na càcaa diri pâ èpà na jè pwa, na rà nama jè bà.

¹⁸ Jè nye tâmogòori pâ, wàijè tèpa naî Pwiduée, âna câjè caa pwa taaci é pwina èpà. Â wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà, âna càcaa pâri ma é tubaèpà ê nyuâajè. Ba é wéaarijè wà Pwina naîê.

¹⁹ Â jè nye tâmogòori pâ, jè tèpa âboro kà Pwiduée. Â napwa naa goo diri [pàra tèpa âboro] gòropuu, âna [càra caa tèpa âboro kêe. Ba] é pitûâ kàra wà Pwi âboro èpà.

Jè tâmogòori Pwiduée

²⁰ Jè nye tâmogòori mwara pâ, é jèe tèepaa me wà Pwina naî Pwiduée. Â é jèe naa tâjè é pai tâmogòorimuru, ba na jè tâmogòori wà Pwiduée, na é caapwi co. Â jè tâa goo wà Pwiduée, gée goo na jè tâa goo Iésu Kériso, Pwina naîê. Ba wàé Pwiduée na é caapwi co, â wàé mwara na é naa tâjè é wâro dàra gòiri jaaé.

²¹ Â êkaa, co tèpa âji béèò, na guwà tètâjii diri pâ muru na pwa na rà pwa autâa kà Kériso, naa na pwâranümawà‡.

5:16 Mataio 12.31 * **5:16** Na é pwa na èpà—Napéaati naa na grec pâ: Na câé caa popaé naa na aubà {dàra gòiri}. † **5:16** Pwi jè èpà, na é nama é bà dàra gòiri—Munaa é pai ciburà naa càùjè naa goo Kériso (cõo nee tii 12), ma pai ciburà tàutâjè na jè meaari tèpa béèjè (cõo 1 Ioane 3.14). Pwi pwâra bà bèepwiri, âna munaa pwâra bà dàra gòiri, wâiti jii Pwiduée, é, pwiri é pai tubaèpà târa é pai tâa kâjè ma wà Pwiduée, é, pwiri é pwâra bà kàra naiiri âboro. **5:18** 1 Ioane 3.9 ‡ **5:21** É, Guwà tètâjii é èpà gée na é pwâranümawà, é, Guwà tètâjii cè pâ ârapupûra na càcaa papwicîri wà Kériso. Grec: Guwà piwéariwà jii pâ ânuurumuru. Cõo mwara Ânuurumuru (Idole) naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

Béârailu kâra tii kà Ioane Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?
Wà Ioane. Còo 1 Ioane Bétapoo popai.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 85 ma 100.

É wii tâi?
Tà tô jè ilàri na nee *Kyria*, munaa ucina goro ê wâra pwapwicîri ma tèpa cèikî na jè ére. (Pwiri wâra pwapwicîri kà *Gaius*. Còo 3 Ioane Bétapoo popai.) Ba, na pwi pàara-bà, âna wâru pâ âboro na rà tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo *Kériso*. Êkaa na càcaa nùmee na é inapàpari ê pâ âji neerà naa na tii.

Cina é wii?
Na é wii pâbéaa kâra tii kêe, 1 Ioane, âna é patêre tèpa cèikî goo tàpé na rà pacâmurirà goro pâ popai na pwâ. Â é wii mwara, ba wà tàpéebà, âna rà tàgére ipâra, gée na jè ére naa na jè ére, ba na rà ipawâmi tèpa cèikî (1.10–11).

Dà êre ê tii bèeni?
Du ârailu popai na âjimuru naa na tii bèeni (ma diri tii kà Ioane), âna âjupâra, ma pimeari. Ê âjupâra, âna me gée goo wà *Kériso* ma popai gooé (1.1–4). Còo mwara ÂJUPÂRA naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. Wiàna jè wâro na é âjupâra, â o paari naa na pimeari kâjè (1.5), â jè o còoina tèpa pacâmu na rà tèpa ipawâmi, â o câjè caa pitu târa naa na wakè kâra (1.10–11).

Pai pitàgoo tii 2 Ioane
Ipwabwâcu (1.1–3)
Wâro naa *ÂJUPÂRA ma pimeari (1.4–6)
Tèpa pwa pupûra na rà pwâ (1.7–11)
Ipicijii (1.12–13)

Ipwabwâcu
¹ Tii kà [Ioane] pwi ijiao [naa na cèikî] tà tô ilàri na é pitòrigarié wà Pwiduée, ma wà tèpa naifé*. Dau wânùmoo goowà, â càcaa wâgo acari, â wà mwara diri tàpé, na rà jèe tâmogòori ê *ÂJUPÂRA, ² na é nye tà tâa awé goojè. Ê pwi *ÂJUPÂRA bèepwiri, âna wàé kaa ê majoroé ma bà meariwà.
³ Wâdé naa tà tâjè ê *pimeari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée Caa kâjè ma Pwi Ukai Iésu *Kériso. Â wâdé na jè tâmogòori pai moo kâru naa goojè, wàjè na jè tâa na ÂJUPÂRA ma pimeari!

Wâro na é ÂJUPÂRA ma pimeari
⁴ Go nye dau ipwadée kaa, na ia go pâmari pàra tèpa naigà, â go còo pâ, rà wâro na ÂJUPÂRA, pwacèwii na é pitûâri tâjè wà Caa. ⁵ Â nabà, co tðoni,

* 1:1 Tô ilàri...ma wà tèpa naifé—É wii é tii wà Ioane târa é wâra pwapwicîri ma tèpa cèikî na jè ére. Còo Bétapoo popai. 1:4 3 Ioane 1.3 1:5 1 Ioane 2.7

âna go tacoo googà pâ: «Wâdé na jè pimeaarijè.» Càcaa cè âmu aupitûâri; â jèe nye pwi aupitûâri na guwà jèe nye tâmogòori na guwà tapoo cèikî†. ⁶ Ba wiàna jè meadari wà Pwiduée, â jè pitère dàra é aupitûâri kêe. Â wàeni é pwi aupitûâri, na ia jè jèe tâmogòori, gée na autapoo goo: «Wâdé na jè pimeaarijè‡.»

Tèpa pwa pupûra na rà pwâ

⁷ [Guwà ipwacôoco] tèpa pwa pupûra na rà pwâ, ba rà jèe pâ nau wâru naani gòropuu—tèpa âboro na rà ina pâ, câe caa pa naiiri âboro wà Iésu Kériso. Wà tàpéebà, âna rà tèpa ipa-imwûru tèpa âboro, ma tèpa cicara Kériso.

⁸ Guwà ipwacôowà, ba na guwà cibwaa tubatiâu é pwâra wakè kâjè§! Wâdé na guwà cimwü, ba na guwà tòpi diri é câmawà. ⁹ Wiàna guwà pâra wiâra é pwina é picémara wà Kériso, â guwà o mwa tâa goo wà Pwiduée Caa, ma wà Pwina naîê. Êco na, wiàna guwà pâiti jii é pwina é picémara wà Kériso, â o câguwà mwa caa tâa goo wà Pwiduée.

¹⁰ Wiàna é pupûra kà pwi jè âboro, âna câe caa ipaiwà bau é pwina bà ina tàwà naa goo wà Kériso, â guwà cibwaa tòpié na pwârawâ kàwà. Â guwà cibwaa pagòoé naa na é wakè kêe*. ¹¹ Ba wiàna guwà tòpié, âna guwà pwadéiri é pâ tûâ kêe na èpà.

Ipicijii

¹² Dau wâru pâ popai, na nûmoo na go ina tàwà. Êco na càcaa nûmoo na go wii naa na cè tii. Ba go wâari pâ, go mwa nye tèepaa mariwà, ba na jè pitûra ma picôojè gée. Â o tâbawêe ipwadée kâjè.

¹³ Rà naa paé bwàcu'gà, wà tèpa naî tô aéjii'gà†, wà tô na é pitòrigarié mwara wà Pwiduée.

[Topai tàwà.]

---

† **1:5** Na guwà tapoo cèikî—é, Gée na autapoo goo é gòropuu, é, tapoo na pâara na ia picémara é Picémara Wâdé. Grec: Gée na autapoo goo. ‡ **1:6** Wiàna jè meadari Pwiduée; Wâdé na jè pimeaarijè—Grec: Wàeni é pimeadari; Wâro na pimeadari. **1:7** 1 Ioane 4.1–3 § **1:8** Wakè kâjè—é, Wakè kâbà, é, wakè kàwà na pâra Tii Pwicîri naa na grec. * **1:10** Guwà cibwaa pagòoé naa na é wakè kêe—Grec: Guwà cibwaa pwabwàcu tée. † **1:13** Wà tèpa naî tô aéjii'gà—Ê wâra pwapwicîri naa na ère na é tâa wê wà Ioane, ma wà tèpa cèikî wê. (Còo note goo nee tii 1.)

Béâracié kâra tii kà Ioane Bétapoo popai

Wailàapà na wii tii bèeni?

Wà Ioane. (Còo 1 Ioane Bétapoo popai.)

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 85 ma 100.

É wii tât?

Tà pwi jè a pitûâ kâra wâra pwapwicîri, na nee Gaius. Pwiri pwi jè ârapàara tèpa âracié âboro na inarà naa na *Tii Pwicîri. É, pwiri pwi jè âboro, na é pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri wâ Pergame.

Cina é wii?

Pwa pwi jè âboro na nee Diotrèphe na é dau pwa na èpà naa na wâra pwapwicîri. Tàutêe na é pitêre dâra é pitûâ kà Ioane, ba é pwi maina nûma. Â é pacoò pàra tèpa pwa pupûra géee na wâra pwapwicîri (1.9–10). Êco na càcaa wàrapwiri é pai pwa kà Gaius. Â wà Ioane, âna é wii tée, ba na é pagòoé, ba na é ciburà pwa na wâdé, ma pa-icòoé goo wà Diotrèphe.

Rà niimiri wà pàra tèpa dotée goro é Tii Pwicîri pâ, wà Ioane, âna é wii âracié tii kêe na caapwi pàara, â é naa tà Démétrius (1.12), ba na é naa tà Gaius ma wâra pwapwicîri kêe:

- 1 Ioane, âna pupûra târa diri pâ wâra pwapwicîri naa na province Asia (wâ napô Turquie nabà), ba ticé ipwabwàcu ma ipicijii naa na tii.
- 2 Ioane, âna tii târa é wâra pwapwicîri kà Gaius (â câé caa ina neerà ba péa o tubaèpà tàra).
- 3 Ioane, âna tii tà Gaius co, ba na é paari tée wà Démétrius, pwi a popa tii, ma pa-icòoé goo Diotrèphe.

Dà ère é tii bèeni?

Âracié âboro na, na jè pa cè napàrajè géee goorà, naa na tii bèeni:

- Gaius, ba wâro kêe, âna wâdé ma *târù, â é tòpi bwàti diri tèpa âboro kà Pwiduée, na rà tèepaa naa napô kêe (1.3,5)
- Démétrius, ba é pwi âboro na é pàra na âjupâra (1.12)
- Diotrèphe (còo naadòbà), ba é pwa na èpà, â jè cibwaa ipwacèwiié!

Wà Ioane, âna é ina ba wâdé tèpa âji ênawéna kà Pwiduée na rà ipàra géee na jè ère naa na jè ère, ba na rà picémara é popai ma pagòo tèpa cèikí wè. Napàrajè, wàijè tèpa naí Pwiduée, na jè tòpirà bwàti ma pitu tàra (1.6–8).

Wà tàpéebà, âna càcaa tèpa pacâmu na é inarà ba èpà, naa na 2 Ioane 1.7. Jè pinadàrù du pubu goro âboro bèepwiri, wiâra é popai na 2 Ioane 1.8. Ba wà pàra pwi, âna rà déi goo é picémara kà Kériso; â wà pàra tàpé, âna rà pàiti jii.

Pai pitàgoo tii 3 Ioane

Ipwabwàcu (1.1–4)

Wâdé pai tòpi'gà wà tèpa béeejè (1.5–12)

É pi-ina Ioane wà Diotrèphe (1.9–11)

Ipicijii (1.13–15)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo [Ioane] pwi ijiao [naa na cèikí] âna go pwa tii tâgà, co Gaïus, na dau wânümoò tâgà*.

² Pwi âji béèò, dau nümüo na gà piégòtùru naa na diri pai pwa goo. Ba gà jèe piétò, naa na é nyuâa, â nümüo mwara, na gà piégòtùru, naa na naiiri âboro. ³ Na ia rà wâjué còwâ maribà wà tèpa cèikí bééjè, â rà ciburà piwiâ tâbà é wâro'gà na wâdé ma *târù, ma pai tà mwü'gà naa goo é *AJUPÂRA. Â go nye dau ipwâdéé kaa na go tère pwiri! ⁴ Ba nye ticé muru na é nama go dau ipwâdéé, jii na go tère pâ, rà pâra bwàti wiâra é AJUPÂRA, wà tèpa naiô naa na nee Pwi Ukai†.

Wâdé pai tòpi'gà wà tèpa bééjè

⁵ Pwi âji béèò wée, gà paari taaci pâ, gà pwi âji a cèikí. Ba gà cau tòpi bwàti diri tèpa bééjè‡, [na rà tèepaa naa napô'gà]. Gà cau tòpi tàpé na gà tâmogòorirà, ma wà mwara tàpé na câgà caa tâmogòorirà. Â nye dau wâdé kaa é pai pwa'gà. ⁶ Rà cau piwiâ târa é wâra pwapwicîri bèeni, é pimeaari'gà.

Â go ilari jiigà mwara pâ, gà pitu tà tàpé na rà wàrapwiri, ma naa târa cè pwina tiâu jiià, ba na rà nye coo gòobàra wakè kàra. Ba wâdé tà Pwiduée, na jè pitu tâjè wàrapwiri. ⁷ Ba wà tàpéebà, âna rà pâra naa na nee Iésu *Kériso, ba na rà wakè ba kà tàpé na càra caa pâji cèikí naa gooé. Êco na nye ticé jè muru, cèna rà ilari jiià. ⁸ Napârajè na jè pitu târa, wâjè tèpa naí Pwiduée, ba na jè tèpa bére wakè kàra, naa go ro picémara é AJUPÂRA.

É pi-ina Ioane wà Diotrèphe

⁹ Go wii paé béaa é tii§, târa é wâra pwapwicîri'gà. Êco na wà Diotrèphe, âna tàutée dàra tère é pwina go ina. Ba nümee dàra pitûa kàwà diri. ¹⁰ Â wiàna go mwa tèepaa mariwà, â go mwa inapàpari diri pâ pwina é pwâgàribà goo.

Jèpwi mwara: Cae caa tòpi tèpa âboro kà Pwiduée, na rà tèepaa dariwà. Â é papwicîri jii tèpa cèikí na rà tòpirà. Â wiàna rà tòpirà wà pâra tàpé, â é pacoora géé na wâra pwapwicîri!

¹¹ Pwi âji béèò, gà cibwaa ipwacèwii tàpé na rà wàrapwiri! Ba pâ tûa kàra na èpà, âna paari pâ càra caa tâmogòori Pwiduée. Wâdé na gà ipwacèwii tàpé na rà pwa na wâdé, ba pâ càrara, âna paari pâ rà tèpa âji âboro kà Pwiduée.

¹² Napwa naa goo wà Démétrius, [âna wâdé na guwà tòpié bwàti]. Ba wâru tèpa cèikí na rà pi-inaé ba wâdé. Â é pâ tûa kèe na âjupâra, âna *paâjupâraé. Â wàibà, âna bà paâjupâraé mwara. Â é pwina bà ina, âna gà nye tâmogòori pâ, nye âjupâra.

Ipicijii

¹³ Wâru é pâ muru, na nümüo na go ina tâgà, êco na câgo caa wii paé naa na cè tii. ¹⁴ Ba go wâari pâ, o mwa nye ipitiju, â ju mwa nye pitùra géé.

1:1 Apostolo 19.29; Roma 16.23 * **1:1** Na dau wânümoò tâgà—é, Na wânümoò tâgà géé goo é âjupâra na é tâa goojü. **1:3** 2 Ioane 1.4 † **1:4** Tèpa naiô naa na nee Pwi Ukai—Grec: Tèpa naiô (tàpé na é nama rà cèikí naa goo Iésu). ‡ **1:5** Tèpa bééjè—Pai ina wèe ni, tàpé na rà me, ba na rà pacâmuri tèpa cèikí. **1:6** Tito 3.13 **1:7** 1 Korénito 9.12 § **1:9** Ê tii—Pwi jè tii kà Ioane, na càca taà na Tii Pwicîri. **1:11** 1 Ioane 3.6–10 **1:13** 2 Ioane 1.12

¹⁵ Wâdé na tâa jaagà, ê *aupwényu-nyuâari, bau ê pinaanapô kà Pwiduée! Cidòri nyuâagà!

Wà tèpa béegà, âna rà naa paé ê bwàcu'gà. Bwàcu mwara kà tèpa cèikí béejè, na rà wâjaagà. Jèpa bwàcu kàra jècaa.

[Topai tâgà.]

Tii kà Jude Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Jude, pwi jii wà Iésu ma wà Jacques. (Còo *Mataio* 13.55.) Càcaa wà Jude, pwi jè *apostolo (còo 1.17–18).

É wii wiidà?

Nabibiu kàra *naja 64 ma 67, béaa kàra pai ténoori wàra é ville *Iérusaléma.

É wii tâi?

Pwiri tà tèpa cèikì naa goo wà Iésu, na rà tèpa *Juif mwara. Ba é ina é pâ nee tii na wàru, na wâna é *Aamwari Béaa.

Cina é wii?

Na pàara na é wii, âna wàru tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ, na rà ipa-imwûru tèpa cèikì jii é popai na âjupâra goo wà Iésu. Rà ina pâ, wà Iésu, âna câe caa Pwi Ukai, â rà pacâmuri tèpa âboro goro é pai wâro na miiri. Â é wii wà Jude, ba na é pa-icôo wà tèpa cèikì, ba na rà cibwaa pâra wiâra é pâ câmu-bà.

Dà êre é tii bèeni?

È cèikì kâjè, âna câe caa naa tâjè é tàrù, ba na jè wâro imudi, ma pwa-imudirimuru goro naiijè. Wà Pwiduée, âna é naa wârimuru na dau gòo tà tàpé na rà wàrapwiri. Jè cibwaa pâra wiâ tèpa âboro na rà ina pâ, na jè wàrapwiri. Wâdé na jè wârori é wâro wiâra é cèikì kâjè, na bari naa gò é pàae na cimwü. Â jè upa tèpa béejè, wiâna rà tàpo pàgà jii pwiri. Wàru pâ popai naa na *Tii kà Jude* na ipaiwà bau pâ popai naa na é *Béârailu kàra Tii kà Péteru*.

Pai pitàgoo tii kà Jude

Ipwabwàcu (1.1–2)

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (1.3–16)

Ârapupûra ma wârimuru kàra (1.3–7)

Rà tubatòri picaatâa (1.8–13)

Énoka, âna é ina wârimuru kàra (1.14–16)

Bénabwé popai (1.17–25)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo, Jude, na pwa tii. Go pwi ênawéna kà Iésu *Kériso, â bu tupédu aéjii ma Jacques. Go cau wii tàwà, wâguwà na é todàwà ma meariwà wà Pwiduée; wâguwà na é tòmiriwà wà Iésu Kériso. ² Wâdé na wà Pwiduée, âna é moo naa goowà, ma naa tàwà é pimeari ma pinaanapô kêe na piédò ma wéna!

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

³ Tèpa âji béèò wée, dau nûmoo béaa na go wii tàwà é popai goro é pai cau pa-udòjè [naa na *âji wâro]. Â [ûna go tère é jèkutâ goo é pwina é gére

tèepaa mariwà, â] go pò ma awài goro wii tàwà. Â go pagòowà ni, ba na guwà pipaa ba gòo, ma guwà pwamuru [ma inapàpari] ê âji cèikí kâjè, na ia jèe nye wacaapwi naa tâjè, wàijè è Ba pitòrigari kà Pwiduée.

⁴ Ba [go tère pâ] rà ciâa me mariwà, wà tèpa âboro èpà, [na rà naapwàniri ê âji auniimiri kàra]. Ba càra caa papwicîri wà Pwiduée. Â rà èbii ê popai goro ê *pimeeari imudi kèe, ba na rà wâro imudi, ma pwa pâ tûa na miiri goro ê naiirà. Â rà tètâjii wà Iésu Kériso, na é Pwi Ukai kâjè ma pwi a popajè, na é caapwi co. Guwà côo, jèe wii naa na *Tii Pwicîri géee na biu, pâ, o dau gòo è wârimuru kà diri tàpé na rà wàrapwiri!

⁵ Guwà jèe tâmogòori bwàti [è pâ jèkutâ goro è wârimuru na ia é naa wà Pwi Ukai tà tàpé na naa càurà naa gooé]. Â go mwa taniimiri tàwà ni.

Jèpwi: É* jèe cau pa-udò diri è Ba *Isaraéla jii wà tèpa Aigupito. Êco na, géee na càùé, â wâru géee goorà, na tàutàra na rà cèikí naa gooé. Â é nama tiàurà diri!

⁶ Jèpwi: Wà Pwiduée, âna ia é naa tà tèpa *angela è autâa kàra [na dau pwényuâa] ba na rà pitûa naawê. Êco na wà pàra tàpé géee goorà, âna [rà niimiri pâ càcaa pâri] â rà pâra géewê. Â é tâjûrurà wà Pwiduée, â é piirà naa na ére na dau bàutê, ba na rà pwa karapuu wê, tapacîri è Tòotù na ée mwa pitèi è gòropuu.

⁷ Jèpwi: Wà tèpa âboro na du ville *Sodoma ma Gomora ma è pâ pàra village pitiri, âna rà tèpa pwa pâ muru na càcaa wâdé na jè pwa. Â rà tèpa pwa pâ muru na miiri goro naiirà. Â wà Pwiduée, âna é nama tòrà è ânye. Â wàépwiri è câmu kàra cè pai tojii, [wà diri tàpé na càra caa pitère dà wà Pwiduée] âna è na ânye, na é tà tòo awé.

Rà tubatòri picaatâa kàwà

⁸ Rà nye wàrapwiri kaa wà tèpa pwa pupûra bèepwiri na rà tèepaa mariwà. Ba rà wârori è wâro na miiri, â rà ina pâ rà tòpi tàrù kàra naa na naurune. Â rà tètâjii è pitûa [kà Pwi Ukai]†, â rà inabaèpà è pâ angela kèe‡. ⁹ [Â rà niimiri pâ, rà tèpa wàa?!] Ba guwà côo, wà Mikaéla, pwi ukai kà diri tèpa angela, âna câé caa niimiri pâ, na é pinabaèpà [wà pwina dau piticèmuru naa gooé] wà *Caatana, na ru ipwamuru è naii *Moosé. Ba é nye ina co tée pâ: «Wâdé na é pwa wârimuru tâgà wà Pwiduée!»

¹⁰ Êco na wà tèpa ipwamainarà-bà, âna rà piècaari è pwina pwicîri, na càra caa tâmogòori. Ba è pwina rà tâmogòori, âna pâ muru co, na me géee goro pâ câbawâdé kàra naiiri âboro, na dàtirà pwacèwii pâ macii a piugà. Â nye è pâ muru bèepwiri na o poparà me dàra è wârimuru kàra, ¹¹ na o dau maina awé! [Rà pwacèwii diri tèpa âboro èpà na pàara biu, na ia rà cicara Pwiduée, â o ipaiwà è wârimuru kàra.]

Rà pâra wii naigé èpà kà Kaina;
Rà tèpa bu mwani pwacèwii Balaam;
Rà pipaa dà Pwiduée pwacèwii Koré.

1:4 Galatia 2.4; 2 Péteru 2.1   **1:5** Exode 12.51; Nombres 14.29-30   * **1:5** É—Wà Iésu, é, wà Iosua na pàra Tii Pwicîri naa na grec.   **1:6** 2 Péteru 2.4   **1:7** Genèse 19.1-25; 2 Péteru 2.6,10
† **1:8** Pitûa kà Pwi Ukai—é, Pitûa kà tèpa âboro, é, pitûa kà tèpa angela.   ‡ **1:8** Pà angela kèe—é, Tèpa duée. Grec: Tâpé na rà pwényuâa.   **1:9** Daniel 10.13,21, 12.1; Zakarie 3.2; 2 Péteru 2.11; Auinapàpari 12.7   **1:10** 2 Péteru 2.12   **1:11** Genèse 4.7-8; Nombres 16.1-35; 2 Péteru 2.15; 1 Ioane 3.12

Â o tubatiàurà pwacèwiirà diri!

¹² Rà tubatòri picaatâa kàwà, â rà nama miiri ê pi-ija kà Pwi Ukai. Ba rà ija ma wâdo ma piniimirirà co, â ticè kamu kàra.

Rà tèpa nee na dau duu,
 â ticè popaa na rà pame.
 Rà pâ upwâra na mwari,
 â ticè pwâra, â ticè wàawà.
¹³ Rà pâ wià na pwii,
 ma tòpò oropwâra jawé co
 —pâ tûâ kàra na miiri.
 Rà pâ íricò naa napwéretòtù,
 â ticè pwéelaa kàra.
 Rà pâra imudi naa na bàutê,
 â tiàurà naa na cikautê.
 O tiàurà dàra gòiri awé!

Énoka âna é ina wârimuru kàra

¹⁴ Wà [pwi jooorojè, wà] Énoka, na é pwi bé 7 kâra naneêâboro géé goo wà *Adamu, âna é jèe nye mara ina béaa ê wârimuru kà tèpa âboro bèepwiri. Ba é ina pâ:

«É tèepaa wà Pwi Ukai.
 É popa tèpa angela kêe.
 Dau wâru wàilà;
 Càcaa pâri ma pûrarà.
¹⁵ Ée mwa pitèi é gòropuu.
 Ée mwa naa wârimuru
 tà tèpa âboro èpà;
 Rà jèe cicaraé
 goro pâ tûâ kàra;
 Rà jèe inaê ba èpà
 goro popai kàra;
 Rà tànyiri é nee na pwicîri.»

¹⁶ Wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà tèpa picocoo ma tèpa pikûu. Rà tèpa pâra wiâra é câbawâdé kàra na èpà. Maina nûmarà ma maina pwâra, â rà pwa pâ nyakâra pwâratùra béipwamainarà còwâ. Â rà pwa cuka tà tèpa âboro, êco na rà mudàra co pâ, na jè naa tàra cè jè muru.

Bénabwé popai

¹⁷ Wâguwà tèpa âji béeò, wâdé na guwà pitaniimiri é pâ popai kà tèpa *apostolo kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. ¹⁸ Ba rà jèe mara inapàpari béaa tàwà pâ: «Rà o mwa tèepaa medariwà na cè pâ bénabwé tòtù, wà tèpa âboro na o càra caa papwicîri wà Pwiduée. Rà o tèpa pitaurée, â rà o mwa pâra co wii é pâ câbawâdé kàra na èpà.»

¹⁹ Wàilà pwiri! Â rà gére pitadàrùwà ni. Ba rà pâra wiâra co é pâ câbawâdé kàra naiiri âboro. Ba cáé caa tâa goorà ê *Nyuâaê Pwicîri.

²⁰ Napwa naa goowà, co tèpa béèò, âna wâdé na guwà pipagòowà goro ê cèikî kàwà na dau pwicîri. Â guwà ciburà pwapwicîri, wiâra ê pitûa na é naa tàwà ê Nyuâaê Pwicîri. ²¹ Â guwà wârori ê pimeaari kà Pwiduée, na guwà gére tapacîri ê tòotù na ée mwa bàra paari tàwà diri ê pai wâdé ma moo kée, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Ba, na pwi tòotù bèepwiri, âna ée mwa nama tâbawée ê wâro kàwà jaa Pwiduée dâra gòiri.

Meaari tàpé na càcaa mwü cèikî kàra

²² Â wâdé na guwà meaari tàpé na rà bwaa piwâ naa na é cèikî kàra, â guwà moo naa goorà! ²³ Â guwà pitu tà pàra tàpé na rà pàgà jii naigé—wà tàpé na rà pàra dâra ê wârimuru dâra gòiri awé. Guwà uparà jii é na ânye!

Â naa goo tàpé na rà pwa na èpà, âna guwà pwa na wâdé tàra. Êco na guwà dau ipwacòoco, ba péa guwà pitubatòriwà còwà, géé goo pâ càrarà na miiri. Guwà nama dau wâgotàwà goo pwiri! Â guwà uru jii diri é pwina tòri na rà pwa§.

Ipwamaina Pwiduée

²⁴ Wà Pwiduée, âna é tâmogòori wéaarjè, ba na o câjè caa tûu iti jiié, naa na èpà. Â é nama ticè èpà goojè, na jè mwa coo araé, naa na pai maina ma muugère kée. Â jè o mwa dau ipwàdéé na pwi tòotù-bà! ²⁵ Ba é *pwi a pa-udòjè, na é caapwi co. Wâdé na jè pwamainaé, naa na nee Pwi Ukai kâjè wà Iésu Kériso *! Ûu, wâdé wiâna tâa jaaé ê pwényuâa ma ipwamaina, ma pitûa ma pàtamee, tapoo me napwiri, â nabàni, â dâra gòiri awé!

Wâdé na wàra! Amen!

1:20 Kolosé 2.7   **1:23** Zakarie 3.2; Auinapàpàri 3.4   § **1:23** Â guwà uru jii diri é pwina tòri...
 Grec: Guwà miiri é ârabwée na tòri géé goro é {càra} naiiri âboro.   **1:25** Roma 16.27; 2 Pétèru
 3.18   * **1:25** 1e e & 2e e phrases—é, Ba é Pwiduée na é caapwi co, â é pawârojè, na é pinaigé mee
 wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso. Â wâdé na jè pwamainaé!

Auinapàpari Muru na paari tà Ioane Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Munaa Ioane, pwi *apostolo. (Còo 1 Ioane Bétapoo popai.) Wà tèpa *Roma, âna rà tòpòé naa na karapuu naa gòropò Patmos (na é wâmwünyabweri napò Turquie nabà). Â wà pwi jè *angela kà Pwiduée, âna é patúraé naawê, â é paari tée naa na nyuâa pâ muru na o mwa tèepaa.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 95 ma 96 gée na càù Iésu Kériso. Na pàara bèepwiri, âna wà Domitien, âna é pwi ukai (César) kà tèpa Roma. Â é dau tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo Iésu.

É wii tâî?

Tà tèpa cèikî, na province Asia (napò Turquie nabà). Wâru gée goorà, na rà pidumapié goro é pai tubaèpà tàra. Â càra caa còo pâ é wâjué còwâ Iésu, naa na pai piétò kèe, pwacèwii na é jèe mara ina tàra.

Cina é wii?

É pagòo tèpa cèikî na dau tubaèpà tàra, pâ wà Iésu, âna ée mwa nye piétò awé jii diri tàpé na rà cicaraé, wàilà ma wà *Caatana mwara, pwi caa kàra. Â é Mwaciri kâjè ma wà Kériso, âna o tâa dàra gòiri awé.

Dà ère é tii bèeni?

Wà Ioane, âna é wii popai kà Iésu târa 7 wâra pwapwicîri wâ Asia, ba naa patèrerà ma pagòorà (naporomee 2–3).

Gée na càùé, â é wii pâ muru na wâru na o mwa tèepaa, na é còo naa na nyuâa. Ba é còo é ipaa na maina kà Caatana ma tèpa âboro kèe na rà ipaa dà Iésu ma tèpa âboro kèe.

- É èpà, âna o pimaina pâ, â o dau wâru tàpé na rà naa càùrà naa goo wà Pwiduée. É ville *Babulona, na ina goo wê pâ ‘Tò ilàri gòronaigé’ (naporomee 17–18), âna ucina goo ville Roma, ma ucina mwara goo diri tèpa âboro gòropuu na maina nùmarà, â na rà cicara Pwiduée ma tubaèpà tà tèpa âboro kèe.
- Wà Caatana, ucina gooé, âna Dàragô (*Dragon*), âna ée mwa dau tubaèpà tà tèpa âboro kà Kériso, é wâra pwapwicîri kèe (ucina goorà, âna tô ilàri naa naporomee 12). É tubaèpà tàra tiagoro na é tètâmwara pàra tàpé. Éco na wà Pwiduée, âna ée mwa wéaari nyuâarà.
- Ru mwa cimadò tupédu âboro na dau èpà, tupédu ênawéna kà Caatana na ina gooru pâ ‘Itémuru’, ma ‘Pwi *péroféta a pwâ’ (naporomee 13), â o panuâ tàru ma ru pwa pâ muru na èpà naani gòropuu na jè ji pàara.
- O mwa tèepaa pâ câmu na ité, â o tubatiâu jè ère gée goo napwéretòtù ma gòropuu, â o wâru pâ aré ma tòina na o mwa tèepaa tà tèpa âboro (naporomee 6–10; 15–16).
- Éco na, gée na càùé, â ée mwa wâjué còwâ Pwi Ukai Iésu, â ée mwa piétò jii Caatana ma tèpa âboro kèe. Ée mwa tédidiri ‘Babulona’, â ée mwa tâjûru Caatana, ma tüê naa na ânye dàra gòiri (naporomee 19–20).

- O tiâu ê gòropuu ma napwéretòotù béaa, â o tèepaa ê gòropuu ma napwéretòotù na bwaa âmué, na o coo dâra gòiri. Rà o wâro wê dâra gòiri awé naa na tâbwàti ma ipwâdée wà diri tèpa âboro kà Pwiduée (naporomee 21–22).

Wâru pâ auniimiri goro pâ namuru na wii naa naporomee 4–19 naa jaa tèpa dotée goro ê *Tii Pwicîri. Ba ina pâ:

- Muru na cau coo na pàara kà Ioane;
- Muru na gére coo, tèepaa na tòotù kêe, ma nabà, ma gée na càùé;
- Muru na càcaa pâji tèepaa.

Munaa cau âjupâra ê pâ auniimiri-bà, ba pâ auinabéaa kà Pwiduée naa na Tii Pwicîri, âna wâru pâ pai pacoo wêe—pacoo naa na tòotù na wii, â jèu pacoo gée na càùé, â mwa pacoo diri naa pwâadàra gòropuu.

Wâru pâ ucina na ité na wâna ê tii bèeni—ucina na rà tâmogòori bwàti ê pai ina wèe wà tèpa cèikí, na pàara biu. Êco na câjè caa dau tâmogòori bwàti nabà. Êco na dau pwéelaa êre ê tii: Wà Iésu na é nye piétò jii ê èpà, tapoo nabà, tiagoro ê pwâadàra ê pàara, â wâdê na jè tâa gooé, wàjè tèpa âboro kêe.

Nimaro 7 naa na tii Auinapàpàri

Wà Ioane, âna é popa ê nimaro 7 (na câmu kêe goo ê pwina pwicîri ma tâbawêe), ba na é paari pâ, wà Iésu, âna é Pwi Ukai na tâbawêe. (Còo mwara naa na autapoo goo *Tii kà Ioane*.) Wàèni pâ 7 x 7 muru naa na tii bèeni:

<α> Jèpa tii târa 7 wâra pwapwicîri (2.1–3.22)

<β> 7 aupii goro tii (5.1–6.17; 8.1–5)

<γ> 7 angela ma 7 tutu (8.6–11.18)

<δ> 7 câmu (11.19–15.4)

<ε> 7 wâra jawé bétubatòina (15.5–16.21)

<ζ> 7 popai goo Babulona (18.1–24)

<η> 7 muru na o coo naa pwâadàra gòropuu (19.11–21.8)

Pai pitàgoo tii Auinapàpàri

Bétapoo popai (1.1–8)

Muru na tâa nabà (1.9–3.22)

É wéaari wâra pwapwicîri kêe wà Kériso —Jèpa tii târa 7 wâra pwapwicîri

Muru na o mwa tèepaa (4.1–22.5)

Tàpiri naa napwéretòotù (4.1–11)

Aré ma tòina (5.1–8.5)

Tubatiâu ére gée goo gòropuu ma napwéretòotù (8.6–11.18)

Rà pipaa dà Kériso wà Caatana ma tèpa wakè kêe (11.19–14.20)

Bétubatòina (15.1–16.21)

Tubatiâu tô ilàri gòronaigé Babulona (17.1–19.10)

Pwâadàra gòropuu. É piétò Kériso (19.11–20.15)

Âmu napwéretòotù ma gòropuu (21.1–22.5)

Bénabwé popai (22.6–21)

Bétapoo popai kà Ioane

¹ Wàèni é pwina é paari wà Iésu *Kériso, naa goro ê pâ muru na o tàpo tèepaa me. Wà Kériso, âna é tòpi gée goo wà Pwiduée Caa, â é mwa cùru pwi jè angela kêe, ba na é pame é popai tôo, wâgo Ioane, pwi ênawéna kêe.

Â é tûâri tîo pâ, na go inapàpari tà tèpa âboro kà Pwiduée. ² Go *paâjupâra tâwà ni pâ é pwina go cîo âna popai na é ina tîo wà Pwiduée, goo wà Iésu Kériso*. ³ Cidòri nyuâa pwi âboro na é pûra [târa pâ âboro] é popai bèeni, na me géé jaa Pwiduée. Â cidòri nyuâa mwara tàpé na rà tère ma pâra wiâra! Ba é jèe wâmwünyabwe è tîotù na ée mwa pacoo diri pwiri [wà Pwiduée].

Ipwabwàcu

⁴ Go wii târa pâ 7 wâra pwapwicîri, na province Asia†: Wâdé na tâa jaawà è *aupwényunyuâari, ma è *pimeaari imudi, ma è pinaanapô:

Aupwényunyuâari na me géé jaa wà Pwina é napwiri, ma nabà, â ée mwa me!

Aupwényunyuâari na me géé goro è *Nyuâaê Pwicîri, na é tâa béaa kêra autâa kà Pwi Ukai, [na é pwacèwii 7 nyuâa†, naa na pai tâbawêe kêe]!

⁵ Aupwényunyuâari na me géé goo Iésu Kériso! Wâé na é inapàpari Pwiduée goro âjupâra. Â wâé na é pwi âboro na é mara wâro cîwâ géé na aubà. Â wâé kaa Pwi Ukai kà diri tèpa ukai wâni gòropuu!

Â wâé pwina é dau mearijè, â é tipijè jii è pâ èpà kâjè, goro domii kêe [na joro na ia é bà ba kâjè]. ⁶ Â é pwa ma jè tèpa naîri Mwaciri kêe, ma jè coo ara Pwiduée§, caa kêe, ba na jè piênawéna kêe. Wâdé na tâa jaaé è pai maina ma muugère, ma pàtâmee, dàra gòiri awé! Amen! Wâdé na wàra!

⁷ Guwà tâmaari! Ba ée jèe tàpo me, na pâ nee. Â rà o cau cîoê diri tèpa âboro—wà mwara tàpé na ia rà tîoté goro da. Â rà o mwa i ma pijinünu diri pâ Ba wâni gòropuu. Amen! Wâdé na wàra!

⁸ É ina wà Pwi Ukai Pwiduée, pâ: «Wâgo *Alpha* ma *Oméga*, pwi autapoo goo ma pwi pwâadèrèe*. Wâgo na go napwiri, ma nabà, â go o mwa me. Wâgo Pwina dau pwa Pàtâmoo naa gòro diri pâ muru.»

É cîo Iésu Kériso naa na muugère kêe

⁹ Wâgo Ioane, pwi a cèikî béewà, na jè cau pwamaagé cîo, ba wàrapwiri goo pai pâra wiâ Iésu kâjè. Êco na jè cimwü ma pidàpwicâarijè, ma jè cau tapacîri è Mwaciri kêe.

[Na pwi pàara na ia é patûrao wà Pwi Ukai, âna] go tâa na karapuu naa gòropô Patmos, géé goro è pai picémara kôo è popai kà Pwiduée, ma pai paâjupâra kôo Iésu. ¹⁰ Â, na jè tîotù pwapwicîri, tîotù kà Pwi Ukai, [â go gére pwapwicîri]. Â é popao è Nyuâaê Pwicîri. Â go tère na càuo è jè pwâratûra na dau maina, pwacèwii airi tutu.

¹¹ Â é ina tîo pâ: «Gà wii naa na tii è pâ muru na gà cîo. Â gà panuâ pâ, târa pâ 7 wâra pwapwicîri, wâna pâ ville bèeni—wà Éféso, ma Smyrne, ma Pergame, ma Thyatire, ma Sardes, ma Philadelphie ma Laodicée.»

* **1:2** Goo wà Iésu Kériso—é, Popai kà Iésu Kériso. **1:3** Auinapàpari 22.7,10 **1:4** Exode 3.14-15; Auinapàpari 3.1, 4.5 † **1:4** Asia—Wà napô Turquie nabà. ‡ **1:4** Nyuâaê Pwicîri...na é pwacèwii 7 nyuâa—Grec: Tèpa 7 nyuâa. Nimaro 7 âna ucina goo pai tâbawêe kà Pwiduée, wiâra auniimiri kà tèpa Juif. **1:5** Psaume 89.28; Kolosé 1.18 **1:6** 1 Pétèru 2.9; Auinapàpari 5.10, 20.6 § **1:6** Jè coo ara Pwiduée—Grec: Jè tèpa pwa ârapwaailò. **1:7** Daniel 7.13; Zakarie 12.10; Mataio 24.30; Ioane 19.34-37; 1 Tésalonika 4.17 **1:8** Auinapàpari 21.6, 22.13 * **1:8** Wâgo...pwi autapoo goo ma pwi pwâadèrèe—É tîpò diri pâ muru wà Pwiduée, â diri pâ muru, âna kêe. Alpha—Bétapoo aupwa âmu tii naa na alphabet na grec; Oméga—Bénabwé wèe.

12 Â go tabiio, ba na go còo pâ wàilàapà na patùrao. Â go còo 7 wâra ânye mwani mii. 13 Â wânabibiu kâra, âna é coo wê wà *Pwina naîri âboro†. Âna é coona é ârabwée gòri. Â é pûukake‡ na pii nawâaê goo, âna mwani mii. 14 Â é wàrapûruê, âna pwaa, pwacèwii é nee na dau pwaa§. Â é du âraporomee, âna pwacèwii é doromara ânye. 15 Â é du âê, âna pwacèwii paò mii, na tòo goro ânye, ma dau pwâra. Â pwâratùra kèe âna dau maina pwacèwii airi pwiritée* na dau maina. 16 Â é cipa goro îê ètò, è 7 îricò. Â géé pwêe, âna còobé é tàuwa, na pipwêe bèepi. Â é naporomee âna é pwâra pwacèwii i tòotù naa po gopaé bwàti.

17 Â go cigòboo, â go tùu jùruo araé, â câgo caa gù, goo pai wâgotòo.

Êco na é tòpò îê ètò naa gò-o, â é ina tòo pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà! Ba wâgo-ni, wâgo na go autapoo goo ma pwâadèrèe. 18 Â wâgo, âna wâgo Pwina é wâro†. Ia go jèe bà, êco na êni, âna go jèe *wâro dâra gòiri awé, â pwa patâmoo naa goro é pwâra bà. Ba go tà pa é kii, târa é ‘Napò kà tèpa bà’. 19 Â gà wii naa na tii é pwina gà còo—è pâ muru nabà, bau é pâ muru na o mwa tà tèepaa.

20 «Wàéni é pai ina wèe na tàbinyiri, goro i pâ 7 wâra ânye mwani mii, ma i pâ 7 îricò, na ia gà còo naa na îô ètò: Ba i pâ 7 wâra ânye, âna tèpa 7 wâra pwapwicîri. Â i pâ 7 îricò, âna tèpa 7 angela‡ kâra.»

tii târa 7 wâra pwapwicîri <α>

2

(Naporomee 2–3)

1 <α> Tà tàpé Éféso

1 [É ina tòo* wà *Pwina naîri âboro, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi *angela† kâra é wâra pwapwicîri wà Éféso pâ:

«Wàéni é popai kòo, wâgo na go cipa na na-araraîò ètò i 7 îricò; â go pâra nabibiu kâra 7 wâra ânye mwani mii, [ma wéaarirà]. Â go ina tàwà pâ: 2 Go jèe tâmogòori é wâro kàwà‡, ma êdiri pâ wakè kàwà, ma é pai pidàpwicâariwà. Â go jèe tâmogòori pâ guwà cicara tàpé na nùmarà na rà pwa na èpà. Ba guwà jèe còoina tèpa pwâ, na rà pi-ina goorà pâ, rà tèpa *apostolo, [na go cùrurà pâ]. 3 Â guwà pwamaagé còo, ba wàrapwiri good. Êco na câguwà caa panuâ é cèikí kàwà naa good§.

4 «Â caapwi co, pwa é càragà na èpà, â go patùrawà ba gòo. Guwà jèe tubatiàu pwâranümawà good*, na tâa goowà béaa. 5 Wâdé na guwà niimiri

1:13 Daniel 7.13, 10.5 † 1:13 Pwina naîri âboro—é, Pwina é pwacèwii é âboro. ‡ 1:13 Pûukake—Karapuu opii nawâajè, târa paa. 1:14 Ézékiel 43.2; Daniel 7.9, 10.6; Auinapàpàri 2.18, 14.2, 19.12 § 1:14 Dau pwaa—Napéaati naa na grec pâ: Pwacèwii é wàramutò na pwaa, â pwacèwii é neige. * 1:15 Pwacèwii airi pwiritée—é, Pwacèwii pâ wià na dau maina. 1:16 Hébéru 4.12; Auinapàpàri 2.12, 19.15 1:17 Ésaïe 44.6, 48.12; Auinapàpàri 2.8, 22.13 † 1:18 Pwina é wâro—é, Pwina é naa wâro. ‡ 1:20 Tèpa 7 angela kâra—Pwiri tèpa angela, é, pwiri tèpa âboro. (Angela naa na grec, âna pai ina wèe pâ: Pwi apame é popai.) 2:1 Auinapàpàri 1.16 * 2:1 Tòo—Wà Ioane na é wii tii. † 2:1 Pwi angela—é, Pwi apitûâ. Ipaiwà naa na nee tii 8,12,18. (Còo note goo Auinapàpàri 1.20.) 2:2 1 Ioane 4.1 ‡ 2:2 Wâro kàwà—Grec: Wâro'gà. Ê tii, âna wii tà pwi apiwéaari é wâra pwapwicîri, ba kâra diri tèpa wâra pwapwicîri na é wéaarirà. § 2:3 2e phrase—Grec: Càcaa oratàwà. * 2:4 Pwâranümawà good—é, Pwâranümawà goo tèpa cèikí béewà. 2:5 Auinapàpàri 3.3

wâna na ia guwà tûu naawê. Â guwà pinünüma ma guwà biiwà, â guwà wârori cõwâ é càrawà béaa, [na ia wâdé tà Pwiduée!] Ba go péa tèepaa mariwà, ma popa jiiwà i wâra ânye kàwà.

⁶ «Èco na wâéni é càrawà na wâdé. Ba guwà èpàri, pwacèwiiio é pâ wakè kà tèpa Nicolaïtes†.

⁷ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère, é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Â wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna go o mwa naa tàrù tée, ma é uti é pwâra upwâra târa wâro, na wâna aupwanapô kà Pwiduée naa *napwéretòotù.

Nabwé!»

2 <α> Tà tàpé Smyrne

⁸ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina tõe mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra é wâra pwapwicîri wâ Smyrne pâ:

«Wâéni é popai kôo, wâgo na go autapoo goo ma é pwâadèrèè, na ia go bà, â go jèè wâro cõwâ. Â go ina tàwà pâ:

⁹ «Go jèè tâmogòori é pai tâa na aré kàwà, ma pai ticè kàwà. Â po dau wâru pâ aupwényunyüâari kà Pwiduée naa gòwà! Â go jèè tâmogòori é pâ picocoo kà tàpé na rà ina pâ rà tèpa *Juif—[tèpa âboro kà Pwiduée]—âna càra caa tàpé géewê. Ba rà tèpa âboro kà *Caatana.

¹⁰ «Â go ina tàwà pâ: O mwa pwa cè ji pàara† cèna guwà o tâa na aré ma tõe na. Ba wà Caatana, âna ée mwa nama tòpò cè pàra tàpé géè goowà, naa na karapuu, ba na pai tacaiwà diri. Èco na guwà cibwaa nama wâgotàwà. Â guwà cimwü naa na é cèikî kàwà, ipaiwà na pâra nau pòtâmwara. Â go o mwa naa pumara wakè kàwà—è bwe korona, târa wâro[§].

¹¹ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna o câé caa tatée é béârailu kâra pwâra bà. [Ba ée mwa wâro jaa Pwiduée dàra gòiri.]

Nabwé!»

3 <α> Tà tàpé Pergame

¹² [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tõe, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra wâra pwapwicîri wâ Pergame pâ:

«Wâéni é popai kôo, wâgo na pwa i tâuwa kôo, na pipwêe bèepi. Â go ina tàwà pâ:

¹³ «Go tâmogòori pâ wâna na guwà tâa wê, âna é pitûâ naawê wà Caatana. Èco na guwà nye cipa ba mwü é neeô. Â go jèè tâmogòori pâ rà popa jiiwà Antipas, wà pwina é *tàrù na é *paâjupâraô. Â rà pòtâmwereê,

† 2:6 Tèpa Nicolaïtes—Tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ na rà pacâmuri tèpa cèikî naa goo Kériso goro pâ popai na pwâ. Munaa rà ina pâ, tâa târa é autâmogòorimuru na tâbinyiri, â rà niimiri pâ é nyuâajè co na âjimuru, â càcaa naiijè, ékaa na wâdé na jè wâro imudi goro naiijè. Pwiri rà pâra wiâra pwi âboro na nee Nicolaüs. 2:7 Genèse 2.9; Auinapàpari 22.2,19 2:9 2 Korénito

11.14-15; Auinapàpari 3.9 2:10 2 Timotéo 4.8; Jacques 1.12 † 2:10 Cè ji pàara—Grec: 10

tòotù. § 2:10 Go o mwa naa pumara wakè kàwà—è bwe korona, târa wâro—Munaa pai ina wèè pâ: Go o mwa naa tàwà é âji wâro, é, pwiri Go o mwa naa tàwà é câmawà na guwà wârori é wâro. 2:11 Auinapàpari 20.14, 21.8

naa na ville kàwà, na é tâa wê wà Caatana. Êco na câguwà caa pitûtôwâri é pai cèikî naa good.

14 «Â caapwi co, pwa é càragà na èpà, â go patùrawà ba gòo. Ba rà wâjaawà wà tèpa âboro na rà pwaduwà kà Balaam. Ba é [pwi *péroféta biu, pwi a pwâ, na ia é] pitu tà ukai Balak, ba na é pa-imwûru é Ba *Isaraéla. Ba é nama rà uti é pâ *ârapwaailò na naa târa é pâ ânuuru duée imudi. Â é nama rà pwa wârogòronaigé* wà pàra tàpé.

15 «Â wârapwiri jaawà nabà, ba pwa cè ârapàarawà, na rà pàra wiâra é ârapupûra kà tèpa Nicolaïtes. 16 Â go ina tàwà pâ, guwà pinünüma ma guwà biiwà! Ba go péa tèepaa mariwà, [pame wârimuru kàwà]. Â go o pipaa ma wailà, goro é tauwa na me géé pwâô†.

17 «Wà pwina pwa pwâranyûruê, âna wâdé na é tère é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna go mwa naa tée é utimuru géé napwéretòotù—é *manne* na ia pacârûri†. Â go mwa naa tée atù pwaa, na wii naa goo, é nee na bwaa âmuê. Ê nee bèepwiri, âna o câé caa tâmogòori cè jè âboro, êco pwi âboro na é tòpi.

Nabwé!»

4 <α> Tà tàpé Thytire

18 [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tôo, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra é wâra pwapwicîri wâ Thytire pâ:

«Wâéni é popai kôo, wâgo *Pwina naî Pwiduée, wâgo na du âraporomeeô, âna pwacèwii é doromara ânye. Â du âô, âna pwacèwii paò mii, na tôo goro ânye, ma dau pwâra. Â go ina tàwà pâ:

19 «Go jèe tâmogòori é wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. Ba guwà cèikî naa good, â guwà meari tèpa âboro, ma pitu târa. Â guwà pidàpwicâariwà. Â go tâmogòori pâ guwà dau pwa pâ wakè na wâru, jii béaa.

20 «Â caapwi co, pwa é càragà na èpà, â go patùrawà ba gòo. Ba [dau èpà tôo, na] câguwà caa pacoo tô ilàri Jézabel§. Wà tôobà, âna é ina pâ é tô péroféta, na é pame é popai kôo. Êco na é pwâ, â é pa-imwûru tèpa âboro kôo, ba na rà pwa na èpà. Ba é nama rà uti é pâ ârapwaailò, na naa târa é pâ ânuuru duée imudi. Â é nama rà pwa é wârogòronaigé wà pàra tàpé.

21 «Wà tôobà, âna é pwacèwii tô ilàri gòronaigé*. Â go dau naa tée pàara târa ma é pinünüma ma é biié. Êco na tàutée na é pitòotéri é wâro kêe. Ba nūmee [na é tâa gòro aupuu kêe, ba] na é tà pwa pâ tûâ kêe na miiri.

22 «Â wâdé, ba ée mwa tâa gòro aupuu kêe, êco na go o jèe tàpo tugée naa gooe, â ée mwa pwamaagé còo naawê. Â ipaiwà naa goo wà tàpé na rà

2:14 Nombres 22–24, 25.1–2, 31.16; 2 Péteru 2.15 * **2:14** Wârogòronaigé—Prostitution. **2:16**

Auinapàpàri 3.11 † **2:16** Ê tauwa na me géé pwâô—Ucina goro é Popai kà Pwi Ukai na âjupâra. Wà Iésu, âna ée mwa popa popai kêe, ba na é pitèi tèpa pwâ na rà ébii é popai kêe. **2:17** Exode

16.4,14–15,33–34; Ésaïe 62.2; Ioane 6.48–50 † **2:17** Manne na ia pacârûri—Wà Pwiduée, âna é pa-ija tèpa Isaraéla na rà tâa namaré, goro é manne. (Còo 2e note goo Hébéru 9.4.) Rà niimiri wà pàra tèpa Juif pâ, wà péroféta Iéremia, âna é pacârûri é jè dàra manne, tapacîri é tòotù na o mwa pacoo é pwâra ukai kà pwi Mesia. **2:18** Auinapàpàri 1.14–15 **2:20** 1 Rois 16.31; 2 Rois 9.22

§ **2:20** Jézabel—Munaa ucina goo wà Jézabel, naa na Aamwari Béaa, na ia é pame é pwapwicîri tà Baal. (Còo 1 Rois 16.31–33.) * **2:21** É pwacèwii tô ilàri gòronaigé—Ucina goro é wâro, na càcaa pwapwicîri Pwiduée.

pwaduwa kêe, wiàna càra caa pinünüma ma rà biirà, jii ê pâ tûâ na èpa bèepwiri.

²³ «Ûu, go o mwa nama rà bà, diri tàpé na rà pâra wiâê†. Â diri tèpa wâra pwapwicîri, âna rà o mwa cau tâmogòori pâ, wâgo Pwina é tâmogòori diri pâ auniimiri ma câbawâdé, na tàbinyiri wâna pwâranüma tèpa âboro. [Guwà ipwacòoco!] Ba go mwa jèpa naa tàwà, wiâra jèpa wakè kàwà.

²⁴ «Napwa naa goo wà tàpé na rà pâra wiâ Jézabel, âna rà ina pâ rà mudàra cè ‘ârapupûra na wâgòro’. Âna rà pwâ, ba rà mudà co wà Caatana‡. Êco na wà pâra tàpé gée goowà gée pwiri Thyatire, âna câguwà caa wârapwiri. Â [pwa é popai kôo ba kàwà, â] càcaa jè nakake na dau tòina. ²⁵ Go tûâri tàwà co pâ, guwà tâjûru ba mwü é pâ muru na guwà tà pa§, tèepaa naa goro pai wâjué còwâ kôo.

²⁶⁻²⁷ «Wà tàpé na rà piétò—wà tàpé na rà tà pitère dòo, tia pwâadèrèè—âna go o mwa naa tàra é tàrù, na é naa tîo wà Caa kôo. Ba rà mwa pitûâ naa goo diri pâ Ba gòropuu. Â rà pòogairà goro tâjò paò, pwacèwii wâra jawé puu pècidaa. ²⁸ Â go naa tàra mwara é îricò kaatàdaa, na é pame i tòotù, [ba na câmu kâra pai piétò kâra].

²⁹ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère é pwina é ina é Nyuââ Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

3

5 <α> Tà tàpé Sardes

¹ [Wà *Pwina naïri âboro, âna é ina tîo mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi *angela* kâra é wâra pwapwicîri wâ Sardes, pâ:

«Wàeni é popai kôo, wâgo na dipitirio [é pàtamara é Nyuââ Pwicîri, na é pwacèwii] 7 nyuâa [naa na pai tâbawêe kêe]; â kôo mwara, tèpa 7 îricò. Â go ina tàwà pâ:

«Go jèe tâmogòori é wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. Go tère popai goowà, ba guwà paari pâ guwà tàcî ma wâro, êco na guwà jèe tàgère bà. ² Â go còo pâ é tûâ kàwà, âna càcaa wâdé tà Pwiduée Caa kôo. Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cimadó! Â guwà pagòo é ji dàramuru na wâdé na bwaa tà tâa jaawà. Ba guwà o péa tà bà bamwara.

³ «Guwà pinünüma ma guwà biiwà! Â guwà tà nünümari é popai na guwà jèe tère ma tòpi. Â guwà pitère dèe! Ba go o péa papòwà, pwacèwii pwi a mura. Ba câguwà caa tâmogòori cè ineretòotù, cèna go tèepaa dariwà† na.

⁴ «Â caapwi co, na pwa pâara gée goowà, wâ Sardes, na càra caa tubatòri é ârabwée kâra, ba wâdé tîo, é wâro kâra. Â go o mwa naa tàra é ârabwée

2:23 Psaume 7.10; Jérémie 17.10; Auinapàpari 20.12–13 † **2:23** Diri tàpé na rà pâra wiâê—Grec: Pâ naïê. ‡ **2:24** 1e e & 2e phrases—Grec: Rà ina pâ, rà tâmogòori é pwina wâgòro naa jaa Caatana.

2:25 Auinapàpari 3.11 § **2:25** Guwà tâjûru ba mwü, é pâ muru na guwà tàpa—Ê cèikî kâra, bau é pâ muru na wâdé na rà pwa. **2:26-27** Psaume 2.8–9 **2:26-27** Psaume 2.9 **2:28**

Auinapàpari 22.16 **3:1** Auinapàpari 1.4,16 * **3:1** Pwi angela—é, Pwi apitûâ. Ipaiwà naa na nee tii 7 ma 14. (Còo note goo Auinapàpari 1.20.) **3:3** Mataio 24.43–44; 1 Tésalonika 5.2;

Auinapàpari 2.5, 16.15 † **3:3** Ineretòotù, cèna go tèepaa dariwà na—Pai tèepaa kà Kériso naa jaarà, ba na é pitèirà, â càcaa pai wâjué còwâ kêe, na Bénabwé tòotù. **3:4** Jude 1.23

pwaa na jajau. Â bà mwa picaapâra [naa na pai piétò kâbà†, na ara diri tèpa âboro].

⁵ «Ba wà diri tàpé na rà piétò [jii è èpà] âna rà o coona cè ârabwée na pwaa cèna wàrapwiri. Â o câgo caa câtura è neerà géé na è Tii goro wâro[§]. Â go mwa inapàpari, na ara Caa kôo ma pâ angela kêe, pâ, rà tèpa âboro kôo.

⁶ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère è pwina é ina é Nyuââ Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

6 <α> Tà tàpé Philadelphie

⁷ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina tîo mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra è wâra pwapwicîri wâ Philadelphie pâ:

«Wàéni è popai kôo, wâgo na go pwicîri ma âjupâra. Wâgo na go tà pa é kii, târa pwâra ukai kâ *Davita. Ê pwina go tàpiri*, âna o ticè na pâriè ma é târi; â è pwina go târi, âna o ticè, na pâriè ma é tàpiri. Â go ina tàwà pâ:

⁸ «Go jèe tâmogòori è wâro kâwà, ma è pâ wakè kâwà. Po dau ticè nii ma pàtâmawà, êco na guwà tà pitère dâra è popai kôo. Â câguwà caa pitûtôowâri è need. Guwà còo, go jèe tòpò na arawà è goropwârawâ na jèe tàpiri. Â nye ticè âboro cèna é tâmogòori târi.

⁹ «Pwa pàra tàpé jaawà, na rà ina pâ rà tèpa *Juif [ma tèpa âji âboro kâ Pwiduée]. Êco na càra caa tàpé géewê, ba rà tèpa âboro kâ *Caatana. Â wà tàpéebà, âna go o mwa nama rà cigòboo na arawà. Â rà o nye tâmogòori pâ dau wânümoò goowà.

¹⁰ «Ba guwà nye pitère dâra è popai kôo, ba na guwà cimwü ma pidàpwicâariwà. Â géé goo pwiri, â go o mwa wéaariwà, na tòotù kâra aré ma tòina. Na tòotù bèepwiri, âna o tacai diri pâ âboro gòropuu.

¹¹ «Êco na guwà tà tàcî! [Ba go péa papòwà.] Â guwà tâjüru ba mwü è pâ wâdé [na wâna pwâranümawà]. Ba o péa tà upa jiiwà è câmawà.

¹² «Wà pwi âboro na é piétò [jii è èpà] âna go o mwa nama é pwi âra wâ, târa wâra pwapwicîri kâ Pwiduée Caa kôo. Â o câé caa còobé còwâ. Â go o mwa wii naa gooé, è nee Pwiduée Caa kôo, ba é pwi âboro naa napò kâ Pwiduée—âna *Iéruusaléma na bwaa âmuê, na ée mwa paboome wà Pwiduée, géé napwéretòotù. Â go o mwa wii mwara naa gooé, è need na bwaa âmuê.

¹³ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère è pwina é ina é Nyuââ Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

7 <α> Tà tàpé Laodicée

¹⁴ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tîo, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra è wâra pwapwicîri wâ Laodicée pâ:

† **3:4** Naa na pai piétò kâbà—Ê ârabwée pwaa, âna ucina goro è pai piétò. Còo nee tii 5. **3:5**

Exode 32.32–33; Mataio 10.32; Luka 10.2, 12.8 **§ 3:5** Tii goro wâro—Munaa tii kâ Pwiduée, na é wii naa na, diri pâ nee tàpé na é naa târa è âji wâro. (Còo Filipi 4.3.) Pwiri tii na wii naa na è pâ pumara wakè kâ tàpé na dau gòo è cèikî kâra. **3:7** Ésaie 22.22 * **3:7** Ê pwina go tàpiri... Pai ina wèe pâ, è pitûâ naa goo diri pâ muru wà Kériso, â è nye pacoo è câbawâdé kêe. Nye ticè na pâri ma é cîcaraé. **3:8** 1 Korénito 16.9 **3:9** Ésaie 45.14, 49.23, 60.14; Auinapàpari 2.9 **3:10** Luka 21.19; 2 Timotéo 2.12 **3:12** Ésaie 62.2, 65.15; Auinapàpari 14.1, 21.2

«Wàéni ê popai kôo, wâgo na ina goodè pâ ‘Amen ma Wâdé na wâra’. Wâgo kaa na go inapàpari wà Pwiduée goro âjupâra. Â wâgo pwi pàara ma pwi naigé mara diri ê pâ muru na é tòpò wà Pwiduée. Â go ina tàwà pâ:

¹⁵⁻¹⁶ «Go jèe tâmogòori ê wâro kàwà, ma ê pâ wakè kàwà. [Câguwà caa piênawéna kôo goro diri pwâranümawà.] Wâdé na guwà moo, é wâdé na guwà tòoka. Êco na guwà tâa nabibiu. Guwà ipwacôoco, ba go péa gariwà!

¹⁷ «Guwà pi-ina kàwà pâ, dau wâru neemuruwà, ma mwani kàwà, â nye ticè cè jè muru cèna tiâu jiiwà.

«Êco na ticè tàwà, ba câguwà caa còoinari pâ po dau pwaée kàwà! Ba po dau ticè âji neemuruwà, â guwà bwi, ma cicàpé!

¹⁸ «Â go ina tàwà pâ: Wâdé na guwà wâri jiio mwani mii, na cîri naa goro ânye, na dau pwâra ma maina wâri wèe. Â o pwa neemuruwà, na ara Pwiduée. Â guwà wâri ê pâ ârabwée na dau pwaa, ma guwà o coona. Ba na wàrapwiri, â o câguwà mwa caa kamu, goro pai cicàpé kàwà. Â guwà wâri jiio, cè wâi târa âraporomeewà, ba na guwà o niâ bwàti.

¹⁹ «Go pa-icôo ma tòimiri tèpa âboro na dau wânümoo goorà. Â gée goo pwiri, â guwà tàcî, â guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà tòotéri é wâro kàwà!

²⁰ «Guwà còo, go coo goropwârawâ, â go cùu. Â wiàna é tère é pwâratùra kôo cè jè âboro, ma tàpiri tòo, â go too darié, ma bu pi-ija naima.

²¹ «Wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna go o mwa nama é tâaboo pwacèwio, naa goro jènere é autâa kôo. Ba go jèe piétò, â go jèe tâaboo naa goro jènere é autâa kà Caa kôo. ²² Wà pwina pwa pwâranyürüé, âna wâdé na é tère é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

4

Rà pwamaina Pwiduée naa napwéretòtù

¹ Gée na càuru é pâ muru bèepwiri, â go còo naa na nyuâa, [wâgo Ioane] é goropwârawâ napwéretòtù, na tàpirié. Â go tère mwara i pwâratùra, na é pwacèwii é airi tutu. Â é ina tôo pâ: «Gà toome naani, ba na go paari tâgà é pâ muru na o tàpo tèepaa.»

² Â é popao é Nyuâaê Pwicîri, â go còo é autâa, nidò *napwéretòtù, na é gére tâa gò wà Pwi Ukai. ³ Â é po dau jajau na pai muugère kée, â é pwâra pwacèwii jè atù na bwùcùru ma mii*, na dau maina wâri wèe. Â é tâbèepi autâa é ubà, na é pwâra pwacèwii é atù émeraude.

Tèpa 24 âboro pwanümarà

⁴ Wâbèepi autâa kà Pwi Ukai, âna go còo pàra autâa na po 24. Â rà tâa gò tèpa âboro pwanümarà na rà po 24. Â rà coona pâ ârabwée na pwaa, â rà bweri é bwe korona mwani mii. ⁵ Â [go còo] pâ âra kâra tikakara, na pàra gée goo i autâa kà Pwi Ukai, â [go tère] é pwâra kûu kée. Â wâbéaa kâra autâa kée, âna rà tâa wé é pâ 7 uèu na tà udàrù. Â wàilà pwiri [câmu

3:15-16 Roma 12.11   **3:17** Luka 12.21; 1 Korénito 4.8   **3:18** Ésaïe 55.1; Auinapàpari 4.4
3:19 1 Korénito 11.32; Hébéru 12.6; Auinapàpari 2.5   **3:20** Ioane 14.23   **4:1** Auinapàpari 1.1,10   **4:2** Ésaïe 6.1   **4:3** Ézékiel 1.28   * **4:3** Atù na bwùcùru ma mii—Atù ‘jaspe’ ma ‘sardoine’.   **4:4** Auinapàpari 3.18   **4:5** Ézékiel 1.13; Zakarie 4.2; Auinapàpari 1.4, 8.5, 11.19, 16.18

goro ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, na é pwacèwii] 7 nyuâaê [naa na pai tâbawêe kêe]. ⁶ Go côo naawê mwara, pé nawià, na dau pwéelaa awé.

Ârapâpé macii na pwa nyuâarà

Go côo pâ macii na pwa nyuâarà, na rà po 4, tèpa pwamaina Pwiduée†. Â dau wâru pâ âraporomeerà. Ba rà tâa ararà, ma wâ pwâgùrurà, â tâpitiri ê naiirà. ⁷ Â wâ pwi jèpwi, âna wàra munaa liô‡, â wâ pwi jèpwi, âna wàra munaa pwi nari paaci, â wâ pwi jèpwi, âna é pa naporomara âboro, â wâ pwi jèpwi, âna é pwacèwii ê marü bwaamata§ na é gére tâdòiti. ⁸ Â jèpa pwa 6 itoorà. Â pwa âraporomeerà pitiri goorà. Â rà nye tà nyabi, naa ne ma pwaa, ma ina pâ:

«É pwicîri! É pwicîri!
É pwicîri wâ Pwi Ukai,
ba wâé Pwiduée,
na é patàrù diri.
Dau pwa nii kêe,
naa gòro diri pâ muru.
Ba wâé nabà,
â wâé napwiri,
â é gére me còwâ!»

⁹ Â rà nye tà cagòtù, ma pwamaina, ma pwaolé tà Pwi Ukai, na é tâa gò é autâa kêe, wâ Pwina é *wâro dâra gòiri awé. ¹⁰ Â, na diri pâ pàara na rà pwamainaê na, â wâ i tèpa 24 âboro pwanümarà, âna wàilà mwara, âna rà cigòboo, ma tùu jùrurà araé. Â rà pwamaina wâ Pwina é wâro dâra gòiri awé. Â rà tapwùtù i pâ bwe korona kàra na araé, â rà ina tée pâ:

¹¹ «Wâgà Pwi Ukai,
wâ Pwiduée kâbà,
âna wâgà, na pâri
ma ipwamainagà,
ma cagòtùgà.
Gà dau pwényuâa;
Dau pwa pàtamagà,
naa gòro diri pâ muru.
Wâgà na gà tapoo
diri é pâ muru.
Wâgà na gà pacoo,
gére goro é câbawâdè'gà. Nabwé!»

7 aupii goro tii <β>

5

(Naporomee 5–7; 8.1–5)

É tâpiri tii wâ Pwi nari mutô

4:6 Ézékiel 1.5–10,22, 10.14 † **4:6** Macii na pwa nyuâarà...tèpa pwamaina Pwiduée—Grec: Êtres vivants, na rà tâa jaa Pwiduée, ba na rà pwamainaê. Pwacoé ma jè ina pâ, pwacèwii dà. Pwiri tâpo pwacèwii pâ macii, é, pâ âboro, é, pâ angela, é, pâ nyuâa. ‡ **4:7** Liô—Lion. § **4:7** Marü bwaamata—Aigle. **4:8** Ésaie 6.2,3; Ézékiel 1.18, 10.12 **4:10** Auinapàpari 7.10,15, 19.4

¹ Go côo ê tii na pipîri, na é cipa goro îê étò wà Pwi Ukai, na é gère tâa gò jè autâa. Pwa aupwa tii bèepi ê pwi tii-bà. Â pwa pâ aupii na rà po 7*.² Â go côo jè *angela na dau pwa pàtâmee, na é tomara too, â é ina pâ: «Wàilàpà cèna pâriê ma é tipi ê pâ aupii, ma pòpwara ê tii bèeni?»

³ Êco na nye ticè pwi jè âboro, cèna pwa tàrù kèe ma pwa pàtâmee ma é tipi ma pòpwara i tii, ma é côo—ticè nidò napwéretòotù, ma wâni gòropuu, ma wâna aranara napuu.⁴ Â go i, â go dau i, gée goro na nye ticè pwi jè âboro na pâriê ma é tipi.

⁵ Â é ina tôo i pwi jè ârapàara i tèpa ijiao pâ: «Gà cibwaa! Ba pwa pwi âboro caapwi, na pâri ma é tipi ê pâ 7 aupii, ma pòpwara ê tii. Ba wà [pwina rà ina gooe pâ] Pwi liô, gée na wâao kà *Juda; wà pwi ukai, na é pwi gòobàra wà ukai *Davita. Ba wâe na é jèe piètò!»

Pâri Pwi nari mutô

⁶ Nabwé, â go côo ê *Pwi nari mutô na é gère coo ara ê autâa kà Pwi Ukai, wânabiu kâra i ârapâpé macii na pwa nyuâarà, ma i tèpa ijiao. Â wâra munaa tètâmwereê, ma pwa *ârapwailò gooe. Â po 7 pâ gi kèe, ba dau pwa pàtâmee, â 7 âraporomee mwara. Â wàilà pwiri [ê câmu goro] ê Nyuâaê Pwicîri†, na é cùrué pâ wà Pwiduée, naa gòropuu diri. [Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna pwacèwii 7 nyuâa, naa na pai tâbawêe kèe.]

⁷ Â wà i Pwi nari mutô, âna é me naa goo i autâa kà i Pwi Ukai, na ia é popa i tii naa na îê étò. Â é pa jiié i tii.⁸ Â rà cau cigòboo, ma tùu jùrurà araé, i tèpa ârapâpé macii ma wà i tèpa 24 ijiao, ba na rà pwamainâ. Â jèpa pwa gitar‡ [kà diri tèpa ijiao] ma é wâra jawé mwani mii, na wâbé goro jawé ùrea. Ba êpwiri, âna é pâ pwâra pwapwicîri kà tèpa âboro kà Pwiduée.⁹ Â rà nyabiri é jè nyabi na bwaa âmué, ma ina pâ:

«Wâgà co Pwi nari mutô,
pârigà ma gà pa i tii,
tipi ê aupii goo.
Ba pòtâmwaragà;
Gà pwi ârapwailò;
Gà naa wâro'gà;
Joro domii'gà,
ba kà tèpa âboro,
gée na diri pâ wâao,
ma diri pâ pwâratùra,
gée na pâ napô diri,
ma diri pâ Ba.
Gà tipirà§ diri,
jii pâ èpà kâra,
ba na rà Ba'gà,
ba kà Pwiduée.

5:1 Ésaïe 29.11; Ézékîel 2.9–10 * **5:1** Pâ aupii na rà po 7—Pigabia bwàti goro buci (cire de bougie). Â wà pwi awii tii, âna é pwa câmu kèe naa na buci. **5:5** Genèse 49.9; Ésaïe 11.1,10; Auinapàpari 22.16 **5:6** Zakarie 4.10; Ioane 1.36; Auinapàpari 13.8 † **5:6** Nyuâaê Pwicîri—Grec: 7 nyuâa. **5:8** Psaume 141.2; Auinapàpari 8.3–4 ‡ **5:8** Gitar—Grec: Harpe. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Horépa. **5:9** Psaume 33.3, 40.4, 96.1, 98.1 § **5:9** Gà tipirà—Grec: Gà wâirâ.

10 Rà mwa tâa jaaé*,
 ma piênawéna kêe.
 Rà o mwa pitûâ
 kâra pâ âboro
 naa gòropuu. Nabwé!»

11 Â géé na càùé, â go côo, â go tère pâ angela, na rà po dau wâru awé, na pwacoé ma jè pûrarà. Â rà cau cibèepi ê autâa kà Pwi Ukai—pâbéaa wà tèpa ârapàpé macii, â pâ wê wà tèpa ijiao, â tubanabwé naa goo wà tèpa angela bèepwiri. 12 Â rà dau tomara too wà tèpa angela, na rà nyabi pâ:

«Pwamaina Pwi nari mutô,
 wà Pwi na ia pôtâmwereé!
 Ba tà tée pâtâmee,
 ma neaapiâ kêe,
 autâmogôori kêe,
 nii ma muugère kêe.
 Pâri ma cagôtùé!»

13 Â go tère ê pwâratùra, kâra diri ê pâ pwina é pwa wà Pwiduée naanidò napwéretòotù, ma wâni gòropuu, ma wâ nawia, ma wâboo còwâ kâra gòropuu. Â rà cau nyabi diri pâ:

«Ma jè pwamainaru:
 Pwi [Ukai maina]
 na é tâa goro autâa,
 ma Pwi nari mutô.
 Jè cagôtù-ru dâra gòiri!
 Pwa muugère kâru,
 nii ma gòo kâru,
 dâra gòiri awé! Nabwé!»

14 Â rà tòpi i tèpa ârapàpé macii pâ: «Amen! Wâdé na wâra!» Â rà cau cigòboo, ma tùu jùrurà wà i tèpa 24 ijiao, ba na rà pwamainaru.

6

Tipi i 7 aupii goro tii

1 <β> Pwi a tâa gòro òoci pwaa

¹ Géé na càùé, â go côo [naa na nyuâa pâ pàra muru na o mwa tèepaa]: Ba i Pwi nari mutô, âna é tipi i pâbéaa kâra i aupii goro i tii. Â go tère i pwi jè ârapàara i tèpa macii, na é tomara too, pwacèwii airi tikakara. Â é ina [tà pwi jè âboro] pâ: «Gà pâra!» ² Â é tèepaa me wà pwi a tâa gòro jè òoci pwaa. Â é tà pa wâra bàrada. Â naa tée ê bwe korona kâra ukai. Ba é jèe nye pwi a piétò, â é pâra mwara nau paa, ba na é piétò mwara.

2 <β> Ipa

5:10 Exode 19.6; Ésaïe 61.6; Auinapàpari 1.6, 20.6   **5:10** Rà mwa tâa jaaé—Grec: Rà mwa pwa ârapàaailò tée.   **5:11** Daniel 7.10; Hébéru 12.22   **6:1** Auinapàpari 4.6, 5.1   **6:2** Zakarie 1.8, 6.1–6

³ Nabwé, â wà *Pwi nari mutô, âna é tipi é béârailu kâra aupii. Â go tère é béârailu kà tèpa macii, na é ina pâ: «Gà pâra!» ⁴ Â é tèepaa ê òoci na mii pwacèwii doromara ânye. Â wà pwina é tâa gò, âna naa tée é pé tauwa na maina. Â pwa tàrù kèe, ba na é dàgòtù è pinaanapô, géeni gòropuu, ba na rà ipòtàmwararà wà tèpa âboro.

3 <β> Copwa

⁵ Nabwé, â wà i Pwi nari mutô, âna é tipi é béâracié kâra aupii. Â go tère i béâracié kà tèpa macii na é ina pâ: «Gà pâra!» Â é nye tèepaa kaa é òoci duu. Â wà pwi a tâa gò, âna é cipa é bépicâmu* naa na îê. ⁶ Â go tère é jè pwâratùra, na é pwacèwii pwâratùra kà pwi âboro, géee nabibiu kâra é pâ ârapapé macii. Â é ina pâ: «[Gà pâra. Â gà ténoori é jè ére, géee goro i piûnya, ba na o dau maina wâri wèe, â dau kîri é âraicu]—caapwi tòotù goro wakè, târa caapwi ji kilo goro blé. Â caapwi tòotù goro wakè, târa âracié câmu goro orge. Êco na gà cibwaa tubaèpà è l'huile ma è dipâa†!»

4 <β> Maagé Bà

⁷ Nabwé, â wà Pwi nari mutô, âna é tipi é béârapapé kâra aupii. Â go tère i béârapapé kà tèpa macii, na é ina pâ: «Gà pâra!» ⁸ Â é nye tèepaa kaa é òoci na pwii. Â wà pwi a tâa gò, âna nee 'Maagé Bà'. Â pwa pwi jèpwi, na é pâra wiâê, âna nee 'Napô kà tèpa bà'. Â naa tàru tàrù, ma ru pitûa naa goro pwi caapwi ére géee goo 4 ére, géee goro tèpa âboro gòropuu. Â ru naa è ipaa ma copwa, ma maagé. Â rà tipi é pâ macii a piuti, ba na rà uti è pâ âboro.

5 <β> Tàpé na pòtàmwararà

⁹ Nabwé, â wà i Pwi nari mutô, âna é tipi é bé 5 kâra aupii. Â go niâ boo còwâ kâra *aamwari târa imeai‡. Â go còo naawê, pâ nyuâara diri pâ âboro na pòtàmwararà, ba wârapwiri goo è pai paâjupâra kâra è popai kà Pwiduée.

¹⁰ Â rà tomara too pâ: «Pwi Ukai wée! Wâgà na dau pwa pàtamagà naa gòro diri pâ muru. Â gà pwicîri ma gà âjupâra! O wiidà na gà o mwa pitèi tèpa âboro gòropuu, goro pai pòtàmwarabà kâra? O wiidà na gà o mwa pwa wârimuru târa? Wâdé na gà pitôowâri târa, goro è domii kâbâ!»

¹¹ Â jèpa naa târa è jèpa ârabwée na pwaa, ma ina târa pâ: «[Guwà cibwaa dumapiê.] Â guwà tàpo nao, tapacîri è pai o mwa me kà diri tèpa béewà —[tèpa ênawéna kà Iésu] na o pòtàmwararà pwacèwiiwà.»

6 <β> Gù diri pâ muru

¹² Nabwé, â wà Pwi nari mutô, âna é tipi é bé 6 kâra aupii. Â nye tèepaa kaa è kakürubwaanu§ na dau maina. Â nye po dau gù kaa è napuu. Â è tòotù, âna é pâ nau duu, wâra è imwaano dodà. Â è parui, âna é mii, pwacèwii è domii. ¹³ Â è pâ îricò, âna rà cau tûuboo naa gòropuu, pwacèwii

* **6:5** Bépicâmu—Balance pour mesurer le poids. † **6:6** Gà cibwaa tubaèpà è l'huile ma è dipâa—é, Gà cibwaa tubaèpà pâ upwâra olivier ma pâ nadipâa. **6:8** Jérémie 15.1–3; Ézékiel 5.12,17, 14.21 ‡ **6:9** Aamwari târa imeai—Autel. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadâra tii. É, aupwa ârapwaailò. Pwiri câmu goro imeai na rà naa tà Pwiduée wà tèpa âboro kèe, na rà naa tée diri è wâro kâra. (Còo Filipi 2.17; 2 Timotéo 4.6.) **6:11** Auinapàpari 7.9,13, 19.14 **6:12** Mataio 24.29; Apostolo 2.20; Auinapàpari 8.12, 11.13, 16.18 § **6:12** Kakürubwaanu—Tremblement de terre. Pé gù napuu. **6:13** Ésaïe 34.4

pai tûu kêra pwâra upwâra na bwaa bwûu, ûna pòu. ¹⁴ Â i napwéretòtù, âna tàpo pitiàué pâ, pwacèwii ê jè aupuu* na jè pipîri. Â diri ê pâ jaa ma ê pâ pô, âna rà gù géé na autâa kêra.

¹⁵ Â wà diri tèpa âboro gòropuu, âna rà cau uru, naa na pâ aucârû wâna pâ jaa, ma na pâ pwâramara-atû. Ba [ticè âboro na é dau gòo jii é pàara bèepwiri]—wà tèpa ukai gòropuu, ma wà tèpa âboro imaina, ma wà tèpa ukai kêra coda, ma wà tèpa pwa neemururà, ma wà tèpa pwa nii kêra, ma wà diri tèpa ênawéna, ma wà diri pàra tèpa âboro. Ba rà cau itâa naa cârû.

¹⁶ Â rà ina târa ê pâ jaa, ma ê pâ atû, pâ: «Guwà naapwànrìbà jii Pwi Ukai, na é tâa gòro é autâa kêe. Guwà pacârübà, jii é pwâra putâmu kà Pwi nari mutô†.»

¹⁷ Ba jèe tèepaa é tòotù na dau maina awé, ma pwa pwùkùru kêe! Ba ru me nau pwa wârimuru tà tèpa âboro gòropuu. Â o wàilàpà cè pwi âboro cèna é cicararu?

7

Ba kà Pwiduée

¹ Géé na càuru pwiri, â go còo [naa na nyuâa] pâ *angela na rà po 4. Â rà coo na pâ ârapàpé ére géé goo gòropuu. Â rà cipa ê pâ pwéretòtù na maina târa gòropuu—[ê wài, ma dàapà, ma dàré, ma pwéretòtù gòro jaa]. Rà cipa, ba na càcaa pòu naa gòropuu, ma wâ nawia, ma càcaa pònoori pâ upwâra.

² Â go còo pwi jè angela, na é toome, géé na autoo kêra tòotù, âna é tà pa é iri câmu* kà Pwiduée, wà Pwina é wâro†.

Â é tomara too tà pàra tèpa ârapàpé angela, na naa târa ê pàtâmee, ba na rà tubaèpà é gòropuu, ma najawé. Â é ina târa pâ: ³ «Guwà tàpo coo! Guwà cibwaa pâji tubaèpà é gòropuu, ma najawé, ma ê pâ upwâra! Ba bà o bwaa mara tòpò béaa cè câmu naa gaadaa tèpa ênawéna kà Pwiduée kâjè.»

⁴ Â go tère é jéuru tàpé na rà tòpi é câmu kà Pwiduée. Ba po 144 000‡ âboro géé na diri ê wâao géé goro Ba *Isaraéla:

⁵ Po 12 000 géé na wâao kà *Juda;

12 000 géé na wâao kà Ruben;

12 000 géé na wâao kà Gad;

⁶ 12 000 géé na wâao kà Asser;

12 000 géé na wâao kà Neftali;

12 000 géé na wâao kà Manassé;

⁷ 12 000 géé na wâao kà Siméon;

12 000 géé na wâao kà Lévi;

12 000 géé na wâao kà Issakar;

⁸ 12 000 géé na wâao kà Zabulon;

12 000 géé na wâao kà Ioséfa;

12 000 géé na wâao kà *Benjamin.

6:14 Auinapàpari 16.20 * **6:14** Ê jè aupuu—Grec: Ê jè tii. **6:15** Ésaïe 2.10,19,21 **6:16** Osée 10.8; Luka 23.30 † **6:16** Grec: Rà o ina tà tèpa jaa: Guwà tûu naa gòjè! Rà mwa ina târa pûru jaa: Guwà târamirijè. **6:17** Joël 2.11; Malachie 3.2 **7:1** Jérémie 49.36; Daniel 7.2 * **7:2** Iri câmu—Sceau. † **7:2** Wà Pwina é wâro—Pai ina wèe mwara pâ: Wà Pwina é naa Wâro. **7:3** Ézékiel 9.4,6; Auinapàpari 9.4 **7:4** Auinapàpari 14.1,3 ‡ **7:4** 144 000—Câmu kêra pai tâbawèe kêra diri tèpa âboro kà Pwiduée (12 x 12 x 1 000). Còo note goo Auinapàpari 21.16.

Wàilà, âna rà po cau tòpi diri ê câmu kà Pwiduée.

Rà pwamaina Pwiduée tèpa âboro na rà dau wâru

⁹ Gée na càuru ê pâ pwi bèepwiri, â go ucâri, â go còo ê pâ âboro na rà dau wâru, na càcaa pâri ma pûrarà. Ba rà me gée na diri pâ Ba, ma wâao, ma napô, ma pwâratûra naa gòropuu. Â rà cau coo ara ê autâa kà Pwi Ukai, ma i *Pwi nari mutô. Â rà cau coona ârabwée pwaa diri, â rà cau cipa naa na îrà, ê doru nu cè.

¹⁰ Â rà cau tomara too pâ: «Gàu jèe pa-udòbà, wâgà Pwi Ukai Pwiduée kâbà, na gà tâa gò autâa'gà, ma wâgà, Pwi nari mutô.»

¹¹ Â rà cau cibèepi ê autâa bèepwiri—[wâgée me còwâ] wà tèpa angela, â pâ wê wà tèpa ijiao, â mwa wà tèpa ârapàpé macii naa goro jènere autâa. Â rà cau cigòboo ma tùu jùrurà, na ara ê autâa, ma pwamaina Pwiduée. ¹² Â rà ina pâ:

«Amen! Wâdé na wâra!
Pwamaina Pwiduée kâjè!
Olé ba maina tée!
Ba tà tée pàtâmee,
autâmogòori kêe,
nii ma muugère kêe!
Pâri ma cagòtùé!
Wâdé na wâra! Amen!»

Rà me gée na aré ma tòina

¹³ Nabwé, â [é tabiié naa good] i pwi jè ijiao, â é tawèerio pâ: «[Gà tâmogòori pâ] wàilàapà pâ âboro bèepwiri, na rà coona pâ ârabwée pwaa? [Gà tâmogòori] na rà me géewê?»

¹⁴ Â go tòpi tée pâ: «[Gà ina tôo] co pwi ukai, ba wâgà co na tâmogòori.»
Â é ina tôo pâ: «Wàilà pwiri tèpa me gée na aré ma tòina na dau maina. Â rà nuwa ê ârabwée kàra, ma pwaa, goro ê domii kà Pwi nari mutô*.»

¹⁵ «Â rà coo ara Pwiduée,
na é tâa gò autâa kêe.
Rà piênawéna kêe.
Â rà pwamainaé,
naa ne ma pwaa
naa na wâra pwapwicîri kêe.

Â é wâjaarà, ma wéaarirà.
¹⁶ O càra caa copwa còwâ.
O pwa jawé kàra,
naa diri pâ pàara.
O càcaa cîrîrà ê tòotù,
[ba o tà pwa curuu kàra].

¹⁷ É ipièrù wâgoorà
i Pwi nari mutô,

7:10 Auinapàpari 4.10   **7:12** Auinapàpari 5.12   **7:14** Daniel 12.1; Mataio 24.21   **§ 7:14**
Aré ma tòina na dau maina—Munaa diri pâ pàara na rà pwamaagé còo, wà tèpa naí Pwiduée.

* **7:14** Rà nuwa ê ârabwée kàra...goro ê domii kà Pwi nari mutô—Ucina goo wà Iésu Kériso, na é nama wâdé pwàranûmarà na ara Pwiduée, na é bà ba kàra naa goro satauro.   **7:16** Ésaie 49.10

7:17 Psaume 23.2; Ésaie 25.8; Auinapàpari 21.4

na é coo ara i autâa.
 Ê poparà pâ
 naa goo pwârajawé pò,
 ba jawé târa wâro.
 O ticè nûru i kâra.
 Ba wà Pwiduée Caa,
 na é câtûra diri.»

8

Tipi bénabwé kâra aupii goro i tii

7 <β> *Ipwabwàti pâ tutu*

¹ [Gée na càuru pwiri, â go còo mwara naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa]: Ba wà i *Pwi nari mutò, âna é tipi i bé 7 kâra aupii goro i tii. Â ticè pwâratûra, wânidò *napwéretòtù. Â nye po tânana kaa, naa na é caapwi gòobàra ineretòtù. ² Â go còo tèpa *angela na rà po 7, na rà coo ara Pwiduée. Â jèpa naa târa ê tutu.

³ Â é me pwi jè *angela, â é coo goro é *aamwari târa imeai, na mwani mii, na ara autâa kà Pwi Ukai. Â é cipa jè wâra acî mwani mii—pé pala târa cîri upwâra na ûrea. Â naa tée ê pâ dàuru upwâra na wâru, târa cîri. Âna âraimeai tà Pwiduée, bére pâ pwâra pwapwicîri kà tèpa âboro kée. Â é cîri naa na wâra acî, naa goro i aamwari. ⁴ Â too i mu na ûrea, gée naa na-araraîê, na ara Pwiduée, bau i pwâra pwapwicîri kà tèpa âboro kée.

⁵ Â nabwé, â i pwi angela, âna é pwaai i wâra acî goro ânye, gée na aamwari. Â é tûboo naa gòropuu. Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye tèepaa kaa é kakûrubwaanu—ba dau gù kaa é napuu.

7 angela ma 7 tutu <γ>

(Naporomee 8.6–11.18)

⁶ Rà ipwabwâtirà wà i tèpa 7 angela, ba na rà upi ê tutu kâra.

1 <γ> *Cîri ére gée goo gòropuu*

⁷ Ê upi i tutu kée wà pwi a pâbéaa kà tèpa angela. Â rà nye tûboo kaa naa gòropuu é pàiri popaa moo*, ma ânye na pwa domii na. Â é cîri tâjii é pwi caapwi ére gée goo âracié ére, gée goo é gòropuu, ma diri pâ upwâra ma namwatò na tâa wê.

2 <γ> *Mii ére gée goo nawià*

⁸ Ê upi é tutu kée wà pwi béârailu kà tèpa angela. Â é nye tûboo kaa naa nawià é pé ânye, na pwacèwii é diopwaa kâra jaa. Â tatée é pwi caapwi ére, gée goro âracié ére, gée goro é nawià. Â é pâ nau mii wâra domii, ⁹ â rà bà diri pâ ârawèa, â rà mwü diri pâ wànga, na tâa wê†.

3 <γ> *Maga ére gée goo nairiwâ*

¹⁰⁻¹¹ Ê upi é tutu kée wà pwi béâracié kà tèpa angela. Â é nye tûboo kaa gée napwéretòtù é jè pé îricò, na pé dau maina, na nee pâ ‘Aru maga’. Â é pwéelaa pâ, pwacèwii é uèu. Â é tatée é pwi caapwi ére gée goro âracié ére,

8:3 Exode 30.1–3; Auinapàpàri 5.8   **8:5** Exode 19.16–19; Lévitique 16.12; Auinapàpàri 11.19, 16.18   **8:7** Exode 9.23–26; Ézékiel 38.22; Joël 3.3   * **8:7** Pàiri popaa moo—Grêle. † **8:9** Na tâa wê—Grec: Caapwi ére gée goro âracié ére, gée goorâ.   **8:10-11** Jérémie 9.14

gée goro pâ nairiwâ ma aupò jawé. Â rà pâ nau dau maga, â dau wâru ê pâ âboro na rà bà goo.

4 <γ> *Bàutê ére gée goo tòotù ma parui*

12 É upi ê tutu kêe wà pwi béârapapé kà tèpa angela. Â nye tatée kaa ê tòotù, ma ê parui, ma pâ îricò mwara. Â càra caa pwéelaa, na pwi caapwi ére gée goro âracié pàara napô†.

13 Â go niâ dò, â go côo jè marü bwaamata, na é tâ napwéretòotù. Â é tomara too pâ: «Au! Wârico! Wârico ê pâ âboro gòropuu! Ba càra caa pâji upi tutu kàra, wà pàra tèpa âracié angela! Â rà o jèe tàpo upi.»

9

Bé 5 kâra tutu

5 <γ> *Kòrée na pwa daara*

1 Wà pwi bé 5 kâra *angela, âna é upi ê tutu kêe. Â go côo naani gòropuu ê jè [angela*, na pwacèwii ê] îricò. Ba é jèe tûuboome géenidò napwéretòotù. Â naa tée ê kii târa Oolaa, ê pwée, na dau wâgòro†. 2 Ûna é tàpiri, â toome é mu, wàra muru ânye na dau maina. Â é tubabàutê i tòotù, ma ê napô.

3 Â rà còobé ê pâ kòrée, gée na i mu. Â rà po jara êreê i gòropuu. Â panuâ târa ma rà utijè, pwacèwii pâ keecii†, na dau pwa nii kàra. 4 Êco na tûâri târa pâ, na rà cibwaa tubaèpâ ê pâ murumwatò, ma muru câmi, ma upwâra. Â nye pwa tàrù kàra co, ma rà tubaèpâ târa pâ âboro na ticè câmu kà Pwiduée wâ gaadaara. 5 Ba panuâ târa na rà nama rà dau maagé côo, naa na 5 parui, pwacèwii maagé goro au-uti kàra i keecii. Êco na papwicîri jiiirâ na rà pòtâmwararâ.

6 Â napwa naa goo wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà o mudàra cè pai bà kàra, na pwi pàara bèepwiri. Êco na o càcaa pâri.

Pâ duée na còobé gée na oolaa

7 [Na go ucâri] i pâ kòrée, âna [go côo pâ] rà pwacèwii mwara pâ òoci na jèe pwabwàtirâ târa paa. Â pwa bwe kàra, na pwacèwii ê bwe korona mwani mii. Â ê naporomeerâ, âna pwacèwii âboro. 8 Â é wàrapûrurâ, âna gòri, pwacèwii ê wàrapûru ilâri. Â é poropwârâ, âna [gòri ma éa] pwacèwii ê poropwâra liò. 9 Â é pâ ârabwée goro nawâarâ, âna pwacèwii ârabwée paò târa paa. Â é airi ê itoorâ, âna dau maina, pwacèwii ê airi wàtio, na rà dàti ê pâ òoci na wâru, naa na aupaa. 10 Tûgò tèpa kòrée bèepwiri, âna pwa daaé, pwacèwii ê tûgòro keecii. Â pwa nii kàra, na rà nama rà maagé côo tèpa âboro, naa na 5 parui.

11 Wà pwi ukai kàra, âna é pé duée, na me gée na Oolaa. Nee naa na *hébèru, âna Abadone, ma nee naa na grec, âna Apollyon, âna pai ina wèe pâ 'Pwi a tutâmwarajè'.

8:12 Ézékiel 32.7; Auinapàpari 6.12–13 † 8:12 3e phrase—é, Â tubatiâu ê pwi caapwi ére, gée goro âracié ére, gée goro ê nii kàra. 8:13 Auinapàpari 9.12, 11.14 9:1 Auinapàpari 20.1

* 9:1 Angela—é, Âboro é, duée. † 9:1 Oolaa, ê pwée na dau wâgòro—Karapuu kâra pâ duée ma u, wiâra é auniimiri kà tèpa Juif (côo Luka 8.1); é, autâa kà tèpa bà (côo Roma 10.7). 9:2 Genèse 19.28; Exode 10.12–15; Joël 2.2,10 † 9:3 Keecii—Scorpion. Gôowaa. 9:4 Auinapàpari 7.3 9:6 Job 3.21; Jérémie 8.3 9:7 Joël 2.4 9:8 Joël 1.6 9:9 Joël 2.5

12 [Â nabwé, â go tère ê pwâratùra na ina pâ]: «Jèe nabwé ê èpà na pábéaa, na pwa pwükùru kêe. Êco na bwaa du ârailu ê du pwina bwaa pwicò.»

Bé 6 kâra tutu

6 <y> Ipa na dau maina

13 É upi ê tutu kêe wà pwi bé 6 kâra angela. Â go tère jè pwâratùra na me géé goro ê pâ ârapapé naûru i *aamwari mwani mii, na tâa ara Pwiduée. 14 Â é ina tà i pwi angela, pâ: «Gà tipi tèpa ârapapé duée§ na piirà naa goro jènere nairiwâ maina Euphrate.»

15 Ba piirà tapacîri ê pwi naja, ma parui, ma tòotù, ma ineretòotù bèeni, na é pacoò wà Pwiduée. Â é tipirà wà i pwi angela, ba na rà pipòtâmwara ê pwi caapwi ére géé goo âracié ére, géé goo diri pâ âboro gòropuu. 16 [Â rà popa ê pwâra paa na dau maina awé.]

Â go còo naa na nyuâa pâ 200 miliô coda, na tâa gòro òoci. 17 Â nye wârapwiri mwara ê pai còorà kôo, naa na nyuâa. Pwa ârabwée paò târa nawâarà, na wâru pâ âmu kâra, âna mii pwacèwii ê ânye, ma bwùucùru duu, pwacèwii atù pwâra, ma kari pwacèwii ê dà na tò*. Â é pûru pâ òoci, âna pwacèwii ê pûru liô. Â rà kòpi ê âracié muru—ânye, ma mu, ma dà na tò.

18 Â pwi caapwi ére géé goro ê âracié, géé goo tèpa âboro gòropuu, âna rà bà, géé goo pâ âracié bépitubatòina bèepwiri, na rà kòpi i pâ òoci. 19 Ba ê pàtâmara pâ òoci, âna tâa pwâra. Â pwa nii kâra mwara, na tûgòrà, na pwacèwii ê dòea. Ba pwa pûrurà, târa ma rà utijè.

Càra caa biirà tèpa âboro

20 Dau maina pâ maagé còo bèepwiri, târa pâ âboro. Êco na wà tàpé na rà udò jii, âna càra caa pinünüma, ma pitòotéri ê pâ tûâ kâra na èpà. Ba rà bwaa nye tà ciburà piênawéna kâra pâ duée imudi. Ba rà cigòboo târa pâ *ânuurumuru†, na rà pwa goro na-araraîrà, goro mwani mii, ma mwani pwaa, ma paò, ma atù, ma bàra upwâra—ê pâ ânuurumuru na càra caa còojè, ma càra caa tèrejè, ma càra caa pâra. 21 Â rà bwaa nye tà pwa na èpà. Ba rà bwaa nye tà mura, ma ipuu imudi, ma pwa dooki. Â rà bwaa nye ipòtâmwara.

10

Angela ma nari tii

1 Go còo pwi jè *angela na dau pwa nii kêe, na é boome géé napwéretòotù. Â târamiriê goro nee, ba na ârabwée kêe, â tâa gòro pûrué ê ubà, ba na bwe kêe. Â naporomee, âna pwâra pwacèwii i tòotù, â ê du âê, na dau pwa nii kârù*, âna pwacèwii doromara ânye. 2 Â é còboo goro âji âê naa nawià, â é â aèmwü kêe, âna coo namwari. Â é cipa ê nari tii na tàpirié.

3 Â é tûra too, pwacèwii ê liô. Â rà tòpié ê pâ 7 tikakara, â rà taad.

§ 9:14 Duée—Grec: Angela. Pwiri tèpa angela na èpà, â na rà cicara Pwiduée. 9:15 Auinapàpari 8.7-12 * 9:17 Dà na tò—Soufre. 9:20 Psaume 115.4-7, 135.15-17; Daniel 5.23; Auinapàpari 16.9,11 † 9:20 Ânuurumuru—Idole. * 10:1 Ê du âê, na dau pwa nii kârù—Grec: Ê du âê, âna {pwacèwii} du âra wâ (colonnes).

⁴ Pwa na go wii ê pwina go tère. Êco na go tère ê pwâratùra, me gée napwéretòtù, na é ina tóo pâ: «Gà cibwaa wii ê ère pwina rà ina wà tèpa 7 tikakara bèepwiri. Â gà naapwàniri.»

⁵ Â nabwé, â wà i pwi angela, âna é pagòtù too ê iê étò naa napwéretòtù, ⁶ ba na é *ipwataâboro naa na nee Pwiduée—wà Pwiduée na é *wâro dâra gòiri awé, â na é tapoo é napwéretòtù, ma é gòropuu, ma é nawia, ma êdiri pâ muru na wâna.

É *paâjupâra na araé, wà i pwi angela pâ: «O câ mwa caa gòiri [ê pai tapacîri kâwà]! ⁷ Ba wà Pwiduée, âna ée tâpo pacoo é auniimiri kêe, na tâbinyiri gée na biu—auniimiri kêe, na é jèe inapàpàri tà tèpa ênawéna kêe, wà tèpa *péroféta. Â ée mwa pacoo, ûna é upi tutu kêe wà pwi bénabwé angela.»

Gà ija â gà inapàpàri

⁸ Go tère mwara i pwâratùra, na me gée napwéretòtù, na é ina tóo còwâ pâ: «Gà pâ nau popa i tii na ia tàpirié, na é cipa wà i pwi angela, na ia é coo gòro parawére jawé, ma wâna mwari.»

⁹ Â go pâra darié, â ûna go ilari jiié i tii, â é ina tóo pâ: «Gà popa, ma ija; â o nea, na pwâgà, pwacèwii é narapuutâ, caapwi co, na o maga na nanaagâ.»

¹⁰ Â go popa i tii gée na-araraîé, â go ija, â é nye dau nea na pwâô, pwacèwii é narapuutâ. Êna go namiri, â é maga na nanaaô.

¹¹ Â é ina tóo mwara pâ: «Gà inapàpàri mwara é popai kâ Pwiduée, goo é pwina ée mwa pwa. Â gà ina tà tèpa âboro na wâru—gée na pâ Ba, ma pâ napô, ma pâ pwâratùra. Â gà ina tà tèpa ukai kâra.»

11

Tupédu a paâjupâra Pwiduée

¹ Gée na càuru pwiri, â naa tóo é jè bàra watü bécâmu. Â go tère é pwâratùra na ina tóo pâ: «Gà pâra, ma gà câmuri i wâra pwapwicîri kâ Pwiduée*, bau é *aamwari târa imeai. Â gà pûra é jéûru tèpa âboro, na rà pwapwicîri wâna é wâra pwapwicîri. ² Â gà cibwaa câmuri é gòroigé goo wâra pwapwicîri. Ba jèe naa tà tàpé na càra caa tèpa Ba kâ Pwiduée. Â rà o còogai é ville na pwicîri, wâ *Iéusaléma, naa na 42 parui, [pai ina wèe pâ, 1 260 tòotù].

³ «Êco na go o mwa panuâ pâ, tupédu a *paâjupâraô, tupédu *péroféta. Â ru coona dodâ. Â ru mwa inapàpàri é popai kôo, naa na pâ tòotù bèepwiri.»

⁴ [Â câmu kâru] âna du ârailu upwâra élaio†, ma du ârailu wâra ânye. Â ru coo ara Pwiduée Pwi Ukai kâra gòropuu. [Ba ée tâpo cùruru pâ.]

⁵ Wiâna nûma pwi jè âboro, na é tubaèpâ târu, â o tòé é ânye na é còobé gée pwâru. Â o wârapwiri pai tètâmwara [kâ Pwiduée] wà tàpé na rà pièpàruru. ⁶ Na diri pâ tòotù na ru inapàpàri é popai kâ Pwiduée na, âna o wâjaaru é

10:4 Daniel 12.4,9 **10:5** Deutéronome 32.40; Daniel 12.7 **10:7** Amos 3.7 **10:9** Ézékiel 2.8, 3.1–3 **10:10** Ézékiel 3.3 **11:1** Ézékiel 40.3; Zakarie 2.5–6 * **11:1** Wâra pwapwicîri kâ Pwiduée—Ucina goo é pai tâbawée kâ diri tèpa cèiki naa goo Pwiduée. Ba ticé wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòtù. (Còo Auinapàpàri 21.22.) **11:2** Luka 21.24; Auinapàpàri 13.5 **11:4** Zakarie 4.3,11–14 † **11:4** Upwâra élaio—Olivier. **11:5** 2 Samuel 22.9; Psaume 97.3 **11:6** Exode 7.17–20; 1 Samuel 4.8; 1 Rois 17.1

pàtâma na dau maina. Ba o pâri ma ru pacoo ê popaa, ma pubii nawîa ma pâ nairiwâ, ba na mii wâra domii. Wiâna nûmaru na ru tii goo ê gòropuu, â o wâru ê pâ na jèpapara tòina na o tatée ê gòropuu.

Ê pwina o tèepaa târu

⁷ Wiâna ru tubanabwé ê pai *paâjupâra kàru, â ée mwa toome wà Itémuru[†], géé na i Oolaa na ia dau wâgòro. [Ba é pé duée na po dau maina, na pwacèwii pé macii na èpâ.] Â ée mwa pipaa dà i du péroféta kà Pwidiúée, â ée mwa piétò jiiiru, â ée mwa pòtâmwararu.

⁸ Â o tà tâa i du naiiru, wânabibiu kâra na ville maina[§], na ara diri tèpa âboro na rà pâ wê. Ê ville bèepwiri, âna ia tanamiri Pwi Ukai kàru, naa goro *satauro, naawê. Â i ville, âna é pâ nau pwacèwii du napô *Sodoma ma *Aigupito*, géé goro pâ èpâ kêe. ⁹ Wâru tàpé na rà o côo ê naiiru—tàpé géé na diri pâ napô, ma wâao, ma Ba, ma pwâratùra. Â rà o côoru naa na âracié tòotù â gòobèrèè. Ba o càra caa panuâ ma pwàniri ê naiiru, na pwi pâra bèepwiri.

¹⁰ Êdiri tèpa âboro gòropuu, âna rà o dau ipwadée, géé goro ê pai bà kà tupédu péroféta bèepwiri. Ba, [na pâara na ru bwaa wâro, âna] ru nama rà dau aré. Â rà o jèpa pinaa târa ê pâ urâpâra, â rà [o câbu naa na] ipwadée.

¹¹ [Êco na wâeni ê pwina go côo naa na nyuâa, na o mwa tèepaa târu]: Géé na càuru ê âracié tòotù â gòobèrèè, â é nye pawâroru còwâ kaa wà Pwidiúée, â ru nye cimadò kaa. Â dau wâgotâra diri tàpé na rà côoru.

¹² Â pwa ê pwâratùra na maina, me géé napwéretòotù, na é ina târu pâ: «Gàu toome naani!»

Â ru too naa nee, naa napwére-tòotù na ara tèpa èpàriru.

¹³ Â géewê, â nye pwa kaa kakürubwaanu. Â po dau maina pai gù napuu, â é tûuboo ê pwi caapwi ére géé goo 10, géé goro i ville. Â rà bà 7 000 âboro. Â wà tàpé na rà bwaa wâro, âna dau wâgotâra, â rà papwicîri Pwidiúée wânidò *napwéretòotù, â rà ina pâ, dau maina pàtâmee.

¹⁴ Jèe nabwé naawê ê béârailu kâra aré ma tòina. Êco na ée tàpo tèepaa me mwara ê pwi béâracié wèe.

Bénabwé kâra tutu

7 <y> Mwaciri kà Pwidiúée

¹⁵ Géé na càuru pwiri, â é upi tutu kêe wà pwi bé 7 kâra *angela. Â go tère pâ pwâratùra na dau maina, boome géé napwéretòotù. Â rà tomara too pâ:

«Pitòotéri pitûâ

wâni gòropuu.

Ê pitûâ Pwi Ukai

ma pwi Mesia kêe,

Pwina é pitòrigarié.

11:7 Daniel 7.21; Auinapàpàri 12.17, 13.7, 17.8 † **11:7** Itémuru—Grec: Pé macii. **11:8** Luka 13.34 § **11:8** Ville maina—Munaa ville Iérusaléma, é, pwiri ucina goro picaatâa kà diri tèpa âboro na càra caa papwicîri Pwidiúée. * **11:8** Du napô Sodoma ma Aigupito—Ucina goo tèpa âboro, na càra papwicîri Pwidiúée. **11:11** Ézékiel 37.5,10 **11:12** 2 Rois 2.11 **11:13** Auinapàpàri 6.12, 16.18 **11:14** Auinapàpàri 9.12 **11:15** Exode 15.18; Psaume 10.16; Daniel 2.44, 7.14

Ée mwa pitûâ,
dàra gòiri awé. Nabwé!»

¹⁶ Â wà i tèpa 24 ijiao, âna rà boo géé gò autâa kàra. Â rà cigòboo ma tùu jùrurà ara Pwiduée, â rà pwamainâe. ¹⁷ Â rà ina pâ:

«Bà pwaolé tâgà,
Pwi Ukai Pwiduée!
Dau pwa pàtamagà,
naa gòro diri pâ muru.
Ba wâgà napwiri,
â wâgà nabà.
Gà ipâdi popai,
goo é pàtamagà.
¹⁸ Rà putàmu googà pâ Ba,
na pàara béaa.
[Na rà ipwacôoco!]
Ba jèe tèepaa ni pàara
na gà putàmu na!
Gà o pitèi tèpa bà.
Gà o naa câma
tèpa ênawéna'gà,
tèpa péroféta;
ma tèpa âboro'gà,
tèpa papwicîrigà—
tèpa âboro kîri,
ma tèpa âboro maina.
Jèe tèepaa pwi pàara
na gà nama tiâu
tèpa tojiî âboro
pitîri gòropuu. Nabwé!»

7 câmu <δ>

(*Naporomee 11.19–15.4*)

¹⁹ Géé na càùé, â tàpiri é wâra pwapwicîri kà Pwiduée wânidò napwéretòtù. Â go còo é wâra pipwataâboro†. Â go tère pâ pwâratùra na maina‡. Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye pwa kaa kakürubwaanu—ba nye gù kaa é napuu. Â coo é popaa na dau maina, â rà nye tûuboo kaa pâ pàiri popaa moo.

12

1 <δ> Tô ilàri ma pwi Dàragô

¹ [Géé na càùru pwiri, â go còo mwara naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa.] Ba tèepaa naa gopaérenao é jèe câmu kèe na dau maina, [na rà pò goo pâ âboro]. Wâépwiri, é tô jèe ilàri na pwényuâa*, na é coona i tòotù,

11:18 Psaume 110.5, 115.13; Roma 2.5; Auinapàpari 20.11–13   **11:19** Hébéru 9.4; Auinapàpari 8.5, 15.5, 16.21   † **11:19** Wâra pipwataâboro—Rà tâa wé é 10 Naèà kà Pwiduée. (Còo Deutéronome 10.1–5 ma Hébéru 9.4.) Ucina goro é pai caatâa kà Pwiduée ma é Ba kèe.   ‡ **11:19** Pwâratùra na maina—é, Airimuru na maina.   * **12:1** Tô jèe ilàri na pwényuâa—Ucina goro é Ba kà Pwiduée, na é còobé géewé wà pwi Mesia (Pwina naiè). Pwi Ba kà Pwiduée, âna wà tèpa Isaraéla, â nabàni, âna diri tàpé na rà pàra wiâ Iésu.

â tâa aranara du âê ê parui. Â wâna pûruê ê bwe korona, na pwa goro 12 ïricò. ² Â é maagé côo, ba ée jèe pitàmari èpo. Â é i goro é aré ma tòina kêe na dau maina.

³ Â é nye tèepaa me kaa naa gopaérenao ê jèe câmu kêe—ê jèe pé walàuma kêra duée, wà pwi Dàragô†. Â po mii é naiié, â po 7 pûruê, na jèpa tâa gò, é nari bwe korona. Â po 10 gi kêe. ⁴ Â é dàti boo, goro é tûgòé, é pwi caapwi ére géee goo âracié ére, géee goro é pâ ïricò wânidò napwéretòotù. Â é urarà boo naa gòropuu. Â nabwé, â é tà coo ara i tò ilàri na pigéaa, ba na é uti i pwi èpo kêe wiàna é pitàmariê.

⁵ Napwa naa goo wà i pwi èpo, âna ée mwa pitûâ kêra diri é pâ Ba, goro i tâjò paò kêe.

Ûna pitèpaé, â nye upaé kaa, jii i pwi Dàragô, naa jaa Pwидуée, naa na autâa kêe. ⁶ Â é uru naa namaré i tò nyaa kêe, naa na autâa na é jèe pwabwàti ba kêe, wà Pwидуée. Â o mwa èrùé naawê, naa na 1 260 tòotù.

É ipaa dèe Mikaéla

⁷ Géewê, â nye pwa paa kaa wânidò *napwéretòotù [jaa Pwидуée]. Ba wà pàra tèpa *angela, ma Mikaéla, pwi ukai kêra, âna rà ipaa ma wà i pwi Dàragô ma tèpa duée† kêe. ⁸ Â rà piétò jiià. Â rà tû còobé i Dàragô ma tèpa duée, géee napwéretòotù, ⁹ boo naaniboo gòropuu.

(Napwa naa goo i pwi Dàragô maina bèepwiri, âna wàè kaa pwiri, wà i pwi dòea géee na biu. Â nee, âna ‘Pwi a cicarajè’, é, *Caatana. Â wàè kaa pwiri, na é pwi a-ipa-imwùru tèpa âboro pitiri é gòropuu.)

¹⁰ [Géee na càuru é pai tûu kêe] â go tère é pwâratùra na dau maina, naanidò gopaérenao, na ina pâ:

«Jèe tèepaa tòotù
[na jè tapacîri]!
É paari pàtamee
wà Pwидуée kâjè!
Ée pa-udò é Ba kêe!
É tòpò Mwaciri kêe,
naa tàrù târa pitûâ
kà pwi Mesia kêe!
Ba é tû tà Caatana,
pwi a piciapwâ gooje.
Ia é mu pitôtijè
naa jaa Pwiduée,
naa ne ma pwaa.
Â é jèe tûu awé!
¹¹ Rà jèe piétò jiié
wà tèpa béejè,
goro é domii

12:2 Michée 4.10   **12:3** Daniel 7.7   † **12:3** Dàragô—Dragon. Naa na tâgadé kà tèpa Juif, âna pé diopwaa kêra âgòri na tâa na numwiri, na é pwi âboro capwi. Nee mwara Léviathan (Psaume 74.14). Naani, âna pwi Dàragô, âna jèe nee Caatana. (Còo nee tii 9.)   **12:4** Daniel 8.10   **12:5** Psaume 2.9; Ésaïe 7.14, 66.7; Auinapàpari 19.15   **12:7** Jude 1.9   † **12:7** Tèpa duée kêe—Grec: Angela. Éco na rà tèpa angela na èpà, na jèe ina goorà pâ, duée.   **12:9** Genèse 3.1,14; Luka 10.18, 22.31; Auinapàpari 20.2   **12:10** Job 1.11; Zakarie 3.1

kà *Pwi nari mutô;
 goro é popai
 na rà *paâjupâra.
 Ba càra caa piwâ,
 na rà bà, ba kêe.
 12 Ipwadée naa napwéretòtù!
 Maagé còo naa gòropuu!
 Au, wârigà co nawià!
 É dau putàmu Caatana.
 Ba é tûuboo dariwâ.
 Â jèe ticè pàara kêe. Nabwé!»

É capwâri i tô ilàri wà Dàragô

13 É còoina wà Dàragô pâ, jèe tü tée boo naa gòropuu. Â é capwâri i tô ilàri[§], ba na é tubaèpà tée. Ba wà tòoni na ia é pitàmari i pwi âboro èpo. 14 Êco na jèe naa tà tòoni, é du wàraîri i marü bwaamata. Â é tâ jiié*, naa namaré, wâna é autâa, na jèe pwabwàti ba kêe. Â o ipièrù wâgooé, naawé, naa na âracié naja â gòobèrèè[†].

15 Â i pwi Dàragô[‡], âna é kòpi gée pwêe, pâ jawé na wâru, na pâ nau jèpé, ba na é wâri gò i tô ilàri. 16 Êco na é nye òmaa kaa é napuu, â é namiri i jawé. 17 Â é nye dau putàmu kaa i pwi Dàragô, naa goo i ilàri. Â é pâra nau ipaa, tà diri pàra tèpa naî tòoni—wà tàpé na rà pitère dà Pwiduée, ma paâjupâra pâ, rà tèpa âboro kà Iésu[§].

18 Â nabwé, â é tà coo i pwi Dàragô wâ bàrawià.

13

2 <δ> Itémuru gée nawià

1 Gée na càué, â go còo [naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa]: Ba go còo wà Itémuru, na é còobé gée nawià. Po 10 gi kêe. Â 7 pûruê, na jèpa tâa gò é bwe korona. Â wii naa gòro pâ jèpa pûruê, é pâ nee Pwiduée, ba na é [pa autâa kà Pwiduée, ba na é] inaê ba èpà mwara.

2 Ê naiié, âna pwacèwii é naiiri léopard. Â é âê, âna pwacèwii é âra ours. Â é pwêe, âna pwacèwii é pwâra liô*. Â é naa tée é nii kêe wà i pwi Dàragô, bau é autâa kêe, ma é pitûâ kêe, na dau maina. 3 Â go còo é aurumuru na dau maina, gòro jè pûruê, pwacèwii na jèe tòdità, â wàra munaa é jèe bà. Êco na jèe nyu còwâ, â jèe wâdé.

Â wà diri tèpa âboro gòropuu, âna rà picâdirié goo, â rà pâra wiâê. 4 Â rà pwamainaê, â rà ina pâ: «Wàilàpà cèna pwa nii kêe pwacèwii Itémuru? Wàilàpà cèna pâri ma é cicaraé? Nye ticè!»

Â rà pwamaina mwara i pwi Dàragô, ba wàé, na é naa tée é pàtamee.

12:12 Ésaïe 44.23, 49.13 § 12:13 É capwâri i tô ilàri—Wâru pâ muru ni, na pwacèwii é pai upa tèpa Isaraéla jii ukai Faraô na Aigupito. (Còo Exode 1.22; 14.8; 19.4; Nombres 16.31–33.) 12:14

Daniel 7.25, 12.7 * 12:14 Jiié—Grec: Jii i dòèa. † 12:14 Âracié naja â gòobèrèè—Pai ina wèe pâ, 42 parui, âna 1 260 tòotù. (Còo Auinapàpari naporomee 2–3.) Grec: Na caapwi pàara, ma pâ pàara, ma jè gòobàra pàara. ‡ 12:15 Dàragô—Grec: Dòèa. 12:17 Auinapàpari 11.7 § 12:17 Paâjupâra... é, Rà tà cimwü, naa goro é âjupâra na é paari wà Iésu. 13:1 Auinapàpari 12.3, 17.3, 7–12 13:2 Daniel 7.4–6 * 13:2 Léopard, ba é dau itâa; Ours, ba dau gòri é pwûrué; Pwâra liô, ba dau gòri ma éa é poropwêe. 13:3 Auinapàpari 17.8

É ina ba èpà Pwiduée

⁵ Jèe panuâ tà Itémuru, ma é tûra, naa na 42 parui. Â é dau pi-ina kêe [ma ina pâ wâé âna wâé Pwiduée]. ⁶ Â é dau ina ba èpà wà Pwiduée, ma é nee, ma é autâa kêe wâ *napwéretòotù, ma wà diri tàpé na rà tâa wê.

⁷ Â jèe nye panuâ tée ê pàtâmee ma é ipaa, ma é piétò jii tèpa âboro kà Pwiduée. Â jèe panuâ tée mwara târa pitûâ, naa gòro [diri tèpa âboro gòropuu]—diri pâ wâao, ma pwâratûra, ma pâ napô, ma pâ Ba. ⁸ Â rà cau cigòboo tée diri tèpa âboro gòropuu, na jèe càcaa wii neerà, naa na Tii kà *Pwi nari mutò, béaa kêa é pai tòpò wàra é gòropuu†. Wà Pwi nari mutò, âna wâé kaa pwina é jèe bà, ba na é pwi *ârapwaaìlò.

⁹ [Â wâgo, Ioane na go wii é tii bèeni, âna go ina pâ]: Wà pwina pwa pwâranyürûé, âna wâdé na é tère! ¹⁰ Ba o tubaèpà tà tèpa âboro kà Pwiduée. Rà o pwa karapuu wà pàra pwi, â rà o pòtâmwara pàra tàpé. Â wâdé na rà cipa ba mwü é cèikì kàra, ma pidàpwicâarirà [naa na é pwina o tèepaa târa].

3 <δ> Pé macii géé napuu

¹¹ Géé na càùé, â go còo é béârailu kà tèpa macii [na èpà] na é còobé géé napuu. Po ârailu gi kêe, na pwacèwii é gi kêa nari mutò, êco na é pwi a takânarijè, pwacèwii é dàragò. [Â nee mwara, âna ‘Wà pwi *péroféta a pwâ’]‡. ¹² Â é wakè ba kà Itémuru, pé macii béaa, na ia jèe nyu còwâ i aurumuru kêe. Ba é tòpi jii Itémuru êdiri tàrù kêe ma pàtâmee.

É tacoo goo diri tèpa âboro gòropuu, ba na rà cigòboo na ara Itémuru. ¹³⁻¹⁴ Â é pwa é pâ câmu na dau maina, goro pàtâmee, na ara Itémuru. Ba é panuâ boo é ânye géé napwéretòotù, â rà cau pò goo wà tèpa âboro gòropuu. Â panuâ tée, ma é ipa-imwürurà. Â é tûâri târa, ma rà pwa cè ânuu wà Itémuru, na ia pwa aurumuru wâgoóé, â ia jèe nyu còwâ§.

É pawâro ânuu Itémuru

¹⁵ Panuâ tà i béârailu kà tèpa macii—[i pwi péroféta na é pwâ]—ma é pawâro i ânuu Itémuru. Â panuâ târa i ânuuê, ma é tûra, ma pòtâmwara diri tèpa âboro na càra caa pwamainâê. ¹⁶ Â é tacoo goro pâ âboro diri, ma rà tòpi é câmu kêe naa goo îrà ètò, é, wâ gaadaarà. É wàrapwiri tà tèpa âboro diri, na kêri ma maina, â wà tàpé na pwa neemururà, ma ticè neemururà, â wà tàpé na pwa tàrù kàra, ma wà tàpé na ticè tàrù kàra*. ¹⁷ Â ticè âboro na pâri ma pi-icu, wiàna ticè gooé é pwi câmu bèepwiri. I pwi câmu kêe bèepwiri, âna nee wà Itémuru ma nimaro na ucina goo nee.

¹⁸ [Wâgo, Ioane, na go wii é tii bèeni, âna go ina tàwâ pâ]: Wà pwi âboro na é tâmanga, âna wâdé na é pitadàra é nimaro kà Itémuru. Ba é nimaro kêe, âna nee pwi jè âboro—âna 666†.

13:5 Daniel 7.8,25, 11.36; Auinapàpari 11.2 **13:7** Daniel 7.21; Auinapàpari 11.7 **13:8** Psaume 69.29; Auinapàpari 17.8, 20.12,15, 21.27 † **13:8** Béaa kêa é pai tòpò wàra é gòropuu—Ê pâ popai bèepwiri, âna pâri ma jè tòpò naa goro jènere é pâ popai bèeni: Wà Pwi nari mutò, âna wâé na é jèe bà... **13:10** Jérémie 15.2, 43.11; Auinapàpari 14.12 ‡ **13:11** ‘Wà pwi péroféta apwâ’—Còo Auinapàpari 16.13, 19.20, 20.10. **13:13-14** 1 Rois 18.24–39; Mataio 24.24; Auinapàpari 19.20

§ **13:13-14** Ia jèe nyu còwâ—é, Ia é jèe wâro còwâ. **13:16** Auinapàpari 14.9–11, 16.2, 20.4 * **13:16** ...Pwa tàrù kàra, ma...ticè tàrù kàra—Hommes libres et esclaves. † **13:18** 666—Wiàra é auniimiri kà tèpa Juif, âna 6, âna nimaro kêa âboro. 666 âna nimaro kà pwina nùmee na é tâa na autâa kà Pwiduée.

14

4 <δ> *Ipwamaina nari mutô*

¹ [Gée na càùé, â go còo mwara, naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa]: Ba go còo i *Pwi nari mutô, na é cima wâgòro jaa *Siona. Â rà gére tâa jaaé 144 000 âboro*—wàilà diri na jèe wii na gaadaarâ é nee, ma nee Caa kêe.

² Â go tère ê jè pwâratùra, na me gée napwéretòtù, na pwacèwii airi gitar na dau wâru. Dau maina é aié, pwacèwii é airi pwiritée†, ma é airi tikakara. ³ Ba rà nyabi wà diri tèpa âboro bèepwiri, naa naporomee [Pwiduée, na é tâa] na autâa kêe; ma na ara tèpa ârapàpé macii na pwa nyuâarâ, ma wà tèpa 24 ijiao. Â é nyabi kàra, âna bwaa âmué, â nye ticé pwi jè âboro cèna é tâmogòori. Â nye wâdé co tèpa 144 000, ba nye wàilà tèpa âboro na jèe pa-udòrà jii é gòropuu.

⁴ Wàilà tèpa âboro, na càra caa pitubamiirirâ naa na wâro-gòronaigé‡. Â rà pâra wiâ Pwi nari mutô, naa na pâ ére na é pâ wê. Ba é jèe uparâ wà Pwiduée, ma wârirâ§, ba na rà tèpa âboro [wâna Ba] kàru ma wà Pwi nari mutô. Â rà pwacèwii é *ârapwaaìlò ba kêe, na pwa goro é bétapoo pwêe na jè piùnya. ⁵ Â càra mu caa tèpa pwâ. Â nye ticé èpà na rà pwa goro îrà.

5 <δ> *Popai kà tèpa 3 angela*

⁶ Nabwé, â go còo pwi jè *angela na é tâ gopaérenao. Â é pâ nau picémara é popai wâdé na âjupâra dâra gòiri awé târa diri pâ âboro gòropuu—tà tàpé gée na diri é pâ wâao, ma pwâratùra, ma napô, ma pâ Ba.

⁷ Â é tomara too pâ: «Guwâ papwicîri wà Pwiduée, ma ipwamainaé! Guwâ tòbuari Pwina é tapoo napwéretòtù ma gòropuu, ma nawiâ, ma nairiwâ. Ba jèe tèepaa i pwi pàara na ée mwa pitèi tèpa âboro gòropuu na.»

⁸ Â [ûna é pâra, â] é tèepaa me wà pwi jè angela, na é tomara too pâ:

«Ée jèe tûu *Babulona*,
téura napô-bà!
É ipa-imwûru
diri é pâ Ba.
É naa târa dipâa.
Rà ipwirié goo.
Rà pwaduwâ kêe.
Rà pwa pwina miiri.
Rà ipuu imudi,
wà tèpa âboro gòropuu. Nabwé!»

⁹ Â gée na càùé, â wà pwi jè angela, âna é pâra wiâ du angela bèepwiri. Â é tomara too pâ: «Wàéni é pwina o tèepaa tà tàpé, na rà pwamaina wà

* **14:1** 14 000 âboro—Còo note goo Auinapàpari 7.4. **14:2** Auinapàpari 1.15, 19.6 † **14:2** Pwacèwii é airi pwiritée—é, Pwacèwii pâ wiâ na dau maina. **14:3** Ésaie 42.10; Auinapàpari 5.9, 7.4 ‡ **14:4** 1re phrase—Ucina goro é wâro na wâdé na ara Pwiduée, ba ticé na èpà na. § **14:4** Wârirâ—Ucina goro é pai pipanuâ wâra é wâro kà Kériso. **14:8** Ésaie 21.9; Jérémie 51.7,8; Auinapàpari 17.2, 18.2,3 * **14:8** Babulona—Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadâra ti. Ucina goo diri tàpé na rà cicara Pwiduée ma tubaèpà tà tèpa âboro kêe. **14:9** Auinapàpari 13.12–17

Itémuru ma i ânuuê, ma tòpi i câmu kêe naa gaadaarà ma goro îrà: ¹⁰ O naa târa, wailà mwara, ê dipâa, na é pwabwàti wà Pwiduée, dipâa goro ê pwâra putâmu kêe. Â càcaa tògòtù goro jawé, [â o gòo ma maga, na rà wâdo]. Â rà o aré ma tòina goro ânye ma dà na tòo, na ara pâ angela na rà pwicîri, ma Pwi nari mutô.

¹¹ «Â é nye tà tòo awé i ânye, â rà o maagé côo goo dâra gòiri. Â o càra caa nao, naa ne ma pwaa. [Wàépwiri é pwina o mwa tèepaa tà] tàpé na rà ipwamaina wà Itémuru ma i ânuuê, ma tòpi i câmu kêe.»

¹² [Wâgo, Ioane, na go wii ê tii bëeni, âna go ina pâ]: Wàépwiri é bépipagòo tèpa âboro kà Pwiduée. Wâdé na rà pidâpwicâarirà, [ûna tubaèpà târa] ma pitère dâra é pâ naèà kà Pwiduée. Wâdé na rà tà mwû naa na cèikî kâra naa goo Iésu.

¹³ Â gée na càuè, â go tère ê jè pwâratùra gée napwéretòotù, na ina me tòo pâ: «Gà wii pâ: “Cidòri nyuâa tàpé na rà bà, tapoo nabà, gée goro pai cèikî kâra naa goo Pwi Ukai.”»

Â é Nyuâaê Pwicîri, âna nye wàé mwara, na é ina pâ: «Ûu kaa, ba rà o nao jii é pâ aré ma tòina kâra. Â rà o tòpi é câmarà goro é wakè kâra†.»

6 <δ> *Piûnya naani gòropuu*

¹⁴ Go ucâri, â go côo wà *Pwina naîri âboro†, na é tâa na é nee na pwaa. Â é bwèri é bwe korona mwani mii, â é popa é pwâci na po éa.

¹⁵ Â go côo wà pwi jè angela, na é còobé gée na wâra pwapwicîri§ [nidò *napwéretòotù]. Â é tomara too tà i Pwi na ia é tâa na i nee, pâ: «[Tèpa âboro gòropuu, âna pwacèwii blé na] jèe po wâèà bwàti. Jèe tèepaa é tòotù kâra piûnya*! Gà tü paé i pwâci'gà, â gà tapàgà!»

¹⁶ Â é tüboo naa gòropuu i pwâci kêe wà pwini, â é piûnyari i gòropuu.

¹⁷ Gée na càuè, â é còobé wà pwi jè angela, gée na wâra pwapwicîri, nidò napwéretòotù. Â wàé mwara, âna é cipa jè pwâci na dau éa.

¹⁸ Â nabwé, â é tèepaa me gée na *aamwari târa imeai, wà pwi jè angela, na é pitûa naa goro ânye. Â é tomara too tà wà i pwi a cipa i pwâci. Â é ina tée pâ: «Po dau wâru [pâ âboro, wâni gòropuu na rà èpà. Â rà pwacèwii] é pâ nacici pwâra dipâa na jèe po dau târa. Â gà tü paé i pwâci, â gà tapàgà.»

¹⁹⁻²⁰ Â é tüboo i pwâci kêe i pwi angela, naa gòropuu. Â é tapàgà i pwâra dipâa wâ gòropuu. Â é tü naa na aubigagai dipâa, naa gòroigé jii é napô. Â còogairà, â é nama joro é dipâa. Ba wàépwiri é pwâra putâmu kà Pwiduée. Â o joro é domii kà tèpa âboro èpà, â o tù too, ma tù jai caapwi âboro†, naa na 300 kilomètres.

15

7 <δ> *Ipwabwàti 7 bétubatòina*

14:10 Genèse 19.24; Psaume 75.9; Ésaïe 51.17,22; Jérémie 25.15-16; Ézékiel 38.22; Auinapàpari 16.19, 20.10, 21.8 **14:11** Ésaïe 34.10 **14:12** Auinapàpari 13.10 † **14:13** Dernière phrase—é, Ê pâ wakè kâra, âna pâajupârarà. Grec: Ê pâ wakè kâra, âna pâra wiârà. **14:14** Daniel 7.13 † **14:14** Wà Pwina naîri âboro—é, Pwi âboro na pwacèwii é Pwina naîri âboro (Iésu Kériso). § **14:15** Wâra pwapwicîri—Ucina co, ba ticè âji wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù. (Còo Auinapàpari 21.22.) * **14:15** Piûnya—Récolte. Munaa ucina goo tèpa âboro diri, na o todâra naa na pitèimuru kà Pwiduée (Osée 6.11). É, tèpa âboro kà Pwiduée co, na rà mwa tò naa na Mwachiri kêe (Maréko 4.29). **14:18** Joël 4.13 **14:19-20** Ésaïe 63.3; Auinapàpari 19.15 † **14:19-20** Jai caapwi âboro—Grec: Jai aunapaò na pwâra òoci (mors).

¹ Gée na càùé, â go còo [mwara naa na nyuâa, pâ pâra muru na o mwa tèepaa]. Â go pò goo jè câmu kêe na dau maina, naa napwéretòotù. Ba pwa 7 *angela, na rà tà pa pâ 7 bépitubatòina. Wàé kaa pwiri è Bénabwé maagé còo, Bénabwé pwâra putâmu kà Pwiduée.

² Â go còo è jè nawià na pwacèwii wàrapéa na pwa ânye na. Â pwa pâ âboro [na rà coo gòro i najawé]—wà tàpé na rà piétò jii wà Itémuru, wà i pwina pwa ânuué ma nimaro kêe. Â rà cau cipa è gitar na é naa tàra wà Pwiduée. ³ Â rà nyabiri i nyabi kà *Moosé, pwi ênawéna kà Pwiduée, bau nyabi kà *Pwi nari mutô:

«Dau maina wakè'gà,
maina ma pwényuâa,
co Pwiduée Caa.
Dau maina niu'gà,
naa gòro diri pâ muru;
pwâra ukai'gà
goro diri pâ Ba!
*Tàrù pâ naigé'gà!

⁴ Wâgà co na gà pwicîri.
Wâgà co na gà Pwiduée.
O wàilàapà cè âboro,
na càcaa wâgotêe googà?
O wàilàapà cè âboro
na câe caa ipwamainagà?
O nye ticè caapwi!
Rà o cau me pâ Ba;
rà cigòboo na aragà.
Ba paari wakè'gà
pâ tàrù ma âjupâra'gà!»

7 wâra jawé bétubatòina <ε>

(*Naporomee 15.5–16.21*)

⁵ Gée na càùé, â go ucâri è napwéretòotù, â go còo è *wâra pwapwicîri pwa goro imwaano. Âna tàpirié è ére na dau pwicîri na wâna. ⁶ Â rà còobé wà i tèpa 7 angela, na ia rà cipa è pâ 7 bétubatòina*. Â rà coona ârabwée imwaano na dau pwaa, â rà pii nawâarà goro pûukake na mwani mii. ⁷ Â wà pwi jè ârapàara tèpa ârapàpé macii na pwa nyuâarà, âna é jèpa naa tà tèpa 7 angela bèepwiri è wâra jawé mwani mii, na wâbé goro pwâra putâmu kà Pwiduée, wà Pwina é *wâro dâra gòiri awé.

⁸ Â i wâ pwicîri, âna é nye wâbé kaa goro mu, gée goro è pai maina ma muugère kà Pwiduée, ma è pàtâmee. Â nye ticè jè âboro cèna pâriê ma é tò naa na i wâ pwicîri, tèepaa naa goro cè pai pacoo kêra diri è pâ bétubatòina kà tèpa 7 angela.

16

¹ Gée na càùé, â go tère è pwâratùra na maina, naa na é ére na dau pwicîri, na é ina tà i 7 *angela pâ: «Guwà pâra, â guwà wicèpwiri è pâ wâra jawé naa gòropuu, ba câmu kêra è pwâra putâmu kà Pwiduée.»

1 <ε> *Tonga*

2 É pâbéaa pâ wà pwi jè angela, â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe naa gòropuu. Â nye tèepaa kaa ê pâ tonga na po èpà ma miiri, naa goo diri tàpé na rà cigòboo târa i ânuu wà Itémuru ma ipwamainâê—wàilà na pwa ê câmu kêe na wâgoorà. Â rà dau céepwâa* goo.

2 <ε> *Nawià na mii*

3 Nabwé, â é me wà pwi béârailu kà tèpa angela, â é wicèpwiri i wâra jawé kêe naa nawià. Â é nye biié kaa i nawià ma mii-tòri, pwacèwii ê domii kâra ê âboro bà. Â rà po cau bà diri pâ muru na tâa nawià.

3 <ε> *Nairiwâ na mii*

4 Nabwé, â é me wà pwi béâracié kà tèpa angela, â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe, naa na ê pâ nairiwâ, ma ê pâ aupò jawé; â nye domii kaa. 5 Â go tère pwi jè angela, [na pitûâ naa] goro diri pâ najawé, na é ina tà Pwiduée pâ:

«Wâgà co na gà *târù!
Ba wâgà nabà,
â wâgà napwiri!
Wâgà na gà pwicîri.
Pwa târù'gà co
ma gà pitèirà,
ma pwa wârimuru târa.
6 [Ba rà pwa na èpà]:
Rà nama joro domii,
domii kâra ê Ba'gà
ma tèpa *péroféta'gà.
Â gà pawâdoorà ni
goro ê domii,
na jèpa pârirà. Nabwé!»

7 Â go tère mwara ê pwâratùra, me géé na i *aamwari târa imeai. Â é ina pâ:

«Ûu kaa, co Pwi Ukai
Pwiduée kâjè!
Dau maina nii'gà
naa gòro diri pâ muru.
Âjupâra ma târù
ê pai pitèi'gà,
[ma wârimuru
na gà naa târa]. Nabwé!»

4 <ε> *Tòoka*

8-9 Nabwé, â é me wà pwi béârapàpé kà tèpa angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe naa na i tòotù. Â rà nye dau tòoka kaa goo pâ âboro. Êco na càra caa pinünüma ma rà biirà, ma rà ipwamaina Pwiduée. Â rà pinabaèpàé, géé goo na wàè na pwa pàtamee, naa goro ê pâ bétubatòina bèepwiri.

16:2 Exode 9.10; Auinapàpàri 13.12-17 * 16:2 Céepwâa—Souffrir, être dans l'affliction. 16:3 Exode 7.17-21 16:7 Psaume 19.10; Auinapàpàri 15.3 16:8-9 Auinapàpàri 9.20-21

5 <ε> *Bàutê*

¹⁰ Nabwé, â é me wà pwi bé 5 kâra angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe naa gòro é autâa kâ Itémuru. Â nye bàutê kaa é mwaciri kêe. Â wà tèpa âboro, âna rà tòngûru poropwârà. Ba rà dau maagé còo [goro pai tonga kàra]. ¹¹ Êco na càra caa pinünüma, ma rà coo jii é pâ tûâ kàra na èpà. Â rà pinabaèpà wà Pwiduée *napwéretòotù.

6 <ε> *Mwari nairiwâ Euphrate*

¹² Nabwé, â é me wà pwi bé 6 kâra angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe, naa nairiwâ maina Euphrate. Â nye po mwari kaa, ba na o naigé kâ tèpa ukai, na rà o mwa me géee na auégòdò tòotù†.

¹³ Nabwé, â go còo pâ âracié duée na miiri, na rà pwacèwii é pâ gérenu‡. Â rà jèpa còobé géee na pwâ i pwi Dàragô, ma wà Itémuru, ma i pwi péroféta, pwi a pwâ, [na ina gooé mwara pâ pwi macii na èpà]§.

¹⁴ Wà tèpa duée bèepwiri, âna [pwa pàtamarà ma] rà pwa pâ câmu, na rà pò goo pâ âboro. Â rà pâ nau panaimari tèpa ukai wâni gòropuu, ba na rà pipaa dà Pwiduée, na é Tòotù na é jèe pacoo. [Na pwi Tòotù bèepwiri, âna ée mwa piétò, ma pitèi é gòropuu diri wà Pwiduée. Ba wàé co na] dau pwa pàtamee naa gòro diri é pâ muru.

¹⁵ É ina wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go o mwa wâjué me còwâ*, [â go péa papòwà] pwacèwii pwi a mura naa ne. Â cidòri nyuâa pwi âboro na é tà tàcî, ma pwabwàti é pâ ârabwée kêe. Ba péa é tà cicapé, â ée mwa kamu wiâna còoè.»

¹⁶ Wà tèpa duée âna rà panaimari tèpa ukai gòropuu, naa na jè nadàbo, na ina goo pâ Harmaguédon goro pwa *hébèru.

7 <ε> *Gù napuu ma popaa moo*

¹⁷ Nabwé, â é me wà pwi bé 7 kâra angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe, naa gopaérenao. Â go tère é pwâratùra na maina géee na autâa kâ Pwiduée, wâna é wâra pwapwicîri. Â é tomara too pâ: «Jèe po cai coo diri!»

¹⁸ Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye tèepaa kaa é kakürubwaanu na dau maina. Â càcaa pwa cè gù napuu cèna wàrapwiri, tapoo géee na é tèepaa pwi âboro naani gòropuu. ¹⁹ Â téura pâ ville na wâru wâ gòropuu. Â po pitadàrùe ma âracié pàara, é ville maina†. Ba nye wàrapwiri kaa é wârimuru na é naa târa é ville Babulona wà Pwiduée. Ba é pawâdoóé goro dipâa, na tòo goro é pwâra putâmu kêe.

²⁰ Â diri é pâ pô ma jaa, âna rà jèpa ipiina, géee goro é kakürubwaanu. ²¹ Â rà nye tûu kaa géee napwéretòotù, pâ pàiri popaa na moo, na po dau maina, pwacèwii é baikè cima‡ na tûu naa gò tèpa âboro. Â rà pinabaèpà Pwiduée goo wà tèpa âboro. Ba dau maina awé pâ bétubatòina bèepwiri.

16:10 Exode 10.22; Ésaïe 8.21–22 **16:12** Ésaïe 11.15 † **16:12** Auégòdò tòotù—L'est. ‡ **16:13** Gérenu—Munaa ucina goo é popai kâ tèpa duée bèepwiri na miiri. § **16:13** Na ina gooé mwara pâ, pwi macii na èpà—Còo Auinapàpari 13.11. **16:14** Auinapàpari 19.19 **16:15** Mataïo 24.43–44; Auinapàpari 3.3 * **16:15** Go o mwa wâjué me còwâ—Bénabwé pai tèepaa me kâ Iésu.

16:16 Zakarie 12.11 **16:18** Auinapàpari 4.5, 8.5 **16:19** Auinapàpari 14.10 † **16:19** É ville maina—Munaa Babulona (ucina goo Roma. Còo note goo Auinapàpari 17.1), é, pwiri Iéruusaléma. **16:20** Auinapàpari 6.14 **16:21** Exode 9.23–24; Auinapàpari 11.19 ‡ **16:21** É baikè cima—Grec: Caapwi talent. Câmu kêe, âna 35–40 kilo.

17

Tô ilàri gòronaigé Babulona

¹ Gée na càùé, â é medario, wà pwi jè ârapàara tèpa 7 *angela, na ia rà wicèpwiri i pâ 7 wàra jawé. Â é ina tóu pâ: «Gà me, ma go paari tâgà é wàrimuru [na ée mwa naa wà Pwiduée] tà i pwi ville na maina, goro jènere pâ nairiwâ na wâru*, na ina goo wè pâ 'Tô ilàri gòronaigé, na é dau èpà'.² [Ba dau miiri é wakè kêe.] Ba rà ipuu† ma diri tèpa ukai naa gòropuu. Ê pâ tûâ kêe âna pwacèwii dipâa, na é naa târa pâ âboro gòropuu, ba na rà cau ipwirié, ma wârori é tûâ kêe.»

³ Â wà i pwi angela, âna é popao naa na nyuâa, naa namaré. Â go còo naawê i tô ilàri bèepwiri, âna é tâa gòro é macii na dau mii. Â po 7 pûru i macii, ma po 10 gi kêe, [ba wà Itémuru]‡. Â wii naa na diri é naiié é pâ nee béipwamainâe ma béinabaèpà Pwiduée.

⁴ Â wà i tô ilàri, âna é coona é ârabwée na dau bwùucùru ma mii, [pwacèwii pâ ârabwée kà tèpa ukai ma âboro imaina]. Â é picûâe goro mwani mii, ma perle, ma pâ atü na maina é wâri wèe, na pwâra. Â é tà pa é wâra jawé mwani mii na wâbé goro pâ muru na miiri. Ba pâ muru na èpà, gée goro é càraé na dau èpà. ⁵ Â wii na gaadaa é nee na pitàbinyiri, [âna é âji ère na pai ina wèe pâ]:

BABULONA NA DAU MAINA—NYAA
KÀ PA ILÀRI GÒRONAIGÉ MA ÊDIRI PÂ
TÛÂ NA MIIRI NAA GÒROPUU.

⁶ Â go còo pâ é ipwirié, ba é jèe dau wâdo é domii kà tèpa âboro kà Pwiduée, na tètàmwararà, gée goro é pai cèikí kàra naa goo Iésu.

Ina tà Ioane pai ina wèe

Go ucârié, ba go dau pò gooé. ⁷ Â é ina tóu wà i pwi angela pâ: «Gorodà na gà pò gooé? Go o ina tâgà é pai ina wèe na tàbinyiri, goo wà tô bèepwiri, ma wà Itémuru, na é coo gooé, ma pâ 7 pûruê ma pâ 10 gi kêe.

⁸ «Ba wà Itémuru, âna é wâro béaa, â é jèe bà nabà. Â ée mwa toome còwâ, gée na é Oolaa na ia dau wâgòro§. Â rà o pò goo, é pâ âboro gòropuu—tàpé na càcaa wii neerà, naa na Tii goro wâro béaa kâra é pai tòpò wàra é gòropuu. Êco na, ûna é còobé wà Itémuru, â wà Pwiduée, âna ée mwa nama tiâué bamwara.

⁹ «Wà pwina é tèi bwàti pâ muru, âna wâdé na é tâmogòori ni, pâ: Ê pâ 7 pûruê bèepwiri, âna câmu kâra é 7 nari jaa*, na é tâa wè i tô ilàri. Â câmu mwara kà 7 tèpa ukai. ¹⁰ Ba tèpa 5 gée goorà, âna rà jèe tûu. Â é bwaa nye tà tâa pwi jèpwi. Â bwaa nye tiâu pwi jèpwi. Â wiàna ée mwa tèepaa, â o càcaa gòiri é pai tâa kêe. [Ba é jèe nye pacoo pwiri wà Pwiduée.]

17:1 Jérémie 51.12–13 * **17:1** Ville na maina... Babulona biu, âna ucina goo Roma, é ville maina na pàara kà Ioane. Â ucina goro diri pâ pubu âboro na càra caa papwicîri Pwiduée.

17:2 Ésaïe 23.17; Jérémie 51.7; Auinapàpàri 14.8 † **17:2** Rà ipuu—Ê wârogòronaigé, âna ucina goro é pai pwamaina wàra pâ duée imudi. Â ucina mwara goro é pai càcaa papwicîri Pwiduée.

17:3 Auinapàpàri 13.1 ‡ **17:3** Ba wà Itémuru—Còo Auinapàpàri 12.3. **17:4** Jérémie 51.7; Auinapàpàri 18.16 **17:6** Auinapàpàri 18.24, 19.2 **17:7** Auinapàpàri 13.1 **17:8** Daniel

12.1; Auinapàpàri 11.7, 13.7 § **17:8** Oolaa na ia dau wâgòro—Còo 2e note goo Auinapàpàri 9.1.

* **17:9** 7 nari jaa—Ucina goo wà ville Roma, na bari naa gò 7 nari jaa. Tèpa 7 ukai, âna pwiri pàra tèpa ukai (empereur) naawê.

¹¹ «Napwa naa goo wà Itémuru, na ia é wâro béaa, â na ia é jèe bà, âna wàé kaa pwiri pwi jè ârapàara tèpa 7 ukai. Â [ée mwa wâjué côwâ, ba na] é pwi bé 8 kâra ukai mwara, béaa kâra é pai tubatiâué.

¹² «Napwa naa goo é pâ gi kêe na gà côo, âna câmu kà pàra tèpa 10 ukai, tàpé na bwaa ticè mwaciri kâra. Â o naa tàra co ji pàara, na càcaa gòiri†, ma rà o pitûâ na, ma wà Itémuru.

¹³ «Nye caapwi é aunünüma kâra, ma rà pinaa é pàtamarà, ma é tàrù tàra pitûâ, naa gooé. ¹⁴ Ba rà o mwa ipaa dà *Pwi nari mutô. Êco na é nye piétò jirà. Ba nye wàé kaa na é Pwi a pitûâ kà tèpa pitûâ, ma Pwi Ukai kà tèpa ukai. Â rà o tâa ma wàé‡, wà tèpa âboro kêe—tàpé na é todàra, ma pitòrigarirà, ma rà cimwü naa na é cèikî kâra.»

Rà èpàri tô ilàri tèpa ukai

¹⁵ É ina tôo mwara i pwi angela pâ: «Gà côo pâ nairiwâ na wâru [naa goro jènere i ville] na ia é tâa wê i tô ilàri gòronaigé. Wàé kaa pwiri é câmu kâra pâ âboro, gée na diri pâ puâboro, ma pwâratùra, ma napô, ma Ba.

¹⁶ «Napwa naa goo Itémuru, â pâ 10 gi kêe, [âna tèpa 10 ukai] âna rà o pâ nau èpàri i tô ilàri gòronaigé. Â rà o mwa popa é pâ naneemuru tôoni, ma pâ ârabwée kêe, ba na o ticè kêe, â ée mwa pâra cicàpé. Â rà o mwa uti é pièe, ma cîri napwùrudôe naa gòro ânye.

¹⁷ «Rà wàrapwiri, ba na pacoo é câbawâdé kà Pwiduée. Ba wàé kaa, na é tòpò é auniimiri naa na pwâranümarà, ba na rà cau pitèrerà, ma rà naa tà Itémuru é pwâra ukai kâra. Â wàrapwiri, tèepaa naa goro é pai pacoo diri é pwi na ia é jèe mara ina wà Pwiduée.

¹⁸ «Napwa naa goo i tô ilàri bèepwiri, na ia gà côoê, âna é câmu kâra ville maina, na é pitûâ kâra diri tèpa ukai wà gòropuu.»

7 popai goo babulona <ζ>

18

(Naporomee 18)

¹ Gée na càuru é pâ pwi bèepwiri, â go côo mwara pwi jè *angela, na é boome gée napwéretòotù. Â naa tée pàtamee na maina. Â dau maina pai muugère kêe, na é pwéelaa pàpari é gòropuu.

É pitèie Pwiduée

1 <ζ> O téuraé

² Â é tomara tôo pâ*:

«Ée jèe tûu *Babulona,
téura napô-bà!
[Ticè âboro wê!]
Jèe wâ kà tèpa u,
pwârawâ kâra duée,
bawâ kâra aràu,
[aucârü kâra akàna]
autâa kâra diri,
pâ macii na miiri.

^{17:12} Daniel 7.7,24 † ^{17:12} Ji pàara, na càcaa gòiri—Grec: Caapwi ineretòotù. ‡ ^{17:14} Â rà o tâa ma wàé... é, Â rà o piétò ma wàé... ^{17:16} Auinapàpari 18.8 ^{18:2} Ésaie 13.21, 21.9, 34.11–14; Jérémie 50.39; Auinapàpari 14.8 * ^{18:2} Pwiri bétapoo popai goo Babulona, âna tâa na naporomee 17.

3 [Tojii tô ilàri-bà.]
 É naa dipâa kêe.
 Rà ipwirié pâ Ba.
 Rà pâ nau pwacèwiié.
 Rà pwa tûâ na miiri.
 Rà ipuu imudi ma wàé,
 pâ ukai gòropuu.
 Wâro géé gooé
 tèpa pi-icu.
 Wâru mwani kàra,
 géé goo pâ tûâ èpà kêe. Nabwé!»

2 <ζ> *Dau maina wârimuru kêe*

4 Go tère ê jè pwâratùra me géé napwéretòotù, na é ina pâ:

«Tèpa naîô wée!
 Uru jii Babulona.
 Còobé jii tôobà.
 Uru jii pâ èpà kêe.
 Naaco pâ tûâ kêe.
 Ba guwà péa tòpi
 ê wârimuru kêe!
 Dau maina aré
 na go o mwa naa tée.
 5 Dau wâru èpà kêe.
 Dau pòri too,
 tèepaa naanidò
 napwéretòotù!
 Go còo wakè kêe,
 â câgo caa pwanauri.
 6 Go o mwa papòé.
 Naa wârimuru tée
 wiâra pâ èpà kêe.
 Naa tée na dau maina
 jii é pwina é pwa.
 Pwaaî wârado kêe.
 Ba é naa dipâa kêe
 [târa tubaèpà târa pâ Ba].
 Pwaaî mwara
 goro dipâa na gòo,
 ba na é wâdo còwâ.
 [Â ée dau maagé goo.]
 7 Dau maina nùmee.
 Wâru mwani kêe.
 Maina ipwâdée kêe.
 Êkaa na wàrapwiri:
 O maina aré kêe.
 Piêdò maagé kêe.
 É pi-ina kêe pâ:
 “Go nye tô ukai.

Câgo caa tô dâpwà.
O câgo caa côo pikîri.”

⁸ Êkaa na wârapwiri,
na ji caapwi tòotù,
ée pâ nau tô dâpwà.

Ée mwa côo pikîri.

Ée mwa copwa.

O cîriê naa na ânye.

Ba maina pâtâmo,
wâgo Pwîduée

ma go pitèié. Nabwé!»

Rà imuruê tèpa âboro

3 <ζ> *Tèpa ukai*

⁹ Wà tèpa ukai kâra gòropuu, âna rà o côo ê muru ânye, wiàna tòò Babulona, â rà o dau pi-i ma pijinünü gooé. Ba rà tèpa bée, na rà pwa pâ muru na dau èpà ma wàé. Â jèe dau pwa neemururà géé gooé. ¹⁰ Â rà o coo na wâiti wê, goro ê pai wâgotàra goo ê pai maagé kêe. [Â rà o pwùkùru.] Â rà o mwa ina pâ:

«Wârico Babulona!

Wârico napò maina!

Téura ma tubatiâué†,
na ji caapwi tòotù!»

4 <ζ> *Tèpa pi-icu*

¹¹ Rà imuruê ma pijinünü wà tèpa pi-icu wâni gòropuu, ba jèe ticè âboro cèna ée wâri cè neemururà. ¹² [Ba wàé, na ia é mu wâri diri pâ na jèpapara muru] na dau maina wâri wèe, na rà mu icuri:

Pâ mwani mii, ma mwani pwaa;

Pâ atù na dau maina wâri wèe;

Pâ na jèpapara imwaano na dau wâdé;

Pâ upwâra na ûrea;

Pâ muru na pwa goro béokée kâra lélépâ‡;

Pâ muru na pwa goro upwâra;

Pâ paò ma paò mii;

Pâ atù pwaa na dau wâdé§;

¹³ Pâ na jèpapara jawé ûrea, ma wâi na ûrea;

Pâ dâuru upwâra na ûrea na jè cîri;

Pâ dipâa, ma géree, ma dâuru poloa, ma blé;

Pâ paaci ma mutô, ma pâ òoci ma wàtio;

Pâ ênawéna na piirà, na dau pwaée kâra.

5 <ζ> *Tèpa pwa mwani kâra*

¹⁴⁻¹⁵ Wà tèpa pi-icu, na dau pwa mwani kâra, géé goo i ville Babulona, âna rà o dau pi-i, ma pijinünü gooé. Â rà o ina tée pâ:

18:8 Auinapàpari 17.16   **18:9** Ézékiel 26.17, 27.30–35   † **18:10** Téura ma tubatiâué—Grec: Pitèigà.   **18:11** Ézékiel 27.36   **18:12** Ézékiel 27.12,13,22   ‡ **18:12** Béokée kâra lélépâ—Défenses d'éléphant, Ivoire.   § **18:12** Pé atù pwaa na dau wâdé—Marbre.   **18:14-15** Ézékiel 27.31,36

«Ticè neemurugà:
Muru na jajau,
muru na pwényuâa,
muru na wâdé tâgà.
Cau tubatiàurà.
Â o câgà caa pâmarirà.»

Â rà o coo na wâiti wê, goro ê pai wâgotàra goro pai maagé côo kêe. Â rà o pwùkùru. ¹⁶ Â rà ina mwara pâ:

«Wârico Babulona!
Wâé na é coona
inwaano mü
ma bwùucùru
na kîri é aaé.
Â maina wâri wèe.
Wâé na é picûâaé
goro mwani mii,
ma pâ atü na pwâra.
¹⁷ Jèe ticè tée diri
na ji caapwi tòotù!»

6 <ç> *Tèpa pâra gòro wànga*

Rà picoo iti jiié mwara wà diri tàpé na rà pâra gòro wànga—wà tèpa apooro wànga, ma wà tèpa pitûâ naa gòro wànga, ma wà tèpa taa ârawéa, ma diri tèpa matélo.

¹⁸ Â rà o côo i mué na tòé, â rà o i, ma pi-ina târa pâ: «Wâpà cè napô cèna wàra ê ville bèeni? Au! Nye ticè!»

¹⁹ Â rà o i, ma pijinünü, ma tü dàuru puu naa na pûrurà, [goro pai tòina kàra]. Â rà o wiikau burà ina pâ:

«Wârico Babulona!
Wârico napô maina!
Dau pwa mwani kâjè,
géé goo ville bèeni.
Téura ma tubatiàué
na ji caapwi tòotù!»

²⁰ [Êco na wàéni é popai ba kà tèpa âboro kà Pwидуée]:

Câbu, co napwéretòotù!
Guwà ipwàdéé,
âboro kà Pwидуée—
wâguwà tèpa *apostolo,
wâguwà tèpa *péroféta!
Ba é jèe téuraé,
é tojié wà Pwидуée.
É pwa wârimuru tée,
ba é tubaèpà tàwà.

Bénabwé popai gooé

7 <ζ> *O câjè mwa caa côôé côwâ*

²¹ Nabwé, â go côo wà pwi jè angela na dau pwa nii kêe. Â é popa é diopwaa kâra atû*, â é tü naa nawia, â é ina pâ: «O ciura wàrapwiri wà Babulona, ville maina, â o tüê wàrapwiri, â o câjè mwa caa côôé côwâ. ²² Â o câjè mwa caa tère côwâ cè airi gitar, ma cè pwâra uu kâra kuruò, ma cè pwâra uu tutu. O tiâu cè pwi jè a wakè goro upwâra ma paò. Â o câjè mwa caa tère côwâ cè airi atû bécaagai blé. ²³ Â o câ mwa caa pwéelaa côwâ cè ânye wê. Â o câjè mwa caa tère côwâ cè pwâratùra kà du a tapoo piéa.

«[O popa jìgà, co Babulona, édiri pâ pwi bèepwiri, majoroé é tûâ'gà na èpà.] Ba gà pwacèwii tó a pwa dooki†. Ba wà tèpa pi-icu'gà, na rà dau imaina naa na gòropuu diri, âna rà pa-imwüru é pâ Ba diri.

²⁴ «Üu, [o maina wârimuru'gà] ba gà nye pwi majoroé, ba gà pôtâmwarà tèpa péroféta, ma pâra tèpa âboro kà Pwiduée. Üu, dau wâru tàpé na pôtâmwararà géé googà, pitiri gòropuu; [â o pitèigà goo]‡.»

19

Nyabi goro pai piétò naa napwéretòtù

¹ Géé na càuru é pâ muru bèepwiri, â go tère é pwâratùra kà tàpé na rà po dau wâru awé, wânidò napwéretòtù. Â rà tomara too pâ:

«Alélua! Alélua!
Pwamaina Pwiduée!
Wàé na é pa-udòjè!
Wâjaaé é muugère,
ma nii ma pátamee!

² Âjupâra ma *târù
é pwina é pitèi.
Ba é tèi tîobà,
na é wâgòronaigé
na miiri tûâ kêe,
tò na é tubamiiri
tàpé na wâ gòropuu.
Â é naa tée Pwi Ukai
wârimuru kêe,
wâri wàra domii
kà tèpa ênawéna,
tèpa âboro kêe
na pôtâmwararà. Nabwé!»

³ Â rà tomara too mwara wà tèpa âboro, ma ina pâ:

«Alélua! Alélua!
Mu too é mu
goo wà tîoni!

18:21 Jérémie 51.63–64; Ézékiel 26.21 * **18:21** Ê diopwaa kâra atû—Napéaati naa na grec pâ: Pwacèwii é jè meule na maina. (Còo ânuuru aucòogai élaio naa nabibiu kâra tii.) **18:22** Ésale 24.8; Ézékiel 26.13 **18:23** Jérémie 7.34, 16.9, 25.10 † **18:23** Gà pwacèwii tó apwa dooki—Munaa ucina goro pai maina wàra nūma tèpa âboro, ma pai naa càurà naa goo wà Pwiduée. **18:24** Jérémie 51.49; Auinapàpari 17.6 ‡ **18:24** Pwiri popai kà Ioane, na é wii i tii bèeni, é, pwiri gòòbara popai kà pwi angela. **19:2** Deutéronome 32.43; Auinapàpari 6.10

Mu too awé
dàra gòiri! Nabwé!»

⁴ Â wà tèpa 24 ijiao, ma pâ ârapàpé macii na pwa nyuâarà, âna rà cigòboo ma tùu jùrurà ara Pwiduée, na é tâa gò é autâa kêe, â rà pwamainâé ma tomara too pâ: «Aléluia! Amen! Wâdé na wàra!» ⁵ Â go tère é pwâratùra me géé goro jènere autâa kà Pwi Ukai, na ina pâ:

«Pwamaina Pwiduée,
Pwi Ukai kâjè,
wâguwà diri,
pâ ênawéna kêe,
na maina ma kîri! Nabwé!»

Piéa kà Pwi nari mutô

⁶ Go tère mwara é toromacè*, na pwacèwii pwâratùra kà tèpa âboro na rà dau wâru. Â dau maina aié, pwacèwii é airi pwiritée†, ma pwâra itâa kâra tikakara, na é kûu ba maina. Â rà gére ina pâ:

«Aléluia! Aléluia!
É pitûâ Pwiduée,
Pwi Ukai kâjè!
Dau maina nii kêe,
naa gòro diri pâ muru!
⁷ Jè cau ipwâdéé!
Jè piêgòtùru!
Jè pipwamainâé!
Ba jèe tèepaa tòotù:
É piéa Nari Mutô.
É ipwabwàtié
wà tô ilàri wâdèe.
⁸ Jèe naa tà tòoni
na é coona lino,
imwaano na kîri aaé! Nabwé!»

(Napwa naa goo é imwaano lino bèepwiri, âna câmu kâra pâ tùu na wâdé, na rà jèpa pwa wà tèpa âboro kà Pwiduée.)

⁹ Nabwé, â i pwi *angela, âna é ina tõe pâ: «Gà wii pâ: “Cidòri nyuâarà tàpé na todàra naa goro é piéa kà *Pwi nari mutô.”»

Â é ina tõe mwara pâ: «Ê popai bèepwiri, âna âjupâra, ba popai kà Pwiduée.»

¹⁰ Â go cigòboo ma tùu jùruo na ara i pwi angela. Êco na é ina tõe pâ: «Ai! Bwa! Gà cibwaa wârapwiri, ba ju nye cau tupédu ênawéna kà Pwiduée, wâiju ma wà diri tèpa béejè na rà *paâjupâra pâ, rà tèpa âboro kà Iésu‡. Â gà pwamaina co Pwiduée! Ba wà diri tàpé na rà paâjupâra Iésu, âna é tâa

^{19:6} Auinapàpàri 14.2   * ^{19:6} Toromacè—Écho, bruit résonnant.   † ^{19:6} Pwacèwii é airi pwiritée—é, Pwacèwii pâ wià na dau maina.   **19:7** Ésaïe 61.10; Auinapàpàri 21.2   **19:9** Mataio 22.2-3   **19:10** Apostolo 10.25,26; Auinapàpàri 22.8-9   ‡ ^{19:10} Na rà paâjupâra... é, Na rà tà cimwù naa goro é âjupâra, na é paari wà Iésu.

jaarà ê Nyuûaê Pwicîri—ê pwi Nyuûaê Pwicîri na é tâa jaa tèpa *péroféta, ma nama rà inapàpari ê popai kà Pwidueé[§].»

pwâadàra gòropuu 7 muru na é côo ioane <η> (Naporomee 19.11–21.8)

1 <η> *Pwi a tâa gòro òoci na pwa*

¹¹ Gée na càùé, â go côo ê napwéretòtù, na é tàpirié, â go côo pwi òoci na pwa. Â pwa pwi âboro na é tâa gò, âna ina gooé pâ ‘Tàrù’ ma ‘Âjupâra’. Ba tàrù ma âjupâra pai pitèi kée wà tèpa âboro. Â é pipaa [dà tàpé na rà cicaraé]. ¹² Â é du âraporomee, âna pwacèwii doromara ânye. Â wâru é pâ bwe korona, naa gòro pûruê. Â wii naa gooé nee na tàbinyiri, na càra caa tâmogòori é pâ âboro, â nye wàé co. ¹³ Â é coona é ârabwée na bwiari goro domii. Â tuneé tée mwara pâ: ‘Popai kà Pwidueé’.

¹⁴ Rà pâra wiâé ê pwâra paa me gée napwéretòtù, na rà tâa gò é pâ òoci na pwa. Â rà coona é pâ ârabwée imwaano lino, na kîri é aaé, na po pwa jajau.

¹⁵ Còobé pwêé ê tàuwa na po dau éa, bétaa é pâ Ba, â ée mwa pitûâ ba gò, goro é tâjò paò. Â é còogairà pwacèwii é pwâra dipâa. Wàépwiri é pwâra putâmu kà Pwidueé na dau pwa pàtâmee, naa gò diri pâ muru. ¹⁶ Â wâgoro ârabwée kée ma du pâa-âê*, âna wii é jè aupwa tii na ina pâ:

Pwi a pitûâ kà tèpa pitûâ,
ma Pwi Ukai kà tèpa ukai.

2 <η> *Marü bwaooré ma ipaa*

¹⁷ Nabwé, â go niâ dò, â go côo pwi jè angela, na é coo na i tòotù. Â é gére tomara too târa pâ marü bwaooré, na rà tâ nidò gopaérenao. Â é ina târa pâ: «Guwà me, naa goo é pi-ija maina, na é pwabwâti ba kàwà wà Pwidueé. ¹⁸ Me, ba guwà mwa uti é pià tèpa ukai, ma tàpé na pwa nii kàra, ma tèpa caa kâra coda. Â guwà mwa uti piàra pâ òoci, ma wà tèpa coda na rà tâa gòrà. Üu, é piàra pâ âboro diri—tàpé na pwa tàrù kàra, ma wà tèpa ênawéna kàra; tàpé na rà maina, ma wà tàpé na rà kîri.»

3 <η> *Tâjùru Itémuru ma pé macii*

¹⁹ Nabwé, â go côo Itémuru ma wà tèpa ukai kâra gòropuu. Â rà gére ipapitiri tèpa coda kâra, ba na rà ipaa ma wà i pwi a tâa gòro òoci pwa, ma tèpa coda kée.

²⁰ Â [rà paa, â rà piétò jii Itémuru, â] rà tâjùruru, wàilu naima ma wà pwi péroféta pwi a pwâ. (Wàé kaa na ia é pwa é pâ câmu kée goro pàtâmee, ba kà Itémuru—ba na é ipa-imwûru é pâ âboro, na ia rà tòpi câmu kà Itémuru, ma ipwamaina é ânuuê.)

Â rà tû-ru, na ru bwaa wâro, naa na nawia ânye, ba na cîriru goro dà na tò. ²¹ Â cau pòtâmwara diri tèpa ipaa kàru, goro i tàuwa na ia còobé gée

§ 19:10 Dernière phrase—é, Ba é âjupâra na é paari wà Iésu, âna é pwi âjupâra, na é pagò tèpa péroféta, ba na rà inapàparié. 19:11 Psaume 96.13; Ésaïe 11.4; Auinapàpari 1.5, 6.2 19:12 Daniel 10.6; Auinapàpari 1.14, 2.17 19:13 Ésaïe 63.1–3; Ioane 1.1,14 19:15 Psaume 2.9; Auinapàpari 1.16, 14.20 19:16 Auinapàpari 17.14 * 19:16 Wâgoro ârabwée kée ma du pâa-âê—Munaa wâgoro é ârabwée na târamiri du pâa-âê. 19:17 Ézékïel 39.17–20 19:20 Auinapàpari 13.12–17, 20.10

pwâ pwi a tâa gòro òoci pwaa. Â é pâ bwaooré, âna rà cau pwâro goro piàra âboro.

20

4 <η> *Tâjùru Caatana naa na 1 000 naja*

¹ [Gée na càuru è pai tubatiâu wà Itémuru] â go côo pwi jè *angela, na é boome gée napwéretòotù. Â é popa é kii târa é pwêe na ia dau wâgòro, bau jè itùpàò na dau maina. ²⁻³ Â é tâjùru wà i pwi Dàragô, i pwi dòèa gée na biu, [na nee mwara pâ] ‘Pwi a cicarajè’, é, *Caatana. Â é piié goro i itùpàò. Â é tüê boo, naa na i Oolaa na ia dau wâgòro*, â é kiiri wâriê. Â ée mwa tâa wê wà i pwi Dàragô, naa na 1 000 naja, ba na o câe mwa caa ipa-imwüru còwâ é pâ Ba. Â gée na càuru 1 000 naja, â o mwa tàpo tipié.

⁴ Â nabwé, â go côo pâ nyuâa tàpé na pòtàmwararà, wàrapwiri goo é pai *paâjupâra kâra wà Iésu, ma pai picémara kâra é popai kà Pwiduée. Ba càra mu caa pwamaina Itémuru, bau i ânuuê. Â càra mu caa tòpi câmu kêe, na gaadaarà ma naa goro îrà. Â go côo pâ rà tâa gò pâ autâa kâra ukai. Ba [wà Pwiduée âna é] jèe pawârorà còwâ gée na aubà, â é naa tàrù târa, ma rà pitûâ ma wà Kériso, [pwi *Mesia kêe] naa na 1 000 naja.

⁵⁻⁶ Ba wàilà âna rà tèpa pâbéaa kà tàpé na rà wâro còwâ gée na aubà. Â cidòri nyuâarà, ba rà tèpa âboro pwicîri, [na rà jèe panuâ diri é wâro kâra tà Pwiduée]. Â [ékaa na rà o *wâro dâra gòiri awé. Ba] o càcaa pwa nii kâra é béwailu kâra pwâra bà naa goorà. Â rà o coo ara Pwiduée† ma wà Kériso, [pwi Mesia kêe] ma piênawéna kàru. Â rà o pitûâ naima ma wàe, naa na 1 000 naja.

Napwa naa goo pàra tàpé, âna o bwaa càra caa pâji wâro còwâ, wiàna bwaa càcaa nabwé é 1 000 naja.

5 <η> *Tü Caatana naa na ânye*

⁷ Gée na càuru pâ 1 000 naja bèepwiri, [na é pacoo wà Pwiduée] â o tipi wà Caatana, gée na karapuu. ⁸ [Â wàèni é pwina ée mwa pwa, na go côo naa na nyuâa]: É pâra pâpitiri é gòropuu, ba na é ipa-imwüru diri pâ Ba naa gòropuu, na ina goorà pâ Gog ma Magog. Â é panaimarirà ma rà pipaa [dà Pwiduée] ma wà tèpa âboro kêe. Â rà po dau wâru awé, pwacèwii é marawâ, [â pwacoé ma jè pûrarà].

⁹ Rà too, â rà po pâpitiri é gòropuu, â rà cibèepi é picaatâa kà tèpa âboro kà Pwiduée, wâna é napô na wânümee goo. Â é nye tèepaa boome kaa, gée napwéretòotù é ânye, na é cau cîri tèpa ipaa bèepwiri. Â tubatiàurà bamwara.

¹⁰ Â napwa naa goo wà Caatana, wà pwi ia ipa-imwürurà, âna tüê naa nawia ânye, ma dà na tòo, wâna na ia mara tü naawê mwara wà Itémuru, ma i pwi *péroféta pwi a pwâ. Â rà o aré ma tòina naawê, naa ne ma pwaa, dâra gòiri awé.

6 <η> *Bénabwé pitèimuru*

20:1 Auinapàpàri 9.1   **20:2-3** Genèse 3.1; Auinapàpàri 12.9   * **20:2-3** Oolaa na ia dau wâgòro—Còo 2e note goo Auinapàpàri 9.1.   **20:4** Daniel 7.9,22,27; 1 Koréno 6.2; Auinapàpàri 13.17   **20:5-6** Auinapàpàri 1.6   † **20:5-6** Coe ara Pwiduée—é, Pwa ârapwaaillò tà Pwiduée.   **20:8** Ézékiel 38.2,9,15–16   **20:9** 2 Rois 1.10   **20:10** Psaume 11.6; Auinapàpàri 19.20, 21.8

¹¹ Gée na càué, [â go còo naa na nyuâa, ê pwina o tèepaa]. Go còo i Pwi Ukai na é tâa gò ê autâa kêe. Â béaa kêe, â nye tubatiâu kaa ê gòropuu ma napwéretòotù, â o câjè mwa caa còoru còwâ. ¹² Â go còo ê pâ âboro na rà jèe bà—pâ âboro maina, ma pâ âboro kîri—âna rà gére coo goro i autâa kà Ukai. Â pòpwara ê Tii goro wâro—[ê tii kà Pwiduée na é wii naawê, nee tàpé na é naa tàra ê wâro].

Â pòpwara mwara pàra tii, na wii naa na, diri pâ tûâ kà tèpa âboro. Â ée mwa pitèrà wà Pwiduée wiâra ê pâ tûâ kàra. ¹³ Â rà me mwara diri tàpé na rà jèe bà, naa na diri pâ ére—naa napuu, é wâpà wiàna naa nawia. Â poparà pâ naa na 'Napô kà tèpa bà', ba na ée pitèrà wà Pwiduée†. ¹⁴⁻¹⁵ Â tû ê 'Napô kà tèpa bà' bau é auipwâni, naa nawia ânye. Â tû naawê mwara diri tàpé na càcaa wii neerà naa na Tii goro wâro. Ba wàépwiri é béwailu kâra pwâra bà, [dàra gòiri awé].

21

7 <η> *Âmu napwéretòotù ma gòropuu*

¹ Gée na càué, â go còo [naa na nyuâa] ê napwéretòotù bau ê gòropuu, na ru bwaa âmuê. Ba jèe tiâu ê napwéretòotù ma gòropuu béaa, â jèe tiâu mwara é nawia. ² Â go còo ê napô na pwicîri kà Pwiduée, âna wâ *Iérusaléma na bwaa âmuê. Âna é gére boome gée napwéretòotù gée jaa Pwiduée. Â picûâaê, pwacèwii ê tô jè èpo dopwa, na é ipwabwàtié târa pwi éaé, [ba na ru piéa]. ³ Â go tère pwi jè âboro naa goro jènere autâa kà Pwiduée, wânidò *napwéretòotù, na é tomara too pâ:

«[Jè còo jè muru
na bwaa âmuê]:
É boo wà Pwiduée.
É tâa jaa tèpa âboro.
É wâjaara wàé.
Rà o nye Ba kêe.
Wàé na ée Pwiduée kàra.
⁴ Ée câtùra nùru i kàra.
Â o ticè aré ma tòina kàra.
Jèe nabwé ê maagé.
Tiâu awé ê pwâra bà.
O càra mwa caa i.
Ba jèe tiâu pâ muru béaa. Nabwé!»

⁵ Â wà Pwi Ukai, na é gére tâa gòro autâa kêe, âna é ina tòo pâ: «Gà còo, ba go nama âmuê diri ê pâ muru.»

Â é ina mwara pâ: «Gà wii [ê pwina gà còo ma tère] ba nye âjupâra ma *târù ê pâ popai bèépwiri.»

20:12 Daniel 7.9–10; Mataio 25.31–46; Apostolo 17.31; 2 Korénito 5.10; Auinapàpari 13.8 **20:13** Roma 2.6; 1 Péteru 1.17; Auinapàpari 2.23, 22.12 † **20:13** Grec: Ê nawia, âna é naa too diri tàpé na ia rà bà naa na; â é 'Napô kà tèpa bà', âna é naa too diri tèpa bà, na rà tâa wê. Â jèpa pitèrà, wiâra jèpa wakè kàra. **20:14-15** Psaume 69.30 **21:1** Ésaie 65.17; 2 Péteru 3.13 **21:2** Ésaie 52.1, 61.10; Héberu 11.16, 12.22; Auinapàpari 3.12 **21:3** Lévitique 26.11,12; Ézékiel 37.27; Zakarie 2.14; 2 Korénito 6.16 **21:4** Ésaie 25.8, 35.10, 65.19; Auinapàpari 7.17 **21:5** 2 Korénito 5.17

⁶ Â é ina tóo mwara pà: «Jèe po cau coo diri! Ba wâgo *Alpha* ma *Oméga*; wâgo autapoo goo ma pwâadèrèè. Go o mwa naa, naa goro piticèmuru naa goo, é jawé târa wâro géé na pwârapò, tà diri tàpé na nùmarà dâra wâdo. ⁷ Â go o mwa naa diri pà aupwényunyuaâri bèepwiri, tà pwina é piétò [jii é èpà]. Â go o Pwiduée kèe, â ée Pwi Naîô.»

⁸ Â napwa naa goo pàra tàpé, [âna rà o pwa wârimuru]:

Wà tàpé na [càra mu caa pwa é pwina wâdé, goro pai] wâgotàra;

Wà tèpa tàutàra na rà cèikî;

Wà tèpa pwâ*;

Wà tèpa miiri é càrarà;

Wà tèpa ipuu imudi;

Wà tèpa ipòtâmwara;

Wà tèpa pwa dooki;

Wà tèpa pwamaina pà duée imudi.

Wà diri tèpa âboro bèepwiri, âna o türà naa na nawià ânye, ma dà na tòo. Ba wâépwiri é pwi béwailu kâra pwâra bà, [dâra gòiri awé].

Napô Iérusaléma na bwaa âmué

⁹ Géé na càué, â é me mariò wà pwi jè ârapàara tèpa 7 angela—tèpa wicèpwiri i tèpa 7 wâra jawé, na ia wâbé goro pà tubatòina. Â é ina tóo pà: «Gà me, ma go paari tâgà é tò ilàri dopwa wâdâ *Pwi nari mutò.»

¹⁰ Â é popao naa na nyuâa†, naa gòrojaa maina, na gòri too. Â é paari tóo Iérusaléma, i napò pwicîri kâ Pwiduée, na é gére boome géé napwéretòotù géé jaa Pwiduée. ¹¹ Â é pwâra goro é muugère kâ Pwiduée, pwacèwii é atù na dau maina wâri wèe, jè atù *jaspe*, na dau jajau ma pwéelaa. ¹²⁻¹³ Napwa naa goo pà auba atù goo, âna dau maina ma gòri too. Â pwa 12 goropwârawâ goo. Ba âracié wâna auégòdò tòotù; â âracié wâna auduu tòotù; â âracié wâporomarawâ; â âracié wâpwâragòrowâ. Â wii naa goo jèpa goropwârawâ é jèpa neere tèpa 12 wâao *Isaraéla. Â pwa 12 angela na rà jèpa wéaa goo. ¹⁴ Â po 12 atù pàara i auba. Â jèe wii naa goo jèpa pàaé bèepwiri, é jèpa nee tèpa 12 *apostolo kâ Pwi nari mutò.

Câmu kâra napô

¹⁵ Wà i pwi *angela, na bu gére pitùra, âna é cipa é bàra watù mwani mii. Â é câmuri i napô, bau é pà goropwârawâ, ma é babé goo. ¹⁶ Â é còo pà nye po ipaiwà bwàti é câmu goo é pà ârapàpé ère géé goro i napô. Â nye po ipaiwà bwàti é pai gòri, ma dooé, ma augòri goo. [Ûna é naanaimari é câmu, âna nimaro kèe] âna po 12 000‡. ¹⁷ Â é câmuri mwara é babé atù, â é

21:6 Ésaïe 55.1; Jérémie 2.13; Ioane 7.37; Auinapàpàri 1.8,17, 22.17 **21:7** 2 Samuel 7.14; Psaume 89.27–28 **21:8** Mataio 25.41; Hébéru 10.38–39; Auinapàpàri 20.15, 22.15 * **21:8** Càcaa popai tà tàpé na nùmarà na rà pitère dà Pwiduée, éco na rà tûu ma pwa na èpà na pàra pàara. Popai tà tàpé na rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, â rà wârapwiri, tia pwâadèrèè. **21:10** Ézékiel 40.2 † **21:10** Â é popao naa na nyuâa—é, Â é popao é Nyuâaé Pwicîri, â wà pwi angela âna é popao. **21:11** Ésaïe 60.1–2,19 **21:12-13** Ézékiel 48.30–35 **21:15** Ézékiel 40.3; Auinapàpàri 11.1 ‡ **21:16** 12 000—Câmu kâra pai picaatâa kâ Pwiduée ma tèpa âboro kèe. 12 000 = 3 x 4 x 1 000. 3 = nimaro kâ Pwiduée (Caa, Naîé, ma Nyuâaé Pwicîri); 4 = pà 4 ère nord, sud, est, ouest; 1 000 = câmu kâra pà âboro na wâru. Jèpwi mwara; 12 = jè câmu kâ tèpa âboro kâ Pwiduée. (Còo Auinapàpàri 7.4–8.)

câmu kêe, âna po 144 *coudée*§. (Ba wàépwiri ê câmu na rà mu câmuri goo, wà tèpa âboro.)

¹⁸ Ê auba wâgoro babé, âna atü *jaspe*, na bwùucùru ma mii, [na dau maina wâri wèe]. Â ê napô, âna é mwani mii, na é po pwéelaa, ma pwâra.

¹⁹ Â pâ pàara auba, âna pwa goro pâ atü na maina, na tòpò naa gò, pâ na jèpapara atü na kîri na jèpa dau maina ê wâri wèe:

Pâbéaa—jaspe;

Bé 2—saphir;

Bé 3—calcédoine;

Bé 4—émeraude;

²⁰ Bé 5—sardonyx;

Bé 6—sardoine;

Bé 7—chrysolithe;

Bé 8—béryl;

Bé 9—topaze;

Bé 10—chrysoprase;

Bé 11—hyacinthe;

Bé 12—améthyste.

Â po dau jajau ma muugère pâ atü bèeni, â rà dau pwâra goro êdiri pâ âmu kêe.

²¹ Â i jèpa goropwârawâ na rà po 12, âna nye pwa goro caapwi perle. Â ê naigé na maina, wânabibiu kêra napô, âna pwa goro mwani mii, na dau pwéelaa ma dau pwâra.

Pwéelaa naawé muugère kà Pwiduée

²² Nye ticé wâra pwapwicîri cèna go còo naawê. Ba ru tâa wê, wà Pwiduée* na dau pwa pátamee, ma i Pwi nari mutô. [Â o pwamainaru naa naporomeeru.] ²³ Â jèe ticèmuru naa goo, na ru èu naawê, ê tòtòtù ma parui. Ba jèe pwéelaa naawê ê muugère kà Pwiduée. Â wà i Pwi nari mutô, âna jèe pwi wâra ânye. ²⁴ Â diri tèpa âboro, âna rà o wâro na pwéelaa kêe. Â wà tèpa ukai, âna rà o pa pàdarié diri pâ wâdé kêra. ²⁵ Â o càcaa târi ê pâ goropwârawâ, ba nye ticé ne ma bàutê wê [â ticé a mura]. ²⁶ Â pâ Ba gòropuu, âna rà cia naawê diri pâ neemururà ma wâdé kêra.

²⁷ O càcaa tò naawê cè jè muru na miiri. Â pwicîri mwara tà tèpa pwa pâ tûa na miiri, ma tèpa pwâ. Â wâdé co, wàilà na wii ê neerà naa na tii kà Pwi nari mutô, ba Tii goro wâro.

22

Nairiwâ na é naa wâro

¹ Gée na càué, â wà i pwi *angela, âna é paari tòo ê nairiwâ, na é naa wâro. Â nye po dau pwéelaa awé. Â é itàa gée aranara ê autâa kà Pwiduée, ma *Pwi nari mutô, ² wânabibiu kêra naigé kêra i napô. Â é coo goo ê du

§ 21:17 Coudée—Gòobàra caapwi mètre. (Pai gòri wâra ê ì pwi âboro, gée goro mangadaîê, tiagoro jipu kêra îê.) 21:18 Ésaïe 54.11–12 * 21:22 Ru tâa wê, wà Pwiduée... Grec: Ê wâra pwapwicîri kêe, âna wà Pwiduée... 21:23 Ésaïe 60.19–20; Auinapàpari 22.5 21:24 Ésaïe 60.3,5 21:25 Ésaïe 60.11 21:27 Ésaïe 52.1; Ézékiel 44.9; 1 Korénito 6.9–10 22:1 Ézékiel 47.1 22:2 Genèse 2.9; Ézékiel 47.12; Joël 4.18; Zakarie 14.8

jènere nairiwâ* i upwâra târa wâro†. Â é pitòpò pâ pwêe naa na 12 parui naa na caapwi naja. Â é dooé, âna wâi târa ê pâ Ba. ³ Â o càcaa pwa còwâ cè tojii.

O tâa na i napô ê autâa kâ Pwiduée ma Pwi nari mutô. Â rà o mwa piênawéna kâ Pwiduée ma pipwamainâê wâ tèpa âboro kîri kêe. ⁴ Â rà o picôora ma wâè, â o wii na gaadaarâ ê nee. ⁵ Â o câ mwa caa pwa còwâ ê bàutê. Â o càcaa piâjimuru târa ê wâra ânye, bau i tootù. Ba ée pwéela kâra wâ Pwi Ukai Pwiduée. Â rà o pitûâ dâra gòiri awé.

Bénabwé popai

⁶ Géé na càué, â é ina tôo wâ i pwi angela, pâ: «Diri ê pâ muru na gà me géé aucôo ma tère, âna âjupâra ma *târù. Ba wâ Pwi Ukai Pwiduée, âna é naa é Nyuââ Pwicîri kêe tà tèpa *péroféta, [ba na rà inapàpàri ê popai kêe]. Â, na wârapwiri, â é cùru pâ tèpa angela kêe, ma rà inapàpàri tà tèpa âboro kîri kêe ê pâ muru na o mwa tà tèepaa.»

É wâjué còwâ Iésu

⁷ É ina wâ Iésu pâ: «Guwâ côo! Go o tàpo tèepaa.»

[Â wâgo, Ioane, âna go ina pâ]‡: O cidòri nyuâa pwi âboro na é pitère dâra ê popai kâ Pwiduée, na tâa na é tii bèeni! Ba é paari ê pwina o tèepaa, târa ma rà pwacôoco wâ tàpé na rà pûra.

⁸ Ũna go cau côo ma tère diri pâ muru bèepwiri, â go cigòboo ma tùu jùruo, ma pwamaina i pwi angela, na ia é paari tôo.

⁹ Â é ina tôo pâ: «Bwa! Gà cibwaa wârapwiri. Ba go pwi bére wakè'gà, ma wâ tèpa béegà, wâ tèpa péroféta, ma wâ diri tèpa âboro, na rà pitère dâra ê pâ popai na wâna é tii bèeni. Â wâdé na gà pwamaina co Pwiduée!»

¹⁰ Â é ina tôo mwara pâ: «Gà cibwaa wéaari naa googà ê pâ popai, naa na tii bèeni, na é mara ina béaa wâ Pwiduée. Ba popai târa pa-ipacôo wâ tèpa âboro. Ba jèe wâmwünyabwe ê tootù kêe, na é pacoo diri pwiri wâ Pwiduée.

¹¹ «Êkaa na, wâ pwina é pwa na èpà, ma muru na miiri, âna wâdé na é nye gòo goro pwa§. Â wâ pwi âboro na é pipapwicîriê, ma târù ê wâro kêe, âna wâdé na é ciburà pwa.»

Go pwi autapoo goo ma pwâadèrèè

¹² É ina wâ Iésu pâ: «Guwâ côo, ba go o jèe tàpo tèepaa me. Â go naa wâri wèe târa jèpa âboro, wiâra ê jèpa wakè kâra; [wiâna wâdé, é, èpà]. ¹³ Ba wâgo *Alpha* ma *Oméga*, na go tâa béaa, â go o mwa me. Â go pwi autapoo goo, ma pwi pwâadèrèè.»

¹⁴ Cidòri nyuâa tàpé na [rà wâdé na ara Pwiduée. Ba] rà jèe nuwa ârabwée kâra. Â o pwa târù kâra ma rà tò na é goropwârawâ târa i napô, ma uti ê pwâra upwâra târa wâro. ¹⁵ O càra caa toome pâ akâna—tèpa pwâ, ma

* 22:2 Ê du jènere nairiwâ—Caapwi upwâra. Munaa é itaa boome ni nabibiu kêe i nairiwâ.

† 22:2 I upwâra târa wâro—é, Pâ upwâra târa wâro. 22:4 Mataio 5.8; Auinapàpàri 3.12 22:5 Daniel 7.18,27; Auinapàpàri 5.10, 20.6, 21.23,25 22:6 Auinapàpàri 1.1 22:7 Auinapàpàri 1.3

‡ 22:7 Munaa popai kâ Ioane, êco na, pwiri gòobâra popai kâ Iésu. 22:8 Auinapàpàri 19.10

§ 22:11 Daniel 12.10 22:11 Wâdé na é nye gòo goro pwa—Munaa é pitunamiri càurà wâ pwi angela, ba na é tabatâci é pwâranümarâ, ma rà pitòotéri é wâro kâra. 22:12 Ésaïe 40.10; Jérémie 17.10; Auinapàpàri 2.23 22:13 Ésaïe 44.6; Auinapàpàri 1.8,17, 21.6 22:14 Genèse 2.9, 3.22

tèpa ipuu imudi, ma tèpa ipòtàmwara, ma tàpé na rà pwa dooki, ma tèpa ipwamaina pâ duée imudi! Wà tàpéebà, âna rà o cau tâa gòroigé diri.

¹⁶ É ina wà Iésu pâ: «Go jèe cùru paé dariwà pwi angela kôo, ba na é papaé é popai kôo, tà tèpa wâra pwapwicîri. Wâgo, âna go pwi gòobàra wà ukai *Davita; wâgo, âna go pwi Íricò kaatàdaa, na go pame é tòotù.»

¹⁷ Â é Nyuâaê Pwicîri, ma wà tô Ilàri dopwa kà Pwi nari mutô, âna ru ina tée pâ: «Gà me!» Â wà pwi âboro na é tère pwiri, âna wâdé na é ina mwara pâ: «Gà me, [co Pwi Ukai]!» Â wà pwi âboro na nùmee dàra wâdo, â wâdé na é me, ma é wâdo é jawé târa wâro, ba nye ticé wâri wèe.

Cibwaa tòotéri êre popai bèeni

¹⁸ Wâgo Ioane, na go ina bwàti târa diri pâ âboro, na rà tère é pâ popai, naa na é tii bèeni, pâ: Ê popai bèeni, âna popai kà Pwiduée na inapàpari é pwina o tèepaa. Â gà ipwacôoco. [Gà cibwaa ébii é popai] ba wiàna gà naa gòobàra é pâ popai bèeni, â é nye naa gòobàra tâgà mwara wà Pwiduée é pâ bétubatòina na ina naa na é tii bèeni. ¹⁹ Â wiàna gà patâjii è jèe popai géé na tii bèeni, â ée mwa patâjii jiiigà è kâgà, géé goro è pwâra upwâra târa wâro, ma autâa'gà na napô na pwicîri, na wii naa na tii bèeni.

²⁰ Â [wà Iésu] wà Pwina é *paâjupâra è pâ muru bèepwiri, âna é ina pâ: «Ûu, go o jèe tàpo tèepaa.»

[Â wâgo Ioane, â go ina pâ]: Amen! Wâdé na wâra! Wâdé na gà me, co Pwi Ukai Iésu!

²¹ [Â wâguwà tèpa cèikî na guwà pûra è tii bèeni] wâdé na é cau *pwényunyuaariwà diri wà Pwiduée, goro è *pimeaari imudi kà wà Pwi Ukai Iésu!

Cidòri nyuâawà!